

CHECKED-75

శ్రీ శివాయ గురవే నమః

Acc. 6555

ద్రోరామకథా-మృతము

యుద్ధకాండము

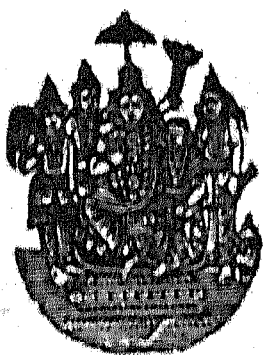
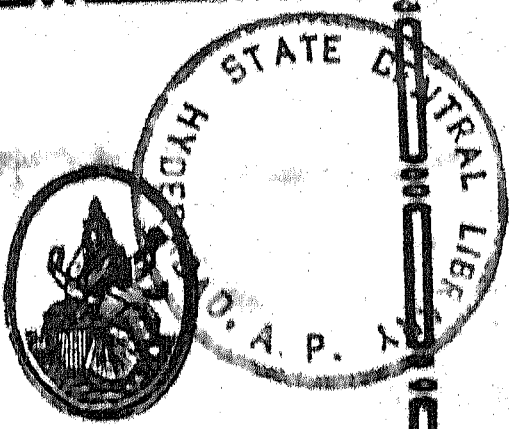
Checked
1987

CHECKED - 1963

ఇది

బ్రహ్మశ్రీ తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్యశాస్త్రిగారిచే

రచింపబడి

వారిపుత్రుడగు

రాఘవనారాయణశాస్త్రిగారిచే

ప్రకటింపబడియె

1938

294 598
VAL
P.6

1 నుండి 17 వ ఫారం వఱకు
తాతామద్రాక్షరశాల, నిమగ్నము;
మిగిలిన పుస్తక మంతయు
తెనాలి, లక్ష్మీ పేస్ నందు
ముద్రింపబడియె.

తృప్తి

మ॥ తతమా రామకథామృతమ్మునను దత్పట్టాభిషేకాంత మై
స తురీయమ్మగు సంపుటం బిదియు నెన్న న్ముద్రితంబయ్యె శా
శ్వతసర్వాధికతత్ప్రసాదము భవత్సంకల్పకల్పంబు కీ
రితి నా కీదొరకొంట నేటి కిటు తండ్రీ! ధన్యుడైనాడ లే!

ఉ॥ మీకు సహాయు లై నెగడు మిత్రులు మీరు భవత్కథేశ్వరుం
డేకతఁ బట్టునట్టి యెలయించినసిద్ధి నిమిత్తమాత్రుఁ డౌ
మీకొమరు స్వరించుకలిమిం దమ కిచ్చినబాస వచ్చె నాం
డీకలసంబున న్నెఱపనెంతు ద్వితీయమునుం గురూత్తమా!

ఉ॥ తృప్తిసహించుఁగాక భవదీయము చిత్తము కాంచి వెంచి వి
ద్యాపజనుర్నిమిత్తమున కై తమి దీఱమి స్వీయసత్కృతిం
గీ పపదుం బొనర్చి ననుఁ గీర్తికఁ గూర్చి యెలర్పఁజేయు మీ
యాప్తికఁ దాతపాద! కలదా? యిల నాప్యము వేటొకొం డిచక.

చ॥ అనుగుణులార! పాఠకమహాశయలార! సహాయులార! సై
పనవలె నుత్తరంబగు ప్రబంధము రాకకుఁ గల్గు కాలయా
పన మది కొంత వ్రానాయవలెఁ బ్రస్తుతమా ఋణ మీఁగఁగావలె
ఘనమతులార! స్వీయకృత్తికై యిఁకఁ గొంత మెలంగఁగావలె.

ఉ॥ ముద్రితసంపుటమ్ముల నమూలము తొ దొనఁగుల్ కనంబడె
భద్రము గాఁగ వానిఁ గని వైకృతిపీఠికలో లిఖించెద
చిద్రములార నేటికి విశేషము లీకృతి నాదరించి ని
ర్ణీదరసాలసత్వము ననిందితముం గొనియాడ వేడెద.

ఇట్లు,

కవి కుమారుడు

శుందవోలు

20-1-1938

తాడేపల్లి రాఘవనారాయణశాస్త్రి.

విషయ సూచిక

0

పుట	పుట
శ్రీరాముడు హనుమని మెచ్చుకొనుచు గార్యచింత మునుంగుట	విభీషణుడు తల్లి యనుమతిగైకొని శ్రీరాముని శరణార్థియై చేరఁబోవుట 46
సుగ్రీవుడు శ్రీరామునకు నుత్సాహము గలిగించుట	3 సుగ్రీవుడు విభీషణుఁ జేకొనవలదని సహేతుకముగఁ బలుకుట 51
శ్రీరాముఁ డడుగ హనుమంతుఁడు లంకాదుర్గాదులవర్ణించుట	5 రాముఁడుగ నంగదాదులు తమ తమ మతములు నెప్పుట 52
శ్రీరాముడు సుగ్రీవునకు యుద్ధయాత్ర సాగింప నెలవిచ్చుట	8 హనుమంతు నభిప్రాయము 53
శ్రీరామచంద్రుని విజయయాత్ర	10 శ్రీరాముడు తన యభిప్రాయముఁ దెలుపుట 54
లక్ష్మణుఁడు రామునితో ననుకూలనిమిత్తముల వర్ణించి చెప్పుట	సుగ్రీవుడు మరల విభీషణుఁజేర్పవలదనిరాముని ప్రార్థించుట 56
వానరసేన సహ్యమలయప్రదేశముల విహరించుట	14 శ్రీరాముని నిశ్చయము 56
సేనానివేశము	16 శ్రీరాముని ధర్మబుద్ధిఁ గొనియాడి సుగ్రీవుడు విభీషణుఁ దోడితెచ్చుట 58
శ్రీరాముడు సీతంగూర్చి లక్ష్మణునితో చెప్పుచు దుఃఖించుట	18 విభీషణకృత రామస్తవము 59
కూర్యాస్తమయము	19 శ్రీరాముడు విభీషణున కిష్టవరము లొనంగుట 61
రావణుని మంత్రాలోచనము	22 విభీషణ పట్టాభిషేకము 62
రావణునకు మంత్ర లాలోచనము చెప్పుట	24 శ్రీరాముఁడుగ విభీషణుఁడు రావణుని సామర్థ్యమును వివరించుట 63
ప్రహస్తుని నచస్తతులు	25 శ్రీరాముని ప్రతిజ్ఞ 64
దుర్ముఖుని ఘోరకృత్తులు	26 సుగ్రీవపుష్ట్యుడై విభీషణుఁడు సాగరతరణోపాయముంజెప్పుట 65
వజ్రనండ్పిని వజ్రాలాపములు	27 శ్రీరాముడు దర్శశయనముననుండ వ్యాఘ్రాసురుడుచూచిపోయిరావణునకుకపిబలంబుతీరెరింగించుట 66
నికుంభుని వాగ్దంభములు	28 రావణుఁడు శుకాసురుఁబంచిసుగ్రీవు భేదింప నెంచుట ,,
వజ్రహనుని గీర్వాజములు	29 శ్రీరాముడు నముద్రువైఁగోపించి పరాక్రమించుట 70
విభీషణు సుభాషణములు	30 నముద్రుఁడు ప్రత్యక్షమై శ్రీరామునిఁగొనియాడుట 73
మలునాఁడు రావణునివేశముఁజేరి మరల విభీషణుఁడు దుర్నిమిత్తములఁ జెప్పుట	రాముఁడు నముద్రవచనంబున తన దివ్యాస్త్రము ద్రుమకుల్యమున నాభీరులపై వైచుట 75
విభీషణు హితవాక్యముల రావణుఁడునిరాకరించుట	34 నముద్రుఁడు తనయందు సేతువుఁగట్టు నుపాయముంజెప్పి యంతర్నితుండగుట ,,
మలునాటికొలుపుకూటమున రావణుఁడెల్లరాక్షసుల రావిగచుట	36 నలుఁడు సేతుబంధనమునకు శ్రీరాముననుజ్ఞఁగోయట 76
రావణుఁ డందరువినఁ బ్రకృతము వినుచుట	38 శ్రీరాముడు రామలింగప్రభావమును కవులకు బోధించుట 79
కుంభకర్ణుఁడు రావణునకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట	41 కవులు రామాజ్ఞచొప్పున సముద్రమున సేతువుం గూర్చుట 80
మహాపార్శ్వుఁడు రావణునకు నుకూలముగఁబలుకుట	42 నలుఁడు సేతువుఁ గట్టుట ,,
రావణుఁడు తన రహస్యమును జెప్పుట	43 దేవగంధర్వులు సేతుబంధనమునఁగవుల నెన్నుట 82
విభీషణు ప్రాధభాషణములు	శ్రీరాముడు గరుడవ్రాహ్మమున నైన్యముమోహరించి శుకు విడిపించుట 87
ఇంద్రజిత్తు విభీషణు నతిక్రమించి వీరములాడుట	
విభీషణుఁ డింద్రజిత్తునిమతమునిందించి రావణుఁ దనపల్కులు వినుమని ప్రార్థించుట	
రావణుఁడు విభీషణు నిందించి వెడలనడచుట	
విభీషణుఁడు రావణ పరాభూతుడై యాకసుమున కెగసి చిగురుమాటలు పలుకుట	

పుట	పుట
శుకఁడు రావణునితోఁ దనపాటు సెప్పట 88	రాత్రితుములయ్యుద్ధము 151
శుకఁడు రావణునకు రామతత్త్వ మెఱింగించుట 89	నాగపాశబద్ధులగు రామలక్ష్మణులఁ జూచి సుగ్రీ 157
రావణుఁడు కాటులఱచుట 90	పుఁడు దుఃఖపడుట 157
శుకుని పూర్వజన్మకథనము 91	విభీషణుఁడు సుగ్రీవు నూరడించుట 158
రావణుఁడు శుకసారణు లను గూఢచరుల రాముని కడకనుచుట 92	యుద్ధరంగమున సనైన్యబద్ధులైన రామలక్ష్మణులఁ గని సీత విచారపడుట 160
శుకసారణులు పట్టుపడి రామునిచే ననుగ్రహింపఁ బడుట 93	త్రిజట రామలక్ష్మణులు బ్రతికియుండుటకు తగు కారణము లెఱింగించుట 162
శుకసారణులు రామునకు రాముబల మెఱింగించుట 94	రాముఁడు తెలివొంది లక్ష్మణునిగూర్చి శోకించుట 168
రావణుని యాత్మస్తుతి, వానరబలవిచారణ 95	విభీషణవిచారము 166
సారణుఁడు రావణునకు రామసైన్యప్రభావ మెఱిఁ గించుట 96	గరుడాగమనము 167
రావణుఁడు శుకసారణులను దూలనాడుట 105	నాగబంధముక్తులగు రామలక్ష్మణులఁ గని గవులుత్స హించుట 170
రామసైన్యముల రంధ్రములెఱుంగ మఱికొందఱఁ జారుల ననుచుట 106	రామసేనల యుత్సాహమును విని రావణుఁడు చారులఁ బంపుట 171
చారులు రావణుఁడేరి తమ చేటుపాటులు దెలుపుట 107	రావణుని విషాదము 172
రావణునకు శార్దూలుఁడు కపిసైన్యము జననాదు లెఱింగించుట 108	ధూమాత్సఁడు యుద్ధమునకు వెడలుట 173
రావణుఁడు సీతకడ మాయనుబన్నుట 111	ధూమాత్సుని హనుమంతుఁడు మడియించుట 176
సీతాదేవిరామునిమాయాశిరముంజూచిదుఃఖించుట 113	రావణుఁడు వజ్రదంష్ట్రుని కనుచుట 177
రావణుఁడు గూఢముగ తనసైన్యములసిద్ధపరుచుట 116	అంగదునిచే వజ్రదంష్ట్రుఁడు హతుఁడగుట 180
సరమ సీతాదేవి నూరడించుట 117	రావణుఁ డకంపను యుద్ధమున కనుచుట 182
సీతాదేవి సరమసహాయమును మెచ్చుట 120	రెండవునాటి యుద్ధము 183
సరమ సీతాప్రార్థితయై రావణుని ప్రవర్తన మెఱిం గించుట 112	మైందద్వివిదాదులవిజృంభణము 184
రావణునకుమాల్యవంతుఁడునయతత్త్వ మెఱిఁగించుట 125	హనుమంతుఁ డకంపనుఁ జంపుట 186
రావణుఁడు మాల్యవంతుని దూలనాడుట 128	ప్రహస్తుఁడు త్రేనితోఁ దగుమాటలాడి యాయత్తుఁ డగుట 187
శ్రీరామతన్మంత్రుల కార్యలోచనము 129	కపిసేనాపతి రాక్షస సేనాపతిం జక్కాడుట 193
శ్రీరామచంద్రుఁడునీలాదిసేనాధిపతులనియమించుట 131	రావణుఁడు స్వయముగ యుద్ధమునకు వెడలుట 194
వానరభటులు త్రికూటాద్రివనముల విహరించుట 133	రామ విభీషణ సంవాదము 195
లంకావర్ణనము 135	రాముఁడు యుద్ధసన్నద్ధుండగుట 197
సుగ్రీవరావణుల మల్లయుద్ధము 136	హనుమంతుఁడు రావణుఁడు ఒకరి నొకరు గుర్చి కొనుట 199
శ్రీరామచంద్రుఁడు లక్ష్మణునకు యుద్ధనియమముల బోధించుట 138	నీలుఁడు రావణుని జీకాకు పఱచుట 201
రామచంద్రుఁడువానరసేనతోలంకనుముట్టడించుట 139	రావణ లక్ష్మణుల ద్వంద్వయుద్ధము 203
అంగదు రాయబారము 141	రావణుఁడు హనుమనిపోటున మూర్ఛమునుంగుట 205
రామాజ్ఞాపై కపిభటులు లంకపైఁ గవియుట 145	శ్రీరాముఁడు రావణు ధర్మించుట 207
రావణుఁడు తనసైన్యములకు యుద్ధమునకు నెల విచ్చుట 147	శ్రీరాముఁడు రావణుని కిరీటుమును భంజించుట 209
యుద్ధప్రారంభము 148	రావణుఁడు సెడి పాట శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణాదుల విశల్యులఁజేసి యూరడించుట 209
	రావణుఁడు తనభంగమునుదలంచి వాపోవుట 212

పుట	పుట
కుంభకర్ణుడు నిద్రలేచి రావణుని గాంచబోవుట 218	మూఁడు నాలుగు నేనపునాళ్ళ యుద్ధము 312
రాముఁడడుగ విభీషణుఁడుకుంభకర్ణునివిధము నెవ్వట 219	హనుమ వానరులఁ బురికొల్పుట 313
రావణ కుంభకర్ణుల ప్రసంగము 222	ఇంద్రజిత్తు నికుంభిలాహామమున కరుగుట 315
మహాదరుఁడు నీతి నెవ్వట 229	మాయాసీతావధమువిని మూర్ఛితుఁడగు రాముఁ
కుంభకర్ణుని యాననంరంభము 283	లక్ష్మణుడూరడించుట 316
కుంభకర్ణవానర సంగ్రామము 237	రాముని దుఃఖము నెఱింగి విభీషణుఁడు కార్యముఁ
కుంభకర్ణ విభీషణసంవాదము 239	జెప్పట 319
కుంభకర్ణుని యుద్ధాద్ధత్యము 241	శ్రీరామునాజ్ఞతో లక్ష్మణుడు లింద్రజిద్వధమున
సుగ్రీవమూర్ఛ - హనుమద్విచారము 244	కరుగుట 321
సుగ్రీవుఁడు మేల్కొని కుంభకర్ణ నకర్ణనానునొన	లక్ష్మణుడు లింద్రజిత్తు హామముఁ జెఱుచుట 324
ర్చుట 245	ఇంద్రజిద్విభీషణ సంవాదము 327
కుంభకర్ణుడు రామునితోఁ బోరాడుట 246	మేఘనాగు గర్జితములు 329
కుంభకర్ణ హననము 250	లక్ష్మణేంద్రజిత్తుల ద్వంద్వయుద్ధము 330
7-రదుడు శ్రీరాముని వినుతించుట 251	లక్ష్మణేంద్రజిత్సంవాదము 332
రావణుఁడు కుంభకర్ణునికై శోకించుట 254	ఇంద్రజిత్తు విరధుండగుట 336
త్రిశీర్షాదు లనికివెడలుట 256	ఇంద్రజిత్తు తనవారిని యుద్ధమునకు నిలిపి తానింటి
నరాంతకు డంగదుచే నడంగుట 260	కేగుట 337
అంగదుఁడు మహాదర నరాంతక త్రిశీర్షాదులతో	ఇంద్రజిత్తు మరల నన్నద్ధుండై విక్రమించుట 338
నొక్కఁడు మార్కొనుట 263	ఇంద్రజిత్తు మరల విరధుండగుట 340
హనుమఁడు దేవాంతకుఁ జంపుట 264	ఇంద్రజిద్వధము 341
మహాపార్శ్వమరణము 266	శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణు సంభావించుట 344
విభీషణుఁ డతికాయు నుదంతము నెవ్వట 269	రావణుఁడు పుత్రమృతికి శోకించుట 345
లక్ష్మణాతికాయుల ద్వంద్వ యుద్ధము 271	రావణుఁడు సీతఁ జంపఁబోవుట 348
లక్ష్మణుచే నతికాయుఁడు హతుఁడగుట 274	సీతాదేవి విచారము 349
రావణునివిషాదమపనయించియుంద్రజిత్తుకివెడలుట 277	రావణునకు సుపార్శ్వఁడు హితముఁ జెప్పట 350
ఇంద్రజిత్తుబ్రహ్మన్త్రముచే బద్ధులగు స్వీయుల	ఆఱపునాటి యుద్ధము 351
హనుమద్విభీషణు లరసి యూరడించుట 281	శ్రీరాముఁడు రావణు మూలబలముల నులునూడుట 352
జాంబవంతుఁడుహనుమంతునోషధులందేరంబంచుట 283	లంకలో నాడువారల యేడ్పులు 353
ఓషధుల గాలిసోకి రామలక్ష్మణులు స్వబలముల	రావణుఁడు ముగరు మంత్రులతో యుద్ధమునకు
తోఁ దెప్పిరిల్లుట 287	వెడలుట 359
సుగ్రీవుఁడు లంకఁ గాల్పించుట 288	సుగ్రీవునిచే విరూపాక్షుఁడు మడియుట 361
కుంభనికుంభాదుల యుద్ధము 291	సుగ్రీవుఁడు మహాదరుఁ జంపుట 363
అంగదుఁడు కంపనాదులఁ జంపుట 293	మహాపార్శ్వఁడంగదునిచేఁ బడుట 365
సుగ్రీవుఁడు కుంభు గండఁడంచుట 298	రావణుఁడు క్రోధమూర్ఛితుఁడై రాము నెదు
హనుమ నికుంభు మ్రుండించుట 299	ర్కొనుట 367
రామునిచే మకరాక్షిఁడు మడియుట 300	లక్ష్మణమూర్ఛ 371
ఇంద్రజిత్తు నవరణ 306	రాముఁడు రావణు లెక్కనేయకలక్ష్మణుహృదయ
ఇంద్రజిత్తు రామాస్త్రముఁజూచి పొలుట 308	మున శక్తిని పెఱికి ముక్కలు నేయుట 372
హనుమంతుఁడు మాయాసీతావధముంగని చింతిల్లి	రావణుఁడు పొలుట 373
రావణు దూరుట 311	హనుమఁడు సంజీవినిఁ దేబోవుట 375

కాల నేమివృత్తాంతము	పుట	పుట
హనుమంతుని మొసలిపట్టుట	377	రాముడు రావణునం స్థరింపబిభీషణునియొగించుట 457
ధాన్యమాలిని యుదంతము	383	ప్రీతిభీషణ పట్టాభిషేకము 460
హనుమ కాలనేమిం జంపుట	384	శ్రీరాముడు హనుమని సీతదరి కనుచుట 461
చిత్రసేనాదులు ద్రోణాద్రిచెఱికిన హనుమతోఁబోరి	388	హనుమత్సీతానందాదము 462
నివృత్తులగుట	391	శ్రీరాముడు సీత నెగ్గులాడుట 469
హనుమంతుడు మాల్యవదాదులతోఁ బోరుట	394	సీతాగ్నిప్రవేశఘట్టము 472
రాముని విషాదము	395	బ్రహ్మదులు శ్రీరాము సమక్షమునకువచ్చి సీత నిర్దోషియని చెప్పుట 474
రాముడు హనుమఁ గొనియూడుట	397	అగ్ని సీతను సమర్పింప శ్రీరాముడు గ్రహించుట 478
లక్ష్మణుడు మూర్ఛదేరుట	398	ఇంద్రకృత రామస్తవము 480
హనుమడు స్థూలజంఘాదుల సమయించుట	399	శివుడు రాముఁ బ్రశంసించుట 481
సూర్యోదయము	401	సీతారామలక్ష్మణ దశరథ నమావేశము 482
ఏడవునాటి యుద్ధము	404	ఇంద్రవరమున రామకింకరులెల్ల నబీవులు నబలులు నగుట 485
రావణుడు రామబాణార్ధితుడై భార్గవు శరణు వేడుట	405	సపరివారుడగు శ్రీరాము సుఖనివేశము 487
పాతాళహోమము	406	విభీషణుడు శ్రీరాము రాజోపచారముల బూరిం చెదననుట 490
అంగదాదులు పాతాళహోమముఁజేయుపఁబోవుట	407	శ్రీరాముడు భరతునిఁ గానక దీక్ష వీడననుట 492
అంగదుడు మందోదరి నీడ్చితెచ్చుట	409	శ్రీరాముడుపుష్పకము నెక్కియయోధ్యకుంబోవుట 495
అంగదుడు రావణుడూటి వానిపలుకులకు బదులు నెప్పుట	411	శ్రీరాముడు త్రోవలోని న్వచరితవిశేషములు 498
రావణుడు మందోదరి నూరార్చుట	413	సీతకుఁజెప్పి చూపుట 498
మందోదరి రావణునకుఁ గర్తవ్యముఁ జెప్పుట	414	సీతాప్రార్థితుడై శ్రీరాముడు వానరస్త్రీల నయోధ్యకుఁ దోడితెమ్మని సుగ్రీవుననుచుట 501
రావణుడు మందోదరికి దన నిశ్చయముఁజెప్పుట	415	హనుమంతుడు గుహునకు రాము కుశలవార్త తెలిఁ గించుట 510
రావణుడు యుద్ధసన్నద్ధుడై వెడలి రాముం గవియుట	416	హనుమంతుడు భరతునితో శ్రీరామ సందేశముఁ జెప్పుట 511
ఇంద్రుడు తన రథసారథుల రామునకుఁబుత్తెంచుట	418	భరతుని పరమానందము 512
రామరావణ మహాయుద్ధము	419	భరతుడడుగ హనుమంతుడు రాము పూర్వ వృత్తమునొడుపుట 513
మేత్తవడిన రావణు రథము సారథి తొలఁగించుట	424	సపరివారుండగు భరతుండు సపరివారు రాము నెదుర్కొనుట 521
అగస్త్యుడు రామునకు నాదిత్యహృదయం బుపదేశించుట	427	భరతుడు శ్రీరామునకు న్యాససమర్పణముఁజేయుట 526
రామరావణులు మరలఁ దలపడుట	429	రాముఁ డందఱతో నయోధ్య కరుగుట 528
శ్రీరాముడు రావణుతలలు నఱుకుట	436	పురస్త్రీలప్రస్తావము 531
విభీషణుఁ డుపాయము నెప్పుట	438	భరతప్రేరితుడై సుగ్రీవుడు హనుమదాదులఁ జతుస్సముద్రజలములఁ దేరంబనుచుట 533
మాతలిరామునిబ్రహ్మస్త్రమేయుమని ప్రేరేపించుట	439	శ్రీరామపట్టాభిషేకఘట్టము 535
రావణ సంహారము	440	అభిషిక్తుండగు శ్రీరాము రుద్రదాదులు నుతించుట 542
అందఱు సుఖమెనయుట	442	శ్రీరామరాజ్యము
విభీషణుడన్నంగూర్చి దుఃఖించుట	445	
లక్ష్మణుడు తత్త్వముఁ జెప్పుట	447	
రాక్షసస్త్రీల విలాపములు	449	
మందోదరి శోకము	451	

శ్రీశివాయ గుర వేనమః.

శ్రీరామకథామృతము

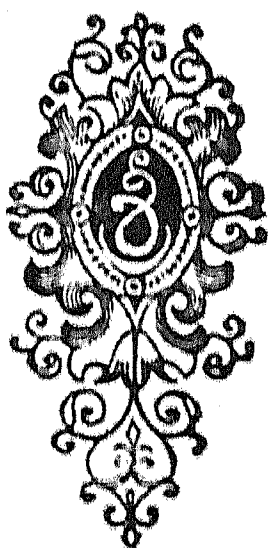
యుద్ధ కాండము.

పూర్వ భాగము.

—:0:—

ప్రథమాశ్వాసము.

—:0:—

హేతుభూతమంత్రో
త్సాహించితశక్తియోగ, సంభృతమహిమ
ప్రాహుణికికృతనిగమ
వ్యాపృతసామ్రాజ్యకృత్య, యఖిలస్తుత్యా.

తే॥ అవధరింపుము భక్తభావానుషంగుఁ, డంగజారాతి యిట్లనె నగజతోడ
వింటివా సర్వమంగళ! విశ్వపతి ర, ఘూర్జవహుం డట్లు హనుమ బహూకరించి. ౨
తే॥ అతని పలుకుబడింగల యర్థమెల్లఁ, బ్రీతితోఁ గూడి తనమది బిరికొనంగ
వాఙ్మయంబు తడేకతత్వతఁ బొసంగ, నందఱుం గలయంగని యనియె నిట్లు. ౩

—♦ శ్రీరాముఁడు హనుమని మెచ్చుకొనుచుఁ గార్యచింత మునుఁగుట ♦—

సీ॥ హనుమం డొనర్చిన యమ్మహాకార్యంబు, మలయఁగా వలనేది మదికి ననఁగఁ
జేయ శక్య మటంచుఁ జెప్పఁగా నెట్టి, య్యంబుధి దాటంగ నగునె యెంటి
కాజవ మున్నదే హరితేజ కనిలున, కనికాక యన్యున కవనిలోన
మేర యున్నదియె యి మ్మేటి వీర్యబలాధ్య, తకుఁ దానపో యింకఁ దనకు సాటి
దేవదానవముఖ్యులే తేటిచూడ, నేర రెద్దాని నప్పురి నిర్మతినాథ
పాతిత విశంక లంక నేర్పడఁగఁజొచ్చి, వచ్చు జీవించి యెవ్వఁడవార్యుడగుచు.

- చ॥ ఇనజుని భృత్యకృత్య మితఁ డెల్ల సముల్లసితంబుగాఁ బొన
 ర్చెను దనుఁ దాన విక్రమము చేవయు నెక్కొనఁజేసి యద్భుతం
 బునఁ బొదలించె నిందఱఁ బ్రభూత మభూత మనంగ నైన పీ
 డన మెనయించె శాత్రువుని డంబు కరంబు విడంబనంబుగన్. ౫
- తే॥ అధిపుఁ డతిదుష్కరం బైనయట్టి కార్య, నుండుఁ దన్ను నియోగింప నంతవట్టు
 నేర్చి నెరవేర్చి యావల నీతిఁబేర్చి, యొండుగూడ ఘటించువాఁ డుత్తముండు. ౬
- క॥ పంచినపని నెట్టనఁ గా, వించి సమర్థుండ యయ్యుఁ బెరయర్థముఁ దా
 నించుకయే నెంచనియా, పంచజనుఁడు మధ్యముండు పతిభృత్యులలోన్. ౭
- ఆ॥ ఒండు విక్రతి లేక యుండి మేల్పొందిక, చాలఁగలిగి చేయఁజాలి యొకఁట
 నేలువాని కర్జ మిట్టలు చెడఁజూచు, నట్టివాఁడు పూరుషాధముండు. ౮
- ఉ॥ కావునఁ గాడ్పుపట్టి కడఁ కం బచరించినయట్టి దెల్ల సు
 శ్రీ పిలసిల్లె నేలఘుతఁ జెందడు పీఠిఘటించె నాకు సు
 గ్రీవుఁ గృతార్థుఁ జేసెఁ బరికింప ద్విరుక్తమ యైన నేమి నే
 నీవల నెంచి సన్నుతకి నేర్పడఁ గూర్పఁగరాదె యీతనిన్. ౯
- ఆ॥ పావనుం డితండు పవమానతనయుండు, నన్ను నాకొలంబు ననుచువారి
 నెల్ల మనిచెఁ గొలుచు నీసుమిత్రానూతి, బ్రదుకు గట్టి నేసెఁ బరఁగఁ డెట్లు. ౧౦
- క॥ ధర్మం బీతనిసా మ్మే, మర్మంబును బోల దింక మారక్షణ మి
 ట్లర్మిలిఁ బొనర్చుటను స, త్కర్మంబుల కలిమి కితనిఁ గాడే తలఁపన్. ౧౧
- ఆ॥ దీన మరల మదిని దీనమానసునకు, మరలుబాటె చక్క మలయనయ్యె
 నేమి నేసినాడ నీప్రియాభ్యాతకుఁ, బ్రియ మటంచుఁ దృప్తి పెరయకునికి. ౧౨
- క॥ ఐనను సర్వస్వంబే, యా నాపరిరంభణము మహామహుఁడు మరు
 త్సానున కబ్బే ననుచు నభి, మాన మెసఁగఁ గాఁగిలించె మహితుం డతనిన్. ౧౩
- ఆ॥ ఇట్టికాల మరసి యెనయించితి నటంచు, నిచ్చెఁ జనపు గొచ్చియె త్తి మఱియు
 సంభ్రమాతిహృష్ట సకలాంగుఁడై రాముఁ, డెంత గలదో దాన నెవ్వఁ డెఱుఁగు. ౧౪
- క॥ కృతకృత్యతతోడ నుపా, గతు నమ్మారుతిని ధన్యుఁ గావించి సమా
 హితమతి యై హరిపతి వినఁ, దత ముత్సాహంబుఁ గూర్పఁ దా నిట్లనియెన్. ౧౫
- మ॥ సుకృతంబే యన నయ్యె నన్నిగతులన్ శోధించినన్ నీతఁ గాం
 చక గావించు తెఱంగు లేమి నిపు డాసంద్రమ్ము పే రెంచినన్
 వికలం బయ్యెడు నెమ్మనంబు కపు లేవెంటన్ గనంగొంచువా
 రకలంకాత్ములు దక్షిణం బనఁగ నౌ నప్పార ముత్పూరమున్. ౧౬
- క॥ పారావారము కడు దు, ష్పారము జహుదూర మెనయు పని పాల్పడె నీ
 భారమున కెట్లు లొగ్గెడు, పారమొ తల యెఱుకపడ దవార్యం బదియున్. ౧౭

అ॥ వింటి మేలి వార్త విశ్వంభరాసుత, సేమ మరసి వచ్చి చెప్పినంత
 నీహరీందురై లెటు సమాహితులై దాటు, వారొ వార్ధి వలను వలయుఁ దెలువ,
 క॥ అని హమమంతునితో నని, ఘనుఁ డార్తుం డగుచు నొండు గానక చింత
 న్మునిఁగెడు విధమున కాశ, త్రినిబర్హుణుఁ గాంచి హరివరుఁ డున్ముఖుఁడై.

—♦ సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామునకు నుత్సాహముఁ గలిగించుట ♦—

అ॥ శోకనాశనముగ సూన్యతంబుగ నిట్టు లనియెఁ బ్రాకృతంబు జనమహోలె
 వీర! నీవుగూడ వెతనొందుదే తాప మింత తగునటయ్య యీయొడలికి. ౨౦
 వ॥ కృతఘ్నుండు సౌహృదంబు నట్టు లిప్పట్టున నీ వీసంతాపంబుం బరిత్యజిపుము.
 ఉ॥ దీనికిఁ గారణం బెదియుఁ దేకువమై నటయంగఁ దోప ద
 మ్మానిని వార్తయుం దెలిసె మార్తుని యాలయమున్ లయమై య
 వ్వానికిఁ గాఁగనుండుటయు వార కెఱుంగఁగనయ్యె నేల న
 న్మానము వీడె దీపు మతిమంతుఁడ వై రణపండితుఁడ వై. ౨౧

తే॥ ప్రాజ్ఞుఁడవు నీయెఱుంగమిం బరఁగు శాస్త్రు, మర్థమును లేదు పాపిక యైన యిట్టి
 బుద్ధి వీడుము సద్యోగి పూరుషార్థ, దూషణి మనీషఁ బోలె సంతోషి వగుము.

నీ॥ లంఘించెదము మేలి లాఘవంబున నక్రమపసమాకుల మైన సాగరంబు
 నెక్కెంచెదము సేన నెక్కు డౌ మగఁటిమి లంకపై హనుమత్క్రతాంకపై ని
 యోజించెదము బుద్ధియుక్తి నచ్చటగల వివిధసాధనమాల విదలనంబు
 సాధించెదము రిపు సపరివారంబుగఁ గొంకులే కెదిరించి కూడముట్టి
 యొదుఁగుదురె శూరు లీహరియాధపులు స, మర్థు లెమ్మెయినైన నీయర్థమునకు
 నగ్గి నుఱుకంగఁ పాతాలమైనఁ జొరఁగ, నున్నవారు మహాహీనతఁ గన్నవారు.

తే॥ శోకపర్యాకులాత్ముఁ డై చొరవదక్కి
 దీనుఁడు నిరీహుఁడును నైన దేవుఁడని
 యును నతని మేలి యర్థంబు లుడిగి మడఁగు
 నఘము వానిం బొదువు నిశ్చయమ్ము సుమ్ము. ౨౨

ఉ॥ ఎట్టులు సీతఁ దేవలయు నెవ్విధి రావణుఁ బాపకర్మునిన్
 మెట్టుట యొప్పు నెట్టిడగు మేలిమి నెక్కొన సేతు వబ్ధిలోఁ
 గట్టఁగఁబోలు రక్కసుని కల్పికిఁ జోటననైన లంక నే
 మట్టునఁ గాంచువార మది మా కెఱిగింపఁదలంపు మియ్యెడన్. ౨౩

అ॥ అలత్రీకూటశిఖర మం ధున్న యాలంక, నెపుడు గాంచువార మెనసి యపుడె
 రావణుఁడు నశించు రణరంగమున నంచు, నిశ్చయింపు మిదియె నిశ్చయంబు.

క॥ ఘోరం బగు నాపారా, వారంబున సేతు పొకఁడు వఱలింపక లం
 కారాష్ట్రము సాధింపఁగఁ గా రిందునితోడిసురలుఁ గర్పరవరులున్. ౨౪

- ఉ॥ నేతువుఁ గట్టినంత దరిఁజేఱఁగ నేర్చును సైన్యమెల్ల న
 ట్లాతఱినే యుంబొందవు నంచుఁ దలంపుము శూరు లాజిని
 ప్లాతులు కామరూపులు సుసంగతు లై హరివీరు లప్పరిన్
 బా తగలింపఁజాలుదు రబద్ధము గాదు నిబద్ధ మింతయున్ 29
- ఉ॥ వీరుని చేయఁబోలుపని వీడక యిత్తటి సత్వ మోజమున్
 నేరిమియుం బ్రభావమున నెక్కినఁ జేర్చి కడంగి మద్విధుల్
 వారనివా రనిం దనదువా రయి సాయ మొనర్ప దుష్టుఁ డౌ
 వైరి నగల్చి చేకొను మవార్యుడఁ వై జయలక్ష్మి సీతతోన్ 30
- ఆ॥ ఏది వచ్చిపడిన నేది పోవఁగా నైన, నిన్నుబోఁటివారు నెఱిదలంగి
 శోక మూనఁబారు పాకారిముఖ్యులు, బడరె యాపదలనుఁ బ్రధితిఁ గనరె. 31
- క॥ వి ల్లివు దాల్చి నిలిచిన, ముల్లోకములు న్వడంకు మొనసినమొనవా
 రల్లాడరె రక్కసుఁడే, బల్లిదుఁడే నిన్నుఁ జెనకి బ్రదుకఁగ నింకన్. 32
- క॥ వానరుల తల నిలిచె ని, పూనిక తెఱలింపనైనఁ బోవదు సుమ్మి
 నీనాయకఁ గాంచెద వవ, నీనాయక ! యబ్ధి దాఁటి నెలకొనినంతన్. 33
- తే॥ చాలు విక్లబ యగు బుద్ధి జాలుకొలుప, బోకు మది యభిలార్థము లోకడంచు
 శోకమునకును బురుషుని శూరతకును, నహజవైర మ్మగుట శాస్త్రసమ్మతమ్ము. 34
- క॥ కోపం బవలంబింపుము, శాపింపుము వైరికొలముఁ జావు మనుచు ని
 ట్లేపునెడి యున్న క్షత్రియు, లేపగిదిం గాంచువార లిష్టార్థంబుల్. 35
- క॥ మెత్తనివారలఁ గాంచిన, నొత్తొర వొనఁగూర్చువార బుర్వో బలుకుతోఁ
 గత్తిం గొనెడు ప్రచండునిఁ, జిత్తమునం జేర్చుకొనుచుఁ జేడ్పడుదు రరుల్. 36
- ఉ॥ ఈవు కుశాగ్రబుద్ధివి మహేంద్రునియంతటివాఁడ విందఱన్
 గావఁగనేర్తు విమ్మెయి వికారముఁ దోచి విచారణంబునన్
 దోవక వీరలం గొని నిరూఢత నద్దరి జేరఁ గాంచఁగా
 నావలఁ జేయ నెంచునది యంతయుఁ దెల్ల మనంగ నయ్యెడిన్. 37
- ఆ॥ తాలుఁ జెట్లుఁ గురిసి నేల గ్రక్కదలంచి, లంక పాడునేసి లావరులను
 ద్రొంచి యొక్కమాత్రొ దోహి నల్లాడించి, కట్టుఁగట్టి యిడరె కపులు దొడరి. 38
- క॥ దాటుదు మీ యంబుధి నొక, వ్రేటునఁ గూర్చెదము పురి నరిష్ట మరికి న
 ప్పాట సమకూర్చెదము నీ, మాట నెఱపకున్న మాకు మగసిరి గలదే. 39
- క॥ పెక్కులు శకునము లే నీ, చక్కటి వీక్షించుచుంటి సహృద్దం బై
 నిక్కెడు నామది జయరమఁ, జక్కఁ గొనెద వింకఁ బెరవిచారణ లేలా. 40
- ఆ॥ సాధ్య యవనిజాత సంశ్రియించెను నిన్ను, లక్ష్మి గాని యాపె లాతి గాద
 యొడ్లు చెనకిరేని యుదు టడంచి మడంచు, వారి వారికొలమువారితోడ. 41

క॥ అరి గూలఁగ సిరి సేరఁగఁ, బరివారము నిన్నుఁ గొలిచి బ్రదుకఁగ సీతా
సరసీరుహక్షితో నీ, యిర వెనసి భరింపఁజాలె దీజగ మెల్లఁ.

౪౨

మ॥ అను సుగ్రీవుని హేతుమద్యచన మ ప్థాలించి తత్త్వార్థవే
త్త నవోల్లాస మెనంగ మే లని సమర్థత్వంబు చెన్నారఁ బా
వనిపైఁ జూడ్కి నిగుడ్చి శాత్రువుని దర్పం బెంచి స్మేరాస్యఁ డై
యనె ని ట్లారఘునాయకుండు మహితం బారంభ మొప్పారఁగఁ.

౪౩

ఆ॥ తపము శక్తిఁ జేసి తద్దయు వేగంబుఁ, బడసియైన నేతుబంధనమున
నైన వట్టిపోవ నంబుధిం బొనరించి, యైనఁ గడతు మదియు నట్లు లుండె.

౪౪

సీ॥ దుర్గ యా లంకకు దుర్గంబు లెన్నెన్ని గల వందలి విశేషఘటన లెట్లు
పరఁగుఁ దద్బలముల పరిమాణ మెట్టిది ద్వారగు స్తికలాప్రచార మెద్ది
విస్తారము కొలంది విధ మెంతలెంతలు పొలదిండిపోతు లేపొడవువారు
వారి గేహంబుల వరుస లేపాటివి జంత్రమ్ము లెమ్మొయిజాడఁ దనరుఁ
జొచ్చి చూచినవాడ వాసాబగుఁ డేమి, వ ర్తనంబునఁ జరియించువాఁడు వాని
నెల్ల వివరింపు వెరవరి వీవు నాదు, కనులగట్టినయ ట్లుండ ననిలజుండ.

౪౫

తే॥ అనుచుఁ బలికిన రాముని యట్టిదైన, పలుకుఁబడి విని గాడువుపట్టి యలరి
వాక్యసారజ్ఞఁ డవ్వల వలను మెఱయ, నిట్టు లనెఁ గేలు మోడ్చి నగేంద్రతనయ!

—♦ శ్రీరాముఁ డడుగ హనుమంతుఁడు లంకాదుర్గాదుల వర్ణించుట ♦—

ఉ॥ అంతయు విన్నవెందు వినుమయ్య సురారీపురంబు సార మొ
క్కింతయుఁ ద్రొక్కకుండ నెటు లేయెడ దుర్గవిధాన మొందె నే
పొంతల నెందఱెందఱు ప్రభూతవరాక్రము లుందు రెట్టి ర
క్కాంతునిఁ గొల్తు రేమిటఁ బ్రకాశిలు నెంతకుఁ గూర్చు నబ్ధియుఁ.

౪౬

తే॥ బలవిభాగంబు వాహనప్రక్రమంబు
రాకపోకలతెఱఁగు నిరాకరణము
గనులఁ గాంచినయది మదిఁ గదిసి యట్టె
యెదుటఁ గనువట్టెడు మహీమ హేంద్రపుత్ర.

౪౭

సీ॥ అయనంబ కాని యేవరుసంబును నొకంటఁ, గనఁబోవ దెన్నఁడుఁ గాంతుఁ గవిసి
యరదంబులును మదద్విరదంబులును నిన్ని యని చెప్పనేరఁ డనంతుఁ డైన
రంగమధ్యగఁ దత్తురంగమావలిఁ గాంచి యెంచఁ డత్తైలిమావి నింద్రుఁ డెలమి
నాసేన కడిమి మహాసేను నడిమికి ర.నీయ దను టబ్బురంబు గాదు

మున్ను సృజించె విధియాన మునుకొనంగఁ

బరుల కెటు దుర్గమ యనంగఁ బరఁగు తెంచి

కూతుసంబంధమున నెలకొలిపె మించు

కలిమి వెడియు నావిశ్వకర్ముఁ డరసి.

౪౯

తే॥ అప్పరికి నాల్గు ద్వారంబు లొప్పుచుండు, గొప్పలును విపులములు నై కోటి నేయు
నవియ యవియనియరరంబు లర్గళలు ప, రార్గళలు దమయవిగాఁగ నమరియుంట.

తే॥ శరశిలాయంత్రచయము లచ్చటలయందుఁ

జటులములు లావు బలువు మిక్కుటము లగుట

వచ్చు పరసైన్య మెల్ల నవ్వానినెఱిసి

బ్రతిహతం బగుచుండు నేర్పడ దొకొండు.

౫౦

తే॥ పొరి నినుపకట్టు లవ్వాని బురుజులందు, శతములు శతఘ్న లున్నవి శతము లవియె

పగఱగుండె లగల్చెడు పనికిఁ జాలు, వీరకోటులు పైపెచ్చు వెఱపు నూప. ౫౧

ఉ॥ బంగరుకోట మిన్నొడిసి పట్టుకొనం దలపెట్టుచుండు నే

బుంగుడుపాటులేని దదెపో చిరలబ్ధమహాదయంబు త

త్సంగతవజ్రముఖ్యమణిజాలవిశాలకలాప్రసంగ మా

భంగికిఁ జేతు లెత్తి నిలఁబడవిధం బని తెల్పుచుండఁగన్.

౫౩

తే॥ దుష్ప్రధర్మణ మద్దాని దొరసి దొరకు, మెచ్చుఁ గూర్చుచుఁ బగతుల మే లడంపఁ

జాలు మొసఁగుల మీలమేల్చాళ్ల నీళ్ల, గాధములు గాక తీర్చి యగడ్డలచట.

తే॥ నాల్గుగవనుల సక్రమనామకములు, గలవు మార్గము ల్బలకోపకల్పితములు

యంత్రసారకలాఘటితాంతరములు, వితతములు నాల్గుభటగృహవిష్కృతములు.

క॥ పరిఘల జంత్రము లమ్మెయిఁ, బరఁగున్ బఱచినటు లెప్పు పరసైన్యం బాఁ

కరపడ నగు నప్పుడె య, ప్పురివంకకుఁ దిరుగు వారిపూరము పెరుగన్. ౫౬

క॥ వచ్చినవారల నెల్లం, బెచ్చుపెరిగి ముంచుచుండుఁ బిఱుదీయక య

మ్మచ్చునఁ గల యంత్రములు, మెచ్చొరసిన వెన్నియేని మేకొనుఁ బురిలోన్.

తే॥ అన్నియునుఁ బురిఁగావంగ ననువుపడిన, యవే యకంప్యం బొకండుండు నందులోన

గట్టిలో గట్టి దై బలకలన లొప్పు, గాంచన స్తంభములు వేదికలనుఁ గలిగి. ౫౮

క॥ ఉత్తర మగు ద్వారంబున, నుత్తంభిత మగుచునుండు నొత్తొరయక యా

పొత్తు గని మను టరిది యే, యెత్తునఁ దలకొన్నఁ బోతుటేగెకు నేనిన్. ౫౯

చ॥ ప్రకృతికిఁ దప్పఁ డేకమము, బాసి మెలంగఁడు యోధుకాముఁ డే

నికృతికిఁ బాలుగాఁ డసురనేత భయావహుఁ డప్రమత్తుఁ డే

వికలతఁ జేరనీడు తఱివేచుచు మే లొనియుండు నెప్పుడున్

బ్రకటయశుండు రావణుఁ డపారబలుం డెడఁబోక వీరత్రోన్

౬౦

- క॥ తనవారి మేలు మది నిడి, యనవరతముఁ బ్రాభవమున నమరినవాఁ డా
యనుపమబలునకుఁ దగు నిదె, యను పలుకున దేవ ! దుర్గ యగు నప్పరియున్.
- తే॥ భయము పుట్టి చునాదేయశార్వతములు, వాన్యకృత్రిమములును నవ్వరుననాల్గు
బలువు లొప్పార నవిమెట్టుపైని మట్టు, కొనిదురాసదయంచుఁ బేర్కొనఁగ నెగడి.
- శా॥ పారావారము దూరపార మతిదుష్పారంబ యై యుండఁ ద
త్పారంబం దది నెక్కొనంగనయి చేడ్పాటంద దెప్పాట నే
ప్రారంభం బెనయింపనేర రొరు లప్పట్టొంద నౌ మార్గ మా
ధారం బొందునుఁ దోవ దేపగిది నిధ్యానించినన్ రాఘవా. ౯౩
- క॥ అంగబల మర్థబలముఁ బొ, సంగఁగ సురపురియుఁ బోలఁజాలదు దానిన్
సంగడ మారసి త్వష్ట క, డంగి సృజింపంగఁ గలిమి తావుకొనంగన్. ౯౪
- తే॥ పరమదుర్జయ రామ ! యాపట్టె పట్టు
పరిఘలు శతఘ్నులును యంత్రోపద్రుతులును
నందె కల వందెవేసిన యది మదీయ
వల్లభుఁ దెరల్ప నేర రెవ్వారు ననుచు ౯౫
- క॥ ఎన్ని యలంకారములు మ, తెన్ని కలంకాపహత్వ మెనసిన కలనల్
కొన్ని యననేల యన్నియు, నన్నెలపునయందు వింత లనివార్వంబుల్. ౯౬
- సీ॥ ఆదురాత్ముని పురి కగు తూర్పువాకిట వసియింతుఁపదివేపు రసురవీరు
లొకలక్ష రాక్షసు లుందురు దక్షిణద్వారంబు నవ్వేళఁ దఱియఁ గాంచి
యటు పశ్చిమప్రతీహారంబు వీడదు పాటిల్లు దానవప్రయుత మెపుడుఁ
గలిమి నుత్తరపు దౌ గవనునయం దొప్పు న్యర్బుదసంఖ్యాకకర్బురాఘ
మందఱును శూలహస్తులే యస్త్రయోధు, లే బలాఘ్నులె పూజితులే కులీను
లే దుగాధరులే ధీరులే సురధులె యేమనఁగవచ్చు నచ్చోటి నేమ మధిప. ౯౭
- తే॥ మధ్యమస్కంధమున నుత్తమముబలమ్ము, కొలఁది యిడరానిదదివేలకొలఁదిఁగాఁగ
నుండు నవ్వరిఁ బేర్కొన్న దండిమగలు, పూర్ణకొటికి నెక్కి మేల్పొలుపుఁగాన్తు. ౯౮
- క॥ ఐన న్నీదయ నే న, ద్రానం జొరఁబాట మేలిదళ కది వానన్
నీనామమంత్ర మిఁక నే, దానవతతి నడరనిచ్చు దశరథరామా. ౯౯
- ఆ॥ కలుగు సంక్రమము లగల్గి యగడ్డలు, బూడ్చి సాలవితతి పొడ వడంచి
లఁకఁ గాల్చి మేల్బలమ్మున నొకపాలు, దుగించి నీపదముల దొరసినాఁడ. ౧౦
- ఉ॥ సందియ మేల యబ్ధి నొక సం దానరింపఁ దరింప నైన మే
ల్కందువఁ గందుమేని వెతఁ గానరు వానరు లొక్కయెత్తునం
గొందురు రాక్షసాలయముఁ గోరికె లీరికె లెత్త దైత్యునిన్
ముందలవట్టి యీడ్చు ిది మోఘము గా దెదలో ఘటింపవే. ౧౧

తే॥ అంగదుఁడు ద్వివిదుఁడు మైఁదుఁ డట్లు జాంబ
వంతుఁడు నలుండు పనసుండు వాహినీందుఁ
డైన నీలుండుఁ జాలుదు రంద టుండ
నబ్ధి లంఘించి యరిపుర మాకృమింప.

22

ఆ॥ ఎఱిఁగి యాజ్ఞసేయు మింతవట్టుఁ బొనంగు, వార లరిగి పరిఘవప్రసాల
తోరణాఢ్య లంకతోఁ గొండఁబెకలించి, యిచటఁ దెచ్చియిడుదు రీక్షణంబు. 23

క॥ మంచితఱి యెడఁద నాలో, చించి వనుపు మనుపు నెఱపు సిరి మీఱఁ బ్రవ
ర్తించెద రరి నొంచెడు పని, గొంచెము గాకున్నె యుద్ధకోవిద ! నీకున్. 24

ఆ॥ యుక్తమగు ముహూర్తమూహించి వే నిశ్చ, యించి బయలుదేర నెంచుమయ్య
బలములెల్లఁ జట్టు బలసికొల్పఁగ వార్ధి, జేరి తలఁతు కార్యసిద్ధి పదవి. 25

క॥ అని యనుపూర్వముగా నను, హనుమని పలుకుఁబడినరణి నాలించి ధృతిన్
ఘనసత్యపరాకృముఁ డి, ట్లనె రాముఁడు తేజు నెఱయ నర్కజాతోడన్. 26

—♦ శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవునకు యుద్ధయాత్ర సాగింప నెలవిచ్చుట —

ఆ॥ పవనజండు దెలిపెఁ బాపాత్ము పురి వీక, జోక లరసి కనులఁ జూపినట్లు
నేను దాని నిపుడె నేలకుం గోలకు, దెత్తు భీమబలుని చితిజుఁ గెడపి. 27

చ॥ నడిమికి వచ్చె భాస్కరుఁడు నాకు జయప్రద మిమ్ముహూర్త మే
ర్పడె విజయాఖ్య మియ్యెడనె ప్రస్తుతముం బొనరింపు యానమున్
దొడరెడు నామనంబు దొలుదూఁకుడునం బడలెంతు నంచు వాఁ
డడరి హరించె సీత ననయంబున నిం కిట నెందు వోయెడిన్. 28

ఆ॥ జీవితాశఁ బెరయు జీవితేశ్వరి సీత, మదభియానవార్త మలసినంత
విసము ద్రావి బిట్టునెతనొందుప్రజ యమృతము స్పృశించి యట్లు తరణితనయ!.

క॥ ఉత్తరఫల్గుని నేడే, యెత్తిచనంజనున కాని యెల్లి దగదు హ
స్తాత్తపరతిథియ కాన వి, పత్తికి మూలంబు తలఁపు ప్రాజ్ఞత వెలయన్. 29

ఆ॥ మనయనీకముల సమాహితముల నెంచి, నడుపు మిపుడె మేలు నాకు శత్రు
భంజనం బొనర్చి పరఁగుదు జానకి, సీతఁ దోడితెచ్చి సిరులు నెఱయ. 30

ఉ॥ ధన్యము లా నిమిత్తములు తద్దయుఁ దోచుచునున్న విప్లు ప్రా
ధాన్యమున న్మనోరథము దాపుకొనందగు గెల్పు దెల్పు నై
యన్యము లట్లు లుండ నయ మార దృగూర్ధ్వతలస్ఫురాత్తి సా
మాన్య యనంగ రాక సిరి మామకహస్తగతం బొనర్చెడిన్. 31

క॥ అని పలికిన వానరరా, జనుజుఁడు మేల్మే లటంచు నభినందింపన్
మనునిభుఁ డర్థవిదుఁడు వా, డనుధర్ముఁడు మఱియు నిట్లు లనె నచలనుతా. 32

- ఉ॥ వందలు వేలు వానరులు వారక గొల్వంగ వారిఁ గొంచు ని
 వ్పందుఁ డమందతేజుఁ డధిపాలుఁడు నీలుఁడు తోవఁ దొక్క నై
 ముందుగ నేగువాఁ డొలయు ముచ్చట లెచ్చరిక ల్పొసంగ సా
 నందత నంది యందఱు మనస్వితఁ జేవ నెలర్చువారుగాఁ. ౮౪
- ఆ॥ అనినయంత నాతఁ డధిమై జేరంగ, నైన నంతరంగ మలరి పొంగఁ
 బలికెఁ దోన వానిపైఁ జూడ్కి నిగుడించి, రాముఁ డఖిలలోకధాముఁ డెంచి.
- మ॥ ఫలమూలంబులుఁ బూవులు నృధువులుం బ్రాపింప దూపై కెలం
 కులఁ దీరొందు కొలంకులుం దనర మైకో ల్సాపు మే లైమ్మెరల్
 బలునీడ ల్సుఖవృత్తి నెక్కొలుప నేప ట్లుండు నాపదతిఁ
 లలి సేన న్నడిపింపు మీశుఁడవు నీలా ! నీవు వాలాయముఁ. ౮౬
- క॥ అని యతని హెచ్చరించుచు, నిసజునితో ననియె మఱియు నీడంబోకే
 కనినడుపంగలపనికిని, ననుజ సేయంగవలయు నను వగు భంగిఁ. ౮౭
- ఉ॥ రోషితు లద్దురాత్ము లనురు ల్సృతి మూలఫలోదకాదులఁ
 దూషణము లటెంతు రరిదూషణ! నీ వది యెంచి సేవ్యపుం
 బోషణముం బొనర్చుము ప్రబోధిక వృత్తి వొసంగ స్వీయసం
 తోషణ ప్రేష్టా డేమఱక దుర్మదులం బరికింపు మేర్పడఁ. ౮౮
- తే॥ మలయునప్పుడు వనదుర్గమస్థలములఁ, బల్లములఁ గందరలఁ దగుపట్టులందు
 శత్రు లునిచిన బలముల జాడ లరయ, వలయుఁబై పె నెగసిచూడ్తులొలయఁ జేసి.
- తే॥ ఇందు దుర్బల మైన దొకించుకేనిఁ, గలుగ నిచ్చటనందె యాబలము నిలుపు
 మలతి గాని విక్రమమున నాక్రమింప, నెంచునప్పు డిదియె కృత్య మిథ తేజఁ. ౯౦
- ఆ॥ సాగరౌఘనిభము సాంగ్రామికము భీమ, మగ్ర్య మగు ననీక మగ్రగతులు
 ప్రబలు రైన ప్లవగపంచాననులు వేల, కొలఁది చాలి నడుపవలయుఁ గడఁగి.
- ఆ॥ గిరినిభు డు గజుఁడు పరబలాంతకు లాగ, వయగవాత్సులునుఁ బ్రవర్ధమాను
 లగుచు నడుచువార లాసేన గోతతి, గా ఘనర్షభముల గతిఁ దనర్చి. ౯౨
- ఆ॥ గంధహస్తీయంత గలఁడు తరస్వి దు, ర్మర్షణుండు గంధమాదనుండు
 వాఁడు చాలువాఁడు వానరవాహిని, సవ్యపార్శ్వ మెనసి చక్కనడుప ౯౩
- తే॥ ఇంద్రుఁ డైరావణం బెక్కి యెట్టు లట్టు, లేను హనుమనిపై నిల్చి యేగుదెంతు
 నందఱకు హర్ష మొదవింతు ననువుపడిడు, మధ్యమస్కంధముననసామాన్యగతిని.
- క॥ ధనదుఁడటు సార్వభౌమం, బునపై నంగదునిపైఁ బ్రబుద్ధుఁ డటులె నా
 యనుజన్ముఁడు నిల నై న, నైనసియ రాఁగలఁడు ధృతి సనీదృశుఁ డెలమి ౯౪
- తే॥ కుక్షిరక్షణ మొనరింపఁగూర్చువాఁడు, వెనుదలఁ దనర్చుచు సుషేణు వేగదర్శిఁ
 గూర్చుకొని జాంబవంతుండు కోవిదుండు, ఋక్ష రాజు మహాసత్త్వుఁ డీక్ష నెఱయ.

- క॥ శిబికారూఢుడ వై నీ, ప్రబోధ మెసంగంగఁ దోడఁ బరఁగుచు దెసలం
గబలింపఁ జూడ్కు లొలయఁగ, నిబంధనలఁ బొనరఁజేయు నేరిమిఁ గొనుమీ. ౯౭
- ఆ॥ అనినయంత నినజఁ డగచరేంద్రుఁడు సేన కానసేసెఁ జెవుల కానె నవుడె
పొంగె బూరటిల్లెఁ బ్లుతులచేబొలుపొందె నెగసెఁ గదిసె నది నగేంద్రతనయ!.
- ఆ॥ యుద్ధకాంక్షమిగుల నొఱకటంబులఁగొండ, కొనలగుహలఁ జఱులఁ గొఱలుచుండి
యైన వార్త నెఱయునంతనే పఱతెంచి, రాష్ట్రవంగవీరు లరుస మెసంగ. ౯౯
- క॥ అంతట వానరనాథుని, సంతసమును లక్ష్మణుని ప్రసంగము సిరియు
మంతన మెలయింప బలగ, మంతయుఁ గొని వెడలె రాముఁ డరిపురి నఱుమన్.

—♦ శ్రీరామచంద్రుని విజయయాత్ర. ♦—

- క॥ దక్కిణపుదిక్కుమొగ మై, యక్కదనపుసేన నడిచె ననరా దెసయం
జక్కఁ గనఁ గాదు లెక్కలఁ, దక్కఁగొనం బోల దావిధాతకుఁ దక్కన్.
- క॥ శతశతసహస్రనియుతా, యుతప్రయుతకోటికోటు లూరితు లిభస
మ్మితులు నగు కపులఁ జేకొని, యతులితవిక్రమత నాతఁ డరిగె సురాజ్ఞ. ౧౦౨
- క॥ ఆహరి నాహరివాహిని, యీహమెయిం గొలుచుచు నృహేచ్ఛతఁ జను న
న్నాహ మరసి యమరులు నం, దేహం బుడివోవ మేలిధృతిఁ బెరసి రుమా.
- క॥ అతిదర్పితు లై సంమో, దితు లై పతి ప్రాపు ప్రాపుఁ దేకువ నిడ గ
ర్జితములు చల్లాటలు ను, త్స్పృతములుఁ బరుగులునుఁ దనరఁ బొనరిరి నవలా.
- తే॥ దక్కిణపు దైన దిక్కెల్లఁ దామె యగుచు
మధువులు సుగంధు లానుచు మాధురీ స
మంజసఫలంబులం గొంచు మంజుకుంజ
మంజరీపుంజములఁ దాల్చి యంజ లిడుచు. ౧౦౫
- చ॥ బరయుచుఁ దృప్తు లై యొకరి నొక్కొరు లుద్వహనం బొనర్తు రు
ర్వరఁ బెరయంగ వైతు రటు వారిలఁ గాంచి హసించు రన్య ల
వ్వెరవున నుల్లకుట్టు లని వేగిరపా టొలయంగ నొడ్ల న
వ్వరుసకుఁ దార్తు రేమనఁగవచ్చును వారి వినోదము లృఖి. ౧౦౬
- క॥ కొండ లగలఁ దోకలతోఁ, జండిమ నెరయంగ బిట్టు చఱచెదరు కరుల్
దుండములఁ దోయములపై, నిండినకుతుకమున నట్లు నీరజవదనా. ౧౦౭
- ఆ॥ రాముచెంతఁ జేరి రావణు నేఁ ద్రుంతు, నేన నేన యనుచు నింగిముట్ట
విన్నపం బొనర్చు వీరులఁ గని పెర, వా రసురులు మాకుఁ బా లటండు. ౧౦౮
- ఆ॥ ఋషభకుముదులోజ నెనసిరా నీలుండు తొడరు కోటిబలముఁ దోడికొంచు
మార్గశోధనంబు మలయంగ ముందర, నడిచెఁ బెండ్లికట్లు ననుచువేడ్క. ౧౦౯

మ॥ నడిచక్కిన్ హరినాథుఁ డేదెఱ జగన్నాథున్ సుమిత్రాత్మజున్
గడునెయ్యంబున గారవించుచుఁ బరాక్రాంతిక్రమం బొప్ప నే
ర్పడి భీము ల్బ్రబలు ల్వలీముఖులు పుంభావప్రభావోన్నతుల్
గడఁకం గోటికిఁ గోటు లై కొలిచిరాఁ గావించెఁ బ్రస్థానమున్. ౧౧౦

తే॥ అంతకుంజాలు వీఁ డొండె యనఁగఁ దనరి, వీరుఁ డాశతవలి హరివీరకోటి
దశకపరివృతుఁ డై సర్వభాప్రసక్తి, నఖిలసేనాభిరక్షణ మంది మెఱసె. ౧౧౧

మ॥ అతిశూరు ల్పనసుండు కేసరి గజుం డర్కుండు తత్పార్శ్వసం
గతిమై రక్షణ మాచరించిరి జగత్కల్యాణు వీక్షించుచున్
శతకోటిప్రసితప్లవంగులు పొరిన్ నన్నద్దు లై తోడ్పడన్
బ్రతియే వీరికి సోకుమూఁ కని సుపర్వశ్రేణు లగ్గింపఁగన్. ౧౧౨

ఆ॥ వరసుషేణజాంబవంతులు బహుముక్షు, వితతు లోలిఁ గొలువ వీఁక నెఱయఁ
బతిఁ బురస్కరించి పరఁగిరి బలగంబు, వెన్ను దన్ని కాచు పన్నుగడను. ౧౧౩

తే॥ ముందు నడచుచు నెల్లెడ మొనయు బుద్ధి, నఖిలసేనాధిపతి వీరుఁ డైన నీలుఁ
డలరు పరిపాలనంబున నలఁతి గాని, వలఁతిదన మొప్ప నొప్పె శ్రీవరుఁడు పొగడ.

క॥ గజనిభులు చరీముఖుఁడును, బ్రజంఘుఁడును రంభుఁడును రభసుఁడును సేనన్
గజబిజపడకుండ నడిపి, రజరులు మెచ్చుఁ ద్వరితముగ నధికప్రజ్ఞన్. ౧౧౪

క॥ ఆలలిహరిశ్చార్దులులు, చాలి బలోద్ధతులు దనరఁ జని సహ్యాఖ్యం
బాలోఁ గనఁగాంచిరి తరు, జాలలతాయుతము మేలి శైలం బెదుటన్. ౧౧౫

క॥ హాసితసరసీజకల్పా, రసమన్వితములు సరసులు రమ్యతటాకో
ల్లసితములు వనవికాసవి, లసితములు నరసిరి వారు లావణ్యానిధీ. ౧౧౬

ఆ॥ భీమకోపుఁ డితఁడు రామభూపతి యంచు, వాని శాసనమున వనచరౌఘ
మడరు గదుర నడిచె ననునంగతంబుగఁ, బురుల జనపదముల పొరువు విడచి.

క॥ మున్నీటివాఁక పోలిక, గన్నది వానరబలంబు గడు భీమం బ
త్యున్నతిఁ దనరినయది యా, పన్నుగడ న్నెరపఁజాలె బహుఘోషణముల్.

తే॥ చోదితాశ్వంబు లట్లు లాశుద్ధమాన, సులు కపిప్రముఖులు మహాశూరు లడరి
కుప్పిగంతులు వైచిరి కొమరు మిగుల, రాముఁడెంగట నాతని రహి దలిర్ప.

క॥ కపివర్యు లిరువు రటుప్రే, మపరీతులు తమ్ము మోవ మహిపసుతులు వా
రవుడు మహాగ్రహాయుగితోఁ, దపనశశులు నా వఱలిరి తద్దయు గిరిజా. ౧౧౭

ఆ॥ ఆప్రకాశమలఁతి యనఁరాదు పోల్పంగ, నెదియుఁ జాల దిల మహేల యయ్యెఁ
బ్లవగవతి సుమిత్రాపత్నియుఁ గెలన రాఁ, గవులు రామచంద్రుఁ గదిసి నడువ.

క॥ అటు లెల్లరుఁ దనుఁ గొలువఁగఁ బటిష్ఠుఁ డా రామనృపారి పగఱ సమితిలం
పటుల నఱుమ నరిగె విశం, కటదోర్గర్వం బఖర్వకలనం దనరన్. ౧౧౮

—♦ లక్ష్మణుడు రామునితో ననుకూలనిమిత్తముల వర్ణించి చెప్పట ♦—

తే॥ అంగదుని మూపుపై నుండి యప్రమేయ, బలుడు స్మృతితప్రతిభాన కలితుఁడూరి
తాశయుండు పూర్ణార్థుడై యనియె నిట్లు, రాముతో లక్ష్మణుం డభిరామఘణితి.

సీ॥ ఇక నంతరము లేదు హృత సీతఁ జేకొందు వెల్లవేల్పులు మును లెనసి పొగడ
నారావణపశుగ్రహము తద్విశసంబు నేట రేపటఁ జక్క నెఱయఁగలదు
ఋద్ధార్థుడ వతిసమృద్ధార్థక నయోధ్యఁ బ్రీతిమై జేరి భరింప నొడు
వతిలోక మై జెన లాక్రమించెడు భవద్విక్రమంబు త్రివిక్రమక్రమమున
నీదు కార్యసిద్ధి నఱిఁ దెల్పుచున్నవి, దివిని భువినిఁ దేటతెల్లముగను
లలి మహానిమిత్తములు శుభప్రదములు గానిపించి యరయఁగంటి రామ !

ఉ॥ చల్లని మేలితెమ్మెర ప్రసక్తి మెయి న్మనసేనపైఁ బ్రవ
ర్తిల్లుచునున్న దెక్కుడు ధృతి నైలకొల్ప మనోనుకూల మై
యల్లనఁ బూర్ణసుస్వరము లారవము ల్వెలయ న్మృగద్విజా
త్యుల్లసితంబు లొప్పెడు మహాన్నత మభ్యుదయంబుఁ దెల్పుచున్. ౧౨-

ఆ॥ దిక్కు లెల్లఁ దెలివితేటల విలసిల్లు, చున్నయవి గొనంబు లుల్లసిలఁగ
వెలయుచున్నవాఁడు విమలభావం బొప్ప, నస్మదన్వయార్చ్యుఁ డైన హేళి.

ఉ॥ నీ కనుకూలుఁ డై నెరసె నేడు భృగూద్వహుఁ డోరఘూద్వహఁ
ప్రాకటశుద్ధియుక్తుఁడు విభాసురుఁ డాధ్యుఁడు బ్రహ్మరాశి స
త్త్వాకరు లట్లు సిద్ధులు మహర్షులు హర్షులు మౌల్పుచున్నవా
రాకృతులం బ్రదక్షిణసమాదృతులన్ ధృన్వఁ బెద్దసేయుచున్.

ఆ॥ తగైఁ బురోహితుండు తనకుఁ దో డగుచుండ, విమలరుచిఁ ద్రిశంకువిభుఁడు రాజ
ఋషి పితామహాగ్ర్యఁ డిత్వాకుసంతాన, మనఁగ నెగడువారి కందఱకును.

క॥ నిరుపద్రవత విశాఖా, వరఋక్షము మేలికాంతి వఱలెడునది యై
పరఁగుచునున్నది యెత్వా, కరమాకర మైన తార గద యదె యెపుడున్ ౧౩౦

ఉ॥ రక్కసిరిక్క మూల యన రాజిలు నయ్యది ధూమకేతు వా
చక్కటిఁ దోచి పైకొనఁగ జాడ్యగతం బయి యున్న దిప్పుడా
చిక్కునఁ జిక్కువా రరులు జీవులు జీవముఁ బాయు వేళ మే
లుక్కఱ స్వీయభం బొదుఁగు నుల్లసితగ్రహపీడనంబునన్. ౧౩౧

తే॥ సురసరసములు గాఁగ భాసురము లైన, సరసు లొలసెడు మేలి ప్రసాదకలన
వనము లొప్పెడుఁ దఱి ఫలవంతము లయి, పూవుదావుల తరువుల పొరువులగుచు.

తే॥ మొగ్గరమ్ములు దీర్చి యిమ్ములఁ దనర్చి, యెక్కుడుగ విలసిల్లెడు నీబలములు
తారకామయ మైన యుద్ధమునఁ దొడరు, దేవసైన్యంబు లట్లు లుద్దీప్తి వెలయ.

క॥ ఇటు లిన్నియు నారసి సం, కట మొకఁడుం గదియనీని కల్యాణి విశం
కటధృతిఁ గొని వెలయుము ప్రా,కటయశము జయాంచితప్రకాశముఁ బెరయన్.

ఆ॥ అనుచు నూఱడిల్ల నాయన్న సౌమిత్రి, యన్నతోడ నరసి యాడు జాడ
కాతఁ డంతరంగ మలరంగ మై పొంగ, నరుగుచుండె సస్మితాస్యఁ డగుచు.

మ॥ నఖదంష్ట్రాయుధు లాధ్యసత్త్వలు భృతానందు ప్లరీందుర్ లిణో
న్ముఖు లై వీరకఁ బ్లవంగముక్షబలము లోహసాల రా రక్కసుల్
సుఖు లై యుందురె యింక నంచు నెరసు లోధించుచు న్నాటకా
ముఖవృత్తిం బచరించుచు న్నడిచి రామోదానుసంధాయినీ. ౧౩౬

శా॥ కేలం గాలఁ దెరల్చి భూమిరజముల్ క్షిప్తం బొనర్చన్ సమా
లోలం బై కడుభీమ మై జగము నాలోఁ గప్పె భానువ్రజా
జాలం బాఁగి సపర్వతావనివనాశాద్యోక మీలోక మే
లీలం గ్రమ్మఱఁ గాంతుమో యనుచు నై లింపాళి శంకింపఁగన్. ౧౩౭

నీ॥ ఎదురెక్క నై నిక్కె నేటివాఁకలు చక్కఁదరియింపఁజొరఁబాటి తార్కానంగఁ
జేరినంతన సిగ్గు చేట్టాటునం బోలెఁ దలసూపవయ్యె మే ల్తరులు గిరులు
పైవచ్చిపడె భూమిభాగం బనుచు బిట్టు తల్లడపడిరి పాతాలవాసు
లభిభంజతియ పో మహాసేన యింత మేడైఱ కొనె యని రెంచి దేవయోధు
లంబుదంబుల సంతతి యాకసంబు, నెట్లు లట్టులు భూతలం బిట్టి డనఁగ
రాశయుండఁ బొనర్చి సీరాముసేన, దక్కిణంపుసముద్రంబుఁ దటియునపుడు.

చ॥ కెలనలఁ దమ్మిపూపొదలు గ్రీక్కిటియ న్నడిచక్కి నీటివాఁ
కల లలితంపు మే ల్సొబగుకల్మికిఁ గల్మి ఘటించు నచ్చవుం
గొలఁకుల మ్రోకుల న్నెగడు కొండల దండలఁ గ్రింద మీఁద మో
సలఁ దులకించుచున్ సరభసంబున నాబల మేగెఁ జిత్కలా. ౧౩౮

తే॥ సమతలంబుల వనముల చాయ లొరసి, పూలుపండ్లునుఁ గలవాని పొలప మరసి
తేనె లానెడు నెఱిఁ దెల్వితేట లెససి, చనియె సేన మహాసేనజనని ! మొనసి.

క॥ ఇది చా టని మా టని లే, దిది తలఁపని తలఁ పటంచు నెందును లే దా
ముదమున దక్కిణ పుంబొల, మది తొక్కుచు నిక్కిచూచునపుడు పురంధ్రీ.

తే॥ అందఱుఁ బ్రహృష్టచిత్తులే యంద అట్లు, పవనజవనులే విక్రమప్రథితగుణులె
యందఱును రాఘవార్థ మాత్మార్పణం బొనర్చుచుఁ దనర్చువారెవిధ్యర్చనీయ.

ఉ॥ పొంగున నింగిముట్టుచునె పోయిరి పో యినవంశ్య మ్రోల హ
ర్షాంగణవీర్యస త్వతతయావనజోత్సుకభావలబ్ధ
ర్పాంగవిశిష్టచేష్టితము లయ్యెడ నెయ్యముతోడి మెచ్చికో
ల్పంగతి మైకొన న్నైరవఁజాలిరి వా రరిజాలదుస్సహా ౧౪౩

సీ॥ పేరెత్తిపిలుచుచుఁ బెరెమ్ము లిడువార లెగుచుకోర్కులకు న జ్ఞైగయువారు
కిలకిలధ్వను లేకకలన నెక్కిలుపువా రవనిఁ దోఁకల నులుమాడువార
లడుగులఁ బాతాల మడుగుఁ బట్టించువా రగములఁ జూర్చింప నలుమువారు
శృంగంబులకుఁ బ్రాకి చెంగున దుముకువా రెగుచెట్లు విటిచి పోవిడెడువారు
బిట్టలుచువారు క్షేళలుఁ బెనుచువార లూరుజవములఁ బెనుపొద లూడ్చువార
లావలింఁచెడువా రాట లాడువారు, శిలల శాఖలఁ గొని కపు ల్మీల మొలయ.

తే॥ శతశతసహస్రకోటులు సంఖ్య లెగువఁ, గా నసంఖ్యాతు లైన యక్కాననచర
వరులవలన నవ్వల నెల్ల వారని సిరి, కాస్పదం బయి మహికిఁ బూజ్యత ఘటించె.

తే॥ సేన యయ్య సుగ్రీవాభిమానరక్త్య, మాణ యాహరివాహిని మహతి లక్ష్మ్య
మాణతుష్టిప్రహృష్టిప్రమాణకోటిఁ దాటి రేయింబవలు నేకధాటి నడిచె.

క॥ త్వరితగతి నరుగు నవ్వా, నరవరు లందఱు రణాభినందనపరులే
ధరణిసుతామోక్షణత, త్వరులే యొకగడెయు నొంటఁ దాఁగొన రగజా. ౧౪౭

—♦ వానరసేన సహ్యమలయ ప్రదేశముల విహరించుట శీ—

తే॥ సహ్యమలయము లన నొప్పు శైలముల మ, హీరుహలతాప్రతానసమృద్ధముల న
నేకవిధమృగసంచారహృష్టపుష్ట, ఖగరుతాంచితముల వారు గాంచిరబల! ౧౪౮

క॥ చిత్రము లగు విపినముల వి, చిత్రనదీప్రసవణవిశేషంబుల నా
గోత్రాధిపతనయుఁడు భువ, నత్రాణుఁడు రాముఁ డొరసె నంద్యచరిత్రా.

చ॥ పొగడలఁ బొన్నలం దిలకభూజములం గరవీరసింధువా
రగుణితసద్రసాలముల రాణఁ దనర్చు నశోక శాఖులన్
బొగడిరి మేలు మే లనచుఁ బొల్చి రదల్చిరి వాలి శాఖికా
మృగవరు లోలి మేల్మిఁ గను మేలనము ల్పచరించి రత్తటిన్. ౧౪౯

ఉ॥ మంజుకరంజనీపవటమాలక సాలకపితకర్ణికా
రాంజనముఖ్యభూరుహము లందుఁ గనుం గొని హర్ష మంది రు
దృంజనముం బొనర్చి రది వారికి నైజమ కాదె దృక్కలా
సంజితచిత్తభూవిజయసారర సాధ్యవిసారలోచనా. ౧౫౦

తే॥ కాననద్రుమముల కెంత గలదో వారి, తోడి చుట్టటికము తోడుతోడఁ దొడరి
పవనజన మూని వివిధపుష్పప్రతతుల, నాప్లవన మొనగూర్చె నం దందఱకును.

తే॥ తరుచరేంద్రులు కడురమ్యతరము లైన, ప్రస్తరములొంది సుఖమంది ప్రబళిరపుడు
మధురమధుగంధివనికాప్రమత్తభృంగ, గీతికాచందనానిలాకృష్టు లగుచు. ౧౫౧

క॥ గిరిరాజ ధాతురాగో, త్కరములఁ గై సేసి వాయుగతినంగతి వా
నరవీరులపై నెరపుచు, వరచూర్ణోత్సవకలానువర్తన మొనసెన్. ౧౫౨

- సీ॥ విరిసిన గేదంగివిరు లెత్తి చెండ్లాడి వాసంతికలతోడ వాడులాడి
మాధవులా యంచు మలసి తన్ననలాడి కుందకుట్టులములఁ గొల్లలాడి
యడ్జనాహ్వాయముల నటు నిటు రాపాడి శింశుపాగమములఁ జేరి యాడి
ప్రియకము లివె యని పేరెత్తి చెండ్లాడి నులిశాల్మలు లటంచు నొవ్వనాడి
మేటి పాటీరతతిఁ గూర్చి మేలమాడి, పాటలులఁ బాట లొలయంగ నాటలాడి
యల్లకల్లోల మొనరించి రట్లు సొచ్చి, యవ్వనిక లాక్రిమించి వనాటు లపుడు.
- తే॥ వాపికలు సరసికలు పల్వలములును ర, సోచితము లంచితములు ద్విజాచితములు
పద్మసాగంధికోత్పలప్రచితములును, గాఁ దనర్చుట కలరి రాగహానచరులు.
- తే॥ ఆజలాశయములు హరివ్యాఘ్రకిరిక
రీంద్రముఖసత్వసంచార మెనయు పెంచ
రెంచి రానందమున మించి రీడ్యమాన
కవిచయార్భటులను భృంగగానములను. ౧౫౭
- ఉ॥ చల్లనితేటనీట నహసంభ్రము లై చొరఁబాటి మీటి తో
నుల్లము లూటిడిల్ల రుచు లూట నసారబలు ల్కడంగి సం
పుల్లసరోజగంధవహపూజన మోజ గ్రహించి స్నానపా
నోల్లసితంబులం ననిసి రుజ్జ్వలసారవిహారతత్పరా. ౧౫౮
- ఆ॥ నీటిచల్లులాట నెఱయించి మించిర, ట్లుత్సహించి రర్థ మొగిఁ దలంచి
కొండ కెగచి నేరి కోరి మూలఫలాదు, లారగించి రమ్మహాష్టవగులు. ౧౫౯
- ఆ॥ మత్తు లైరి దోణమాత్రమానవిలంబ
మానసారఘాఘసానములను
మధువు లట్లు నేయు మధుపింగళులఁ బింగ
లాక్షులను మఱింత యూచికొనవె. ౧౬౦
- క॥ తరుభంజన మొనరించుచు, వరలతలఁ దెరల్పుచుం బ్రవరధరధమనం
బరయుచుఁ గొలఁకులఁ గలఁచుచు, నరిగిరి గిరిరాట్కుమారికా ! యిది వింటే.
- క॥ కడు గులుకులు బలు పలుకులు, గడుసరు లవ్వారలకు రకము లై తనర
దొడరిరి చెట్ల కెగయఁ బాల్పడి రొంటం దుముక నేలపైఁ బొరలంగ. ౧౬౧
- ఆ॥ మ్రాను మెట్టి యొండు మ్రానికి లంఘించి, మానియవలఁ గడమమాని పైనిఁ
బూనిక ల్లిలిర్పఁగా నర్దనంబు లా, సానుచరు లొనర్చి రానతాంగి. ౧౬౩
- క॥ వారలు పక్కకలమకే, దారము లట్టులు ధరిత్రిఁ దనఁపంగా
నోరమణీమణి ! చాలిరి, సారససారసముదాస్యసంపదలొలయ. ౧౬౪
- క॥ రాజీవాక్షుఁడు దశరథ, రాజసుతుఁడు రాముఁ డగచరప్రముఖులతో
నోజమెయి న ట్లరిగి వి, భ్రాజితము మహేంద్రశిఖరిఁ బడయంగనియె. ౧౬౫

—♦ శ్రీరాముడు మహేంద్రశైలమునఁ జేరి సముద్రముం గాంచుట ♦—

ఉ॥ ఆవలఁ గాంచె నందముల కందము చందముఁ గూర్చఁజాలి నృ
క్షావృత మై యనన్యమణు లంది ధృతిం దిర నై తనర్చు నా
గ్రావముఁ దొక్కి చూచి శిఖరం బొకఁ డెక్కిపొసంగ నిక్కి వి
ద్రావణమీననక్రపదతావ్యపనిద్రము నాసముద్రమున్. ౧౬౬

ఆ॥ వెనుక ముందుఁ గవిసి వెన సహ్యమలయము, ల్లడచి యానుపూర్వ్యకలనఁదనర
నేగుదెంచి కాంచి రెల్లరు గపివరు ల్స్వనభయంకరంబు సాగరంబు. ౧౬౭

క॥ ఆదట దానిం బెరయం, గాఁ దొడరిరి వారు రామఘనుఁ డవతర మా
పాదించి సానుజార్కజుఁ, డై దరిపొల మెనసి మెఱసి నంచితలీలా. ౧౬౮

తే॥ విపులధాతోపలతలాతివేల వేలఁ, జలితతోయాఘలీలావిశాలఁ జేరి
రాముఁడనె రామణీయకథాముఁ డెలమి, మించి హరిపతిఁగాంచి సమంచితముగ.

చ॥ ఇదె మన మేగుదెంచితి మహీనవిభావ ! విభావబోధ మై
మొదలు విమోచనం బఱఁగ మొక్కల మై గడిదేటి మీటి యు
న్నది జలరాశి సాగరమె నాజన దూరకె యుత్తరింపగా
దదనునఁ దొంటి చింత మది నాదికొనెం దుదినెంత కానొకో. ౧౭౦

ఆ॥ తగునుపాయ మరసి తార్కొన నౌ నంత, దనుక నిలుపు మిచట మనబలముల
వసతు లొనరఁ గూర్చి వారక మంత్రంబుఁ, బ్రస్తుతింపు ముదిలపాటు తెరల.

క॥ శూరు లగు వానరుల నతి, ధీరులఁ బనుపుము స్వకీయధీబలమున న
వ్వారలు స్వబలము వీడక, వైరుల ప్రచ్ఛన్నవృత్తి వార కరయఁగన్. ౧౭౨

—♦ నేనా నివేశనము ♦—

క॥ అని సీతాహరణకృతుం, డనితరగుణుఁ డధిపుఁ డనిన యంతఁ బ్రసాదం
బని లక్ష్మణుఁ గొని చని య, య్యనజుం డక్కర్జ మొనర నెలమి ఘటించెన్.

ఉ॥ చండతరాజుఁ డాతఁడు ప్రశస్త మనీషము నిల్పె సంద్ర పుం
దండ ద్రుమాయతం బగుచుఁ దద్దఁ బొసంగు సమస్థలంబునం
దుండె సముత్సుకం బదియు నూర్జితపింగలవర్ణనీర మై
రెండవసాగరం బనఁగ శ్రీదనరారి మహీధరాత్మజా. ౧౭౪

క॥ వేలావనమున న ట్లతి, వేలబలాధ్యులు హరిప్రవీరు లెటులొకో
కాలూది నిలిచి రవ్వలి, కూలం బరయంగ నిగుడు కోర్కులు నెగడన్. ౧౭౫

ఆ॥ ఆనివేశమున మహానాద మొక్కండు, పొడమి తొడరనీక కడలినినడ
మాగి కడలుకొనియె నది శతకోటిని, స్వనమ యయ్యె నొడ్లమనములొరసి.

క॥ ఆవానరధ్వజని ను, గ్రీవాంచితపాలనప్రకృష్ట యగుచుఁ జేరి
థావిష్ట హృష్టయును నై, శ్రీవిభు మహితార్థవరతఁ జెలఁగుచు నుండెన్. ౧౭౭

సీ॥ గాడ్పు రేపఁగ బిట్టు కదలి వాఁకల నింగి నప్పలింపఁ గడంగి యడరుదాని
 నాప్రదోషముతటి నైన ఫేనోర్ముల నవ్వుచు నృతికృతు ల్నడుపుదాని
 నుదయకాలపుఁజంద్రు నొలయుచుఁ బ్రతిచంద్రకలనల మిఱుమిట్లు గొలుపుదాని
 రారాపునేయ నౌ రాకాసులకుఁ దోడు నక్రగ్రహాభితో ననుచుదానిఁ
 దిమితిమింగిలతద్గిలదీ ప్తభోగ, పటుభుజంగమముఖ్యసత్వప్రకీర్ణ
 గర్భ మై దుర్గదుర్గమార్గం బగాధ, మపరపారంబు నన మించు నబ్ధిఁ గాంచి, ౧౭౮
 వ॥ వెండియుం బ్రసంధతరతరంగతతప్రచారంబున మెండుకొని గండుమిగిలి యండ
 దండఁ గొను మేలికొండల గండశిలల నాఁచికొని యుద్దండత్వంబున నేరికిం
 దేరిచూడరాక యన్యనిరాకరణకృతిం దార్కొని మార్కొను ప్రకంపను నకంప
 నత్వంబున నలవార్చి కూర్చుకొని మహాగ్రాహిగ్రాహంబుల దుష్ప్రవేశం బై
 యరుణకిరణంబులకేనియు సరణి నూపక వరుణావాసంబయ్యుఁ బాతాళలోక
 గృహంబునకుఁ జేతాశంబు పెట్టి యుత్పాతనిపాతంబుల రోదసీకుహారం బుట్టి
 ట్లూగింపుచుఁ బెండెరలఁ గ్రందుకొను ఫేనచందనం బందిచ్చి తన కందని కం
 దని యిందుని కరనికరంబులం దిగంగనాంగంబులం దనివారం బూయించుచుఁ
 బవడంపు దీవెజొంపంబుల ఫణిఫణామండలమణిఘ్రిగణస్ఫురణంబుల నగ్ని
 చూర్ణం బిట్టు లావిద్ధం బయ్యెనన భాస్వరాంబుకణనికురుంబం బెగయించుచుఁ
 బలితంపుజప్సశ్లతోఁ గ్రేల్లుటికి యంబరంబుఁ బొడఁగాంచి మించిన కడంకతోఁ
 దారారత్నసమాకులత్వమేఘమాలా వీచిమాలాశ్రయత్వంబుల వితతాంభస్సం
 పృక్తత్వంబుతోడి బలిసద్మవిషమత్వసురారివిషయత్వమహారగ ఘోరత్వంబుల
 నీవును నాయంత లైతి వింకం జంక నేల యని పంకించి యంకించి తీరుతోడి
 పేరు వాడి పిలుచుచు గంధవాహసాహాయ్యం బందుట సింధురాజశబ్దోచితం
 బుగా జలభేరీశబ్దంబుల నబ్దంబుల నులికించుచు నొకచెంప మహామాణిక్యసారాఘ
 నర్తనంబుల నొకవంక యాదోనిచయపరివర్తనంబుల బుద్ధత్వ కృద్ధత్వంబుల నభిన
 యించుచు సంభ్రాంతం బగుచున్న యన్నీరనిధి తెఱుం గెంచి యన్నగచరవరేణ్యు
 లనంతంబ గు విభ్రాంతత్వంబున కనంతరు లై నిరంతరానపేతంబు లగు దృక్ప్ర
 పాతంబుల నిగుడించుచుండి రంత. ౧౭౯

ఉ॥ నీలునిచే ద్విషన్నిచయనిష్ఠితయోగవియోగకృన్మహ
 శ్శీలునిచే సమాహిత విశిష్టసురక్షయుఁ గాఁగ నేన య
 వ్వేల నవేల యుత్తరపువేల నివేశిత యయ్యె రామభూ
 పాలకుఁ డిచ్చ మెచ్చఁ బరిపాలుల హెచ్చరిక లైలంగఁగఁ. ౧౮౦

క॥ మైందుఁడు ద్వివిదుఁడు నెల్లెడ, లం దారే యన బలంబులం బరికింపం
 గ్గిం దెడలింప రిపుచయా, స్కందన మూహింప వెలయఁజాలి రచలునఁ.

తే॥ నదనదీపతితీరమునను స్వకీయ, సేన సునివిష్ట గా మహాశ్రీనివిష్టుఁ
డైన రాముఁడు పార్శ్వస్థు ననుజఁగాంచి, యిట్లులనిపల్కఁదొడరె గిరీంద్రతనయ!

—♦ శ్రీరామఁడు సీతంగూర్చి లక్ష్మణునితోఁ జెప్పచు దుఃఖించుట ♦—

తే॥ కాల మొకకొంత గడచినఁ గడచిపోవు, నొడ్లశోకంబు నాశోక మొల్లవోక
యహరహంబుఁ బ్రవృద్ధ మై యడరుచున్న, దింత కక్కాంత కన్గవ కెదురుపడమి.

ఆ॥ కూశ రక్కసుండు కొంపోయె నని కాదు, దూరగత యటంచుఁ దోచి కాదు
వృథ మయ్యెఁగద ప్రియావయోర్థ మని కృ, శించు నెడఁద యియ్యకించనునకు.

తే॥ వాయుదేవుండ! సకీ దాకి వచ్చి తాఁకు, మెచటనున్నదియో నీకయెఱుక కలదు
గాత్రసంస్పృష్టి గలుగు నీకతన నట్టు, తాను జంద్రువలన దృక్సమాగమంబు.

ఆ॥ విసము పీత మట్లు పస నెడఁగాఁ గాల్చు, చున్నయది కదోయి సన్నుతాంగి
యసురకృష్ట యగుచు హానాథ! యనుచు న, న్నార్తిఁ బిలిచి పలికినట్టి పలుకు.

క॥ ఆచెలి నెడయుటె యింధన, మై చింతాజ్వాల నిగుడ నఱిమి మదనుఁడే
శోచిష్కేశుం డైన, న్నేచినపగ రేబగల్లు నెరియించెడి హా. ౧౮౭

ఆ॥ సంద్రముననుఁ జొచ్చి శయనింతు సామిత్రి!, నిన్ను వీడి నేటి నిర్ణయమున
నట్లు లైన దుష్టుఁ డంగజాగ్ని దహింపఁ, డంత లడిచిపడఁగ ననువుపడమి. ౧౮౮

తే॥ ఈధర నె యాశ్రయించితి మిప్పటికినిఁ, బరఁగ వామోరు వది నేను బ్రదుకుటకును
గారణం బయ్యె నయ్యది గాకయున్నఁ, గామయానుండనగు నాకుఁగలదె తెఱఁగు.

తే॥ సోదకం బగు కేదార మాదుకొనఁగ, నై నిరుదకం బయిన దాని యనువుఁ దోషఁ
గా నుపన్నేహపుంగల్మిఁ గంటి బ్రదుకు, వనిత జీవించియున్న యవ్వార్త దెలియ.

సీ॥ ఎపుడు గన్గొందునో యిందీవరేక్షణ కళలపుట్టిల్లు చొక్కపు మొగమ్ము
నులివాయఁ గోలుదునో యెన్నఁడు లతాంగి చారుబింబోష్ఠర సాయనంబు
నిమిరి ము ద్దిడుదునో సుమగంధి చెక్కుల సిరిమీఱ నేనాఁడు చిబుక మెత్తి
హత్తింతునో యెట్టియదనున నెడఁ దన్వి తాలఫలోపమస్తనయుగంబు
కష్టములు దీఱ సుఖములు గ్రమ్ముదేర, నసుర యురమున శరముల నంట నాటి
సీతఁ బ్రత్యాహరింతునో స్థితవిజయ, లక్ష్మితోడ దనుజ వాజ్యలక్ష్మితోడ.

ఉ॥ ఆర్తుఁడ నైతి నావలని హాయి మొకింతయు లేదు సాధ్య కా

కీర్తత రాక్షసాంగనలు కేరడము ల్పచరింప నెట్లు లే

యార్తి మునింగెనో దొసఁగు హా యనువారలు లేర చొచ్చి దు

ర్వర్తను లెవ్వ రే మనిన వారక చెల్లదె యట్టిచోటునక.

౧౮౯

ఆ॥ నాధహీన యట్లు నలినాక్షి మన్నాధ, త్రాత లేక ధృతివిధాత లేక

యడలుచున్న దొంటి హా దైవ మెవ్వరి, నెంత సేయనేర దీజగమున.

౧౯౩

- ఆ॥ జనకరాజదుహిత సాధ్వీ మత్స్రీయ కోస, లాధినాథు స్నుష మహానుభావ
రహి సెడంగ గడుసురాకాసు లఱుమంగ, నొదిగి నడుమ నెట్టు లుండెనొక్కొ.
తే॥ అల్లశశిరేఖ శరదాగమావసరము, నందు జలదాళులంబోలె నతిశయించి
రక్కసుల విదలించి నారాణివాస, మెపుడు నను జేరునో యది యెఱుకవడదు.
ఆ॥ అది స్వభావతనుక యై యుండుఁ దనుతర, యామనస్యమున నిరశనమునను
వ్రాలి దేశకాలవైపరీత్యం బెంచి, హితముఁ దలఁపఁ దన కిఁకేమి గలదు. ౧౯౬
ఆ॥ మంచికాల మొకఁడు మన కున్నె లక్ష్మణా, యెంచి సీత దుఃఖ మెడలఁజేసి
మానవతినిఁ గొంచు మానవేంద్రాశ్రమ, మొలసి బంధుజనులఁ గలసి నెగడ.
చ॥ కనుల ముదశ్రువు ల్లాడరి కమ్మనిచెక్కులఁ గ్రమ్మ వేడుకల్
గొనకొన నుత్సుకత్వమునఁ గోర్కులు దీఁగెలుపాఱఁ జేర నై
యనుపమభాగ్య మెన్నుచు మహామహ యాసతినాదుకంతసీ
మను నిజబాహువల్లరుల మాలిమిమైఁ గదియించు పెన్నఁడో. ౧౯౮
మ॥ ఎపు డంధంకరణంబు ఘోర మమితం బిష్టేతరం బొచితి
క్షపణం బేహ్యము నొ విదేహపతనూజావిప్రయోగోత్థ మీ
విపరీతం బగు శోకము నిడుతునో వేవేగ మాలిన్యయు
క్తపటంబుం బలెఁ దమ్ముఁడా ! తలఁపునం దత్కాల మూహింపుమా. ౧౯౯

—♦ సూర్యాస్తమయము ♦—

- క॥ అనుచు విలపించు రాముని, యనితరథాముని విషాద మారసి రవియున్
దినవిరతి మందరశ్మితఁ, గని యస్తగిరింద్ర మెనసెఁ గల్యాణవతీ. ౨౦౦
ఉ॥ దేశముఁ గాలముం గడచి తీ రెనయంగలవారు లేరు ని
దేశము నీయెఱుంగనిదె తెప్పరము నైరలింపు మోపి నా
కాశలు లేవొకో యెడయ నొదు నటే యుదయింతు నప్రతీ
కాశము నీప్రకాశ మని క్రమ్మరె పేళి పరార్థసీమకున్. ౨౦౧
క॥ చనె భానుం డని యటచుచు, జనె గూండ్లకుఁ బక్కు లెడలి జక్కవకవలున్
బనవందొడరెం దమ్ములు, మునుకొని మొగిడెన్ దమిద్రముం బాలుపడెన్.
ఆ॥ అంతకన్నఁ దిమిర మధికమే కడఁక న, ట్లాముకొనియె శోకజామనస్య
మధిపుఁ డైన రాము నంతరంగంబున, సీత వలపు లొకటఁ జేరఁబాట. ౨౦౩
శా॥ తమ్ముం డూరడిలంగఁబల్కుఁ గృతిమూర్ఖన్యుండు రాముండు గ
న్దమ్ము ల్మాయుచు విచ్చుచు న్మహిత సీత న్బద్ధపత్రేక్షణన్
నెమ్మిన్ హృన్నలపీఠిక న్నిలిపి ధ్యానించెన్ విధానంబుఁ బోఁ
జిమ్ముం బోల దటంచు సంధ్య సముపాసించెన్ సమంచదుణా. ౨౦౪

తే॥ కార్యమానుషుఁ డాతఁ డేకాంతముననుఁ
గాత స్మరియించుచు బహుప్రకారములను
జింతఁ బాల్చినె నను టేమి వింత ప్రకృతి
సంతరింపదె యట్టి ప్రసంగములను.

౨౦౧

తే॥ అద్వితీయచిదాత్ముఁ డవ్యయుఁడు హరి స
నాతనుఁడు పరమాత్ముఁ డానందమూర్తి
రాము నెఱిగినకృతినీ గోరములు దఱియ
వనిన నాతని స్మరియించు నవియుఁ గలవె.

౨౦౬

మ॥ పడఁతీ! శోకభయప్రహర్షమదలోభకోధమోహాదు లె
ప్పడుఁ జిన్నాత్మ స్పృశింప వజ్రవిషయోద్భూతంబు లై యుంట నె
వ్వఁడు మే నే నను నట్టి మానికె తదుద్భావ్యంబు దుఃఖంబు చొ
ప్పడు విజ్ఞాని ముదాత్ముఁ డాద్వయము భావం బెన్నఁ డేపట్టునక.

౨౦౭

ఆ॥ అట్టి ద్వైతభావ మడఁగినంత సుఖాత్ముఁ డగుచు జీవుఁ డాత్ముఁ డై వెలుంగు
నావెలుంగె ప్రకృతి కవ్వలి దగుటఁ బ, రాత్సరంబు చిత్పరాయణంబు.

౨౦౮

తే॥ అబల బుద్ధ్యాదు లొలయని యాసుషుష్టి
యందు దుఃఖం బొకింతయు నరయఁ బోల
దట్లుగావున నెపుడు దుఃఖాదికంబు
సర్వమును బుద్ధికృతము నిస్సంశయంబు.

౨౦౯

మ॥ చెలి! రాముండు పురాణపూరుషుఁడు సంసిద్ధుండు నిత్యోదితుం
డలఘుం డాద్యుఁ డనీహుఁ డక్షరుఁడు నిత్యానందుఁ డధ్యాత్మదృ
క్కలనాలభ్యుఁడు వాఁడె సుమ్ము త్రిజగత్కల్యాణసంధాత యీ
వల నీక్షించి బుధు ల్పరాత్ముఁ డని సంభావించునిర్ముక్తులై.

౨౧౦

ఆ॥ కాని జనము లెందుఁ గానివారలె యాదు, రతఁడు మాయతోడ ననఁగి పెనఁగి
ద్వంద్వకలితుఁ డగుచుఁ దమ్ముఁ బోలు నటంచు, నెంచు వారి జోలి యేల మనకు.

క॥ ఆనందింపుము సత్యచి, దానందాత్ముఁడు పరాత్ముఁ డని రాముని స
న్మానించి నిత్యము క్తి, స్థానము నీయదియ కాఁగ శైలేంద్రసుతా.

౨౧౧

ఆ॥ అని మహాత్ముఁ డభవుఁ డానతీయ నిరామ, యాత్మవృత్తి గిరిజ యతనిఁ గొలిచి
సదయ! యెట్లు చెల్లె సమనంతరతదీయ, వృత్త మని ప్రాసంగ వేడుటయును.

౨౧౩

మ॥ లలితామ్నాయకలాభిలాషుకమనోఽంకారసాంకాశ్యసం

వలితాంభోనిధిబుద్ధిసారవృధుగర్వధ్వాంతవిధ్వంసి చి

త్కలితాత్మానుభవప్రకారత్రిజగత్కల్యాణదాయివ్రతా

చలితాభ్యుద్గతదృక్ప్రచారమహితైశ్వర్యానుసంధాదరా.

౨౧౪

క॥ సురనాథముఖ్యపూజిత, చరణా ! చరణాబ్జయోగసంస్మృతికరణా !
కరణాతిగనిజతత్త్వ, స్ఫురణా ! స్ఫురణాతివేలసుఖసంభరణా !

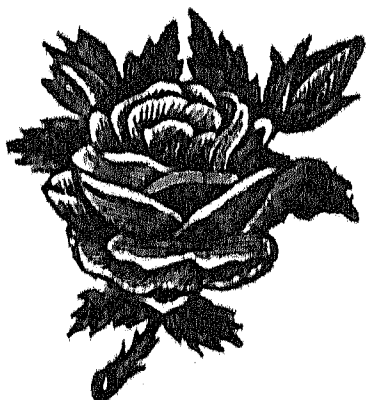
—౨౧౫

పృథ్వీ॥ సురాసురహితేషణా ! సుజనసద్గుణాన్వేషణా
పరాన్వయవిభీషణా ! బహుకలాసమాశ్లేషణా
వరాభయవిభూషణా ! వలదఘాఘనంశోషణా
పరావరవిశేషణా ! ప్రథితభక్తినంతోషణా.

—౨౧౬

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితా త్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున
యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబునం
బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీశివాయ గుర వేనమః.

తీరామకథా-మృతము

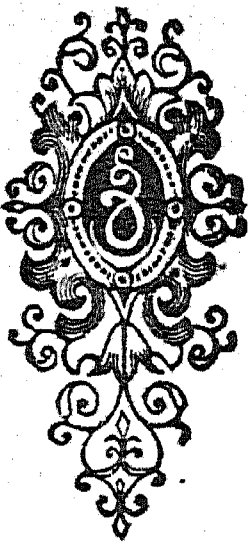
యుద్ధ కాండము.

పూర్వ భాగము.

—:0:—

ద్వితీయాశ్వాసము.

—:0:—

శ్రీవిదిత శ్రితరక్షా
ప్రావీణ్యపరిధితవిభవ పరపక్షభిదా
త్రైవిక్రమప్రకార స
మావిద్యకృపాకటాక్ష యఖిలాధ్యక్షా.

అ॥ అవధరింపుమయ్య యార్యతో నిట్లని, పలుకఁదొడరె హరుఁడు కులుకులాఁడి!
వింటె సద్గుణాతివేల మీరఘురాము, చరిత ముదితబహురసస్ఫురితము.

మ॥ హనుమంతుండు మహాత్ముఁ డింద్రనిభుఁ డుద్యతైజుఁ డట్లాచరిం
చినకృత్యంబు భయావహంబు సురలుం జేయంగలే రంచు నె
మ్మనమం దెంచి శిరంబు వాంచి నిజసన్మానంబు వో మంతులం
గని రక్షోవిభుఁ డందఱు నిన్ గ్రహాకాంతిక్రమావిష్టుడై.

—♦ రావణుని మంత్రాలోచనము. ♦—

అ॥ ఇట్టులనియె ఘోర మిందఱు గన్నది, యే కదా కథాంశ మెల్లఁ గోరితి
యొకఁడు నగరు సొచ్చి యుద్వృత్తి జానకి, సీతఁ గాంచి వార్త సేర్పి చెలఁగి.

- తే॥ లాతులకు దుష్ప్రసహ పురి లావు సెటిచె, నందనవనంబుఁ బోనిది నావనంబు
పాడునే సెల బాసాదంబువగులనడఁచె, బ్రవరులగురాక్షసులఁజంపెఁబ్రబలుఁడగుచు
- క॥ అక్షునిఁ ద్రిదశఘటాహ, ర్యక్షునిఁ బ్రత్యక్షవిక్రమాటోపకలా
త్ర్యక్షునిఁ బోలియించుట నా, యక్షులఁ బెకలించివైచి నట్టిద యయ్యెన్. ౬
- ఆ॥ వేయిశేల లంకవిధ మెల్లఁ జెడె హను, మంతుచేత శక్తిమంతుచేత
నేమిసేయువాఁడ నింక భద్రము మీకుఁ, దెలుపు డెది యొనర్పఁ దెఱఁగువడునొ.
- క॥ మొనసి సమర్థం బగు న, య్యనంతరం బైన కృత్య మారసి మీ రొ
య్యన వివరించినఁ దోడ్తో, ననుకృతి యోజించి మెలఁగనగువాఁడఁజుఁడీ. ౭
- ఆ॥ మంత్రమూల మెందు మహిత మాజయ మంచుఁ, బలుకుదురు మనస్వివర్యులార్యు
లట్లుగాన మంత్ర మావశ్యకం బని, తలఁచినాఁడ రాము దర్ప మెంచి. ౮
- క॥ క్రమలక్ష్మితు లుత్తమమ, ధ్యమాధములు నాగ జగతియందలి పురుషు
లృమవేతు లైన వారి గు, ణము దోషము నిట్లు లని గణన మొనరింతున్. ౧౦
- ఉ॥ దైవికమానుషంబు లగు తంత్రములన్ సుహితు లృమర్థులుం
గా విలసిల్లు మంత్రుల సుఖం బఘమున్ దమపాలి దంచు న
ద్యావత నున్న మిత్రులను బాంధవులం గొని దాక్ష్య మొప్పఁగా
నేవలనేనిఁ గర్జముల నెంచి ఘటించు నరోత్తముం డిలన్. ౧౧
- క॥ ఎక్కటియర్థవిమర్శం, బెక్కటిధర్మప్రసక్తి నెనయించు మదిన్
దక్కక కర్జ మొనర్చెడు, నక్కఱితుఁడె మధ్యముఁడు నయంబున నెందున్. ౧౨
- క॥ కార్మణగుణదోషంబుల, మర్మము లరయంగ నెఱుకమాలినబుద్ధిన్
ధర్మ మెడలి కృతిఁ గైకొని, దుర్మనుఁ డై విడచు దుష్కృతుం డధముఁ డగున్.
- తే॥ పూరుషత్రయ మెబ్బంగిఁ బొనరు నల్లె
మంత్రములు సుత్తమాధమమధ్యమములు
గా వెలయుచుండు మూడులోకములయందు
నవియు వివరింతు వినఁడు న్యాయంబు వొనర. ౧౪
- ఆ॥ ఐకమత్య మొప్ప నందఱు మంత్రులు, శాస్త్రదృష్టదృక్ప్రసక్తి పొనఁగ
దేనివలనినిరతి దెరలక యోజింతు, రట్టి మంత్ర ముత్తమాహ్వాయంబు. ౧౫
- ఆ॥ బహుమతంబు లున్నఁ బ్రాప్తకాలంబు స్వీ, యార్థనిర్ణయమునయందు మరలి
యైక్య మొందువార లందఱెం దమ్మెయి, మంత్ర మొప్పు మధ్యమం బనంగ.
- ఆ॥ తమమతంబె మతము తమపట్టుదల పట్టు, దలయ కాగఁ బలుకఁ దలఁక కొంట
నేనిఁ దెఱఁగుఁ గాంచ నెనయని యవ్వారి, మంత్ర మధమ మంద్రు! మహితులెందు.
- క॥ కావున సుమంత్రితముగా, నావారలు మీర లిందు నయ మారసి సు
శ్రీ వాయని యక్కర్జము, నే వెలయింపం దలంపుఁ డే నది గొందున్. ౧౮

- ఉ॥ వానరవీరకోటిపరివారితుఁ డై యనివారితుండుగా
 శ్రీనుతసంద్రపుందరిని జేరెను దా నుపరోధకుఁ డనం
 గానగువాఁడు రాముఁడు ప్రకాశితసత్త్వఁడు లంకముట్టికో
 లానెఱిఁ బూనెనేనిఁ దగు నయ్యది డయ్యక నిర్ణయింపుఁడా ౧౯
- క॥ సబలానుగుఁడు సహానుజుఁ, డబలుం డనబోలఁ డాతఁ డభియోగమునక
 బ్రబలతఁ దీవ్రత నెఱపును, బ్రబుద్ధులరు తగినయెత్తుఁ బరికింపుఁ డింకక. ౨౦
- తే॥ సంద్ర మింకించునో యెదఁ దార్చి యొండ్లొ, కండు ఘటియింపనెంచునో కాని రిత్త
 వోవఁ డిత్తటి వికృతంబు పుట్టు నంచుఁ, జిత్తమున నుంచి ప్రతివృత్తిఁ జేర్పవలయు.
- క॥ పురి సైన్యమునందును నే, పొరపొచ్చెముఁ బొరయకుండఁ బొరువుల తెఱువుల్
 పరఁగకయుండఁగఁ దగు కృతి, నరసి తెలుపుఁ డిది విభావ్య మర్థం బగుటక.
- ఆ॥ అనుచు రాక్షసేంద్రుఁ డాడిన నుడులెల్ల, నాలకించి వార లతిబవాలాఘ్య
 లట్లు మందబుద్ధు లవినీతు లగుటఁ గే, లోడ్చి పలికి రెదిరి లోఁ తరయక. ౨౩

—♦ రావణానకు మంత్రు లాలోచనము నెప్పుట ♦—

- సీ॥ ఓమహారాజ ! యిట్లాప్పునే నీబోఁటి కోజ నెక్కొనఁజేయ కుమ్మలింపఁ
 బరిఘశూలాయసపట్టినభీషణం బీబలంబుఁ దెరల్పు నెవ్వఁ డోపు
 మునుఁ బన్నగుల గిట్టి ముట్టికో లొనరించి యాభోగవతి భోగ మందఁగంటి
 వాసుకితక్షకు ల్వారింపఁగాలేరు జటిశంఖు లెదిరించి జాటి రొంట
 యక్షవతి దిగ్విభుండు మహాబలుఁడు మ, హేశ్వరశ్లాఘ్యసంబంధుఁడే కదా ధ
 నేశుఁ డెగిచి కూలంబడె నితతేజ, మా విమానరాజంబు నీ వాహరింప. ౨౪
- తే॥ దానవశ్రేష్ఠుఁడు మయుండు త్వద్భయమున
 నొదిగి నెయ్యంబు గోరి సంయుక్తఁ జేసె
 దుహిత హితకామ కామ్యసంతోషితార్య
 భార్య నొనరించి మించు నీప్రాపుఁ గాంచి. ౨౫
- తే॥ బలుపుగలవాఁడు దానవభర్త మేటి, వలఁతి కుంభీనసీసుఖావహుఁడు మధుఁడు
 శౌర్యవంతుండు పరదురాసదుఁడు గిట్టి, నీకు వశుఁ డయ్యెఁగాదె యన్నటికిఁదక్కి.
- మ॥ ప్రబలు లబ్ధవరాఘ్య లక్షయులు దుర్వారు ల్మహాశౌర్యలా
 త్రబహుప్రజ్ఞులు కాలకేయులు మహాత్సాహంబునం జేర్చి నీ
 దుబలం బగ్గల మంచు నేటి కవలం ద్రోపాడుట ల్మాని తా
 రబలత్వంబున వశ్యు లై కడకు మాయ ల్పెక్కులు స్నేర్పరే. ౨౬
- ఆ॥ వరుణసుతులు శౌర్యవంతు లోడిరి లోక, పాలు రెల్ల నిన్ను బలసికొలువ
 నైరి సూర్యచంద్రు లడుగుబట్టిరి నీదు, తేజ మసదె యేల ద్రిక్కొనంగ. ౨౭

శా॥ దండగ్రాహము శాల్మలిదుగ్రామ గణోద్ధామంబు పాశోర్మికా
ఖండప్రఖ్యము కింకరోరగ మనీకాశంబు యామ్యాబ్ధి నీ
దండం గెంటితి దాటి తే మనఁగ నిద్దంపుంజయం బబ్బె ను
ద్దండుం డంచుఁ జలించె మిత్తి యిఁక ని న్దారొక్కంట కొం డోపునే. 29

చ॥ అలఁతి జయించినాఁడ వరు లందఱ నిం దరు దండ సంతకుం
గలఁడె ననుం డొకండు గుణకామ్యులు వీర్యమహాన్నతు ల్న పుల్
కలనుల శక్రతుల్యులు విశాసిబలాఘ్నని ని న్నెదిర్చి ట్టా
తలమునఁ గూలరే బలువితాకు గడల్కొన మార్చులట్లుగన్. 30

తే॥ ఓనుహారాజ ! సుఖపడు మొంట నిలిచి, యోజ నెక్కొన నీకేల యుదిలపడఁగ
నింద్రుగెలిచినవాఁ డురగేంద్రతుల్య, బాహుఁ డున్నాఁడు నేఁడు నీపట్టి గెలువ. 31

ఆ॥ అతఁడు క్రతు వొనర్చె నత్యుత్తమంబు మా, హేశ్వరం బనంగ నేరికేని
నందరాని వరము లందె విదారించు, వలను మెఱసి నరుల వానరులను. 32

సీ॥ శక్తితోమర బాణరుషచయోదీర్ణంబు సర్వతఃకీర్ణాంత్రశైవలంబు
గజకచ్ఛపప్రచారజవృష్టసంబాధ మశ్వమండూకనిర్హాదభయద
మాదిత్యగుద్రమహాగ్రాహసందోహ మధికమరుద్వసువ్యాశతతము
రథవారవారిపూరప్రకారాఢ్యంబు పత్తితోయోత్థితప్రణిహితంబు
నైన దేవబలార్ణవ మాఁగి పట్టు, పట్టి నీపట్టి కడచి తత్పతిఁ బడల్చి
పట్టుకొని తెచ్చె లంకకుఁ బ్రథితి దనర, నతఁడు బాదీగ్రహోవస్థ నలఁతిపడఁగ. 33

ఆ॥ ధాత యాన యవితథత్వంబు నెనయింప, వృత్రనముచిహంత విడిచిపుచ్చె
విశ్వజత్వరత్వవిధిపొంఁటెఁ దనకుఁ గా, నలయు వరము లతనివలనఁ బడసి. 34

క॥ చేరెఁ ద్రివిష్టపమున కను, రారి సురపురస్కృతుండ యయ్యుఁ బరిభవం
బారూఢి హృదయశల్యం, బై రీతిఁ దెరల్చి మోమునం దటు వేలన్. 35

ఆ॥ అట్టి సుతునిఁ గంటి వఖిలలోకంబులు, గెలిచి తీవు నేఁడు గెలువ వెట్టు
లతనిఁ బనుపు మధిప యందఱఁ దెగటార్చు, రాముతోడఁ బ్లవగరాజుతోడ. 36

ఆ॥ ఒక్కప్రాశ్నతునకు నొదిఁగి యి ట్లాపద, నొందెదే త్వదీయ మూర్జితత్వ
మెడల నూరడిల్లు మిత్త తేజుండవు, గెలుతు వీవు రాముఁ గేలిమెయిని. 37

క॥ అని వా రనునెడ నందఱ, కునుఁ జాలినవాఁడు యుద్ధకోవిదుఁ డసితా
బ్ధిభుఁడు క్రూరుండు ప్రహ, స్తనామకుఁడు సైన్యపతి పదరి యి ట్లనియెన్. 38

—♦ ప్రహస్తుని వచస్తతులు ♦—

ఆ॥ తేజీచూడలేరు దేవదానవు లట్లు, పతగు లురగు లేమిపాటివార
లింకఁ గ్రోఁతిమూఁక లే సాటి మనసూటి, నిలిచి వెనఁగులాడ నేర్చినవియె. 39

- ఉ॥ చింతిల నేల వాయుజుడు చేసినచేతఁ దలంచి మెంత వాఁ
డంతకుఁ దోలువారిపయి నాతఁడు బీరము సూపఁ బుట్టె నాఁ
డంతటి దా ప్రమాద మొకఁ డద్రిచరుం డధముం డొనర్చు కీ
డెంత లటన్న నమ్మిక నహీనుల వంచనపా లొనర్పఁగన్. ౪౦
- అ॥ బ్రదికిపోడు నేను బ్రదికియుండంగ న, వ్యాఁడు నిక్క మింతవట్టు నమ్మి
యానతిమ్ము నేఁ డవానర మొనరింతు, నాసముద్రముద్ర మవనితలము. ౪౧
- క॥ రక్షణ మొనగూర్చెద నీ, పక్షంబున నొండాకండు పాటిలకుండన్
వీక్షణ మీక్షణ మిడు మిటు, లక్షలు గ్రోతు లొక నిన్ను లక్షించెదరే. ౪౨
- క॥ సీతం దెచ్చిన నేరము, నీతలపై గాకయుండ నే వారెంతున్
జేతోముద మొదవ సము, ద్యోతుడ వై యుండు మొండు త్రోవఁ గొన కిటన్. ౪౩
- క॥ అనునెడ సంక్రుద్ధుం డై, యనె దుర్ముఖుఁ డనెడు నాతఁ డక్షమణీయుం
బనుబద్ధ మయ్యెఁ బరిభవ, మని యెఱిగి యుపేక్ష సేయనగునే యింకన్. ౪౪

—♦ దుర్ముఖుని ఘోర స్తుతి —

- అ॥ నిన్ను మమ్ముఁ బురి ననింద్య నంతిపురిం గ, లంచె నొక్కఁకొఁతి లాఁతి నేరి
లోక మేలుదొరకు నీకుఁ జెల్లునటయ్య, వాని విడిచిపుచ్చి వన రెనయుట. ౪౫
- శా॥ ఆయెం బోయె నిఁకైన న న్ననువు మియ్యర్థంబు మన్నించి నే
నీయుక్తి న్నరవానరాధముల ది క్కీక్షించి శిక్షింతు వా
రేయేతావుల నున్న నెం దరిగి యె ట్లేచోటులన్ డాఁగినన్
డాయంజాలుదు నాప్రచారమున కడ్డా మూడు లోకంబులన్. ౪౬
- క॥ ఆలోనె వజ్రదంష్ట్రుం, డాలోలము గాఁగఁ బరిఘ మతిఘోర మస్మ
క్కాలపలా క్తముఁ ద్రిప్పచు, నాలోడితవృత్తి నిట్టు లనె రోసమునన్. ౪౭

—♦ వజ్రదంష్ట్రుని వజ్రాలాపములు —

- తే॥ అర్ధరాత్రచరిత్రా ప్తి నట్లు పడిన, హనుమ కృపణుండు తబిసి వాఁ డనఁగ నెంత
రాముఁ డున్నాఁడు వానర రాజుతోడ, లక్ష్మణునితోడ నాదుపాలం బడంగ. ౪౮
- అ॥ వారిఁ ద్రుంచి ప్లవగవాహిని బడలించి, యిపుడె వత్తుఁ జూడు మీక్షు లలర
నెత్తినట్టి పరిఘ మిట్టట్టు డింపక, మఱియు నొండాకండు తెఱఁగు వినుము ౪౯
- క॥ ప్రాయ ముపాయకుశలుఁ డొకఁ, డే యెందును శత్రుతతి జయించు నతంద్రి
త్వాయత్తుఁ డగుచు నని మది, నోయొడయఁడ తలఁపు మట్టిఁ డొగి వివరింతున్. ౫౦
- ఉ॥ నిశ్చితులైన రాక్షసులు నేఁ డరిభీములు భీమదర్శనుల్
స్వశ్చరు లొల్లఁబోవ మనుజత్వముఁ గైకొని కామరూపవై
పశ్చితి యుల్లసిల్ల మనువంశ్యునిఁ జేరి యసంభ్రమంబునం
బశ్చిమవృత్తికిం జొరని పల్కులఁ బల్కుఁగ నొప్పుఁ జుల్కుఁగన్. ౫౧

ఆ॥ భరతుఁ డనుప నీదు ప ట్టరయుచు వచ్చి, నార మయ్య యిఁక విచార మెదియు
బోల దరుగుదెమ్ము పొసఁగు మేలన నాతఁ, డదియు నిక్క మనుచు నటులొనర్చు.

క॥ నేనలఁ బురికొల్పు విడువ, నేనెఱి నేనియుఁ జనంగ నెంచినచో ని
ధ్యానించి కదియఁజొచ్చెద, మానతనైరీ ! ప్రసక్తి నందఱ మొకటన్. ౫౩

తే॥ పరిఘశక్తిగదాచాపబాణవరకృ, పాణహస్తల మయి త్వరమాణుల మయి
యశ్శశక్త్రుమహావృష్టిహత మొనర్తు, మాహారిబలౌఘ మంబరమందె నిలిచి.

క॥ ఈయనయంబునఁ బడిన, ప్థాయన్నయుఁ దమ్ముఁడును నయంబు సెడఁగ లే
దోయీ గతి యనుకొనుచున్, దోయము నెఱివోఁ గృశించి త్రుంగెద రధిపా.

ఆ॥ అనుచు భేద మరసి యతఁ డాడఁగ నదల్చి, కుంభకర్ణజుఁడు నికుంభుఁ డనెడు
వాఁడు పలికె దనుజవల్లభుండు వినంగ, నెల్లవారి యుక్తు లీసడించి. ౫౬

—♦ నికుంభుని వాగ్దంభములు ♦—

క॥ ఈచెల్లనిమాటలవా, రోచెల్ల గడింపనేస్తురో కర్జము మే
ల్పాచుచునుండుఁడు రక్కసి, రాచటికపుమేటిఁ గొలిచి రహి దనరారన్. ౫౭

ఆ॥ ఒంటిఁ దాఁకి రాము నురుబలు లక్ష్యణ, గెంటి రవితనూజు గంటిపటిచి
హనుమ నుక్కిపుని రయంబునఁ దెగటార్చి, వానరౌఘ మెల్ల వ్రాల్చి వత్తు. ౫౮

క॥ అని యతఁడు త్రుళ్లిపడునెడ, ననయహతుం డొకఁడు వజ్రహనుఁ డను వాఁ డి
ట్లనెఁ బర్వతోపముఁడు నె, ట్టన నాల్కం దొడలం గడంకఁ దడవుచున్. ౫౯

—♦ వజ్రహనుని గీర్వజ్రములు ♦—

క॥ విగతజ్వరు లై యెల్లరు, స్వగతములన్ స్వైరగతిఁ బ్రసక్తిఁ గొనుఁడు మీ
వగలాడులతో స్వస్థుల, రగుఁ డటు నిశ్చింతు లగుచు నానుఁడు మధువుల్. ౬౦

ఉ॥ ఎక్కటి నేన చాలుదు హరీశ్వరు నంగదు నాంజనేయునిన్
గ్రక్కెడలింప సానుజుని రామునిఁ ద్రుంపఁ బ్లవంగయోధులన్
మెక్కి హసింప నిమ్మెయికి మేకొని మీర లనుజ్ఞ యిందు నా
చక్కటి గాంచుచుండుఁడు విచారము దక్కిన చిత్తవృత్తులన్. ౬౧

వ॥ అని యిట్లు లవ్వాఁడును గాఱు లఱచుచుండ నొండొరులం గొండాడుచు గండు
మిగిలి మెండుకొను నమర్షంబున నికుంభుండును రభసుండును సూర్యశత్రుండును
సుప్తఘ్నుండును యజ్ఞహంతయు మహాపార్శ్వండును మహాదరుండును
దుర్ధరుండును నగ్ని కేతురశ్మికేతులును రావణాత్మజాతుండు ప్రసిద్ధబలపరాక్ర
ముండు నైన యింద్రజిత్తును బ్రహ్మస్తుండును విరూపాక్షుండును వజ్రదంష్ట్రుండును
ధూమ్రాక్షుండును నతికాయుండును దుర్ముఖుండునుమున్నగు మేటివీరు లెల్లనొక్కట
సన్నద్ధులై పరిఘపట్టసప్రాసశక్తిశూల పరశ్వధచాపబాణతూణకృపాణంబులం

గొని యంబరంబున కెగసి పంబికొను తేజోవిశేషంబులం బ్రదీప్తు లగుచు
వశగ్రీవునిం దిలకించి నేడు సుగ్రీవునిం దదీయస్కంధావారంబుతోడం గూడ
జక్కాడి యుక్కుమిగిలి లంకానగరిఁ గ్రక్కదలించి గరిడిముచ్చతనంబుమొయి
నరిగిన యాహనుమంతుని నంతంబు నొందించి యిదె వత్తు మని తత్తరంబునం
బ్రయాణంబున కాయ త్తపడిన యవ్వారి నెల్ల వారించి నిజోపదేశంబు బలంబునం
బ్రత్యుపవేశంబు సమకూర్చి ప్రధానసచివులం గూర్చి దుష్టజనభీషణుం డగు
విభీషణుండు రక్షోవిభుండు విన సవినయంబుగా నిట్లనియె. ౬౨

—♦ విభీషణు సంభాషణములు ♦—

చ॥ దుడుకుతనంబు మేలె యరి దోర్బల మెన్నక పోవవచ్చునే
కడమ యుపాయము ల్విడిచి క్రన్ననఁ గయ్యమువంక లెంక లై
తొడరకుఁ డన్నలార ! యవి దూషణలం బెరయంగ దండ మొ
ప్పెడు నని నీతికోవిదులు పెద్దలు తద్ద వచింతు రాదృతికొ. ౬౩

ఆ॥ అనవధాను లైన నభియుక్తు లైన దై, వాహతులుగ నైన నట్టివారి
యందు విధికృతంబు లౌ పరాక్రమములు, సిద్ధిఁ గాంచుచుండు సిద్ధ మిదియు.

తే॥ అప్రమత్తుండు జితకాశి యకృతరోషుఁ
డతిదురాధర్షుఁ డధిబలుం డైన వైరి
ధర్మణ మొనర్చు నయ్యిచ్చ దగునె మీకుఁ
గొఱవిఁ దల గోకుకొన నెంచి కొఱతపడరె. ౬౪

క॥ మున్నీరు దాటి యిప్పురి, నెన్నక చొరఁబాటి కర్జ మెఱిగి తనపయ్యి
బన్నినవారి మడఁచి యట, జన్న హనుమ విక్రమప్రసక్తిఁ దలఁపరో. ౬౫

ఆ॥ సరభసముగఁ జరుపఁ జన దవజ్ఞ విమర్శ, నేయు టొప్పుఁ గార్యసిద్ధిపొందు
బరబలంబు లరయఁ బ్రబలంబు లవరిమే, యములు వీర్యయుతము లైనకతిన.

మ॥ తతకీర్త్యుల్లసితుండు రాముఁ డెపు డేత ప్పాచరించె న్దురు
ద్ధతిఁ దద్భార్య హరింపనెంచె నిటు లీదై తేయనాథుండు సూ
నృతుఁ డెందే జనఁ బొంచి యాఖరుడ యే నిన్వానిపైఁ బోయి తా
నతివృత్తుం డయి కూలఁ బ్రాణులకుఁ గావా ప్రాణరక్షాకృతుల్, ౬౬

క॥ అయశస్య మనాయుష్యం, బయఘస్మర మర్థశనన మతిఘోరము దు
ర్ణయ మఘపునర్భవము నా, నయినది సుం డన్యయోషిదభిమర్శమిలక. ౬౭

తే॥ ఇది నిమిత్తంబుగా మన కిందఱకును, భయము పాల్పడు వై దేహివలన నిజము
గావునఁ బరిత్యజించుటే కర్జమిపుడు, కలహము ఘటించుకృతి మేలి కలన గలదె.

ఆ॥ ఆర్తసదయుండు ధర్మానువర్తి వీర్య, వంతుండును నైన రాముతో వైర మెటు ని
రర్థకంబ యగుం గాన నతని కొనఁగు, టొప్పు మైధిలి సుచరిత్ర యుక్త మరసి.

- క॥ మణిరత్నసమాకులస, ద్దుణశోభిత సగజ సాశ్వ దోషాచరతో
షణి యిష్టరి రాముని మా, ర్గణములఁ జెడకుండఁగనె ధరాజ నిడ నగున్. 22
- తే॥ మహతి మర్ధన్ ఘోరసమ్యక్ప్రయోగ, కలిత హరిసేన కవిసి లంకాపురంబు
కాపురంబు లెడల్పఁగాఁ గడఁగు నంత, లోనె జానకి రామున కొ నొనంగ. 23
- తే॥ పురి సళించును రాక్షసు ల్పొలియు వార, లిందఱును నెంత లెగిచియు నింతనిజము
శ్రీమతి యశస్విని సుసాధ్యి రాము పత్ని, నమ్మహాత్మున కర్పించు టమరదేని.
- ఆ॥ అన్న ! నిన్ను నేఁ బ్రసన్నునిఁ గావింప, నెంచి వేఁడువాఁడ హితమె ణోరి
యున్నవాఁడ నన్ను మన్నించి నాదగు, వత్స మైన మేలి పలుకు వినుము. 24
- వ॥ శరత్కాలసూర్యమరీచినన్నిభంబులు నవాగ్రస్రంభంబులు సుదృఢంబులు నమో
ఘంబులు నైన విశిఖంబుల సళిఖాగ్నులం బోలె రాముండు వధోద్యుక్తుం డై
స్తీపైఁ బ్రయోగింపకుండునంతలోనె యాతని కాతన్ని నొసంగి కృతార్థుండ
వగుము. 25
- ఉ॥ ధర్మసుఖంబులం గలఁచు దారిది ణోపము దాని వీడు మ
ధర్మముఁ గొమ్ము కీర్తి ధృతిదాయక మయ్యది దుష్టకర్మదు
ర్మర్మములం బెరల్చు ననుమానము లే దటుగాన నాదు ప
ల్కర్మిలి నాదరించి యిడు మాయమ నాయినవంశమౌళికిన్. 22
- ఆ॥ నీప్రసాదమునను నేమంబు నెఱయ జీ, వనముఁ గాంత మెల్లబాంధవులును
బ్రదుకువారు మేలు బడయని పౌరుషం, బేల సీతఁ బనుచు పెంచు మయ్య. 23
- క॥ అని నొడువు సహూదరు నుడు, లను వినియుఁ జలింప కెల్లి లా గరయుదు తెం
డని పోఁబనిచి స్వకీయభ, వనమునకుం జనియె నతఁడు వరయోగకలా. 24
- ♦ మఱునాఁడు రావణనివేశనముఁ జేసె మరల విభీషణుండు దుక్కిమి త్తములఁజెప్పట ♦—
- తే॥ ప్రాప్తధర్మార్థసిద్ధ్యయపరుండు లబ్ధ, భీమకర్ముండు ఘనుండు విభీషణుండు
ప్రత్యుషఃకాలమున నె సంప్రస్థితఁ డయి, రాక్షసాధీశ్వరుని మందిరంబుఁ బెరసె.
- నీ॥ కొమ్ము లొప్పఁ బసిండికొండ క్రొమ్మెఱుఁగుల నొన్నత్యమున మేల్చి నందినదియు
సవిభక్తు లైన కక్ష్యలఁ దోరణద్వారపూజనంబుల సిరు ల్మొనసినదియు
మతిమంతు లగు మహామాత్రుల నెఱి మహాజనపరిగ్రహమునఁ జాలినదియు
ననురక్తు లాప్తపర్యాపులు నొ దైత్యయోధుల పరిరక్ష నొలసినదియు
నగుచు భోగిగంధర్వదివ్యాలయముల, నగుచుఁ దూర్యనినాదానునాదితంబు
మత్తమాతంగనిశ్శ్వాసమహితము ప్రమ, దాజనాధ్యము నైన యద్దానిఁ గదిసి.
- తే॥ తప్తకాంచననిర్యాహతతకలాప్త, రత్నసంచయసంబాధరమ్యయోగ
మన్నగరు సాచ్చె నాదిత్యుఁ డభ్రమట్టు, లధికదీప్తికరుండు రావణావరజుండు.

- క॥ ఆవీరు ప్రవేశంబున. నావేశిత యయ్యె నొకమహాద్యుతి గుణసం
భావిత యయ్యె సభాస్థలి, శ్రీవిలసితవృత్తు లొలయు చిత్కల లూరణ. ౮౩
- క॥ వేదవిదువాహృతములు ప్ర, మోదావహములు సుపుణ్యములు తతపుణ్యా
హోదితరవోచితములు గు, రూదయపదములు పదంబు లూర్జితఁడు వినెన్. ౮౪
- క॥ లలి లాజ లక్ష్మతలు పూ, పులు ఘృతదధిపాత్రీకలునుఁ బొలుపొందఁగఁ బూ
జలఁ గైకొను మంత్రార్థవి, దుల విప్రలఁగాంచె మహితదోర్బలుఁ డబలా ౮౫
- ఆ॥ తేజు నెఱయ నెఱిఁ బ్రదీప్యమానుఁడు వాఁడు, దానవౌఘపూజ్యమానుఁ డగుచుఁ
గొలుపుగద్దెపెనిఁ గూర్చున్న ధనదాను, జనకు సుభుజుఁ డెనసి వినతిఁ గూర్చె,
ఆ॥ నాధు చూడ్కి గవిసి నవనవోన్మిషిత మా, నొక్క పసిఁడిగద్దె నుచితవృత్తి
నమరె నమరసదృశుఁ డాచారవిదుఁ డతం, డాచరితతదర్థుఁ డగుచు మగువ !,
క॥ రావణు మహామహు జగ, ద్రావణు మంత్రీయుత మై పరవ్యవహిత మై
శ్రీ వెలసెడు నక్కొ లుపున, సేవింపుచుఁ దత్ప్రసాదసిద్ధి నరయుచున్. ౮౬
- తే॥ అన్నతో నిట్టు లనె విలసన్నయుండు, కలితసాంత్వ ముపస్థితక్రమము గాఁగ
దేశకాలార్ధసంవాది దృష్టచోక, సంచయపరావరుం డసంశయుఁ డతండు. ౮౭
- క॥ ఏవేళ నడుగుఁ బెట్టిన, దో వై దేహి యదె మొదలు దోఁచెడుఁ బురిలో
దైవికము లశుభములు నొ, నా వెడఁగునిమిత్తములు మహాత్మా ! యెపుడున్.
- సీ॥ పొగగట్టి మిణుఁగులులెగయ మంత్రితఁడయ్యె నభివృద్ధిఁగనఁబోఁడుహావ్యవాహుఁ
డగ్నిశాలికల బ్రహ్మస్థలులం బాము లటు పిపీలికలు హావ్యముల నొదవు
నాల పాల్కిందె నొయ్యన మదావళముల మద ముడివోయె దీమసము సెడఁగ
మొగియఁజూడవు గ్రాసము లిడ నశ్వోత్తమంబులు దీనగతిని హేషల వెలార్చు
నాఖరంబు లొంటె లశ్వతరంబులు, భిన్నరోమములుగ బెరసువాటి
కనుల నెపుడు నీరు గాఱంగ వగ సెడి, యుండు నేచికిత్స నొరపుఁ గనక. ౯౦
- క॥ కాకులు మొత్తము లగుచుం, గా కా యని విడుమరకునుఁ గాక విమానా
గ్రైకాయనము లగుచు బి, ట్టాకాలం బఱచుచుండు నతిఘోరముగన్, ౯౧
- తే॥ మండలముఁ దీర్చి గ్రద్దలు మానకెపుడు, నిండ్ల పై పయిఁ గూర్చుండు నెల్లవిడిచి
కప్పు గప్పిన తెఱఁ గొంటఁ గానిపింప, సుభయసంధ్యల నక్క ల ట్టొలసికూయు.
- క॥ క్రవ్యాదమృగము లిప్పురి, గ్రవ్యాదాధీశ ! పెల్లుగా ద్వారములం
దవ్యాహతార్భటుల నటు, పవ్యద్రోకంబు నెఱయఁ బఱపెడు నెపుడున్. ౯౨
- ఆ॥ ఇటు ప్రసక్త మైన యీయనర్థ మెడల్చి, యొప్పు నీదు చిత్త మొప్పె నేని
రాఘవేంద్రునకు ధరాసుత నర్పించి, శుద్ధభావ మొలయు సుకృత మిపుడు. ౯౩
- క॥ ఈప్రాయశ్చిత్తము గా, కేప్రాకృతకృతియ యేని నెనఁగదు బహుదో
షప్రసవ మైన నీదగు, దీప్రాఘాఘంబు నోపి తెరలింపంగన్, ౯౪

- ఆ॥ తెలిసి తెలియ కేనిఁ దివుటమైనేని లో, భంబువలననేనిఁ బలుకువాడఁ
గానుఁ దప్పలున్నక్షమియించినీమేలు, చూచుకొనుము మమ్ముఁబోచుకొనుము.
క॥ ఈనా తెలిపినదోషము, లోనాయక ! యెల్లరకును సుపలక్షితముల్
గానివి గా వంతిపురియు, నీనగరియు నెల్ల యెఱిఁగి యెరియుచునుండున్. ౯౮
క॥ కన్నది విన్నది దెలుపక, మిన్నక యుండంగ నేర్చుమెయివాడను గా
నన్నా! నీమంతుఁ బెఱిఁగి, యున్నీకృతి మెచ్చుచుందు రొఱ వరయ కొగిన్.
క॥ ఈనుది మది నునిచి యథా, న్యాయంబుగ నిశ్చయించి యను వారసి నీ
వీయొకకాటము గడచి వి, ధేయులతో మనుము కృతి విధిజ్ఞులు మెచ్చన్. ౧౦౦
ఆ॥ అనుచు భ్రాత మంత్రు లందఱి నడుమ నా, భ్రాతఁగూర్చి పలికెఁ బథ్య మరసి
రాక్షసాధినేత రావణుం డితఁ డంచు, బెడియువాడె యావిభీషణుండు. ౧౦౧

—♦ విభీషణు హితవాక్యముల రావణుండు నిరాకరించుట ♦—

- క॥ హితము మహార్థము భూతా, యతి సంప్రతికాలయోగ్య మనవద్యము సాం
స్వితము సహేతుక మై తగు, నతని పలుకు విని జ్వరార్తుఁ డై వాఁ డనియెన్.
మ॥ భయ మేవెంటను లేదు రాఘవుఁడు నన్బాపింపఁగానేరఁ డె
మ్మొయి సీతం గొని యేగువాఁడు సురలు న్మేకొన్న యిందుఁడు ద్వా
నయి తో డే నని వచ్చినన్ గవులగుం పాయగ్నిపై శాలభం
బయి పోదే నిలువంగలంఁడె యతఁ డే నల్లాటలాడింపఁగన్. ౧౦౩
చ॥ అని సురసైన్యనాశనుఁ డహంకరణోచితుఁ డాత్మసారుఁ డ
ర్థనిరతవర్తనుండు పరితఃప్రథితక్రమవిక్రమప్రసా
ధనుఁడు దశాననుండు తనతమ్ముని సన్నుని నవ్విభీషణున్
జన దన కాప్తవాది యనఁజాలక యూరక వీడె నయ్యెడన్. ౧౦౪
ఆ॥ మ్రొగ్గినాఁడు కామమోహితుఁ డై వాఁడు, కామజనని సీతఁ గాంచి కానఁ
డదియె మిత్తి యనుచు నందఁడే కార్శ్య మ, నాదరము నభు మ్మయమ్ముఁజేఱుప.
క॥ పాపుఁ డయి యేపుసెడి వాఁ, డాపదపడునమయ మట్టిఁ డధిగత మయ్యెన్
బో పగతు తొడు రాత్తులు, శాపం బిడినట్టు లై ప్రశస్తి తలఁగినన్. ౧౦౫
ఆ॥ ఆయతీతకాల మదె కాల మనుకొనె, రావణుండు రాము రాక దెలిసి
యింక యుద్ధయోగమే యెంచె మంత్రుల, తో సుహృచ్చయంబుతోడఁ గలిసి.

—♦ మఱునాటి కొలఁపుకూటమున రావణుఁ డెల్లరాక్షసుల రావించుట ♦—

- క॥ మఱునాటి వేకువనె మఱి, పఱి గృత్యము లెల్లఁ దీర్చి యఱుకువ యెదలొ
మఱుపడియు నెఱయఁ దగు న, క్కఱికై యక్కఱితలాఁడు కలఁగంబడుచున్.

- సీ॥ మేలిబంగరుతోడి మెఱుఁగారు రతనంపుఁ బనిమెచ్చుగల తేరిపైఁ దనర్చి
మొయిలు చప్పళ్లతో మొనసి పంతములాడు నేమినిస్సవముల నిరతి నరసి
యసిచర్మధరులు సర్వాయుధహస్తులుఁ దొడరి యోధులు ముందు నడువ నడరి
పలువేసములు భూష లొలసి యిమ్ములఁ గ్రమ్ము పరివారముల బరాబరులుమెచ్చి
సభకుఁ బోవు వేడ్క జా నయి నయముతో, సనఁగి పెనఁగ మంగళాస్పదములు
తూర్వరవము లొప్పు దోడ్తో వెడలి వాఁడు, రాజమార్గ మెనసె రాజవదన !
- క॥ వానికిఁ బట్టిరి నెర వై, జా నగు ముత్యాలగొడుగు స్వచ్ఛతర మదే
దానవనాథుని యాదల, పై నెలకొని పూర్ణచంద్రు ప్రథితఁ దనర్చెన్. ౧౧౦
- తే॥ ఇరుగడల నొప్పె స్ఫాటిక హేమమంజ, రీసముల్లసితోఁచితశ్రీఁ దలిర్చు
చామరవ్యజనము లసీచామరారి, విభుని ప్రభుధర్మ మెల్లెడ వెలయుచుండ,
ఉ॥ అందఱు నేగుడెంచి రథమం దధినాథునిఁ గాంచి యంజలుల్
ముందలలం గడల్కొనఁగ మొక్కిరి భూస్థలి నుండి రక్కసుల్
గొందఱు తత్ప్రభావములఁ గోర్కులు మీఱ నుతించి రందు ని
ష్పందజయాశిషోక్తుల ప్రసక్తుల మేకొని రెందఱేనియున్. ౧౧౨
- మ॥ అటు లేతెంచి మహామహుం డెనసెఁ బ్రోద్యద్రత్నశోభాఁచిత
స్ఫటికానల్పితకల్పనాయుతఁ దపస్యాలబ్ధశుద్ధాగ మో
ద్భటశిల్పిప్రవరప్రసాధిత లసత్సేవర్ణపట్టాంశుకో
త్కటరక్షోగణగుప్త స్థూణశతలక్ష్మ్య రాక్షసాధ్యక్ష సభన్. ౧౧౩
- తే॥ అందు వై డూర్యమణిమయ మై తనర్చి, ప్రేయకప్రియకాజినప్రావృతంబు
నై యమేయోపధానంబులంది పొందు, సుమహితాననమందుఁ గూర్చుండెనతఁడు.
- ఆ॥ ఈశ్వరుండు నీడె యీరేడుజగముల, కంఠ నెగడి దూతలను లఘుక్ర
ములనుఁ జూచి వాఁడు మున్నాడి యిట్లనె, దనదు ప్రాభవంబు తలకు మిగుల.
- క॥ పెద్దపని గలిగినది మన, కిద్దెనఁ దీర్పంగవలయు సిందఱ మొకఁ డై
తద్దయుఁ బురింగలవారల, నుద్దవిడిం జేర్చుఁడా సముద్ధతి మెఱయన్. ౧౧౬
- క॥ అని శాసించిన శాసన, మనుపదమే కొంచు వార లరిగి యనుగృహం
బును వలగొని కడుదర్పం, బునఁ దొడరిన కర్జ మెఱుక పొనరించి రొగిన్. ౧౧౭
- క॥ పానాహారరతుల ను, ద్యానవిహారైకమతుల ననుగతశయన
స్థానాంచితుల నభీతత, దానవులు పరిభ్రమించి తఱిమిరి పెలుచన్. ౧౧౮
- చ॥ రుచిరరథోత్తమాశ్వగజరూఢత గాఢతరప్రయత్ను లై
సచివత నెక్కినం బెరియసాగి ర తేగి రటం బదాతు లై
ప్రచితసమృద్ధ లూఙ్ఘతులు బంటులు గంటులు లేనివారు దా
రుచిత మెఱింగి నింగి భువియు న్బలుభంగులఁ దొంగలింపఁగన్. ౧౧౯

- క॥ పుర మన్నెటి తతరథకుం. జరహాయనంభేద మెనసి జానై యపు డం
బరము గరుత్మత్సంపా, తరమ స్దర మరయఁజాలుఁ దా ననఁజాలెన్. ౧౨౦
- ఆ॥ వచ్చి వాహనముల వరుస నెక్కిన నిల్చి, చొచ్చి రంఘిగతిని శోభమాను
లగుచు నదిగిహను హర్యక్షముల యట్లు, రహిఁ దనర్చి దనుజరాజసభను.
- క॥ తేని పదయుగలమున కెడ, మీని గతి న్నతు లొనర్చి యెదుటనె దరి నే
నేనే నని సత్కృతిఁ గని, వాని సరసఁ దనరి రెల్లవారు న్నతులై. ౧౨౧
- ఆ॥ రాజశాసనమున రాణమైఁ దనరారి, వచ్చి వానితోడివార లగుచుఁ
దగినయట్లు నిలిచి తద్దయుఁ బెనుపొంది, నిశ్చయార్థదృష్టి నెలవుకొనిరి.
- క॥ వందలకొలఁదిగ మంతుల, మందప్రతిభాసమాన మాను లమాత్యుల్
కొంద ఁన నేల యన్నిట, నందఱు నసమాను లగుచు నమరి రచటునన్.
- క॥ ఆహేమవర్ణ సభ తగె, నాహవపాండిత్యగుణసమర్థులతోడన్
సౌహిత్యమునఁ బ్రతాపం, బాహితమూర్తి యయి తనరె నన ఘనవేణీ.
- ఆ॥ మేలి తాలు సేర్చి మెఱుఁగుబంగరుకట్ట, డం బొనర్చి యిదె వరం బటంచుఁ
బేరు సెప్పి భీక్ష పెట్టిన తన యర, దమున ఘనమహిమదయమునఁ దనరి.
- క॥ ఆకీర్తిశాలి మహితుఁ డ, భీకుఁడు సుకృతాత్ముఁ డవ్వీభీషణుఁడు నయం
బీకరణిఁ దోఁచె నౌ నన, నాకాలం బరుగుదెంచె నగ్రిజు సభకున్. ౧౨౨
- ఉ॥ అన్నకుఁ బేరుగొం చడుగులం దభివందన మాచరించి యా
నన్న శుకప్రహస్తులు ప్రశస్తతరాసనము ల్లుటింప సం
పన్నుఁడు మంతులుం దటియ భాసురవృత్తి నలంకరించి యా
సన్నతఁ బొల్చె నిందఱకుఁ జాలు నితం డొకఁడే యనన్ సిరిన్. ౧౨౩
- చ॥ రతనపుఁజెక్కడంపుఁబని రాణఁ దనర్చు పసిండిసామ్ములన్
దతిగొని మేలివస్త్రములఁ దార్కొని పేర్కొన నైన కాంతిస
స్తతులు దివంబు నాచికొన నవ్యవిలేపనమాల్యగంధసం
గతములు గంధవాహములు గ్రీక్కున నెక్కినె దిక్కు లొనఁగాన్. ౧౨౪
- శా॥ ఆక్రోశింప రబద్ధ మాడ రపరార్థ్యంబు ల్ప్రశంసింపఁబో
రాకృత్యాదవిభుం గనుంగొనుచు నెయ్యం బొప్పఁ దత్కార్యపుం
బ్రకాంతిం దలపోయుచుండి రభయు ల్భావజ్ఞు లుద్వీర్యులు
న్విక్రాంతిన్నెటి గన్నవారు నగు మన్నీలున్ సభాస్తారు లై. ౧౨౫
- ఉ॥ మనసున నస్త్రుశస్త్రముల మన్ననఁ గన్న ఘను ల్బలాఘ్యు ల
ల్లెనసిన యాసభం దగె సమేధితమానసుఁ డైన రావణుం
డనితర యైన దివ్యసభయందు వసుప్రవతుల్ ప్రభాకరుల్
దనరఁగ మధ్యభాగమునఁ దద్ద పొసంగెడు పజ్జి చాడ్పునన్. ౧౨౬

- తే॥ అట్లు మొనసిన యోలగమంతయును ను, రాంతకుడువాడు కలయంగ సరసి పెరసి
యున్నవానిఁ బ్రహస్తు బహస్తుతౌజు, నఖిలవాహినీపతిఁ గాంచి యనియె సిట్లు.
- క॥ ఆనాలుగు తెఱఁగులఁ దగు, సేనల సేనాచరులఁ బ్రసిద్ధబలుల వి
ద్యానయదత్తుల నీక్షణ, మే నీ నెఱి నధికరక్ష కేర్పఱుపఁజనున్. ౧౩౩
- ఆ॥ అనినయంతమాత్ర నాప్రణీతాత్ముండు, మందిరమునఁ బురమునందు లోన
బయలునందు దుర్గపదమార్గనిర్గమం, బులను బలుబలంబు లలవరించి. ౧౩౪
- క॥ ప్రబలులపై కాఁ పమరఁగ, నబలాజనరక్షణంబు ననువుపఱిచి వాఁ
డుబుసుచననీక క్రమ్మఱి, ప్రబుద్ధుఁ డై విభుని కొలువుపట్టున నిలిచెన్. ౧౩౫
- క॥ ప్రముఖమున నెలవుకొని తఱి, సుముఖు డగు రాజువలను సూచుచు మనమం
దమలత చొప్పడ ని ట్లనె, నమరారిప్రభుని దగుసమాదృత నెఱయన్. ౧౩౬
- మ॥ బలవద్దు ప్తి పొనర్చినాడ బల ముద్భావించి సంపత్తి కా
పిలభావం బనరాదు నీవలనునన్ వేర్ లూపలేఁ డొండు ని
శ్చలచిత్తుండవ కానె డెందమున కిష్టం బైన యక్కర్జమున్
దలపెట్టం దమకింపు మీఁదెదవు సందర్శింబేని నిప్పట్టునన్. ౧౩౭
- ఆ॥ అను ప్రహస్తు పల్కు లాలించి మే లెంచి, సుఖముఁగోరువాడు సూన్యతుండ
గాడు రాజ్యశక్తి గైకొన్న కబళమై, యెల్లవారిఁ గాంచి యిట్లు లనియె. ౧౩౮

—♦ రావణుఁ డందఱు వినఁ బ్రకృతము వినుచుట. ♦—

- క॥ ప్రియ మప్రియమఘము సుఖము, వ్యయమున్ లాభముహితాహితార్థములును స
న్నయవిదులరు మీ రరసి యభయతఁ గడుకొండు మత్త్రినర్గమునడువన్. ౧౩౯
- శా॥ ఏనాఁడేనియు నెంచి పొంచి యిది యిట్లే యంచు సన్మంత్రయో
గానూనంబుగ నర్థసంపదల నెయ్యం బొప్ప నెప్పాటునం
బూనంజాలితి రట్టి కర్జ మెదియుం బో దొంట వై ఫల్య మె
ట్లేనిం బోలదు కాంచ వింతయొఱకం బీనాఁటికిం గలునే. ౧౪౦
- తే॥ చంద్రసూర్యగ్రహార్థసంశ్రయతఁ దనరు, నమ్మరు త్తతిభృతి దివిజాధినాథుఁ
డెట్టు లట్టులె యేను మీయెసఁగు వృతిని, గంటి నవ్యాహతస్థితిఁ గన్న సిరిని.
- ఆ॥ ఇపుడు పాలుపడిన యాయర్థమునను, బ్రే, రేపవలయునంత రీతి లేదు
గాని స్వప్నగతుని ఘటకర్ణు బోధింప, నైతిఁ గానఁ గలిగె నవసరంబు. ౧౪౧
- ఉ॥ ఎక్కుడు మేటి యేయెడల నెన్నియుఁ దీర్చినవాడు నాకె యే
చక్కటిఁ గూర్చువాడు శరజాలసమృద్ధి మహాబలోన్నతిన్
నెక్కిని పేరుగన్న కృతి నేర్పరి మేల్కొనె నేడు నిద్దురన్
జక్కఁ దెరల్చి యార్పెలలసంయమ మీసమయా ప్తికె చనన్. ౧౪౨

ఆ॥ వానిఁగూర్చి తెలుపవలసె నిప్పట్టున, నాఖరాదు లొలసి యండగొన్న
దండకాటవిం బ్రధన్నింపఁ దెచ్చితి, రాము మహిషి జనకరాజదుహిత. ౧౪౪

సీ॥ నాసెజ్జఁ దటియ నౌ నయము పాటింప దమ్మందగామిని రాము మాటఁ దక్క
ముజ్జగంబుల దాని మొనయ నౌ వగలాఁడి నెటి గాన మను పల్కు నిశ్చితంబు
పిడికిలిభిక్షు కా పేద లేఁగొ నన్న నాపృథుశ్రోణియే యలముఁ బృథ్విఁ
గరఁగి పోసిన మేలి కనకంబు బింబంబు సైదోడు దన కనుఁ జంద్రు వదన

మెటి మాయయో య దెట్టులు పొడమెనో, మయవినిర్మితప్రమాణ మొక్కొ
యా హుతాగ్నికీల యా సోరి లీల పో, యనుచుఁ గాంచువార లాడుకొందు.

తే॥ సులలితములు సులోహితతలము లట్లు, సుప్రతిష్ఠితములు తామ్రదీప్రనఖము
లైన మానిని చరణంబులానికొలుచు, కొలువుగొని డాయన దెవేయికోట్లు సేయు.

తే॥ సకియ మో మార చారులోచనము విపుల, ముదిత మున్నతనాసిక మోష్ఠరుచిర
మెపుడు గనఁగంటినదె మొదలేచుచున్న, వాఁడుకటకుట్లమారి కావరుఁడుమరుఁడు.

తే॥ సనుము తెవనికిఁ గ్రోధహర్షములు రూపు
మార్పొనర్పంగ నెవ్వఁడు మలయువాఁడు
శోకతాపంబు తెవ్వాని చూపుకోపు
లతఁ డతనుఁ డియ్యదనున న న్నలమినాఁడు.

౧౪౫

తే॥ పతిఁ బ్రీతిక్షించువెరవుమైఁ బరఁగ వేఁడె
నొక్కయేడే గడువుగాఁగ నుత్పలాక్షి
భామినీమణి నెటిఁ జిల్కు పల్కుఁ గొంటి
మంచి నూహించి పొసఁగు నమ్మాట నుంటి.

౧౪౬

క॥ తాంతుఁడ నైతిని మార్గ, శ్రాంతము హయ మట్లు బిట్టు స్మరుదాడిబడి
గాంత తలఁ పరయనోప ని, తాంతతదేకాంతనిహితతార్పర్యధృతిఁ,

౧౪౭

క॥ తరియింప నోపుదురె యే, తరి లేక వనాటు లిట్టితటి నెట్టన సా
గరము బహుసత్వకీర్ణం, బరీణబలు లైన నేమి యారఘువరులు.

౧౪౮

మ॥ కడు నక్షోభ్యమె యాను వార్ధి యయినం గార్యస్థితు ల్కార్పు నొం
దెడు దుష్టరేయత నెంచ నొ బొరిపొరిఁ దిష్టంబు దేశంబు నొ
క్కఁడు గాఁడో కపి లంక సొచ్చి కడఁకం గావించెఁ గల్లాల మే
ర్పడఁగాఁ గానఁ బ్రబుద్ధు లీ రనుమతి న్భావింపుఁ డీయర్థముల్.

౧౪౯

క॥ మనుజునివలనిభయము నా, కనుగత మనరాని దింత యా నిజ మైన
బనితలవిమర్శనం బొ, పునిదే మీ నెటియు నెన్నఁబడనిదె యెందు.

౧౫౦

- అ॥ ఎన్నిమా ర్థరాతు లెగిచిపడిరి వారి, నెన్నితీర్ల దోలి యెనయఁగంటి
గెల్పు వేల్పు లఱుమఁ గీర్తి నై కొంటి మీ, యరుస మెనఁగు సాయమందగనుట.
- క॥ సుగ్రీవముఖులఁ బ్లవగుల, నగ్రిగులఁ బొనర్చి యబ్ధి యవ్వలిదరిఁ గం
బుగ్రీవ నరయఁ జేరె ద, శగ్రీవు నదల్ప భర్త సహసాదరుఁ డై. ౧౫౫
- ఉ॥ కావున మంత్ర మిట్టితఱి గావలయుం గద యెట్టివాకిక
దావల మంచు మీయెదకుఁ దార్చితి నింతయు నూహ సేసి మీ
రేవలనేని నిందుముఖ నీయకయుండ నరేంద్రపుత్రులక
దోర్వఁగ రిత్తవోని నెఱత్రోవ గతిం గమనించి తెల్పుడీ. ౧౫౬
- ఉ॥ బంటికిఁ గడ్డె శక్తి యెటు లోటమి పాల్పడకుంట గల్లు వా
కొంటయె వార్ధి దాటి నెఱకొల్లలసేయుట ధాత్రీ నేరి కే
వెంట జయంబు గూరు హరివీరులతో నరుఁ డేగుచుంచి వా
ల్లంటిఁ గొనంగలాఁడె ననుఁ గన్గొనువాఁడె క్షయంబు మూఁడనే. ౧౫౭
- క॥ కావున నాకే కలిగెడు, నేవలనుననేని విజయ మెల్ల నరసి యా
త్రోవతల యిది యనుచు మీ, రావేదింపంగ ముదల యయ్యెద రనినక.
- అ॥ కామనిహతుఁ డగుచుఁ గావలంబులు వల్లు, వాఁ డటంచు వాని వర్తనంబుఁ
గినిసి యిట్టు లనియె దనుజారివిద్యేషి, కుంభకర్ణుఁ డాచికోలు నెఱయ. ౧౫౮

—♦ కుంభకర్ణుడు రావణునకుఁ బ్రస్తుత మిచ్చుట ♦—

- ఉ॥ రాము సలక్ష్యులు న్నొఱంగి రాజముఖ న్గొనివచ్చువేళ తే
దీమెయి నిశ్చయంబు నపుడే యమునానది యామునంబు న
ట్లాముకొనంగ నైన మది యాటడిఁ బొల్కొనకుండుఁ గాదె నీ
సేమ మెఱుంగ కిట్టికృతిఁ జెచ్చెరఁ జొచ్చితి వేమి సేయుదుక. ౧౬౦
- అ॥ మమ్ముఁ గూర్చి తొలుత మంత్రించి యిట్టి నా, కర్జమునకుఁ దొడరఁగంటి వేని
నప్రోత్తిఁ మనంగ నయ్యెడు నయ్యది, గలిజలమున కింకఁ గట్ట యేల. ౧౬౧
- అ॥ కాల మరసి రాచకర్జము ల్నెఱవంగ, వలయు న్యాయ్య మైన వర్తనమున
యనువెటింగి యోమహాగాజ యానిశ్చి, తార్థుఁ డవలఁ దాప మందఁబోడు.
- క॥ అనుసాయక్రియమాణము, లనుపదమే చెడునుఁ గడుననరముల నిడుక
బానరునె యపాత్రముల నుం, చిన నెట్టి హవిస్సు లైన సిద్ధనమ్మదీ. ౧౬౩
- అ॥ పూర్వకార్యములనుఁ బొనరింపఁగఁ దలంచు, బిదవ నపరకృతుల మొదల నెంచు
నెవ్వఁ డాభిమన్యుఁ డెఱుంగఁడు రాజన, యానయముల వేతె యనఁగ నేల.
- తే॥ క్షిప్రకారి బలోన్నతుఁ జెనకనేర, కతని లోఁగొందు రొకరంధ్ర మరసి యరులు
క్రాంచబిలమునఁ జొరఁబాటు భగము లట్లు, గాన నేర్చి ప్రవర్తంపఁగాఁ బాసంగు.

- క॥ ప్రతిచింతిత మొనరింపకె, కృతిఁ దీఱనిదానిఁ గొంటి కేవలముగ నా
కతన ఫల మేమి స్వాత్మవి, రతి యొక్కటి దక్కఁగలదె రజనిచరేంద్రా. ౧౬౬
- సీ॥ సామాన్యుఁగా నెంతె రామావసీంద్రునిఁ గాలుండె నీకయి కడఁగినాఁడు
కాళియే నినుఁ ద్రుంపఁగా సీత యనఁ దగి జనకుని జన్మంపుత్మా జనించె
విషమిశ్ర మైన యామిష మట్టులే వీడఁబడితివి శబ్దలబ్ధిపాలు గాక
యప్పటికప్పు డాయకాగాములకు నడ్డవడె మేలు మేలు నీభాగ్య మెదియొ
మునివరుఁడు దెల్పు వింటిని మోస మింత, లేదు నారాయణుఁ డతండు లేమలక్ష్మి
యనఁగ ననద లై రక్కసు లడుగుబట్టు, వారుగా నీ కొదవ నిట్టి వర్తనంబు.
- క॥ మానక యామిష మనుకొని, మీనము బడిశమునుఁ బట్టి మ్రొంగఁ దలఁచుటే
నీనెఱిఁ గన్నడె నట నే, మానో దైవను యెఱుంగు నాసురనాథా ! ౧౬౭
- క॥ ఆయెం బోయె నికే మగు, నీయాచిత్యేతరంబు నిందింపంగ
జేయిక మెలఁగవలెఁ దగు, సాయముఁ గొని వైరిబలము సమయింపంగ.
- క॥ నీనెఱపిన యిక్కర్జం, బేనేర్పరి యైనఁ దీర్ప నెనసి మనఁడ పో
నానెఱి సమీకరించెదఁ, బూనిక మెయి శత్రునిమితి పోలు పెడలంగ. ౧౬౮
- ఆ॥ శక్రసూర్యులేని శ్వసనానలులయేని, నాకు బేరవరుణు లైర యేని
నీదు రిపుల నర్థనిమిషమాత్రంబున, నెగిచి కముచువాడ నింత నిజము. ౧౬౯
- క॥ కొండవలె మహాపరిఘము, దండం గొని నిలిచి తీక్షణదంష్ట్ర లడర బ్ర
హ్మాండ మగల నార్చెడు నా, దండఁ బురందరుఁడుఁ జేరఁ దలఁకక యున్నే.
- ఉ॥ ఒండొకఁ డమ్ము నాటి నను నుజ్జ్వల శేజుఁడు రాముఁ డుద్ధతిం
రెండపు ముల్కి గొచ్చి యసురిక్తు నొనర్చెడు నంతలోన న
ట్లుండక త్రావువాడ నిజ ముద్గత మస్రము గాన నూరట
దండితనంబునం బెరసి తత్పరత స్సుఖవృత్తి నుండుమీ. ౧౭౦
- ఆ॥ తద్ద గూర్తు జయము దనకు దాశరథికి, స్వవధమాత్రలాభసౌఖ్య మింత
నమ్మి మనుము యూధనాధులతోఁ గపి, వరుల మ్రొంగి యుమిచి వత్తు నిటకు.
- క॥ నాజతన రామలక్ష్మణు, లోజమెయి నైలఁగనేర రోయసురవరా
యోజించిన నానో రిపు, డీజగమంతయు గ్రసించి యెడలింపదొకో. ౧౭౧
- ఆ॥ ఇచ్చమెయి రమింపు మెనయింపు వారుణి, నవికృతిం బొనర్పు మన్ని కృతుల
నేను రాముఁ ద్రుంప నీ కవశ్య యవశ్యమవనితనయ యాయ మక్షయముగా
- క॥ అను కుంభకర్ణు నుడులకుఁ, గనలుట నూహించి తేర్పఁగా నెంచి విభుం
గని పలికె మహాపాఠ్యుఁడు, ఘనసారుఁడు ప్రాంజలిత్వకలన పొసంగ. ౧౭౨

—♦ మహాపార్శ్వఁడు రావణున కనుకూలముగ బలుకుట. ♦—

- సీ॥ ఎవ్వఁడు వనదుర్గ మెనసి బాలిశుఁడ కా కథిగతం బగు నుధు వాన కెడయు
నున్నాఁడె యీశ్వరుం డొక్కఁడు డీశ్వరుం డనఁబరఁగుదు వీవ యఖిలమునకుఁ
బగఱి యాదలలపైఁ బాదమ్ము మోపుము జానకి రమియించు సంగతమున
కఱిమి యర్చిలి సుందరాంగి భోగింపుము కుక్కుటవృత్తిమైఁ గోర్కు లలర
నాత్తకాముఁడ నెన నీకవలనొకఁడు, భయము ప్రాప్తంబయిన నొండుభంగినుండు
నదియు సంతయు నోర్వ నొ సంతకునకు, వెఱవ విమ్మెయి వెఱపున వెడఁగువడెదె.
- ఆ॥ కదన మొదవఁ గుంభకర్ణుండు మేఘనా, దుండు మమ్ముఁగూడి తొడరి యడరి
సాహసమునఁ దీక్ష్ణసాయకంబుల గొచ్చి, నజ్జిధరునయేచి వచ్చియిడరె.
- క॥ ఉపదానము సాంత్యము భే, దనదమున నిపుణులు దెలిసెదరు వానిని మా
ని పరాక్రమమున సిద్ధిని, నిపుణతరా! నీవు గొనము నిష్ఠితబుద్ధి. ౧౮౦
- క॥ పో నేల కా ద నెడు మది, రానేలా రిపుల నొడరి గాని మృనల్
గా నగుపని గాని మృని, గా నీకయి కామె రుద్రుఁ గారింపంగ. ౧౮౧
- క॥ అని నొడువు మహాపార్శ్వని, యనుగుణవాక్యముల మెచ్చి యాశరవిభుఁ డి
ట్లనెఁ దనమదిఁ గల తత్త్వం, బనువున నెల్లరు వినంగ నతిరభసమున. ౧౮౨

—♦ రావణుఁడు దన రహస్యమును జెప్పట ♦—

- సీ॥ విను మోమహాపార్శ్వ! వివరించెద రహస్య మయ్యర్థ మెఱుంగ కి ట్లాడి తీవు
చిరవృత్త మదియునుఁ జేవాఁడితసమున వచ్చినదే కామవర్తసమునఁ
దిరుగుచుండి యొకప్పు డేదీప్యమావ మై యగ్నిశిఖి బోలి యాకసమున
జంచూర్యమాణ యా సన్నూర్తిఁ గనుఁగొంటఁ బుంజికస్థల యను బోఁటిమిన్న
నటు పితామహు సేవింప నరుగుచున్న, దాని నిర్బంధమున నభిమాన మెడలఁ
జేసి భోగించి యెట్లెట్లా యాస దీఱి, వివసనయ కాఁగఁ బుచ్చితి వెఱపు లేక.
- ఉ॥ లోలిత యైన యన్నలిని లోలవిలోచన పోల నై సుసం
లాలిత మయ్యు దేఱిని కలావిభవంబు పురోగమంబు గా
వ్రాలుచు సోలుచుం జని యవారణ ధాత పదాబ్జయుగ్మము
గాలువగట్టి కన్నుఁగవఁ గాఁతెడు నీట మునుంగఁ జేసిన. ౧౮౩
- ఆ॥ ఆపె దెలుపఁ జెయిద మంతయు విననోపు, జాలి దోఁప సద్గుణాలవాల
మడరి నన్నుఁ బిలిచి యాదట ననె భగ, వంతుఁ డతఁడు కోపవహ్ని నెఱయ.
- క॥ ఓరీ! యిది మొదలుగఁ బర, నారి న్వల దన రమింప ననిచెద వేని
నేర మదె కాఁగ నీతల, వారిక యొక్కొకఁడు నూలు వ్రక్క లగుఁ జమి.
- క॥ తప్ప దిఁక నాదు వాక్యం, బప్పటి కప్పుడె ఫలించు నని వీడెను నా
త ప్పెటిఁగి యుంట నేడీ, యొప్పని నీతం గొనంగ నొఱకట మయ్యె. ౧౮౪

- ఆ॥ మున్నె రంభఁ గొన్న యన్నెటి కన్నల, కూబరుండుఁ దిట్టెఁ గుపితుఁ డగుచు
నేది మొట్ట లున్న నీయమ వై దేహి, ముట్టఁగవిసి రట్టు మొనయరాదు. ౧౮౮
- సీ॥ సాగరంబున లోతు సరస నౌ రభసంబు నాసదాగతిద యశా నట్టి గతియు
నాయవి యంచు నెన్నఁడు రాముఁ డెడసంచుఁ గొనివచ్చుచున్నాఁడు కోల్పడంగ
గిరిసుప్త మైన కేసరిని మేల్కొలుపంగ మిత్తికోటల నొత్తి మేల మాడఁ
దలచుట గాదె న న్దాకి ప్రేరేచుట యాద్వైజిహ్వాంబుల యట్టి శరము
లడరఁ గని కానికానఁబోఁ డంతరంబు, వజ్రనిభము లౌ నవ్వాని వరుస నెఱయఁ
గొఱపు లగపడఁ బాతెడు కుంజరంబు, ననుకరింపంగలా డిప్పు డనగఁ నేల.
- ఆ॥ ప్రబలబలము తోడుపడఁ జొచ్చి యాతని, బలము నెల్ల నేలపా లొనర్తు
నవిత యుదయ మెనయఁ జాలునే నక్షత్ర, సమితి మెఱయ నెట్టిజతన నైన.
- క॥ వేయుగసులవాఁడేనియు, నాయంతకుఁడేనియు న్మహాహవ మొదవన్
నాయెదుర నిలువఁజాలిరె, పాయఁడె పాశధరుఁ డట్లు పడి తోడ్తోడన్. ౧౯౧
- ఆ॥ మూడుకసులవాఁడు మొనకొను చుట్టంబు, దనకు దాను మేటి దర్పమునను
విడిచినాఁడు పురము వెన్నంటఁ బుష్పకం, బొసఁగినాఁడు ధనదుఁడోసరిల్లి. ౧౯౨
- క॥ ఒంటిక జళుకుదునే ము, క్కంటికి నేఁ దలఁక ననఁగఁ గంజభవుని వా
క్కంటికొని కాల్చు నని వా. ల్గంటిఁ గవియఁ గుంటిపడితిఁ గాక భరంబే. ౧౯౩
- ఆ॥ అని నిశాచరేంద్రుఁ డాడుమాటలు కుంభ, కర్ణ గర్జితములుఁ గడమవారి
వ్యర్థపదములును హితార్థ విభీషణుం, డాలకించి పలికె నధిపుఁ గాంచి. ౧౯౪

—♦ విభీషణు పౌరధభాషితములు ♦—

- ఉ॥ ఏల వరింప నెంచితి మహీజ మహాహిభుజాంతరాంచితో
ద్వేలితభోగ యార్తివిషవిశ్రుత సుస్మితతీక్ష్ణదంష్ట్రికా
జాల క రాల పంచనఖసంచితపంచశిరోతికాయ మ
మ్మేలఁ దలంపు లేదొ తటి యింతకుఁ దీతెనౌ రాక్ష సేశ్వరా. ౧౯౫
- ఉ॥ పర్వతకూటసన్నిభులు ప్రాంశునఖాస్త్రులు తీక్ష్ణదంష్ట్రులున్
గర్జితులు న్వలీముఖులు కాలులు వల్కుచు లంకలోపలన్
బర్వులు వెట్టుచుండఁగ సుపర్వులు గన్గొని నవ్వుచుండ నా
పర్వము రాకము న్మహీజ భాసుకులీనున కిచ్చు టొప్పదే. ౧౯౬
- ఉ॥ వాయుసమా నవేగములు వజ్రనిభంబులురాము బాణముల్
పాయక జొచ్చి రాక్షసుల ప్రాణములున్ దలలున్ హరింపఁగా
నాయన లంచు బిడ్డ లని నాధు లటం చని పౌరు లేడ్వ నౌ
నాయశుభంబు పాల్పడని యప్పుడె యాతని కిమ్ము తత్సతిన్. ౧౯౭

- ఉ॥ ఓయి ! ప్రహస్త పొంగెద వయో యొకయింత యెటుంగ వో పవి
ప్రాయము లట్లు ప్రాణహృతిపర్యవసానము లైన మైథిలీ
నాయకు సాయకంబు లొకనాఁడును నీతను ప్రచ్ఛిపోవఁగా
నాయితపాటు గైకొనమి నాయె స్వకీయవికర్తనార్భటుల్. ౧౯౮
- తే॥ కుంభకర్ణుండు రాజు నికుంభకుంభు, లింద్రజిత్తు మహాపార్శ్వః డీమహాద
రుండు నతికాయుఁడును మేటిగండ రెన, నిలువ లే రని నిక్క మన్నేత నెదిరి.
- చ॥ చెనకితివేని రాముఁ డీక జీవముతో మఱలంగనీఁడు ని
న్నినుఁడు మరుత్తులు న్మనుప నెంచిరయేనియు వాసవుండు పా
యని కృప నంక మందిడిన నంతకుఁ డే నని చెంతఁ జేర్చినక
మును మనుచో ట టంచుఁ దల మోప రసాతలమందుఁ జొచ్చినక. ౨౦౦
- క॥ అని విభునకు దుర్బోధన, లొనరించుట నెంచి తిట్టనోడ కతం డా
తనిఁ గూర్చి యిట్టు లనె మ, న్నన గలమానిసి నటంచు నాధుఁడు వినఁగక.
- ఆ॥ మాకు లేదు భయము మహిజానిసుతువల్ల, పిటికి వీవు గానఁ బెద్దనేసి
పలికె దిట్టు లనఁగఁ బాడియే ప్రాణము, శ్రీ పటంచుఁ దెరలి తిరిగె దొక్కొ.
- ఉ॥ ఎన్నఁడు జంక మిందునకునేనియు దివ్యులకేనియుం దదు
త్పన్నులకేనియుం బతగవన్నగకిన్నరయక్షరాక్షసా
భ్యున్నతవర్గము ల్బెదరి యోసరిలం బెనుపొంది నేటి కీ
మ న్నొకయింత యేలు పెడమానిసికై తడబాటు గాంతుమే. ౨౦౩
- తే॥ అనుచు నహితముగా నాతఁ డాడ రాజ, హితము గోరినవాఁడు మహీయనుండు
ధర్మకామార్థదర్శనమర్మవిదుఁడు, పలికెను విభీషణుఁడు ప్రాథభాషణముల.
- చ॥ పలికిన యంత చేయఁగల ప్రాజ్ఞుఁడు వల్కు నె యిట్టు లెంచి నీ
కలబల మొంటి డా బలముఁ గాంచితె నీవును గుంభకర్ణము
ఖ్యులు ననిన ట్లానర్పగలరో రఘురామునిఁ గూర్చి పాపబు
ద్ధుల కగునే నువర్గగతి లోఁచిన తీరున నన్నఁ దీటునే. ౨౦౪
- శా॥ నీకు న్నాకును సర్వరాక్షసులకు న్మేళోలు గావించి న
క్షేకాత్ము న్గుణధాము రాముఁ బాదువక హింసింప శక్యంబె తాఁ
బ్రాకు ల్వెట్టఁగ వార్ధి వప్లవునకుఁ బ్రావీణ్య మొప్పారునే
లోకేశుం డతఁ డార్భటు ల్విని నిరాలోకుండు గానేర్చునే, ౨౦౫
- క॥ ధర్మప్రభానుఁ డధికుఁడు, నిర్మలభావుండు చేయనేర్చినవాఁ డా
కర్మతుఁ దెరల్పఁగా దు, మ్మర్ములకుఁ దరంబె మాధ్యగాములు గారే. ౨౦౬
- క॥ ఆతనిదగు సంగర మన, నాతామరచూలి వడఁకు నమరు లలుకు లే
బ్రాతియె నినుఁ బోలిన యవి, నీతుం డెటు లనినఁ జెల్లు నే ర్పరయనిచొక.

తే॥ కంకపత్రింబు లనిమొనఁ గంకటములు
వచ్చి లోజొచ్చి యసువులఁ బుచ్చునపుడు
రాముఁ బొగడెద వోరి యరాతిభీము
నఱవఁగావచ్చుఁ గాఱు లి ప్పధిపునభను.

—౨౦౯

క॥ శక్రసము నెదిరి నిల్చి య, వక్రముఁ డీవిభుఁడయేనిఁ బరఁగు నె మీమీ
విక్రమము లట్టులుండఁ ద్రి, విక్రమభావంబు నెఱపు విధ మతఁ డొలయన్.

వ॥ బలవంతు లైన దేవాంతకనగాంతకాతికాయతీర్థాకంపనప్రముఖులును శైలన
మానసారు లైన కుంభకర్ణకుంభనికుంభముఖ్యులును గృతమాఘవనవినోదం
డగు మేఘనాదుండును నీవు నీయొడయండును రణరంగంబున దాశరథి నెదిర్చి
పేర్చి నిలువంజాల రింతయు నిక్కువంబు.

తే॥ తాను సప్తవ్యసనములఁ దవిలినాఁడు,మిత్రులగు మీ రమిత్రప్రమితులు ప్రకృతి
తీక్ష్ణుఁ డసమీక్ష్యకారి విదీర్ణుఁ డగుచు,గులము నిర్మూల మొనరించి కూలఁడెట్లు

ఆ॥ అయ్యనంతభోగ మాసహస్రోత్తమాం, గంబు భీమ మతిబలంబు నైన
నాగ మిపుడు చుట్టె నాయకు విడిపింపఁ, దలఁచు టనదుగాని దారిగాదొ. ౨౧౩

మ॥ పరిపూర్ణోత్తమకాము లై మనెడు నాపద్భాంధ వ్రల్భాంధవు
ల్పరిరక్షింప రిదేమి భీమబలదీప్యద్భూతసంగ్రస్తు ని

వ్వరుఁ గేశగ్రహణంబు మీఱకునికి న్భవించి వారించి త

త్సరతం జూడక “యీఁదు పాపన!” యన న్భాషాత్ము లై పోవరే.

—౨౧౪

తే॥ సాగివచ్చెఁ జుమీ రామసాగరంబు, దివి భువియుఁ గ్రమ్మ వేల నతిక్రమించి
యాజిభూబలిసద్భంబు నందకుండఁ, గాచుకొనవలె నిపుడు రక్షకులేందున్.

—౨౧౫

క॥ సహదసుజవరము పురమును, సుహృద్భవముతోడి రాజు సుఖ మొనయఁగ నే
విహితము సుహితముఁ దెలిపెద,మహిసుత రాఘవున కొనఁగు మతమగుననుచున్

మ॥ పరు భీరంబు స్వసార మారసి మహాప్రావీణ్య మొప్పార న
వ్వరుస స్వృద్ధి క్షయంబు స్థానమును వై రిస్వీయపక్షంబులన్
వరయుక్తిం బరికించి స్వామిహితము న్వాక్రవ్వఁగాఁ జాలు నే
ర్పరి పో మంత్ర యనంగ నొంటి కరికి న్భవింప వే టున్నదే.

—౨౧౬

క॥ అని యిట్లు బృహస్పతి కి, య్యనఘుఁడె తుల్యమతి యనఁగ నగు చొప్పునఁ బ
ల్కిన నాతని నుడు లెట్లో, విని వీరుం డింద్రజిత్తు వెనఁ దా ననియెన్.

—౨౧౭

—♦ ఇంద్రజిత్తు విభీషణు నతిక్రమించి భీరము లాడుట. ♦—

మ॥ అగు నయ్యా!పినతండ్రి!యి ట్లనఁగ నియ్యర్థం బనర్థావహం
బు గదా భీరుత యేల పాల్పడియె నీవు ట్టికులంబందు వే

ఋగఁ గన్పట్టెడి నట్టుసాచి సభఁ గాఱు ల్నొవ్వనాడం బరుల్
నగరో యన్యజలేని నివ్వధికృతిన్ న్యాయంబుగా నెంతురో. ౨౧౯

క॥ తేజము వీర్యము శౌర్యము, నోజ మెరయు ధైర్యమునుఁ గులోచితములు నీ
కీజాడ నబ్బ దొకటియు, నీజన్మం బన్నిటనుఁ గనిష్ఠమె సుమ్మి. ౨౨౦

ఉ॥ వా రన నెంతవా రొకఁడె వారక గెల్పును వీరిలోనివాఁ
డూరక స్త్రోత్రము ల్మెలఁచు టొప్పదు నీ కటు దోఁచె నేమొ భూ
దారకపుత్రు లన్న మముఁ దాఁక దొకింతయు భీతి నీతలన్
భారముమోపినారొ యిటుపల్కుట కొండొక హేతు వున్నదో. ౨౨౧

శా॥ ముల్లోకంబులు నేలువాఁడె కద ప్రాముఖ్యాంచితం డిందున్ డా
పల్లేశంబును లేనివాఁడు దనుఁ గావంజాలకే సేన లా
కల్లోలంబున దిక్కులు ల్మెఱయఁగాఁ గాఙ్గాకుచందాన నై
యిల్లు న్వాకిలి బట్ట కీతనికృతి స్థి నస్థితిం గాంచఁడె. ౨౨౨

ఆ॥ నన్ను మెచ్చుకొంట నాతలం పని దీన, నెన్నరాదు సురమదేభదంత
కర్షణంబొనర్చి క్షాతలంబునఁ ద్రోవ, నదియు విస్వరముగ నెఱవదొక్కొ.

క॥ సురనివహదర్పహంత య, సురోత్తమప్రకరగర్వనూదనుఁ డని యె
న్నరె నన్ను వీఁడు ప్రాకృత, న రులకుఁ జాలఁ డనుమాట నాతల నిజదే.

ఆ॥ అని దురాసదుఁడు మహాజనుఁ డిందన, నిభుఁభు వాఁడు వల్కు నిష్ఠితుండు
శత్రుశాత్రుభృత్ప్రశంస్యం డనియె నవ్వి, భీషణుఁడు మహార్థవిదితి మొలయ.

—♦ విభీషణుఁ డిద్రాజిత్తుని మతము నిందించి రావణుఁ డనపల్కులు పను మని ప్రార్థించుట. ♦—

ఆ॥ అయ్య! నీకు మంత్రమందు నిశ్చయ మొకిం, లయును లేదు బాలశయుఁ డలంగ
దట్లుగాన నేటి కవివక్త్రబుద్ధి ని, ట్లాడఁజొచ్చి తాత్మహాననమునకు. ౨౨౩

వ॥ ఈవిప్రలాపంబు లన్నియు నర్థహీనంబుల యింద్రజిత్తు వైన నేమగుఁ బుత్రప్ర
వాదంబుచే మిత్రముఖుండ నై గోముఖవ్యాఘ్రం బని నట్లు లీతేని కిష్కంధనం
బ్రబలశత్రుండ నైతివి రామున కెదురై వినాశంబునకుం గుదురై చన నైతటిం
జదురు సొచ్చి పదపద మని మోహవశంబున వదరుచున్నాడ విమ్మొయిం దుర్మతి
వైన యీ వొకండవే వధ్యుండ వని కాక యిట్టియెడకు నిన్నుం దార్చిన
యవ్వాఁడును నేడయవశ్యవధ్యుం డనవచ్చు బాలుండును దిట్టయు సాహసికుండు
నగువానిని మంత్రకృత్ప్రవరులు తమచెంతం జేరనిచ్చు టొప్పదు మూఁకుండవు
మూఁకుండవు ధృష్టుండవు నవినయోపపన్నుండవుఁ దీక్ష్ణస్వభావుండవు స్వల్పమతివి
దురాత్ముండవు నైన నీవు సుదుర్మతి నై బాలచాపలదోషంబు తిగించిన నెగిచి
పడుచున్నాడ వింక నీదు వాచాలత్వంబు చాలించి మనుము. ౨౨౪

చ॥ ఎదు రయి యాజి రామవిభుఁ డేయు శరంబులు మృత్యుతుల్యము
ల్చదలునఁ గాల్గుచుం బఱచు జ్వాలలుఁ దోడుగ నీడఁబోని వై
యదనునఁ గాలదండములొ యాక్షయకాలకృశానుమూర్తులో
కదె యనఁ బైకొన న్నిలువఁ గర్బుర యొక్కఁడయేని శక్తుఁడే. ౨౨౮

ఉ॥ మాయలు మంత్రము ల్నిగిడి మండెను నాటికి నేడు యోధుకా
మా! యతిమాయుఁ డంచదతిమానుషకాయుఁడు డాయవచ్చెఁ గ
న్మాయఁగనీయఁ డాదొనల మూతు లెడల్చి మొగమ్ము సూప నీ
చాయకు వింత వహ్నిఁ గొని సాగెడు రాముని సాయకౌఘముల్. ౨౨౯

అ॥ పిన్నవాఁడ వెట్లొ పేరును బెపును, గన్నవాఁడ వింకఁ గాఁగలాడ
పున్నప్రాభవమ్మొ మిన్నకచనఁ జన్న, సన్న యొకఁడుఁ గలదె సరణి వలదె.

వ॥ అని యిట్లు లాతని నోనాడి ధర్మపథానుసరణంబున రణంబునం బేరువాడ నైన
యవ్వాఁడిమగండు మోడి నీడనివాఁ డయ్యు వీడు దోడునీడ కదా యని దాయ
యనక తోడిపుట్టునం బట్టి నెట్టనం దెరల్పరాని వాత్సల్యంబునకు వశ్యుం డై
లోకవిద్రావణు రావణు దిలకించి యల్లనల్లన ని ట్లనియె. ౨౩౦

శా॥ అన్నా నాపలు కాలకింపు తఱి యె ప్పన్నట్టులే కాదు నీ
బన్నం బారయలేక నే విడువకే భాషించెదన్ సూన్యతం
బన్నా లీకభవాదినందు్య రఘురామాధీశు సేవింపు మే
మన్నం గా దిఁక వీడుకో ల్నెఱవ నన్యాయంబు వాటిల్లెడున్. ౨౩౧

అ॥ మాన్య సీతఁ గొంచు మహిజానిఁ జేరంగఁ, జని యమూల్యవసనసముదయాధ్య
రత్నరాజిశోడ రామార్పణం బంచు, రామ నొనఁగ నగు నిరామయంబు. ౨౩౨

క॥ కన్నెత్తి తేఱిచూడఁగ, నెన్నికగలవాఁ డొకండయేనియు గాఁ డా
తెన్నున మను ని న్నొవ్వని, మన్నీలం దెట్టి తలఁపు మలగొననైనన్. ౨౩౩

తే॥ అనుచు సునివిప్త్త మై హితమై తనర్చు, పలుకు వలికెడు తమ్ముని పాడి మెచ్చ
కసుర యిమ్మొయి కఠినోక్తు లాడఁజొచ్చె, గాలుఁ డాఁకొని ప్రేరేపఁ గంజనయకు!

—♦ రావణుఁడు విభీషణు నిందించి వెడలనడచుట ♦—

సీ॥ వసియింప నగు మేటి నైరితో నైన రుష్టాశీవిషంబుతో నైవఁ గూడి
కూడదు కూడ దక్కుళ మిత్రప్రభు డరిసేవి యగువాని యండఁ గొనఁగ
నెఱుఁగుదు జ్ఞాతుల కెల్లలోకంబుల శీల మొక్కఁడు గాఁగఁ జెల్లుచుంట
నవ్వుచుందురు వ్యసనములు పాల్పడ మేల్లు గూడిరా లోలోనఁ గుందుచుందు
రెందునుఁ బ్రధానుఁ డైన గుణేశ్వరు డైన, వేత్త యైనను ధర్మప్రవృత్తుఁ డైన
శూరుఁడైనను మెచ్చరు చూతురు తఱి,గాఁ బరాభవ మొనరింపఁగడఁగుచుండు.

తే॥ కదలకుందురు ప్రచ్ఛన్నహృదయు లగుచు

నిష్ఠు లట్టులు నిత్యసంహృష్టకలన

నౌదు రదనున ఘోరత నాతతాయు

లమలములు గ్రాహయతము తా హృదము లనఁగ.

- ౨౩౨

మ॥ ఒకనాఁ డొక్కఁడు పద్మపండమున బంధోద్యోగ మొప్పారఁ బా

శకరు ల్కుక్తకీంద్రు లా సరుల లక్ష్మ్యం బొప్ప వీక్షించి వ

స్యకరు ల్వాడిన గీతము ల్లలపు నే నవ్వాని విన్పింతుఁ ద

ప్పక వి స్మర్థ మొలుగు మావలని డా భావంబు సేకూరెడిన్.

- ౨౩౩

తే॥ అగ్ని గా దన్యములునుఁ గా వస్త్రశస్త్రపాశములు నట్లు కాపు మాపట్ల భయముఁ

గూర్చునవి స్వార్థపరు లతిఘోరు లైన, జ్ఞాతీసంఘమువారె వో చంపువాగు.

ఆ॥ పట్టువట్టి మమ్ముఁ బరులపా లేయంగ, నివియ చాలు నందు నెఱచనేల

యెల్లకష్టములకు నెక్కు డా కష్టంబు, జ్ఞాతీభయ మటంచు జ్ఞాతీ మయ్యె.

క॥ గోవులయెడ సంపద న, ద్భావులు బ్రాహ్మణులయందు దమము మగువలఁ

దేవేళఁ జలత యున్న, ట్లావలనున జ్ఞాతులందె యతీభయ ముండున్.

- ౨౩౪

తే॥ బుద్ధిమంతుఁడ నే లోకపూజ్యుఁడ నని, మహితసంపద లందన మానిసి నని

పగతుఁ జిరంబులం ద్రొక్కఁ బరఁగితి నని, జ్ఞాతీ వగు నీ కనిష్టసంపాత మయ్యె.

క॥ నలినదలమ్ములపైఁ బడు, జలబిందువు లెనయ వెల్లు సంక్షేప మ్మ

ట్టలె పో యనార్యులందు, నిలువదు సౌహార్ద మింత నిక్కము సుమిమ్మ.

- ౨౩౫

క॥ నీవలెనే మధువము వెన, ద్భావును రస మెల్ల మేలితెర్నంబునఁ గా

నావల నొండువలనికిం, బోవునుఁ బూవుకడ నిలువఁబోవద కాదే.

- ౨౩౬

క॥ స్నాన మొనర్చి పరాగముఁ, బోనడఁచియు గజము మరలఁ బోసికొనదె య

మ్మేనిపయి నంతకెక్కుడు, గా నగు భూరజము నట్లె ఖలహార్ద మిలన్.

- ౨౩౭

తే॥ ఆశరత్కాలమున గర్జనాతిశయము, గానవచ్చును వర్షించుగతిఁ దనద్దు

గాని రసదానవిభవంబు గానఁబడదు, మేఘముల నట్టిచే జ్ఞాతీమేలనంబు.

- ౨౩౮

క॥ తింటివి పుష్టాంగుఁడ వై, మంటివి నాకడ నె డద్దమానిసి యనఁగా

నుంటివి మహితవిభవము, ల్లాంటివి తఱివేచి యననుకూలుఁడ వై తే.

- ౨౩౯

ఉ॥ వింటిరె నభ్యులార! ప్రతివీరుఁడు గానయి యున్నవాఁ డి టి

కొంటె కృతఘ్నుఁ డార్యుఁ డనఁగూడదు వీనిఁ ద్యజించితిన్ మహా

కంటక మిట్టిసంగతము గా దిఁక దుంటరు లైన జ్ఞాతు లే

వెంట శుభంబు గోరిరి నవీనములే ఖలదుష్ప్రసంగముల్.

- ౨౪౦

శా|| ఓరీ! నీమొగ మింకఁ జూడఁ జను మెట్లో మంటిలే యిట్టి నా
దారిం బల్కియు నన్యుఁ డిట్టు లనినం దత్కాలమే చచ్చువాఁ
డౌరా రాక్షసవంశపాంసనుఁడ వీ నె నాఁడవిపొత్తునన్

శ్రీ రాజిల్లదు మమ్ముఁగూర్చి చెడు గీశీలమ్ము మూలమ్ముగాన్.

౨౪౯

క|| పొ పొ మ్మని తోచిన న, ప్పాపాత్ముని వేట పరుషభాషణములుఁ ద
న్వేష నయవాది యన్వయ, దీపకుఁడు విభీషణుండు తేకువ వెలయన్. ౨౫౦

—♦ విభీషణుఁడు రావణపరాభూతుఁడై యాకాశమున కెగసి చిగురుమాటలు పలుకుట.♦—

క|| నలువరు దనుజులు తనతో, నలఘుతరము గత మటంచు నలరుచుఁ దరలన్
బలుగదఁ గొని గొనకొని య, క్కలనన్ దివి కెగసి యన్నఁ గని యిట్లనియెన్.

ఆ|| తనదు మేల కోరి తగనాడ విననివాఁ, డయ్యె నదియ చాలు నతనిఁ దిట్టి
తోయనేల తలఁచె దోహి వాఁ డింకెట్లు, గాలకుండువాఁడు కంబుకంతి!

ఉ|| ఇంకను నాపయిం గినిసి యెట్టెటు లాడఁదలంచినాఁడ వా
వంకన పోవనిమ్ము నిజవాగ్విభవమ్ము గురుండ వంచు నా
శంకత నేమియుం బలుకఁజాలదు నో రఘు మన్న నింతయుం
జంకదు నీమనం బని ప్రసక్తిఁ దొఱంగుటకై తలంగితిన్.

౨౫౩

క|| పితృసముఁడు జ్యేష్ఠుఁ డనుట వి, దితమే యైనం బ్రసక్తిగ్భ్రముఁడవు నీ
మత మొప్ప దన్మత మగుటఁ బ్ర, సృత యయ్యెం బరుషగతియు సిద్ధి పొనఁగునే.

ఆ|| ఏ సహింపజాల నిట్టి పాపము హిత, నృత్తిఁ గఱపు పెల్ల విషమ మయ్యె
నరయఁబోగు మంచి నకృతాత్ము లౌ వారు, కాలవశతఁ జిక్కి బేల లగుచు.

క|| ఇచ్చకముగఁ బలికెడువా, రిచ్చమెయి నివ్వనెడువారు నెందు సులభులే
యచ్చపుఁ బథ్య మనన్ విన, బొచ్చె మెడయు జనులె దుర్లభులు భువి దేవా.

తే|| కలుగు భూతములనుఁ గట్టు కాలవాశ, మునకుఁ గన్నడి నీల్గ నై మొనయువానిఁ
గాల నైన గృహంబునుఁ గని యుపేక్ష, నేయఁబోలమి నిమ్మొయిఁ జెప్పవలసె.

క|| లయ పావకసంకాశము, లయమితగతులైన రాము నస్త్రంబులచే
క్షయ మొదెడు నినుఁ గనలే, కయ తొడరితి నింతవట్టు గాఱులు వలుకన్.

క|| కాలాభివన్నలగువా, రేలీలఁ గృతాత్ము లైన నెంత బలమునన్
గ్రాలినఁ గూలుదు రొక్కట, వాలుక సేతువుల యట్లు వడిఁబడి యధిపా. ౨౫౯

క|| కాలుఁడు కాళియు నీతా, లోలుఁడు జనకజయు నాగ లోకముభరమున్
జాలి హరింపఁ బొడమినా, రాలలిఁ దిత్ప్రేరణమున నరయపు సరణిన్. ౨౬౦

సీ|| ప్రకృతి కవ్వలివాఁడు పరమాత్మ శ్రీరాముఁ డఖిలభూతాంతరంగాంచితుండు
మ్రాకులలో నగ్నిమాడ్కి నొక్కండయ్య నానాత్వ మంది తన్మయత నుండు

నజ్జానదృష్టుల కాకృతిభేదంబు గనుపట్టు జ్ఞానులు గాంతు రొకటఁ
బరఁగు రంగులపొంతఁ బటికమ ట్లతఁ డొప్పుఁ బంచకోశాదినంప్రాప్తి ననసి
నిత్యముక్తుఁ డయ్యు నిజమాయ గొనముల, భేదమునను వింతపీళ్లు వెలయఁ
గాల మని ప్రధానకం బని పూరుషుఁ డనియు వ్యక్త మనియుఁ దనకు నెఱుఁడు.

- క॥ జగముల నెల్ల సృజియించును, వగకాఁడు ప్రధానపురుషవర యోగమున॥
జగముల కలనల నడపును, జగదాత్ముఁడు కాలరూపసద్భావమున॥ ౨౬౨
- ఆ॥ అట్లు కాలరూపుఁ డౌ భగవంతుండు, రాముఁ డగుచు మాయ గాఁ బ్రసత్తి
బ్రహ్మ వేడ నిన్ను వధియింపఁగా వచ్చె, నతని నౌ తలంపు వితథ మగునె.
- క॥ నిను నీవారినిఁ బొలియిం, చును రాముం డిందుఁ జొచ్చి చూడకమునుపే
చనియెద నాతని కొలువుం, గొన సపరిచ్ఛదము గృహముఁ గొనని తలఁపున॥
- క॥ నాతప్పు సహింపుము ని, న్నేతటి పిత మెంచి యెట్టులేని ననినచో॥
భ్రాత వగుట నొడివెదఁ బురి, నీతనువుం గాచుకొను మనింద్యుఁడ వగుచు॥
- తే॥ స్వస్తి యగుఁగాత మేగెద సౌఖ్య మందు, మేను లేకుంట నైన నీ వింక ముందుఁ
బరఁగు మదె లెన్న గద యెల్లభంగి నిచ్చు, వచ్చుదారి మెలంగు నవ్వలను మెఱయ.

—♦ విభీషణుఁడు తల్లి యనుమతిఁ గైకొని శ్రీరాముని శరణార్థయై చేరఁబోవుట ♦—

- చ॥ అని యిటులాడి యాయనఘుఁ డచ్చటు వీడి పొసంగుపాడిమై
జనని పదంబు నేరఁగని సాగిలి మ్రొక్కి ప్రసక్తమెల్ల నె
ట్టన వివరించి నీకృపఁ గడంగెద రామునిఁ గొల్వఁగా నన॥
దన కడగొట్టుబిడ్డఁ గని తద్దయు వత్సలభావ మొప్పుఁగా॥ ౨౬౩
- క॥ కైకసి విశ్రాంతకరుణా, శ్రీ కాన్పద మై ముదాప్తిఁ జేన్నారిన స
త్ప్రాకటయశోనిధానం, బాకాలం బతనిఁ దివిచి యనె నిట్లనుచు॥ ౨౬౪
- క॥ ఓచెల్ల వేటపడితే, నాచల్లనికానుపా! వినముఁడ వగుచు॥
రాచదొరఁ గొలిచి మనఁ జన, యాచించెదె నాదు ముదల నందెడు నిచ్చు॥
- తే॥ నీదుధర్మువె నిను మన్ను నిర్మలుఁడవు, తండ్రితాతల కీర్తిఁ దద్ద నిలిపి
తనదు గా దీకృతియు నిక్క మరయ గురుల, యైన దుష్పథగతుల నెయ్యంబువలనే
- క॥ పొమ్మన్న చిరంజీవివి, గమ్మన్నా! రామవిభుని కారుణ్యమున॥
రమ్మన్నా మహితుఁడ వై యిమ్మన్నా! మహాము మరల నీకన్నులకు॥ ౨౬౫
- ఆ॥ అనుచు బుజ్జగించి యాశీర్వచించి యా, యమ యనుజ్ఞ సేయ నంతవట్టు
దన కుటుంబినికిని దార్కాణ గావించి, వెడలె నతఁడు సచివవితతిఁ బెరసి.
- క॥ ఆసత్యసంఘుఁ డిమ్మొయి, డౌ సంధాన మొనగూర్చె దద్దయు నెదకు॥
బ్రాసంగిక మగు రామప, దానంజితభక్తిసార మగు తత్వమున॥ ౨౬౬

మ॥ కొలుతున్ రాము పదారవిందములఁ గోకొల్ల ల్లదా సంపదల్
దలఁతున్ బ్రహ్మపదార్థ మబ్బె ననుచుం దద్వృత్తిమై నెప్పుడున్
మలఁతున్ స్వేంద్రియపంచకాఖ్య మగు నమ్మత్తేభవర్గంబు దే
వలతుం దత్వపరైకసాధ్య నయమొప్పు న్ముక్తిరామామణిన్. ౨౨౪

క॥ నే ధన్యుడ నైతి జగ, న్నాధుని కొలు వబ్బె నింక నాయన నను సం
బోధించి ర మృతకమును, రోధింపరుగా నయాకరు శ్రీశవరుల్. ౨౨౫

సీ॥ ప్రొద్దుప్రొద్దున నె యప్పురుజోత్తమునిఁ గాంచి యాదరంబున సేవ లరయుచుందు
నవనవోన్మిషితము ల్నాయన్న పాదారవిందము ల్నదృక్తి వెలయఁ దలఁతు
నిదుర దేతిన సామి నెత్తమ్ము లాకను ల్జిలుగు రుమా లల్లఁ జేర్చి తుడుతు
గద్దెయ నెలకొల్పి కాంక్ష దీటు నొనర్తు నర్హపాద్యాదిసమర్పణంబు
చాలుగొజ్జంగిపన్నీట జలకమార్చి, తడవి తడియొత్తి మంగళార్థము లమర్చి
మేటిక స్తురితిలకమ్ము మేళవించి, పూజఁ గావించు మేల్మేలి పూవు లేర్చి. ౨౨౬

క॥ ఆదటఁ దగు నుపచారము, లాదృతిమైఁ గూర్చువాడ నధికం బగు సం
మోద మిదె వేదమార్గితుఁ, డౌ దేవుఁడు గాననయ్యె నరమట లున్నే. ౨౨౭

క॥ కనుఁగనఁ దచ్చరణాబ్జము, లనవరతం బద్దఁగలుగు నంతటిభాగ్యం
బనుపదమే తనరా రెను, దనకై తా నన్నఁబోలు ధన్యుఁడు గలఁడే. ౨౨౮

క॥ అని నెమ్మది నుప్పొంగుచు, ననుపముఁ డనఘుం డతం డహర్పతిఁ దేజం
బున మీఱుచు సత్పథమున, ననంతరమే కదలె జలరుహాసనవినుతా. ౨౨౯

క॥ త్యక్తేతరకాంక్షుం డై, యుక్త మిదే యనుచు సంపదున్నేషకలా
యుక్తుఁ డయి రామసేవా, రక్తుం డై వాఁడు చనియె రాజీవాక్షి. ౨౩౦

క॥ ఎన్నిన్ని తనువు లెనసిన. నన్నికఁ గననైనఁ బుడమి నేలినఁ దుది నా
పన్నుఁడె యాఁ గా దది సం, పన్నత్వం బిదియ చూవె పర్వతతనయా. ౨౩౧

క॥ అని వల్లభుఁ డెఱిగించిన, విని పార్వతి పిన్ననవ్వు వెలయఁగ నీ వ
య్యనఘుని శరణాగతి నె, ట్లనెదో యుది వేగఁ గూర్చు మనివేడుటయున్.

చ॥ సుజనవిధేయు దర్శితనిఘాదన తర్పితనాకలోక స
ర్వజనసమావలోక గుణవార్ధి వివేకకలాకలాప భా
వజనివికారశోషణ ప్రభావవాతేషణవృత్తిలక్ష్య మృ
త్యుజయనిరాపదున్నతమ హూదయనా యజయాసమాశ్రితా. ౨౩౩

క॥ పరమైశ్వర్యగుణాకర !
వరవిక్రమ యోగివర్య వర్ణితచరితా
సురుచిరమహిమాఢ్య శుభో
త్కరసంపత్ప్రభవ సిఖలకారణవిభవా.

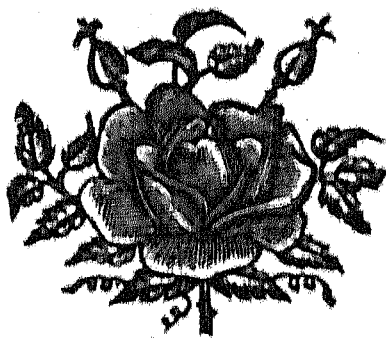
౨౩౪

సృష్టిణీ॥ శుక్లకర్ణాఢ్యసంస్తూయమానక్రమా
విక్లబాప్రాకృతావేలవాక్పాఢిమా
యక్లమాయత్నితావ్యాహతామేయస
త్యక్తిదిప్రాపితార్థశ్రితాంచద్దయా.

౨౫౪

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితా యోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున
యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబునం
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

(7)

శ్రీశివాయగుర వేనమః.

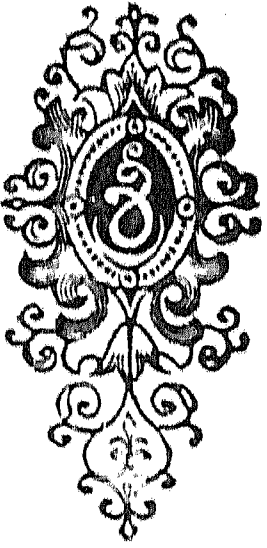
త్రీరామకథాఽమృతము.

యు ద్ధ కా ం ద్ర ము.

—:0:—

పూర్వభాగము - తృతీయాశ్వాసము.

—:0:—

శ్రీకరుణాయితవీక్షా
ప్రాకరణికవిషయవిజ్ఞభావాంచిత దీ
క్షాకలితార్థజనానయ
నాకల్పితరామరక్షయఖిలాధ్యక్షా.

౧

ఆ॥ అవధరింపుమయ్య యచలేంద్రతనయతో, నిట్టులనియె శర్వరీంద్రముకుటుఁ
డతివ ! గామచరిత మద్భుతామృత మని, యనఁగలేరు లోక మరయువారు. ౨

తే॥ వనిత ! యప్రాకృతార్థముల వలనెఱింగి
ప్రాకృతేంద్రియార్థముల చేడ్పాటు దలఁచి
సకలసంత్యాగ మొనరించి చనియె నసుర
రాము సహలక్ష్మణు మనోభిరాముఁ దఱియ. ౩

ఆ॥ మెఱుఁగు మెఱసినట్లు మెఱయుచు మేదుశృంగ, గాకృతిం దనర్చి యాకసమునఁ
దోచువాని వాని దోషాచరేంద్రుని, యనుజుఁ గనిరి వానరాధిపతులు. ౪

క॥ తనతోడివారితో నా, ఘనుఁ డైదవవాఁడు గాఁగఁ గనుపట్టఁగ నె
ట్టనఁ గపినాథుఁడు హరివరు, లనుఁ గొని చింతనకలాభిలాషుకుఁ డయ్యెన్. ౫

క॥ మతిమంతుఁడు దుర్ధరుం, డతులక్రముఁ డొకముహూర్త మాలోచన మా
యతిఁ గూర్చి మతి నెఱపి స, న్మతులు హనూమన్ముఖులు వినఁగ నిట్లనియె॥

సీ॥ కంటిచే వీఁడు మిన్నంటి సన్నద్ధుఁ డై యుక్కుమైఁ బరతెంచుచున్న వాఁడు
వీనితో రాక్షసవిరులు నలుపు రట్లరుదెంచువారు నై హోయసగతి
మేటిశూరుఁడ కాని మేకొనఁబోవ డియ్యర్థ మనాలంబ మనఁగఁబోల
దాకస్మికం బగు రాకయే వ్యాపాద మెఱిగించుచున్నది యింతవట్టు

మీరు బుద్ధిమంతు లారూఢిమై మించి

కాంచి దేశకాలకలన లరసి

తెలుపుఁ డిందుఁ జొచ్చి తెఱఁగెంచి తఱిఁబొంచి

యలఁచువాఁ డటంచుఁ దలఁచువాఁడ.

2

మ॥ అను సుగ్రీవుని పల్కుల నివనఁగనే యవ్వానరు ల్తరం
బున సాలంబులు శేలము ల్లోని దొగా! మున్నాడి యి మ్మాన నె
మ్మనము ల్వాంగెడు నిద్దురాత్ములఁ గలామాత్రములోఁ ద్రుంచి తె
ప్పన నప్పంటవలంతికిం బలియిడం బుణ్యాహ మూహించుచు॥

౫

అ॥ అనుచు వార లొంటఁ గనుచు నన్యోన్యసం, భాషణము లొనర్చి ప్రబలుచుండ
నావిభీషణుఁడు మహాబ్ధి యుత్తరపుఁదీ, రంబుఁ బెరసి యంబరంబు దొరసి.

౯

క॥ నిలువఁబడి మహాప్రాజ్ఞుఁడు, కలితమహాస్వరత పొనఁగఁ గానచ్చటి దా
వలనారసి సుగ్రీవు, స్వలీముఖులఁ గాంచి పలికె వానవవినుతా.

౧౦

అ॥ రావణుం డనం గరంబు దుర్వృత్తుండు, రాక్షసేశ్వరుండు రక్కసుండు
గలఁడు వాని కేనుఁ గడగొట్టుతమ్ముఁడ, నటు విభీషణాహ్వాయశ్రుతుండ.

౧౧

అ॥ అతఁడు దెచ్చె సీత నాజనస్థానంబు, వలచుబాపి గృధ్రవర్ముఁ దునిమి
దేవి రుద్ధ వివశ దీనయు నై యుండె, రాక్షసీజనాభిరక్ష నటల.

౧౨

అ॥ వాని కరసి యొరసి వలయుహేతుాక్తులు, నటయఁ దెలిసినాఁడ నేటివటకు
సీత లోకమాత శ్రీరామునకు జగ, న్నేత కొనఁగు మనుచు నెఱిపొనంగ.

౧౩

తే॥ కాలచోదితుఁ డై వాఁడు కల్లసేసె, బధ్య మగు నాపొనర్చిన భాషితంబు
హిత మగునె యోగ్య మాషధంబెందునేని, రోగి విపరీతుఁడై యొండురోయుచుండ

క॥ పరుసములు వలికె నెట్టనఁ బరాభవంబునకుఁ గూర్చె బాపుఁడు ననుఁ బా
కిరివానికన్న హీనపుఁ, దెరువున నదలించి తిట్టి తెరలించి వెస॥

౧౪

క॥ ఇక్కరణిఁ దోపువడి యే, దిక్కెన్నక రామవిభుఁడె ది క్కనుమతి నా
చక్కటిదారసుతాదుల, నిక్క నివ్విడనాడి విరతి నిట రాగంటి॥

౧౫

తే॥ సర్వలోకశరణ్యుఁడు సాధువత్స
లుఁడు మహాత్ముండు నగు రాఘవుఁడు వినంగ
వీఁడు శరణార్థి యని నాదు విధము దెలియఁ
బలుకుఁ డో యన్నలార ! మీప్రాపు వెలయ.

౧౭

క॥ అని యిమ్మొయి నొడివిన దను, జునిఁ గని లఘువిక్రముండు సుగ్రీవుఁడు రా
ముని లక్ష్మణసహితునిఁ జే, రినితాంతవ్యగ్రతం బొరిం దాఁ బలికెన్.

౧౮

—♦ సుగ్రీవుఁడు విభీషణుఁ జేకొనవల దని సహేతుకముగఁ బలుకుట. ♦—

ఆ॥ అరికిఁ బిన్నతమ్ముఁ డట విభీషణుఁ డని, పేరుఁగాంచెనట యభీకు లైన
నలుపు రసురవరులు నలువంకలం గొల్వ, వచ్చినాఁడు శరణుఁ జొచ్చినాఁడు.

౧౯

తే॥ రావణావరజతతోడి రభస మరసి, మంత్రణవ్యూహనయచారమార్గయుక్తి
నెదిరి తమవారి పక్షంబు లెన్ని కడఁగి, నెఱపు మీకృతి నొ గాత నీకు శుభము.

సీ॥ పొలదిండ్లు కామరూపులు దుష్టు లంతర్ధి నంది మిన్నందుదు రధికశూరు
లెదిరి వంచింపఁగా నెంతయు నేర్తురు విశ్వసింపఁగరాదు వీరి నెపుడుఁ
బ్రణిధి కావచ్చును రాక్షసేశున కేతం డనువిష్టుఁ డై భేద మందఁజేయుఁ
గాడేనిఁ దెలివిమైఁ గదిసి నమ్మించి నెట్టన ఛిద్రమరసి మడంపఁజూచుఁ
బేర్చు మిత్రాటవీమూలభృత్యబలము, లెన్నియు గ్రహింప నగునుఁదీరెంచికడఁగి
కాని శత్రుబలం బెందుఁ గాదు చేర్ప, దతగుణోద్దామ నయనంద్యధామ! రామ !

ఆ॥ శత్రు వలను గడచి సన్నద్ధుఁ డై వచ్చె, భ్రాత ననుచు నీదు పక్ష మనుచు
సమ్మఁగూడు నెట్లు నాతండ్రి! యిమ్మొయి, మలకవాని నలికిపలుకువాని.

౨౦

తే॥ రావణప్రణిహితుఁ డై విరాజితుఁ డయి, వచ్చినా డిట్లు లోక్షమవద్వరేణ్య!
కుటిలమతి వీనితోఁ గూర్మిగూడ దనియు, నిగ్రహం బొప్పుననియు నానిర్ణయంబు.

ఉ॥ రాతిరి వేచి మేకొని యరాతి యులూకము వాయనంబులన్
బోతర మొప్పఁగా మడఁచు బోరిన నట్టులె లాతి యంతరం
బేతటి నైనఁ దాఁ బడయ నెంచును స్వేతరపక్షమందు దో
మాతతవృత్తిమై దటియనొ నతని స్మెలకొల్పి రాఘవా.

౨౧

క॥ మాయావియ నిను నీతఁ డ, మాయకుఁగా నెంచి యొకట మలయించి ధృతిం
బాయక నమ్మించి దుది న, పాయం బొనరించుఁ దనయురాయము మెఱయన్.

ష॥ కావునఁ దీవ్రదండమున ఘాతుకుఁ డౌ దనుజేంద్రు తమ్మునిం
గావ కడంచుటే వెరపు గల్గును మే లటులైనఁ గానిచోఁ
గావలుఁ డాదురాగతుఁడు కట్టిడి యై తలపెట్టినంత లౌ
నే వివరించినాఁడ నభినేతపు నేర్తువునీవ యింకిటన్.

౨౨

ఆ॥ అనుచు రాముఁగూర్చి యాహరివాహినీ, పతి పదార్థవేత్త పలికి రభస
మడచికొనుచునుండె నాదట మానంబె, యా నటంచుఁ దాని నవధరించి. ౨౭

తే॥ చాలి సుగ్రీవుఁ డటు నెఱి జాలుకొనఁగ
నోలి నొడువంగ విని కీర్తిశాలి యార
ఘూతముఁడు హరివర్యుల నాత్తబలుల
హనుమదాదులఁ గని యిట్లు లనియె నగజ ! ౨౮

ఉ॥ రక్కసుతమ్ముఁగూర్చి కపిరాజు వచించిన దెల్ల వింటిరే
యక్కఱఁగూర్చు పల్కె యది యంతయు నర్థమె హేతుయుక్తమే
నిక్కమె యైనఁ గరమున నిర్ణయముం బొనరించువట్లఁ గా
దొక్కనిపైని భార మిడి యొడ్లొకఁ డాడక మిన్నకుంటయున్. ౨౯

ఆ॥ అర్ధకృశ్ణముల సమర్థులు శ్రేయోధు
లట్లు సుమతు లనఁగ నొ సుహృదుల
కొప్పు యుక్త మిది యయుక్తమియ్యది యంచు
స్వస్వమతము లొంట జాల్మొలుపుట. ౩౦

—♦ రాముఁ డడుగ నంగదాదులు తమతమ మతములు నెప్పుట ♦—

క॥ అని రాముఁ డడుగ నాఘను, లనుపద మిట్లని రతంద్రితాత్ము లగుచున
మ్మనువంశమణి ప్రశంసం, బొనరించుచు హితముఁగోరు బుద్ధి వెలయఁగన్. ౩౧

శా॥ అజ్ఞాతం బొకఁ డున్నె యెందు జగదధ్యక్షుండ వౌ నీకు సం
విజ్ఞత్వం బనదృక్ష మైనను సుహృద్విఖ్యాతి మా కీయ లో
కజ్ఞత్వం బిటు చెల్లఁజేసితివి నీకారుణ్య మిట్లెటఁగా
యాజ్ఞాబద్ధుల మైతి మిందఱము మిత్రాధ్యన్వయశ్రీకరా. ౩౨

తే॥ అధికశూరుఁడ వట్లు సత్యవ్రతుఁడవు, ధార్మికాగ్ర్యత విక్రమద్రాధిమ నీక
చెల్లు నఖిలజ్ఞుఁడవె పరీక్షించి చేయు, దన సుహృత్పరతంత్రత యబ్రి మగునె.

క॥ ఈనీయడిగినయర్థముఁ, బూని వచించుదురుగాత బుద్ధికుశలు లె
ద్దానను సమర్థులును నగు, వానరవరు లొక్కొకఁడుగ వారనియుక్తిన్. ౩౩

క॥ అని వారలెల్ల నొడువగ, ననంతరము రాముతోడ ననె నంగదుఁ డో
యనవద్య ! యరివలనివాఁ, డనఘుఁడె యాగాక తొలుత నగు శంకింపన్. ౩౪

సీ॥ ఓల మాసించిన ట్టుందురు ప్రచ్ఛన్ను లై శతబుద్ధు లొం డదనునందు
తఱివేచి ప్రహరింతు తార్కాణగా నంతరంబు గన్గొని యచిరంబె కడఁగి
కాన నీతని నమ్మి కాదు వర్తింపంగ నొంట నియోగించి యుక్తి నెఱయ
గుణదోషముల నెంచికొఱలు న వ్వానిలో గొన మెక్కుడైననొఁ గూర్చుకొనఁగ

దోష మెక్కు డైనఁ దోడ్తోనె తరలింపఁ

జనున కాని సాహసము పొసంగ

దనుచుఁ దలఁచువాఁడ నంతయు నీ

మది నరయుమయ్య రఘుకులాగ్రగణ్య.

3౬

క॥ అన శరభుం డిట్లనె నీ, తనిదెస కొకదూత ననిచి తత్వం బరయం

జను నావలివలనున నగు, ననువునఁ బొనరింపఁ జెల్లు నంతయు నధిపా.

32

ఆ॥ అనిన శాస్త్రవేత్త యగు జాంబవంతుండు, పలికెఁ బొపుఁ డసుర బద్ధవైరుఁ
డతని యనుజుఁ డీతఁ డరుదెంచె నసమయ, మనక కాన శంఖ్యఁ డవనినాథ.

3౮

చ॥ అనిన నయానయజ్ఞుఁడు పదార్థవిశేషవిదుండు మైందుఁ డి

ట్లనె జని యల్ల న౯మధుర మా నుడి రావణుఁ గూర్చి యీతనిం

దొనుకక పృచ్ఛసేసిన నదుష్టమొ దుష్టమొ భావ మేర్పడుకొ

గని వివరింప నౌ తెఱఁగు గైకొనఁగా నగునయ్య రాఘవా.

3౯

—♦ హనుమంతు నభిప్రాయము. ♦—

తే॥ అనిన నాదట సచివోత్తమాగ్రగణ్యుఁ, డధికసంస్కారసంపన్నుఁ డైన హనుమ
మృదుమధురతార్థవత్తాసమృద్ధ మైన, పలుకుఁబడి సెల్ల నిట్లనె భాసురాంగి. ౪౦

తే॥ ని న్నతిశ్రేష్ఠ సుసమర్థ నియమితాత్ముఁ, బలుకనేర్చినవారిలోఁ బ్రథమగణ్య
నతిశయింపఁజాలఁడుబృహస్పతీయనంగఁ,దరమె యొకనికి రామచంద్ర!గుణసాంద్ర.

క॥ వాదమునను స్పర్ధాసం, భేదమునను వాగ్మిశోపబృంహణమున ని

చ్చాదిప్రవృత్తిపరతనుఁ, గా దేను వచించుపొంపఁ గడఁగుట రామా. ౪౧

౪౧

క॥ నీదగు గారవమునను ని, వేదింతు యథార్థ మర్థవివరణ మిదియుకొ

గా దన కారయు మిం దా, మోదం బిడుపట్టునం బ్రముఖ్యం బెదియో. ౪౩

౪౩

క॥ పలుదెఱఁగుల నీసచివులు, పలికిరి నయ మందునందుఁ బరికింపనగుకొ

దొలుత సమాగతునిఁ బరీ, క్షుల కిడి చేర్చుకొను తెన్నజను మహితాత్మా. ౪౪

౪౪

ఆ॥ ఏనియోజ్యమందునేని నియోగింప, కరయఁబోల దతని యంతరంగ

మదియుఁ గూడునెట్టు లాకస్మికం బొట, నైన నవధి గలదె యట్టిక్రియకు. ౪౫

౪౫

క॥ చారప్రణిధానాత్మక, కారణ ముపయుక్త మనుట గా దెన్నఁగ సం

చారణ మేల యెదుట వా, చారంభణముం బొనర్చు నాతనిదెసకుకొ. ౪౬

౪౬

ఉ॥ ఈతఁ డదేశకాల మన కీదెస కిట్లరుదెంచె నంచు వీ

రీతఱిఁ బల్కి రప్పలుకు నెంచి వచించెద దేశకాలముల్

బ్రాతిగ నివ్వయే యనచుఁ బొరుషమందలి దోషగణ్యతల్

నేతలపట్లఁ దా నరసి నెట్టన రానగు చొప్పు చొప్పుడకొ.

౪౭

తే॥ అచటిచారాత్మ్య మిచ్చటియతిశయితము, విక్రమము బుద్ధినెంచి యుద్వేగమునను
వచ్చుటయె యుచితం బనవచ్చుగాదె, నేర్చి మెలగెడివాఁ డెందు నెగడకు న్ని.

క॥ అజ్ఞాతరూపులుగఁ జని, ప్రాజతమై నడుగఁ దేటపడును దదీయం
బౌ జ్ఞాతభావ మని రది, విజతమై నెంచిచూడ వెలయ దధీశా.

౪౯

తే॥ అడుగువానికేఁ జెప్పెడునతఁడు చాలఁ,

డెంతధీమంతుఁడును నాగ నెనసి యరుమ

మంచివాఁ డైన హితుఁ డైన మాటుపడునుఁ

దోచితోఁచనిగతివంక దూష్యుఁ డగుచు.

౫౦

తే॥ వక్రభావంబు తనమది వఱలుచుండ, నేర్చి యడిగిన నదియును నిష్ఫల మగు
నతఁడు నమ్మెయి యర్థంబె యనువుపఱుప, నెదిరితత్వమేర్పడమియ కుదురుపడుట.

ఆ॥ వీఁడు పలుకుచున్న వాఁడు తెల్లముగ స్వ, వృత్త మెల్ల నెందు వెదకిచూడ

దుష్టభావ మింతఁ దోఁకొనబోదు ప్ర, సన్నముఖు సత్వ మెన్నఁగడఁగె.

౫౧

తే॥ స్వస్థుఁడు నశంకితుఁడు గాఁగ శతుఁడు మెలఁగఁ

జాలఁ డుక్తియు దుష్ట గా కేలనిలుచు

నాఁగెన నడంగునే తన దైన వికృతి

యాకృతియె నిజ మాంతరం బనువదింప.

౫౩

ఉ॥ కావున దేశకాలములఁ గాంచి ఘటించిన కర్జ మెట్టులుం

బోవక సిద్ధి మైకొను బ్రసిద్ధుఁడ వారయుమయ్య దుష్ట యా

రావణు వృత్తి నీనెఱి పరాక్రమమున్ ఘను వాలిఁ ద్రుంచి ను

గ్రీవుఁ బ్రభుం బొనర్చుటయు గీర్తత ! తావకకీర్తి నెంచుచున్.

౫౪

క॥ నినుఁ గొలువపచ్చె నీతం, డనయము నయవేత్త రాజ్య మన్వాహార్యం

బని తలఁచి కాన వీనిం, గొననగు నని నే నచింతు గుణరత్నసిధి !

౫౫

ఆ॥ ఇతని యార్జవమ్ము నింతవట్టుఁ దలంచి, పలికినాఁడ డెఱుగు పరఁగు నిట్లు

లని స్వశక్తియుక్తి నాదట శేషార్థ, మెల్ల నీదు బుద్ధి యెఱుగు నధిప !

౫౬

క॥ అని వాయుజుఁ డెఱిగించిన, విని దుర్ధరుండు రామవిభుఁడు ప్రసాదం

బునఁ బొనరి యాత్మనిహితం, బనఁ జను శ్రుత మొలయ నిట్లు లనె వేదశిఖా.

—* శ్రీరాముఁడు తన యభిప్రాయముం దెలుపుట *—

తే॥ ఏనును విభీషణుంగూర్చి యెదియొ కొంత, పలుకనెంచితి నదియెల్ల భావవిదులు
మీరు నాశ్రేయముం గోరి మెలఁగువార, లందఱునువిని తాత్పర్య మరయువారు.

సీ॥ శరణార్థి నని మైత్రి నలుప నేతెంచిన వాని నెప్పట నే వదలఁజాల

నవ్యానిదెన దోస మతిభరం బనఁగ నై యుండిన నైన దక్కొండె యైన

నిది గర్హితం బని మొన్నరు సత్పురుషులు శ్రుతినిర్ణయం బొలసియుంటఁ
దను వనిత్యం బని తలఁచియు నభ్యాగతునిఁ దోవఁ బున్నెంబు దొరయఁగలదె
యిదియ శోచుచున్న దీనాదు నెమ్మది, బరమధర్మ మనుచుఁ బాటిసేయు
పోంటె మెలఁగుచుంటఁ బో దొంట నిమ్మొయి, పలుకునలుక దానఁ బడసినాఁడ.

క॥ అను పద మనుపదమే కొని, యనుమర్మ మొనర్చి యిట్లు లనె సుగ్రీవుం
డును నిదియు శుభతరం బా, నన నను వగు పలుకుఁబడి బయల్పడఁ బడతీ. ౬౦

తే॥ తొలుత దుష్టుడయేని నదుష్టుడేని, నెఱిగలదె యీతఁ డెటు రజనీచరుఁ డగు
నీదృశం బగు వ్యసనంబు నెనసియున్న, యన్న విడనాడునే యింత లరయవలదె.

క॥ నెట్టన విడఁదగఁ డనఁ దగు, నట్టిఁడు విం దెవడు వీని కగపడు నింక
గట్టిడియై యెందఱ ని, ట్ట ట్టొనరింపం గలాడొ యనవద్య! యనన్. ౬౧

క॥ మున్దులు గులికెడు దీనికి, నుద్ది గలదె యనఁగ నెగడి యొటపొందెడు న
వ్వదిర యన నందఱఁ గని, తద్దయు లక్షణునితోడఁ దా నిట్లనియెన్. ౬౩

క॥ ఆసత్యపరాక్రమునకె, నాసత్య సదృశునకె ఘనశ్రీకునకే
భాసురశుభలక్షణునకె, యాసంభాషణము పొనఁగు నగరాజసుతా. ౬౪

తే॥ శాస్త్రముల నెల్లఁ జక్కఁగాఁ జదువకయును, వృద్ధు లైనట్టి ఘనుల సేవింపకయును
నీహాసీంద్రుండు పలికిన యిట్టిపలుకు, పలుక శక్యంబె యొంటి కెచ్చాటనైన. ౬౫

క॥ తమ్ముడ! యెనను సూక్ష్మత, ర మ్మగు నర్థమ్ము సకలరాజులదెన దృ
ష్ట మై తొకికమును నై, యిమ్మగుచున్నయది యదియు నెఱుకపఱిచెదన్. ౬౬

తే॥ తనకొలమువార లటు లనంతరస్పృహతులు, బగతులే యని కీర్తింపఁబడుదు రెందు
నిరుతేగలవారు వ్యసనమ్ము లెంచి నొంచి, యర్థముం గొన నభికాంక్షు లగుటకతన.

క॥ అనఘు లగు నృపులు జ్ఞాతుల, ననయము హిత మెంచి యర్థి నభినందనముల్
పొనరించుచుండు రమ్మొయి, జన మననద్య మన నైన శంకింపఁజనున్. ౬౮

క॥ పాపాత్ముడు కష్టుఁ డతం, డేవున నెచ్చాట నెదిరి నెడఁగైకొనబోఁ
డాపగదివెరపుమెయి రా, నోపు ననన్వచ్చు నొంట యుక్తం బగుటన్. ౬౯

తే॥ వినుము సుగ్రీవ ! నీనుడి విశ్రుతంబ, యరిబలాదాన మగు దుష్ట మన్న నెఱినిఁ
దెలుపువాఁడ నేనను నొంప తెఱఁగున నది, శాస్త్రదృష్టంబ యై మేలిజాడనగడ.

ఆ॥ కా మనంఠగులము కాముతత్కు లజల, మిట్టి మనలఁ జేర నితఁడు రాజ్య
కాంక్షి యగుచు వచ్చెఁ గానఁగైకొనఁదగు, నసురులందుఁ బ్రాజ్ఞు లరయఁగలరు.

శా॥ అవ్యగ్రత్వమునం దనర్చినఁ బ్రహృష్టాంతర్యు లై యున్న సం
భావ్యు ల్లా రెటు నందు జ్ఞాతు లెపు డాపన్నత్వ మా నప్పడే
నవ్యత్వం బెనయంగలారు గత మెన్నంబోరు సంగాతు లా
భవ్యు ల్దారె యరాతు లాదు రను సంవాదంబు గన్పట్టెడిన్. ౭౨

క॥ కావున నీతఁడు వెఱపడి, యే వచ్చినవాఁడు తెలుప నెడపడి కుపితుం
డై వెడలనడవ నెడలిన, యావిధము న్నొడివె గ్రాహ్యుడగు నెల్లెనఁ. 23

తే॥ భ్రాత లందఱుఁ దాత ! మాభరతుఁ బోల, రట్లు తండ్రికి మద్విధులైన పుత్రు
లెందుఁ గనుపట్ట రెదియెట్టులెన్నఁబడిన, నిన్నుఁబోల్పనొ సుహృదులేనియతి లేదు.

క॥ అని రాముఁడు వచ్చియించిన, విని సుగ్రీవుండు బిట్లు వెఱచి సుమిత్రా
తనయుం గొని నిలబడి వం, దన మిడి యిట్లనె నభీజిత దనర్పంగఁ. 24

—♦ సుగ్రీవుండు మరల విభీషణుఁ జేర్పవలదని రామునిఁ బ్రార్థించుట ♦—

సీ॥ ఇతఁడు విభీషణుం డిచటికి గావణుం డంపఁగాఁ బెరసిన యతఁడె సుమ్ము
ఘాతుకుం డగు వాని కడగొట్టుతమ్ముండు రాక్షసుం డనికా కరాతివశుఁడు
నమ్మినవారలు నాక మట్టుట వీరికొలమున వెన్నఁజోఁ గూర్చినదియ
చొచ్చి యంతర మెటో చూచి విశ్వస్తుల మని నిన్నొ నన్నొ యియ్యనుఁగుఁదమ్ము
కుట్టినో నేట రేపటఁ గూల్చి యరుగు, వాఁడ కాని రిత్తుకు రిత్తుబోఁడు తనకుఁ
దోడు వచ్చినవారలు ధూర్జు లగుచు, దోడువా టొనగూర్చ నిర్ధూతపాప ! 25

క॥ అని మిన్నకున్న హరివళి, గని యన్నయకోవిదుండు ఘనశుభతరవా
కృనిరతుఁ డిట్లనె రాముఁడు, మన మాదార్యాభిపూరమగ్నతఁ బొదలఁ. 26

—♦ శ్రీరాముని నిశ్చయము ♦—

ఆ॥ దుష్టుఁ డౌనుగా కదుష్టుఁ డౌఁగాక స్వ, రాక్షసత్వ మెగువ రావు నెఱవ
నెంచుఁగాక వీఁడు గొంచెమేనియుఁ గీడు, సేయలేడు నాకు సిద్ధ మిదియు. 27

మ॥ జగతిఁ దానవయక్షరాక్షసపిశాచ బ్రహ్మరక్షాంతరి
క్షగతుల్ మొత్తము లై కడంగిన సుర ల్సాయం బొనర్పంగ నే
వగనేనిం దలకొన్న నొక్కఁడన యే న్వాకుఁబ్బి యగ్నిగుళిం
దెగఁజూతు న్నిజ మిట్లె ముజ్జగములుం దీర్తు న్నృజింతుం బారిఁ. 28

క॥ పరఁగెడు శ్రుత మై జగతిఁ, శరణార్థిత్రాణపుణ్యసందర్భం బొ
చరితం బొక్కఁడు మహితం, బరయుము విని దానఁ దనరు నర్థం బెల్లఁ. 29

సీ॥ ఒకయరణ్యంబునం దొక్కకిరాతుండు మృగయార్థ మరిగెను మిత్తివోలె
వలవైచి పక్షుల నలము నయ్యిక్కట్టునం దొక్కతె కపోతి యాకపడియుఁ
దనభర్త గొనములు డలఁచి వాకుఁబ్బుచు ఘూర్ణిల్లుచుండ నకూర్మి మెచ్చి
యాకపోతం బట్ల యడలెడునది యింక నేను ధన్యుడ నని నెఱయు నంత
గాలివాన వొడమి కడ లెడలింపఁగ, దొడరె వెల్లివిరిసె దోనె యచటఁ
జిక్కి లుబ్ధకుండు సీతున నొదుఁగుచుఁ జేరె నప్పలుంగుచెట్టు దరికి. 30

- క॥ చావున కెదురై యుండిన, పావురపుంబెంటి పతికిఁ బరమహితం బౌ
నావల నుపదేశించెను, దావల మగు పుణ్యలోకతాత్పర్యమునన్. ౫౨
- సీ॥ ఈతఁడు మనయిక్క కేతెంచియున్నవాఁడతిథి యై యట్లుగా కార్తుఁడగుట
శరణార్థియైనాఁడు చావున కగ్గ మా వీనిఁ గాపాడుటవెరవ కాదె
నిన్నుబోటికి నన నెలత పల్కులఁ బట్టి నెఱిఁగాంచి యవ్వాని నెఱసి యన్న !
కాఁటియపడెదె మేల్ గావించు దలఁకకు మని బుజ్జగించి యవ్వనముపొంత
పల్లె కరిగి నిప్పు పాటిల్లు పుడకలు జేర్చి మంటసేసి సీతు వాపి
యాకటం గృశించి యలమటపడెడు నయ్యనద కిట్లు లనియె నాపులుంగు. ౫౩
- క॥ మే నగ్గి వైచి పక్వం, బే నొనరించెదఁ బ్రసక్తి నిష్టార్థం బౌ
దీని భుజియించి నీదగు, దీనత్వముఁ బాపిఁకొనుము తెరలకు మింకన్. ౫౪
- ఆ॥ అనుచుఁ బూజసేసి యగ్గిని వలగొని, యందు బడియెఁ బక్కి యక్కఠాంశ
మరసి బోయ పత్రు లన్నింటి విడచిన, సహగమంబు దాని సతి యొనర్చె. ౫౫
- క॥ ఇరువురు దివ్యవిమానము, వెరయ నధిష్ఠించి తో దివికిఁ బోయివ నా
వెరవరి యనశనదీక్షం, బరఁగి సుగతి వడసె నపుడు ప్రాజ్ఞులు మెచ్చన్. ౫౬
- క॥ భార్యాహర్తఁ గిరాతుఁ గ, దర్యమకా కట్లు బ్రోచె నండజ మొక్కం
డార్యులు వొగడఁగ నన నీ, యర్యమకులుఁ డింతమాత్ర కైనం దగఁడే. ౫౭
- ఆ॥ వానరంబు గాచె వ్యాఘ్రభీతుని నొక్క, నరునిఁ దన్నుఁ ద్రోచి నయముఁ బాఁచి
నట్టివానిఁ జక్కనయ్యుఁ దాఁ దనదగు, పలుకు నెఱవఁ జెట్లుపెక్కి జేరి. ౫౮
- క॥ బ్రాతిగ నొకవానర మటు, నీతిమెయి న్మొలఁగె ననఁ గనీ వల్పుడవే
కాతర్య మేల మేటివ, నీతరమునవారలం దనిందితచరితా. ౫౯
- ఆ॥ కణ్వసుతుఁడు ఘనుఁడు కలఁ డొక్కమునివర్యుఁ, డతనిచేత గీత యైన గాథ
వినుచువాఁడ దాని విను మది సమకూర్చు, సత్యధర్మమార్గసంశ్రయంబు. ౬౦
- తే॥ దీనుఁ డై దోసిల్లాగ్గి యధీనుఁ డగుచు, శరణుజొచ్చితి ననువాని శత్రునేనిఁ
జంపఁ జూచెడు నతఁడె నృశంసుఁ డనఁగఁ, గాని యొండొక డెట్లును గాఁడు నిజము
- తే॥ అర్తుఁ డై యేని దృప్తుఁడే యయ్యునేని, శరణనినవాని సరినేనిఁ జంపఁజనదు
తన యునుఱు వోవనైన సద్ధర్మవేత్త, లట్టివాని సంరక్షింతు రభయ మొనఁగి.
- ఆ॥ మోహముననొ కామముననొ భయమ్మున, నో ససత్త్వఁ డయ్యు నొవ్వనాడి
మనుపఁ దలఁపఁడేని మానని దా పాప, మతని కదియె గర్హ్య మదియె జగతి.
- క॥ రక్షింప ననినవానిన, మక్షంబున రక్ష్యుడైన యాతఁడు సెడ నొ
నాక్షణమునఁ దత్సుకృతం, బక్షిణం బొడిచికొంచు నరిగెడుఁ జాలుకన్. ౬౧
- చ॥ పరఁగెడుఁ బాప మిన్నెఱిఁ బ్రపన్నుల రక్షణ సేయకున్న న
వ్వరుసనె వీర్యముం బలము వారని పున్నెముఁ గీర్తియుం జెడున్

బరమము సూక్ష్మధర్మమిది పాయగఁజూతునె మానివర్చుండే

గురుఁ డని నమ్మి యవ్విధికిఁ శూన్యనకా కింక వేయునేటికిన్.

౯౫

తే॥ ఇదియె ధర్మిష్ఠ మిదియె శ్రుతీరితార్థ, మిదె యశస్యం బిదియె స్వర్గ్య మిష్టఫలము

గాన నిద్దాని విడనాడఁగంటినేని, నాదుపుట్టున కొండాక్క నయము గలదె. ౯౬

క॥ రఘువులు శ్రీతరక్షణమున, లఘువులు గా రెప్పు డది యలంఘ్యమ గురు ల

ట్లఘు మడఁచు నెఱిన కాదే, మఘువార్చిత లనఁగఁగనిరి మాన్యత్వ మిలన్. ౯౭

ఆ॥ ఒక్కపరిఁ బ్రపన్నుఁ డొదిగి నీవాఁడ నే, ననుచు వేడువాఁడు నైన వాని

కభయ మొనఁగువాఁడ నఖిలభూతములందు, నిదియ మద్రవ్యతము నమీహితమ్ము.

క॥ అభయం బిచ్చితి వీనికి, నభయత్వము పోల డింక శరణార్థిదెసన్

శుభ మాఁ దోడ్చె మ్మితఁడు, విభీషణుఁడొ రావణుఁడొ వివేచన మేలా. ౯౯

తే॥ అన్న హరివర్య ! తనదు మర్యాద వెలయ, నీవె సంబోధన మొనర్చి నియతి నన్

నర్థిఁ గొనిరమ్ము దాన నర్వార్థములు ఘ, లించు నమ్ముము లే లె మ్మలీక మనక.

— ♦ శ్రీరామన ధర్మబుద్ధిఁ గొవియాడి మగ్గివుఁడు విభీషణుఁ దోడ్చెత్తుట. ♦ —

క॥ అను రాముని యనుభావ, మ్మున మునిగి హరీశ్వరుండు మొనకొని సౌహా

ర్దనివేదితార్థుఁ డై యి, ట్లనె బరవన మెనఁగ గిరివరాన్వయభూషా.

౧౦౧

ఉ॥ ఇం దొక చిత్ర మున్నదియె యెల్ల యెఱుంగుదు లోకరక్షణం

బందియ వెట్టి కైకొనినయట్టిద మున్నె సుఖావహుండ వీ

వందట కార్యసందితుఁడ వంచితసత్త్వఁడ వాఘ్యసత్పథం

బంది తరాతి నాఁకపడు టాటయ నీ కన్య నింక రాఘవా.

౧౦౨

క॥ సంతోషించితి నఘపద, సంతమసం బెడలె నీదు సౌహార్దరసా

భ్యంతరబోధోదయమున, నెంతకుఁ జాలవు మహాత్మ ! యినకులతిలకా.

౧౦౩

మ॥ అనుమానైకనిమగ్న మైన మన మి స్థత్యంతశుద్ధంబుగాఁ

దనరెన్ వీఁ డతినిర్మలుం డనుచుఁ దాత్పర్యార్థ మూహించెడిన్

ఘనతేజుండవు నీదు పల్కుఁబడి వీఁకన్ శ్రోతభౌతత్వమున్

బొనరింపన్ ధృతి బెంప నై నెగడఁ జిద్భూతప్రసాదాంచితా.

౧౦౪

తే॥ తొడరినదె త ప్పితండు మాతోడివాఁడ

సఖ్య మొనఁగూర్పుమయ్య మాసంఘమునకు

వీనితోడిద బ్రదు కంచు వెలయువార

మింక నేవంకయును లే దభీష్టవరద !

౧౦౫

క॥ అని కపినాథుఁడు వచియిం, చిన జగతీనాథుఁ డిచ్చుఁ జెలగె విహగనా

థుని మైత్రిగొని పురందరుఁ, డనువమధృతి నందె నిట్లె యనఁ దగి మగువా.

ఆ॥ తరణిసుతుఁడు రామదత్తాభయప్రదా, నోక్తిపూర్వకముగ నోజ మెఱయఁ
బీలిచె వరసఖా విభీషణార మ్మంచు, సంచితాదరప్రసక్తి నెగడ. ౧౦౭

ఉ॥ సన్నతగాతుఁడై తొడగు సంభ్రమ మచ్చువడంగఁ బ్రజ్ఞఁ డం
చన్నయుఁ డవిభీషణుఁడు సమ్మద మాస్య మలంకరింప నా
యన్న గ్రహించెనే సుకృతి నైతిని యే నని తోడిభక్తులుం
దిన్నఁగ గూడిరా నిలకు దిగ్గన డిగ్గె ధరాధరాత్మజా. ౧౦౮

—♦ విభీషణ కృతరామ స్తోత్రము ♦—

క॥ బడుగు లగువారి నడుగునఁ, బడనీక భరించు రామభద్రుని సిరి యే
ర్పడఁదొడుగు తొడవులం గనె, నడుగుందమ్ములనె తొల్ల నతఁడనుఁగులతోక. ౧౦౯

సీ॥ ధామనిధ్యాంతరతత్త్వం బనఁగఁ జెల్లు శ్యామలాకృతీసరసత్వ మొప్పుఁ
జూడ్కి మైకొనినట్టి శ్రుతిసంప్రదాయమ్ము ముఖపద్మలక్ష్మి యిమ్ముగ వచింప
ధనువు బాణంబులుఁ గొని జాణ యశా వింత శాంతి యాశాంతసంక్రాంతికోలయఁ
దమ్ముఁ గొల్పించు నందమ్ముచందమ్మునఁ దమ్ముఁగుట్టని యాశ్రయమ్ము నెగడ
రాణ బెద్దలు పేర్కొన్న రామనామ, సారపరమార్థ మెదుర సాక్షాత్కరింప
నవలఁగనె వాఁడు కనులకయ్యదనునందుఁ, బున్నె మిడినట్టి కలిమిసంభోరుహాక్షి. ౧౧౦

క॥ ఆనలుగురఁగో నిజశిర, మానఁగ నంఘ్రులకు మ్రొక్కె నదె సాష్టాంగం
బై నెగడె నవనిపై మును మే నరయక వ్రాలఁజేయు మెలకువఁ గలికీ. ౧౧౧

క॥ నెంజిలి దొఱఁగితి నని బ, ధ్ధాంజలిపులుఁ డగుచు నిలిచి యానమృత యా
సంజితసకలేస్పిత యె, మంజుమ నెగడంగఁ బొగడె మహిలామణిరో. ౧౧౨

సీ॥ అర్పింతు నంజలు లఖిలాధినాథ శ్రీరామ ! సీతామనోరామ ! నీకు
సారింతుఁ బ్రణతులు చండకోద డప్రచారితసాధువాత్సల్య ! నీకు
మొనయుంతుఁ గేల్మోడ్పు లనుపమామితధామసుగ్రీవమిత్రసంస్తుత్య ! నీకుఁ
గావింతు శరణులు కల్యాణగుణనామరూప ! భానుకులప్రదీప ! నీకుఁ
గూర్తు జేజేలు జేజేలకొఱకు స్వీకృ, తాధ్యవివిధావతారుఁడ వైన నీకు
నిడుదు వందనములు జగదిష్టిపుష్టి, కారణాకృతులను మించు ఘనుఁడ ! నీకు.

క॥ నినుఁ గంటి లోకజనకుఁడ, యనాదిగృహమేధ ! యిపుడె యను వారసి య
ప్పన మొనరించెదఁ గొను మి, మ్మన మింద్రియములును మేను మహదాదిపరా.

ఆ॥ నీనె జగతి నియతి నెఱయింతు వెలయింతు, వాహరింతు వట్లె యధివసింతు
మెలఁగె దిచ్చమెయిని మేలొ కీడ్చో నిదు, చరిత మబ్రి మందుఁ జర్చ గలదె.

ఉ॥ లో వెలి నిండి భూతములలో విహరింతు జగన్మయత్వ మీ
వావిఁ బొసంగె వ్యాప్య మటు వ్యాపక మం చనుభావ మొప్పుఁగాఁ

గేవలతత్త్వహూర్తి వని కీర్తనముం బొనరింతు రామ్య లా
త్రోవ లెటుంగనేర నని త్రోవక పోవవె భవ్యభావనా.

౧౧౬

ఆ॥ నీదుమాయ గ్రమ్మ నెఱిమాలి యెఱుకలే, కపహతాత్మచిత్తు లగుచు నెపుడుఁ
బుణ్యపాపవశతఁ బుట్టుచు గిట్టుచు, నుందు రొకట భార మందలేరు.

౧౧౭

ఆ॥ అంతవఱకుఁ దోచు నాశుక్తి రజత మ, ట్లంతయును జగం బనంత మనుచు
నీదుసత్త్వ మొరయ నెక్కొను దృఢబుద్ధి, యెంతవఱకుఁ బెరయ కెడసియుండు.

క॥ నీతత్త్వ మరయకే యవి, నీతత్త్వమునక గృహోదినిరతు లయి సుఖ
ఖ్యాతము లఘుపరములు నగు, నాతంకము లందుచుండు రంద అవశతక. ౧౧౯

క॥ నీవే యింద్రుఁడ వగ్నివి, నీవే యముఁడవు నిర్మతి వనిలుఁడవు నీవే
నీవే త్ర్యంబకసఖుఁడవు, నీవే రుద్రుఁడవు నీవే నిఖిలము దేవా.

౧౨౦

సీ॥ నీవుసూక్ష్మముకన్న నెగడదు సూక్ష్మ మై స్థూలంబుకన్నను స్థూలతరుఁడ
వఖిలలోకములకు నారయఁ దల్లివి దండివి నీవె యాధాత వీవె
యాదిమధ్యాంతంబు లని లేవు నీ కెప్పు హరి వవ్యయుఁడ నీవె యచ్యుతుఁడవు
పరిపూర్ణుఁడ వపాదపాణివి జవనఁడ వటు గృహీతవు శ్రోత వశ్రవణుఁడ
వన్న ! ద్రష్ట వదృష్టి వీ వజున కైస, జనకుఁడ వధీశ్వరుండువు చాలుఁబాలు
నెన్నఁగా నైన నెఱి కొకం డున్నవాఁడ, యున్నవాఁడని నీవ్యక్తి కొండె రామ!

వ॥ దేవా ! నీవు పంచకోశంబులకు వ్యతిరిక్తుండవై ప్రకృతికిం బరుండ వగుట నిర్గుణుఁ
డవు నిరుపాశ్రయిండువు నిర్వికల్పుండవు నిర్వికారుండవు నిరాధారుండవు నిరీశ్వ
రుండవు వడ్భావరహితుండవు ననాదిపురుషుండవు ననం బరఁగుచుండుదువు
స్వమాయచే నిగుహ్యమానుండ వై ననుబోంట్ల భాగధేయం బమేయంబుగాఁగ
మనుష్యాకృతి వై నెట్టన నిట్టి నెఱిం జూపట్టితి వాయీనీదుపరతత్త్వరహస్యంబు
దెలిసి కని కలిసికొనువారలే నైష్ణవాగ్రేసరు లనం దగి పరమపదం బనం జెల్లు
ము క్తిస్థానంబలంకరించువారు నేనును భ్రాతచే నపనీతుండవై యుదారదారపుత్ర
బంధుపరివారగృహవిత్తంబుల విడనాడి లంక నపవాదవంకంబున ముంచి భవద్ది
వ్యపాదారవిందసేవాభిరతుండ వై సర్వభూతశరణ్యు నిన్ను శరణుఁ జొచ్చి వేడి
సద్భక్తినిశ్రేణిక నండగొని జ్ఞానయోగావలంబనంబున నమ్మహాసాధం బధిష్ఠింపఁద
లంచుచున్నాఁడ నక్షీణవిభవా ! రక్షింపుము దీనపాపణవిచక్షణా ! ప్రాణ
మానంబులు భవదధీనంబులు సుమీ పరమేశ్వరా ! నశ్వరునిం జేయకుము
రాఘవేంద్రా ! యమోఘఫలప్రదాతవు గమ్ము సీతాపతీ ! నమస్కారము
కారుణికోత్తమా ! దోసి లొగ్గితి రావణారీ ! విన్నపంబు సేసికొంటి శ్రీరామా !
యమాయికుఁడను, దారకనామా ! భవసాగరనిమగ్ను సుద్ధరింపుము. ౧౨౨

—♦ శ్రీరాముడు విభీషణున కిష్టవరము లొసంగుట. ♦—

క॥ అని కొనియాడెడువానిం, గొని యాడెడుతలఁపు మలయఁ గువలయవతి రా
మన సుప్రసన్నుఁ డై యి, ట్లనియె దనభ క్తవత్సలాత్మత వెలయన్. ౧౨౩

ఉ॥ అన్న ! విభీషణా ! సుకృతి నైతివి తేర నయం బిదేర నీ
కన్నఁ గలారె చుట్టములు గంటివి మంటి వసమ్ము గొంటి రా
మన్ననుఁ గన్నవారి కెది యారయరానిది కోరు మిచ్చమై
నున్నవరమ్ము నమ్ము మిఁక నోడకు మెందును లే వపాయముల్. ౧౨౪

క॥ అని తన్నుఁ గనులఁ ద్రావెడు, ననఁ గాంచెడు రాముఁ గాంచి యతఁడు ప్రహర్షా
భినిఁ దేలుచుఁ దద్వీచిక, లన వాక్కలనలు వొసంగ నాదటఁ బలికెన్. ౧౨౫

క॥ ధన్యుఁడ సన్మాన్యుఁడ మూ, ర్ధన్యుఁడ నేఁ గృత్యవిత్సధానుల కెల్లన్
నాన్యమతి సకలకుశలవ, దాన్యము లీపదము లరసి దఱియుటకతనన్. ౧౨౬

ఆ॥ రామ ! నీదుగూపు రహిమీఱఁ గనుఁగొంటి, నింత న్న ధన్యుఁ డెందు గలఁడు
సుకృతవంతుఁ డంచు శుద్ధాత్మకుఁ డటంచు, నన్నుఁ జెప్పికొన గొనంబు గలదు.

ఆ॥ కర్మబంధనాశకరము త్వద్వదానంబు, భక్తిలక్షణంబు పరమవస్తు
నైన ధ్యానమును మహాత్మ ! నా కొనగూర్పు, మనియ చాలు వేయు నవల నేల.

క॥ యాచింప విషయసంభవ, మై చను సుఖ మెదియు నొసఁగు మని వేడెద నో
రాచిలుక ! రామ ! నియత, శ్రీచతురఁ ద్వదంఘ్రిభక్తి శ్రితజీవనికన్. ౧౨౭

క॥ ఓమని యామెయి నోమెద, నేనుంబున ననియు సని సునిష్ఠితుఁడు రఘు
గ్రామణి వెండియు నిట్లనె, సామంతు నొనర్ప నెఱవ్రసాదము నెఱయన్. ౧౩౦

సీ॥ విను మోవిభీషణ ! వెఱపు నీ కెఱిగింతు నది నిశ్చితము భద్ర మతిరహస్య
మాంతరంగికులు నా కొదురు శాంతులు వీతరాగులు యోగవేత్త లెపుడు
వారిచిత్తమునందు వసియింతునీతతోఁ జిత్కళ లూరంగ శ్రీ దలిర్ప
సంశయింపఁగ నేల చాలితి వన్నిట శమితకల్మషుఁడవు శాంతిపరుఁడ

విచ్చమెయి నిచ్చలును నన్నెయెదఁ దలంచి ధ్యానమొనరించి లక్ష్యనిర్ధ్యానమొచి
మించి సుఖవృత్తిమెయి నిస్తరించె దీవు, సత్వర మె ఘోరసంసారసాగరంబు. ౧౩౧

క॥ ఈశ్వరముఁ బఠియించిన, నిస్తులులు లిఖింప వినఁగ నెక్కొను ఘనులున్
ధ్వస్తాఘు లగుచు నగుదురు, వాస్తవ్యులు మన్నివాసవరమున నెపుడున్. ౧౩౨

క॥ ఆనందించితి నీ వటు, లొనందోన్నతిఁ దనర్తు వధి సామ్రాజ్యం
బే నొసఁగినాఁడ మున్నగ, నీనిర్మలభావ మరసి నిభృతవికాసా. ౧౩౩

—♦ విభీషణపట్టాభిషేకము. ♦—

- అ॥ అనుచు భక్తభక్తుఁ డాచిత్యసంధాత, ఘనుఁడు రాముఁ డనుజుఁ గాంచి మించి
సాగరమ్ము జలము సరగునఁ గొనిరమ్ము, లెమ్ము నిశ్చితమ్ము రెమ్ముకొనఁగ.
- క॥ ననుఁ గన్నఫలము దోడనె, యనుభవ మందంగఁజేయ నగుఁ గావున నె
మ్మనమున లంకారాజ్యం, బున వీని న్నిలువఁ దలఁపు వృట్టె న్వలనై. ౧౩౫
- అ॥ ఎంతవఱకుఁ జంద్రుఁ డినుఁడు మేదినియును, రామకథయు నిలుచు రహిదలిర్ప
నంతవఱకు నితఁ డనంతరుఁ డై లొక, నేలఁగలఁడు మత్సమిహితమున. ౧౩౬
- క॥ అనునంత సాగరోదక, మనఘుం డతఁడు గొనితేర నభిషేకవిధిం
బొసరింపఁబనిచె సౌమి, త్రిని నినజుఁడు దోడుగాఁగఁ దేకున వెలయున్. ౧౩౭
- క॥ ఎది యెట్టులేని నెట్టన, బొదలింపం గుదురుపఱువఁ బో తా నె విభుం
డదనున నిది కా దది యన, ముదలయె యే ననుచు నసుర మొనకొనియుండన్.
- అ॥ వార లటు లొనర్ప వారని నెనగు డై, వార గాఘవాన్వవాయరత్న
మొనసి యిట్టులనియె నేణాంకసంపద, ల్లోల్లగొను స్థితాన్య ముల్లసిల్లి. ౧౩౮
- క॥ లంకారాష్ట్రం బెల్ల ని, రంకుశముగ నేలుమయ్య యమరులు మెచ్చన్
శంకాతంకము లెడలఁగ, లెంకలు నీ కగుచుఁ బ్రాశ్చిలింపులు పొగడన్. ౧౪౦
- క॥ అని రాముఁడు దీవించిన, ననుపమసాహార్దమున మహానందమునన్
దనరా రె రాక్షసేంద్రుఁడు, తనసచివులు నట్టి రగుచుఁ దార్కొనినెగడన్.
- అ॥ మేలు మేలు రాము మేలే పొగడనైన, దెల్లజగములందు నిట్టి నెనగు
గలదె యనుచుఁ బొగడఁ గపివాహినీతతి, పతయు నట్టిఁ డగుచుఁ బరఁగుచుండ
- క॥ అత్తఱి సుగ్రీవుఁడు సము, పాత్తనయుం డసురఁ గదిసి యనుభావ్యసమా
సత్తి నెఱిపి తా నిట్లనె, దత్తాదృగ్విభవలక్ష్మ్యతాత్పర్యమునన్. ౧౪౩
- చ॥ సునయ ! విభీషణా ! మనము చుట్టల మైతిమి విశ్వభర్త యీ
యినకులమాళి కింకరుల మిందఱ మందఱలోన మేటి వీ
వనయము భక్తి నెక్కొనఁగ నై విభు మన్నన లందఁగాంచ నౌ
ననువునఁ గానఁ దోడ్పడఁగ నగ్గల మా వల నూనఁ గాఁ దగున్. ౧౪౪
- క॥ అన విని యఖిలేశున కే, బొసరించెడు సాయ మెంత పొడవైనదియో
యనిశముఁ దత్సేవారతి, దనరారుటకన్న వలను దక్కొం డగునే. ౧౪౫
- క॥ సేవిత మిందఱము సం, భావితము తద్విశేషపరమార్థ మెదన్
గావిత మెనయుకర్జము, లేవితయుఁ జెరయనీని యెఱుకకతమునన్. ౧౪౬

ఉ॥ అయ్యెడ రాక్షసేంద్రుఁ గని యర్కకులీనుఁడు రాముఁ డాదరం
బొయ్యఁ దలిర్ప నిట్లనియె నోయి సఖా ! వినిపింపుమయ్య యా
దయ్యము లుండుతీరు బలదర్పములున్ బ్రభవుండు వారితో
నెయ్యమున నైలంగుటయు నెమ్మన మమ్మెయి వీరక మైకొనన్.

౧౪౭

—♦ శ్రీరాముఁ డడుగ విభీషణుఁడు రావణుని సామర్థ్యము వివరించుట ♦—

ఆ॥ అనుచు రామచంద్రుఁ డక్లిష్టకర్ముండు, ముచ్చటింప నదియు ముదలకేంపఁ
బ్రీతి నిట్టులనె విభీషణుం డనురేంద్రుఁ, తెఱఁగు వల్లభునకుఁ దెఱఁగుపడఁగ.

ఉ॥ ఆతని సర్వభూతములు నల్లు సురాసురులున్ వధింపలే
రాతనశక్తి మేకొనె స్వయంభువుఁ డిచ్చిన యావరంబునన్
గాతరవృత్తి లే దెదిరిఁ గైకొనఁ జేసె జగంబు లేల నా
నేత నటంచుఁ బొంగిపడు నిచ్చలు నచ్చటులుండు రాఘవా.

౧౪౯

తే॥ నాకు నల రావణునకును నడిమివాఁడు, కుంభకర్ణుండు బలదర్పగుంభితుండు
ప్రతిబలుఁడు శక్రునకు ననఁ బరఁగువాఁడు, వానితేజం బతీత మై వలనుమీఱు.

క॥ సేనాధిపతి ప్రహస్తుఁడు, దా ననురేంద్రునకు లంక దఱియునదె మొదల్
పూనిక నలకేశు గెలువఁ, బో నయ్యెడ మాణిభద్రుఁ బాలుపఱఁ బఱచెన్.

తే॥ వింటె రామేంద్ర ! తా మేటి వీరులందు, బద్ధగోధాంగుళితుఁ డవధ్యకవచుఁ
డధిపసుతుఁ డింద్రజిత్పద మందినాఁడు, పరులఁ బారిగొను నెదుటఁ జూపట్టఁబోఁడు

క॥ ఆజి హుతాశనతర్పణ, మోజం బచరించి స్వందనోన్మేషము గా
నాజెట్టి జిహ్వావృత్తిన, యశా జూడఁ జరించు మింట నంతర్హితుఁడై.

౧౫౩

తే॥ అట్టియెడ నాతని జయించు టరిది రామ !

ప్రభితులు మహాదరుఁడు మహాపార్శ్వఁ డటు ల

కంపనుండును దిక్పాలకల్పు లెదిరి

లెక్క సేయ రవ్యానికి లెంక లెపుడు.

౧౫౪

క॥ వారలు నాసిరగతులు, గా రణమున నెదిరి నిలువఁ గా రమరవరుల్

గారణము లిన్ని మొనయఁగఁ, గారించె న్ముజ్జగములు గర్వితుఁ డగుచున్.

౧౫౫

తే॥ మాంసశోణితభక్షులు మానవాదు, లెన్న దశకోటికోటుల కున్నవారు

కామరూపులు దారు లంకాపురమునఁ గాఁపురం బున్నవారు దిక్పాలవినుత !.

క॥ కన్నెడసేయక యెదియో, పన్నాగముఁ బన్నుచుండు ప్రభు వయ్యది దా

మున్నెకొను నెఱసె నిన్నెఱి, బున్నెమునకుఁ గాని వైన పురుషార్థంబుల్.

౧౫౬

క॥ అన్నియు నిను దొరకొనిన జ, గన్నాయక సమయుఁ గానికాపు వెలయఁగా

నిన్నాలీకభవాండము, గన్నయ్యపు గావె నీవు కల్యాణనిధి.

౧౫౭

ఆ॥ అనిన నతని మినుకు లాలించి మేలెంచి, యాదరించి యాత్మ నవధరించి
పలికె నిట్లు రామభద్రుండు నిర్ణద్ర, విక్రమప్రభావవిలసితుండు.

౧౫౯

—♦ శ్రీరామని ప్రతిష్ఠ —

ఉ॥ నీవివరించు వల్కుఁబడి నిక్కువమే యసురాఁధిపాఁపదా

నావలి యెల్ల నేనును శుభాత్మ ! మదాత్మ గణించి యుంచితి

బో వెలయుంప నొ నెటియుఁ బోల్పఁగఁ బాల్పఁడె నిట్టి దుష్టు సం

భావితబంధువర్గయుతుఁ బట్టి వధించెద నేట రేవట.

౧౬౦

క॥ పాతాళముఁ జొరఁబాటిన, భూతలవివరమ్ము సొచ్చి పొడవటియున్న

బై తామహపద మెనసిన, నీతటి నీతని నగల్ప కెడపడ ననఘా.

౧౬౧

తే॥ వీడు నాపాలఁబడినాఁడు వెఱచికాక, బ్రదికిపోలేడు సహపుత్రబంధు వీనిఁ

బూనితెగటార్తు నని తలపోయుమట్లు, గా కయోధ్యకుఁ బోవనిక్కము మహాత్మా!

క॥ నను శరణుజొచ్చె నేనియు, విను మొండెడ కతని ననిచి విశ్వజనీను

నిను నిలిపెద సామ్రాజ్యం, బున నాపలు కొండు గాఁగఁ బొసఁగునె యెప్పుడు

క॥ నాతమ్ములపై నీపయి, నేతావత్కృతికిఁ బ్రతిన యే నొనరింతు

గాతర్య మెడలి సుఖపడు, మీతాలిమి గూర్చుకున్నె యెల్లశుభములు.

౧౬౨

ఆ॥ అనెడు రామవిభున కక్లిష్టకర్మున, కసురవరుఁడు వినతు లాచరించి

ధర్మపరుఁడు వాఁడు తద్దయు నిట్లని, పలికెఁ బలుకు వెలయ భాసురాంగి!

౧౬౩

క॥ పనగల హరివాహిని తల, నసమశరాకార! నిలిచి యసురులఁ గెడప

గసిమసఁగి పురిఁ దెరల్పఁగ, నును రెసఁగెడునంత కేను నోపుదు నధిపా.

౧౬౪

ఆ॥ అనెడు నుడికి మెచ్చి యా విభీషణ ! నీదు, సాయ మెంతకైనఁ జాలు ననుచు

నర్థి నతనిఁ గొచ్చి యాలింగన మొనర్చె, రాముఁ డఖిలహృదభిరాముఁ డగుచు.

క॥ లాలితుఁ డై హరిచే నటు, లాలింగితుఁ డై భవాబ్ధి యద్దరి ధిషణ

శాలి విభీషణుఁ డెనయం, జాలియు మఱి దేలియాడె సమ్మదవార్ధి.

౧౬౫

శా॥ పారావారము లేమి లెక్క యను నాప్రస్తావమం దున్న సు

శ్రీరూఢాశృతి నాశృతిం గొనుచు సుగ్రీవుండు సామీరియుం

దీ రొప్పు జని యాచితిం బెరయు నుద్దేశంబు చెన్నారఁగా

ధీరోత్తంసులు పల్కి రిట్లనుచు నర్థి రామకార్యార్థు లై.

౧౬౬

మ॥ మనవారీ కపు లెట్టులేనిఁ గడవ న్మానించి తూఁగంగ నె

మ్మన మొప్పారఁగనీక తత్కలన కు న్మాతాకు హత్తించుచు

గన నక్షోభ్యమ యయ్యె నియ్యదధి యీశ్వరాధు కర్ణంబుఁ దె

వ్వున సాధింపఁగ నేగువార మెటు లాపొల్లి నివ్వచారింపవే.

౧౬౭

- క॥ సుహితము దెల్పు ముపాయము, సుహృదు తమ యెట్లు లేము చూచిన మదికే
రహి పాల్పడకున్నది నీ, సుహితం బగు మత మెఱింగి మలసెద మింకే. ౧౭౧
- తే॥ ఈవలీముఖు లీసంద్ర మెపుడు గడతు, రాకమించెద రాక్షణమందె లంక
నీమహాజనులకుఁ గాని దిది యటన్న, నన్న ! సిగ్గయ్యెడు నికెట్లు లనఁగవలయు.
- క॥ అని యడిగిన ధర్మజ్ఞుం, డనుపమగుణశాలి మహితుఁ డాశరవరుఁ డి
ట్లనె వారలం గనుంగొని, తన దా దాక్ష్యంబు కడలు దార్కొని వెలయు.

—♦ సుగ్రీవ పృష్ఠం దై విభీషణుండు సాగరతరణోపాయముం జెప్పుట ♦—

- ఆ॥ తాను సగరుచేతఁ ద్రవ్వించఁబడినాఁడు, సాగరుండు రామచంద్రుఁ డెన్న
దాశరథియ యగుచుఁ దనరినవాఁ డట్లుఁ, లౌట శరణుజొచ్చు టర్హ మిపుడు.
- క॥ మతిశాలి సరిత్పతియును, గృతముం దరతమత మతముఁ గీ ర్తింపడె స
మ్మతిమెయి మార్గ మొసంగఁడె, వ్యతిలంఘన మేల చేయవలెఁ దొలుదొల్త.
- మ॥ అని సూక్రింపఁగ మేలు మే లనచు వా రయ్యర్థమున్ రామదే
వున కర్థిక్ వినిపింపఁ దాఁ బ్రకృతిచేఁ బుణ్యాత్మకుం డౌట నౌ
నని మెచ్చెం దనతమ్మునిం గని యిటే యాఁ గాదె నీనెమ్మదిక్
గని యిట్లే పొనరించు టొప్పు నన నేఁ గావెంతు న ట్లాకృతి.
- క॥ అనుచు స్మిత మానసంబున, ననుపద మనువొందుచుండ నని వెండియు ని
ట్లనె మీ రందఱుఁ గృతులన్, ఘనులగు భావజ్ఞులరు వికాసము నెఱయు.
- ఆ॥ నిర్ణయించి తెలుపుఁ డర్థవం బీక్షించి, యప్రమేయభావ మనుగణించి
పలికె నూహ సేసి పండితుండు విభీష, ణుండు మేలెకాఁగ నుండ దెట్లు.
- క॥ ఆమాటకు సుగ్రీవుఁడు, సౌమిత్రీయుఁ బలికి రేము సమయోచిత మా
నేమముఁ గా దనువారమె, నీమది కరయంగరాని నెఱి యొకఁ డున్నే.
- మ॥ సులభం బౌ పథ ముచ్చరించె నతఁడున్ శుద్ధాత్ముఁ డై యుంట నీ
వల నెట్లుం దలపోయ నైనదియ యివ్వారానిధిక్ వాహినుల్
దలకొన్నం గడవంగఁ జాలునవియే తార్కాణగా సేతు వా
వలనేని న్నటియింప నౌ ననఁగ నిర్వాహర మొప్పురునే.
- ఆ॥ ఇంతవట్లు దరలి యేతెంచి సేనల, నిచట విడిచి యెట్లు లేగువార
మెట్లు చొచ్చువార మింద్రాదిదుర్ధర్ష, యైన లంక మార్గ మరయకున్న.
- క॥ కావున విభీషణుని నుడి, గావింపుము తొల్త గార్యగతి మే లెనయం
గావచ్చుఁగాక యావల, దేవుడ వీవేకద తగువిధిం బొనరింప.
- క॥ అటు వారు విన్నవించినఁ, దటుకున వార్ధిదరి మేలి దర్భాస్తర మా
ఘటకుఁ డొనర్చి తనరౌను, బటుగతి దానిపయి వేదిపై వహ్నిక్రియ.

(శ్రీరాముడు దర్శయనముననుండ వ్యాఘ్రాసురుడుచూచిపోయి రావణునిగల గదిబలముతోఁగిరించుట.)

శా॥ ఆలో రాక్షసరాజు రావణుడు దుష్టాత్ముండు ప్రేరేప శా
ర్థూలాఖ్యుం డొక రక్కసుండు కడఁకం దొతెంచి సుగ్రీవర
క్షాలంబు భ్రజిని నివిష్టఁ గని తద్వ్యాపార మవ్యసృజ్ఞై
యాలోచించి గ్రహించి లంక కరిగెన్ వ్యాహరలీలాదరా. ౧౮౪

ఉ॥ రావణుఁ గాంచి వేగము విరాగము నెక్కినఁ బల్కె లంకపై
రా వల నెంచుచున్నది త్వరం గొని వానరభల్లకౌఘ మొం
డై విలసిల్లు సాగరము నట్లై యగాధము నప్రమేయముం
గా వెలి గ్రమ్ము నక్కడఁక గాదు వచింప సురారినాయకా ! ౧౮౫

క॥ పదియోజనములవఱ క, య్యదె కా నయి యంబరంబు నట్లై పొదునఁగా
నుదియగొనుచున్నయది యి, య్యది యెంతయు నిక్క మిట్లు లరసి తెలిపితిన్.

చ॥ దశరథరాజనందనులు దా రట భ్రాతలు రామలక్ష్మణుల్
వశపడి వారిఁ గూడె నట వానర సేనలఁ గొంచు నర్కజం
డశనులఁ బోల్చి నౌదు రన నౌ భటు లం దిరవొందినారు నీ
యశ మెఱు లోటమింగొనదొ యవ్వధముం బరికింపఁగాఁ దగున్. ౧౮౬

క॥ ఆరామవిభుని తెజం, బారూఢిన్ భానునందె యగవడు నెం దే
తిరునఁ బోల్పంజన దమ, రారీ ! యనుజన్ముఁ డన్న కగు జో డనఁగాన్. ౧౮౭

శా॥ ఆలోలాత్ములుగారు సీతపద మన్వర్ధించుచు న్వచ్చినా
రాలీల ల్గడఁక ల్వికాసములు నెయ్యంబు ల్భ్రతు ల్విక్రమ
వ్యాలీఢస్థితులున్ గనం దరమె యొం డౌ పట్టునం దత్స్వరూ
పాలంబంబున దగు మారు విధి సేయంజాలఁడే క్రిమ్మఱన్. ౧౮౮

ఉ॥ ఆరయఁబోలు నీకుఁ దగ వైన విధంబునఁ దత్ప్రకార మ
ఘోరయ మొప్ప దూతలను నంపి తెఱుం గెఱుంగంగ నాపయి
న్నేరము లెన్నఁబోకుము వినీతతఁ దెల్పువవాడ భేద మీ
గోరముఁ బాపునేమొ యనుకూలము తానొకొ సామదానముల్. ౧౮౯

క॥ నీనెఱి నెఱయఁ బొనర్చుము, నానేరిమి నొడివినాడ సయ మెంచి జయ
శ్రీ నందఁగాంచు మనుచుం, దా నింద్రసపత్నుతోడఁ దగఁ బల్కుటయున్.

ఆ॥ అతని పల్కు వినినయంతనే వ్యగ్రత్వ, మొదవ నొక్క యర్థ మెదఁ దలంచి
శుకపదాఢ్యు నపరు నకలార్థకోవిదుఁ, గాంచి యసుర పలికెఁ గమలనయన !.

—♦ రావణుడు శుకాసురుఁ బంచి సుగ్రీవు భేదింపఁనెంచుట. ♦—

తే॥ రీతిమెయి నీవు పోయి సుగ్రీవు వాన, రేంద్రుఁ గని యేను బలికితి నిట్లు లనుము
క్షీబమునుఁగాక మృదువయి కీర్త్య మగుచు, బరఁగి సందిష్ట మెడయసిపలుకుఁబడిని.

- సీ॥ ఓయిసుగ్గివ ! నీ పుత్రమకులమునఁ బొడమినాడఁపు బలబుద్ధిధృతుల
సమములు ఋక్షరజస్సూనుడఁపు హరివరులు ని న్నొల్తురు వార కెపుడు
నిను భ్రాతృసమునిఁగా నే నెంతు నధిరాజపద మందితివి మహాప్రథితిఁ గాంచి
తర్థం బనర్థంబు నని లే దొకండు నీ కొక్కని నేవించి యొడుగ నేల
తవిలి రాజపుత్రు డార నేదెచ్చిన, వెరపు లేదె యూతఁ డరయకున్నె
యేమి వచ్చిపడియె నిందు నీతలనుఁ గి, ప్కింధ కేగు మెలయు కీర్తి గనుము.
- క॥ ఆలావరు లగు వేల్పులు, నీలంకం బెరయనే ర రిట నడుగిడ రాఁ
జాలదు మి త్తి నరులు హరు, లేలెక్క విప త్తి గొనకు మితరుని కృతికిన్. ౧౯౫
- మ॥ అని రక్షోవిభుఁ డాడె నీకు హిత మా నట్లంచు నీ వంచు నా
తనిపల్కుం గొని రమ్ము పొమ్మనిన నద్దెత్తుండు నా మోచితం
బన నై రూపగు పక్షిరూపుఁ గొని యొయ్య న్వాల్చిపైపై నభం
బున నెక్కోల్లని యాదురాత్ము నుడిగాఁ బొల్పారఁగాఁ బల్కినన్. ౧౯౬
- క॥ ఆనుడులు విన్నయంతనె, వానరవరులు దివి కెగసి వానిం గొని యా
లూనపతత్రు నుపహతుం, గా నొనరింపంగడఁగిరి కమలదలాక్షీ. ౧౯౭
- ఉ॥ ఆతనిఁ బట్టి తెచ్చి యపు నొనుర యింతకుఁ జాలి తిట్టులే
నీతర మీఁగువాడ వని నెమ్ములు వీడఁగఁ బిండివెట్టుచున్
భూతలమందు వైవ రఘుపుంగవుఁ బేర్కొని వాడు దేవ ! న
న్మాత యథోక్తవాది నెఱిఁ దోఁచి వధింపఁ దలంపఁ జెల్లునే. ౧౯౮
- క॥ పతి మతము విడిచి తనదగు, మతమున భాషించుపొంపె మలయున యే న
మ్మతకరిఁ బొరిగొనుటే న, మ్మత మటుగా కొండు దలఁప మత మగునె నృపా.
అ॥ వానరుల నదల్పు వారు నీవా రని, వార్యు లగుచుఁ బొడిచివై చుచున్న
వార లనచు వాడు వాపోవఁగా రఘు, వీరుఁ డొప్ప దతని విడువుఁ డనిన.
- క॥ బ్రతికితిలేరా యని న, న్మతు లాహరివీరు లుదుటు మాని చను మనన్
గతపత్రీలఘుఁడు నెట్టన, గతిగని గగనమున కెగసి క్రమ్ముటఁ బలికెన్. ౨౦౦
- ఆ॥ ఓమహాన భావ ! యోనారస త్వ ! ను, గీగ్గివ ! విక్రమాంచితావధాన !
రావణుండు లోక - వణుం డాతనిఁ జేరి యెట్లు లందుఁ జెప్పుమయ్య. ౨౦౨

—♦ సుగ్రీవుఁడు శుకుసకుఁ బ్రశస్య తగ మిచ్చుట ♦—

- క॥ నావుడు హరిపతి బలస, ద్భావాంచితుఁ డతనితోడఁ బలికెం దగ నో
దేవీ ! రజనిచరాధిప, భావోచితచారచరుని పద మారయుచున్. ౨౦౩
- సీ॥ అరివి రామున కొట నవకారి విందఱి కా ప్తి లే దింతయు నరయు మనుము
నీయుపకృతి యెందు నెగడె నె ట్లనుకంపుఁడవు కీడుపు ట్టంది తవసె ననుము

భ్రాత నంటివి వాలిపగిది నెట్టన నీవు నధ్యుండ నరమతి వలన దనుము
దుష్టాత్ముల గిట్టి చూలించు మామోల నీరాంగనితులు నెల్ల వనుము
సుతహితజాతిబంధుసంతతులతోడ, నిను దెరల్పన నమకట్టి నెసినాడ
నింక నీదు దోసంబున లంక పాడ, పడగనున్నది నంతోషపడకు మనుము.

క॥ బూడిదపెంటగఁ జేసెడ, నీడంబొనైన విడువ నినకులు నాజ్ఞ
వీడుం గూడఁగ నిన్నుం, దోడిజనముతోడ నచట దొరసినయంతఁ, ౨౦౫

తే॥ తడవికొను మంచి త్రాతను దాశరథి శ
రప్రతతి యొంటఁ దవిలి యేర్చకయుమున్నె
యగ్గి యని కాదు పిడుగెపో యుఁగరాదు
మూఢ! రావణ! హరుకంటి మొదలిచిచ్చు. ౨౦౬

తే॥ సురలు నింద్రుండు నిను నొక్కచోట మాట
నైన రవిమండలంబున నడఁగ నైన
సారిదిఁ బాతాళకుహరంబు సారఁగ నైన
ముక్తుడవు గావు రఘునాథు మొనయ కసుర! ౨౦౭

క॥ ముల్లోకంబులలో నీ, “వల్లో” యని యటన నైన సగపడఁ డొకఁడు
బల్లిదుఁడు నిన్నుఁ గావఁగ, నెల్లెడ రామహరిరూపమే చూపబ్బు. ౨౦౮

ఉ॥ చంపితికా జరార్ధితు నశంకితుఁ బక్షివిభుఁ జూయువు
డింపఁడె యామదం బిపుడు డికొని యే నని పేరుసెప్పి నీ
కొంప యడంప దెట్లది రఘుప్రభుఁ డొండెడ కేగఁ దెచ్చి తా
చంపకనాస మిత్తి యనఁజాలని మే లనిపించు వృత్తిచే. ౨౦౯

క॥ దొంగతనంబునఁ దన్మహి, తొంగనఁ గొనివచ్చినాడె నని లోలోన
బొంగెద వేమి ఫలించెను, బొంగడఁగునఁ దోసె నీదు పాడయు నడంగు.

ఆ॥ అమ్మహాబలు నృహత్ముదుర్ధుఁగా, నరయనేర నైత నలఁతపడితి
వలఁతి నీదు ప్రాణవాయువు ల్హరియించు, హరి యటంచుఁ దలఁపవైతి మూర్ఖ.

క॥ అని తెలిపెడు హరినాథున, కనంతరుఁడు వాలిపుత్రుఁ డంగదు డరయం
గని చారుఁ డితఁడు బంధన, మొనరఁగ నియ్యెడ నె యడంచు టొప్పెడుననఘా!

చ॥ ఇచటనె యుండి తా నరసె నిందతివృత్తులఁబొలఁ బోల ది
ష్టచటున కేగఁ గట్టియిడి యద్దరి ముట్టి దలంపవచ్చుఁ దో
ప చెడినఁ జంపవచ్చు నటఁ బాపము మొందదు దూత గాఁడు వీ
డచలితవృత్తిఁ గర్జమున కయ్యెడు రంగ మెఱుంగఁ జెల్లదే. ౨౧౩

క॥ అని తనదు తలఁపుఁ దెలుపఁగ, ననితర మిదె యా నటంచు ననె హరినాథు
డనుపములు కపు లనుజ్ఞం, గొని వానిం బట్టి కట్టి కొట్టిరి పెలుచు. ౨౧౪

- ఆ॥ ఆశుకుండు శోక మంది యాక్రోశించె, రామ ! రామ ! యనుచు రహి వాసంగఁ
జండన త్వయుతు లఖండ తేజులు వార, లఱును నెంత లాతఁ డనఁగ నగజ !
- తే॥ వాని పున్నె బు దోడ్పడి నచ్చెఁగాడె, మీఁదెఱింగెను నమ్మి యమ్మెయిని వేడఁ
దొడరెను దొనా యదల్ప వే తోడుతోడు, నీసుభటచాలి నాపై ని నీసుమాలి.
- క॥ నాయీకలఁ బెఱికిరి కం, దోయి బెకలించి రింపఁకో నంతం బే
నోయొడయఁడ ! కనఁగనిన, న్నాయొనరించిన యఘమ్మునం జేడ్పడెదే. ౨౧౭
- ఆ॥ పోవుమయ్య నన్నుఁ బుణ్యకీర్తిపి యెల్ల, వారు నిన్నుఁ జేరి మెలమి మీఱ
కొక్కిరి విడుమరలను మొనయంగ నాకేల, బంధనంబుఁ గూర్చు పాతకంబు,
- క॥ ఏరితి నేని నిన్నే, చేరితి శరణంటి నిట్టి సిరి చాలదె నా
నేరము లెన్నఁగ నేలా, సారము నీ వరయకున్న జగ మారయునే. ౨౧౮
- క॥ అను నాతని పరిదేవన, మును విని శ్రీరామనృహరి ముదల యొనర్చెన్
జన దింక విని నొంపఁగ, నసీతి దగునా యటంచు నందఱు వినఁగాన్. ౨౧౯
- క॥ అద్దేవు నానఁ బ్లవకుల, గద్దింపుచు వాని విడిచి కనుపఱి నిండే
ప దైనయక నిలు మోఱి, యద్దెన నూపువఱి కనిన నతఁ డట్లుండెన్. ౨౨౦
- ఆ॥ వన్నె కాఁడు రాఘవప్రభుం డవ్వేళ, నభివేల దర్భ లాస్తరించి
ముద్దు లూఱఁ గేలు మోడ్చి ప్రియఁఖుఁ డయి, శయితుఁ డై తనదృఢాడ నుండె.
- తే॥ అరినిఘాదనఁ డలబాహుపుర వాసంగ
భుజగభోగాభ మై యొప్పు భుజ మువాధి
మొనయ నుపధాన మొనరింప మొనకొనియెఁ గ
లానిధానము ! యిట్టి మేలన మరసితె. ౨౨౩
- సీ॥ రంగరంగపు మేలి రంగారు బంగారు క్రొన్నగ ల్గరియించి కులికె నెద్ది
మైపురాతి లొనగూర్చు మహిలామణుల కరామర్చనంబుల నిచ్చు మలసె నెద్ది
బాలసూర్యప్రభాసిచందనసారభాక్రాంతదిక్కుత్వి మండ నెద్ది
సెట్టి నీరతింబుసిరులతో గాంగతెత్తకభోగనంపత్తి గాంచె నెద్ది
సాయుగయుగప్రచారంబు శత్రుమిత్ర, కష్టసౌఖ్యప్రదము దైర్ఘ్యకామనీయ
కైకలక్ష్మము సాగరాంతాశ్రయంబు, నైన యాబాహు వపుడు దిండతని కయ్యె.
- క॥ శరముల సవ్యాసవ్యతిఁ, దరలింపన్ బ్యాకిణాంకితం బగుచు మహా
పరిఘాభ మైన దక్షిణ, వరభుజముఁ దలాఁపి నేసె నాఁ డభిరూపా. ౨౨౪
- క॥ ఆగోనిర్వాపణచణ, మాగోసాహస్రదాయి యభయోదార
శ్రీగీర్తిము నౌ భుజమున, యాగతిఁ దలగడ నొనర్చెనట యే మందున్. ౨౨౫

క॥ శరణ మగు నింక సాగర, తరణ మొ యవతారజలవితరణ మొ యను సం
స్కరణ మిడె మదికిఁ దన సం, సరణం బెదిరించు నతఁడు జగతిం గలఁడే. ౨౨౭

తే॥ మొనసి ప్రయతుండు నియతుండు మునియు నగుచు

దర్భశయనం బొనర్చె నద్దార్మికుండు
గాదె యది యేనియును విధి కంజభవునిఁ

గన్నవాఁ డొనరింప నౌ కర్మకులకు.

౨౨౮

ఆ॥ మహితనియతి నప్రమత్తుఁ డై యవ్వార్ధి, కర్ధి యై కుశాస్త్రతావనీశ
యానుఁ డగుచురాముఁడటులుండరాత్రిత్ర, యము గ్రమించె వికసితాంబుజాక్షి.

ఆ॥ సాగరుం డటంచు సరితాంపతి యటంచు, ధర్మవత్సలుండు దాశరథి ద
యాశరథి యనంగ నై యాశరథి వేఁడె, మూడు రేలు నయము మొనయ నవల.

—♦ శ్రీరామఁడు సముద్ర పైఁ గోపించి పరాక్రమించుట, ♦—

మ॥ ప్రయతుం డై రఘునాథుఁ డమ్మెయినిఁ దన్బ్రార్ధింపఁ బూజింప న
న్నయ మొప్ప న్నవత మాచరింపఁ దలఁప న్నందుండు గాఁ డెట్లు ప్ర
త్యయ మీయం దలపోయఁ డాజలధి యారా యంతరైశ్వర్య మెం
తయు నొద్ధత్యముఁ గూర్చఁ దొంటి నిజదైన్యం బొండు పాటించునే. ౨౩౦

క॥ క్షణ మెన్నుచు రక్తాంతే, క్షణుఁ డై వెడనవ్వు దొనుకఁ గా గాముఁడు ల
క్షణు శుభలక్షణు నుపగతు, గుణాధ్యుఁ గని యిట్లు లనియెఁ గోవిదవంద్యా.

సీ॥ అవలేప మరసితే యబ్ధి దర్శన మీయఁ డీడె యింతటికె తా నింత లగుట
సాలమి వేట్టుఁబో సాంత్యక్షమార్జవశమలక్షణము లైన సద్గుణంబు
లాత్మప్రశంసి దుష్టాత్ము ధృష్టుఁ బ్రచండవర్తను విపరిధావకుని మెత్తు
రవి యివి గుణహీనులం దిట్లు విపరీతభావమ్ము వెలయింపఁ బరఁగుచుండు
ఖ్యాతి యైనఁ గీర్తి యైన జయం బైన, సాధువృత్తి నెందుఁ జక్కపడదు
రాపు నేయ నౌ పరాక్రమ మెనయింప, నిన్నియునుఁ గడంగి యెదురువచ్చు.

క॥ ఆలము సేసి యిపుడె యే, నాలమ్మున శరధి మేలి యలుఁగుల నింప
జాలిపడి నీట నిమ్మక, రాలయమకరములు దేలియాడెడుఁ జమ్మి. ౨౩౪

ఆ॥ ఘణుల పడగ లెడలిపడ మీనములుమేను, లట్లు నైవఁ గరికరాళి తెరల
శంఖశుక్తిసమితి సమయ నౌ సమయాప్తి, నంబురాశిశోషణం బొనర్తు. ౨౩౫

శా॥ సామిత్రి! క్షమ పోల దీదృశునెడం జాలించితిం దాని నా
సామం బెంతలు సేసెనో కనుము పైసన్నాహ మూహింపు మా

రా మేనొప్పగ రాఁడు సాగరుఁడు ద నామేనుఁ డర్థింప నిం
కేమీ త ప్పని ముప్పనంబడక కానీఁడొండు జాల్ముం డిలన్.

౨౩౬

తే॥ చాప మందిమ్ము లక్షణ ! శరవరమ్ము, లట్లు లాశీవిషమ్ములే యనఁగఁ జెల్లు
నవియుఁ గూర్పుము ననయు నియ్యబి నింకఁ, గాల్గ నడకలతోఁ గవు ల్గడచువారు.

మ॥ ఇతఁ డక్షోభ్యుఁడ యేని సాగరుఁడకానేని సనుర్యాదుఁ డు
జి తమర్యాదుఁడు నంచు లోకు లెదలోఁ జింతింప నొనేని బ్రా
ధతరోర్నిప్రథితుండయేని బలుగండ లైత్యు లుండంగ ను

సితుఁడే యె తగునేని మచ్చరములే జీర్ణింపఁగాఁ జేయవే.

౨౩౮

క॥ శోభితుఁ డై తగు నీతని, షోభిల్లఁగఁ జేయువాఁడ జూడు మితఁ డొకం
డే భోగ మందునఁటె డై, త్యాభుగ్నత చాలుఁ గాచు నదె త న్ననుచున్.

తే॥ అని ధనుష్పాణి యై కోధ మగ్గలింప
నంతటనుఁ గన్ను లారుణ్య మవధరింప
రాముఁ డభిరాముఁ డపుడు కరాళుఁ డయ్యె
నాయుగాంతాగ్నివలె జ్వలితాస్త్రుఁ డగుచు.

౨౪౦

తే॥ ధనువుఁ బీడింపఁ దొడర నింధనము లయ్యె
శరము లెడలింప సడలె నొ జగము లెల్ల
నుగ్రవిశిఖము ల్పిడుగుల యోజ నెటయ
నేమి గతి గాంచఁగలవొకో యెఱుకపడదు.

౨౪౧

క॥ శతకోటు లట్లు జ్వాలా, విలతములు శరములు వెడల వినుతులు సెలఁగెన్
శితకోటివిశిఖుఁ డితఁ డా, శతకృతుని పోడు గాఁడె చాలఁడె యనుచున్ ౨౪౨

చ॥ వెలుఁగులు వెంటరా ననిలవేగమనోగతు లొప్ప సాయకం
బులు పొలివోక రోదనులు బోరన బో రన వట్టివోవఁగా
సలిలములన్ పారించుటకుఁ జాల్కొన సంద్ర మతఁద్ర మానె యా
విలత యిఁకేల చెల్లు రఘువీరునిఁ గొల్వక నిల్వవచ్చునె.

౨౪౩

ఆ॥ ఉదక ముడుకు చుండ నూర్చిమాలికలతోఁ, బూర మెగువ నబ్ధి బూరటిల్ల
ఘామ మట్లు పైఁనిఁ దోప వింతగ జంతు, పాక మచటఁ గానఁబడియె నపుడు.

మ॥ పడగ ల్కొములు గన్నులు న్నెఱయఁగాఁ బాతాళ పుంజిల్వ లా
సడిఁ దత్రైత్యులు దానవు ల్వ్యధితు లై సాకంగ నిం దెవ్వ రే
ర్పడువా రంచు యుగాంతసంభవమహాప్రస్థాన మూహింపఁ జొ
ప్పడ రామాస్త్రపరంపరాఖ్య మగు నౌర్వం బబ్ధి మాయించుచోన్.

౨౪౪

- సీ॥ తాలముక్కలు గాఁగ రాలఁగాదొడరె నాశైలముల్ శైలారిశరము లడరఁ
గాకీచిప్పలు గానఁగా నయ్యె నొండొండ శోషణస్త్రోరువిస్ఫూర్తి నిగుడ
ధూమకేతువు లట్లె ధూమకేతువు లొప్పె నాగ్నేయబాణాగ్ని లంటఁగదియ
నూర్జిమాలికలు సత్వోర్జిమాలిక లాడె నాశుగాశుగవేగ మతిశయింపఁ
బదులు నూర్లు వేలు పదికోట్లకోటు లై, ప్రబలి రాముఁ డేయు ప్రదరవితతు
లమ్మహర్ణవమ్ము నట్టి ట్టొనరె నా, ఘూర్ణమాన మగుచు గొడవపడఁగ.
- క॥ పొడవడఁగ నైన నమ్మొయిఁ, దడబడుటే కాని మొనయఁదలఁపఁ డకట య
క్కడలి మును మందరాచల, మెడలింపఁగఁ దనుకఁ డిప్పు డిది విస్మితమే. ౨౪౭
- మ॥ ధను వాక్యష్టమొనర్చుచుం గడఁక మై దాక్షిణ్య ముట్టుటలూ
గ నితాంతప్రథమానతేజుఁ డయి యాకంపించు భూతౌఘముం
గనకే యబ్ధినె కాంచుచున్ రఘుకులాకల్పంబు కల్పాంత మ
ట్టె నిరూపింపఁగ నొక్క దివ్యశరము నైందంబునం దుంచినన్. ౨౪౮
- తే॥ కరులు మకరములెడలఁగాఁ గచ్చపములు, దేలఁగాఁబన్న గౌఘము ట్టూలఁ గాంచి
వ్రాలి కర మెత్తి పొనరించె వారణంబు, వలదువలదనిసామితివారణంబు. ౨౪౯
- క॥ అతఁ డాఁగినఁ దలఁగం డ, య్యతిరథవరవర్ణనీయుఁ డౌ రాముఁడు న
న్నతికుపితుఁ గాక యాదః, పతి నాఁకపడంగ నేల పరువిడ వనుచున్. ౨౫౦
- తే॥ అవల సాగరుఁగూర్చి రాఘవుఁడుపలికె, శోషిలఁగఁ జేయువాఁడ నీసౌబఁగులూడ
నీకుఁ జేదోడు వాదోడు నెఱిఁ దనర్చు, తోడు పాతాళలోకంబు జోడు గాఁగ.
- క॥ ధూళు లెగయించి యిప్పుడె, తోలెద నిర్దగ్ధనిఖిలతోయునిఁ గా ని
న్గాలిపడి యెల్లసత్త్వము, లోలిం బెనుగాలిఁ బెరసి యుట్టట్టుగన్. ౨౫౧
- క॥ మత్కార్ముకసృష్టంబు పృ, పత్కా-నలవర్ష మిప్పుడె సాగర నిను సం
పత్కాలవిరతుఁ జేయు స, మిత్కాంక్షులు కాల్లనడక మేకొండ్రు కపుల్.
- క॥ దానవులకు నిలుకడ నీ, వేనేర్పునఁ గూర్చొ యెంచి యెఱుఁగవు దానన్
నానయవిక్రమముల నిం, కీనెఱి ని న్నొరయు కష్ట మెంచెదొ లేదో. ౨౫౨
- మ॥ అని బ్రహ్మస్త్రము బ్రహ్మాదండనిభ మా నస్త్రంబునం జేర్చి యొ
క్కనిమేషంబున మార్విఁ గూర్చి ధను వాకర్షంబు గావించి యా
మనువంశోత్తముఁ డట్టహాస మొనరింప న్వేపటాత్కారని
స్వన మై ఘూర్ణి లె రోదనీకుహర ముత్సన్నత్వసన్నద్ధ మై. ౨౫౩
- క॥ గిరులు వడఁకె జీఁకటు లటు, గిరికొని దెస లాక్రిమించె గీల్కొని సరసీ
సరిదంతరములు సంక్షో, భరావ మెడలింపఁ దొడరె బాటవ మెడలన్. ౨౫౪

సీ॥ జ్యోతులతోఁ జంద్రసూర్యు లడ్డంబుగాఁ దిరిగిరి పెనగొనఁ దిమిరదీప్తు
లుప్పరంబునఁ దోచె నల్కానహస్రంబు నిర్ఘాతములు తోనె నిర్గమించె
ఘనమారుతస్కంధగతు లొప్పె వెనఁ బ్రభంజనుఁడు భంజించె వృక్షముల గరుల
వజ్రవైద్యుతవహ్ని వర్షంబు లటు మీతె భూతభైరవరవంబులునుఁ బ్రబలెఁ
గనులు మూతపడఁగఁ గదలక యుద్వేగ, మందె నెందు ఖగమృగాదు లడలి
యయ్యమోఘబాణ మజునిఁ గన్నయ్యయ, య్యబ్ధిపైని వైవ నడరునపుడు.

క॥ భూతములతోడ వీచీ, వాతంబులతోడ నాగవరరక్షస్సం
భూతములతోడ నంబుధి, యాతతవేగాతివేగుఁ డాతతీనయ్యెన్. ౨౫౮

క॥ ఆజనితోపప్లవమున, యోజనపరిమితికి లోని కొదిగి చనె నతం
డాజితు నాజితనూజం, డోజమెయిం బొడువఁగా ననుత్సుకుఁ డయ్యెన్. ౨౫౯

క॥ అంతటఁ దనయంతంబున, కంతం బిటు లౌ నటంచు నారసి స్వక మా
నంతర్థి నెడలి సముప, క్రాంతుఁడుగాఁదొడరె నతఁడు కమలదలాక్షీ. ౨౬౦

—♦ సముద్రుఁడు ప్రత్యక్షమయి శ్రీరాముఁ గొనియాడుట ♦—

సీ॥ ఉదయించు రవిబింబమో యన నొకతేజ మధిగతోన్నతశైల మందఁగాంచె
దీప్తాస్యములు సముత్థితము లౌ బహుమహాపన్నగంబులుతోడఁ బరఁగ నెగడె
స్నిగ్ధవైదూర్యభాసితమూర్తి మైకొని దేవతాస్ఫూర్తి వ్యక్తీకరించెఁ
బొల్చె జంబూనదభూషాసముజ్జ్వలర క్తమాల్యాంబరాముక్త మగుచుఁ
దమ్మిరేకులఁబోలు నేత్రమ్ము లొప్ప, సౌరపుష్పప్రజము శిరస్త్రుముగఁ దనర
మోము చందురుఁగన్నట్టి మురుపుఁదెలుప, నవలనంబుధియనఁగనై యదెతలిరై.

క॥ ముత్తియపుడండ నడుమం, జొత్తిలుచు నొక్కమేటి బోతి వెలయఁగా
హత్తిలు మేరు వెదపై, నెత్తిన కొన్తుభముతోడె యే నని మురియన్. ౨౬౨

తే॥ అట్టి యని కాక రత్నాకరాఖ్య తనకుఁ, గలుగుటకు స్వార్థరత్నప్రకాశ మొప్ప
ధాతురాగవిశేషవిద్యోతుఁ డైన, పలిమలకు సాటివచ్చు నా వఱలి తరలి.

క॥ తనలోని మేటి రతనము, లును బంగరుమేలినగలు లోలల్లక్షీ
వినివేశము లనఁదగు కొి, న్ననలుం గానికలుఁ గొంచు ననిచిన వేడ్కన్. ౨౬౪

ఆ॥ తొంటి గాలి మొగిలు దొరయుసంగతి నైన, తెరల తెరలుబాటు దృప్తసత్వ
వేష్టనమునుఁ దెలుపు వెనుబాటుతోడి పో, నడచు వడఁకు లొంటఁ గడలుకొనఁగ.

క॥ దోయిలి నెరయ మొగము గం, దోయియు వికసింపఁ దొంటిదొరపుకదోయి
యాయిత మైతివె పన్నగ, శాయీ యని పిలిచి మేలినన్నుతు లెనఁగన్. ౨౬౬

క॥ శరపాణి మైన రామున, కరమఱి లే కప్పనంబు లర్పించి ఖలా
శరబాధ తలఁగె నను ధృతి, సరగున సాష్టాంగ మెఱిగి సంభ్రమమెనఁగన్,

- ఆ॥ నమ్మి డగుచుఁ బలికె నాయన్న! యిల యాప, మట్లు జోతి వాయు వాకసంబు
మలఁగ వాత్మవృత్తి వలను శాశ్వతపథ, మందియున్న తత్వ మొందుచుండు.
- క॥ ఆధర్మమున నె యితని క, గాధత్వము వొసఁగుఁగాని గాధత్వము గా
దాధి యుపాధిగ నొదవెడు, బాధ యనం బరఁగు నది యపకృమ మగుట.
- ఆ॥ కామలోభ పరతఁ గాని భయంబునఁ, గాని సకలసత్త్వకాంక్షితముల
స్తంభనం బొనర్పఁ జాల జలంబులఁ, బలుకువాడ నిజము పార్థివేంద్ర! ౨౭౦
- క॥ ఒడయఁడ వని ని న్నరయక, తడసిన త ప్పన్న దొకటి తఱిఁ బోలని దీ
జడమతిదెస దండనమెయి, బడలించితి వదియచాలుఁ బద్మదలాక్షు. ౨౭౧
- క॥ రక్షింపుము రక్షింపుము, పక్షింద్రపతాక చేవ! పరమపురుష! నీ
శిక్షం బెఱిఁగితి మధిపుఁడు, దా క్షమియింప దొరఁకొనఁడె దానుల తప్పుల్,
- సీ॥ నీ తమోమయి మాయ నిర్గమింపఁగఁజేయ భూతంబు లన్నియుఁ బొడమి నెగడు
నవి కారణస్వభావవృత్తంబు లై యుండుఁ గావున జడభావకలన పొసఁగు
నీవిరాడూప్రింబు నెలకొన దాని సత్త్వంబున నైరి దేవతలు ధాతృ
ముఖ్యులు రాజసమున మన్యువున భూతపతియుఁ గా నన్నియుఁ బరఁగె నవల
శుద్ధసత్త్వాకృతివి నిత్యశోభనుఁడవు, నిర్వికారుఁడ వజుఁడవు నిర్గుణుఁడవు
కేలమెయి మాయ లీల లంగీకరింతు, వేనియును వానియనలేవ మెనయ వెపుడు.
- క॥ త్రైలోక్యరక్షణమునకు, లీలామనుజాకృతి నిర్వలీనుఁడ వగుచు
హేలమెయిఁ బెరయ నరయం, జాలఁడు వీడనఁగ నైతి సౌమ్యత యెడయ.
- తే॥ పసులు మొఱకులు గాఁపరి ప్రభుఁడు దండ
మెడనెడఁ బొనర్ప సన్మార్గ మెనయుచుండు
రట్టు లీశిక్ష నీతత్త్వ మందఁగంటి
నభయ మిచ్చి లంకామార్గ మరయుమయ్య, ౨౭౨
- * క॥ ధీవరులు జలధి యితఁ డని, యేవలనుననేనిఁ గొందు రిష్టార్థముల
దేవా! గాలికఁ గడలెడు, నావిధమునవాని నొంపనా నీశెరముల్. ౨౭౩
- తే॥ శరణుజొచ్చితి భక్తవత్సల మహాత్మ! సర్వలోకశరణ్య! రక్షాధురీణ!
యలసినాఁడ మహాభయ మొలసినాఁడ, దొరవు నీయంఘ్రి ది క్కని దొరిసినాఁడ.
- ఆ॥ ఎదియొ దారి సూప నెంతు సహింతుఁ ద, ద్భారమెల్ల గ్రాహతత్తులవలని
బాధలం దొలంతుఁ బరఁగ నీసేన యా, దరిని జేరి నెఱయుదనుక రామ! ౨౭౪
- మ॥ అనిన రాఘవుఁ డప్రమేయవిభవుం డాయంబుధిం గాంచి యి
ట్లనె సంయోజిత మిమ్మహాశర మమోఘాపాత ఖిదానిఁ బో
లిన లక్ష్మ్యంబున వైవఁగావలయు జాలింబోక యాయిమ్ము నా
కొనరం దెల్పుము మిన్నకుంట తగ దాయోజ స్ప్రియోగించెద.

—♦ రాముడు సముద్రః పనంబున తనది వ్యాత్రులు ద్రుమకుల్యమున నాభీరులపై వైచుట ♦—

ఉ॥ నావుడు రామచంద్రు వచనం బమృతోచిత మందుకొంచు మి
న్నావల నంది యబ్ధి యనే నయ్య ! గుణోత్తర ముత్తరంబునన్
దావల న్నాన దౌ మరువు దా ద్రుమకుల్య మనంగఁ జెల్లుఁ బు
ణ్యవృత మైన దీవువలె ఖ్యాతిఁ జెలంగుచు ముజ్జగంబులన్. ౨౮౦

తే॥ ఉగ్రదర్శనకర్ము లనూర్జితులు వి, గీతు లతిదుష్టు లత్వంతకిల్బిషులుఁ గి
రాతు లున్నగు దస్యులరాతు లగుచు, వార లొనరించు రారా పవార్య మధిప!
క॥ ఘోరు లమరానులే పో, వారలు మద్వారి గోల నట్టిచనఁగ నౌ
దారి ఘటియింపఁ గలుషం, బారీతిఁ బొనర్పఁజూతు రనవరతంబున్ ౨౮౧

క॥ ఆపాపుల సందర్శన, మాపగిదిన్ స్పర్శనము నహస్థితియును న
న్బాపాత్ము నొనర్చెడు న, ప్లాపం బెడలింపుమయ్య ! పాపాపహారా ! ౨౮౩

క॥ ఘోరం బీశర మయ్యా, భీరులపై వైపుమయ్య ! వెర వదె యన న
వీరవరేణ్యుఁడు తద్వ్యా, హారం బనువార నరసి యటు లొనరించెన్. ౨౮౪

మ॥ మరుకుక్షిం జొరఁ బాటి యబ్ధిలుసుల న్నాముచి దీప్తాశని
స్ఫురణ ల్పెల్లుగఁ గోఁప దిక్తుల విస్ఫోటించు గర్జ ల్పలం
గ రస స్వచ్ఛి రసాతలం బరసి యక్కాంతారముం గొల్చి డు
ష్టరసంబు ల్వసఁ బీల్చి స్వీయశంసంస్థానంబు సేరె న్సౌరిన్. ౨౮౫

తే॥ రామబాణకృతావనివ్రణముఖమున, నారసాతలముననుండి యరుగుదెంచి
శుద్ధగంగాప్రవాహంబు చూడనొప్పె, నెప్పటికీఁబయి కెగయ నై యెసకమెసఁగ.

క॥ కూప మది వ్రణ మనంగ న, కూపారమునందుఁ బేరుకొననయ్యె నటే
యాపద మొగి మరుకాంతా, రోపాఖ్యఁ దగెం జగత్ప్రయోగశ్రుతిన్. ౨౮౬

ఆ॥ అటు లొనర్చి పేర్చి యమ్మరుస్థలికిఁ దా, వరము లొసఁగె నమరవందితుండు
పసులమేత మిండు పాడిపంటలు నిండు, వమాలఫలరసములు మొనసియుండు.

క॥ సుకరక్షీరస్నేహం, బకలంకౌషధవిశేష మారోగ్యగుణా
వికలము శుభశారభ మతి, వికస్వరము నగుచుఁ బుణ్యవిధు లిది వెనుచున్.

క॥ అసి రాముఁడు వరి మొసఁగిన, ససితిరసాభాగ్యగరిమ నంది వెలసె న
మృనికి మనుకులుసిఁ గనుఁగొని, యనే సరితాపతి ప్రసక్త మరుసం బెసఁగన్.

క॥ నీయదె లోకం బొకపని, సేయంజాల వను పలుకు సెల్లునె నీయ
త్లే యొడ్లు న న్నటిమి పెడ, దోయం దలఁపడినఁ గాదు ధూతారిచయా.

—♦ సముద్రుఁడు తనయందు సేతువుఁ గట్టునుపాయముం జెప్పి యంతర్హతుఁ డగుట ♦—

తే॥ అట్లుగావున విశ్వకర్మాత్మజాతుఁ, డతినికిం బ్రతి యైనవాఁ డప్రతిముఁడు
తత్కృపాప్రీతిపూర్వప్రదత్తివరుఁడు, నలుఁడు నీసేనఁ గలఁడు సన్నద్ధఁ డతఁడు.

- క॥ ధీమంతుఁ డాతనిం గొని, శ్రీమంతుఁడ ! యానతిమ్ము సేతు వొనర్పన్
సామగ్రి నేను మోచెద, నామహితుఁడు వైవ యోధు లందీయంగన్. ౨౯౩
- తే॥ చేయుఁగావుత సేతు వాసిద్ధిమంతుఁ, డదియు నాయం దొదవి లంక నందుఁగాత
కూళ దెగుఁగాత సీతఁ జేకొందుగాత, నీదు కీర్తి జగత్త్రయి నెగడుఁగాత. ౨౯౪
- క॥ ఈకృతి పుణ్యఫలప్రద, యాకృతి గొన్నట్టి తేజ మఖిలజగములన్
గైకొని మనుషంజాలు న, నేకులఁ దరియింపఁజేయు నితకంకణ యై. ౨౯౫
- క॥ ఏ నరిగివత్తు నింకిట, నీనెటి నెటయంగ మెటయనేర్తువ కాదే
శ్రీనాయక యని యంబుధి, తా నంతర్ధాన మెనఁసిఁ దరుణీమణిరో. ౨౯౬

—♦ నలుండు సేతుబంధనమునను శ్రీరాముననుజ్ఞ గోరుట. ♦—

- ఉ॥ అంతట వానరప్రవరుఁ డైన నలుండు వరప్రభావము
త్యంతసమృద్ధి మైకొన సమర్థత మైఁ దనరాని జానకీ
కాంతునిఁ జేరి మొక్కి యొసంగంగదె యాజ్ఞఁ బొసంగ సేతు వే
నెంతయు వేడ్క మీఱ రచియింతుఁ దలంతుఁ గృతార్థత న్మదిన్. ౨౯౭
- క॥ నాతండ్రి వర మొసంగిన, యాతత్త్వముఁ దెలిపె నీతఁ డది నిజ మన నై
నాతలపును బెనఁగొనె ని, ట్లితటి నే నెంత సేయనేనియుఁ దగుదున్. ౨౯౮
- ఉ॥ మందరమందు మాజనని మానితఁ జేకొని విశ్వకర్మ ని
ష్పందసుఖాధ్యుఁ డై తనరి బాలుఁడు నీ కుదయించు వాఁడు నా
యందలి శిల్పవైభవము లందఁగలాఁడు తరించువాఁడు వా
ర్ధిం దనలావుమై ననియెఁ దేకువమై వచియించె నబ్ధియున్. ౨౯౯
- క॥ ఒండు దెలుపకయ యే నొ, క్కండనె నేర్తు నని పలుకఁగా నే మగు నా
తండు స్మృతి కెక్కఁజేయఁగ, మెండుకొనె నిద్దిత మది సమీహిత మగుచున్. ౩౦౦
- ఉ॥ ఓకపులార ! మీర లిఁక నోషికమైఁ గొనితెండు సాలముల్
ప్రాకటశైలశృంగములు పాదములుం దగునట్లు లన్నియుం
జేకొని యే నమర్చెద విశేషవిధాన మచర్చితంబుగా
నొ కృతి నామతిం బెరసె నాకృతిఁ గైకొని చొప్పు చొప్పుడన్. ౩౦౧
- క॥ దండమె వళ మెనయని యు, ద్దండులనేనియు మరల్పఁదగినది సు మ్మా
మొండిక్షమ శకులఁ దీర్చునె, పండునె సాంత్యమ్ము దానపద్ధతి వలనే. ౩౦౨
- తే॥ అమ్మహోదధి యిమ్మెయి నందువాఁడె, సేతు వొనరింపుఁడని యుక్తిఁ జెప్పువాఁడె
దండభయమునఁ గాకున్న దాశరథికిఁ, జుట్ట మే నొదు నని యెంచి చూడఁదగఁడె.
- క॥ కావున వైశమె సేతువు, గావలె యుదధిం దరింపఁగావలె దఱియం
గావలె లంకం బారిగొనఁ, గావలె రక్కసుని జయము గావలె బలికిన్. ౩౦౪

క॥ అని నొడువ వార లౌ నన, ననుమతి నెఱపెనుఁ బ్రవంగమాధిపుఁ గొని య
య్యినకులతిలకుఁడు మే లన, ననుజుఁడును విభీషణుండు నను విదె యనుచున్.

ఉ॥ మాంగళికోద్యమం బటు లమానుషయోగకళానిధాన మై
పొంగ గుణోచ్ఛ్రితం బగుచు బోరన నాహరినాహినీప్రజా
భంగతరంగనిస్వనవిభావవిభావ్యరసప్రవాహ ము
ప్సంగెను రామదేవుఁ గని పొంగిన వానికి నీడు జోడుగాన్. 30౬

క॥ అని విభుఁ డెఱిగించిన సతి, విని సర్వేశాన లోకవిభు చారిత్రం
బనువమరస మావల నే, యనువునఁ జెల్లెనొ వచింపు మని యడుగుటయున్.

శా॥ భావాభావవిభావభావవిభవప్రస్తావసంభావనా
ప్రావీణ్యప్రథమానభావుకజనప్రఖ్యాతభావోదయా
జీవంజీవితజీవలోకరసలక్ష్మీప్రాప్తానంతచి
ద్భావానూనకలానిధానసుఖనిత్యశ్రీవిశేషాంచితా. 30౮

క॥ భ క్తజనానుగ్రహసువి, భ క్తరసోదయ! దయాప్రపంచితగుణసం
భ క్తమహావిభవాభి, వ్యక్తావ్య క్తస్వభావవరనద్భావా. 30౯

వనమయూరము॥ కారణగణోపచయకల్పితజగత్కా
పూరణగుణాతిశయపోషణసముత్కా
వారణమనోధిక్యత్రవాంఛితవలత్కా
లేరణవినాశితమహీజనపుష్పత్కా. 3౧౦

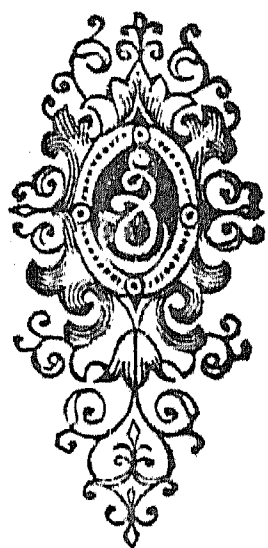
గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితా యోగహృద్యమహితా త్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున
యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబునం
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీరామకథా-మృతము

యు ధ క ం డ ము .

పూర్వభాగము - చతుర్థాశ్వాసము .

కామ్యజగదధీశ
త్వాకలితవిలాస చిన్మయాంతర్హృదయా
ప్రాకటభవాబ్ధిసేతు
శ్రీకరకరుణాకటాక్ష ! శ్రితసంరక్షా !

- అ॥ అవధరింపుమయ్య ! యనవరతామృత వాక్ప్రసంగ మొనగి వలనుసూపు
మయ్య ! యభవుఁ డప్పు డగరాజకన్యకఁ, గాంచి స్మేరదృష్టి కలన మించి. ౧
- తే॥ పలికె నిట్లని వింటివే కులుకులాడి, లోకనాయకు నానతి లోనఁ జొచ్చి
యప్రేమయచిదానంద మందఁజేయ, నలుఁడు పరిపంథిజనదవా నలుఁడు గడఁగి.
- క॥ తనతోడియూధవులఁ దో, డొక్కిని బీరము మేలితోన గొనకొని పెరుగఁ
ఘన మన మబ్బెడు తటి యని, మనోగతము సేసి నేతుమార్గక్రమమున. ౨
- తే॥ లోనియాలోచనమున నాలోచనమ్ము, సేసి సహజన్మకృత్యయోగ సిద్ధిఁ జెటిఁగి
వస్తుసామగ్రిఁ గూర్చ నౌ వల నిది యని, శ్రుతపటిచె నెల్లవానరస్తోమమునకు. ౩
- ఉ॥ ఆయెడ రామచంద్రుఁడు మ హావిభవుం డఖిలార్థదర్శి ను
శ్రీయుత మా స్వకీయపదసిద్ధము లింగ మొకండు కీర్తనం
స్తాయము సేతువుం దొరయు నబ్ధిదరి న్నెటి సుప్రతిష్ఠితం
బై యనువొందఁగా నిలిపె నాతని దౌ తలఁ పెన్నశక్యమే. ౪

క॥ పూజ లొనరించి ధృతి నం, భోజదళాక్షుండురామభూపతి మహితో
త్రేజనము నెఱసి తనయ, వ్యాజకరుణ వెలయ నిట్టు లనె శ్రీయుతుఁ డై . 2

—♦ శ్రీరాముఁడు రామలింగప్రభావముఁ గపులకు బోధించుట ♦—

సీ॥ ఇచట మత్కృతి మించు నీసేతుబంధమ్ముఁ గ్రామిల్లి సేవింపబంధ మెడలు
రామలింగేశుఁ బర్వతవర్ణనీదేవి భక్తిమై బూజింపఁ భవము దలఁగు
నెవఁడు వారాణసిఁకేగి గాంగజలమ్ముఁ గొని తెచ్చి ప్రయతుఁ డై కోర్కు లలరి
యనువొంద నిమ్మూర్తి కభిషేక మొనరించి భార మంబుధిలోనఁ బరఁగ వైచు
నతఁడు బ్రహ్మణ్యుఁ డై బ్రహ్మ మందఁగలఁడు
బ్రహ్మహత్యాదిపాతకప్రచయ మడఁగు
వాని కేఁ గూర్తు వత్సలత్వంబు దనర
వంశపావనుఁ డవ్వఁడు వసుధలోన . ౩

క॥ మనుజుం డెవ్వఁ డేనిక, ఘనపాపాఘము లొనర్చి కాని పథమునక
జననేనియు రామేశునిఁ గని యన్నియు విడిచి కొలువఁ గాంచును ముక్తిక . ౪

తే॥ రామలింగేశ్వరా ! యంచు రక్తి వొదల
నామ ముచ్చారణ మొనర్చు నామహితుఁడు
నేమమున నున్న సీమయు నిర్మలంబు
శ్రీమహిమాన్నతుఁ డతని సంసిద్ధి వెరయు . ౫

క॥ రామేశ్వరతీరంబున, కామడదూరంబులోని దగు జీవం బె
స్థేమెయి మడియునయేనిక, దామరసార్భకుని పుణ్యధామం బెనయుక . ౬

క॥ ఆచంద్రార్కం బిది పు, న్యోచిత మగు తీర్థ మనఁగ నొప్పుఁ బ్రధిత మై
త్రోచిచనక చేసిన తప, మాచొప్పున వేయుమడుఁగు లై వర్ధిల్లుక . ౭

చ॥ అని మనువంశరత్న మటు లొనరిసేసి విధాన మొప్ప నె
మ్మనమున ధ్యానయోగము సమత్రక మా నెఱిఁ బాదుకొల్పినక
ఘనకుతుకం బెలర్ప జనకామ్ముని రామునిఁ గాంచి సత్కృతు
లనరఁగ నేను ధీశరధి ! దాశరథీ ! యని యిట్లు పల్కితిక . ౮

క॥ నీసంకల్ప మమోఘం, భోసావిత్రీకులదీప ! యుజ్వలరూపా !
యేసరణి నెది పొసర్చితి, వాసకల మొసంగు నట్లె యరమట లేలా . ౯

ఉ॥ నీవఖిలాత్ముఁ డా హరివి నిర్మలమూర్తివి యెల్లలోకులం
బావనులం బొనర్ప నరభావము నొందితి నేను మున్ను గా
దేవత లేంచి యుంచినదె దేవ ! వధింపుము లోకకంటకుక
రావణు నింక ని న్దొరసి రాఁగలవారలె యింద ట్టికృతిక . ౧౦

- క॥ కల్యాణమూర్తి! త్రిజగ, త్కల్యాణ మొనర్చి నీదు కాంతం గొని సా
ఫల్య మొదవఁ బురికిం జని కల్యము వెలయింప నెపుడు గడకొ నెదొకదే. ౧౬
- క॥ అని నెయ్యము తియ్యముగా, ననువొందఁగఁ బలికి తత్సహత్వము తనరన్
ఘనతత్త్వరహస్యంబుల ననుమతిమైఁ దేర్చి తనివు నందిన ధృతితోన్. ౧౭
- తే॥ రామదేవప్రతిష్ఠిత రమ్యమూర్తు, లందు నర్ధార్ధనిజకళ లందఁజేసి
వచ్చెదనటంచు నే నిట వచ్చినాఁడఁ, జిత్త మాతనిమూర్తిపైఁ జేర్చినాఁడ. ౧౮
- క॥ ఆరామప్రభుఁ డాదట, నారూఢిమెయిం బ్రవంగ మాధిక్యతులఁ జె
న్నారఁ గని మీర లింకిట, నారంభింపఁదగు సేతు వని నొడువుటయున్. ౧౯

—♦ కపులు రామాజ్ఞ చొప్పున సముద్రమున సేతువుంగూర్చుట. ♦—

- శా॥ రామాధీశు ననుజ మునొక్కని మహారణ్యంబులోఁ జొచ్చి యే
మే మంచు న్మెయివెంచి యూధపులు సౌ హిత్యంబు చెన్నార ను
ద్దామప్రక్రియఁ బెల్లగించిరి గిరుల్ ధాత్రీజము లైచ్చి ర
ట్లామంత్రించుచు వైచి రంబునిధి తోయకాఘంబునం దద్రీజా. ౨౦
- సీ॥ అశ్వకర్ణము లొంట నందిచ్చి నైశమేకుటజము ల్లానుమవి కొసరువారు
సాలాక్షనంబులు చాలునా యివె యింక ధవనంశము లటంచుఁ దలుమువారు
కర్ణికారము లివి కావు బిల్వము లంచు సప్తచ్ఛదము లిచ్చి జరుగువారు
తిలకంబులో యంచుఁ దిమిశంబు లెనయించి యవెయశోకములనియటచువారు.
ఇంద్రకేతువు లనుచుఁ బైకెత్తి నారి, కేలహింతాలతాలర సాలనక్త
మాలవకులాదు లొక్కట మలయఁజేసి, గేలిమెయి నాడుకొందురు శీశవరులు. ౨౧
- తే॥ ఆటమైఁ దెచ్చి రట్లై మున్నీట వైచి, రాకపులఁ గపులన నెట్లు నాకపులను
జంబుజంబీరనింబక దంబముఖ్య, సాలముల నిండె నబ్ధివై శాల్య మబల. ౨౨
- మ॥ ఖదిరాశ్వత్థకపిత్థచందనగజ గ్రాసాక్ష ముఖ్యంబులన్
ముదమొప్పం గొనివచ్చి రద్రీశిఖరమ్ము లైచ్చి రాకాశముం
గదియం జేర్చిరి పేర్చి రెమ్మెయి కడంక న్నేర్చిరో నాఁగఁ జె
ల్లదు శాఖామృగముల్లదా యొకట లీలాభాషితోల్లాసినీ !. ౨౩

—♦ నలుఁడు సేతువుం గట్టుట ♦—

- తే॥ అందఱును దెచ్చునవి యెల్ల సందుకొనుచు
నబ్ధి వైచుచు ఘట్టించి యలవటచుచు
కొలత లిడి హెచ్చుతగ్గులు కూర్చుకొనుచుఁ
దొడరెఁ బొనరింప నలుఁడు సేతువు రసజ్ఞ ! ౨౪
- క॥ పదియామడలు వెడల్పుగఁ, బదిపదు లామడలు పొడవు పరఁగఁగ నవ రై
పదిలమయి యుండ మదిలో, నుదియంగొని కుదురుపటిచి యుజ్జ్వలుఁ డగుచున్

సీ॥ ఇనుమ్రాకు లొండొంటు బేర్చి యడ్డలు సేర్చి యాలంబనంబుల ననువుపటిచి
కాళ్ళఘట్టనలచేఁ గదియించి కుదియింప నౌ నెడ లొండొండ నదిమి యదిమి
పలుతాలు కొండలు పాదకూటమ్ములుఁ బరగింప నౌ చోట్లఁ బాదుకొలిపి
పై మేలిపలకలు పటిచి కీల్కొనఁజేసి నెఱచూడ్కి నిగుడించి నెరులువాపి
కట్టెఁ గట్టితనము గలికితనంబును, గానిపింప వాడు కలనఁ బెంప
వస్తుసమితిఁ దెచ్చి వానరేంద్రులు నింప, మొనసి కడలి భారమును వహింప. ౨౬

తే॥ అమ్మహాకాయులు ప్రసక్తి హస్తిమాత్ర
ము లగు పాపాణములు గిరు ల్మోచి తెత్తు
రటు సముత్పాటన మొనర్చి యనువు నెఱయ
దారుయంత్రంబుల నొకొండ్లు దార్చుచుందు. ౨౭

క॥ జలము పయికెగసి యభ్రం, బొలసి పునఃపతిత మగుడు నురుధారాసం
కుల మయ్యె నబ్ధి వానరు, లలవోక గిరు ల్దారలు నాసమయమునక. ౨౮

ఉ॥ కొండలు బండలుం దరులుఁ గొల్లలుగాఁ గొనితెచ్చి వైచుచుక
దండఁ బ్రమాణసూత్రపటదండములం బరఁగించుచు న్నము
ద్దండత నెందుఁ దారె యనఁ దార్కొనుచుం బరికించుచు న్ధరా
ఖండలు నాజ్ఞ నెక్కొని రఖిండులు వా రటు సేతునిర్మితిక. ౨౯

తే॥ చూడనేర్చినకనులకే చోద్యమయ్యె, నాడఁదొడరెడు నాల్క-లే యడరవయ్యెఁ
గేలిమెయిఁ దృణకాష్టోరు గిరితగుప్ర, తతులు గొని వారు పఱ తెంచు తటిని గిరిజ!

తే॥ కట్టుచున్నాడు నలుఁ డబ్ధిఁ గంపితమ్ము, సేసి యమ్మహాసేతువు భాసురముగఁ
గూర్చుచున్నారు వానరు ల్ఘోరకర్ము, లంగనా! యింకను గొఱంత యనఁగఁగలదె.

తే॥ క్రోతు లిరుగడలం గీలు కొలిపినట్టి, పుష్పితంబులు ఫలితము ల్భూరుహములు
పెట్టినట్లుండ వచటునఁ బుట్టినట్లై, కానిపించె విపరివృత్త కాలగతిని. ౩౨

ఆ॥ శైలములును శిలలు సరిదధీశు జలంబు
లొరయ దొరయు నులివు లొక్కఁ డగుచు
సాగి దెసలు మిన్ను సవరింప నలనాటి
మథనవార్త నతఁడు మఱచి మొరసె. ౩౩

క॥ కృత్యారంభము నాఁడు ని, రత్యయముగ నడువఁ బదియు నటు నాలుగు నౌ
ప్రత్యయమున నామడలకుఁ, బ్రత్యక్షం బగుచు సేతు పద్ధతి తనరెక. ౩౪

క॥ మఱునాఁ డిరువదియామడ, లఱుమఁగానయ్యెఁ దఱిమి యాభీమబలుల్
నెఱయించు నెఱిని విభు న, క్కఱఁ దలఁచెడు చిత్తవృత్తి గడలుకొనంగక. ౩౫

ఆ॥ అటు తృతీయదివస మం దేకవింశతి, యోజనములు గడచి రురుబలాఘ్య
లవల నాలుగవది యగు నాటి కిరువది, రెండు యోజనములు రెమ్ముకొనిరి. ౩౬

క॥ పంచమవాసరమునను బ్ర, పంచితవిక్రములు రెండు పదు లొకమూడు
సంచితము లైన యామడ, లంచితలీలం దరించి రాదరి దటియన్.

32

మ॥ అతివేలోద్యము లాహరీందు లరరే యావేల నావేల సు

స్థితిఁ గన్నట్టి సువేలశైలవరముం జేరంగ సారంగ వుం

గతి మీఱ న్నమకించి యాకృతినెఱిం గావించి నేవించి రా

శ్రితరక్షాచణుఁ డైన రాముపదము ల్సిద్ధార్థు లై పార్వతీ!

33

క॥ ఆవిశ్వకర్మతనయుం, డావిశ్వనిచితనయుం డహో యంబుధిలో

నావిర్భవింపఁజేసిన, యావిశ్రితకీర్తి రూప మట్లొండెఁ జెలీ!

34

క॥ శ్రీమంతుఁ డాతఁ డదియును, శ్రీమంతం బనఁగఁ దనరె శ్రీమంతు కృపన్

సీమాంత మెనసి లంకా, సీమంతము దీర్పఁజాలు స్థితి కెక్కి సఖి.

35

క॥ ఆసాగరమున నలకృత, మా సేతువు వొల్చె నంబరాంతరమున శ్రీ

భాసిలు స్వాతీపథ మన, నాసాదితనకలసుగుణ! యశాచిత్వచణా!

36

క॥ ఆయద్భుతమును గనుఁగొన, నాయమరులు సిద్ధవర్షు లటు గంధర్వుల

పాయని ధృతి బయలున నన, పాయస్థితిఁ దనరి రపుడు పర్వేందుముఖి.

37

—♦ దేవగంధర్వులు సేతుబంధనమునఁ గవుల నెన్నుట. ♦—

సీ॥ అనుపచింత్య మసోఢ మతిదుష్కరం బద్భుతాద్భుతం బధిరోమ హర్షణంబు

నా నొప్పుచున్నది నలసేతు విది బలే యబ్ధికి సీమంత మనఁగఁ దనరి

సుకృతనైశాల్యంబు శుద్ధకాంతిసుభూమి సునమాహితంబును సుదృఢతరము

నై తీర్పుగన్నది యఖిలేశుఁ డీరాముఁ డగు నింక సందియం బందనలదు

చాల్పు నూతామడలును వెడ ల్పటు పది, యామడలుగ ఘంటాపథ మంబుగాళి

గడఁగి కావించువాఁ డున్నె కడచినారు, కవులు గడచి రిక్కట్లు జగములవారు.

ఆ॥ అనుచు వార లనఁగ నఖిలభూతంబులు, బ్రమద మంద సేతు బంధనవ్ర

కాశ మొప్పెఁ గుప్పి గంతులు నైచి ర, య్యగచరేందు లొడి రతిచి రగడ!

క॥ ఆకోటిసహస్రములు వ, నౌకసులు మహాజనులు మ హాంబుధి సేతు

శ్రీకరణమునఁ దరించిరి, శ్రీకరులు భవాబ్ధి దాటి సిరిఁగాంచ రటే.

38

క॥ ఇదె పున్నెం బిదె మాన్యం, బిదియె యసీదృశము శ్రితిన మీహితి మరం

బిదెపో ముక్తిద్వారము, మదవతి! రామకృతసేతు మార్గం బెన్నన్.

39

తే॥ రామసేతుస్మృతి మనోభిరామములు త, దభిగమనదర్శనము లేతదాశ్రయణము

రామలింగేశు సేవాభి రతియు నిఖిల, కలుషహరములు సంతోషకారణములు.

సీ॥ ఆసాస నత్తాడె దకట యే మని బ్రహ్మహత్య! యెచ్చోటనో యడఁగి మనుము

భూణహత్యా! నీ కుబుద్ధిమానవు చని తలదాచుకొనరాదె తడయ కొకట

మ త్తతవాయదో మద్యపానమ ! నీవు పడెదు లే నీపాట్లు బ్రహ్మ యెఱుఁగు
పాడు స్తేయంబ ! నీ పంబ రేగును లేచి పాటిపోరాదట బ్రదుకుఁగోరి

యోపిశాచులార ! యోబ్రహ్మరక్షస్సు, లార ! మీకు వలను లావుఁ గలదె
యేల కదల రింక నీనాట మీవారు, సేతుదర్శనంబు సేయువారు. ౪౮

క॥ అని నొడువుచు నొండొంటిం, గని మీఁ దారయుచు బిట్లు గలఁగుచుఁ జనలే
క నితాంతచింత మునుఁగుచుఁ, గనుకని మేర గుమిగొంచుఁ గదలుచునుండున్.

తే॥ దాశరథిచేఁ బ్రతిష్ఠాపి తంబు గాఁగఁ, జెలఁగు పాపాణనవకంబు సేరఁబాటి
నంతనే మర్త్యుఁ బాసి దిశాంతములకు, నిన్నియుం జనుఁ దత్సత్త్వ మెన్నఁదరమె.

తే॥ దర్భశయనంబుఁ గాంచఁ జింతలు తలంగు
నానవగ్రహపలదృష్టి యఘము లడఁచు

జ్ఞాన మొనఁగు రామేశు దర్శనము తోనె

రామసేతువుఁ గన ముక్తి రామ వలచు. ౫౦

౫౦

మ॥ పడఁతీ ! పాపము లెట్లు పైకొనినఁ జేడ్పాటు ల్విజృంభించినన్

జడభావైకనిమగ్నుఁ డైన బహుదు శ్చర్యోచితుం డైన నె

ప్పుడయేని నిర్విభు సేతువార్త విని యాపొల్లి న్మెలంగంగ నె

న్వఁడు చిత్తం బిమ జన్మవార్ధి దరి నవ్వాఁ డొందఁగాంచుంజుమీ. ౫౧

౫౧

తే॥ అచట నెలకొ నె గంగాదు లౌ సరిత్తు, లెల్లజేజేలు జడదార్లు నిమిడి రట్లు

లందెపో యందె దొడిగిన దఘము లడఁప, బంధముక్తిఁ బొనర్చ నాభారమనుచు.

క॥ రామకృతసేతువృత్తం, బేమానవుఁ డైనఁ జదువ నెఱిఁగింప వినన్

గామాద్యరిసాక్షయము, న్నేమంబున నెఱుపు నెగడు నిర్మలుఁ డగుచున్. ౫౨

౫౨

క॥ అంతట విభీషణుఁడు తా, నెంతయుఁ గుతుకమునఁ బేర్చి హితులఁ గొని సము

ద్రాంత మెనసి గదతోఁ బ, ర్యంతార్పితదృష్టిఁ బరుల నరిగొన నిలిచెన్. ౫౩

౫౩

మ॥ పతి సుగ్రీవుఁడు గాంచి మాంగళిక మా ప్రస్థానముం దెల్పి స

మ్మతి నిమ్మారుతసూతి మూఁ జెనయు మమ్మై లక్ష్మణుం డంగదాం

సతలాలంకరణం బొనర్చు నెర నౌ సంద్రంబు దాఁకింతు వీ

రతిలోకప్రతిభాసమానమహిమాఘ్నా రామ ! శ్రీమానితా. ౫౪

౫౪

ఆ॥ మేలి చిగురు లట్లు మృదువు లౌ నిమ్మొయి, యడుగు లిట్టి కఠిన మైన నేల

జోడ తెరలఁ దొక్కఁ జూచి సహింతునే, మకరనిలయ మలఁతి మలసిచనునె.

క॥ అను వాని హికోత్తులు మె, చ్చి నవోన్మేషంబుతోడి సిరి చెలువారం

దనరారి వారి మూఁపుల, నినవంశ్యు లలంకరించి రేడ్డెఱ మెఱయన్. ౫౫

౫౫

క॥ ధను వెక్కిడి ధర్మాత్ముం, డనుగతసుగ్రీవుఁ డగుచు ననుజుం డటు తో

డనె రా సేనాముఖమున, ననువొందఁగఁ దనరి కడచె నవ్వార్ధి వెసన్. ౫౬

౫౬

సీ॥ బలుతోక లెగయించి బ్రహ్మాండగోలంబు సవరింతు మని చర్చ సలుపువారు
 సేతువు నడుచక్కఁ జిలుగంతు లిడుచుఁ గా లానఁ దత్పరాప్తి కడరువారు
 పార్శ్వభాగంబులఁ బట తెంచి యొండొడ్ల నొరయుచుఁ దఱుకున నులుకువారు
 దారి చాల దటంచు వారిమధ్యంబున నీదువా రటు దివి కెగయువారు
 నేము వేహాయసపథంబె యెనసివత్తు, మనుచు సౌపర్ణకాఖ్యాన మందిపుచ్చు
 కొనెడువారును నై యబ్ధి కూల మెనయఁ గనిరి హరివీరు లుత్కుల్లకమలనయన!

తే॥ అట్లు హరివాహిని తరించునపుడు తొడరు

భీమనిర్ఘోష మర్ణవపుధులఘోష

మాఁగి లంకాపురం బెల్ల నాక్రమించెఁ

దొలుతతాఁకు డదియకాఁగఁ గలుషశమని !

౬౦

ఆ॥ కడచి యపుడె బహుల కందమూలఫలోద, కంబు నాఁగ నెగడు సంబునిధిత
 టంబునందు విడిసె నంబరంబు గ్రసించి, నదియ చాలు ననఁగ నమరవినుత !

ఉ॥ అబ్బలు వెంచి తచ్చరిత మంతయు చుష్కరమే యటంచుఁ బె

ల్లబ్బుర మావహిల్ల నపురా యని వేలుపులు స్మహార్షులు

న్నిబ్బర మైన దృష్టి నవనీరదవర్ణుని రాముఁ గాంచి పె

న్నుబ్బలి దాఁటినార మని యుబ్బున మైమఱ పుల్లసిల్లఁగన్.

౬౩

ఆ॥ ఇంచురసము లలరు లెలమి మైకొనఁ గురి, యించి సమభిషిక్తుఁ డీతఁ డంచు
 నెంచు మదిఁ దనర్చి యేణాంకముఖి ! యిట్లు, లనిరి వారు తద్ధితార్థు లగుచు.

మ॥ అరివర్గంబుల గెల్పుమయ్య జగదాహ్లాదంబు చెన్నొంద ను

ర్వర సద్వీప ససాగరన్ సుమహితైశ్వర్యంబు సేకూర వ

త్సరము లౌశ్వతము ల్భరించి మన నిచ్చు గూర్పుచుయ్య ! యిది

న్నర దేవర్షి సమర్చ్య ! రాఘవ ! పరానందస్వరూపా ! హరీ !

౬౪

ఆ॥ అనుచు వాచికార్చ లందించి యంతర్థి, సేయ ననుజు నెడఁదఁ జేర్చి పేర్చి

యానిమి త్తవేత్త యగు నిమిత్తంబులఁ, గాంచి యవలికర్ష మించి పలికె.

౬౬

క॥ లలితఫలమూలములు శీ, తలజలములు నై న వనుల తలము లరసి య

వ్వలనుల నెలకొని యస్మ, దృతౌఘముల మోహరింపఁ బరఁగుదు మింకన్.

౬౭

క॥ ఆకాలికలోకక్షయ, మీకారణమునఁ బొసంగె నిరుతైగలందున్.

జీకాకుపడుట పాల్పడు, నేకరణిఁ దరింతు మొక్కొ యీయర్ణవమున్.

౬౮

తే॥ వాతములు వీచుచున్నవి వలనుదలఁగి, యీవసుంధర కంపించు తెలుకపశియె

నగము లగములు వేపమానంబు లగుట, గానవచ్చెడు నిచ్చోటికాననముల.

౬౯

క॥ ఘనములు క్రవ్యాదాకృతు, లను బరుసఁదనంబునం గలకపా టెడ నొ

స్వనముల శోణితజలవృ, ప్తిని మొనయించెడు జనముల చేటు నొడుపుచున్.

తే॥ రక్తచందనద్యోతనం భక్తఘనతః, బరమదాగుణ యై సంధ్య పరఃగుచుండ
మండుచుండెడు నాదిత్య మండలమున, నుండి యుల్లెడు నొకవహ్ని పిండ మనఘ.

క॥ దీనములును గూరములును, దీనస్వరములును నగుచు దివికై మోరల్
గా నగుణుఁ గనుచు మెకములు, నా నెఱిఁ బక్షులును నొకట నఱచెడుఁ బెలుచన్

సీ॥ తనప్రకాశము వీడి తపియింపఁజేయుచు నున్నాఁడు రజనియం దుడులఱేడు
కట్టెట్ట నై కడ కప్పు కెంపులముప్పు నెఱిసూపె రూక్ష మా కుఱుచపరిధి
నీలలక్ష్మ మొకండు నెలకొనె లక్ష్మణా ! యమలభాస్వన్మండ లాంతరమున
బెందూళి గ్రమ్మినఁ బేరెత్తరాని చుక్కలె తెల్పునవి క్షయ కాలగతిని
గాకములు శ్యేనములు గ్రద్దగములు దక్కు, వానిరాయిడి వడగొని వ్రాలజొచ్చె
నశేవములు భీషణములు నై నట్టి రొదల, వదరుచున్నవి యేప్రోద్దు పంచకములు.

ఉ॥ కావున శైలశూలములఁ గైకొని వానరరాక్షసాఘముల్
లావునఁ బోర నెక్కిన నిలాతల ముద్గతమాంసకర్దమం
బాపిల మావృతంబు నన నయ్యెడు నిట్లని నంక లెన్నఁగా
నౌ వల నున్న కాఁగలది యై చన నావలఁ గానఁగానగున్.

28

తే॥ తడయ కొక్కటఁ దొడరి దుర్ధర్ష లంక, రాక్షసబలాభిరక్షిత రాజధాని
ముట్టడింతము నాలుగు తట్టు లొరసి, యఖిలమును వానరమయంబ యై తనర్ప.

ఆ॥ నేటి కచటి కరిగి నేటుకొనందగు, తావు లరసికొని విధంబులెఱిగి
సలుపనలయుఁ గార్య సంస్తవం బని పల్కి, తరలె విభుఁడు యుద్ధ పరత నెఱయ.

క॥ లంకాభిముఖుం డై ని, శృంకుఁడు రాముండు ధర్మ సంశ్రయఁ డొకఁడున్
నంకయిడరాని కడిమి న, సాంకాశ్యము ధనువు గొని ను సంగతుఁ డయ్యెన్.

ఉ॥ తోడనె తమ్ముఁడు న్నడిచె దోర్బలసారులు వానరర్షభుల్
తో డయి రట్ట కిశపతి తోడు విభీషణుఁ డొర యిట్టిఁ డౌ
జాడ యనంగ మున్నొనఁగ సంభ్రమ మొప్పఁగ శత్రుమర్దనం
బాడఁగ నైన యాట యని యాడుచు నర్దనము ల్సెలంగఁగన్.

29

క॥ ఆరీతికిఁ దగువారలు, తారే యనఁగాఁ దనర్చు తారేయాద్యా
ధారుల హరివీరుల నెఱి, యాహుఢియు నరసి రాముఁ డలరారె ధృతిన్.

29

తే॥ వీరసమితి వ్యవస్థితయై రఘుప్ర, వీరుచే నది భాసిల్లె వెరవు గాంచి
శోభనాంచితనక్షత్ర శుద్ధమూర్తి, మహిత శారది యగు పౌర్ణ మాసివోలె. ౩౦

ఆ॥ పుడమి వడఁకఁదొడరె బోరన నతివీడ్యమాన యగుచుఁ ద్రస్యమాన యగుచు
సాగరమ్మురమ్ము జాడ వానరబలౌ, ఘమ్ము తలమునెల్లఁ గ్రమ్ముచుండ. ౩౧

శా॥ భేరిమర్దలకాహాలాదిరవసంభిన్నంబు రోమాంచదం

బై రక్షఃపురిఁ దోఁచె సంతముల మా నాకోశ మద్దాని బ
ల్వీరు ల్వానరయూధపు ల్వినిరి తోఁ బెల్లార్చి రత్యంతహ
ర్షారూఢిం దదమర్షణంబు తెఱఁ గి ట్లా నాఁగ నొక్కుమ్మడికొ.

౮౨

తే॥ ఆప్లవంగాధిపుల గర్జ లంబరమున, దృప్తమేఘములవి గాఁగఁ దెఱఁగుపడుచు
గర్భనిర్భేద మొనరింపఁ గడలుకొనుట, రాక్షసులు విని రటు మహారాజ్యవింటె.

చ॥ దశరథరాజనందనుఁడు తాఁ గనె నవ్వారిఁ జిత్తవృత్తికి

విశదము గాఁగఁ బండువు నివేదితముం బొనరించుచొప్పనకొ

దిశ లొలయించు మంగళవిధిప్రహితాఖిలవాద్యనాదముల్

భృశమణిసాధరాజసునివిష్ణుకలాప్రచయంబు లొప్పఁగొకొ.

౮౩

తే॥ ఆధ్వజపతాకాపఘ లాత్తనార, తోరణద్వారగోపురాపూరణంబు

లావిమానాగ్ర్యలక్ష్మ్యవిద్యాప్రసక్తు, లరసి జానకిఁ బెరసె హృదంతరమున.

౮౪

ఉ॥ ఉమ్మలికమ్ము నెమ్మనము నూర్జితముం బెడదారి కీడ్వఁ దో

నమ్మిహిరాన్యవామణి యక్కట చిక్కెనకాదె యొంటిమై

నమ్మగళాబకాక్షి ముదితాత్మిక సీత సతీవతంస మీ

యిమ్మున నిమ్మువీడి యిటు లేబడుచుండఁగ నింతకాలముకొ.

౮౫

తే॥ రోహితాంగగ్రహార్దిత రోహిణి యన, వితతవగ్రహతిక్లాంత క్షితి యనంగ

గావణోపరోధంబున రాణసెడఁగ, నెట్టులున్నదియో సాధ్వీ యెఱుకపడదు.

౮౬

క॥ అని దీర్ఘము నుష్ణము నగు, వినిశ్వసన మెడల రామవిభుఁడు సుమిత్రా

తనయుం గని తత్కాలో, పనతొచితి తనర నిట్లుపలికె విధిజ్ఞా !

౮౭

సీ॥ చూడు మోలక్ష్మణ ! చుక్కలతెరువెల్లఁ బొడుచుచున్నది లంక పొడవు పెరిగి

తలఁచినంత లొనర్చి దాకొల్పెఁ గొండపై నావిశ్వకర్మతుం డైన మయుఁడు

వెలిమబ్బు లొగి గ్రమ్మ విష్ణుపదం బట్లు బహువిమానాక్షిర పరఁగె నిదియు

మేలి సంస్థానము ల్మెఱుఁగులీనఁగలీల నందె నైరమ్మదీ యాధిలక్ష్మి

తమకు నందనచైత్రరథములు చాల, వనెడు వనములు మత్తవిహంగలీన

మధుపఫలపుష్పతరులతామధురవాహి, నీశివానిలకలనల నియతిఁ దనర.

౮౮

క॥ పలికెడుఁ జలుకలు కలరవ, మొలికెడుఁ గలకంతతితులు నుదులలితములం

గులికెడుఁ గేకులు రసములఁ, జిలికెడు నిం దలికులములు శ్రీ గీతులనొకొ.

౮౯

ఆ॥ ముప్పొలముల సిరుల మొనసినదే వాని, గెలిచినదె విశేష కీర్తికలనఁ

గాని కాంతుఁ డంత కావరుం డనునదే, యొచ్చె మెల్లభాగ్య మొంటి కగునె.

క॥ అని పలుకుచుఁ దఱియంజని, జనితోత్సాహమున బలము శాస్త్రవిధి విధిం

చెను నిలువ మోహరింపఁగ, ననుపమవీర్యుండు రాముఁ డధికృతి వెలయకొ.

౯౦

—♦ శ్రీరాముడు గరుడవ్యాహమున సైన్యము మోహరించి శుకు విడిపించుట, ♦—

- సీ॥ నీలుఁ డంగదునితో నెఱి మర్జయుం డయి యురమున నెలకొని యుండువాఁడు
 ఋషభుండు వానర వృషభుండు బలముతో దక్షిణపక్షాప్తిఁ దనరువాఁడు
 గంధహస్తితరస్వి గంధమాదనుఁడు దుర్ధర్షుఁ డా సవ్యపార్శ్వంబువాఁడు
 ననుఁ బురస్కృతుఁ గాఁగ ననిచి నాతమ్ముండు తల నిల్చి దండడి సలుపువాఁడు
 వేగదర్శినుషేణులఁ బెరసి జాంబ, వంతుఁ డటు కుక్షి రక్షించు వాఁడు రాజు
 జగముపశ్చార్థ మప్పతి జాడఁ దేజ, మెనఁగ జఘనస్థలావన మెనయువాఁడు. ౯౩
- క॥ ఈహరువున గారుడ మగు, పూర్వహము సమకట్టి నసించి యొక్కట లంకా
 గాహన మొనరింపంజను, నాహిత మిది మీర లెంచి నడువుం డనినఁ. ౯౪
- క॥ రాముని యానతి గైకొని యామెయి మొగ్గరము వన్ని యనలను లై వా
 రాముకొని లంక కరిగిరి, సామంతులు మెచ్చి పొగడ జలజాతాక్షి !. ౯౫
- ఆ॥ మేఘమాల దఱిసి మెఱుఁగు లొప్పారంగ, నాకసంబు గ్రమ్ము నట్లుగాఁగ
 రాము సేన హరివ రప్రతిపాలిత, పుడమి నాకమించి పొల్చె నపుడు. ౯౬
- మ॥ గిరిశృంగంబులుఁ బెద్దభూరుహములుం గేల్లం దలిర్పంగ వా
 నరవర్యు ల్లులకించుచుం దనుజు ల న్న న్మా రకుం బాఱె డై
 పెరుగంజొచ్చిరి లంక యింకఁ గలదే భీభత్సితు ల్లారె యా
 యరు లీముష్టులె తాలె చాలు నన నౌ నారూఢభావంబులఁ. ౯౭
- క॥ అంతట రాముఁడు నలినీ, కాంతునిఁ దేజమునఁ దొడరు కలనఁ దగి రుమా
 కాంతునిఁ గనుఁగొని యిట్లనె, మంతనము దయాసముద్ర మయ మై తనరఁ. ౯౮
- క॥ సువిభక్తము లైనవి యిపు, డవికలముగ సైన్యములు మహాబిఁ గడచి లం
 కవలను గన్నారము శుకు, నవశ్యము నివడిచిపుచ్చుఁ డతఁ డిలు సేరఁ. ౯౯
- ఉ॥ నాపుడు రాజశాసనము నం గపిరాజు శుకు నివముక్తునిం
 గా వెరవెంచి చేయు మనఁ గావలు నీతని వీడనయ్యెఁబో
 దైవము మేలు గూర్చు దగ దా మన కం చలయించి పంచి రా
 ధీవరు లాతఁడుం జనియెఁ ద్రికొన్ని రక్కసితేని పాలికిఁ. ౧౦౦
- మ॥ వెడన వొప్పఁగ రావణుండు శుకుని స్వీక్షించి యోరోరి ! యీ
 పెడరూపంబు ఘటిల్లెఁ గట్టిపడితే భీతిల్లితే టెక్క లి
 టైడలం గారణ మేమి చంచలమతు ల్లేలాగతు ల్నీవు లోఁ
 బడ హాస్యాస్పదుఁ జేసి పుచ్చిరె కపు ల్పాటిల్లఁగాఁ దెల్పుమీ. ౧౦౧
- క॥ ఆని భయసంవిగ్నుని డై, త్యుని తేఁ డడుగంగ వాఁడు తడయక తగిన
 టైనయిం చె నుత్త మోత్తర, మనుపమగుణసదన ! చంద్ర హాసిసునదనా! ౧౦౨

—♦ శుకుఁడు రావణునితోఁ దనపాటు చెప్పట. ♦—

- సీ॥ నాథ ! నీచనుమన్న నయ మెంచి ఘున్నీటి యుత్తరపుందీర మొలయఁగంటి
నీచెప్పిన ట్లంటి నియతిమై నక్లిష్టమృదురీతిఁ గవినాథుఁ డెదిరి వినఁగఁ
జూచినంతనె మేలీ చొప్పెన్నకయె మింటి పైఁబ్రాకి కపులు నన్నట్టుకొనిరి
పొడిచిరి పిడికిళ్లఁ బొనువేది పొనుపడ తెక్కలు విఱచిరి ముక్కలుగను.
బలుకు తెఱఁగు లేదు ప్రశ్నోత్తరంబులు, పొడమ వచటఁ దోడబుట్టి నదియ
యలుక వారి తైక్షణ్య మందరానిది యన, నేమిగలదు వాద మింకమీఁద.
- ఆ॥ రామ రామ రక్ష రక్ష యటంచు నే, మొట్టపెట్ట నతఁడు ముదల యిడఁగ
నెట్లా విడిచి రెగసి యే మందు ననునంతఁ, గడఁగి కట్టి యిడిరి కదలనీక. ౧౦౪
- క॥ వికట మగు పలుకు పలికెను, బ్రకటబలుఁడు ప్లవగపతియుఁ బార్థివుఁ డింకన్
సుకరముగ నొడువువాఁడే, యకలంకత యెట్లు పొసఁగు నరిపక్షమునన్. ౧౦౫
- ఆ॥ ఆవిరాధహంత యాకబంధవిరోధి, యాఖరాంతకుండు హరిబలములు
పతియుఁ దోడుగాఁగఁ బ్రబలినాఁ డిప్పుడు, చెలువ యున్నచోటు సేరఁగాంచి,
క॥ ఆటాడినట్టులే ము, స్నీట నేతువు రచించి నీరధి తీరం
బోటమి లే కారసి క్షణ, దాటతృణీకరణ మెంత యనె విల్లొనుచున్. ౧౦౬
- ఉ॥ కొండలఁ బోలి మేఘతతి కోల్తల కేమనఁ జాలి దండ ను
ద్దండతఁ గ్రాలి నేలకనితా నిడనోవు ననంగ నల్లడల్
నిండఁగ నోలి వాలిసుత నీలముఖాఢ్యులు బుక్షవానరుల్
గండరగండ రాముకొనఁ గాలము సేకురె నింక లంకకున్. ౧౦౭
- తే॥ సంధి పొసఁగదు రాక్షస సంఘమునకు, వానరేంద్రచమూపరీ వాహమునకు
దేవదానవతతుల దౌ తీర్పు నెఱప, వచ్చుచున్నారు కన్నారు వలనిగతులు.
- ఆ॥ ఆక్రమింప నవల నయ్యెడు మేలున్నె, మనకు నొండు కీడుమాట వుట్ట
కున్నయంతలోనె యవిద నిత్తువొ లేక, యెదిరి చక్కనిలువ నెంతొ యధిప.
- తే॥ రాజు పలుకు పలుకె కపిరాజు పలుకుఁ, దమ్ముఁ డనినట్టులే నీదు తమ్ముఁడు ననుఁ
జాలుదురు వారె సకలంబు సంహరింప, నంద తేల రాముఁడె యొపు నవధరింప.
- ఆ॥ ఎట్టి రూపు గంటి నేమేమి వినఁగంటి, గంటిలేని యెఱుకఁగడలుకొంటి
రాముఁ దఱిసినంత రావణా ! యది నాదు, మదికె ముదల యొండుమాట లేల.
- క॥ లంకారిప్రభృతులు త, త్కింకరులఁజె వారి గెలువదేవుం డొకఁ డే
వంకఁ గలవాఁడు సందియ, మింకం జనదేని నిలిచి యింతయుఁ గనుమీ. ౧౦౮
- తే॥ పెద్దపెద్దలు పేరును బెంపుఁ గన్న, వారి నెట్టెట్టా వివరింప వచ్చునేమొ
కాని కడతేర్చ వచ్చు నీ కడలిపొంగు, ఖంగు రని పల్కరా దెడఁ గదియరాదు.

శే॥ తొమ్మిదయి దేడు వేలతోఁ దొడరు లెక్కఁ
గోట్లు శంఖసహస్రము లొకసరు బృంద
శతములును గాఁగ నున్నారు సచివు లినజుఁ
గలిసి మనువారు పెరవారి గణన మెట్లొ.

౧౧౧

—♦ శుశుఁడు రావణునకు రామతత్త్వ మెఱింగించుట. ♦—

క॥ ఇందఱు గొని యందమునై, నందముతో రాముఁ డిచటి కరుదెంచె నెవం
డెందుఁ జన నైన మననీ, డందిచ్చెద నున్నమాట కరమట లేలా.

౧౧౨

ఉ॥ కాయజుఁ గన్న తండ్రి యగుఁ గాని మనుష్యుఁడు గాఁడు దేవ నా
రాయణమూర్తి రాముఁడు ధరాత్మజ లక్ష్మి జగద్ధితస్థితిం
బాయనిరీతిమై మెలఁగుఁ బాటొనరింతురు తల్లిదండ్రులే
కా యటుగాన వారిదెసఁ గల్మషవర్తనము ల్పొసంగునే.

౧౧౩

తే॥ ఆజగద్ధాత్రీఁ జిచ్చక్తి నఖిలలోక, మాత సీతను నేత కన్మలఁచి యొడిచి
తెచ్చితి నటంచుఁ దలఁచుట తెలివి లేమి, గాని తద్విదులకు భిద గానఁబడదు.

సీ॥ క్షణనాశకలిత మీనంసార మన మేను క్షణభంగురము గాక సంతతంబె
పాంచబౌతిక మది పంచవింశతితత్త్వ కలన బుద్బద మట్లు గాని పించు
మడఁగుచుండును రక్తమాంసాస్థివికృతంబు దుర్గంధమలమూత్ర దూషితంబు
నై జడం బలదాని కై బ్రహ్మహత్యాది పాతకంబు లొనర్చు బ్రాకృతుండు.
తన కహంకృతిబంధంబు తవులుసూపఁ, జేయరాని కృత్యము లెల్ల జేసి తనువుఁ
బాసి యఘసుఖకారణ పాపపుణ్య, భోగలబ్ధికి వెండియుఁ బుట్టుచుండు. ౧౧౪

క॥ మే నే నను నజ్ఞానం, బేనాఁటికి వీడకుండు నెడలదు బంధం
బానాఁటివటకు నట్టులు, గాన వికారప్రపంచ కలనలు గలుగున్. ౧౧౫

క॥ ఆత్మ విశుద్ధుఁడు ప్రజ్ఞా, నాత్ముం డవ్యయుఁ డచలుఁడు నను తత్త్వధృతిన్
స్వాత్మపరుఁ డగుచు నెప్పుడ, నాత్మవశతఁ బోఁడొ ముక్తుఁ డొ నపు డనఘా.

మ॥ నిరయస్వర్గముల స్వస్థానాకరతనూ నిష్కర్మమందు న్నరా
మరపిండంబులయందు భోగములు సామాన్యంబు లై యుంట మే
లరయంజాలఁడు దేహి దేహకలితా హంభావ మట్లుండఁగా
విరతిం గాంచి సుఖించు నుత్తముఁడు దా విశ్వాధికుం డొ స్థితిన్. ౧౧౬

ఉ॥ కావున నీవు శుద్ధమతిఁ గైకొని మోహరతిం దృఙించి న
ద్భావము కల్మి నొ విరతి దారసుతాదులపట్లఁ గొంచు సం
భావనసేయు మాత్మహిత పద్ధతి నప్పరమార్గతత్త్వమున్
భోవుదు ముక్తి కాపె నినుఁ బూరుషు డంచు వరించి మించఁగన్. ౧౧౭

- ఆ॥ కలితభారతాఖ్య కర్మభూమి జనించి, యందునేని ద్విజత నధిగమించి
యాత్మతత్త్వ మిట్టి డని యెంచి విదితుఁ డౌ, వాఁడు దేహభోగ వశ్యుఁ డగునె.
- ఆ॥ బుద్ధిశాలి వైతి పొడవుపడితి వెల్ల, శాస్త్రములును జదివి చదురుగొంటి
శక్తు లొదవె మేలి జపతపోయోగా ప్తి, నిట్టి బంధ మేల యెడల దధిప. ౧౨౫
- తే॥ బ్రహ్మకులమునఁ బొడమిన బ్రాహ్మణుండ, వాపులన్యుని మనుమండ వరసియింక
నైన భోగేచ్ఛ లుడిగి పరాత్ము రాము, భక్తి సేవించి గాంచుము పరమపదము.
- తే॥ మాశృవత్పూజ్య సీత రా మప్రభునకు, నప్పనమొనర్చి తచ్చరణానుచరుఁడ
వగు మఖిలకల్మషవిముక్తి నందఁగాంతు, వతఁడు చేపట్టి పోఁచు ని న్ననవరతము.
- చ॥ మకరతకాంతికాంతు రఘు మండను పొంత ధరత్రిపుత్రి సుం
దరపుఁ గడానిబొమ్మ ధృతిఁ దాగుము నేర్పున లక్ష్మి యంచు శ్రీ
హరి యనుచు స్థజింపు మనుజార్కతనూజవిభీషణార్చితుం
డరమఱ లేక గాఁచు నిను నాదట ధన్యుఁడ వౌదు రావణా. ౧౨౮
- ఆ॥ విభుని శరణుజొచ్చి విష్ణులోకమునకుఁ, బోవువాఁడ వట్టి పౌలుపు దక్కి
తేని నేగువాఁడ వెట్లు సధోగతి, కింత నిజము నాదు హిత మరయుము. ౧౨౯
- క॥ అని యిట్లు ప్రబోధించెను, వనజాక్షీ ! వాఁడు దనుజ వల్లభునకు శ్రీఁ
దనరె శుకగీత నా నది, జననాదిక్లేశశమని సన్నత యగుచున్. ౧౩౦
- క॥ ఆశాసనంబు వాని క, నాశాస్యము గాఁగఁ దోన యదరిపడుచు న
య్యాశరు దహించునో యన, నై శాంతి దొరంగి యిట్లు లనెశైలసుతా. ౧౩౧

—♦ రావణుఁడు కాలు లఱచుట. ♦—

- శా॥ ఓరీ దుర్మతి ! ముజ్జగంబులకు నే నొక్కండ శాసింపఁగా
నై రాజిల్లుచునుండఁ గింకరుఁడ వీ నయ్యుం దలం కింత లే
కీరీతి న్వచియింపవచ్చితివి సి గ్గేమాయెరా శిష్యుఁడే
లేరా తేఁడు గురుండ వైతి విక నో లిం గాంతు విష్టార్థముల్. ౧౩౨
- క॥ శిక్షించితి మంచిగ నిను, శిక్షించెద ననినఁ బూర్వసేవాకృత మా
దాక్షిణ్య మెడలకున్నది, పక్షీ ! యెటఁ బోయి యైన బ్రదుకుము సరి గాన్. ౧౩౩
- సీ॥ ఇత్తునే సీత నే నీరేడుజగముల వా రొక్కఁ డై యెత్తివచ్చి రనిన
రాముఁ నెన్నఁడు గ్రమ్ము నో మచ్చిలీముఖతతి యామని బ్రవుల్లతరు తతిగతిఁ
దోలు పెష్టో వానిఁ దూణీశయాత్మీయశరముల నుల్కలఁ గరిని బోలె
నుదయించుచునె రవి యుడుల దీప్తుల నట్లు బలము గైకొని వారి ప్రభ లడంతు
నెఱుంగఁ డీవేగ మీగతి యీబలమ్ము, నెట్లు సాగరమారుతాహీనవిదిత
ము లని సవిషోరగమ్ము లీ ములుకులనియు, గాన వచ్చుచునున్నాఁడు కదనమునకు.

తే॥ నాధనర్వీణ శరకోణ నాదిత యతి, ఘోర జ్వారవతుముల యార్తోరుఘోష
హేతునాచాచనినద వాయుంతు నిపుడె, యహితసేనామహారంగ మధిగమించి.

తే॥ వేయుగన్నులు గల యిందుగ్గో యనలుఁడొ
వరుణుఁడో యముఁడో వై శ్రవణుఁడొ నన్నుఁ
జెనకి ధర్షింప రణభూమి సీమఁ జేరఁ
బాటినంతనె భీతుఁ డై పరువు లిడఁడె.

౧౩౬

తే॥ ఇట్టి కారు లటచినడ్డె హింససేత, నాయ మగు జాలిపడినది నామనంబు
చూత మొండొక్క పరిసేడుచూడ్కి కెదుట, నిలువకుమనంగవాఁడువినీతుఁడగుచు.

—♦ శుకుని పూర్వాజన్మకథనము. ♦—

౩॥ దండ మిడి ప్రసాద ముండుగాత మటంచు, బాసె నచటు శుకుఁడు బ్రాహ్మణుండు
బ్రాహ్మవిత్తముండు బ్రాహ్మనిష్ఠుఁడు మున్ను, వాని కిట్టి విగతి వచ్చిపడియె. ౧౩౮

శా॥ వానప్రస్థవిధానముం గొని మహావన్యస్థలి న్నిల్చి క
ర్మానూనస్థితిఁ బొల్చి జన్మములు నిత్యం బాచరింపంగ న
ద్దానం దానవనాశ మేర్పడఁ బ్రమోదం బబ్బె దేవాళి క
స్త్రైసం బాటున కోర్వ కయ్యసురు లొయ్య స్వేర మేపారఁగన్. ౧౩౯

అ॥ కాచియుండి రప్తు కడు నగ్గలిక వజ్ర, దంష్ట్రుఁ డనఁగ నెగడు దైత్యుఁడొకఁడు
తారస్థిలి తవిలి తటివేచి యపకార, మొనరఁగూర్పఁ దలఁచు చుండునంత. ౧౪౦

క॥ విశ్రుతుఁ డగస్త్యమునివరు, డాశ్రమపదమున కొకప్పు డరుదెంచినచో
బ్రశ్రితుఁ డగుచు సమర్పల, నశ్రీముఁ గావించి యాతఁ డాఘనుత్తోడన్ ౧౪౧

ఆ॥ చులుకీతాంబునిధవి శుద్ధాత్మ ! నాయుంట, భోజనంబు సేసి పుణ్యతముని
స న్నొనర్చు మనుచు నాతిండి ! ప్రార్థింతు, ననిన వల్లె యనుచు నాతఁ డలరి.

ఉ॥ స్నానము సేయఁగాఁ జనిన నందు గ్రహించి తపస్విరూపునన్
దాసవుఁ డేగుదెంచి ద్విజుఁ దద్దయుఁ గన్గొని పెద్దకాల మె
ట్ల నెఱి ఛాగమాంస మొకఁడే కటవాయెను దానితోడి నా
భోజమువెట్లు మన్న నది పొందుగఁ గూర్పఁగఁబంచె నాతఁడున్. ౧౪౩

ఆ॥ భార్య భర్తయాజ్ఞఁ బడసి యట్లొనరింప, మాని భోజనేచ్చ మలసియుండ
నాతిభేయి మొటిఁగియావెదూపునఁదోచి, యసురమనుజమాంస మొసఁగచనియె.

చ॥ అది గని మానుషామిష మహా సమకూర్తె యమేధ్య మింత దు
ర్మద మెటు గల్గె నీ కిదియ మానిత మయ్యెనయేని నట్టులే
పొదలెదులే నరాళి వయి పొమ్మని సంయమి తిట్టె దానికిం
గదలెను గాలిచే గదలికాండముఁ బోలి ద్విజుండు భీతుఁ డై.

౧౪౪

- క॥ నీచెప్పినట్లచేసితి, నోచీరాంశుకవరేణ్య ! యొలసి మలసి యా
లోచించి మంచిమాంసము, నీచతురతఁ గూర్చ మనవె నీ ననుచు వెసన్. ౧౮౬
- క॥ చరణముల వ్రాలి యియ్య, చరణము నే నొంగు మాని చంద్ర ! సదయ ! న
న్దుణింపు మింక నీవే, శరణ మన న్మనమునందు సందియ మొదవన్. ౧౮౭
- ఉ॥ తాను ముహూర్తమాత్ర మట ధ్యానసమాహితుఁ డై తనర్చి యం
దా నెఱి దానవాచరిత మంతయుఁ బోల నెఱింగి త ప్పొకం
డేనియు లేదు నీవలన నెంచి ఖలుం డొకరక్కనుండు నీ
కీనికృతిఁ ఘటించె విడి నే మన నే మగుఁ గర్మలబ్ధికిన్. ౧౮౮
- సీ॥ ఆర్య ! నీ కీకష్ట మవిచారమున వచ్చె నాప ల్కమోఘంబు ననుచు నింక
రక్కసిమే నొంది రహి రాక్షసేంద్రుఁ డౌ రావణుఁ గొల్చి సద్భావ మొప్ప
వర్తించుచుండు మవ్వాని వధింపంగ నాదినారాయణుం డఖిలజగత్
మనుప దాశరథి యై మహిఁదోఁచురామాఖ్యబ్రహ్మాదులటు వేడఁ బ్రథితనన
వానరౌఘతత్పథానులు తనుఁ గొల్వ, నబ్ధి గట్టి లంక కరుగునపుడు
చారకృత్యమునఁ బ్రసక్తిమై నద్దేవుఁ గాంచువాడ నన్య మెంచ నేల. ౧౮౯
- ఉ॥ ఆనవమోహనాకృతి మహామహు దేవు సహానుజన్ము వి
జ్ఞానవిశిష్టతం గని విచారవిహీనుఁడ నై కడంగి య
జ్ఞాన మడంగ నయ్యసుర సన్నిధి రాము గొనమ్ము లెన్నియో
పూనిక నెన్ని శాప ముడివోవఁ గృతార్థుఁడ వయ్యె దమ్మొయిన్. ౧౯౦
- క॥ మలకలు దలఁగఁ గరతలా, మలక మగుం బరమపదము మహితుఁడ నగుచున్
వెలసెద వాదట మోదము, వెల సెప్పఁగ రాక నెగడ వేల్పులు పొగడన్.
- ఆ॥ అనుచు నాసగొల్చి యాసంయమిందుఁడ, చనె యథేచ్ఛ నట్టి చంద మంది
రాముఁ గాంచి మించి రావణు బొధించి, యతఁడు భవ్యపదవి నధిగమించె.
- క॥ ఒక్కొక్కరుల భాగ్యం బలు, లెక్కెం బరకొటి కప్పు డేమనవలె బెం
పెక్కిన మదమునఁ బొదలెడు, నక్కరినాత్ములకుఁ దక్క సనవద్యగుణా !, ౧౯౩

—♦ రావణుఁడు శుకసారణు లను గూఢచరుల రామునికడ కనుచుట. ♦—

- ఆ॥ అంత నసురనాథుఁ డమ్మేటిసందంబు, దాఁటి దఱిసి యవ్వనాటు ల్లు
గొలువరాఁగఁ జదురు గొని కూర్చుకొనె శుక, సారణు లను మంత్రీసారణులను.
- ఉ॥ వారు పరాకు దేవ ! యన వారలతో ననె శ్రీమదంబు చె
న్నారఁగ దు స్తరం బతిసమగ్రిము సంద్రము దాఁటిరే కపుల్
వారిధి నేతుబంధనము వార కొనర్పఁగ రాముఁ డెమ్మొయి
న్నేరిమిఁ గన్నవాఁడు మది నెట్టన సందియ ముద్భవిల్లెడిన్. ౧౯౪

ఆ॥ నమ్మ సేతుబంధనమ్ము నే నెట్లును, వలయు నరిబల మ్మవశ్య మరయఁ
గాన మీర లొడ్ల కనుమొఱంగి తదంత, రమ్ము సొచ్చి తత్పరత్వ మెసఁగ. ౧౫౬
సీ॥ పౌరుషం బెట్టిదో పరిమాణ మెంతలో ఘను లెందఱో స్థవంగములలోన
సచివు లెవ్వరలో నమ్ముతు లెవ్వరో రామార్కజలపైని రక్తి నెఱపు
వార లేవారలో శూరత్వమున ముందుఁ దొడరువా రేసంఖ్యఁ గడవఁగలరొ
కట్టిన సేతు వేకట్టినఁ దనరునో యబ్ధి నెమ్మొయి దాఁటి యఱిమినారొ
యెవ్వరెవ్వరి కెట్టెట్లు లేయవియవి
సన్ని వేశములో వృత్తిజాడ లెట్లా
యమ్మహావూర్తు లగువారి కందఱకును
సైన్యనాథుం డెవఁడో చర్చ సలుపవలయు. ౧౫౭

తే॥ రాము వ్యనసాయవీర్యము లేమమును బ్ర
హరణములును లక్ష్మణుని పౌ నవ్వి యన్ని
యును విమర్శించి వేగమే యొలయుఁ డేమి
నెంటనేనియుఁ జిక్కని వెరపు మెఱయ. ౧౫౮

తే॥ అని సమాదిష్టులగుచు నద్దనుజవీరు, విరువురును హరిరూపము ల్వేరసి యాబ
లంబులోఁజొచ్చి యది యచింత్యంబు రోమ, హర్షణంబగుచుండఁ బ్రహర్ష మెడల.

—* శుకసారణులు పట్టువడి గామునిచే ననుగ్రహింపఁబడుట *—

ఉ॥ కొండల నిర్దరంబులను గూటములన్ గుహల స్సముద్రపుం
దండలఁ దద్వనస్థుల దార్కొను దామల నిండి నిండుచున్
నిండఁగ నై తరించు నెఱి నెక్కొని నెక్కొను సైన్యవార్ధి యు
ద్దండలఁ గాంచి లెక్కయిడఁ దా రసమస్థుల యైరి సుందరీ ! ౧౬౦

ఉ॥ వారల గుట్టెఱింగి రఘువర్యుని ముందటఁ బెట్టి నై రికిన్
వీరలు చారు లిచ్చటివివేచనముం బొసరి పఁ జేరినా
రూరక వీడరా దని గుణోజ్జ్వలుఁ డార్యవిభీషణుండు పా
ల్పరి నచింప స్వోపచిత మౌ ఘనమంత్ర మతంత్ర మై చెడన్. ౧౬౧

క॥ రక్కసులతేనిమంత్రులు, కక్కుర్తు బయల్పడంగఁ గలఁగి వ్యధితులై
యొక్కడి సింకిట బ్రదుకని, యక్కరుణాంబునిధిఁగూర్చి సాంజలిపుటు లై.

ఆ॥ రామ ! రాఘవేంద్ర ! రావణుఁ డనుపంగ, వచ్చినార మిందుఁ జొచ్చినార
ముఖలబలపిశేష మారయుపనిఁ బూని! యింతవట్టు నిజ మహీనచరిత ! ౧౬౩

తే॥ అనిన నన్వయ భూతహితాధిక్యముఁడు, రామచంద్రుండు త్రైలోక్యరక్షకుండు
వారిఁగనిపల్కెఁ గంటిరే వలనులెల్ల, మమ్ముఁ బరికించితిరెయింటి మలయువారె.

- సి॥ అధినేత ననిచిన యాకృత్య మంతయు నింతకే తీర్చొందెనేని నెయిదుఁ
డం దిగుచుకంతయు నెఱుకువపడెనేని నెల్లెడ లొరసి యెఱుఁగ గాంచుఁ
డది యసాధ్యమ కాగ మదికిఁదోచినఁ దోడు నూవిభీషణుఁడుండు మలసిరండు
చిక్కితి మింకెట్లు జీవింతు మే మంచుఁ దలఁకు గైకొనకుఁ డీ దండ సేరి
పట్టబడినవారిఁ బాటిపోయెడువారిఁ శరముడించువారిఁ జంప మెప్పుడు
నెగిచిపడెడువారి నేయుదు మిట్లాట, మీర లొరసి యిచ్చమెయి మెలఁగుఁడు.
- ఆ॥ అడుగుచున్నవార లన్న విభీషణా !, వీరి విడుపుమయ్య ! విధియు నదియ
శత్రుప్రక్షకృతివిచారులు చారులు, తెరువువట్టి యెప్పుడుఁ దిరుగుచుండు. ౧౬౬
- ఉ॥ ఓచరులార ! మీరు భయ మొయ్యన వీడి పురంబు సేరి దో
షాచరనాధుని నొనసి చక్క వచింపుఁడు నాదుపల్కుగా
నేచతురత్వ మేబలము నెక్కటి నమ్మిమదీయ సీత న
ట్లాచికొనంగఁ దెచ్చి తది యయ్యదియుం బ్రకటింపు మిత్తటిక. ౧౬౭
- క॥ ఎక్కటి రాజోకుము నీ, చక్కటి సైన్యములఁ గొంచు సహజులు నుతులుం
బ్రక్కలఁ గాచుకొనంగఁ బెం, పెక్కిన ధృతి సమరభూమిఁ బెరియుము కడఁక. ౧౬౮
- ఆ॥ ఎల్లి దెల్లవాలు పే మొద ల్నీలంక, నాశరౌఘ మెగువ నాశ మొందు
గోపురాట్టవప్రకూటకొలులతోడ, నాశ లుండ పంక నాశుండ. ౧౬౯
- క॥ భీమ క్రుధ యియ్యెడం గడు, నేమముతో నున్నయది యనీకయుతుని ని
న్నే మరులుకొన్నయది కొన, నామఘనుని యశని దానవౌఘమ్ముఁబలెక. ౧౭౦
- క॥ అని తెలిపిన సందేశం, బనుపదమె గ్రహించి విజయ మందుము దేవా !
యని పలికి చనిరి వా ర, య్యనుపమగుణు ధర్మవత్సలాత్ముఁ బొగడుచుక. ౧౭౧

—♦ శుకసారణులు రావణునకు రానుబల మెఱిగించుట ♦—

- ఉ॥ అంకము సేరి రావణు నిరంకుశుఁ గన్గొని వార లొక్కటక
శంకలుదక్కి వాకొనంగ సాగిరి దేవ ! విభీషణుండు నా
శంకరుఁ డౌచుఁ బట్టుకొని సన్నిధిసేర్చిన నమ్మహస్వి త్తే
మంకరుఁ డాత్తధర్ముఁడు ప్రమాణము రాముఁడె మమ్ము వీడఁగాక. ౧౭౨
- మ॥ ఒకచోఁ జేరిరి వారు నల్వరు మహూద్యోగంబు చెన్నొంద భా
సకుఁ డారాముఁడు లక్షణుండు రిపుసంజ్ఞాతుండు సీతమ్ముఁడు
బ్రకటశ్రీకుఁడు భానుపుత్రిఁడును నేపట్టేసి గుట్టేనియుక
వికలత్వంబును గాంచుఁగాని మన వోవిఖ్యాతశౌర్యోదయా ! ౧౭౩
- ఆ॥ పెల్లగించి లంకఁ బెరచోటఁ బెట్టంగఁ, జాలువారు వారి జాడ లేల
యొకఁడె యంతవనికి నోపు నం చెఱిగించు, రాము రూపరేఖ కామతములు.

- అ॥ వారిచేత గుప్త వానరవాహిని, ముంచు నెల్లలోకములుఁ గడంగి
అది సురాసురులకు నయ్యిందునకును దు, రర తరయ కాని తరముపడదు. ౧౭౫
- క॥ అంబుధిఁ గడచినపుడె ది, వ్యం బోఘ మమోఘ మనఁగ నై యదియు నిరా
లంబ యనరాని తీర్పున, నంబరము గ్రసించుచుండె నభిరామముగాఁ. ౧౭౬
- తే॥ అతిదృఢమనస్కు లోజస్వు లాజిలాల, సులు వనౌకసు లవ్వారి వలని ధ్వజని
హస్త గూఢ యనఁగఁబోలు నలుక చాలు, రామునమ్మేలుబంతిఁ గూర్చ నగుమేలు.
- తే॥ పథ్య మక్లిబమును నయి పరఁగుచున్న, తదభిభాషితమును విని దశముఖుండు
తన్ని పేదతత్పరుడ మై తనరె గాని, రూఢపద మెన్నఁబోడు మూర్ఖుండువాఁడు.

—♦ రావణుని యాత్మస్తుతి. వానరబలవిచారణ. ♦—

- క॥ న నైదిరి చేవదానపు, లన్నెటి గంధర్వనరులు నలుమఁదలఁచిరే
నిన్నేలకన్న నిత్తునె, యన్నెఱజాణతన మెల్ల నరయం జనదే. ౧౭౯
- ఉ॥ జంకితి వీపు సారణ ! విచారణసేయక బేల పౌట ని
శృంకితవృత్తి మీఁ దరయఁజాలక జాలక మెన్న కూరకే
గొంకక గూడిరానయిన కోఁతు లనీతులు గెల్పు గూర్తు రం
చుంకువఁగోరు రాముఁ గని యోటమి గాటముగా వచించుటఁ. ౧౮౦
- చ॥ సమరమునందు న న్నెలువఁజాలఁ డొకండు నిజమ్ము లెం డటం
చమరవిరోధ యాచరుల నాదటఁ దోడ్కొని చంద్రపాండరం
బమితసముచ్చయం బధికలాంచిత మై తగు నొక్క దివ్యహ
ర్యమునఁ దనర్చెఁ గుద్దుఁ డయి యంతయుఁ గన్గొను మంతనంబునఁ. ౧౮౧
- ఉ॥ ఏయెడఁ గాంచినం బ్లనగులే యన నై గిరివాఙ్మనస్యలం
దామెలదోటలం దవనియం దొకయించుకయేని రిత్తవో
టా యిది నాఁ గనంబడక యాయితమై తగు తద్భటౌఘముఁ
బాయనికిన్కఁ గన్గొనియెఁ బాలసుఁ డయ్యసురుండు చిన్మయా ! ౧౮౨
- తే॥ అ ట్లపార మసంభ్యేయ మై తనర్పు,
రాము సైన్యంబు వీక్షించి రాక్ష సేంద్రుఁ
డనియె సారణుఁ గని తొంటి యాపదంబె
యరయఁ డాపదంబుధిఁ దీర్చు నాపదంబు. ౧౮౩
- ఉ॥ ఎవ్వరు ముఖ్యు లందు సుగుణేడితు లెవ్వరు శూరు లెవ్వరిం
కెవ్వరు సద్బలాఘ్యులు మఱెవ్వరు పోద్యతశక్తి లంకపైఁ
జివ్వకుఁ గాలుద్రవ్యదురు చేర్చుఁ జెవి నిర్విభుఁ డెట్టివారివ
ల్కవివరం బొగి నిర్విశద మై తగనాడఁగడంగు మిత్తటిఁ. ౧౮౪

తే॥ యూధపులపైని యూధపు లొప్పువారి, పై నియుక్తు లమాత్యు లేపగిదివారొ
యప్రధానప్రధానాపు లనువువడఁగఁ, దెలుపు మోయిసారణ ! నీదు ధీప్రసక్తి.

క॥ అనిన వినిపింతుఁ దెల్లము, గనె నీయడిగిన తెఱంగు గలయ నరసి వ
చ్చినవాఁడ నగుట నంతయుఁ, గనుకలి నిశ్చిత మొనర్పఁగాఁ జను నధిపా! ౧౮౬

—♦ సారణుఁడు రావణునకు రామసైన్య ప్రభావ మెఱిగించుట ♦—

ఉ॥ అంకిలిదేటి లంకఁ గని యార్చెడు నార్పులు నింగిముట్ట సా
శంకతమై వడంకెడు ప్రసంగము దీనికిఁ గూర్చినాఁడు ని
శ్శంకులు నూలువేల కగు సైన్యపతు ల్దనుఁ గొల్వ నీలనా
మాంకుఁ డధీశు వాహినుల కాతఁడె తేఁ డర లేక గాంచితే. ౧౮౭

సీ॥ ఎగుభుజమ్ములు సాచి యెగయించు నింగి న ట్లడుగుల భూతలం బవియఁదొక్కు
బీరమ్ము గ్రోధమ్ముఁ బిరికొన లంకకై యావలించుచుఁ జూడ్కు లందఁజేయు
దెసలు గ్రక్కదలంగఁ దివిరి లాంగూల సమాస్ఫోటనత్వేళ లావహించుఁ
గొండకొ మ్మనఁ దమ్మి కొనపూలరంగున తీర్పొందు తనదు మే నేర్పరించు
వాలి తఱువాతి వాలి రాచూలి మెచ్చఁ బ్రొద్దుచూలి యలర్చిన ముద్దు దన్నుఁ
బిన్నయొడయనిఁ జేయంగఁ బేరు పెంపు, గన్నవాఁ డంగదుఁడు సిరి గొన్నవాఁడు.

ఉ॥ ని న్నదె యాజకిం గడఁగి నెట్టనఁ బిల్చుచునున్నవాఁడు సం
పన్ను నొనర్తు రాము నని బాసలుసేసెడు బిన్నతండ్రికిం
దిన్ననిబంటు స్వర్పతికిఁ దీరుగ నప్పతివోలె విక్రమం
బన్నువ గాదు బుద్ధిబల మంతకుమీఁదు గణింపజొచ్చినన్. ౧౮౮

తే॥ ఎంత లొనరించె హనుమంతుఁ డిచట దొక్కి
యంతయును వీనియలవార్పె యనఁగఁ జెల్లు
నిరువురును రామహిత మెద నెంచువారు
జోడుకోడెల కా నెందుఁ జొచ్చువారు. ౧౮౯

శ॥ బహువానరేంద్రయూధపు, లహమహమికఁ దన్నుఁగొలిచి యరుదేరఁ గడున్
బహుమాన మెనయు తలఁపున, విహరించెడు నీదుమొనల వెన దుర్జయుఁ డై.

ఆ॥ అతని ననుసరించి యార్భటుల్సెలఁగంగఁ, బెద్దసేనఁ గొంచు బెట్టిదంబు
సూప నెంచువాఁడ చూ నలాఖ్యుఁడు సేతు, హేతుభూతుఁ డటు ప్రభూతబలుఁడు.

ఉ॥ మేనులు వెంచుచుం బుడమి మెట్టుచు గర్జ లొనర్చుచుం బొరిం
బూనిన యాగ్రహమ్ము నెఱి బుట్టిన దిట్టలు జృంభణ ల్మహా
గోనినదంబులం దెగడ ఘోరులు చండులు చండవిక్రము
ల్లా నగు సైనికు ల్మొనయఁగాఁ గడు నొప్పెడు వాఁడు గంటివే. ౧౯౩

- ఆ॥ అరయు మప్తశతసహస్రము ల్దశకోటి, శతము లనఁగఁ దనకు చందనదుర్
వాసి సైన్య మతనివలనిది పతి మెచ్చు, వడసె లంకఁ గెడపఁ దొడరినాఁడు ౧౯౪
- ఉ॥ శ్వేతుఁ డనంగ వాఁడె రణసిద్ధికిఁ దూఁగెడు వెండికొండ వి
ఖ్యాతుఁడు ముజ్జగంబుల రయంబున బుద్ధిని విక్రమంబునన్
జేతముఁ జిక్కపట్టి విభు చెంతకుఁ బోవుచువచ్చుచున్నవాఁ
డేతటి నొడ్లఁ ద్రోపిడుటయే బలమంతయు సంతసింపఁగన్. ౧౯౫
- క॥ అమితోద్ధతం బనీకం, బమర్ష మయ మంతరంగ మనుపమతేజః
క్రమ మధిబాస్కరలక్ష్మ్యం, బమరనిభుం డతని దెస నిరంతరము లగున్. ౧౯౬
- తే॥ గోమతీతీరమందు సంకోచనాఖ్య, నమరు నానాదుర్మాంచిత మైన శిఖరి
నుండిశాసించువాఁడు మున్నోజమెయిని, వాఁడె కుముదుండు యూధపవర్షుఁడధిప.
- క॥ బలము లమేయము లీతని, బలసి కొలిచి కన్నునన్నఁ బర తేరఁ గడున్
జలమున లంక దెసకుఁ జూ, డ్కుల నలవార్చెడుఁ బ్రసక్తి గొనకొనుచుండన్.
- ఉ॥ వాలము లట్లు గ్రాలునవి వాలమువాలము లెన్ని బాటలో
వాలుగ నాఁగ బాటులిడి వర్ధిలి పీతసితారుణంబు లై
పోలఁగ రోషణుండు పరిపుష్టుఁ డదీనుఁడు యుద్ధకాంక్షి యా
భీలుఁడు వాఁడె చండు డని పేర్కొన నైన ఘనుం డధీశ్వరా !. ౧౯౯
- ఆ॥ వీఁడు గూడ లంక విదలింతు నని నేన, యని సహస్రశతసహస్రసంఖ్య
లైన కవులతోడ నడరుచునున్నవాఁ, డధిపుఁ డాజ్ఞ యిడుటె యవధి గాఁగ.
- శా॥ సింహస్రక్రమ దీర్ఘ నేత్రు నిభృతశ్రీఁ బింగళాంగు నృహః
రంహం గాంచితె రంభుఁ డాతఁడు తతారంభుండుఁ దా లంకపై
సంహూదృష్టి నిగుడువాఁ డలుకమై నాఁ గాల్పఁగా నం చొగిన్
సంహారోద్య తరుదుర్చి డార్పటియె యాచందం బెఱింగించెడిన్. ౨౦౦
- తే॥ వింధ్యకృష్ణసహ్యాహ్వాయ విశ్రుతములు, నటు సుదర్శనసంజంబు లైన గిరుల
నుండుఁ జండక్రమముగొల్పుచుండుబలము, శతశతసహస్రసంఖ్యోపసంఖ్యమగుచు.
- ఉ॥ కర్ణవివృత్యమర్ష పరి కంపనబృంభణతిర్యగాప్తని
ర్వర్ణనము ల్పొనర్చు నపవాదము మిత్తికిఁ గూర్చు జంకఁ డా
యర్ణవ మన్న యుద్ధ మన నైన స్వవాలముఁ బేర్చు నార్చు సం
పూర్ణబలోల్లసద్రయఁడు పోటరి యాశరభాఖ్యుఁ డొప్పెడిన్. ౨౦౩
- తే॥ రమ్యసాల్యేయపర్వతరాజ మెపుడు, మనికిపట్టు దనకు బహుమానయుతులు
నలువదుల నూర్ల వేల కొ నాయకులుమ, హాబలులుగొల్పుచుండుదుర నవరతము.
- తే॥ శరభసాభవ మయ్యె నీశ్వరుఁ డొకప్పు, డరికరము నరసింహంబు నాక్రమింప
నిపుడు కేవలశరభాఖ్య నేగుదెంచె, వానరుం డయి వాఁడు సర్వంబు గెలువ.

వ॥ అదె యవ్వాని కనంతరుండై.

౨౦౬

మ॥ ధరణిం గవ్వాచు నొప్పు నాకసము నబ్దం బట్టు లెవ్వాడు వా
నరవీరోత్తములందు వేలుపులలో నన్వాసనం డెట్టు లా
స్ఫురణం బొల్పెడుఁ జూడు మెవ్వని భుజాస్ఫోటధ్వను లైన్యసా
గరనాదంబులతోఁ గడఁగొనియె ధక్కలక్షలక్షార్భటికా.

౨౦౭

తే॥ ఉత్తముఁడు పారియాత్ర మనుత్తమంబు, పర్వతంబు నధిష్ఠించి పరఁగువాఁడు
పనసుఁ డీతండు యుద్ధదుష్ప్రసహుఁ డీతనిఁ గొల్చు శతశతసాహస్ర కోటిబలము.

ఉ॥ రెండవసాగరం బనఁ గరేణుఘటాసముదీర్ణ మా బలం
బొండు దలంగనీనిధృతి నో జమెయిం దనుఁ గొల్వఁ గొండపైఁ
గొండ యనం దనర్చు బలుగొండలదండ నెలర్చు వాఁడె పో
గండరగండఁ డెమ్మెయినిఁ గాంచెనొకో వినతాభిధానముకా.

౨౦౮

తే॥ ఇతఁడు పర్జాన యనునది నెనఁగు రసముఁ, గోలి పరిపుష్టుఁ డై నాఁడుకోటగోడ
కట్టనిది పెట్టనిది యయి కానిపించు, భుజబలంబె బలంబుల పోలిసిరికి.

౨౦౯

మ॥ అడుగో వృష్టిసహస్రికాశతకసం ఖ్యాకంబు సైన్యంబు చొ
ప్పడఁ దన్గొల్వఁగఁ గోధనాఖ్యుఁడతిదర్పప్రోద్ధతి న్నిన్నుఁ బి
ల్పెడువాఁ డాయతవిక్రముండు రణసంసిద్ధుండు సిద్ధార్థుఁ డొ
క్కడెపో చాలు ద్విషదృతాఘముఁ గడంకం గంప మొందింపఁగకా.

౨౧౦

ఉ॥ గైరికవర్ణ మైన నిజగాత్రము సొంపెనయింప లావుమై
నేరిని లెక్క సేయఁడు మహేచ్ఛుఁ డరాతిభయంకరుండు దు
ర్వారుఁడు ని న్నెదుర్కొనఁగ వచ్చెడు తెంపు దలంపనయ్యెడికా
బేరునఁగాక పోటుననుఁ బెపునఁ దా గవయుండు నాఁ జనుకా.

౨౧౧

తే॥ రమణ డెబ్బది శతసహస్రములు గొలువ
బలువయిన యగ్గలిక మెయిఁ బరఁగువాఁడు
లంక నాలంకిగుడియాటవంక మీటఁ
దలఁపుగొన్నాఁడు నీమది దార్చి చూడు.

౨౧౨

క॥ ఇందఱునుఁ గామరూపులె, యిందఱు బలవంతులే మహేచ్ఛులె వీరిం
గ్గిందుకొని దుష్ప్రసహులై, యుందురు గొండ అధిపతివె యసులులటంచుకా.

శా॥ కంటే యూధపయాధపేందులి పరాక్రాంతిక్రమోల్లాసు లే
వెంటం బో వెనుదీయ రంబునిధిసంవేగంబు మోకాటనే
గెంటంబూతురు పోతరం బెగువ ని స్తీర్తింపకే యుల్లసం
బంటంబల్కుదు రట్టివారి నెద నొయ్యి దాల్చు మేఁ దెల్పఁగకా.

౨౧౩

- సీ॥ తామ్రప్రీతాదికోద్యద్యోతమయము లై వాలవాలము లతివేలములుగ
సూర్యరశ్ములఁ బోలి చొఱఁ బాటుచున్నవి కాంచువారల కన్నఁ గవలు నిండ
సాచుచు ముడుచుచు సమకూర్చు నెట్లనఁ బుడమి యాకస మెడ ల్పానపేరు
గా వాఁడె హరుఁడు దాఁ గాఁ డెట్లరిప్రాణ హరుఁడు సూర్యకు వేల కగుచువీని
దఱిసి మురిసి చెట్లు దాల్చి కొండలు పూని, యడరుచున్నవార లంతకాభు
లైన యూధనాధు లలుక లగ్గల కెక్క, లంక దక్కనీని లావునుడుల. ౨౧౬
- శా॥ నీలంపుంగిరులో మొగిల్లొ తమపున్నిట్రాడులో కాటుక
ల్పొలం బోసిన పోవులో యనఁగ నై పొల్పారు భల్లాలు భ
ల్లా లల్లె తెగఁజూడ నొ నెటికి నొ లావ ర్లనిరేశ్యులు
ద్వేలారంభు లసంఖ్యు లాత్తరయు లద్ధం గొల్వ సందర్భుఁడై. ౨౧౭
- ఆ॥ విషమపర్వతముల విసినస్థలంబుల, నదుల నిర్మలముల ననుచువారి
గొనుచు నిన్నెదిచ్చు కోర్కె నెక్కొనఁ బేర్చు, వాఁడె ధూమ్రుఁ డనెడువాఁ డధీశ!
- ఆ॥ ఋక్ష వంత మను గిరింద్రముపై నుండు నర్మదాపగోర్మి నిర్మలాప
రస్యధర్మ మెఱుఁగు రాణించుఁ బర్జన్యఁ, డగుచు ఋక్ష వర్షు లబ్ధములుగ.
- శా॥ భీమాక్షుం డతిభీమదర్శనుఁడు నిర్భీకుఁడు తా నన్నచో
నే మా నీతిని మించఁగాంచు ప్రబలుండే తమ్ముఁ డున్నాఁడు ని
ర్ధామం బొ నిజధామ మెల్లకడలం దోడ్తోడఁ గన్పట్టఁ బ
క్షామర్శంబునఁ గొండనాఁ దగి విపక్షాకాంతి వీక్షింపుచున్. ౨౨౦
- ఆ॥ ఆతఁ డీతఁడే మహాయూధయూధప, యూధపుఁడు పరాక్రమోన్నతుండు
జాంబవంతుఁడనఁ బ్రశంస కెక్కె నరాత్య, మర్షణుండు స్వజనహర్షణుండు.
- క॥ గురువ ర్తి యితఁడు దైవా, సురసంగ్రామమున నముచి సూదనునకుఁ దా
న రచించె సాయ మద్దా, న రహిం గొనె నాతఁ డిడ ఘనము లగు వరముల్.
- స॥ పరువిడి కొండబండ తెగఁబ్రాకి మహాభ్రవిశాల లా శిలల్
పరువడి నెత్తివె చెదరు పాదపము ల్వకలించి తెచ్చి య
వ్వరుసన మోదనెంతురు వివల్లనము ల్పచరింతు మిత్తికిన్
వెర వొకఁ డున్న మాదెసకు వ్రేలిడనోపునె యంచు యూధపుల్. ౨౨౩
- తే॥ భూతనిభు లాసురాభులు భూరిబలులు, వహ్ని తేజు లసంఖ్యు లవార్యు లాత్త
యశులు రోమశు లీతని యన్భభల్ల, భటులు చటులాజితలసముద్భటులు పటులు.
- తే॥ నిలిచి చూచెడు గంఠె యనీక మెనని, మహితసంరంభపోష్టాయ మానకలన
శుంభ నరమర్దనక్రిమాదంభుఁ డతఁడె, దంభుఁ డను వానరుఁడు తతారంభవిదిత.
- క॥ ఇమ్మేటి సహస్రాక్షుని, నెమ్మిమెయి న్గొలుచుచుండు నేమముగలవాఁ
డిమ్ముల బహుబలయుతుఁడై, యమ్మేలున మేలుబంతి యై వర్తిల్లున్. ౨౨౬

సీ॥ కొండ చక్కటి మెట్టుచుండఁ దా నద్దాని కొండు రూపా నాఁగ నొప్పినాఁడు
యోజనాయతకాయఁ డొకమెకంబును వీని నెఱి బోల దను వార్త నెగడినాఁడు
ఎల్లవానరకోటి కితఁ డాదిభూతుఁ డై యటు పితామహసంజ్ఞ నందినాఁడు
మున్నిందుని నెదుర నై మొనసి సంగరమున నోడక జయలక్ష్మి నొలసినాఁడు
గాన నక్రమంబు గాదు శక్రపగాళి, మక్రముండు కీశమల్లుఁ డనఁగఁ
గలిగె వహ్నివలన గంధర్వకన్యయం, దసురహృతికి సురస హస్తభృతికి. ౨౨౭

క॥ సన్నాదనుఁ డనువాఁ డా, సన్నాహముఁ జూడు మళని సన్నాదములక
దన్నెఱుఁగక మి న్నరయక, పన్నుచునున్నాఁడు మేలి బలములు గొలువక.

క॥ ఎవ్వని జంబూవనమున, నివ్వటిలు విహారసుఖము నీయన్నకు నీ
వవ్వానరేందుని గాంచితె, చివ్వుకుఁ గడకొన్నవాఁడు సిరు లొప్పారక. ౨౨౯

ఉ॥ కిన్నరసేవితంబులు సుకీర్త్యము లౌ గిరు లెన్నె గుత్తకుం
గొన్నమహాబలుండు రణ కోవిదుఁ డీప్లవగాధినాథుఁ డే
మన్నను జంకఁ డాత్మనతి కగ్గము గాఁడు సహస్ర కోటిసం
ఖ్య న్నెగడొందు వీరు లనయంబు నయంబున గొల్తురీతనిక. ౨౩౦

క॥ క్రథనుఁ డనువాఁడు మనతోఁ, బ్రథనం బొనరింపనెంచి పఱతెంచెనుని
ర్మథనము లంకకు గూర్చుట, కథనము లేకయ వికాసగతిఁ గనుపట్టుక. ౨౩౧

ఆ॥ హస్తీయాధపతుల నదలించుచును గంగ, ననుసరించి వైరమును స్మరించి
తిరుగుచుండునెపుడు గిరిగుహాశయములఁ, గరులు గిరులుఁ దరులు గదియఁబడఁగ.

ఆ॥ వేయునూఱువేలు వీరులు తనుఁ గొల్వ, నాయుశీరబీజ మనెడు కొండ
నుండు దివిని శక్కుఁ డుండున ట్లమ్మెయి, హైమవతి రసమ్ము లాని కడిమి. ౨౩౩

క॥ అమితబలవీర్య మగు బల, మమరబలం బట్టు లెనయ నరిదుర్దరుఁ డై
తమకని దర్పంబునఁ దగుఁ, బ్రమాధి యనువాఁడు వాఁడె పరదర్పహారా. ౨౩౪

ఉ॥ గాలి కదల్ప నెల్లెడలఁ గ్రమ్మెడు పెన్నొగి లంచు ధూతది
క్పాలక ! పల్కె దేప్లవగుఁ గన్గొని వాఁడె గవాక్షుఁ డమ్మెగి
గ్రాలెడు వాని సైన్యము వికస్వర మై యరుణాభ మై పయి
ధూలియుఁ జొప్పడె దరలె ధూర్తుఁడు లంకఁ గడంకఁ దీర్పఁగక. ౨౩౫

శా॥ గోలాంగూలులు కోట్లలెక్కకు మహాఘోరు ల్పితాశుర్య ల్బల
ప్రాలంబు ల్గొలువ న్నలు న్నెరసి తా భాసిల్లుచున్నాఁడు వా
చాలుం డాడినయంత సేయఁగలుగుక సన్నద్ధతం గొన్నవాఁ
డోలీలావిజితేంద్ర ! నీదు మది సంయోజించు మిటింతయుక. ౨౩౬

సీ॥ కొదమతుమ్మెదల కోర్కులు పండ నేకొండ యఖిలకాలఫలద్రుమాధ్య మయ్యె
దనవర్ణదీప్తులఁ దనరారు ననియేమొ సూర్యుఁ డేమెట్టునే చుట్టినచ్చు
మృగపక్షు లేగిరి మొగసినయంతనే తద్గుణాలంకృతి దృఢిమ నెఱపు
నెద్దాని ప్రస్థంబు నెడసిపోనెంచఁబో రధిహర్షులు మహర్షు లాత్తయశులు
సర్వకామదంబు సఫలంబు సరసంబు, నైన స్వర్ణశిఖరి నధివసించు
కేశరియ యతండు కేశరిసంజ్ఞండు, వానరప్రశస్తి వఱలువాఁడు. ౨౩౭

శా॥ సింగారంబున కాటపట్టులు మహాశ్రీ లష్మిసాహస్రముల్
బంగారంపు గిను ల్తదస్తశిఖరి ప్రాంతస్థము ల్వానితో
నంగాంగిత్వము నొంది నీ వసురులం దధ్యక్షతం గాంచురీ
తిం గైకొల్లను కాంచనాది యొక్క డు ద్విప్రప్రభం బుం డెడుక. ౨౩౮

వ॥ అయ్యుత్తమశిలోచ్చయంబున నుండువారు వారె కపిలులు శ్వేతులు తామ్రా
స్యులు మధుపింగళులు తీక్ష్ణదశనులు నఖాయుధులు సింగంబు లట్లు చతుర్దంష్ట్రులు
వ్యాఘ్రంబులవలె దురాసదులు నైశ్వానరసములు జ్వలితాశీవిషోపములు
నుదీర్ఘాంచితలాంగూలులు నుత్తమాతంగసన్నిభులు మహాపర్వతోన్నతులు మహా
జీమాతనిస్వనులు వృత్తిపింగళరక్తాక్షులు భీమభీమగతిస్వరులు నైన వానరులు
లంకాభిఘాతోత్పాతం బభినయించుచున్న వారవ్వారి నడుచక్కె-ం గనుపట్టుచున్న
వాఁ డిందఱకు తేఁడు నీడు సూడు దీర్చుతలంపున నొండొకదెసం గనఁబోఁడు
జయార్థి యై యాదిత్యు నుపాసించుచున్నాఁడు బుద్ధివీర్యశౌర్యసార్థస్థైర్యపౌరుషం
బులచే శతవలినామధేయంబుచే జగతీత్రితయంబునం బ్రఖ్యాతిం గన్నవాఁడు
రాముని మేలునకై ప్రాణంబులపై జాలి మాలి నిన్ను నీబలమ్ము నోలిఁదాన
చాలి మడంతు నని పన్నిదంబులు వన్నుచున్నవాఁడు వీనికిం దోడు లై గజగవ
యగవాక్షనలనీలు లొక్కఁడొకఁడు పదికోటులు కపివీరులతోఁ బన్నియున్నా రిం
దఱు సారిష్ఠు లలఘువిక్రములు వింధ్యపర్వతవాసులు బహుత్వంబుకతనం జక్కఁ
గా లెక్కింపనేరము నేర మెన్నకు మోమహారాజా యిమ్ముహాప్రభావు లీకులగిరి
నిభకాయు లీధాగుణి నొక్కవేల్చిడి విదారింపం జాలుదు రని యెంచుచున్నార
మని సారణుండు విన్నవించిన. ౨౩౯

క॥ ఆరావణు రాక్షసవిభు, సారబలుం గాంచి పదుల సారిష్ఠత్వం
బొరిసి శేషవిశేషము, లూరూఢిం బలుకఁదొడరె నాశుకుఁ డంతక. ౨౪౦

సీ॥ ఆముతేనుఁగులొ సారావగావటములో హిమశైలసారమహీరుహములొ
యని కాంచుచున్నాఁడ వవ్వారు దుస్సహ బలకామరూపప్రభావయుతులు

- కిష్కింధఁబురి నుండఁ కీశాధినాథుని సచివులు దివ్యప్ర సక్తిభవులు
తనుకరు దానవ దైత్యరాక్షసు లన్న నాజి దేవపరాకృ మాభిమాను
లధిప ! నవపంచసప్తస హస్రకోటి, శంఖసాస్రములు బృంద శతములు నగు
లెక్క కున్నారు వీరి వా లీల తెన్న, వశముపడ వలవేనోళ్ల వలఁతి కైన. ౨౪౧
- చ॥ వివిదిష వాంగ నేష్టవగ వీరకుమారులఁ గాంతు మైందుఁడు
ద్వివిదుఁ డు నాఁబ్రసిద్ధు లతి ధీరులు వారలు దివ్యమూర్తు లా
ప్రవరులఁ బోలఁగాఁ బరఁగు పట్టుల నొక్కఁడయేని లేఁడు తా
త వనుప మే లెఱింగి సుధఁ ద్రావిరి వావిరి బొల్చి గుద్ధతిన్. ౨౪౨
- క॥ వీరును లంకామర్దన, మారూఢి మదిం దలంచి యా లే మ్మనుచున్.
శ్రీరామభ క్తి వెనిచెడు, ధీరత నున్నారు తారు దితిజాధీశా. ౨౪౩
- సీ॥ చూచితే వాతూలసుతు మదకరివోలె నిల్చియున్నాఁ డదె నిర్భయమున
నితని కోపంబున కేటిబోఁటిమగండు గండఁడంగి విలీన గతిఁ దనర్చె
సీతఁ గన్గొనవచ్చి చీకాకుగావించె లంక నాలంకాటలాపు నెఱయ
నిన్ను నీతనయుని నెన్నక యెదిరించెఁ బునరాగతుం డయ్యెఁ బూచిగొంచు
కేసరికళార మీతండు కేవలుండు, గాఁడు వాయుప్రసాదంబుకతనఁ బుట్టె
రుద్రవీర్యోద్భవుం డన రూఢికెక్కె, నవలహనుమంతుఁ డనఁగఁ బ్రభ్యాతిఁగాంచె.
- తే॥ గోష్పదీకృతసింధుండు కువలయొక, బంధుఁ డటు రామకార్యధురంధరుండు
సతతగతి యట్లు లనివార్సగతిబలుండు, కామరూపుఁ డసాధ్యుఁ డీకపివరుండు.
- సీ॥ ఉదయించు భాస్కరు నొడియఁగా నూహించెఁ బుట్టినప్పడె క్షుధ పొడవుపడఁగఁ
ద్రినహస్రయోజనో ద్వేశంబు గ్రమియించె నద్దేవు మ్రొంగఁ బేరాన దొరయఁ
దవిలి యనాధృవ్యతము తేజు మైసాక నదయనగిరిమీఁద నొరఁగె నొలి
హనుశిలాతలముల కనోన్యనంఘర్నజనితక్షతవ్యాప్తి సంభవించె
నవల సురలెల్ల నీతండు హనుమఁ డనుచు, బేరుపెట్టిరి పిలిచిరి పేర్చిఁ బొగడి
రిచ్చమెయి దీవన లొసంగి రెఱుకగఁటి, నింతవట్టు సదాగమాహీనయుక్తి.
- క॥ భావము రూపము బలము ప్ర, భావము నదసీయ మెఱుక పఱుప నశెక్తుం
డేవెరవుననేనియు నొకఁ, డీవెరవరి లంకవంక కెగయుచు నుండున్, ౨౪౪
- క॥ లంకారిశబ్ద మీని, శృంకు పదసహస్రిక న్నసంగత మయ్యెన్
బంకజభవవర్జిత మది, యింక న్నాబోఁటి కగునె యిట్లని తెలుపన్. ౨౪౫
- సీ॥ శ్యామసుందరమూర్తి శౌర్యైకసంశ్రియం బరవిందనిభనయనాంచితుండు
సోము మోము హసించుఁ బొక్కట మింఱింత లనరా దశంకుఁ డత్యతిరథుండు
దా నెల్లయైక్వైకతతి కెక్కటి వలంతి యీరేడుజగముల నేలఁగలఁడు
విదితశ్రుతుఁడు లోకవిశ్రుతపౌరుషుం డచలధర్ముఁడు ధర్ము వరసి కాని

యడు గిడఁడు బాహ్య మట్లఖిలాశ్రములును
వేదవేదాంగములును దద్వివరములును
దాల్చు నొక్కండె యను కీర్తి దనరినాఁడు
గాముఁ డవ్వాఁడె కంటె యింద్రప్రతీంద్ర !

౨౪౯

చ॥ హనుమకుఁ దా ననంతరుఁడ యై తనరారె భుజాధిరూఢతం
గనకమహీధరంబుపయిఁ గ్రాలు విసీలసలీల మబ్దుమున్
మొనకొని డాలు జాలుకొన ముంగిట నై తనభార్య సీతఁ చె
చ్చిన పగ నీగ ని న్నఱుమఁ జెచ్చెర వచ్చెడువాఁడు రావణా !

౨౫౦

క॥ దారించు నాకసంబు వి, దారించు ధరాధరప్రతతి సంద్రము ని
స్సారించు ధనుర్గుణమున్, సారించుచు విభుఁడు వనుచుశరవిసరమ్ముల్ . ౨౫౧

ఉ॥ ఓత్తిని మించుఁ గ్రోధమున మేటి పరాక్రమసీమ శక్రునిన్
హత్తికొనంగ నోపుఁ దగ వాపురుషోత్తముఁడే యెఱుంగు నే
యొత్తున కోహటింపఁడు గుణోన్నతుఁ డుజ్జ్వలరూపుఁ డిప్పుడీ
యొత్తున రిత్తవోఁ డరసి యీవ దలంతువుగాక కర్ణమున్ .

౨౫౨

మ॥ అయయుద్ధాగమవేత్త రాము బహిరీ డ్యప్రాణ మా భ్రాత దు
ర్జయుఁ డైకాంతికభక్తుఁ డూర్జితుఁడు ప్రజ్ఞావంతుఁ డెందు న్నిరా
మయుఁ డంచద్బలవిక్రముండు మహితామరుండు సంరక్షి జే
త యతండే సుమి లక్ష్మణుం డసురదుర్ధనుండు దైత్యర్షభా .

౨౫౩

తే॥ అడుగొ దక్షిణపార్శ్వముం దమరియున్న, వాఁడు దక్షిణభుజము భూ వల్లభునకు
సీలకుంచితకచుఁడు వి శాలవత్సుఁ, డమలకనకాభుఁ డుచితశా మ్రాక్షుఁ డధిప .

క॥ జీవితరక్షణమునకును, జేవీడఁడు రామకార్య సిద్ధిక్రమమున్
దేవాఁదీర హననము, నావలనిదె యనుచు నయ మనయముం దలఁచున్ . ౨౫౪

ఆ॥ సవ్యపక్షమునను జానొండె రాముని, యాశ్రయమున నాపదత్యయమున
సీవిభీషణుండు నేత తా నయి నయ, కోవిదుండు హితులు గొలుచుచుండ . ౨౫౫

క॥ శ్రీయుతుఁడు రాజరాజు స, మాయుక్తిం దన్నులంక కభిషేకింపన్
గాయము వొంగఁగ నీత్రో, నాయోధనముంబొనర్ప నడరెడుఁ బెలుచున్ . ౨౫౬

సీ॥ సర్వశాఖామృగ శైలాధిపతిఁ గంటె చలిగట్టుదొర నవ్వఁజాలినాఁడు
కొండలనడిమి పెన్గొండ యీతం డన వావిరి స్థైర్యంబు వడసినాఁడు
స్వాభిజనము జ్ఞానమనము తేజోబుద్ధు లపరాజితునిఁ జేయ నమరినాఁడు
కృతకృత్యుఁ డై దుర్గ కిష్కింధ దుర్గంఢ బ్రణిధులతో నేలఁ బరగినాఁడు

వాలి చన హైమపుష్కర మాల దేవ
కాంత లక్ష్మీప్రతిష్ఠ స్వ కంఠలగ్న
యగుచుఁ దారతోడిద యయి యఖిలసుఖము
లిడగ జేజేలతేని తీరెనసినాఁడు.

౨౫౮

తే॥ ఇంతయును రాముని ప్రసాదమే యటంచు
సంతసము జాల్మోనంగఁ బ్రసక్తి నెఱయ
నఖిలవాహినులం గూర్చి యాసఁ బేర్చి
వచ్చినాఁ డిదె నీయిల్లు సొచ్చినాఁడు.

౨౫౯

వ॥ శతశతసహస్రంబులు కోటి యనియును శతకోటిసహస్రంబులు శంఖం బనియును
శతశంఖసహస్రంబులు మహాశంఖం బనియు శతమహాశంఖసహస్రంబులు బృందం
బనియును శతబృందసహస్రంబులు మహాబృందం బనియును శతమహాబృందసహ
స్రంబులు పద్మం బనియును శతపద్మసహస్రంబులు మహాపద్మం బనియును మహా
పద్మసహస్రంబులు ఖర్వం బనియును శతఖర్వసహస్రంబులు మహాఖర్వం బని
యును శతమహాఖర్వసహస్రంబులు సముద్రం బనియును శతసముద్రసాహస్రంబు
లోఁఘం బనియును శతేఁఘసహస్రంబులు మహాఁఘం బనియును మనీషులు వచిం
చెదరు మహాబలపరాక్రముండు వానరేంద్రుండు నగు సుగ్రీవుండు ని న్నెదిరి
యుద్ధం బొనరింపఁ గోటిసహస్రంబును శంఖశతంబును మహాశంఖసహస్రంబును
బృందశతంబును మహాబృందసహస్రంబును పద్మశతంబును మహాపద్మసహస్రంబును
ఖర్వశతంబును సముద్రశతంబు నోఁఘశతంబును మహాఁఘకోటియు సనందనరాగు
బలార్ణవంబుతోఁ బరివృత్తుం డై యరుదెంచినవాఁడు.

౨౬౦

తే॥ ఓమహారాజ ! క్రూరగ్రహహాపమ యయి
యిటు లుపస్థిత యైన వాహినిఁ గుఱించి
తగిన జతనం బొనర్చుము తమజయ మని
కాక పరపరాజయ మెట్లు గాఁ బొసఁగునొ.

౨౬౧

ఆ॥ అనుచు శుకుఁడు దెల్ప హరియాధిపాత్యాహ
మెంచి రాముఁ జేరి యెసకమెసఁగు
తమ్ముఁ గాంచి విభు భుజమ్ము లక్ష్యణుఁ బరి
కించి కీశనాథు కృతిఁ దలంచి.

౨౬౨

క॥ ఆవిగ్నహృదయుఁ డై యటు, లావిద్ధకోధుఁడును మహావేగుఁడు నై
దేవారి వారిఁ గనుఁగొని, యావలఁ బరుషోక్తుఁ లాడె నదితనూజా.

౨౬౩

ఆ॥ ఉన్నయంత లనుచు నొదిఁగి నతాస్య లై, యున్నవారిఁ గొలిచి మన్నవారి
నెదిరి కారు లఱచె నెట్లనవలవదు, మొఱకు విధికిఁ గన్ను మూత గలదె.

—♦ రావణుడు శుకసారణులఁ దూలనాడుట. —♦

సీ॥ చన వ్రపజీవు తా సచివుల కేనాఁడుఁ బతిమోల విప్రియభాషణములు
నిగ్రహప్రగ్రహ నిరతుండు విభు డంచు నెఱుకలేదో యిప్పు డెడసినారో
ప్రతికూలు రగు రిపు లై పరాఁగ నేటి కీ యప్రిస్తవస్తవ వ్యాహరణము
లాచార్యవృద్ధుల నటు లుపాసించితి రదనున నది యసమర్థ మయ్యె
మలసి కారొ కడఁగి మఱచినారో కాని, సిద్ధసార మాను జీవ్య మిట్లు
తెఱఁగువాసఁ దెలివి దెల్లవాఁతిన శాస్త్ర, భారవాహకులకుఁ బ్రతిభ గలదె.

తే॥ ఇట్టిమూర్ఖుల సచివుల నేర్చి కూర్చి, యకట నేఁ దాల్చుచుంటి ని య్యాధిపత్య
మడరుపరుసమ్ములకునోడరాడఁదొడరి, మి త్తిమీస్మృతినొకనాఁడు మెలఁగదొక్కొ.

క॥ శాసించు నాదు జిహ్వా వి, భాసించు శుభాశుభముల పట్టున విభు వై
యాసించువారిఁ గాంచు ను, పాసించుచునుండు దాని నహితులు హితులుక.

తే॥ దవదహనమూర్చ్ఛితములు పాదపము తెట్లొ, నిలుచుననవచ్చుఁగానియే నెఱినయేని
రాజకోపవిమృష్టాప రాధు లెందు, నిలువఁజాలర చూ యిది నిశ్చితంబు. ౨౬౪

క॥ ఈపావులఁ దెగటాఁతుఁ బ్ర, తీపుల పక్షంబు వొగడు తెఱఁ గెంచినఁ బూ
ర్వోపకృతిస్మృతి నా దగు, కోపము మృదుత న్వహింపఁ గొనకొనదేనిక. ౨౬౫

శా॥ ఈనాసన్నిధిఁ బాసిపొం డిపుడు మిమ్మేఁ జంప యత్నింప ము
న్నానందింపఁగఁ గూర్చినట్టి కృతు లొయ్యం జేరి వారించుటక
నోనాడ స్వతు లైతి రీరలు కృతఘ్ను లేన్నహాశూన్య ల్స్వకా
స్థానభ్రష్టత దాసదండ మనుచుం దర్జించి భజించినక. ౨౭౦

తే॥ సిగ్గునడి వార లిరువురు చేటు మూఁడఁ, జెల్ల దిచ్చట నునికి యో చెల్ల యనుచు
ననుచు జయఘోషణల నభినందనమ్ముఁ, గూర్చి తలఁగిరి కిసలయకోమలాంగి !

ఉ॥ ఆదట నాదశాసనుఁ డహంకరణోచితుఁ డంతికస్థలిక
సాదరుఁ డై మహాలాదరునిఁ జయ్యనఁ జేరి సురారికార్యసం
పాదనదక్షులక ధుతవిపక్షులఁ జారుల నద్విచారులక
నీదగునేర్పిఁ గూర్పుము మనీషితము ల్సమకూర్పు మి త్తటిక. ౨౭౧

ఆ॥ అనిన సంతలోనె యన్నరహంత దా, సంతరించెఁ దగినచరుల వారు
విభుని శాసనమున వే వచ్చి తజ్జయా, శంస లట్లు నతులు జరిపి రగజ ! ౨౭౩

క॥ ఆయతశౌర్యుల నిజసే, వాయత్తుల విగతభయుల నాత్తనయులఁ బ్ర
త్యాయితులఁ బ్రణిధులం గని, యాయసురాధిపతి యిట్లు లనె నలినాక్షి !

—♦ రామసైన్యముల రంధ్రము లేలుంగ మఱికొందఱు చారుల ననుచుట ♦—

- సీ॥ పెరవారి సైన్యంబు బెరయుఁడా వింతవేసము లూని మీర లీక్షణమె తరలి
రాముని వ్యవసాయ మేమాడ్కిదో కూడివచ్చినవార లేవలనివారో
యాభ్యంతరులు మంత్రు లం దెవ్వరెవ్వరో పిరికొని యెడయూని పేర్నిఁ దఱియు
వార లెవ్వారలో వారిలోపల నెంత కెంతకుఁ జాలు సమీహితములు
గలవో నిదురవోవుఁ గతి మేలుకోలున, నొండుపనులవంక నొడయఁ జెల్లు
నెగడువాఁడో యెల్ల నిపుణంబుగ గ్రహించి, రండు నాకుఁ దెల్పు రహి దలిర్ప.
- క॥ పండితు లగు దొరలు సమ, ధుం డగు చారుకతన నిర్వరోధి నరసి యు
ద్ధండు లయి వానిఁ గెడపుదు, రొండాకఁ డాచూడ్కికన్న నుత్తమ మున్నే.
- ఆ॥ అనిన వార లట్టు తాఁగావుత మఱించు, నరున మెనఁగ రాక్షసాధినాథు
సరవిఁ జుట్టి మొక్కి శార్దులు ము న్నిడు, కొని చలించి రపుడు కునలయాక్షి !
- ఉ॥ మేలి నువేలశైలము సమీపమున స్సహలక్ష్మణుండు ని
ర్వేలవిభుండు భానుజవిభీషణభాషణతత్ప్రభుండు వి
ద్యాలసితుండు లోకవిభుఁ డౌ రఘురామునిఁ జూచి రల్లవా
రోలము గూర్చు వేసముల నొప్పి ధరాధరకన్యకామణి ! ౨౭౮
- ఆ॥ మొనసి కాంచి రాచమూసముద్రము నట్లై, యబ్ధికాంచి కాంచె నొర దీని
నని చలించి రడరు మొనకొన పిక్లబు, లైరి తెఱపు గాన రైరి గౌరి ! ౨౭౯
- ఆ॥ కరుగు గట్టి ధర్మకలన లేర్పడఁ బెట్టి, నలువ పోతవోయఁ జెలుపు డాయ
నైన పుణ్యమూర్తి వ్యాఖ్యాతసత్కీర్తి, యావిభీషణుండు ప్రహర్షిణుండు. ౨౮౦
- క॥ ఆపగిది వారి నరసి ని, రూపణ మొనరించి గదిమి రూఢిమొయిఁ గడున్
బాపుఁ డనుచు శార్దులునిఁ, బాపుఁ డనుచుఁ బ్లవగయూధపతులకుఁ దెలిపెన్.
- క॥ నిర్గయు లై వా రాతని, మద్దించిరి పట్టి కట్టి మలఁగక వాఁ డ
య్యర్దన మెంచుచుఁ గూయిడె, స్వర్దయితార్చ్యుండు రామచంద్రుండు వినఁగాన్
- ఆ॥ వీడుఁ డనుచు రామవిభుఁ డానృశంస్యంబు, వెలయ నాననేయ విశ్వసించి
వానితోడఁ దోడివారిఁ దో డయ్యంగ, మోది విడిచిపుచ్చి మొనయుటయును.
- ఉ॥ ఊర్పులు పుచ్చుచుం దరలి యోపనియోపిక లంక నేరి ని
ర్దర్పులు నష్టచిత్తులు విదారితగాత్రులు నై వడంకుచున్
స్వర్పతివైరి కొల్వినదెసం బడి నిత్యచరు ల్ని శాచరుల్
మార్పడియుండఁ దద్దశయె మానుగ మార్తుట వార్తఁ దెల్పుఁగన్. ౨౮౪
- ఆ॥ కడఁగి వారు ఘనుండు క్రాంతసువేలాది, వనుఁ డటంచు భూమివరుని ధాటి
పాటిసేసి పలుకఁ బలుమొగమ్ములవాఁడు, దలఁ కొకింత యెడఁదఁ దారసిలఁగ.

—♦ చారులు రావణుఁ జేరి తమచేటుపాటులు తెలుపుట ♦—

శా॥ శార్దూలుం గని పల్కె మాటుపడె నీచందంబుతో నంద మా
దోర్దర్పం బెటఁ బోయె రుష్టు లగు నాదుష్టు ల్విజృంభించిరే
నిర్దాక్షిణ్యులు వారిచేతఁ బడితే నేమంబు లూపాడ న
ట్రంపందొరకొన్న వారి మన మియ్యర్థంబు మన్నించెనే.

౨౮౬

క॥ అని యొడయఁ డడుగ మందం, బనఁదగు కంఠస్వరమున ననదయ కా ని
ట్లనె భయవిహ్వలుఁ డగుచున్, దసరఁగ నగు దారిమెయి విదారితదురితా.

తే॥ లేడు శార్దూలుఁ డిప్పుడు రాఁడు నీకుఁ, గాఁడు రాక్షసశార్దూల కంటగించి
చూడకుము విను మచ్చటి చొప్పు వినుచు, వాఁడ నీవాఁడ నైన యావలనువెలయ.

సీ॥ కారయ్య ! లోకైక వీర ! కీశులు చారచారణశక్యులు సమధిబలులు
విక్రాంతు లైనారు విభు నాచికో లట్లు వేయిమడుంగులు వెరవు సూప
భాషింపఁగారాదు పలికినపలుకునఁ గోటియర్థంబులు గ్రమ్మరింతు
ప్రశ్నోత్తరంబులు పాటిల్ల వచ్చట దారి డొంక యొకొండు దారసిలదు
చొచ్చినంతటనే వోడఁ జొచ్చినారు, చారులో యంచు నాడు లెడఁ జల్లినారు
త్రిష్టలం బెట్టుచునె చుట్టుఁ ద్రిప్పినారు, కొట్టినా రిట్లు వెడలంగఁ గొట్టినారు.

తే॥ త్రొక్కిచూడకమున్నె యీతొడుసులెట్లు, పడిరొ యనుకొంటినవ్వార్తపడయరాని
దయ్యె నిచ్చోట మొనయంగ నైనపిదపఁ, గంటి మాగంటు లీవును గన్నయవియ.

మ॥ సమయం బెంచి వచించె వారలకు నీ సైదోడు వీడ్కోలు దో
న మమాత్యాకృతు లూని పొంచి యలుపై సాగించి రాజానుము
ష్టిమిలత్పాణిలలాభిఘాతముల ని స్పీడించి రుద్దాంతదం

తములన్ గొచ్చిరి గోళ్ల నెత్తురులు సో న లట్టి నో ల్లోట్టిపోన్.

౨౯౦

తే॥ అయ్యమన్ను తా హరు లందుఁ గలుగు, వీధివీధులఁ ద్రిష్టచు వేచునపుడు

నక్కఁ గన్గొన్నవా రెల్ల ననుచు వేట, కాండ్రె యై రన్న యర్థంబు గాననయ్యె

తే॥ వినఁజుఁ జలితేంద్రియు వికార విధు రక్త, సిక్తనకలాంగు నను రాముఁ జేర్చినంత
నంతకాలంబునం దెట్లొ యావహిల్లె, రామ రక్షేతిపదము నామోమునందు.

క॥ అట యాచ్యమానబంధున్, ఘటితాంజలిబంధు నన్నుఁ గాంచి కృపాలం

పటుఁడు రఘూద్వహుఁ డీతనిఁ, దటుకున విడనాడుఁ డనుచుఁ దద్దయుఁబలికెన్.

ఆ॥ జీవదాత కెఱిగి చెదరిన యుసులులఁ, జేర్చుకొనుచు బ్రదుకు జీవుఁడయని

యొంటఁ జనినవార లొండొండఁ గవియంగ, పచ్చినాఁడఁ గాలువు సొచ్చినాఁడ.

క॥ కైలములు శిలలు దరువులు, జేలావున వైచి కపులు సేతువు గట్టం

గా లావరి యెయున్నాఁ, డాలక్ష్మణుభ్రాత యాయు ధాంచితుఁ డగుచున్.

౨౯౬

మ॥ గరుడప్రహాము పన్ని పన్నిదములుద్ధారించుచు సర్వతో
హరిముఖ్యాధ్య మనీక మొప్ప జనమాన్యం బైన తేజంబున
బుర మంతఃపుర మంబరంబు నొకటం బూరింపనున్నాఁడు దు
రరుఁ డారాముఁడు రిత్తవోఁడు తగునర్థం బర్థి నూహింపుమా. ౨౯౮

క॥ అరికట్టు నేఁడొ రేపో, యరి కట్టు లసాధ్యుఁ డనఁగ నగుఁ గదిసిన నీ
వెరపుమెయిం బొనరింపుము, తరుణీమణి నొసఁగుటో ప్రథనమున కగుటో.

క॥ అని నొడివెడు శార్దులుని, గని రక్షోవిభుఁడు భావిగతి నెంచి నయం
బొనరఁగ నిట్లని పలికెను, దనధర్మ్యం బెడలనీక దలితానీకా! ౨౯౯

తే॥ దేవగంధర్వదానవు లిట్ట లగుచు, నన్ను నలికింపవచ్చిన నయముఁ బాసి
యేను శరణందునే సీత నిచ్చి మనఁద, లంతునే యటులేని నాలావు సెడదె.

తే॥ సర్వలోకభయం బొంటఁ దారసిల్లుఁ, గాక యమ్మృగశాబకాలోక నిచ్చు
మాట కల్ల త్రియామాట! మలసి యవ్వ, నాటబల మెల్లఁ గాంచితి వట్టులగుట.

క॥ అం దెట్టివార లుందురొ, ముం దలిగెడువార లెవరొ ముఖ్యు లెవరొ బల్
కొందున కలుక కడరువా, రెండటొ దుస్సాధు లెవరొ మెఱిగింపు మొగి.

తే॥ ఎవని కెవ్వారు పుత్రులో యెవని కెవరు
పౌత్రులో మిత్రులో బంధు భావయుతులొ
తత్త్వ మరసిన యంతలుఁ దద్దయు వివ
రింపు మద్దాన నసమాన రీతిఁ గాంతు. 303

క॥ విజిగీషుఁ డైన యొడయఁడు, నిజబల మెదిరిబల మెంచి నిర్ణయ మొదవ
గజిబిజిపడక జయశ్రీ, గజగమనం గొని సుఖించుఁ గలనున బలిమి. 304

—♦ రావణు నకు శాద్దులుఁగు కప్పిపైన్యమా జననాదు లెఱిగించుట. ♦—

క॥ అని యతఁ డాడిన విని వాఁ, డినకుల కేసరికిశోర మెడలించెడు మీ
తని మోడి యని బలార్ణవ, మనుపమ మెఱిగింపఁదొడరె నాస్థానమున 305

సీ॥ సంగరంబున సుదుర్జయుఁడెకదా రాజు ఋక్షరజస్సూతి యినభవుండు
వానిఁ బోలినవాఁడె వనజోద్భవోద్భవుం డొ జాంబవంతుఁ డత్యలఘుబలుఁడు
గద్గదు సతి వీనిఁ గనియె నీతని యన్న ధూముఁ డన్వాడుః విధూతరిపుఁడు
లంకాఁగి గన్నాడు లావరి కేసరి పే రెట్టు లట్టులే పేర్చి పెనఁగు
శ్రీనుతుఁడు ధర్మసుతుఁడు సు షేణుఁ డనఁగఁ
బరఁగు దధిముఖుండాక్ష పాకరతనుజుఁడు
సుముఖదుర్ముఖ వేగద ర్శిముఖులై న
వారిఁ గన్నది మిత్తి య వ్వారి జనని. 306

తే॥ అగ్నిచూలియ చూ నీలుఁ డతనిఁ జెప్ప, నేల సేనాధిపత్యాప్తిఁ గ్రాలినాఁడు
హనుమ నెఱుఁగుదుగాదె వాఁ డనిలజనితుఁ, డెల్లఁ గాల్పంగఁజాలుదు రిరువు రెనసి.

తే॥ అంగదుఁడు పిన్నవాఁడు బలాధికుఁడు ను, రేండు మనుఁడుదుర్ధుఁ డజిగినాఁడ
వతనితండ్రిని వాలి నయ్యశ్వసుతులు, మైందుడును ద్వివిదుండును మానధనులు.

వ॥ గజగవయగవాక్షగంధమాదనశరభు లేవురును గాలునివలనం బొడమినహారవ్వా
రలు కాలాంతకోపములు కోప మూనిరేని ముజ్జగంబులు మడియింప నోవుదురు
యుద్ధకాంక్షులు శూరులు శ్రీమంతులు దేవపుత్రులైన వానరోత్తములు
లెక్కకుం బదికోటులు దక్కినవారి నిక్కువం బిక్కాలంబునం జక్క వివరింపనేర
నేర మెన్నంబోకుము. 30౯

సీ॥ కనుమరల్పని చూడ్కి గముచు సింగారంబు దనమేనిదే యనఁ దనరినాఁడు
లేఁబ్రాయ మియ్యది లెంక లే యొకనాఁడు దరలునే యను నుతిఁ దవిలినాఁడు
భూనాథు వేలిమి పున్నెం బొసంగిన పాయసం బస మనఁ బరఁగినాఁడు
విల్లమ్ము దాల్చుటే వెరవుగా జయలక్ష్మి తనపాలి దై కొల్వ మొనసినాఁడు
చొచ్చె నటవి విరాధుని వచ్చెఁ గడఁగి మనఖరుఁ ద్రిశీర్షు దూషణు మడఁచె నాక
బంధు బంధురతను నాకబంధుఁ జేసె, రామనిభుఁ డున్నవాఁడె ధరాతలమున.

ఆ॥ కాకపక్షధరుఁడుగాఁ గాదె గాధిజు, జన్నమున నుబాహు మన్నొనర్చె
దబిసి తెఱఁ గనంగఁ దాటక నేర్చె మా, గీచు మార్చె నేమిరీతిఁ గనెనొ. 3౧౦

క॥ నీకతన వాఁడు మడిసె న, నేకకృతు ల్పన్ని యట్టు లెగిచి జనస్థా
నాకరినిరాకరణ మది, నీకై వచ్చినది గాదె నిర్మతిగణేశా ! 3౧౧

ఆ॥ వాలిఁగూల్చి వాని వరుసవాని మరిల్చు, కొని ప్లవంగవీరకోటు లెల్లఁ
గొలువ లంక ముట్టి కోల్తులుసేయంగ, వచ్చినాఁడు కృతకిఁ జొచ్చినాఁడు. 3౧౨

మ॥ అనుఁగుందో డఁట యంతకాంతకుఁడువాఁ డాయన్నకుం జోడు ధ
ర్మనిరూఢుండు మదేభ మట్టు లఱును న్మర్దించు నెవ్వఁడు బా
ణనివేశమ్మున నిల్చి యింద్రుఁడును బ్రాణమ్ముల్పొరిం దాల్చు కా
మనకుం జాలునె పోలునే యదీయ కా న్మార్పించి మాటాడుటల్. 3౧౩

క॥ రవిసుతులఁట జ్యోతిర్ముఖుఁ, డవిరళ తేజుండు శ్వేతుఁ డను నతఁడును న
య్యవిదితుని హేమకూటుని, బ్రవరుని వరుణాత్మజునిఁగఁ బలికిరి దేవా ! 3౧౪

ఆ॥ నలుఁడు విశ్వకర్మనందనుఁ డాప్లవ, గోత్తముండు సేతు వొనరఁ గూర్చె
నతనికడిమిఁ గడవ రన్ములు వసుపుత్రుఁ, డలసుదుర్ధరాఖ్యుఁ డలఘుబలుఁడు.

క॥ రక్కసులలో వరిష్ణుం, డుక్కుతునుక నీదుతమ్ముఁ డొడ్లవశమునం
జిక్కెను సిరి తక్కెను దన, కక్కతమున ననుచు నీనయవ్యపగతిచేక. 3౧౫

తే॥ మంత్రులం గూర్చుకొని శత్రు మలసినాఁడు

ని నైదిచ్చి పెనంగఁగా నేర్చినాఁడు

ప్రాణమానము లనునవి రాముని వని

పలుకుచున్నాఁడు విధి గొన్న బాట యెదియో.

305

క॥ ఉన్నయది తెలిపినాఁడ స, మున్నత మగు నీదుసత్త్వ మొలయించెడు నా

తెన్నునఁ గూర్చుము కర్ణం, బిన్నెటికే మమ్ముబోంట్ల యెఱుక లధీశా! 306

ఉ॥ అమ్మొయి వాఁడు దెల్పఁ జరు లందఱు నట్లె యనంగ రావణుం

డి మృడఁబాసి చిత్తగతి యేడ్చెఱ సూపఁ జలించి లోని నా

నుమ్మలికంబు నాచికొన నూర్పులు పుచ్చక వెల్లివోవు నా

యెమ్మె నమాత్యులం బిలిచి యిట్లు లనెం గనుకట్లు చొప్పుడక.

307

ఆ॥ మంత్రకాల మిది సుమాళమ్ముమై నిల్వ, రాదు పాదుకొనె నరాతిసేన

గాన మీరు తగినకలవల మెలంగంగ, వలయుఁ దెలుపవలయు వలను లరసి.

క॥ అని సమనంతరకృత్యము, లను వారలతోడఁ దగిన లాగునఁ జింతిం

చి నెఱయఁగఁజేయుఁ డనుచుక, దనయంతర్మహము సేరి తనికెడు మదితోక.

క॥ విద్యుజ్జ్వహ్వం బ్రబలు స, ముద్వ్యోతితు మాయలాని నొంటిఁ బిలిచి మా

యద్యోతనుఁ డిది విను మని, సద్యస్సంపన్నయుక్తి సరణిం బలికెక. 308

ఉ॥ సీతను మోసపుచ్చవలె శీఘ్రగతిం జని రమ్ము మాయకం

బై తగు రాము శీర్షము శరాసన మస్త్రము మున్ను గన్న తీ

రే తనరార నయ్యవతి యెన్నియు నొం డని యెన్నకుండఁగా

సీతర మంచుఁ దెల్పితి వినీతతమైఁ గొనితెమ్ము నాపుడుక.

309

క॥ అది యెంత లనుచు నాతం,డనరిపడుచుఁ బలుక నొడయఁ డతిరమణీయం

బడె యనఁగఁ దనరు మణిమయ, ముదంచితము హార మప్పు డుపహార మిడక.

ఆ॥ అతఁడు జతనమెయిన యరిగిన దనుజేంద్రుఁ, డాయశోకవనిక కట్లు చనియె

సీతఁ గాంచు వేడ్క శిర మెక్కి నటియింప, దుష్టభావమొంటఁ దోడుపడఁగ.

సీ॥ తల వంచుకొని శోక ద్ధావ్యంబున నశోక వనికి దూఱుఘటించు వలనుదాని

రామరామాయంచు రహిఁ బెంచు తలపుల జీవనాడికిఁ జేవఁ జేర్చుదానిఁ

బెఱగాము మొగిలుచా ల్పిఱుదీక గిటికొనఁ గను మాయ శశిరేఖఁగవియుదాని

బలుగాలి యొండెడఁ బడవైవఁ దల్లి మే దిని హత్తుకొను తీఁగె తెఱపుదానిఁ

దా నిదానించియును దుష్ట మానసుండు, గడుసురాకాసితేఁడు వి కాస మొప్పు

మంచి యెఱిగించు చందానమలసియిట్లు, పలికె రఘునాథుకలికితోఁబాపహంత్రి.

—♦ రావణుడు సీతకడ మాయను బన్నట. ♦—

- శా॥ చాయం బల్కుచు భద్రమూర్తి వని నీ సఖ్యంబు పాటించినన్
జేయి కమ్మెయిఁ దూలనాడితివి నన్ సీరాముడే భర్త నా
కేయోగంబును బోల దంచుఁ జల మెం తేఁ బూని నిర్భాగ్య వై
యాయాట ల్పనె నాఖిరారి యిపు డొ య్యం గూలె జన్యంబునన్. 329
- తే॥ ఉట్టి చే ర్లన్నియుం దెగె నుదిలపడుచు, దొంటిదర్పంపుటయ్యెలఁ దోఁగఁగలవొ
వ్యసనపర వయి నీకు నీవయిఁక నాకు, భార్య వగుదువొ ప్పార్థించు పనియులేదు.
- ఆ॥ మూఢురాల నిన్ను మొనసిన యామతి, నడచి యిప్పు డైన నంతిపురికి
నీవె యీశ్వరివిగ నెగడుము కడమ వా, రెల్ల నీదుకొలుపు నెనసి మనఁగ. 330
- తే॥ పున్నె మించుక సేసితి పోయె నదియు, మొదలి జడభావమే యిప్పు ముదలకొనియె
నింకఁ బండితమానిత్వ మేల యేలఁ, జాలుదు జగమ్ము లనుకొన్నఁ జక్కవడునె.
- క॥ ఘోరము వృత్రవధం బటా, నీరమణుని వధవిధంబు నెఱయ విను మకూ
సారము పారము సేరెను, సేరని యాక్రోశిపిండు నెలకొని తఱుమన్. 331
- తే॥ నన్నుఁ బోలెయింప నెంచినాడన్నమిన్న, దాశరథి దాశరథిదాటఁదడవుకొనుచు
నేము పుట్టనిబిడ్డల కిట్లు లనఁచు, బేల్లువెట్టెడువార మన్నిగు వరయఁడు. 332
- ఆ॥ దండువిడిసినా రుదధి యుత్తర పుండీర, మందు మందు లగుచు ముందు వెనుక
చూడ కటమటించి చొక్కి యన్నెలపున, నిద్రసేసినారు నీరజాక్షి!. 333
- క॥ తిఱి గని యతిముఠిఁ జరు ల, క్కఱఁ దెల్పఁ బ్రహస్తుఁ డరసి కని బలములతో
నామి యరిబలముఁ దనదగు, నెఱిఁ దెగటార్చె న్మదాజ్ఞ నెలకొని నెగడన్.
- వ॥ రామలక్ష్మణసుగ్రీవవిభీషణు లున్న యన్నెలనెల్లఁ బల్లటిల్ల నెట్టనం గదిసి దిట్ట
లగు పొలదిండివీరులు సూరెలం బొదివి పట్టనంబులు పరిఘంబులు చక్రంబులు
మహాచక్రంబులు చంద్రహాసంబులు మహాయసదండంబులు శూలంబులు బాణ
బాలంబులు భాస్వరంబు లగు కూటముద్గరంబులు యష్టలు తోమరంబులు
శక్తులు ముసలంబులు నొక్కయెత్తున నమ్మత్తులపై నెత్తి యెత్తి వైచియు విస
రియు మొత్తంబుల గొచ్చియువచ్చియు విదలించియు, గదలించియుసైన్యంబు
శూన్యం బొనరించి రది యట్లుండె. 334
- తే॥ అందు సుఖసుపుఁ డగు రాము నందఁగాంచి
యాప్రమాధి ప్రహస్తుఁ డొ య్యనఁ దలంచి
మించిన మహాసిఁ బూన్చి ఛే దించె శిరము
తనదు శిక్షాప్రసక్తి తద్దయుఁ బొసంగ. 335
- చ॥ నెఱసిన యవ్వీభీషణుని నెట్టనఁ గట్టిరి దిగ్భ్రమోచితుం
దతిమిరి లక్ష్మణుం గపికదంబము తోడుగ దిక్కులంట ను

క్కఱఁ బ్లవగాధిపుం బృథితు లైన సుయోధులఁ దీర్చి రుద్ధతిఁ
నెఱకు లెడల్పి చీల్చి యలిసీలకచా ! వికలత్వ మేర్పడఁ.

335

సీ॥ సుగ్రీవుఁ డందు భగ్నుగ్రీవుఁ డయ్యె నిర్హనుఁ డై సడలె నల్ల హనుమఁ డడరి
పట్టనంబులఁ దెగి పడె జాంగవంతుండు నలుకఁ గూలెడుమ్రాని నయము దోచ
నడిమికి రెండుగా నలుపు రై రిరువురు మైందద్వివిదులు దుర్మానఘనులు
పనసతొన ల్పొల్చెఁ బనసుని మేన దరీముఖుం డొరఁగె దరీముఖమునఁ
గుముదుఁ డై వ్రాలె గుముదుండు గూళ యంగ
దుండు దుండగి మథితాంగదుండు గాఁగ

నస్రము ల్వెడలఁగ ధర న త్తమిలై
నెందుఁ జేరనివార లిఁ కేమి లెక్క.

336

మ॥ మదనాగంబులు ద్రోక్కఁ గొందఱు మహామాత్రంబు లశ్వేఘ్రుము
ల్పొదువ న్వాతహతిం దొలంగి చను నంభోదంబు లై కొందఱు
దుది సింగంబుల దాడికిం దెరలి నిర్ధూతం బు లా మాస్తు ల
ల్లెదియుం దోచక గొందఱు న్మడఁగి రోయేణాక్షి ! యన్వానరుల్.

337

క॥ మున్నీటఁ బడిరి కొందఱు, మి న్నేమో గతి యటంచు ఋదుకుచుఁ దుది లే
కన్నెఱి వ్రాలిరి కొందఱు, గొన్నా రెగఁబ్రాకి చెట్లకుం దమవృత్తిఁ.

338

ఆ॥ చంపి రఱిమి యఱిమి సంద్రమ్ము తీరమ్ము, లందు గిరులయందు సడవులందు
రక్కసులు గడంగి రారాపు సేయుచు, నెదురుపడినవారి నెడయనీక.

339

క॥ బిసరుహదృశ ! నీపతి యిటు, నసైన్యఁ డై మడిసె నింక త్తతజార్ద్రము కీ
కసయుతము రజోధ్వస్తము, వెసఁదెచ్చిరితచ్చిరంబు వేయేమిటికిఁ.

340

తే॥ పరమదుర్ధుఁ డమ్మెయిఁ బడఁతి వినఁగఁ, బలుకుచు నెయొక్క రక్కసిఁ బట్టఁగాంచి
కించిదుల్లసితం బొప్పఁ గృతిఁ దలంచు, రీతి దళుకొత్త నుత్తాలుఁ డాతఁ డనియె.

క॥ విద్యుజ్జిహ్వనిఁ బిలువు మ, హేమాద్యతుఁ డవ్వఁడు దెచ్చె నొగి దచ్చిరము
దద్యోగిశరముఁ జాపము, నాద్యంతము లరసి తెలుప నొ వల నొలయఁ.

341

తే॥ అని పలుకునంతలోనె విన్యాస మొప్ప, నాశరశరాసనము లుత్తమాంగమును బి
రానఁ గొనివచ్చి ప్రణతులు రాణదనరఁ, గూర్చి నిలఁబడె నక్కూళ కుచ్చితమున

తే॥ వచ్చినం గని యప్పడవాలు మెచ్చి, తేచ్చి తేకదగుచ్చి యాధీరు శిరము
పచ్చినెత్తురుతో నట్లు పరఁగఁ జెలువు, నచ్చెలువుఁ గాంచుఁగావుత మబల కృపణ.

క॥ ఆయమ యెదుటం బెట్టుము, పాయనితమకమున నట్లు పడు యవతి నిజ
ప్రేయస్తము మో మరయుట, నాయమ కద యమనికేతనం బతఁ డనయఁ.

ఆ॥ అనిన వాఁడు వల్లె యని బాలహరిణాక్షి, మ్రోల దృష్టిపథము నోలగించి
క్రాల శిర్ష మైందజాల మయ్యెడఁ దార్చి, యోల మెనసె నమరజాలవినుత.

- క॥ అందుకొని శరశరాసము, లం దార్చెం దాను మొక్కలంబులు విఖ్యా
తిం దనరినయవి యనుచు న, మందేచ్చుడు వాడు లోకమాన్యచరిత్రా !
- క॥ కను మిదె నీమగని శిరం, బనితర మిదె ధనువు జ్యాసమాయుతము మదిం
గొనుము ప్రహస్తుడు నిశ న, మృనుజుని దెగటార్చి తెచ్చెమానిని ! కడఁకఁ.
- క॥ విద్యుజ్జ్వహ్వనిచే నా, ప్రద్యోతనుఁ డిచట నేర్పఁ బనిచెను నీయా
యుద్యోగము సెడె సంతయు, సద్యోలాభంబు వడయఁ జర్చింపు మెదఁ. 3719
- తే॥ అవశ విఁక వశ్య వౌదు గాకనుచుఁ బలికే
యాపిసాచి యదను వేచియట్టు లుండ
విల్లు నమ్ములు దల మ్రొలవెలయఁ గాంచి
ముదిత బలుశోక సాగరమ్మున మునింగి. 3723
- సీ॥ హనుమనిచే సమాఖ్యాత మైనట్టి సుగ్రీవమైత్రీకథాస్ఫురణ లెంచి
వరుస నవ్వానరవాహిని సాగరాభ్యాగత యను వార్త నన్వయించి
మోము గన్నులు కురు ల్ముఖవర్ణ మాశిరోమణియు నట్లే యుంట మలయఁ గాంచి
మదిలో నభిజ్ఞానమండలి గలయంతవట్టు చూపట్టుట వావిఁ బెంచి
యుమ్మలిక ముప్పతిల్ల నాయమ్మ కురరి, యట్టు లాక్రోశ మొనరించె నాన వాసె
ననుచుఁ దనవడ్డపా ట్లెల్ల నావహిల్లి, తల్లడం బొడఁగూర్చ నొత్తిల్లి తెరలి.

—♦ సీతాదేవి రాముని మాయాశిరముం జూచి దుఃఖించుట ♦—

- క॥ తలఁపులు ఫలించెఁ గైకా!, కులనందనుఁ డెడలె నింకఁ గుదురుకొను మదిఁ
నిలువుము కులనాశనమున, కలవడె నీకలహశీల మనుగత మనుచుఁ, 3724
- తే॥ ఏమి విప్రయ మొనరించె నితఁచరితుఁ, డార్చుఁ డగు రాముఁ డాతని యంతమునకు
గారణమ వైతి చీరలు గట్టఁబంచి, వెడలనడఁచితి వడవుల వెలలు గుడువ.
- క॥ అను నుడి నొడువుచునె తప, స్విని జనకుని బాల మ్రొల సిరిసెడ నొరగఁ
వినికృత మైన కదలిక, యనువృత్తము నెఱయ వడఁకు నవయవములతోఁ.
- ఆ॥ ఒకముహూర్తమునకు నూ ర్నెడల్పుచు జీవ, మందినట్టు లగుచు నమ్ముగాక్షి
యాశిరంబుఁ బుణికి యాఘ్రాణ మొనరించి, తొడరి పలికెఁ బలుకు తొట్రిలంగ.
- ఉ॥ ఆహత నైతి వీర ! నియమానుగతవ్రత ! రామచంద్ర ! యా
బాహుబలం బరిందమము పశ్చిమ యా దశ నిచ్చగించెనే
నీహరిణాక్షి కీవికృతి నెట్టనఁ గూర్చితె సాధువృత్తికిఁ
సాహసవృత్తి మేలె తన సాధ్వి మొఱంగి చనంగ నిద్దెసఁ. 3728
- ఆ॥ తప్పఁబలుకుదాన దయితుండు తనకన్న, మున్న చనుట యెన్న ముదిత దోస
మతిసువృత్తుడవు మహాత్ముండ వీ విట్టు, లరుగుదే మదీయ మఘమ కాక. 3730

తే॥ దుఃఖితోదుఃఖ మిమ్మెయిఁ దొఱయఁ గాంచి. మన్యుసాగరమునను నిర్మగ్న, నైన
నన్ను రక్షింప దొరఁకొంటి నాథ యట్టి, దొర వరయఁగంటి విట్లు లభింఁగఁతంబు.

తే॥ అమ్మహితురాలు కోసలు నాత్మజాత, దేవి మదుపాస్యదేవత ధేను వాత్మ
వత్సముం బలె నినుఁ బాసి వాసిసెడఁగ, వత్సల వివత్సఁ జేసి తేనలను సూపి.

క॥ ఏయోజ నెవరు నిను దీ, ధ్వాంసుస్సముపేతుఁ గాఁగ నాడి రచింత్య
శ్రీయోగ! వారి నుడు ల, ల్పాయుష్కుఁడ వీవు గాఁగ నన్యతము లయ్యెన్.

ఉ॥ కారణభూత మై జగము గ్రాసముగాఁ గొననేర్చు కాల మా
నేరిమిఁ బక్వభూతునిఁగ నిన్ను నొనర్పఁగ నొడ్డప్రజ్ఞపై
నేరము మోపు తేమిటి క నిందుఁడ వెల్ల యెఱింగి తర్కదృ
క్పారముఁ గంటి మృత్యుముఖ గహ్వర మంది తహా తటాలునన్. 318

తే॥ కమలలోచన ! మత్స్యాణసముఁ దతోతి
ఘను నతిన్యశంస రౌద్ర యా కాలరాత్రి
రేఁగి యొడిచి పొదిచి యాహ రించె నేమి
సేయుదాన స్ఫురింప దుపాయ మెదియు. 319

తే॥ ననుఁ దపస్విని విడనాడి నాయ మేమొ, ప్రియతమంబోలె నెట్లనఁ బృథివి నట్లు
లఱిమి యాశ్లేష మొనరించి యత్తమిల్లి, యుపశయానుఁడనై తివేయురు భుజాధ్య

క॥ ఇదె కాదె వీరశేఖర, యదనున నాతోడి నిరతి నర్చావిధులం
బొదలింపఁబడిన విల్లది, ముదమున సుమమాల్యగంధ ముఖ్యార్థములన్. 320

క॥ నీతండ్రి నాదు మామ వి, నీతాగ్రణి పితృగణం బనింద్యము స్వయమా
నీతముగా స్వర్గమునఁ ద్వ, దాతతపద మెనసి ముదితుఁ డయ్యెడు నింకన్. 321

తే॥ నీదురాజ్ఞ కులము ద్యో నిష్ఠితంబు, సుకృతిజనకాంక్షణీయంబుఁ జూచువాఁడ
వచట నక్షత్రభూతుండ వగుచుఁ దనదు, పున్నెములహోపు నెలకొని తెన్నసూప.

ఆ॥ బాల నన్ను బాల్య పరిణీత సహధర్మ, చారిణిం బ్రసక్త సాధ్వీ భార్య
నేమి దలఁచి యిట్లు వీక్షింప వే మని, పలుక పుచితముల ను భాషితముల.

క॥ మఱవంగ నగునె పెండిలి, నెఱవిన యాప్రతిస ధర్మ నిష్ఠుఁడ వీయ
క్కఱనేని వీడుదే నను, మొఱంగ కాపన్న నచట మొనయింపఁగదే. 322

క॥ ఉత్తమగతిమంతులలో, నుత్తముఁడవు నన్నుఁ దోచి యొంటిగ నరుగన్
బాతైడలితో మఱచితో, యిత్తలముం బాసి యచటి యెఱుక మరఁగుచోన్.

తే॥ సకలకల్యాణసంపత్ప్ర సక్తిఁ గని మ, దేకలోక పరివ్వంగ మెనసి యెసక
మెసఁగు నానీశరీర మి ప్లసదు లైన, పాడుకృత్యాదములకుఁ బా ల్పడనె యకట.

ఆ॥ ఆప్తదక్షిణంబు లధ్వరముఖ్యంబు, లాచరింప కిట్లు లైతి వేల
నీదుకొలములోన నెఱిగన్నవారెల్ల, నగ్నిహోతు లై మహాత్వ మంద. 323

మ॥ ఇలుసేరం గనెనేని లక్ష్మణుఁ డొకం డెట్లైనఁ గౌసల్య యు
మృలికం బెక్కుడు గాఁగ వత్స ! కడునే మం బూని చన్నట్టి వా
రలలో నెక్కటి గాను పించితివి దూరం బయ్యె నాద్వంద్వ మే
కలన న్నాగ నతండు దెల్పు సొద శ క్యంబే విచారింపఁగన్.

32౫

చ॥ అడుగఁగ వీడరాక బలు నంగదమైఁ గడుఁ గుస్మి యాతఁ డీ
వడువున రక్కసు ల్తాడరి వారక యద్దమరేయి చొచ్చి ని
న్నొడయని నీసుహృద్బలము నూరకె చంపి రనంగ నప్పు డా
బడుగున కెట్టి దైన గతి పాల్పడునో తరమే వచింపఁగన్.

32౬

తే॥ సుప్తహతుఁ డై చనిన తన సుతుని గతియు
రక్కసుల యిక్క నున్న నా వ్రాతఫలము
హృదయ మవదీర్ణ మొనరించి యెనయు నంతఁ
బడుటయే కాక పై నొక్క పలుకు గలదె.

32౭

ఆ॥ ఏ ననార్య నాదు హేతుకృతిన చువ్వె
సత్త్వవంతుఁ డేలఁ జాలి నట్టి
ఘనుఁడు వార్ధి దాటి కడకు గోష్పదమందుఁ
నిహతుఁడయ్యె రాముఁ డహతుఁ డహహ.

32౮

తే॥ స్వకులపాంసని యిది యన్నజాడ గనఁడు దాశరథి మోహమున నన్నుఁ దావరించె
నరయ నయ్యార్యపుత్రుని హతు నొనర్పఁ, బాల్పడిన మిత్తి గాని నేభార్యగాను

ఆ॥ పీటమీఁది పెండ్లి పెడవెట్టి చూచిన, దాన ము న్నొనర్చి యేనుఁ గాక
యనుభవించు రెవ్వ రఖిలాతిథికి భార్య, నయ్యు నేటి కిట్టులైనదాన.

3౨౦

ఉ॥ రావణ! పున్నె మబ్బెడు బిరాన మదీయము కాయ మట్టె నా
జీనముగీము రాముమొయిఁ జేర్చుము తీర్పుగ సంస్కరింపు ము
ద్యావమునం దదీయ మగు ప టైనయంగలదాన దానము
న్నీ వొనరించినట్టు లగు నేను శుభోదయ మందఁగాంచెదన్.

3౨౧

ఆ॥ సతికిఁ దనదుభర్తచనిన లోకమె లోక, మతనిఁ బాసి యొక్క యరనిముసము
నిలువ దిపట ధర్మనిష్ఠితుం డదేవుఁ, గూర్చి మంచిగతికిఁ గూర్చి మనుము.

3౨౨

క॥ అని ప్రాకృతత్వ మవలం, బన మొనరించుచు సరోజపత్రేక్షణ నె
ట్టన శోకపరీతాత్మత, ధనువు శిరము మఱియుఁ గనుచుఁ దడబడచుండన్.

3౨౩

ఉ॥ ఒక్కఁడు రక్కసుండు పతి నొయ్యనఁ జేరి జయింపు మార్య ! యం
చొక్కటఁ బల్కి కే ల్పొగించి యూర్జితుఁగా నొనరించి పొంచి నాఁ
డక్కట వాహినీపతి ప్రహస్తుఁడు దెల్పఁగ బంచినాఁడు నీ
వక్కడ కేగుదేరఁ జనునయ్య ! యటంచు వచించి కృమ్మటన్.

3౨౪

ఉ॥ అంద అమాత్యులుం గదిసి రాతఁ డుపస్థితుఁ డయ్యె దర్శనం
బందఁగఁగోరి న న్నిచె నాత్యయికం బది గాఁగ నోపు నీ
యందలి దాక్ష్య మెంచి నిలయంబునయం దటు నిల్చినారు సం
క్రందనవైరి ! చయ్యనఁ బ్రకాశము గాంచుట మేలు నాపుడున్. 3౮౫

క॥ వినినంతనే యశోకా, వనిక న్వనికం దొఱంగివాఁ డరిగెను మం
తనమున మంత్రులతోఁ దగ, సనియె స్సభ కేగి నిర్ణయం బొనరించెన్ 3౮౬

ఆ॥ రాము విక్రమంబు రామామణి ధరాజ, సాధువృత్తిఁ దలఁచి జలదరించెఁ
గాని చలము వీడి కరుణాబ్ధి ! శరణనఁ, జాలఁ డదియు నేటి సంభ్రమంబొ. 3౮౭

శా॥ అంతర్ధానము నొందె గార్ముకముతో నయ్యుత్తమాంగంబు వాఁ
డంతర్ధం గొనె నెప్పు డప్పుడె బలాధ్యక్షుండు దాను న్నమ
చ్చింతారత్నము రాముఁ గూర్చి యెడఁదం జింతించిరా వైరిదు
ర్దాంతుం డన్నెఱి నానసేసెఁ దగువా రాలించి మే లెంచఁగన్. 3౮౮

మ॥ స్ఫుటకోణాహతభేరికాగణముఖస్ఫూర్జన్ని నాదంబు మి
క్కట మై చొప్పడరాని చొప్పుననె సంగ్రామోచితోఘంబు లొ
క్కట రాఁ దిర్పొనరింపుఁ డిట్లయిన నిక్కర్జంబునం గారణం
బెటు లేని న్వచియింప నెంచకుఁడు నా యీసత్ప్రభాను ల్పురిన్. 3౮౯

—♦ రావణుఁడు తనసైన్యముల గూఢముగ సిద్ధపరుచుట ♦—

ఆ॥ అనిన వారు వల్లె యనుచునె యయ్యర్థ, మనుగమించి కూర్చి యనికీఁ గూర్చు
నధిపుమోలె నెల్ల యాయత్తపడె నంచుఁ, బలికి రతఁడు మెచ్చెఁ బద్మనయన !

ఉ॥ అంతట రాక్షసాచరిత మంతయు మంతనమందు రోసి యే
కాంతసఖి స్సతీమణి ధరాత్మజఁ దేర్పఁ దలంచి వచ్చి వి
భ్రాంతివిషాదమూర్ఛనవిపాకవిషాపుల నెంచి సద్గుణా
క్రాంత విభీషణప్రియ వి కస్వరసమ్మదుభాష లొప్పుఁగన్. 3౯౦

ఆ॥ పొక్కి పొరలి వేచి పోడిమిసెడి ధూళి, ధూసరాంగి యగుచుఁ దొట్టి పడుచు
మిట్టిమిట్టిచూచు మెయి బడు గగు బడ, బం దలంపఁజేయు పడఁతిఁ గాంచి,

ఉ॥ ఊరడిలంగఁ బల్కె నిటు లుత్తమ యాసరమాభిధాన చి
త్పూరితచిత్త సన్నియమ పుణ్యచరిత్ర దయామయాత్మ యొ
ప్పారఁగ నైన రావణుని యానతి నమ్మదహస్తియాన దై
వార భరించుచుం దదను వాసితమైత్రీ భజించుఁ గావునన్. 3౯౧

—♦ సరమ సీతాదేవి నూరడించుట. ♦—

- సీ॥ ఇంత మనోవ్యధ యేటికే నాతల్లి లలితాంగి ! యిట్లైన లావు నెడదె
యావిదేహావని నవతరించిత కాదె నీదుపున్నెం బెల్ల నే నెఱుంగనె
కల్యాణి ! శ్రీరాము కాంతామణివ కావె యజితుఁ డాతం డని యరయ లేవె
పొలదిండిపోతుల పోతరం బెఱుంగవే యీ నట్టిమాయలు చేవగలవె
యతఁడు వచ్చినట్టి యారాకడ వచించి, నట్టి నుడు లొనర్చినట్టి మతక
మేను దెలిసికొనుచు నిచ్చోటుననె యున్న, దాన మఱుఁగుపడుట ధర్ము వగుట.
- క॥ స్త్రీణామణి ! యతనివలనం, బ్రాణభయము లేదు నాకు బాహిర మగునా
ప్రాణము వీ వగుట దరి, ద్రాణున కొకఁ డాచరింపఁ దర మై యున్నే. ౪౯౫
- ఆ॥ ఆతఁ డిచట నుండనధిక్యతు ల్బిలువ నం, భ్రాంతుఁ డగుచుఁ బోవు ప్రస్తుతంబుఁ
దలఁపరాదె మాయతల కార్ముకంబు నం, తర్థిఁ గనుట యెదకుఁ దార్పజనదె.
- క॥ అంతయు నెఱుఁగుదు మైధిలి !, చింతార్ణవమందు మునిఁగి సిరి రా మోకా
లంతరము సేసి యడ్డెడు, నంతటిదాన వలె పతి మహత్త్వ మరయవే. ౪౯౬
- క॥ ఆరక్కసి రామేంద్రునిఁ, జేరుట సాప్తికముపొంటె సిద్ధపడుట య
ప్పురుషసింహు వధించుట, యేరీతి స్నిదుమదికి నెక్కెఁ దెలుపవే, ౪౯౭
- మ॥ తరమే రామసురేంద్రపాలితుల విద్యాదక్షులం బొరుషా
కరులక వృక్షశిలాప్రహారుల సమక్షం బంద సాధింప నొం
డొరుల స్మిటినవారు సుస్థిరుల కానున్నారు జేజేల య
వ్వరుస న్నెక్కొనఁ దీసిపోదు ఘను లవ్వారి నిదారింపఁగక. ౪౯౮
- ఆ॥ ఒక్క హనుమ తేజ మురియాడఁగాఁ జేసె, వీరి వీరక నన్ని విధులఁ జెడిరి
తలఁపరాదె మదినిఁ దాత్కాలికం బెల్ల, నాకుచప్పుడులకు నలుకనగునె. ౪౯౯
- సీ॥ శ్రీనత్సమున సరు ల్పెన్నార సిరి కెప్పు డోలోత్సవముఁ గూర్పఁ జాలువాఁడు
దీర్ఘవృత్తభుజుండు దీర్ఘాయు వగు నను శ్రుతిసంప్రదాయంబు చూపువాఁడు
స్వికసంహననలక్ష్మి స్మరదృక్పరములఁ బరఁగింప విల్లు చేఁ బట్టువాఁడు
శ్రీతరక్షణం బన నితనిసామ్రే యను భువనవిశ్రుతికీర్తి బొలుచువాఁడు
రాముఁ డాతనిజేజంబు రాణ విక్ర, మంబు నయశాస్త్రవేత్తృభా వంబు పరబ
తాఘవిధ్వంసనము సర్వ మరసి యరసి, యీపిసాచు తెడల్తు రం చెంతునమ్మ.
- పృథ్వి॥ అచింత్యబలపౌరుషుం డబల రాఘవుం డమ్మెయి
విచిత్రనటభావసంవిదితుఁ డెల్లలోకంబులక
న్వచిత్తకలనావిశేషమునఁ గావఁగాఁ ద్రోవఁగా
రచింప మెఱయింప సర్వవిధి నోపుఁ బృథ్వీసుతా ! ౫౦౦

క॥ పిడుగునకుఁ దోడు నాఁ జను, బడబాగ్నియె యనుజుఁ డట్టి పరబలహంతక
బడసిన రామునటే ను, ప్పుడుగా నొక్కండు గెడప దొరకొనుట సఖి! ౪౦౩

తే॥ వాహినులు వాహినీంద్రులు వాహినీశుఁ
జేరి పరబల మెడయింపఁ జెనయు నపుడు
నిదురవోవుట యన్యులు గదిసి తమ్ముఁ
బొదివి పరిమార్చుటయు నమ్ముఁ బోలునవియె. ౪౦౪

ఉ॥ తాను విరోధి మెల్లరకుఁ దాటటమాటవాఁ డయు క్తసం
ధానితబుద్ధిక్యత్యుఁ డపధర్ముడు రాదుఁ డితండు నీకడక
బూనికమై ఘటించినది బూటకమే యని నమ్ము మొందు చొ
ప్పే నెఱిగేని నెన్నకు మహీనశుభోదయ మబ్బు నీ కిటక. ౪౦౫

ఆ॥ నీదు శోక మెడలె నిత్యకల్యాణివీ, వఖిలసుఖము లసము నందఁగలవు
నిజము లక్ష్మి నిన్ను నియతిమై భజియించు, నాదుపలుకు లరసి నన్ను గనుము.

సీ॥ మున్నీటిపై నాలి మొనయించి వానరవరసేనతో నీదు వల్లభుండు
దాటి యద్దాని చా దక్షిణరోధంబు నెనసినాఁ డటు లగ్గ లెక్కినాఁడు
రెండవసంద్రంబు రీతిఁ గ్రమ్మినది దా నెడయాక మొగ్గర మ్రేర్పరించు
కొని దేవసేనగాఁ గులపతి స్కందుండు నా నొప్పినాఁడు స నాథుఁ డగుచుఁ
గనుల కటవు దీఱఁ గంటిని వింటిని, జెవులపండువుగను జేడె ! యింక
నలుకవలవ దొలయ నైనదిలే క్షయ, కాల మీనిశాటకాండమునకు. ౪౦౬

క॥ అనుజుఁడు లంకానాథుని, యనుజన్ముఁడు వానరేంద్రుఁ డనుమఁడు మున్నె
ననుచరులుఁ గొలువ నడుమం, దనరారెడు రాముఁ డధికదర్శోద్ధతుఁ డై.

ఉ॥ పంపినవాఁడు రక్కసులఁ బాలకుఁ డుద్భటులం బ్రసక్తి నై
లింపబలావరోధి చని లీలమెయిం జనుదెంచె నిందఱక
ముంపఁగ నున్న సంద్ర మని ముట్టవచించిరి వారు వచ్చి యీ
తెంపరి మంత్రిలం గొని యుదీర్ణవిచారణలం దనరౌడిక. ౪౦౭

అ॥ అనుచు నొడువుచున్న యంతలో సరమ దా, సరమ సీతఁ గూడి చక్క నిలిచి
యాలకించె భైరవాట్టహాసముఁ బోని, భేరికాసముత్ర పృథులరవము. ౪౦౮

ఆ॥ మరలఁ బలికె నల్ల మధురభాషిణి రణ, భేరి బొడము భైరవారవంబు
వింటికాదె భీరువిశ్రుతం బైనది, తోయదస్వనంబు దొఱయనగుచు. ౪౦౯

ప॥ ఇయ్యది యుద్ధ సన్నాహంబకాని యొండు కానేరదు సింహనాదంబుల సముప
బృంహణంబు లట్టులే పొడకట్టుచున్నయవి మత్తమాతంగంబుల కాకల్పంబులు
కల్పించుచున్నారు రథవాజులు యోజింపఁబడుచున్నవి తురంగమారూఢులు
హృదయంగమంబు లగు వేషంబులతోఁ బ్రసంబులు పూని వేలకొలందిగా

నిర్వేలం బైన కాతూహలంబున నోలలాడువారు పదాతులు సన్నద్ధులై
యచ్చటచ్చట గుంపులు గూడుచున్నారు విచిత్రదర్శనంబులు వేగవంతంబులు
శబ్దాయమానంబులు నగు ననీకంబులచే రాజమార్గంబు తోయపూరంబులచే
సాగరం బట్లు పూరింపఁబడుచున్నది నిర్మలంబులగు శస్త్రాస్త్రచయంబులయు
జర్మంబులయు వర్మంబులయు రథవాజిగజరక్షోవరభూషణంబులయు సంసానం
బుల నుప్పతిల్లి యుప్పరంబున నల్లిబిల్లిగా నల్లుకొని నానావర్ణ యై వర్ణసీయ
యైన ప్రభ కానం బేర్చు కార్చిచ్చుమంట యట్లు లెట్లు గన్నపైడినో చూడుము
ఘంటానాదంబులు రథనిస్వనంబులు హయహేషలు గజబృంహితంబులుదూర్య
ధ్వనులు భేరీరణనంబులుం బెచ్చుపెరిగి వినవచ్చుచున్నయవి ఉద్యతాయుధహస్త
లై రక్షోగజేంద్రునకుఁ బక్షానుయాయు లగు రాక్షసుల ససంభ్రమం బునగు
సంభ్రమం బల్లచే తుములంబును రోమహర్షణంబును నై పరధర్షణంబునకుం
దొడరుచున్నది కావున నయ్యెంద్రజాలికం బెల్లఁ గల్ల. యిప్పిసాచులకు రాము
నాచికోలున భయంబు గదుర నయంబు సెదరె. శోకఘ్ని యగు సిరి నిన్నే
భజించు నచింత్యపరాక్రముండు కమలపత్రాక్షుండు నగు రాముండు వానర
వర్గంబు నడుమ దైవతసంఘమధ్యంబునఁ బురందరుం డట్లు విస్మితుండును
సస్మితుండు నై క్రోధ మూనని తెఱంగునం గానిపించునున్నవాఁడు విష్ణుసహితం
డగు జిష్ణుండపోతె సహలక్ష్మణుం డై చెలరేఁగి దళమాఁగి త్రివిక్రమక్రమోల్లా
సంబునం బరాక్రమంబు నేడ నూపెడు బలే బలంబులతో రానఁడు సంబలుం
డగు కాలుని పోలికి విచ్చేయువాఁడు సమరవినిపాతితుం డగు నభియూతిం గని
సిద్ధార్థ వై రాముని యంకపాళి నధిగమించిన నిన్నుఁగాంచి యామోదించుదాన.
నీదాన నాపై నానబెట్టుకొంటి నొండొంటిఁ దలంపకుము శోభనమూర్తీ! భర్త
సమాగమంబంది విష్ణువక్షస్థలంబునయందు లక్ష్మీయట్లు లమ్మేటి సమక్షంబున
నుపలక్ష్మిత నగుచుఁ బరిరంభసమారంభంబునం బ్రహ్మ సంభవంబు లగు నశ్రు
వుల నాతనిచేతమ్ము చల్లననేయుచు నుల్లసిల్లెదవు రసవేణీ! యీవేణి జఘనగతఁ
జిరకాలధృత నచిరకాలంబునన మహాబలుం డగు నీదు విభుండు విప్పఁగలండు
మనోభిరాము మోముఁ బరపూర్ణసోమునిం బలె సందర్శించి వన్నగాంగన నిర్భో
కంబు నట్లు శోకజలమోకంబు కర్జంబు వర్ణించు శతీ యయ్యె. నిత్తటి నరి నటిమి
వధించి సంపూర్ణసకలకాముఁ డైన రాముండు ప్రేయసిమణి వగు నినుం గూడి
పాడిమెయిం జయలక్ష్మి నాదరించి సుఖార్హుండు సుఖం బెనయనయ్యెడు
నమ్మహాత్ముఁ డగు రాఘవేంద్రునితో సమాగత వై యాతని వీర్యంబుచే
బ్రశస్తవర్షంబుచే సస్యయుక్త యగు మేదిని మాదిరి కై యామోదించెదవు
సుమీ మైధిలీ! బంగరుగట్టు చుట్టును జుట్టి పరువు లొనర్చు మేటి వాజి

యోజం బరివర్తమానుం డగుచు నిజశేజంబున నీజగంబులకు భుక్తిముక్తులం
గూర్చు పవలుసేయు జేజేలరాయని నాయకుని జయం బర్ధించి దోసి లొగ్గి
సంప్రార్థింపు మద్దేవుం డిష్టపూరణంబునకు సనిష్టవారణంబునకుఁ గారణం బనం
దనరా రెడువాఁ డిత్త్వాకువంశంబునకు మూలకందంబ గదా యని ప్రబోధించి.

క॥ ఆనంద మందఁజేసె న, నూనప్రియకథనమున మహాద్యమకలనా
ధ్యానపర సరమ సీతం, ద్యోనారి స్వవర్షణమున సుర్వరఁబోలెన్ రంగ

మ॥ స్మితపూర్వోచితభాషణప్రవణ యై సీతామహాదేవికిన్
హిత మా మేలొనఁగూర్చ నెంచి సమయం బీక్షించి యాయమ్మ న
మ్మతి కైకో లెద నుంచి యిట్లనియె నన్మాన్యత్వ మొప్పార నా
సతి సాహార్దము మీఱఁ దోర మగు కౌశల్యం బపారంబుగన్. రంగ

సీ॥ ప్రియసఖి! నీకూర్చు పేర్మికి నీడుగా నొకకర్జ మూహించి యున్నదానఁ
దరలాక్షి! యది నీయుదారభావంబున కెక్కనిచో దాని నెన్నఁబోను
నేడె రామునిఁ గాంచి నీదు మే లెఱిగించి యతని మే లరసి గా కలఁ తిరాను
బ్రచ్చన్న నై వియత్పథమందుచోఁ బవమానతాద్యులకేని లోనుగాను
వల సరసి యింతవట్టు నావలని దైన
పనిగొనుము నాదు ప్రాణమ్ము ప్రాణ మనుచు
నినుఁ దలంచితి నమ్ము మీ నిర్ణయమ్ము
నెమ్మనమున నిమ్మేను నీసొమ్ము సుమ్ము. రంగ

—♦ సీతాదేవి సరమసహాయమును మెచ్చుట ♦—

క॥ అని మధురముగాఁ బలికిన, ననుపద మాలిఁ గని మహిజ యనె మృదులం బై
యనుపమమధురం బై తగు, ననఁజను నుడి శోక మెడపు నరుసము పొసఁగన్.

మ॥ గగనం బంట రసాతలం బెనయ దాక్ష్యం బొప్పు నా కన్న నీ
తెగఁబాటొక్కడ యెన్ననేల చెలి! ప్రీతి న్నీదు చిత్తంబె యి
య్యగచాట్లాందెడుదాని కిచ్చి తివి నెయ్యం బిట్టి దాఁ గా భవ
త్సుగుణంబు ల్పరికింప ముజ్జగములున్ శోధింప నొం డుండునే. రంగ

క॥ చాన! యెదియేనిఁ బూనం, గా నొ నీ కరయ నొండు గనుపట్టెడు నా
కీనాఁటి కుచిత మగు నది, గా నిది యొడ్ల కెఱిగింపఁ గర్తవ్యంబై. రంగ

ఉ॥ మే లొనరింపఁగాఁ దలఁచి మేకొనుదానపు గాన నెట్టనన్
బోలుదు వీవ యంచు మఁది బొల్చెడు నిత్రటి నాశతుండు వా
చాలుఁడు రక్కసుం డెది ప్రసక్తిమెయిం గొనియున్నవాఁడొ య
జ్జాల మెఱింగి ర మ్మచట సక్తపు గా కెద యొప్పునేనియున్. రంగ

- ఆ॥ కూర్మః డెన్న మాయీకుండు నిష్కరుణుండు, రావణుండు శత్రుర్రావణుండు
వానిఁ దలఁచునంత వడఁకు నెమ్మే నేమి, నేయుదానఁ దనకు సిరియుఁ గలదె.
- ఉ॥ త్రాగినకల్లు నా నెదకుఁ దల్లడముం బొనఁగూర్చు నిచ్చలున్
వేగముపాటునం దఱియు విచ్చును దర్జనభర్జనంబులన్
మూఁగినమూఁకకుం దెలుపు మున్నడి వా రటు వేఁచువారు నా
బా గిటు లయ్యె రక్కసుల పజ్జ మెలంగు తెఱంగు చొప్పడన్. ౪౨౧
- ఆ॥ శంకితాత్మ నైతి నకియ! యుద్విగ్నతఁ, బడసియుంటి మనసు పాలుపడదు
తద్భయంబె యెపుడుఁ దార్కొని మంచి ద, లంపనీ కలంప లావు సెడఁగ.
- క॥ నేనా ? యశోకతరువని, లోనా శోకాంబునిధికి లోనై తెరలం
గా నౌ దానను విధి కిటు, లోనా దానపుని బాటి కగ్గ మొనర్పన్. ౪౨౩
- ఆ॥ కాన వాని తెఱఁగు కథ నిశ్చితార్థంబుఁ, బూని యరసి మెల్లఁ బుట్టినట్లు
దెలుపుమమ్మ యిప్తదేవత వీవే యి, ట్లేగ్రహమ్మె పర మనుగ్రహమ్ము. ౪౨౪
- క॥ అని దీన యగుచుఁ బలికెడు, వనితామణి సీతఁ గాంచి వల్లువచన యి
ట్లనె సరమ బాష్పవిక్లబ, మును దన్ముఖమును స్పృశించి మొనకొను పెరిమన్.
- క॥ అమ్మరొ యుమ్మలీక మ్మెద, నిమ్మెయి నెనయంగ నింత కేల యదియ నీ
సమ్మత మైన క్షణములో, నమ్మార్గం బెల్ల యరసి యరుదెంతు నికన్. ౪౨౬
- ఆ॥ శత్రువృత్త మెఱిఁగి సరగ నుపావృత్త, నైన నన్నుఁ గాంచి యరుస మందు
దాన విపు డటంచు దానవి ధర్మని, దానభూత చనియెఁ దత్ప్రసక్తి. ౪౨౭
- ఉ॥ మంత్రులతోడఁ గూడి పెటమార్గము లెన్నియుఁ బన్నువాని దు
ర్మంత్రుని మంత్రణం బరసి మానసవృత్తియు రోసి దుష్టమా
తంత్రము కీ లెఱింగి వెనఁ దాఁ బటతెంచె సుశీల యడ్డె యే
యంత్రణలోనఁ జిక్కువడ కాసతి సందియ మెల్లఁ దీర్పఁగన్. ౪౨౮
- ఆ॥ పద్మ మెడసి చనిన పద్మాలయం బోలె, దను నిరీక్ష నేయు ధరణిజాత
సీత మోముఁ గాంచి సిరిఁ బెంచెఁ గ్రమ్మఱఁ జేరునంత నన్విశిష్టకాంత! ౪౨౯
- క॥ ఆవల్లుభాషిణిం గని, యావరసతి చేయి సాచి యాలింగనముం
గావించి స్నేహ మెసఁగం, గా విష్టర మెనసియుండఁ గా నిడి పొసఁగన్. ౪౩౦
- ఆ॥ పలికె నన్నుఁ గూడి పొలఁతి యిచ్చోట గూ, ర్చుండి కూర్చిత్తు దుండగమ్ము
లున్నయట్లు దెల్పుమోయమ్మ నీవ కా, మెల్లగతులఁ దనకు నేడుగడయు.

—♦ సరమ సీతా ప్రార్థిత మై రావణుని ప్రవర్తన మెఱిఁగించుట ♦—

- క॥ అని వడఁకు పడఁతిఁ గనుఁగొని, యనితర యిట్లనియెఁ దల్లి! యంతలు పడ నై
మొనకొనుతటి గడచెనుమే, లొనయఁగనౌ సమయమిపుడు మొనకొననయ్యెన్.

ఆ॥ కదియవచ్చి తల్లి కైకసి మంత్రీవు, ధుం డవిధుఁ డట్లు దొరియనేర్చు
బుధులు కొందఱును బ్రాబాధించి రవ్వాని, తెఱఁగు లెంచి బ్రదుకు తీరుఁగాంచి.

సీ॥ తొలి జనసానంబు దొరికిన నాటి యద్భుతవిక్రమం బెన్న బుద్ధి సారదా
నీతోడిమెక మట్లు నెఱిబాసిపో నీకు సన్నాసివేసంబు సంగతంబా
ఘను నాజ్ఞఁ గడలిఁ దాఁగడచి మే ల్వడసిన మారుతాత్మజు వీఁక మఱచుటెట్లొ
యత్నాదు లటు చన నైన యాయున్నట్టి బిడ్డల మనఁజూచు పేర్నితగదా
ఏటి పౌరుషం బి దేటి సంతోషంబు, మనుజమాత్రుఁ డనుట మాన వకట
రాము శరణుఁ జొచ్చి రామ నర్పించి కృ, తార్థభావ మందు మయ్య! యింక.

తే॥ అందరాని ఫలంబున కట్టు సావ, నేల యాలలితాంగి మహీజ లక్ష్మి
గాని యొండనఁబోలదు గడవకుండు, సంతలో రాముఁగొలిచి నెయ్యమునమనుము

క॥ ఈమాపలికెడు పలుకులు, నీమది కెక్కనివ యేని నిక్కం బనిలో
సామాత్యబంధుహితుఁడవు, గా మనువంశ్యునకుఁ జిక్కి కలఁగెదు సుమ్మి. ౪౩౬

క॥ అని పలుతెఱఁగులఁ దెలిపిన, వినఁ డాకష్టాత్ముఁ డర్థవృద్ధిపరుఁడ ధ
ర్మనిహితబుద్ధిం గొనఁ డ, య్యనయము మృతుఁ డైన పిదప నరిగెడు నెందున్.

ఆ॥ కాన మేలి నెఱికిఁ గాఁడు బాంధవులకుఁ, గాఁడు మంచిగతికేఁ గాఁడు నిక్క
మింతవట్టు వేర మిష్టం బభీష్టు ల, ద్దారివార యింక దరలనయన! ౪౩౭

మ॥ అనియే నిశ్చిత మయ్యె మీఁదఁ బని లే దాసాస నత్తాడఁగా
జనితం బై తగె మృత్యులోభమున నీసంభ్రాంతభావం బతం
డనిరస్తుం డయి యీఁడు ని న్నొకరుఁడే యల్లెనఁ బోఁబోఁడు స
ర్వనిశాటాటవి గాల నున్నయది శ్రీరామేశు క్రోధాగ్నిచేన్. ౪౩౮

ఆ॥ సంగరమున నిశితశరముల రాముండు
రావణుని వధించి రాణ నెఱయఁ
బొలఁతి! నిన్నుఁ గొంచుఁ బూజ్య మా పుష్పకం
బెక్కి యాయయోధ్య నెనయఁగలఁడు. ౪౪౦

క॥ మంగళము నీదు విభునకు, మంగళమూర్తి వగు నీకు మానితపులకాం
కాంగపరీరంభసుఖం, బంగన! గొనె దేల యింక నలమటపడఁగన్. ౪౪౧

క॥ అజితుఁడు నీపతి సంగర, విజయం బాతనిదకాని వేటొం డనరా
దజరులు గోరిన దదె య, య్యజరామరుఁ గూడి కాంతు వఖలశుభములన్.

క॥ అనుచుండ శంఖభేరీ, నినదముతో ననఁగి పెనఁగి నిర్ణీతం బై
యనుపమ మై విననయ్యెను, ఘనహరిబలవార్ధిరవము కంజదళాక్షి! ౪౪౩

శా॥ ఆసైన్యార్భటి విన్నయంతటనె లంకావాసు లౌ రాక్షసుల్
చేసారింపగ లేక నష్టవిభులై చేష్టాపరిభ్రష్టులై
యాసల్మాని వడంకి రింక మన కెట్లా శ్రేయ మిన్నేత బ
ల్లోసంబు ల్గణుతించినాఁడు మణుగు న్నూర్తుం డటంచు న్నెత్తె.

౪౪౪

ఆ॥ పుడమి వడకై గుహలు భోరుకొనంజూచ్చె, వానరౌఘసంప్రవర్తనమునఁ
బుడమికన్నె మోము మోత్యై సక్రీక మై, తిరముపడె మనంబు దెస దొఱంగి.

క॥ ఆసరమయు రమ యనఁగా, నాసమయమునం దలిర్చు నవనిజఁ గని సం
త్రాసం బెడలి ప్రహర్షో, ద్భాసిత నొనరించు పలుకుబడులం దనరెన్.

౪౪౬

క॥ అన్నియు శుభలక్షణములె, యన్నెలతెకుఁ గానిపించె నరివిధ్వంసా
భ్యున్నతుఁడు రాముఁ డన్నెఱి, నన్నులమిన్నా! జయార్థి యై వచ్చె ననన్.

క॥ అని శశిధరుఁ డెఱిగించిన, విని శశిముఖి గిరిజ యవలి వృత్తాంతము చ
య్యన వినవలతుం డెలుపవె, యనుపమరసభరితఘణితి నని యడుగుటయున్.

మ॥ మహితానంతవిలాస నైగమరసామ్నాతప్రభావా! గుణ

ప్రహితామేయకథానిధాన! సకలప్రారంభకప్రాభవా!

విహితానేకలయా! దయామయ! జగద్విఖ్యాతకీర్తి! స్వస

న్నిహితావ్యక్తకలానువర్తిసుదృశా! నిష్కంచనా! నిష్క్రియా!

౪౪౯

క॥ ప్రణతాభీష్టఫలప్రద, గుణతాదాత్మ్యానుమేయ కునలయరాజ్యా!

ప్రణతాంత్రికసంసార, ప్రణాశకృతహేతుదివ్యపదసంస్మరణా!

౪౫౦

ఉత్సాహ॥ విశ్వాతిగా! విశ్వగ విశ్వమూర్తి!, విశ్వప్రియా! విశ్వప! వేదవేద్యా
శశ్వత్కలాలక్షణ సంవిధానా!, పశ్వాఖ్యజీవామయ భవ్యవైద్యా!

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య

కవితామోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రప్రవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున

యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబునం

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

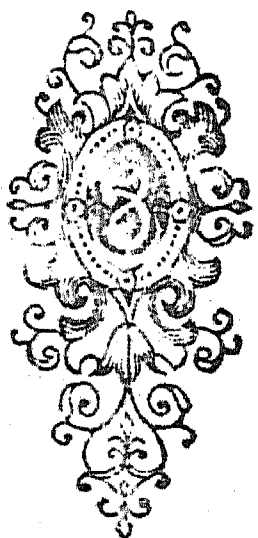
శ్రీరామకథాఽమృతము

యుద్ధకాండము.

—:0:—

పూర్వభాగము - పంచమాశ్వాసము.

—:0:—

సంప్రదాయకలనా
ప్రాసంగికనిజజనప్రభావోచ్ఛ్వాసిత
వ్యాసంగసంపరాయ
న్యాసా! వ్యాసాదిమానినంద్యవిలాసా!

౧

ఆ! అవధరింపు మభవుఁ డచలరాజతనూజఁ, గాంచి యిట్టు లనియెఁ గమలనేత్ర! వినుము రామదేవు విశ్రుతచరితంబు. పావనంబు విబుధజీవనంబు.

౨

గీ! శంఖభేరీరవంబు లెసంగఁ గపుల, యట్టహాసము ల్తగఁ దటియంగ వచ్చెఁ బరపురంజయుఁ డారామభద్రుఁడనెడు, నన్నుడియు వినె రాక్షసాధ్యక్షుఁడపుడు

చ॥ ఒకగడె ధ్యానసంగతుని యోజ నిలంబడి మంత్రీవర్యులం బ్రకటబలాధ్యులం గని విపాకసమాపతనంబు దోచ వారక సభ తల్లడిల్ల ఘనరావము చొప్పుడ సంప్రబోధనా వికలుఁ డనంగ నై పలికె వేల్పులరాయిడికాఁ డదల్పుచున్.

౪

శా! మున్నీ రన్నెటిఁ దాఁపె నంచుఁ గపుల న్ముక్కారుగాఁ గొంచుఁ దా నిన్నేలం జొరఁబాటె నంచుఁ బ్రబలుం డీహాసమేతుండు సత్సన్నాహుండు నరుండుటంచుఁ బొగడం జాల్కొన్నవా రెల్లవా రున్నీతం బది వింటిఁ గంటి మిము మీ యోజమ్ము తేజ మ్ముగిన్.

౫

- ఆ॥ మున్ను సంగరములు మొనయ సత్యపరాకృతి, మోన్నతిం బ్రసిద్ధి నొంది రాము
రాక వినఁగ వీక లేక తూష్ణీకులై, యొకఁ నొకరు చూచు టొప్ప దిపుడు. ౬
- క॥ అని యాడు తేనిమాటలు, విని యెన్నక మిన్నకుండు వెర వొప్పఁగ న
మృనికిమగ లుండి రత్తటి, ఘనబలుఁ డాతఁడు ప్రయోగగతిఁ గనుచుండెన్. ౭
- ఉ॥ అంతటమాల్యవంతుఁ డను నాతఁడు రక్కసిమన్నె కాని సా
మంతుఁడు బుద్ధిశాలి నిజమాతృపితృవృక్షుఁడు సంపరాయవి
క్రాంతుఁడు నీతికోవిదుఁడు గ్రహుని రావణుఁ జేరవచ్చి వి
భ్రాంతత దోష నిట్లన విభాషితశాంతిపరాంతరాత్ముడై. ౮

— ♦ రావణునకు మాల్యవంతుఁడు నయితత్త్వ మెఱిగించుట ♦—

- తే॥ ఓమహారాజ నేఁ దెల్పు నుద్యమించి, నట్టి పలు కీవు విను మిష్ట మయ్యెనేని
నట్లొనర్పుము కాదేని నన్యగతిని, గొ మ్మెదిరి నేర మెన్నని యిమ్ము నెఱయ. ౯
- ఉ॥ నాలుగువిద్వేలం దొఱసి నంద్యనయాన్వితుఁ డైన తేఁడు సం
శీలత చొప్పడన్ రిపులఁ జేర్పఁగ వేర్పఱుపంగ నేర్చియే
కాలమువంక నేది తగు కారణ మట్లదె సంధి విగ్రహం
బౌ లలిఁ గూర్చు వాఁ డగు మహావిభవోన్నతుఁ డాశ రేశ్వరా. ౧౦
- క॥ నిజపక్షము పరపక్షము, నిజ మారసి రసికుఁ డగుచు నిగ్రహ మొనరిం
పఁ జనుం గాకుండిన తఱి, స్వజనావన మెంచి సంధి జరుపన వలయున్. ౧౧
- క॥ హీనుఁడౌ సముఁడో యరి గాఁ, దా నధికుం డైన తఱిని దఱుమంజనుఁ గా
కౌనయము విపర్యస్తము, గా నేఁజ్జెఱ పొనఁగ దెపుడుఁ గాఁగలపఱికిన్. ౧౨
- క॥ కాపున నియ్యెడ రాముని, తో విగ్రహ మొప్ప దనుచుఁ దోఁచెడు మదికిన్
నీవరసి కాంచు మంతయుఁ, దీనరపడనేల తగిన తీ రెది లేదే. ౧౩
- ఆ॥ దేవతలును మునులు దివ్యగంధర్వులు, రాము జయమ కోరి రాణఁ దనరు
వార కాని యొండు వంకఁ జూపట్ట ర, ద్దాన నతనిఁ జెనకు దారి తగదు. ౧౪
- మ॥ సృజియించెం గద రెండుపక్షముల నిస్సీమప్రభావుండు స
ర్వజగద్వ్యాపకనర్జనుండు విధి ధర్మం బం చధర్మం బటం
చజరు ల్దానవులుం దదాశ్రయులుగా నౌ వార లంచుం బొరిన్
నిజము ల్లాఁ దనరారుచున్నయవి త నిర్ణీతకాలంబులన్. ౧౫
- తే॥ ధర్మ మెప్పు డధర్మంబుఁ దా గ్రహించు
నదియె కృతయుగ మను కాల మయ్యె నట్ల
ధర్మమే ధర్మగతి నెట్లు దలఁగఁజేయు
నట్టియానాఁడె కలియుగ మా నధీశ ! ౧౬

సీ॥ నీవు లోకము లెల్ల నెఱిదప్పి తిరుగుచుఁ బాడునేసితి ధర్మపదము దివిరి
దాన నధర్మంబు తనపక్షమున మిక్కుటంబయి స్వీయధర్మంబుఁ జెటిచె
నమరుల ధర్మంబు నభివృద్ధి నొందించె ఋషులు తత్పక్షంబు నెనసియుందు
రగ్నికల్పులు వారి కపకార మొనరించి యుద్వేగ మొనఁగూర్చి తోటునడక
విషయసక్తుండ వగు నీదు విధము నెంచి, వారి దుర్ధర్ష మగు ప్రభావంబు తొడరి
దీప్తపావకజ్వాల యై తేజరిల్లి, నిన్ను నీవారిఁ గాల్పంగ నేటుకొనియె. ౧౭

ఉ॥ ధర్మపు మన్వజాలు నెఱతాలిమి నెక్కిన వారు భావితుల్
నిర్మలు లట్టి కీ లరసి నిచ్చలు మానులు బ్రహ్మహోషము
లగర్మము లిజ్యలుం దపము కల్మికిఁ దోడుగఁ బెంచుచున్నవా
రర్చిలి వేల్పుల నిజయ మందఁగఁజేయు తలంపు పాల్పడఁ. ౧౮

శా॥ రక్షోఘ్నంబులు మంత్రము ల్చదువుచున్ రారాపు మాయించుచున్
దీక్ష న్వేల్చెడువారి హోమాభ్యుత మా దీప్తింపు ధూమం బొగిన్
దక్షత్వంబున వీరి తేజముల సన్న ల్వాపఁగాఁ బోదు రా
లక్షింపన్ ధృతి లేక వేసవి మొగిల్లంబోలుచున్ రాక్షసుల్. ౧౯

క॥ పసులం బోలఁగఁ బదియుం, దెసలకుఁ బోదోలి తారు దిట్ట లగుచుఁ దా
పసులు పలుతీర్థములఁ బర, వసమునఁ బొనరించు తపము వర్ధిలఁజొచ్చెన్. ౨౦

ఆ॥ ఎచట నున్న నైన నేవేళ నైన ని, య్యసురతతికిఁ దాప మతిశయిల్లె
నాతపంబు బలిమి నఱిమెడువాఁడెల్ల, విజయమందుఁగాని నెఱచినఁడు. ౨౧

ఉ॥ నాఁటివరంబులం దనుజనాథ!వనాటులు మర్త్యు లెంత లిం
కేటి కటంచు మానితి వహీను లటంచుఁ దలంచుచుం బ్రదో
షాటసుపర్వయక్షనివహంబులవల్ల భయంబు లేని యే
ర్పాటానఁ గూర్పు మం చడిగి పాల్పడి తిప్పటి కీయవస్థకున్. ౨౨

ఆ॥ అది నిమిత్తముగ మహాబలు లిత్తటి, మానవులును ఋక్ష వానరులును
తొడరి విక్రమించి దుముకుచున్నా రిప్పు, డేటి పౌరుషం బికేటి యశము. ౨౩

ఉ॥ ఏగడఁ జొచ్చె నీపురి మహీసుత జానకి రామపత్ని య
య్యాగ మదేమొ కాని యదె యాదిగ దుష్టము లా నిమిత్తముల్
సాగెను ఘోరము ల్సకలసంహృతిహేతువు లెన్ని చెప్ప ము
న్నా గురుభావ ముంచి విన నా నెఱి మున్నుగ విన్నవించెదన్. ౨౪

సీ॥ ఖరఘోషణల భయంకరము లై మొగిలు వేడినెత్తురు లురియాడఁ గురియు
నేడ్చుచున్నవి చెమ రెడల వడంకుచు దేవలింగంబులు దేవళములఁ
గాళిక ల్నవ్వుట గనువట్టు నెదుటనే దంతకాంతులు దెస ల్దాక నిగుడ
గోవు లీనెడు నేడు గోమాయువులనేని గర్దభంబులనేని గాన్పు సెడఁగ

మూషకంబులు నకులము ల్బొనసి పోరు
చున్నయవి పన్నగంబు లయ్యరగభోక్త
లటు బిడాలమ్ము నెదిరించి యడరఁదొడరె
మీఁదఁ గాఁగలతెఱఁ గెదఁ బాదుకొనదు.

౨౫

ఉ॥ కన్నులఁ గార్చుచుండు నుదకంబుల గుట్టము లేనుఁగు ల్పమా
సన్నము తాచు నక్కలు దెస ల్వగుల న్వస నార్చుచుండు నా
పన్నములయ్యఁ బోరితముఁ బాయపు శారులు వీచికూచులం
బన్నుచునుండు జంతువులు భాస్కరుఁ గాంచుచు నేడ్చు నెప్పుడున్.

౨౬

క॥ తొలఁగెడు ధ్వజములు సెడి కా, కులు గ్రద్దలు బార్లుగట్టి కూసెడు నెడఁ గు
క్కలుసొచ్చి బలులుగొనియెడు, గలరవములు శ్వేనములునుఁగలసి మెలఁగెడున్.

ఆ॥ కాలపింగళుఁడు కరాలుండు వికటుండు, ముండుఁ డైన పూరుషుం డొకండు
చొచ్చి ప్రతిగృహంబు శోధించుచున్నాఁడు, కావరమున నెల్లకాలములను. ౨౮

ఉ॥ ఇంకను దోచుచున్నయవె యెన్నిన నిన్నియనంగరాక యీ
పంకము వోవ రక్కసుల పాశము బ్రేక్కొని నిక్కకుండ నా
శంకలతో వితండముల జాడలఁ జూడని వృత్తి మైన నా
శంకరి యైన సత్త్రియఁ బొసంగఁ దలంచి ఘటింపఁజేయవే.

౨౯

క॥ నీకతన బ్రదుకువార ల, నేకులు గాకున్నఁ జెడుదు రింతయు మది సం
శ్లోకించి శాంతివిధి ను, శ్లోకత్వము వెలయ నెరపఁజూడుము దయతోన్. 30

చ॥ సలలితవృత్తిమై జనకజాతను సీతను సోదరిం బలెన్

విలసితసద్గుణాఢ్యఁ బదివే లతివేలమణీసువర్ణరా
సులు గలితాంబరములునుఁ జొప్పడు మేలి సుదాయ మై తగన్
గులపతి రాముఁ జేర్చి యనుకూలుఁడ వై కుల ముద్ధరింపవే.

30

ఉ॥ మానుషవేషముం గొనె నమానుషుఁ డాతఁడు విష్ణుఁ డట్లుగా
కేనరుఁ డుద్భటుం డగుచు నిమ్మెయి నద్భుత మైన సేతువుం
బూని రచించు నబ్ధిపయిఁ బోతర మొప్పదు సంధి మేలు నీ
కీనెటి నాయతిక్షమము నెంచుము కర్జము నాదు పల్కులన్.

31

తే॥ ఆదినారాయణునిఁ గాఁగ నతని నెంచి, సీత లక్ష్మి యటం చెదఁ జేర్చి పేర్చి
నేరము విఱోలభావంబు విడిచిపుచ్చి, యాశ్రయించిన నిక నింత లగుదు వధివ.

క॥ భజయింపుము శ్రీరాముని, సుజనత్వము వెలయ నేటి సూటిన నీ క
య్యజరామరత్వ మబ్బును, బ్రజలు సుఖించెదరు రిత్త బన్నము లేలా. 32

ఆ॥ పెద్ద లనఁగ జగతిఁ బెంపు గన్నట్టివా, రటు తదఁఘ్రిపోత మాశ్రయించి
దాటుచున్నవారు తఱిని సంసృతివార్ధి, గాన నతఁడు నరుఁడు గాఁడు సుమ్ము.

ఉ॥ సర్వహృదాశ్రయం డయిన జాణ విరాట్టు విభుం డటం చెడన్
నిర్వహణంబుఁ గూర్చు చెలి నిర్మలభక్తిఁ బరిగ్రహించి నీ
దుర్విధశీలవృత్తముల దోచి భజింపుము రాము దాన ను
చైచ్చిభవంబు పాల్పడు విచారము వోవు శుభంబు నేకురున్.

31

క॥ నీదు దురాచారంబులఁ, బాదుకొనిన యథుము లెడలఁ బరిశుద్ధుడ నై
శ్రీదయితు లోకమున సం, మోదముపై వర్తిలంగ మొనకొనె దవలన్.

32

క॥ కులనాశకుఁ డను దూ టీ, వలఘుతరుడ వందనేల యంద టతులకౌ

శలమున సుఖులై మనఁగా, ఫల మది గాదె నినుబోటి భవ మొనయుటకున్. 33

మ॥ అనుచు న్మాల్యవదాఖ్యుఁ డాత్మహిత మయ్యర్థమ్ము దెల్పంగ నె
మ్మనమం దించుక నేర్పఁ డాతఁడు కృతామర్షుండు కష్టాత్ముఁడున్
మనునే కాలవశంగతుం డగుచు దుర్మానంబె పూనంజెడం
జనుఁగా కెందును నిత్యనిర్మలజగజ్జాలావనాంచద్గుణా!

34

—♦ రావణుడు మాల్యవంతునిఁ దూలనాడుట ♦—

తే॥ బొమలు ముడివడఁ గన్నులు భూరివహ్ని
కుండములు గాఁగఁ బ్రబల మా క్రోధ మెగిచి
యాటలాడింప నతఁడు నిరర్థము లగు
మాటలాడంగఁదొడరె సన్మాన్యచరిత!

35

మ॥ అరిపక్షంబునఁ జేరి యిట్లటవఁగా నైనాఁడ వీ విత్తటిన్
సరణిందప్పినవాఁడ వంతగలఁడే సన్నాసి రాముండు త
త్పరిభూతిం బరికింతు గాక యిఁక నీపన్నాగము ల్సాగ వా
నరునిం బెద్దఁబొనర్చి పల్క కీటు లున్న వెల్ల కర్జంబులన్.

36

తే॥ తండ్రి గెంటింప నొంటిమైఁ దరలివచ్చి, యడవిమెకములఁ గూడి యిట్లాడుచున్న
వాని రామునిఁ గృపణుని మానవుని స, మర్కుఁ డంటివి కంటి వేయర్థ మచట.

క॥ హీనుఁ డని యప్రియుం డని, కాననమునఁ దోచె గురుఁడు గా కేమని నీ
వీనుల కానెనొ వాఁ డొక, మానిసియే నాసభ నిర్వమతు నెన్నెదవే.

37

క॥ వీరద్యేషంబుననో, వైరిదెసం బక్షపాతవల్గవముననో
యారీతిఁ బ్రేరే చే ని, స్సారులు బోధించి రింత సంభ్రమ మొదవన్.

38

తే॥ పండితుం డయి శాస్త్రతత్త్వం బెఱింగి
ముజ్జగంబు లేలెడు దొర మ్రోల నెవఁడు
పరుల బోధనమునఁ గాక పలుకఁగలఁడు
పరునములు రిక్తములు నగు పలుకుబడులు.

39

- సీ॥ తవిలి తెచ్చితి నీతఁ దమ్మిఁబాచిన సిరి నట్టు లారాము నెయ్యము సడల్చి
కోరిమూఁకలఁ గూర్చుకొని వచ్చె నింత లంతలు సేర నన నెట్టులలుకువాడ
న న్నిదిర్చిన దేవనాథుండు మున్నుగా నెంద తెల్లై రది యెన్నరాదె
- కట్టె నెట్లో కట్టఁ గడలిపైఁ గడముట్టనదియు నాతని మంచి కనఁగఁబోల
ది ల్లలికినంతఁ బండు వదెట్టు లయ్యె, బ్రదికిపోయిననాఁ డిట్లు పలుకఁజనదె
పగులఁగోసిన నైన నేఁ బట్టువట్టి, విడువ నింతయు నిజ మింక వేయునేల. ౪౬
- ఆ॥ తాత వనుచు వృద్ధతాతపస్వి వటంచుఁ, గర్ణపదవి నేర్చు కాఱుచిచ్చు
నీదు పలుకుబడిని నే సహించితి వడి, యుడిగి యొక్కచోట నుండి మనుము.
- క॥ అని తోచిపలుక నిక నే, యనుమానము వలవ దంత మందెడు సమయం
బనువిద్ధమయ్యె నీతని, కని చనె ముదిరక్కసుం డహార్యతనూజా! ౪౭
- క॥ రాపణుఁడు మంత్రులునుఁ దా, నావల మంత్రించి తగినయట్టి వివేకం
బావేళ వలనుపడఁగా, నావీటికి మేలి గుప్తి నాజ్ఞాపించెన్. ౪౮
- సీ॥ తూర్పుద్వారమున యందుఁ బ్రహస్తుఁ డుద్వేలసై న్యంబుతోనిల్వ జతనపటిచి
దక్కిణంబున మహాదరమహాపార్శ్వ లుత్థితతేజు లుండంగ దిటవానర్చి
యాపశ్చిమపు దెస నతిమాయు సుతు నింద్రజిత్తు సబలు గట్టి సేసి యునిచి
నే వచ్చెద నుదీచి నెక్కో ల్లనుఁ డటంచు శుకసారణుల కగు చోటు నొడివి
మధ్యమం బైన యట్టి గుల్మంబునందు
ఘను విరూపాక్షుఁ దతపరాక్రము ఘటించి
తన్నుఁ గృతకృత్యుఁగా మదిఁ దలఁచె నపుడు
కాలచోదితుఁ డగుచు రాక్షసవిభుండు. ౫౦
- క॥ సచివులఁ బనిచి తదీయము, లుచితాశీఃపూజనంబు లొలసి ఘటితసం
ప్రచితపురరక్షణుం డై, యచిరమె తనయంతిపురికి నరిగె బుధార్చ్య! ౫౧

—♦ శ్రీరామ తస్మంత్రుల కార్యాలోచనము ♦—

- సీ॥ నరవానరేంద్రులు ననుచు వాయుసుతుండు జాంబవంతుఁడు ఋక్షజాతనేత
యావిభీషణుఁడు దైత్యాగ్రణి యువరాజు వరతేజుఁ డుదితుండు వాలిసూనుఁ
డమ్మెయి నెల్లర కధికుండు సౌమిత్రి మైందద్వివిదు లట్లు మానధనులు
శరభసుషేణులు సరభసు ల్పనసుండు కుముదుండు గజగవాక్షులు సుసిద్ధు
లెందు నలసీలు లొక్కట నెన్నబడిన
వారు సమవేతు లై తగువారిఁ బెరసి
యాయమిత్రవిషయ మప్పు డందఁగాంచి
మంత్ర మొనరించి రక్షలసంమాన్యచరిత! ౫౨

మ॥ ఇదె లంకాపురి గానవచ్చెడు సురా రీశాభిరక్షాధ్య సం
పదలం గాంచిన మేటి దుర్జయ సుపర్వప్రాక్సవర్వాళికేం
బొదలంబోలదు కార్యసిద్ధిదెస నీ ప్రోల్వీడఁ జేనాఁడు దు
ర్మదుఁ డౌ రావణుఁ డిన్నియుం చెలిసి సన్మార్గంబుఁ జింతింపుఁడా ! ౫౩

క॥ అని యూధపు లొండొరులం, గని పలికెడునెడ సమృద్ధి గ్రామ్యేతర మ
ర్థనిచిత ముచితము నగు నుడి, పొనర్చెఁ గైకసి కనిష్ఠపుత్రుఁడు పొనఁగెన్. ౫౪

ఆ॥ అనఘు లనలశరభు లల్లు సంపాతిప్ర, ఘనులుఁ బక్షిరూప కలనఁ దనర
వైరిబలము సొచ్చి వలను లెఱింగి యి, చ్చటికి వచ్చి రాత్మనచిపు లిపుడు. ౫౫

ఉ॥ అచ్చటి సంవిధానము దురాత్మకుఁ డాతని తత్త్వము న్యథా
వచ్చితంబుగా నరసి వారక తెల్పిరి నాకుఁ దద్వధం
బిచ్చమెయి న్గ్రహించి తగు నేయది దానిఁ బొనర్పు మెందు నే
పొచ్చెము లేని యెత్తున రిపుప్రకరంబు పొందితు రాఘవా ! ౫౬

వ॥ దేవా ! యవధరింపు మివ్వానరవాహినుల రాక యెఱింగి పూర్వద్వారంబునం
బ్రహ్మస్తుండును దక్షిణంబున మహాపార్శ్వమహూదరులును బర్హిమంబునఁ
బుత్తుండు సురేంద్రశత్రుండు నగు మేఘనాదుండును మధ్యమగుల్మంబున విరూ
పాక్షుండును సన్నద్ధులు సాయుధపాణులు నై యలవోని బలంబుతో నిలువ నియ
మించి యుత్తరప్రతీహారంబును రావణుం డనఁవిగ్నుం డై తగినయండఁ గొని
తా నుండ సమకట్టి గండుమీటి చేరఁ బాటెడువాఁడు మామకామాత్యు లింత
వట్టు సన్నాహంబునఁ దత్త్రేన్యసందోహంబు దారసిల్లుట నారసి యోరసిల్లుటయే
మేలుగా నెంచి యరుచెంచిరి గజసాహస్రంబును రథాయుతంబును హయాయు
తద్వయంబును రక్షస్సాగ్రకోటియు నను నిది విక్రాంతమై బలవంత మై యతి
క్రూరం బై నిచ్చలు నచ్చటులునిఁ గొలిచి యిష్టసంపాదకం బై యుండు మహా
బలంబు సంగరం బొదవిన యక్కలంబున నొక్కొక్కనికిం బరివారసహస్ర
సాహస్రం బుపస్థితంబగు ని ట్లింతయుం గనుంగొని వచ్చినవారలు వీరలే యని
నిరూపించి వారిచే నయ్యుదంతం బంతయు నేర్పడం బలికించి మంచి దలంచి
రావణావరజుఁడు శ్రీమంతుండును గమలపత్రాక్షుండును నగు శ్రీరామచంద్రు
నితో మఱియు నిట్లనియె. ౫౭

ఉ॥ అన్ని దెస ల్జయింపఁగ నహంకృతి మున్నలమం గడంగి పె
ద్దన్నఁ గుబేరునిం గెలువ నయ్యెడ కొయ్యన నేగునప్ప డీ
యన్నకుఁ బాపరూపునకు నయ్యెను నర్వదిలక్ష లౌ బలం
బన్నిటఁ దన్నుఁ బోలినదె యాదటఁ జేరిన దింత వింతగాన్. ౫౮

తే॥ కోపంపకుమయ్య! చిద్రావ! రామ! యుత్సహింపఁగఁజేయు నయ్యెఱప కాని
నిన్ను నలికింపఁగాఁ గాదు నిగ్రహింతు, పన్నినిల్చిన నిర్జరభర్త నైన. ౫౯

మ॥ చతురంగంబుగ నైన్య మొప్ప రిపు నిస్సరించుచు న్నెమ్మదిన్
దత ముత్సాహముఁ బెంచి నీ వనిమొనం దార్కాణగా నిల్వఁగా
నితనిం జెప్పఁగనేల ముజ్జగము ల ప్లేకంబ యై పన్నినన్
గతికిం బాసి తలంగుఁగాక తదితఃకర్తవ్య మొం డుండునే. ౬౦

ఆ॥ రహిని రావణావరజుఁ డిట్లు దెలుపంగ, రాముఁ డలరి శత్రురావణార్థ
మిట్లు పలుకఁదొడరె నీనానొడువు నుడి, వినుఁడు మీరలెల్ల వేరపు నెఱయ. ౬౧

—♦ శ్రీరామచంద్రుఁడు నీలాకి నేనాధిపతుల నియమించుట. ♦—

నీ॥ ఆప్రహస్త నడంప నఖిలబలేందుర్నిండు నీలుండు తూర్పున నిలుచువాఁడు
దక్షిణంబున వాలితనయుండు గెల్చెడు నొగి మహాపార్శ్వ మహేందరులను
బల్చిమద్వారంబుఁ బవనాత్మజుఁ డాకృమించుఁ గావుత మప్రమేయబలుఁడు
వానరేందుర్నిండు జాంబవద్విభీషణులు మధ్యమగుల్మ మెల్లెడఁ దడవువార
లెవఁడు వర మందితి నటంచు ఋషివరులకు నానుగానురులకు నెగు లరయుచుండు
నట్టిగావణుఁ డ్రుంప మదనుజాతోడ. నుత్తిరద్వారమున నేన యుండువాఁడ. ౬౨

క॥ అందఱును భిన్నరూపం, బందంగాఁ జనదు హరుల యై యుండవలెన్
బొందుగ మనవారి కిదె య, మందం బగు చిహ్న మరసి మలయుఁడు మీరల్.

ఆ॥ మానషులమ యగును మార్తుఱ నలయింతు
మేడుగురము గుఱుతు లెఱిగి తొడర
నానహేందరుండు నాతో సనాధుఁ డ
ట్లాత్మపంచకాఘ్యఁ డసురవరుఁడు. ౬౩

మ॥ అనిరామాధిపుఁ డర్థసిద్ధికయి యిట్లాగూఢిమై బల్కి యొ
య్యస వృత్తిం దటరామణీయకము చాయం దా సువేలం బహా
యనిపింపం దదగాధిరోహణము సేయన్మేకొనెం దోన న
య్యనుఁగు ల్లెస్స యటంచు ము న్గడఁగు నెయ్యం బెల్లఁ దియ్యంబుగన్. ౬౪

తే॥ అట్లు లరిఁ ద్రొంచు విషయంబు గట్టిసేసి, యాస్థలం బెల్లఁ దనసేన నావరించి
లంక నెద నెలకొల్పె నిశ్చంకుఁ డగుచు, శైల మధిరోహణ మొనర్చుజాడ గిరిజ

నీ॥ తమ్ముసతోడినే స్తమ్ము మోదమ్ము కన్దమ్ముల మేలి యందమ్ము సూప
ధర్మజు లనురక్తిఁ దనరారు సచివులు మంత్రసంస్థానంబు మలయఁజేయఁ
దనరాగకృత మెంచి ధాతురాగశతంబు లెనయించు నెఱి గిరి యేర్పఱింప
ననిశంబు శం బిడు నట్టి పట్టిది యంచు నిశ నందు మన్నించు నెమ్మి నెఱయ

ననుచు నాలోక మాలోకనాథుఁ డపుడు

రిపునిపుడిఁ బురికొని కాంచురీతి పొనఁగఁ

జేర్చెఁ దదధిత్యకాసలిఁ జేరునంత

నంతరము తెడలంగ శుద్ధాంతరంగ!

౬౭

మ॥ ధర ధర్మంబు సువృత్తముం గొలము నిర్ధార్యంబు గావండు నె

వ్వరి కవ్వారలు నీతిబాహిరమ యకా వర్త్యంబు గైకొం దుదా

మరణాంతంబు సుమాళ మాకవడ దుర్మంత్రంబు మంత్రించి మ

ద్వరనారి స్థరియించె నియ్యసుర యేవం బౌ స్వభావంబునన్.

౬౮

తే॥ రాక్షసాధము నివ్వాని రాచియిడఁగ, రోష మున్నది యదసీయదోషమునను

గులముఁ గూల్పంగ నౌ నను కొఱత మదిని, బాదుకొన్నది సత్పథప్రథిశులార!

క॥ ఒక్కండు కాలవశతం, జిక్కి వికర్మం బొనర్చుఁ జెడు నెల్లకొలం

బొక్కటఁ బొడమిన కార్చి, చృక్కానన మాక్రమింప కంతటఁ జనునే. ౭౦

వ॥ అని నొడువుచు నచ్చోటు విడిదల సేసి నిలుచునప్పు డనుజన్ముండు సుజన్ముండు

నగు సౌమిత్రి సశరం బగు శరాసనంబు పూని పొలివోనివిక్రమంబునం దన్నుఁ

గాచుకొనియుండ నండదండలుగా వానరేంద్రుండు సామాత్యుం డైన దానవేం

ద్రుండును నిరుదెసల నెలకొని పరఁగుచుండ హనుమంతుండు నంగదుఁడు నీలుండు

నలుండు మైందద్వివిదులు గజగవయగవాక్షగంధమాదనులు పనసకుముదహర

రంభులు సుషేణజాంబవంతులు ఋషభదుర్ముఖులు శతవలియుమున్నగా నెన్నఁ

దగిన యూధనాథులు వాయువేగసమాగమం బొప్పారం దోడన యగ్గిరి నారో

హించిన వార లెల్ల మెచ్చువడసిన యచ్చోటున నిచ్చమెయిం బెచ్చుపెరిగిన

వేడ్క శ్రీరామచంద్రుని వలగొని తలఁగని ప్రేమభరంబున నొప్పారి రప్పుడు. ౭౧

తే॥ కొండపై మెండుకొని దివి నుండె ననఁగ, నున్న యున్నతసాలసమున్నతర్థ

శీలఁ గాంచిరి పురివైరి సీరి దలంచి, రాలలి హరీంద్రు లోసుగుణాలవాల! ౭౨

క॥ నీలంపుజాలగుం డ్లన, సాలముపై నెక్కి కనునిశాచరుల వృత్తి

లీల న్నూత్నప్రాకా, రాలంబన మందఁగాంచి యది మెఱసె నుమా. ౭౩

ఆ॥ అట యుయుత్సు లయిన యాప్లవంగమవీరు, లసురవరులఁ గాంచి సంతలో న

రాముచెంతనుండి రాణమై బరఁగించి, రరులు చెదర గర్జ లంబుజాక్షి ! ౭౪

మ॥ రవి యస్తంగతుఁ డయ్యె సంజ కడుఁ దనాగిల్లి రంజింపఁజే

య వియన్మార్గము దాటి యస్తగిరిలోయం జొచ్చి శోడోన త

త్ప్రవిలోపం బెడలింపఁ జందురుఁడు రారంగారు సింగారముం

గవియంగా నయి చూడనొప్పె క్షప ప్రాకామ్యంబు పెంపారఁగాన్. ౭౫

౭౫

చ॥ విడిసిన సైన్యముం గని యవేలము హర్షము హంగ రాముఁ డ
య్యెడఁ దనుఁ జేరి వేడ్క దనుజేశ్వరుఁ డాదృతి పూజ లుక్తు ల
ట్లుడుగక గూర్పఁ దమ్ముఁడును యూధపుఁడుం గపినాధుఁడున్ క్షణం
బెడయక కొల్చుచుండ వసియించి శయించె నిశ న్నయించుచున్ .

2౬

శా॥ ఆరే యాఘను లట్లు కొండచటి నెయ్యంబొప్ప విశ్రాంతికై
తీ రా పద్ధతి నుండి లంకఁగల యుద్దేశంబులం గాంచి ర
య్యారామంబులు మేలిసాధములు భవ్యప్రాంతభూము ల్లుణ్
దారశ్రీవిభవంబు లై తనరి చిత్తంబు ల్గానం బార్వతీ !

2౭

క॥ సమసామ్యవిశాలాయత, సములం గని రమ్య యనఁగ ననిచిన యత్యు
త్తమ పురి యియ్యదె కాక జ, గములం దొండొకఁడు చూడఁగలదే యనుచున్ .

తే॥ జాతవిస్మయ లట్లు సస్మయములు నగుచు
హరులు హరియూధపు లధీశు లంద తొకట
తెప్పవేయక యద్దాని యొప్పు గనుచు
ననుచుప్రీతిఁ గొనిరి స్త్రీణనాయకమణి !

2౯

—♦ వానరభటులు త్రికూటాద్రీవనముల విహరించుట ♦—

తే॥ కామరూపులు కపు లసంకాశు లచటి
వనము లుపవనములు గాంచి వర్ధమాన
విహరణోత్సాహు లగుచుఁ బ్రవేశ మర్థి
నాధుఁ బ్రార్థించి రాజగన్నాధుఁ డొలయ.

౩౦

క॥ సాన్నిధ్యబలమె యివ్వధి, వన్నెఁ బెనుచు చనవునూప వా రెన్నిన యా
పన్నుగడ కుబ్బి సెలవిడె, నన్నాళికా ప్తతనుజుఁ డక్కలమునన్ .

౩౧

ప॥ ఆనతిఁగొని యానతనైరులు హరివీరులు హృష్టపుష్టాంగు లై ప్రమోదంబు
తనరార ఘనామోదంబుల కాటప ట్టనఁగ నగు నారామతతి సొచ్చి యారాము
మత మెచ్చి విచ్చిన కొంబచ్చిపూవులనుండి మెండుకొని గొనకొని ప్రవహించు
నించు విరిదేనియల దోనియల దారి నాధారించుకొని కోలు నోలిమిమై
వ్రాలుచు మాలిమిమైఁ దేలుచుఁ గ్రాలుచు సోలుచు ననుచు గీతక్రమంబుల
సక్రమం బగు పరాక్రమంబు గూర్చి యందమ్ము నెఱయం దమ్ముఁ బొగడ్తకుం
దెచ్చు భృంగరాజదంపతుల యతులస్నేహాతిరేకంబున కబ్బుచుఁ బ్రబ్బుచు
నాకపడి నాకపతివనంబునయం దట్లుసర్వర్తుఫలకాంక్షల నిర్వర్తింపజాలి మేలు
కొను మేలిమూతుల చాలుం బెరసి చాల నొరసి రసాలవాలంబు లగు రసా
లంబులు మున్నగాఁ బన్నుగాఁ గలుగు నవ్వాని పండుల పేసంబుల నాసం బుల

కించుచు, దులకించుచు, దలఁకించుక లేక బొట్టల నించుచుదిట్టల నెంచుచు, గట్ట మించు సాగరంబు తరంగంబు లన మట్టుమీఱి మెట్టు పై నేరి కోరినట్టి వస్తువు లన్నియు శిస్తుగా గ్రహించుచు, జెట్టు లారోహించుచు గట్టులపై దుముకుచు నుబుకుచున్న పుష్పాడితీప్పలం బొరలుచు, చెరలుచు, గుసుమితాగ్ర లతాపరిగతతరుషండంబులపై హెచ్చినమచ్చికం బరపి పువ్వుటీరంబులు సొచ్చి యిచ్చమెయి దచ్చన లైఱపి వచ్చి కూడి కేళాకూళుల జలకంబులాడి తమతోడి మోడిసూపు వాతపోతంబుల ననేతాదృశ వివియ పో యని యనుమతించుచు, జంపకాశోక పున్నాగనాగమాలారసాల సాలతాలహింతాలతమాలన క్తమాల పాటల తిలకకులకసప్తపర్ణకర్ణికార రంభారాజరంభాదికంబు లగు తరురాజంబుల డంబు నిరూపణం బొనర్చుచు వేయునందనవనంబులు గోటి చైత్రీరథంబులు నిమ్మెయి నెమ్మెలు సూపు నన్మన్మనోరథంబులకు, దీయఁదనంబు నందీయఁజాలునే యని ప్రశంసింపుచు శంసితంబులకుంజాల వని శుకంబులం దోలుచు మమ్మెలు చున్నవాఁ డని రామనామంబు, బ్రకటించి పికంబుల రకంబులుగా నోళ్లు మూయించుచు, గేకులమూఁకల, గూకలునైచి కేకలు మూయించుచు నాయించు విల్తుని బలగంబుల యలబలంబులవారించి మృగద్విపంబుల నిస్సారించి సత్వంబుల నిస్సత్వంబుల, గావించి సింహనాదసంవాదంబులు సముద్భావించి కడలి దాఁటించి కడల కెక్కించి యడుగుల వేగంబు సాగి పొడవుపడు నప్పుడు ద్రోక్కుడుపడు నప్పుడమి యాకసమ్ముగా, దద్రజమ్మున నాకసమ్ము, పుడమిగా దిరుగుడుపడం జేయుచు నకలంక యగు లంకకు కలంకం బొడవించిన సాద మించినది యే మని మనికిపట్టుల రక్కసియన్నలు క్రిక్కిరిసి తమబన్నంబు లెన్నుచుండ, బన్నుచుండ నగు నప్పటికప్పుడు పొడమిన యప్పడుమాట్లకు మాట్లకు నేగు పొలదిండిపోటరుల నెఱపోటుమాటకుం బాట గలదే యనుకొను నైమానికుల యభిమానిత్వంబున నుల్లసిల్లుచు నిచ్చకువచ్చిన పైల్ల విచ్చలవిడిగా విహరించుచుండి రంత.

౯౨

అ॥ మూఁడు కూటములను మొనయ త్రికూటాద్రి

యం దొకండు మింటి నంటి యుండు

పూలరాను లందు పాలుపొందు నయ్యది

చారుదర్శనమ్ము స్వర్ణఘనము.

౯౩

క॥ శతయోజనవిస్తీర్ణం, బతివిమలము శ్రీమహిత మనంతవిశేషో

న్నతము దురారోహము స్ని, గృతరము దుస్ప్రప్త మెదకు ఖగసంతతికి॥

౯౪

సీ॥ చాల్పు వెడల్పు త్రింశత్తు శతము నైన యోజనమ్ముల లెక్క కోపు లంకఁ

బారి విశ్వకర్మ నేర్పున మించి నిర్మించె నట్టిశృంగంబునయందు, దొల్లఁ

- బదపడి రావణు పాలనంబునఁ బడి యరులకు మర్ధర యై తనరైఁ
బాండురాంబుదనన్నిభంబు లుచ్చైర్గోపురంబులు నద్దాన డంబు సూపు
రాణఁ గాంచనములు రాజతంబులు నైన, నాలములు విమానసంఘములును
బరఁగు నందు మేలి ప్రాసాదములు నట్లు, లదియ సూ జగత్త్రయమ్ము సొమ్ము
ఆ॥ ఆఘనములచేత నాతపాత్యయమునఁ, దనరు వైష్ణవము పదమ్మువోలె
దానినడుమ వేయిస్తంభము ల్లుగుప్రా, సాద మొప్పు సంప్రసాద మగుచు. ౮౬
క॥ ఆసలుగొలుపుచు నది కై, లాసశిఖర మట్టిఁ డై విలాసభృతినము
ల్లాసంబున నుల్లేఖం, బాసంజితముం బొనర్చు నంబరమునకున్. ౮౭
క॥ రక్షోగణపరిరక్షిత, మక్షోభ్యము చైత్యమెల్ల కాభరణం బా
రక్షఃపతిశరణం బన, దృక్షం బద్దాని మించు ధృతిఁ గనిరి కపుల్. ౮౮

—♦ లంకా వర్ణనము ♦—

- సీ॥ మేలిగట్టులఁ బుట్టి మెఱుఁగారు ధాతురాగముల చిత్రములు రాగములఁ బెనువ
నంతయు నొకవెలుం గై వేవెలుంగుల రేవెలుంగుల తీర్పు లేవి యనఁగఁ
గాననశ్రీ ల నేకాననమ్ముల ఖగప్రతతివాక్కులఁ దన్నుఁ బ్రస్తుతింప
నర్ధారసంబంధుల సమృద్ధార్థ నౌ నన్నుఁ బోలుదు రను నవ్వవారయ.
తే॥ మెరయనఁగు నప్పురీమణి మిహిరవంశ
మణి సహానుజుఁ డై స్థిగమణులతోడఁ
గూడి కనుఁగొనఁ గొనకొని కూర్చు చూడ్కు
లెల్ల వెదచల్లె బలి యంచు నిందువదన ! ౮౯
ఉ॥ సృష్ట్యవబృంహణం బిదియె శ్రీనిలయం బిదె యింద్రలోకసం
స్పృష్ట్యతిదేశ మియ్యదియె చెల్వులదీవి యిదే యటంచుఁ దా
దృష్ట్యపహారసారములఁ దీరుఁగఁ గూర్చుచుఁ దోడివారితో
ఘృష్ట్యతిరేక మొప్పఁ బరికించుతెలంపున నించు వేడ్కతోన్. ౯౦
ఆ॥ ఎగసి యెగసి కాంచి యేమంచుఁ బలుకంగ, నగు నటంచుఁ బలికి యైన చోటు
లెల్ల నెంచి కాంతి హేరాళ మని యంత్ర, కలన లెటిఁగి తృప్తి గడలుకొనమి.
ఆ॥ రెండుయోజనముల మండలం బగ్గిరి, నుండి మఱియు నరయుచుండునంతఁ
బురముగోపురమునఁ బొల్చె డై త్యేంద్రుండు, రాముఁ జూచు వింత రహి దలిర్ప.
సీ॥ కార్మోగి ల్లొమ్మినగతి మెట్టుపై మేని కప్పుడా లొకయొడికంబు సూప
వెలిమబ్బు గురియు సలిలధారల ప్రసక్తి విడిముత్తైపుంబేర్ల గొడుగు నగడ
వీచోపు లీడెడు నన్వరపున నిరుకెలంకుల జయశ్రీల యుంకువలు దనర
ననులేపర క్తచందనరత్న భూషలు వీరభావస్ఫూర్తి విస్తరింప

మేలిబంగరుతేగెల మెఱుగు లీను
శశము నెత్తురు రంగు వస్త్రంబు గట్టి
సంజకెంజాయ వహిగొన్న జలద మట్టు
లున్న దై తేయందు నినవంశ్యుఁ డోజఁ గనియె.

౯౩

క॥ ఐరావణతీక్షణవిషా, ణారూఢప్రణకిణాంకితాంచితవక్షుం

డై రాజిలు నవ్వీరు, స్వీరోత్తంసుండు రామవిభుఁ డటు గాంచెన్.

౯౪

ఉ॥ వానరరాజు రాముఁ డటు వానిసిరిం గనుచుండ వానరుల్

దానవుఁ డెంత యొప్పె నని తద్దయు వేడుక నాడుచుండ స

న్మానము వీడి రోస మసమానముగా బలసత్త్వయోగసం

స్థానము పైకిఁ దా నెగసి తావుకొనిం బురగోపురంబునన్.

౯౫

చ॥ అలు కొకయింత లే కతని నాంతరవృత్తిఁ దృణీకరించి మొ

క్కల మగు రీతిమై నటిమెఁ గాంతువే మోక్షము మోసకాడ! నే

నలరఘురాముదాసుఁడ మహాత్ము సఖుండఁ దదీయశక్తిమై

నులుమకపోను నిన్నిపుడు నొచ్చెదొ విచ్చెదొ యంచుఁ బల్కుచున్.

౯౬

—♦ సుగ్రీవ రావణుల మల్లయుద్ధము ♦—

ఆ॥ అట్లు పైన దుమికి యాతని మకుటంబు, దలకుఁ బాపి యెత్తి ధరణి నైచి

తాను నిలిచె నదిరి ధరకుఁ జిత్రిముగ లం, ఘించి తేజ మెసఁగఁ గీశవిభుఁడు.

క॥ అంతలు సేపి యలుక యిఁక, నంతలుగా నాక్రిమింప నరుదెంచెడు దు

ర్దాంతు రవిసూనుఁ గనుఁగొని, యంతకసంకాశుఁ డసుర యనె నిట్లనుచున్. ౯౭

తే॥ మున్ను సుగ్రీవుఁడవా యేమొ మొనసినాఁడ

విపు డపగ్రీవుఁడవ యాదు వెందుఁ బోదు

వని పొదివి యెత్తి వైచె నవనినతండు

బంతిపగిది నెగసి వాని నంత సేసె.

౯౯

ఉ॥ చెమ్మట లూర నొత్తుటలఁ జేష్టులు దక్కఁగఁ గ్రొత్తనెత్తురుల్

గ్రమ్మఁగఁ బర్ణశాల్మలుల రాణఁ దనర్చుచు నమ్మహాబలు

లక్ష్మణుఁ డొండారుం బొదివి కల్పితముష్టితలాగ్రహస్తఘా

తమ్ముల నిమ్ముల న్నెఱపఁ దార్కొని రద్ధ నియుద్ధపద్ధతిన్.

౧౦౦

క॥ చిరకాలం బప్పురగో, పురవేద్యంతరమునందుఁ బొడిచిగెలుచు సం

బరము రభసం బెసఁగ సం, చరణక్రిమ మొప్పఁ బోరు సలిపిరి పెలుచున్. ౧౦౧

తే॥ పొంచి యెగిచి యాక్షేపించి పొడిచి తివిచి, తివిరి సంవేష్టనశ్లిష్టచేహు లగుచు

వ్రాలి రట సాలపరిఘాంతరప్రదేశ, మునఁ బ్లవంగేశ్వరుండు నద్దనుజవిభుఁడు.

- క. పడినంతన మొగకొని రప్పుడమి స్పృశింపకయ యెగసి పూనిన గ్రహ మ
వ్వడువున నాగ్రహమే యై పొడవుపడంగ నూర్పు లొంటఁబుచ్చుచుఁగడఁకన్.
- క. ఆలింగనవల్లనముల నోలి న్మనములకుఁ బీడ లొదవింపంగాఁ
జాలి రధిబాహుయోక్త్ర వేలస్ఫుటయోజనప్రవీణత మెఱయన్. ౧౦౪
- తే. అభినివేశభ్యసనబలా ద్యతిశయితములెనఁగ సింగము ల్పులులు గజేంద్రపోత
ములుగ దర్శితు లై కడ ముట్ట గాంచుకడఁక వా రట్లు పోరిరి కంజనేత్ర.
- క. తాఁకి యురఃపీడన మటు తేఁకువ నొనరించుచునె పృథివిఁ బడుచు నసం
బాఁకపడ లేక యెగయుచు పీడ నధిక్షేపసరణి వెలయింతు రుమా! ౧౦౫
- ఉ. వారణవారణాభములు బాహువు లెత్తి నివారణంబుల
న్వారక గూర్పుచుండ్రు వరవారణతుల్యులు వార లిత్రసం
చారవిశేషశిక్షల ప్ర చారము లారసి నిర్విచారమున్
స్ఫారబలంబు తోడుపడ సాగు చలంబు క్లమం బడంపఁగన్. ౧౦౬
- ఆ. అట్లు సుచిరకాల మామోధన మొనర్చి స్థాన భేదముల ప్రసంగ మెంచి
పొంచి యొండొగులను బాలియింప భక్షార్థ మడరు గండుపిల్లు లట్లు మించి.
- సీ॥ కొండొకండు ప్రసక్తి మండలక్రమ పరి భ్రమణంబు లొనరింపఁ బరఁగి పరఁగి
యట గతప్రత్యాగతావాప్తి గోమూత్రి కాదిలక్ష్మ్యంబుల నడరి యడరి
యవలఁ దిరశ్చీనతావలంబనమున నెడసొచ్చి బడలింప నెంచి యెంచి
కడఁగి వక్రంబు తొ గతులకుఁ జొరఁబాటి దొంగవ్రేటులవంకఁ దొడరి తొడరి
ప్రమ్మి పరిమోక్షణము వర్జ నమ్ము విపరి ధావనాభిద్రవణము లాప్లావవిగ్ర
హించితాస్థానములు వెలయంగ వీరమల్లురటు మల్లయుద్ధంబు మలయఁగాంచి.
- వ॥ నియుద్ధమార్గవిశారదు లయ్యిరువురు దొరలు దొరఁకొని మరలనీక పురికొలుపు
గెలుపుటుబ్బునం బ్రబ్బికొను నాస నాసంజితంబు లగు పరావృత్తంబును నపావృ
త్తంబును నవద్రుతంబును నవప్లుతంబును నుపన్యస్తంబును నపన్యస్తంబును
మున్నగు ప్రచారంబుల సంచారం బొనరించుచుండి రంత. ౧౦౭
- క॥ బడలువడి రక్కసుం డవ్వడువున మాయాకృతిప్రవణుఁ డౌట హరీ
శుఁడు గని మింటి కెగసె నయ్యెడ నెడపడి యాతఁ డున్నయెడ నుండంగన్.
- ఆ॥ వంచకుండు తానె వంచితుండయ్యె నవంచకుండు ప్లవగవరుఁడు గెలిచెఁ
గ్గమమునొందె నతఁడు క్లమమొందఁడితఁడంచు నమరగణము పొగడె నాక్షణమున.
- ఆ॥ కన్నతండ్రుఁబోల గగనమ్మునకు మణినాఁ దనరెచ్చె నవితృనందనుండు
డక్కులాని నటు బడల్పడఁజేసినయుబ్బు నెఱయ ననుచు నోజ మెఱయ. ౧౦౮
- క॥ పవమానగమనుఁ డై యుత్సవ మానందంబుఁ బెనుపఁ జయ్యనఁ బ్లవగ
ప్రవరులు వొగడఁగ రఘుపతిఁ గవియం జనె నతని ధృతి ప్రకాశిలఁ బాలఁతీ.

మ॥ విభుఁ డవ్వీరు సమీకలక్షణముల న్వీక్షించి యక్షీణదు

ర్లభలాభంబు ప్రహృష్టఁ గూర్చునెఱిఁ దా లక్షింపకే యాదరం
బు భరం బర్ధి బాసంగ మేనఁబులక ల్పొల్పొంద నౌ గౌఁగిటన్
రభసం బొప్పఁగఁ జేర్చి పల్కె మహితారంభం డదంభస్థితిన్.

మ॥ చనునయ్యా! నెఱ సాహసంబు కృతి మత్సరమంత్ర మొక్కింత లే
క నతారి! చననెంతె మేల్దొరలు పెక్కం డ్రొక్కఁ డూహించి యకా
నని కా కెద్దియుఁ జేయువారె బలము న్నామాత్యు డై తేల్చెద న
న్నను సన్నంద్యచరిత్ర సందియమున న్మృంపం దలం పొప్పునే.

౧౧౬

క॥ ఎన్నఁడుఁ బూసకు మోసఖయెన్నక యిన్నెరికడంక నీ వొకఁడగుచో
నన్నాతి యేల తమ్ములసన్న లనఁగనేల మేని సంగడ మేలా.

౧౧౭

ఆ॥ నీవు రాకమునుపు నే నిర్ణయించితి నరి మడంచి లంక నర్థి నితని

కొసఁగి భరతు నాయయోధ్య భరింపఁగాఁ బనిచి మేను విడిచి పర మరయుట.

క॥ అని నొడువు గామునిం గని యినజుండనె వానిఁ జూచి యే నెటు సహిం

తును బతి కపరాధ మొనర్చిన ఖలు శిక్షింపకునికి సేవకు ధృతియే

౧౧౮

తే॥ అనిన నభినంద్యుడవు నీక యాఁ గదయ్య

యిట్టి కృతి యంచు మెచ్చుచు నిట్టులనియె

మఱియు లక్షణ లక్షీసమగ్రుఁ గూర్చు

కొని రణోత్సాహ మెడఁదలోఁ గుదురుకొనఁగ.

౧౧౯

క. మును దెలిపితిఁ గ్రూరము లనఁజనెడు నిమిత్తములు పెక్కుసరణులఁ గనుప

ట్టనవి యటంచు న్నెట్టననుబద్ధము లగుచుఁ గాన నయ్యెడుఁ గంటే.

౧౨౦

—* శ్రీరామచంద్రుడులక్షణునకు యుద్ధనియమముల బోధించుట —

ఆ॥ కాకమాన దాజి పోకమానరు వీరు లందు నిందుఁ గొంద అఖిలలోక

భీకరంబ యిదియుఁ బృథుల ముత్పాతం బనంగ నొలయు నని కనంగవలయు.

తే॥ నీటివసతులు వనములనీడ లొనరఁదనరునెడ లాఁకపడి నిల్వఁదగు బలౌఘ

మెల్ల విభజించి యుంచి యధీశు లడరఁదొడరుదము రిపుగెల్వఁ దోడ్తోడ ననికి.

తే॥ పరమదుర్ధర్ష రావణపాల్యమాన

లంక నిశ్చంకముల సుబలములఁ గొంచు

మించు రక్కసుఁజొలియించి మేల్మీవడయ

నెఱయవలె నేడ యిదియచూ నిశ్చితంబు.

౧౨౧

చ॥ అనుచునె లక్ష్మణాగ్రజుఁ డహర్పతితేజుఁడు ధర్మమూర్తి చ

య్యన గిరి డిగ్గి స్వీయబల మంత యుగాంతమహారవంబు పెం

పునః దనరాదుదానిఁ గని పొల్చు సముత్కృత సార్కసూనుఁ డై
యనుమతి సేసె సంయుగమునందుఁ బ్రవర్తిలఁ గీర్తిశాలిని!

౧౨౫

శాలిని॥ సన్నాహం బాసన్న నొప్పారఁ గాల్యం బొన్నత్యం బుద్యజ్యయశ్రీః దలిర్పకొ
ము నై యోధు ల్ముఖ్యు లుప్పొంగ జేజే తెన్నం దల్లె వ్లేల శత్రు న్మడంపక.

—♦ రామచంద్రుఁడు వానరసేనతో లంకను ముట్టడించుట ♦—

క॥ లంకాభిముఖ్య మొప్పఁగశంకాతంకములు లేక జలజాప్తకులా

లంకారుఁడు రాముఁడు సర్వంకషదోర్వీర్యుఁ డని కవార్యుఁడు వెడలెన్. ౧౨౬

ఆ॥ కదిసె జోడుకోడెఁగదె లక్ష్మణుం డనుయాయు లావిభీషణార్కసూను

లనుమ హనుమఁ జెప్ప నాఋక్షరాజ్యు నానలు న్సనీలు నొనె పొగడ. ౧౨౭

ఉ॥ అమ్మెయివీరులం బెరసి యాఘనవాహిని మేదినిస్థలిం

గ్రమ్మచు రాదొడంగె గిరికందరము ల్మొరయంగ సంగరం

బిమ్మనఁ గూడివచ్చె నని హెచ్చగు వేడుకపాట గాని యం

దుమ్మలికమ్మమాట సార దుజ్జ్వలసద్గుణ భూషణాంచితా!

౧౨౮

ఆ॥ వేలకొలది గాఁగ శైలశృంగంబులఁ దతమహీరుహములఁ దడవికొనిరి

వారణాభు లన్య వారణు ల్వానరు లానవాభ్యుదయకలానుసృతిని.

౧౩౦

క॥ వారలు నీరదములు గిరి సారము గ్రమ్మంగ నడరు సరణిఁ దొడరిరా

నారామలక్ష్మణులు తటి నారాక్షసపురిఁ బెరసి రపాస్తసపత్నా !

౧౩౧

సీ॥ నిట్టలుద్రోచి యా నింగి కట్టులు సాచు బలుపతాకావలు ల్పరగునదియు

హృద్యాననద్యమ్ము లుద్యానములకల్మి జేజేల వనవాటిఁ జెనయునదియుఁ

దతబహుప్రాసాద తాద్రాప్యనటనల వైజయంతము తల వంచునదియుఁ

బ్రాకారపరిఘతో రణవప్రగుప్తుల లీల ద్యోపురి మూదలించునదియు

నరికిఁ జేయిని దమరుల కందనిదియు నన దురాధర్ష యౌ లంక నలమువంక

రామవాక్యప్రబోధితు ల్ప్రీమహితులు చొచ్చి రవ్యానరులు శ్రుతిస్తుతపదాబ్జ.

క॥ సంపీడన మొనరించుచుఁ బొంపిరివోవుసిరి నిలిచి పొలిచిరి తటి నా

జంపున కెగయు బరాబరి సొంపు నుతింపంగఁ దరమె సురలకునైనన్.

౧౩౩

ఆ॥ జతనఁ దమ్ముఁగట్టు సాయమై యలుమంగ నుత్తరంపుద్వార మొరసి మెఱసె

రాముఁ డఖిలసైన్య రక్షణవిధితోడి పరనిరోధ మొంటఁ బరఁగుచుండ.

౧౩౪

ఆ॥ ఉదుటుఁదనము నెఱప నుండెఁ దా నచ్చోట రాక్షసేంద్రు నునికి రా పెఱింగి

క్రూరదానవాభిగుప్త మయ్యది సహవరుణ మౌ మహార్ణవంబ కాదె.

౧౩౫

క॥ అద్దానిఁ దొలువనోపం డద్దానవవైరిదక్క నన్యుఁ డెవఁడు న

ట్టదవిడి నచట రావణుఁ డుద్దామబలుండు నిలిచియుండుటకతనన్.

౧౩౬

- క॥ లఘువులకుఁ ద్రాసజనన మలఘుపాతాళంబపోలె లావరి యగు నా
రఘువరుచే నఘహరుచే లఘుత్వముం గాంచు నది యిలాధరతనయా ! ౧౩౭
- ఆ॥ అందుఁ గాంచె నెన్ని యాయుధోత్కరములు నట్లు కవచములు మహాసిరాసు
లును మహాజ్వలాంగుఁ డినవంశ్యుఁడవి యెల్ల నెట్లుసేయ నెడఁదనెంచినాఁడొ.
- క॥ పూర్వద్వారము నీలుఁ డ ఖర్వబలుఁడు హవ్యవహముఖస్తుతుఁ డటిమెన్
సర్వహరిచమూనాధుఁడు గర్వప్రోలసితుఁ డంతకప్రళభుఁ డనిన్. ౧౩౮
- తే॥ వీర్యవంతులు మైందుండు ద్వివిదుఁడును సహాయులై రాతనికి నిది యనఁగ నెంత
మాయమై పోక నిల్చిన మన్ను మంటఁగలపమో యను పంతంబు గడలుకొనఁగ.
- ఆ॥ వాలిపుత్రుఁ డమరవరపోత్రుఁ డరిదాత్రుఁ డంగదుండు ప్లవగపుంగవుండు
వాలి గజగవయగవాక్షర్షభులతోడఁ దాను దక్షిణంపు ద్వార మటిమె. ౧౪౦
- తే॥ పశ్చిమద్వారమునను విపశ్చితుం డపశ్చిముం డుండె నమ్మహాబలతనయుఁడు
హనుమఁడు ప్రమాధి పఘనుం డనంతరులుగ నట్లు లన్యలు వీరులు నాముకొనఁగ.
- క॥ ఉగ్రవిధానుం డొడయఁడు సుగ్రీవుఁడు నిలిచె నెడలు సుడియ నుదరగు
ల్మగ్రీవమున గరుడపవనాగ్రహజాగ్రత్త గలమహాప్లవగులతోన్. ౧౪౩
- ఆ॥ వాని నెనసియున్న వారు ముప్పదియాటు కోటు లంత కగ్ర్య కోటి నెన్నఁ
బడినవారు జగతిఁ బ్రఖ్యాత వీర్యులు యూధవతులు పావకోపమితులు.
- క॥ రామేంద్రు శాసనంబున సౌమిత్రి విభీషణప్ర సక్తిఁ బ్రతిద్వా
రాముక్తకోటిసంఖ్యుల శ్రీమహితుల వానరుల విశిష్టులఁ జేర్చెన్. ౧౪౫
- క॥ నడిగుల్మంబున నమ్మెయి గడకొని జననాధు వెన్నుఁ గాచుకొనుచుఁ ద
న్విడని నెటి జాంబవంతుం డడరి సహాయుఁడుగ వాన రాధిపుఁ డుండెన్. ౧౪౬
- క॥ శార్దూలము లట్టులు హరి శార్దూలులు దంష్ట్ర లెసఁగ సన్నాహముతో
నిర్దాక్షిణ్యతఁ గవిసిరి స్వర్దయితారిబలములను సమయించుటకున్. ౧౪౭
- ఆ॥ పదియు నూఱు వేయుఁ బదివేలు లక్షయుఁ గోటిపైనఁ గొసరు కోటి యోఘు
మోఘశతము ననఁగ నొప్పు నేనుంగుల బలమువార లందుఁ బ్రబలు లుండున్.
- సీ॥ పెనుమ్రాకులును గొండలును నేర్చికొని తెచ్చి యేరి మార్తు రటంచు నెగయువారు
కోటలు దీటుచుఁ గొనగోళ్ళు మీటుచుఁబొంచి వైరుల నదలించువారు
వికృతచిత్రాంగము ల్వలయు మోరలు సాచి రేడిమ్మరుల వెక్కిరించువారు
పేరెము ల్గొని వచ్చి పెరవారిఁ గనఁగాంచి తోక లాకిడఁ బైని దుముకువారు
నైరి వానరవీరు లత్యద్భుత మగుశరభముల దండు చాడ్చున సరభసముగ
నప్పురియు శైలమును దన్మయంబ కాఁగనడరు నప్పట్టునను విక చాబ్జనయన !
- క॥ ఆకాశ మనవకాశం బాకరణి నరణి పిహిత మయ్యెను రాకం
బోకఁ దెరువీక నెరసెడు నాకపివీరుల ప్రసక్తి నయ్యెడఁ బడఁతీ ! ౧౫౦

- తే॥ వచ్చువారలు నెడనెడఁ జొచ్చువారలట్లు డీకొని యరులపై నఱుమువారు
గాఁగ వాయువు సొరరాదు కదలఁ జొచ్చెలంక గల గిరి గలఁగిరి లాఁతు లపుడు.
- క॥ తెప్పునఁ బైఁ బడు నప్పటియప్పటున భయము విస్మయము నందిరి పె
న్ముప్పిది తప్పని దిప్పతినిప్పచ్చర విట్లు గూర్చునే యని పోదుల్ ౧౫౨
- క॥ వడవడ వడఁకెడు నప్పురినడుగిడ నేర రన వారి కగునే తమ మే
ల్దడవుకొనఁ దడవు గొనకొనఁ దడబడుచుం బడలుపడుట దక్క సురాక్షి. ౧౫౩
- ఆ॥ ఆమొ గిళ్ళు గ్రమ్ము నట్లు లర్ణవములు పొంగి పొరలునట్లుఁ బొరి బలొఱు
ములు గడలొక్కనంగ మ్రోఁతలు నిర్ఘాతములఁ దరంగఘోష ములను మించె.
- తే॥ ఆనివాదము లొక్కఁ డై యఱుముచు సహవరణతోరణకానన ధరణిధర ని
రామయకలంక లంక యొ య్యనఁ దలంక భోరుకొనె నప్పు డోకర భోరు వింటె.
- తే॥ రామలక్ష్మణసుగ్రీవ రక్షిత సుమహార్ణవాపూరణోచిత యాప్లవంగ
వీరవాహిని యటు వినివిష్ట తనరెఁదా సురాసురదుర్ధర తర యనంగ. ౧౫౬
- ఉ॥ అన్నెటి సన్నివేశమున నాబల మెల్ల నెలర్పఁజేసి వి
ద్యన్నివహస్తుతుండు రఘువల్లభుఁ డాదటఁ గర్జమెంచి సం
పన్ను విభీషణుం బ్లవగపాలుని మంత్రుల మంత్రణంబునం
బన్నుగఁ బూన్చి యాఘనుల పల్కుల సమ్మతిఁ గాంచి యాచితిన్. ౧౫౭
- ఆ॥ తత్త్వవేత్త రాజధర్మంబు పాటించి యంగదుని లనద్గుణాంగదుని వి
కాస మొప్పఁ బిలిచి శాసించె నిట్లనిదుందుభిస్వనంబు తొడవుగాఁగ. ౧౫౮
- ఆ॥ సౌమ్యమూర్తి! నీవు చయ్యన లంకాపురాంతరమ్ము సొచ్చి యపభయండ్
వవ్యధుండవు నయి యరుగుము దశకంఠ నరసి నాదుపలుకు లని పలుకుము.

—♦ అంగదు రాయబారము ♦—

- ఉ॥ నీసిరి వ్రామె సీతయు ని న్నెడఁబాసెఁ దలంగెఁ చెల్వితో
నాన యన న్ముమూర్షుతకు నైతివ యింకను జ్ఞాన మున్నె నీ
చే సుర లచ్చర ల్మునులు సిన్గులు యత్నులు పన్నగంబులున్
గాసిపడంగ నొ కథలఁ గల్గిన పాపము పండ్ రావణా. ౧౬౦
- తే॥ మోహ మవలేపమును దన్ను మొనసి పొదువ
నాస్వయంభు వొసంగిన యట్టి వరము
చెల్లె దర్పిపహతుని ని న్నేసి యింత
వట్లు జెల్లద యింకఁ దా వలనుబొసె. ౧౬౧
- తే॥ రేపితివి మదకరి సిల్లు సూపి మాన్య
మత్ప్రియను బంది సేసి త్వ న్మారణమున

కితఁడు దండధరుం డిదె యేగుదెంచి

నాఁడు తగు నౌషయిక మొందు చూడు మిపుడు

౧౬౨

క॥ నిలిచె న్నీపురి వాకిటనలఁజింబోబోఁ డెదిర్చి హతుఁడవ యైనన్

వెలసెదు సురమునిరాజుల కి మృగుచున్న యట్టి చోటుననసురా!

౧౬౩

ఆ॥ ఏబలమ్ము నమ్మి యేమాయఁ గైకొని సీతఁ దెచ్చి తిట్టి చేరుగడను

నదియు నదియు నెఱప నై దిట్ట నై నిల్వు మెదిరి తలఁగి తిట్టులే పడకుము

మ॥ శరణంచు న్ననుఁ జేరఁగాంచి జనకత్మాజాత నర్పింపవే

ని రక్షోణిని వాఁడియమ్ముల నిను నిర్భిణ్ణుఁ గావించు న

య్యర వట్లుండ జగం బరాక్షసముగా నుద్యుక్తి సాధింతుఁ బె

క్కురు పాపాత్ముని సంగతిం జెడుఁగు లై కోల్పోరె ప్రాణార్థముల్

౧౬౪

తే॥ కొలము వెలయంగఁ బుట్టె నొక్కొండు మేలి

పున్నెముల రాశి నిను వీడి పొలుపుఁగాంచె

నతఁ డకంటక మైశ్వర్య మందువాఁడు

శ్రీవిభీషణుఁడే ననుఁ జేరినాఁడు

౧౬౬

క॥ న్యాయ మని లేక మూర్ఖసహాయుఁడ వతిపాపరతుఁడ వవిదితుఁడవు నై

యాయము నెఱిచితి రాజ్యశ్రీ యెడఁబాసె నినుఁ గడమ చింత లిఁకేలా. ౧౬౭

క॥ యుద్ధ మ గతి యనుచు ధృతిని బద్ధం బొనరించి శౌర్యపద్ధతిని శరా

విద్దుఁడ వై శాంతుఁడ వై యిద్ధరఁబడి శుద్ధభావ మెనసెదవు బలే

౧౬౮

ఆ॥ పక్షి వగుచు మూఁడు పత్తనంబులవంక కెగయ నైన బ్రదికి యెనయ నీకు

నాదుకంటిగుటిని బాదుకొంటివయేని నంటికాల్పుదొడరు నలుఁగుఁజిచ్చు ౧౬౯

మ॥ హితమే దెల్పెద నౌర్థ్వదైహికకృతు ల్లాప్తాత్మతం గూర్చుకొ

మ్ము తఱి న్లంక నలంకరించి కను మిమ్ముల్సాపు చుట్టమ్ములన్

జతనం బొప్పఁగఁ గాంచి తెల్పుకొను మాస ల్వీడి రమ్మింక జీ

విత మీనాయరచేతిలోని దని భావింపంగ నౌ తెంపునన్.

౧౭౦

క॥ అని తెలిపి రమ్మపొమ్మన సనఘుఁడు తారేయుఁ డధిపు సంఘులకు నతు

ల్పొనరించి పొగడి యాకసమున కెగసె న్నవ్యవహుని మూర్తత పొసఁగన్.

ఉ॥ ఒక్కముహూర్తమాత్రమున నుజ్జ్వలమూర్తి పురంబు దాటి పెం

పెక్కిన రాజమందిరము హేమమణిద్యుతिसంప్రకీర్ణముం

జక్కటి గాంచి చొచ్చి కనె నైంహముఖాఢ్యమహాసనంబుపై

నెక్కి సమంత్రమంత్రనివహేరణ లందెడు రాక్షసేంద్రునిన్.

౧౭౨

తే॥ కని ముఖాముఖి నిలిచెఁ జొక్కాట మెలసి

గాట మై నేటుకొనఁగ వనాటనేత

హేమకూటమ్ముదరిఁ దోచి యెనయు చంద్రుఁ

బోల్పఁ దగె నాతఁ డప్పు డో పూవుఁబోడి!

౧౭౩

ఉ॥ అమ్మెయి నిల్చి తా ననియె నంగదుఁ డంచితకాంచనాంగదుం

డిమ్ముగఁ బంపె నీదెనకు నితఁచరిత్రుఁడు రామభూవరుం

డమ్మహనీయు కింకరుఁడ నంగదనాముఁడ వాలిపుత్రుఁడన్

జు మ్మిటు నీదుశ్రోత్రమునఁ జొచ్చెనొ లేదొ యొకప్పు డేనియున్

. ౧౭౪

క॥ అని యన్యూనాధికముగ మనువంశ్యుం డను మటన్న మాటలవగుసన్

వినిపింపఁదొడరె నిట్లనిసునిహితనయుఁ డతఁడు శుద్ధసురుచిరవేషా!

౧౭౫

ఆ॥ పురము వెడలి రమ్మ పూరుషుండవు గమ్మ ప్రతిభటుండ వగుచుఁ బరమునను

నిలుపు ట్టు లయిన నిలుచు నెక్కటి కీర్తి మేను బాయు టొండు మేలుగాఁగ.

అ॥ అడఁచువాఁడ నిను సహమాత్యు సతనయజ్ఞాతిబాంధవుని నసం శయముగ

నీవు చనిన లోక నివహ ముద్విగ్నతఁ బాసి మేలి సుఖము బడయఁగలదు. ౧౭౬

క॥ వేలుపులకు మునులకుఁ దొలివేలుపులకు సిద్ధసాధ్య విహగాదులకున్

శూలమ వైతివి ని న్నిఁకఁదూలింపకయున్నఁ కీడు దొరయవె జగముల్. ౧౭౭

క॥ ఈతగనికంటకం బిటులీతటి నెడలించి సుజనహితు మహితగుణో

వేతు విభీషణు రాజ్యశ్రీతుం బొసరింతు మత్సమిహిత మెసఁగన్.

౧౭౮

ఆ॥ సీతఁ దెచ్చి యొసఁగి చేసాఁచి శరణంటి వేని బ్రదుకువాఁడ వెట్టు లైనఁ

గాని లంక నేలఁ గా వీవు నీతమ్ము పాలిదయ్యె నది యభంగురముగ. ౧౭౯

అ॥ పక్షి వగుచు మూఁడు పత్తనంబుల వంకకెనయ నైన బ్రదికి యెనయనీడు

నాదుకంటిగుఱిని బాదుకొంటివయేనినంటికాల్చుఁదొడరు నలుఁగుఁజిచ్చు. ౧౮౦

మ॥ హితమేఁ దెల్పెద నౌర్వదైహికకృతు ల్పూష్టాత్మతం గూర్చుకొ

మ్ము తఱిన్ లంక నలంకరించి కను మి మ్ముల్సాపు చుట్టమ్ములన్

జతనం బొప్పఁగఁ గాంచి తెల్పుకొను మా నల్వీడి ర మ్మింక జీ

విత మి నానాయరచేతిలోని దని భావింపంగ నొ తెంపునన్.

౧౮౧

క॥ అని యిట్లు పరుషవాక్యములను నెరయింప రుషఁ బొదలి లావరి హరివ

ర్యునిఁ గని నిశాచరేశ్వరుఁడనుబద్ధము పారవశ్య మదనునఁ దనరన్.

౧౮౩

ఆ॥ ఇతనిఁ బట్టి కొట్టుఁ డిట్టు లొ నను తలఁపు మాని మన్మ తంబు పూని

దొర సమక్ష మనక దుర్మేధసుం డిట్లు లాడఁదొడరెఁ దెఱఁగు లాడ కిపుడు.

క॥ అని మఱిమఱి శాసింపఁ దదనుచరులు నిశాచరులు సమతిఘోరులు నె

ట్టన నలుపు రగ్గు లట్టులుగొనకొని యమ్మేటి ముట్టు కొన నిగుడుటయున్. ౧౮౫

అ॥ పట్టుకొనఁగ నిచ్చె బలదర్శనేచ్చుఁ డై యాత్మవంతుఁ డవల నందరాని

వాని పెద్దమేడ వలనున సతిలంఘనం బొనర్చె నాకసంబు ముట్ట.

౧౮౬

- ఆ॥ తనదు బాహువులఁ బతంగంబు లట్టులు జిక్కియున్నవారు శ్రీఘ్రిగతి న
హింప కెడలి పడిరి హీను లై యిలవైని నసురనాథుఁ డింత యరయుచుండ.
- క॥ వెనుగొండకొమ్ముఁ బోలఁగఁ దనరెడు ప్రాసాదశిరముఁ దద్దయుఁ గనె న
వ్యనచరవరజుఁడు తనలా వును మగఁటిమి నెఱపఁ దలఁపు ప్రెడమఁగ మగువా !
- ఉ॥ తన్నెను వాఁడు దాని నది తద్దయుఁ గూలె నగారి గట్లపై
బన్నిననాఁడు వజ్రహతి పాల్పడఁ జేడ్పడి నేల వ్రాలె నె
ట్లన్నగరాజు శృంగ మటు లై చటులైకపరాక్రమాఘ్నఁ దాఁ
గన్నులఁ జూచుచుండె దశకంఠుఁ డొకం డొనరింపఁ బోలమిన్. ౧౮౯
- శా॥ పే రొప్పారఁ దనర్చు నన్నగరి డౌ పెం ఖట్లు పోకార్చి నా
పే రిం దందఱు వింటిరా యచుచు సం ప్రీతిం బ్రశంసించి యా
పో రిట్లే యిఁకఁ జెల్లు నెల్లి యని యా స్ఫోటించి బిట్టార్చి డే
వారు ల్లంద విమత్పథం బొరసెఁ గీశౌఘంబు లుప్పొంగఁగాన్. ౧౯౦
- ఆ॥ తెప్ప వాల్చు కెలమి నుప్పరంబునచక్కి కెగయు చూడ్కు లొంటఁదిగియునంత
లోనె స్వీయజనము లో నుండె నవ్వాఁడు రాము పార్శ్వ మెనసి రాణ దనర.
- క॥ ప్రాసాదధర్మణంబున నాసాదితమర్షుఁ డనఁగ నగుచు నసుర నా
యాస లిఁకఁ దలఁగె నని ని శ్వాసము లెడలించె సకల శాసననిపుణా ! ౧౯౧
- తే॥ రామవిభుఁ డంగదాగమ మామెయి నద సీయముజయమ్ము నెఱి నయశ్రీప్రసక్తి
జాలుకొల్పుటయు నెఱింగి సంభ్రమంబు తనర మే లేమి లని నుతించెఁ దళుకులాడి!
- శా॥ స్పష్టాహంకృతు లుల్లసిల్లఁ బ్లవగు ల్పన్నాహ మొప్పార సం
హృష్టాత్మత్వము చెన్నుమీఱ సమరం బె ప్పె ప్ప డంచుం బరా
నిష్టంబు ల్లలపోయుచుం గడఁగి రాయి మ్మిమ్ముఁ బాయంగ నౌ
కష్టం బేర్పడె రాముఁ డ ట్లసురశిక్షాకల్పముం గైకొనన్. ౧౯౨
- ఆ॥ కామరూపు లైన కపివరేణ్యులఁ గొని యాసుషేణుఁ డధిపు నాన నద్రది
కూటనిభుఁడు నాల్గు బాటల హరుల ఋక్షములఁ జంద్రుఁ డట్లు గలయఁ దిరిగె.
- శా॥ లంకామార్గము లెల్లఁ గ్రమ్మి కడఁకన్ లా వెక్కు డౌచుండ ని
శృంకుల్లా విహరించు వానరుల యక్షయ్యత్వ మూహించి యే
వంకం జూచిన నబ్ధు లి ట్లఱును నై వచ్చెంజుఁడి యంచు సా
శంకాశ్చర్యభయప్రకంపు లయి రోజం బాసి యయ్యాసురుల్. ౧౯౩
- క॥ కొందఱు సమరాకాంక్షన్ముం దడు గిడి రనుటె కాని ముద మేదఁగ న
య్యందఱదెసఁ ద్రాసమె రూపందుట హాహారవముల నను వైందె సఖి! ౧౯౪
- ఆ॥ వానరీకృతంబు నా నయ్యెఁ బరిఘ వప్రాంతరంబు నాఁగ నగునె పూర్తి
నాల్గుసాగరముల నడుచక్కియును దదీయాఘపూర్ణ మనిన నన్వత మగునె.

మ॥ అను కోలాహలము లెలంగ దనుజాభ్యక్షు ల్మహాయూధము

ల్గొనకొంచుం నరలంగ నాయుధములం గొంచుకొనుగాంతప్రవా

తనిరూఢత్వము దోష నల్లెసల దోర్దర్పంబు చెన్నార నె

ట్టన సంచార మొనర్చి రొడ్ల నరికట్టంజాలు శీలంబులన్.

౧౯౯

క॥ అంతట వే చని హరివరు లంతిపురింగూడఁ బురము నలమి రెచటునం

దంతరము లే దటంచు నుదంతము రావణునితోడ దైత్యులు నలుకన్. ౨౦౦

ఆ॥ నగరి రుద్ధ యయ్యెనా నదశ్శుతి తోనె పెచ్చుపెరిగి యలుక చిచ్చు ముట్ట

డింప రక్షణము గు ణింపఁగాఁ బనిచి ప్రాసాద మెక్కె రాక్షసప్రభుండు. ౨౦౧

ఉ॥ కన్నులఁ గాంచెఁ గన్నులనుగట్టినయట్టులె విన్నయంత తా

నన్నరనాథు వాహిని బయళ్ళ నగంబులఁ గాననంబులన్

మన్నున మిన్నునం దనక మార్పడఁజేయఁగ లెక్క దిక్కగా

నన్నెటమాయలాఁ డెటుల నయ్యెడునో యని విన్నవోవుచున్.

౨౦౨

శా॥ ఇన్నేలం గబళింతురో దెసల మా యింత్రో చద ల్ద్రెంతురో

మున్నీర న్నడి సున్న సేయుదురుకో ముప్పోకల స్వీకలం

గొన్నా రెమ్మెయి వీరి గెల్వనగు వైకుంఠ ల్లదా యంచు లో

న న్నిర్వేదము పొగి యూర్పులకు స న్న లేయ సన్నాశుఁ డై.

౨౦౩

ఆ॥ అట్లు దీర్ఘ కాల మాలోచన మొనర్చి ధీరభావ మెట్లొ దీటుకొనఁగఁ

గనులు విచ్చి రాముఁ గపివ రేణ్యబలమ్ముఁగలయఁజూచె మరలఁ గమలనయన !

క॥ వెలిగొడుగుల నీడలఁ దమ్మలఘుశ్రీ నట్లుగాంచు నాతనిఁ గని యు

త్కలమగు రోసంబున మోమలంక రింప నొకవెంత హాసం బొలయన్. ౨౦౪

ఆ॥ రాముఁ డర్థశశిశ రముఁ బూన్చి యద్దానఁబది కిరీటములును భాసురాత

పత్రములుఁ దెరల్చె భంగజాపత్రపముంప వాఁడు తలఁగె ముదిత ! వింశె.

—♦ రామాజ్ఞప్తు లై కపిభటులు లంకపైఁ గవియుట ♦—

ఉ॥ లగ్గల కెక్కఁ బంచె నటు లాఁతిపురమ్మపయి న్వనాటులం

దిగ్గన దానిఁ గన్గొనెడు తీరున సీత తలంపులోని డై

భగ్గు రనంగఁ గోపపరిపాకవిశేష మె సంగఁజేయ నా

దిగ్గజకుంభక స్తని విదేహజ యెట్లగు నేమొ యం చొగిన్.

౨౦౫

ఆ॥ ధర్మమూర్తి రామదైవతం బటు లానసేయు నంతలోనె సింహనాద

ములు సెలంగి దెసల ముప్పోకలకుఁ గూర్చునొండొకొండ నొంట నొరసికొనుచు.

ఆ॥ కొండశీలల దీనిఁ గొనకుఁ బూడ్తుమొ పిడికిళ్ళఁ బొడిచిపొడిచి క్రిందుమీఁదు

సేసి ప్రోవునెట్టి శీర్ణమొనర్తుమోయని తలంఠ్రు వానరాధిపతులు.

౨౦౬

సీ॥ కొనముట్ట శిఖరము లొండలు పెకలించి కొనివచ్చి వైతురు కోర్కు లలర
నటు మహాతరువుల నందించువారల మెచ్చి కైంకొందురు మేను లెగున
నెగసి తన్నులు దన్ని యింతింతముక్కలు గావింతు నెట్టనఁ గడఁక దనరఁ
బిడికిఁటిపోటులఁ బీచం బడంగించి యొండెడఁ బడఁద్రోతు రుబ్బు నెడఁగఁ
బరిఘు లొంటఁ బూడ్చి పలు పొనర్చిరి మహావరణముల నగల్చి నలులు తోర
ణముల వ్రచ్చి యిడిరి సమభూమిగాఁ జేయనింక లంక యుండు నెట్లు లనుచు.

ఉ॥ బంగరుమేచు లట్లరుణభాసము లౌ మొగము ల్వాసంగ న
య్యంగజమూర్తి జీవములె యన్నియు నంచు రిపు ల్దలంక లం
కాంగములం గలంప నయి యాటడిపెట్టిరి రాక్షసేంద్రు న
ప్పొంగిటు గ్రుంగుఁగాత మని బోరన వా రనవద్యభావనా !

౨౧౧

శా॥ కోటికొటల లెక్కకుం గవియుచు న్గోల్పోక సాటించుచున్
బాటికోచితభర్మహర్మ్యముల దౌర్భాగ్యంబు వాటించుచున్
సూటి న్గోపురతోరణప్రతతి సంచూర్ణంబు గావించుచున్
బోటి ! యాటలు పాటలు న్నెఱపి రాపో రెన్నఁగాఁ శక్యమే.

౨౧౨

ఆ॥ అతిబలుండు రాముడజితుండు జయ మొందు లక్ష్మణుండు నెలయు లాఁతివారి
నేలపాలుసేయు నేత సుగ్రీవుండు తత్ప్రపోషణమున దవిలినాఁడు.

౨౧౩

మ॥ అని యిట్లాహ్వులు నింగిముట్ట బలుసయ్యాట లెలంగన్ రిపు
ల్గని భీతిల్లఁగ నుల్లసిల్లు ధృతిఁ ద్రాప్తాకారముల్ద్రోచి యే
చిన దర్పంబునఁ జొచ్చి విచ్చలవిడిం జేడ్పాటు గూర్పంగఁ ద
ప్పని దీము ప్పను ఘోషణ లైసలకుం బ్రాకెం దివౌకస్తుతా!

౨౧౪

వ॥ ఆసమయంబున ము న్నొనరించుకొనిన సమయంబునన యన్ని నెలవులం దన్ని
పన్నుగడలు గడలుకొనం బచ్చుచున్న యన్నెటి నెఱజాణతనంబు మీఱలన
వీరబాహుసుబాహులు ప్రాకారంబులు నిరాకారంబులు గావించు నయ్యుప వే
శెనంబున స్కంధావారనివేశనంబు సమరించు విశేషార్థంబుఁ గైకొని ప్రభునుం
డును బనసుండును బహునైన్యంబులతోఁ దనకుం దోడ్పడం బడవాలునకు సహ
యంబుగా జితకాశు లగు పదికోటులు కీశవర్యులతోఁ గుముదుం డీశానదిశం
దార్కొని పూర్వద్వారసేనారక్షణంబున కోపి నిలుచునట్లును వీరుఁ డగు
శతవలి వింశతికోటులతో నాగ్నేయి న్నెలకొని దక్షిణానీకినిపైఁ గన్నిడి మెలం
గునట్లును నలువదికోటులతోఁ దార తండ్రి యగు సుషేణుండును నైరృతపు
దిక్కుం ద్రొక్కి పశ్చిమద్వారంబున సేనాపారావారంబుఁ బాలింపఁ బాలు
పడునట్లును సర్వహరీశ్వరుం డగు సుగ్రీవుండు మధ్యమగుల్మంబు వెన్నుదన్ని
వాయవ్య దిశ నుండినవాఁడు సహలక్ష్మణుం డై యుత్తరద్వారం బాక్రమించి

మించిన శ్రీరామదేవుని యండంబాయక నాయకరంబు పొగడొంద నెగడొందు
నట్లును భీమదర్శనుండును మహాకాయుండును నక్షీణవిక్రముండు నగు గవాక్షుం
డును విపక్షనిబర్హుండును ఋక్షపూహనాధుండు నగు ధూముండును గోటి
కోటిసైన్యంబులతో నాలీలామనుజేశ్వరుని కెలంకులన తొలంకునట్లును నిబంధ
నంబు సంధానించి గజగనయగంధమాదనశగభులుం దారును బరిధావనం
బొప్పార సర్వహరివాహినీపరిరక్షణంబున మెలంగుచుండువారుగా నియ్య
కొని రయ్యెడ మహాబలవీర్యుం డగు విభీషణుండు సన్నద్ధుండును గదాపాణియు
నై సచివులతో రామనరేంద్రుని బలమ్ము బలమ్ముగా నాసీరసీమన కుమరుకొని
యుండె నట్టియెడ

౨౧౫

క॥ పరబలములు పైకొని సంబరమునఁ బరవల్లుసేయఁ బరఁగుటఁ గని స
త్వరమె నిజనైన్యముల కంబరచరరిపుఁ డాజ్ఞసేసెఁ బ్రస్తానంబున్

౨౧౬

—* రావణుండు తనసైన్యములకు యుద్ధమునకు నెలవిచ్చుట *—

తే॥ అట్లు తన్ముఖనిర్గతం బైన పలుకు చెవికిసోకినయంతనే సిగ్ధ మనుచుఁ
దరలి రెనసిరి సింహనాదము లొనర్చి రశనినిర్ఘోషములఁ బోల నసురవరులు.

సీ॥ చంద్రబింబాస్య లంచల మ్రోసె భేరిక లేమకోణాహతి భీమలగుచు
ముఖమారుతమ్ముల మొనసి ఘోరమ్ముగా ఘోషిల్లె శంఖము ల్కోట్లకొలది
గజఘట ల్పయతతు ల్గతు లెంచియేమొకో మొరసెనాశలకు వైముఖ్య మొదవఁ
జక్ర నేమిక్రమసన్నద్ధనాదంబు లశనినిర్హాదా ప్తి ననువదించె

గీ॥ రావణప్రేరణమున సంగ్రామభూమి
ముంచుదుమటంచు దరిలేని మొక్కలమున
సమయకృతిపూర్వమాణము ల్సాగర ప్ర
వేగముల య ట్లసురభటుల్ వెడలు నపుడు

౨౧౭

తే॥ మేలిమేనుల కప్పుల మెటుఁగులీనుకొన్నగల యొప్పిదముల సంకులు ధరించి
వారు విద్యుద్బలాకికావళులతోడియంబుదంబులు నాఁ బొల్చి రంబుజాక్షి.

ఉ॥ వారలరాకఁ గాంచి వరవారణతుల్యులు వాసరోత్తముల్
భూరిబలు ల్పొనర్చిరి ప్రభూతము లౌ ఘనగర్జితంబులన్
బూరిత మయ్యె నామలయభూధరమే యసనేల నేలతో
బూరటిలె న్నభం బటులె భోర్కొనెఁ దన్మహిమేఖలాటుర్భల్

౨౨౦

క॥ దేవాసురులకునలెనేయావాసరరాక్షసులకు నయ్యె సమర మ
పావేగ వేగవృత్తులుతీవరపడువారిపట్లఁ దేటపడంగన్.

౨౨౧

—♦ యుద్ధప్రారంభము ♦—

- ఆ॥ స్వస్వవిక్రమములఁ జాటుచు ఘోరుల వైర్వరు లెగిచి తాఁకి వనచరులను
బొడువఁజొచ్చి రొకటఁ బాలుచు గదాశక్తి శూలఖడ్గభింది వాలములను. ౨౨౨
- మ॥ జయ మొప్పారుఁ బ్రవంగమాధిపతికిఁ డ్మౌపుత్రికాజానికిఁ
జయ మా మాకును వారి ప్రాపు గలుగఁ సంగ్రామరంగంబునఁ
భయ మెన్నఁ బనిలే దటంచుఁ గడఁకఁ భాషించుచుఁ స్వీయ మా
హ్వయముం దెల్పుచు వానరు ల్దొడరి రొయ్య న్మార్తుఱ న్మార్కొనఁ. ౨౨౩
- ఆ॥ కడఁగి యమ్మహాగ్రకాయులు నెలరేగి పూచినట్టి దైత్యపుంగవులను
గొట్టఁదొడరి రొకటఁ గొండల బండలఁ జేతిబలుపు మెఱయఁ జెట్లువినరి. ౨౨౪
- తే॥ గోళ్ల వచ్చిరి పండ్లచే గ్రొచ్చి రెందువే లిడఁగ నందు లేకుండ వేగితు లయి
యెట్టులేనియు విదలించి యిడిరి పగఱఁగ్రోతు లవ్వార లావెటఁ గొఱత గలదె.
- ఉ॥ కొండల మంది రక్కసులు గొందఱు వప్రములందు నిల్చి యా
క్రింద నెదిర్చు వారిపయిఁ గ్రిక్కిరియించిరి భిందివాలముల్
ప్రమందఁగఁజేయు శూలములు మ్రానిమెకా లది యోర్చి మార్తుఱఁ
ముదల లాఁగి లాఁగి రొగి ముట్టఁగఁదాఁకి వియద్విహారు లై. ౨౨౬
- తే॥ అట్టిసంకుల సమరంబు నందు మాన శోణితాంకంబు పంకంబు చూడ నొప్పె
భార మెడలించు కొననెంచు పట్టునందు నేల కొదవిన రోసంబు నెఱసె ననఁగ.
- తే॥ అంతకంతకు బలకోప మతిశయిల్లె వారు వీ రనఁబోని యప్పోరితమున
మూఁక లేకట తోడి దై మొనయుదేరు పరవశత్వంబునకు వశపడుచుఁ బొడువ.
- ఉ॥ ఓపు పిసాచికోలుపులు లుగ్రరణంబున నేపు మీఱఁగాఁ
బై పయి వ్రాలి రుద్దవిడి బంగరుపోడుము లొప్పు గుఱ్ఱముల్
ప్రాపుగ భానుమండలనిభంబులు వహ్నిశిఖాధ్వజంబు లు
చ్చీఢముల్ రథంబులు విశిష్టసుకంటకము ల్దొలంకఁగఁ. ౨౨౯
- తే॥ ఆర్పు లెసఁగ రావణు జయ మభిలషించి
భీమకర్ములు తా మట్టు లాముకొనఁగ
రామవిజయంబు రూపించు రాణవొసఁగ
వానర చమూసముద్రంబు వారిఁ బొదివె. ౨౩౦

—♦ వానర రాక్షసవీరుల ద్వంద్వయుద్ధములు ♦—

- మ॥ సమయం బియ్యదె యంచు ద్వంద్వసమరోత్సాహంబు వాటిల్ల రో
స మనేకాకృతు లూనె నాఁగ నుభయుల్ సన్నద్ధు లై యుద్ధతిఁ

- సమదేభంబుల భంగి మార్కొనిరి త త్సరంభ మీక్షించి త్రా
సమయంబు ల్మహాత్పదేశములుగా స్వర్వాసు లూపాడఁగఁ. ౨౩౧
- తే॥ వాలిపుత్రునితోఁ గడు వాలికాలి యెదిరి పోరంగఁ దొడరె నయ్యింద్రజిత్తు
మున్ను నన్నుఁ దలంపక ముట్టుకొనిన యంతకునిఁ బోల్చి నగుచు లతాంతలలిత.
సీ॥ సంపాతి తోడరెఁ బ్రజుంఘరాక్షసునితో మలసెఁ బోరఁగ జంబుమాలి హనుమ
సక్రోధుఁ డవ్వీభీషణుఁడు మిత్రఘ్నునిఁ దాఁకె గజుం డట్లు తపనుఁ బొదివె
నీలుండు దొరఁకొనె నెఱి నికుంభునితోడఁ బ్రఘుసుని వానర ప్రభు వెదిర్చె
మఱి విరూపాక్షు లక్ష్మణుఁ డంటఁగదిసె శ్రీమంతు రామేంద్రుని మార్కొనంగ
గీల్కొనిరి నల్పు రాయగ్ని కేతురశ్మి కేతుసుప్తఘ్నుయజ్ఞకో పాతియోధ
వరులు మైందున కగపడె వజ్రముష్టి ద్వివిమఁ డశనిప్రభుని పోటు దీటుకొనియ.
క॥ రణదుర్ధరుఁడు ప్రతపనుఁడుగుణవంతుని నలుని నెమకి గూర్చుకొనె విచ
క్షుణు నాసుపేణు దుర్మర్షణు విద్యున్నాలి వడసెఁ బ్రతియోధునిఁగఁ. ౨౩౪
- ఉ॥ ఎన్నికఁ గన్నవారె దను జేంద్రుని బంటులు వానరేంద్రు క
న్నన్న మెలంగువారిఁ గొని సంయుగము న్బొనరించి రింద అం
చెన్నఁగ నిట్లు లట్లు లన నేరికి శక్య మగున్ రణంబు సం
పన్నము రోమహర్షణము ప్రాజ్యము కీర్త్యము నై ప్రవర్తిలఁ. ౨౩౫
- క॥ అన్యోన్యజయాకాంక్ష లనన్యాదృశములుగఁ బోరి రాపోరితపు
న్విన్యాసం బెన్నంజనునన్యము లన్యముల చూవె యగరాజసుతా! ౨౩౬
- ఆ॥ కేశశాద్వలములు గిఱికొన నట్టలు కాష్ఠసంచయములు గాఁగ రక్త
నదులు వాతె బిట్టు పొదలుచు హరిరాక్షసాంగజనిత లై రణాంగణమున.
క॥ అంగదునిం గదఁగొని యా జిం గనలున మోఁదె నింద్ర జిత్తు పవీఁ బ్రస
క్తిం గేరు దాని నెన్నకయంగము వెనిచిన యమర్ష మన నై పెలుచఁ. ౨౩౮
- ఆ॥ వాఁడు వాని స్వర్ణ వర్ణనీయరథంబు నూడ్చి రథ్యసమితి నుక్కడంచి
సారథిని వధించి సరభసుం డై యార్చె నమరు లర్చ్యుఁ డీతఁ డనుచుఁ బొగడ.
తే॥ మూఁడు బాణములం గ్రుచ్చి ముమ్మరింప నాప్రజంఘుని సంపాతి యవనిఁగూర్చె
సశ్వకర్ణశరంబున నౌ నటంచు సచివు కరలాఘవము నిభీషణుఁడు మెచ్చ. ౨౪౦
- తే॥ జంబుమాలి రథస్థుఁ డై యంబరభస్రతనయుని స్తనాంతరంబు బెల్చిన నగల్చె
నతఁ డలిగి యాతని రథంబు నతనితోడఁజూర్ణిత మొనర్చి యార్చెఁ బ్రసూనకలిక.
చ॥ ప్రతపనుఁ డార్చుచు స్నలుని పైఁ బఱతెంచి శరప్రపాతమున్
వితత మొనర్పఁ దత్ప్రదర విదుఁడు వాఁ డది లెక్కసేయ క
దృఢతముగ వాని గ్రుడ్లు దలతోఁ గొనగోళ్ళఁ బెకల్చి వైచెఁ బో
రిత మిది బెట్టిదం బని య రివకరం బొగిఁ బిచ్చలింపఁగఁ. ౨౪౨

- తే॥ గ్రసన మొనరించు ప్రభునునిఁ గాంచి సేన రభస మెడలంగ నైన ప రాకునెంచి
సప్తపర్ణంబునన వానిఁ జక్కడంచిమించె వ్రేల్మిడిఁ బ్రథితుఁ డమ్మిహిరసుతుఁడు.
- ఆ॥ ఆగ్ని కేతుముఖ్యు లానల్సు రుద్ధతు లడరి రాము ముంచి రస్త్రవృష్టి
నగ్నిశిఖలఁబోలు నన్ని తూపుల వారి జముని ప్రోలి కనిచె జనవిభుండు.
- ఆ॥ అడరు వజ్రముష్టి కని మైందుఁ డొకముష్టిఁగూర్చె దాన నవనిఁ గూలె నసుర
వాని తేరు పేరు వారువంబుల తీరుగానరాద కలదె గతియు మీఁద. ౨౪౧
- క॥ పురగోపుర మ టాతఁడుదెరలినఁ బలుదెలుపు లైన దితిజబలములన్
బారిగొనె సితఁడు సమక్షముధరాధరం బట్టు లేచి ధరవరతనమా. ౨౪౨
- క॥ నీలు నీలాంజనరుచిజాలున్ జలదంబు రవి ప్రసక్తి నికుంభుం
డోలి శరములఁ గరమ్ములయాల్లీలన్ వ్రీలఁ గొట్టి యార్చె బెలుచన్. ౨౪౩
- క॥ మఱిమఱి కరలాఘవ మేర్పటచిన శరశతము లతనిపై నెఱసిన న
క్కట తోఁపకునికిఁ గని పనిసెఱిచితి ననె నసుర నవ్వు సెలవులఁ బాఱన్.
- ఆ॥ నీలుఁ డడరి విష్ణునెఱి నాతనిద యైన రథము చక్రమున నరాతిశిరము
నఱికి వైచఁ దో న నాధుండ ననకుండ యంతతలయుఁ దఱిగి యనువుసూపె.
- క॥ అశని సమస్పర్శుండపుడశనిప్రభు గిరిశిఖాప్రహతుఁ జేయఁగ ని
ర్వశుఁ డయ్యు వాఁడు ద్వివిదునిస్వశరాశనిశతములం బ్రసక్తు నొనర్చెన్.
- ఆ॥ క్రోధమూర్ఛితుండు కోవిదుం డాద్వివిదుండు దుడఁగీడ! పండు మనుచు
సాల మొండు దెచ్చి చదివెరక్కసు రథ రథ్యసూతయుతు సుర ల్నుతింప.
- శా॥ విద్యున్నాల్లి రథస్థుఁ డై వితత మా వేగంబున స్వర్ణపుం
ఖద్యోతమ్ముల నమ్ములం బఱపినం గాలుష్య మొప్ప స్థారి
ప్రద్యోతుండు సుషేణుఁ డేచి విపుల గ్రావంబున న్వాని సం
పద్యోగాకృతి స్యందనోత్తమము నిర్భగ్నంబుఁ గావించినన్. ౨౪౪
- క॥ గదఁ గొని గనుకనినిల నిలబ్రదికితె యసురా! యటంచు బలుశిలఁ గొని య
వ్విదితుఁ డరుదేర రాక్షసుఁడది స్లవగోత్తముని వక్ష ముటఁగ విసరెన్. ౨౪౫
- ఆ॥ ఘోర మాగదాప్రహార మాతఁడు లెక్కసేయ కెదిరి నిలిచి ఛాయఁ గాంచి
వాని గుండె వగుల వైచె గుం డెదఁ బిండిఁ గొట్ట నసుర మడిసెఁ గోమలాంగి.
- తే॥ దేవదానవయుద్ధంబు తెఱఁగుసూపు నమ్మహాయోధనమున దైత్యోఘ మట్లు
నాశ మందంగఁదొడరెఁ గీనాశుఁ డడరి కీశరూపముల్గొనెనన్న కీలుదోఁప.
- ఉ॥ భగ్నములయ్యెఁ బెన్గదలు పట్టసతోమరఖడ్గశక్తు లు
ద్విగ్నము లై పడెం గరులు దీర్ణము లౌ రథరథ్యసంతతుల్.
మగ్నము లయ్యె రక్తధుర మాంసచయాంకితపంకమం దసం
భుగ్నతఁ గీశు లాశరులు భోరనఁ బో రొనరించు నత్తఱిన్. ౨౪౬

తే॥ చెడియుఁ జెలుపనచూతు రోచెల్ల యాపి సాచు లద్దాన నద్దాని పూచి మాయ
దేమనఁగనచ్చు సంగరం బింతనంత సంద్ర మెదిరించు నను సడిసన్నఁ గాంచె.

క॥ కరితురగస్యందన వానరాసురాంగచయశకలనాశాస్రఘ్నిరీ
ధర వైతరణీనదితో సరిపోల్పఁగనయ్యె నాప్రచారమునఁ జెలీ! ౨౧౮

ఆ॥ చామర ల్గొడుగులు చక్రాక్షయుగదండములు పతాకలును సమూహ మగుచుఁ
జెప్పుదేలె నారుధిర ఘరపూరంబు వైని నెగసిపడెఁ గబంధవితతి. ౨౧౯

క॥ ఆమాయులు తనువులు దిన గోమాయుసకంకగృధ్రకూటగ్రహముల్
గామాయ తతఁ జొరఁబడెఁగా మాయట్టిరు నచింపఁగా రది మగువా! ౨౨౦

ఉ॥ ధ్వస్తపత్ను లౌ హరివతంసుల ధాటి నిరస్తశౌర్యు లై
ప్రస్తరపాతజాస్మగుపపన్నసమస్తశరీరభాగులై
ప్రస్తవికాసు లై నిలువఁజాలమి వీడఁగరామి నెంచి నూ
ర్యాస్తమయాభికాంక్షు లయి రాశరు లోశరజన్మమాతృకా!

తే॥ సంగతుం డయ్యు నయ్యె నస్తగతుండు కాలగతి త్రోవరాని డౌ కారణమున
రవి యఖిలసుఖకారణి రాత్రి నచ్చెఁ బ్రాణహారిణి యై వారి పాల బాల! ౨౨౨

రాత్రితుములయుద్ధము.

తరల॥ పరజయాభిరతు ల్పరస్పరబద్ధనైరులు ఘోరు లా
సురులు వానరు లుద్ధతిం దటి చూచి యేచి ప్రచార మ
బ్బరముగాఁ దటియంగఁజొచ్చిరి పోరు దారుణ మయ్యె న
ప్పరుసునం జగమెల్ల నేకటఁ బ్రాకె నే మని చీకటుల్. ౨౨౩

క॥ రక్కసుడవా యనుచుఁ గపులక్కపివా! నీ నటంచు నారక్కసు ల
ట్లుక్కుమిగిలి తమపేళ్ళను నక్కాణించుచునె పోరువారైరి సఖి!

ఆ॥ తలఁగె దేల యెదిరిఁ దాకి విదారింపు మడఁచి యిడుము పొడుపు మలుకవీడఁ
బోకు మనెడు నుడులు పొరిఁబారి విననయ్యెఁ దుముల మైన రాత్రి సమరమునను.

క॥ కాలు ల్కొంచనకంకటచేలుల్ రక్కసులు బిట్టుచీకటిలోనే
శైలము లోపధిలతికాజాలేతము లట్లు దృక్ప్రసక్తి కయి రుమా! ౨౨౬

శా॥ ఆదుష్పారతమంబులోనఁ బొలదిం డ్లాక్రోశ మొప్పార ను
న్మాదౌద్ధత్యము మీఱ వ్రాలి కపుల స్త్రందంప భక్షింప దు
ర్వాదంబు ల్పచరింపఁజాలి రయి రవ్వా దెంచ కవ్వైరులన్
క్షోదక్షోదములం బొనర్పఁ గపిలాక్షుల్పల్లచేఁ గోళ్ళచేఁ. ౨౨౭

ఆ॥ అగ్నిశిఖలఁ బోలు నవ్వారి ధ్వజముల హాటకోచ్చయముల హయచయముల
గరుల స్యందనముల గ్రచ్చిరి వ్రచ్చిరి విఱిచి రడఁచి రాప్రవీరు లడరి. ౨౨౮

తే॥ మారిమసఁగిన యట్టు లై మారిమసఁగిరాశ్వికుల నశ్వములతోడ హస్తపకుల
హస్తపకులంబుతోడ సమస్తవైరిసంచయ మసంచయము గాఁగ శైలచరులు.

ఆ॥ అగ్గిపిడుగు లట్టు లాశీవిషము లట్లు జెట్టిదమ్ము లరివిభేదకమ్ము
లమ్ములనిచి యనిచి యారామలక్ష్మణు లసురవిసర మొకట నలఁచి రగజ.

క॥ దృశ్యాదృశ్యంబుల సంపశ్యులు వా రడఁచుచుండఁ బ్రభుతేజము సం
దృశ్య మన నయ్యె నయ్యెడరాశ్యచితు బగుచు నయ్యరాతితతులకు॥ ౨౨౧

తే॥ వానరుల నావహించె నవ్వరుస విభుని శక్తియని యెంచి రమరులా నక్తి నెఱయ
నల్ల లాడంగఁ దొడరె నయ్యసురసేన సౌరసేనాధినాయక జనని! వింటె.

వ॥ వెండియుఁ బ్రచండతర తురంగఖురవిధ్వస్తంబును రథసేమిక్షతదేశదత్తహస్తంబు
నగు రణభూమిపరాగంబు పరాగంబుల ముంజంజాలి యుధ్యన్మహాయోధుల
కర్ణనయనంబుల యయనంబులఁ గప్పం జెప్పరాని ముప్పునం బడియుఁ దప్ప
రానిద యగు తమతమకంబు గూర్చు నెఱిన పోరం బో రతిఘోరంబును రోమ
హర్షణంబును. బ్రవృద్ధతర్షణంబు నై యొప్పార నందు రుధిరోదలు నపరోధలు
నగునడు లుద్భవిల్లె భటఘనార్భటులం దెసలు ఘూర్ణిల్లె. శంఖభేరిమృదంగ
పణవవాద్యనిస్వనంబు లొక్కటఁ బిక్కటిల్లె నక్కదనంబునకుం బఱతెంచు
వారును. నఱచువారును బఱచువారును మలయువారును బొలయువారును.
నగు పేరుగల వీరుల సన్నాదంబు లవ్వానితో సంవాదం బొనరించె. శక్తిగూల
పరశ్వధాదులచే నిహతు లగు వానరుల కళేబరంబులును బర్వతశిలాపాతం
బులచే నిపాతితు లగు రక్షఃపతిసపత్నుల భూషణోచితావయవంబులును గొడు
గులు బడగలు నమ్ములు హారమ్ములును హరితపుష్పాద్యుపహారమ్ములుగా
రణమేదిసీరంగం బొరుల యంతరంగంబులకు దుర్యేయంబు దుర్నిపేశంబు శబ్ద
యితంబు నై యబ్దౌచితంబునాఁ గనుపట్టె నప్పట్టున. ౨౨౩

క॥ హరిరాక్షసహరిణి యైహారిహారి యాకాలరాత్రి యనఁ దగె నారా
తిరి యెల్లభూతముల కదిదురతిక్రమ గాఁగ నట్లు దోచున కాదే. ౨౨౪

క॥ శరవృష్టులు గురియుచు నాశరు లాదాశరధి నెదురఁ జాల్కొని రొగిఁ దై
మిరికాపత్తియు సరి యగు తెరువున కొకపరి మరల్చు దివ్యర్షినుతా. ౨౨౫

తే॥ అట్లు క్రుద్ధులై రాముపై నడరువారి ఘోషణలు భీషణలు గాఁగఁ గొఱలనయ్యె
నాటు సంద్రంబు లొక్కట నమ్మహార్ణ వంబు సొరఁబాటు కల్పకా లంబనంగ.

వ॥ దుర్ధర్షులు దురాసదులు మహాకాయులు నగు యమశత్రుమహాపార్శ్వమహాదర
వజ్రదంష్ట్రశుకసారణు లను నమ్మేటిమగ లాటుగు రొక్కటం జక్కజేరి యుక్కు
మీఱి యురవడించిన. ౨౨౬

- మ॥ భువనాధీశుఁడు రాముఁ డయ్యెఱక మా పో రెంచి తాత్కాలి కం
బవపాతంబు సహించి యాఱు గుఱిగా నౌ ముల్కులం బూంచి యొ
క్క విశేషం బెద నుంచి వారి నెఱఁకు ల్లాడంగ వీడంగ నా
యువె యొక్కించుక దక్కఁ దక్కి రని నయ్యోధు ల్సముద్విగ్ను లై. ౨౭౮
- ఆ॥ వారిరథము లీడ్చె నరరథ్యముల యొర కవల రాము శరము లగ్నిశిఖల
యగుచు దెసల వెలుఁగులనువొందఁగాఁ జేసె విశ్వరూపకలన వెరవుపడఁగ.
- ఉ॥ త్రోవకె త్రోవ నై యెదిరి దుండటికంబు గుణించుకొంచు న
పేవిధి నెంద టిందరిపు లేడ్డెఱనూపఁ దొడంగి రన్నెఱిం
బావకుపైనిఁ బన్ను శలభంబులభంగి నశించి గేరి కా
దేవున కెగ్గుసేసి తమదిట్టతనం బెలయింప భావినీ ! ౨౮౦
- ఆ॥ స్వర్ణపుంఖములు విశాలకీలంబులు నైన రాము శరము లడరుచుండ
ఖద్యుతు ల్సెలంగె ఖద్యోతములు శరద్రాత్రి నాగ నాఁటిరాత్రి నగజ. ౨౮౧
- ఆ॥ హరులు రక్కసులును బరగించు పరవశ్యనడరు నిస్వనముల నాత్రియామ
ఘోర ఘోరతమయునై రాపు రూపించెనిలఁ ద్రికూట మింక నెలయ దనుచు.
- క॥ నిండెం దధరకందరలండ లెడలి కూలఁజొచ్చె నౌ కూటము లం
దుండెడు వారి విధికి వేఱొండు గతియుఁ గలదె యమ్మహోచ్చధ్వనులక. ౨౮౩
- క॥ మొఱవెట్టెఁ గో యనుచు నత్తటి గిరి యాలించువారె తారసిలరు వే
మఱు గ్రుక్కరాని తమయక్కఱదెసఁ గొనకొండ్రు గాని కమలామోదా.
- క॥ గోలాంగూలులు తమముననాలీలన తనరువార లతికాయులు స
మ్మేలనమున రక్కసులను జేలావునఁ బొదివినెన గ్రసించిరి గౌరీ ! ౨౮౫
- క॥ అమృతము ద్రాపిన యట్లుగనమృతాన్నాంశభవు లీడ్చ మగు చేవఁ బ్లవం
గము లరిబలముఁ జతుర్ధాంశము శేషముగా మడఁచిరి సంయమివంద్యా ! ౨౮౬
- ఉ॥ అంగదుఁ డింద్రజిత్తు నటు లంగదపా లొనరించి వాని స
ర్వాంగములుం దల్లించి నిహతాత్మునిఁ జేయఁ గడంగునంతలో
దొంగ యతండు కట్టెదుటఁ దోఁపకపోయె నిరశ్వయంత్రకం
బంగవిహీన మైన రథ మచ్చట డించి మహాహవప్రియా !
- తే॥ పాలిపుత్రుని మెచ్చెడు వారె కాని వైరిపోక విచారించు వారు లేరు
యుద్ధమున వానికడఁక సహేంద్రు లమరు లెఱిగియున్నారు తా రిన్లు మఱచినారు
తే॥ ప్రణుతి సేసిరి రామల క్ష్మణుల సురలుమునులు సంగదు బలువెంచి ముచ్చటించి
రట్లనేకు లనీకపు లాదరమున జయజయేత్తుక్తు లాడిరి శమలశమని ! ౨౮౯
- ఆ॥ బ్రహ్మదత్తవరముఁ బాటించి యతఁ డట్లు లంతరమ్ముఁ గాంచి సంతమనము
గవియు వారి ముంపఁగాఁ దేల్పఁగాఁ జూచుచుండె గండుమిగిలి యుత్పలాక్షి !

- క॥ అందఱఁ గనుఁగొని యాశ్రితమందారము దాశరథి సమందహసితుఁ డై
ముం దరసి పలికె నిటు లరవిందానన వింటె వాని విశ్రుతగుణముల్. ౨౯౦
- సీ॥ అఖిలపూజ్యుఁడు బ్రహ్మ యసుర కిచ్చెను వరం బద్దాన ముజ్జగం బలఁచె వీఁడు
మనపాలఁ బడినాఁడు మలసి తా నీనాఁడు తద్వచఃకలన యాధార్థ్య మొలయ
వలయు మీ రంతకు వానరేంద్రుని వీడకుండుఁడు దెఱవెంచి యోసరిల్లి
క్షమియింపఁ దక్కుంట శమియింప నౌ నెంట నలను గన్గొని తెల్పువాఁడ నింక
ననుచు బ్రాహ్మ మస్త్ర మవధాని యై మదిఁ జేర్చి యావహిలు చేటువంకఁ
జూచుచుండె నతని సూన్యతం బొకనోటఁ బొగడఁదర మె చిత్ప్రబోధమహిత !
- శా॥ ఇంతీ! కర్కశుఁ డట్లు రావణసుతుం డేనోమయుం డట్లు తా
నంతరానము నొంది రాఘవుల మాయామోహవిభ్రాంతులం
బంతం బొప్ప నలంతు నం చలుక మైఁ బాటించి వజ్రాశని
క్రాంతంబు ల్పరఁగింపఁగాఁదొడరె వీఁ కం దీక్ష బాణౌఘముల్ ౨౯౩
- ఆ॥ సర్వభూతముల కసందృశ్యుఁ డై యట్లు కసిమసంగి సర్వగాత్రములను
దాశరథుల నొగి విదారింపఁగాఁజొచ్చెఁ గూటయోధి వాఁడు కుధరతనయ ౨౯౪
- తే॥ కాద్రవేయమ్ములనె బాణగతికేఁ దార్చి యందురాద్రమ్ము బ్రాహ్మమ్మునలవరించి
యంతరము సేసి యమ్మెయి నస్త్రుతతుల నన్నదమ్ముల బంధించె నానతాంగి.
- క॥ కన్నులపండువుగా నాయన్నలఁ గనుఁగొనుచు సమరమందు మెలఁగు సం
పన్నులు వానరవరు లాపన్నుల నవ్వేళఁ గని రపధ్వాంతకలా ౨౯౬
- ఆ॥ ఎదిరి నిల్వఁజాల రెవ్వారలేని నా కట్టి జోలి యేల యని తలంగి
యప్రకాశగతుఁడ నై వారి సాధింతు నని తలంచి యింత లతఁ డొనర్చె.
- క॥ సౌమిత్రి బ్రహ్మస్త్రము తో మనుజాశిసుతు నిపుడ త్రుంతు ననె విభుం
డామాట విని తలఁకె వాఁడాముదలఁ గొనం డదేమి యభిమానంబో. ౨౯౮
- ఉ॥ అమ్మెయి బద్ధుఁ డై రఘువరాన్వయుఁ డింత యెఱింగి వాని నా
నిమ్మరయంగఁ బంచెఁ ద్రిదశేంద్రసమానులు చిత్రకర్ము లా
దిమ్మరి పూవు పోక గని తెల్పుఁ డటంచుఁ బదుండఁ గీశసిం
హమ్ముల వా రధీశ్వరుని యానతిఁ గైకొని హృష్టచిత్తు లై. ౨౯౯
- వ॥ సుషేణదాయాదయుగనీలాంగదశరభర్షభవినతజాంబవత్సానుప్రస్థఋషభస్కంధు
లనువారు భీమనగపాదపాదపంబుల మూపుల మోపుకొని దశదిశలరయుచు
నాకసంబు సొచ్చి యవ్వొని యవస్థానంబు నెమకి పడయం జూచునవసరం
బున. ౩౦౦
- క॥ ఆవేగవంతులం గనియావేగము నెఱయఁ దొంటి యావేశముతో
నే వేగవ త్తరేషువులే వేగడలుకొనఁ జేసె నిఘవిద్వినుతా. ౩౦౧

- ఆ॥ భీమవేగయుతు లభీకు లౌ నవ్వారు వానివలనఁ గనిరి వారణంబుఁ
గానరైరి వానిఁ గాలికావృతు భాను సట్టు లంధకార మలముకొనఁగ. 30౨
- క॥ తరముతరముగా శరములువరఁగి తనువు లొరయ విన్నబొటు గదుర నే
వెరవును దోపమి గమికొనిధరపైఁ బడి రార్తు లగుచు ధరణీధరజా! 30౩
- ఉ॥ అంతట రామలక్ష్మణుల సంతకసన్నిభుఁ డాశరుండు వి
భ్రాంతులఁ జేయుపొంటెఁ బ్రదరంబులు మేనుల నించి సించి యెం
దంతర మింత చొప్పడని యట్టు లొనరై రుషాక్షర క్తనే
త్రాంతుఁడ యై కడల్కొనెడు నార్పులు నేడ్పులు మి న్నగల్పఁగన్. 30౪
- క॥ క్షతమార్గంబుల రక్షసుతు లొప్పఁగఁ దత్తనువులు సొగయక సంపు
స్పితకింశుకతరువులతో వితండ మొనరింపఁదొడరె విధిముఖవినుతా! 30౫
- క॥ భిన్నాంజనచయకల్పఁడుద న్నెదలో మెచ్చుకొనుచు దాశరథులతో
నన్నైర్పతుఁ డిట్లనెఁ గ్రుధఁబన్నిన తమముననె డాఁగి పర్వేందుముఖి. 30౬
- ఆ॥ యుద్ధ మిట్టు లోల మొంది యే నొనరింపశక్రుఁ డైన నల్ల చక్రధరుఁడ
యైనఁ జేర నేర రన మీరు నరు లెంతవారు న న్నెదిర్చి వలను నెఱప. 30౭
- క॥ ఈ మిమ్మిరువుర శరజాలామయసంగ్ర స్తతనుల ననుతు జముని డా
సీమకుఁ దోడ్పడువా రెవరామెయి విదళింతుఁ గ్రోతు లందఱ నొకటన్. 30౮
- క॥ అని రామలక్ష్మణుల వాడనిన ట్లానరించి ఘోర యగు శరసమితిన్
దనియక చొనిపెను మర్మములను భేదింపంగ మఱియు లాసోల్లాసా! 30౯
- క॥ కన్నెత్తి చూడఁజాలనియన్నెఱికిం గూర్చె వారి ననవద్యుల సం
పన్నుల స్వనవేధజ్వలనన్నియతికి నియతి గలదె యఖిలవిఘాతీ. 3౧౦
- ఆ॥ సవ్వఁదొడరె వెడఁగు నటసము ల్పొనరించెనన్నదమ్ము లిట్టు లై రటంచు
వాఁడు వార లమరవరు ధ్వజమ్ములు ము క్తదామకములు వ్రాలుదారిఁ దూల. 3౧౧
- వ॥ వెండియు నాప్రచండుండు వీరశయనశయాను లగు నవ్వీరవరుల నెమ్మేనులు శర
వేష్టితసర్వాంగంబులు పరమపీడితంబులు నై జలప్రసవణంబుల పోల్కి సస్ర
జాలంబుల స్రవింపం జేయుచుండ నంగుభీమాత్రంబేనియు సంతరం బనరాక
యవిద్ధంబును, సవిభిన్నంబును, సస్థంబును నగు తలం బని లేక వీకఁసెడ
బంగరుపిడులు నిశితాగ్రంబులు, సఖోగతంబులు నైన యాశుగంబుల నారాచం
బుల సర్థనారాచంబుల భల్లంబుల సంజలికంబుల వత్సదంతంబుల సింహదంష్ట్రం
బుల త్సురంబులఁ జేతులతీట వ్రావం బరవసంబునఁ బఱపి పఱపి గొచ్చిగొచ్చి
విదలించివిదలించి యీరెండును మద్భాణతూణంబు లయ్యెం జుడి. ము
న్నిండునిం గెల్చినది గెలుపు గా దిదియే పదిలం బైన యదియని ఘననిస్సవ్స
సంవాదంబుగా సింహనాదంబు నేసిన. 3౧౨

- అ॥ తొలుత బాణతల్ప మొలసిన యన్నదుర్ధు రాముఁ బూరుషర్షభుఁ దన
కన్ను లెత్తి చూచి గతిసెడి యేడ్చుచు నాస లెడలఁదమ్ముఁ డవనిఁ బడియె.
- చ॥ హరివరు లట్లు వీరశయ నాంతరసంగతులం గరస్ఫుర
త్పరుచిరవిజృంభణాపుల నపాపులఁ గన్గొని కన్గొన లొసనల్
పరువిడ నశ్రుపాతములఁ బాల్పడఁజేయఁ బ్రతప్తు లై పొరిం
బారి విలపించి రంబరము భూమియుఁ గాంచుచు మించు నెవ్వగన్. 308
- అ॥ వాఁడు విసువు లేక వర్షించి వర్షించి ఘనుఁడవోలె నొక్కగతి దలంచి
యుండఁగా విభీషణుండు సుగ్రీవుండుఁ జేరఁబాటి రచటు సింహవానా!. 309
- క॥ అందఱుఁ గనుఁగొని రసురుండెం దడఁగినవాఁడొ యనుచు నెఱుంగ రయిరి ని
ష్పందితు మాయాచ్ఛన్నుఁ గనందివిరె విభీషణుండు క నత్తత్ప్రతిభన్. 310
- క॥ అప్రతిమకర్ము నాతనినప్రతిభటు నప్రతిక్రియావిష్టు నయ
శ్రీప్రవణుండు గనె మాయావప్రాంతరవస్థితు ని వారితదురితా! 311
- అ॥ వాని వరము పూచి వఱలుట విక్రమం బసమ మగు టసమ్మునట్లు గనుట
వీరవరులు నేల వివశత నుటయు నతఁడు తలఁచి తెగువ నందఁ డయ్యె. 312
- క॥ అంతట నే నెక్కటి సామంతుండ నైతి నని నిక్కి మఘవరిపుండు శ్రీ
మంతుల నవనిశయులఁ గనియింతిం తనరాని యరుస మెసలారంగన్. 313
- క॥ పరిపార్శ్వగతులు రాక్షసవరభటు లుప్పొంగ వారివల నరయుచు నె
ల్లరు విన నిట్లనెఁ దనదగుపరాక్రమము నెగడుభంగిఁ బాటలగంధీ!. 314
- సీ॥ కంటిరే దూషణ ఖరునిఁ జంపినవార లతిబలాధ్యులు వీరె యన్నదమ్ము
లారామలక్ష్మణాహ్వయులు ధరాశయు లై యున్నవారు నిరాశయులుగ
మద్బాణపాతము ల్మలయించె నిమ్మెయి బంధనమ్ముల వీడుపాటు గూర్పఁ
దెలియ రింద్రాదులు దివిజర్షు లసురులు మొనసిరయేనియు మొత్తములుగఁ
దండ్రి దేనికతన దరిలేని చింతతోఁ గడపు రేయి సెజ్జఁ గనఁడు హాయి
గలక లంక వాన కారున నేఱు నాఁ గాంచె నయ్యనర్థగతి తలంగె. 315
- క॥ ఈయందఱ విక్రమణములాయెన్ శరదంబుదముల యార్భటు లతే
పోయె నిష్ఫలములుగా నాయంబకములు గడల్కొనం జల మెడలన్. 316
- క॥ అని వారలతో నొడువుచుఘనదర్పుండు వాఁడు సర్వకపిసైన్యపులన్
మొగకొనె నిర్భేదింపఁగననితరశరముల స్మరప్రియార్చితచరణా!. 317
- సీ॥ నీలునిఁ దొమ్మిది వాలమ్ములం గ్రొచ్చి మైందద్వివిదుల సమ్మదము దెరల
మూఁడు మూఁ డలుఁగులు మొనయించి యలజాంబవంతుని వక్షమ్ము వగులనొకటి
పరఁగించి హనుమనిఁ బదిబాణముల నొంచి శరభు గవాక్షుని జంట జంట
తూఁపుల బడలించి యేపారు నంగడు ననుచు గోలాంగూలనాధు నట్లు

చిచ్చుకొనలు నడలు సేకొన్న ములుకులు పెక్కు లేసి యేసి పెం పెడల్పి
 పెచ్చుపెరిగి యార్చె బిటుదీని మగటిమి యగ్గలింప రావణాత్మజుండు. 328
 ఉ॥ వారలఁ బీడపెట్టి పరివారము నొత్తిలఁజేసి స్వీయు లా
 వారలతోడ నిట్లనియె వాఁడు ప్రహాస మెసంగ నిప్పు డీ
 వైరుల బంధము లెడపు వా రిల లేరు నశింతు రంతలో
 సారబలు ల్పూపాత్మజులు సందియ మందకుఁ డించు కేనియున్. 329

క॥ పెరవార లేని విసములు పిరిగొన నీల్గుదుర కాని పెంపెనయరు నా
 దుర మిది పరవిధ్వంసకమకుడే యమృతాశినాథుఁ డంతలు పడఁడే. 330

మ॥ అనునంతం బ్రమదంబు విస్మయము నెయ్యం బొయ్యన న్నోప వా
 ర నువాదించిరి మేలు మే లని జగం బట్టిట్లుగా నెట్టనన్
 ఘనగర్జ లైలకొల్పి రంతకును నేకప్రాభవం బొప్పు నీ
 కని ప్రార్థించిరి సన్నుతు లైఱపి రయ్యధార్థు లధైశ్వరీ! 331

క॥ ఊర్పులు నిగుడింపక యేయార్పులు నేర్పులును లేక యడఁగి మడఁగి యా
 మార్పునఁ బండిన నృపతులస్వర్పతిసన్నిభులఁ గాంచి సంబర మొదవన్. 332

ఆ॥ వీరు మడిసినారు వీరివా రింకను మడియువారె యనెడు మతి దొలంక
 వాఁడు చనియె సపరివారుం డగుచు లంక సేరఁ గన్నవాని చిత్త మెలయ.

క॥ ఆసమితింజయుఁ డట్టులునో సన్నాహంబు నెడఁగఁ బొలిసితి నని ని
 శ్వాసము లెడలించుచు విశ్వాసార్థుఁడు కీశవిభుఁడు నడఁ జేడ్చడుచున్. 333

క॥ ఆరఘువీరవ రేణ్యశరీరాంగోపాంగములు సిరిం గోల్పడి దు
 ర్వారవిశిఖముల పాల్పడిభారము మోచుకొనువెంటఁ బడి దుఃఖితుఁ డై. 334

—♦ నాగపాశబద్ధులగు రామలక్ష్మణులఁ జూచి సుగ్రీవుఁడు దుఃఖించుట ♦—

క॥ ఏ నేల బ్రదికినాడనొ యీనరపతు లిట్లు గాఁగ నింతకు ననుచున్
 జానెడల నేడ్చెఁ గన్నులసోసలుగొని బాష్పజలము చొత్తేరంగన్. 335

క॥ ఆతటి నాతనిఁ గనుఁగొనియాతతసత్త్వండు దానవాధికుఁ డెఱుకం
 బ్రాతిస్విక మగు తత్త్వంబేతాదృశ మెనయఁ జేసి నేణాంకముఖి ! 336

—♦ విభీషణుఁడు సుగ్రీవు నూహించుట ♦—

సీ॥ బాష్పవేగం బింత పరఁగనీయకు మయ్య యడరందఁబోరు నీయట్టివారు
 సంగరంబుల జూడ చర్చింప నిట్టిద కాచె యొక్కని చౌనె కలిమి చెలిమి
 మనభాగ్య మించుక మలయఁగాంచిసఁ గాంతు రిమ్మహాత్ములు మోహ మెడలఁచెలివి
 నీయనాథుని నన్ను నెలయింపవలవదే ని న్ననస్థాపింప నీవ కానె
 సత్యధర్మాభిరక్తు లా సజ్జనులకు మృత్యుకృత మగు త్రాస మెమ్మొయినయేని
 గలుగ దందురు మీఁదటి గతిని గూర్చి మంచి దలపోయు మింక నామాటవినుము.

క॥ అని నీటం జేయిడి యాతని మేల్కొందోయిఁ దుడిచి తద్దయు జలము

ల్లొని విద్యామంత్రజపంబొనర్చి దృష్ణార్జునప్రయోజన నెఱపె॥

33౫

ఆ॥ అట్లు మొగము నిమిరి యాధర్మమూర్తి స్లవంగమాధినాథు వలను గాంచి

సంభ్రమం బడంచి సమయోచితంబుగా నిట్టులనియె మదగజేంద్రగమన ! 33౬

వ॥ కపిరాజేంద్రా! యియ్యది వైక్లబ్యంబు వలగొను కాలంబు గాదు సుమీ స్ర్రియ
సఖా! యియ్యకాలంబున నట్టి యతిస్నేహం బవలంబించినచో నదియుం
బ్రాణావసానంబు నుపకల్పింపం జాలి యుండు నట్లుగావున సర్వారంభవినాశ
కరంబు లగు నక్కార్యకారణంబుల తెరువు విడనాడి ససైన్య లగు నిమ్మాన్యల
హితంబునకై మంతనంబున ననుచింతింపుము. కాదేని నవ్వీరవరేణ్యు లిరు
వురుం బ్రబోధం బెనయునంతవట్టు వీరలం బరిపోషించుకొను జతనంబున
నుండుము. లబ్ధసంజ్ఞ లగు నీకాకుత్స్థులే మనభయం బపనయింపంగలవారు.
మాయాకల్పితం బీశస్త్రబంధంబు రాము నొండొక్కం డేమియుం జేయం
జాలదు. గతాయువులకు దుర్లభ యగు లక్ష్మీ యిమ్మహాత్ముని నదనంబు
వదలక పొదలుచున్నయది. యితయుం దలంచి నీకై నీ పూరటగొని బలం
బూరడిల్లఁ దెఱంగుపడుము తగినభంగి నే నెల్లకర్జునులుం దిరిగి చక్కపడు న
ట్లొనరించువాడ హరివరేణ్య! చూచితే యాహరివీరు లడరున విప్పారుకనులం
బిత్తరిచూపులు చూచుచుం బులకితాంగు లై నిక్కువీనులతోఁ జీమచిటు
క్కనినం దెరలుచు నొండొకండ్ల కర్ణప్రాంతంబుల మూఁతు లిడుచున్నవా
రట్టట్టు దెర్లాడు నన్నుఁ గాంచి వీఁ డింద్రజితై యను తలంపునం గాబోలు.
త్వరపడుము సంజ్ఞాపనంబున నవ్వారి వారింపుము భుక్తపూర్వం బగు సుమమా
ల్యంబుకరణిం ద్రాసం బెల్లరుఁ ద్యజింతుడుగాత మింక నరుసం బొడఁగూర్చు
మని యాతని నవ్వేరవున ముచ్చటల హెచ్చరించి యారాక్షసేంద్రుం డగు
విభీషణుండు కాందిశీకం బగు ననీకంబు సమాశ్వాసింపం బ్రసరించుచుండె
నయ్యవసరంబున.

33౭

క॥ మాయావి మేఘనాదుండు పాయని కుతుకమున స్వీయబలముం గొని తా

నీయుటవునఁ దండ్రె యెడరుమాయుంపం జనియె లోకమాన్యచరిత్రా!

33౮

ఆ॥ లంక సేరఁగాంచి లావరి వాఁడు సాశంకుఁ డైన గురుని యంకపాళి

నొరయఁ దఱియ నరిగి యొర నెక్కొని మ్రొక్కి దోసిల్లొగ్గి ప్రీతిదొనుకఁ బలికె.

—♦ఇంద్రజిత్తు రావణునకుఁ దన పరాక్రమమును వెల్లడించుట.♦—

క॥ నీ విట్టు లైతి వెవ్వరిభావంబునఁ జేర్చి యొండు పడయని మదితో

నావెరవరు లిప్పుడు నాచేవంబడి రవని నింత సిద్ధం బధిపా.

3౪౦

మ॥ అనునంతం దన యున్ని వీడి తనయున్ హర్షోదతిం గాఁగిలిం
చి నిమేషాతిగదృష్టి మేకొన ధృతి శ్రీ మించి శీర్షంబు మూ
ర్కొని నాయన్న! యలంచితే రిపుల నీకోపంబు రూపించితే
తనయాన్యణ్యముఁ బెంచితే జగములం దార్కాణగా నిత్తటిన్. 380

ఆ॥ అనుచుఁ బొలసుదిండు లందఱు విని పొంగ వీనివలనఁ గులము వెలసె నని పొ
సంగఁ బలికి యడిగి సంజ్వృత్తాంతంబు వార కతఁడు దెలుప వలనుగాంచి.

వ. హర్ష వేగానుగతాంతరాత్ముండై యమ్మహారథునిం బొగడినయల్లె పొగడుచు నా
శరనాధుండు దాశరథివలని సంజ్వరం బెడలి కడలి దాఁటితి నని యుబ్బుమైఁ
బ్రబ్బుకొనె సంత సిచ్చట

ఉ॥ అంతలు సేసి రావణి యనంతరుఁ డై చన నార్తులయ్యుఁ దా
రంతకుఁ జాలు మేలి భటు లంగదజాంబవదాదు లట్టు లా
భ్యంతరుఁ డంజనాత్మజుఁడు నందఱ నెక్కొనఁజేసి వారి సు
భ్రాంతతఁ బాపి రాజసుతరక్షణముం బొనరించుచుండఁగన్.

క॥ పెరవారు శిలలు ద్రుమములు సరభసు లై తాల్చి తృణము చలియించిన నా
శరు లేగుదెంచి రని మొగ్గరము గరము దీర్చుకొను రకంబున నుండన్. 381

తే॥ రావణుం డంత నంతఃపురమున కరుగుమని సుతుని వీడి క్షీతిసుత నరయుచున్న
రాక్షసస్త్రీలఁ బిలువ బిరానఁ బనిచె సేవకజనంబులఁ బ్రహృష్టభావ మొప్ప.

ఆ॥ వార లేగి తెలుప వచ్చి రచ్చటికిఁ ద్రిజటయు మునొక్కనంగ శాసనమున
కగ్గ మైన వృత్తి నవ్వారు వారితో నిట్లు లనియె రాక్షసేశ్వరండు. 382

ఉ॥ వింటిరె యింద్రజిత్తు పృథివీపతిసూనులఁ గూల్చి వచ్చె నా
కంటక మూఁడె నిప్పటికి గాదిలితమ్మునితోడ రాముఁ డా
పంటవలంత్రిపైఁ బడి విపాకము దోవఁగ నున్నవాఁ డి సే
మంటినో నాక దెల్పుఁడు ధరాత్మజ కిత్తటి వర్తమానమున్. 383

ఆ॥ పుష్పకమున నునిచి పూబోడిఁ గొనిచనియాసదీట నతని నరయు మనుఁడు
రామ నిచ్చ తెవని రాకఁ గోరుచు నన్ను లెక్క సేయకుండె నుక్కివమున. 384

తే॥ నేఁడు కాలవశతోపసీతు రామునతనితోడిద గతి యని నట్టి తమ్ముఁ
గని నిరాశ యై యొండొక్క గతియు లేకతనకుఁ దాన కా! నాచుపొ తెనయకు న్నే.

క॥ భగ్నాశంకయు నసముద్విగ్నయు నిరపేక్షయు నయి వెర వెంచి గుణా
భగ్ననవాలంకృతినలగ్నమనోగతుల నన్ను లాలించు బలే, 385

ఆ॥ అనుచు మూర్ఖుఁ డాదురాత్ముండు రావణుఁడాడు తొటుకు లెంచి యటు లొనర్చు
వార మనుచుఁ దరలి వరవిమానముఁగొనివచ్చి రయ్యశోక వనికఁ దఱియ. 386

- ఉ॥ దేవికి వార్తఁ గూర్చి యుప దేశ మొనర్చి లతాంగి భర్తృశో
కావలఁ బుష్పకాఖ్యమున నల్లనఁ జేర్చి ప్రసక్తి దోషఁగా
భావిని యైన యాత్రిజట భామకుఁ దోడయి రాఁగ ద్యోగతిన్
ద్రోవక వార లయ్యెడకుఁ దోడ్కొనిపోయిరి స్త్రీణభూషణా! 3౫3
- ఆ॥ వెట్టివాఁడొ మేలివెర వింత గలవాఁడొ కాని రావణుండు కలన లొప్ప
లంక నప్పడపు డలంకరింపఁగఁ బంచె నెల్లయెడలఁ బడగ లెత్తుఁ డనియె.
- క॥ మనయింద్రజిత్తుచే దురమున వినిహతు లైరి సుభట ముఖ్యులు రఘునం
దను లని పురమున నెల్లెడననువైందఁగఁ జాటఁబంపుఁ డనె సత్వరుఁ డై. 3౫౪

యుద్ధరంగమున ససైన్యబద్ధు లయిన రామలక్ష్మణులఁ గని సీత విచారపడుట.

- తే॥ అట్లు గొంపోయి రణరంగమల్లఁ గాంచి సీత కెఱిగించి రాశర స్త్రీలు కీశ
సైన్యము నిపాతితం బైన జాడతోడ సొలసి రఘువీరు లొరఁగిన చోటు గూడ.
- క॥ మునుకొని ప్రహృష్టమానసులను బిశితాశులను జూచె లలితాంగి ప్లవం
గనివహ మతిదుఃఖార్తంబనంతరం బరయఁగనె భయాకుల యగుచున్. 3౫౭
- సీ॥ శరతల్పముల నడిసన్న లేర్పడకుండ నొరఁగి చిత్తర్వు లట్లున్నవారి
ప్రే లిడ సం దేదఁ గ్రాలు ముల్కుల శర స్తంభంబు లివి నాఁగఁ దనరువారిఁ
బుండరీకాక్షు లీపురుషులు స్కందవిశాఖు లం చనుటకుఁ బాలువారిఁ
బెందూళి గ్రమ్మినఁబృథుకాంతి మేల్బంతి వీడ చొ నను ఖ్యాతి వెలయువారి
- తే॥ నమరతుల్య స్వభర్తఁ దదనుజు లక్ష్య శాఖ్యుఁగనుఁగొని బాష్పశో కాభినిహత
యై వితర్కంబు నెఱయ ని ట్లనియె సీత లోకమాత సుమంగలాలోకమహిత.
- క॥ కరుణము లగు నప్పలుకులఁగరుణామయు లట్లు దెలుపఁగా నేర్పురె యో
సురుచిరమూర్తి! నీ వాతెరు వడిగిన నేనె పూనితిం ధార్షణ్యమునన్. 3౫౯
- క॥ జ్ఞానులు లాక్షణికులు దన్నా నెఱిఁ బుత్రిణీయు మంగళాంచితయు నగున్
మానిత యిది యని రవ్వారీనొవ్వన ననృతవచనులే యైకొక్కో 3౬౦
- ఆ॥ యజ్ఞమహిషి యిది మహాసత్రికి సుపత్ని యనిరి లక్షణంబు లొసి నన్నుఁ
గూర్చి యంతలేసి కోవిదు లట్టివా రనృతవాదు లైరె యకట నేడు. 3౬౧
- ఆ॥ నాసవిత్రిమోల నాసంశ్రవణమునస్మితదృగాదు లొలయు సిరులనెంచి
యిది శుభాత్మ యంచు నెల్లకారాంతికులాడి రదియు మిథ్యయనఁగవలసె.
- తే॥ వీరపార్థివపత్నివి వీరజనని వట్లు నిర్వేలవిభవ వీ వొదు వనుచు
మునులు దీవించి రమ్మెయి ముచ్చటలకు గతి యొకం డున్నె విభుఁ డిట్లుగాసిపడిన.
- క॥ నాపదముల నీపద్మములీపగిది న్వలయుచుండ నేపాపం బీ
యాపదఁ గూర్చెం బతితోదీపింపదె యిట్టి సతి ప్రథితరాజ్యమునన్. 3౬౪

- ఆ॥ విధన తాదు రెట్టి వికృతచిహ్నంబుల నింతు లట్టి దొనఁగు లియ్యెడలునఁ
బడయనేర నెంత పరికించియును మేలి లక్షణములె నిష్ఫలంబులయ్యె. 319
- సీ॥ తథ్యనామకితపద్మములు మత్పదములు సమసీలనూక్ష్యలక్ష్యములు కురులు
కలియవు బొమలు జంఘు లరోమశములు స్పృతము లవిరల నాదు దంతపంక్తి
శంఖము లేత్రము ల్బయములు చరణమ్ము లూరువు ల్బుల్బమ్ము లుపచితములు
స్నిగ్ధంబు లనువృత్త శిఖనఖసమము లంగుళు లెడయదు పీనకుచయుగంబు
మగ్నచూచుకము నిమగ్న యుత్సంగిని. నాభిచితము లురము ననుచు కెలఁకు
లఘినుణిప్రభంబ యా మేని వర్ణ మట్లంగరుహము లెన్న నతిమృదువులు.
- క॥ అడుగు లటు వ్రేళ్ళు ధరవై నెడలేక ప్రతిష్ఠితత్వ మీపన్నెండుం
బడయును పడయదె యిన్నెటిపడఁతుక యెందుం బ్రతిష్ఠ భవ్యాత్మిక యై.
- ఆ॥ అలరు పాణిసాద మరుణవర్ణంబు సమగ్రయనపదం బనంతరాళ
మిదియె రాజ్యలక్ష్మి యెల్లసామ్రాజ్యమ్ము నేలఁజాలు భర్త నెనయు ననిరి.
- క॥ నాచిటునవ్వు మొగముఁ గనియాచతురులు పలికి రిట్టి యంగన పతితో
సాచివ్య మొప్పు సకలశుభోచితరాజ్యాభిషేక మొలయు నటంచున్. 320
- ఆ॥ నాతలంచినవియు ననుచు పెద్ద లెఱింగి పలికినవియు వ్యర్థభావ మెనసె
నేమి గలదొ దీని కింక నపూర్వ మా కర్మ మెంచిచూడఁ గానఁబడదు. 321
- క॥ ముప్పొలము లెత్తివచ్చినదప్పక గెలుపుసిరిఁ గొనఁగఁ దావల మఁట దా
నప్పాటం బడియుండఁగ నిప్పగిడిం గాంచుచుంటి నే మానితనే. 322
- క॥ ఆనెవ్వగ లెగయ జనస్థానము శోధించి వార్తఁ దడవి యసుతరం
బౌ నీరధి సాధించి యహీనులు గోష్పదము నంది యిట్లు పడుమరే. 323
- ఆ॥ అల్ల బ్రహ్మశీర్ష మాగ్నేయవాయవ్య వారుణమ్ము లైంద్రనరశరమ్ము
మున్ను గాఁగఁ బెరసి రన్నదమ్ము లమోఘ పాతకృతుల వీరి పాల నవియు.
- ఉ॥ మాయలమారి వాఁడు మటు మాయ మొఱంగి తొఱంగి యప్పుడే
మాయెనొ వాసప్రాపముల నన్నను దమ్ముని నిట్లు సేనఁ గా
కేయల పెట్టి యైన నిల నెంచినచో విదలించివైనరే
పాయక కాలదండమును బట్టిన జెట్టినయేని నాజిహ్వాన్. 324
- క॥ మన్నాధు దృష్టిపథమునఁబన్నిన రిపుఁ డెట్లులేని బ్రదికిచనంబోఁ
డెన్నఁగరాని మనోజనమున్న ప్రణరంగమున మహోగ్రుడ యైనన్. 325
- ఆ॥ కాలమునకు లేదు గద భార మాకృతాంతుండు దలఁప నెందు దుర్జయుండు
గాకయున్నఁ బోర ఘనుఁడు రాముం డిటు నడునె యొకనిచేత భ్రాతతోడ. 326
- ఉ॥ నాపతి కంతగా నగవ నాధుని సోదరు లక్ష్మణాఖ్యుని
ష్పాపునిఁ గూర్చి యట్లడలఁ బావని దల్లిఁ దలంప నాదుమే

నీపగిది న్నశించు నని యెన్నఁ దపస్విని యైన యత్త బి

ట్టాపెడు వంతపా లగుట కుమ్మలికమ్మన మ్రగ్గిపోయెదన్.

322

ఆ॥ తలఁచుచుండు నాదు దైవతం బాయమ తమ్ముఁగొట్టతోడఁ దరుణితోడ

రాముఁ డెప్పు డెపుడు రాఁగలవాఁడొకో న్రతము పరిసమాప్తి వఱల ననుచు.

క॥ ఎవ్వారి కేమి యున్నది మవ్వముసెడఁ బడిన వీరు మఱి యెఱ్ఱెట్లో

నొవ్వేద బ్రదుకుఁగాంచెడునవ్విధమే లేదయేని నాదటి సాదలోన్.

323

ఆ॥ సీత నాఁడె చనియె శ్రీరాము నెడఁబాసియువిద యొండుచోట నుండు నదియె

యన్ని కష్టదశల ననుభవింపఁగఁ దోఁచినట్టి దీపిసాచి యనఁగరాదె.

324

తే॥ అనుమఁ డటు దెల్పి చనిన యీ యంతరముననాస బాధించె దాన నిట్లనద నైతిఁ

గాక రక్కసిచేపడ్డ కాలముననెమేను బాయని దీజంత మేలు గనునె.

325

ఆ॥ తీతె ఋణము నాకు దేవున కద్దారిమాయదారిమెకము మలసినంత

రామ! రామ! యంచు రహి జపించుచునుంటి మై దొఱుగ కేమి మబ్బు పడెనొ.

క॥ అనుచు విలపించు నాయమఁగని త్రిజటాభిఖ్య యెఱుకఁ గన్నకలనతోఁ

దన నిరతి సెడని యాధృతిమనమున నిద్దంపుఁ గరుణ మలసి నెరయఁగన్.

326

ఆ॥ కనుల నీరు దుడిచి కల్యాణి! నీ విట్లు వగలఁ బొగులనగునె వాసిసెడదె

నీదుభ ర్త బ్రదుకు నెఱిఁగాంచియున్నాఁడునాదు పలుకు లరసి నయము గనుము.

ఆ॥ తగినకారణములు తరుణి! యే వచియించునవి మహా త్తరము లనంతరములు

రామలక్ష్మణులు విరామమ్ము లే కింకమేలుకాంత్రు మేలుపాలు గొనుము.

—♦ త్రిజట రామలక్ష్మణులు బ్రదికియుంటకు తగు కారణము లెఱిగించుట ♦—

క॥ తమపతి మడిసిన యోధులు సుముఖతఁ గాంచుదురె దెసలు చూడఁజనరె బీ

రము సారము నెలకొలిపెడునమర్ష పుండెఱఁగు మెఱయ నట్లు నిలుతురే

327

మ॥ కలదమ్మా! నిహతప్రధాన యయినం గాలూన కాసేన దా

జలధి నిర్గతకర్ణ నౌకయటు లోజం బాయనొఁగాక యా

చలము స్వీడక తొంటిచందమున నౌజ్వల్యంబు పెంపార మే

ల్కలనన్నెక్కొనుచుండ నొడ్లబొదువం గార్కొంట మార్కొంటయున్.

328

క॥ సేనఁ గనుఁగొంటె యెమ్మెయి నీనాథునిఁగాచుకొనుచు నెఱి నున్నదియో

చాన! యసంభ్రమతాదృతులూని ప్రవర్తించు దాని యుర వల్పంబే.

329

ఆ॥ పుష్పకాఖ్య మిది సుపూజ్యంబు దివ్యంబునగు విమాన మట్టు లైనవారి

నువిద ! మోఁచిచనఁగ నొల్ల దియ్యానవా లంది కల్లనిజము లరసికొనుము.

తే॥ ఏను బ్రీతి నివేదించుదాన సదనుమానములు నానుడులు నమ్మి మనుము మేలు

గాంతు వెల్లవిధముల నీకాంతుఁడే జయించు నింతయు నీమది నెంచు మెలమి.

- అ॥ అన్యత మేను నొడువనమ్మ! యేనాడునుదర్శనంబు లొరసి తథ్య మరసి
పలుకుదాన నాదు భావ మొందితివి చారిత్రశీలములఁ బవిత్ర నగుట. 3౯౦
- క॥ సుర లసురు లేక మైనంపురమున నవ్వీరవరులు దొసఁగొందరు కా
వరు వరము వరపు నవ్వగ నురవడఁగినవార లట్లు లున్నారనుమీ! 3౯౧
- సీ॥ సన్న లేకున్న నీసంజ్ఞానమూర్తు లిట్లుండను లక్ష్మి త మొలసియుండ
గతస త్వజీవితు ల్గాఁగ వారల మోములందు వైకృత మవ్వడపుడ తోఁచుఁ
దమ్ము మాయావి శరమ్ములు గ్రమ్మిన నివర ప్రాయెడు తీరు నెఱపినారు
మూర్ఛితు లివ్వారు మొనయఁబోవుచునున్నవారు నెట్టనఁ దనరారు తెలివి
శోకమోహంబు తెడలి త్రిశుద్ధ నగుచునిష్ఠదేవత భావింపు మెల్లగతుల
మేలుగాంచెద వొండెదఁ బోల దింకనుదతి నాపల్కుబడి మేల్మి చూచికొనుము.
- క॥ అనునంతం బ్రాంజలి యైయనుపమగుణశీల బాల యవుగావుత మ
టనవద్యము నీన్నేహముమనిచితి సఖి యనియె నిత్యమహితోల్లాసా 3౯౨
- ఉ॥ గోష్పతి శిష్యురా లనఁగఁ గీర్తిత యాత్రిజటాఖ్య యంతఁ దాఁ
బుష్పకము న్మరల్చుకొని భాసుతఁ జేర్చె నశోక సీమ న
బౌద్ధపినద్ధనేత్ర నెరిఁ బాపె నలంతలు వాయు నింకిటన్
గోష్పద మౌను రామునకుఁ గోమలి! యీదుర మంచుఁ దెల్పుచున్. 3౯౩
- అ॥ రావణాజ్ఞ మెయిని రాక్షసీజనము మున్నెట్లు లట్లు సీత నెనసి నిలిచె
విభుని కుశల మెపుడు విందునో యనుచు నద్దేవి చిత్త మెరియఁ దివురుండె.
- మ॥ శరబంధం బతిఘోర ముల్లససి భూశయ్యాశయాను ల్మహీ
శ్వరపుత్రు ల్రుధిరోక్షితు ల్తరజస్సంఘన్నదేహు ల్భణీ
శ్వరసామాన్యతదోప బుస్స లిడుచుం బన్నుండ సుగ్రీవుఁడుం
బరివారంబును గొల్చియుండిరి మహాప్రస్తార మొప్పారఁగన్ 3౯౪
- అ॥ శోకదీర్ఘమానసుల యయ్య నవ్వా రుదీర్ఘరోషు లగుచు దెసలు గనుచు
నొరులఁ గలఁచు నిర్ణయోద్వృత్తి నుండిరి దైవసాహ్య మొదవు తఱిఁ దలంచి.

—* రాముఁడు తెలివొంది లక్ష్మణుఁ గూర్చి శోకించుట *—

- క॥ అంతట మేల్కొనె వారల సంతాపము దీఱ రామచంద్రుఁడు శరబం
ధాంతరితుఁ డయ్య బీర మనంతము సత్త్వమును నిజమహత్త్వముఁ దెలుపన్.
- అ॥ మేలుకొనియుఁ దనదు మేలు కోరఁ డదేమి వత్సలతయొ కుఱ్ఱవాఁడు దమ్ముఁ
డటులె వ్రాలియుండె నస్మగుక్షితుఁడు క్షితి దీనుఁ డగుచు ననుచుఁ దెలియఁగాంచి.
- సీ॥ సీతతోఁ బని యేమి జీవితం బింకేల వీఁ డిట్లు పడియుండ వెరవు గలదె
క్షాజఁ బోలిన సతి సాంపరాయికసఖుఁ డిట్టి తమ్ముఁడు నెందునేని లేరు

సౌమిత్రి మేల్కొంచు జాడ పాల్పడినచో నే నును తెడలెద నింద తెలుగఁ
గాకున్న నటఁ జని కౌసల్యతోడ నే నే మందుఁ గైకమో మెట్లు గందుఁ
దా సుమిత్ర పుత్రదర్శనలాలసవేషమాన యగుచు విధముఁ గాంచి

యట్టె కురరి యట్టు లాక్రోశ మొనరింప నూటడింప నొక్కఁ డురపు గలది.

వ॥ అంతటివాఁడు శత్రుఘ్నుండను యశస్వి యగు భరతుండను గూడినచ్చిన శో
డేడి? వీడి రానేల వాఁ డెందుఁ దడసె ననిన నోరు మూసికొందుం గాక మత్రి
యేమందు నెట్లైన సుమిత్ర యుపాలంభంబు భరింపఁజాల నట్లుగాన నేనును
మేను నిచ్చోటునన నైచితినేని నన్నియుం జక్కపడు సౌరా రా యెంత దుష్కృ
తకర్ముండ నైతి. న న్ననార్యు నిందింపవలవదే నానిమి త్తంబునన కాదె యీ
యు త్తమసత్త్వం డిమ్మొయిం దప్టాసురనిహతుం డై భూశయ్యం గతాసుని
యట్లు పడియున్నవాఁడు లక్ష్మణా! నిచ్చలు విషణ్ణ నియ్యనాథు నూటడించు
వాడ విప్పు డూరకుంటి వేమి బలమజి పలుక నేరవా? యనసానంబు గూడ
ముట్టెనా? చూచితిరా? యివ్వీరుండు పలువురు రాక్షసుల భంజించి కాలయో
గంబునఁ బరనిహతుం డై యాయీప్రదేశంబునన తానునుశరతల్పంబున శయనించి
శరజాలనిచితుండు శోణితపరిపుతుండు నగుచు న సంగతుండు గాబోవు భాస్కరు
ననుకరించుచున్నవాఁడు బాణాభిహతమర్ముం డగుట కతన నభిభాషింపనేర
కున్నను సంతస్సంతత యగు రుజనెల్ల నిజదృష్టి రాగంబుచే చూచించుచున్నాఁడు.
న న్ననుసరించి కాననంబునకు వచ్చిన యిచ్చెలిమికాఁ డుగు నచ్చటన కేమి
నట్లు లిచ్చమొయిన పోవలవదే యిష్టబంధుజనుం డీతండు నాతోడివాఁ డై యెల్ల
చేడ్పాటులకుం బాల్పడి నెట్టన ననువ్రతుం డై తుట్టతుడకుం గట్టడి నైన
నామనిర్ణయంబున నిట్టియవస్థకు సముపసాధితుం డైనాఁడు. మహావీరుం డైన
యీతం డెంతటిరోషం బలముకొనెనేనియు జలముమైనేనియు న్నామోలం బను
సంబు విప్రియంబు నగు సంభాషణం బొనరించి యెటుంగఁడు. అభియోగంబు
నం బ్రబలుం డై సహస్రశరంబుల నేకవేగంబునం బంచశతశరంబులం బరఁగించు
నక్కారవీర్యునికన్న మిన్న యె యిన్నెఱజాణ యిరుచేతులన యన్నెఱ నన్ని
యిషుకాండంబులం బ్రయోగించి యెన్నికఁ గన్నవాఁడు. బలారి యస్త్రాబుల
నేనియుం బ్రత్యస్త్రంబుల సురాళింపంజాలు నిమ్మేటిమగండు సూటిదప్పిన యిప్పో
టున వీటిఁబోయి మహర్హి శయనోచితుండయ్యుం గటికినేల నలుంగులమెత్త
నొత్తిగిల్లినవాఁ డింతకన్నఁ బాపంబు గలదే. విభీషణునకు రాక్షసరాజ్యంబు
సంఘటెంతు నని పంతంబు నెఱపి నేరక యూరక రెంటికిం జెడిన రేవనిం గావించి
మిథ్యాభిలప్తుండ నైతి. నయ్యది యియ్యదనునం దన్ను దహించుచున్నయది
సుగ్రీవా! న న్నెడఁబాసిన నిన్ను వేసరి యగు రావణుండు గాసిసేసి పరాభ

వింపకయ మున్న సరాశంబుగా నంగదుం బురస్కరించుకొని ససైన్యసుహృజ్ఞ
నుండ వై నీలనలాదులుం దోడ్పడఁ బ్రతినివర్తించి సంద్రమ్ము దాటుముపొమ్ము.
హనుమంతునిచే సాధింపఁబడిన దెల్లఁగరం బన్యదుష్కరంబ. ఋక్షరాజు యువ
రాజు గోలాంగూలాధిపుఁడు మైందద్వివిదకేసరిసంపాతినేనాపతినేతునిర్మాతృ
ప్రభృతులు మదర్ధసమర్పితశరీరు లైనవారు దైవం బతిక్రమింప మామఘల కశ
క్యంబ. శక్యం బైనయంతవట్టు ధర్మభీరుండ వైన నీవు వయస్యునిచే సచివునిచే
నెరవేర్పఁబడఁదగిన యాయాకర్జంబులం బూని యార్జవంబునం బ్రవర్తించి
తివి. వానరక్ష భులారా! మీయోపునంత వఱకు మిత్రకార్యం బనపవార్యంబుగా
నడిపించితి రిట్టి వినిపాతంబు చూపట్టుటం జేసి నాచేత ననుజ్ఞాతుల రైతి రింకం
జనుం డెందేని మనుం డనుచు నిత్రైఱుగఁన నయ్యార్జరణ్యం డశరణ్యుని య
ట్లార్తుం డై యసమంజసంబుగాఁ బలుకు నవసరంబున—

౪౦౨

క॥ కనుగొలుకుల నీ రెడలఁగననువము లవ్వస రేంద్రు లందఱు నదే
పునిఁ గాంచుచు నప్పలుకులువినుచు నివ్విలపించి కొకట విధి చెడుగనుచుక.

ఉ॥ అయ్యెడ నయ్యనీకముల నన్నిటి నెట్లనఁ దేర్చి మున్నె యా
దయ్యము ప్రేటులం బడిన తత్పతులం దగ నూలుకొల్పి తాఁ
జయ్యన నేగుచెంచె గద సంభ్రమ మూరఁగఁ దాల్చి రామువై
నెయ్యము మీఱ రక్కసుల నేత విభీషణుఁ డొలగింపఁగక.

౪౦౪

శా॥ నీలాద్రిం బురుడింప నంజనచయోన్నిద్రత్యముం బెంపఁ దా
నొ లీలం బఱతేరు వానిఁ గని డాయంబోలు భీతిం గపుల్
చాలం గ్రాలెడు వాఁడె రావణి నుండి చర్చించుట ల్కానుఁ డిం
కేలా యొండెడ కేగరాదె యని పో నిట్టట్లు లై రత్తఱికి.

౪౦౫

మ॥ హరిరా జయ్యది గాంచి తేజ బల మొయ్యం గ్రాల నిశ్లేల దు
ర్భరవాతాహతి నొక పోలె వ్యధితత్వం బందెడుక సేన స
త్వర మెన్నంజను నాఁగ నంగదుఁడు తావన్మాత్రమే యీదొరల్
శరజాలాచితు లొట తచ్చలనముం జర్పించెదే నావుడుక.

౪౦౬

శా॥ పుత్రుం గాంచి యినాత్మజుం డవును లే పో యీనిమిత్తంబు నే
నాత్రాసంబున కొను హేతు వని యొయ్యం గాంచు న జ్ఞాదు నే
యాత్రం బొప్ప విషాదవన్ముఖులు సంత్యక్తాయుధు ల్లోల్లన
న్నేత్రు ల్గాఁ జనువారలే ప్లవగు లున్నేయాంశ మి ట్లుండునే.

౪౦౭

ఆ॥ ముందు వెనుకఁ జూడ మున్నొనఁబోక యొం డొరుల లంఘనముల కొటుపడక
విప్రకర్షణమున వెఱపు సి గ్గనియు లే కట్లు పఱచునదియె హరిబలంబు.

౪౦౮

క॥ అనుచుండ నావిభీషణుఁ డనుపమగుణుఁడగుదేర హరిరా జిది యో

నని జాంబవంతునిం గనిచునబలమున కింత దెలిపి మలయింపు మనన్. ౪౦౯

ఆ॥ ఆతఁ డరిగి యిట్టులౌదురే మన విభీషణునిఁ గాంచి యనుచుఁ జనెడు వారి

నాఁగి యందఱకు నయం బొప్పఁ దెలిపినఁ దిరిగి వారలెల్లఁ దెలిసికొనిరి. ౪౧౦

—* వి భీ ష ణ వి చా ర ము *

ఉ॥ సన్నతుఁ డౌ విభీషణుఁడు సంభ్రమ మొప్పఁగ రాము లక్ష్యణున్

సన్నతుఁ డై కనుంగొని విచారము గోచగ నిమ్మహాత్ము లీ

పన్నగబాణబంధముల పాల్పడి రెల్లు విముక్తిఁ గాంతు రం

చెన్నుచు శోకపూరహతి నిట్టు లై మది దెట్ట దేలఁగాన్. ౪౧౧

తే. హస్తము జలార్ద్ర మొనరించి యారఘూద్య

హుల నయనయుగ్మముల నెయ్య మొప్పఁ దుడిచి

యధికతరశోకసంపీడితాత్ముఁ డగుచు

నతఁడు విలపించె నప్పు డోయలరుఁబోడి! ౪౧౨

ఆ॥ కూటయోధు లైన కూశలు రక్కసు ల్పొంచి యయ్యవస్థఁ బంచి యిడిరి

సాంయుగీను లధికసత్త్వలు సద్ధర్మపరులు నైన యట్టి సరవరులకు. ౪౧౩

ఉ॥ అన్నకుఁ బుత్రుఁ డీతఁ డన నయ్యెను బెద్దల పేరువోప య

న్నన్న కుపుత్రుఁ డట్టి జను లౌ నన రక్కెసబుద్ధి నిట్టు లీ

యన్నలఁ దోచె నార్జవ మయమ్ము నయమ్మును గల్గువారి నే

మన్నను బోల దిందఱము నైతి మనాథుల యట్టు లీకృతిన్. ౪౧౪

ఆ॥ శరశతముల వీరు సంవిధు లై వీరు లస్రసిక్తు లగుచు నవనిఁ దెరలి

శల్యకముల యట్లు సందృశ్యమాను లై యున్నవార లింక నొకటి గలదె. ౪౧౫

ఉ॥ ఎవ్వరి వీర్య మూతఁగొని యెను బ్రతిష్ఠఁ గొనంగ నౌదు నం

చవ్వరదార్థ్య మొప్ప ననయంబు నయంబున మించినాఁడనో

యవ్వసుధాధినాథులు మహాత్ములు రిత్తకురిత్త ముష్కరు

ల్నవ్వఁగ నెవ్వగంబడి యనాథులపోలె బరుండి రేమనన్. ౪౧౬

ఆ॥ ఏను బ్రదికి బ్రచుకు లేనివాఁడను నప్టనిఖిలతర్హర్ష నిర్ణయుఁడను

నైతి నాసపత్నుఁ డైన రావణుఁ డఖిలార్థకామనిరతుఁ డయ్యె నిపుడు. ౪౧౭

క॥ అని వగచునతని హరిపతి గొని పరిరంభణ మొనర్చి కోవిదుఁడవు నీ

వనఘ! యిటు లౌదె యింతకుమును దెలిపితి గాదె నాదుమోహం బెడలన్. ౪౧౮

ఆ॥ సందియంబు లేదు సకలధర్మజ్ఞుండ వందువాఁడ వీవ యఖిలరాక్ష

సాధిరాజ్యపదము నగు లంకయు సనాథయరుల కోర్కె పార మరయఁబోదు. ౪౧౯

- తే॥ ఆత్యయిక మొందువారు గారన్నదమ్ములీమహాత్ములు మోహ మియ్యెడదొఱంగి
రణమున నధింతు సగణు రావణు నటంచుఁ ద్రికరణవిశుద్ధి తగ నీవు తెలిసికొనుము.
- క॥ అను సాంత్యనమున నాతని ననుమోక్షం దేర్చి శ్వశురు సఖిలజ్ఞ సుషే
ణునిఁ గనుఁగొని యిట్లనె నయ్యనతనయుఁడు ప్రాభవం బనీదృశ మొలయున్.
- ఉ॥ విక్రమవంతు లైన హరివీరులు గొందఱు తోడరా దొరల్
సక్రమలబ్ధసంజ్ఞలగు జాడకుఁ దోడ్పడ నోపి నీదు త్రై
విక్రమలీల గ్రాల మనవీటికి వీరలఁ గొంచుఁబొమ్ము నే
శక్రవిరోధిఁ జంపి సిరి చాడ్చున మైధిలి రాముఁ జేర్చెదన్. ౪౨౨
- క॥ అని తెలిపినఁ గర్జముతెఱఁ గనుపద మతఁ డెంచి యిట్లు లనె నాతనితో
ననఘా! యిక్కాలంబేననుమానించిన విశేష మభివర్ణింతున్. ౪౨౩
- సీ॥ తొల్లి దేవాసురు ల్తోడరి పోరంగఁ బో రతిఘోరతరమునా నడరుచుండ
వేల్పుల బహుశస్త్రవేత్తలు దానవు లొరసి యాయువుపట్టు లురలఁ జేయ
నాబృహస్పతి వారి నరసి యార్తుల హతసంజ్ఞల నిహతులఁ జక్కపఱుప
సన్మంత్రవిద్య లోషధు లుపాధులు గాఁగ వర్తించె నెప్పటివలను మలయ
గెలుపు గాంచి సురలు వెలయు నయ్యవి యెల్ల క్షీరసాగరంబు జెనయుచంద్ర
మట్లు ద్రోణసంజ్ఞ మగు గట్టుపట్టునందునిచి రాత్మనీన లని యెఱింగి. ౪౨౪
- తే॥ అమృత మొదవిన తెంకియు నదియకాన నోషధిప్రకరం బందె యుండు నెపుడు
సరణి సంజీవకరణి విశల్యకరణి ముఖ్యములు వానిలోన నిమ్ములు ఘటింప.
- క॥ అవి గొనితేరఁగ నిపుడే జవమున నరుగనగువారు సంపాతిముఖుల్
ప్రవరుం డందఱలోపల నవిహతగతి వాయుసూతి యమ్మొయిధృతికిన్. ౪౨౬
- క॥ అన విభుఁ డానతిసేసిన హనుమానుఁడు వల్లె యని ప్రయాణ మొనర్చెన్
జనితానందంబున నొడ్డును నే మే మనిరి ధర్మలోలమనీషా ! ౪౨౭
- వ॥ అట్టియెడ. ౪౨౮

—♦ గ రు డా గ మ న ము ♦—

- సీ॥ మొఱుఁగుఁదీఁగెలతోడి మేఘబృందంబులు దెరలి దిక్కులకు బోదెలు వొనర్ప
నబ్ధిలో రసపూర మట్టిట్లు లై యిలపైఁ జల్లుపోరాటఁ బరఁగఁజేయ
మేదిని పొదలు నమ్మొయికిఁ దజ్జములు మహాద్రుమములు సంద్రమందు వ్రాల
స్థలజలజంతువు ల్సంభ్రమపడి యంతరాంతరం బెనసి యందడఁగి చనఁగ
నొకముహూర్తముననె యుద్భవిల్లిన యట్లు లరుగుదెంచె వినత వరతనూజుఁ
డెల్లవాన రేంద్రు లిది యుజ్జ్వలాగ్ని తేజం బనంగ గరుఁడుఁ డంబరమున. ౪౨౯

ఉ॥ బంగరుతెక్క లగ్నిశిఖభాతి వెలుంగుల నీను మేను శ్రు
త్యంగమయంబు లంగము లహస్పతితేజము వాయువేగ ము
ప్సంగెడు శీతరశ్మిరుచి పోడిమి మెచ్చని మోము సత్కృపా
పాంగతరంగితేక్షలు మహాత్ముడు తాత్ప్ర్యః డితండె యో ననన్. ౪౩౦

ఆ॥ తటియవచ్చువాని తత్త్వ మారసెనేమొ యస్త్రభావ మెనసి యాపురుషుల
బద్ధులం బొనర్చి పరఁగెడు ఫణు లెల్ల విద్రుతుంబు లయ్యె విశ్వజనని ! ౪౩౧

క॥ ఆమాయలెల్ల నాయెడ నేమామెనో కానఁబడక యెడసెఁ దడసి రా
నేమో యామెయిపురుషుండామాయఁ దలంప నజన్మకైకం దరమే. ౪౩౨

మ॥ అభినందించె సువర్ణుఁ డాఘనుల నొయ్యం జేరి వా రట్లు ప్ర
త్యభినందించిరి వాని నాతఁ డమృత వ్యానద్ధహస్తద్వయిన్
విభు లవ్వారల మోముల నిమిరె నున్నిదేక్షము ల్చంద్రస
న్నిభము లత్తణ ముల్లసిల్లె నవి శ్రీనిర్వేలలీతాచిత్తిన్. ౪౩౩

తే॥ వైనతేయకరోపసంస్పర్శమునను వ్రణము లన్నియుఁ బూడె సువర్ణము లయి
యట్లు సుస్నిగ్ధములు నయి యనుపదంబె మేను లొప్పారె మేనకో స్మిలదుదయ !

క॥ తేజము వీర్యము బల మట్లోజం బుత్సాహమహిమ మురుదర్శనమున్
బూజితధీస్మృతిధృతులును నోజ న్వారలదెస ద్విరుక్తము లయ్యెన్ ౪౩౪

ఆ॥ మహితవాసవోపమానుల నమ్మెయి మేలుకొలిపి వాఁడు మేలుగోరి
యెలమిఁ గొఁగిలించె హృష్టాత్ము లై వారుఁదన్ను నలముకొనఁగఁ దరళనయన!

క॥ సకలజగదేకకల్యాణకలాసంపాదనప్రణయిసంభవుఁ డా
యకలంకమూర్తి రాముఁడు వికిరేంద్రునిఁ గాంచి ప్రీతి వెలయఁగఁ బలికెన్.

సీ॥ తాత నీదగు ప్రసాదంబున రావణిప్రభవంబు వ్యసనంబుఁ బాయఁద్రోచి
పూర్వవద్బలకలాపూర్ణుల మైతి మట్లఖిల సేనయుఁ గాంచె నభ్యుదయము
మాతండ్రి దశరథు మాపితామహు నజఁ జూచినట్టులె చొక్కెఁ జూడ్కి మదియు
వరరూపుఁడవు దివ్యవస్త్రస్రగను లేపనుఁడవు పూజ్యంఁడ వెవ్వఁడవు నీవు
దెలుపుమయ్య యిట్టి తేజం బసామాన్యమెల్లభువనముల వహింపఁజాలి
యున్నయది మదీయ మోజంబుఁ బెనుప నైయెన సె నాదు సుకృత మెంతగలదొ.

—♦ గరుడకృతరామస్తుతి ♦—

క॥ అని యడిగిన నమ్మాయామనుజునిఁ గని కనుగొలుగుల మహితానందా
శ్రునివహ మెలమిం బేర్కొన ననియె మహామహుఁ డతం డహార్యవరసుతా!

క॥ నీకింకరులమ యిందఱమోకరుణానీరధీ రసోజ్జ్వలమూర్తి!
యేకరణిఁ దెలుపువారము లోకాలోకమున నీ వలోకుండ వడుగన్. ౪౪౦

- అ॥ బ్రహ్మదత్తవరముఁ బాటించి యసురునకోహటించి యెఱిఁగి యుంటి వీవు
బ్రహ్మ యేమిసేయుఁ బాములా బంధించునవియు శేషశాయి వైన నిన్ను. ౪౪౧
- తే॥ వైనతేయుండ గరుడుండ వలనెఱింగివచ్చినాఁడ నీదగుకూర్మి హెచ్చినాఁడఁ
బరఁగినాఁడను గాదె నా బాహిరంబుప్రాణ మనుచు నీ వెన్నంగ భద్రమూర్తి!
- అ॥ మాయికంబు దీని మాయింప నెనసితి నీయుపేక్షసేయు నెఱి నెఱింగి
యిది సురాసురులకు నింద్రున కేనియుఁబాపరాని దస్త్రబంధనంబు. ౪౪౩
- క॥ మాయాబలమున వరకృతమై యొలసిన చలమునను మహాసురుఁ డిమ్మై
నోయసురారీ! పఱపెనుదాయతనము దనరఁ దద్విధప్రదరములన్. ౪౪౪
- సీ॥ నీసత్త్వమునకల్మి నిలిచితి నిలిపితి నీవు దమ్మునితోడ నింతసేనఁ
బదనుకోఱలు విఘోల్బణము లౌ కాద్రవేయములె యిన్నియు మాతె నస్త్రములుగ
నధిరౌద్ర మట్లు బ్రహ్మాస్త్రంబు జతపడె ధర్మజ్ఞుఁడవ యయ్యుఁ దవులుకొంటి
విద్వాన నొడ్డైన నింతకుమున్నెభస్మీభూతు లైపోరె మెలఁగువారె
సత్యవిక్రముఁడవు సర్వాత్ముఁడవు సభాగ్యుఁడవు నీవు గోరుకొనినయట్లు
లెవ్వియును ఫలించు నితతేజుఁడవ కానెన్నియును నడంగు నింత నిజము. ౪౪౫
- క॥ త్వరపడి యరుదెంచితి స్నేహరమాకృష్టి స్వకృత్య మనుపాలింపన్
గరముఁ బొనరారె నయ్యది కరముద్రాపితము త్వత్ప్రకాశ మెసంగన్. ౪౪౬
- శా॥ కాని మ్మింతటివార లంచు రిపులం గాఁటింప నౌ నార్జవం
బే నమ్మం దఱి నౌఁ బ్రమాద మొగి నిశ్లే కూటయోధు ల్సురా
రీను ల్జహ్నులు పాపు లం చరయ నూహింపంగ నౌఁ దండ్రు! నీ
కేనా తెల్పెడువాఁడ నీదగు తలం పెట్టు వర్తింపవే. ౪౪౭
- అ॥ నీకు శత్రులందు నెఱయు వాత్సల్యంబు ధర్మవందుఁ దవులు తఱుగ కుండు
నిట్లె యెల్లలోక మెలయింపఁ బొడసూపితదియు స్మృతిహితంబ యగుటకతన.
- క॥ అనుచుఁ బునఃపునరాలింగనముం బొనరించి రామ! ఘన మీభాగ్యం
బెనయందరమే నీ విదియనుమోదించినదె యనఁగ నై యొప్పనిచోన్. ౪౪౮
- తే॥ అనుగుఁజెలికానిఁగాఁగ న న్ననవరతముఁబోలఁగా నేలుకొంటివి పొడవుసేసి
దొరసె నద్దాన నింతకుతూహలంబు సఖ్య మట్టిద యాఁ గాదె జగతిలోన.
- మ॥ సెల వి మోరఘునాథ! యాశ్రితమహా శ్రీప్రాపకా! యుద్ధసం
కలనం బంతయుఁ దీర్చి రాక్షసవిభుం గార్చిచ్చులంబోని య
మ్ములఁ బోకార్చి సబాలవృద్ధ మగు నిమ్ము న్వాని తమ్ముండు నీ
చెలిమిం జేకొన సీతతోఁ దనరు ని స్సేవింపఁగావచ్చెదన్. ౪౪౯
- క॥ అని యడిగి రాముఁ డనుమతిఁ బొనరింపఁ గవు ల్నుతింపఁ బారిఁబారి వినతు
లొనయించి ప్రదక్షిణవిధినసముం డతఁ డరిగెఁ బవనున ట్లభగతిన్. ౪౫౦

క॥ రుజఁబాసి తీరుఁగాంచినవిజిత్వరుల నారఘుప్రవీరులఁ గని వా
యుజముఖులు యూధనాథులునిజముత్సాహంబుఁ బెనుప నెలకొని రంతఁ.

—♦ సాగబంధముక్తు లగు రామలక్ష్మణులఁ గని కపు లుత్సహించుట ♦—

సీ॥ తోఁకలెత్తి విదుర్పఁ దొడరెడు వా రట్లు సింహనాదంబులు సేయువారు
భేరీస్వనంబులు బెరయింప నౌ వారు తతమృగంగధ్వను ల్దార్చువారు
శంఖము ల్గొంచు నిశ్శంకఁ బూరించువా రాస్ఫోటన లొనర్చి యలరువారు
ద్రుమము లుత్పాటించి తోడ్తోడ నడరువా రగములఁ బెకలించి యెగయువారు
రక్కసుల బెదరించుచు రాముజయముఁ బేర్కొనుచు బాటలాటలు దర్క మొలయ

నెఱపువారును నై కపు లఱిమి రపుడు లంక వాకిళ్ళనెల్లఁ గలానిధాన! రగిర
ఆ॥ అట్టు లానిశీధమం దమందమ్ములు భీషణమ్ము లైన ఘోషణములు
మొనసి యొక్కఁ డై తుముల మై నిదాఘాత్యయము మొగిళ్ళ నాదమై యెసంగె.

క॥ ఆయుత్సాహముఁ బొగడఁగ వేయు మొగంబులుగలట్టి వెరవరి కగునే
మో యొక్కని కగు ననఁగా నాయుల్లము మెచ్చఁబోదు నగరాజసుతా! రగిర

ఆ॥ అనుచు మేలివార్త నభవుం డెఱింగింప విని భవాని దేవ! ననుచురీతిఁ
దెలిపినాఁడ వింకఁ దేటతెల్లము సేయు మవలి దగు గథాంశ మనుచు వేడ.

శా॥ మాయాతీతగుణోపలక్ష్మితమహామాయాధిసంస్థాన! చి
చ్ఛాయాసంశ్రయసర్వలోక నిచయస్వాతంత్ర్యసామ్రాజ్య! వి
ద్యాయోగప్రసితానుభావ్య! యనవద్యా! స్వప్రకాశా! శ్రుతా
మేయానందరసస్వభావసదయోస్మీలత్ప్రభావాంచితా! రగిర

క॥ అమ్నాయలక్ష్మసారసమామ్నాతకలాసమగ్ర! యఖిలజ్ఞా! ప్ర
ద్యుమ్నప్రభవసంజ్ఞిక నిమ్నగతోద్ధరణశీలనిజసంస్మరణా! రగిర

మాలిని॥ నిరవధికవిలాసా నిత్యసంపన్ని వాసా! నిరసితగుణదోషా నిస్తులశ్రీవిశేషా!
విరచితబహురూపా విశ్వవిజ్ఞానదీపా! విరహితభవపాశా వేదమార్గప్రకాశా!

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రప్రవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున

యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబునం

బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీశివాయ గురవే నమః.

శ్రీరామకథాఽమృతము

యుద్ధకాండము.

పూర్వభాగము.

షష్ఠాశ్వాసము.

మహిత ధర్మయోగ
క్షేమంకరచరణ! భక్తచింతామణి! తే
జోమండలాంతరుద్యత
కామాద్యరివర్గ నికృతి ఖండన నిపుణా!

తే॥ అవధరింపుము భక్తచిత్తానుషంగుఁ డంగజారాతి యిట్లనె నగజతోడ
రాముసేన నిరత్యయభ్రాజమాన సరభసోత్సాహయాన యశా సమయమునను. ౨

—♦రామసేనల యత్సాహమును విని రావణుఁడు చారులఁ బంపుట.♦—

ఆ॥ చదురుసేసి తనదు సచివులు గొల్వఁగా నుండి దేవకంటకుండు వినియె
మానిమెకము లాజిమల్లులు బలియురు నింగి వగులఁ దార్చు నెఱయుఱుములు.

క॥ విని యెల్లరఁ గనుఁగొని యిట్లనె రక్కసిమన్నెకాఁ డయత్నప్రభవం
బనితర మియ్యది పగతుఱయనుత్తమప్రీతిఁ దెలుపనయ్యెడుఁ దలఁపన్. ౪

ఉ॥ అద్దమరేయి మిన్నగల నార్తురె మార్తురు కల్పకాలమం
దుద్దవిడి నొగ్గి శ్లాఘచునోజ బయల్పడ సంద్రమిత్తటిన్
దద్దయు ఖోభముం బెరసె దాశరథు ల్పరపాశబద్ధులై
మొద్దులభంగి దోపడిరి మోస మిదేమొ యెఱుంగ మింతకున్. ౫

- ఆ॥ ఇట్టి పెద్దమోత లిప్పట్టునం బుట్టు వెనసి నాదుచేని మొనయఁగాంచి
కలుగరానిశంకఁ గలిగించె నవ్వారు మడిసి మరలఁ బ్రదికి మలసి రనుచు. ౬
- క॥ అని పరిసరపరివర్తులఁగని వైశమె చని కృంశిపఁగా నగు వేళ
బనుపడిన హర్షకారణ మనా పతతిదెస నెఱింగి యరుదెండనినన్. ౭
- తే॥ వారు సంభ్రాంతు లగుచుఁ బ్రాకారమెక్కి యనతనూజసురక్షిత నిత్యతేజఁ
గాంచి రాసేన నట్లు మేల్కొంచి మెలఁగు త్యక్తఘోరాస్త్రబంధుల దాశరథుల
ఆ॥ ఉబుకు తెలివితేట లూర్జితం బగు తేజ మంతకన్న మిన్న యైన వేగ
మల్లవారిపట్ల నారసినంతనే యిమ్ము సెడిరి రాక్షసేంద్రు భటులు. ౮
- ఆ॥ హృదయముల భయంబు వదనంబుల విషణ్ణ భావ మట్లు లుటిపడఁగ గుండె
గుబ్బు రనఁగఁ జెదరి గుప్పున ప్రాకార లంఘనం బొనర్చి లంకసేరి. ౧౦
- తే॥ దీనముఖు లయి రావణుఁ దేటిపాఱఁ జూడలే కెట్లా చూచి యచ్చురుకుమాట
యున్నయది యున్నయట్లులే యొక్కఁడేని దాఁపనోపక తెలిపిరంతయుఁ దలార్లు

—♦ చారులు రావణునకు రామసేనల విశేషములు నుడువుట ♦—

- తే॥ కొండచట్టుపల్కొట్టినదుండగీని కొఱలుమగఁటిమి నుడికించి కొఱతవెట్టి
నట్టి జెట్టి నీకొమరుండు మట్టుమీటి నాగుబాములఁ గట్టెఁగా నరవరులను. ౧౨
- క॥ వా రిప్పుడు బంధముక్తులుఁగా రాజిలుచున్నవారు కదనక్షోణి
దారితపాశము లగు మదవారణములభంగి సంప్రవర్ధితకరులై. ౧౩
- ఆ॥ నిష్ప్రకంపభుజులు నిర్ణిద్రు లగు వారి యొడభులం దొకింత యొకఁడ యేని
గంటి గానరాదు కపు లన్న నమ్మైన యమరియున్నవార లభయు లగుచు. ౧౪
- క॥ ఏమని తెలుపుదు మధిపా! యామెయి తేజం బొకంట నగుఁ గా దనఁగా
మామదికీ దోప దింకిట సేమముఁ గూర్పంగ నీక చెల్లెడు ననినన్. ౧౫

—♦ రావణుని విషాదము ♦—

- చ॥ అది విని రాక్షసేంద్రుఁడు మహాబలుఁ డంచితవిక్రముండు నె
మ్మదిఁ గడుచింతతో నెడరుమాపుడు సూపుచు నేపుమీఱ మో
మదిగొని పెన్విషాదమున కై యతిదీనత నోహటిల్లఁ జొ
క్కొదవఁగ నిట్లనెం దనమహోన్నతియుం దలపోయ క త్తటిన్. ౧౬
- తే॥ బ్రహ్మద త్తవరంబులం బ్రధితిఁ గాంచి మొనయు నాశీవిషముల నమోఘములు ర
విప్రకాశములును నగు విశిఖములుగఁ జేసిబంధించెగద యంద్రజిత్తు నరుల. ౧౭
- ఆ॥ అట్టి యస్త్రబంధ మలమ విముక్తు లై యున్నకడఁక వార లుండి రనిన
సందియంబెడంద జాల్కొనుచున్నది మనబలౌఘ మింక మనునె యనుచు. ౧౮

- ఉ॥ వాడిదొలంక బిట్టడరి వాసుకిముఖ్యమహస్సమాఖ్య బే
ర్వాడి మధిప నోపునవి వారక శత్రుల నట్టిశస్త్రముల్
వేడిదొలంగి యిమ్మెయిఁ బ్రవేగము మార్పడ నిష్ఫలంబు లై
పోడిమి దక్కె నాఁగ నిఁకఁ బోరున రక్కసు లోపి గెల్తురే. ౧౯
- క॥ అని యురగ మట్లు రోజుచు ననితర క్రుధ యగ్గలింప నందఱ దెసకున్
దనచూడ్కిఁ బఱపి ధూమాత్మునిఁ గనుఁగొని యిట్లు లనియె తుభితసపత్నా. ౨౦
- ఆ॥ ప్రబల మధిక మైన ప్రధనబలముఁ గొంచు నీవు బొమ్మ వధకు నియతి వారయ
ననిఁ దనర్చు నరుల నటు వానరులఁ గూర్చి నెగడు పౌరుషంబు నిష్ఠ మెఱయ. ౨౧
- క॥ అని పలుకు రాక్షసేంద్రునియనుమతిఁ గొని నతులొనర్చి యరుసంబెసఁగన్
జనె ధూమాత్ముఁడు ద్వారం బెనసి బలాధ్యక్షుఁ గాంచి యిట్లనెఁ దోడ్తోన్.
- ఆ॥ తామసంబు వలదు త్వర పెట్టుము బలమ్మ నేఁ డనుజ్ఞఁ బెరసినాఁడ మిమ్ముఁ
దోడుకొనిచనంగ వొర పంచె నావుడు వల్లె యనుచు నల్లె వాఁ డొన ర్చె. ౨౩
- క॥ ఆనతి కానతు లగుచున్ దోనే వెడలిరి ప్రశస్తితో నెక్కొనుచున్
బూనిక గంటలు బిరుదులు బూని కడ శ్చేడలఁజేయు పురురవ మొప్పన్. ౨౪
- శా॥ ఘోరాకారులు హృష్టమానసు లసంకోచు ల్గదాద్యాయుధ
ప్రారంభోచితహ సైలాఘవులు సంప్రాప్తప్రశస్తాంకు లా
ధారుల్ రాక్షసలక్ష్మీ కుద్భటసముద్ధాటు ల్నిశాటు ల్పొరిం
దా రేతెంచిరి చుట్టి రాతనిఁ దదర్శమ్ము న్నమర్థింపఁగన్. ౨౫
- వ॥ శరశరాసనశూలముద్గరగదాప్రాసపట్టసముసలదండభిండివాలభల్లపరశ్వధంబులు
మున్నుగాఁ గల యాయోధనసాధనంబులు ధరించి మించిన వేడుకమెయి నలం
కారంబులతోడి సన్నాహంబులుపెట్టి ధ్వజంబు లెత్తించి యుగ్యరంబులంబూన్చిన
యరదంబు లెక్కియు, మదోత్కటంబు లగు ద్వీరదంబుల నధిష్ఠించియు,
బవనజవనంబు లగు హయోత్తమంబుల నారోహించియు, సురుచిరభూషణం
బులు ఖరనిస్సవనంబులు నైన ఖరమ్ములపై దిరమ్ముపడియు, రాక్షసవ్యాఘ్రం
బులువ్యాఘ్రంబులయట్లు దురాసదు లై జలదనిర్ఘోషంబుల దెస లద్రువ నర్దనం
బులు సేయుచు సదనంబు వదలి కదనంబునకుం గదలి రంత. ౨౬
- ఆ॥ సింహవృకముఖములు రంహస్సమగ్రంబులట్లు కనకభూషణాంచితములు
నౌ ఖరములు పూను నాదివ్యరథము ధూమాత్ముఁ డెక్కెఁ బరదిధక్ష పరఁగ.

—♦ రావణప్రేషితుఁడై ధూమాత్ముఁడు యుద్ధమునకు వెడలుట ♦—

- క॥ ఖరకరమండలనిభ మతి ఖరనిస్సవన మాధ్యసత్త్వఖరవాహ్యము నౌ
నరదమునఁ బశ్చిమపుగోపురపుం ద్వారమున వెడలి పొడసూపె సఖి! ౨౭

- ఆ॥ అంత సంతసంబు నందుచుఁ జనె రాక్షసాంతకుండు హనుమఁ డచట నున్న
వాఁడు చాలఁ డెట్లు వల నెఱింగినవాఁడుగాఁడొ దేవుఁ డతనిఁ గదియలేఁడొ.
క॥ ఘోరుఁ డసురుఁ డట్లు వెడలఁగ ఘోరతరంబు లన నౌ శకునములు వానిన్
వారింపఁదొడరె వాఁ డవ్వారణము సహించునే ప్రవరుఁ డనఁ జనఁడే. 30
- క॥ స్యందనశీర్షంబున నిష్పందము భీమ మొకగ్రద్ద వ్రాలె ధ్వజాగ్రం
బం దల్లే మిళితము లై కొందలపా తెఱుకసేసె గుణపాశనముల్. 31
- ఆ॥ చిత్రముగను రక్తసిక్తంబు శ్వేతంబునౌ కబంధ మొక్కఁ డపుడు వ్రాలెఁ
గన విరూప మట్లు విన నపస్వరము నౌస్వరము గాఁగ నేల వానిమ్రోల. 32
- క॥ నల్ల గురిసెఁ బర్జన్యుఁడు దల్లడిలెం బుడమి మారుతము నిర్ఘాత
ప్రోలసితపాత మన నై తెల్లముగా వీచె నిరులు దెసలం గప్పెన్. 33
- ఆ॥ చూచిచూచి వాఁడు సొక్కె రాక్షసభయావహము లివి యటంచు వానితోడి
వారు నొల్లఁబోయి రేరాళ మగు విధిచేత కితరు లేమి సేయువారు. 34
- క॥ కాని మృని పోని మృనికా నిమ్మరయంగవలయుఁగద యని యసురుం
డానిమ్మళమునఁ జని కనెదా ని మృగు రాముసేనఁ దతసన్మానన్. 35
- క॥ కాంచి నిరూపించి ధృతిం బెంచి సమీపించి తనరు పృథుదర్పముతో
మించిన రణోత్సుకతఁ దను బ్రాంచితు నొనరింపఁ జేతఁ బట్టెన్ ధనువున్. 36

—♦ ధూమాక్షి వానరసేనల తుముల యుద్ధము ♦—

- శా॥ వానిం గాంచిరి వానరోత్తము లఖర్వస్థేమగర్వున్ సమి
ద్యానోత్సాహవిరాజమానుఁ డతవిద్యామానుఁ దా రప్పుడే
యానేలం దిగఁద్రొక్క నంబరము ద్రోయం జిత్తమం దుంచి జ్వే
లానిర్మోక మొనర్పసాగి రతివేలశ్రీసముల్లాసినీ! 37
- క॥ అవ్వినరరాక్షసులకు నివ్వటిలెం బోరు ఘోరనియతి వనాటుల్
దవ్వల తాలుం దరువులు రువ్విరి హేతితతు లాశరులు నవ్వేళన్. 38
- తే॥ కదిసి దనుజులు శూలముద్గరగదాసి పరిఘపట్టసముల విడల్చిరి ప్లవగుల
భూరుహంబులఁ బగతుర భూమితలసమీకృతులఁ జేసి రట్లు వనౌకసులును. 39
- శా॥ రోసం బొప్పఁగఁ జూప నిస్సృతమహారోపంబు ల టున్నత
ప్రాసంబు ల్బలుకూటముద్గరములున్ రక్షోవరు ల్మీఱి సో
త్పాసంబు ల్పరగించుచుం బఱపినం బా టోర్వ కవ్వనరుల్
వే సాలంబులు ప్రస్తరంబులును వేవే ల్బైపయిం ద్రోచినన్. 40
- ఆ॥ అందుఁ గొంద అడఁగి రడపొడఁగనరాక కొంద అట్లు పడియుఁ గొఱలి హరుల
నటికి రసురు లసుల నానాప్రహరణప్రహతుల నొవ్వఁజేసి రలుకఁ దొడరి. 41

శా॥ ఆవేగంబు సహింప కక్కపులు లబ్ధావేశు లై రాక్షస
ప్రావీణ్యం బుడిచోవ భూధరశిలాపాతంబుల న్నొంచి బి
ట్టావేగంబు ఘటించి యార్చి రదసీయాభిఖ్య లిట్టట్టు లే
మావేదించెద మంచుఁ బ్రోద్ధతరణవ్యాపార మేపారఁగన్.

౪౨

ఉ॥ అబ్బురమయ్యె ఘోరము మహాహవ మన్నెటి నేటుకోల్గనన్
బ్రబ్బుకొనంగ నై కపులు పాదపముల్ శిలలు నిగుడ్పఁగా
నిబ్బరపుంబ్రయోగముల నేర్పొలయం బాలదిండ్లు హేతులన్
గొబ్బున నాటుచుం బ్రబలి కోల్తల సూపఁగఁ గాంచువారికిన్.

౪౩

వ॥ వేగితు లై సాగి చెలరేగి జితకాశు లాగిరిచరవరులు రజనీచరుల నాఁగి బి
ట్టదల్చి కదల్చి తెమల్చుకొననీ కనోకహంబుల ప్రోవులు గప్పియు తాలు
గుప్పియు దంతంబుల ప్రచ్చియు నఖంబులం గ్రొచ్చియు మొగంబు లగల్చియు
గ్రుడ్లు పెకల్చియు దలప్రహారంబులం దలలు వ్రక్కలుసేసియు వజ్రసన్నిభ
ముష్టిప్రఘాతంబులం బలుమేనులు డొక్కలు సేసియు జేతుల నిమిరియుఁ గాళ్లం
జమరియుఁ గొండలు వైచియు గండశిలల ద్రోచియు నుద్దండు లై గండుమీఠిన
వారి గం డడంచి ధ్వజంబులువిడిచి రథంబులు నెఱిచి గజేంద్రంబుల నగేంద్రం
బుల మాటుననుంచి ఖరంబుల శిరంబులు ద్రెంచి తురంగమంబుల నారోహకు
లంగూడ వసుంధరకుం బలిపెట్టి యీసువ్రాక ముట్టవచ్చి పోటులకుం దలపడిన
పొలదిండులం బాలివోని యగ్గలికంబాడిచి బిలుకుమార్చి పేర్చినమారి చిక్కునం
బడినయట్టై రుధిరంబులు గ్రక్కువారును నేలంబడి పొక్కువారును జూర్చి
తులై యనిర్ణీతు లగువారును నధోముఖు లై పన్నుండినట్లు నేలంబడి సన్నసెడి
నవారును సగము పిటుగ మోడ్పడినవారును మొగము దటుగం బాడ్పడినవా
రునుం గాఁ దోడువచ్చినసైన్యం బెల్లఁ బెల్లగించి యెడల్చిన పైరుతీరు ననుకరింప
హతశేషులు నిలువనోపక యేపులుసెడి తూపులు నెడ నిడి కనుకని పెనుపారఁ
బొఱంజూచుసమయంబున.

౪౪

క॥ అలుక దనర భూమాక్షుండు బలుకదన మొనర్చెఁ దనదు పలుకదనము వో
నలికి చనువారిఁ బిలుచుచు ములికిచనుపఁ గపులవంక మొగకొలుపునెఱిగ్

సీ॥ ప్రాసంబుల నొకొండఁ బ్రమథితుల నొనర్చె శోణితవిసరము ల్జాబ్బిలంగ
ముద్గరంబుల మోఁది మురు వడంగించెఁ గొండఱ ముద్దపాకంబు దారసిలఁగ
శూలంబులం గ్రొచ్చి చూపె సి శ్మోకతుల రక్తధారల నిలసిక్త గాఁగఁ
బట్టనంబులఁ గొట్టి ప్రాణము ల్వాపె వేటొడ్డపైఁ బడి కర మొఱక మొరయఁ
బరిఘములను భిండిపాలంబులను విదారింపె నసుల నఱికెఁ జింపె భల్ల
ములను బాణములను మొనయించి భేదించె గపులసేన బిట్టు గాసిపడఁగ. ౪౫

- క॥ భిన్నహృదయు లై మి న్నని మన్ననికనలేక ప్రాణమానంబులపై
నున్నచవి పీడి విడివడి యన్నగచరు లరుగఁజొచ్చి రబలామణిరో! ౪౭
- ఆ॥ ప్రక్క లూడ హృద్విభాగంబులు ఘటిల్ల నెత్తు రుర్ల నాంత్రనిర్గమంబు
దారసిల్లఁ గపు లుదారులు గీ యను నెలుఁగు లెడలఁజేసి రేణనయన! ౪౮
- తే॥ శబ్దబహులం బుపలవృక్షసంకులంబు ప్రహరణాభీల మురురుధిరప్రవాహ
మాప్తపిశితాశనము నయి హరిపలాశ భీమసంగ్రామ మొప్పె నుద్దామచరిత!
- క॥ జ్యోతంత్రీమధురము హిక్కాతాలసమన్వితంబు ఘనబృంహిత సం
గీత క్రమ మాయుద్ధం బాతతగాంధర్వవిభవ మై యొప్పారెన్. ౪౯
- ఆ॥ అట్లు ధనువు దాల్చి యారక్కసుండు కోల్తలకు మొనసి నవ్వుదలకుఁ బ్రాక
విద్రవింపఁజేసె విశిఖవృష్టుల దెసల్గప్పి కపిబలములఁ గదనమునను. ౫౦

—♦ సైన్యముల మర్దించు ధూమాక్షిని హనుమంతుఁడు మడియించుట ♦—

- క॥ ధూమాక్షార్దితసైన్యముఁ దామ్రేక్షణుఁ డగుచు వాయుతనయుఁడు గని క్రో
ధామ్రేడితరయుఁ డై జయసామ్రాజ్యము సిరి వరింపఁ జనుదెంచె ధృతిన్. ౫౧
- తే॥ విపుల యగు శిల యొక్కండు వేర్చి తెచ్చి
పితృసమపరాక్రమతఁ గొన్న పేర్ని హెచ్చి
వానియరదంబుపైఁ ద్రిప్పి వైచెఁ జూచి
యసుర గొదకొని గదకొని యవని కుఱికె. ౫౩
- ఆ॥ ఆశిలాభిఘాత మంది రథంబు సాశ్వంబు సద్వజంబు సశరవరశ
రాసనము సచక్ర మటు సకూబరము నై యంతతోడఁ జూర్ణమయ్యె నపుడు.
- *క॥ మహితుఁ డతం డహితహితుం బ్రహరణయుతబాహుపరిఘుఁ బాటింపక త
త్సహచరనిశాచరస్తోమహానన మదన మని కనలు మనమునఁ జెనయన్. ౫౪
- క॥ సస్కంధవిటపవిటపుల నాస్కందనమున కమర్చి యనిలజఁ డొడ్లన్
“గస్కోత్త్రభో” యటంచుఁ బురస్కృతు లమరు ల్లుటింప రయమునఁ జమరెన్.
- ఆ॥ ఉసులు లెడల శోణితోక్షితు లై తల కాలు సేయు ననఁగఁ గానరాక
కూలి రసురు లపుడు కుంభినిపైఁ జాపకట్టుగాఁగ వాని కదనమునను. ౫౭
- క॥ వారల యమసదనమునకు వీరుఁడు వాఁ డనిచి తొంటివీరునిదెసకున్
వారక పరువిడఁ దోడ్తోఁ జేరువ గిరిశిఖర మొండు చేకొని పెలుచన్. ౫౮
- ఆ॥ వచ్చువానిఁ గాంచి వాఁడు గొంటున బహు కంటకాఢ్య మైన గద నమర్చు
కొని పొనర్చి గాలికొమరుని నడినెత్తి మోఁదె మీఁది కెత్తి మురిసి మురిసి.
- ఉ॥ కొట్టునొ యాతఁ డంచు మది గొం కొకయింతయు లేదు నెట్టనన్
గొట్టెనపో యనంతరము గొండల మందుట గానరాదు చే

పట్టిన శైలకూటము సపత్నుని మస్తకమధ్యమందుఁ బె
నిటతనంబు నెక్కిన నుదీర్ణతమైఁ బడవైచె నార్చుచున్.

౩౦

ఆ॥ విహ్వలుఁడు విశీర్ణ వివిధావయవుఁడు నిరస్తమస్తకుండు నగుచు ననురుఁ
డవనిఁ బడె వికీర్ణ మైన పర్వత మట్టు లమ్మహాజవప్రహారమునను.

౩౧

ఆ॥ పవనసుతుఁడు పగతుఁ బరిమార్చి నెత్తురు టేఱు లెల్లయెడల నెనయఁజేసి
కపులు పూజ లొనరఁగాఁ గూర్పఁగ నజేయుఁ డాజివగను పెడల నలరె నవల!

క॥ ఆఘామాక్షుఁడు మడిసినయోధులు హతశేషు లటుమ నోపక చని లం
కాధిపతి కేఱుకనేసి రగాధబలుఁడు హనుమ భృతియు ఘనభుజ మృతియున్.

౩౩

ఉ॥ కూలెను ధూమ్రవేత్రుఁ డనఁ గ్రోధము శోకము నొక్కపెట్టునన్
జాలుకొనంగ రావణుఁడు సారెకు నూర్పులు వుచ్చుచున్ బరు
ల్సలుట స్వీయు లొత్తిలుట సంభ్రమ ముట్టిపడంగ నెంచి య
క్కాలము వజ్రదంష్ట్రుని నికామబలుం గని సంయతాత్ముఁ డై.

౩౪

—♦ రావణుఁడు వజ్రదంష్ట్రుని కనుచుట ♦—

ఆ॥ పొమ్ము వీరకోటిఁ బాలియింప నగువారిఁగొంచుఁ దొలుత రవిజుఁ గోలుపుచ్చి
రాము ననుజ వ్రచ్చి రమ్మ నీముమ్మరంబే నెఱింగినదియ యెయిదు మనిన.

ఉ॥ ఆతఁడు మిన్న ముట్టి యపు నొఁ దగు నానతిఁ గూర్చి తంచు మా
యాతతుఁ డీడు జోడు నగు నట్టి సురారుల నేర్చికొంచు సం
పాతబలమ్ము లిమ్మరసి పాటున కోర్చెద మంచుఁ జుట్టిరా
నాతటి నుల్లసిల్లె రణ మన్న మహాభరణ మ్మటం చొగిన్.

౩౬

తే॥ రత్న కేయూరమకుటవిరాజితుండు దృఢతనుత్రశిరస్త్రుకోతేజితుండు
నగుచు నలువైచె విలుదాల్చి యరిదళమ్మునవఘళింపంగ నైన యయ్యను వరయుచు.

క॥ సుపతాకాశ్వాలంకృత మపరిమితపుటాప్తకాంచనాంచిత మరదం
బపుడు ప్రదక్షిణగతితో నిపుణుం డతఁ డెక్కె విజయనిర్ణయ మొప్పన్.

౩౮

తే॥ తోడివారలు జతన మైఁ గూడి రపుడు రథములు పతాకికావిచిత్రములు దనర
గజము లుష్ణము లశ్వము ల్భరము లమరసమరభటు లట్టు లొరసిరి సరభసముగ.

చ॥ తరలిరి యష్టితోమరగదాముసలాసిపరశ్వధాదు లా
వరరణసాధనంబు లనివారణమైఁ గయికొంచుఁ గొంకులే

కరిబలము నైరల్లు మను నార్భటు లొప్పఁగ నుద్ధరిష్టుని

ర్భరకుతుకమ్ము దమ్మలమి పాయఁగఁద్రోయఁ బదాతు లత్తటిన్.

౪౦

ఉ॥ సొమ్ముల యొప్పు వస్త్రముల చొప్పు శరముల సౌరు వజ్రఘో
షముల తీరు మేల్పరవసమ్ముల కల్మి యెసంగు బల్మియున్

ద మ్మనివార్యు లంచనఁగఁ దత్పరు లై యమరారు లమ్మెయిన్
బమ్మెరపోకనా కనికఁ బ్రస్థితు లైరి ధరాధరాత్మజా!

20

ఆ॥ తొడరు కొండ లట్లు తోమరాంకుశపాణులజికుశలు లైన యట్టి యంత
లెనసి నడుపఁ దరలె నిభరాజములు మదోత్కటము లుద్భటములు కదనమునకు.

క॥ లాక్షణికములు మహాజవ లక్ష్మితములు సంచరణకలావంతము లౌ

నక్షీణాశ్వంబులపై రక్షస్సాదులు దనర్చి రానైరి సఖి.

23

ఆ॥ అట్లువెడలి ఘోర మగుచు బిట్టార్చుచుఁబరఁగె నబ్బలంబు స్ఫురణ లెసఁగ
వానకారు చొడరఁ బ్రబలి విద్యుద్వ్యతులడర మ్రోత లిడు ఘనౌఘ మనఁగ.

క॥ అంగదుఁడు మెఱయు దక్కిణపుంగవనునఁ జొచ్చి వెడలి పొరిపొరి జని ర

య్యంగద దెలిపెడు శకునములింగాలము లట్లు చూడ నెనసె శుభాంగీ

24

ఆ॥ మబ్బు మాయ లేకె మలసి యాకసమున నుండి యురలె నుల్క లుగ్ర లగుచుఁ

గూసె నక్క లోలిఁ గొఱవి మంటలు నోళ్ళ దొరల మెకము లఱచె దుష్టములుగ

క॥ వికటములు గాఁగ నౌత్పా తికములు పెక్కు లటు దోచ దితిజులు భీతిక

వికలత్వముఁ గాంచిరి తమ కకాలమృతి యొదవు నట్టిఁ డయ్యెనటంచున్

25

ఆ॥ అమ్మహాబలాధ్యుఁ డావజ్రదంష్ట్రుండు దుండగీఁ డనిం బ్రచండతేజుఁ

డుత్సవంబ కాఁగ నొలసెఁ గా కింతయు దలఁకఁడయ్యెఁ దనదు ధైర్యమునను

మ॥ సారిదిన్నిష్క్రమణం బొనర్ప జితకాశు ల్లాంచి రవ్వారి వా

నరవీరు లెసలెల్ల బూరటిల సన్నాహంబుమై నార్చి రు

ప్పర మానం గమకించి రుల్లసన మొప్పన్ సంకులం బైన సం

గర మాపైఁ గర మావహిల్ల నగువీఁక స్మించి రంచద్గుణా!

26

ఆ॥ ఎగసియెగసి తాఁకి రిరువాఁగువారునుఁ గసిమసంగి విజయకాంక్షు లగుచు

నొడఱు లెడల రుధిర మురల నై పుడమిపైఁ బడఁ దొడంగి రపు డపర్ణ! వింటె.

అ॥ చొచ్చువాఁడు వెనుకఁ జూడఁ డాకలనున వివిధశస్త్రములను వినరివినరి

గ్రొచ్చిగ్రొచ్చి కడఁగి నొచ్చి వ్రాలునకాని పోటుకాండ్రు తలఁగుబాటువారె.

ఉ॥ ఒండొరులం గడంకమెయి నుద్భటు లై పొడువంగఁజొచ్చి రా

భండన మద్భుతంబు నెఱబాటులు దీర్చిరి వృక్షము ల్మిలల్

గం డడఁగంగ వైచి రది యా నిది గా దనరాదు హేతు లు

ద్దండతఁ జిమ్మి రాకపులు దానవులున్ దృఢబద్ధ వైరులై.

27

ఆ॥ తాలు మ్రాఁకు లలుఁగు లోలిఁ బ్రయోగింపఁ

బొడమి జ్యాస్వనములఁ బొడవు పెరిఁగి

నేమివాద్యసింహనిస్వనంబులఁ గూడి

యొక్కయెలుఁగు దిక్కు లురలఁజేసె.

28

తే॥ పొదుల నస్త్రము ల్పట్టిపోఁ బొలసుదిండ్లు బాహుయుద్ధ మొనర్చిరిపలుమొగముల
నెదిరి తక్కువపడుదురే యిట్టికలని కెదుగుచూతుగు తా రెప్పు డెప్పు డనుచు.

చ॥ తలముల జానుఘాతముల దారుణముస్థివిదారణంబులన్
బలుచరణప్రహారములఁ బాదపశైలశిలాప్రపాతనం
బుల విదలించి రుద్దవిడిఁ బుల్లలఁ జేసిరి చూర్ణితంబుగాఁ
గలిపిరి నేల రాక్షసుల కాయము లోయనుచున్ బలవంగముల్. ౮౫

తే॥ యుద్ధదుర్మను లవ్వారి యుడుటు మాన్ప వాలె శరవృష్టిఁ గురియుచు వజ్రదంష్ట్రుఁ
డఖిలసంహృత్తికై పాశహస్తం డగుచుఁ దరలి తెరలింపఁ దొడరు నంతకుఁడనంగ.

క॥ బలవంతు లస్త్రసంవిదు లలఘులు నానావిధప్రహరణాఘ్యులు నౌ
పొలదిండ్లు క్రోఁతిమూ కల నలవడి విదళింపఁదొడరి రాఱని యలుకన్. ౮౬

—♦ అంగదుఁడు వజ్రదంష్ట్రుని సైన్యము నడంచి విజృంభించుట ♦—

తే॥ అట్లు ప్రహరించు పెరవారి యాగడంబుదనబలగ ముబ్బడంగు నద్దశయుఁ గాంచి
యంగదుఁడు ద్విగుణావిష్టుఁ డయ్యె నలుకనపుడు సంవ ర్తకాగ్ని నెయ్యంబు దొలఁక.

మ॥ ఒకవృక్షంబుఁ బెకల్చి దాల్చి క్రుధమై నుగ్రాకృతి న్మించి పా
వక కుండోపమ నేత్రయుగ్మమున త్రోవన్ విస్ఫులింగంబు లా
ఱక దోఁపన్ బలుసింగ మొండు గడఁకన్ అంపిల్లి త్సుద్రంబు తా
మెకపుంగుంపుల నట్లు వైరితతుల న్మెక్కాచ్చి చక్కాడఁగన్. ౮౭

ఆ॥ పోరు ఘోర మయ్యెఁ బొలదిండిదిట్టలుగాలు సేయు దలయుఁ గానఁబడక
గొట్టఁబడిన మ్రాని గుట్టల య ప్పైరి హరిహయాఢ్యతేజుఁ డాతఁ డడర. ౮౮

చ॥ అరదము లశ్వము ల్భజము లాశర వాసరవీర దేహముల్
పొరిపొరి నెత్తుఁజేర్ల పయి బోరన దెప్పలుదేలఁగా భయం
కరి యన నయ్యెఁ బృథ్వి యదె కంకణహారకిరీటకోటులం
బరఁగెడు వస్త్రమాల్యముల భాసితె శారదరాత్రియో యనన్. ౮౯

మ॥ పవనప్రేరణ సంబుదంబువలె దుష్పారంబు రక్షోబలం
బవికంప్యంబు ప్రకంపితం బగుచు నొయ్యం గూలుటన్ వైరియే
సవికాసంబు జయంబు గైకొనుటయున్ జన్పించి సక్రోధుఁ డై
జవసత్త్వాఘ్యుఁడు వజ్రదంష్ట్రుఁ డధివజ్రజ్యాస్వనం బొప్పఁగన్. ౯౦

తే॥ అంగదునిఁ దాఁకి శరవృష్టి నతనిబలమునెల్ల ముంపంగ దొరఁకొనె నెడలినట్టి
తనదుయోధులు మొనసి స్యందనములందుఁదనరి తనతోడివార యై తఱుమ నపుడు.

తే॥ వానరులలోఁ బ్రముఖ్యులు వాలి శైలపాదపాదపములు గొంచుఁ బరఁగి రట్లు
వారు మొగకొనఁ బోరతిఘోర మయ్యెఁదత్ప్రహరప్రహారము ల్దవుల నెఱయ.

- శా|| కాలుం జేతులు ప్రీలఁ గొందఱు తల ల్గంపించుచు నేలనై
వ్రాలం గొందఱు గాత్రసంధు లధిమర్మంబు ల్పెడం బేర్చుమై
కాలం గొందఱు నూరుబిండు లగుచు న్నాన్పింప రూపింపఁగాఁ
బోలం బోలక కొండఱు న్మడిసి రప్పారం గృతారంభులై. ౯౫
- తే|| కదిసె ర క్తపూరము మాంసకర్దమంబుమలసెఁ గంకగృధ్రవళగోమాయుగణము
తెగసె నట్టలు భీరులు సొగయ ఘోరదారుణం బగు నాప్రవిదారణమున. ౯౬
- ఆ|| వారు వీ రసంగ వలనులేక విభిన్నపాణిపాదశిరులు భగ్నకాయు
లగుచుఁ బడిరి యోధు లందు నిందును దుర్నివారకాలయోగవశ్యు లగుచు. ౯౭
- ఆ|| గ్రుడ్లు మిడుకరించి కోల్పోక గాంచుచు నున్నయాతఁ డట్టులుండఁ గడమ
పొలసుమేతకులనుఁ బొలమాడ్చి భంజించి రగచరు ల్పవీణు లగుచుఁ దొడరి.
మ|| భయవిభ్రాంతుల హన్యమానుల హతప్రారంభసంరంభులకొ
నయ మొప్పారఁగ స్వీయులం బగఱ సన్నాహంబులం గాంచి యే
మయినం బో యవుఁగాత ము చనురనైన్యాదేష్ట పెన్నిప్పుక
ల్బయ లెక్కం గను లెట్టసేసి యెదిరెన్ బావంగమశ్రేణిపై. ౯౯
- ఆ|| ధనువుమండలమునఁ దద్దయుఁ బొడమెడు శరకరములు దెసలఁ జాలుకొనఁగ
వాఁడు నడిమిప్రొద్దు వేడివెలుం గయి వెలిఁగెఁ గపిబలంబు విహ్వలింప. ౧౦౦
- తే|| కంకపత్రింబులు నజిహ్మాగములు నైన ప్రదరములను విదారించి పొదులుపొదులు
గాఁగ నిగుడించి యవ్వొడు కపివరేణ్యు బలగ మంతయుఁ జీకాకుపడి తలంగ.
క|| ఏపుసెడ నలఁచు నసురుని కోపు సహింపంగలేక గుంటుపడుచు మా
ప్రాపుగదే యని యంగదు దాపున నొదిఁగి రగచరులు దయమానదృశా.
ఆ|| ప్రజలఁబాలనమునఁ బ్రబలు ప్రజానాథు నట్లు లల్లవారి నాదరించి
యదరు వాపి బిట్టు పొదలు నల్క నరాతిఁ జూచెఁ దన్ను వాఁడు చూచుచుండ.

—♦ అంగమనిచే వజ్రదంష్ట్రుఁడు హతుండగుట ♦—

- మ|| కదియంబాతెను దోన యగ్గలిక మై గాడంగ రాకాసి దు
ర్మదుఁ డై మత్తగజంబు బొబ్బమెకము న్మార్కొన్నచందానఁ దా
నదలింపు ల్దగఁ దాఁకె నైంద్రితనయు న్వాప్సాద మొప్పార నా
నద సంచుం జరియించి రయ్యిరువు రుద్యత్ప్రక్రియారంభు లై. ౧౦౪
- తే|| తోమరముల మదేభంబుఁ దొలఁచినట్లు
శరము లొకవేయి మర్మదేశములఁ గ్రొచ్చె
వాలి యాశరుఁ డవ్వాలివరతనూజు
నెన్నక సముద్భటార్భటు లెసఁగుచుండ. ౧౦౫

- ఆ॥ రుధిరఝునిని దోగి రూక్షేక్షణం డాతఁ డొక్కపెద్దమాని నూడఁబెటికి
వజ్రదంష్ట్రవైని వైచె వాఁ డద్దానిఁ బ్రదిలిపడ నొనర్చెఁ బృథుశరముల. ౧౦౬
- క॥ ఆవిబుధవైరి ప్రక్రమ మావిక్రమనిరతుఁ డరసి యా లె మ్మని పెన్
గ్రానం బొక్కఁడు చొప్పడఁగాఁ ద్రిప్పుచు వైచె నాఁరెఁ గడలు చలింపన్.
- ఆ॥ నచ్చుకొండఁ గాంచి వాఁడు లాఘవ మొప్ప
గద యొకండు గొంచు త్కౌతలమున
కుటికి నిలిచె వాజియుక్త మయ్యరదంబు
యంతతోడ సంయుతాంత మయ్యె. ౧౦౭
- క॥ కొండొకగిరి విపులము ద్రుమ మండితముఁ బెకల్చి యెత్తి మార్తుని తల నా
ఖండలపౌత్రుఁడు త్రోచెచు గండరగండఁడు ప్రతాపకలనాంచితుఁ డై. ౧౦౮
- ఆ॥ దాన రక్కసుండు తతతోణితోద్ధారి యగుచు నూర్పు లెడల నవని వ్రాలె
గదయుఁ బ్రక్కతోడుగా దానిఁ గౌగిట నలముకొని విసంజ్ఞఁ డగుచు గారి !
- ఆ॥ అట ముహూర్తకాల మటు లుండి మైకంబు విచ్చి చనినఁ గ్రోధవివశుఁ డగుచు
నంగదుని యురంబునం గదఁ గరమునఁ బూన్చి పొడిచె దెసలు భోరుకొనఁగ.
- ఉ॥ పోటు సహించి యుద్ధవిడిఁ బొల్చి సురారి గదన్ హరింప వాఁ
డోటమి లేక పైకొని నియుద్ధ మొనర్పఁగడంగె నిర్వురున్
సూటిగ నిల్చి మార్కొనిరి చొక్కుచు నెత్తులు గ్రక్కుచుం గ్రుధం
బాటిలు దార్ధ్య మబ్బురముపా పెడఁ గాంచెడువారి కబ్బుఁగన్. ౧౦౯
- ఆ॥ ఎడసి కదిసి పొడిచి యెగిచి వాలి కడంక సూపి బిట్టడంచి యేపుమాపి
పోరి రొండొకొండఁ బొలియించు తలఁపుల వక్రబుధులఁ బోలి వార లపుడు.
- వృత్తి॥ ప్రహరజనితశ్రమాపలపనంబు లొప్పారఁగా
నహార్యవరధైర్యు లట్లడరి పోరు నాలో ననో
కహం బొక్కఁడు చర్మఖడ్గములఁ దాల్చెఁ గన్మాటి య
య్యహర్పతిసమప్రభుం డగచరేంద్రుఁ డత్యుద్ధతిన్. ౧౧౦
- క॥ వాఁడును నట్టివ కొని తనుఁ బోడిమి మొగకొనుచు నుండఁ బొడుచుకొనిరి వె
న్మాడక యెడచూడక పెను సూడెదలం గ్రాల నైంద్రసుతుఁ డాశరుఁడున్.
- క॥ చిరకాల మట్లు కలనునఁ జరియించిరి చిత్రగతుల సమదూఃఖసుఖ
స్ఫురణల నొప్పారిలి తత్పరిక్రమము లొఱపు నెఱవెఁ బద్మదళాక్షీ ! ౧౧౧
- తే॥ ర కసి క్రవణాంకసంర కతనులు వారు సంపుష్పితపలాశవరతరువు ల
నంగఁ బొల్చిరి జయకాంక్ష ననుచువేడ్క నిర్దయప్రఘాతములకు నెలపుపడిరి.
- క॥ అంతట నిరువురునుఁ బరిశ్రాంతుల యై యవనిఁబడిరి జానుతలము ల
మ్మంతున నూతలుగా సంక్రాంతాన్యోన్యప్రహరఘటకృత్యమునన్. ౧౧౨

చ॥ ఒకనిముసంబులోఁ దెలివి నొంది హరిండుఁడు దండతాడన
ప్రకరణరోషితం బయిన పన్నగమున్ బురుడించి లేచి పా
వకరుచులం గను ల్పెగడ వర్ణ్యగుణాంకితకింకిణీకమున్
సుకృతము నైన ఖడ్గమును స్రుక్కక గైకొని నిశ్చితాత్ముఁ డై.

౧౧౯

—♦ అంగదుఁడు వజ్రదంష్ట్ర వధించుట ♦—

ఆ॥ వజ్రదంష్ట్రుఁ డట్లై వఱలఁ బైకొని వాని విపులశరము రోషవృత్తనేత్ర
మపుడై కోసె వ్రాలె విపులపై నది యట్లుఁ బాసి యవల నదియుఁ బడియె నవల!
మ॥ హతుఁ డై కూలిన సైన్యనాథుఁ గని దేవారు ల్భయభ్రాంతు లై
తతదైన్యానననము లై హరివరు ల్ద మ్మొక్కటం దాడ్యమా
నత నొందింపఁగ మ్రొక్క వేల్పు పిలువ న్బా) పంచు లే దంచుఁ బ్ర
స్థితు లై వ్రాలిరి లంకలోఁ బగతు తాక్షేపింప తేఁ డొల్లఁబోన్.

౧౨౦

ఉ॥ వజ్రధరప్రభావుఁ డలవాసవిసూనుఁడు వజ్రదంష్ట్రునిన్
వజ్రసమానసారు ననివార్య సుర ల్వాగడంగ వృతునిన్
వజ్రయపోలెఁ బేర్చు నని వ్రచ్చి ప్లవంగమరత్నమాలకున్
వజ్రమణింద్ర మై మెఱసె వారనిబీరము వన్నె కెక్కఁగాన్.

౧౨౧

తే॥ వాలిసుతుచే నిహతుఁ డైనవాఁడు వజ్ర
దంష్ట్రుఁ డనుమాట విని యుల్కి దశవదనుఁడు
తనబలాధ్యక్షుఁ గాంచి యిట్లనియె నాతఁ
డంజలిఘటించి యభిముఖుం డై వినంగ.

౧౨౩

—♦ రావణుఁడు ససైన్య నకంపను యుద్ధమున కనుచుట ♦—

క॥ అనుపదమె తరలఁదగువా రనుపమవిక్రములు నటు దురాధర్షులు నౌ
మనయోధు లకంపనుఁ గొని ఘనుఁ డాతఁడె సర్వనేతగా నగుచుండన్.

౧౨౪

తే॥ ఎఱుఁగు నఖిలశస్త్రాస్త్రంబు లెదిరి నొంప
స్వీయులను మన్పఁ దెఱుఁగు భాషింపఁ గలని
వలను లూహింప నేర్చినవాఁడు నాదు
భూతిఁ బెంప నౌ కృతి సమవేతుఁ డెపుడు.

౧౨౫

ఆ॥ సంగరం బటన్న జాడఁ జేనకు మూరగాఁగఁ బెరుఁగు నితఁడు గదిసినపుడె
రాముఁ దమ్ముఁ బ్లవగరాజు ముట్టి జయించునితరబలముగోల యెన్ననేల!

౧౨౬

క॥ అని యానతిసేసిన నది తనయానతి యా పెఱింగి తరలె న్నతిఁ గూ
ర్చి ననుచు సుమహోల్లాసంబునఁ బొదలి యకంపనుండు భూధరతనయా!

౧౨౭

- సీ॥ త్వరపెట్టె నానాప్రహరణుల భీమదర్శనుల భీమాక్షుల రాక్షసులను
మొనయించె గుండలమ్ముల జోడు వజ్రాంగిజోడు తోడుగఁ దోడుతోడ మెఱయ
నారోహణ మొనర్చె నఖిలసాధనముల సన్నద్ధ మై యున్న స్యందనంబు
నిగుడించె నుచ్చైస్థనితనిస్వనంబుల మేఘమట్టిఁడ యగు మేను దనర
వెడలె బిరుదము ల్వీఁ డతివీరుఁ డనఁగ ఘనబలౌఘపుఁదరఁగలఁ గలసి యుష్ణ
రశ్మితే జట్లు బలుతేజు రాజిలంగ గంపితారాతినివహుఁ డకంపనుండు. ౧౨౮
- క॥ దేవాసురాహవముగా నావానిఁ దెరల్పనేర రమరవరులు న
ట్లా వెరవునన యకంపనుఁ డై వెలసెను వాఁడు సురవరాచ్చితచరణా! ౧౨౯
- ఆ॥ ఆయుయుత్సుఁ డట్లు లరుదేర నూరక లేటమొగము వడియె ఘోటకౌఘ
మదరె వామనయన మాననంబు వివర్ణమయ్యె మాఱుపడె గళారవంబు. ౧౩౦
- క॥ సుదినమె దుర్దినమయ్యెనుఁ గదిసె న్మారుతము రాక్ష్యకలితం బగుచున్
వదరెను ఖిగములు మృగములు ప్రదుష్టభీకరము లైన పలుకుంబడులన్. ౧౩౧
- తే॥ ఉపచితస్కంధుఁ డగుట సింహాపమితుఁడుచాలువిక్రమనిరతి శార్దూలసముఁడు
లెక్కసేయఁ డుత్పాతము ల్మిక్తుటముగఁగానఁబడెనేని ననివంకఁ గడఁగుఁగాని.

—♦ రెండవనాటియుద్ధము ♦—

- క॥ సాగరము త్సుభిత మయ్యె మహాగమములు పాదు లెడరి యటు నిటు పడె ది
గ్భాగములు మ్రోసె దనుజుల యా గము లాగము లొనర్చునపుడు పురంధ్రీ!
- క॥ ద్రుమశైలాయుధు లాహరి చమూపతులు యోధులును బ్రసక్తి నివిని ర
త్తుముల మగు నులివు దోడ్తో నమరిరి తలపడిరి యుద్ధ మతిరొద్రముగన్. ౧౩౪
- ఆ॥ అపుడు రామరావణార్థసమర్పిత దేహు లైన రెండుతేగలవారుఁ
బోరిరలఘుబలులు పోరిఁ బరస్పరవిజిఘాంస నెరయుచుండ ఘనరయమున.
- క॥ వారని యారవ మొదవెను,వా రని నొండురులఁ బొడుచువలనునఁ దఱుచై
వైరనివేశంబున ననువై రని వేల్పులకుఁ గూర్చు నామంత్రణ మై. ౧౩౫
- సీ॥ క్రోధంబువెనిచిన కోల్తల నొండొండ నభిగర్జితంబు లట్లతిశయిల్లె
నరుణవర్ణం బయి యవనిజంబు పరాగ మంతరాలం బెల్ల నాక్రమించె
దెర వైచినటు లయ్యెఁ దెలిరంగునఁ గడంగు కొండొక భూక్షోదమండలంబు
పాట లాటలు నందె పరఁగె నేయంకంబు గానరాదనుచు నిష్క్రాంతి లాడఁ
గపులు గపుల నఱుమఁగా రాక్షసులు రాక్షసులనె పొడువ నెన్నఁ జోద్య మనిరి
కాని చోద్య మొకఁడు గానరాదెట్లునుఁ గలిత సత్ప్రియోగగతులు వారు. ౧౩౬
- క॥ భూ భర ముడుపందొడరిరి భూభవము రజంబు నట్లె పొడవడఁగింపం
గా భీకరి రక్తమయింగా భీమా!ర్పురి నొకొండు గల్పించి రొగిన్. ౧౩౭

- ఆ॥ క్రోధజనిత రక్తకూలంకష పరాగ మెత్తి వైచి వార్ధి నెఱసి మెఱసి
బహుకబంధములనుఁ బడఁద్రోచుకొని చను తెంత దాని కప్పు డేణనయన! ౧౩౯
- క॥ రంగస్థల మపు డోప్పెఁ దురంగముఖాంగష్టవంగరాక్షసకలనా
ప్రాంగణ మగుచుఁ గన్నారం గన్నా రవ్విబుధులు రభస మెసంగన్. ౧౪౦
- ఉ॥ కొండలు తాలు మ్రాఁకులునుఁ గొంచు హరిండు లతండు లాగదా
మండలశక్తిముఖ్యముల మానుగఁ బూనుచు రాక్షసుల్ రణో
ద్దండులు బౌహుదండముల దర్ప మెల్లర్పగఁ జేయఁద్రోయ నా
రెండురకాలవారు నయి రేగిరిపో గిరినందిసి! యనిన్. ౧౪౧
- తే॥ హరులు రాక్షసులం గొట్టి యడ రడంచి రట్లు రక్కసు లవ్వారి నలఁచి పేర్చి
రాహవము హవ మై పశుహననమునను బొనరె నవ్విధిసాధనంబులు దలిర్ప.
- క॥ దారుణశస్త్రాస్త్రంబులఁ దారుడుగక పొడుచుచుండఁతఱి రక్కసులన్
బోరునకుం బురికొల్పెంబో రుషితుఁ డకంపనుండు భూరితరముగన్. ౧౪౩
- ఆ॥ ప్లవగు లూరకుండుపాటివారలఁ తే మ హాద్రుమాశ్మవితతు లరసి తెచ్చి
తవిలి పగఱ నటు విదారింతు తత్సాధనములు గొండు వారి సమయఁజేయ.

—♦ మైందస్వివిదాదుల విజృంభణము ♦—

- క॥ అంతకుమును నలకుముదులు నంతకసన్నిభులు మైందుఁ డల ద్వివిదుఁడు వి
క్రాంతు లయి సైన్యముఖమున నింత యనఁగరాని దర్ప మిరవుకొనంగన్. ౧౪౪
- ఆ॥ రక్కసులనుఁ బొదివి రాపాడిరాపాడి విఱిచివిఱిచి చెట్లు విసరి విసరి
చక్కుచేసి రేర్చి సంఘసంఘములుగా నాప్రతాపతపను లతిరయమున. ౧౪౫
- క॥ వానరసత్తము లమ్మెయి నౌ నెఱిఁ దమవారి నులుము టారసి క్రోధం
బూనిన యాకృతి తానే కా నోపు ననంగ నయ్యకంపనుఁ డంతన్. ౧౪౬
- ఆ॥ పరమకార్ముకంబుఁ బట్టి యాడించుచు వహ్నికుండ మనఁగ వదన మొప్పు
నల్లవారి తెఱఁగు నంతయుఁ దనయంత కెఱుక సేయువహిన యిట్లు లనియె.
- సీ॥ కాంచితే యెట్లు లలంచుచునున్నారొ లంకౌకసులఁ గపు ల్బంకదక్కి
చట్లు గుట్టులు వైచి చర్లాటలాడంగ నేర్చినార మటంచు నేటుకొనిరి
బలియుర మని యొడ్లఁ బొటిసేయరు వీరు భీమకాయులు పెచ్చుపెరిగినారు
మద మడంచినఁ గాని మలఁగిపో రీనాఁటి దౌ పోర నాచూడ్కి కబ్బినారు
గాన సత్వరముగఁ గడపుము తే రంత లెకయువారినెల్ల నీక్షణంబె
పొల్చు బాణవహ్నిఁ బూర్ణాహుతిఁ బొనర్చి విజయలబ్ధిఁ బేర్చి వెలయువాడ.
- క॥ ఈసమరశ్లాఘుల నిపుడే సమయించెదను జూడు మింఁక ననుచున్
జే సారించి విశిఖముల వేసారక విడువఁదొడరె విబుధస్తుత్యా. ౧౪౭

తే॥ ప్రజవనాశ్వంబులం బూన్పఁ బరఁగినట్టి రథముపై నుండి హరివీరరాజుఁ గదిసి
యాజుఁ జక్కాడఁదొడరె ననంతములుగ నిశితనిర్మోకశరఫణు ల్నెఱి నిగిడ్చి.

ఆ॥ వాని నెదిరి నిల్చువారె లే రై రందుఁ బొడిచి గెలువఁ నిచ్చుఁ బూనువార
లెవ్వ రింక దెసల కెగసి పాటంజూచి రలఁతిఁబోని తూపు లలముటయును.

—♦ ఉద్ధతుఁ డగు నకంపను హనుమంతుఁ డెదుర్కొనుట. ♦—

క॥ భంగపడి మృత్యుముఖమున సంగాతులువడుటఁ గాంచి సరభసుఁ డై న
ర్వాంగముల రోస మెగువ నభంగుఁడు హనుమ పట తెంచె బా టెడలింపన్.

ఆ॥ అమ్మహాబలు న్మహాబలసంభూతు న్నాష్టవంగయూధపాగ్రగణ్యు
నాజివీరు లరసి యతిహృష్టు లై చుట్టి యెగసి యెగసి యాడి రిందువదన!

క॥ బలవంతుఁ బెరసి తారుం బలవంతుల యాదు రెంత పాలసు లైనన్
బలవంతుల కతిబల మగు బలమొదవఁగ నేమిచెప్ప బలవైరినుతా!

తే॥ అటు లవస్థితుఁ డచలాభుఁ డైన హనుమఁ గని యకంపనుఁ డుద్ధతి గవియఁబాటె
నొగి శరాసార మొదవించు నోజ మించు జన్య మొనరించు లీలఁ బర్జన్యుఁ బోల.

క॥ వైరి నిగుడ్చు శరప్లుతి తీరెన్నక తద్వధార్థధీవృత్తి మయో
త్పారపరపార మెనసెను సారబలుఁడు మారుతాత్మసంభవుఁ డలుకన్.

తే॥ తనువుననుఁ జొచ్చెనే నుచ్చిచనెనయేనియునుఁ దదీయాశుగాహతి కోహటింపఁ
డాశుగాత్మజుఁ డాశరు నభిగమించె భూమికంపంబు నొడగూర్చి పొల్చు గతిని.

క॥ దీప్తిస్ఫురితుఁడు సుగ్రీవాపుం డరి నలముతఱి మహాతేజముతో
సప్తార్చిర్నిభుఁ డయ్యెను బ్రాప్తాశం బగుచు రూపు ప్రబల సురూపా!

క॥ ఒకగిరిఁ బెకలించెను దా నకరణుఁ డను మాట యేటి కని యద్దానిం
బ్రకటముగఁ ద్రిప్పె నొకచే సకలాత్ముని భక్తుఁ డాత్మసంరంభుం డై.

క॥ పొరి దుమికె నకంపనుపైఁ బురందరుఁడు నముచి బొడువఁబోయినగతి వాఁ
డరసెఁ దనయాత్ర మరనెలశరముల నమ్మహిధరమ్ముఁ జక్కాడె ధృతిన్.

ఆ॥ అటు విశీర్ణ మైన యాకొండ వైచి యగ్గలిక దర్పమునుఁ బ్రకాశిలంగ
దాని కన్న నుచ్చితం బగు నశ్వకర్ణాఖ్య మగముఁ దూర్ణ మాక్రమించి.

క॥ దానిఁ బెఱికి దెస లద్రువంగా నార్పుచుఁ ద్రిప్పు లిడుచుఁ గదనాంగణముం
బూనిక నగలించుచు బలు జానువులం దరులు గిరులుఁ జమరుచుఁ బెలుచన్.

ఆ॥ పదరి రథుల హస్తపకులఁ దొరంగికులనుఁ బదాతులనుఁ దదనుపదముల
తోడ ననుపదంబె తూటాడఁదొడరె సంక్రుద్ధుఁ డగుచు ననిలుకొడుకు గడిమి.

ఆ॥ అట్లు చుట్టుకొనిన యాకారుచిచ్చులోమిడుకు మిడుత లగుచు మడియు తనదు
బలగములను గాంచి పట తెంచె నంతకుండితఁడు నిజ మటంచు నెదఁ దలంచి.

- క॥ ఆయోధవరుఁ డకంపనుఁ డాయోధనమునకు నిక్కి యార్చెఁ గడంకన్
బోయెం గ్రోధముత్రోవంబో యెదిరి జయింతు ననెడు బుద్ధి దివియఁగాన్.
- క॥ పదునాలుగు నిశితము లగు ప్రదరముల విదారణములఁ బటపి హనుమనిన్
బదరి ప్రభేదించె నసురుఁ డదె మూలం బయ్యె వాని యంతమున కుమా! ౧౬౭
- తే॥ మఱియు శరవృష్టిఁ బటఁగించె మహితు నతనిఁ
బాప రక్షోవరాసీకపాలుఁ డడరి
హనువు దాకి చిటుతనాఁడె యైంద్ర మశని
మొక్కవోయె నటంచు నమ్మొటెటుఁగఁడు. ౧౬౮
- మ॥ అలుఁగు ల్లాడఁ బ్రరూఢవృక్ష మగు నయ్యద్రీంద్ర మట్లొప్పెఁ జి
ప్పిలు నెత్తుర వికాస్యశోకతరుసంస్థితత్వముం గాంచె భా
సిలు భాసంపదతోడి రోసమున నిస్సీమం బధూమంబు నౌ
ప్రలయాగ్నిం బురుడించె వాఁడు భువనప్రారంభసంభావితా. ౧౬౯

—♦ హనుమంతుఁ డకంపనుఁ జంపుట ♦—

- ఆ॥ ఉత్తమము మహీజ మొక్కఁ డుత్పాటించి యామహీజశోక మపనయింపఁ
బాడమినట్టి ఘనుఁడు భువి చెస ల్గంపింపఁ ద్రిప్పి యసుర శిరము ద్రెవ్వనేసె. ౧౭౦
- క॥ వాతాత్మజకృతవృక్షాఘాతంబున వాఁడు గూలఁ గదనక్షోణిన్
స్థిత మగు మేను నులియఁగ నాతత మరదంబు శిథిల మై రాలంగన్. ౧౭౧
- క॥ క్షీణికంపంబున ద్రుమముల గతిఁ గంపితు లైరి తా రకంపనుఁ డటు సం
హృతుఁ డౌట గని నరాదులు మతిఁ బాసిరి ప్రహరణముల మఱచిరి సురుచీ.
- ఆ॥ కాందిశీకు లైరి కడల కమ్మెయి నసంకీర్ణు లైరి ముక్తకేశు లైరి
భజ్యమాను లైరి భ్రాంతు లై రసురులు స్విన్ను లైరి శ్వసితవితతు లైరి. ౧౭౩
- క॥ వెనువంకఁ దిరిగిచూచుచు ఘనభయమునఁ దొట్టుపడుచుఁ గాల్చిల్పఁగ లే
కనుగతుల నగలఁ దిట్టుచు జని రిరవున కెట్టులెటులొ సారసనయనా! ౧౭౪
- ఆ॥ పూజసేసి రెలమిఁ బొందిరి కపివరు లెల్ల రనుమఁ జేరి హితముఁగోరి
పొగడి రుల్లసిల్లి పొగడె నవ్వాఁడు మీ సాయ మెంతకైనఁ జాలు ననుచు.
- క॥ జితకాశు లతిస్వరభృతి నతిహర్షోల్లాసు లగుచు నార్చిరి రణభూ
గతులం బగతుర నీడ్చిరి బ్రతినిహతుల జీవయుతుల బ్రాణవిరతులన్. ౧౭౬
- క॥ బలి బలములతో గెల్చి ప్రబలు హరిఁ బురుడించి వఱలెఁ బరకాలు మహా
బలు సబలు నసురుఁ గూల్చి సుబలుఁడు మహాబలునిపట్టి బలరిపువంద్యా!
- శా॥ వీరశ్రీఁ దనరారు మారుతి ననిర్వేదుం బ్రశంసించి రీ
శూరుం బోలునె యొం డటంచు సుర లాచోద్యంబునం బొంగుచున్

ధీరుం డారఘనేత లక్ష్మణుడు సన్నితుండు సుగ్రీవుడు
సారోదారుడు దైత్యనాథుడును బ్రస్తావించి రస్తాఘు లై.

౧౭౮

ఆ॥ కదనరంగమున నకంపము డీల్గిన వార్త వినియె దనుజవల్లభుండు
గాంచె సచివవరులఁ గడుదైన్యము మొగాన వ్రేలుకాడఁ దలఁకు విధముతోడ.

—♦ అకంపనమరణదుఃఖితుఁ డై రావణుడు పురిం దిరుగుచుఁ బ్రహస్తున కానయిడుట ♦—

ఉ॥ ఒక్క ముహూర్త మేమనుచునో మదిలో గదియించి యెంచి యా
యక్కఱ గల్గు చుట్టముల కందఱకు నివినిపించి తోడనే
రక్కసిఁజేడు నల్లడల రాణువ లారయఁబోయెఁ బ్రాహ్లామం
దిక్కలు గాంచుచుం దిరిగె నిక్కము చక్కటి కెక్కు వృత్తితో.

౧౮౦

ఆ॥ అట్టి వైభవంబు లందిన యాపురి ముట్టికోలుఁ గాంచి మొక్కపైపు
గతి దలంచి యలుక గారింపఁ దత్కాల మాప్రహస్తుతోడ ననియె నిట్లు.

ఉ॥ యుద్ధవిశారదుండవు నయోల్లసితుండవు నీ వెఱుంగవే
బద్ధయ కాఁగ నిప్పురి విపాశ నొసర్పఁగ నేల్చివారి నీ
బుద్ధిఁ దలంపు మొం డెదియుఁ బోలదపో యరిమర్దనంబె సం
బద్ధము గాన నీనెఱినిఁ బన్నుము పన్నగు నర్థ మింకిట.

౧౮౨

క॥ నేనో ఘటకర్ణుడొ నాసేనాపతి వీవొ యింద్రజిత్తో నికుంభం
డో నేటిభార మింతయుఁ బూనఁగ నగువార మిట్లు బుద్ధిఁ దలంప.

౧౮౩

ఆ॥ కాన నట్టిసీపు కదలుము ప్రబల మాబలముఁ గొంచు విజయపట్ట మెనయఁ
గొమ్మమెకము లెచట గొనకొందు రచ్చటు నందు నీవ్రతాప మతిశయిల్ల.

౧౮౪

క॥ నీనిర్యాణంబున న వ్వానరవాహిని స్వతశ్చపల చపలత్వం
బానెఱిఁ గాంచదె నిను నీతోనార్పు లెసంగనడరు భూర్వహులఁ గన.

౧౮౫

క॥ తరళు లవిసీతు లవ్వానరు లిభములు ననుచు సింహనాదము నట్లే
సరభసుడ వైన నీవిస్ఫురితార్భటి నోడ్చి యింకఁ బొడవుపడుదురే.

౧౮౬

ఆ॥ బలము సెదరి నిల్వఁ బట్టులేక సుమిత్ర కొడుకుతోడ రామకువలయోగుఁ
డవుడె నీకరమున కందు నెవ్వారటఁ బొంగి కోల్తలకుఁ గడంగువారె

౧౮౭

ఆ॥ యుద్ధ మొనరఁ జేసి యూడుటో నిల్చుటో శ్రేయ మూరకుండి చెడుట మేలు
గాదు నామతంబు గద యిట్లు నీతలం పిదియొ వేటొ యన్వయించి యిడుము.

—♦ ప్రహస్తుడు తేనితోఁ దగుమాటలాడి యాయత్తుఁ డగుట ♦—

క॥ అని రక్షోవిభుఁ డడిగిన ననుపమజవసత్త్వఁ డిట్లు లనియెఁ బ్రహస్తుం
డనుపద మసురేంద్రునితో దనుజగురుఁడు పలుకుచొప్పు దార్కొనుచుండ.

- మ॥ కుశలు ల్మంత్రులు నీవు నేనుఁ దొలుతం గూడంగ నై మంత్రమున్
విశదంబుం బొనరించినారమకదా వేయేల యావేలఁ బ
స్వశము ల్వాల్పడలేదొ నేటుకొనమో పారంబుఁ గన్గొంట గా
క శమంబొప్పునె యిప్పుడొండు మదిఁ జక్కం గూర్తునే యింకిటన్. ౧౯౦
- ఆ॥ సీత నొసఁగి సంధి సేయుట మే లంచు నట్లుగాకయున్న నరుల ముట్టి
పడుట నిజ మటంచు భావించితిని నాఁడు బ్రథితు లట్లె నేర్చి పలికినారు. ౧౯౧
- క॥ అదె దృష్టం బయ్యెను నేడది యిది యని యెన్న నేల యలఁతిపడక యా
నదనునఁ బొడిచిన గెలుపో సదమలపరలోకగతికిఁ జనుటో యొప్పున్. ౧౯౨
- శా॥ నీచేఁ బూజల దానమానముల నున్నీతంబులం గొంటి బల్
సాచివ్యంబున నుంటి మంటి గృతులం జాల్కొంచు మేల్కొంచు ని
ష్ఠీచారిత్రము చొప్పడంగ హిత మా నె ట్టులేకాక యొం
డొ చీ కెంచెడువాడనే మదిని మద్యాధార్థ్య మూహింపవే. ౧౯౩
- ఆ॥ పుత్రదారధనవిభూషణవిభవము ల్వీడినాడ మేలి వెర వెటింగి
వేల్పు జీవితంబు విధియు క్తముగ రణవేదిఁ దావకార్థవృత్తి నెగడి. ౧౯౪
- క॥ అని పలికి వాహినీపతి తనయోధుల యూధపతులఁ దద్దయు వేడ్కం
గని సమకూర్చుడు బలముల ననితరముల కాఁగ నింక ననికిం దరలన్. ౧౯౫
- ఆ॥ నగచరౌఘ మెల్ల నాదుబాణాశని వేగనిహతి నుసులు వీడి వ్రాల
మలవి పొలసు లొరసిమాంసాదములు పక్షు లెదలఁ దృప్తి మించి పొదలుఁగాత.
- మ॥ అని సేనాపతి యాజ్ఞసేయఁగ బలాధ్యక్షు ల్ససంరంభు లై
చని సంగ్రామబలౌఘముల్ దొరసి నిష్క్రాంతం బొనర్పంగ నై
రి నిమేషంబున లంక వన్యగజముల్ రెమ్మంగ నెట్టు లా
దనుజు ల్సాస్త్రులు గ్రమ్మ సంకులయ కా దర్శింపనయ్యెం బొరిన్. ౧౯౬
- ఉ॥ వేలిమి వేల్చువారు పృథివీసురులం గని మ్రొక్కువారు మే
ల్పాలును దండలుం గొని యపూర్వజపప్రణిధానము ల్గం
బోలఁగఁ దాల్చువారు బలిపూజలవంక మెలంగువారు నై
రాలలి లంకలోఁ గలుగు నందఱుఁ దొందరపాటునన్ సఖి! ౧౯౭
- క॥ హవిరాజ్యహోమగంధము లవిరళముగఁ దాల్చి యనిలుఁ డంతట వీచెన్
వివర మొనరించె రక్షఃప్రవరప్రస్థానరభసపద్ధతి నదియున్. ౧౯౮
- ఆ॥ పేర్చు విండ్లు దొనలు వివిధాయుధంబులు పోల్చుజోళ్లు మేలి బొమిడికములుఁ
దాల్చి సత్వరముగఁ దరలిరి రావణుఁ గాంచి రాప్రహస్తుఁ గలుసుకొనిరి ౨౦౦
- క॥ ఆరాక్షసు లందఱు దగువారువములఁ దేర్ల సమదవారణముల న
ధ్యారోహించిరి ప్రస్థానారంభము దెలుప భేరు ల త్తటి మొరసెన్. ౨౦౧

- సీ॥ నిఖిలదివ్యవిమాననివహంబు దులకించు శ్రీల సంచున ధిక్కరించునదియు
రవిచంద్రమండలారంభకంబుల నిజసర్జనం బను వార్త జాటునదియు
నొడిసినఁ దిరుగ దీయురగధ్వజము చక్క దిలకింపరాదంచుఁ దెలుపునదియు
రెక్కలు గల నంచు నిక్కకు మోగరుడీ! యనుతేజీల నెనయునదియు
సజ్జకల్పితంబు సకలార్థసమవేత మలఘుయంత్రచోదనాన్వితంబు
భీషణారవంబు వృథులంబు నౌ రథమెక్కె నయ్యమాత్యుఁ డిను ననుజ్ఞ. ౨౦౨
- క॥ లంక విడిచి వాఁడు నిరాతంకుం డై బయలుదేరు తటి మ్రోసె నెతా
సంకులు డక్కలు బూరా లింకం దగునవియుదిక్కు లెక్కం బెలుచన్. ౨౦౩
- ఆ॥ బలము ప్రబల మతని బలిసి యార్చుచు రాఁగ నదియు నిదియు నొక్కఁ డై తనరౌ
దెసలు ఘూర్ణిలంగ దివ మబ్ధి నెరయంగ నగుచుఁ బ్రలయఘనఘనారవమున.
- వ॥ భీమరూపులు మహాకాయులు నగు నరాంతకకుంభహనుమహానాదసమున్నతు
లను నలుపురు మానిసిదిండి మన్నెకాండ్రు తనదుమన్ననల విన్ననువుఁ గాంచు
వారు. వైరి పే రన్నంత బేరలుక మూరకుం బాటగా సాఁగువార లాసర్వసేనా
ధీశుం బరివారించి రయ్యనసరంబున. ౨౦౪
- క॥ సన్నద్ధకంకటము సంపన్నం బిభయూధనిభము బలతేజస్సా
రోన్నతము నౌ బలముఁ గొని పన్నుగఁ బురి వెడలె నతఁడు ప్రాగ్ధ్వారమునన్.
- ఆ॥ సాగరౌఘ ముబికి చనుదెంచెడు నటంచు నెదిరి బలమువార లెన్నుచుండఁ
గదిసె వాఁడు ప్రలయకాలాంతకయముండు నాఁగ నాగనాసికాగురూరు !
- క॥ ఘననిర్యాణ స్తనితం బనంతరం బగుచు స్వీయ మనుగజనము న
స్థైరయఁగ లంకం గల భూతనివహ మార్తస్వరములఁ దద్ద నిగిడ్చెన్. ౨౦౫
- ఆ॥ మొగిలులేని మిన్ను మొగకొని మాంసాస్రభోజి పక్షిరాజి భోరుకొనుచుఁ
జుట్టె నాజి రథముచుట్టు నపక్రమముననె యసుర చేటు మూఁడు టనుచు.
- ఉ॥ నక్కలు నోళ్ళ మంటలు ఘనంబుగ వెల్వడఁ గూసె నుల్కు లా
చక్కటి మిన్నునం బొడమి చాల్పుగ వ్రాలె సమీరవిక్రమం
బెక్కటి కర్కశంబనుచు నెన్నఁగ దోచెఁ బరస్పరాగ్రహం
బెక్కుడుగా సిరు లైరల నేర్పడె నాగ్రహమండలంబునన్. ౨౦౬
- మ॥ ఖరనిర్ఘోషములన్ సురారిపయి మేఘంబు ల్పురాళించుచున్
గురి నెన్ రక్తముఁ దత్పురస్సరులపైఁ గోకొల్లఁగాఁ జల్లె న
ట్లురుగృధ్రం బొకఁడు త్తరేతరముఖం బొప్పన్ ధ్వజాగ్రంబునం
దిరవొందెం బరిపార్శ్వకర్షణకృతి స్థేతుస్థితి నైల్పుచున్. ౨౦౭
- ఆ॥ తలఁకఁ డాజిఁ జొచ్చి తద్దయు నేర్చిన వాఁడు తురగవిద్య వంశగతయ
కాఁగ నదియు వెలసె ఘనుఁ డట్లు పేర్చినయంత చేతికోల యవనిఁ బడియె.

- క॥ మొగ్గతిలంబడెఁ దేజీ లుగ్గులుఁ బెక్కులు ఘటిల్లె నొగి యానజ మై
దృగ్గత మమరదురాపము నగ్గలమును నైన తేజ మడఁగె న్నడెలోన్. ౨౧౩
- ఆ॥ వెల్లబోయి యెల్ల విధి నేర్చుఁగాత నుంచదనునందు ధైర్య మధిగమించి
యభిగమించె వానరాధీశు వాహిని ఖ్యాతపౌరుషుఁడు ప్రహస్తుఁ డడరి. ౨౧౪

—♦ ప్రహస్త సైన్యము రామ సైన్యము నెదుర్కొనుట ♦—

- క॥ అదిఁ గని ప్లవంగయోధులు సుదినం బిది యనుచు మేలు సూచుచుఁ దరువుల్
పదిలము లగు శిలలుం గొని పదరి యెదుర్కొని రధీతపవనవిహృతు లై. ౨౧౫
- తే॥ అట్టు లిరువాఁగువారు ననంతవేగు లప్రమేయౌరుతేజులు నగుచు నొంట
నార్పు నార్పు లాహూతులు నడరి పెచ్చు పెరిగి దివిఁబ్రాకె నల్లడ తేభదలంగ.
- క॥ ఆహరిసేనం జొరఁబడె నోహటిలక శలభ మగ్గి నొలయుగతిన్ బ్ర
త్యూహము లెన్నక మిన్నక సాహస మొనగూర్చినట్టి సంరంభమునన్. ౨౧౬

—♦ రామ విభీషణుల ప్రశ్నోత్తరములు ♦—

- ఆ॥ లంకలో ననుండి లావరి యొకరుండు వెడలుచున్నవాఁడు విపులతేజుఁ
డనఁగ నరసి యెంచి యవ్వీభీషణుఁ గాంచి యరినిహంత రాముఁ డలఁతి నగుచు.
- క॥ ఎవఁ డతఁడు మహాకాయుఁడు జవనుఁడు కపిసేనవంక సరభసుఁ డై పో
దివురుచునున్నాఁ డాతనిదవు తెఱఁ గేర్పడఁగఁ దెలుప నవు నీ కనినన్. ౨౧౭
- క॥ మన్నాథ ! జగన్నాథా ! సన్నతగుణధామ ! యతఁడు సకలానీకం
బున్నతిఁ బాలించెడువాఁడెన్నఁదగిన మంత్రి విభున కెంతయుఁ గూర్చున్. ౨౧౮
- ఆ॥ మూడుపాశ్యబలము మొనసికొల్వఁగఁ బేర్చు వీర్యవంతుఁ డస్త్రవిదుఁడు శూరుఁ
డలబలంబుసేయు నరిబలంబులఁ గన్నఁ బలుదురంబులందుఁ బడసె నసము. ౨౧౯
- క॥ ఈతఁడు ప్రహస్తసంజ్ఞందాత వెరయుఁ గాంచినాఁడు తతరోషుఁడు క్రొ
ర్యాతతుఁడు దుష్టబుద్ధిసమేతుఁడు పతి దలఁచు కృతి సమృద్ధి ఘటించున్. ౨౨౦
- ఆ॥ ఇతఁడు దెగెనయేని నెల్లబలంబులుఁ బఱచు దొరయు విన్నఁబాటుఁ గాంచు
నీవు దలఁచినంత నెగడుగా కెవ రేమి సేయువారు మహితచిత్ప్రకాశ ! ౨౨౧
- క॥ అని తెలిపె నటు ప్రహస్తుండనిమొనఁ జొరఁబాటి గర్జ లడరం దనవా
రిని బెరసి బరవసముసేసె నవాక్రమణంబు పగఱ సిలుగులఁ బెట్టన్. ౨౨౨
- క॥ బల్లిదులు పెద్దకత్తులు బల్లెము లలుఁగులును విండ్లు బహుకరణములుం
గొల్లులుగాఁ గొని యడరిరి భల్లపవగాఢ్యసేనపై గుము రగుచున్. ౨౨౩
- క॥ అవ్వానరవాహినియుం దవ్వల నవ్వారిఁ గాంచి తలపడెఁ దలఁకున్
నొవ్వు నని లేక మ్రాఁకులు నవ్వాటున శిలలుఁ గొంచు నటిముటి నెఱయన్.

- క॥ ఒండొరులఁ బొడుచువారల దుండగ మెన్నంగనయ్యెఁ దొలితాకున ని
ట్లుండవలవదే మగఁటిమి బండారం బనెడు సురల పలుకుంబడులన్. ౨౨౭
- ఆ॥ అస్త్రవృష్టి నెరసె నటు లశ్మవృష్టియు నొరసెఁ గ్రోఁతిమూఁక నుక్కుమడఁతు
మనుచు నసురబలము లవ్వనిఁ దెగటార్తు మనుచు హరిబలములు నడర నపుడు.
- సీ॥ శూలము ల్గ్రాన్ధివంగ స్రుక్కి వ్రాలెడువారు పరమాయుధము లంటఁ బరియువారు
పరిఘప్రహరణా ప్తిఁ బరిపరు లగువారు గండగొడ్డళ్ళఁ జెక్క లగువారుఁ
బ్రాసప్రసృతి నిరుచ్ఛాప్తులై పడువా రిషుప్రోతులై బిట్టు సొలయువారు
ఖడ్గధారల ద్విప్రకారు లయ్యెడువారు గదలఁ గ్రక్కదల మ్రొగ్గతిలువారు
నైరి కపులు వారు వైరుల నమ్మెయి వరశిలాతరుప్రవర్షణముల
నజ్రముష్టిహతుల న్రచ్చి చూర్ణించి నల్లల నెడల్చి నేలఁ గలిపి రపుడు. ౨౨౯
- ఆ॥ కండ్లు నగులఁ బండ్లు గదల గాలుం జేతులూడ మస్తకములు వీడ నుభయ
పక్షవీరు లెగసిపడి రందు నిందు బిట్టార్తసింహరవము లతిశయిల్లె. ౨౩౦
- క॥ కన్నులు దెఱచి వితాకుగఁ బన్నుచుఁ దెరలుచుఁ దిరమ్ముపడుచుఁ బయిం గ్రో
ధోన్నతిమై నెగయుచు నపు డన్నిరృతులుఁ గపులుఁ బోరి రభయత వెలయన్.

—♦ సుగ్రీవసామంతులు ప్రహస్తసచివుల నలువుర వధించి విజృంభించుట ♦—

- క॥ నలువురు ప్రహస్తసచివులు నలి నలిసేయంగడంగినా రని హరివీ
రులఁ దులకించు మగఁటిమిన్ జలమున నుబ్బున జయప్రచారాసక్తిన్. ౨౩౨
- తే॥ ఆచతుష్కంబున నరాంతకాఖ్యు ముట్టి
యచలశృంగాహతిఁ దెరల్చి యంతకాల
యమున కనిచెను ద్వివిదుండు సమయ మరసి
యమరు తా నౌ ననంగ హర్షము మౌసంగ. ౨౩౩
- క॥ అది గని దుర్ముఖసంజ్ఞఁడు విదితుఁడు హరివర్మఁ డెగిచి వెలయుము సఖుతో
నదనున ననుచుఁ దలాహతి మదమడఁచె సమున్నతుం బ్రమధితుఁడు గాఁగన్. ౨౩౪
- ఆ॥ జాంబవంతుఁ డడరి శైలాభ యగు శిలయెత్తి తనదు తేజ మెసకమెసఁగ
వైనఁ బేరురంబు వగుల మహానాదుఁడపుడె శమనుపురము నధిగమించె. ౨౩౫
- క॥ తారుఁడు కుంభహనుని తలఁ దీ రగు వృక్షమున మోఁదఁ దెరలె నుసులు ల
వ్వైరి శరీరము వడియెను ధారుణి గ్రక్కదల భూతధాతీధరజా!. ౨౩౬
- క॥ ఆకర్మం బోర్వక లంకౌకస్సేనాధిపతి ప్రహస్తుఁడు జవ మ
ప్రాకృత మై తనరార వసౌకసులం దాఁకె సరథుఁ డై సాయుధుఁ డై. ౨౩౭
- క॥ ఆసమయము సంవర్తముగా సంక్షుభితార్ణవప్రకాండం బన నౌ
నాసైన్యయుగలమున దెస లాసంజితములుగఁ దోఁచె నారవ మొకటన్. ౨౩౮

వ॥ ప్రశస్తహస్తలాఘవం డగు నాప్రహస్తుం డలిగి యప్పరమాహవంబునం జెల
రేగి యమోఘం బగు శరౌఘంబున వానరబలంబులం బీడింప నందును నేర్చిన
వా రెల్ల రాక్షసదలంబుల విదలింప నయ్యిరువాఁగునం దొడరి నిహతు లై నడు
వారి కశేబరంబులం బర్వతంబులం బఱచి నట్టైన యమ్మేదిని యతిఘోర
యై కానంబడియు మాధవమాసంబునం బుష్పితం బగు పలాశవనంబుచేతనుం
బలె రుధిరౌఘంబుచేఁ బ్రచ్ఛన్నయై తొంటియట్లు గానబడని దయ్యె. హత
వీరౌఘప్రతీరయు భగ్నవివిధాయుధోద్ధా మద్రుమయు శోణితపూరమహనీ
యు యమసాగరగామినియు యక్ష్మస్త్రీహదుర్దమకర్దమయు వినికీర్ణాంత
శైవలయు విభిన్నకాయశిరోమీనయు సంగవయనశౌద్వలయు గృధ్రహంస
గణాకీర్ణయుఁ గంకసారసేవితయు మేదఃఫేనసంపూరితయు నార్తస్తనితనిస్వ
నయుఁ గాపురుషదుస్తరయు నగు నారణభూమితరంగిణిని ఘనాపాయంబున
స్వపదరజోధ్వస్త యగు సరసిని గజయాధపంబులుంబలె వలీముఖముఖ్యులు
గ్రవ్యాదవర్యులుం దాఁటంగ నౌ తలంపున బాటగొని పాటుపడుచుండు నయ్య
వసరంబున.

౨౩౯

—◆ చెలరేగిన ప్రహస్తుని నీలుండు వారిండు ◆—

క॥ స్యందనగతుఁ డై శరనిష్యందమును సృజించు నాప్రహస్తుం గని యి
ట్లందఱ ముంచెడు వీఁ డనిస్పందము నొందని ప్రయత్నసంభ్రమ మొప్పన్. ౨౪౦

క॥ నీలుండు ప్రావృడ్జలదవినీలుం డవ్వనిఁ దాఁక నెఱసెఁ బ్రబల మై
యాలీల నడరు నభ్రమునోలిం గాలి యన నెదిరి యొరసె నసురయున్. ౨౪౧

మ॥ ధను వాక్యప్త మొనర్చి యాహవమునం దర్పం బెలర్ప నిశ్కం
తనుఁ డారాక్షసనైన్యనాథుండు మహాద్ధత్యంబునం బేర్చి నీ
లునిపై వే పరగించినట్టి యలుఁగుల్ రుప్తంబు లౌ సర్పయుల్
నా నెక్కో ల్గనె భూగతం బతని మేనం జొచ్చుచుం గ్రచ్చుచున్. ౨౪౨

తే॥ అట్లు శరపూర మెగువఁ ద న్నఱుము నసుర
వాహినీంద్రునిఁ గపిబలవల్లభుండు
మోఁదె బలుమాఁ నొకఁడు గొని మొక్కపైక
వాఁడు వాని నాశుగవృష్టి వాంచి ముంచె.

ఆ॥ బాణగణము లట్లు ప్రబలి ఘోరతరంబు లగుచు నాక్రమింప నగ్నిభవుండు
కాంచి యుడిగి గెడపఁ గా దటంచు సహించెఁ దనదుబలము త్కాంతిఁదవిలి మెఱయ.

ఉ॥ పెల్లగు శారదంపుజడిఁ బెంపెనఁగంగఁ జొరంగ నై మొగం
బల్లన వాంచి క న్మోగిచి యానెడ కేగఁగడంగు మేలి గో

నల్లభ మట్టు లాప్రదరన్నము నోర్చి కడంకఁ బేర్చి యా
బల్లెదుఁ డొక్కబల్లరువుఁ బట్టి పెకల్చి విదిర్చికొం చొగిన్.

అరగి

అ॥ వానిఁ జేర నరిగి నరరథాశ్వముల మనోజనముల నుగ్గునూచ మగుచుఁ
బోన నడఁచి మించుచేవఁ బైకొని తచ్చరాస మొడిచి విటిచి యార్చె నపుడు.

తే॥ ధనువు నెడ రథ్యతతి గూలఁ దగినపరికరంబు సేర్చుకొనఁగనీ కరాతి వేఁప
నెట్టకేలకు నొడుపుమై గట్టి ముసల మొకఁడు గొని న్యందనము వీడి యుటికె నసుర.

అ॥ ఉభయవాహినీంద్రు లుద్ధాము లై యొండొరులను దాఁకి వైరరూఢు లగుచుఁ
బొడుచుకొనిరి జనము పొగడొంద సింహశార్దులసంప్రయోగలీల లొప్ప.

తే॥ శాతదంష్ట్రులఁ గ్రొచ్చుచు డ్దతజదిగ్ధగాత్రు లగుచుఁ గషాయితనేత్రు లగుచుఁ
బెరసి వినివర్తనము లేని పెనఁకువల మెలంగి రవ్వారు జయకాంక్ష లావుఁ బెనుప.

క॥ పే రెనసినవారే తగు తీరునమనువారె యెల్లదెలిసినవారే
వా రిరువురుఁ బోరఁగఁ గనువారికి నబ్రంబు వొడమె వరమునివంద్యా. అగిం

క॥ వారని యలుక మెయిన్ మదవారణముల యట్లు దొడరి వరకరకృతడు
ర్వారాఘాతంబుల ననివా రావల నెరపి రఖిలవందితచరణా. అగిం

క॥ వాలుకడిమిమైఁ గడుకొని నీలుని ఫాలమునఁ బొడిచె నిర్వాణమునం
బో లావల నని ముసలముచే లావరి యసురుఁ డెదిరి చేడ్పాటొందన్. అగిం

ఉ॥ నెత్తురులొల్క నల్కమెయి నీలుఁడు శోణితదిగ్ధగాత్రసం
సత్తిఁ దనర్చి యొక్కఘనసాలము వే పెకలించి తెచ్చి యా
యత్తత చొప్పడన్ గదిసి యాశరవర్య నురంబు దాఁకఁగా
నత్తటిఁ ద్రిప్పినైచె నది యాటడి పోవ నొనర్చె నాతఁడున్. అగిం

శా॥ దానం దీప్త మమర్ష ముప్పతిల నౌద్ధత్యంబునం బేర్చి వే
గానూనుం డచలాభ నొక్క శిల నొయ్యం దాల్చినం దొంటి దు
ర్మాసం బాసతిసేయ నమ్ముసల మమ్మాంసాశి తాఁ గొంచు నా
పై నొ వ్వెన్న కెదిర్చి తాఁకె జయలాభశ్రీప్రలోభంబునన్. అగిం

—♦ కపిసేనాపతి రాక్షససేనాపతిం జక్కాడుట ♦—

అ॥ ముసల మనిన మదికిఁ గిసలంబుగాఁ బొడవెత్తి గ్రావ మతని నెత్తిమీఁద
వైచెఁ గపివరుండు పలువ్రక్కలుగఁ దలవగుల రాక్షసుండు వసుధఁ గూలె.

క॥ వసివాటున మొదలుదెగం బసచెడి పడు పాదపంబు పగిది నసురుఁ డ
ట్లును తెడలి వ్రాల సిరి నెటియుసి సత్త్వము నప్పుడపుడె యుడిపొనయ్యెన్.

అ॥ శిరము మేను నటు విశీర్ణంబుగాఁ దొట్టు రుధిరపూర మపుడు రూఢమయ్యె
ధాతురాగయుతము తద్ధరాధరమున ప్రసవణ మనంగఁ బద్మనయన ! అగిం

- ఉ॥ నీలునిచేఁ బ్రహస్తుఁ డటు నీల్ల నకంఘము తద్బలం బొగిన్
జాలఁ గలంగి లంకకయి. సాగెఁ దలంబున నిల్వలేక వా
రాలము సేతుబంధ మవసన్నము గాఁగఁ దొరంగుచాడ్పునన్
బోలఁగ శోకసాగరము పొందెను పొందిక గానిపింపఁగన్. ౨౧౮
- ఆ॥ ఒడయఁ డెడయఁ బ్రశమితోద్యమ హతశేషసేన ముందు వెనుక గాన కరిగి
చిన్నవోయి సన్నసెడి మూఁగ యై నిల్చె దానవాధినాథు నరినిఁ జేరి. ౨౧౯
- శా॥ నీలుం డట్లు జయంబుఁ గాంచి బల మున్నీతంబ పో విద్విష
త్కాలుం డీతఁ డటంచు స్వీయకృతిఁ బ్రస్తావంబులం బన్నువా
రాలో నేర్పడ రాము లక్ష్మణయుతు న్వాస క్షిప్తైఁ జేరి త
త్ప్రాలంబాప్తిఁ బ్రహృష్టరూపుఁ డనఁగా నయ్యెం గదంబప్రియా. ౨౨౦
- వ॥ అంత

—♦ ప్రహస్తమృతికి వసరి రావణుండు స్వయముగ రణమునకు వెడలుట ♦—

- ఆ॥ అట్లు తన్నుఁ బెరసి యరచెడ్డ సైన్యంబు వెఱచి వెల్లమోము వెట్టి గట్టి
లేని పలుకుఁబడిని సేనాధిపతి వహ్ని సూనుచేతఁ బడినచో ప్పనుటయు. ౨౨౨
- ఉ॥ ఏయది తావొ శోకమున కేయెడ రోసము నేటుసేసెనో
పాయనిజంట యిర్కటము పాలయి నిర్జరపాలవైరి హా
హా యని యోధపుంగవుల నందఱఁ గన్గొని కన్గొన ల్పొరిం
దోయము విస్ఫులింగములుఁ దోయము వెల్వడఁజేయ నిట్లనున్. ౨౨౩
- ఆ॥ చుల్కఁజూడఁ జనునె సూడెంచు నవ్వాని నింకఁ దనదుబలఁగ మెగచిపడఁగఁ
దెగి బలారిబలముఁ ద్రెంచిన నాసైన్యపాలు నెదిరి నేలపాలు సేయ. ౨౨౪
- క॥ ఒక్కనిమాటయ కా దాదిక్కునకుం జనినవానిఁ ద్రిక్కొననీరి
కెక్కడిసారము బీరము స్రుక్కెదరే యిట్లు సిల్లుసూపిన వారల్. ౨౨౫
- ఆ॥ బలము లిట్లు చేటుపడె నొండు దలఁపకే యంతసేయఁజాలినట్టి నేన
పోవువాఁడ నద్భుతావహ మారణసిమ కరుల నొంప సిరి వరింప. ౨౨౬
- తే॥ నేడ జొరఁబాటి వానరానీక మట్లు రాము సహలక్ష్మణు దహింతు నేమ మొప్పు
మించు కాంతారముంబోలె మిడుకనీక మామకశరౌఘదీప్తాగ్నిమండలముల. ౨౨౭
- మ॥ అనుచుం గట్టడసేసి సన్నిహిత మత్యగ్నిప్రకాశంబు భా
నునికాశంబు విరాజమానము జవాన్మానోత్తమాశ్వంబు స్యం
దన మెక్కెన్ సురరాజశత్రుఁడు సముద్యచ్ఛంఖ భేరీముఖ
ధ్వను లాస్ఫోటితసింహనాదములు భవ్యస్తవ్యము ల్మీఱఁగన్. ౨౨౮

- క॥ బహుమానపురస్కరముగ బహుళము బలగమ్ము గొలువఁ బరఁగుచు ననురో
ద్యహుఁడు వెడలె నాజికి దుర్వహరోషభరంబు ద న్నవారణ నఱుమన్. ౨౧౯
- ఆ॥ కొండల న్మోగిళ్ళఁ గూర్చుమేనులఁ బావకప్రదీప్తనేత్రకలన లొలయ
నురుబలాఘ్య లగుచు నొప్పు మాంసాదులతోడ నడిచె ననికి దుష్టదమని! ౨౨౦
- క॥ తత్తాదృగమర్షంబున సత్తాఘ్యం డతఁడు ప్రలయసంరంభకలా
యత్తుఁ డగు రుద్రుచాడ్పున సత్తామసవర్గ మెనసి యరిగెం దరుణీ. ౨౨౧
- మ॥ నగరాజన్యకుమారి! తేజము మహాన్నత్యంబుఁ బెంపారఁగా
నగ రారాక్షసరాజరా జెడలి సన్నాహంబుతోఁ జేరనై
నగరాజాచలహస్త మూర్జిత ముదన్వత్తోయదారావ మె
న్నఁగరా దంచు దలంచుచుం గనియె మాన్యం బర్కభూసైన్యమున్. ౨౨౨

—♦ రాముఁడడుగ విభీషణుఁడు వచ్చుచున్న దానవుల తెఱఁగు లెఱిగించుట ♦—

- ఆ॥ అట్లుదోచు రాక్షసాసీక మత్యంతచండిమంబు రామచంద్రుఁ డపుడు
నైస్యవరివృతుండు సశ్రీకుఁ డరసి విభీషణు న్నవత్నభీషణుఁ గని. ౨౨౩
- శా॥ నానారత్నపతాకికాధ్వజమహాన్నత్యంబు జీమూతనా
గానూనేభసమంచితం బఖిలశస్త్రాస్త్రోపలక్ష్యం బభీ
కానేకోద్భటయోధజుష్ట మమరేంద్రాక్షోభ్య మెవ్వని దీ
సేనావారము దెల్పు మోపియసఖా సిద్ధంబు బుద్ధంబుగాన్. ౨౨౪
- క॥ అని యడిగెడు రామునిఁ గని యనుపమవిభుఁ డింద్రనిభుఁ డయారే యస ని
ట్లనె ననురేంద్రుఁ డసీకము వినిగ్ణయము పొసరఁజేయు వేడుక తనరన్. ౨౨౫
- తే॥ కాంచితే రామ! మదగజస్కంధగతు మహాశరీరు న ప్రాదితార్కాభవక్తుఁ
గంపితేభమస్తకుఁడు గాఁ గదలినాఁ డకంపనుఁడు సుమ్ము వీఁ డధికాంతు సుతుఁడు.
- ఆ॥ సింహకేతనంబు చెంగలింపంగఁ దేరెక్కి నిక్కువాఁడె యింద్రజిత్తు
మదకరీంద్రుఁ బోల మలయుదంష్ట్రుల మేననొప్పినాఁడు కొఱవిఁ ద్రిప్పినాఁడు.
- క॥ అధికవిభుఁ డయ్యె నీతఁడు విధిలబ్ధవరప్రధానవిలసనమున నిం
ద్రధనుఃప్రకాశ మగు స్వీయధనుఃకాండముఁ గదల్చునన్నెఱిఁ గంఠే. ౨౨౬
- శా॥ ఏవాఁ డస్తమహేంద్రవింధ్యగిరులం దెప్పటఁ బాటిల్ల నొ
తీవి న్నెక్కినువాఁడొ వీనిఁ గనుఁగొంటే వింతచాపం బతు
ల్యావేశుం డయి కర్షణోచితగుణవ్యానద్ధరూపంబుగాఁ
గావింపన్ దొరఁకొన్నవాఁడు రథిముఖ్యత్వాధ్యసత్త్వంబునన్. ౨౨౭
- తే॥ వీఁడె యతికాయుఁ డధికవివృద్ధకాయుఁ డన్నిమాయలు లేకున్న నన్నకన్న
మిన్న యశాఁగాని తీసిపోఁ డెన్నఁదగినబీరమునఁ జేతిమెలకువఁ బెనకువలను.

- క॥ వేయితురగములఁ బూన్చిన దీయుద్భటభటుని యరద మీతనియెదురన్
జేయాడింపం జాలర పో యింద్రదాదు లగు సురలుఁ బురుషోత్తంసా. ౨౮౦
- ఆ॥ పొడుచుప్రొద్దుకాంతిఁ బురుడించు కన్నులరం గెసంగ హస్తీరాజ మెక్కి
ఘంట యలివు శ్రుతిగ గర్జిల్లుచున్న యాజోదు గండ డౌ మహోదరుండు.
- తే॥ సంజకెంజాయ నొప్పారు శైల మట్టిఁడైన కాంచనచిత్రభాండాశ్వ మెక్కి
ప్రాస మంచద్వికాసంబు పరఁగఁ దగుఁ బిశాచసంజఁ గులిశతుల్యజవుఁ డతండు.
- క॥ నిశితము శూలముఁ గొని పరవిశసనమున కడరి యచలవిధము చలాభం
బశనిరయము వృష మెక్కెను యశస్వి యీతండు త్రిశిరుఁ డనవద్యగుణా.
- తే॥ అతిపృథువ్యూఢము సుజాత మైన వక్షమొప్ప నొప్పారు జీమూతమో యసంగ
నాగకేతుండు ధనువు ధూనన మొనర్చు నల్లవాఁడె కుంభుండు మహానుభావ !
- ఆ॥ సారిది హేమవజ్రజుష్టంబు దీప్తంబు ధూమయుతము నైన దొడ్డపరిఘ
మొకఁడు దాల్చి వచ్చుచున్నాఁడు వాఁడె నికుంభుఁ డద్భుతాఢ్యఘోరరణుండు.
- ఆ॥ కేతుభూతుఁ డితఁడు యాతుధానానీకమునకు మించుతేర్ల ననిచి శరశ
రాసనములు దాల్చి యడరు నవ్వారలు నరసురాంతకులు ననాథశరణ. ౨౮౨
- క॥ నగశృంగయోధు లివ్వారగల్పజాలుదురు పగఱ నతిరథవర్యుల్
సుగములు గా రేనాఁడును సుగాయులుం గారు దేవసూదను లధిపా. ౨౮౩
- క॥ ఇందఱఁ జేకొని ని న్ననిగ్రందుకొనఁగ నరుగుఁడెంచెఁ గాలాంతకుఁడే
యందఱ కైనను నీదగుచందము గనలేడు రాక్షసప్రభుఁ డలుకఱ. ౨౮౪
- శా॥ ఘోరవ్యాఘ్రమృగేంద్రవారణతరక్షుశ్వాపదోష్టాశ్వము
ఖ్యారూఢాస్యులు ఘూర్ణితాక్షులునుఁ గా నౌ రాక్షసు ల్లోల్వ వి
స్తారప్రాభవుఁ డల్లభూతగణము ల్ల న్నొంట సేవింపఁగా
నారుద్రుం డెలు లట్లు దోచె సురదైన్యాపాది వ్యాపాది యై. ౨౮౦
- సీ॥ అదె నిండు జాబిల్లి యనువున నునువెల్లజిగి నుల్లసిలెడు సిరుల గొడుగు
వేడివెలుంగునా వెలయుచున్నది లసన్మణికిరీటము స్వీయమహిమఁ బెనుపఁ
జలకుండలంబు లాజతకుఁ జాలినయవిజగడాలు జాల్మొల్పు జాడ నెగడి
భీమ మక్కాయంబు పెరిగెడు వింజంబునాఁ డాకిడినభంగి నాడఁదొడరి
తా మహేంద్రవైవస్వతదర్పహంత తామసుఁడు వాఁడె నీపయిఁ దామసమున
వచ్చినాఁడు జయంబు నీ కిచ్చువాఁడు రణమునం బ్రేరణమున నీరాణ నెఱయ.
- క॥ సన్నాహ మిట్లు మెఱయఁగ నున్నత మా తేరిపైని నుండి వెలుగులం
బన్నుచు నున్నాఁ డలుగుల వెన్నుని వలకన్నుతోడి వెరవునఁ దిరమై ౨౮౨
- ఆ॥ అని విభీషణుం డహర్పతితేజుం డరిందముండు వలుక శ్రీనివాస
భూతుఁ డతనితోడ నాతఱి నిట్లనెఁ దనదు వచనరచన తద్ద బొసఁగ. ౨౮౩

సీ॥ దీప్తుండు గాఁ డెట్లు దేవారి రావణుం డఖిలరాక్షసనాథుఁ డనఁగ నెగడిఁ
దొరకొను రశ్మిల దుష్ప్రితుఁ డౌట నొండాదిత్యుఁ డన సందియంబు గలదె
యవయవసంస్థాన మరయరాకున్న దిట్లధిక తేజఃపుంజ మావరింప
నిమ్మొయి మెఱయువాఁడే సురాసురవీరులం చొక్కరుఁడయేని ననవరతముఁ
గొలుచువారు గట్టుకొన లందుకొనువా రగల్పనేర్చువా రనల్పతేజు
లస్త్రశస్త్రవిదులు నై యున్నవార లాయోధనముల బిరుదు లొందినారు. ౨౯౪

మ॥ కలఁడే యిట్టిఁడు పాపకర్మములకుం గాకున్న మేకొన్నవాఁ
డలఘుప్రకముఁ డింతకుం దొడరి దీప్యదూభతము లుచ్చిట్టిరాఁ
జలముం బూనిన యంతకుం డనఁగ నై సంగ్రామరంగసలిం
గలయం బేర్చునకాని రి త్తచనఁ డేకాంతస్ఫురద్ధాముఁ డై. ౨౯౫

—♦ రాముఁడు యుద్ధసన్నద్ధుం డగుట ♦—

ఆ॥ నాదుదృష్టిపథమునకుఁ గోచరం బయినాఁడు దుష్టుఁ డెనసినాఁడ సుకృత
మే నిఁకం బలే మహిజాహరణజమ్ముక్రోధ మితనిపైనిఁ గొలుపువాఁడ. ౨౯౬

ఉ॥ ఒక్కట నిట్లు పల్కి పలు కొక్కఁడె బాటయు నొక్కఁడే శరం
బొక్కఁడె చాప మొక్కఁడె యహో రఘువీరున కంచు వేల్పు లా
చొక్కపుబీరముం గనుచుఁ జొ క్కెనయంగశరాసనంబునక
జక్కఁగఁగూర్చె నొక్కఁడు ప్రశస్తము బాణము రాముఁ డత్తటిక. ౨౯౭

క॥ అమ్మొయి సన్నద్ధుం డై యి మ్మొసలారంగ నిల్చె నినకులజుఁడు తో
నమ్మేటియంత లౌ నితఁ డమ్మక చెల్ల యన ననుజుఁ డటు దనరారెక. ౨౯౮

శా॥ ఆరక్షోవిభుఁ డావలం గలను డాయంబోయి సైన్యంబు దు
ష్పారం బయ్యెడఁ గాంచి స్వీయము పరీవారంబు వీక్షించి యా
రౌరా యం చెద నుంచి సంబలుల నొయ్యం బంచి యీ నెంచి దు
ర్వారుం డిట్లనె వారిదారవ మఖర్వస్ఫూర్తి వారించుచుక. ౨౯౯

ఉ॥ ఇచ్చట సేరినాఁ డధిపుఁ డిందఱతోఁ బురి శూన్య గాక యొం
డచ్చట నున్నవాఁడె మగఁ డాయది యా తటి యంచు వానరుల్
పొచ్చె మెటింగి చొచ్చి యది పొల్లునఁ బోవ నొనర్పకుందురే
తచ్చనగాదు పొం డయినదారి సమర్థులు గొంద తోమఁగక. ౩౦౦

క॥ అని తగువారి నియోగం బనితరముగ ననిచి దురమునం దవికలుఁడై
ఘనర్షుషము పూర్ణ మర్ణవమునుఁబలె బ్రవగాధిపౌఘమును మొగకొనియెక. ౩౦౧

—♦ రావణు నెదుర్కొని సుగ్రీవుఁడు మూర్ఖిల్లుట ♦—

ఆ॥ తవిలి వానరుల విదారించు నవ్వాని ధృతశరాసశరుఁ బ్రదీప్తుఁ గాంచి
వానరేంద్రుఁ డొక్క వరశైలశృంగ ముత్పాటితం బొనర్చి ప్రౌఢిఁ బేర్చి. ౩౦౨

- క॥ ఎదిరి బహువృక్షసానుక మెదిరిపయిన్ వైచె దాని నింతింతలుగా
బదరి యతఁడు భేదించెను బ్రదరముల సువర్ణపుంఖభాప్రసితములన్. 303
- ఆ॥ అంత లట్లునోవ నర్థాంతరంబున కతఁడు దొడరనున్నయంతలోనె
యంతకాభ మటు మహాహిరూపము రోపమసుర దొడిగె నిజశరాసనమున.
- క॥ పవనజవ మశనిసారము సవిస్ఫులింగాగ్నిసంప్రచారము నౌ నా
ప్రవరము శరము ప్లవంగ ప్రవరుని వధియింపఁ బనిచెఁ బటురోపమునన్. 304
- ఉ॥ రావణబాహుముక్త మతిరావణ మయ్యది యింద్రవజ్రపుం
ద్రోవనె స్కందదేవుకృతి ధూర్వహ శక్తి గిరింద్ర మట్లు సు
గ్రీవుని వక్ష మున్నతము గీడ్పడ నేర్పడఁ జొచ్చి వ్రచ్చెఁ గీ
శావనినాథుఁ డార్తు డయి యాదటఁ గూలె ధరాతలంబునన్. 305
- క॥ అటచుచు నాతఁడు పడ నక్కట దీతెనపో యటంచుఁ గడురభసమునన్
వెటపేద నార్చి రసురులు నెఱాసుమాళంబు తలఁగ నిలిచిరి ప్లవగుల్. 306
- వ॥ గవాక్షగవయసుదంష్ట్రముషభజ్యోతిర్ముఖనభు లను వానరవిభులు సముద్యత
గిరిబాహులు వివృద్ధదేహులు నై పరవసంబునం బదరి పరువిడి రాక్షసేంద్రు
నిపై బరనభృసేయుచుం బ్రహరించిన శైలప్రహారంబుల నాతం డమోఘంబు
లగు శరంబులచే మోఘంబులుగా నొనర్చి గడిదేత యవ్వారలం గడతేర్ప
జాంబూనదచిత్రపుంఖంబులు నిశితశిఖింబులు నగు విశిఖింబులం బటపినం
దద్బాణపాతనిర్భిణ్ణశరీరు లగుచు నవ్వా రల్లతీ రెల్లఁ జెడఁ బెనుమాఁకుల
యట్టివ యగు మేనుల గట్టి వట్టిద కాఁగ ధరాతలంబునం బడి పరాగంబులం
బొరలుచుండ నిండువేడుక నట్లు చండకార్ముకనిస్సృతోద్దండకాండంబులం
గడమనైన్యం బాచ్ఛాదించి కడలుముట్ట నార్చునవసరంబున. 307
- ఆ॥ వధ్యమాను లగుచు వారలు భయశల్య విధ్యమాను లగుచు విపులఁ బడిరి
ననుచు వీరవరులె నానద్యమానులు నగుచుఁ బగటు దెరల నగలు మిగుల.
- ఉ॥ రావణసాయకార్తులు నిరావరణు ల్దొలుదొల్లఁ దారె యై
రావణసత్త్వ లయ్యుసమరంబు దెఱు గెడలన్ బ్రవంగముల్
రావములం బొనర్చుచు సురప్రకరార్చిత! రామ! కావవే
నీవ కదే శరణ్యుడవు నేర్తు వి దే మని వేడజొచ్చినన్. 308
- క॥ అనలసుండు ధనుష్మంతుఁడు ధను వమ్ములుఁ గొంచుఁ దోన తారసిత విభుం
డనుజుండు ప్రాంజలి యై తామొనకొని పరమార్థయుక్తముగ నిట్లనియెన్ 309
- ♦ కపివీరులఁ దునిమి తూటాడు రావణ మార్కొన లక్ష్మణుండు రాముననుజ్ఞగొనుట —
- తే॥ ఎంతలెంతలు సేయంగనేని నేర్తు వీశ్వరుడ వఖిలంబున కీవ కాన
నైన నా కాన యిడు మిద్దురాత్ము నీచు నేన వధియించెద ననుగ్రహింపు మిట్లు.

- తే॥ ఆర్య! నాకోర్కి దీర్పవే యనుచు వేడుతమ్మునిం గని యభినివేశమ్ము మాని
యమ్మహామహుఁ డిట్లనె నతనితోడఁ దనదుప్రాభవ మన్నెఱిఁ దలకు మిగుల.
- చ॥ ఎయిదుము వేడ్క యట్టిఁ డగునేనిఁ బ్రయత్నపరుండ వై యని
న్నియతిమెయి న్మెలంగుము వినీతి దలంగక రావణుండు దు
ర్నయుఁ డటుగాక యద్భుతపరాక్రముఁ డుద్ధతసత్త్వఁ డాతనిన్
స్మయితుని గిట్టి మార్కొనఁగజాలదు ముజ్జగ మొంట లక్ష్మణా. 3౧౪
- తే॥ క్రుద్ధుడై వాఁడు కలనునఁ గూడెనేని దుష్ప్రసహ్యుండుసురలకుఁ ద్రోవ యిడఁడు
గానఁ బరరంధ్రములు స్వనక్రతలు గనుము కంటిచే వింటిచేవ రక్షణ మొనర్ప.
- క॥ అతులము విజయము సుసమాహితత్వ మొప్పారఁ గొను మహీనుఁడ వౌ దీ
నతివాత్సల్యం బొండ్చొకగతిఁ జొరనీయ దటు తాటఁ గాంచి పలికితిన్. 3౧౫
- క॥ అని గట్టిసేసి యాలింగన మొనరించి జయవాక్యకలన లొలయ న
మ్మనుకులతిలకుఁడు సెల విడ ఘనుఁ డతనికి మ్రొక్కి పొగడి కదలె గలనికిన్.
- ఉ॥ వారణహస్తబాహుఁ డనివార్యమహోద్యతభీమచాపు దు
ర్వారశరౌఘవర్షి ముదిరప్రతిరూపు సకోపు నాకల
క్షీరసికప్రతాపు నవిచింతితపాపు సురారికీర్తివి
స్తాంకరాజ్యభూపుఁ గనెఁ దద్దయుఁ గాంచె హతాత్మనైన్యమున్. 3౧౬
- క॥ వారక శరనిర్భణ్ణశరీరుల హరివీరవరుల రిపువిధ్వంసి
ప్రారంభుఁ డరసి క్రోధసమారూఢుం డగుచు నసుర నతిమెడు నంతన్. 3౧౭

—♦ హనుమద్రావణులు గ్రుద్ధుకొని యొండొరుల బలాబలమ్ము లరసికొనుట ♦—

- ఆ॥ ఎచట నున్నవాడొ యెటు లెంచినాడొ మహామహుండు మారుతాత్మజుండు
నచ్చి తాఁకె నసురవరుఁ దచ్చరౌఘము ల్వాయఁ ద్రోచుకొనుచుఁ బ్రాణి నెఱయ.
- క॥ భుజ మాత్మీయ మవామము భుజంగమేంద్రాభ మెత్తి పొరి సురరిపుడుం
గజిబిజిపడ వానిం గని విజేత వాఁ డిట్లు లనియె విధిముఖినినుతా. 3౧౮
- సీ॥ తప మొనర్చి తెడంద దాఁకుతలంపుల నష్టకష్టముల కై యలఁతిఁబోక
గోరితి వరములఁ గొనముట్ట దేవగంధర్వాద్యవధ్యత్వతత్త్వ మొలయ
నరుల వానరుల నెన్నవ కాదె యెంతవా రనుచుఁ దత్ఫల మిప్పు డనుభవింపు
మేనుగొమ్ములు గల దిదె నాదు దక్షిణబాహు వెత్తితి దీనిఁ బరఁగఁ గనుము
పాపకర్మంబులకు మన్నిపట్టు గాఁగనొప్పు నీమేనిలోనఁ జిరోషితమ్ము
రోషితమ్ము సురేంద్రాద్యరుంతుడమ్ము జీవముం బొపునది యింక సిద్ధపడుము.
- ఆ॥ అనిన రోస మెగువ నసుర సోల్లుంతన మొప్పుఁ జేయు మట్టు లుత్తమాట
లేల యేలరాదొ యీజగంబుల యెల్ల యెల్లఁ దాఁక వీఁక నెసఁగు నేల. 3౧౯

- క॥ ఒకతటి నీనెటి గని యొండొకపరి నీమేను పటియ లొనరించి యిలన్
వికలముగఁ ద్రోచిపుచ్చెద వెకలితనం బూడ నీదు విభుఁ డల్లాడన్. 3 ౨౪
- క॥ అస మెనయు మమల మింకిట నసనన లేల యన వాయునందనుఁ డలుకన్
వసమట మటచితొ ప్రహృతున్ స్వసూను నత్తున్ స్మరింపఁజనెదే యనినన్.
- క॥ వెనుపొందిన తేజము గల తన కంతటి యెత్తిపొడుపు దవుల నడఁచె న
ద్దనుజేశుఁడు బీరమ్మున ననిలజు నెడఁదం దలమున నతిసాహసుఁ డై. 3 ౨౬
- ఉ॥ పో టటు లందఁగాంచి నెఱిపోటరి కంపము మాటిమాటికిన్
జోఁటెనయంగఁ గీడ్పటిచి నొవ్వక బ్రువ్వని మేటి తెల్వియుం
దేటయుఁ దేజమున్ బలము దిట్టతనంబును ముట్టనిల్చి బ
ల్వాట మెఱింగి యమ్మెయిన వాని యుర మ్మరచేత వ్రేసినన్. 3 ౨౭
- తే॥ ఆమహాత్మునివ్రేటున నసురవిభుఁడు భూప్రకంపంబు నొటవకౌభూధరంబు
పగిదిఁగరము సమాధూతుఁ డగుచు దెరలి చేడ్పడెనిఁకేమి చెప్పుదుఁ జిద్విలాస.
- క॥ కరతలనిహతి నసురవిభు నరసచ్చినవానిఁజేసె నచ్చెరు వనుచున్
సురలు మునులు సిద్ధులు వానరులునుఁ బవనజుఁ బొగడిరి నాకేశనుతా. 3 ౨౯
- ఉ॥ అంతటఁ దెప్పిటిల్లి యమరాంతకుఁ డాహనుమంతు విక్రమ
క్రాంతునిఁ గాంచి యా బళిర రాక్షసనాథు యమాలయాంతసం
భ్రాంతు నొనర్చి తే మనఁగవచ్చును నీబల మిట్టివాఁడు గా
కంతటివీనికిం బగతుఁ డన్యుఁడు వోలునె పోల్ప నొక్కఁడున్. 3 ౩౦
- ఆ॥ మేలు మేలు నిన్ను మెచ్చఁగావచ్చుఁజో దాయ వైన శ్లాఘనీయభావ
మందినాఁడ వనుఁడు హనుమఁ డవ్వానివైఁ జూడ్కి నెఱిపి పలికెఁ జోద్యముగను.
- క॥ అంతలు వొగడఁగవలెనే యింతటి దగు బీర మెంచి యితని యడుపునన్
గంతుగొనఁక బ్రదికిన నీ వెంతటివాఁడ వనవచ్చు నే మనువాఁడన్. 3 ౩౧
- క॥ ఓరీ! దుర్బుధీ! నను నోరికి వచ్చిన వినుతుల నొంప కొకటఁ జే
సారింపుము పైవ్రేటున దారియిడుదు నీకు జముని దర్శింపంగన్. 3 ౩౩
- ఉ॥ ఎన్నకు మన్న వాని పలు కేడ్డెఱసూపిన దైత్యుఁ డల్కమైఁ
గన్నుల నిప్పుక ల్చెదర గాసిలియు న్మగపాడి వీడ కా
యన్న యురంబునం బొడిచె యత్నమునం బొనరించినట్టి ము
ష్టి న్నెఱపారఁ బోరగిలె శ్రీకరుఁ డంజనసూనుఁ డత్తఱిన్. 3 ౩౪

—♦ మూర్ఛితుఁ డగు హనుమని మొఱంగి రావణుఁడు నీలువైఁజోపుట ♦—

- ఆ॥ వీఁ డవధ్యుఁ డెట్లా విహ్వలత్వముఁ గొన్నవాఁడు చలము పూన వలవ దనుచు
నీలుఁ డున్నదెసకుఁ దోలించె నరదంబు శీఘ్రగమనమున విశీర్ణుఁ డగుచు. 3 ౩౫

శా॥ రక్షోనాథుఁ డతిప్రతాపుఁ డటు దుర్మంతంబు పాటించి ప్ర
త్యక్షప్రోద్ధతు నీలుఁ దాకి రభసవ్యానద్ధము ల్పన్నగా
ధ్యక్షాభంబులు భీమమూర్తు లరిభేదారీణము ల్బాణముల్
దక్షత్వంబునఁ బేర్చి తత్తనువున న్నాటె న్వనాటు ల్గనన్.

33౬

ఆ॥ అగ్ని చిదుగు లిడిన నాదీపితుం డగునెట్లు లట్లు హరిగణేశ్వరుండు
ప్రజ్వలించి శైలపాద మొక్కం డొక్కచేతఁ గొంచు నసురఁ జేరఁగాంచి.

—♦ మూర్ఖదేవతిన హనుమని పలుకులు రావణుండు విననియట్లు నటించుట ♦—

క॥ పడవై చె నతనిపై నప్పుడె హనుమఁడు మేలుకాంచి పురికొని కడలం
గడలుకొను దృష్టి నసురుని బడలుపడం జూచి యలుక బయలుపడంగన్. 33౮

ఆ॥ అమ్మహామనస్కుఁ డాయుద్ధలంపటుఁడరి వినంగ నిట్లు లనెఁ దలంగ
నైతి వన్యఁ దొడరి యాయోధన మొనర్చువాని నన్నఁబోఁటివా రఱుమరు.

క॥ అనిన విని విననియట్టిద యునికిం గొని నీలుచేఁ బ్రయుక్తం బగు నా
ఘనగండశైల మాతఁడు వినిహత మొనరించె నేడు విశిఖంబులచేన్. 3౪౦

తే॥ హరిచమూపుఁ డయ్యది యట్లులాటడిచనఁ బరభటవిపాటనక్షమప్రతిభ మెఱయ
ప్రజ్వలించెనుఁ గాతాగ్నిపగిది గ్రోధమును మొనసినట్టి యప్పటి మూర్తినెగడ.

తే॥ అశ్వకర్ణంబు లట్లు ధవాఖ్యములునుఁదాలములు సాలములు పుష్పితములు చూత
ములును మున్నగుమ్రాఁకుల మొనయఁజేసె నసురపై వానియును తెంత లనఁగనగునొ.

ఆ॥ అఖిలవృక్షములు మహాద్భుతంబుగఁ దనపై నిగుడ్చు నతని పరుసఁదనము
నెంచి యవియు నెల్లఁ జించి చెండాడెఁ బ్రత్యస్త్రములఁ గడంగి యసురవిభుఁడు.

క॥ ఘోరశరవర్ష మన్నెఱ పోరాట వైసంగ నట్టె పొనరించె మహా
వీరుఁడు పావకిపై నతఁడూరక నిలిచె నిగ్గిరింద్రమో యన నగుచున్. 3౪౨

తే॥ తనతనువు హ్రస్వ మొనరించి తనదురూపు వహ్ని రూపింప వానరవల్లభుండు
వగతుని ధ్వజాగ్రమున వ్రాలెఁ బాటెఱింగి వాఁడు సక్రోధుఁడై మీఁది వలనుదలఁప.

—♦ నీలుండు రావణుఁ జీకాకుపఱచుట ♦—

క॥ అతఁ డార్చినఁ దా నార్చుచు నతఁ డరయం దాను నరయు నట్టిఁడ యగుచున్
వితతబలుఁ డతనిఁ బొదువఁగ యతమానతఁ దనరె వాఁ డహర్పతితేజా. 3౪౬

తే॥ పడఁగపై వింటిపై మూళిపై నదల్పరాక వీరఁ దనర్చి మాతాకుఁ గూర్చు
ప్రమానిమెకములపడవాలు మగఁటిమిఁ గని యలరి రమరులు బలువిస్మయంబు గదుర.

క॥ అబ్బుర మనె హనుమఁడు కడు నిబ్బర మనె రాముఁ డొప్పు నీలుని కృతి యం
చు బృనసె లక్ష్మణుండును దబ్బిబ్బుపడంగడంగె దానవుఁ డంతన్. 3౪౮

- తే॥ నీలలాఘవసంభ్రాంతు ఓర్ని మేఘు ననిమిషారిం గనుంగొని యగచరౌఘు
మెల్ల నాక్రోశనినదంబు లుల్లసిల్లజేయఁ జేయి కాలాడ కజేయఁ డతఁడు. 3౪౯
- క॥ వ్యగ్రత్వం బటు మొనకొన సుగ్రీవానీకపతినిఁ జూచుచుఁ దగు సా
మగ్ని యెదియొక్కొ యీతని నిగ్రహ మొనరింప నని యనిర్ణయఁ డగుచున్.
- తే॥ ఎట్టకేలకు నూహించి యెట్లయెదుర నాడు నచ్చానిఁ దూలించి యాట లుడుగఁ
జేయ నాగ్నేయమంత్రసంశీలితంబుఁ గొనె శిలీముఖ మక్కుశ గోల యగుచు.
- మ॥ ధ్వజశీర్షంబున నున్న యున్నతబలోద్దామున్ సుధామున్ గృశా
నుజనుస్సంభృతశీలు నీలుఁగడఁక న్నొంపం దలంపొప్ప న
య్యజరామర్షణుఁ డెంచి వానిదెస డాయం దృష్టులం బంచి ద
ర్పజ ముల్లాస మెసంగ నిట్లనె యిపుధ్వంసప్రశంసోచితా. 3౫౦
- సీ॥ అన్నిట లాఘవం బందినవాడవే మాయాబలంబు నేమమునఁ గొంటి
గంటి లే దని పెక్కుగతుల మెలంగితి వేరుపర్చితి వెన్నియేని రూపు
లాముకొన్నవితాన బూమెలు పచరించి యోముకొంటివ కాక యొండు గలదె
యిదె వచ్చుచున్నది యెసలారు నస్త్రంబు జాలిఁదప్పుకొనంగఁ జాలి నిలుము
తప్ప దింకిట నెట్లును ముప్పు నీకు బటచెదో యుండి పడరాని పాట్లు పడెదో
పిలిచెదో తోడివారల బిలుకుమార్తు నాకు మార్తుతె యొక్కొండ్లు ననుచువారె.
- చ॥ అని యనలాస్త్రయుక్త మగు నమ్ము రయమ్మునఁ గార్ముకమ్మునన్
గొనయము మీటి సూటి గని కూర్చి మహర్షిరుపేత మై క్షణ
మ్మున నది వీక్షణమ్ములకు మున్నొనరానిద కాఁగ రాగ వాఁ
డనిచెను నీలువక్షమున నంటఁగ నొంటని దర్ప మేర్పడన్. 3౫౧
- క॥ దుర్దముఁ డయ్యున్ శరపీఠార్దితుఁ డై యచట నిలువ ననువుపడమి వే
నిర్దహ్యామానుఁ డగుచు న్నగ్దిల్లుచు వ్రాలె వాఁ డనంతం గాంతా. 3౫౨
- మ॥ పితృమాహాత్యము స్వాత్మ తేజ మమరాభిప్రీతి రామేంద్రు స
న్నతకారుణ్యము ప్రాణము లెడపు నానొ వ్వందఁగానిక సం
తతరక్షం బొనరింప రాక్షసుని యస్త్రం బట్లు సోఁకంగ జా
నుతలం బూతగఁ గూలి మూర్ఛిత సుజన్ముం డుద్ధతత్వం బఱన్. 3౫౩

—♦ రావణుడు నీలు మూర్ఛ నొందించి లక్ష్మణునకుఁ గవియుట ♦—

- తే॥ అతఁడు దెరలినయంత వీఁ డంత మొందుఁగాత మని గాతమనిపింపఁ గడఁగు నెడఁద
నొండు దలఁచుచు లక్ష్మణుం డుండు నెడకుఁబోయె నెడ పోయె నని వాఁడు పూవుఁబోఁడి!
- క॥ అంబుదనాదం బగు నరదంబున డంబెసఁగఁ జని మడద్విరదవరం
బుం బొందిన పొందిక నెదిరిం బొరిఁ దిలకింపఁ గాంచి ప్రీతుం డగుచున్. 3౫౪

తే॥ ఉజ్జ్వలుం డయి జ్వలనుని యోజ నెటయ నెట యనీకంబు గోరెడు నీటుకాఁడు
క్రండుకొనునాదమున భూమి కంప మొంద నారి సారించె గడఁక దేవారి వొడరి.

చ॥ పెరయ నదీనసత్త్వం డపభీకుఁడు లక్ష్మణుఁ డాశరేంద్రు వి
స్ఫురితధనుఃప్రచారుఁ గని పొచ్చెము లే కిట రమ్ము నీకు వా
నరులకుఁ బోలునే దురమునం గడిదేతీనవాఁడ వెన్న భీ
కరములు నీశరంబు లవి గానివిగా నొసరింపఁ జెల్లునే.

3౬౦

మ॥ ప్రతిపూర్ణార్ణవనాద మైన నుడితోఁ బాటిల్లు జ్యాఘోష ము
ద్ధతిమైఁ దార్కొన నట్లు వల్క విని ప్రత్యక్షంబ యై సోకు రో
షితవృత్తిం బురుడించి తాఁకి సమవస్థిత్యంచితున్ లోకస
మ్మతు రాజేంద్రసుతుం గనుంగొని రణోన్మత్తుండు వాఁ డిట్లనున్.

3౬౧

ఉ॥ నాదగు దృష్టిమార్గ మిది నాక బలే చొర నైతి మి త్తికిం
బా దిది సుమ్ము రాఘవ! విప త్తికిఁ బాల్పడి తంతగామికిం
బో దరిలేని దారిఁ జను బుద్ధి జనించు మదీయబాణముల్
మీఁదటివాడు లెన్న వరిమీఁదఁ బారి నిహరించు న త్తటిన్.

3౬౨

మ॥ అని యుద్వృత్తసితాగ్రదంష్ట్రం డయిదుర్వ్యాసత్తి గర్జిల్లు న
మ్మనుజాశీంద్రు నవిస్మృతుం డగుచు సన్మాన్యుండు సౌమిత్రి క
న్గొని యిట్లంచు వచించె రాజపదముం గొన్నాఁడ వెల్లెన నీ
కనుభావోచితమే వికత్తనము శౌర్యాస్పండు లి ట్లందురే.

3౬౩

ఆ॥ పాపకృద్వరిష్టభావంబుతోడిదయా వరిష్టభావ మనువదింతు
రెల్లవారుఁ గొంత యేను నెటుంగుడు నీదుతేజు బలము నిష్ఠ నెఱియు.

3౬౪

క॥ వచ్చితి సాయుధుఁడన యై యిచ్చటు ద్రొక్కితి నిలిచితి నింకేల వితా
గచ్చులు చెచ్చెర బటపుము క చ్చొకయింతయును లేని ఘనవిక్రమమున్.

ఆ॥ అనుచు మాటపడిన యంత ననంత మై క్రోధ మెగువ ననవకుంతితుండు
వాఁడు తోడుతోడ వాలమ్ము లేడు లక్ష్మణునిపై నిగిడ్చి క్రాలుటయును.

3౬౬

—♦ లక్ష్మణరావణుల ద్వంద్వ యుద్ధము ♦—

ఉ॥ కాంచనచిత్రపుంఖములుగా నలువొంది శితాగ్రధారతం
గాంచిన మేలి బాణములఁ గ్రన్నన నాశరుహేతులం బటా
పంచము లై పడ న్నటికెఁ బాడివసూనుఁడు ఛిన్నభోగధూ
ర్వంచితభోగు ల ట్లయిన వానిఁ గనుంగొని క్రోధమూర్తి యై.

3౬౭

క॥ లంకేశ్వరుఁ కున్యములఁ గడంకఁ బృవత్కములఁ బటపుటయు నవి చెడఁగా
నింకఁ బ్రయోగించిన మీనాంకసదృశుండు వాని నన్నిటిఁ దునిమెన్.

3౬౮

- ఆ॥ వర్షధార లొనవ వజ్రొడ్డి నట్లు లా నాశరప్రయుక్త మాశరౌఘ
మటఁ దెరల్చె నాతఁ డర్థచంద్రక్షురకర్ణిభల్లముఖ్యగణము లనిచి. 32౯
- క॥ ఇంచుక చలింప కమ్మెయి ముంచెన్ శరవృష్టి నసురముకుటుని హరి లీ
లాంచితుఁ డాఘనుఁ డదియును బంచాననవిక్రమ ప్రపంచం బయ్యెన్. 32౦
- చ॥ అవి యవి యట్లు మోఘములె యాటయుఁ గాక తదీయ హేతుల
య్యవి యవి దన్నుఁ గప్పబకు నాతఁడు విస్మయమంది వాని లా
ఘన మసదృక్ష మంచు నెదఁ గైకొనుచు నిశితాగ్రపత్రన
త్ప్రవరముల నిగిడ్చె నపభంగుఁడు రక్కసుఁ డొక్కపెల్లునన్. 32౧
- ఆ॥ తొంటియట్లె యవియుఁ దొలఁచి రాక్షసువధనెంచి వ్రజనిభము లీహితములు
జ్వలననిభము లైన శరములఁ బటపె సంధానలక్ష్మ్యమోక్షతత్త్వ మెసఁగ. 32౨
- చ॥ అటు లొనరించు లక్ష్మణుని యాశయ మాశరనాథుఁ డెంచి యా
పటుశరము లెరల్చి బహుపాటన మగ్నిసమప్రభాఢ్యము
దృటము విధాత్మదత్త మనసాయము నౌ శరమున్ లలాటభూ
తటమున నాటె వాని ఘనదార్ధ్య మెఱుంగక భావితాత్ముఁ డై. 323
- ఆ॥ అది యమోఘ మాట నాతనిఁ జేరి యొక్కింత దెరలఁ జేయ నెలమిఁ బాసి
శిథిలముగను పిల్లు చే ధరించి చలించె నొంట నవల సంజ్ఞ నొందఁగాంచె. 32౪
- క॥ తెలివిమెయి వాఁడు పట్టిన బలువిల్లవలీలఁ ద్రెంచి పార్థివపుత్రుం
డలయించె నట్లు మూ డమ్ముల రక్షోవిభుని సురలు నునులుం బొగడన్. 32౫
- ఆ॥ చాప మట్లు వోవ శరతాడితుం డయి యొల్లఁబోయె రుధిర మురల మెదడు
సెదరఁ గొంతవడికి సేదదేఱంగ నై ప్రతిభఁ గాంచి యసురపాలకుండు. 32౬
- ఉ॥ కన్నుల నిప్పు లుట్టిపడఁగా నరనాథకుమారుఁ గాంచి నీ
వన్నియు నేర్చినాఁడ వటులైనను దీని భరించిచూడు మం
చన్నెరి నాడుచున్ సముదయాఢ్య విరించివిత్తిర్ణ నొక్క శ
క్తి నైలకొల్పనెంచి కొనె దేవసపత్నుఁ డరీణయత్నుఁడై. 32౭
- తే॥ ఎగచి పొగలేని యగ్ని కేసీడుజో డటంచుఁ గపివాహిని భయాబ్ధియందు ముంచు
నట్టిదై ప్రజ్వలించు నాగట్టిశక్తిఁ బటపె సౌమిత్రిపై సురపాలరిపుఁడు. 32౮
- క॥ భరతానుజఁ డమ్మెయి దుర్భర యై పటతెంచు దానిపై నస్త్రములం
గురిసె హుతాగ్నినిభంబుల బరా కొంకితయును లేక పర్వేందుముఖి. 32౯
- ఆ॥ అది యమోఘపాత యగుట నన్నియు ద్రోచుకొనుచు వచ్చి వాని ఘనవిశాల
బాహుమధ్యసీమఁ బాటించి చొచ్చె నచ్చెనఁటి పనుపుఁ గొనిన సిగ్గు పొదువ. 3౩౦
- క॥ ఆసత్తి శక్తిమంతు సమాసత్తి దాఁక మెఱసె నాతఁడు దోడ్దోఁ
బ్రాసంగికప్రసక్తసమాసత విహ్వలుఁడ కాఁగ నాదటఁ దొడరెన్. 3౩౧

క॥ శక్తులు శక్తు లనంగా శక్తులె యన్నియును నదియ శక్తం బయ్యెన్
శక్తున కశక్య మై తన సూక్తియనుగత్థార్థ కాఁగ సూన్యతమూర్తి!

తే॥ అవశుఁ డగు నాతనిం గని వివశుఁ డయ్యె
స్వవశ మెనయునపో యంచు సరభసుఁ డయి
పోయి మఱి నోయి పొదివి కొంపోవఁ జూచె
నాన భుజములు సాచి పలాశిఃఖండ.

353

ఉ॥ మందర మెత్తు నేమొ మహిమప్రతిభాసిహిమాచలంబు చే
వం దరలించునేమొ కడువాలిన మేరుధరాధరంబుఁ దాఁ
గ్రందుకొనంగ నై కడఁక గాతీయపెట్టున యేమొ కాని యా
స్కందనముం బొనర్పఁ గతి గానఁడు లక్ష్మణ రాక్షసుం డనిన్.

354

క॥ మనకందువకైలాసము మునుఁ గదలించెఁగద యపుడు ముజ్జగముల నై
నను సురలతోడ నసురకుఁ జనుఁ దాల్చుం జనదు రాము సహజ భరింపన్.

తే॥ తన స్తనాంతరమందు నిస్తంద్ర బ్రాహ్మిశక్తి నాటిన సౌమిత్రి జలదరింపఁ
డాత్మతేజంబు వైష్ణవం బతుల మమితమప్రతర్క్యంబు స్మరియించె నంబుజాక్షి.

క॥ దానవదర్పఘ్నుం డద్దానం గురుఁ డయ్యెఁజమ్ము దానికి విలయ
స్థానము జన్యమునకుఁ జని యా నెలవే కద ప్రకార మన్యం బగునే.

352

ఉ॥ దానవుఁ డెట్లు భూతమయుఁ దాల్చెడుఁ దాఁ జెడుఁగాక యింకిటన్
మానవుఁ డయ్యెనన్న యొకమాటయెకాని సుమానితంబు ని
ర్మానవికార మాత్మమహమండల ముచ్చిత మచ్యుతాంశ మా
వానిఁ గదల్చలే కొదిఁగె వారణరాజమరాళగామినీ.

355

క॥ తరలింపఁజూచుఁ దరలుం దెరలుం దెరలింపలేక దివిజారి కడుం
బరవళ్ళుసేయు నానం బరవస మొదవంగ నట్లు పద్మదలాక్షి.

356

తే॥ అంతలో నంతకుఁడు దన కరుగుదెంచె ననుమఁ డారసి రక్కసి నాక్రమింప
వజ్రకల్పోరుదృఢముష్టి వఱలఁ బొడిచెనుసులు లెడలంగ నపుడు బింబోష్టి! వింటె.

—♦ రావణుఁడు హనుమని పోటున మూర్ఛమునుంగుట ♦—

క॥ జానువులు నేల మోవఁగ దానవుఁడు చలించె బడె వితాకుపడెన్ బె
త్తె నేత్రశ్రవణాస్యస్థానకములవలన రుధిరఝరతతి యురలన్.

357

ఆ॥ తిరిగితిరిగియాడి తేరెక్కి తేఱని మూర్ఛమునిఁగి వ్రాలె మురువడంగ
ఘూర్ణమానుఁ డగుచుఁ గూలంకషుఁడు వాఁడు చేప్త లుడిగి సన్న సెడి మృగాక్షి.

క॥ అసురుసురుపడుచుఁ బడె వీఁడును తెడలెనా యేమొ కడురణోద్ధతుఁ డనుచున్
వసమఱ నాడిరి మానులు వసుముఖ్యులు సురలు వాసవపురస్సరు లై.

358

క॥ రక్కసులు దెరలి తమ కింక ది కున్నదియే యటంచు దీర్ఘహృదయు లై
దిక్కులకుఁ బటవఁబూనిరి చక్కటి గనలేక హరిణశాబకనేత్రా. ౩౯౪

శా॥ తేజోరాశి యుదీర్ఘఁ డాహనుమఁ డుదేకించి యూర్జస్వితా
భ్రాజిష్ణుస్వకబాహువు లొనిపి దీప్యన్మూర్తి సౌమిత్ర న
ల్లా జాడం గొనిపోయె రాముదరి కావ్యాపార మొప్పారఁగా
నాజన్మంబు ఫలించె వాని కెన యా నాతం డొకం డుండునే. ౩౯౫

తే॥ శత్రువుల కప్రకంఘ్యఁ డాసన్నఁ గ్రోతి
వాని కటు వశ్యుడయ్యె నవ్వలనునందుఁ
దూలమాత్రలఘుత్వంబు దోప నతని
పరమభక్తిసుహృత్త్వంబు పాటిసేసి. ౩౯౬

క॥ ఆశక్తి శక్తిమంతునియాశ నివ్విడనాడి యాపలాశాధిపు న
భ్యాశ మెలసి స్వక మైన నివేశముఁ గనఁగాంచె నపు డవేలప్రతిభా. ౩౯౭

తే॥ శత్రుసూదనుఁ డప్పు డాశ్వస్తుఁడునువిశత్యాఁడును నయి మేల్కొని చాల మెఱసె
విష్ణుభాగ ముమీమాంస్యవిధము స్వాత్మ రూపము స్మరించు మేలి నిరూఢి దొరయ.

—♦ మూర్ఛదేహి విజృంభించు రావణు శ్రీరాముఁడు హనుమదారూఢుడై తలనడుట ♦—

ఆ॥ అట్లుతెరలినట్టి యాశరభ ర్తయుఁ దెలివిఁగాంచి తొంటితేజ మెనసి
యమ్మహాహవమునయందుఁ గ్రహించె బల్వీల్లు నిశితము లగు విశిఖములును.

క॥ హరివీరుల మార్కొని యయ్యరిందముఁడు వేఁపఁదొడరె నటునిటు నై వా
నరి సేన తల్లడిలుట నృహరి రాముఁడు గాంచె మించె నాటనియలుకన్. ౪౦౦

శా॥ సింగం బాకటిపెల్లునం దొడరఁగాఁ జింతించుచో మత్తమా
తంగం బొక్కఁ డెదుర్పడంగ నగు తాత్పర్యంబు దోపన్ జగ
న్మాంగల్యోదయుఁ డుజ్జితాఘుఁడు స్తువన్మోసంద్రుఁ డౌ రాముఁ డ
ష్టంగమ్ము ల్పులకింప దైత్యు నటుమ న్వాసక్తి నుంకింపఁగన్. ౪౦౧

చ॥ హనుమఁడు చేరి యిట్లను మహాహవ మియ్యది రక్కసుండు ది
న్నని రథ మెక్కి యేయ రఘునాయక నీ విల నిల్చి పోర నౌ
పనిఁ గొననేల నాభుజము భాసిల నౌ బలుమూఁపునందు నీ
వనితరవృత్తి నుండి యిపు నార్పుము తీర్చిడు దర్ప మేర్పడన్. ౪౦౨

తే॥ గరుడి లావరి నెక్కి శ్రీకాంతుఁ డైన హరినిఁబోల మదీయాంస మాక్రమించి
యరిని శిక్షింపఁ గడఁగి దైత్యారి వగుము జానకీప్రాణనాథ! ప్రజాననాథ! ౪౦౩

క॥ సంతమస మెడలి వేలుపులింత యనఁగరాని తృప్తి నెనయఁ బ్రధితసా
మంతుఁడ వీక్రతువున నీ వంతుపడిన పశువు వీని వధియింపు మిఁకన్. ౪౦౪

- క॥ నానోములు ఫలియింపఁగ నానాలోకములు ముదమునం దేలఁగ ని
ధ్యాన మొనరింపుమయ్యా యానందమయాత్మ! రామ! యసురవిరామా! ౪౦౫
మ॥ అనినన్ సంతస మంది యెంతటిఘనం డౌరా యితం డొచు నె
మ్మన ముప్పొంగఁగ మేను మేల్పులకల నైక్కించు నొప్పార నా
తని యంసం బవతంసితంబుగ మహాధాముండు రాముండు తోఁ
చెను బూర్వాద్రిని భానుఁడట్లు నిభృతశ్రీ నంజనాసూనుపై. ౪౦౬
ఆ॥ ఆమహాత్ముఁ డధిబలాఘ్య మహాకపి నధిగమించి మించి యలరువేడ్క
రథము నెక్కి నిక్కు రావణు సరిసరి గాఁగఁ జూచె నపుడు కమలనయన!..
మ॥ కనిసంతం గనదుద్యతాస్త్రుఁ డవనీకాంతావనుం డొయ్యనం
జనె వైరోచనుపైఁ ద్రివిక్రమునియోజన్ రాక్షసాధీశుపై
ఘనరోషంబు విభూషణంబుగ సమాక్రాంతం బొనర్పంగ నె
ట్టనఁ జాలండె యతండు ముజ్జగ మొకంటం గంటకం బేర్పడన్. ౪౦౮
క॥ జ్యాశబ్ద మధిక మై వజ్రాశనినిప్పేషతీవ్ర మై యటుమఁగ న
ద్వాశరధి రాముఁ డత్తటి నాశరనాథుఁ గని యిట్టులనె శుకవాణి. ౪౦౯

—♦ శ్రీరాముని పలుకులు. ♦—

- క॥ గంభీరహృదయుఁ డాతని గంభీరవచఃప్రసక్తి కా దన్యుల కో
గంభీరవేదినామక కుంభిలసత్కుంభ సదృశకుచకుంభయుగా. ౪౧౦
సీ॥ నిలునిలు మెదిరించి నీదర్ప మేర్పడి కానిపింపంగ రాక్షసగణేంద్ర!
యిమ్మొయి విప్రియం బిట్టి నా కొనరించి యెట్లు విమోక్షణం బెనయువాఁడ
విటమున్నుఁ జరియించి తెల్లెడ శార్దుల మట్టిఁడ యనుచుఁ బే రంది జగతిఁ
గడచె నక్కాలంబు కాలమంతయు నొక్కఁబ్రాతిగాఁ గడతేలు రీతి గలదె
యింక శమనునేని నినునే ననలునేని నీశునేని నాప్రజేషునేని
శరణు సొచ్చి దశదిశల డాఁగియేనియు నాదుకంటఁబడి మనంగలేవు. ౪౧౧
ఆ॥ ఎవనిఁ గొట్టినాఁడ విత్తశ క్తివి శక్తిచేతఁ జేతనంబుఁ జెనయు నలుక
వాఁడె కడఁక వచ్చినాఁడు నీపాలిటిమిత్తి యగుచు నొకనిమేషమునకు. ౪౧౨
క॥ నీవు సపుత్రామాత్యుఁడవై వేగమె యవని వ్రాలు దంతర మిఁక సం
భావింపవలవ దొండెడఁబోవలతో నిలుతొ వలయు బుద్ధిఁ దలంపన్. ౪౧౩
క॥ ఈనాఁటియుద్ధముననే యానాకౌకసుల కస్తు లపనీతము లై
పోనొనరించెదఁ బాఱక నీనెఱబీరంబు నెఱప నేర్చెదవేనిన్. ౪౧౪
మ॥ తతభీమాద్భుతదర్శను ల్కృతజనస్థానాలయు ల్సంతతో
చ్చితశస్త్రాస్త్రకరు ల్చతుర్దశసహస్రీభూతసంఖ్యాకు లు

ద్యతవీర్యుఁ డనశౌర్యుఁ డైతనరుఁ డైత్యాధ్యక్షుఁ డానాటి కే
గతికిం బొల్పడిరో తలంపు మటు వీకం దాక్షనై వీనిచేన్.

రంగి

క॥ అని ముట్టనాడు రామునిఁగని వేల్పులసూడుకాఁడు గనలుచు నితనిం
గొనితెచ్చె నింత కనుచున్ హనుమని నోనాడుచు న్మహాదర్పమునన్.

రంగి

—♦ శ్రీరామ రావణ ద్వంద్వ యుద్ధము ♦—

తే॥ ప్రలయకాలానలశిఖావిభాసురంబులూశరంబులు నిశితంబు లౌ శరంబు
లతని పోకడ లెన్నుచున తనివోక సూటి గని నేటుకొన మేన నాటి యార్చె.

క॥ ఆరాటపడి నిగిడ్చినయారాక్షసు సాయకంబు లనిలజు నొడలం

దారూఢము లై మెఱసెఁ దదారూఢత నెగడఁజేయు నంతటి వగుచున్.

రంగి

తే॥ సహజతేజోనుమితమహాసత్త్వఁ డతనితేజ మంతకు నంతకు దిటపుపడియెఁ

గాని లోపమొకింతయుఁ గలుగఁబోవదెదిరి యవ్వొనిఁ గదలింప నేమి గలదు.

తే॥ రాముఁ డధిమహాతేజోవిరాజితుండు వాని తేజ మవ్వొనరవర్గ ముండు

నెలపులం దెల్ల నెట్టన నెఱయుచుండుఁగాన వారలఁ దెరలింపఁ గా దొరులకు.

క॥ హనుమని గృతవ్రణునిఁ జేయ నుద్యమించెడునె యీతఁడనుచు మహాక్రో

ధనుడయ్యె రాముఁ డయ్యెడదనరెం దాన బరవసముదారి మెలంగన్.

రంగి

ఆ॥ అట్లు పేర్చియార్చి యభిచంక్రమ మొనర్చి శత్రురథము సాశ్వచక్రకేతు

సూత మాతపత్రసునిశితాయుధగణోపేత మవనిఁ గూల్చెఁ బృథుశరముల.

రంగి

ఉ॥ అంతట దేవదుర్హదు రయంబున డగ్గరి రాముఁ డల్కఁ గా

లాంతికసన్నిభం బశని యట్టిఁడు నౌ. శర మొండు వాని బా

హ్వంతరసీమ పూర్వధతర మా నెడ నాటె మహాత్ముఁ డిందుఁ డౌ

పంతమునన్ సువర్ణగిరిపైఁ గులిశం బెనయించి నట్లుగన్.

రంగి

ఆ॥ ఇంద్రవజ్రపాత మెనసి వడంకఁడు పిడుగుఁ జేయిసాచి పిడికిలించు

నట్టివాఁడు రాము నస్త్రంబు సొరఁబాట స్రుక్కె వడఁకెఁ దెరలె రక్కసుండు.

తే॥ వీరుఁ డతఁడు భృశార్తుఁ డై విహ్వలత్వ మందుచు స్వచాపమోచనం బాచరించు

టరసి మహితాత్ముఁ డౌ రాముఁ డందుకొనియె నర్థచంద్రశరంబు దీప్తాజరంబు.

—♦ శ్రీరాముండు రావణు కిరీటంబు భంజించుట ♦—

క॥ కరుణామయుఁ డద్దానన్ స్ఫురదర్కనిభంబు నిత్యశోభనమును నౌ

సురవైరివరకిరీటముఁ దరమిడి ముక్కలుగ నటికె ధరణిం ద్రెళ్ళన్.

రంగి

ఆ॥ హతకిరీటుఁ డై విగతమహాశ్రీకుఁ డై యప్రకాశుఁ డగుచు నస్త్ర మెనయఁ

జనెడు సూర్యు నట్లు శాంతార్చి యగువానిఁ గాంచె రఘుకులప్రకాండుఁ డపుడు.

తే॥ నిర్విషాశీవిషం బట్టు నేటునేతఁ బాసి రాకాసి యొదుఁగఁ దద్భావ మెంచి
యిట్లు లనె రాముఁ డాత్మీయ మింగితంబు పడయనేర్చినవా రెల్లఁ బ్రస్తుతింప.

—♦ శ్రీరాముఁడు దీనుడగు రావణుపై దయఁగాని యింటికేగ నాజ్ఞయిచ్చుట ♦—

చ॥ పెనుపగు యుద్ధకర్మ మిటు పేర్చి పొనర్చితి భీషణంబుగాఁ
జెనకి వధించి తెందఱనొ చిక్కనిపోటుల ధిక్కృతుండ వై
తెనసితి శ్రాంతి నిప్పు డిఁక నెద్దియు మేకొనఁజాల విట్టి ని
న్ననయ మటంచు మిత్తివశ మందఁగఁజేయుప్రసక్తి జంకెదన్. ౪౨౯

తే॥ ఆనసేసితి పొమ్ము రణార్దితుఁడవు లంక సేరంగనుము నేఁడు శంకదక్కి
ఓయిరాత్రించరాధీశ! యూరడిల్లి యెల్లి రమ్ము దురమ్మునకెసక మెసఁగ. ౪౩౦

క॥ పరికరము లెల్లఁ బొసఁగన్ సరభసముగ నరుగుదెంచి సన్నద్ధుఁడ వై
యరదముననుండి కాంచెద వరయందగు నాదుబలము నంతయు నంతఁ. ౪౩౧

మ॥ అని శ్రీరాముఁడు పూర్ణకాముఁ డనినన్ హర్షంబు దర్పంబు నె
ట్టనఁబోవన్ వినిక్పత్తసన్మణికిరీటశ్రీకుఁ డస్తాయుధుం
డు నితాంతాహతసాశ్వసూతసురధుండున్ వాఁడు పెంపేద న
ప్పెనువా దెన్నక లంకసాచ్చె నసురు ల్భీతిల్లఁ బ్రోల్లాసిసి. ౪౩౨

—♦ రావణుఁడు నెడి పాట శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణాదుల విశల్యులఁజేసి యూరడించుట ♦—

అ॥ ప్రబలసారుఁ డట్లు రజనీచ రేంద్రుండు పోరితంబు వీడి పురిసారంగ
సకలహరిబలము విశల్యమ్ముఁ గావించెఁ దేర్చె లక్ష్మణుని విధిజ్ఞుఁ డినుఁడు. ౪౩౩

చ॥ అసురుఁడు విద్రుతుం డయిన యంత సురాసురసిద్ధసాధ్యులున్
వసుగరుడోరగ ప్రముఖ వర్గములున్ మును లబ్ధులుం దెసల్
పొసఁగెడు భూతము ల్నదులు భూమిచరాంబుచరంబులున్ సమం
జసధృతిఁ గాంచి యుల్లసలఁ జాలఁగ మే లిరవైందె సుందరీ. ౪౩౪

అ॥ సకలహరిబలంబు సంతసంబున నంబరంబు ముట్టికొన దిరంబుపడి దు
రంబునకుఁ దగం గరం బాయితం బైన సంబరంబు సురపురంబుఁ బెరసె. ౪౩౫

క॥ కల్యాణమూర్తి గుణసాకల్యాత్ముఁడు హర్షఘనుఁడు కరుణావీక్షా
వల్యాశ్రితజనసులభుఁ డహల్యావరదుండు రాముఁ డటు లొప్పెఁ జెలీ. ౪౩౬

క॥ అని గిరిశుం డెఱిఁగించిన విని గిరిజ కుతూహలమున వెలయుచుఁ బురికిం
జని వాఁ డేమెయి మెలఁగెను వినిపింపవె యనుచు దనదువిభు నడుగుటయున్.

ఉ॥ శాత్రవసూదనా! సకలసంయమిధృత్యుపసాదనా మహా
మాత్రఫలోదయాధ్యగుణమండలలక్ష్మజనానుమోదనా!

సూత్రితము కిమార్గపరిశుద్ధవచోర్ధనివేదనా! జగ
న్నేత్రితరాజయోగపరినిష్ఠితచిత్సుఖసంప్రసాదనా!.

౪౩౫

క॥ మాయావిధాయిజనవిచ్ఛాయాచరణప్రకారసమయాప్తమహా
మాయాసహత్వయోగప్రాయికసంసారతద్విపర్యయసారా !

౪౩౬

మాలిని॥ విస్మయరరసరాశ్యుద్వేలపీచీసమీచీ
నసరణిభృతయోగానందసాంద్రోక్తిసారా
స్వసుకృతపరిణామాస్పందభావోదయశ్రీ
ప్రసితసుజనలభ్యప్రాజ్యసంపత్ప్రకారా.

౪౪౦

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున
యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబున
షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

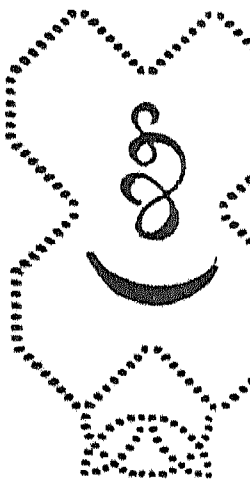
శ్రీశివాయ గురవే నమః.

శ్రీరామకథాఽమృతము

యుద్ధకాండము.

పూర్వభాగము.

సప్తమాశ్వాసము.

మానితభక్తజనో
ద్దామాహ్లాదనవిశేషతత్పరసత్తే
జోమహిమానన్యాదృశ
భూమైశ్వర్యప్రపశంస ! పురుషోత్తంసా !

- అ॥ అవధరింపు మట్టు లడిగినయద్దేవిఁ గాంచి పలికెఁ గాలకంఠుఁ డవలి
కథ తెఱంగు వినుము కలకంఠకంఠి! వాఁ డిల్లుసొచ్చి కలఁక నెడఁదనొచ్చి. ౨
- ఉ॥ రామశరాహతిం దనదురాణ సెడన్ హతదర్పుఁ డై తెఱం
గేమియుఁ బాలువోక వృధితేంద్రియవృత్తి నిరస్తధైర్యుఁ డై
తామసము న్భయంబుఁ బెడదారుల కీడ్వఁ బ్రసక్తి వీడఁగా
నేమఱపాటుతోడివడఁ కేర్పడఁగాఁ బరితాపఘన్నుఁడై. ౩
- క॥ తలపోతలకుం బొల్పుడెఁ దలఁ కటూ దలకొనఁగ బ్రహ్మదండద్యోతం
బులు విద్యున్నిభములు రాము లసద్బాణములు దలఁపు మొనకొని వేఁపన్. ౪
- క॥ సింగముచేత మతంగజముం గరుఁడునిచేత నురగముంబలెఁ బరిభూ
తిం గనె రఘురామునిచేతం గడుసరి రావణుండు తరుణీమణిరో. ౫
- క॥ కాంచనమణిమయదివ్యసమంచితపరమాసనంబునం దుండియు న
వ్వంచన కెరియుచు రక్షఃపంచాస్యుఁడు వలికెఁ దత్పభాజనములతోన్. ౬

—♦ రావణుడు తనభంగమును దలచి వాపోవుట. ♦—

- క॥ నాదుపరమతపమెల్లం బూది న్వేల్చినహవిస్సు పోలిక మోఘం
బై చిక్కుమాలి నట్టిదకాఁ దఱి నక్కటకురానిగతిఁ జేడ్చడియెన్. ౨
- ఆ॥ ఏమహేంద్రు నంత లెంతకుం జాలిన వాఁడ నాతలంచువలను సెల
వలదె యట్టినేను వ్యర్థుఁ డౌ మనుజుని చేతఁ బడితిఁ జేతఁజేతఁ జెడితి. ౩
- ఉ॥ మాయలమారి బ్రహ్మ నను మాటలసందునఁ బెట్టి పెట్టిదం
బై యగడెంచు ప ల్కనియె నందవుమిత్తి కనందగున్ భయం
బాయెనయేని మానవభవాత్మునివల్లన యశానుఁగాని యిం
కేయెడఁ గా నటంచు నది యింతలు సేయుటఁ గాంచ నెమ్మదిన్. ౪
- తే॥ దేవదానవగంధర్వదితిజపతగయక్షరాక్షసోరగముఖ్యు లైనవారి
వలన భయ మింత లేకుండవలయు ననుచుఁగోరితిఁ దలంప మర్హులఁ గ్రోతివాండ్రు. ౫
- క॥ మానుషుఁ డై జనియించె నమానుషసత్త్వం డై రాముఁ డౌ నౌ నటులుం
గానియెడ వానిచే నిమ్మై నవమానంబు నొంది మరలనగుదునే. ౬
- సీ॥ ఇక్ష్వాకుకులనాథుఁడే యనరణ్యుఁ డన్జనపాలకుఁడు వానిఁ జెనకి యేను
సంగరం బొనరించి సత్త్వహీనునిఁ గాఁగ మడినెంచి యాతనిఁ ద్రోచి యిడక
పైబడి మడియింపఁ బార్థివుం డనఘుండు ద్రెల్లెను ననుఁగాంచి త్రుల్లిపడకు
మీవంశమునఁ దోచు నితతేజుఁ డొకండు పురుషుండు పూజ్యుండు భూరిబలుఁడు
నిను సపుత్రు సబలనివహు సామాత్యు ససారథికునిఁ గాఁగ సంహరించుఁ
బోరఁ బోర నాదుపున్నెంబునన రాక్షసాధమాధమా యటంచుఁ దిట్టి. ౭
- క॥ ఆదేవనిభుని శాపం బాదెసదొసఁ గిడఁగనుండ నాదట మునిజన్
వేదవతిం ధర్మించితి శ్రీదయితుంగూర్చి తపము సేయుచునుండన్. ౮
- ఉ॥ ఆయమ రుష్టయై తప మనామయముం బొనరించుపొంతు న
న్నాయెడఁ గాంచి యోరి యిటు లాడిననోటికి బుద్ధిసెప్పుటే
న్యాయమ యైన నేమిసెడె నానుడి కింకను లేదె కాల మే
నోయెడ లిట్టు లుంచ నని యొక్కట యోగమహాగ్నిఁ జొచ్చుచున్. ౯
- క॥ హరికి న్నాపైఁ దన కాహరిపై మక్కువ సుసిద్ధమగునేని నినుం
బారిగొన మూలమ నగుచున్ ధరఁ బుట్టెద ననియె నదియుఁ దార్కొనె నొంటన్. ౧౦
- తే॥ ఆమహాభాగయే నీత యనఁగఁ జనకనందినియ కాఁగ నతని జన్నంపునేలఁ
బొడమె నింతయుఁ దలఁపఁగఁ బూర్వకర్మఫలమె యిమ్మైయిఁ బ్రబల మై ప్రాప్తమయ్యె.
మ॥ ఉమ కైలాసగిరింద్ర మెత్తుతటి శ్రీ యొప్పు నిమిత్తంబుగా
నమర ద్వేషణ నీదుచేటున కనెన్ హా నంది యానంది శా

ప మొసంగెన్ గపిరూపు న న్నగితి నీపక్షంబువారిన్ బవం

గములే కూల్తు రటంచు రంభకృతియు న్నారింపఁగాఁ జొప్పడెన్.

౧౭

తే॥ పుంజికస్థల వరుణునిపుత్రి నొడిసినట్టి కచ్చున కజఁ డట్టు లార్చితిట్టెఁ
గద యెఱుంగుదు రిమ్మెయి కథలు గొన్నిమీరుఁ దపసుల నుడిచొప్పు మిధ్య యగునె
క॥ ఇది యంతయు మది నారసి గొదకొని జతనమున నుండఁ గూర్తురు మీ రే

యది యెట్లు తానొ తుది నియ్యదనునఁ గనుమూసియుండు టర్హంబగునే.

౧౮

తే॥ చర్యలందు గోపురశిరస్థస్థలములందు మేటిసుభటులు గాపుండి మేలుకొనఁగఁ
దగిన కట్టడిసేసి దుర్దమునిఁ గుంభకర్ణు నెట్టన మేల్కొల్పఁ గడఁగవలయు. ౨౦
క॥ అప్రతిమగభీరుం డని దీప్తాశనివేగుఁ డఖిలదేవాసురద

ర్పప్రతిభానఘ్నుఁడు వాఁ డప్రతిఘాతమున నిద్ర నెనయంజనియెన్.

౨౧

చ॥ అని తనభంగపాటటు ప్రహస్తుని పాటును శత్రుపాటనుం
డనుపద మెంచి భీమ మసురౌఘము నానతిసేసె ద్వాఃము
ల్లొని ఘనవప్రము ల్వెరసి కొంకక పాలనసేయుఁ డెట్లు లె
నను ఘటకర్ణు జాగరమున న్నలువొందఁ బొనర్పుఁ డిత్తటిన్.

తే॥ ఉరక సుఖముగ నిద్రించుచున్నవాఁడు చింతలేక కాలాకాంతచేతనుఁ డయి
బ్రహ్మశాపంబుకతన నిర్భాగ్యుఁ డయ్యెఁ గాని యాతనిఁ దొడరంగఁ గలరె జగతి.

తే॥ నిద్రవశమునఁ బడి వాఁడు నెఱిఁదొఱంగి యాఱునెల లుండు నంతకునంత లయ్యు
మఱియు సప్తాష్టనవదశమాసములును సుపుఁ డొఁ దేఱు నొకనాఁడు చొప్పు నెఱయ

క॥ ఆనాఁడు కార్యమంత్రము పూనిక మెయినుండి యవలఁ బోయి పరుండెన్

గా నేటికి నవమదినం బైనది యది గాఢసుప్తి యలవడ దీలోన్.

౨౨

ఉ॥ నెట్టనఁ దేర్పవచ్చు రజనీచరలార! చనుండు వైశ మీ
పట్టున వాఁడు మేల్కొనినఁ బాఁచును రామకృతౌవమానమున్
దిట్ట యతండ్ రక్కసులదేవుఁడు సుండు మహాభుజుండు దాఁ
గట్టిగ నిల్వ మార్కొనఁగఁ గారు సురాసురు లెత్తివచ్చినన్.

౨౩

తే॥ వానరుల రాజపుత్రుల వరుసఁ బట్టి మ్రింగఁగా నేర్చు నొక్కనిమేషమాత్ర
లంక కొక్కఁ డితండ్డెపో లావరి యని యెత్తినజయధ్వజంబు దైత్యేశ్వరుండు.

తే॥ మూఢుఁ డై గ్రామ్యసుఖరతి మొనసినాఁడు నిద్ర నది విధికల్పన నిరత యయ్యెఁ
గాని మేల్కొన్న నవ్వానిఁ గాంచిరేని వానరులు గీనరులు నేలవట్టి చనరె.

౨౪

ఆ॥ ఆజి రాముచే నిరస్తుండ నైనాఁడ నన్న బన్న మింత లనఁగఁ బోల

దతని బుద్ధుఁ జేసి యందిచ్చితిరయేనిఁ గాంచువాఁడఁ బుట్టుగనినఫలము.

౨౫

ఆ॥ ఇట్టివ్యసనమున ననీదృశుం డవ్వాఁడు సాయ మొనరఁజేయఁ జాలకున్న
నుండనేమి యవల నొండుగానేమి మహేంద్రసముండు బలమహీయసుండు.

౩౦

- క॥ ఘనుఁ డతఁ డాతని బోధింపన నెఱయఁగవలయు నొండుపద్ధతి యిప్పు
ట్టునఁ బొసఁగనేర దియ్యని ననివార్యుఁడు మొనయుఁదేర నగు జయమెదురె.
ఆ॥ అనుచు రాక్షసేంద్రుఁ డాడుజాడనె సంభ్ర మాత్తచిత్తు లగుచు సరిగి కనిరి
కుంభకర్ణభవన కుధరకందరముఁ బ్ర సక్తిపరులు రాక్షసప్రవరులు. 32
- ఉ॥ రావణు నానతిం గొని నరప్రకరాదులు మాంసశోణితో
ద్భావితభోజను ల్మోససి భక్ష్యతతు ల్బహుపానకుంభముల్
వావిరి గంధమాల్యరసవర్గములు న్నెఱయంగఁ గూర్చి ర
త్తావునయందు వాని ధృతి దార్పఁగఁ దేర్పఁగ నౌ తలంపునె. 33
- తే॥ సకలగంధప్రవాహప్రచార విశతసుప్రతీహార యోజనాధ్యప్రకార
కలితసర్వతోవిస్తారఁ గౌంభకర్ణకందరాసారఁ జేర రక్కసులు దొరసి. 34
- క॥ ఆతనియూరువుగాడ్పుల ధూతు లగుచుఁ గాలు నిలువద్రొక్కుకొనుచు ని
ష్ఠాతులు సుబలోపేతులు నాతఱి వా రందుఁ జొచ్చి రతియత్నమునన్. 35
- ఉ॥ కాంచనకుట్టిమాంచితవిక స్వరశోభశుభాధ్యసత్కలా
భ్యంచలఁ దద్గుహం గని శయాను మహాబలు భీమదర్శనున్
గాంచిరి కుంభకర్ణ నొకకైవడిఁ బండిన దండికొండతీ
రెంచుచు వ్యాఘ్రము న్మౌకము లట్టులు సేరిరి విశ్వధారిణీ. 36
- సీ॥ ఒడలివైఁ బొడకట్టు నూర్ధ్వరోమంబులు జయవైజయంతికాచర్చ లూన
భీమనాసాపుటోద్భిన్ననిశ్వాసము లేషాహి యూర్పుల చెలిమిఁ గోర
మేదోరుధిరగంధమిలిత మా వక్త్రంబు పాతాలకుహరంబుఁ బ్ర సరింప
శయ్యాతలన్యస్తసకలావయవములు పాధోధిభూధరపక్షి నొరయఁ
గాంచనాంగదముకుటముఖ్యప్రరోచులం దిరమ్మదసంతాన మావహిల్లఁ
జేయఁగ నజేయుఁ డాసురసింహుఁ డటు గుహాశయుండయియుండఁ దదాశమొనసి.
- తే॥ వికృతుఁ డయి నిద్రఘ్రావు నవ్వీరు నరసి నెఱపుఁ బోఁద్రోచి కర్జమ్ము వెనపుచూచి
వానిఁ బ్రతిబోధితు నొనర్ప వలనుపడిరి సహితు లై రక్కసులు జలజాతనేత్ర. 37
- క॥ తొలుదొల్త రాశివోసిరి బలుమాంసవితతుల మేరుపర్వతశిఖరం
బొలసి తులఁదూఁగ దనుజులు బలీయు లది వాని కెదురుపడి తృప్తి నిడన్. 38
- క॥ మృగమహిషవరాహాదులు నగపడ వేర్వేట రాసు లగముల యట్లు
సుగమము లై యుండఁగ వారు గడించిర యుగ్గడించురూఢికి సరిగన్. 39
- క॥ అన్నిటి కెక్కుడుగా నిడి రన్నపురాశిని సులక్ష్మ మై తగ భక్ష్య
ప్రోన్నతసంచయముల నిక నెన్నం బనిలేదు పెచ్చు లివి యవి యనుచున్. 40
- ఆ॥ మద్యకుంభశతము లుద్యద్గుణాస్పృక్ష్కాండభాండలక్షకములు వాని
దరిని దరికొనంగ దారి యియ్యదె యంచు నేర్చి కూర్చి రసురనేత లపుడు. 41

- క॥ మొదలిడి రాతని సంతం గదలింప నిలింపరిపులు గా దన్యుల క
య్యదనునఁ దేర్చఁగ విధి తన యెద నిడిన తలంపు ముట్టనెనయదయేనిక. ౪౩
- సీ॥ తనువు సుగంధిచందనకర్దమముల నలంది పన్నీరు మొల్లముగఁ జల్లి
దివ్యమాల్యములు గంధిలములు గుదులుగా మలయించి ధూపధూమములు నెట్టి
స్తోత్రపాఠంబు లస్తోకంబులు రచించి జలదనాదంబులు సంతరించి
సంకులు పూర్ణశశాంకసన్నిభములు పూరించి త్వేళలఁ బొడవు పటిచి
విసువ కెల్లరు నొక్కట విలయభైరవాభవంబుల నెలకొల్పి హత్తుకొని క
దల్చి యాస్ఫోటనంబులు దవులుకొలిపి సద్ర మేల్కొల్పఁదొడరి రున్నిద్రులగుచు.
- తే॥ శంఖభేరిపణవముఖజనితశబ్దమట్టు లాస్ఫోటితత్వేళితాదినర్ద
మొక్కఁ డగుచు బ్రహ్మాండభాండ్లోపరిగతకర్పరం బగలింపఁగఁ గడఁగె నపుడు.
- ఆ॥ దెసలు ముట్టఁబాటి దివ మంటఁబ్రాకి యేపట్టునందు నిలువ మట్టులేఁ
తిరిగితిరిగి భూప్రదేశంబునం బడె నారవంబు విని విహంగమములు. ౪౩
- క॥ నిద్దరమబ్బునఁ బడి యేప ద్దరయఁగ లేక మొద్దుబాటినవానిక
దద్దయు నసురు లొనర్చెడు నిద్దపుఁజప్పఘృ దేర్పనేరని వయ్యెన్. ౪౪
- క॥ కసిమసఁగి యసురఁ గొట్టి ముసుండ్ల ముసలముల గదల ముద్గరముల బ
ల్వసుల శిలల వృక్షంబులఁ బ్రసుపు మేల్కొలుపఁబూని పలలాశు లొగిన్.
- క॥ నిట్టూర్పు లెగువ నెదుట నిట్టనిలువలేక తలఁగి నెఱయుచు మరలన్
దిట్ట లగుచు మ్రోగించిరి కట్టలుకఁ గటాహభేరికాముఖ్యములన్. ౪౫
- క॥ పదివేవురు రక్కసు లటు పదిలముగాఁ బట్టుపట్టి పరఁగించెడు న
య్యదుటుతన మెన్న నేరఁడు ముదితరొ! శాపోక్తి యెంత మొగకొనఁగలదో.
- ఆ॥ కొట్టికొట్టి విసువుకొని యంతమాత్ర కీహంత కదలఁబోవఁ డని తలంచి
యవల గురుతరప్రయత్నం బొనర్చిరిదారుణంబు నాక ధీరయన. ౪౬
- సీ॥ తోలిరి పై నాగతురగోష్ఠ్విఖరముల దండకశాంకుశతాడనముల
నూదిరి చెవులలో నునిచి యుంకించి పెన్బూరాలు గొమ్ములు బూరట్టిల్ల
మ్రోయించిరి బలంబు మొనయించి రణరంగభేరు లన్నియుఁ దెచ్చి భీషణముగ
మోదిరి ఘనకాష్ఠములఁ గటారమ్ముల మే నిది యను బుద్ధి మెలపుఁ గొనక
త్రోచి రటు గండశైలము ల్దొరలఁ బెద్దమాఁకులం గొట్టి వైచిరి మల్లచఱచి
పొడువఁజొచ్చిరి వజ్రమ్ముకడఁక వెలితిబుచ్చు పిడికిండ్లు గూర్చి యప్పొలసుదిండ్లు.
- ఆ॥ ఆగడం బొనర్చు నాఱడియే కాని వాని కెట్లుఁ దెలివి వఱలదయ్యె
లంక దానఁ గడువడంకఁగాఁ దొడరె సహాబ్ధిభూమిధరవనాంత యగుచు. ౪౭
- క॥ ధక్కాసహస్ర మొక్కటఁ బెక్కురు కోణపులు హైమప్పధుకోణములన్
నెక్కొని మ్రోయించిరి తమ చిక్కనిమేనుల బలమ్ము సీమం బెరయన్. ౪౮

- ఆ॥ దానికేని నింత దలకఁడు కదలఁడు గుఱ్ఱువెట్టు నెదిరిగుండె లవియఁ
బెద్ద నిద్ర యదియుఁ బెద్దనిద్దుర గాదు బ్రహ్మవాతఁ దుడునఁ బరుల కగునె.
శా॥ ఆశాభంగకృతంబు రోస మెగువన్ హా యంచు మాంసాశనుల్
పాశంబు ల్విలించి యీడ్చియు ఘనప్రస్థానభేరీరసం
బాశ ల్వీల ఘటించియున్ బ్రబలగర్జారావము ల్గూర్చియున్
గేశంబు ల్పెకలించియుం గఱచియుం గించిత్తుగా నెంచియున్. ౫౬
- ఆ॥ కుంభకర్ణ కర్ణకుహరము ల్నిండ వాఁకుంభశతము లెత్తి గ్రుమ్మరించి
రదియు లెక్కసేయఁ డాతని నిద్దురసుఖము కష్టములనుఁ జూచునదియె. ౫౭
- ఆ॥ కూటముద్గరములఁ గొట్టిరి పెల్చున గఱకువోవ నెల్లగాత్రములను
శిఖరిశిఖర మెంచు శిరమున బలుకట్ల గట్టి వగు శతఘ్నికాశతముల. ౫౮
- క॥ ఇంతకుఁ దలఁకనివాఁ డింక నెంతకునోపఁ డని మత్త మిభసాహస్రం
బంతటఁ దోలి రతనిపైఁ బంతంబున నవియుఁ ద్రొక్కె బలు వానంగన్. ౫౯
- ఆ॥ స్పర్శవిషయకంబు సంజ్ఞాన మసురున కొదవె నవల నదియుఁ గుదురుకొనఁగ
నిదురసెడె నటంచు నీల్గుచు మూల్గుచు నుబ్బతిల్లె నాతఁ డుత్పలాక్షి! ౬౦
- క॥ యుత్పలాక్షాభయపీడితుఁ డత్తటి వాఁ డెన్నఁ డగము లచలశిఖరముల్
సత్తువకొలఁదికి నసురులు మత్తఁ దొలఁగింప రువ్వనుచు పొక్కటియున్.
- ఆ॥ నాగభోగనిభము నగశృంగసారంబు బాహుయుగము సాచి ప్రబలుఁ డతఁడు
బడబమొగముఁబోని వదనంబుఁ దెఱచి జృంభణ మొనర్చె సురలు పల్లటిల్. ౬౧
- క॥ పాతాళకుహరసన్నిభ మాతని మో మప్పు డొప్పె నధిమేరుగిరి
ద్యోతితము తపనమండల మేతావన్మాత్ర మన ననీదృశ మగుచున్. ౬౩
- ఆ॥ మేలుకాంచి వాఁడు మెయివెంచి జృంభించి దండికొండభాతిఁ దద్దనెఱయ
దండ వీవఁదొడరు చండవాత మన నిట్టూర్పు వెడలఁదొడరె నుత్కటముగ.
- క॥ పలుభూష లొలయ మేల్కొని నెలకొను నవ్వాని మేను నెట్టనఁ దనరెన్
జలదము సజలబలాకము తొలికారున నెట్లు లట్లు ధూతాఘచయా. ౬౫
- తే॥ వాని గ్రుడ్లు విద్యుత్ప్రభావర్ణితములు వహ్నికుండసదృశము ల్వఱలె నపుడు
దివిరిఁ బరపీడనమునకై తేజరిల్లు శనికుజగ్రహములునాగఁ జంచలాక్షి. ౬౬
- శా॥ కాంచెన్ భక్ష్యపురాసు లన్నగిరులుం గ్రవోత్కరంబు ల్మృగో
దంచద్ధాత్రసహస్రము ల్సుకృతమద్యాస్మక్కుమేదఃపయ
శ్చంచత్కుంభశతాయుతంబులు బుభుక్షాత్మష్టిక ల్దీప్త భ
క్షింఛెన్ గ్రోలె నొకించుకేని నెదియున్ శేషింప నీ కొక్కటన్. ౬౭
- తే॥ ఇంద్రరిపుఁ డట్లు తృప్తుఁ డై మెలయు పెంచి వచ్చిపడిరన్నిశాచరు ల్వల నెఱింగి
శీర్షములు వాంచి యంజలు లేర్చి మ్రొక్కి రంచి తస్తోత్రములఁ బ్రస్తుతించి రపుడు.

- ఉ॥ కన్నుల నిద్రమ బృలఁతిఁగ్రమ్మఁగ నిర్మలభావ మంత లే
కున్నదె యైన దృష్టి నతఁ డొంట గడల్కొనఁ జేసికొంచుఁ గాం
చె నిభృతప్రచారుల విశిష్టవిచారుల రాజచారులం
గ్రన్నన మన్నన ల్నెఱపఁ గార్కొనుచుట్టటికంబు డంబునన్. ౨౯
- తే॥ ననుచు సాంత్యన మొనరించి నైర్మతర్ష భుండు స్వప్రతిబోధనంబునను విస్మ
యంబున విడంబనంబు నయంబుసూప నిట్టలనె వారితోఁగర్జ మెంచుకొనుచు.
- ఉ॥ ఏమని నన్ను మేల్కొలుప నెంచితి రిట్టు లకాల మా నెడన్
స్వామికి మేలె యేభయముఁ బాటిలలేదుగదా యటంచు నే
నేమెయిఁ బల్క నేమిగల దెద్దియొ పాల్పఁడఁ గాకయున్న నన్
నేమము మీఱఁ దేర్పఁ గృతనిర్ణయుఁ డంపునె మీరు వత్తురే. ౩౦
- శా॥ నేడే తీర్చెద రాక్షసేంద్రు భయ మున్నిద్రుండ నైతింగదా
వాఁ డింద్రుండొ హుతాశనుండొ జముఁడో వాక్రుచ్చి న న్నంపుఁడా
మూఁడు న్వానికి ముజ్జగ మ్మఱిమినం బోకార్యేదం గర్జమం
దేఁ డంబంబులు వల్కనం చెఱుఁగరే యేపట్టువారేనియున్. ౩౧
- అ॥ అల్పకారణమున కధినాథుఁ డిట్లు నన్నేలుకొలుపుతలఁపు మేకొనండు
గలిగినట్టి యర్థగతి వివరింపుఁడు డాఁపనేల యీతఁ డోపి క్రాల. ౩౩
- మ॥ అని సంరబ్ధుఁడ యై వచించు ననురు న్వానద్ధ నీక్షించి యి
ట్లనె యూపాక్షుఁడు కేలుమోడ్చి సచివుం డవ్వాఁడు రక్షోధినా
థున కిట్లంత యెఱుంగుమయ్య తమ కాద్యోనాధముఖ్యు ల్పొన
ర్చిన నేరం బనరాదు కా దొరుల కీచేడ్పాటు వారింపఁగన్. ౩౪
- అ॥ మానుషంబు భయము మన కిప్పు వాటిల్లెఁబోల దొండు వీనిపుచ్చమునకు
లంకఁ జుట్టుకొనిరి లావరు ల్వానరులెల్ల నొక్కఁ డగుచు నెత్తివచ్చి. ౩౫
- క॥ ము న్నొకప్లవంగముఁడె కద యెన్నినభటు నత్తుఁ దునిమె నేర్చె బలము సం
పన్నఁ బురిఁ గాలె నవ్యాపన్నుం డై చనియెఁ గార్యపద్ధతి పొసఁగన్. ౩౬
- క॥ సీతం గొని తెచ్చిన యయ్యాతంకం బింతసేసె నాదటఁ గలదే
నీతోఁ దెలుపఁగ రామునిచేతఁ బొరిన్ భంగపాటు సిద్ధంబయ్యెన్. ౩౭
- తే॥ దేవకంటకుఁ బాలస్త్యు దితిజనాథుఁబ్రాణసంశయ మందించి పాఱఁదరిమె
రాముఁ డాదిత్య తేజం డరాతు లెవ్వరేని సమకూర్ప రేనాఁడు నిట్టిగోడు. ౩౮
- క॥ అన నిద్దురకలఁకయు మదమునుఁ దత్త్వం బెన్నసీక మొనకొని సోద
ర్యున కజయ మనిన యూపాక్షుని నివృత్తాక్షుఁ డగుచుఁ జూచి యతఁ డనున్. ౩౯
- క॥ ఇప్పుడె పోయెద నందఱఁ దెప్పలఁదేర్ప రుధిరమునఁ దృషఁ దీర్చుకొనన్
గుప్ప లగు పలలముల నాయప్పటిక్షుధఁ బాపుకొనఁగ నౌ జతనమునన్. ౪౦

- క॥ ఏ నొక్కడనే త్రావెద మానవనాథాస్ర మెల్ల మఱి తన్నాంసం
బానెఱి భక్షించెద నాఁ బో న న్నొకఁ డాకపడునె పోరికలనులోన్. ౮౧
- క॥ అని గర్వితుఁ డై రోసము పెనఁగొన నటు లనెడు శత్రుభీకరు ససురున్
మొనసి మహాదరుఁ డంజలి మొనకొనఁ దా నిట్లు లనియె మోహనమూర్తి.
- శా॥ అన్నం గాంచి ప్రసక్తి మించి కయిమో డ్పర్పించి భాషించి యా
సన్నం దన్మహానీచుసూత్రితము భాష్యం బెంచి కా కొంటి మైఁ
జన్న న్నారలు చుల్క నొదురె విభాసంపన్ను లామీఁదటం
గన్నా కీతఁ డటంచు మెచ్చ మెలఁగంగారాదె జన్యంబునన్. ౮౩
- క॥ అని గెలుతువపో భ్రాతం గని మేలుంగీండ్లుఁ జక్కఁగా నారసి తో
డన కదలి విక్రమము నెఱప నగుం బ్రాభవము నెలయఁ బరబలదమనా. ౮౪

—♦ కుంభకర్ణుడు రావణుం గాంచఁబోవుట ♦—

- ఆ॥ అనిన వానితోడ నొనులె మ్మని యెల్లవారిఁ గూడి సహజులనుఁ గాంచ
నెంచి పయన మగుడు నెలమిమైఁ జనిరి వా రినున కెఱుక సేయ నితఁచరిత! ౮౫
- తే॥ భీమరూపపరాక్రముఁ భీమనేత్రు భీమబలు మేలుకొలిపి నిర్భీకు లగుచు
వరు వరాసనాసీను నవ్వలని కరిగి కాంచి కైమోడ్చి పలికిరి కమలనయన! ౮౬
- క॥ నీతమ్ముఁడు మేల్కాంచె ననేతావన్మాత్రుఁ డాతఁ డిటరాఁజనునో
యాతావున కరిగి సపత్నాతంకముఁ దీర్చి వచ్చి యటఁగననగునో. ౮౭
- ఆ॥ అనుడు నాతఁ డుబ్బి యంతకునంత లై వాని వేడ్కఁ జూచువాఁడ మేలి
పలుకు లెలమి మీఱఁ బలికి యాచిత్యంబు నెగడ ననుచువాఁడ నేన యనిన.
- ఉ॥ వారలు పోయి రావణుని వాక్కులు దెల్పి భవత్సమక్షముం
గోరెడు వాఁడు తేఁ డిఁక నకుంతితధీ వెలయంగఁ గొల్వనం
జేరి ప్రహర్ష మాతనికిఁ జెచ్చెర నెక్కినఁజేయవే యనన్
దీరగు నద్దియే యనుచుఁ దేకువ సెజ్జదొఱంగి హృష్టుఁ డై. ౮౮
- ఆ॥ మోము గడిగి కృత్యములు దీర్చి స్నాతుఁ డై మేలిచందనమ్ము మెయి నలంది
భూషణములు దాల్చి పురుబలం బొనగూర్చు పానకములు దేరఁబనుచుటయును.
- ఆ॥ మలసి రావణాజ్ఞ మద్యకుంభంబులు రెండువేలు దెచ్చి ప్రీతివెలయ
నర్పణం బొనర్ప నవి ద్రావి తేజోబలాధ్యుఁ డట్లు మత్తుఁ డగుచు సతఁడు. ౯౦
- క॥ కాలాంతకనిభుఁ డచ్చటఁ గాలానక వెడలి యసురగణములు గొలువం
గా లావరి భ్రాతం గనఁ గాలాహృతుఁ డగుచు నడిచె క్షమాధరతనయా. ౯౧
- క॥ పాదన్యాసంబుల ధర పా దగలఁగ రా సహస్రపాదుఁ డవనిపై
వాదమున వచ్చె ననియెడు వా దమరెన్ రాజపథము వలగొను ద్యుతులన్.

- క॥ అంజలి మాలికఁ గొనుచున్ నెంజిలిలే కతఁడు గాంచె నేతనగరు సే
రం జిష్టుండు స్వయంభువు మంజులమందిరము మలయుమాడ్కి న్మహిలా. ౯౪
- ఉ॥ రాజవభంబునం బెరయు రాక్షసభూతముఁ గాంచి వానరుల్
తేజ మిదేటి దిట్టి దగు దేహ మొకం డిల నుండునే ధరం
బోజమెయి న్మెలంగు నటు లున్నదిగా కనుచున్ భయంబునన్
వే జనఁజూచి రొండెడకు వేకర మెంచుచు సంచరించుచున్. ౯౫
- ఆ॥ రామ ! కావవే శరణ్యుండ వీవంచు గొంద అధిపు వేడుకొనిరి కొంద
అడఁగి రిలనుఁ గొంద అటునిటుఁ బఱచిరి వ్రాలి రందుఁ గొంద తోల మెడల.
మ॥ ఘనతేజంబున సూర్యునిం బొదువువీకన్ శైలశృంగాభుఁ డై
కనదూర్జస్వికిరీటుఁ డై యొలయు నాక్రవ్యాదు నత్యద్భుతం
గని స్థైర్యం బెడలించు త్రాసముమెయిన్ గాలూనఁగాలేక చి
క్కని దౌ వానరసేన యయ్యదనునం గఁపించె బొంపేదఁగాన్. ౯౬
- ఉ॥ అప్పుడు రామచంద్రుఁడు మహామహుఁ డుజ్జ్వలసత్త్వఁ డాతనిం
దెప్పునఁ జూచి భీషణుఁ డుదీర్ణుఁడు వీఁ డని బీర మొప్పుఁగా
గొప్పశరమ్ము గార్ముకముఁ గూర్చి విభీషణుఁ గాంచి సైన్య మా
ముప్పున కోహటించుటయు మున్నడియెన్నిక నుంచి యిట్లనున్. ౯౭
- శా॥ వింజంబొక్కొత్తివిక్రమప్రభుఁడొకో విక్రాంతిమై నాకసం
బంజంజాలి సతోయతోయధర మ ప్పై స్వర్ణభూషాప్రభా
పుంజం బొప్పగు వైద్యుతద్యుతులతో బోరాటముం గోరఁ దా
సంజిల్వెట్టెడుఁ బృథ్వి గ్రక్కదలఁగా నాలంక నిశ్చంకుఁ డై. ౯౮
- క॥ అంగదఁ బఱచెడు వీనిం బింగళలోచనునిఁ గాంచి పిటికిపడి మహా
పింగలదృగ్వాహిని యదె సంగతి నెడఁబాసి యిది విచార్యమకాదే. ౧౦౦
- ఆ॥ పుడమికెల్లఁ గేతుభూతుం డొకం డీతఁ డంచు నామదిం దలంచువాడ
నిది యదృష్టపూర్వ మీభూత మెద్దియో తెలుపుమయ్య నాకుఁ దేటపడఁగ.

—♦ రాముఁ డడుగ విభీషణుఁడు కుంభకర్ణవిధముఁ దెలుపుట ♦—

- మ॥ అని రాజేంద్రుఁడు రామచంద్రుఁడుదితుం డక్లిష్టకర్ముండు ద
న్ననుయోగాదృతుఁ జేయఁ బ్రాజ్ఞుఁ డుచితవ్యాపారుఁ డభ్యస్తరా
జనయుం డిట్లనె నవ్విభీషణుఁడు విశ్వవ్యాపకా! నీయెఱుం
గని దొం డె ట్టెగిరించు నీదగుకటాక్షం బంతకుం జాలఁగన్. ౧౦౧
- క॥ తెలుపుదు భ్రాతయ యితడుం గలుషాత్మకుఁ డైన పక్షి కంధరు ననుజం
డలఘుండు మధ్యముఁడు గా నలవిశ్రవువలనఁ బొడమె నరిదుర్దముఁ డై. ౧౦౩

- సీ॥ పుట్టినప్పటినుండి పొడవారునంతలో మేలిన త్వము లేర్చి మెక్కినాఁడు
వైవస్వతుని నొంట వాసపు నొక్కొంటఁ బట్టి తాళము గాఁగఁ గొట్టినాఁడు
దానవదేవగంధర్వాదిగణములఁ దోలుబొమ్మ లటంచుఁ దోలినాఁడు
శూలపాణిని నేన చూ జగంబులకెల్ల నొం డెవం డని యూపు లూపినాఁడు
చావులేనట్టివారలఁ జంప వీని నంతకునిఁగా సృజించినాఁ డజుఁ డటంచుఁ
దిట్టవారి నడిమినెత్తి మొట్టినాఁడు గట్టివాఁ డీతఁడే కుంభకర్ణుఁ డధిప! ౧౦౪
- ఆ॥ వీని జోడు మూడు విష్టపంబుల లేఁడు వేల్పులందు దనుజవితతియందు
మనుజులందు ననఁగ మాయయ్య! నోరాడ దేను నీకుఁ దెలుపు నిఱుకటమున.
- క॥ ప్రబలుండు విరూపాక్షుఁడు కబలింపఁగనోపు ముజ్జగంబుల నొకఁడే
యబలలపాలిఁటిమృత్యువు సుబాహు వీతండ చువ్వె సుగుణాభరణా. ౧౦౫
- ఆ॥ ప్రకృతిచేతఁ దేజు బలము బీరము వీడు పట్టు గాఁగ నెపుడుఁ బ్రబలుచుండు
నన్యులం దనంగ నన్యంబులే వరోపాధికంబు లగుచుఁ బరఁగుచుంట. ౧౦౬
- చ॥ తపమొనరించినాఁ డురక దద్దయుఁ గోరక కోరినాఁడు నా
కపగతవిఘ్న యై సుఖము నందఁగఁ జేయు సుషుప్తిఁ గూర్చు మం
చపకృత మంచుఁ దాఁ దలఁపఁ డత్తటిప్రొవఁగ వేల్పు లిమ్మెయిన్
గపట మొనర్చినా రనుచుఁ గాఠీయపెట్టఁదొడంగె వారలన్. ౧౦౭
- తే॥ ఇతఁడు భక్షింప భక్షింప నిమ్మునెడఁగ నెల్లవారలు మొఱవెట్టి రింద్రుఁ డేరి
యతఁడు శితవజ్రపాతాభిహతు నొనర్చె నెఱుఁగఁడో మీఁద నౌ కర్జమెంచినాడో.
- క॥ ఇంచుక కదలియుఁ గదలక చంచలచిత్తుఁ డయి రాక్షస ప్రవరుఁడు గ
ర్జించె నశనిశత మురలెడు సంచున ఘోషించు జలదసంచయ మెనగాన్. ౧౦౮
- క॥ దాన న్వడఁకెను మేదినితో నంబుధి ఘూర్ణిలంగఁదొడరెను బ్రజలున్
మే నెఱుఁగక వ్రాలిరి సంధానం బెడలంగ దిశలు తల్లడపడియెన్. ౧౦౯
- ఆ॥ కోప మెక్కుఁ డగుచు గొనకొన నైరావతంబు దంత మొండు దద్ద బెఱికి
వాసవుని యురంబు వగులఁగొట్టెను నైర్మతుండు దుండగంబు తోడుపడఁగ.
- తే॥ కుంభకర్ణప్రహారా ప్తిఁ గుంతితుఁ డయిశక్రుఁ డల్లాడె దేవత ల్సంయములు వి
షాద మందిరి వారితో సంగతుఁ డయిచేరె స్వామిభువాస్థానసీమ కతఁడు.
- క॥ అందఱుఁ దా నొక్కఁడుగా నందించెం గుంభకర్ణ నతిదౌరాత్మ్యం
బం దరిగి శతానందునకుం దీ రగు నతులు నుతులు గూర్చి భృశార్తి. ౧౧౦
- ఆ॥ ప్రజల భక్షణము సుపర్వశిక్షణ మాశ్రమాపకరణ మంగనాపహరణ
మొక్కఁ డొకఁడు గాఁగ నుగ్గడించి గడించియుంచినట్టి నుడి వచించె నపుడు.
- తే॥ ఈతఁ డిమ్మెయిఁ జెలరేఁగి యెల్లవారిహింససేయంగ మెసవంగ నెంచెనేని
నచిరకాలంబున నె జగం బడఁగి శూన్యమగును మది నెంచుమయ్య లోకాధినాథ!

- క॥ అను వాసవముఖ్యుల ప్రార్థన విని వాణీశ్వరుండు తద్దయు సురలం
బనివినుఁ డని యసురుల నెట్టనఁ జనుచెం డనియెఁ దనకడంక చొలంకన్. ౧౧౭
- ఉ॥ అందఱు రా ఘటశ్రవణు నందుఁ గనుంగొని ధాత యెవ్వఁ డీ
సుందరుఁ డంచుఁ బిల్చి యెడస్సుక్కి పదంపడి కైతవంబునన్
గ్రందుకొనంగనీక తగు కందువపల్కులఁ బల్కురించుచున్
ముం దననెంచిన ట్లనియె మూర్ఘుని తెంపుఁ దలంచి రాఘవా. ౧౧౮
- తే॥ నిన్నుఁ బాలిస్త్యుండు సృజించె నెగడు జగములెల్ల ఘూర్ణిల్ల మడియింపనెంచి యట్లు
గాన నావాక్యమున నింకఁ గదలనీనిద్ర నెవ్వేళ మృతుఁబోల నెఱయఁగనుము.
- క॥ అని శాప విడిచిన నెల్లరు దనికిరి తా నొల్లఁబోయె దనుజవ్యాఘ్రుం
డును సురలు మునులు సంతసమునఁ దేలిరి బ్రతుకుదారి మొనసితి మనుచున్.
- ఉ॥ అమ్మహనీయు వాక్యము మహత్త్వ మదెట్టిదొ కాని తోన తా
నమ్మెయి సోతె రక్కసుఁ డహా యని రందఱు చూచుచుండ మే
ల మ్మిది యింతలాయె నని లావరి రావణుఁ డావిధాతపా
దమ్ములమీఁద వ్రాలి కనుదమ్ముల నద్దుచుఁ బద్దు సూపుచున్. ౧౧౯
- తే॥ ఇట్టు లనె నీకుఁ దగునయ్య యింతసేయ దాను వెంచిన వైరు గ్రోధమునఁ గోయ
నేరు గాదనువారు నీ కేటిపోరు నేడె మడియింపు మదిఖ్యాతి నెఱయు తీరు.
- క॥ మునిమనుమని నీవే యిటు లొనరింప నిఁకేమి యొడవు నొగిఁ బ్రబలినకాం
చనము తరువు ఫలకాలంబునఁ గెడపుదె మంచిసేయు ప్రొద్దిదిగాదే. ౧౨౦
- తే॥ సత్యవచనుండ వీవు నిస్సంశయముగ వీఁడు శయనించుఁ గాకేమి వెరవు గలదు
శయనజాగరములకు భోజనమునకును గాలనిర్ణయ మొనరించి కాపుమయ్య.
- మ॥ అనుచుం బాత్రజుఁ డర్థి వేడఁ ద్రుహిణుం డాలించి మే లెంచి వీ
డనిశం బార్చెలలున్ శయించు నొకనాఁ డౌ సంప్రబుద్ధుండు మే
కొని భక్షించు బుభుక్షు లక్షితములం గ్రొవ్వాడి సంక్రుద్ధు వ
హ్నినిఁ బోలంగఁ జరాచరం బగు జగం బేతద్వశం బయ్యెడిన్. ౧౨౧
- ఆ॥ కనలి వానిఁ గెలువఁగాఁబోల దానాఁటి కందఱకును నెక్కు డై చరించు
మలయు నిదురవోవ మఱునాఁడు ప్రసభమ్ము మేలుకొలుప నాఁడె మిత్తిఁ బెరయు.
- క॥ అని నిర్ణయింపఁగా నయ్యనఘుని యానతి శిరమున నభినందనముం
బొనరించుచు నిలుసేరెను దనుజులతో ననుజుఁ గొనుచు దశవదనుఁ డటన్
- ఆ॥ తనకుఁ దానె శయనతత్పరుగ డగు లేచు నల్లె యల్లె బహుపలాశి యగుచుఁ
దిరుగు నొక్కనాఁడు దేదీప్యమానుఁ డై నాఁడుమొదలు లోకాధినాథ యితఁడు.
- ఉ॥ నీదుపరాక్రమం బరసి నిక్క మజయ్యుఁ డటంచు నెంచి పెం
పేదఁ దలంగి కార్యగతిహీనతమై వ్యసనంబు పాల్పడన్

దా దరిసేరఁగా నయినదాని యిదే యని కానికాలముం

దీమరితాత్ము మేల్కొలిపె నింకట నేయది గాఁగ నుండెనో.

౧౨౯

ఆ॥ ఇతఁడు వెడలె శిబిర మిత్తతేజఁడు క్రుద్ధుఁ డగుచు ననచకౌఘ మలమి భక్ష
ణం బొనర్ప నౌ మనంబున నరుదెంచు ముంచు మబ్బుభాతి మొక్కలమున.

క॥ విద్రుతు లగుచున్నా రీకౌద్రుం గనినంతఁ గపులు రభసంబున ను

న్నిద్రుఁ డితఁ డటుమ మొగకొని ముద్రుతునిం జేయనేర్చు మొనగాఁ డున్నే.

ఆ॥ వీరి భయముఁ దీర్ప వెర విట్టు లూహింతు యంత్ర మొక్కఁ డిది యటంచు నెల్ల
వానరులకుఁ దెల్పి వారిఁ దేర్చుచుఁ దగు నల నెఱింగి వీని నలఁతు మనుచు. ౧౩౨

చ॥ అటులు విభీషణుం డనఘుఁ డాడ సహేతుక మిట్టు లాచరిం

చుటె కడు ల గ్గటంచు రిపుసూదనుఁ డారఘుపుంగవుండు దాఁ

దటుకున నీలుని బిలిచి తన్మహితార్థముఁ దెల్పి తద్దయున్

బటుతరవాగ్విశేషము ప్రపంచిత మై తనరార నిట్లనుక.

౧౩౩

సీ॥ పొ మ్మెల్లవానరపుంగవులం గూడుకొని మొగ్గరం బొసగుర్చు మొలసి

నిట్టనిల్వుఁడు లంక నెరయుద్వారంబులు చర్యలు సంక్రమస్థలము లొరసి

మేకొనఁగాంచుఁడు మేలివృక్షంబులు శిల లాయుధంబు లుచ్చితము లరసి

యేమటపా టింతయేనియు లేకుండ దురమున మెలఁగుఁ డౌ త్రోనఁ బెరసి

నీవు నేర్తు వెల్ల నేను దెల్పుట పయిపెచ్చనంగ నొను బృథుబలముల

నిచ్చవచ్చినట్లు లెనయింపుమయ్య యసం బెసంగు నెఱిఁ బెసంగుమయ్య.

క॥ అని రాముఁ డానతిచ్చిన ననలసుఁ డనలసుతుఁ డిచ్చ నలరారుచుఁ జ

య్యన నమ్మెయి శాసించెఁ దదనీకములకెల్ల జయరమాశంసాధ్య.

౧౩౪

క॥ హనుమానుం డంగడుఁ డట్లనుపములు గవాక్షశరభు లద్రుశిఖరము

లొని ద్వారచయనిరోధం బొనరించిరి మించి రరుల నుజ్వలమూర్తి.

౧౩౫

తే॥ రామ వాక్యచిక్కిర్పావిరాజమానులగుచు హరివీరు లరిసేన నలముపొంతుఁ

బాదపంబులు శిలలుఁ జొప్పడ ధరించి పొంచియుండిరి సద్గుణభూష! యోష!

క॥ శైలోద్యతకరులు మహాశైలచరులు గిరులతోడి సంగడమునఁ ద

త్పాలింబము లౌ నంబుదజాలంబుల భంగి వెలయఁ జాలిరి తరుణీ.

౧౩౬

—♦ రావణ కుంభకర్ణుల ప్రసంగములు ♦—

ఉ॥ అంతట రాజమార్గమున నంతకుఁడో యనఁ గుంభకర్ణుఁ డ

త్యంతమదాకులుం డగుచు నంచిత లాఘ్యము నైన మేటిసా

మంతులు యోధులుం గొలువ మానితుఁ డై యరుదెంచె బొరసి

మంతిను లాపులుం బొరి సుమప్రతతు ల్గురియించుచుండఁగక.

౧౩౭

- శా॥ హైమోద్యన్మణిభాసురంబు వితతం బాకృష్టదృష్టంబు సు
శ్రీమాన్యంబు సురారిరాజపదలక్ష్మీలాలితం బైన త
ద్ధామం బాతఁడు సేరఁబాతె రవి యబ్బం బట్లు సొచ్చెన్ మహా
ద్ధాముం డుజ్జ్వలుఁ డెంచె నగ్రజుఁ బ్రశస్తప్రాజ్యపీఠాధ్యుఁగాన్. ౧౪౦
- క॥ శక్రుఁడు స్వయంభువుం బలె శుక్రాంతేవాసి విభునిఁ జూచి యతఁడు పా
దక్రమణంబుల మేదిని వక్రం గావించుచొప్పు వఱలఁగ నడిచెన్. ౧౪౧
- క॥ కడపటికక్ష్య గడచి తొలి కడంక యుడివోవఁ బుష్పకవరాంతమునన్
గడలుకొను పీఠి నొటనంబడి నెఱిసెడి యన్న యన్నఁ బ్రబలుఁడు గాంచెన్. ౧౪౨
- ఆ॥ వానిఁ జూచినఁత వాసవవైరి చేకూరె మేలు వీడె కుంభకర్ణుఁ
డనుచు నెదురువ్రాయి యాలింగన మొనర్చి చేర్చుకొనియెఁ దనతనర్పునెడను. ౧౪౩
- క॥ పర్యంకాసీనున కపు డార్యునకు నమస్కరించి యాఘటకర్ణుం
డర్యమతేజు నతనిఁ గని పర్యవసిత మేమి యనుచుఁ బ్రస్తావించెన్. ౧౪౪
- ఆ॥ తగినవిష్టరంబుఁ దార్చి యద్దాని వాఁ డాక్రమింప నసుర యాక్రమమున
నెగసిపడుచుఁ దమ్ము నెనయించుకొనుచు వశ్యం బొనర్పఁ దద్యశంబు వొగడె. ౧౪౫
- తే॥ ఉబ్బి తబ్బిబ్బుపడి వాఁ డసహో యటంచు ననలకుండంబు లగుచు లోచనము లడర
నేల పిలిచితి వేమేమి యెననివలని భీతి ప్రేతత్వమున కభిప్రేతుఁ డెవఁడు. ౧౪౬
- క॥ తెలుపు మనఁ గ్రుద్ధుఁడయ్యెం బలె యీతం డంచు నాచపలుఁ డించుక యా
వలనునవాడే యగుచుం బలికెం దా నిట్లు లనుచుఁ బర్యేందుముఖి. ౧౪౭
- సీ॥ శయనించి తట్లు నిశ్శంకమై సుఖ మెంచి యెఱుఁగవు నాకర్మ మింతవఱకు
నిదె దాశరథి రాముఁ డెల్లకోతులమూఁకతోడి సుగ్రీవునిఁ గూడి వచ్చి
సంద్రంబు దాటి నిస్తంద్రత సేతుమార్గం బొనగూర్చి సుఖమునఁ బేర్చి
వానరై కార్ణవం బొ నటు లొనరించె వరగోపురపురోవవనవనముల
నెవరు ముఖ్యతములొ యీయెల్లబలములయందు వారు మడిసి రం దొకండ
యేనిఁ జావఁ డొక్కయెడనేని నోడఁ డిం కేమిదెలుపువాడ నీవు వినఁగ. ౧౪౮
- తే॥ మూలబలముల సడలింప మొనసి రిపుడు నేటి కూరకయున్న నింకేటి బ్రదుకు
ప్రాణభయ మిట్టియెడ నెడఁబాతు వనుచు నిన్ను మేల్కొల్పితిమి నీవ నేర్తు వవల. ౧౪౯
- తే॥ శత్రునివహంబు దొడరి నాశన మొనర్చి క్షపితకోశంబు పుర మిది సత్వరంబు
బాలవృద్ధావ శేష మై పరఁగ నైనఁ బాలనం బొనరింపుము ప్రథితి గనుము. ౧౫౦
- ఉ॥ అన్నకు మేలు గూర్పు మిటు లన్న! సుదుష్కర మంచు మాన కే
నెన్నఁడు నింతఁగాఁ దెలుప నేపని గల్గినఁ గూర్తు నాకు ము
న్బన్ని సురాసురు ల్దొడరఁబాటగఁ దోలితి నీకు నీవ సం
పన్నుల దివ్యులన్ భవదుపక్రమ మెన్నెద నాటనుండియున్. ౧౫౧

క॥ అది యిది యన కియ్యెడ నీయదభవిక్రమము నెఱవ నయ్యెం దటి త్వ
త్సదృశుఁడు లేఁడు జగంబుల నెదిరి గెలుచువార లింక నెందుం గలరే. ౧౫౨

చ॥ ప్రియహిత ముత్తమం బనుచుఁ బేర్చి ఘటింపుము దీని బాంధవ
ప్రియుఁడ వబంధువిప్రియముఁ బేర్కొని కూర్తు రణప్రియుండ వీ
వయము నయమ్ముఁ దోడ్పడ మహాపవనుండు శరణ్ణనంబు న
ట్లయమిత మియ్యరాతిబల మార్ప గడంగుము దర్ప మేర్పడన్. ౧౫౩

క॥ అనుచు నెఱిసెదరి పరిదేవన మొనరించు సురవైరి వల్లభుఁ గని యొ
య్యన నవ్వి కుంభకర్ణుఁడు దనయరసినత త్వ మొకటఁ దార్కొనఁ బలికెన్.

సీ॥ తొలిమంత్రమున నేమి దోసం బొదవు నంచు నేముడెల్పితి మది యిప్పుడిప్పుడె
నెరయనయ్యెను నీకు నిరయపాతం బట్లు దుష్కృతఫల మొంటఁ దొలఁగిచనునె
యొలయుదర్పంబున నొనరించి తొంటిమై నిప్పని ననుబంధ మొంచవైతి
పదరి యొక్కటిసేసి పై రా విచారించు నాతఁ డజ్ఞుఁడు గాక యన్యుఁ డగునె
మొదల నడుపవలయునది యెవ్వఁ డవ్వల నవలఁ దిర్పవలయునదియు మొదల
నాచరించుఁ గడఁక నఖిలేశ్వరుఁడయేనిఁ జెఱుచువాఁడు గార్యసిద్ధి నధిప. ౧౫౪

క॥ వాఁడు నయానయవిజ్ఞుఁడు గాఁ డను వగు తలము మేలి కాలము గొన కే
వాఁడు పొనరించు గర్జము తేఁ డైన నేల్పుగముల తేఁడే యైనన్. ౧౫౫

ఆ॥ సువిహితములు గాని చో విధు లవిధు లై యప్రయతుల కిడిన హవ్యముల వి
ధంబుదోపఁ జెడునుఁ దద్జ్ఞుఁడై పొనరించు నతనికృతులు ఫలము లందఁజేయు.

తే॥ మూఁటి నైదింటితో యోగమును ఘటింపనేర్చు సచివులసభ నొనఁగూర్చి సమయ
మొనర నొనరించు కర్జంబు పొనుపడంగనేర దాతండ్రి సభ్యుఁ డై నెగడువాఁడు.

శా॥ మర్మజ్ఞు ల్హితు లైన మంత్రుల నిజాత్మప్రేక్షి నూహించి యా
ధర్మం బర్థముఁ గామము న్వరుస ద్వంద్వంబు ల్పరీక్షించి యీ
కర్మం బుత్తమ మంచు దీని కిది యా కాలం బటంచున్ బొరిన్
నైర్మల్యంబునఁ దెల్పు నర్థిఁ గొను నన్నాధుండె నాధుం డిలన్. ౧౫౬

ఆ॥ దానసాంత్యభేదదండంబులం దేది యుచిత మెప్పుడగునొ యూహఁ గొనక
పురుషకారములనుఁ బోకార్చు నెవ్వఁడు వ్యర్థ మతని శ్రుతము వార్ధిరవము.

క॥ సమయమున ధర్మకామార్థముల న్నదుపాయములఁ బ్రధానానుమతిన్
విమలుఁ డయి చేయునాతఁడఘములం దా నెన్నఁటికినిఁ గనఁబోఁ డెందున్.

ఆ॥ అర్థత త్వవేత్త లవు సచివులఁ గూడి యిది హితానుబంధ మిది యకార్య
మనుచు నిశ్చయించి యను వగు కర్జంబు నెఱపుతేఁడు బ్రదికి నెగడు జగతి.

ష॥ పురుషు ల్కొందఱు రాజకార్యవిధిసంపూజ్యస్థలిం జేరి శా
స్త్రరహస్యోచితబుద్ధి లేక కడఁకం దర్కింతు రవ్వార లాం

- తరశల్యంబుల పో ధరావిభున కుద్యంతంపదం గోరువాఁ
 డరసాలన్నెఱిగొగ్గువారిఁ గొనఁ డౌ న్యాయార్థ మూహించుచున్. ౧౬౩
- మ॥ హితరూపం బహితానుబంధ మయి యెఱ్ఱేయర్థ మొప్పారు సం
 తతముం దానిన కోరు నప్పశువులన్ దండాద్వలం జేసి త
 త్ప్రతిపాద్యాంశము లేర్చి వీడు నతఁడే ప్రావీణ్యయుక్తుండు దూ
 షితుఁడుం గాఁడు శుభాయతిం బెరయు సుశ్రీఁ గాంచి పొల్పారెడున్. ౧౬౪
- ఆ॥ కృత్యదూషణంబుఁ గేలిమై నొనరించువారు శాస్త్రవిదులు గారు తగని
 పనులు సేయఁబనిచి పగవారిలోఁ జేరియవల తేని నడఁతు రంత నిజము. ౧౬౫
- ఆ॥ ద్రవ్యలాభ మెంచి దాపరించినవారలొరుల యర్థ మొలయు టూహఁ బెనిచి
 మిత్రరూపు లౌ నమిత్రుల నుపసంహితుల విమిత్రగతులఁ దెలియవలయు. ౧౬౬
- తే॥ చపలుఁడై యర్థముల సాహసమునఁ జొచ్చునధిపుదుర్మంతరికృతరంధ్ర మరయఁగాం
 క్రొంచగిరిచ్చిదమునుఁ బొంచి ఖగములట్లు సేరుదురు వైరు లాతనిసిరి హరింప. [చి
 క॥ శత్రువులఁ జేర్చుకొని యెవఁ డత్రాసంబున స్వరక్ష నారయఁ డవ్వఁ
 డాత్ర మెనయు నను నది యొక చిత్రమె తద్వంశమెల్ల శీర్ణముగాదే. ౧౬౭
- తే॥ శాస్త్రదృష్టము గురువాక్యసరణి నరసి యాత్మబుద్ధిబలంబున ననువుపటిచి
 చేయునతఁ డెప్పుఁ జెడఁడు దుశ్చేష్ట లెంచు తనతలఁపు మెచ్చువాఁ డనర్థంబు లొందు.
- తే॥ అపుడె నొడివితి ననుజుండు నట్లె తెలిపె నదియె హిత మగు కర్జ మయ్యది తలంప
 విచ్చనచ్చినదారిఁ బొమ్మింత యేల తెలివిమై నొడ్లు నీనెరు ల్దీర్చువారె. ౧౬౮
- చ॥ చదివితి వేదము ల్విధులు సత్తపము లొనరించి తెల్ల మే
 ల్పదములుఁ గొంటి భోగములు బాల్పడఁ బెక్కులు శాస్త్రదృష్ట మా
 విదితమున న్మెలంగ విఁక వేయవిధంబులఁ దెల్ప నేమగున్
 దుది నిదె సొచ్చె నీయెడఁద దోసము మోసము నెన్న నేరమిన్. ౧౬౯
- క॥ రాముఁడె నారాయణుఁ డాశ్రీమానిత యోగమాయ నీత యటంచున్
 నేమమునఁ దెలిసినారము నీమది నది సొరదు పాపనియతికతమునన్. ౧౭౦
- చ॥ ఒకవని నొక్కనాఁటి నిశ నొక్కవిశాలశిలాతలంబునం
 దొకఁడనె నిశ్చలత్వమున నుండ సుదర్శనుఁ డిచ్చె దర్శనం
 బకపటవృత్తి నారదుఁ డహర్పతిసన్నిభుఁ డమ్మునీంద్రునిం
 బ్రకటితభక్తిఁ గొల్చి సముపస్థితుఁ జేసి సమాదరంబునన్. ౧౭౧
- ఆ॥ ఎచటనుండి యెచటికేగుచుఁటి యమింద్ర కుశల మెల్లగతి నకుంఠితంబె
 కద యుదంత మొండు గలదేని వివరింప వలనుపడునయేని వలయుఁదెలుప.
- క॥ అని వేడిన నాఘనుఁ డిట్లనె నేఁ డే నింతదనుక నమరులు మంత్రం
 బొనరింపఁగ వినుచుంటి నిన్విచెదఁ దద్వృత్తమెల్ల విఖ్యాతముగన్. ౧౭౨

- శా॥ మీచే బీడితు లై సుర ల్తరలి బ్రాహ్మీవల్లభుం జేరి యా
లోచింప నివ్విధి వారిఁ దోడ్కొని విభున్ లోకేశ్వరు నిష్ఠునిన్
యాచింపం జని ధ్యానసంగతునిఁ జేయ న్వచ్చి యానేత మీ
రేచాయం దలఁపొప్పఁ గూడితి రఘుం బే మంచు వాక్రుచ్చినన్. ౧౭౬
- ఆ॥ ఇట్లు లనిరి సుర లహీనతల్పశయాన ! నీయెఱుంగరాని నెఱి యొకండు
గలదె ముజ్జగములు గన్నవాడవకాదె యైనఁ దెలుపువారమయ్య వినుము.
- శా॥ ముల్లోకంబులు వేపుచుండె నొకటన్ ముత్తాతచేఁ గొన్న యా
చిల్లాభాష్యవరంబులం బ్రబలుఁ డై చిట్టాడుచుం దమ్ముఁ డా
చిల్లాడంబులపోట్లఁ దోడుపకఁగా సిద్ధార్థుఁ డౌ రావణుం
డల్లో యంచుఁ జరించువారము గుహాభ్యంతఃప్రదేశంబులన్. ౧౭౮
- క॥ ఆవరము లొసఁగునప్పుడె దేవుం డీబ్రహ్మ కొంతతేకువ నొడివెన్
గావరమున నెన్నఁడు నరుచే వీఁడు నశించు నింత సిద్ధ మటంచున్. ౧౭౯
- క॥ కావున వాని వధింపుము దేవ ! జగత్కంటకంబుఁ దీర్పఁగవలదే
నావుడు వల్లె యనెను హరి శ్రీవల్లభుఁ డాననమునఁ జిటునవ్వెలయన్. ౧౮౦
- ఆ॥ ఆమహానుభావుఁ డానత్యసంకల్పుఁ డాయధీశ్వరుండు నైన విష్ణుఁ
డిపుడు రఘుకులమున నిత్తతేజుఁడు రాముఁ డై జనించె సందియంబు వలదు.
- క॥ ఆతఁడు మి మ్మెల్లర సంఘాతమృతులఁ జేయఁగడఁగి కాన్పించెడు ని
టీతటి వింటి ననుచు ముని నాతోఁ దెలిపిచనె నసురనాయక వింశే. ౧౮౧
- శా॥ నాయన్నా ! యటుగాన రాముఁడు పరానందాత్ముఁ డౌ విష్ణుఁడే
మాయామానుషవిగ్రహుం డగుచు ని న్మా యింపఁగాఁ దోఁచె ని
ర్మాయత్వంబున నాసనాతనుని సంభావించి సేవింపు మీ
తోయం బీయుడు కాటు నిన్నుఁ గొను సంతోషంబు సేకూరఁగన్. ౧౮౩
- క॥ అటడిపోక పొసఁగునే మాటటమఘవుడవు నీకు మఱిఁ దరియింపం
గా తాఁగతన మిదేలా గాతాకులు గారె రాముఁ గ్రమ్మెడువారల్. ౧౮౪
- క॥ బలి గెడవఁగా జనించియు బలియుఁడు హరి యతనిఁ బ్రోవఁ బాల్పడఁడె తుదిన్
లలి భక్తభావ మొలయఁగ గొలిచెడువారి మనుచును రఘుప్రభుఁ డధిపా. ౧౮౫
- ఆ॥ భక్తి జ్ఞాన మిచ్చు భక్తి ముక్తి నొసంగు భక్తి లేక సేయు పను లవెల్లఁ
జెడుఁ దలంపు మింత సిద్ధంబు నాపల్కు గొనుము సకల మరయుకోవిదుడవు.
- తే॥ విష్ణులీలావతారము ల్వెలయు నెన్నియేనియును రఘురాముతీ రెనయ వవియు
హరి శివుఁడు రాముఁ డజ్ఞానహరుఁడు జ్ఞానమయుఁడు శుద్ధసత్త్వాత్ముఁ డేమటకుమతని.
- క॥ హరి యాహ్వాయములు వే యొకదరి నటు రాముపద మొక్కదరిగాఁ దులవై
సరిపోల్పఁ జూచినను వావిరి ములుసూపుం దదాఖ్య వెలసిన దెసకున్. ౧౮౮

తే॥ నిపుణులై రాము భజయింతు నేర్చి మనము వాక్కు తన్మయములుగ నవార్యమతు
వా రనాయాసమున నె సంసారవార్ధి గడచి పరమాఖ్యపద మందఁ గ నెడువారు. [లు
క॥ రాముచరితములు చదువుచు రాముని ధ్యానించుచున్ ధరాజనియుతు శ్రీ)

గామునిఁ బూజించుచు నవిరామసుఖముఁ గాంతు రామరము లమరారీ. ౧౯౦

ఆ॥ భవమహాహిభోగబంధంబు లెడలంగ రాము ధరణిజాభిరాముఁ జేరి

కొలిచి బ్రదుకు మవలఁ గోవిదు ల్గోరు ననంతపదముఁ గాంతు వసురనాథ!.

క॥ అను కుంభకర్ణ భాషిత మనవద్యము తనదు చెవుల కధిశూలరుజం

బొనరింప బొమలు ముడివడ ఘనకోపస్ఫురితదృష్టిఁ గని యి ట్లనియెన్. ౧౯౧

మ॥ అనుశాసించెద వార్యుఁ డైన గురు వ ట్లాచార్యకం బూని యే

మనువాఁడ న్నిను వాక్తృమం బొనరఁజేయంబోల దిప్పట్టునం

దనుకూలం బగు కర్జముం గొలువఁగా నౌ దంచు మేల్కొల్పితిన్

జను మ ట్లోపవ యేని సెజ్జపయి దీక్షావ్యాప్తి నిద్రింపఁగన్. ౧౯౩

ఆ॥ మొనయు విభ్రమంబొ మోహంబొ బలవీర్య దర్పమో యొకొండొ దారి సూప

ననభిపన్న మైన యక్కర్జముం గూర్చి వితథకథలు పన్ను విధము వెరవె. ౧౯౪

క॥ ఎక్కాలంబున నెది యగుఁ జక్కపఱుతు రదియ పూని శౌర్యఘనులు వే

రొక్కటిఁ గొనరు గతార్థము చక్కిం బొక్కిపడఁబోరు సంయమ మెడలన్.

ఉ॥ నీవు పరాక్రమంబునెఱి నిక్కమ కల్గినవాఁడవేని నా

పై విహితంబునం బరఁగు భావమునం జరియింతువేని బల్

చేవగలటివారి కిది చెల్లఁగనయ్యెడు కర్జ మేని నా

కావల ముంచి నీకడిమిఁ గైకొని దీనిఁ బొనర్పు మేర్పడన్. ౧౯౬

తే॥ పనిసెడఁగ దీనుఁడగువానిఁ బట్టి విడఁగ నెంచకుండెడు నతఁడె సుహృత్తు జగతి

నెఱసి తనవాఁ డొకట నవినీతుఁ డైనఁ బాయ కటు సాయపడువాఁడె బాంధవుండు.

మ॥ అని పల్కందొరఁకొన్న యాదొర ప్రసక్తార్థంబు రోసంబుఁ దెం

పును లక్షించి యితం డొకొండుగతికిం బోఁబోడు త్సుభేంద్రియుం

డని తర్కించి ఘటశ్రవుం డనునయవ్యాపార మేపారని

ట్లనెఁ దత్కాలనయోచితంబుగ మహావ్యాహారలక్ష్మ్యోదయా. ౧౯౮.

నీ॥ చాలు రాక్షసరాజ! సంతాప ముడుగుము స్వస్థుండ వగుము రోసంబుఁ దొఱఁగి

దీనికై యింతలు దివు లొంది తద్దాని నేఁ జక్కపఱిచెద నేడ తొడరి

మది నుంచఁబోకు మిమ్మాటలు దీరెంచి బంధుభావంబునఁ బలికినాఁడ

నన్నవు నీదు మే లరయకే రిత్తుఁ జనువాఁడనే మేను శాశ్వతంబె

యదనునను నాపొనర్చెడు కదన మీవు గాంచి సంతస మంద నౌ కథ ఘటిల్లె

రాముఁ బఱచెదఁ దమ్ముఁడు రాణువ హితవారమునుఁ దోడుపడ నింతవట్టు నిజము.

- తే॥ రాముతల దెగి యే నిల్వరామిఁ దెరల సుఖివి గా వెట్లు నీ వది చూచి నేడు
సీతకును దుఃఖమొదపు నాశిరముఁగాంచ నవలఁ దేటిభవదుదంత మరయఁగలదు.
- తే॥ రామునిధనంబు సుమహత్ప్రియామృతంబు నరయఁగాంతురు గాత లంకాధివాసు
లడలుచుందురొ యెవ్వారు హతనిజాప్తబాంధవులు నయి వా రేనుఁ బాలుపడఁగ.
- తే॥ బంధువధకారణంబు చొప్పడఁగ నిచట నడలువారలకెల్ల మదాజి నస్ర
మార్జనం బొనరించు నమ్మాట పుట్ట శత్రునాశన మగును నిస్సంశయముగ.
- క॥ ఈయెడఁ గాంతు ససూర్యము తోయద మట్టులు వికీర్ణ భూర్తాగణి యా
నామృతనుజుఁ బర్వతకాయు న్నాసంగరంబు ప్రస్తావమునన్. ౨౦౩
- ఆ॥ దాశరథి వధింపఁ దలకొను నిట్టి రక్కసులచేత నెదిరిఁ గసిమసంగఁ
బరఁగు నితనిచేతఁ బరిరక్షితుండ వీవనఘ! యెట్లు మడియు దరులనలన. ౨౦౪
- ఆ॥ న న్నడంచికాని నాయన్న నినుఁ జంపలేడు రాఘవుఁడు సలేపుఁ డడరి
పరపరాభవంబుఁ బాటింప నొక్కింతయేని నెడఁదలోన నింతవట్టు. ౨౦౫
- క॥ ఒండొక్కనిఁ బనుపకు మే నుండఁగ నా కాజ్ఞసేయు మురువిక్రమమా
ర్తాండ పరంతప!యాజిఁ బ్రచండుల సమయింప నాక సమయంబొద వెన్. ౨౦౬
- ఆ॥ ఇంద్రుఁడేని యముఁడయేని పావకపవమానులేని వరుణమనుజధర్ము
లేని నన్నుఁ దొడరి యెడయువారల కాని నిలువనేర రింత నిక్కువంబు. ౨౦౭
- క॥ గిరియంత లేను శూలముఁ గరమున ధరియించి తొడరఁగాఁ గలనఁ బురం
దరుఁడు వడఁకు శితదంష్ట్రుని పరవ శ్చేదవగులఁజేయఁ బ ట్టెట్లు లేమిన్. ౨౦౮
- ఆ॥ శస్త్రములను వదలి శత్రుకీటకముల నులుము నన్నుఁ బోరికలనిలోన
బ్రమకుఁ గోరువాఁడు గొదకొని నిలఁబడఁ డెదిరి నిక్క మనుచు నెడఁ దలఁపుము.
- ఆ॥ నెగడు శక్తి గదయు నిశితాస్త్రములు నసియును ధరింప కేను యుద్ధమునకుఁ
దొడరి చేత శక్రుఁ బొడవడంపఁగ నైనఁ జాలువాఁడ నమ్మ మేలువాఁడ! ౨౦౯
- క॥ నాముష్టివేగ మిత్తటి రాముఁడు తా నోర్చి యనిఁ బరంగున యేనిన్
బ్రాముకొని త్రావు నవ్వల నామెయి రుధిరంబు మేలి యస్త్రాఘబుల్.
- తే॥ చింతచే బాధ నొందెను చిక్కి యిట్టులేల యేలెడువాఁడ! యే నెలయుచుండ
నేడె శత్రువినాశంబు నీకుఁ గూర్ప గూర్చుచున్నాడఁ బయనంబు గొసరవలదు.
- సీ॥ లంకఁ గాల్చినవాని లావరి రక్షోఘ్ను హనుమంతుఁ దోడివా రైన కపుల
రాము సలక్ష్యుణు రవితనూజుని నేడ పొలియింతు నాదగు పూన్కి నెగడ
నను మాట కలిమి నీ వధిపునివలని దా భయము దొఱంగుము పట్టుగనుము
సవిశేష మగు యశస్సంపాదనంబు నీ కై పొనరింతు నెయ్యమున మనుము
నలువవలననేని నాకేశువలనన యేని నడ రొకింత యెనయఁబోకు
మేను గలిగియుండ నింతలుపడనేల యవల నేది యెట్లు లగునొ కాని. ౨౧౩

వ॥ ఏను నిక్కంబుగా రోసం బూనితినేని దేవత లందఱును మహీతలతల్పంబున
శయించువారు. శమనుని శమయింప సర్వభక్షకు భక్షింప నాదిత్యు నధఃపా
తితుం జేయఁ జుక్కలు ముక్కలు గావింప శతక్రతుఁ గ్రతుపశువు నొనరింప
వరుణాలయంబు జలంబులు వట్టిపోవం గ్రోలఁ బర్వతంబులఁ జూర్చింప ధారుణి
విదారింప నొక్కం డన చాలుదు. దీర్ఘకాలప్రసువుం డైన కుంభకర్ణ పరాక్ర
మంబు సర్వశోభక్ష్యమాణంబు లగు భూతంబు లెల్ల నేడు చక్కఁగనుంగొని
యెడునవి. వింటివా యొక్కవార్త వింటినాలమ్మలంగ్రొచ్చి పడఁద్రోవకమున్న
మున్నటికమెయి నే భక్షింపం దొడరితినేని ముజ్జగంబు లొక్కఁడై పయింబ
డియు నాయుదరంబుఁ బూరింపం బర్యాప్తంబులు గా వింక నాదు విన్నపం బవ
ధరించి యానతిసేయుము. ౨౧౪

తే॥ దాశరథివధ పరమమువంబు నీకుఁ గూర్ప నేఁ బోదు నిదె యానుకూల్య మరసి
వారి నెదిరింతు హరివీరవరుల నెల్ల మ్రింగిత్రేపుదుఁ గడఁకమై మేనువెంచి.
తే॥ కడఁగి రాముని నాయమక్షయముగూరఁ బనుతు నీత వశంపడు భద్ర మొనర
సంతరించి సుఖిపుము జ్వరము వీడి పాన మానంగ సత్క్రియ ల్పడయఁగనుము.

—♦ మహాదరుండు నీతి సెప్పట ♦—

ఆ॥ అనుడు బలి సుబాహుఁ డతికాయుండును నగు కుంభకర్ణ మేలి గుంభనంబు
తొడి నుడుల విని సుధూర్తుఁ డైన మహాదరుండు వలికె నిట్లు క్రూరదమని.

క॥ ఓకుంభకర్ణుడా! నీ వీకులమునఁ బొడమియుచు మహేచ్ఛత తలఁగఁ
బ్రాకృతదర్శిన యైతివి నీకవలేపంబుకతన నెఱి లే దెంచుక. ౨౧౫

చ॥ అరయనివాడు గాఁ డల నయానయము ల్విభుఁ డేటిమాట యు
ద్ధర మగు బాల్యదోషమున దూషణ మెంచెడు కేవలంబు ధా
ప్యకరతియ కాని కానఁబడ దగ్ధ మనర్థ మెఱుంగు నేర్పు కా
వర మెనయించునే తెలివి వావిరి గూర్చెడి కృత్యసంపదక. ౨౧౬

ఉ॥ స్థానము వృద్ధి హానియుఁ బ్రసక్త నెక్కొను దేశకాలముల్
దా నివి యన్నియున్ స్వపరతత్పరము ల్గను రాక్షసర్షభుం
డా నెఱబుద్ధి లేక బల మా నను మూర్ఖ విసీతుఁ డైన య
వ్యానికి హేయ మైన పని వారక పూని బుధుం డొనర్చునే. ౨౧౭

తే॥ ధర్మమర్థము కామంబుఁ దత్పరులకు భిన్నఫలములఁ గూర్పంగఁ బెరయు ననుచు
నీవు నొడివితీ వమ్మెయి నియతి గలదె యనుభవవిరుద్ధ మాఁగాదె యది జగమున.

ఆ॥ పాపకర్మములకు ఫల మగు శ్రేయంబు పుణ్యకర్మములనుఁ బొడము దుఃఖి
మీవిపర్యయమున నెంచ నొఁ గర్మంబులెల్ల నెదియొ ఫలము నిడు నటంచు.

- క॥ ధర్మార్థంబులువోలె నధర్మనర్థములు నుభయధాఫలముల నే
మర్మము లే కిడుచుండఁగ ధర్మముఁ దలపోయువాఁడు ధరణిం గలఁడే. ౨౨౩
- ఆ॥ ఐహలౌకికంబు నట్లు పారత్రంబు నాచరింతు ఫలము లందుచుందు
రొంటఁ గామపరత నున్నవారలు శుభఫలము లెనయుటయునుఁ బరఁగుచుండు.
- ఉ॥ కావున నింతఁ దా నెడఁదఁ గాంచి సుఖింపఁదలంచి దీని కొం
డౌ విధి లేమి నెంచి యపు నం చొనరించెను తేఁడు కర్ణ మే
మావెరవే మతం బనఁగ నైతిమి నేఁ డిటు సాహసించి దు
ర్భావులఁ దోలనెంచుటయుఁ బథ్యమ కాక తలంగ నెట్లగున్. ౨౨౪
- ఆ॥ ఒంటిఁ గవిసి నారి యుడుకార్తునంటి వయ్యదియుఁ జెల్లు నెట్లు లనుపపత్తి
దెలుపువాఁడ వినుము తేట తెల్లంబుగ నౌనసాధు వనుచు నంద టనఁగ. ౨౨౬
- క॥ మున్న జనస్థానంబున నున్నమహాబలుల బహురణోల్లాసుల సు
పన్నుల ఖరప్రభృతికుల నన్నేత నధించె నొకఁడ యై గడెనొనన్. ౨౨౭
- మ॥ హతశేషు ల్బ్రదశారు లందు నిలలే కావన్ను లై యిందుఁ జే
రి తడేకాకృతి లక్ష్య యైన మతి నిర్వృత్తార్థు లై యున్నవా
రతిభీతిం బరికింతు రెల్లదెసలన్ హరంబు తీ రెన్నఁబో
రితరు ల్లా రెపుడేని వారిఁ గనలేడేమో యెదం దార్పవో. ౨౨౮
- సీ॥ గొదకొని కుపితమై కుప్పించి దుమికెడు సింగ మయ్యది దానిఁ జెనకె దెట్లు
కదిసి నిద్రించెడు కాలసర్పము మేలుకొనఁజేసి యేమేలు కోరువాఁడ
వెల్లశత్రువనంబు లేర్చు నద్దావాగ్ని నాఁకట్టి శలభంబ వొడు సుమ్ము
పటతెంచుచున్నది ప్రబల మా వక్త్రంబుఁ దెఱచి మిత్రియ యది తెరలుమింక
నీదు సంశయస్థనిర్ణయం బొక్కటఁ జెడునకాని పొడవుపడ దొకండ
నేన నేర్తు నంటి వెదిరింప మదమున మార్పకాక యదియు మాట యగునె.
- క॥ ఎదురుపడి బ్రదుకుటయె లేదదనున నచ్చోటి కరిగి నట్టిఘనులలోఁ
దుది నొక్కఁడేనియును నీవది గా దిది యా ననంగ నర్థం బెదియో. ౨౩౦
- తే॥ అతిసమృద్ధార్థుఁ బగతు హీనార్థుఁ డయ్యు జీవితత్యాగ మొంట నిశ్చితము సేసి
ప్రాకృతపుమానిసింబలె వశ మొనర్చుకొనఁ దలంచునె యెంతటి కూళ యైన.
- శా॥ ఇల్లోకంబున నొక్కఁడేనియును లేఁ డీమేటికిన్ సాటి యా
ముల్లోకంబులుఁ దాఁక నెవ్వఁ డలుక న్మోచేతఁ ద్రోవం గలాఁ
డల్లావణ్యనిధాను నారవిశశీంద్రాగ్నిప్రతీకాశు నా
యుల్లోకప్రతిభుం దలంతె యెదు రై యూఁపం బలాశోత్తమా. ౨౩౨
- ఆ॥ అనుచు నమ్మహోదరాఖ్యుండు సంరబ్ధుఁ డగుచుఁ గుంభకర్ణు నంటనాడి
రావణుం ద్రిలోకరావణుఁ దిలకించి యెల్లసభ వినంగ నిట్లు లనియె. ౨౩౩

ఉ॥ సీతనుఁ జేర్చి తద్దెసఁ బ్రసిద్ధుఁడ వైతి ధృతిం జరింప కి
 ప్లాతురత న్వహింప వెర వయ్యదియే తలఁ పున్న నాయమన్
 బ్రాతికిఁ దెచ్చుకొంట కొకపద్ధతి నేఁ గనుఁగొంటి దాని సం
 ప్రీతుఁడ వై గ్రహింపు మెడఁ బెట్టుము తక్కినవారి వాదముల్. ౨౩౪

వ॥ ఏనును ద్విజిహ్వండును సంహాదియుఁ గుంభకర్ణుండును వితర్దనుండును నీయైదు
 గురము రాముని వధించుపొంటె సన్నద్ధుల మై యరుగువార మిట్లని యియ్య
 దంతంబుఁ బురంబు నల్గడలఁ జాటంబనుపుము. నేమంబున నే మారిపునిఁ
 జేరంజని జతనంబుమెయి నాతనితో నాయోధనం బొనరించెద మయ్యధిపుఁడు
 దోడివారితోడఁగూడ మాచే రణరంగంబునం బడినచో నేయుపాయంబుల
 వలనిపనియు నలవరింపం బనిలేదు సరిగదా! యొందువిధంబున నేటుకొని యా
 దుర్హృదుండు జీవించి యుండునేని మానితం బగు సంగరంబు మాని యెదం
 గరం బూనిన యాసంగరంబునం బూనికమై వర్తించువార మయ్యది యవధ
 రింపుము. ౨౩౫

సీ॥ అచ్చోటు విడచి యే మరుదేరఁగాంతుము రుధిరోక్షితుల మస్త్రరూఢతనుల
 మగుచు భక్షించితి మారాఘపుని లక్ష్మణాదుల ననుచు బిడ్డార్పు లిడుచు
 నీపాదములమీఁద నేర్చి వ్రాలెద మెద నాతత్త్వ మునిచి మ మ్మాదరింపు
 మవల మాకోరిక లరసి పూరింపుము గజమెక్కి పురమెల్ల గలయఁజాటఁ
 బనుపు మగువారి నవ్వైరి పాటు దోడివారి మారిమసంగుట నలను మీఱఁ
 బెరయ గామార్థసంపద లేరుపేర బ్రాతిమెయిఁ బిల్వఁగాఁ బంచి పంచి యిడుము.

ఉ॥ భృత్యులఁ బ్రీతిదానములఁ బ్రీతులఁ జేయఁగడంగి నేడు మా
 యత్యయ మెల్ల దీరె నని యాడుచుఁ బాడుచు వీరపాణముల్
 ప్రత్యయ మొప్పఁగానెఱపి బాట దలంగక వస్త్రమాల్య సం
 ప్రత్యుచితానులేపముల రాణమెయిందనరారుఁ డెల్లరున్. ౨౩౬

శా॥ కౌలీనంబటు సర్వతోగతము గాఁగా భక్షితుం డయ్యె భూ
 పాలుం డన్నదె మాటగా మహిజ నాశ్వాసింపు మీ వేగి యీ
 జాలం బింతయుఁ దోఁపనీక యెటులో జాడ ల్లటంపంగ నౌ
 శాలీన ల్లరిఁ జేరకుండ నిడ నౌ శాస్తిప్రశస్తు ల్లగన్. ౨౩౭

క॥ కామము కామార్థంబుల నేమముమెయిఁ గూర్చి సద్వినిర్ణయ మరయం
 బూమెలు పచరింపుము తత్కామార్తిభయంబు లడఁగఁ గైకోల్పడఁగన్. ౨౩౮

తే॥ నష్టనాథ యకామయు ననుచు నొంటిఁ దగిన యట్లు ప్రబోధింపఁ దవితేనేని
 రక్తిగలభర్త పైని విరక్తిసూపుఁ గష్టనష్టము లొదవుట కారణముగ. ౨౪౦

- క॥ అఘకృతనైరాశ్యము స్త్రీలఘుత్వమును హేతువులుగ లలనలు పొరి గాం
త్రు ఘనుంబెరయఁగ మొదలి ప్రతిఘ ముడుపంజాలు మేలి తెఱఁగు ఘటింపన్.
- క॥ సుఖసంవృద్ధ సుఖార్హ యసుఖకర్మిత సీత నేటి చొరవ నకామో
న్ముఖి యయ్యు నీదుకొలువున నఖండసుఖలాభ మెడఁద కందీకున్నే. ౨౪౨
- మ॥ ఇది నిర్ణీత మొనర్చినాఁడఁ గదనం బేవేళనేనిన్ సుఖ
ప్రద మంచుం దలపోయఁబోకు మజితప్రాయుండు రాముండు నీ
కెదిరింపంగ ననర్థ మయ్యెడు ముదం బిప్పాటఁ జేకూరెడున్
పదరంగా నగునే ఫలంబు సులభోపాయాప్తి సిద్ధించుచోన్. ౨౪౩
- ఆ॥ పగఱసేనవంకఁ బాఱక యసుఱుపై సందియం బెడంద నందనీక
యొంట గెలుచు నాతఁ డూర్జితుం డవ్వాఁడె శ్రేయ మసము సుఖము సిరియుఁ గాంచు.
- క॥ అనుచు మహోదరుఁ డాడిన ఘనుఁ డతని నదల్చి కుంభకర్ణుఁడు కడఁకన్
దనయన్నతోడ నిట్లను ననితరవాక్సౌధి నిజమహత్త్వముఁ దెలుపన్. ౨౪౪
- శా॥ గర్వం బొప్పఁగ నేచ్చికూర్చిన కృతం గాదంచు లో డాఁగినన్
నిర్వైరంబు ఘటిల్లునే సుఖము నిర్ణీదం బనం జెల్లునే
ఖర్వం బొనె భయంబు ఘోర మది యెక్కలంబు రాపాడెడిన్
దోర్వైర్యంబునఁ గాక గెల్వఁదరమే దుర్వారు రామాధిపున్. ౨౪౫
- క॥ ఆతఁడు దురాత్ముఁడై నిన్నీతటి భంజింపవచ్చె నెదిరించెయ కా
కేతలఁపులు గొన నేమగు నేతలముం బట్ట కెడసి యిటునటుఁ జెడెడే. ౨౪౬
- తే॥ వైరి నిర్జించి సుఖపడువలను మేలు సు మ్మదియు నిప్పు నాపాలిసా మ్మనంగ
నయ్యె నద్దాన నీదగు నానఁగొంట నెట్టులేని రిపుక్షతి నెలయువాడ. ౨౪౭
- క॥ గర్జిలరు వృద్ధముగా నిర్జలతోయదము లటు నెటిగల శూరుల్
తర్జించి పగఱఁ బైకొని యార్జించెడు కీర్తివంక నౌ వారెందున్. ౨౪౮
- ఆ॥ మెచ్చుకొనరు తమ్ము మెయిమెయిఁ బోనీయ రెదిరి పరిభవింప నెంచెనేనిఁ
జెప్పి చెప్ప రయవిశేషమహ్మర మగు కృత్య మాచరింతు కీర్తిపరులు. ౨౪౯
- ఉ॥ ఓరి! మహోదరా! పలికెదో ననుబొంట్లు వినంగ మే ల్సభన్
సారము లేని పల్కుల నశక్తు లబుద్ధు లసాధు లస్థిరుల్
భీరువు లంచుఁ బేర్కొనఁగఁ బెంపఱఁ బండితమాను లైన మి
మ్మారసికొన్నదోసమున కామెను మోసము తేని కిన్నెటిన్. ౨౫౦
- ఆ॥ కాపురుషులు మీరు కర్జంబు నడుపంగ నై యధీశు తలఁపు ననుసరించి
ప్రియముగా వచించి పేరొందఁగా నెంచి యిట్టికర్మ మొడిని గట్టినారు. ౨౫౧
- క॥ మీయాలోచనకతనన్ దాయలు పఱపంగ నొంటఁ డాగుటయో లే
దా యసువులు వీడుటయో యాయెన్నద యధిపునకు దురాత్మకులారా ! ౨౫౨

ఆ॥ లంక రాజశేష లాగున నయ్యెఁ గోశంబు క్షీణ మటు బలంబు శ్లథము
నాగ నయ్యె నిట్లు ననుచు సుహృత్పదామిత్రచయము విభుని మేలుకొలుప.

మ॥ ఇదె నేఁ బోవఁగడంగినాఁడ ననికిఁ హీనార్థు లౌ మీర లు
నృదులై గూర్చిన దుర్నయంబు ధృతిమై మార్పొందఁగాఁజేయ నొ
డది గా దియ్యది నాఁగ నేమగుఁ గృతం బాయోధనం బెంచి ప
ల్కఁ దలం పుండినఁ బల్కువారలు తుదికి గన్పట్టు మేల్కొడులన్. ౨౫౧

ఆ॥ అనుచుబుద్ధి మెఱయ నాకుంభకర్ణుండుపలుక నతని పలుకుబడి తెఱంగు
గలయ నరసి నవ్వుగజుర మేకొని రాక్షసాధినాథుఁ డిట్లులనియె నపుడు. ౨౫౨

ఉ॥ యుద్ధమునేతఁ గోరఁడు మహోదరుఁ డిమ్మొయి రామభీతుఁ డై
యుద్ధతుఁ డెట్లు లయ్యెడు మహోద్యమశాలివి నీక చెల్లు నో
యుద్ధవిశారదుండ! ప్రతియోగుల దుండగము ల్గరల్ప సం
బద్ధసుఖాత్ముఁ గాఁగ నను బాటిలఁ జేయఁ గడంగు మి త్తటిన్. ౨౫౩

ఆ॥ సౌహృదమున బలముసంపదఁ బొరుషంబున నొకొండు నిన్నుఁ బోలువాఁడు
గలఁడె నాకుఁ దండ్ర! కదలుము శత్రుసంహారమునకు జయవిహారమునకు. ౨౫౪

ఉ॥ ఆధి దొలంప నీక చను నంచుఁ గలంక దొలంక నిన్ను సం
బోధితుఁ జేసినాఁడఁ గలప్రౌద్ధు కొలంబు చలంబు పాడియున్
గాధము గాకయుండ సరిగాఁ బచరింపు చరింపు మాజి నో
యోధవరేణ్య! నీదగు మహోద్ధతి పద్ధతి మేర మీఱఁగన్. ౨౫౫

తే॥ కాలపాశంబుఁ గొనివచ్చు కాలుఁ డీతఁడంచుఁ బగతురు భీతిల నరిదిశూల
మెనసి త్రిప్పుచుఁ జని యని నినకులీను లనుఁ బొదువుమట్లు గపివీరులను మెసపుము.

క॥ నీరూపముఁ గని వానరులారూఢి తలంగఁ దెరల నొదురు నరులుం
దీ రెడల గుండె లవియఁగఁ బో రదనునఁ బాసి యొంట బో రనఁజనునే. ౨౫౬

ఆ॥ అనుచుఁ బలికి యమ్మహాబలు ఘటకర్ణు ననుమతింపఁజేసి యసురవిభుఁడు
మరలఁ బుట్టుఁగాంచి మనినాఁడ నం చెద నెంచి యూరడిలె నేణనయన. ౨౫౭

చ॥ ఎఱిఁగినవాఁడు వాని బల మిత్థపరాక్రముఁ డింకఁ జొచ్చి యే
డైఱ నెఱపంగలాఁడు తనదిక్కునఁ ద్రుప్పుడురాలసీయఁ డ
క్కఱ సమకూరు నం చెద నఘం బఱ రక్కసి చంచురుండు గా
దొఱసెను నిర్మలత్వము విధుంతుడు బాటి దలంగు తేర్పడన్. ౨౫౮

—◆ కుంభకర్ణుని యాననరంభము ◆—

మ॥ ఘటకర్ణుం డట హృష్టుఁ డై కొనియె నిర్ఘాతోగ్ర మత్యాయస
స్ఫుటసారం బరిసూదనంబు జ్వలనస్తోమోద్ధమోద్యాసము

దృటభూషాఢ్యము రక్తమాల్య మశనిప్రత్యుద్యతం బామరో
త్కటదర్పాపహ మిత్థతేజము జిఘత్సాశీలమున్ శూలమున్.

౨౬౪

క॥ పరమాంసవసాదిగ్ధము పరమాయుధ మసుర దాల్చి పరఁగెను లోకో
పరమాత్తరూపభైరవపరమానభిదావిధానుభావాంచితుఁడై.

౨౬౫

తే॥ నిశిత మగు శూలము ధరించి నిట్టనిలిచి రావణుని గాంచి లోకవిదావణుండు
కుంభకర్ణుం డుదీర్ణవాగ్గుంభ మొప్పఁ బలికెఁ దేజస్సురణ లెడఁ బ్రాకుచుండ.

క॥ నే నేకాకిని చనియెద సేన యిచట నిలుచుఁ గాత సెలఁగెద నరులన్
బూనికమెయి భక్షించెద వానరులనుఁ బ్రబలకోపవల్లన మొప్పన్.

౨౬౬

చ॥ అని పరవల్లుసేయ ముదితాత్మకుఁ డిట్లనె రావణుం డనీ
కినిఁ గొని యేగుమయ్య పృథుకీర్తి వహింపఁగదయ్య వానరుల్
సునిశితబుద్ధు లూర్జితులు సువ్యవసాయు లుదీర్ణకాయు లా
ఘనరయులన్ దెరల్చుపనిఁ గా దొకటం జన నెంతవారికిన్.

౨౬౭

తే॥ ఏకకుఁ బ్రమత్తు నఖదశనేరితముల నే క్షయం బెనయింతు రహీనసత్త్వ
లట్లుగావున నవ్వారి నడఁపఁ బ్రబల సాధనానీకపులతోడఁ జనఁదలఁపుము.

క॥ పెక్కురు రక్కసులను జముచక్కి కనిచినారు రిపుల చలమేదఁగ నీ
యు క్కెఱిగింపుము వారల మక్కలు మక్కలుఁ దెరల్చి మారిమసఁగుచోన్.

క॥ అని పెనుగద్దయ విడి దిగ్గన దుమికి సుతేజుఁ డతఁడు ఘటకర్ణునకున్
దనువునఁ బ్రసాధనోచిత మనుబంధ మొనర్పఁదొడరె నధివీరనుతా.

౨౬౮

సీ॥ మణికృతాంతర హేమమాల్యం బటుతఁ గూర్చెఁ గ్రొంజిగు ల్చిటుతనగోడులాడఁ
దారహారము దానిదారిన నెలకొల్పె దారితారి యశఃప్రచార మొదవ
నంగదుఁ డీతఁ డయ్యంగదుపై నాడు నని చేర్చె మహితరత్నాంగదముల
నంగుళీవేష్టంబు లంగుళీకృతవైరి కౌఁగాత మని తార్చె నంగుళములఁ
గలితచందన మలఁది సుగంధిదెవ్యదామములు వెట్టె సంగరోద్దాముఁ డనుచుఁ
గుండలములు శ్రీమత్ప్రభామండలములు లావుఁ బేర్కొనఁ జెవుల నలంకరించె.

తే॥ కాంచనాంగద కేయూరకటకమకుట వర్ణితాభరణాఢ్యుఁ డౌ వలను మీఱ
ఘనబృహత్కర్ణుఁ డాకుంభకర్ణుఁడపుడు వఱలె సుహృతాగ్నికల్పఁడై వామనయన.

క॥ గట్టి మొలత్రాఁడు పెట్టిన దిట్ట యసుర మెఱసె నంబుధిం ద్రచ్చునెడన్
జుట్టిన యహింద్రుచేఁ దరిమెట్టు దఱిసినట్టి సిరిని మేకొను నెఱితోన్.

౨౬౯

ఉ॥ కాంచనమూర్తి భారసహకారి నివాతము విద్యదుద్యతం
బంచితదీప్తిదీప్తము మహాకవచంబు ధరించి మించు రా
త్రించరముఖ్యుఁ డౌ ప్పెను బరిస్ఫుటసాంధ్యపయోధరప్రభా
సంచితరాగ మస్తగిరి చాడ్చున భూధరరాజకన్యకా.

౨౭౦

- తే॥ సురుచిరాభరణప్రభాచ్ఛురితదేహుఁ డాప్తశూలాయుధుం డయి యసుర వొల్చె
మునుఁ ద్రివిక్రమణస్ఫురన్మూర్తి యగుచు ననుచు నారాయణుం బోలి వనజవదన!
- ఉ॥ అన్ననుఁ జుట్టివచ్చి విహితాంజలి యై పరిరంభణౌచితిన్
మన్ననఁగాంచి యానఁగొని మాటటరుద్రుఁ డితం డటంచు నా
సన్నులు సన్నుతు ల్మ్రేటపఁ జాటునకు న్నర లోట మెంచుచున్
దిన్నగఁ జేరఁబాట దురతిక్రముఁ డై తరలెన్ శుభక్రమా. ౨౭౭
- క॥ భీమబలు భీమనాదున్ భీమాక్షు స్థీమకాయు భీమక్రముఁ బూ
ర్వామరవిభుఁ డాశీర్వచనామోదితుఁ జేసె ననుజ నయ్యెడఁ దన్వీ. ౨౭౮
- ఉ॥ అబ్బురమయ్యె నత్తటి వరాయుధు లౌ బలుయోధవీరు లా
గుబ్బుకోసంగ నార్చుచు నకుంతితు లై తతిగొంచు నాతనిన్
బ్రబ్బిన సంగ రేచ్చ నిరపాయునిఁ జేయఁ గడంగి చుట్టి రా
నిబ్బర మింతలేద కనునిర్జ్వరవర్కుల కంబరంబునన్. ౨౭౯
- ఆ॥ అంబుదస్వనంబు లౌ స్వందనములఁ దురంగమముల మదమతంగజముల
నెక్కి యతనితోడ నెయిదిరి శంఖదుం దుభిరవంబు లేచి తొడరుచుండ. ౨౮౦
- శా॥ అంహస్సంగ్రహకారు లాగ్రహులు మాంసాశు ల్కడంక స్మహా
సింహవ్యాఘ్రఖరోష్ఠ్ఠినాగమృగపక్షి గ్రాహసంఘాతముల్
రంహోయు క్తము లైన వాహములుగా రారాపుమై విద్వష
త్సంహారం బొనరింపఁ దల్లిరి మహాసంతాపసంహారిణీ. ౨౮౧
- ఉ॥ తా నటు దేవవైరి రణతత్పరుఁ డై వెడలంగ నాగరుల్
సూనచయంబులం గురిసి సూన్యతము ల్తగనాడి మంగళ
స్వానములున్ ఘటించి జయసంశ్రయరక్ష లొనర్చి రేరికిన్
స్వానుకృతిప్రచార మనుపాహత మాఁగద ధర్మవర్ధనీ. ౨౮౨
- ఆ॥ ఆమదోత్కటుఁడు ధృతాతపత్రుఁడు శితశూలపాణి ప్రథితశోణగంధ
పరవశుండు నగుచుఁ బటతెంచె సంతతసంగరోద్యమంబు సందడింప. ౨౮౩
- మ॥ ఘనసత్త్వు లనదేహు లుద్యతఘనాక్రాంతస్వను లేచకాం
జనసంకాశులు రక్తనేత్రులు గిరిస్థానీయు లౌ రక్కసుల్
ఘనశూలాసిగదాపరశ్వధమహాకాలాయసాద్యాజినా
ధనము ల్గొం చరుదెంచి రాతని సముత్సాహంబు పెంపొందఁగన్. ౨౮౪
- క॥ తాలస్కంధములం గొని యాలముసేయంగ దఱిమి రధిపతి చక్కిన్
సాలంబు లై పదగు లక్కాలము శీలము వచింపఁగాఁ దరమానే. ౨౮౫
- తే॥ దారుణము రోమహర్షణదంబునై న యొండు దేహము దాల్చె నాదుండగీడు
దుమికెఁ దేజంబు దోడ్పొడఁ దొడరఁగా నకాలదండధరుఁడు కుంభకర్ణుఁ డబల.

- ఆ॥ నూలువింటి పెట్ల నూల్కొను వైశాల్యమమర పట్టతొచ్చితాఢ్య మైన
మేను బండికండ మితి మీటు కండ్లును దనరె నప్పు డల్లదానవునకు. ౨౮౭
- క॥ దగ్ధాచలాభుఁ డసురుఁడు దుగ్ధాబ్ధిశయాను రాముఁ దొడరి గెలువఁ దా
నృగీప్రేరణమున నోముగ్ధాక్షి ! వెడలె నెంతమోసము తలఁపన్. ౨౮౮
- క॥ ఆరౌద్రుఁ డట్లు కదలి మహాకాద్రోల్లాస మొప్ప ననుయాయులతోఁ
జేరి హసించుచు సాహంకారత నిట్లనియె హంసగామిని! వింటే. ౨౮౯
- ఆ॥ ఏను రోస మెగువ వానరముఖ్యుల యూధములను భాగయోగ మొప్ప
నిర్దహింతు నింక నెఱసి కృశానుండు శలభములనుఁ బోలె సరభసమున. ౨౯౦
- క॥ వనచారు లైన ప్లవగులు నను నొకఁడుం జేయఁగలరె నాబోంట్లకు వీ
రన నెంతలు పురవనభూవినోదముల కనుమఱింప వెర వగు వారల్. ౨౯౧
- ఆ॥ ఎవ్వ రెట్టు లున్న నితతేజుఁడు రాముఁ డనుజుఁగూడి నగర మాఁకపెట్టి
యింతసేసె వాని నెనసి వధించెద నాజి నతఁడు మాయ నగడువాయు. ౨౯౨
- క॥ అని కుంభకర్ణుఁ డాడిన విని రాక్షసు లెల్ల నేకవిధమున నాదం
బానరించిరి ఘోరముగా వననిధి బిట్టడరి యెల్లవలనులు ముంపన్. ౨౯౩
- క॥ ధీమంతుఁడు సామంతుఁడు దీమసమున నతఁడు బయలుదేరఁగఁ దోడ్తో
నామయములో యనఁగ నెదు రై మొనసె నిమిత్తములు మహాక్రూరము లై.
- ఆ॥ ఉల్క లశను లోలి నురలంగఁ జేయుచుఁ గర్దభారుణములు ఘనము లడరె
వసుధ సాబ్ధిగహన వడఁకె ఘోరలు శివ లఱచె జ్వాలభీషణాస్య లగుచు. ౨౯౪
- క॥ అపసవ్యమండలాచిత విపరీతవిహంగమములు వెడయులివులతో
నుపగతములుగా గృధ్రమ్ముపరీత మ్మయ్యెఁ బజ్జి మొనసి పయిపయిన్.
- క॥ వామనయన మ్మదరి నీనేమము సెడనేల యిట్లు నెఱసెద వనియెన్
వామభుజము వడఁకుచు నీ కామెయిఁ బదరంగ నేమి యకాఁ దాళు మనెన్.
- క॥ మండుచుఁ గొఱవి యొకఁడు గలగుండువడుచు మ్రోల వ్రాలెఁ గ్రూరనినద మై
చండఘృణి నిష్ప్రభుం డై యుండె నసుఖుఁ డగుచు వీచె నొగి మారుతుఁడున్.
- శా॥ ఆతంకంబులు పెక్కు లట్లొదవిన నావ్యసక్తుఁ డై వాఁడు ని
ర్ణీతంబు న్గడిదాటనేరక వినిర్ణిదప్రతాపంబు సం
కేతింపం జనుచుండె దైవబల మాక్షేపింప వారింప నిం
దేతావంతుఁడు శక్తుఁడే విధియుఁ దా నీశుండు గాఁ డన్నచోన్. ౨౯౯
- సీ॥ ఎగచి వప్రము సాల మిట్టట్టు లూపాడ వానరౌఘము లున్న వలనుఁగాంచె
గాంచి యవ్వారల కలఁకపా టెంచుచు భీమవేగంబున పెనుపునెఱపె
నెఱపుచో మొగిళు లనిలు వీకఁ దెరలిన యట్లుగా బిట్టదరంట నార్చె
నార్చినఁ జాపక టై నేల వ్రాలంగ వాలుమెఱుంగులఁ గోలుపఱిచె

బటిచె నిక నోట మాట కేర్పలుచు న నెడు వారి కెదురయ్యె బర్వతాకారుఁ డగుచుఁ
గదలి నటికినవన మనఁగాఁ బొనర్చెఁ గూడముట్టి బలము నెట్లు గూల్పఁగలఁడో.
తే॥ శూలము ధరించి రుద్రునిచొప్పు సూపెఁ బరిఘదండముఁ గొని జముపగిది నొప్పె
రెండు నెట్టన లయవేల నుండునవియ కా యని తలంకె దివి దివౌకశ్చయంబు.

ఉ॥ కింకరభూతదండధరుఁ గృష్ణశరీరు శరారుఁ గాంచి యీ
వంకకుఁ గల్పకాలుఁ డిదె వచ్చె నటంచుఁ గపు ల్భయార్తు లై
క్రంకిడు పాడిమై నొదుఁగఁ గ్రుద్దుఁడు వాఁ డగకూటసన్నిభుం
డంకెకు రాని సాల మొకయంజఁ దటాలున దాఁటి సూటిగన్. 302

క॥ ఘూర్ణిలుచురాఁ బొర్లుచు నర్ణవ మొనరింపఁ దొడరె ననువాదన మ
ట్రోదము పిడుగుల నభ్యర్థంబునఁ గురిసె మంట లగములఁ బొడమెన్. 303

తే॥ మఘువుచే వరుణునిచే శమనునిచే నవధ్యుఁ డితఁ డన నెగడినవాఁడు వాఁడు
గూడముట్టెడు నని కలగుండుపడుచు వానరులు కాందిశీకులై రానతాంగి! 304

క॥ విప్రద్రుతు లౌ ప్లవగుల క్షిప్రకరుల నరసి వాలి సిరిఁగాంచినకా
న్పప్రకృతుఁ డంగదుఁడు తతప్రారంభుండు పలికెఁ దద్దయుఁ గడఁకన్ 305

మ॥ నల నీలా!కుముదా!గవాక్ష!తగవౌనా? స్వీయవీర్యంబు ని
ర్మల మా స్వాభిజనంబు నెన్నక మహారంభంబు వోనాడి యి
ట్లలఁతింబోయెద రెన్నినా శృసులు లాహా వీడనీ కాఁగువా
రలు బండాటపుఁగ్రోతు లైతిరి కటా ప్రావీణ్య మల్లాడఁగన్. 306

తే॥ మంచిపని సౌమ్యులార వే మరలుఁ డింక నసముఁగాపాడఁ గానివౌ నసువు లేల
నిసువులాకాన రియ్యది నెఱయు పెనువి భీషిక యటంచు నింతటి వెరవులేదె.

ఆ॥ యుద్ధమునకు వచ్చు నురువగు రక్కసికాదు కల్పితం బొకండు జంత్ర
మిపుడె తొడరి దీని నింతింత లొనరింతు మెడయు టొప్ప దింక నెనయుఁడరసి.

క॥ అని బోధించిన నెట్టన జనక నిలిచి స్థైర్యమెనసి సంప్రస్థితు లై
రనికిఁ దరుశైలకరు లై యనివార్యులు వనచరులు చిదానందమయీ. 307

—♦ కంభకర్ణవానరసంగ్రామము ♦—

ఆ॥ మఱివచ్చి క్రుద్ధమదకుంజరము లట్లు ప్రాంశుశిఖరిశిఖర పాదపాద
పములఁ గొట్టికొట్టి శ్రమపడిరే కాని వాఁడుతనుకఁ డద్రవిరతనూజ! 308

తే॥ వానిగాత్రంబులం బడి వాఁడి దక్కి పొడవునెడి పొడు లై కూలె భూతలమున
శైలశృంగంబు లుచ్చైర్విశాలశిలలు పుష్పితాగ్రంబు లైనట్టి భూరుహములు.

క॥ ఆతఁడు సంక్రుద్ధుం డై యాతతకపిబలములను మదాయత్తుం డై
యాతటి నలంచె వనముల నాతంకోత్థితదవాగ్ని యటు లుజ్జయినీ 309

ఆ॥ లోహితాస్త్రం లగుచు లోబడి పడి రపుతామసుమము లైన తరువులట్లు
తిరిగిచూడ కొకట దెసలకుఁ బఱచిరి వానిపీడనమున వారు దెగలి. 3౧౩

క॥ మిన్నున కెగ్రబాకి రిలం బచ్చుండిరి సుపు లట్లు బలియునిచే నా
పన్ను లయి వారు సంద్రమున న్నెఱిసెడి కూలి రోటునం బడి నవలా. 3౧౪

తే॥ ము న్నెనసినట్టి దారినే మొనసి రందుఁగొందఱెక్కిరి కొండలఁ గొందలమున
గుహలఱాగిరి కుజముల కొనలుఁ గొనిరి నిలువఁబడి రట్లు గొందఱు నిలువరైరి.

—♦ పలా యనపరాయణులఁ గవుల సంగదుఁడువారిండుట ♦—

క॥ వారలఁ గనుఁగొని యుగదుఁ డారభటి సెలంగ నిట్లు లనె దుర్వారుల్
మీ రని నేనాఁడును నేఁ డీరభసం బేలకలిగె నింతపడుదురే. 3౧౬

సీ॥ నిలువుఁడు మఱలుండు నెరసినఁ దప్పునే భంగంబు దమకయి పాలుపడఁగఁ
బుడమి నెల్లెడ ద్రొక్కి పొలివోక యుంచురే ప్రాణరక్షణమున ఫలము గలదె
రుషలేక సంగపౌరుషగతు లయి మీరు పఱచిన నవ్వరే పడఁతులెల్ల
సాధనంబులు వీడి జరుగు శూరావలి కసము వో వైఘాత మదియ కాదె
కులమున నొకింతలునుఁ గొఱంత లనరాక బాడమి బీరము ల్నెట్టనఁ బాడవుపడఁగఁ
బరఁగువారల కిమ్మెయిఁ బట్టువదల నేమివచ్చిపడియె సుంత యెఱుక కలదె.

క॥ భీతిమెయిఁ బ్రాకృతము లగు క్రోతులవలె నరుగ నరులు కో యని యార్జ్య
భూతలమున మి మ్మెవ్వరు బ్రాతిగఁ గొనువారు మేలుబడయ నగుదురే. 3౧౮

ఆ॥ పెక్కులాడినారు నిక్కుచుఁ బలువురుగలుగునెడలఁ బలువికత్తనంబు
లరిగె నెచటి కిప్పు డవియెల్లఁ బలికినపలుకుఁ దప్పి పుడమి బ్రదుకఁగలదె. 3౧౯

క॥ వైరులచే ధిక్కుతుఁ డై పూరుషుఁ డెవ్వఁడు సగముపొలిసి బ్రదుకు నా
భీరువుఁ దిట్టును రెల్ల రసారుఁ డతఁడు కాటికొఱవిచాడ్పున నడఁగున్. 3౨౦

ఆ॥ యుద్ధహతుల మైన నొగి దుర్లభం బగు బ్రహ్మలోకపదముఁ బడయువార
మట్లుగాక శత్రు నడఁచి సత్కిర్తి కైకోలు గందు ముసులు గోలుపడము. 3౨౧

క॥ సితి చెడి షీతి నుండెడు జీవిత మొప్పునొ దాని నొసఁగి వీరస్వర్గం
బతులితము గొనుట యొప్పునొ మతి నూహించి బుధజుష్ట మార్గ మెనయుఁడి.

తే॥ కుంభకర్ణుండు కాకుత్స్థకులునిఁ గాంచిబ్రదికిపోలేఁ డనలుఁ జేరి పతగ మట్లు
లింతలో నొక్కనిం గని యిందఱమునుబఱవనేల యసము పాడుపఱుప నేల.

క॥ అని కనకాంగదుఁ డంగదుఁ డనితరముగఁ బలుకుపలుకు లాలించి పలా
యనబద్ధబుద్ధు లిమ్మెయి నని రది గర్హితము నాక యమరార్చ్యపదా. 3౨౪

ఆ॥ ఓపినంతలేము నొనరించినారముదురము త్రిదశ వైరితోడఁ దొడరి
కదలఁ డతని గెలుచుకాలంబు గా దనిజీవితేచ్ఛ నిట్లు చెదరుటమరే. 3౨౫

మ॥ అనుచుం గ్రమ్మటి యాశరుం గనుచు భీత్యా యత్తు లై యట్టులే
చనుచుండం జని సాంత్యము ల్వలుకుచున్ సంభ్రాంతి మాయంప నౌ
ననుమానంబులఁ దేర్చుచున్ గడఁకమై హర్షాత్మతం గూర్చుచున్
ఘనుఁ డాజ్ఞావశులం బొనర్చెఁ గపులన్ గల్యాణి! వాఁ డొప్పఁడే. 3౨౬

వ॥ పదంపడి ఋషభుండును శరభుండును మైంధుండును ధూముండును నీలుండును
గుముండును సుషేణుండును గవాక్షుండును రంభుండును దారుండును ద్వివి
దుండును బనసుండును వాయుపుత్రుండును గదియఁబాటి యంగదుం గూడు
కొని తక్కుంగలయోధవరుల నెల్లం గూర్చుకొని బలముల నేర్పఱిచి నేటు
కొన నెట్టనం బురికొల్పి నిలువంబెట్టి యయ్యవరాజువచనంబులు పాటిసేసి
నైష్ఠికబుద్ధి నవలంబించి సంగ్రామకాంక్షులు సముదీరితవీర్యులు సమారోపిత విక్ర
ములు పర్యవస్థాపితచిత్తులు నై యురవడించి యసుర నెదిరించి వానింజయించు
టొండె నవ్వానిచేఁ జచ్చుటొండె గాకుండునది యొండు పౌసంగ దనుచు జీవి
తాశ మాని యమ్మానితులు తరులు గిరులు సానువులుం బూని పూనిక మెయిం
గుంభకర్ణుపై నడరి తుములయుద్ధంబునకుం దొడరి రయ్యవసరంబున. 3౨౭

—◆ కుంభకర్ణ విభీషణ సంభాషణము ◆—

ఉ॥ అన్ననుఁ జేరఁగాఁజని మహామతి యైన విభీషణుండు పే
రెన్ని నమస్కరించి దయ నేలుకొనంగదవయ్య తమ్ముఁడన్
మన్నన సూపి నెయ్యమున మామకవాక్యము లాలకించి యే
తిన్ననిపల్కు పల్కెదనొ తేకువ నమ్మెయి నే మెలంగెదన్. 3౨౮

క॥ అన్నయమువేళఁ జని పెద్దన్నకునే మ్రొక్కి సీత యా శ్రీసతి యా
వెన్నుఁడు రాముఁడు తగ దీపన్నగడ యటంచుఁ బలికి పలు కొప్పారన్.

తే॥ అమ్మహాసాధ్వీ రామున కి మృటంటి నోమహారాజ! కుల మిట్టు లోముమంటిఁ
బుణ్యఁ డాతని కొలు వందఁబోలునంటిఁ బొగడి నా కిట్టి చనువీయఁ దగుదువంటి.

క॥ నానుడిఁ గొన కాగ్రహమున నానతవైరి యసిఁబూని యదలించి యటన్
బోనడఁచెఁ దన్ని మూర్ఖుఁడ! యీనెలవున నిలకు మెచటికేఁ జను మనుచున్.

మ॥ పలుకంబాటిన మోముతో విరతికిం బ్రాఁకాడుచిత్తబుతో
వల ని బ్లా నను బుద్ధితో నతనికి న్వాక్రకుచ్చి నాకూర్చువా
రెలమి న్నల్వురు మంత్రు లే మనుచు రా నే నిత్యచారిత్రు కొ
ల్యోలయంగాంచితి రాముఁ డాశ్రితుల నెయ్యుం డన్న చొ ప్పెన్నుచున్.

క॥ అనిన విని కుంభకర్ణుం డనుజుని తగ వెంచి ధృతి సమాలింగితుని
బొనరించి యిట్టు లనియెను గనుకొలుకుల బాష్పజలము గ్రమ్ముకొనంగన్.

తే॥ వత్స! జీవింపుమయ్య నీవలనఁ గొలముమనియె నిది నాకు హితమ నేమమునఁ బెరసి
రాము శరణంటి వింక రారాపు గలదె బ్రదుకువారలఁ గొని కొమ్ము ప్రాభవమ్ము.

క॥ నీవు మహాభాగవతుఁడ వేసలనుననేని దొసఁగు లెనయపు నిను నీ
ప్రావీణ్యము వెలయును మా కావల మెట్టైనఁ గాంతు ఘన మగు యశమున్.

ఆ॥ ఈరహస్యమెల్ల నెఱిగించె మును నాకు నారదుండు నయవిశారదుండు

కర్మబంధ మెవరు గడచువా రెట్టైన మేలుకొంటి వింక మేలుగనుము. 33౬

క॥ పొమ్మగులు స్వీయు లని నా కిమ్మదమునకతన మదికి నేర్పడకునికె

గ్రమ్మెదనొ యేరి నెమ్మెయి నిమ్మెడలక గాంచుచుండు మెదియెట్టైనన్. 33౭

క॥ అనినొడివి యతఁడు సెలవిడ ననఘుం డశ్రుముఖుఁ డగుచు ననువుగ నభివం

దనము నొనరించి నెట్టనఁ జని రామునికెలన నిలిచె జాలింబడుచున్. 33౮

మ॥ గదచేఁ బూని కడంక మీఱ సుమహాకాయుండు కుంభశ్రవం

“డిదమిత్థం”బని యెన్నకే ప్లవగులన్ హేవాక మొప్పారఁగాఁ

బదులు న్నూలులు వేలుగా నఱిమి యాస్ఫాలించుచు న్నూల్చుచున్

బొదుక ల్దార్చుచు మ్రింగుచు న్గెలనికింబోసక యాకట్టుచున్. 33౯

క॥ చరియించె బలములో మునుజరియించె మహార్గుషంబు జలధిజలములో

బరుసఁదన మరయ నొకఁడుగ సరిపోల్పంబడియె నపుడు జలజాతాక్షి. 3౪౦

తే॥ పది పదా తిరువదియు ముప్పదియు నైన లెక్కకుం జోదులం బట్టి యుక్కుమిగిలి

భక్షణ మొనర్చె గరుడుండు పన్నగముల నెట్టు లట్టులుగాఁ ద్రిదశేంద్రవంద్య.

క॥ నెట్టన సమాశ్వసితు లై కట్టలుకం దొడరి తరునగంబులు గొని యా

కుట్టాకునిపై విసరిరి పట్టెనయుచు నవియు ద్రుళ్ళిపడుచుండె సఖి. 3౪౧

మ॥ ప్రవరుం డౌ ద్వివిదుం డదల్చుచు విలంబం బౌ పయోదంబు ప్రా

భవ మొప్పన్ గిరిశృంగతుల్య మగు గ్రావం బొండు గైకొంచు వే

గవియంబొటి సురారి మే నవియ నౌఁ గాకంచు వైవంగ న

య్యవయోగంబు తలంగ నయ్యది తదీయాఘంబుపైఁ దూలినన్. 3౪౩

తే॥ ఏనికలు గుట్టములు తేరు లెందఱేని భటులు మడియంగ నాతఁ డప్పాట నొండు

శైలశృంగంబు వైచేఁ దజ్జవముకతన వ్రాలె రక్షోబలాశ్వసారధిరథములు. 3౪౪

క॥ అన్నేల యెల్ల రుధిరక్లిన్నం బయ్యెనుఁ గడంగి కీశులఁ బొలదిం

డ్లన్నెటి గ్రొచ్చిరి శరములఁ బన్ని నిలిచి యేలువాని ప్రాభవ మొప్పన్. 3౪౫

క॥ ఉరుకాయు లై పరఁగు వానరు లటు చెలరేఁగి చెట్ల నగముల వేట్లా

డిరి నుగ్గునూచమై కరితురగరథోష్ఠరధితతులు దోడ్తో దొరలన్. 3౪౬

మ॥ హనుమం డుక్కునఁ బెక్కు లౌ తరు లహార్యంబు ల్పొరింగొంచు న

వ్వినువీదిం జని కుంభకర్ణుతలపై వేవేగ వర్షించె నా

ఘనసత్త్వం డలశూలరాజమున నౌక్రవ్యాశను త్మేచ్ఛ నౌ
య్యన వానిం దెరలంగఁజేసి హరినైన్యారణ్యముం జొచ్చినన్. 382

ఆ॥ కుపితుఁ డగుచు హెచ్చి కొండ నొక్కండువాఁడడరి పెల్లగించి యార్చి పేర్చి
గిరిసదృశుఁ ద్రిదశకేనాశు గుఱిసేసి యెదిరి వీచివైచె సుదతి వింటె. 383

శా॥ ఆ యుద్ధాముఁడు వ్రేయ వ్రేటుపడి యొయ్యం గ్రొవ్వు రక్తంబు బ
ల్కాయం బెల్లెడ నుర్లఁ బుల్లసిలి యాకంపించి దెర్లాడుచున్
బోయెంబో యని తెప్పిటిలి వడిఁ బెన్బూతంబు వాఁ డార్చుచున్
బోయెన్ శూలముఁ గొంచు నప్పవనసంభూతు నిద్దారింపఁగన్. 384

క॥ మిణుఁగురులు సెదర విద్యుద్భ్రుణులు గడల్కొనఁగఁ ద్రిప్పి కీలించె సమీ
రణసుతు నెద దానిన్ శరవణజుఁడు గ్రొంచమల సత్తివాలున ననఁగాన్.

క॥ శూలవిభిన్నహృదయుఁ డై గాలికొడుకు శోణితము మొగంబున వెడలన్
దూలుచు బిట్టఱచెఁ బ్రలయకాలజలదగర్జితంబు గడలుకొనంగన్. 385

—♦ కుంభకర్ణుని యుద్ధాద్ధత్యము ♦—

ఆ॥ ఆతఁ డట్లు వ్యధితుఁ డయ్యె నంచుఁ బ్రహృష్టులగుచు నార్చి రసురు లగచరేంద్రు
లడరు గదురఁ దలఁగి రటునిటు దుష్టపలాశి పొడుపుపై నిరాశు లగుచు. 386

క॥ బలవంతుఁ డైన నీలుఁడు బలము నవస్థాపనమునఁ బరఁగించి మహా
పల మెత్తి వైచె రక్కసుఁ డలబలమొనరింపఁ దొడరి యాతని మీఁదన్. 387

ఆ॥ ఎదిరి నిలిచి దనుజుఁ డేచి ముష్టి విదుర్పఁ గొండయంత లదియుఁ బిండియయ్యె
నెడలె జ్వాల లట్లు విస్ఫులింగంబులు నేలవ్రాలె నవల నివురు లగుచు. 388

వ॥ ఋషభశరభులు గవాక్షగంధమాదనులు నీలునితో నైదుగురు వానరవ్యాఘ్రు
లొక్కపెట్టునఁ గుంభకర్ణుం దాకి శైలంబుల వృక్షంబులఁ బాణిపాదతలంబులఁ
బిడికిండ్లం బ్రహరించిన నమ్మహాబలుల యభిఘాతంబు లాసమున్నతకాయనకు
సంవాహనసౌఖ్యం బొడగూర్చు నౌ నౌ నంచు బరిపోటులం గనలిన మత్త
మాతంగంబు చందంబునం జెలరేఁగి తొలుదొల్త పృథువేగుం డగు ఋషభ
సందిట నతిమి యలమి విడిచిన నంతటిఘనుండును వాంతశోణితుం డగుచు
నేలంబడుటయుఁ బదంపడి ముష్టిఘాతంబున శరభుని జానుసంహతి నీలునిఁ
దలోపఘాతంబున గవాక్షుని బాదతాడనంబున గంధమాదనునిం దాకించిన
నాకంచుమించుసంచున నందఱుం దత్తప్రహారవ్యధితు లై శోణితోక్షితు లగుచు
నికృత్తంబు లై పడు వికచకింశుకానోకహంబుల విడంబించుచు భూతలంబునం
బోతరం బుడిగి వ్రాలిన దేలిన యప్పోటుమగల పాటు గాంచి వానరవీరోత్తంస
సాహస్రంబు లొక్కట నాదుష్టరాక్షసు నెదిరించి విడిబడి పైఁబడియు నెక్కియుఁ

ద్రొక్కియుఁ బశ్యంగఱచియు నఖింబులఁ జీల్చియు ముష్టుల ఘట్టించియు జాను
వుల ధట్టించియు బహుప్రకారంబులం బీడింప నానిలింపవైరిశార్దూలుం డారూఢ
శాఖామృగశతసహస్రంబులచే స్వాత్మరుహంబులచేఁ బెనుగొండవోలె నొప్పారి
యవ్వారిపైఁ గినిసి బాహువులం బొదివి తార్క్ష్యం డురగంబుల నెట్లు లట్లు కబ
ళింపందొడరిన మ్రింగుడువడక వెలువడియుఁ బాతాళకుహరంబుంబోని తద్వ
క్ర్రంబు సొచ్చి కర్ణనాసాపుటంబులదారిం బయలుదేరియు మాటిమాటికి నెది
రింప సైరింపక భృశసంక్రుద్ధం డై యవ్వారల విఱచుచుఁ జఱచుచు రాచుచు
వేఁచుచు పోరికల నెల్ల మాంసశోణితకర్దమదుర్దమంబుగా నొనరించుచో నయ్యది
యుగాంతకాలరుద్రనితాంతాక్రాంతతాంతప్రదేశోపదేశకం బై కాన్నింప శూల
హస్తం డై వజ్రపాణి యగు శక్రునిఁ గ్రేణిసేయుచు బాశధరుం డగు నంతకున
కింతలంత లగుచు నెడలుగ్రమ్మి గ్రీష్మదావపావకుండు శుష్కారణ్యంబుల
చాడ్చున వలీముఖ సైన్యంబుల నిర్దహించుచుండ నధ్యమానులు నిర్మధ్యమా
నులు నష్టయాధులు వినష్టయోధులు హతనాధులు ననాధులు నగుచు వాన
రులు భయసంవిగ్ను లై విస్వరంబుగా నఱచిన వెఱచి రని వీడక పఱచి రని
చూడక కొట్టినవారినే పచ్చడిగొట్టుచు మెట్టినవారినే యడుగంటమెట్టుచు
గారింప వారింప నైన దారిఁ గానక మాన కలమిన వ్యధ విధంబునెడి ఖన్న
మనస్కులై సుమనస్కుం డగు రఘురాముని శరణు జొచ్చి రయ్యవసరంబున.

చ॥ పనిగొని వాలినందనుఁడు భగ్నుల విగ్నుల నూరడించుచున్

మొనసెనుఁ గుంభకర్ణుని సమూలసశృంగ మొకండు కొండ సే

కొని తదుపాశ్రితాసురులు ఘూర్ణిల నార్చుచు వానినెత్తి పై

ననితరపాత మొప్ప విడనాడె మహాహవమం దుద్రగుఁ డై.

3౫౬

క॥ ఆవేటుపడి యదరి చటులావేగముతోడి కోప మతిశయితముగా

నావాసపుమనుమనిపై వావిరిఁ బఱతెంచె నెల్లవానరు లదరన్.

3౫౭

తే॥ బెగ్గిలం బగు నలుకతోఁబెరిఁగి యమ్మహాబలుఁడు శూలముం బూన్చి యార్చివైచె

నంగదుఁడ వీ వనంగుఁడ వొదు వనుచు నదియు మంటలు మిణుఁగురు లడరదొడరె.

ఆ॥ మలయు దాని యుద్ధమార్గవిశారదుండొలయు లాఘవమున నొండుదరికి

లంఘనం బొనర్చులాగున వీటివ్రాఁ జేసె మగతనంబు వాసికెక్క.

3౫౮

తే॥ ఉటికి చలమునఁ దలమున నురము వగుల నడచె నెడయీక యవ్వారర్షభుండు

కొండ నగలించు నలశతకోటికోటి కెక్కె నయ్యది యద్దాన నసుర తెరలె.

క॥ పడి లేచుచునే తన బలుపిడికిలి గూర్చుకొని పెరసి పే రిడి నీవుం

బడు మనుచుం బెడచేతం బొడిచె హరిపు వాఁడు స్రుక్కి పుడమిన్ బడఁగన్.

తే॥ వనచరవ్యాఘ్ర మట్టులు వ్రాల వాడు శూలముం గొని సుగ్రీవుఁ జూచి యడరె
రక్కసునిరాపు గాంచి బీరమున నెగిచి పర్వతాగ్ర మొడిచితెచ్చెఁ బ్రవగపతియు.

ఆ॥ దానిఁ ద్రిప్పి వైచు దారిన పటతేర వానిఁ గాంచి దనుజవల్లభుండు
సంభ్రమించి వికృతసర్వాంగుఁ డగుచు సమున్ముఖత్వ మెనసి మొనసి నిలిచె.

క॥ హరిశోణితద్ధిగాంగుఁడు హరిభక్షణచణుఁడు నైన యసురుని రణత
త్పరునిఁ గని యిట్లు లనియెను హరివరుఁ డూర్జస్వితాఢ్య మగు బీరమునన్.

ఉ॥ పాతితు లైరి వీరు లెడఁబా టొకయించుక లేని యుద్ధక
ర్మాతతవృత్తి నైన్యముల నన్యములం గబళించి తంతలో
నే తఱిఁగాంచి కీర్తి కొనె నెక్కటిపోటరి వంచు నిన్ను నా
చేతినిపాత మొం డెనసి సిద్ధిపరుండవు గమ్ము నమ్మి తోన్.

3౬౫

క॥ వదలుము ప్రాకృత కపులం బదరుచు నీ వటుమఁ జేటుపడుచుం జెల్లా
చెద రౌ వారల నెల్లం బొదివి మెసవ దాన నేమి పురుషార్థ మగున్.

3౬౬

వ॥ అని యిట్లు నొడివిన.

3౬౭

ఆ॥ సత్త్వధైర్యసారసంపన్న మగు హరిరాజు నుడికిఁ గనలి రక్కసిపులి

కుంభకర్ణుఁ డమరకూలంకషుం డిట్టులనె ఘనార్భకిన్ షడాస్యజనని!

3౬౮

క॥ మనుమఁడవు ప్రజాపతి కటు లను త్తముఁడు ఋక్షరజున కైతి తనూజుం
డన విశ్రుతపౌరుషుఁడవు ఘనుఁడవు నీ వేల యురక గర్జిలై దనిన్.

3౬౯

మ॥ అనినన్ శైలముఁ ద్రిప్పివైచెఁ గడఁక న్నా కూలి తంచు న్మహా

శనికల్పం బది వజ్రసారకృతరక్షఃపాలవక్షస్థలిన్

వినిపాతంబునఁ జూర్ణ మై పడియె నావేగంబున న్వానరుల్

వనటంబొందిరి సల్పి రుత్సనమున న్వాప్యహోషణ లోకాపుల్.

3౭౦

తే॥ శైలశృంగాభినిహతి రాక్షసవిభుండు కనలి వక్త్రంబుఁ దెఱచి నిర్ఘాతకల్ప

నాద ముప్పతిలంగఁ గ్రవ్యాదు లలరఁ గపులు బెగడొంద నటచె నిష్కాసితారి!

ఆ॥ శూల మెత్తి త్రిప్పి సూడున హర్యక్ష పతి వధింపనెంచి పటపె నసుర

యది తటిత్ప్రకాశ మగుచు నేతేరంగ నంతరమునఁ జొచ్చి యనిలసుతుఁడు.

చ॥ భుజములు సాచి పై కెగసి పూర్ణమనస్కుఁ డతండు స్వీయ మా

ప్రజవ మహా యటంచు సురపాలముఖు ల్వాగడం గడంగఁ దా

రజనిచరప్రయు క్తము బిరాన గ్రహించెను శూల ముద్ధతిన్

గజిబిజివుట్టై రక్కసులకాండమునన్ ధృతి క్రోతిపిండునన్.

3౭౩

తే॥ వేయిబారువ లుక్కిడి విశ్వకర్ముఁ డొనరఁ గూర్చిన దయ్యది యురక విఱచెఁ

దనదు మోకాలిపైఁ బెట్టి దారుమయము నట్లు బెట్టిదుఁ డతఁడు హృష్టాత్ముఁడగుచు.

- క॥ ఆశూల మట్లు సెటిచిన యాశుగసుతుఁ గాంచి పొంగె హరివాహిని స
ర్వాశలఁ బూరించుచు విద్యాశమితాజ్ఞానవిలసితా! యిది వింటే. 32గి
- ఆ॥ సింహనాదములనుఁ జేసిరి వనగోచరులు ప్రహృష్టు లగుచు బలసి కొలిచి
పొలుపుమీఱ హనుమఁ బూజించి యిట్లని పొగడి రెలమి దొనుకఁ బూవుబోడి.
- క॥ ప్రాణహరము దీని జగత్ప్రాణతనయ! కడిమి నెఱయ భంజించితి మా
ప్రాణము లొసఁగితి లోకత్రాణఫలము దీన నీకొదవె సదయాత్మా. 322
- ఆ॥ అట్లు లతనిఁ బొగడ నంతకోపమితుఁ డయ్యసుగ గినిసి శూల మలఁతివోయె
ననుచు విసువుకొనుచు నాలంక మలయమ్ము కూట మెయిది తెచ్చికొని కడంగి.

—♦ సుగ్రీవమూర్ఖ-హనుమద్విచారము ♦—

- శా॥ సుగ్రీవుం దఱియంగఁబోయి యెదురై సూడెంచి సర్వగ్రహ
శాగ్రాహగ్రసితుండు దైత్యవరుఁ డాశైలమ్ము శృంగ మ్మహ
స్తగ్రీవుండవు గమ్మటంచు విసరెన్ సంజ్ఞావిపర్యస్తతా
వ్యగ్రత్వంబున వాఁడు వ్రాలె నిలపై వైరు ల్కరం బుబ్బఁగన్. 32౯
- ఉ॥ అద్భుత ఘోరవీర్యుఁ డటు లై షడ వాని హరింపనెంచి యం
చద్భుజసారుఁ డాశేఠుఁడు చయ్యనఁ జేరి ప్రభంజనుండు వ
ర్షోద్భవమేఘముంబలెనె యొత్తిలఁజేసి గ్రహించి వే చనన్
జిద్భవను ల్హరింద్రు లెడఁ జేడ్పడి చూచుచునుండి రార్తులై. 3౩౦
- ఆ॥ మేరుశిఖరిపైని మేలిశృంగము నాగఁ గుంభకర్ణుపై నిగుంభితుండు
ప్లవగనాథుఁ డొప్పెఁ బ్రాతిస్వికం బయి యుభయతేజ మొకట నుల్లసిల్.
తే॥ అట్లు లవ్వీరుఁ జేకొని హర్ష మొప్ప లంకకై చనె ననుర నిశృంకుఁ డగుచు
దండిపొలదిండ్లు గూర్చుస్తోతములు సురలు వెఱచి పలికెడుపలుకులు వినుచుఁ బొలఁతి.
- ఆ॥ ఇంద్రనిభు హరింద్రు నేఁ గొంటి దక్కొండు గొన్నవాఁడ నింకఁ గొఱత గలదె
నరులు చనరె యొదిఁగి నామ్రాల నిలుతు రే కపు లటంచుఁ దలఁచెఁ గ్రవ్యభుజుఁడు.
- ఉ॥ వానరనాథు నొండు గొని వారక జాటుట యెల్ల సేనయున్
బూనికదక్కి చేడ్పడుచుఁ బోకకుఁ బొల్పడియుంటయున్ జగ
న్మానితుఁ డంజనాత్మజుఁడు మారుతతుల్యుఁడు గాంచుచుండియున్
దా నెదలోన నుంచె నిటు తథ్యము పథ్యము నౌ ప్రసంగమున్. 3౩౪
- సీ॥ పతి యెంటిచేతిలోఁ బడె నిప్పు డెయ్యది సేయంగ నయ్యెడు సిద్ధబుద్ధి
న్యాయ్య మై పెనుపారు నయ్యదె కొనువాఁడ నన్య మొల్లన యది యట్లులుండె
తెక్కలుగలకొండ యుక్కున నుక్కిని దండింతు నఱిమి యుద్దండవృత్తి
నటులేని నెల్లవా రానంద మందుదు రధిపు విమోచనం బందె కలదు

- త్రిదశు లసురు లెవనిఁ దేటిచూడఁగనేర రట్టివాఁ డితండు పట్టువడియుఁ
దెలివిగాంచి యెదిరిఁ దీర్పక రాఁబోవ డతనితెఱఁగు నిచ్చ లరసినదియ. 3౮౧
- క॥ ఈరెండుపక్షములలో సారతరం బెద్దియగునో చర్చింప మనం
బారూఢం బగు నేయెడ నారీతి మెలంగ మేల యలరారుఁ దుదిన్. 3౮౨
- క॥ గాట మగు తాతిదెబ్బ న్వాటముసెడి యున్నవాఁడు వల్లభుఁ డింకన్
దేటపడు నొక్కగఁడెఱున్ నేటుకొనంజేయుఁ గార్యనిర్ణయ మవలన్. 3౮౩
- క॥ కాదని యేఁ దొడరిన రిపు సూదనుఁ డతఁ డప్రతిష్ఠ చొప్పడె ననుచున్
నాదెసఁ బ్రీతిఁదలంగునొ మీఁదఁ దలంపంగనేల మేళము సెడఁగాన్. 3౮౪
- ఆ॥ కాన నొకముహూర్తకాల మీక్షింతుఁ బార్థివుని విక్రమంబు ధృతి తెఱంగు
నంతలోన వానరానీకము విభిన్న మూరడిల్లఁజేయ నొలయువాఁడ. 3౮౫
- క॥ అని యిటు లాలోచనమున్ ఘనుఁ డాతఁ డొనర్చి యచటు గదలి చని మహా
వనచరనైనన్య మదైనన్యమ యను వాసి దలంగనీని యనువున నిలిపెన్. 3౮౬
- క॥ అంతట ఘటకర్ణుఁడు తనపంత మొకింత నెఱవేర్పఁబడె ననుచు మదిన్
సంతాప మెడల లంకకు సంతస మెగువంగఁ జనియె నైనన్యము గొలువన్. 3౮౭
- ఉ॥ గోపురచర్చల న్భవనకోటుల నిల్చి పురోత్తమంబునన్
గాపురమున్నవా రెలమిఁ గన్నడఁ గూర్చిరి సూనవృష్టి న
ఘేపు రహిన్వహించి ప్లవగేంద్రునిఁ దెచ్చె నధీశుతమ్ముఁ డం
చోపు రమోపదేశమున నోయనఁ దెమ్మెర నెమ్మిఁ గ్రమ్మఁగన్. 3౮౮
- క॥ చల్లని గంధోదకముల మెల్లనిగాడుపుల విరులమేలఁపు జడులన్
బల్లవితుఁ డయ్యెఁ గపివతి యుల్లం బుల్లసిలఁ దెలివినొంది రసకలా. 3౮౯

—♦ సుగ్రీవుఁడు మేల్కొని కుంభకర్ణ నకర్ణనాసు నొనర్చుట ♦—

- ఉ॥ చక్కనిరాజమార్గమునచక్కిఁ జన న్నెఱిగన్న యావిభుం
డక్కట వీనిచేఁ బడితి నాదట నెట్లొనరింప నేమగున్
బొక్కఁగఁబోల దొండుగతిఁ బోవఁగరా దటు లౌట నేర్పునన్
జక్కటి జాతికృత్యమునె నల్పి తలంగెద బంధ మిత్తఱిన్. 3౯౦
- క॥ ఇది పథ్య మిదె హితం బిదె విదితం బగు కార్య మంచు వే సురశత్రుం
బాదివి ఖరనఖరముల శితరదముల విదలించెఁ బ్లవగరాజు కడంకన్. 3౯౧
- ఆ॥ చెవులు ముక్కుఁ గొటికి సెలవుల సీల్చి పార్శ్వము లగల్చి సగము సంపి కాలు
చేయు నాడనీక సిలుఁగులు వెట్టుచుఁ గాలఁ జేత నులిమి కడకు దుమికె. 3౯౨
- క॥ హృతకర్ణనాసుఁడు విదారితమర్దితతనుఁడు శర్వరీచరవరుఁ డా
క్షతజప్రవాహ మారసి యతులితకోపానలోజ్వలాత్ముం డగుచున్. 3౯౩

- క॥ పట్టుకొని మెట్టి మట్టిన గొట్టాడుచు రాత్రిచరులుఁ గొట్టినఁ దనుకం
డటె యెగసె నుప్పరమున కుట్టిపడెన్ రాముఁమోల నొప్పుగు నేలన్. ౩౯౮
- ఆ॥ చెవులు ముక్కు లేని శిరము శృంగంబుగా రక్తధార లెడల రక్కసుండు
ప్రసవణచయములఁ బర్వతం బన నొప్పె వక్త్రకందరమ్ము వలనుసూప. ౩౯౯
- తే॥ కాలమేఘం బడరి తొలుకారునందు సంజకెంజాయఁ బెనఁగొన్నచందమునను
శోణితోద్ధారమున నప్పు చూడ నొప్పె నంజనచయోపముఁడు రావణానుజుండు.
- మ॥ క్రమమే వ్యత్రమ మైన నింకఁ బురిఁ జేరంబొట నే మా పరా
క్రమలీలాయిత మంచు సంగరసమారంభాత్తసంరంభుఁ డై
యమరేంద్రుని గిటుక్కున స్మరలెఁ గ్రోధాయత్తుఁ డై తోడిప్రా
గమరు ల్నాధునితోడిదే బ్రదు కటం చావృత్తికిం బొల్పడన్. ౪౦౦
- ఆ॥ అట్లు తరలి యే నిరాయుధుండ నటంచురొద్రుఁ డొక్క ముద్గర మతిఘోర
మందుకొని కడంగె ననికి వీడెడలి వనాటవీరు లున్నచోటుఁ బెరసి. ౪౦౧
- క॥ భక్షింపఁదొడరె గ్రోతుల నాక్షయకాలాన్ని ప్రజలనట్లు లెగిచి వాఁ
డక్షముఁ డై స్వీయము పరపక్షం బను నెఱుకమలఁచు పరవస మొదవన్.
- ఆ॥ తృప్త బుభుక్షయుం బ్రతీక్షింప శోణితమాంసగృధ్నుఁ డగుచు మలయుఁ గాని
కవులు భల్లకములు క్రవ్యాదులు పిశాచములు నటంచుఁ దెలిసి మొనయఁ డతఁడు.
- ఉ॥ ఒక్కని నిర్వుర న్ముగర నోజ ననేకుల నొక్కచేతనే
చిక్కినవారి నెల్లఁ బరిశీలనసేయక యుక్కుమీఱఁగా
మెక్కుచునుండెఁ గ్రోతులను మేవడి రక్కసులన్ యుగాంతమం
దుక్కివమొప్ప మేకొన నియోజిత మా పెనుమిత్తి చాడ్చునన్. ౪౦౩
- చ॥ గిరిశిఖరంబు లెత్తి వడిఁ గీశపతు ల్విసరంగ నాతఁడుం .
ద్వరపడి మొత్తము ల్దివియఁ దార్కొని మ్రింగఁగడంగ శోణిత
స్ఫురణము మైదసస్రతియుఁ జొప్పడ మోము భయంకరమ్ముగా
శరణి రాముఁ జేరిరి ప్రచారము దక్కి హరు ల్తోదరీ ! ౪౦౪
- క॥ అక్కాలంబున లక్ష్మణుఁ డుక్కిని న్వాని నెదిరి యరుతరశక్తి
గ్రక్కదల నేడుశరముల నక్కున నాటించె రుధిర మడరఁ బురంధ్రీ. ౪౦౫

—◆ కుంభకర్ణుఁడు రామునితోఁ బోరాడుట ◆—

- ఉ॥ పాటన మోర్చి బీర మొకపాటిగ నెంచి తలంగి రాముఁడే
సాటి యటంచుఁ బోయె నెఱసాహసి వాఁడు ధరిత్రి గ్రుంగ న
ప్పాటనె రొద్రసాయకము భంగి ప్రయోగమునన్ శితాస్త్రముల్
సూటిగ నాటె వక్షమున సూ డడరన్ రఘునాథుఁ డత్తటిన్. ౪౦౬

- శా॥ రామాస్త్రంబు లురంబునం జొరంగ ఘోరం బారవం బొప్పగా
నామర్యాశి చిరాకునం గవిసె నొయ్యం జేతిఖడ్గాదు లు
ద్దామం బైన గదాయుధంబుఁ దెరలఁ దర్పొద్దతిం దొంటిమై
బ్రామెం జేతులఁ గాళ్లఁ గ్రోతిగములఁ బల్పరు క్రౌర్యంబునఁ. ౪౦౯
- తే॥ అధిపతిశరాతివిద్ధుఁ డౌ నసురమేన శైలవరమున దొరఁగు ప్రసవణ మట్లు
రుధిర మురలెను గ్రోధంబు రూఢమయ్యె నవల నగచరులను దిను టదనమయ్యె.
- క॥ బలవంతుఁ డంతకుఁడె వాఁ డలఁతిగ గిరిశృంగ మొక్కఁ డారాటమునఁ
దలఁకం గైకొని విసరెను వలఁతి రఘూద్వహునిపై నవారితుఁ డగుచుఁ. ౪౧౦
- క॥ వంచన నారసి వల నటు గాంచి విభుఁడు సప్తవజ్రకఠినాస్త్రములఁ
గాంచనచిత్రాంగములం బంచి విదారిం చె దానిఁ బ్రాణిమ నెఱయఁ. ౪౧౧
- క॥ పతిబాణశిధిలితం బది పతితం బగుచు నిరునూలుబలము నఱిమి సం
హత మయ్యెను క్షితితలమున వితతద్యుతి మేరుశృంగవిధ మొప్పారఁ. ౪౧౩
- ఉ॥ అయ్యెడ లక్ష్మణుండు మహితాత్ముఁడు శత్రువిపాటనక్రియం
డయ్యని యోగము ల్బలుకడంకఁ దలంచుచునుండి రాముఁ దా
నొయ్యనఁ గాంచి యియ్యసుర యుక్త మయుక్తము నాక యెల్లరఁ
దయ్యమునా మెసంగెడు వితాన నెఱుంగఁ డొకండు మత్తుఁ డై. ౪౧౪
- మ॥ కలవా రొక్కట వీనిమేను గలఁతం గంపింపఁగా నెక్కి మొ
క్కల మా రీతి నలంచి బిట్టు భరముం గల్పింప నుత్తాల మై
యలవై వ్రాలఁడె యాపయిం దొలఁపఁగా నట్టెనఁ జింతింప నౌఁ
దొలిలాభం బగు దుష్టుఁ డీప్లవగులం దోడ్తోఁ దినంబోమియుఁ. ౪౧౫
- ఆ॥ అనుచు రాజపుత్రుఁ డనునంత వా రంత వానిమేనికెక్కి వంపఁజూడఁ
గ్రుద్ధుఁడై విదిర్చెఁ గోటికిలెక్క లేదనఁగ నిభము మత్త మట్టు లెగిచి. ౪౧౬
- క॥ తన్నిర్ధతులం గని రామన్న యమర్షాత్ముఁ డగుచు నహిపతిచౌటవం
గన్న మహితము శరాసన మన్నయమునఁ దాల్చె రుద్రుఁ డన భీషణుఁడై.
- చ॥ పరిబృథుఁ డట్టు లేచి బహుబాణము తూణయుగంబుతోడి డౌ
పరికర మొప్ప దానవునిపైఁ బఱతేరఁగ మేలియాధపుల్
గర మరుసంబునం దఱిమి గార్కొన మార్కొన నై ప్లవంగులఁ
వెరవున నూఱడించుచు వివేకమునం బరికించె నాతనిఁ. ౪౧౮
- సీ॥ వింజమ్ము నెఱసిన విధమున నూర్ధ్వతలము కిరీటరుచు ల్దొలంప నొరసి
రుధిరాప్లుతాంగనిరూఢి రక్తిమతోడి సాంధ్యమేఘంబు సంసక్తిఁ గాంచి
రుప్తదిశాగజావప్తంభమున నొండు కడలెల్లఁ దానకాఁ గలయఁ గ్రమ్మి
కొంచనాంగదముఖ్యుఁడనుభూషణద్యుతు ల్దావాగ్నికీలలఁ దార్ప నెగడి

సెలవులం దొట్టుకొను నల్ల నొలయ నాల్క సాచి తడవుచుఁ బ్రలయావసానశమను
నోజ హరియాధపుల మ్రింగనుఱుకువానిఁ గాంచెఁ గ్రవ్యాదు రాముఁ డోకంజనయన.

క॥ మిడ్మిగుడ్లు కుండములుగా మిడుంగుఱు లెదర నగ్గిమేకొను నట్లే

కడఁక హరులఁ బను లని యేర్పడ నులిమెడువానిఁ జూచి పటువిక్రముఁ డై.

ఉ॥ తోడును నప్పు డప్పనికిఁ దోడ్పడ రక్కసిపిండుతోడ వాఁ

డాడుచురా నదల్చి మహితాత్ముఁడు రామనరాధినాథుఁ డా

జాడ నెదిర్చి కార్ముకముచక్కటి శంజిని దిక్తటంబుల

ల్లాడ సుగాఢవిస్ఫురిత యై తగ స్ఫార మొనర్చె పెల్చునన్.

౪౨౧

క॥ దోషాచరుఁ డాపటునిర్ఘోషంబు సహింప కధికరోషం బఱుమన్

భాషాపతిసంస్తుతు శ్రీయోషాధిపు రాముఁ బాదువ నొలసె న్గడఁకన్.

౪౨౨

క॥ వాతోద్ధతజలదనిభున్ వాతాశనరాజభోగవల్లదృఢుని

ర్యాతధరణీధరాభు నుపేతు స్థుటకర్ణుఁ గదిసి యినుఁ డిట్లనియెన్.

౪౨౩

మ॥ చనుదె మ్మోదనుజాధిపా! వ్యసనదుస్సాంగత్య మేలా? యహం

యును ని న్నోర్వఁగ నిత్యకార్ముకుఁడ నై యున్నాఁడఁ గన్నాఁడ నీ

ఘన మా పౌరుష మేను రాముఁడ జగత్కల్యాణ మూహించి యొ

క్కనిమేషంబునఁ ద్వచ్ఛరీరవిరతిం గల్పింపఁగా నెంచితిన్.

౪౨౪

చ॥ అన వెడనవ్వు నవ్వి యహహః సఫలంబననయ్యె జన్మ మే

నును నినుఁ గాంచు చొప్పరయ నొవ్వకఁ ద్రిమ్మరుచున్నవాడఁ జ

క్కనిలు మటంచు నక్కపులఁ గ్రక్కదలించుచు నిక్కి యార్చి య

య్యనిమిషవైరి గ్రమ్మఱ ఘనారవ మొప్పఁగఁ బల్కె రాముతోన్.

౪౨౫

సీ॥ కాను విరాధుండఁ గాను కబంధుండఁ గాను ఖరుండ నేఁ గాను వాలిఁ

గాను మారీచుండ ఘనరవాస్పాటితదిక్కుంభికర్ణుండఁ దెలిసికొనుము

కుంభకర్ణుండ ని న్గూర్చి వచ్చితి నిదె సర్వకాలాయససముపహితము

ముద్గరం బియ్యది మూలంబు జయమున కేటమున్ను దీనిచే నెందఱెంద

ఱులు సుర లసురులు నరులు మడఁగ రిప్పు ముక్తుఁ జెవులుఁ దెగియె మొట్టివోయె

నని హసింపఁబోకు మది లెక్కగాదు నా కింతవట్టు బీర మెడయఁబోదు.

౪౨౬

తే॥ నెఱసి యిత్వాకుశార్దూల! నీదు పౌరుషంబు వెలయింపు మాదట సంతసమున

నిన్నుఁ గబళింతు రాహువు నీరజారి నట్లు సందియమందకు మంతరమున.

౪౨౭

క॥ కడుదర్పంబున నటు లను దుడుకుబొలసుదిండిపైనిఁ దొడియేసెనుఁ దో

నడరి రఘురాముఁ డార్చుచుఁ బిడుగులకున్ సాటివచ్చు పెనుమార్గణముల్.

ఆ॥ ఎవ్వి సాలవరము లేడింటిఁ దెగఁజూచె వానరేంద్రు నైంద్రి వాలి మడఁచె

నాశరములు చాల వాశరుఁ గదలింప వజ్రజవము లచలవరకుమారి !

౪౨౮

- క॥ మ్రింగెను శరధారల వాఁడంగారపురాశి యట్టిఁ డౌ మేనున ను
 పొంగుచుఁ ద్రిప్పెను ముద్గర మంగజనిభుసాయకముల నలునిటుఁ జేయన్.
- క॥ క్షతజానులిప్త మత్కూర్జిత మజితామరబలౌఘచింతాకర మా
 యతము మెఱసె ముద్గర మాతతసారము దెసలఁ గపులు దల్లడిలంగన్. ౪౩౧
- తే॥ అట్లు సుడియించుచు సురారి యరుగుదేర రాముఁ డీక్షించి పొసఁగు విరామమెంచి
 నఱికి వాయవ్యబాణంబునను సముద్గరము తదీయము నోర్దండ మమరవంద్య !
- క॥ నెఱిసెడి కూలుచునే యక్కటగలయది పోలెఁ జదిపెఁ గపిబల మొటన్
 నెఱగుదియతోడి దది బిట్టటచేను వాఁడంత భైరవారవ మొప్పన్. ౪౩౩
- క॥ నగశృంగకల్ప మాభుజ మగలించిన బలగ మెడలి యాదట శేషం
 బగచరబలమెల్ల వడంకు గదుర నెడ నిలిచి యొరసికొని కనుచుండెన్. ౪౩౪
- క॥ నరపతిరక్షోధిపతుల యరవా యొకయింత లేని యాసంగరపుం
 దెరు వరయుచు నబ్బరపుం బరవసమునఁ దేలి రుభయబలములు సురులున్.
- తే॥ అస్త్రవినికృతబాహుఁ డౌ నమరవైరి యర్థవిచ్ఛిన్న మైన మహాగ మట్లు
 గానిపించుచుఁ బెకలించె ఘనతరంబు సాలము గరంబునఁ గరంబు సంభ్రమమున.
- క॥ దానింగొని దానపుఁ డద్దానం దానవవిరోధిఁ దడవుదు ననుచున్
 దా నరుగుదెంచెఁ బ్రోద్యద్దానము వనగజమ పోలె దర్పాన్వితుఁ డై. ౪౩౭
- ఉ॥ పన్నగభోగకల్ప మవిపన్నగ మా కర మెత్తి చేరఁగా
 నున్నతిమైఁ గడంగు బలయోధిరిపుం గని రాముఁ డైంద్రసం
 పన్నము స్వర్ణపుంఖ మసమంబు శిలీముఖ మేసి వాసిమై
 నున్నభుజంబుగూడఁ దెలి యోజ దొఱంగ నొనర్చె నత్తఱిన్. ౪౩౮
- ఆ॥ అది నికృత మగుచు నవనిపైఁబడెఁ గొండవోలె దానిక్రిందఁ బాలిసెఁ దరులు
 గిరులు శిలలు శాఖచరు లసురులుఁ జాపకట్టుగా నడంగి కడలు మ్రోయ. ౪౩౯
- క॥ అమ్మెయి నై తెరలక వాఁడమ్మానుషవిధు హరింప నార్చుచురా రెం
 డమ్ముల నరనెలలం బాదమ్ములు దెగనేసె దశరథసుతుం డలుకన్. ౪౪౦
- క॥ పడెనవియు నవిసి యన్నియుఁ గడ లార్వం గిరుల గుహల గడకొని చప్పు
 శృడర నుభయనైన్యంబులు కడంకసెడి మ్రోయ ముజ్జగమ్ములు వడఁకన్.
- శా॥ చేతు ల్లాళ్ళును లేని మొండె మగుచుం జేడ్పాటునం బోక యు
 త్పాతాప్తి బడబాముఖాభ మగు వక్త్రం బుత్క్రమం బొప్పఁగా
 శీతాంశుఁ గ్రసించు రాహువుక్రియం జేరంగఁ దత్తాణమున్
 శాతాస్త్రంబుల నించె రామవిభుఁ డోజ న్వేల్పు లగ్నింపఁగన్. ౪౪౧

—◆ కుంభకర్ణహననము ◆—

క॥ శరపూర్ణవక్త్రుఁ డై యాశరుఁ డటు రొదసేసెఁ బలుకఁజాలమి మోహం
బొరయు తెఱం గలవడఁగా దొరలెన్ దోడ్చో జగమ్ముదొర యుజ్జ్వలుఁ డై.

ఉ॥ భానుమరీచికల్ప మతిభాసుర మంతకకాలసన్నిభం

బా నెఱి బ్రహ్మదండమున కంతలు నింతలు నై యమోఘసం

ధానము నాగఁ జెల్లు మహితప్రదరంబు మహేంద్రయోగసం

స్థానముఁ గూర్చె మౌర్వీఁ ద్రిదశప్రభుముఖ్యులు దేఱిచూడఁగన్. ౪౪౪

తే॥ ఇంద్రవజ్రాతిగజవం బహీనసార మినవిభావసుయోగసమితతేజ

మమలవజ్రసువర్ణపుంఖాతిచిత్ర మాశరం బాశరుండ్రంప నధిపుఁ డనిచె. ౪౪౫

ఆ॥ మింట మంటలెగయ మెఱుఁగులు మిణుఁగులు ల్వెగటనంట దెసల వెలుఁగు లడర

దోఁకచిచ్చునాగఁ దోతెంచె రామేంద్రబాహుముక్త మశని ప్రకమమున.

ఉ॥ పర్వతకూటసన్నిభ మపచ్ఛదదంష్ట్రము చారుకుండలం

బుర్వర వ్రాల దైత్యు శిర మొయ్యనఁ ద్రెంచెను రాముబాణ మా

సర్వధరప్రహర్త నెఱసాయక మేడైఱ వృత్తు శీర్షమున్

గర్వ మఖర్వముం గెడపి త్మాస్థలిఁ గూల్చిన చొప్పు చొప్పుడన్. ౪౪౬

ఆ॥ కుంభకర్ణు శిరము కుండలాలంకృత మపుడు మెఱసె నతిమహాత్మరముగ

నదితిదేవతాక మగు చుక్కనడుచక్కిరేఁ దనర్చు చంద్రు వాడు నెఱయ.

తే॥ రామబాణాభిహత మయి రాక్షసుని శిరంబు పర్వతనిభము ధరం దొరంగు

కొలనె లంకాపురద్వారగోపురాట్టసాలచర్యల సమయింపఁ జాలెఁ గిరిజ !

ఉ॥ కాయము వ్రాలె వానరనికాయముఁ గోటుల లెక్క ధావనో

పాయము మే లటంచు ననపాయమువెంట మెలంగఁ ద్రోయుచున్

దోయమురాశిలోఁ బొరలెఁ దోయము గ్రాహభుజంగమీసముల్

గాయము లొంది చేడ్పడ సుగాయము స్వర్గము గాఁగ నత్తటిన్. ౪౪౭

క॥ దేవబ్రాహ్మణశత్రుం డావలనునఁ బ్రబలుఁ డసురుఁ డవనిం ద్రెళ్ళన్

భూవలయము భూధరములు మేవడి వడకంగఁ దొడరె మిహికాధరజా. ౪౪౮

ఆ॥ తుములనాద మొదవె ద్యోలోక మంతయు సంతసంబకాఁ బొసంగఁదొడరెఁ

బొగడు నదియ యయ్యె భూతభౌతికజాల మధిపు విక్రమంబు నరసి యొరసి.

శా॥ ధైర్యోత్సాహము లొక్కటం దెరల నాదై త్యాధిరాడ్భంధువుల్

శౌర్యోత్సాదితశత్రుఁ డట్లుపడ నిస్సారు ల్భయభ్రాంతులున్

గార్యాదతులు నై వ్యధంబడుచు నాక్రందించుచున్ రాము శ్రీ

హర్యాత్ముం గనుచుం దలంగిరి కపింద్రామర్త్యు లేపారఁగాన్. ౪౪౯

- తే॥ దేవలోకమ్ము చీకటి దితిజు నడచి రాహుముఖముక్తుఁ డగు సూర్యరాణఁ దనరి
వానరౌఘంబు నడిచక్కి వలె రాముఁ డంబరాంతరమునయట్టు లచలతనయ.
- ఆ॥ అట్టిశత్రు మడచి యరిదురాసదుఁ డయి యిష్టభాగి యగు నధీశుఁ గాంచి
యాననంబు లొప్ప నర్చ లొనర్చిరి కపులు పద్మపండకలన దనర. ర౪౫
- ఆ॥ వృత్రహంత నమరవీరుల యట్టు లై తన్ను వానరప్రతతులు వైగడ
నలతి శత్రుఁ దునిమి యానందసాంద్రుఁ డై నాథుఁ డొప్పె నపుడు నగకుమారి.
- క॥ సుర లరుసముమెయి నత్తఱి గురిసిరి కుసుమములు గానకూటమ్ములు వా
ద్యరుచిరనాదమ్ములు నద్దిర యనఁ బతి యుల్లసిల్ల దివమన నెసగెన్. ర౪౬
- క॥ సురసంఘమర్దనుని సుఖపరాజితశ్రముని భీమబలుని బలద్యే
షిరిపునిఁ బారిగొని నెఱిగను హరిఁ గాననియవియుఁ గన్నులనఁ బోల వుమా.
- ఉ॥ ఆయెడ దివ్యమాని మహితాత్ముఁడు నారదుఁ డాదరంబునన్
శ్రీయుతు రాముఁ జేరి నుతిసేయుతలం పెదఁ దత్తరింపఁగన్
స్వీయరుచు ల్దిశాముఖవిశేషముల న్వలయింప నింపుచున్
దోయము దోచె వేలుపులతోవన వచ్చి ధరాతలంబునన్. ర౪౭

—♦ నారదుఁడు శ్రీరాముని వినుతించుట ♦—

- సీ॥ ఇందీవరశ్యామ మీయభీమము ధామ మెంతకోప దటంచు నెంచుకొనుచుఁ
బ్రాంతర క్తవిశాలపద్మ రేఖలు కన్ను లివి యెన్నిలోకంబు లేల వనుచు
నమృతవృష్టులు దృష్టు లడరుచున్నవి రణాహతులఁ దేర్చెడు పని కౌర యనుచు
నీయించువింటికా? యెల్లరాకాసులుఁ బ్రాణార్పణలు సేయువా రటంచు
నరసి యరసి గద్గదాంచితవాఙ్మయ మలరు భక్తితోడి దగుచు నెగడ
విశ్వమూర్తి రాము వేనోళ్ల కొకనోరె చాలు ననఁగఁ బొగడె జటి వధూటి.
- ఆ॥ నతులు దేవదేవ నాథా! జగన్నాథ! హరి! సనాతనా! పరాత్మా! విశ్వ
సాక్షి! సర్వలోక సంశ్రయ! నారాయణా! మనోజ్ఞనామ! రామ! నీకు. ర౪౮
- క॥ అరయ విశుద్ధజ్ఞానస్వరూపుఁడవు నీవు మాయచక్కటి సుఖదుః
ఖరచన కొగ్గినయ ట్లీనరాకృతిం గొంట వంచనయ కాదె హరీ. ర౪౯
- క॥ ఉందు వధీశ్వర సంతత మందఱ హృదయముల మాయి కావ్యక్తతఁ గై
పొందిన జను లొందరు నినుఁ గందు రరసి స్వప్రకాశకవిభాత్ము బుధుల్. ర౫౦
- ఆ॥ ఈజగత్రయమ్ము నోజ సృజించెదు కనులు దెఱచి చూచు గారవమున
నొంట నవియె మూసి యుపసంహరించెదు నీదుమహిమ దెలియ నేర మభవ!.
- క॥ ఈసచరాచర మా జగ మేసృతి నెవ్వానివలన నేస్థానమునన్
భాసిల్లు ననన్యమ యై యాసకలాత్మునకు నీకె యంజలిఁ గూర్తున్. ర౫౧

- ఆ॥ ప్రకృతిఁ బురుషుఁ గాలు వ్యక్తాత్ము నవ్యక్త రూపుఁ గాఁగ బ్రహ్మరూఢు లైన
మునులు గాంతు రెవని మోహం బెడలి నిచ్చ లట్టిసీకు శరణు లయ్య రామ!.
- ఆ॥ నిను వికారరహితు నిర్మలజ్ఞానరూపునిఁగఁ దెలుపు శ్రుతియె పొసఁగునిష్ఠ
సర్వలోకనివహసంశ్రయఁగా నిశ్చయించె నదె విరుద్ధ మేల కాదొ. ౪౬౭
- సీ॥ ఈవైదికవిరోధ మేనాఁటికిని నిన్ను శరణుఁజొచ్చినఁగాని చక్కపడదు
మాయతోఁ గ్రీడింతు మలయుదు సాక్షి వై నీభక్తు లెఱుదు నెఱయు వింత
లంతలు మరుయుక్తి నర్కాంశుజాలమ్ము భిన్న మా జలమకాఁ బెరయుచుండు
నట్లఖిలంబు నీయందుఁ గల్పిత మయి భ్రాంతిచే నిజమకాఁ బరఁగుచుండు
దేవ యట్లుఁగాక భావనాతీతంబు నిర్గుణంబు పరము నీదురూప
మెట్లు దృశ్య మగుచు నెనయంబడుట యైన దిరముపడుట యొడ్లు దెలివిఁగనుట.
- క॥ కావున నీయవతారము లై వెలయు విలాసముల సదర్శము నిపుణుల్
భావించురు భజియింతురు పావను లై కాంతు రవల భవవార్ధిదర్శి. ౪౬౯
- క॥ కల వందుం బెక్కులుగా నలకామక్రోధముఖము లౌ పరిపంథుల్
దలకింపఁగఁ బొలియింపఁగ నెలుకకుఁ బిల్లులవిధమున నెప్పుడు రామా. ౪౭౦
- శా॥ నీనామంబె స్మరింపుచు న్నియతిమై నీరూపె ధ్యానించుచున్
నీనానావిధసేవల న్నెఱపుచున్ నీపూజఁ గావించుచున్
నీనవ్యామృత నిశ్చితోచితకథ ల్నిత్యంబు వాక్రుచ్చుచున్
నీనంద్యాస్పద మందఁగాంతురు జను ల్నిర్ణీద్రచిన్మూర్తు లై. ౪౭౧
- తే॥ రామ! త్వద్భక్తు లెచట నిరామయులు చ రింతు రవ్వారి సేవించి ప్రీతి మించు
వార లందఱు ధన్యులు వారికెల్ల దాయ భవవారినిధి గోష్ఠదాయితంబు. ౪౭౨
- క॥ ఇది మూలంబుగనే నెమ్మది నీసగుణమ్ము లోకమాన్యము రూపం
“విషమిత్థ”మని తలంచుచు ముదమునఁ జరియింతు నిత్యముక్తుఁడ నగుచున్.
- క॥ పూజింతు రెల్లవేల్పులు పూజితు లౌ మానివరులు బుధులున్ నను నీ
తాజాని! యేకొఱతయు నీజనుఁ డగువాని కగునె నిఖిలజగములన్. ౪౭౪
- ఉ॥ దేవహితంబుఁ గోరి జనదేవసుతుండవుగా జనించి య
తే వనచర్యఁ బూని తగవెంచి వధించితి పాపకర్ములన్
వావిరి లంకపైఁ దొడరివచ్చితిఁ గ్రచ్చితి కుంభకర్ణునిన్
శ్రీవర! తీతె భూభర మశేష మడంగెడు నేట రేపటన్. ౪౭౫
- ఆ॥ ఇంద్రజేత నెల్లి యీసుమిత్రాసూతి గెలుచు నలడశాస్యు గీటడంతు
వీ వపరదినమున నింద్రాదు లేమును జొచ్చి యాకసమునఁ జూచుచుండ. ౪౭౬
- క॥ ఏ నరిగి వత్తు సెలవీవే నాకౌకసులఁ జేరి యెలమిమెయిన్ స
న్మానోచితముగఁ బల్కి యనూనసుఖముఁ గాంతు నిమ్మహోదయకలనన్.

క॥ అని రాము దేవు నాపృచ్ఛన మొనరించి తనయిచ్చఁ జనె భగవంతుం

డనఘుఁడు సురముని దివ్యార్చన లెనయుచు నెగడి సర్వజనతార్ఘ్యపదా. ౪౭౮

తే॥ వింటె నలినాక్షి ! యన్నచే విశ్వకంటకుండు రావణుబల మర్ధకోటి సెడియె
నున్నయది యింద్రజిత్తుతో నున్నయదియ తమ్మునకు భాగ మనఁగ విధాతమదిని.

ఆ॥ అనిన విభునిఁ గాంచి యగరాజకన్యక యభవ! పెనుపిశాచ మట్లు నేల
వ్రాల రావణుం డవల నెమ్మొయి మెలంగె వెలయఁ దెలుపు మనుచు వేడుటయును.

ఉ॥ ఆశ్రితరక్షణా ! స్తుతగుణౌఘచణేక్షణ ! శత్రుశిక్షణా !

ప్రశ్రయభూషణా ! ప్రహితపన్నగభూషణ ! బంధుతోషణా !

విశ్రమకారణా ! సుఖనివేశవిచారణ ! పాపదారణా !

సుశ్రుతధీపణా ! భువనశోభనరూపణ ! నిర్ణరూపణా.

౪౮౦

క॥ నిగమాగమమంత్రరహస్యగతాగతతత్త్వభేదసంభృతబహురూ

పగుణావిర్భావాంచత్ప్రగుణాత్మీయైకరూప్యపరమవిలాసా.

౪౮౧

మాలిని॥ నవవిలసితవిద్యానందసంపత్తియోగప్రవిహితనిజభావప్రాపణాత్మప్రచారా
ప్రవరమననశీలప్రస్తుతబ్రహ్మతత్త్వస్తవనవిదితక్షీల్మసారమోక్షప్రకారా.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య

కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున

యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబున

సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

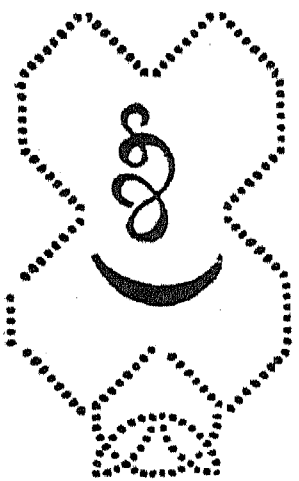
శ్రీ శివాయ గురవే నమః.

తీరామకథాఽమృతము

యుద్ధకాండము.

పూర్వభాగము.

అష్టమాశ్వాసము.

మాఘవనారివన
స్తోమానలధామ భూమసుగుణోద్దామ
స్తేమానుభూతవిక్రమ
సామాంచితయోగిముఖ్య సంస్తుతనామా!.

వ॥ దేవా యవధరింపు మట్లు దేవి తన్నుఁ బ్రార్థించిన దేవదేవుం డగు మహాదే
వుండు కుతూహలాయత్తచిత్తుం డయి యవ్వలికథాంశం బిట్లని వివరింపందొర
కొనియె. నవ్విధంబున దిక్కుంభికుంభకర్ణవిదారణచణరణగుణరణనుం డగు కుంభ
కర్ణుండు రామబాణనిహతుం డై రణరంగంబునం దెగిపడిన హతశేషులగు
రాక్షసులు తమ్ముఁ గపివరేణ్యులు తఱుమ నొచ్చి లంకసొచ్చి రాక్షసేంద్రుని
కొలుపుగద్దెయమ్రాల వ్రాలి జాలింబడి యాక్రోశించుచుఁ గరయుగళంబులు
మోడ్చి ధైర్యసైర్యంబులు వీడ్చి యిట్లనిరి.

రావణుండు కుంభకర్ణునకై శోకించుట.

సీ॥ కాలకర్మంబులు గవగూడ నమ్మెయిఁ గాలసంకాశుండు గదిసె రిపుల
వానరి వరసేన వలను విద్రావించె భక్షించెఁ గొందఱుఁ బ్రధితబలుల

- నొకముహూర్తములోన నుజ్జూతలూఁగిరి శాత్రువు ల్దానవశత్రువులును
గడఁగి రక్షోహరి గారింప మనుజేంద్రపుత్రుల నొరసె నబ్బురము వొదల
నేమి దెలుపుదు మనురేంద్ర! యెసక మెసఁగె రాము తేజం బవల దెసలాముకొనుచు
నెరళిఖులు విశిఖము లంట నీయనుజుఁడు దానదగ్ధద్రుమం బట్లు ధరణిఁదెర లె.
- చ॥ సగముశరీర మందుఁబడ సాగర మాగర మట్టిఁ డయ్యె నొం
డగలఁగఁజేసె నూరుభుజ మా నది వానరసంచయమ్ము నె
వ్వగఁ బొగులంగఁ బైఁబడి యవారణ వారణ నిర్దమోచితం
బెగచి పురమ్ముద్వార మవహితకుఁ గూర్చె నిరోధ మేర్పడన్. ౪
- ఆ॥ రాము శరము కంఠరానాశముల్ గోయ నపుడు వెడలె విభు ఘనాంగపర్వ
తమునఁ బొడమి ర క్తధారాప్రవాహంబు ధాతునిర్ఘ్న రోచితత్వ మొదవ. ౫
- క॥ కాకుత్స్థశరరార్ద్రాతుఁ డైకాక వికృతుఁ డైలగండగతి కయ్యెడువాఁ
డే? కదనంబున నాతఁడు నాకాధిపు నడరనీని నయమున మనఁడే. ౬
- ఆ॥ అనుచుఁ దెలుపఁ బ్రబలుఁ డౌ కుంభకర్ణుండు పడినమాట చెవినిఁ బడినయపుడె
వ్రాలె నేల శోకవజ్రాహతుం డయి కొండవోలె నై ర్మతు నిడు నశన్!
- చ॥ తమపినతండ్రిపాటు విని తద్దయుశోకరయాభిభూతు లై
రమరనరాంతకుల్ త్రిశిరుఁ డయ్యతికాయుఁడు నట్లు లిత్థవి
క్రములు మహోదరాదులును గ్రిందనముం బొనరించి రన్నకై
కృమమున లంక చేడ్పడియె గాఢవిషాదము తన్ను ముంపఁగన్ ౭
- తే॥ అవల నెట్లనఁ దేటి దశాననుండు దీనుఁ డై విలపించె నదీనుఁ డితఁడు
కుంభకర్ణుండు దిక్కుంభికోటిబలుఁడు గూలె నెవఁ డింకఁ దను మన్వజాలు ననుచు.
- సీ॥ ఓవీర! పొలిసి తె యొంటిమై నను వీడి దైవతంత్రమున కీద్రధిమ గలదె
నీబలం బేమయ్యె నిమిషార్థమునఁ దండ్రీ! కలఁచివైచిత కాదె కపిబలంబు
బంధు లనాధు లై పడఁగ మచ్చల్యంబుఁ బాప కేగుట నీకుఁ బాడి యగునె
యే నిపు భూమిలో లేనివాడన యైతిఁ గాదె నీదగుప్రాపు గడచిచనఁగ
నాదు కుడిదండ సడలె సన్నాహ మెడలి యెది సురాసురు లొక్కట నెదిరివచ్చి
రేనిఁ దనుకక తన్మద మింకఁజేయు వజ్రసారం బసారితవాసవంబు. ౧౦
- క॥ ఆలముసేసి కదిసె నెటు లాలములోఁ గెలిచె నెట్లు లలఁతిపడక దు
ష్కాలమ కా కెదిరించునె కాలానలరుద్రు శామకందర్పుఁ డొగిన్. ౧౧
- ఆ॥ వ్యసనపడవు నీవు వజ్రనిష్పేషంబు పాలుపడిన నట్టిప్రభుఁడ వైక్కు
నరుని బాణనిహతి నవసితి పడితి మహీతలమునఁ బలుక నేమిగలదు. ౧౨
- ఆ॥ తపసు లరుగొ దేవతలఁ గూడి యాకసంబునఁ బొసంగి హర్షపూర్ణు లగుచుఁ
బదరుచున్నవారు పాకారి నుడికించువాడ వీ వొరగిన వలను గాంచి. ౧౩

- తే॥ నిక్కువం బిది నేడ నీనిహతివలన లబ్ధలక్షు లై వ్రాలి యిలాధ్రచరులు
దుర్గములు లంక ద్వారము ల్దొలఁచువారు దిక్కుమాలిన తెఱఁ గిట్టు తేటపడఁగ.
- ఆ॥ రాజ్య మేల నాకు రమణులజోలి యిఁకేమిటికి ధరాజ యెట్టు లున్న
నెద్ది సేయువాడ నిటు కుంభకర్ణుండు గూల జీవితాశ కుదురుపడదు. ౧౫
- క॥ ఈతటి భ్రాతం దునిమిన యాతనిఁ దెగఁజూడనేని నావల మరణం
బే తగుఁగాని యకించన మేతావన్మాత్రజీవితేహిత మగునే. ౧౬
- క॥ ఇమ్మెయి నిట్టినహోదరు వమ్మెనరించుకొని బ్రదుకువాడనె యే నా
యిమ్మెనయుదుఁ గా కాతం డిమ్మునఁ జరియించు నెచట నిక్కాలమునన్. ౧౭
- క॥ నవ్వుదు రమరులు ననుఁగని నొ వ్వొనగూర్చెదె యటంచు నోనాడుచు చా
దవ్వల వారిం గాంచుచు నవ్వలి కేగుదునె యజ్ఞనాధిపుఁ డెగువన్. ౧౮
- తే॥ కోలుపోయితి ని న్నాజిఁ గుంభకర్ణ ! యింక నింద్రుని నదలించు టెటు గలుగు
విడుతురే నక్కఁ గనువాండ్రు వేటకాండ్రు గారె పూర్వాపకారి న స్థలఁచియిడరె.
- ఉ॥ మున్ను విభీషణుం డనిన ముచ్చట మెచ్చక త్రోచిపుచ్చి యా
యన్నఁ బరాభవించితి మహాత్ముఁడు వాఁ డటు లేగె నజ్ఞతం
బన్నితి నిట్టిపాటులకుఁ బా లయితిన్ శుభ మిచ్చు వాని ప
లెన్నెద నాప్రహస్తుఁ డటు లీఘటకర్ణుఁడు నేలఁగూలఁగాన్. ౨౦
- ఆ॥ సిగ్గుపడెద నేడు చేచేతులం దెచ్చుకొంటి ననుచు ధార్మి కుండు సిరికి
నెలపు తమ్ముకుఱ్ఱ నెఱివీడి త్రోపాడు పాపుఁ డాపదలకుఁ బాలుపడఁడె. ౨౧
- క॥ అని పలుదెఱఁగులఁ గృపణుం డన వ్యాకులితాంతరాత్ముఁ డై దశవదనుం
డనుజుం గూర్చి పనవుచున్ బనిసెడుగతి నేలవ్రాలెఁ బద్మదలాక్షీ. ౨౨

—♦ రావణు నూరడించి త్రిశీర్షాదు లనికి వెడలుట ♦—

- చ॥ అటు లెడఁదూలు రావణు దురాత్ము భృశార్తుఁ డ్రిశీర్షుఁ డాదృతిం
దటుకున లేవనెత్తి ధృతి దార్కొన నూఁది వినోదనోక్తులం
బటుగతిఁ బ్రస్తుతించుచు విపన్నతఁ బాపెడుభంగి కగ్గమై
యిటులనెఁ దృప్తభావమున కెక్కటి చాలుననం గృశోదరీ!. ౨౩
- ఆ॥ బౌను నిహతుఁ డయ్యె నమ్మహావీర్యుండు తాత మధ్యముండు దర్పకలన
నెఱపి నిన్నుఁబోలు నెఱజోడు లిమ్మెయి నేడ్చువారె వాసి యింక వలదె.
- క॥ నీపే రన ముల్లోకము లేపునెడ స్వడఁకుచుండు నెల్ల నెఱవఁగా
నోపుదు వొంటికి నై ధృతిఁ గాపురుషునిభంగిఁ దెరలఁగా గతి గలదే. ౨౪
- ఆ॥ బ్రహ్మ యొసఁగె నీకుఁ బటుసాయకము శక్తి ధనువు కవచమును రథము సహస్ర
ఖరవరోధ మదియు ఘననిస్సవ మభేద్యమిన్నిగలుగు నీనె యెడలుదయ్య. ౨౫

- ఉ॥ ఎక్కటి కెల్వ వీ వరుల నెందఱనెందఱ దేవదానవుల్
 స్రుక్కరె ని న్నెదిర్చి బలుజోదులు గూలరె యిట్టిసాధనం
 బొక్కడయేనిఁ దాల్చి వపు డుద్ధతిమై నిపు డిన్ని గొంచునే
 కక్కదలింపరాదె యచిరంబె రిపు న్నరదేవమాత్రునిక. ౨౭
- తే॥ ఇచ్చమెయి నిల్వ మింకిట నేన పోయి నీదు శత్రులనెల్లర నెమకినెమకి
 గరుడుఁ డాపన్నగంబులకరణిఁ గెడపు వాఁడ నయ్యెద ననుఁ బంపువలని కగుము.
- తే॥ ఓమహారాజ నాచేత నుక్కుసెడి నిపాతితుం డయి శయనించు భూతలమున
 రాముఁ డాశంబరుఁడు దేవరాజుచేత నరకుఁ డటు విష్ణుచేత నౌ నయము నెఱయ.
- క॥ అనుచుం ద్రిశిరుఁడు నొడివిన విని రాక్షసనాథుఁ డెలమి వెలయం గనుచుక
 మనమునఁ దన్నుఁ బునర్జాతునిఁగా నెంచుకొనెఁ గాలదోషాహతుఁ డై. ౩౦
- ఆ॥ త్రిశిరుఁ డట్లు వలుక దేవాంతకనరాంతకాతికాయు లధికహర్షమునను
 బొదలి రానఁగొనిరి కదలిరి గర్జిల్లి గంతకోపమాను లధిపు సుతులు. ౩౧
- ఉ॥ అందఱు మాయలాంఢ్రె యటు లందఱు యుద్ధమదోత్థతాత్మలే
 యందఱు దేవదర్పహృతి కార్చుచు నే మని పేర్చువారె తా
 రందఱు శక్రవిక్రములె యంబరచారులె సారకీర్తు లే
 యం దరుదయ్యె వారల ప్రయాణము బాలకురంగలోచనా. ౩౨
- సీ॥ పగటు మేకొన నిచ్చుఁ బరఁగు బల్మికిఁ దోడు పురుషకారంబునఁ బొల్చినారు
 శస్త్రాస్త్రవిద్యాప్రచారంబుతో నెల్లవిద్దెలఁ జుళుకించి వీఁగినారు
 తాత దేవునిఁ జేసి తరముమీఱినమేటి వరము లెన్నెన్నియో వడసినారు
 మాటకేనియు నొక్కచోట నెప్పటఁ దా రోటమొంద రసంగ నొప్పినారు
 వీటువోని కలిమి వెలయింతు రిన్నాళ్ళు వీటిపేరిసాని వెరపు మీఱి
 వెడలినారు వారు విశ్వజిద్యాగంబు సేయఁబూని మేలిసిరి భవాని!. ౩౩
- ఉ॥ దానవదర్పహారు లగు దైవతవీరులతోడి శక్రునిం
 బూని హసించునంత లగు పోడిమి భానునిభప్రకాశు లా
 నూనులు గూర్చు దా నెడఁదఁ జొక్కుచు వారి నలంకరించి బ
 త్మేనఁ గదించి సేసలిడి మే లని పొం డనెఁ బుణ్యవర్ధనీ. ౩౪
- క॥ మత్తుని యుద్ధోన్మత్తునిఁ దత్తదక్షకులు గాఁగ దనుజేందుఁడు దా
 నత్తఱిఁ బనిచెను రిపుల యుదాత్తత లో నెంచి జుళుకు తద్దయు గదురక. ౩౫
- క॥ వా రరిరావణురావణు వారని కుతుకమునఁ బొగడి వందనములు దై
 వారఁ బ్రదక్షిణములు తని వార నెఱపి తరలి రుద్యతారభటులతోక. ౩౬
- తే॥ అలరు సర్వాషధీగంధ మలఁది మేను లన్నియునుఁ గొండలన దేశ మలముకొనఁగ
 వెడలి రవ్వారు సురలకు వెఱపు గదుర నలుపు రిరువు రనికి స్త్రైణనాయకమణి.

తే॥ కాలచోదితు లై వారు గదలినారు మొనల కగువారు వారల మొనసినారు
కాఁగలది కాకపోదు పో కంజభవుఁడు వెర వరసికాక యొండుమై నెలయువాఁడె.

వ॥ త్రిశీర్షాతికాయదేవాంతికనరాంతకు లను కుమారులును మహోదరమహాపార్శ్వ
పరపర్యాయు లగు యుద్ధోన్మత్త మత్తులను సహోదరులును రాక్షసేశ్వరు
నానతిఁగొని యాస్థానంబుఁ బాసి ప్రస్థానంబుసేసి. రండు మహోదరుండు సుద
ర్శనాహ్వయంబు జీమూతసన్నిభంబు సత్రభమాతంగకులసంభూతంబు సర్వసాధన
సముపేతంబు స్వలంకృతంబు నగు గజరాజంబు నధిష్ఠించి యస్తశిఖరిశిఖరం
బునం బొల్చు భానుమంతుం బురుడించె. నుత్తమహాయసంయోజితంబును సక
లాయుధసమాకులంబు నగు రథోత్తమం బధిరోహించి త్రిమస్తకుండు కొండల
తేనిపైని మెండుకొను బంగరుగుండు లనం గరంబు డంబెనయు మూడుకిరీటంబు
లతో నొప్పారుచు శైలాగ్రంబున సవిద్యదుల్కంబును సేంద్రచాపంబు నగు
నంబుదంబు చాడ్చునం బరంగె. రాక్షసరాజప్రియతనూజాతుండు తేజోధనుండు
నిఖిలధనుష్మద్వరేణ్యుండు నగు నతికాయుండు సుచక్రాక్షంబును సుసంయుక్తం
బును స్వనుకర్షంబును సుకూబరంబును దూణీబాణబాణాసనప్రదీప్తంబును
బ్రాహ్మసాసిపరిఘాకులంబును నగు స్యందనశ్రేష్ఠంబు నలంకరించి కాంచనవిచిత్ర
మకుటంబును మణిభూషణంబులును గిరణస్ఫురణల దెస లాక్రమింప మేరుగిరింద్ర
ప్రధానకూటంబు పై మోమోటలేక మాట యిడి యమరారిశార్దూలులు
గొలువ నమరారి యమరులతోడి వజ్రపాణిఁ బాణి నొడిచిపుచ్చుకొనె. నుచ్చై
శ్రేష్ఠంబు దన కాశ్రవం బన నై మనోజవంబును మహాకాయంబును గనకాభర
ణంబును నగు తెలివారువం బెక్కి-యల్కానిపాతోగ్రంబైన ప్రాసం బాసక్తి
మెయి మైకొన్న యన్నరాంతకుండు శక్తింబూని నెమ్మిజక్కిపైఁ జక్కనమరి
తేజన నుక్కుమీఱు కుమారుండు దనకు మాటురూప పోయను నాలాపంబు
లావహిల్లంజేసె. వజ్రభూషణంబగు పరిఘాయుధంబుఁ దాల్చి దేవాంతకుండు
దోర్మగ్నంబున మంథానగిరిం బూని ప్రక్రమించు త్రివిక్రముని డంబు విడం
బించుచుం దనరె. మహాకాయుండు వీర్యవంతుండు నగు మహాపార్శ్వండు పెను
గద నవధరించి సంయుగయుగంధరుం డై కుబేరునిచందంబున నొప్పె. నప్పగిది
నమ్మహాబలు లొక్కట నుక్కుమీఱి యప్రతిమంబులగు చతురంగబలము
లతో నమరావతిం బోని లంక వీడి సౌరబలంబులతోడి యధ్యక్షుల ననుకరిం
చుచుఁ బ్రవరాయుధమహాదేహులు సూర్యవర్చస్కులు కిరీటులు శ్రీసమేతులు
నై యంబరంబునఁ బాలుపారు గ్రహంబుల డంబరంబు సూపుచు సంబరంబునం
దమతమ ప్రశస్తనిశితసితశస్త్రావళి శారదాభ్రప్రతీకాశ యగుహంసావళి వీరకఁ
జౌకసేయ మెఱయించుచు యోధుకాములవ్వారెల్ల నీనాటియుద్ధంబునన విల

యంబాండె విజయంబాండె నిశ్చితంబ కాక యొందుత్రోవం బోవందగ దని ప్రతిజ్ఞా
తంబు లొనరించుచు గర్జిలుచు ఘూర్జిలుచు నాక్షేపించుచు నాస్ఫోటించుచు
సాయకంబులై త్తి జళిపించుచు నెదిరియావత్తి నూహలం గలిపించుచుఁ బ్రధన
దుర్మదులై పదగుచు వదరుచుం బటతేరం దదారవంబుల వసుంధర వడంకు
నాకడంకకు గగనంబు స్ఫుటితం బగునట్లు గాఁగఁ గడలు మ్రోయఁ గందరలు
ప్రతిధ్వను లీయ మురియుచు నభినిష్క్రమించి సముద్యతశిలానోకహం బగు
నవ్వానరాసీకంబుం దతీయవచ్చి రయ్యవసరంబున.

చ॥ హరివరు లట్లు గాంచిరి మహాత్ము లహర్పతితేజు లుద్ధతి

బరవడి నేగుదెంచు సురపాలవిరోధిబలంబు సారవ

త్సురధపతాకికాశతసుశోభిత మాధ్యఘనప్రకార ము

దురతురగేభ మాత్తశరధూర్వహయోధము నిర్జిరోధమున్.

౪౦

క॥ దీప్తాగ్నిరవిప్రఖ్యు లనాపు లసురవీరు లట్లు లరుదేరఁగ సం

ప్రాప్తసులక్షులు ప్లవగు లను ప్తక్షేభు లయి యటుమఁజొచ్చి రుదారా! ౪౧

ఆ॥ కొండలగము లెత్తుకొని క్రోతు లుద్భుష్టనాదు లగుచుఁ దటుమ నైర్మతులును

బ్రతినినాదములనుఁ బరఁగింప రోదసు లైసలు ఘూర్ణిలె నివిధిప్రపూజ్య ! ౪౨

శా॥ సంచారం బొనరించి రుద్ధతము రక్షనైస్సన్యముం జొచ్చి యా

పంచాస్యప్రతిభు ల్హరిప్రవరు లుత్పశ్యు ల్ధరితిం దివిన్

గొంచుం గుండులు వృక్షము ల్పయిపయిం గూటసితిం దెల్పు నా

వంచం గొండల పోరితంబుఁ దలఁపింపజాలి లీలావతీ!

౪౩

శా॥ రక్షోవానరసంకులం బగుచు ఘోరం బైన యహ్లోరఁ బె

న్వృక్షంబు ల్భిలలున్ హరిప్రవరు లుద్వృత్తిం బ్రయోగింప న

త్వక్షంబు ల్భరము ల్పరు ల్గురియ విస్ఫారస్ఫురన్నాదముల్

సక్షోభంబులుగా బయల్పెఱసె నాశాచక్ర మల్లాడఁగాన్.

౪౪

సీ॥ నామరూపంబు లనం గానఁబోలని క్షోదంబులుగ తాలఁ గొట్టికొట్టి

కవచాభరణములు గలగొనఁ బిడుగులఁ బోలిన పిడికిండఁ బొడిచిపొడిచి

యదరి గ్రుడ్డును ప్రీల నదరంట నడినెత్తి నలవ్రాక తలముల నడచియడచి

తలవట్టి వెనుక కుద్ధతి లాగ కినుకమై గొదకొంచుఁ గుత్తుక ల్గొటికికొటికి

గుండ్లు వైచి పెద్దక్షోణీజముల రాచి ప్లవగు లార్వఁ గలఁగి లాతు లుదిల

పడిరి నేలఁబడిరి పససెడి నడికి బిట్టఱచి రార్తు లై యహార్యసమయ !

౪౫

ఆ॥ దండిరక్కసులు పదంపడి కోల్తలసేసి ప్రాసముద్గరాసిశూల

శక్తిముఖ్యతీక్షణసాధనంబుల విదారించి రగచరుల గిరిప్రసూత !

౪౬

- క॥ శోణితద్ధిగాంగులుగా క్షోణిం బడవైచి రెదిరి సారిది జయశ్రీ
పాణిగ్రహేచ్ఛ నుభయులు ప్రాణము లున్నంతవట్టు బర్వేందుముఖ. ౪౭
- క॥ హరిరాక్షససృష్టము లగు నురుశైలాయుధవరముల నొకగడెలోనన్
ధరణి సమావృతతలయు రుధిరాప్లుతయు నయ్యె సకలదివిజస్తుత్యా. ౪౮
- క॥ పెనుగొండలట్టు లరిమర్దను లాజమదాన్వితలు సురప్రతిపక్షుల్
దునిసి నెఱయ వసుమతి పూర్ణనవ్రాల్లాసాధ్య యగుచు రాణదనర్చెన్. ౪౯
- ఆ॥ భగ్నశస్త్రు లుచుఁ బగతు రాక్షేపింప క్షిప్యమాణు లగుచుఁ జేరి దనుజు
లంగసాధనముల నాప్లవంగులతోడ దవిలి పోరి రద్భుతంబు పొసర. ౫౦
- తే॥ వానరుల వానరులఁ బట్టి వరుసఁ గొట్టి యుసులు లెడలింపఁదొడరి రయ్యసురు
రాక్షసుల రాక్షసులతోడ రాచిరాచి చంపి రగచరు లాజగజగడమునను [లపుడు
- ఆ॥ పగఱ తాలె యొడిచి పరఁగించి రాశరు లట్లు వారిహేతు లాక్రమించి
కొంచు రక్కసులనుఁ గూలిచి రమ్మానిమెకముజోడు లోజ మెఱయుచుండ.
- తే॥ శైలశూలాస్త్రముల నిర్విశేషముగనువారు వీరును విజయేచ్ఛ వఱలుచుండఁ
బోరిత మెనంగఁ బోరిరి భూతగణము నడుక నడరించి రటు సింహనాదములను. ౫౩
- క॥ కంకటము లుచ్చిపోవ విశంకటగాత్రములు నులియఁగా రక్కసులూ
వంక క్షతజం బెడల్చిరి కంకాశము మిగుల రస మగమ్ములపోలెన్. ౫౪
- సీ॥ రథమున రథము వారణమున వారణ మశ్వ మశ్వమ్మున నడఁచువారు
శిల లెత్తుకొని మనశ్శిల లాముకొని తొంటివాని రక్కసుల పై పైచువారు
బహుశాఖిశాఖులఁ బలుపుర మడఁగించి యొడ్లపై నడరంగ నొలయువారు
పరు లర్థచంద్రము ల్భల్లము ల్పరఁగింప నొదిగి పట్టుకొని పై నులుకువారు
వారు వానరులే కద వారిచేష్ట లొప్పె నప్పాట చెర్లాటలో యనంగఁ
బోరితము పోరితము గాదు పొలిసి రసురు లందు సగపాలు పాడ్వడి నట్లు గాఁగ.
- తే॥ కొండలును బండలును శైలకూటములును బాదపమ్ములు నిటునటుఁ బడిన వివిధ
సాయకమ్ములు మెం డైన సరణిఁ బాసి యొడ్డొక మయ్యె నాప్రథనోర్వి గారి.
- ఉ॥ గర్వితహృష్టచేష్టు లయి కార్కొని రక్కసులన్ సడల్చి త
త్సర్వవిధాయుధంబులు ప్రసక్తిమెయుం గొని వారి భీతి లే
కర్వములం బలె న్నటికి యార్వ బలే బలుజన్న మిద్దియే
పర్వ మటంచు నాకపుల బల్విడి మెచ్చిరి నాకపు ల్మనుల్. ౫౭

—♦ సరాంతకుడు విజృంభించి యంగడునిచే నడంగుట ♦—

మ॥ ప్లవగు ల్మీఱ నరాదు లట్లు పడ దౌర్భాగ్యంబు వాటించి వా
రువము న్మారుతతుల్యవేగము సమారోపించి శక్తి నిర్మితన్

బ్రవర నైకొని యానరాంతకుడు లేవ న్వానరాసీక మ

ర్ణవ మభ్యర్ణమహర్ణుషంబు గతి రారాపోష్ప జొచ్చెన్ ధృతిన్. ౧౮

తే॥ చొచ్చుచునె యేడునూర్లకు వ్రచ్చె గపులఁ దనరుశక్తి కిఁ దనశక్తి దవులు గాఁగ
నెంతసేయఁడు వాఁడు నరాంతకుఁడట యాకపడె హరిసేన చీకాకుపడఁగ.

మ॥ హయప్రస్థసితు సన్మహాతను రణవ్యాసంగవశ్యాత్ముఁ బ్రా

సయుతు న్వానర సైన్యసంచరణవైశారద్యపద్యాంచితున్

గుయివెట్ట నిద్దలించువానిఁ గని రాక్రోశించి రీదుర్మదున్

జెయియూ కెవ్వఁ డడంచువాఁడొ యనుచున్ సిద్ధి విద్యాధరుల్. ౨౦

తే॥ వాని మార్గ మరసి చూడరాని దయ్యె మాంసశోణితకర్దమమలిన మగుచుఁ

బర్వతాకారు లగచరు ల్పాతితు లయి తెట్టెలుగ నందు మునుఁగుచుఁ దేలుచుండ.

సీ॥ యెడఁదఁ దన్నుమంగ నిచ్చసేర్చుచునుండ నదరంట నంతలో నడిచిపొడిచి

తరులు గిరులుదెచ్చి తార్కొన నొనెడఁ జేపట్టెడలఁ బొడిసేసి యార్చి

యోలాకుపడి చూడ్కు లొలయించు టారసి ప్రాసస్ఫుర ల్సాపి బడలుపటిచి

యోల మాసపడంగ నుంకింప నెదురేగి మలయించి మ్రాన్పడ మారిమసఁగి

పిడుగుపడినట్లు దావాగ్ని పేల్చినట్లు ప్రళయజంఘానిలంబు పాల్పడిన యట్లు

వానరాసీకిని నలంచె వాసవారితనయుఁ డాత్తనయుఁడు నరాంతకుఁడు గినిసి.

క॥ ఏదెసఁ గాంచినఁ దానే యై దానవుఁ డెగిచి నిలువ నటఁజన నైనన్

గా దనక వ్రచ్చియిడ సమ్మాదం బేదఁ గపివరులు మొరసిరి తరుణీ. ౨౩

తే॥ ఎయిదుగతి గాదు స్థితికి నొ నిరవు లేదు కదలఁగారాదు వాని విక్రమముకతన

భయము దఱుచయ్యె బతనంబు ప్రబలమయ్యె నగచరాసీకమందు జన్యంబునందు.

తే॥ ఒక్కఁ డంతకకల్పుఁ డయ్యోజఁ దేజ మెసక మెసఁగెడు ప్రాసంబు నెత్తియెత్తి

పొడుపు లొప్పారఁ బొడువంగఁ బాలుపుదక్కి వానరౌఘంబు పుడమిపై వ్రాలె నవల.

క॥ ఓర్వంజాలక యొదుఁగుచు నర్వాచీను లన్ననెరి హరివరు లపు డా

గర్వితునిపాలఁ బడుట సుపర్వబలము లెక్కగొనరు వఱపరె రిపులన్. ౨౬

ఆ॥ అఱచుచుం బ్రభిన్ను లై పడు నవ్వారి రూపు లొప్పె నెదిరిరూపణమున

నశనిపాతనిర్హతాగ్రకూటము లయియురలు గిరులబొట నొలసికొనుచు. ౨౭

క॥ మును గుంభకర్ణతో ననిఁ బెనఁగొని మూర్ఛమునిఁగిన కపిప్రవరులు నె

ట్టనఁ దేలి స్వస్థి త్తతఁ గని సుగ్రీవు కొలు వెనయఁగాఁ జని రార్యా. ౨౮

ఆ॥ చేరినట్టివారి స్థితి నెంచి సైన్యంబు పిచ్చలించు టరసి భీతిగొలుపు

వాఁడు వీఁ డటంచు వారక సప్రాసు నానరాంతకున్ హయస్థుఁ గాంచి. ౨౯

ఉ॥ శూరతనూజుఁ డప్పు బలసూదనవీర్యుఁ గుమారు నంగదున్

సారపరాక్రమక్రము ససారుఁ గనుంగొని వీరవర్య!యా

- నైర్వృతయోధుఁ గంటె జతనన్ బలముం దెరలించుచున్నవాఁ
డారభటు లైలంగఁగ మహాశ్వము నెక్కి జితశ్రమస్థితిన్. 20
- తే॥ వాని మదహస్తిఁ గేసరి వలను మీఱ విక్రమం బనువారంగ నాక్రమించి
ప్రాణవిరహితుఁ జేయుము భద్ర మెనయు మినకులీనుండు మదిమెచ్చ నీక్షణంబ.
- ఆ॥ అనుచు నధిపుఁ డనఁగ నాలించినంతనే బలము తలసాలమునఁ బరఁగె నతఁడు
కాటుమొగిలు డించి ఘనతేజమున మించి యడరు సంశుమంతు ననుకరించి. 21
- ఉ॥ అందఱలోన మేటి కదె యంగదుఁ డంగదసర్థుఁ డప్పు డిం
పొందె సభాతుపర్వతము నోజమెయిన్ బరకాలుఁ డట్టివాఁ
డెందును లేఁ డనాయుధుఁడె యై నఖిదంష్ట్రల దాడి శత్రునిన్
ముందలవట్టి యీడ్చు ధృతి మున్ దలకెక్క- ననెం దలోదరీ. 23
- ఆ॥ ప్రాకృతుల నలంచి ప్రాకిడ నీ కేవలిష్ట నచ్చు నిలుము తెరల కిచట
నీదు ప్రాసమునకు నేనిత్తు పక్షమ్ము వజ్రభేదకమ్ము వజ్ర మసుర!
- ఆ॥ అనుచు నొడువ విన్నయంత నరాంతకుం డొడుగఱచుకొనుచు నలుక వింత
రూపుఁగొనె ననంగ రోజుచుఁ బఱతెంచెఁ బ్రాస మొప్పఁబట్టి ప్రధనమునకు.
- క॥ మదమున దిద్దిరఁ ద్రిప్పుచు నెదిరియెద నైచ్చె దాని నేడ్డెఱ నెఱయన్
బదిల మగు నచటునం దది పది తునుకలు గాఁగ నేలఁబడె మధురాస్యా. 24
- ఉ॥ ప్రాసముపన్న గాశనవిభగ్నమహారగభోగవృత్త్యను
ప్రాసము నేసి నాకపతిపాత్రుఁడు దాఁ దల మెత్తివైచె న
త్రాసము నత్తురంగమ మదల్చి తలన్ దళమెల్లఁ గాంచి న
త్రాసముగాఁగ దైవతవితానము మే లని యుబ్బియాడఁగన్. 22
- క॥ కొండవలెఁ బడెఁ బుడమిఁ దలపండు వగులనాల్కజాఱఁ బలుతాల్వత్తుల్
కండలు గడికండలు గాఁగం డంబముతోడ నదియు గండడఁగి నభి. 25
- తే॥ వికలుఁడును గ్రోధవశమున వివశుఁడు నయి యన్న రాంతకుఁడంతకు నంతలుగను
వాలి దృఢముష్టిఁగూర్చి యవ్వాలిసుతుని శీర్షమదరంగఁబొడిచెనుచ్చీర్షుఁడగుచు.
- క॥ తల బీటగిల రుధిర ముత్కలముగ నుష్ణముగ వెడలఁ దలరుచు మోహం
బాలసియుఁ దోడ్తోఁ దెలిసి ప్రబలుం డనుచు విస్మయమ్మునడి సస్మయుఁ డై.
- చ॥ అశనిసమానవేగము మహాగిరిశృంగనిభమ్ము వైరిహృ
ద్విశసనశీల మాఢ్యము ప్రధృష్టము ముష్టి నమర్చి గ్రోధవ
హ్నిశలభ మంచు రక్కసులనేతతనూభన్ర నెంచి వైచెఁ బా
గ్నిశదొరపాత్రుఁ డాతని యుదీర్ణము పక్షమునం దుదగ్రుఁ డై. 26
- ఆ॥ వాని పేరుగొన్న వడిగలపిడికిటిపిడుగుదెబ్బనలిగి పిండి యైన
యెడఁదతోడర క్త మెడలించుచుం బడె నసుర నేల శైల మట్లు బాల. 27

క॥ ఆకసమునం ద్రిదశులు వనాకసు లిల నొక్కఁడుగ మహాహర్షాబ్ధి
ప్రాకటతరంగకలనం గైకొని రైంద్రిజుఁడు నిర్మతుఁ గలనునఁ గూల్పన్. ౮౩

ఉ॥ ముష్కరుఁ డౌ నరాంతకుని మోసమునం బడ కున్ననస్కుఁ డా
విష్కృతముం బొనర్చె నిజవిక్రమ మంగదుఁ డిద్ది యొడ్లకుం
దుష్కర మంచు నుబ్బె మది దోర్బలభీముఁడు రాముఁ డాతఁడున్
నిష్కృతి గల్గె దీని కని నెయ్యముసూపి మెలంగె నద్రిజా! ౮౪

క॥ కన్నులమ్రోల నరాంతకుఁ డన్నెఱిఁ గూల నయిదోడు లటు పినతండుల్
చెన్నఱ నాక్రోశించిరి బన్నము వీడి యని పెంటఁ బరఁగిరి తోడ్తోన్. ౮౫

—♦ అంగదుఁడు మహాదరదేవాంతకత్రిశీర్షులతో నొక్కఁడ మార్కొనుట ♦—

తే॥ సాంద్రజలదాభ మగు వాణేంద్ర మెక్కివారణాయుతబలు దేవవరు మనుమనిఁ
బొదివి పగనీఁగఁ బట తేంచెబోరన న్మహాదరుఁడు రాక్ష సేంద్రుసహాదరుండు.

క॥ భ్రాతృవ్యసననిషీడితుఁ డాతఱి దేవాంతకుఁడు మహాబలుఁడు కపి
వ్రాతపతిసుతు నలంపఁ గృహీతారిహపరిఘుఁ డగుచు నేడ్డెఱఁ బెరసెన్. ౮౬

అ॥ అగద ముచితతురగ మాదిత్యసంకాశ మెక్కి నిక్కిచూచి యెసక మెసఁగ
నటు త్రిశీర్షుఁ డలుక నరుదెంచె నవ్వాలిపుత్రు నాక్రమించి పో రొనర్ప. ౮౭

క॥ మువ్వరు సురారు లఱిమిన నివ్వెఱపాటెనయఁ డాజి నేటుకొనె న్నాఁ
డవ్వారి నెదిరి వైకొనె నవ్వారిగఁ దనదు విక్రమార్భటి నెఱయన్. ౮౮

ఆ॥ ఆశ తార మట్టిఁ డగు మహావిటపంబు విటపవంత మించు వేడ్కఁగొంచు
వచ్చి దీననోరి నొచ్చితివే యంచు వడి సురాంతకుపయి వైచుటయును. ౮౯

శా॥ వీరుం డౌ త్రిశిరుండు దాని నడుమ న్వే వ్రచ్చె సర్పాఘవి
స్ఫారోగ్రహదరంబులం బనిచి దీప్తక్రోధుఁ డై చెచ్చెరన్
ధీరుం డంగదుఁ డానెఱి గురిసె నుద్యృతాగరాసు ల్తదా
సారం బాఁగె శరాళి నాశరుఁడు దోస్సారం బపారంబుగాన్. ౯౦

క॥ దేవాంతకుఁ డావృక్షము లావిధిఁ బరిఘాగ్రహృతరాస్ఫాలనముం
గావించుచు విదళించెను గావర మొప్పారం దనదుకడిమి మెఱయఁగాన్. ౯౧

సీ॥ త్రిశిరుఁ డంగదు వీరు దిష్టాంతరుద్రు నభిద్రవించె శరౌఘవృష్టి నెఱయ
నాముఠేనుఁగు నెక్కి యల్లె యన్నతాఘ్యుఁ డశనిసన్నిభతోమరాళిఁ బొడిచె
గడుకొని పరిఘాభిఘాతం బొనర్చి సుపర్వాంతకుండు వ్యపక్రమించె
వెండియు మువ్వ రవ్వెరవునఁ దొంటి డౌ ప్రక్రమంబునకె యుపక్రమించి
రన్నియు సహించి తలమెల్ల నాక్రమించి యందఱకు నన్నిరూపులైయధిగమించి
తలమున నడంచె నమ్మహాదరుగ జేంద్రుతలఁ బరమదుర్జయుఁడు వాఁడు తద్దగనలి.

- ఆ॥ గ్రుడ్డు లెడల నటచెఁ గో యని యని మహావారణంబు తత్ప్రహారమునను
దానికొమ్ము వెఱికి తవిలి దేవాంతకుఁ గొట్టె గట్టపగతు కొడుకుకొడుకు. ౯౪
- క॥ విహ్వలితావయవుం డై జిహ్వాపాదల లాక్షరసముఁ జెనయఁగ నోటం
బహ్వస్ర మెడల సురశమ నాహ్వయుఁ డిల కొఱఁగఁబడె మహాసురశమనీ!. ౯౫
- క॥ వాతోద్ధూతద్రుమ మటు లాతతబలుఁ డట్లు వ్రాలి యాదట నెటులో
చైతన్య మెనసి పురికొనెఁ దాత తలం పొండుదారిఁ దలకొనుచుండన్. ౯౬
- ఆ॥ వాఁడు పరిఘ మూని వలనొప్ప దిద్దిరఁ ద్రిప్పి హరివరేణ్యుఁ దెరల నడఁచె
నతఁడు మొగ్గతిల్లి యవశుఁ డై యంతలోఁ దేటి యడరునెడ నుదీర్ణుఁ డగుచు
- క॥ త్రిశిరుం డజిహ్మాగము లగు విశిఖమ్ములు మూఁడు నాపె వృత్రాఠితనూ
జశీశులలాము నొసట వజ్రశరీరుఁడు తత్ప్రసక్తి జంకెనయఁ డుమా. ౯౭
- క॥ మువ్వరు నైర్మతపుంగవు లవ్వానరయూధనాథు నఱిమి కడిమిమై
నొవ్వెనయింపఁ దలఁప దాదవ్వలఁ గని హనుమఁ డగ్నితనయుఁడుఁ దోడ్తోన్.
- తే॥ వచ్చితాఁకిరి దనుజు లవ్వరుసఁ గదిసి రందు నీలుండు త్రిశిరస్కు నాక్రమించి
మించు గిరిశిఖరం బెత్తి మిత్తిపాలఁ బడితి వం చదలించుచుఁ బదరి వైచె. ౧౦౦

—♦ హనుమఁడు దేవాంతకుఁ జంపుట♦—

- క॥ ధీమంతుఁడు రావణసుతుఁ డామెయి ధరకూటమును మహాశరముల ని
ర్నామముగాఁ జూర్ణించెను దా మిడుఁగులు లెడల నదియు ధర్మపైఁ దొరఁగెన్.
- తే॥ అనుజుని ప్రతాప మారసి యరుస మెనసియలఁతి గాని పరిఘ మొంట నడరమెఱసి
యీతఁ డీతనికిం జాలు నేనిఁ కేల యనుచు హనుమనిఁ దాఁకె దేవాంతకుండు.
- శా. పైపైవచ్చెడు రావణాత్మభవు దేవప్రాణహర్త౯ జవుం
డై పైవ్రాలి యదల్చి సాంద్రతర వజ్రానూనముష్టిం దిరం
బై పైత్రం బగు చేవ యావహిల నొయ్య న్నెత్తిపై మొత్తిదా
పై పై నార్చెఁ బ్రభంజనాత్మజుఁ డమిత్రానీక మల్లాడఁగెన్. ౧౦౩
- చ॥ పిడికిటివేటునం దెరలి పెందల ముందల లొంటఁ బిండిగా
బడిబడి గండ్లుఁ బండ్లురలఁ బ్రామిడి నాల్కయుఁ జల్క వ్రీల బ
ల్విడి రుధిశాఘ ముట్టిపడ వీరుఁడు వాఁడు ధరిత్రిఁ జేడ్పడన్
మిడుకుచు వ్రాలె వేలుపులు మేకొన వానరసేన లుబ్బఁగెన్. ౧౦౪
- తే॥ అటు మహాబలుఁ డసురయోధాగ్రగణ్యు డమరవైరి తటాలున నవనిఁగూలి
త్రెళ్ల సక్రోధవేగుఁ డై త్రిశిరుఁ డడరి నిశితశరవృష్టి నీలుపై నెఱయఁ గురిసె.

—♦ నీలునిచే మహోదరుఁడైలుట. ♦—

- ఆ॥ ఆమహోదరుండు నమ్మెయిఁ బర్వత ధూర్వహం భిభంబు తొంగలింప
మందరమున రశ్మిమాలినా దానిపైఁదనరి తఱిమి నీలుఁ దాఁకెఁ బెలుచు. ౧౦౬
- తే॥ నీలగిరి నట్లు తోయదనియతిఁ గ్రమ్మి చాప మలశక్తచాపంబు సన్న నెగడ
గర్జ లెసఁగంగ విద్యుదుపార్జనమున కౌ ద్యుతులతో శరాసార మడరఁజేసె.
- ఉ॥ అగ్నికుమారుఁ డట్లడరు నాజడులం బడి ఛిన్నగాత్రుఁ డు
ద్విగుఁడు స్తంభితుండు నయి వేగమె తెప్పిటి యమ్మహోదరుఁ
భగ్ను నొనర్ప నెంచి బహుపాదప మొక్కధరంబుఁ దచ్చిరో
లగ్నము సేసె వాఁ డిభము లావతి జంటగ నేల నంటఁగన్. ౧౦౮
- తే॥ దంతితో దొంతిగాఁ బినతండ్రి మోల నశనిహతశైలయుగలీల నవనిఁ గూలఁ
దొంటి హనుమనితోఁ బోరె దొడ్డుసేసి నిశితశరతతిఁ బరపె నాత్రిశిరుఁ డపుడు.
- ఆ॥ కఱకుటమ్ము లట్లు గాత్రమ్ము సొరఁ బాటి నెఱకులంటి నొవ్వ నెఱయుటయును
వాఁడు గినిసి కొండవాలొండు గొని టువ్వ నసుర దాని వ్రచ్చె నస్త్రశక్తి. ౧౧౦
- ఆ॥ భగ్నమయ్యె నాదు పవనంగ మవిశృంగ మనుచు నాహరింద్రుఁ డలుక గదురఁ
దొడరఁజేసెఁ దోన ద్రుమవర్ష మనుతర్ష మదియు రిపుఁ డెడల్చె నాశుగముల.
- క॥ గర్జిల్లు నసుర రాట్సుతు భర్జించుచు నెగిచి కరులఁ బంచాస్యము నాన్
దుర్జయుఁడు వాని వాజుల నిర్జరపతిహాయనిభముల నిర్మూలించెన్. ౧౧౨
- తే॥ అంతకుఁడు కాలరాత్రి నట్లఁతిగాని శక్తిఁ జేకొని పౌలస్త్యసంభవుండు
పవనపుత్రునిపై వైచెఁ దివురఁబోకు మాట లడఁగెడు లె మ్మించు నదరిపడుచు.
- ఆ॥ మింటనంటి యుల్కు మేల మాడుచు మంట లొంటఁ దనరుచుండ నొరయవచ్చు
ఘోరశక్తి నొడిచికొని హరిశార్దులుఁ డలఁతి విటిచివైచి యార్చిపేర్చె ౧౧౪
- క॥ ఆశక్తి భగ్న యై పడ నాశనముం గాంచు నింక నైర్పతుఁ డని య
స్తాశంకు లగుచు మొరసిరి కీశవరు ల్మోగిళు లట్లు గిరిరాజసుతా. ౧౧౫
- ఆ॥ సాంద్రహాస మెసఁగఁ జంద్రహాస మొకొండు దాల్చి యసుర వాయుతనయుఁ గదిసి
యడఁచె నతని యెడఁద నదరంట నది యుల్కు యాకసమున నట్లు లచటమెరసె.
- తే॥ హనుమఁ డాఖడ్గనిహతిఁ దా నలఁతిసేసి తలముచే రాక్షసుని యురస్తలము వ్రేసె
సస్తహస్తాయుధుండు నిస్సంజ్ఞుఁడు నయి యమిత తేజుం డతఁడు దాన నవని వ్రాలె.
- క॥ పడునపుడె వానిఖడ్గం బొడిచికొని ప్లవంగవర్షుఁ డుజ్జ్వలుఁ డై మ్రు
క్కిడుల నదల్చుచు నార్చెన్ గడుఁబొడు గై కొండఁబోలఁగా నొడలొప్పన్.
- క॥ ఆనాదము చెవిఁబడి లో నానఁగ నవధాన మొదవ నదియె విధానం
బౌ ననఁ దేటి యసుర పవమానజు దృఢముష్టిఁ బొడిచె మానని యలుకన్.

- క॥ పిడికిలిపోటునఁ దడబడ కడరెడు క్రుధ నతఁడు సింగమట్టు లెగసి యా
వడువునఁ గిరీటమునఁబట్టెడలఁగనీ కట్టె నిశిచరేభముఁ బట్టెన్. ౧౨౦
- శా॥ స్పష్టాహంకృతితోడి దౌ తతసముత్సాహంబు వాటించి సా
వష్టంభుగ డయి క్రోధ మొప్ప నిశితస్ఫారాసిఁ గోసె న్మహా
త్కృష్టంబు ల్సకిరీటకుండలము లై దీపించు తచ్చీర్షముల్
త్వష్టప్రదృశ్య మస్తకంబు లచలవ్యాపాది యెట్లుగాన్. ౧౨౩
- ఆ॥ వాని తలలు మూడు వరుస నవ్వసుధపై వ్రాలె ధరనిభములు వ్యాయతాగ్ని
దీప్తహోచనము లుదీర్ణముల్ రవిమార్గ మెడలి ధరకుఁ దొఱఁగు నుడులయట్లు,
తే॥ ఆక్రమంబున శక్రపరాక్రముండు దేవరివుడు త్రిశీర్షుఁ డుద్రిక్తుఁ డైన
హనుమచేఁ ద్రెళ్ళ హరిబలం బడరె భూమి వడఁకె రక్కసు లటు దెన ల్వట్టి రబల.
- చ॥ త్రిశిరుఁడు నమ్మహాదరుఁడు దేవనరాంతకులున్ రణస్థలిం
బశువులభంగి వ్రాలఁ దనపాటు దలంపక మత్తుఁ డుద్ధతిన్
వశమునరాని మానసము వైపున కొగ్గి ప్రకాండవేగుఁ డై
విశసనవృత్తికిం దొడరె విశ్వజనీనచరిత్రలక్షణా ౧౨౪

—♦ మహాపార్శ్వ మరణము ♦—

- మ॥ ప్రలయాగ్నిప్రతిమానుఁ డమ్మెయి మహాపార్శ్వండు సన్నద్ధుఁ డై
జ్వలదర్శిర్గణ స్వరపట్టతతరాజదృష్ట రక్తస్రగు
జ్వల తేజోనిధి ఘోరసారకలిత స్సర్వాయసిన్ దిగ్గజా
విలతాపాదిని శోణితాక్త గద నుద్వృత్తిం బ్రచాలించుచున్. ౧౨౫
- ఆ॥ పేర్చి తాల్చి కపులఁ గార్చిచ్చుకైవడిఁ బొదువ నరసి దొరసి పొల్పె నెదుర
ఋషభుఁ డగచరౌఘఋషభుండు పృథుబలుం డసురబలము మెచ్చ కడరు కడిమి.
- చ॥ ఎదిరి కడంక వానిఁ గని హెచ్చినకిన్కఁ బులస్త్యనందనుం
డద నిదె యంచు శైలనిభుఁ డౌ ప్లవగేంద్రు నురస్థలి న్మహా
భిమరనిభ న్గదం బదరి వ్రేసిన వ్రేటున భిన్నవత్సుఁ డై
పొదలుచు వ్రాలె నెత్తురులు బోరన నొల్క ధర్మ ధరాత్మజా. ౧౨౬
- చ॥ తెలివి యొకింతలోనె కని దిట్టతనంబున మట్టుమీటి యా
వల ఋషభుండు వాని గద వారని బీరమునన్ హరించి క్రే
వలను మిణుంగులు ల్నెఱయ వావిరి ద్రిప్పుచు నప్పదీర్ప నౌ
దలఁ దమకించి వైచె నవధాని యితం డని వేల్పు లుబ్బఁగన్. ౧౨౭
- ఆ॥ వానివ్రేటు దగుల వరుసనె బలుతల వగులఁ గండ్లుఁ బండు వలనులేని
యవియ కాఁగ నవియ నసురుం డుసులుఁబాసి నేలవ్రాలె దుహిన్ శైలబాల.

- క॥ రావణసహోదరుం డైరావణనిభుఁ డట్లు గూల రహిసెడి యలుఁగుల్
 గ్రేవల వైచి నరాదులు కేవలజీవార్ధు లగుచుఁ గెడసిరి సుముఖి! ౧౩౦
- క॥ భిన్నార్ణవనిభ మిది యని యెన్నఁగ నై యసురబల మహీన మెడల న
 ట్లన్నలుఁ బినతండ్రులుఁ బడఁ గన్నుల నిప్పుకలు సెదరఁగా నుజ్జ్వలుఁ డై. ౧౩౧
- సీ॥ కొండమట్టునకుఁ బైకొండపోయిది నాఁగ నొఱపొందు బలితంపు టొడలు మెఱయ
 బ్రహ్మదత్తవరప్రభావం బెడందలో దుండగం బందీయఁ దొడరుచుండ
 దేవదానవుల నిర్దిష్టులఁ బణముంచి గెలిచినదర్పంబు గిరికొనంగ
 మోటువారల బల్మి పాటిసేయదు వీని రణవిద్య యనుచు జ్యోరణన మడర
 వేడివెలుఁగు లొక్కవే యొక్కటఁ బొసంగఁ గూర్చినట్టి కూర్పు గొఱలు నరద
 మెక్కి నిక్కి చూచె నింద్రుని యాయతికాయఁ డగచరప్రకాండు బలము.
- *క॥ హితులకు మే లహితులకు న్వేతఁ గూర్చఁగజాలువాఁడు వెరవరి యాతం
 డతులితము దర్ప మేర్పడ నతిరావము సింహనాద మని పొనరించెన్. ౧౩౩
- చ॥ తనదు కిరీటకుండలసుధామమణిద్యుతు లాత్మ తేజముం
 బెనగొని దిక్కుల న్నెఱయఁ బే రెనయించుచు నించు గర్జలం
 ఘనగుణనిస్స్వనంబులను గాసిలి వానరు లోసరిల్ల నౌ
 పనిఁ బొనరింపఁగాఁ ద్రిదశపాలవిరోధి నిరోధి యౌ నెడన్. ౧౩౪
- ఆ॥ అతనిఁ జూచి లొంటి యాకుంభకర్ణుండ మరలఁ దొడరవచ్చె మాన మనఁగఁ
 గలదె యింక ననుచుఁ గడలొత్తుకొన హత్తుకొనఁ గడంగి రచలకూటచరులు.
- తే॥ హరి త్రివిక్రమతం గన్న యల్లనాఁటి రూప మాతనియందు నిరూఢముగను
 గనుపడం దేటిచూడంగఁ గానివార లగుచుఁ దెరలిరి తరుచరు లసురదమని!.
- క॥ అతికాయసంజ్ఞఁ డటె తా నతికాయుం డతనిఁ గాంచి యగచరవర్యుల్
 వితథేహు లగుచు నూర్మిశపతియన్న శరణ్య శరణుఁ బ్రాపించి రుమా. ౧౩౭
- ఆ॥ పెద్ద మే నెసంగఁ బిలువ్రొక పెనుగొండబోని రథము నెక్కి పొలుచు విల్లుఁ
 దాల్చి కార్మోగిలు విధంబున గర్జిలువానిఁ గనెఁ గకుత్స్థవంశ్యుఁ డపుడు. ౧౩౮
- క॥ స్మయమానముఖసరోజుఁడు దయమానహృదయుఁడు మేటి దాశరథి స్వకా
 భయమాననలఁ గపుల నిర్భయమానసులం బొనర్చుపాడిఁ దనరుచున్. ౩౩౯
- క॥ విభుఁ డఖిలశత్రుభీషణు విభీషణుం గాంచి చక్క వివరింపు సఖా
 సుభటుఁడు వీఁడు విభాసురవిభాసమానుఁ డయి వెలయు విధ మెట్టిదియో. ౧౪౦
- సీ॥ గట్టుపుట్టినపుట్టుకకు శృంగ మా దల మకుటకుండలము లమర్చినాఁడు
 హయసహస్రముఁ బూన్చినట్టి స్యందనమునఁ దనరి కోదండంబు దాల్చినాఁడు
 నిఖిలసామగ్రులు న్నెఱయ భూతములతో భూతేశువలనైకై పొల్చినాఁడు
 కాలజిహ్వభాక్తద్యోతవిద్యుత్తు లొలయఁ దా ఘనుఁ డయి యొప్పినాఁడు

- చాలు నొక్కండె యిన్నెటసమరభూమి కనంగ నభ్యుదయం డయి యఖిలదిశల
వెలయఁజేయుచునున్నాఁడు విశిఖిశిఖిలవెలుఁగు లెవ్వఁడో యీవింతవేఁడివెలుఁగు.
- ఆ॥ హేమపృష్ఠములు మహేష్వాసములు మూర్ఖులొప్పు నేకకలన నొకపు నెఱప
నైంద్రచాపసంయుతాంబరంబున డంబరంబు సూపు వీని రథవరంబు. ౧౪౨
- తే॥ రాణ ధ్వజశృంగ రాహువిరాజితప్రతిష్ఠ మివాని యరద ముదీర్ణ మగుచు
సూర్యరశ్మిల హేతులఁ జొనుపు హేతుభావ ముక్కజ మగుచు నేర్పడని దయ్యె.
- తే॥ ధ్వజముతోడిపతాకలు దనర సానుకర్ష ముచితచతుర్యంతృతర్వ క్షేప్ర
మై స్తనితనిస్వనంబు నై యమరె నిమ్మహారథము తాన దెసలెల్ల నాఁకపడుచు.
- క॥ పది యెనిమిది యిరువదియును బొదు లున్నవి కార్ముకములు బొదలెడు నారు
ల్గదియ నెలకొనుచు నష్టాపదపింగళ లవి నిజప్రభావముఁ దెల్పు. ౧౪౩
- క॥ పదిచేతులపొడవున నున్నది ఖడ్గయుగంబు పార్శ్వనద్ధం బగుచు
విదితచతుర్హస్తత్సరు వదె చాలు స్వీని నధికుఁ డనిపింపంగ.
- క॥ త్రిణతము ఘననిర్హృదము గుణసంగత మశనికల్పకూటాస్త్రము నై
రణవేది యితనికరమునఁ బ్రణుతం బింద్రధను ననంగ బలుధను మొప్పె. ౧౪౪
- ఆ॥ వచ్చుచున్నవాఁ డవార్యతేజుఁడు రక్త కంఠగుణుఁడు ధైర్యకలితుఁ డలఁతి
గాఁడు కాలమూర్తి కాలమహావక్త్రుఁ డంబుదంబుపైని యర్కుఁ డగుచు.
- ఆ॥ కాంచనాంగదాఢ్యఘనభుజద్వయ మను తుంగశృంగయుగము తొంగలింప
మహితపర్వతోత్తమము హిమవంతంబు దనకు సాటి యనంగఁ దనరె నితఁడు.
- క॥ పొం దగు కుండలయుగిచే నందం బై యదితితారకాంతస్థము పూ
ణైరేందవబింబంబో యనంగం దనరెడు వీనిమోము కలితేక్షణ మై. ౧౪౫
- చ॥ భయ మెనయంగ నౌ కలఁకపాటునఁ దర్లుచునున్నవారు స
న్నయులు ప్లవంగమోత్తములు నా కెఱింగింపు మహాభుజా! జయం
బయహిత మా నటంచు నితఁ డందటకుం దలక టటంచు ని
శ్చయ మిది తోచుచున్న దెదఁ జయ్యన స్వస్సదరాతివృత్తము. ౧౪౬

—◆ విభీషణుఁ డతికాయు నుదంతము రామునకుఁ జెప్పట —◆

- ఆ॥ అట్టు లమితతేజఁ డధిరాజపుత్రుండు రాముఁ డడుగ సుగుణరాశి తేజు
మెట్టు పుట్టుఁగన్న మేలు విభీషణుం డిట్టులనియెఁ దనమ హితవు నెఱయ. ౧౪౭
- చ॥ ఎఱుఁగుదుగాదె రావణు మహేచ్ఛ మహామహు భీమకర్ము నే
డైఱ నెల విత్తసారుఁడు కడిందిమగండు లసద్భుజుండు చి
చ్చుటపిడు గీతఁ డాధనదసూనునిసూనుఁడు రాక్షసేంద్రుఁడ
క్కటపడి ధాన్యమాలిని సకాశమునం గనె వీని నద్భుతు. ౧౪౮

- సీ॥ వృద్ధుల సేవించి వేదవేదాంగము ల్పకలాగమంబులుఁ జదివినాఁడు
సర్వాస్త్రవిమలలో సారభూతుం డీతఁడే యను మేలిపే రెనసినాఁడు
నాగాశ్వరథవల్లనప్రేరణంబుల సరిలేని యేడ్డెఱఁ జాలినాఁడు
చతురుపాయాఘ్న యశా సన్మంత్రశక్తి మద్భావినియే యంచుఁ బలికేనాఁడు
వీని బాహ్వవలంబంబు వెరయఁగాంచి లొక నలువొంచుచున్నది శంకదక్కి
యప్పరస్సంభవుండు మహామహాండు ప్రధితుఁ డతికాయనాముండు రఘువరేణ్య.
- ఆ॥ భావితాత్ముఁ డీతఁడు బ్రహ్మనారాధించి యస్త్రశస్త్రవితతు లందినాఁడు
గెలిచినాఁడు సురల గిరికొని యన్యుల గేలికొట్టినాఁడు కీర్తి వెలయ. ౧౫౫
- ఆ॥ వేయుమార్లు దేవవితతి దానవతతిఁ గొసరి తా దిసంతుగొట్టి యింద్రు
వజ్రమాఁగి యట్లై వరుణపాశముఁ బ్రతిహత మొనర్చి వీరుఁ డయ్యె నితఁడు.
- చ॥ పదరి స్వయంభువుండు పరిపాటిగ నెందు సురాసురేంద్రులు
బాదలెడు వీని గెల్వ రని పొల్పెసలార వరం బొసంగున
య్యదనునఁ గూర్చె నీయ్యరద మన్భుతకర్మము దివ్యవర్మము
ముదల నవధ్యుఁ డయ్యె రవిమూర్తి హసించు వికాస మేర్పడె. ౧౫౬
- క॥ సామాన్యుఁడు గాఁ డివ్వాఁ డేమెయినేనిఁ దగు జతన మిప్పటి కిపుడే
నీమది సంభావింపుము దీమసమున నితఁడు కపులఁ దీర్పకయుండె. ౧౫౭
- తే॥ పురుషపుంగవ! శ్రీరామ! పుణ్యమూర్తి! నైర్మతులు నిన్నుఁ జెనకి యేనాఁటికేని
బొడవుపడనేర్తు రే?దాన భూరియశము నీకుఁ గూర్తురుగాక సన్నియతి తనర.
- క॥ అనునెడ నాయతికాయుఁడు దనమగఁగిమి మెఱయ యుద్ధదర్పితుఁ డై కా
ననచరవాహిని దరికొని ధను వాస్సాలించి యార్చెఁ దద్దయుఁ గడఁకె. ౧౫౮
- ఆ॥ భీమమూర్తి వాఁడు పృథివి కాకసమున కొక్కఁ డగుచు రథము నెక్కి నిక్కి
యనికిఁ దొడరినంత నగచరోత్తములు మహాత్ము లెగచి నిట్ట లాక్రమించి.
- క॥ గిరిశృంగంబులు దరువులు సరభసముగఁగొంచు నొకట శరభకుముదకే
సరిమైందద్వివిదర్శ భ మరుత్సఖాత్మజులు నెఱయ మార్కొని వైవ. ౧౫౯
- సీ॥ కాంచనపుంఖము ల్గల శరమ్ముల నోలి శైలవృక్షౌఘము ల్చుక్కుసేసి
సర్వాయసములు ససారంబు లగు మేఱినారాచముల వారి నడలడంచి
వెడవాతియమ్ముల విసువక పరఁగించి చెక్కడపుంబని చక్క నెఱపి
నిశితాస్త్రచయముల నెఱకులు నోనాటి యతిరభసంబున నార్చి పేర్చి
భీమకాయుఁ డాజిభీముఁ డయ్యతికాయుఁ డడర భగ్నగాత్రు లగుచు నేటు
పాటు వీడి యొండుభంగికిఁ జొరలేక యొలమెంచు చొదిఁగి రుత్పలాక్షి. ౧౬౩
- క॥ హరివీరనైన్య మసురుఁడు హరి మృగయాధంబు నట్టు లఱిముఱి వడ నౌ
పరుసునకుఁ బెచ్చి యావనపరిక్రమ ల్దన్ను దర్పభరితు నొనర్ప. ౧౬౪

క॥ ఈహరివాహిని యిమ్మెయి నోహరిసాహరిఁ బెనంగు నోజకుఁ జెడి నై
యూహఁగొన కోహటింపఁగ సాహసమున రి త దీనిఁ జమరంజనునే. ౧౬౫

క॥ అని రామునిఁజేరంజని తనతూణీరంబు ధనువుఁ దద్దయు మెఱయన్
దనరుచు గర్వితుఁ డై యిట్లనె సురరిపురాజతనయుఁ డాతనితోడన్. ౧౬౬

—♦ అతికాయుఁడు రామునితో మాటలాడుట. ♦—

మ॥ అనిసేయు జనుడెంచినాఁడ నెదు రై హా నిల్వఁడొక్కండు స్వం
దనమం దే శరచాపపాణి నయి మాద్యల్లీల నల్వొంది యే
మని యీప్రాకృతసంఘము న్గడపఁగా నౌ వాఁడ నేవాఁడయే
ననుభావంబున మించి న న్నఱుము దాయన్ బోల నూహింపుమా. ౧౬౭

ఆ॥ అట్టివానిఁ గూర్పు మప్రాకృతుని యుద్ధభిక్ష వాఁడొసంగఁ బేర్మిగాంచు
వాఁడ నట్లుగాని వలనెంచితేని నీనేర్మి సూపు మిదిగొ నిలిచినాఁడ. ౧౬౮

ఉ॥ మానము లే దనంగ ననుమానము లే దొకయింత రాజస
న్మానము గాన వున్నియు వినాకృత మేనయ మెన్నరా దెటో
మానిసి వైతి మార్కొన సమానుఁడవే కులగోత్రసద్గుణ
ఖ్యానము లొప్పునే తనప్రయత్నమున న్నెఱయింపఁజూచినన్. ౧౬౯

శా॥ మీ నై వారిధిలోఁ జొరంబడిన నేర్మిం గట్టు మోయింప ను
డ్డినంబుం బొనరించిన న్బుడమిఁ గ్రోడీకార మూహించినన్
గోనం బం డికిలించినన్ దెరలి భిక్షుత్వంబు గైకొన్న నా
త్రానం దల్లినిఁ దండ్రఁ గూల్చినను నిధ్యానించి ని న్ముట్టెదన్. ౧౭౦

ఆ॥ ముసలి వైన శాంతి మొనకొని యని మాననైనఁ గలికవైన నసముఁ గోరి
నిన్నుఁ బోవనీను నీమీఁది లక్ష్యంబుఁ దలఁగనీను నాదుతలఁ పరయుము. ౧౭౧

ఆ॥ అనుచు నొడుపువాని యానుడి వినినంతఁ గ్రోధమున సుమిత్రకొడు కమిత్ర
హంత దాఁగృతాంతు నంత లై విలుదాల్చె నసురు పరుసదనము నలఁతిసేసి.

మ॥ పదిలం బొ పొదినున్న దొడ్డశరము న్బాటించి పా శెంచె యా
మదవద్దెత్తు దహింపఁబోలుకడఁక న్మానం బనూనంబుగాఁ

బ్రదరాసంబున నారిఁ దీర్చె రిపుసంత్రాసాచితిన్ భూమిభూ
ద్రదిశావ్యోమసముద్రము ల్మోరయ భూత్రవాత మగ్గింపఁగాన్. ౧౭౩

క॥ ప్రతిభయగుణనిర్ఘోషం బతిస్మయుఁడు విస్మితుండై యగుచు వినెన్ స్వః
పత్నివైరికొడుకు బల ముద్ధతి తేజము నగ్గలముగఁ దనరుచునుండన్. ౧౭౪

క॥ కుపితుం డై యతికాయుం డపరిమితారంభు భరతుననుజుం గని తై
క్ష్యపరీత మొక్కశర మయవిపరీతతఁ దలఁప కొరసి వెస ని ట్లనియెన్. ౧౭౫

ఉ॥ బాలుడ వీవు కయ్యముల పాడి యెఱుంగవు మిత్తిపౌరుషం
బాలము సేసి పైకొనెద వాలము నీ కిది పోల దే సుహృ
జ్జాలమునేనిఁ గూర్చుకొనఁజాలి సమాను నదల్పఁబొమ్ముగ
ర్వాలపితంబు గా దమరు లైనఁ గడంగరు నన్ను మార్కొనన్.

౧౭౬

—♦లక్ష్మణాతికాయల ద్వంద్వయుద్ధము♦—

క॥ మద్బాహుస్సృష్ట బాణము లుద్బుద్ధము లగుచు వేగ మొలసి పయికొనన్
బ్రోద్బలమున మొగకొనునే చిద్బృంహితుఁ డచలభర్త క్షీతియు న్నభమున్.

ఆ॥ నను సుఖప్రసుప్తు నడలార్చు కాలాగ్ని నేల బాధసేయనెంచె దింక
విల్లు నమ్ము లునిచి వెడఁబాసి చని మను ముసుఱుమిఁది యాస వైసఁగకున్నె.

క॥ నిలఁబడు మటుగాకున్నం జలమున నెదిరించి ప్రాణసంచయ మెడయన్
బలమఱఁ గానంజనె దావల వైవస్వతు పురంబు వల నేర్పడఁగన్.

౧౭౭

తే॥ చూచితే నాదు బాణము ల్సునిశితములు వైరిదర్పనిఘాదనవల్లితంబు
లీశ్వరాస్త్రసంకాశంబు లిత్థహేమ భూషణంబులు స్వజనసంతోషణములు.

౧౭౮

క॥ అగపడు నిప్పుడ పో యీప్రగుణం బగు శరము తనపిపాస తలఁగ మే
లగు రక్తముఁ గ్రోలఁగ నలమృగరా జిభరాజు నఱుము మెల పేర్పఱుపన్.

ఆ॥ అనుచుఁ బలికి వేడియలుక వాడియలుంగు మోడి మెఱయ వింట వాడమర్చెఁ
దోడివాని మదముతోడి దౌ నప్పలు కోర్వ కిట్టులనె రఘూద్వహుండు.

౧౭౯

ఉ॥ ఓరి!దురాత్ముఁడా!పలికె దోటమి లే కిటు మాటమాత్రనే

పూరుషధర్మ మొప్పునె విభుత్వము పాల్పడునే తలంగ కి

పోరున నిల్చు మెల్లయొడుపుం బాడుపు న్వలయంగఁజేయు మే

నోరిమి నేటుసేసితి ధృతోచ్ఛశరాసుఁ డ నై రణార్థి నై.

౧౮౩

ఆ॥ పొగడుకొనునె యెంతపొగరున్నఁ దన్నుఁ దాఁ బొరుషంబు నెఱపి ప్రబలుఁగాక
శూరుఁడైనవాఁడు చూపెట్టు మింక శస్త్రాస్త్రశక్తి వట్టి యఱపు లేల.

౧౮౪

సీ॥ పడునేమొ నీతల పాపంబుపండిన తాటిపం డన వీడి ధరణిపైని

మద్బాణజాలము ల్మర్మము లోనాటి త్రాగునేమో?నీప్రధానరక్త

మబ్బరం బై తోచు నరదం బధిష్టించి తఖిలాస్త్రసంచయ మవధరించి

తింక సందియ మేల?యీతండు బాలుఁడో నృద్ధుఁడో నీకయి వెలసినాఁడో

పిన్నవాఁడు గాఁడె పేర్చి మూడడుగుల నలమఁడే జగత్త్రయమ్ము విష్ణుఁ

డగునె దుండగమున నాక్షేపణ మొనర్ప జాణతనము మెఱయఁ జఱచుతఱిని.

క॥ నీపాలిమిత్తి యనుకొని యోషికమెయి దందడింపు మోలముగొనఁబో

కాపయిఁ గానగు నదె యగుఁ బాపముఫల మిట్టి డనుచుఁ బ్రజ లాడుకొనన్.

- ఆ॥ అనుచు హేతుయుక్త మై షరమార్గ మై తనగుపలుకు పలికి దాశరథి క
డంగ వాఁడు గడుకడంకమై మేలి తూపోసర వింటఁదాల్చి యురవడించి. ౧౮౭
- క॥ మండిపడి వైవ నడరుచు నుండం దివి దివిజదానప్రారగముఖ్యుల్
నిండి నెలకొనిరి పున్నెము పండువు సౌమితి యుద్ధపటిమ మరయఁగన్. ౧౮౮
- ఆ॥ ఆకసము గ్రసింప నౌ నిది యన రయమారఁ దొడిగిన్బట్టి యాశరము మ
హాశరుండు విడువ నాశీవిపోపమం బదియు రాఁగ జనవ రాత్మజుండు. ౧౮౯
- క॥ పరవీరహంత యాతం డరవాయి గొనండు తోనె యాప్రదర మొకం
డర నెలయమ్ము నయమ్మున సరాశముగఁ బూన్చి యేసి చక్కొనరించెన్. ౧౯౦
- ఆ॥ కృత్తభోగ మగుచుఁ గెడయు మహారగ మట్లు లది విభిన్న మై పడంగ
వాఁడు బిట్టు కనలి వాలమ్ము లే నిమ్ముగా ధరించి పఱపెఁ గమలనయన! ౧౯౧
- క॥ అవి యప్రాప్తంబుల యై యవియ నొనర్చె నృపతనయుఁ డాశుగముల నై
కవియనె ఘనుఁ డస్త్రకలాకవి యురవుగ మెలఁగ నెదిరికల్పన లెవియున్.
- క॥ పరదర్పఘ్నుఁ డుదీర్ణుఁడు భరతానుజుఁ డపుడు మౌర్ఖిఁ బరఁగించె మహా
శర మొకఁడు దే జెసఁగ నాశరపతిసుతు పొగ రడంచు సన్నాహమునన్. ౧౯౩
- తే॥ దాని నాకర్ణకృష్టంబుగా నొనర్చి వీర్యవంతుండు వానిపై విడిచె బేర్చి
యదియు రాక్షసు సులలాట మంటఁదాకి మగ్నమై యొప్పె మార్తు టుష్కలిక మంద.
- ఆ॥ రక్త మురల వాఁ డలక్తకారక్తుఁ డై పొసరె బాణ మట్లె పొసఁగి మేరు
భూధరంబు నందుఁ బాలుపారు నురగేంద్ర మనఁగఁ దనరె నప్పు డచలతనయ!.
- క॥ ఊర వడఁగి వడఁకె రక్కసుఁ డరసా వై రాద్రబాణహతము త్రిపురగో
పుర ముపమితముగఁ బీడాకరుఁడే తన కితఁ డటంచుఁ గలఁగినమతితోన్. ౧౯౬
- ఆ॥ ఊరడిలి విమర్శ మొనరించి యమ్మహా బలుఁడు రాట్టనూజుఁ బ్రస్తుతించె
మేలు మేలు నిన్ను మెచ్చవచ్చును నాకుఁ దగు నరాతి వంచుఁ దలఁపుఁ దెలిసి.
- క॥ ఆతనితో నిట్లని తనయాతంకంబెడల వదన మవనతముగ సం
స్థితములు భుజము లుచ్చైర్నితనియమితములు గాఁగ నెఱయించి వెసన్.
- క॥ ఎసలారు తేరి మొగమున నసురులు దేఱంగ నమరి యారథచారం
బన దనఁ బోలక యుండన్ బొసఁగించుచు నేటుకొని విభుత్వము వెలయన్.
- క॥ అహితుండికుండు భోగుల వహి నిరుమూ డైదు నేడు వరసాయకముల్
వహియించెను మెఱయించెను మహితోచితదివ్యరత్న మాలా!బాలా! ౨౦౦
- క॥ సంధానగుణాకర్షణ సంధుక్షణధర్షణము లెసంగఁగ రక్షో
బాంధవుఁడు పఱపె సురయోధాంధంకరణము లనంగ నపు నవ్వానిన్. ౨౦౧
- ఆ॥ అవి కృతాంతనిభము లసురనాథసుతోరు చాపవిచ్యుతములు స్వర్ణపుంఖ
ములు రవిప్రకాశము లొనర్చె దీప్త మై యంబరంబుదెస కరంబుఁ బొసఁగ.

ఉ॥ రక్కసుఁ డట్లు పంచిన శరప్రకరంబుల రాఘవానుజుం*

డుక్కున మించి కాంచి విలయోగ్రుడ యై శితసాయంబులన్

ముక్కులు సేసివైచె సురముఖ్యులు వాని యసంభ్రమంబుఁ బే

రెక్కినలాఘవంబుఁ గని యెన్నినజో దనుచు న్నుతింపఁగన్.

౨౦౩

ఆ॥ తనదు ప్రదరములు వృధాస్థూలతూలము ల్లాఁగ నాగ్రహంబుకలన మించి

త్రిదశవైరి నిశితదీప్తశరం బొండు దాల్చె సురలు మునులుఁ ద్రాస మొంద.

క॥ దానిన్ సంధానించి ప్రభానూన మొనర్చి వైవ నదియు సుమిత్రా

సూను సువిశాలవక్షం బాని చొరంబాటుటయు మహామహుఁ డలుకన్. ౨౦౪

ఆ॥ దానిఁ బెఱికివైచి తద్దయు రుధిరంబు దొరఁగ మదజలంబుతోడి ద్విపము

నాఁగ నొప్పి వాఁడు నాగాధిరాణ్మూర్తి యపుడె తీక్షణశస్త్ర మవధరించి. ౨౦౫

క॥ జ్వలనాస్త్రయోజితం బుజ్జ్వల మరిపై నిగుడఁజేయఁ జయ్యన నసురుం

డలఁజిజనక సారాస్త్రము సులక్ష్యముగఁ బూన్చినైచె సుర లరుదందన్. ౨౦౬

తే॥ అంతకుని కాలదండమో యనఁగ వచ్చు రాఘవానుజు నస్త్ర మమోఘ మెదిరి

యసురసూతి ప్రయోగించినట్టి హేతి పోరఁగాఁజొచ్చె రోదసు లోభరుకొనఁగ.

క॥ తేజోదీప్తాగ్రంబులు రాజద్భుజగములు నాగ రారా పొఱ పా

నోజుం బెనఁగెఁ బ్రయోజిత మోజుం బొప్పారఁ దన్మహోగ్రాయుధముల్. ౨౦౭

ఆ॥ కడఁగి కూలె నేలఁ గాలి యాఱిన కట్టియలె యనంగ రూప మందరాక

భస్మ శేషములుగఁ బాడ్వడి నెఱివీడి యెదిరి కుభయసత్త్వ మేర్పడంగ. ౨౦౮

క॥ అతికాయుం డతిరోషుం డతిమానకృతాగ్రహుండు నై యైషికం

బతిరయమునఁ బఱపిన రఘుపతియనుజుఁ డెడల్చె దివిజపతియస్త్రమునన్.

ఆ॥ కనలి రావణజుఁడు కై నాశ మస్త్రంబు యోగవత్ప్రయోగయుక్తి నెఱప

నాజిజుండు మారుతాస్త్రంబు బలిమి నడంచె దాని దివిజు లెంచి పొగడ. ౨౦౯

మ॥ శరధార ల్వరఁగించు తోయదమునోజన్ లక్ష్మణుం డుదతిన్

శరధార ల్వరపంగ నాశరుఁడు బల్ శైలంబునా నొప్పె న

బ్బురమయ్యెన్ సహవజ్రపాతములు నాఁ బోలంగ నౌ వానికిన్

దెరువీ దబ్బలితంపు మే ననుచు బ్రాఁతిం గాంచు నవ్వారికిన్.

౨౧౩

ఆ॥ వాఁ డమోఘులక్ష్మవరపాతదక్షుండు వాఁడియలుగువాన వమ్ము గాఁగ

ఘనమహేషుకల్పకల్పనం బొసగూర్చి యదియు నిష్ఫలంబ యైనఁ బదరి. ౨౧౪

తే॥ అసురవరు రథసూతధ్వజాశ్వవితతి బాణమయి గాఁగ నొనరించి పరుఁడు భోగి

బోని శర మేయ నొచ్చి తోడ్తోన హెచ్చితద్వధోపాయ మూహమైఁ దడవుచుండ.

క॥ తగ వెఱిఁగి జగత్పాణుఁడు జగజ్జెట్టి న్వానిఁ జేరఁజని యిప్పటన్

నొగులఁ డభేద్యకవచధృతి మగసిరిఁ గన్నాఁడు పోటుమానిసి యగుచున్.

- ఆ॥ ఇంతెకాక ద్రుహిణుఁ డిచ్చె నవధ్యత్వ మెవ్వరేనిఁ జెనకి హీను లౌదు
రడఁగ వీవు మామకాస్త్రంబునం దక్క నని తపఃప్రసక్తి కాత్మ మెచ్చి. ౨౧౭
- క॥ భేదింపుము బ్రహ్మాస్త్రముచే దైత్యు న్విలనుమీఱు సిరిఁగొను మీతం
డేదాన న్విధ్యుఁడు గాఁ డాదిట్టం బైన కవచ మంనుట ననఘా. ౨౧౮
- ఆ॥ ఆనుచు బోధసేసి యనిలభట్టారకుం డరుగ నింద్రతుల్యుఁ డౌ సుమిత్ర
కొడుకు భావ మెంచి గొనకొనె నయ్యమో ఘాస్త్రయు క్తి శరము ననువుపలువ.
- ఆ॥ ఆమహాస్త్ర మాతఁ డరివోయునంతనే కడలు చంద్రతారకాగ్రహములు
నభము పృథివి దివసనాథుండును వడంక నసురుఁ డెదఁ గలంగె ననువునెడఁగ.

—♦ లక్ష్మణుని బ్రహ్మాస్త్రమున నతికాయుఁడు హతుఁడగుట. ♦—

- తే॥ బాణము సుపుంఖ మశనినిభముకృతాంతదూతకల్పమువాఁడేయఁ దొడరునపుడె
మింటికిని మంటికినిఁ జాలు మెఱుఁగు లిడుచు గంటిలేనట్టి జ్వలనప్రకాశ మొదవె.
- చ॥ విడిచె సువర్ణవజ్రమణివిశ్రుతపుంఖ మమోఘవేగ మ
ట్లడరెడు బాణరాజము సురారితనూజునిపైఁ గడంకమై
నుడుగనికిన్క రాజసుతుఁ డుజ్జ్వలమై యది యేగుదేర నే
ర్పడఁగనె రక్కసుం డెదిరి పన్నక మా నవిపన్న మం చొగిన్. ౨౧౯
- తే॥ మిన్నకుండక పోటరిమిన్న వాఁడు పన్ని పరఁగించె సాయకప్రతతు లదియు
నన్నిటిని దునుమాడుచు నడరెఁ బ్రలయకాలకాలాభ మై మహోగ్రప్రసక్తి.
- ఉ॥ ఉసులుల్వాపఁగ వచ్చునాశరముపై నొంటన్ గదాశక్తియ
వ్యసిశూలాదు లనేకము ల్వఱపి విద్యాయుక్తి భేదింపఁ బెం
పెసలారం దమకించె నాశరుఁడు లోకేశాస్త్ర మవ్వాని నె
ల్ల సురాళించుచుఁ జేరెఁ బక్షివిభులీలాలోలదాశాంత మై. ౨౨౦
- ఆ॥ మింట మంట లెనఁగ నంటదాఁకి కిరీటజుష్ట మసురశిరముఁ జల్క నాహ
రించె సురలు వొగడురీతు లాసురుల హాహారవంబు లొకట నావహిల్ల. ౨౨౧
- క॥ సౌమిత్రిబాణపీడిత మై మిడుకుచు దైత్యు శీర్ష మవనిం గూలెన్
హైమనగశృంగమో యనఁగా మండనకాంతిపూరకలితం బగుచున్. ౨౨౨
- ఉ॥ పచ్చిసెడంగ నౌ నెదలఁ బాములు పుట్టఁగ నిల్వ లే కెటో
విచ్చిచనంగ నైన పరవీరులు క్షిప్తవిభూషణంబు సం
పచ్చలితంబు భూతలనిపాతిత మాదివిజారిమస్తకం
బెచ్చిన యార్తిమైఁ గనిరి హీనదశాప్రవిభాగ మేర్పడన్. ౨౨౩
- క॥ రహిసెడ నేడ్వందొడఁగిరి ప్రహారజనితశ్రములు విపన్నులు నై వా
రహిఁ బోల్పం జను దయితుఁడు నిహతుఁడుగాఁ బోరియాస నెట్టనఁ దలఁగన్.

- క॥ త్వరితులు దీనాననులు నిరపేక్షులు నగుచు నున్న నిశిచరు లెల్ల
బురి కభిముఖు లై భీతి జరియించిరి విస్వరములు స్వరములు నిగుడన్. ౨౨౯
- తే॥ వానరాసీక మెల్ల బ్రబుద్ధసరసిజాననం బయి యానంద మతిశయిల్ల
బ్రబలు రిపుఁ బొరిగొని యిష్టభాగి యైన లక్ష్మణుం బూజసేసెఁ గలాసమగ్ర!
- ఆ॥ అంతలోనె చారు లతికాయుపా టాకపాటఁ దెలుప వీర్యభరితుఁ డైన
లక్ష్మణేంద్రు చలము లా వెంచి యుద్వేగమందె మందభాగ్యుఁ డసురవిభుఁడు.
- సీ॥ శస్త్రభృద్వరుఁడు ప్రశస్తుం డమర్షి ధూమాత్ముండు మడిసె నొయ్యన నకంప
నుండు గండడఁగెఁ బన్నుండెఁ బ్రహస్తుండు కుంభినిఁ గూలె నాకుంభకర్ణుఁ
డపరాజితులు రిపుహంతలు ఘను లింతవట్టువా రధికు లవార్యతేజు
లన్యు లేనియు శూరు లట్లు మహాకాయు లెందఁతెందఱు పడి రీకలనున
నెదిరిబల ముల్లసిల్లెడు నే మనంగ వచ్చు నక్లిష్టకర్ముండు వరగుణుండు
రాముఁడొప్పారుచున్నాఁడు ధామ మెసఁగఁ గర్మబల మవిజ్ఞేయంబకాదెయెందు.
- మ॥ బలవీర్యంబు లసంవరంబు లగుచున్ భాసిల్ల నాపుత్రుఁ డిం
ద్రలఘుత్వప్రతిపాది యమ్మెయి మహాదర్పాధ్యులన్ భ్రాతలన్
సులభాపాయులఁ జేసి కట్టి విడిచెన్ జొక్కొంది యవ్వారు మ
ర్బలు రై రేగతిఁదేటిరొక్కొ విధి ప్రాబల్యంబు నిర్ధార్యమే. ౨౩౩
- ఆ॥ బ్రహ్మదత్తవరనిబంధ మాబంధ మయ్యది సడల్ప బ్రహ్మకై న నరిది
సురల కగుట యె ట్లసురు లైన నేర్తురే యితర జనుల మాట యెంచ నేల.
- తే॥ ఎంతటిప్రభావమో మాయ యేమొ మోహ సప్రయోగవిధంబో కానంగఁబోల
దంతలోని విముక్తు లై రంత మున్నె వారిమహిమ విమర్శించువలని కై న. ౨౩౪
- శా॥ ఏయోధు ల్పురి నిర్గమించి చనిరో యెంతెంతవారేని యు
న్వేయేలా హతు లైర కాని యొకఁడేని న్మర్తఁబోఁ డింతకున్
శ్రీ యుత్సాహము పెంపు సొంపు నచటం జేడ్పాటు లిచ్చోటునం
దాయెం దాయల నాఁగ నౌ వలను కద్దా యింక నెవ్వనికిన్. ౨౩౫
- ఆ॥ అంతవారు వార లననేల వానరు లెంతవారు గా రహీనబలులు
వంతునకును వారివారిలో నొకఁడేని మడియఁబోఁడు మీఁదిమాట గలదె.
- క॥ ఏ నెన్నఁజాల నిక సీతానాథుఁ దదనుజుఁ బ్లవగతతిఁ దత్పతి న
ట్లా నెఱి విభీషణుని నెటు బోసి కడఁగింపనేర్చు పురుషోత్తమన్. ౨౩౬
- మ॥ అవురా సాహస మద్దిరా బలము దివ్యాస్త్రప్రభావంబు సం
స్తవనీయం బగుఁగాదె రాముఁ డొకఁడే దర్పాధ్యుఁ డవ్వవి దౌ
ప్రవరప్రక్రమవిక్రమాకలనచే బ్రహ్మాస్త్రమే రిత్తనో
యె విభుం డీశ్వరుఁడే యతం డనఁగరాదే తత్త్వ మూహించినన్. ౨౩౭

మ॥ పిహితద్వారకవాటతోరణయకాఁ బెంపేద నీలంక శం

క హతప్రాయగఁ దోపకున్నయది యేఁమ్మానాథు ధాటిక బలే

యహితధ్వంసకుఁ డయ్యనామయుఁడ కాఁడా?యాదినారాయణుం

డు హతాశు ల్పురలే ఘటించి రిది తోడ్తోఁ దెల్ల మై యొప్పెడిక. ౨౪౦

తే॥ అప్రమత్తుల రగుచు మీ రందఱునుఁ బురాభిరక్షణకృత్యమే యనధరింపుఁ

డునుఱు లున్నంతవట్టు నే నోసరిలక మెలఁగువాఁడ మగంటిమిమేల్చి నెగడ.

ఆ॥ స్వీయబలములెల్లఁ జీకాకుపడకుండఁ జొచ్చి గుల్మవితతి చోట్లు వెరసి

యుండునవియ కాఁగ నురవుమై నాయాజ్ఞ నెల్ల నెఱపుఁ డిట్టిప్రలదమున,

క॥ సీతాభిరక్షణంబున కేతావత్కాల మెచ్చొ టేర్పఱుపఁబడెక.

జ్ఞాతము న్నాకె చెల్లెడు మాతాపు ప్రవేశనిర్గమాస్పద మగుచుక.

ఉ॥ వానరులే యటంచు నెఱి వాయ ననజ్ఞ పొనర్పఁబోల దె

ప్రేనియతిం జరింతురొ యహీనతఁ జొత్తురొ యెప్పు డెచ్చటక

బూనిక నుందురో తొడరి పోరఁగ సంజల రేబవళ్ళ సం

ధానము లెంచ నౌ ధృతిన దానవు లుందురుగాత మింకిటక. ౨౪౪

క॥ అని నిర్దేశించిన వా రనుశాసనవర్తు లగుచు నయ్యైపనులం

బొనరింపఁజనిరి రావణుఁ డనుపదమె స్వకాలయంబు నందెఁ బురంధ్ర. ౨౪౫

తే॥ మన్యుశల్యాకులుఁడు దీనమానసుండు నగుచు నిట్టూర్పులెడలంగ నొగులుచుండె

నెదిరిగుఱియల్క తన్నెదహించుచుండ నెదియు నొదవింపఁగాని యయ్యిఱకటమున.

ఆ॥ చేరి యట హతావశిష్టులు రాక్షసుల్ రాక్షసేశ్వరుం బిరానఁ గాంచి

నరసురాంతకులు త్రిశిరుఁ డతికాయుఁ డున్మ తమత్తు లొకట మడఁగిరనుచు.

క॥ కన్నుల నీ రొలుకఁగ వారన్నెరిఁ దెలుపంగ వినినయంత నె నల నే

ద న్నేలవ్రాలె నాతఁడు మున్నగు పిడుగుపయిఁ గొఱవి మొనయుట గాఁగక.

ఆ॥ తెలివిగాంచి యొంటఁ దెప్పిర్లి యశ్రుపరిప్లుతాక్షుఁ డగుచు రీతి నెడఁగ

నట్టితనుజు లనుజు లాఱడిపోకపాలైరె యనుచు నొడిని యడలియడలి. ౨౪౬

ఉ॥ సంపద నేఱిమల్లడిన జాతె నికే మని శోకవార్ధిలో

సంపరిపుష్టువానుఁ డగు జాడనె తండ్రినిఁ గాంచి యింద్రజి

త్తంపఱ గల్గ నేఁ గలుగ నక్కట యిమ్మొయివాఁడ వౌదె నీ

పెంపు దలంపకుంట తగవే పరికింపుము మన్మథుఁడొన్నతిన్. ౨౪౭

తే॥ ఆసురేంద్ర! యింద్రునిబాణాభినిహతుఁ డెవ్వఁడు సమర్థుఁ డని జీవితేచ్ఛగొనఁగ

నునుఱు లున్ననుఁ దనతొంటియోజకగునె మఱచితే నాఁటిరణములు మద్గణములు.

తే॥ కాంచు మీనాఁడు రాములక్షణసమేతు స్వాశుగవిభిన్నదేహు గతాసుమహిత

గాత్రనిచయాచితకలంబు డ్మొవిలంబు వేగిరం బేల మాటలు వేయునేల.

- ఆ॥ వినుము శక్రశత్రువిశ్రుత నిశ్చితయైన ప్రతిన పారుపాభియుక్త
దైవబలపరీత దాశరథులఁ గూర్తు శరథులుగ మదాత శరతతులకు. ౨౫౩
- మ॥ బలిజన్నంబున వెన్నుఁ డెట్లు లటులే ప్రాగ్భార మొప్పార మ
ద్బలవిక్రాంతు లెసంగఁ జేయుతఱిఁ ద న్బ్రస్తోత లై కాంచువా
రలఘు లిషుయమానిలానలజలాధ్యక్షార్కచంద్రదోరగేం
ద్రులు ము న్నొ తెగుదార్లు దారి యింక నెందుం దోఁప దం చార్తు లై.
- ఆ॥ అనుచుఁ బొసరఁ బలికి యమరేంద్రశత్రుం డదీనసత్త్వం డుటిది తేటపడఁగ
నతనియానఁ గొంచు నరిగె సాంగ్రామిక మరద మెక్కి దిక్కు లదరుచుండ.

—♦ రావణు విషాద మపనయించి యింద్రజిత్తుని కేతెంచుట ♦—

- క॥ ఆరథము హరిరథోపమ మారాక్షసవిభుఁడు తనయుఁ డారోహింపం
గా రాము గెలుపు మనుచుం గారామున నిడఁ బొసంగఁగా దీవెనలన్. ౨౫౨
- ఆ॥ అట్లు లురవడించు నాయరినముతోడఁ బిడుగుతోడి కొఱవిపిండు లట్లు
గూడముట్టిచనిరి కూళ లౌ రక్కసు లరిదిసన్నహనము లడర ధరజ. ౨౫౨
- చ॥ అరుస మెసంగ రక్కసు లహంయులు నెక్కినువానిప్రాపునం
బరుసదనంబు మీఱ శరపాణులు ప్రాసగదాసిశక్తిము
ద్గరముఖసాధనోద్వహులుగా రథనాగహయాధిరూఢు లై
వరుస పొసంగఁ దోడ్పడిరి వాకొని దిక్తటము ల్చలింపఁగన్. ౨౫౩
- శా॥ భేరీశంఖనినాదము ల్సెలఁగ నిర్భీకా!రణోగ్రా!మహేం
ద్రాదీ! యంచు నుతించు దానవుల వాగ్వాసంగము ల్మీఱఁగా
వీరోత్తంసున కాతపత్ర మిడి రవిక్రాంతుఁ డద్దానిచే
నీరేజాతసపత్నుచే నభము మన్నింబోల నొప్పారఁగాన్. ౨౫౪
- ఉ॥ హేమవిభూషితంబులు సమిత్తము లౌ వరచామరంబులన్
ధామనిధిప్రతాపు సవిధంబున నిల్చి పొసంగ వీవ నై
రామెయిఁ బొల్చు రక్కసు లయత్నజయం బొనఁగూర్చుపొంపె ను
ద్దామవికాస యా సిరి తథాకృతులం గనుపట్టెనో యనన్. ౨౫౫
- శా॥ ఆలంకాపురి యట్టివేళ నమరేంద్రదారాతిరాట్పుత్రుఁ డ
చ్చాలంకారవి శేషయోగకలనాసాపేక్ష తేజోమయ
శ్రీలాలిత్యమునం బొసంగ రుచిరస్థేమాకృతిం బొల్పెఁ దాఁ
బోలం ద్యోస్థలి చండభానుకిరణస్ఫూర్ద్యోత యెట్లట్లుగాన్. ౨౫౬
- తే॥ అన్ముహాతేజుఁ డాజరంగాంతరమ్ము సొచ్చి చెచ్చెర నిలిపెఁ బ్రస్తుతముఁ గూర్చి
తేరిచుట్టు నుద్దీపించు దితిజబలముఁ జలమునలనున కెద బాఱ సాచుచుండ.

- క॥ హుతభుక్సదృశప్రభుఁ డాహుతభోక్తం గూర్చి మంత్రయోగవిధివదూ
ర్జితముగ హోమ మొనర్చెను జితలక్ష్మి వరింపఁ దనదుచేడ్పా టెడలన్. ౨౬౩
- తే॥ గంధమాల్యపురోగసంస్కారయు క్తతహవిర్నాజతతులఁ బ్రతాపనంతుఁ
డసురరాజతనూజుఁ డ ప్దనలు వేల్చె వేల్పులమొగం బనక వాని వేటు సేసి.
- క॥ శరపత్రంబులు శస్త్రము లరాతిభీషణుఁడు వాని డా కృతికిఁ బరి
స్తరణము లక్షేంధనములు బరఁగెన్ గార్హయసంబు వాటిలె స్రువ మై. ౨౬౪
- తే॥ రక్తవస్త్రము ల్గట్టి విరాజమానుఁ డగుచుఁ గృష్ణము ఛాగమ్ము నాక్రమించె
గళమున సజీవ మై యుండఁగాఁ బ్రసక్తి జయము గావలె ననెడు ప్రస్తావ మొప్ప.
- క॥ ఒకపరి వేల్వ విధూముఁడు సకలార్చిర్వలయుఁడు నయి జయలింగబుల్
ప్రకటము లొనర్చె హుతవహుఁ డకలంకుం డనుచు నాతఁ డలరుచునుండన్.
- ఆ॥ ఆతఁ డొసఁగినట్టి యాహవిస్సుఁ గొనెం బ్రదక్షిణార్చు లలరఁ దప్తకాంచ
నాభరణములొప్ప నప్పావకుఁడు స్వయమాస్థితుండ కాఁగ నాక్షణమున.
- శా॥ ఇంద్రద్విష్టుఁడు బ్రాహ్మ మస్త్రము నిజాభీష్టాప్తి నూహించి ని
స్తంద్రుండై జపియించుచున్ హవన ముత్సాహంబునం గూర్చి త
త్సంద్రప్రకమణక్రియాకలనచే సన్మంత్రణం బేర్పడన్
రుంద్రస్యందనశస్త్రచాపశరధు ల్రూపించి రోపించుచున్. ౨౬౯
- క॥ ఆధర్వణతంత్రోత్థిత మై ధర్మిణి కృత్తి తోనె యకాదల సూపన్
వేధోమయి దానిం గొని వేధింపఁగ నింక నేఁ బ్రవీణుఁడ ననుచున్. ౨౭౦
- క॥ ప్రాపించెడు వానిం గని కోపించినతెఱఁగు చక్కఁగొని బ్రహ్మస్త్ర
వ్యాపార మెంచి యన్నెటి నాపావకు తెలివితేట లారసి భీతిన్. ౨౭౧
- క॥ వడఁకెను గ్రహేందుతారక లడరారు నభస్థలం బహం బనఁ గా క
ట్లుడికె సురరాజు చిత్తము నడికె న్భూతౌఘ మెల్ల నగరాజసుతా. ౨౭౨
- తే॥ అట్లుహోమం బొనర్చి దీప్తాగ్ని తేజుఁ డసురరాజు తనూజుఁ డ ప్దధిగమించె
స్థాన మొకఁడు తిరోధానసంజ్ఞితంబు చాపశరయంతృరథరథాశ్వములతోడ.
- ఆ॥ వాఁ డచింత్యరూపవర్తనోద్వర్తనం డైన నర్దనంబు లర్దనంబు
లమర నమరవైరు లగచరులం దాకి వేకరంబొనర్ప విడిసిరార్య! ౨౭౪
- చ॥ సురథము లెక్కి రక్కసులు సూరెల బా తెలయించి మించి వా
నరుల నలంచి రొక్కట ఘనప్రదరాంకుశఖడ్గయష్టితో
మరనికరంబులన్ దితిజమండనుఁ డుద్ధతి మీఱ హృష్టు లై
యురవడి వ్యాపరింపుఁ డని యుత్సుకతం బ్రబలింపుచుండఁగన్. ౨౭౫
- ఆ॥ వానిప్రాపుఁ గాంచి వార లార్చుచుఁ బేర్చి వానరౌఘ మంపవాన ముంచి
రసురవరసుతుండు నదనెంచి చించి చెండాడఁదొడరెఁ దనదు మోడి మెఱయ.

- క॥ నానాయుధముల నంతర్ధానప్రోల్లసితుఁ డతఁడు దలపడి పొదువం
గా నోపి పాదపాయుధులై నెక్కినఁ గాంచి మించు నాగ్రహకలసన్. ౨౭౭
- ఆ॥ కడఁగి యేర్చె నసుర కార్చిచ్చుపొదివిన కరణి హేతిహేతికల నిగిడ్చి
నేర్చువారు లేరు నియతి యిట్టిద కాఁగ నుండెనేమొ యనుచు నొరులు దెరల.
- క॥ శర మొకఁడు వఱపి గ్రొచ్చెను హరు లైదుగు రాద్ధు రేడ్డు రటు దొమ్మండ్రున్
వరుస న్గుదులు గునులుగా నర గాని మగంటిమి న్మహాశరుఁ డంతన్. ౨౭౯
- తే॥ భానునిభములు శాతకుంభప్రసాధితములు నగు శరములఁ బ్రవంగముల సమర
తలమున నలంపఁదొడరె నిస్తంద్రు డగుచు గర్జ లెసఁగంగ నావైరిదుర్జయుండు.
- ఆ॥ భిన్నగాత్రు లగుచుఁ బేరు పెంపెడలంగ శస్త్రహతి సహింపఁజాల కపుడు
కపులు నేలవ్రాలి కాలాచి రలనాఁటి యని సురారులట్టు లచలతనయ. ౨౮౦
- ఉ॥ హేతిగభస్తు లొప్ప సుసమితమహం బలభానుమండలం
బాతటిఁ బోల్ప నౌ ననఁగ నైన సురారిపదంబు సేర రూ
పౌ తలఁపూర గ్రుడ్డు లయి యానముసేసిరి భిన్నదేహహృ
చ్చేతను లట్లు రక్తపరిషిక్తులు నై ధర వ్రాలి రద్రిజా. ౨౮౨
- ఆ॥ రామునర్థమునఁ బరాక్రమించి కడంగి శిలలు చేతఁబూని జీవితేచ్ఛ
మాని మరలి సమరమహి వ్రాలి రాశైలచరులు హతవిధిప్రసంగమునను.
- శా॥ మేటు ల్గొందఱు పర్వతాగ్రశిలలు స్నేకొన్న వృక్షంబులున్
బాటిల్ల న్వహియించి తత్పదము సంభావించి యాకాశ మె
ప్పటం దా నవకాశశూన్యముగఁ గప్పంబూనఁ బాటచ్చరుం
డాటోపించి తెరల్చెఁ దీక్షణవిశిఖివ్యాపార మేపారఁగాన్. ౨౮౪
- తే॥ ప్రాణహారిణి యావర్షభంగి భంగమందఁజేసి మహాతేజుఁ డాశరుండు
వహ్నినిభము లాశీవిషవర్ణితములు నైన శరముల హరిసేన యడ రడంచి. ౨౮౫
- సీ॥ గంధమాదనుని నిర్గంధుగా నొనరించెఁ బదరి యష్టాదశప్రదరములను
నలుఁ బరానలు రిత్త నలమాత్రుఁ జేసెఁ దొమ్మిదిబాణముల నొంట మిడుకుచుండ
మైందు నమందు మర్మవిదారణంబుల నేడింట స్రుక్కించి యీసడించె
గజ గజప్రతిము నుత్కటుఁ జక్కడఁచెఁ బంచపంచాననఖోగ్రభల్లములను
జాంబవంతు యుగాంతాగ్నిసమయవంతు బాణదశకంబు వఱపి నిష్పాణుఁ డీతఁ
డనియె నీలు ననిలవేగు నగ్నితేజు నార్చె ముప్పదివిశిఖంబు లనిచి యార్చి.
- ఉ॥ ఘోరవిధాతృదత్త వరకూటశరాడుశరావలంబితా
సారము సారము న్నెఱపఁజాలి యసంజ్ఞనిఁ జేసె నర్కజున్
వారక యట్టు లాఘుషభు వాలిసుతున్ ద్వివిదున్ దదన్యులన్
నేరిచి కాలపహ్నిపరినిష్ఠితుఁ డై నొగిలించె నుగ్మలీ. ౨౮౭

- క॥ చీకటి సూర్యులఁ గనియెడు వీకం దన్ముక్త హేతివిత్తులు పర్వం
బ్రాకిడలేక కపులు తమ యేకట లెడలంగ వ్రాలి గేణాంకముఖి. ౨౮౮
- తే॥ ఉరక మందరగిరివైచి సురలసురులు ద్రచ్చిరటు వాహినీంద్రు నాలచ్చిఁ బడయ
శరతతి హరింద్రవాహిని యురవడంచి జయముసిరి నలవార్చె రాక్షసవరజుడు.
- క॥ రక్తఝరీపహ యయ్యు నరక్త యనం దగె ధర్మితి రక్షస్తనుభూ
రక్తప్రకరాలబ్ధి విరక్తత మది బ్రుంగఁ దనదు రాణ తలంగన్. ౨౯౦
- తే॥ వరబలం బాత్మబలమిరువరుసఁ దన్నుఁ బ్రబలుఁజేయంగఁ జెలరేఁగి పాపుఁడపుడు
బాణశస్త్రప్రవర్ణ భంగు లొప్పుఁ జదిపె వానర సేన నిస్తంద్రుఁ డగుచు.
- చ॥ అరమర లేక స్వీయ మగు నాబలునైనన్య మపాస్త దైనన్యమున్
బురికొనఁజేసి యొడ్లపయిఁ బొమ్మని తాఁ బయివ్రేటులన్ దురు
ద్ధర యగు మాయ మాటుపడి తద్ద నిగిడ్చె నడల్పుచుండె వా
నరనివహంబు పేర్చుజడి నాశన మందు దవాగ్ని యట్లుగాన్. ౨౯౨
- తే॥ ఇంద్రవజ్రాభిహతభూధరేంద్రములుగ నింద్రజిద్బాణశీర్ణదేహేంద్రియు లయి
విరసవిస్వరరసితము ల్వేడలవ్రాలి రరిభయంకరవీర్య లయ్యదిచరులు. ౨౯౩
- క॥ మాయానిగూఢుఁ డగు నమ్మాయవి సురేంద్రశత్రు మలయరు పటుశ
స్త్రాయుతములు నిశితంబులు డాయంగాంతు రనిఁ జేడ్పడమిఁ బడయుదురే.
- ఆ॥ నిశితబుద్ధిశాలి నిర్మతాధిపతిపుత్రుఁ డఖిలదిశలు భూనభోంతరంబు
నస్త్రుశస్త్రతతినమాచ్ఛన్నము లొసర్చె నది రవిప్రకాశ మగుచు నెగడ. ౨౯౪
- సీ॥ నెటి విస్ఫులింగము ల్నిగుడఁ గార్చిచ్చులఁ బోని తూపులఁ బంచి పొడవడంచి
పూచిన కింశుకంబుల గుముల్ రూపింప నవ్వారి మేనుల నలవరించి
నోలెత్తి యటచిన నొవ్వరా యని వాని నపుడె యమ్ములపొదు లట్లు సేసి
మిన్నువంకకుఁ గను లేకొన మెలఁగింపఁ జూతురు గా కంచు సొలయనేసి
పదరసీక యెట్లుఁ బొదలంగనీక యొం డొడ్ల గాంచుగతియు నొదవనీక
కాలమృత్యు వన నకాలమృత్యు వనంగఁ దాన యై తనర్చె దానపుండు. ౨౯౫
- క॥ ఒండొరుల యొడల్లే తమ కండలుగాఁ గండ లవియ నని యట్లైనన్
గండడఁగి చనిరి కపివరు లుండం దరిలేక యమ్మహోత్పాతమునన్. ౨౯౬
- వ॥ సుగ్రీ వాంగద హనుమ ద్గంధమాదన జాంబవ త్సుషేణ వేగదర్శి మైంద
ద్వివిద నీల గవాక్ష గజ గోముఖ కేసరి హరిలోమ విద్యుద్దంష్ట్ర సూర్యానన
జ్యోతిర్ముఖ దధిముఖ పావకాక్ష నల కుముదప్రభృతు లగు వానరాధ్యక్షుల
జిత్వరుం డగు నాయుంద్రజిత్తు మంత్రతంత్రోపబృంహితంబు లగు ప్రాసశూల
గదాశక్తి పరశ్వధప్రముఖనిశితశస్త్రాస్త్రంబుల నెడయీక తనివ్రొక నడల్చి తక్కు
వార లింక నీవంకం జీమలో దోమలో యనుచు నైన నుడివోని బీరంబుతోడి

వైరంబున వానరుల నటువదియేడుకోటుల లెక్కకుం జక్కాడి యయ్యదనునం
గదనంబుతెఱంగు రంగు గన్నులారఁ గనుంగొనుచున్న రామలక్ష్మణులం
దఱిసి కినిసి భాస్కరశక్తికల్పశరవృష్టిజాలకల్పంబులం బరఁగించి యురవడించి
యార్చు నయ్యవసరంబున.

౨౯౮

క॥ ఆబాణవర్షతతి విద్యాబోధాత్ముండు రాముఁ డలఁతిం జలధా
రాబాహుశ్యంబుగఁ గొని తాఁ బదరక యిట్టు లనియెఁ దమ్మునితోడన్. ౨౯౯

క॥ పరమాద్భుతాయితశ్రీపరతత్త్వము వాఁ డొకండు పాటించునఁటే
పరు లెట్లు పడిన వారల బరు లెఱుఁగ నడంచుగాక పటుసత్త్వమునన్. 300

సీ॥ కంటె లక్ష్మణ వీడు కారాడుచున్నాఁడు బ్రహ్మాస్త్రశక్తిచేఁ బరిధవిల్లి
హరిసైన్య మబ్బంగి నటవట ల్గావించి మనపై నెసంగె నేమము చొలంక
మాటుగొన్నాఁ డతిమానుండు దా నుద్యతాయుధుం డగుచునే యంబరమున
నీతనిసమయింప నీరేడులోకంబు లేక మైనను నోప వీక్షణమున
బ్రహ్మాద త్తవరము బాటించి యి ట్లూరకుంటి నింతవట్టు గంటిపడియు
నాస్వయంభు వక్రగ్యుఁ డమితప్రభావుఁ డద్దేవు మహిమ వలదె తేటపఱువ.

క॥ ఆభగవంతుని నుడికై నే భంగము గాంచి యైన నెక్కొని యట మ
త్ప్రాభవము వెలయఁజేసెద నాభంగికిఁ గూర్చు మీపు నడుకక వత్సా. 30౨

ఉ॥ బుద్ధిమదగ్రగణ్యుఁడవు భూరిబలుండవు నీవు మద్వచో
బద్ధుఁడ వై సహింపుము విపాకశుభోదయ మీవ్యభీక మ
త్యుద్ధతిమై మడంచె నెఱిసొప్పు ననీక మనీకనాథులన్
నద్ధుఁడు గాక పోదలఁచు నాథుని మె చ్చెనయంగ నెంచుచున్. 303

క॥ భువి నొరగి విమోహితులము నివృత్తయుద్ధులము రోషనిర్వృతివిరహ
ప్రవణులము గాఁగ నుండినఁ బ్రవరుం డతఁ డరుగు జయముఁ బడసితి ననుచున్.

ఆ॥ అనుచు నొండొరులు సమాలాప మొనరించి మిన్నకుండ వాఁడు మిన్నువగుల
నార్చి శస్త్రతతుల నన్వారి నొప్పించి యరుగఁదలఁచెఁ దండ్రి కరుస మెసఁగ.

క॥ హరిబల ము ట్లగలించి నృహరిఁ దమ్ముని నొంచి సచివు లలరుచు రా నా
సురవరభుజాభిగుప్త నగరి సాచ్చె నతండు దివ్యకాంతార్చ్యపదా!.

30౬

—♦ ఇంద్రజిత్తుబ్రహ్మస్త్రంబున బద్ధులగు స్వీయుల హనుమద్విభీషణు లరసి యూరడించుట ♦—

ఆ॥ వార లట్లు దెరలి వడిసెడి యుండ దుర్వార మఘచరౌఘ మూరు బేరు
లేని దనఁగ భువి నిలీనంబ కా హరింద్రాంగదాదు లెడలి నట్లుగాఁగ. 30౭

చ॥ అపుడు విషణ్ణ మైన బల మంతయుఁ గాంచి విభీషణుండు స
న్నిపుణుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు వినీతుఁడు రాజతనూజు లమ్మెయిన్

గ్లపితుల కా నడంగుటయుఁ గ్రన్నన నారసి కర్జ మెంచుచున్
గపివరులన్ స్వవాక్కలన గాఢతమశ్చ్యుతులం బొనర్పఁగాన్.

305

క॥ వలనెంచి పలికె ని ట్లని వల దిమ్మెయి ముట్టమునఁగ వలసె నతనిదో
ర్బల మీనాఁ డిటు నెలకొన నలవియె విధిక్యతము గడవ నటిమెడు నెడలన్.

చ॥ తటి యిది గా దటంచుఁ దనతమ్ముఁడుఁ దోడుగఁ జిక్కి నాధుఁ డే

డైట నెటపం గడల్కొనక తీరు నెడం బడియుండ వారి య

క్కటఁ దలపోయఁగావలయుఁ గాన భయంబునవంకఁ బోక యా

తెటఁ నెడలోఁ దలంచి సముదీర్ణత నెక్కొనఁజూడుఁడా ధృతిన్.

300

తే॥ స్రవ్వు యొసఁగిన వరము ప్రసంగమునను నేడు వీఁ డిట్లు క్రాలినవాఁడు బ్రాహ్మ
మస్త్ర మెందు సమోఘ మై యలరుచుండు నసురమాయ నప్రతిహతంబయ్యె మఱియు.

క॥ సన్మానించె న్నరహరి తన్మాన్యాస్త్రంబుఁ దా విధాతృని గరిమం

బున్మానింపందలఁపమి నున్ననులు న్మోహ మొంది రోపమి నెటయన్.

301

తే॥ కానఁ గర్జంబునెడ దొండు గాకయుండ నగు విధానంబున మెలంగనొఁ గడంగి
యనుచుఁ బొలస్త్యుఁ డొప్పంగ నాడు నుడుల సరణి చెవినాట మారుతవరనుతుండు.

క॥ మున్నే బ్రహ్మాస్త్రము సడి సన్న లరసి మన్నవాఁడు సాం గ్రామికయో

గోన్నతుఁ డతం డజునిపై మన్నన న ట్లుండి తెలివిమై నిట్లనియెన్.

302

క॥ ఈవానరసైన్యం బిటు లై వావిరి దక్కి వ్రాల నందటతెఱువుల్

భావింప నూటల సంభావింప న్వలయు మనకు వల నదె యనుడున్.

303

ఉ॥ అంజనగన్ననోముఫలమా! చనుదె మ్మని వానిఁ గొంచు వే

గం జనె నాతఁ డిర్వురు యుగంధరు లుల్కలు దాల్చి యుద్ధభూ

మిం జరియించి రార్తి ధృతి మేకొననీక యడంచుచుండఁ దా

రంజలు వైచుచున్ బడినయాపుల యాపద లుగ్గడించుచున్.

304

సీ॥ కాల్లు చేతులు మస్తకములు దోఁకలు దొడ ల్పెఱికివైచినచెట్ల తెఱఁగు నూప

నురువులు గట్టుచు నురలు నెత్తురువాఁక లలఁతులు గాక దా ర్లాఁకపడఁగ

నెడనెడఁ గొండ లేర్పడి చూడఁబడి నట్లు బలుమేను లొండొండఁ బరఁగుచుండ

సవిధనానావిధశస్త్రజాలంబులు జలజంతుసంతతి సంతరింప

సాగరాఘ మగుచు సాం గ్రామికబలంబు భీమ మసురబాణపీడితంబుఁ

జూచి రల్లవారు స్రుక్కనిపేరాసఁ జూచుకన్నులకునుఁ జొక్కు గదుర.

305

చ॥ అటువదియేడుకోటులు మహాత్ములు వానరు లట్లుగాఁగ వా

రణిముఱి పాటునం బడుచు నానడిరే నెడవ్రొక నెట్టనన్

దెఱఁగుసెడొగదా యనుచు ద్రిమ్మరుచుండిరి జాంబవంతుఁ డి

త్తటి నెటు లున్నవాఁడొ యని తత్పరత న్మన ముత్తలంబుగాన్.

306

- ఆ॥ అట్లు లరయువార లగచరాధీశుఁ దత్తనయు మైందు ద్వివిదు పనసు శరభు
గంధమాదనాహుకగవాక్షనలనీలముఖుల యూధపతుల మొససి కాంచి. 3౧౯
- క॥ నిహతప్రాయుల చూ వీ రహహ విధిచేత యంచు నలజడివడుచున్
ద్రుహిణాత్మజాతు శామ్యద్దహనోపము జాంబవంతుఁ దద్దయు నెదురన్. 3౨౦
- ఆ॥ కనిరి శరశతముల గాసిల్లి తొల్లింటి వార్ధకమ్ము తఱిని వ్రాలఁజేయఁ
గాయ మిట్టు నట్టుఁ గాకుండఁగా నున్న వాని నగవ రేణ్యవరకుమారి! 3౨౧
- క॥ కాంచి దరిఁజేరి పౌలస్త్యాంచత్కులభూషణుండు హ యి ట్లున్నే
మంచి మనిన యాయొడలికిఁ బంచత్వము చెట్ట వ్రేట్లఁ బ్రాపింపదుగా. 3౨౨
- క॥ అనునెడ నమ్మెయిగళరవమున నాతని పలుకుతెఱఁగు మొనయం గని నె
ట్టన నెలుఁగేర్పడ నెలుఁగులవినేత వాఁ డిట్టులనియె విధిసంస్తుత్యా. 3౨౩
- ఉ॥ కన్నులఁ జూడనేర నొడికంబుగ నైర్వతనాథ! నీస్వరా
భ్యున్నతి నూహసేసి యెటులో పరికించుచునున్నవాడ ను
క్తి న్నైరయింపు మంజన సుకీర్తిత పూజ్యుఁడు మారుతుండు నే
యన్న కతాన సుప్రజులొ యాతని దౌ విధ మెట్టు లుండెనో. 3౨౪
- ఆ॥ అతని మేలు విందు నయ్య నాచెవులార ననిన నెవ్వ రెట్టు లైరొ యార్య
పుత్రు లెచట నెట్లు పొడకట్టుచున్నారొ యనవు తలఁప నధిపు నతని తనయు.
- క॥ మారుతిదెస స్నేహంబునఁ బూరించిన నుడి నొడివితె పొసఁగంగఁ ద
త్కారణ మొకింత దెల్పుము గారవమున నన్నుఁ దేర్పఁగాఁ దలఁతేనిన్. 3౨౫
- ఆ॥ అనిన జాంబవంతుఁ డనియె నయ్యది వినుమయ్య యాతఁ డున్న హత మహతమ
యతని కొండు వుట్ట నైన నందఱ మున్న నిర్హతులమ యిదియె నిర్ణయంబు.
- ఉ॥ మారుతునంతవాఁడు ప్రథమానబలుం డతఁ డగ్నికల్పుఁ డీ
తీ రని వాని బీర మనిఁదెంపు వచింపఁ దరంబె యాఘనుం
డారభటిం బొనర్ప జగ మంతయు జంకు సురారు లెంతవా
రూరక పల్కుప ల్కనక యోజఁ దలంపుము తత్ప్రభావమున్. 3౨౬
- ఆ॥ జీవితాశతోడి సిరిగాంతు మాతనిఁ దెలుపు మనిన వరుస మలసి హనుమ
సర్వవృద్ధుఁ డతని చరణయుగ్మముఁ గొని నియతి మ్రొక్కెఁ దాత!నే నటంచు.
- క॥ ఆహనుమని వాక్యము తన యూహంగొని శరకృతార్తి నురవడఁగియు ని
ష్టాహ బ్రదికితి మిఁక సందేహము లే దనుచుఁ దెలివి తేట చొలంకన్. 3౩౦

—♦ జాంబవంతుఁడు హనుమంతు నోషధుల దేరంబనుచుట ♦—

శా॥ రావోయీ కపిసింహమా! కృతములన్ రారాపులే కుంటివ్రో
యీ ? వీ రెల్లరు నీసఖు ల్ధరణిపై నిట్లున్నవా రుద్ధతిన్

లేవోయీ మనుపంగ విక్రమము నుల్లేఖింప నౌ వేళ ను

మేవారు న్మెఱయంగ నేరకుకదోయీ యిట్టికర్తంబునన్.

330

క॥ అని మేలున కెనయింపంగ ననీకములకుం బ్రహర్ష మందీయంగ రా

మనరాధిపు సానుజు ధృతి మనుపన్ నినుబోల నొకఁడు మహిలోఁ గలఁడే.

అ॥ ఎల్లవారిఁ జేయు మిత్థతెజా విశల్యులను సాదితులుగ నున్నవారు

తఱియు నిదియ నీదు దర్పంబు సఫలంబుగా నొనర్ప నగుము కడిమినెఱవ.

సీ॥ మున్నీటి పైపైని మొనయు ముత్తరమున కొ మేలిమార్గమ్ము నధిగమించి

మునుమున్న హిమవంతమునుఁ గనుంగొను మది నగములలో సమున్నతవిభూతి

గాంచు మత్యుచ్చంబు కాంచనం బటమీఁదఁ గైలాసమువభము ల్గనుము కడఁగి

యారెండుకొండల యంతరాంతరమునఁ బరఁగు మహావధిపర్వతంబు

కన్నుదోయికి వ్రేఁ గౌ ప్రకాశకలన ననుచు తచ్చీరమున నొప్పు నలుదెఱఁగులు

గలుగు తీఁగెలు సంజీవకరణి మున్నుగాఁ బ్రసిద్ధపదా ప్తి జగమ్ము వొగడ. 331

వ॥ మఱియును విశల్యకరణి సౌవర్ణకరణి సంధానకరణియు నను నమ్మాడును సంజీ

వకరణితోడివ యై తనరారుచుండు నన్నాల్గును నాల్గుచందంబులం దేటపఱుపం

దగినయవియ. యమ్మేలియాషధమ్ముల నేర్పఱించికొని తెచ్చి నీదు బాంధవుల

కిందఱకుం బ్రాణదానంబులు సేయ నియ్యకొను మని యర్థించి తత్తలక్షణం

బుల నెల్ల సవిస్తరంబుగా వివరించిన.

332

చ॥ హనుమఁడు తద్గురూక్తి వినినంతనె సంతస మావహిల్లఁ బ్రా

క్తనము తమంబు వీడ బలదర్పజవోన్నతు లుల్లసిల్లఁ దో

యనిధి ప్రవాహవేగముల నట్లె ప్రపూర్ణుఁ డనం దనర్చె నె

ట్టనఁ గని వేలుపు ల్మఱి గడంగెఁ ద్రివిక్రముఁ డంచుఁ బల్కుఁగన్.

333

క॥ అచలతటాగస్థుండు వనచరోత్తముఁ డపుడు చూడ ననిచె ద్వితీయర

బచలోత్తంసంబో యన విచికలగంధీ! ప్రయాణవేగితుఁ డగుచున్.

334

క॥ హరిపాదవినిర్భగ్నము ధరాధరము గూలఁబడె బ్రథమసాధ్యం బౌ

పరుసునఁ గన నై యాతని సరభసవృత్తి కది యెంత సారసగమనా!

335

సీ॥ శృంగము ల్మీలలు విశీర్ణంబు లైపడెఁ బాదపౌఘము వ్రాలి ప్రజ్వలించె

గాలూనలే రైరి కాననౌకసు లందు ధరణి యట్టి ట్టగు సరణిఁ దోఁచె

లంక సాశంక యై లావణి పో నయ్యెఁ గూలె గృహద్వారగోపురములు

ఘూర్ణిల్ల గుహలెల్లఁ గొనకొనె నర్ణవం బఖిలభూతంబులు నదరెఁ బెలుచఁ

దననిపీడనంబు గొనఁబోల దిది యిప్పు డనుచు మలయశైల మాక్రమించె

నాతఁ డెట్లు లెంచ నది యట్లె యకౌఁ దనతలఁపు మలఁచు పనియుఁ దరమె విధికి.

ఉ॥ కందర తెన్నియో పొనరఁగా సురసిద్ధమునీండు లప్పర
స్సుందరు లెందఱో నిలువఁ జూడ్కుల కింపులు నింపు మేలి ని
ష్యందములున్ లతావలయసారససారసరశ్శతంబులున్

బొం దగు శాఖిబృందములుఁ బొండుము లై తనరం గనంగ నై. 380

తే॥ మేరుమందరములుఁ దనమేలు వడయునే యటంచు హసించుచు నెసఁగి షష్టి
యోజనోచ్చిత మయి సిరు లొప్ప మలయు మలయగిరిపైఁ దనరై నమ్మానితుండు.

మ॥ పెనిచె నే నగరాజ మూఁగ స్వగతు ల్పొపేద నిట్టట్టుగా
ఘనసంకాశుఁడు వాఁడు నెమ్మనమునఁ గాఁకొన్న యర్థంబె నె
ట్టన నొండెద్దియుఁ దోఁపనీక నెఱితోడ స్వీకృతై ప్రాకిడన్

బొనరింపన్ సుర లాదరంబునఁ గనన్ బూర్ణక్షమోదాత్ముఁ డై. 381

తే॥ పాదముల గిరి నడఁచెఁ దత్పాదపముల గములు దొలంగ దర్పము సెలంగ
నారై వహ్నిముఖం బట్టి డౌ ముఖంబుఁ దెఱచి యరచెడి రక్కసు లటచుచుండ.

ఆ॥ అద్భుతంబు వాని డౌ నినాదము విని లొకలోనివారు శంకవొడమ

నింక నెట్లు లాదు మేమో యనుచుఁ గా ల్గదల్పరైరి భూమిధరకుమారి! 382

తే॥ రామునకు మొక్తై మారుతి భీమవిక్రముఁడు మనంబుననిడి భక్తి మొనయుదేరఁ
బరమము తదీయ మర్థంబు పరఁగ నాపరంతపుఁడు గూర్చెఁ బ్రాభవప్రకమమున.

సీ॥ భోగిభోగాభ మా భోగంబు పైకెత్తె శక్రుఁ డెత్తిన జయస్తంభ మట్లు

పృథ్విఁ దాల్చినపోలె వె న్నొకించుక వంచె శేషు నుల్లాఘుని జేయఁగడఁగి

సలిపె వీనుల నికుంచన మాంతరుం డైన విధి దెల్పు విధులెల్ల వినఁగ ననఁగఁ

గాల్తు ముజ్జగములు గడలో ననియె వివృతాస్యంబు బడబాస్య మాఁగి నెఱయ

మెట్టై నమ్మెట్టు పౌలస్త్యు మేలిగెల్పు మగసిరి యడంగు నని తెల్పుమాడ్కిఁ గ్రుంగ

నెగసెఁ గుప్పించి రాము సమిత్తతేజ మంతట నెసంగు నిట్లని యనిలసుతుఁడు.

ఆ॥ ఊరుబాహువేగ ముదతంబుగ నుభయాగములును శిలలు నచటనున్న

సత్వములునుఁ దోడఁ జనుదేరఁ జనె నవి యవల నుడిగి జలములందుఁ బడియె.

క॥ ఉరగేంద్రదాయితములు ప్రత్యర్థిఘ్నములు గరుడవీర్యుఁ డాతనిభుజముల్

పరఁగె నివి నరుగునెడ విజయరమాప్రతిహారతోరణాంకము లనఁగాన్. 383

మ॥ నగరాజంబును మేరువుం బెరయు సన్నాహంబులం దిక్కులున్

గగనంబున్ హరియింపఁగా నగుచు నిర్ఘాతోగ్ర వేగంబునన్

దగలైప్పుం జనె విష్ణుపాణితలము క్తం బైన చక్రం బనన్

దగి వీచిస్ఫురదాఢ్యసత్త్వము సముద్రం బొంట వీక్షించుచున్. 384

చ॥ పురవరము జ్ఞానాంతములు పుణ్యనదీనదము ల్తటాకముల్

సరసులు సారసాఢ్యములు సద్వనరాజములుం బ్రశస్తభూ

ధరములుఁ గాంచుచుం జనియెఁ దండ్రునిఁ బోలినవాఁడు వేగముం

దరయొకయింతలేని బలమందుఁ బరాక్రమందుఁ బోల్పఁగన్.

370

తే॥ ఆతఁ డాదిత్యపథ మట్టు లాక్రమించి జవనుఁడు గతక్లముఁడు సత్త్వసహితుఁడు నయి
మారుతుఁడె యన నరుగుచో మారుతయ నె చూప రేఖావిలాసనిరూఢి కడఁగి.

క॥ దెస లెల్ల శబ్దకలన న్వసమఱఁ బూరించుచుం బ్రవగశూన్యులుం

డసదృశము జాంబవంతుని ప్రసంగముం దలఁచుకొనుచు బలురయ మొప్పున్.

క॥ చనిచని హిమవంతముఁ గనె ఘనుఁడు హనూమంతుఁ డెలమి గౌరవమునుఁ జ
య్యనఁ దోఁపఁ దద్విశేషము లనుపద మరయంగఁ గాంచె నధియోగమునన్.

శా॥ నానాకందరనిర్భరస్మృతీసరిన్నంద్యంబు పుణ్యాపుర

స్థానగ బచ్చతరాభ్రసంచయనికాశద్వ్యోతమానాత్మనం

గానంత్యమ్ము నగేంద్ర మాశ్రమశతవ్యాసద్ధ మత్యుత్తమ

శ్రీనిత్యమ్ము సురర్షిసేవితము నర్థిం గాంచి సంతృప్తుఁడై.

378

తే॥ వాఁడు మహనీయముల దానివరుస నరసెఁ బుణ్యపదముల చాలు నప్పొలముమేలు
నవల నుపదిష్టము విశిష్ట మధిగమింప సంతరాంతరదృష్టిమై నరుగుచుండె.

వ॥ బ్రహ్మకోశంబును రజతాలయంబును శక్రకాలయంబును ద్రుదశేర్ర పరమోత్తంబును
హయాననంబును దీప్తం బగు బ్రహ్మశిరంబును వివస్వత్కింకరవిశ్రమస్థలంబును
వజ్రాలయంబును వైశ్రవణాలయంబును సూర్యప్రభవంబును సూర్యసిబంధనం
బును బ్రహ్మసనంబును శంకరకార్ముకంబును నసుంధరానాభిప్రదేశంబు ననం
గల మహాస్థలంబుల సందర్శించుచుం బోయిపోయి గమ్యస్థానంబు దలసి మురి
యుచు న్నెఱసి ముందట.

379

తే॥ అగ్ర్యకైలాసహిమవచ్చిలాంతరమున మేలి కాంచనశైలమ్ము మేలనమున

దీప్తసర్వాషధీసంప్రదీప్త మగుచుఁ దనరు నోషధిపర్వతేంద్రమ్ముఁ గాంచె.

తే॥ కాంచినంతనె జానకీకాంతచరణ నలిననిష్యందమకరందనందితాత్ముఁ

డగుచు నగధీరుఁ డమ్మారుతాత్మజుండు విస్మయంబందుచు నె తత్సవిధము దొరసి.

క॥ అనలస్ఫురణలు పెల్లుగఁ దనర్చు ఋషభాఖ్య మాషధనగం బిడె యం

చు నవీనోత్సాహంబున మొనకొనుచుం దాని తత్త్వముం బేర్కొనుచున్.

379

తే॥ యోజనసహస్రములు దనయోజ గడచి యోజమున నొప్పు నద్దాని నొరయగాంచి
యాజయార్ధి మహాషధు లందు వెదకె నాజిబోధితలక్షణాభ్యాస మమర.

380

ఉ॥ వాసవదూతసూతి యనివారితుఁ డై యటఁసొచ్చి చిత్రవి

న్యాసములం బ్రవర్తిలుచు నాలతలం బరికించుచుండ వ్య

త్యాస మొనర్పఁ బూని తమయంతన తామె యదర్శనంబునం

బో సమకట్టి యట్లగుడు బుద్ధిమదగ్రణి యాగ్రహంబునన్.

380

క॥ కన్నుల నిప్పుక లెగయఁగఁ గన్నదె కా న్పట్టు దెరలఁగాఁ జూచిన దా
నన్నగము చెయిద మోర్వక యన్నాలీకాసనాభుఁ డపు డి ట్లనియెన్

ఆ॥ ఏమి యిదియె యిట్లులే సువినిశ్చితం బయ్యెనే త్వదంతరంగమునను
రాముపైఁ గృతానురాగుఁడ వై కాక తలఁగి తీవు శ్రేయ మొలయవొక్కొ.

మ॥ ఘనమద్భాహుబలాభిభూతుఁడవ యై కంపింపఁగా నిప్పుడే
పొనరింతుం గను మంచు భూధరసముమ్భాతంబు శృంగంబు కాం
చనజుష్టంబు సధాతుసంచయము ప్రాంచన్నాగ ముచ్చాగ మొ
య్యన బల్మిం బెకలించి యె తై నచలం బల్లాడ నుల్లాసి యై. 3౬౪

క॥ జ్వలితాగ్రసానుకూటము కలితౌషధిఝూట మన్నగము జంజాటం
బలవోక దాల్చె సుర లసురులు మున్నుగఁ ద్రాస మెనసి బ్రుంగుడుపడఁగన్.

ఉ॥ రోహణశాఖిశాఖిఁ గొని రూఢిమెయిం బటతెంచు తాత్ప్ర్యనిన్
సాహసవృత్తి వేగము ప్రసంగములన్ సరిపోల మిన్నుసం
దాహరివర్యఁ డ ట్లెనయ నంబరచాచులు సన్నుతించి రు
త్సాహము మీఱ మ మ్మితఁడు చాలి భరింప జనించె నం చొగిన్. 3౬౫

క॥ భాస్కరనిభ మగశృంగము భాస్కరమార్గమునఁ గొంచుఁ బటతేరంగన్
భాస్కరవిభుఁ డొప్పెం బ్రతిభాస్కరుఁ డతఁ డనఁగ నుదితభాస్కరతేజా!.

ఉ॥ శైలము భాస్వరం బనిలసంభవుఁ డోజ ధరించి పైల్చె స
జ్వాలసహస్రధార మగు చక్రముఁ దాలించి విష్ణుఁడో యనన్
బోలెఁ ద్రివిక్రమాకృతియుఁ బుష్కరమార్గగతిన్ సమాగతిన్
జాలఁ బొసంగె సర్వజయసారరమాసహయోగశక్తియున్. 3౬౬

మ॥ హరిముఖ్యు ల్లరివర్య వానిఁ గని నిర్ద్రావంబులం దార్చి రా
స్వరువేగుం డటు వారిసంబరము సంభావించి తా నున్నత
స్వర మొప్పారఁగ నార్చె నింతయును సంసక్తంబ యై పేర్చినన్
సురవైరు ల్దిటవేది తా రటచి రస్తోకస్ఫురత్ప్రాసులై. 3౬౭

—♦ హనుమంతుఁడు తెచ్చిన యోషధుల గాలి సోకి రామలక్ష్మణులు స్వబలముతోఁ దెప్పిరిలుట —

ఆ॥ అమ్మహాత్ముఁ డరిగి హరిసైన్యమధ్యంబునందు శైలరాజ మందు డించె
మహిత మార్తిహరము మహిధరశృంగమ్ముఁ బరఁగ నందఱకునుఁ బ్రణతుఁ డయ్యె.

క॥ ప్రణయి విభీషణుఁ బరిరంభణమునఁ బడితుమ్మఁ జేసెఁ బ్రాజ్ఞుఁడు విలస
ద్గుణుఁ డంజనాతనుజుఁ డీక్షణతతులం గ్రోలి రతని సకలహరీంద్రుల్. 3౬౮

ఆ॥ గంధవహసుతుండు కడిమిమైఁ దెచ్చిన యమ్మహాద్రికూటమందు గలుగు
నోషధుల సుగంధ మొలసినమాత్రనే యెల్లరుం బ్రబోధ మెనసి రబల! 3౬౯

- క॥ ప్రహతులు నిహతులు ననఁ జన దహమహమిక గదురఁ దేటి యాయోధనధూ
ర్వహు లై యందఱుఁ బరదుస్సహతేజమునం దనర్చి పరఁగిరి తరుణీ. 323
- మ॥ శరశల్యంబులు వీడ వర్ణము ప్రశస్తం బై తగ్గ సంధులున్
వరసంధానము లై మహాజములు నై వర్తిలఁగా గంటు లె
ల్లరుజ లోవ్వు సుఖసుప్తు లట్లలరు లీలాభేలనోల్లాసముల్
తరము స్మీఱఁగఁ దెల్పిఁగాంచి రచటం దార్కొన్నవా రొక్కటన్. 324
- ఉ॥ మానవరాజపుత్రు లతిమానుష మా పవమానసూను స
న్మానితవీర్యసార ముపమాకృతిదూర మటంచు భావసం
ధానము లొప్ప మేలుగని తద్దఁ గవుంగిటఁ జేర్చి రాతనిన్
జానరొ యామహామహము జాల్పడె మూఁడుపొలాల నత్తటిన్. 325
- ఆ॥ మున్నుఁ జనిన సోకుమూఁకల నెప్పటి కపుడె సాగరంబునందు వైవఁ
బనిచె నసురవిభుఁడు పరఁగదు రక్కసిపీనుఁ గొక్కటియునుఁ బేరునకును. 326
- క॥ కావునఁ గపులకె యాసంజీవని మే లొదవఁజేసె సిరి దక్కునె యే
కావరున కైనఁ దన దా భావము కర్మమును గూడి పరఁగుచు నుండన్. 327
- ఉ॥ అంతట రాము నానమెయి నాహరివర్యుఁడు సంతసంబునన్
స్వాంతము వొంగ నయ్యసురసమ్మతి గ్రుంగ నహార్యశృంగ మ
త్యంతరయంబునం గొని తదాస్పదసంస్థ మొనర్చి వచ్చె శ్రీ
మంతు ననామయుం డగుచుఁ జెచ్చెరఁ జేరి భజింప భావినీ. 328

—♦ సుగ్రీవుఁడు లంకం గాల్పించుట. ♦—

- తే॥ అత్తటిఁ బ్లవంగమేంద్రుఁడు హనుమఁ గాంచి యర్థమగు కార్యమొంచి రామాప్తి
యిట్టులనెఁ దేజ మొప్పార నెలమి మీఱ రాజసంబునఁ బర్వతరాజతనయ! మించి
- ఆ॥ కుంభకర్ణుఁ డడఁగెఁ గూలిరి కొడుకులు మాయలానిఁ బెట్టి మాటుపడిన
వాఁడు పొలసుదిండితేఁడు కడంకతో రాఁడు కదలి యిది దిరంబనుమ్ము. 329
- క॥ కావున లావరులెల్లం దేవునియానతిన యిపుడె తెరలని యుల్కల్
గావించుకొనుచుఁ జనుఁడా కావరుపురిఁ గాల్ప నౌ ప్రకారంబునకున్. 330
- మ॥ అనునంతం గడక నిశాముఖపరం బౌ రౌద్రకాలంబునన్
హనుమన్ముఖ్యులు వల్లె యంచుఁ జని రస్తాశంకు లై లంకపైఁ
గనదుల్కాశతము ల్గడల్కొనఁగ రక్షసైన్య మారక్షగం
బనివార్యంబు క్షణంబునం దెరలి యాయాదిక్కులం బోవఁగన్. 331
- తే॥ శ్రీపురాట్టప్రతోలికాగోపురములఁ జర్యల మహాగృహములఁ బ్రాసాదములను
వెదకి వెదకి తవిల్చిరి విశ్వమూర్తి నాహుతాశనుఁ గపులు హృష్టాత్ములగుచు.

- క॥ కాల్పందోడరే ననల్పుఁడు కల్పాంతాకార మొప్పఁగా హుతవహుఁ డా
కల్పోజ్జ్వల యప్పురిపైఁ కల్పితధృతి నెంత దలఁచి కన్నిడినాఁడో. 358
- సీ. షర్వతాకారము ల్పాసాదము ల్గూలె హరిచందనాగరు లలఁతిఁబోయె
నాణిము త్తియముల పోణుము ల్సెడె పొడులయ్యె వజ్రప్రవాళాదిమణులు
తొమకొ శేయము సమసె దు మ్మట్టు లై వివిధావికౌర్ణము ల్విధము సెడియెఁ
గాంచనాస్పదములు గరఁగి నీరయ్యె నానాసన్ని వేశము ల్నవయఁబాటెఁ
దుమురుగాదొడంగెఁ దునిసి యాయుధవర్మబాణఖడ్గవాజిభాండహస్తి
కక్ష్య లరదములు వికస్వరములు క్రోఁతిగములవాండ్రు లంకఁ గాల్చునపుడు.
- క॥ గొడుగులు సిడములు చామర లడరెడు వైయాఘ్రరోమజాండజముఖముల్
పొడిపొడిసేసెఁ గృశానుఁడు దడయక తత్సఖుఁడు దెసలఁ దార్చెం గడఁకన్.
- క॥ వివిధగృహచ్ఛందంబుల సవిధంబునఁ గాంచి యెగసి సత్వరుఁ డై పె
ల్లవియ దహించెను దివిజప్రవరుఁడు పవమానహితుఁడు పంతం బలరన్. 352
- శా॥ స్రగ్ధామాంబరధారు లంచితతనుత్రాణు ల్మదవ్యాపృతుల్
దిగ్దంతిప్రతిము ల్చలాక్షు లబలాతిస్నేహసంసక్తు లా
యుగ్దర్పు ల్ప్రతిఘాఢ్యు లాయుధధరు ల్వాఘ్రాన్నపానేచ్ఛులున్
బ్రాగ్దివ్య లృతము ల్సహస్రములుగాఁ బా లైరి తద్వహ్నికేన్. 355
- ఆ॥ సెజ్జలందుఁ గొమలఁ జెంది నిద్రించువా రార్తు లగుచు నటచునట్టివారు
దెరలు సుతులఁ గొంచుఁ దెరువున పైడువారు మడిసి రగ్నిమహిమ మఱియు నెఱయ.
- తే॥ సారవద్గుణగాంభీర్యసంతతములు
హేమచంద్రార్ధచంద్రసమీడితము ల
మూల్యములు చంద్రశాలాఢ్యములు దహించె
దహనుఁ డప్పురి గృహములఁ దడవితడవి. 350
- ఉ॥ చిత్రగవాక్షము ల్మణివిచిత్రము లాస్థితభానుబింబముల్
సూత్రితవల్లకీనిచయసుస్వనబద్ధిణనృత్యకృత్యస
త్పాత్రవిశేషభూషణవితాననినాదసముచ్చితంబు ల
ట్లాత్రముపా లొనర్చె శుచి యద్రుసకాశపురీనివేశముల్. 351
- క॥ జ్వలనపరీతము లగుచుం బలుతోరణవితతు లపుడు భాసిత విద్యు
త్కలనల ఘర్మాంతగతాత్యలఘుజలదజాలకముల యట్లు సురూపా. 352
- క॥ అనలావృతముల యగుచు భవనరాజము లవనిపైనిఁబడె నొయ్యన న
య్యనువున వజ్రధరాశనివినిహతగిరికూటములకు వియ్యము లగుచున్. 353
- ఆ॥ దహ్యామాన లగుచుఁ దద్విమానాగ్రప్రస్తు లలస లైన సుందరాంగు
లస్తభూషణులు నిరస్తవస్త్రులుగ హాహారవంబు లొప్ప నడలి రార్య. 354

- క॥ నిర్దహ్యమానములు జ్వలనార్దితములు తద్విమానహర్యము లొప్పెన్
నిర్దరదీప్తాషధివననిర్దిష్టహిమాద్రిశిఖరనివహము లనఁగన్. 3౯౫
- ఆ॥ అంటఁగాల్చుచున్న యనలుని శిఖలు పైఁగమ్మ హర్యరాజి గానిపించె
నల్లనాఁటిరాత్రియందు సంపుష్పిత యా పలాశవనిక యనఁగ నగజ!. 3౯౬
- ఆ॥ హాస్తిపకు తెడల్ప హస్త లశ్యాధ్యక్షు లట్లు లలమి విడువ నశ్వములును
దెరల లంక నెఱసె దిష్టాంతసంభ్రాంతసత్త్వ మర్ణవంబు చందమునను. 3౯౭
- క॥ ముక్తం బశ్వముఁ గని నిర్ముక్తము గజ మడరుదోప మొనకొనె బాటన్
రక్తిసెడఁ బఱచె నశ్వ మసక్తము గజ మరుగుదేర సంభ్రమ మొదవన్. 3౯౮
- క॥ ఆససెడఁ గాలు నప్పరి భాసముదీర్ణ యయి యర్ణవము జలముల ఛా
యాసంసక్త యగుడు నది యాసంగతి రక్తి నెఱయ నై యొప్పెఁ జెలీ. 3౯౯
- తే॥ ఒక్కగఁడెలోనఁ గ్రోతుల యుక్కివమున దీప్త యప్పరి వహ్నిసందీపిత యయి
ఘోరలోకక్షయాగ్నిప్రకోపమునఁ బ్రదీప్త యైన వసుంధర తెఱఁగుఁ గాంచె.
- తే॥ ధూమసంవ్యాప్త మనలసంధుక్షితంబు నైన నారీజనంబు బిట్టడలుచుండ
నాస్వనము పదియామడ లాక్రమించి మించి వినఁబడె వినువారు మిడిసిపడఁగ.
- ఆ॥ దగ్ధకాయు లైన దానవు లపరులు వెలికిఁబాట నఱిమి వెడలనీక
యురువడంచి రాయుయుత్సువు ల్లరివరుల్ హరిహరీ విధీచ్ఛ యాఁగవశ మె.
- తే॥ రక్కసుల యటపులు వానరప్రవరుల యార్పు లొక్కట భూనభోభ్యంతరమ్ము
దెసలు కీలాలరాశి పృథ్వియునుఁ బిక్కటిల్లు ప్రతిఘోషము ల్గార్ప నుల్లసిల్లె.
- ఉ॥ అంతట రామలక్ష్మణు లహర్పతితేజు లశల్యులున్ వినం
భ్రాంతులు నై మహామహిమ పాదుకొనన్ దెఱవెంచి రక్కసుల్
చింతలపెల్లున న్మునిఁగి చేడ్పడ స్వీయశరాసనంబు ల
త్యంతరయంబునం గొని రయం బిదె యం చనురారు లుబ్బఁగన్. ౪౦౪
- క॥ ఉత్తమము ధనువుఁ గొని లోకోత్తరచరితుండు రాముఁ డురుగుణకర్షం
బత్తఱిఁ గావింపంగ వియత్తలమున ఘోరతుముల మారవ మొదవెన్. ౪౦౫
- క॥ బన్నములకుఁ దోడే నని పన్నె భయానకము దైత్యపఙ్క్తులు దెరలన్
మున్నెగయు నాదయుగ్మము నన్నిర్ఘోషమ్ము గడచి యడరుచునుండన్. ౪౦౬
- తే॥ వేదమయ మదె యిది పొం డవేలవిభవు భవు శరాసనమునఁ బేర్చు పరిధవ మని
రాముఁడె పురారి యనియుఁ గీర్తన మొనర్చిరమరవరు లెల్ల సానందు లగుచు మగువ.
- ఆ॥ ఉభయపక్ష్యరావ ముత్కట మద్దానిఁ గొని మహాత్ము రాము గుణరవంబు
భూనభోంతరంబుఁ బూరించె దెస లొంటఁ బసలువీడి బీటవాట బాల!. ౪౦౭
- క॥ కార్ముకముక్తశరమ్ములు కార్మణములు తత్పురమ్ము ఘనగోపురమున్
నిర్మలమద్గిరిశిఖరసధర్మము నడలించి త్రోచె దరుణీమణిరో. ౪౦౮

ఆ॥ మహితు బాణములు విమానరాజంబుల హర్మ్యతతుల గృహములందు నెందు
నెడము లేక నిండు టెటిఁగి సన్నద్ధు లై రసురవరులు సంభ్రమాత్ము లగుచు.

క॥ ఆసంరంభం బెగువఁగ నాసలు విడనాడి వార లాయితపడుచో
నాసంజిత యశా శర్వరి యాసందున రౌద్ర యనఁగ నై యొప్పె సఖి. ౪౧౧

శా॥ ఆసన్నోన్నతమై తనర్చెడు ప్రతీహారమ్ము హారమ్మునం
దాసన్నాసుల గెల్వ నిల్వ నగు డయ్యంబోక యావీఁకకుం
గాసంతేనిఁ దలంగు నాతనివధం గాంక్షింతు నంచుదత్తి
బాస న్నెక్కినఁజేసె భానుజుఁ డనర్వాచీన యా సేనకున్. ౪౧౨

ఆ॥ రాజవదన! వారు రాజశాసనదూషకత్వ మంది యొండుగతికిఁ బోవు
వారలట! మహాల్క లారూఢిఁ గరముల నెఱయ ద్వారరోధనిహితు లైరి.

—♦ సపరివారు లైన కుంభనికుంభాదుల తుములఁచుద్దము ♦—

క॥ వారల యుద్రిక్తత కనివారణరావణమదాంధవారణము మదిం
బూరించెఁ గోపవహ్నిస్ఫారశిఖావితతు లొంట సంభ్రమ మొదవన్. ౪౧౪

క॥ జృంభణవిత్రోభణసంరంభములన్ రూపుదాలెచ్చ రౌద్రక్రోధా
రంభక మిదె యన జగముల స్తంభింపంజాలు మన్యుదర్పము మహిలా. ౪౧౫

వ॥ కుంభకర్ణాత్మజాతులు ప్రథితసంరంభులు శుంభద్బలోదీర్ణు లుచ్చైశ్శరవిద్యా
నిగుంభులు నగు కుంభనికుంభులం గాంచి మీర లిప్పాట నరిపాటనంబునకుం
గడల్కొని యూపాక్షశోణితాక్షప్రజంఘకంపనులుం దోడరా వీడరాని యలుకం
బలుకదనంబునకుం బోక బలుకదనంబునకై యడరారుచున్న యాసన్నంబు
లగు బలంబుల మహాబలప్రతిబలంబులం గొని చని జయముసిరిం జేకొని రా
నగుదురుగాత మని దీవించి యానతిం గావించిన నిర్దిష్టప్రకారు లవ్వీరులెల్ల
నొక్కపెట్లునఁ జెలియలికట్ట దాటి యురవడించు సంద్రంబులభంగి సాంద్రనిన
దంబు లొప్పార నిష్పారంబు లైన పూరంబుల యట్టు లగు పరివారంబులతోడఁ
బ్రజ్వలితాయుధు లాదొర లాయోధనంబునకుం దరలునయ్యెడ నెడయాని
మేనికాంతులకుం గాంతు లగు తులలేని భూషణద్యోతంబు లనపేతంబులుగా
నభంబు సప్రభం బానరింప నిలింపగిరు లన గిరులుకొను హరివరులును స్వాభర
ణమణిగణజాలావేలకరస్థోల్కాజ్వాలాభీలాభలుం గడలుకొన నురవడింపం దత్తా
లోపనతతారాతారాధిపసముద్యోతితస్ఫురణలుం దోడువడం బ్రజ్వలజ్వలనంబు
లగు నివేశంబుల ప్రతిబింబప్రవేశంబులం బారావారంబు తరంగంబులు సారం
గంబులు నొక్కండుగా వెలుంగుల కనుంగు లగుచుండం దండోపతండంబు లై

- నిండురు నిరమ్మదంబులకుం బండురుగా ద్యావాపృథివ్యంతరంబు నిరంతరప్రభాఽ
సమానం బై భాసమానతేజోరాశి వాసిం గనుపట్టునట్టిసమయంబున. ౪౧౬
- మ॥ ధ్వజరాజద్రథరాజ హ స్తితురగోద్యత్న త్రిసంపత్తి నా
రజఘోషేతము భీమతోమరగదాప్రాసాసిశూలాసితం
బజరోల్లాసనిరాసకారణ మమర్త్యద్యేషిపైన్యంబు దు
ర్వృజినం బట్టులు దాఁకె వానరుల నుద్వృత్తిం గురంగేక్షణా. ౪౧౭
- ఉ॥ కింకిణికాసహస్రరవకీర్ణదిశార్ణవ మా త్తకార్ముకా
స్త్రాంకగుణస్వనంబు జలజాదినినాదవినోదితాంబుభృ
త్సంకులగర్జితోర్జితము సారసుగంధిలగంధమాల్యస
ర్వంకషగంధవాహ మమరద్విడనీకము వీక్షఁ బైకొనక. ౪౧౮
- క॥ శూరజనాకీర్ణం బతిఘోరం బవు దాని లెక్కఁగొనక ప్లవంగో
దారబల మార్చుచుక సమిదారంభ మొనర్చెఁ గడఁక నయ్యైవిధులక. ౪౧౯
- ఆ॥ జవ మెసంగ రాక్షసబలంబు సబలంబు నరిబలంబు నటుమునపుడు శాల
భంబు పావకాస్యపద మాప్తి జొరఁబాటు తెఱవ కానిపించెఁ దెఱవ!వింటే.
- ఆ॥ మెఱసె మిగుల భుజవిమృష్టపుష్టాశనిపరిఘ మగుచు దైత్యవరబలంబు
తొడరి యప్పుడపుడు దొలుకారుకార్యబృగమికి నీడు గాఁగఁ గంబుకంతి!.
- ఉ॥ మత్తత మీఱ నుత్సుకత మై గలుపాట యుయుత్సువు ల్కపు
ల్ల తటపాటునం దరుశిలాతతులం బ్రహరించి ముష్టులక
మొత్తి యిలాతలాగ్రమున మోది నిశాచరులన్ హరించి రు
న్మత్తుల కారె వా రెదిరి మార్కొని పోరెడు తీ రెలర్చినక. ౪౨౦
- తే॥ కోసి రసులఁ దల ల్కతమోసి ఖండితోసి యనుచు హరుల గిట్టి యాసురు లిలఁ
ద్రోసి రవ్యానిఁ గొని నిహతోసి మారితోసి యనుచు నె వార లయ్యాసురులను.
- ఆ॥ చెవులు గొటికి తలలు చేడ్పడఁ బిడికిండ్లఁ బొడిచి యవయవములు పొడులు గాఁగ
తాలు వైచి యార్తి జాలుకొనంజేయ నడఁగిమడఁగె రాక్షసాఘ మపుడు.
- తే॥ కపిబలములోని మేటులు గదిసి రక్కసులఁ గసిమసంగి రొడవులు సాలయ మెదిపి
హరులఁ దెగఁజూచి రట్టు లయ్యసురు లసుల ఘోరరూపంబు లొప్ప సంకోచ మెడలి.
- క॥ తొడరి తనుఁగొట్టఁ దటి వేచెడువానిం గొట్టె నెదిరి సేడ్పడవైవం
దడవునతనిఁ బడవైచెఁ దెగడఁజూడం దెగడఁ గొఱుకఁగడఁగం గొటికెక. ౪౨౬
- ఆ॥ పొడువు మను నొకండు పొడుచులేరా యను నొండు పొడుచుచుంటి నూరడిల్లు
మను నొకొండు మిన్న కలయిక నొందెదవోరి యనును గొండాకొండు వొడుచు.
- ఉ॥ వస్త్రవియోగ మెంచ రపవల్గిత మెన్నరు ప్రాసముఖ్యశ
స్త్రాస్త్రలయంబుఁ బేర్కొన రయత్నసపత్ననిమిలనాస్త్ర మా

- శాస్త్రమువంకఁ బో రెదిరి సావక వీడరు పోరు చర్మపుం
భస్మిక లాడు నాట కనుబద్ధమునాఁ దగె యుద్ధ మత్తటిక. ౪౨౮
- క॥ పదిపదు లేడేడులు నని పొదులుపొదులు గాఁగఁ గపులఁ బొరిగొని రసురుల్
పదిపదు లేడేడులుగా గుదిగూర్చుచుఁ గూల్చి రట్లై క్రోతు లసురులక. ౪౨౯
- ఆ॥ స్రస్తకేశవసన మస్తవర్మధ్వజ మగుచు నడరు రాక్షసాఘ మాఁగి
కోలుపులుల యట్లు కోల్తలసూపి రాఘోరసంక్షయమునఁ గ్రోతివాండ్రు.

—♦ అంగదుఁడు కంపనాదులఁ జంపుట ♦—

- ఉ॥ సంకులజన్య మట్లు గొనసాగఁ బ్రకంపనవేగుఁ డంగదుం
డంకిలి లేక కంపను మహాబలు గిట్టి యదల్పు వాఁడు ద
ర్పాంకిత మారవం బెసఁగ నొఁ బటతె మ్మని సాగి పెన్దదం
బొంకముగా నమర్చుకొని బో రన మోఁదె సురారు లుబ్బగక. ౪౩౦
- క॥ భృశతాడితుఁ డై యతఁ డొకదశకుం బొల్పడియుఁ దేటి తద్దయుఁ దేజో
వశగోన్నతి నెఱయంగా నశంకితుం డగుచుఁ దొడరి యార్చుచుఁ దోడ్తోక. ౪౩౧
- మ॥ గిరిశృంగం బొకఁ డేర్చి తెచ్చి ప్రసృతిం గీల్కొల్పి రాకాసి డా
శిరముక లక్ష్మము సేసి వైవ హతివిశ్లేష్ట తమాంగాతిపీ
వరసర్వాంగుఁడు గా ధరంబడియె నవ్వాఁ డంతకు న్మున్నె కా
వరముం గొం చనువు ల్చనం దెరలి నిర్వాంతాస్రజాలాస్యఁ డై. ౪౩౩
- చ॥ భయ మొకయింత లే కతనిపాటున కూర్చుచు శోణితేక్షణ
హ్వాయుఁ డడరారు నల్క దహనాకృతిఁ గైకొన స్యందనంబు బల్
రయమున కాటప ట్టగుచు రాఁగఁ బరాగత మాత్మసైన్యము
చ్ఛ్రయగతి మూఁగఁ దాఁకె బలసాగరు వానరరాజనందనుక. ౪౩౪
- శా॥ నారాచక్షురవత్సదంతశలవన్నాలీకముఖ్యాశుగ
స్ఫారాసార మెసంగఁ గూర్చి పగతుక సంభ్రాంతునిం జేయ నా
దారి స్మేకొని పైకొనం గనలి యుద్ధాముందు వాఁ డాశరుక
సారం బొప్ప శరాసరధ్వరధశస్త్రధ్వస్తుఁ గావించినక. ౪౩౫
- ఆ॥ వాలు పలక గొంచు వాఁడిమగం డాతఁ డడర వాలికొడు కహంకరించి
చేతిఖడ్గ మొడిచి చేకొని యార్చె నెమ్మేను వొంగ రిపుఁడు మిడుకరింప. ౪౩౬
- తే॥ వాని మే నుపవీతంబువరుస దప్పకుండ ఖడ్గంబున నగల్చి యురవడించి
యన్యయోధులపైఁ జనె నంతసేయు నంతకుఁడు వీఁ డనుచు వార లలుకుచుండ.
- క॥ ఆయసి గదఁ గొని గొదగొని యాయతధృతి శోణితాక్షుఁ డటుమం గని తా
నాయత్తపడెఁ బ్రజంఘుం డాయోధనమున సురేంద్రజాత్మజు నడఁచక. ౪౩౭

తే॥ ఇరుగెలంకుల నసురు లిర్వురు విశాఖ లనెడు చుక్కల తెఱఁగున కగుచు మెఱయఁ
బూర్ణచంద్రుండు నాఁదగి పొలుపుఁగాంచె నంగమండు కనత్కనకాంగదుండు.

క॥ ఓపినవాఁ డక్కొమరుని నూపుడు నని దఱియవచ్చె యూపాత్ముం డా
పాపులకుఁ బ్రాపు దా పై పాపోన్ములనసురూపపదపంకరుహా. ౪౪౦

ఆ॥ ఎదిరిచలము డింప నినుఁ బరిరక్షింప నరుగుదెంచిరప్పు డధికబలులు
మహితమతులు హితులు మైందుండు ద్వివిదుండు సరభసప్రసక్తి చక్కనెఱయ.

క॥ అసిచర్మగదాధరు లై యసురులు ప్రతియత్న మొప్పు నలుకం జాలుకం
గసిమసఁగుదు మని ప్రేలుచు గసిమసిలే కడరి రనికేఁ గల్యాణగుణా. ౪౪౧

ఉ॥ రాక్షసపుంగవు ల్తోడరి రాపొనరింపఁ గడంగి కీశహ
ర్యక్షు లెదిర్చి వారి నద నారసి నొంపఁదలంప నామహా
ధ్యక్షుల పోరు తీరు గనునయ్యల కయ్యెను రోమహర్షణం
బాక్షణ మీక్షణంబుల కనంతర మై బలుభార మేర్పడెన్. ౪౪౩

తే॥ రథము లశ్వము ల్తారు దూరము మునుంగ వారు వరుసన నింపెడి ధారుణీధ
రాగమముల విదారించి రసురవరులు మువ్వురును ఖడ్గశరగదాముఖ నిహతుల.

ఆ॥ ముగురువీరు లెగచి ముందల గ్రిందల సేయ వైవ ముంచుచాయనడరు
తరుల గిరుల నడఁచుదారిమైఁ బెనఁగొన నొక్క రొకర చాలి రుత్పలాక్షి.

శా॥ ఆలోనం బలుఖడ్గము న్గొని ప్రజంఘాఖ్యుండు సాటోవుఁ డై
వ్రాలె న్వాలిసుతు న్మడంచుకడఁక న్వాఁ డశ్వకర్ణాఖ్య మా
సాలం బొక్కఁడు దాల్చి రక్కసుఁడు నిస్సారుండ కా మోది యా
లీలన్ జూచిన సాసితద్భుజము నుల్లేఖించె బెన్ముప్పిచేన్. ౪౪౬

క॥ ఆహతి నాహతకుఁడు పరు లాహా యన విడిచె ఖడ్గ మది గొని యరి ని
రేహు నొనరింపఁ గవిసిన నాహరివరు వజ్రముప్పి నాతఁడు వొడిచెన్. ౪౪౭

చ॥ పిడికిలివేటు ఫాలమునఁ బెల్చునఁ దాఁకిన నైంద్రిసూతి మై
దొడిబడ సంచలించి ధృతిఁ దోడనె కాంచి యదల్చి ఖడ్గ మే
ర్పడఁ గొని వానిశీర్ష మెడఁబాపె శరీరముతోడఁ గానివా
రడ రెడఁ బాల్కొనం దెరల నైనజను ల్మది నుబ్బియార్వఁగన్. ౪౪౮

తే॥ ఆపితృవృన్ది బగతుఁడట్లఁతిదునుముటరసియూపాత్ముఁ డశ్రుపూర్ణాత్ముఁడగుచుఁ
దూణముల బాణముల లేమి దొలఁప దలఁపడం గడఁగెఁ దేరుడ్గిఖడ్గంబుదాల్చి.

తే॥ ఒరయనొలయు నసురు నోరగిల్లం దాఁచె నురమునందు ద్వివిదుఁ డురవడించి
యంతఁబోవనీక యనువెంచి పొదివి పీ డింపఁదొడరె నెదిరి డిందువడఁగ. ౪౪౯

ఆ॥ సోదరునిఁ బట్టెనంచు నిర్వేదమొదవ శోణితాత్ముండు శత్రుసంక్షోభణుండు
ఘనగదాగ్రంబుననురంబుగమియఁబొడిచెద్వివిదునతఁడొల్లఁబోయియాదిటవునెడగ.

క॥ తెరలియుఁ దెరలని యమ్మెయి తెరువున నురుబలుఁడు వాఁడు తెప్పిలి తోడ్తోఁ
బురికొని రిపుఁ డెత్తిన గద హరించి యెదిరించి పెలుచ నార్చెం దిరమై.

ఆ॥ అంతలోనె ద్వివిదుఁ డరవాఱి గొనని ప్రవీరుఁ డలఁతిఁబోని బీర మొప్పు
నొలయు కరతలమున యూపాక్షు నురము దాఁ కించెఁ బ్రబలుఁ డతఁడు క్రిందుపడఁగ.

క॥ ఆయిరువు రిరువురం గొని యాయోధనముం బొనర్చి రలయిక లొదవన్
ద్రోయుచు వ్రేయుచుఁ దీవ్రం బీయది యని స్వీయు లెడఁద నెంచి తలంకన్.

చ॥ కవిసిన శోణితాక్షుని ముఖంబు నఖంబుల గ్రొచ్చి వ్రచ్చి యా
ద్వివిదుఁడు నేలఁద్రోచి పులితీరునఁ బైకొని యొత్తియొత్తి మే
నవియఁగఁజేసి బిట్టుసాగయం గడఁకం దెగటార్చి యార్చె మా
కవునరు వీర లెపు నని యంబరచారులు సంబ్ర మొందఁగన్. ర॥గి॥

ఆ॥ జోడుకోడె వానితోడు మైందుండు యూపాక్షుఁ గొఁగిటం బ్రయత్న మొప్పు
నలమి బెసకసీక యలయించి సొలయించి యుసురు లెడలఁజేసి యుర్వి వైచె.

ఉ॥ రాక్షసరాజసేన హతరక్షణ యై బెగడొంది కుందుచున్
లక్షణహీన యై చనియె లావరి కుంభుఁడు జృంభణంబు సం
వీక్షణముం బొనర్చునెడ వేగమ కన్గొని దానిఁ గాంచి వాఁ
డాక్షణమే పరాకెడలి యాదృతిసూపి రణోత్సుకాత్ముఁ డై. ర॥గి॥

ఆ॥ తనరు వీరు లట్లు తరుచరనరులచే మడియు తెంచి తనదు మంతనమునఁ
గోపమెగువ మేటికోదండముం గొని యడరెఁ గపులసేన మడఁతు ననుచు. ర॥గి॥

చ॥ పొదులుగ గ్రొచ్చి గ్రొచ్చి బరిపోటుల వ్రేటుల నొంచి నొంచి పె
న్దుదులుగఁ గూర్చిగూర్చి యెడఁ గోయని డీయని యార్చియార్చి య
య్యదనునఁ గుంభుఁ డొక్కరుఁడ యందఱముందర నన్నిరూపు లై
యద రదరంట ముల్కిగమి కర్పణసేసెఁ బ్లవంగమావళిన్. ర॥గి॥

క॥ ఆశీవిషవిఖ్యాతము లాశరు శరములు సొరంగ నటునిటుఁ బోవం
గా శరణ మరయఁ గాక వినాశముపా ల్గొందొడఁగిరి నగచరు లొకటన్. ర॥గి॥

ఆ॥ వాని సశర మాత్తవల్గనం బుత్తమం బైన చాపరాజ మపుడు మెఱసె
నధికలక్ష్యవిద్యుదైరావతాచ్ఛులఁ దగు ద్వితీయ మింద్రధనువు వోలె. ర॥గి॥

శా॥ కర్ణాకృష్టవిముక్తసత్కనకపుంఖప్రోల్లసత్పత్రకా
కీర్ణోదీర్ణశరమ్ముచే ద్వివిదునిం గీశేంద్రుఁ దాఁకింప న
భ్యర్ణక్షాస్థలి వాఁడు గూలె గతివిన్యాసంబు చూపట్ట సా
వర్ణాద్రిశుతకూటమో యనఁగ వైవశ్యం బవశ్యంబు గాన్. ర॥గి॥

ఆ॥ పెద్దపోరులందుఁ బేరొందియున్నాఁడు వీఁడు పడె నిదేమి వింత యనుచు
శీఘ్ర మొక విశాల శిల యెత్తి రక్కసుమీఁద వైచె నతనిసోదరుండు. ర॥గి॥

- క॥ పరువిడి వచ్చితి వెంతటి పరు వొందెదొ యనుచు నసుర భల్లము లై ద
వ్వరుసఁ బరగించి దానిన్ ధరఁ దుము రై వడ నొనర్చి దర్పిద్ధతుఁ డై. ౪౩౪
- క॥ సుముఖము శర మొక్కఁడు దొడి ప్రముదితుఁ డవ్వఁడు విడువ ఫణినిభ మది మ
ర్మము నోనాటిన మైందుఁడు శ్రమమెగువం గూలె నిల నశక్తుఁడపోలెన్. ౪౩౫
- మ॥ బలరాసు ల్లనమేనమామ లిలపై వ్రాలం గరాలాస్యఁ డై
బలభిత్పైత్రుఁడు రావణానుజసుతుం బంహిష్ఠచాపోద్ధతున్
గలనన్ రంహ మెసంగఁ దాఁకె నతఁడున్ బంచాయసంబు ల్లిశా
తలసద్బాణములు దవిల్చి నిలిపెం దత్ప్రకమం బెంచుచున్. ౪౩౬
- క॥ మదహస్తి తోమరంబుల నదవదపడురీతికై న యొంద్రితనూజున్
బ్రదరశతంబుల వివిధాపదానముల గ్రొచ్చి యలఁచెఁ బటువేగమునన్. ౪౩౭
- ఉ॥ అంతలుసేయు రక్కసుని యాగడ మెన్నక విద్ధుఁడయ్యు న
త్యంతబలప్రతాపరచితాకృతి యై గిరిపాదపాదపా
క్రాంతు నొనర్చె నయ్యదియ కాఝొను వృష్టిగ నంగదుండు వి
భ్రాంతి దలిర్పఁ దా నెదిరి ప్రల్లదమార్పఁ దనర్చు నేర్పునన్. ౪౩౮
- ఆ॥ అంతకాభుఁ డసురుఁ డన్నింటి మునుమిడి నిశితబాణటంకనివహములఁ దె
రల్చి యటుము రిపుని రా పెంచి సంధించెఁ గార్ముకమున రెండుఘనశరములు.
- క॥ ఆరెంట నగచరోత్తము గారింపఁ దలంచి నాటెఁ గనుబొమ్మలఁ ద
త్పారిప్పితకర్మము నెడఁగా రాక్షసుఁ డలుకతోడి కరకరినెరయన్. ౪౩౯
- ఆ॥ పమ్మ రుధిర మెడలు గ్రమ్మ నేత్రమ్ములు దెఱవఁ గాక యొందుతెఱవు లేక
యుల్కలం గరిండునోజ నాజవనాగ్ర్యుఁ డుల్కె నట్టిముల్కు లొరయ నవల,
- ఉ॥ కన్నులు చేతఁ గప్పకొని క్రన్ననఁ దక్కినపాణిచేతఁ నా
సన్నము సాలముం దడవి స్కంధ మురస్థలపీడనంబునన్
మన్నున పాదుకొ లెడలి మాన్పడఁజేసి పెకల్చె నాతఁ డ
భ్యన్నత మా గజాధిపతి యోజము మీఱ నరాతి నొంపఁగన్. ౪౪౦
- క॥ తలవంచె శాఖఁ గైకొనఁ దలయెత్తెందాని దాల్చి తరలెం బెలుచన్
దలరింతు విమతు ననుచున్ దలకింతయు లేక వాఁడు దర్పిద్ధతుఁ డై. ౪౪౩
- ఆ॥ ఇంద్రకేతునిభ మహీంద్రవిస్తారమ్ము మందరమ్ముఁబోని మానిఁబూని
పగతు నడఁప నడరు ప్లవగేంద్రసుతుఁ గాంచి యసురులెల్ల నడికి రమరవంద్య.
- క॥ నెమ్ము లెడల్చెడు నవి యే డమ్ములు వడిఁ దొడిగి యసురుఁ డార్చుచు నమ్మా
నిమ్మారసి దునుమాడెను బమ్మెరపా టెనసి కీశపతిసుతుఁ డెఱవన్. ౪౪౫
- ఆ॥ ఎయిది వృధితుఁడయ్యె నింద్రపుత్రజుఁ డదె యభిమగ్ను నట్టు లనుచుఁ గవులు
రాముతోడఁ దెలుప రణకోవిదులఁ బంచె వరుఁడు హరుల జాంవత్ప్రముఖుల.

- క॥ ఆవానరశాస్త్రాలులు శ్రీవటలెడు రామునాజ్ఞ సేకొని రుషకుం
దావలము లగుచు దుమికిరి స్థావరములు తాలుఁ గొంచు సంరంభమునన్. ౪౨౭
- ఆ॥ పతిరిరక్షిమం బ్రబలు రట్లు దాఁకినఁ గుంభుఁ డోజ మెసఁగఁ గ్రుద్దుఁ డగుచు
వారిఁగూరము వృక్షవరవాట మటు లాఁగె నడరు బాణనివహ మడ్డుసేసి. ౪౨౮
- క॥ ఆశుగపదవిం బడి వా రాశుగతు ల్గడవఁజాల రై ర త్తటి వే
లాశ న్మహాబ్ధు ల ట్లమరాశంసితు లయ్యు దుర్మదాశరదమనీ. ౪౨౯
- మ॥ శరవృష్టిప్రచయార్దితాగచరసంస్థానేశులం గాంచి సో
దరపుత్రున్ శ్రమితుం గనుంగొని రణాస్థం గుంభకుంభిం దెర
ల్ప రహిందాఁకె హరీంద్రుఁడే సరయసంపాతంబు వీక్షించి యం
బరచారు ల్వినుతింప భ క్తజనతాపాపావలేపాపహా. ౪౩౦
- ఆ॥ కొడుకు వెనుక నుంచుకొని కుంభకర్ణుని కొడుకు దుడుకుతనము గొడవ లెంచి
కురిసె సాలశైలకూటంబు లొక్కట నాకసంబు కుతల మాక్రమింప. ౪౩౧
- తే॥ కినిసి యసురుండు నిశితాస్త్రకీర్ణవృష్టి నుపలతరువృష్టిఁ గెడవంగ నోజఁ దనరె
ఘోరరూపంబు లగు శతఘ్నుల గణంబు లారణాంగణమునఁ దీర్చి నట్లు గాఁగ.
- క॥ తరువర్షము దెరలించిన దరలఁడు విశిఖాఘ మడరఁ దనుకఁడు కడు లా
వరి వాఁ డరిపైఁ బడి హరి శరాసముంబోని విల్లుఁ జక్కొనరించెన్. ౪౩౩
- ఆ॥ అటు సుదుమ్మరమ్మ యశా కర్మము నొనర్చి యర్చితుం డహస్కరాత్మజుండు
భగ్నశృంగ మా ద్విపమ్ముపద్ధతి నున్న యసురుఁ గాంచి యిట్టు లనియె నపుడు.
- సీ॥ ఓనికుంభాగ్రజ! యురుబాణవేగుండ వన నైతి నీబీర మద్భుతంబ
రావణు నంతటి రహిఁగాంచితి ప్రభావనన్నతులం గూర్పజాలిన నెఱి
బలివృత్రహకు బేరవరుణోపముఁడ వీవ బలవృత్తములఁ దండ్రడిపాడిఁ గొంటి
విట్టి ని న్సహచాపు నింద్రదాదులేని జితేంద్రియు నాధు ల ట్లెదురనేర
రింకఁ దొడరి నిల్వ మిజాడ నేఁ జూడ నింద్రశంబరులకు నెట్లు లట్ల
పొనరె బో రటంచుఁ బొరువులు దిలకింప బుద్ధిగన్న వలను పొడవుపడఁగ.
- తే॥ నీపితృవృండు వరదాననియతిఁ జేసి గెలిచెను సురాసురుల నను కీర్తిఁగాంచె
దా నొగి జయించె నసమానదర్పముననె నీదుజనకుండు బలయోగనిష్ఠితుండు.
- క॥ అవ్వారలఁ దలకడచితి వవ్వాసవజిత్తుకన్న నద నన నై తీ
వవ్వరములు గిరములు లే కివ్వరవీర్యమున సాటి యెవ్వ రనంగన్. ౪౩౭
- ఆ॥ తనుకుచున్నవాఁడఁ దారసిల్లియు నిన్నుఁ దొడరి యేయ బిట్టు బడలినాఁడ
వెదిరి గడఁచి మడఁచియింతలంతలు సేసి యానొ కాదొ శ్రాంత నలఁచుటనుచు.
- క॥ కావున విశ్రాంతిం గొని నీవెరవుం బలము నెరపి నెగడుము తోడ్తో
దీవరబడ నేమయ్యెడు నావల నరయంగఁ దలఁచి నాకవిరోధి. ౪౩౯

- ఆ॥ సావమానసరణి నావహిం ద్రోయు సుగ్రీవు వాక్య మాజ్యరీతిఁ దొనుక
నగ్ని తేజ మట్టు లతని తేజము వృద్ధిబొందెఁ గ్రోధకలన పొంగిపొరల. ౪౯౦
- క॥ తటుకున నినసంభవుఁ దన పటుబాహుయంత్రణమునఁ బట్టి విదిర్చెన్
జటులుఁడు రక్కసుఁ డమ్మెయి దిటమున నాతండు వాని ది మ్మడఁగించెన్.
- క॥ ఆహితమదము లిభము లవ్యాహతదర్పమునఁ బోరునట్లు లిరువురున్
సాహంకారతఁ బెనఁగొని రూహోపోహక్రమంబు లోజ దలిర్పెన్. ౪౯౧
- ఉ॥ పట్టులు పట్టుచున్ విడుచుపట్టుల నొండొరులం దెరల్పుచున్
మట్టులుమీఱుచుం బొడుచు మార్గము లెంచుచు నూర్పు లూర్పుచున్
గట్టులుకం బ్రధూమితవికస్వరకీలిక లాస్యసీమలం
బుట్టుచు మెట్టుచు న్నెఱయఁ బోరిరి పో రరుదార నయ్యెడన్. ౪౯౩
- క॥ తదుభయపదాభిహతులన్ జదికిలఁబడియెన్ ధరిత్రి సంక్షోభించెన్
గొదకొనుతరఁగలతో నయ్యదనున వరుణాలయం బయంత్రిత మగుచున్. ౪౯౪

—♦ సుగ్రీవుఁడు కుంభ గండడఁచట ♦—

- ఆ॥ ఉదధితలముఁ జూడు మోరీ!యనుచు సౌరి వాని నెత్తి నైచె వార్ధి నదియు
వింజ మట్టు లెగసె విస్మయరజలధార లాకసమ్మతలము నాక్రమింప. ౪౯౫
- క॥ ఆలీల మునిఁగి తేలి చివాలున వా లట్టు లెగచి వడి రవిజుఁ బవిన్
బోలినపిడికిటఁ బొడిచెం గీలాలము లురల నురము గెఱకొని పగులన్. ౪౯౬
- చ॥ పటపట మంచు నస్థిభృతపంజర మొయ్యన మ్రోయ వజ్రపుం
జటచట లుద్వహిల్ల గిరిచాల్పునఁ జా ల్పొనర నిడుంగుఱుల్
పటుతరకీలలుం దొడరు ఫక్కికి వక్షము పక్ష మై తగన్
జటులుఁ డతండు చేడ్పడక శాత్రవు నాత్రప ముంచి యుగ్రుఁ డై. ౪౯౭
- మ॥ బలుముష్టిం బలుఘృష్టు లుల్లసిల భాస్వద్భింబసంకాశ మై
వెలయం జక్కనమర్చె వజ్రనిభ ముద్వీర్యంబు నౌ దాని సు
బలుఁ డర్కాత్మజుఁ డాబలారిరిపు చేడ్పాటెంచి తద్వక్షము
న్మలయించెన్ బొలియించె నంచుఁ గపు లానందాబ్ధి నోలాడఁగన్. ౪౯౮
- క॥ బహ్వశిసుతుఁడు దాన నివ్వాలుఁ డై కూల నుసుఱు వెడలెను శమనుం
డాహ్వనించిన యట్లుగ జిహ్వాక లాలాస్రవితతిఁ జేడ్పడి యెడలన్. ౪౯౯
- ఆ॥ అగ్ని యాఱినట్టు లంగారకగ్రహం బవనివ్రాలినట్టు లగుచు నసుర
రుద్రసమభిపన్నరూపుఁ డౌ నర్యము మూర్తి దగు ప్రకారమునఁ దనర్చె. ౫౦౦
- ఉ॥ భీమపరాక్రమండు రిపుభీముఁడు నౌ ప్లవగర్షభుండు సు
త్రామవిరోధి నట్టి బలుతాఁకునఁ ద్రోవ సజైలవస్య యశా

భూమి వడంకె రక్కసులు పోడిమి దక్కి భయార్తు లాచు నొం

డేమియుఁ దోఁప కుండిరి దిగింద్రులు పొందిరి విజ్వరత్వమున్.

గీ०౧

ఆ॥ కుంభపాటుఁ గని నికుంభండు తనయన్న నింతసేసెఁగాదె యీతఁ డనుచుఁ

గ్రోధమున దహించి కూల్చునో యనఁగ సుగ్రీవుఁ గాంచె గనులకీల లెగయ.

శా॥ సద్గ్రామప్రతిభిన్న మద్రిశిఖరోచ్ఛాయంబు సారోల్లస

ద్దిగంతావళసాధ్వసప్రద మఫంజిగ్ధప్రతాపం బధి

ప్రాగ్దేవాభయదంబు వజ్రకనకప్రఖ్యోరుభూషం బనీ

దృగ్దర్పావహ మా మహాపరిఘ మర్ధిం గొంచు యుద్ధార్థి యై.

గీ०౩

క॥ ఇది కాలదండమొక్కో యదియే యగునేని నీతఁ డంతకుఁ డౌ ని

య్యది యింద్రధ్వజమొ వజ్రమొ యెది యైన బలారి యంచు నెదిరి తలంకన్.

సీ॥ పరిఘంబుఁ ద్రిప్పనప్పాట సైన్యంబెల్ల దూర దేశము ద్రొక్కి తొట్టుపడఁగ

వదనంబు దెఱవ నివ్వాతిపా లాదుమో యని భూతనివహంబు లాత్ర మెనయఁ

జుఱచుఱఁ జూడంగఁ జూచెఁబో యింకేది గతియంచు ఖేచరు బ్గడచిచనఁగఁ

గాల్గదల్చినయంతఁ గదలె నాపైవచ్చు ననుచు వీరావళి యలస గాఁగ

మారుతగ్రంధి విస్ఫోట్యమానభావమంద మిన్నందు మంట లట్లదను లగుచు

ధూమలేశంబు దోసంబు దొడరనీక దొడర ఘూర్ణిల్లుచు సురారి దొరసె ననికి.

ఆ॥ మాలతోడి భూషణాలితోఁ బ్రహరణపాలితోడ వాఁడు పరిఢవిల్లి

యింద్రధనువుతో సమితవిద్యుత్క మా నభ్ర మనఁగఁ జెరసె నభ్రకేశి! గీ०౬

ఆ॥ త్రిప్పెఁ బరిఘ మయ్యుదీర్ణుండు దానితోఁ దిరిగె నలకతోడ దెసలతోడ

ఖచరనగరితోడ గంధర్వపురితోడఁ బ్రాంచితేందుభము నభస్థలమ్ము. గీ०౭

తే॥ అసుర ప్రలయాగ్ని యట్టు లయ్యదనునన్ దు రాసదుం డయి తోఁచె విభాసమాన

పరిఘ పరితస్సరత్ప్రభ ల్పరిఢవిల్లఁ గపు లకాలాంతకులు గాంచు కన్నులకును.

—♦ హనుమ నికుంభ మ్రుందించుట ♦—

క॥ రక్కసులయేని వానరు లుక్కఱులేయేని మెదలనోపరు భీతిన్

జక్క నిలిచె నంజన దౌ నక్కా న్నొకఁ డురము సాచి యక్కాలమునన్.

క॥ పరిఘోపమ భుజుఁ డసురుం డరిఘు మాపరిఘరాజ మర్కాభము ది

ర్దిరఁ ద్రిప్పి బలి మహాబలవరతనయుని యురము దాఁక వై చెం దరుణీ. గీ०౧౦

తే॥ సంస్థిరవ్యూఢ మతని వక్షస్థలమున నదియు శతధావిశీర్ణ మై యపుడు మెఱసె

నంబరంబునఁ దోచి యొయ్యన విదీర్ణమైన యల్కావిశేషమో యనఁ దనర్చి.

ఆ॥ కొండ యతఁడు గదలెఁ గోయని యార్చెఁ గంపించె దోడిదగుచుఁ బృథ్వి యన్ని

యసురుపాటు దెలుపు నట్టి యుత్పాతంబు లయ్యె నయ్యెడను సురారిదమని.

- చ॥ తనబలమెల్ల నొక్కఁడుగఁ దార్చె ననం దనుపారు ముష్టిఁ దె
పునఁ బొనఁగూర్చె నయ్యనిలపుత్రుఁడు సంబలుఁ డానిశాటు చి
క్కనియెద దీని కగ్గమపుఁగావుత మం చని వ్రేసె నగ్గి తో
డనినటు లై స్ఫులింగతతి యగ్గల మై నెఱయంగఁ బార్వతీ. గీ० ౩
- ఆ॥ మెఱుఁగు మెఱయు తెఱగు మేకొనె నొకజ్వాల వాయుసూను ముష్టివర్తనమున
వాని యురము ప్రిదిలె వఱద లై నెత్తురుల్ వఱలఁజొచ్చె నొడలి వడఁకు హెచ్చె.
తే॥ తెరలి స్వస్థుం డగుచుఁ దోన మరలివచ్చి పట్టుకొనియెఁ బ్రబలుగాడ్పుపట్టిఁగడఁకఁ
గడఁగి యార్వఁదొడఁగిరి లంకానివాసు లంతయుం గాంచి యింక నెట్లులగునొ
మ॥ తనుఁ గొంపోయెడు దానవుం గడఁకమైఁ దాఁకించెఁ బెన్ముష్టి వ [యనుచు.
- ప్రనిభం బయ్యది దానఁ జేడ్పడు రిపున్ సంక్షీణుఁ గావించు నే
ర్పున ఖోణిం బడవైచి రాచి బలితంపున్వేటె లొందించి వే
గనిపాతం బెనయించెఁ బైకెగసి వక్షమ్ము న్మహోద్రగుండై. గీ० ౬
- తే॥ అమ్మెయిం గాల ససురయురమ్ము ద్రొక్కి బాహుయుగమునఁ గంధరఁ బట్టితిప్పి
సిరము దెరలించె భీషణస్వరముగాఁగ నది యఱవ వైచి యవలఁ దానార్చిపేర్చె.
క॥ పావని పగతు నవాగ్దిక్పావనిఁ జేరంగఁ బనుప నయ్యెడఁ బొడమెన్
భూవరణీయము లగుచున్ భూవరసుతరాక్షసేంద్రపుత్రాజికథల్. గీ० ౭
- ఉ॥ చేడ్పడి యానికుంభుఁ డటు జీవముఁబాసినయంత హృష్టులై
గాడ్పుకొమారుఁగూర్చి యొడికంబుగఁ గూర్చిరి సంస్తవంబు గే
లొడ్డు లమర్చుకొంచుఁ గపులు న్సరలు న్మునులున్ దిశౌఘ మా
చాడ్పున మ్రోసె రోదసుల సంచలనస్థరణంబు లేర్పడన్. గీ० ౮
- క॥ బలమటి రక్కసు లింకం బల మున్నదె మన కటంచుఁ బాటిరి పురికై
వలనిది యని తోఁపమియును వల నిది యని చూపఁ దోడివారిం గొనుచున్.
తే॥ తోడుతోడఁ జనినవారితోడఁగూడఁ గుంభుఁ డుక్కటిమడిసె నికుంభుఁ డెడసె
నాన యే మను నుడి చెవి నానఁ దెరలె రావణుండు త్రిలోకీవిరావణుండు. గీ० ౧౦
- క॥ అనలుం డాజ్యాహుతిగతిఁ గనలునఁ దా నెగసిపడియు గారించెడు శో
కనికాయం బమ్మెయి ధృతి కని కాకుండు మని పొదువ నతివిహ్వలుండై. గీ० ౧౧
- ఆ॥ రెంటినడుమఁ జిక్కురీతి రీతికిఁ బాపఁ బాపరతుఁడు వాఁడు పజ్జిముఖుఁడు
మడఁగునట్లు లగుచు మకరాక్షు ఖరపుత్రుఁ గాంచి యిట్లులనియెఁ గంబుకంతి.

—♦ రావణనాజ్ఞ మకరాక్షుఁ డెదిర్చి రాముచే మడియుట ♦—

ఉ॥ పుత్రుడ! సైన్య మొప్పఁగొని పొమ్ము రణమ్మునకున్ ధరాధిరా
ట్టుతులఁ గ్రోతులం గెలిచి పొంపెసలార జయమ్ముగొమ్ము నా

- యాత్రముఁ బాపు మెందును సయాత్రుఁడ వీ వయియుండ శ్రీలకుం
బాత్రుఁ డనంగఁ బే రెనసి పాలనసేయఁగఁ జాలితిం జుమి. గీ॥౨౪
- క॥ ఆరావణుఁ డటులనినన్ శూరంమన్యుండు ఖరునిసుతుఁ డౌ లె మ్మే
నారూఢి నెరయ నంతలు రారాపొనరింతు ననుచు రణలాలసుఁడై. గీ॥౨౫
- ఉ॥ ఆతనికేం బ్రదక్షిణవిధాంచితసన్నతు లాచరించి వి
ఖ్యాతుఁడు వాఁడు తేనిదగు నానతి శీర్షమున స్థరించి ని
ష్కూతరుచిప్రరోహ మయి యొప్పు స్వదేహము వీడఁగాంచి సం
పాతసహు నృలాధిపుఁ బ్రపన్నుఁ గనుగొని చీరి యిట్లనున్. గీ॥౨౬
- శా॥ సన్నద్ధం బొనరింపు మద్రధము శస్త్రం బైన సైన్యంబు నా
సన్నం గూర్పుము దర్పమొప్పుఁ బ్రథనోత్సాహంబు పాటింపు మీ
వెన్నంబోలిన బంటు విట్టితటి నీయేర్పాటు మెచ్చంగ నౌ
నొన్నత్యంబున మన్ను మీ న్నలము సాయంబంచుఁ గాంక్షించితిన్. గీ॥౨౭
- తే॥ అనిన నింతలు గావలెనయ్య దీని కానసేసినఁ జాలదే యనుచు నేగి
యన్నియుం గూర్చెఁ దెలిపిన యంతకన్న మిన్న సేసినపని యను మెలపు దోఁచు.
- క॥ తనదు సిరి యని ప్రదక్షిణ మనువొందగఁ జేసి యాఖరాత్మజుఁ డౌ స్వం
దనముపయిం దనరారెను గనమజ్జ్వలమూర్తి కార్ముకముఁ గైకొనుచున్.
- క॥ సూతుం బ్రేరేపించెను మాతలి నింద్రుండపోలే మహనీయగుణో
పేతుఁడ వీ వీతటి నా కాతతజయ మొసఁగ మెలఁగు మని సంప్రీతిన్. గీ॥౩౦
- ఉ॥ రక్కసులం గనుంగొని బిరాన వరానతిచొప్పెరింగి మీ
చక్కటి వానరౌఘములఁ జక్కొనరింపఁ దలంపుఁ డట్టు లే
నెక్కటి రామలక్ష్మణుల యే పుడిగింతుఁ గపింద్రు నొంతు పే
రెక్కినవానరాధిపుల నెల్ల వధింతు శరోత్తమంబులన్. గీ॥౩౧
- శా॥ శూలోత్పాతనిపాతసంభవమహాశుష్మార్చు లొండొండ శు
ష్మలోలేంధనసంచయంబుఁబలెఁ గీశౌఘంబుఁ గాల్పంగ న
న్నాలోకింపఁగలారె శాత్రవులు మీ మ్మా యందురే మందురే
యాలంభంబునయందు నౌ పనులయ ట్లాపన్నతం బొందరే. గీ॥౩౨
- చ॥ అను మకరాక్షు నన్నుడుల కందఱు ముం దరుదంది సంతసం
బను వెనయింప లెస్స యని యాదృతిమైఁ బయనం బొనర్చి ర
ద్దనుజుల దండు వెల్వడెఁ బ్రధానవిధానము లొప్పు భేరికా
స్వనము లెసంగె ట్వేళలుఁ బొసంగెఁ బ్రహాసకృతు లైన ల్గొనెన్. గీ॥౩౩
- ఉ॥ అందఱు కామరూపులె కృతాస్త్రిలె దంష్ట్రులె పింగలాక్షులే
యంద టిభేంద్రతుల్యులె భయానకమూర్తులె ముక్తకేశులే

కొండలమందువాఁ డనఁగఁ గోటికి నేనియు లేడు ఖోణికిన్

స్పందముగూర్చినయ్యె రభసంబు రసోచిత మా భరంబునన్.

౫౩౪

తే॥ శంఖభేరిసహస్రము ల్సంహతములు త్వేలితాస్ఫోటితములు సుశ్రీ రహించి

యొక్కఁ డై పిక్కటిలి దివ ముర్వి దెసలుఁ జాల విక్కథ కని నగఁజాలె నగజ.

సీ॥ తొలుదొల్త సూతు ప్రతోదంబు కరముననుండి ప్రభ్రట్ట మై యుర్వి న్రాలె

నాదట రక్కసు నరదంబునఁ దనర్చు విజయధ్వజము రిత్త విటిగిపడియె

రథ్యము ల్విక్రమరహితంబు లై సాస్రముఖము లై యడుగిడి మొగ్గతిల్లెఁ

బాంసుయుక్తుం డయి పవనుండు ఘనదారుణావేశమున నెదురై విదిర్చె

రాద్రుఁ డౌ మకరాక్షు దుర్మతి మతము మహాహవమునకుఁ గూర్చు నిర్యాణమునను

గాని పోని నిమిత్తము ల్గలిగెఁ గాని యాతఁ డస్వస్థుఁ డనుమాట యందు లేదు.

ఆ॥ వీర్యవత్తములు ప్రవీణులు రక్కసు ల్వాని నెన్నికొనిన వలనుపడదు

కర్జ మనుచుఁ జక్క గడచిరి చేరిరి తాఁకి రరిబలముల దాశరథుల.

౫౩౫

ఆ॥ ఏనుఁగుల ఘటలకు నెనుబోతులకును సవర్ణు లైన దనుజవరులు తొడరి

నేను నేన యనెడు నెఱు లొప్పఁగ గదాసి భిన్న భేదు లగుచుఁ బెరసి రబల!

ఉ॥ ఆర్పులు మిన్నముట్ట నడియాసల కాస లెదుర్పడంగ బల్

నేర్పులు సాగ వేగములు నివ్వటిలం ద్రిదశారు లేడ్డెఱల్

మార్పుల కందనీక గరిమంబుల సన్నగిలంగనీక ని

ట్టూర్పు లెసంగనీక సమరోద్ధతు లై విలసిల్లునయ్యెడన్.

౫౩౬

మ॥ మకరాక్షుం డనువాఁడు వచ్చె ననికి న్మల్లాడఁగాఁజొచ్చి రా

ప్రకటోద్రేకుని తోడిబంటు లకుల న్బాటింపఁబో రన్న వా

ర్తకుఁ గుప్పించిరి మింటిపై కెగసి రాస్థం బెంచి రాయోధనం

బకలంకం బెపు డెప్పు డం చనిరి వీరాగ్రేసరు ల్వానరుల్.

౫౩౭

తే॥ దేవదానవులకు నైన తెఱపు దోఁప నానిశాచరులకుఁ బ్రసంగాధిపులకుఁ

జరిగె రణమది రోమహర్షణము గాఁగ నమరు లియ్యది సుమహత్తరమ యనంగ.

తే॥ కపినిశాచరు లయ్యెడఁ గడఁగి శూలపాదపశిలాస్త్రపరిఘనిపాతనముల

నొండొరులఁ దాఁకి మర్దించి రుక్కడంచి రెగిచి పయిఁబడఁదొడరి రిభేదగమన.

తే॥ శక్తిశూలగదాపరశ్వధము లనులు ముసలముద్గరతోమరముఖ్యములును

విసరి విసరి విదారింప విరులుకొనిరి రక్కసులు వానరుల నగరాజతనయ. ౫౩౮

ఆ॥ వారిసాధనముల వారించుచు సహించు వార లగుచు శిలలు వరతరువులు

పోలఁగా నెఱపుచుఁ బో రొనరించిరి కపులు నాకపులు వికాస మొలయ. ౫౩౯

చ॥ అది గని దుర్దుముండు వివిధాస్త్రపరంపర లుచ్చిపోవఁగాఁ

బాదలుచు నేసి యేసి ఖరపుత్రుఁడు వానరులం గలంప న

య్యదనునఁ జేవిదిర్బుటకు నైనఁ దటాలునఁ జాల కెల్లరున్
మదమఱి పాటఁజొచ్చి రని మార్కొనలేక వ్యలీకవారణే.

గీరగీ

ఆ॥ అట్టివారు వనచరాధిపు ల్విద్రుతమాత్రు లగుట కుబ్బి మార్తు రెగచి

సింహనాదములు విశిష్టు లై పొనరించి రంతలోనె విజయ మబ్బె ననుచు. గీరగీ

చ॥ అదిగని తాటకాంతకుఁ డహఁ నిలుఁ డం చని బాణవర్షముం

బదరుచుఁ గూర్చి రక్కసుల పంకము బింకముఁ బాపి దీపిత

ప్రదరములన్ ధరించుటయుఁ బాపరతుండు ఖరాత్మజుం డస

ద్విదితుఁడు క్రోధమూర్ఛితుఁడు వేగయుతుండును నొచు నిట్లనున్.

గీరగీ

సీ॥ నిలునిలు మోరారామ! నీకు నాతోడి డౌ ద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధంబ నుమ్ము

కాఠ్మకనిర్ముక్తఘనబాణఫణుల కి ప్లర్హింతుగాక ప్రాణాశుగముల

మును దండకారణ్యమునఁ దండ్రఁ జంపితి వెదు రై తి విప్పటియిటకటమున

నిన్ను స్వకర్మస్థునిం దిలకించినఁ గోపంబు గోప మై గొనయ మెనసె

నాచుకన్నుగవకు నాఁడు గాన్పింపని దోసముననె యింతదొసగు వొడమె

నోదురాత్మ నేటి కుడుకుచున్నవి మదీయావయవము లింక ననినఁ గలదె. గీరగీ

తే॥ దర్శనం బొసఁగితి బలే తద్దమెచ్చి నాఁడ నాఁడట్లు లగునె యీనాఁటికలిమి

బలిమిగలవాఁడవేకదా పట్టువిడకు మెంతవట్టు ధరించెదో యితనిఁ జెనకి. గీరగీ

క॥ ఏను త్సుధార్తము సింగమ నైన నితరమృగమ వొదు వంతయుఁ దెల్లం

బౌ నెటులేనియుఁ గాంక్షితమైనది సేకూరె నింక నటగొట లున్నే.

గీరగీ

తే॥ నేఁడు మద్బాణవేగంబు నెఱయ నవలఁ బ్రేతరాడ్విషయంబు నివేదితంబు

గాఁగలదు మున్ను నీచేత గంతుకొనిన వారితోడిద లోక మా వలనుగాంతు.

ఆ॥ ఇన్నిమాటలేల యేమన్న నే మగు రామ! నాదుపలుకు రాణగనుము

గాంత్రుగాత జగతిఁగలవార లెల్లరు నిన్ను నన్ను నేటి నిష్ఠితమున.

గీరగీ

మ॥ గదయో యస్త్రములో భుజాయగళమో కాదన్న వేటొక్కఁడో

యద నై యున్నది దెల్పుమిప్పటికి స్వభ్యస్తంబు నా నొప్పు న

య్యదియే కైకొని పోరువార మది గా దం చేను వంచింపఁబో

ను దిరం బొఁ జుమి నాదు వాక్కెగువ మున్ను నొం డుపేక్షించినన్.

గీరగీ

క॥ అని మకరాత్ముఁడు నొడివిన విని దాశరథి యనె గతి వివేచించి యనం

జను నుత్తరోత్తరాభాషిని మెచ్చరు తథ్యవాగ్విశేషితు లెందున్,

గీరగీ

క॥ పలికినయంతలు సేసినఁ బలికినపలు కొప్పుఁగాక బహుభాషణసం

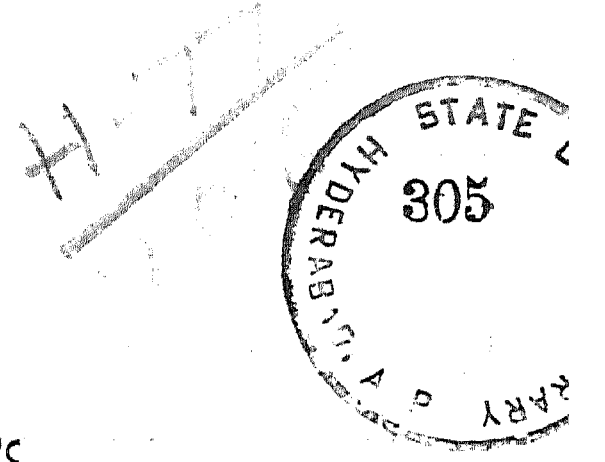
వలనమునఁ గలుగునే జయ మలయిక చేకూరు వట్టియారాటమునన్.

గీరగీ

చ॥ మునుఁ బదునాల్గువేలు రథము ల్గొని యిక్కలకెక్కి నిక్కి ని

గ్గనినయతండు దూషణుఁ డఖండితుఁ డౌ త్రిశిరుండు మున్నుగా

- ననిబనిబూని వచ్చి హతులైరి ముహూర్తములోన నీవు లే
కునికియ తక్క నేకొఱతయుం గనుపట్టద నాటిపదతిన్. గీగి౬
- ఆ॥ నాటఁగోలె బిట్టు నవయుచున్నవి కాకకంకగృధ్రవంచకప్రభృతులు
మేటి నంచు నీవు మెయివెంచుకొను తెంచియేమొయిపుడు తప్తి నెనయఁగలవు.
క॥ అని నగుచు రాముఁ డనినం గినిసి ఖరాసురునికొడుకు గీలించెనుఁ దో
డనె శరపరంపరల నవి మొనయకమునుపే ఖరారి మొగకొని నఱికెన్. గీగి౭
- ఆ॥ ఆశరుండు వైచు నాశరంబుల రుక్మపుంఖముల నరేంద్రపుంగవుండు
తనదు ప్రదరముల విదారింప ధారుణి కవియు భూషణంబు లై తనరౌ. గీగి౮
- తే॥ వేలకొలదిగ నవి నేల వ్రాలునపుడుపుణ్యమెడలిన పురుషులఁ బోలుచుండె
వారి చల మంతకెక్కుఁ డై నఱలెఁ దేజ మోజముఁ బ్రమాణగతి మీఱి యురవడించె.
క॥ ఖరసూనునితో దశరథవరతనయుఁడు పోరఁ జిత్రనర్తన మని కి
న్నరగంధర్వసురాసురు లరయుచు దివి నిలిచి రద్భుతావహాచరితా. గీగి౯
- చ॥ మొగిళులయట్టి వై గొనయము ల్సృనము ల్పొనరింప విండ్లపై
నెగసి యొకండుగాఁ బెరసి యెక్కుటిపోరఁగ నయ్యె నవ్వి య
వ్వగలకుఁ దోడుగాఁ బెనఁగు వారల తీ రింకఁ జెప్పనేల క్రొం
బొగలెగయించి రిర్వురు నపూర్వ మనందగు సంగరంబునన్. గీగి౧౦
- ఆ॥ ఒంటికన్న నొండు యుక్తం బయుక్తంబునాక నాకసదులు నడుంకుచుండ
నాటుకొని రొడ్ల నారాచములఁ గృతప్రతికృతముల తెఱఁగు ప్రకృతి కిడఁగ.
తే॥ రక్కసుం డెన్ని బాణముల్ రభస మెసఁగ నేసె నన్నియుఁ దునుమాడె నినకులీనుఁ
డట్లు జనవిభుఁ డేసిన యవియు నవియఁజేసెఁ గడఁగి శరంబుల నాసురుండు.
క॥ బాణౌఘంబులు గప్పిన ట్తోణియు నాకసము దెసలు శోభిల్లక సం
క్షీణము లౌ నననయ్యెం ద్రాణం బనరాని వింతదశ పాల్పడఁగన్. గీగి౧౧
- వ॥ అట్టియెడ. గీగి౧౨
- ఆ॥ కుపితుఁ డై విభుండు కోదండపాణి మహాభుజుండు రాముఁ డసురధనువు
నఱికివైచి నిశితనారాచముల రథరథ్యసారథులఁ దెరల్చి యార్చె. గీగి౧౩
- మ॥ విరథుం డై కరము ల్విదిర్చి కర ముద్విగ్నత్వ మొప్పార భూ
మిరథుం డయ్యెనొ యంచు వేల్పు లలుకన్ మేకొన్న శూలంబు శా
ర్వర మాశార్వరుఁ డొయ్యనం గొనియె సర్వప్రాణిసంత్రాసనం
బురుతేజంబు యుగాంతవహ్నికలనాయుక్తంబు సక్తంబుగన్. గీగి౧౪
- ఆ॥ చిరసమర్చితంబు శీఘ్రసంపాతం బయంత్రితంబు నైన యమ్మహాగ్ర
సాధనంబుఁ ద్రిప్పి సరగున రాము లక్షించి వైచె దీనఁ జెడితి వనుచు. గీగి౧౫

- శా॥ మింట న్మంటలు విద్యుదున్మిషితసోన్మేషస్ఫులింగావళుల్
వెంటం గంటికిఁ గంటకంబు లగుచున్ వేవేలుగా నంటిరాఁ
బంటం గంట విసంబు చి చ్చుమియు నాబంట్లం దలంపించు నీ
తంటాదంట యటంచు నెల్లరుఁ గలంతం గాంచ నేతెంచుచున్. గీ२౦
- ఆ॥ మూఁ డమోఘబాణములఁ దొడి రాముండు దివ్యభూషణం బుదీర్ఘ మైన
దానిఁ దుంటలుగ విదారించె హరిసేన లుబ్ధియాడ నసురు లులికిపడఁగ. గీ२౧
- క॥ శ్రీరామశర్దారిత మై యోరామ! మహోల్కయట్టు లురలి తెరలు నా
ఘోరాయుధ మీక్షించి వికార మెడలి సాధువాఙ్ముఖు లై రమరుల్. గీ२౨
- శా॥ ఆశూలం బటు భగ్నమైన సురరాజారాతి కొండొక్క ని
దేశం బాయ్యనఁ దోఁపమిం గడఁకమై దిష్టాంతవేలాంతకా
భ్యాశం బౌ దృఢముష్టిఁ గూర్చుకొనుచున్ వ్యాపాది యై రాక్షసా
భ్యాశంస ల్తగ నిల్వ నిల్వ మని రామాధీశుపై వచ్చినన్. గీ२౩
- క॥ నవ్వుచు రఘునందనుఁ డపు డవ్వకలుం గాంచి పావకాస్త్రము వింటన్
జివ్వనఁ దొడిగి మిడుఁగులు ల్దవ్వలకు న్నిగుడ నేసె దర్పదృఢుఁ డై. గీ२౪
- క॥ ఆయస్త్రము తోన యసృక్పాయి హృదయ మేర్చి వ్రచ్చె బలునాడికలన్
దాయ యిలఁగూల ననుపద మాయినకులు శరధి సేర నది వచ్చెఁ జెలి. గీ२౫
- ఆ॥ నాధుఁ డట్లుచన ననాధ యై రాక్షససేన రామబాణశీర్ణ యగుచు
సొరిది లంకసేరె సొక్కుచు సోలుచు దితిజపతియ యింక ది క్కటంచు. గీ२౬
- క॥ హతుఁ డైన ఖరాత్మజుఁ గని వితతము దాశరథి విశిఖవిక్రమ మతులం
బతిలోకం బని పొగడిరి సతతోత్సాహజము మేలి సంభ్రమ మొదవన్. గీ२౭
- ఆ॥ వజ్రహతగిరీంద్రవర్ణితం బగువాని మేను గాంచి యింక మేలె యనుచు
నుబ్బి గంతులిడుచు నుల్లాసమున నొప్పి రగచరేంద్రు లలికులాంచదలక!. గీ२౮
- మ॥ హతశేషు లైలుపంగ నంగబల మిట్లయ్యెంగదా యంచు దీ
పితరోషుం డయి రావణుండు దశనోత్పీఢోత్థనిరాతసాం
ప్రతనిర్ఘోషము లుల్లసిల్ల సురజిద్భావంబు మాసెం గటా
దితిజాధీశున కింక మించువిధ మేదీ యంచు ఘూర్ణిలుచున్. గీ२౯
- క॥ సుతు నింద్రజిత్తుఁ గని నీ వతిలోకేశప్రభావుఁ డన నెగడితి సం
మతి దాశరథులఁ బొరిగొన నతులితవిభవుండ వగుచు నరుగుము కడఁకన్. గీ३౦
- ఆ॥ దృశ్యమానుఁడవౌ యదృశ్యుండవౌ యై రయంబు నెఱయ నెట్టు లైన నమ్మ
హౌజసుల జయింప యత్నింపు మది నాకుఁ బ్రీతికరము నీకుఁ బెనుపుఁ గూర్చు. గీ३౧
- క॥ అప్రతికర్ము హరి గెలిచి తప్రాకృతుఁ దత్సతుం జయంతు జయింపన్
ధీప్రతిభం దనరారితీ వీప్రకృతుల నరుల గెడపు టెంతలు నీకున్. గీ३౨

క॥ అను రాక్షసేంద్రు నానతి వినీతుఁ డై మాళిఁ దాల్చి వెసఁజని హోమం
బొనరించె విధియుతంబుగ ననలుం బ్రజ్వలితుఁ జేసి యసుర కడంకఁ. ౧౮౩

—♦ ఇంద్రజిత్తుసవరణ ♦—

ఆ॥ ఆతఁ డాభిచారికాయత్తు డై వేల్వఁదొడరఁ బొలనుదిండితోయ్యలులు ర
యంబు మీఱ శోణితాంబరోష్ఠీషము ల్పాని చనిరి సవనభూమి కార్య. ౧౮౪

మ॥ శరపత్రంబులు తోమరప్రముఖము ల్బ్రస్త్రంబులున్ వహిం కా
స్తరణంబు ల్సమిధ ల్విభీతకజము ల్సంరక్తవస్త్రంబులున్
వరకాష్ఠాయన మా సృవంబు దనర న్వాఁ డత్తటి న్నేల్చెఁ జె

చ్చెరఁ గృష్ణాజగళగ్రహం బొనరఁజేసెన్ వేల్పు లల్లాడఁగఁ. ౧౮౫

తే॥ అట్లానర్ప విధూమహోమాగ్ని వెలుఁగ విజయచిహ్నంబు లొప్పారువెరపు దోఁవఁ
బ్రకమావ ర్తశిఖలతోఁ బావకుండు హవ్యము గ్రహించి స్వర్ణాభుఁడై తనరై.

తే॥ దేవదానవరక్షోగ్నితృప్తి నవిధంబునం బొనరించి యంతర్ధి నెఱయు
రథముపై రథివర్యుండు రాణదనరె శరశరాసనముఖ్యము ల్చాలఁగొనుచు.

ఉ॥ నాలుగు గుఱ్ఱము ల్నెగడ నవ్యగుణోత్తమలీల లొప్ప ని
ర్వేలకలాభిరామము సవేగము నై పెనుపొందు తేరిపైఁ
జాలన మెంచు చాపము ప్రసంగము చొప్పడ వజ్రవర్మభూ
మాలసితాంగుఁ డై తనరి సంభ్రమవిభ్రమము ల్దిర్పఁగఁ. ౧౮౬

క॥ దీప్తానలసంకాశము తప్తకనకవలయ ముచ్చితము వైడూర్య
ప్రాప్తాఖిలభూషణ మమరాప్తేతరు కేతనము మహారుచిఁ బొనరెన్. ౧౮౭

శా॥ ఆదిత్యాభము సజ్జ మారథము బ్రహ్మస్త్రంబు సంమంత్రితం
బాదేవారికి రక్షణప్రవణపర్యాయంబు లై చొప్పడం
గా దైత్యుండు పురంబు వెల్వడి సమిత్కల్యాణలీలాయిత
ప్రాదుర్భావకరాపిధానకలనాప్రాగల్భ్య మూహించుచున్. ౧౮౮

తే॥ దుష్టరాక్షసమంత్రినిర్ధూతవిఘ్నయత్న నిఘ్నం డగుట నొడ్ల కలవిగామిఁ
దనదుతలఁపునఁ దలపోసికొనుచు హితులఁ గాంచి యిట్లనె నతఁడు నిష్ఠాశితార్తి.

ఆ॥ మాయదారి వ్రతము మానించి పురి వీడి యరుగుదెంచి యసురు లనినఁ దొడరి
మడఁచువారి వీరి మాయించి పితృతృప్తిగూర్చువాఁడ సిరికిఁ గూర్చుజాడ.

క॥ ఆనెటి నిర్వానరఁగా నే నొనరించెద ధరిత్రి నేఁడె కనుఁగొనుం
డినాసంగర మనుచున్ దా నంతర్ధానమున్ రథముతో నెనసెన్. ౧౮౯

తే॥ ఆదశగ్రీవుఁ డట్లు దన్నుప మాయలాఁడు శక్రసపత్నుండు వాఁడు తీక్ష్ణ
కార్ముకాశుగములు పూని కదనముతల నభ్రతలమున నిలిచి బిట్టార్చి తొడరి.

- ఉ॥ రాము సలక్షణుం గని పరాకు దొలంచి చిరాకు లెంచి సు
త్రామవిరోధి సాయకపరంపర లేడైట మీట గుప్పఁగా
దీమసమొప్ప మేకొనె నుదీర్ణుఁడు వాఁడు ఘనాఘనంబు ప్రో
ద్ధామకబంధధారల విదారణ మేర్పడ రొప్పుచాడ్పునన్. ౫౯౫
- తే॥ అంసములతోడఁ ద్రిశరస్క మైన పన్నగేంద్రయుగ మట్టు లొప్పెడు నినకులీను
లెదిరి నలఁచెడు వారు వీరే యటంచు నెంచి గుర్తిడఁ దొలుతఁ దా నెగచె నవల.
- తే॥ సరథుఁ డసురుఁడు వైహాయసపథ మెనసి యల్లె చక్షుర్విషయమున కందరాక
ధనువు సజ్యం బానర్చి తత్తనువు లగల నార్చుచుఁ గడంక శరము లేయంగఁదొడరె.
- మ॥ శరసంవేగపరీతు లై కినిసి యాశాచక్ర మల్లాడ దా
శరథుల్ స్వీయశరాసము ల్పశరము ల్సజ్యంబులుం జేసి య
స్త్రరహస్యజ్ఞులు సూర్యసన్నిభము లౌ శస్త్రప్రతానంబు లం
బరముం గప్పఁ దమఃప్రహాణకలనాప్రాగల్భ్యముం జూపినన్. ౫౯౬
- క॥ సహలక్షణుఁ డౌ రాముని సహస్రసంఖ్యాకనిశితశరముల కతిదు
స్సహముల కెదు రైనం దన,విహార మే మగునో యనుచు విహ్వలుఁ డగుచున్.
- సీ॥ ఆకసంబెల్ల ధూమాంధకారమ్మునఁ గప్పినయప్పాటఁ గడుకొనంగ
మఱియు నీహారతమస్సాదితంబు లై దెసలు శూన్యంబు లౌ తెఱఁగు వడయ
జ్యోతలనిర్ఘోష మేతాదృశం బనరాక నేమిస్వనోద్రేక ముడుగ
నశ్వఖురారావ మంతలింతలు గాఁగ రూపనిర్ణయ మపరూప మనఁగ
నైన దశ పాల్పడంగ ఘనాంధతమససక్తశరవర్ష మిది యనఁ జాలుకొలిపి
ముంచె నారాచవృష్టి రాత్రించరుండు నరవరేణ్యుల విధిదత్తవరబలమున. ౬౦౦
- ఆ॥ సర్వగాత్రముల నసంగం బనంగ లేకుండ దాశరథుల నోజ మెఱసి
స్రుక్కనాటె నసుర సూర్యసంకాశమ్ము లైన యాశుగముల నచలతనయ!
- క॥ శరధార లెనయఁ బర్వతవరము లనన్ దనుక కుండి వా రిరువురు నం
బరము వగులఁ దిగ్గంబులఁ, బరఁగించిరి ప్రదరముల సుభాస్వరరూపా. ౬౦౧
- తే॥ కంకవత్తులు వత్తులు గగన మెనసి లక్ష్మి తేతరు రావణి లా వఱంగ
నెఱసి తచ్చోణితోక్షితోన్నిద్రము లయి ధరణిపై వ్రాలుచుండె విద్యావిలసిత!
- క॥ అతిమాత్రవిద్ధు లయ్యుం దితిజేంద్రాత్మజుఁడు వనుచు దీ ప్తశరములన్
మతిమంతులు భేదించుచు వితథము లొనరించి రొగిఁ బ్రవీణత వెలయన్.
- తే॥ వానిహేతు లేతెంచు నవ్వల నెఱింగి శబ్దవేధుల నుత్తమాస్త్రములఁ బంచి
మించి వేధింపఁదొడరిన మెలఁకువ న్గణించి వంచనఁ బెంచి నక్తంచరుండు.
- ఆ॥ ఉన్నచోట నుండ కొండొండఁ దిరుగుచు నిశితవిశిఖతతులు నివ్వటిల్లఁ
జేయుచుండఁ దనదు శీఘ్రగామిత్వంబు శస్త్రవేత్తృతయుఁ బ్రశస్తములుగ.

క॥ మాయావి శరకలాభ్యా, సాయాసితతనుఁ డసురుఁడు యత్నము తనరం
జేయింక మోకటిల్లఁగఁజేయందొడరుటయు రాజసింహులు కడఁకన్. ౩౦౮

చ॥ విసువక యెల్లదిక్కుల నవేలశరాహతులం దెరల్చుచున్
గుసుమితకింశుకమ్ములకుఁ గూర్చినమెత్తనిమేను లొప్పఁగా
నసురుసు రందనీయని మహత్త్వమునం దులకించుచుండి ర
య్యసమశరాభు లయ్యదనునందుఁ దటిల్లతికాసమద్యుతీ. ౩౦౯

శా॥ రూపం బెన్నఁగరాని దన్న గతియున్ రూపింపఁగాఁబోల దీ
రోపం బీధను విట్టు లిట్టు లన నౌ రూఢప్రరూఢత్వముల్
దోఁపం బో వినుఁ డభ్రసంప్లవమునన్ దుర్భావ్యుఁడై నట్టు లై
పాపం బాపతితుం డొనర్పఁదొడరెం బాపాపనోదాదరా!. ౩౧౦

తే॥ సూతు లటు నిహతులు గతాసువులు నగుచు వానిశరములపా లయి వానరవరు
లవనిపైఁ జాపకట్టుగా నత్తమిల్లి రొకనిపై నొండుగాఁ దపోయోగనిపుణ!

ఆ॥ అన్నఁ గాంచి యిట్టులున్న నేమగు సర్వరాక్షసుల వధింప రాణ నెఱయ
బ్రాహ్మ మస్త్ర మిపుడె పరఁగించువాడ నగచనియె లక్ష్మణుఁడు మహాస్త్రకుశల!.

క॥ శుభలక్షణు లక్ష్మణుఁ గని విభుఁ డిట్లనెఁ దగని దట్టి విధి యొక్కనికై
యభగుల నందఱుఁ దునుముట ప్రభావవిలసితుల కెందుఁ బ్రస్తుత మగునే.

శా॥ అన్నా! లక్ష్మణ! యెన్నఁడేనియు రణావ్యాసక్తు నున్మత్తుఁ బ్ర
చ్ఛన్నుం బ్రాంజలి రక్షణార్థి విజితున్ సన్నాహసంశూన్య నా
పన్ను నిద్విద్రుతునిన్ వధింపకుము తత్పాపంబు నీ కిచ్చి నీ
పున్నెం బందుకొనంగ వా రగుదు రాపో టొప్పు నా నొప్పునే. ౩౧౩

ఉ॥ ఎట్టులయేని వీని వధియించుతెఱం గెనయించువార మీ
పట్టున ముట్టుచో నునుఱుఁబాపఁగ నోపు శిలీముఖంబులన్
నెట్టనఁ బన్నగాభముల నేర్చి విదిర్చి యసమ్ము రెమ్మ నౌ
కట్టడిసేయఁగానగును గర్జముపైఁ దలఁ పూర్జితమ్ముగాన్. ౩౧౪

తే॥ తోఁచినంతన యీతని త్రుళ్ళడంతు రడరనీక మహామహు లగచరవరు చరిత.
లలికి యంతర్హితుం డయ్యె ననఁగబోలు మాయకుఁడు తుద్రుఁ డతఁడు సమ్మాన్య

ఆ॥ మింటికెగసెనేని మేదినిఁ జొచ్చెనయే నధస్తలమ్ము నెనసెనేని
నెటు నిగూఢుఁ డయ్యెనేనియు మదిషుదగ్గుఁ డయి పుడమిపైనిఁ బడు నితండు.

—♦ ఇంద్రజిత్తు రామాస్త్రముఁ జూచి పాటిపోవుట ♦—

మ॥ మహితాత్ముండు రఘుప్రవీరుఁ డటు సన్మంత్రంబు పాటించి ప్రా
ప్తహరీద్రుం డయి రాద్రు ఘాతుకు రిపుం దండింపఁ జుడక్రమ

ప్రహితం బౌ శరరాజమున్ మనమునన్ భావించి వీక్షించినన్
విహృతిం బాసి తలంగనెంచె సురరాడ్విద్యేషి యుద్యేగియై.

౬౧౭

తే॥ అఖిలలోకమాయాతమోహరము శరముఁ
దొడిగి రఘువీరుఁ డేయ నిర్ధూతుఁడగుచుఁ
దోచి యెడద్రోచి లంకలో దూతె దూఱు
పుట్ట నాచెట్ట దిటపు గోల్పోవ మగువ!.

౬౧౮

క॥ తెప్పిటిలి ప్లవగసేనలు ముప్పెడఁబాసె నని మేలీ మురిపెంబున రా
మప్పఁ గొనియాడఁదొడఁగిరి తప్ప దిదియె యసురుఁ డడఁగుతటి యని రమరుల్.

తే॥ అనుచుఁ బురహరుఁ డెఱిగింప నచటుబాసి యడరి యాకష్టఁ డెట్లు సేయంగడంగెఁ
దెలుపవే యవ్వలనికథ తెఱఁ గటంచు విభుని గిరిరాజకన్యక వేడుటయును.

మ॥ శ్రుతిసీమంత విశేషకాంచిత కలాశుంభద్రజోగుంభ వి
శ్రుతపాదాబ్జ! మహాధ్వరప్రవణ సంస్తుత్యాత్మసంస్థాన సం
శ్రుతలోకావనకృత్య సర్వజననాస్తోకప్రభావాధ్య ల
క్షిత సాక్షిత్వ విభావ్యతత్వ మునిసంసేవ్యత్వరూఢోదయా.

౬౨౦

క॥ భూతజయ! బోధగమ్య! ప్రభూతదయాత్మీయనయవిభుత్వాంచితసం
పాతహరణచణచరణా! చేతశ్శుద్ధిప్రకరణ! శ్రతసంభరణా

౬౨౧

వసంతతిలక॥ శాపాయుధోత్తమ వచశ్చయలక్ష్మ్యకోపా!
పాపాపనోదనసవ ప్రవణాంఘ్రియూపా!
దీపాంకురాయిత మతిస్థితిలభ్యరూపా!
నీపాలయాది వినినీషు కలాకలాపా!

౬౨౩

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్య మహితాత్రేయగోత్రప్రవిత్ర హనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబౌ గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున
యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబున
సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

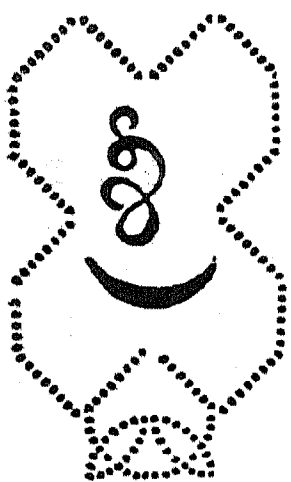
శ్రీ శివాయ గురవే నమః.

శ్రీరామకథాఽమృతము

యుద్ధకాండము.

పూర్వభాగము.

నవమాశ్వాసము

కరుణావేశభృత

ప్రాకామ్యవిభూతియోగ భద్రోద్దేశ

స్వీకారరిపున్యక్కా

రాకారవిశేషవద్ద శా! పరమేశా!

అ॥ అవధరింపు మట్టు లడిగిన గిరిజతో నిట్టు లనియె గిరిశుఁ డింతి! పూల
బంతి! వినుము రుష్టభావం బెసఁగ వాఁడు పురము సొచ్చి దుష్టబుద్ధి హెచ్చి.

మ॥ కనులం గ్రోధము దొన్కుచుండె నన రా గం బొప్పఁగాఁ బశ్చిమం
బన నొ ద్వారమునం బయల్పడి కదభ్యాసు ల్భ్రతాసు ల్పలా
శను లొంటం దనుఁ గొల్చి రా నశనిభృచ్చత్రుండు పౌలస్త్యుఁ డే
చిన వేరమ్మున రామలక్ష్మణులఁ గాంచెం బొంచి దుర్లక్షుఁ డై.

ఉ॥ ఉద్ధతు లై రణోన్ముఖత నొప్పు నరేంద్రులఁ జూచి చూడలే
కుద్ధతవిక్రముండు సమయోచితమాయికవృత్తిఁ బెంచి సం
బద్ధుఁడు గాక మోహపరిపాటిన వారల ముంప నెంచి యా
పద్ధతికిం దగంగ నొక భామినిఁ గొంచుఁ గ్రమించి నొంచుచున్.

తే॥ తోడవచ్చినవారలుఁ దొడరుచుండ వానరాభిముఖుం డయి వాఁడు సొచ్చి
యరదమున నున్న యంగన నట్టె తివిచెఁ జంపఁదలఁచు స్వభావంబు చక్కబెరయ.

- ఆ॥ మాయలాఁ డతండు మాయామయాంగన నట్లు గొనుచు నీత యకా ననంగఁ.
 గాననౌకసులకుఁ గాన్పింపఁ దనపూన్కి నెఱయ వచ్చి యెదుర నిలుచుటయును.
 క॥ సంక్రుద్ధు లగుచు వారలు చంక్రమములు పొనర శాఖిశైలవరశిర
 స్సంక్రాంతుఁ జేయఁగడఁగి రసంక్రముఁ డవ్వానిఁ దొడరి చంపుదు మనుచున్.
 తే॥ అందఱకుఁ దాన ముందల యగుచు హనుమ రిపుమరాసదుఁ డటు చెలరేఁగి దొడ్డ
 గట్టు పట్టినపట్టునఁ గదలఁబెటికే దానిఁ గొనివచ్చె దనుజు దుర్దము మడంప. ౮
 క॥ అభ్యాశగతుం డగుచు దురభ్యాసుం జూచె నసురు నావల రథమం
 దభ్యాగతఁ దత్పిడిత సభ్య యనం దగిన యొక్కజవ్వనిఁ గాంచెన్ ౯

◆— (హనుమంతుఁడు మాయాసీతావధముం గని చింతిల్లి రావణు దూఱుట) ◆—

- నీ॥ ఉపవాసములఁ గ్రుస్సియును శరద్రదాకాశశాంకు గేరుచు నిజాస్యంబు దనర
 వినిహతానంద యై వెల్లనై ననుఁ దొంటి చిఱునవ్వుసిరి బాట సృక్వు తెనయ
 నేకవేణీవస్త్ర యే కాఁగ రామనామావృత్తి శుద్ధభావాప్తిఁ దెలుప
 నమృజరజోవిలిప్తాంగసౌష్ఠవసుషమలు వరస్త్రీధర్మమర్మ మనఁగఁ
 తే॥ దెరువు లే కతిదీన యై దెసలుసూచు తెఱవుననె తనుఁగావ నేతెంచువారి
 నరయుతలఁపున నున్న యా యన్నుమిన్నఁ గాంచి యంజన నోము చక్కటిఫలంబు.
 ఆ॥ అచిరకాలముననె యామానిసీమణిఁ గాంచియున్నవాఁడు గానఁ జాన
 మైధిలియ యటంచు మది నిశ్చయించి రథస్థ యగు నవస్థతరము నెంచి. ౧౧
 క॥ కన్నుల నీరెడల మహాపన్నుఁడు దా నగుచు నీతపస్విని గతి యీ
 కన్నులఁ గననయ్యెఁ గదా యన్న తెవులు పాల్పడన్ భయవ్యధితుం డై. ౧౨
 ఆ॥ ఏమిసేయువాఁడొయీదురాత్ముఁడు కష్టఁ డింత దలఁచు విధి యహీనుఁ డగునె
 తొంటి మేలికూర్పు దొడిబడ నీనోట దొనఁగునుడువు మనియె ధూర్తుఁ డతఁడు.
 శా॥ శోకార్త న్యధిత న్రథస్థలమునంజొప్పించి దర్పించి య
 ట్లాఁకొన్నాఁ డిపు డాహరింప నదిగా కన్నెంబు పున్నెం బొకం
 డీకాలంబునఁ గల్గునే యనుచు వాఁ డీక్షించియీక్షించి స్వ
 ప్రాకట్యం బెద నెంచి వానిఁ దఱియంబ్రస్థాన మూహించుచున్. ౧౩
 తే॥ వానరబలంబు తోడ్పడి వరదపూర్ణ
 గా నెఱయ నొక్కత్రుటిలోనఁ గదిసి యటుమ
 నంతకుఁడు రావణీయుఁ గ్రుధాక్రాంతుఁడగుచు
 ఖడ్గము వికోశ మొనరించి గఱితఁ బొదివి. ౧౪
 క॥ తలవంచి తాఁచి త్రోచియు నలయించిన రామ ! రామ ! యని యాక్రోశం
 బొలయించెను సుస్వరముగ నెలనాగ యతండు గూర్పు నిడుమలు పడుచున్.

మ॥ తలవంచెం గద పాపుఁ డిట్టి సుచరిత్రం బట్టి యొం డేటికిఁ
దలవంపు ల్లుటియించె నిందఱకు మీఁదం జచ్చునో నొచ్చునో
తలఁపంబోలదు నన్నబోంట్ల మహితోత్సాహంబు వ మ్మయ్యె నే
తల పంతమ్ముల తీర్పు మార్పడియెఁ గద్దా ధర్మ మం చార్తుఁడై. ౧౭

ఆ॥ శోకమోహవార్ధిఁ జొరఁబాటి విధి దూటి దీనుఁ డగుచు నేది తెరు నటంచుఁ
గనుల వేడినీరు కాల్య లై ప్రవహింప నడలి సడలె మారుతాత్మజుండు. ౧౮

తే॥ చారుసర్వాంగి సౌమ్య యీసాధుచరిత
రాము ప్రియమహిషియ యంచు రాణఁ బేర్పు
భక్తివిశ్వాసములు తన్నుఁ బ్రాముకొనఁగ
నంతవాఁ డింతలయ్యె హిమాద్రితనయ ! ౧౯

క॥ క్రుద్ధుఁడు తజ్జీవాశాబద్ధుఁడు నై యసురఁ దఱిసి పరుషాక్షరసం
బద్ధము లగు భాషణముల నధార్మికుఁ డాడఁదొడరె నబలామణిరో. ౨౦

సీ॥ ఓదురాత్ముఁడ ! సాధ్వీ నుదుటార్చుకొనఁ గేశపక్షంబునం బట్టి పరిభవితై
యేయపరాధంబు నీయమ పొనరించె నెఱిఁగింపు మొక్కింత యెఱుకయున్న
బ్రహ్మరివంశంబు పాడ్వడె మీయిట్టి రక్కసికాన్పు నేరంబుకతనఁ
గాల్పనే పాపు నత్యల్పసమాచారు నిర్దయు నవినీతు నీచు నిన్నుఁ
దొడరి తెంతటిపనికి నీదుష్టబుద్ధి తెలిసెఁ గా కింతమాత్రన తెఱఁగు గాంతు
పూటు నాచేతిలోన నీయుసులు నిలిచి యున్నయది నీతఁ జంపి నీవుండ విలను.

ఉ॥ ఇ ల్లుట వీడి రాజ్యమహితేందీర కెంతయు దూర మై మదిం
దల్లియుఁ దండ్రీయుం బతియు దైవము ధర్మము రాముఁ డంచు సం
పల్లలితంబుగాఁ గొలుచు పావనమూర్తిఁ దెరల్చి తెచ్చె నా
ప్రల్లదుఁ డీవు చంపఁ దెగఁబాటితి వింతటి పాపు లుందురే. ౨౧

తే॥ లోకవధ్యుండ వీవు శ్రీలోకహంత లంతమందినయంత నేయంధతమస
లోక మతికుత్సితము తమ్ము లోఁగొనంగ నడఁగువారలొ యాగతి నందఁగలవు.

ఆ॥ అనుచుఁ బలుకుచు న్మహాత్ముండు హనుమ సామర్థ్యఁ డగుచుఁ బ్లవగమండలంబు
దోడ రాఁగఁ దొడరి త్రుంచితూటాడెడు నంత లగుచు నసుర నభిగమింప. ౨౨

—♦ మూఁడు నాలుగు నే నపు నాశ్మయధము ♦—

క॥ ఆవానరవరసైన్యము దావాగ్ని నడంచు తోయదముప్రక్రియకుం
దావల మగుచుం దాకెను దేవారిబలంబు సర్వదివిజస్తుత్యా ! ౨౩

తే॥ అట్టి సంఘాతరణమున నమరనాథవైరి తనవారి కొంటఁ దోడ్పడి కలంబ
శతసహస్రంబులం గీతతతిఁ దెరల్చి యిత్థబలుఁ బావమానిఁ బే రెత్తి పిలిచి. ౨౪

శ్రీశివాయ గురవే నమః

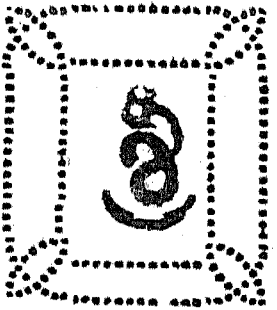
శ్రీరామకథాఽమృతము

ఉత్తరకాండము

—:0:—

—♦ ఉత్తరభాగము — ప్రథమాశ్వాసము ♦—

—:0:—

సీతారామపదా

బాసంచితభూవివిధవిహారవిలాస

ప్రాసంగికైకవీచీ

భాసురమహిమార్ణవప్రవణనిజసత్త్వా!

వ. అప్రాకృతదివ్యవైభవా! దేవా! యవధరింపు మవ్విధమున నర్థిమెయి నర్థించిన
యర్థాంగి ప్రార్థితమ్ము సమర్థింపం బూని యర్థిజనర్థి యగు నయ్యర్థేందుకేరీటుం
డనుపదంబ.

గీ. వింటివికదా సభాస్థితివిలసనములు భరతసంప్రార్థనంబు తత్ప్రాభవంబు
వినుము తన్వంగి! యటమీఁది విభునిపోక లనుచు నొకనవ్వు నవ్వి యిట్లనెఁబొసంగ.
వ. అమ్మెయి విమానరాజమ్ము సమ్మానిత మ్మయి వీడ్కొని చిత్తజ్ఞ మ్మయి నిత్య
సాన్నిధ్యమ్మునఁ గొలువుఁ గొనుటయు.

సీతారాముల వనవిహారము

క. ఆరామమహీశుఁ డశోకాతామమహీవిహార మది మదిఁగొన సే
తారామ మహీసుత “విస్తారా మమ హీయ మభిమతా” యని కొలువన్.

వ. తదనురూపం బగు నుద్యోగంబునం బ్రవర్తిలై నంత.

గీ. అన్న రేంద్రుని రాక నొఁ బున్నె మెన్నుకొనుచు వనపాలు రుచితనందనసమ్పత్తి
మున్నె సంస్కృత మగు వనమున్ నవీనగతిఁ బరిష్కృత మొనరించి రతివమిన్న!

వ. అదియు.

గీ. నాకు వర్ణించు శ్రమ మేల? నవల! యవల మీ కతిశయోక్తులుగఁ దోచుమేల మేల?
యొక్కనాఁ డింపు నింపవ యొక్కనాఁడు మేలు మే లన్న సొమ్ములే మెలఁతలకును.

క. ఉద్యానపాలు తాగమవిద్యాధ్యులు నాగరికులు విభుఁ డత్తటి కా
మాద్యద్వజగతితో రా నుద్యోగము సేసి రెంత యుచితమొ? యువతీ!

- సీ. పవలింటి దివిటీల ప్రభలు నభంబంటి యినవంశ్యు కొలువున నెలమి వొగడ
బెత్తముల్ గైకొన్న బిత్తరుల ప్రచార మంద మింద మటంచు నవని కొనఁగఁ
దాల్చిన సొమ్ముల ధగధగన్మణికాంతు లంతరాలంబు రవ్వంత సేయ
నాశ్మీయసహజతేజోంకూరవిస్ఫూర్తి దిక్కు లన్నిటి నొక్కలెక్క వ్రాయ
మనుకులారామపారిజాతనగ మట్లు రామదేవుండు వోయె నారామనాటి
కాత్మరామామణిం గూడి హరివివిధవిహృతు లే మే మటంచు నిర్వృత్తములుగ
క. ఏమణి నెనసినఁ బటికం బామెఱుఁగున మెఱయు స్వచ్ఛ మగు కతముననా
రామగతుల నామెయి కయి భూమానందమయుఁ డతఁడు వొలిచెన్ సాధ్వీ! ౧౨
- శా. శ్రోణీబింబములన్ దుకూలముల వీచు ల్తాఱుమా తైన ని
ర్మాణం బూహ రహింప నీవులకుఁ దార్పంబడ్డ కెంగేళ్ల న
న్మాణిక్యాభరణాభ నాభికుహరాంతప్రాంతము ల్గప్పఁగా
వేణీబంధము లూడ నూడఁ జని రావేళం గుమారీమణుల్. ౧౩
- గీ. ఉత్సవము రూపమెనసిన యుదుటు దోఁప నుచితసమ్మద మైన తద్యుధమరిగె
నాధు సన్నిధిఁ గొన్న విన్నాణ మొప్పఁ జెలయు ప్రకృతిప్రవాహవీచిక యనంగ.
వ. రామామణీ! యారామచంద్రమూర్తి. ౧౪
- గీ. వానరులచేత రాక్షసప్రవరభటులఁ బట్టి కొట్టించెఁ దనప్రాభవంబు మెఱయ
నాడువారలచేత ననంగు రాజ్య మాహరించుకొనం బట్టె నట్టి పట్టు. ౧౫
- శా. చూచుం జూడఁ డటు ల్విను న్విసఁడు మెచ్చున్ మెచ్చఁ డానంద మ
ట్టె చెన్నొందఁగ రాజయోగమున నౌ నావృత్తికిం బ్రీత యె
సాచివ్యమ్మునఁ జిత్త మెత్తిన మహీజ న్మెచ్చఁగావచ్చుఁ ద
త్ప్రాచుర్యం బభయంకరం బనుభవప్రాప్యంబ చూ శాంభవీ! ౧౬
- శా. విద్యారణ్యము మాధవానుగత ముర్విన్ నిల్చె నాఁ బొల్చు నా
యుద్యానస్థలి నింతనంతఁ దఱియన్ యోగ్యస్థితిస్థానకం
బుద్యోగం బనఁ బూలపంజరమునం దొప్పారు రాచిలక త
త్పద్యం బలె “మహాప్రభు ర్జయతు నిత్యం” బంచు మున్నంతట. ౧౭

శ్రీరామచంద్రునితోఁ జిలుక వసవిశేషంబులు మనవిసేయుట

- ఉ. నాపలు కాలకింపు ద్రుహిణస్తుతచిత్రచరిత్ర! రామదే
వా! పలుపోక లిందుఁ గల వాత్మతదర్థము సంస్కరించి రీ
వే పొరపాటు లే కెనయవే యల వేడమునందుఁ బోలె నే
యే పద మింపు నింపు నదియెల్ల సమర్థసుఖం బమర్పఁగన్. ౧౮
- మ. సవిశేషం బవిశేషకం బను విశేషం బొందు లేకుండ సం
స్తవము ల్గూర్చె విరించునుండు మును తత్సారస్య మట్లుండనీ
యవివేకంబా వివేకమో పొగడఁగా నస్మద్విధు ల్పానుకో
నవుఁ గైకోవలె నీకు నీ వ్యవహృతి వ్యక్తేతరప్రాభవా! ౨౦

- గీ. ఓమహారాజ! చూచితే? యల్లసరణి దేవదారుద్రుమావళి దివ్య మరయఁ
జుట్టుకొనివచ్చె నీతోట సురుచిరముగ నిందు విశ్రమ మెనయక యేగరాదు.
- గీ. దాని కవ్వలఁ జూడు చండనవనంబు నందనవనంబు నందంబు నందుకొనుచు
సాహసంబున నాత్రోవఁ జరణ మిడెదో? త్రాఁచు లేచిన వందు సీతాకలత్ర! ౨౨
- క. పోనిమ్ము పుష్పక మీ ధానిమ్మలచాలు వెంటఁ దత్ఫలబీజ
ప్రాణమ్ములు మా చిలుకలు మీ నెమ్ములకలిమిఁ బొగడ మేకొనవలదే? ౨౩
- గీ. పొగడలే కల వామిఁద బొగడనేల? నెగడుగన్నది తత్సమనిచయ మెందు
నగడువడుచుండె నీవు రా వని మనమునఁ జూడవలె నేడు తద్వని సొంపు జంపు.
- సీ. సహజరాగరసాలసాలపల్లవముల నధరీకరించు నాస్యమ్ము లెత్తి
కనకసప్రభకర్ణికారవనంబుల నవకుంతనంబుల నతిశయిల్లి
కులకితతిలకసంకులతరతలముల లాలాటికరమోపలాలిత యయి
కడలీప్రకాండప్రకామకాంతోత్సంగసంగతులకు సరసత్వ మెనసి
విశ్వపూరుషరూపంబు విస్తరించు పూరుషోత్తము దేవేరి భూమిదేవి
విశ్వనారీస్వరూప మావిష్కరింపఁ బూనిన ట్లున్న దిన్నెలవున మహాత్మా! ౨౪
- క. కదళులు కాకోకిలములు మదకింశుకముఖవిలాసమంజుమములు కు
చ్చదనుమగుచ్చఫలమ్ములు పొదలు వనముఁ గృత్రిమమ్ముఁ బొడగంటెనృపా.
- గీ. శిల్పవిజ్ఞాను లధిప! నీచిత్త మలరఁ గడఁగి కల్పించినారు తత్కాననమ్ము
నసలుదాని సౌభాగ్యమ్ము నతిశయించు పసల నెసలారుచున్నది పరిసరమున. ౨౫
- గీ. అల తటాకము గంటె? రత్నాకర మనఁ బాలము లెల్లను ముంప నై పొంగివచ్చు
చున్నదియో? నాగకూర్మమహోర్మికలన నీడఁబోయినఁ ద్రావఁగా నేది? నీరు. ౨౬
- క. పొగలేని జ్వలనకాంతులఁ బగళులు రే లనఁగ రాక ప్రాంతము లెల్లం
దగిలి వెలింగించెడు నత్తెగ దేవా! పారిజాతదివ్యనగంబుల్. ౨౭
- గీ. సర్వదాకుసుమంబులు సర్వదాఫలంబులు మనోరమంబులు లలితదివ్య
గంధరససముపేతముల్ గ్రాలుచున్న వెన్నఁ దడ వగు నిండలి వృక్షము లిన! ౩౦
- గీ. వేలుపుల కీ వొనర్చిన మేలు దలఁచి దోహదాపేక్ష లేకుండ ద్రుమలతాని
కుంజముల బాముకొని ఋతుకుంజనారములు సంజితము లయ్యె నిట్టు లిట్వాకుతిలక!
- క. పెరుఁగఁడు తఱుఁగఁడు పవనుం డరుదగు నొకనడకఁ బట్టె నవనీశ్వర! నీ
తరుషండము నెడబాయఁడు హరిణగతి శనైశ్చరుఁ డగు టచ్చెరువ కదే. ౩౧
- గీ. మూడు వానలు నెలకు మామూలు గాఁగఁ బొదపాళికి నీ రెత్తు పనియులేదు
తినుచునున్నారు నీసొమ్ము మనుచువార మే మనుచు తామరాజ్య మనామయముగ.
- గీ. మున్ను మాజాతి వెడజాతి భూమినాథ! తిన్న ఫలములఁ దిను నూడ్చు నున్నఫలము
లిపుడో? యవసర మవు నంతొ యింతొ మెసవి పలుకు నీ నామ మి శ్శనవలె నె? వీరు.
- ఉ. ఇ శ్శన నేమి య శ్శనిన నేమి రుచించిన పండ్లు దించుఁ బా
థస్యభసత్సరస్సమితి దప్పి వెలార్చుచు నీవనంబె యా

- యుశ్శతకాలముం దమకు నూర్జిత మౌ నవసంబు గాఁగ భూ
యశ్శమితాఘ! మాకొలము లన్నియు నిన్నె నుతించు నెప్పుడున్. 3౫
- గీ. సురల నేలెడువాఁడ వాసురులఁ గొంటి నరుల నేలఁగఁ బొడమి వానరులనేలి
తండజాఖండలుండు నీ కైన బంటు సనదె? నీరాజ్యమున నింత చనవుమాకు. 3౬
- ఆ. కాలయాపనంబు గా నేల? ఛాయానగాధ్యుషితము మార్గ మనుసరించి
యరయు చరుగు మ య్యనంతరచన మా శారి నేర్చి కూర్చు సరసముగను. 3౭
- క. అను చిలుకపలుకులను విని యనుస్మితముఖాబ్జుఁ డనియె నారాముఁ డొహో
చనునే? నీ లేనియెడం జనవునఁ ద్వచ్ఛార్పిత్రోడి సల్లాపంబుల్. 3౮
- వ. శుకోత్తమమ! మహాజనాచారవిచారప్రచారమునకు నీ కెంతదవ్వు? చెప్పిన చొప్పున
నప్పగించుట తప్ప నీజాతికి జ్ఞానాతిశయం బుండునా? యని యనుచుండ నయ్యండ
జంబు వెండియు ని ట్లనియె. 3౯
- శా. దేవా! నిక్కమె నీవచించు నుడి సందేహంబు లే దిందుఁ గా
నీ వైకుంఠుఁడ వైన నీవె యిటు మా నేత్రాబ్జము ల్సల్లగాఁ
బ్రో వౌ పున్నెము పంటగా నగపడం బోలేదె? యజ్ఞానముల్
తావన్నాత్రకు నిన్నుఁగోరి మునులెల్లం గాసిగానేటికిన్. ౪౦
- వ. ఇందు బ్రహ్మలోకంబుఁ గనుంగొనఁబోవుచున్న యిన్నగచయమై ప్రమాణ
మ్మటులుంచు మది. నినుఁ గొల్చు రామతమ్మలకుం దక్కిన పక్షులకు నెక్కడి
సామ్య మదికాక. ౪౧
- క. ప్రథమాన! “యథా రాజా తథా ప్రజా” యనఁగలేదె ధర్మము ధుతవే
పథు వయి జీవగణము నీపథమున వర్తించుకలిమిఁ బరికింపు మనా! ౪౨
- చ. అదియుఁ బ్రబుద్ధురాలు మరియాదయు మాటలపొం దెఱుంగు మె
చ్చొడవెడు భంగి ని న్గొలువనున్నది తా నదిగాక రాజ వీ
పుదయము నొందువేళఁ దమయుత్సవముం బ్రకటింపకుండ నె
ట్లొదుఁగును లోకలోక మిదియున్ దురితంబటె నిన్నుఁబోటికిన్. ౪౩
- వ. ఐన నిన్ని మాట లేల? నేను నీకు ధర్మపన్నమ్ములు నుడువు నంతలా? యచ్చటి
యాచిత్య మరయఁగల కలిమి రాచవారిద కాక. ౪౪
- క. అని యుపరమింప రాఘవుఁ డనువ్రతం జూచి మెచ్చ నవు వింటివె? యీ
మినుకులు ఘనవేణీ! యన ననుగ్రహము నాపె లోచనాంతము గురిసెన్. ౪౫
- క. అంతం గాంతాకాంతులు కాంతానివహంబు గొల్వఁ గాంతారమునం
గాంతలతాతరువేల్లితకాంతవిశేషముల మెచ్చు చరసిరి కాంతా! ౪౬
- సీ. తమప్రేమలత లట్లు తరమెఱుంగక యల్లిబిల్లిగా నల్లిన వల్లరులను
వల్లరీరాగము ల్వలఁగొన మినుఁజూచు తలఁపున నిలఁజూచు తరువరముల
వరతరుచ్ఛాయనివారితాతపము లై కుట్టి లనఁగ సాఁగు గుల్మములను
గుల్మమ్ముల మఱింత కల్ధికిఁ గూర్పఁగాఁ బూనిన భ్రమరీవితానములను

జూచి చూచి ఘనంబున నేచినట్టి పండువులకు లోనయి యల్ల పతియు సతియు
దాచియుంచిన యింగితత్వములను వాచికంబుల నెలయించి రీ చతురత. ౪౭

సీతారాముల సంలాపములు

మ. అవె కల్పంబులు దర్శనీయము లనన్యా! కాంచితే? నూత్నప
ల్లవరాగంబుల నింబుకొల్పుచు ననుల్లంఘ్యంబు లై యొప్పును
న్నవి సంకల్పశతంబు లిం దడుగు లూనం గల్గు సంకల్పసం
భవసంభావితధర్మకర్మతత్తశర్మస్వానుకూల్యస్థితిఁ.

౪౮

మ. ధనముల్ ధాన్యము లిండ్లు వస్త్రములు రత్నంబు లొద ల్లాఁగ న
ర్థనముల్ వింతగ నేర్చి కూర్చు నివె స్వర్గశ్రీలకుం గామ్యతా
ఘనతల్ దేవి! యిదంసమృద్ధికృతముల్ గావా? నివారించు ర
త్యనుజాతశ్రమఘర్మతోయముల నుద్యచ్ఛక్తిఁ గల్పించుచున్.

౪౯

గీ. కర్మకాండంబుఁ గా దని కదలరాదు కల్పములె దిక్కు- తత్కర్మకలనములకు
స్వల్పములు గాని కామనాఫలము లెల్ల నందుకొనవచ్చు నిందుఁ బొందమరెనేని.

వ. అనుచున్న ప్రియతము నెన్న నగు నప్పలుకులు మందాందోలితకుండలస్తబకం
బవు శిరఃకంపంబున నాదరించుచుఁ బ్రియతమ యిట్లను నవు నవు నాథా! యవ
ధరించితె?

౫౦

శా. శిక్షాపాటవ ముల్లసిల్ల నగు వాసిం దన్నవవ్యాకృతి
ప్రేక్షావత్సమితిజయత్వకలనాస్థితస్వనచ్చంద మై
యక్షుద్రంబు నిరుక్తవైభవ మనన్యాప్యంబె నా నొప్పు నీ
పక్షివ్యాహృత మిందు సాంగమె సమాప్తజ్యోతిషం బైనచోన్.

౫౧

గీ. పుణ్యగంధముల్ గ్రమ్మెడు పూవు లొరసికొనుచు నివ్వాతపోతముల్ జనుల నెల్ల
నిందు రం డని పిలిచి సుఖేచ్ఛఁ గొలిపి కట్టివేయుచునున్నవి కలిమి వెలయ.

౫౩

క. సుమగంధము ఫలరసముల్ సమంచితము రూపు నీడ చల్లదనము సం
దము చందముఁ గల పులుఁగుల సుమహితగీతార్థ మర్థి సుఖ మమృత మిడున్.

ఉ. ఇంద్రియ మొక్కఁడొక్కఁడు మహిం గనుఁ దృప్తుల నందు నందు స
ర్వేంద్రియము లుఖింప నగు నియ్యది యయ్యమృతంబ కాదె? ని
స్తంద్రత నిందుఁ జేరుటయె సౌఖ్యము ముఖ్యము గాకయున్న దే
హేంద్రియజాతి కండని సుఖేందిత నిర్విషయప్రసక్తయే.

౫౫

గీ. మున్ననుభవించినది యెల్లఁ బూర్వభవము కృతము నట్టులు మఱిపించి యింకననాగ
తం బనాఘ్రాతముగ నద్యతనసుఖంబె సుఖ మనుచునున్న దిచ్చోటు సురుచిరంబు.

క. పన్నీటికొలఁకు లవె సంపన్నవనవసద్వికాసభరభరితము లై
ని న్నాహ్వనించెడు సిరికి న్నేటికిఁ దావల మగు కెలసము నెనసెన్.

౫౭

క. అడుగడుగున కొండొకఁడుగ వెడవెడ వేసములఁ బూని వెలసెడు సిరి నీ
యడుగుల బడిఁ బ్రాణేశ్వర! నడయాడఁ గడంగుచున్న నాణె మరసితే?

౫౮

- గీ. ఏకపక్షీవ్రతస్థుండ వీ వటంచు నిన్నుఁ జేరు నుపాయంబు: లేన్ని యెన్ని
యాడుచున్న రమం జూడు మసుగజేశ! వ్రతముఁ గాపాడుకొనుటె సాంప్రతము
వ. అనుచు మందస్మితసంస్తుతలోచనాంత యగు కాంతం గనుంగొని. [కృతికి.
- క. పలుపోకలఁ బోదురు పొల్తులు పొల్తుల నెన్నఁబోరు లోలువ లెందున్
జలజాక్షి! చూడు మాలతి యలకురవక మాక్రమించి యర్జున మెనసెన్. ౬౦
- క. సమరసకంటకితము దాడిమము సమాశ్లేషణము నటించుచు నౌరా
యమితోత్సాహమునఁ గదంబముమీఁదికిఁ బ్రాచువెట్టు పాటలిఁ గంటే? ౬౧
- క. విస్తృతములు గనుఁగొను మీ గోస్తని యధికప్రసంగకోలాహలముల్
సుస్తని! ప్రస్తుతములె పో యస్తవ్యస్తములు కావొ? యటు నిటు పడినన్. ౬౨
- వ. అని రామదేవుం డన నవ్వాని వామలోచనము. ౬౩
- ఉ. ఇంతకు నింత యేల? హృదయేశ్వర! యిట్టి స్వభావ మున్నవా
రెంతకుఁ జాల రంచు మది నెంచక వీరల పొందుగోరి యా
చెంత మానిద్రుమంబు లవె చేరఁగ ర మృను సన్నలన్ లతా
కాంతల బాహుశాఖకలఁ గైకొను హావములం దలంచితే? ౬౪
- గీ. కట్టుబాటని మగలకుఁ గలిగియున్న మగువలను నూలుపోగున మలఁచివై వ
వచ్చు నెచ్చటఁ దెచ్చెద మచ్చరిత్ర మన్యులకు నీకుఁగాక మహానుభావ! ౬౫
- వ. అనియె నిట్లు. ౬౬
- క. అన్యోన్యప్రియభాషల మాన్యము దాంపత్య మెనయు మార్గముననె త
జన్యలు కన్యలు వన్యల ధన్యలఁ జేయం దలంచి తార్కొని తబలా! ౬౭
- క. ఆడిరి పాడిరి పూవులఁ దోడెము గాకుండఁ గోయఁదొడఁగిరి సరసీ
క్రీడలకుఁ జొచ్చి రమ్మెయి దాడి యనఁగనయ్యె నది లతానతగాత్రీ! ౬౮
- క. ఆనందంబున మెలఁగెడు నానెలఁతల కెలశమునకు నల సతి పతియున్
మానససీమలు పొంగంగా నందం బంది రాశ్యకమలము లెలయన్. ౬౯
- క. వను లట సరసులు నట యశావనవతు లట మల్లికాదివల్లీవితతుల్
కనుమఱుఁ గట యుత్సవ మట కన విగ వర్జింప వశమె కాంతల వింతల్. ౭౦
- గీ. తాను స్నానంబొనర్చె సీతావిభుండు తన్వితో నొక్క సరసి తీర్థమునందు
దివ్యభూషణవసనము లేవి మును ధరింపఁ దాల్చె నతండు నిలింపవండ్య! ౭౧
- గీ. కొంతదూరమ్ము వోవ నిఘటమునందుఁ జిత్రసంచారశీలిని చిలుకసాని
దేవితో వచ్చు దేవుని దివ్యవైభవంబుఁ గని“జయజయ”యని ప్రణతిసేసి. ౭౨
- వ. సముచితంబుగా నిట్లనియె. ౭౩

శుకాంగన సీతతో ముచ్చటించుట

శా. దేవీ! మ్రొక్కెద నీకు నీవిభునకున్ శ్రీజాతిధర్మంబుతో
నే విజ్ఞాపనఁ జేయుచుంటి నిది నానేరం బటం చెంచునా?

- యీవిశ్వేశుఁ డెఱుంగఁడా? యుచిత మీవే పో ప్రమాణంబ విం
దోవైదేహి! వచింపనా? సెలవులా? యుద్వానిఁ గన్గొంటి వా?.
- సీ. విభు మేనికాంతి పర్విన మెత్తవడు మయూరముల బర్హముల కేశములు వ్రేల
సురభికౌసుంభకౌసుమర క్తది క్తటు లంశుకమ్ముల కల్మి నాహరింప
సాస్యభాగంబున నలరాదు తిలకాళి యలకలకళుల నెయ్యమునఁ గూర్పఁ
గోకిలకీర శాతీకలకలములు జాణతనమునఁ బ్రసంగము లనఁ
శంచనడకల నడయాడు చచ్చి మనసు నాఁచికొనుచున్న దే మైన నగునుగాక
నైపు మపరాధ మంబ! నీ సవతి యనఁగ సవతు లేకుండ వనలక్ష్మి గవినె నేఁడు. 2౬
- వ. అనుచుండ సస్మితవైలక్ష్మ్యలక్ష్మీతాక్షీ యగు నిజకమలాననం గనుంగొని యయ్యజ
త నయ ప్రియతనయుండు. 2౭
- గీ. తవ్వి! వింటివె? యెంతలెంతలు సదివెడునో? శుకాంగన ప్రౌఢ సంతోషసమయ
మనుచు విడఁబడె నింతటి యడియరితన మతనియందు నరయరా ద యబ్ర మిదియు.
- వ. ఇట్టి చట్టము లాడువారల కే చెల్లుంగాక. ఆలకింపు మయ్యనంతరవిషయం బనుటయు.
- గీ. ఆడిపోసికొనన్వలె నాడువారి నాట వారలు లేకున్న నడుగసాఁగ
దమ్మ మగవారి నే మన నగును మన సొకింత సి గ్గొకకొంత యై యెరియుచుండు.
- గీ. ఆడువారల వలదన్న నాటయేది? స్థాణువులె కారో? మగలెల్ల జగముతల్లి.
వారికొక కదా వాద్ధి వంతెనలును గ్రోతులను గొండఘ్రుచ్చులఁ గూర్చుకొనుట.
- వ. ఈమీమాంసల కెన్ని యహర్నిశము లైనఁ జాలనే చాలవు. ప్రస్తుత మవధరిం
పుము. జగదేకఖ్యాతా! సీతామాతా! ౨౮
- క. తరుణాంకురపల్లవములు తరువరములు దివ్యగంధతతములు రససం
భరితఫలమ్ములు ఛాయోత్తరములు వాతేరితములు ధన్యము లయ్యెన్. ౨౯
- క. మిముఁ గొలుచు కలిమి నేటికి సమకూరెఁగడా యటంచు సంకులముల ను
త్తమకోకిలకూజితముల భ్రమరీ ఝంకారముల నుపచితము లయ్యెన్. ౩౦
- గీ. చిత్రచిత్రముల్ మామిడిచెట్లు చూడు కాననేందిర కవతంసకలన కయ్యెఁ
దచ్చతమ్ములె కద రాగవచ్చదములఁ గాకభృతకంతరక్తికేఁ గారణములు. ౩౧
- గీ. శాతకుంభద్రవప్రతిష క్తము లన నొప్పుచున్నవి కన్గొను మువిదమిన్న!
కొన్ని వనసన్నివేశమ్ము లెన్నఁదగిన పూలఁ గాయల నిగనిగ ల్బుంచుకొనఁగ. ౩౨
- క. అగ్నిశిఖోపమమూర్తి! యగ్నిశిఖాదిసుమకాంతు లంతటఁ బర్వన్
మగ్నశిఖామూలం బయి సాగ్నిశిఖం బనఁగ నొప్పె నవ్వనము కడున్. ౩౩
- క. నీలాంజనసమపాదపపాలీతేలిహ్యమానపవనాధ్వం బా
నీ లీలావన మలరెడు శ్రీలీలాపాంగవల్లరీక్రాంత మనన్. ౩౪
- క. సర్వర్తుకుసుమశోభిత ముర్వీతనుజాత! యీవనోద్దేశము దృ
క్పర్వ మొనరింతు నవ్పనిధూర్వహముగ నిన్నియోషధులఁ దాల్చెఁ జమి. ౩౫

- గీ. మర్లమాతంగి నందందు మలఁచుకొనియె నొక్కడ ధరించె మెఱయు మయూరశిఖిని
మఱవ దేనాఁడు గురుద త్తమంత్రజపము లోకసువశంకరము లివి లోలనయన! ౯౦
- క. ఏవేసము వేసిన నేమి? వినుతచరిత్ర! నీదు మెఱుఁగున మెఱసె
గేవల మీవనభవన మీవిధమున సిరి యనంగ నెక్కడఁ గలడో? ౯౧
- క. సురభిశములు వివిధమ్ములు సురతరుణీవందనీయసుపచిరచరణా!
పరిగతములయ్యె సుమనోభరములు నీ సేవకొఱకు పాదపద్యతముల్. ౯౨
- వ. అదె భుజివ్య లమూల్యమ్ము లగు మాల్యమ్ములు నీకుఁగా సంతరించుచున్నారు.
రాజరమణి! ౯౩
- గీ. తిన్నగాఁ బరికింపు మీ దీర్ఘి కలను షరమవారిప్రపూర్ణసంపద్భరితల
సవిధవివిధప్రకార సంసారసహితసుహితతం దెల్పుచున్నవి శుద్ధము లయి. ౯౪
- క. అపరంజిబామ్మ! కంటే? సుపరీతము లా మహర్హ సోపానములన్
విపులముల మణియమ్ముల క్షుపలం జవళులుగఁ జేయఁజాలిన వానిన్. ౯౫
- గీ. స్నాటికాంతరకుట్టిమస్థలము లొప్ప పుల్లపద్మోత్పలవనమ్ము లుల్లసిల్లఁ
జక్రవాకోపశోభితప్రకమములు స్వాగతము లిచ్చుచున్నవి సరసు లవిగా. ౯౬
- క. సరసిజముఖ! తద్గతములె తరతమసంఘుష్యమాణదాత్యూహసుఖం
కరఘోషానుగసారసమ రాశముఖసలిలశకునమంజుధ్వనులున్. ౯౭
- గీ. పుష్పశబలమ్ము లంచితభూరుహములు తీరజమ్ములు ప్రతిబింబచారుతమము
లెందు వేష్టింప లో వెలి నింపు లొలుకు కలిమి వీక్షింపు మాకర్ణకలితనయన! ౯౮
- గీ. సారసాంచితము లగు కాసారములకు సవిధమునఁ గూర్పఁబడిన ప్రాసాదకముల
లీలలకు రాచవారియిల్లాల! నీదు కలికిచూపులు పసదనంబు లగుఁగాక. ౯౯
- గీ. లలి నమర్చిరి చుట్టు శిలాతలములఁ ద్వాదృశజనానుకూల్యంబుఁ దలఁపున నిడి
యందు నీయిచ్చవచ్చిన యాట లెల్ల నాడుకొనవచ్చు నధిపుతో నమ్మవారు?. ౧౦౦
- ఉ. ఆర్య! వనప్రదేశమున నచ్చటనచ్చటఁ బాఱఁజూడు వై
దూర్యమణీప్రణాలికలతో విలసిల్లెడు శాద్వలస్థలుల్
ధైర్యము సెడ్డ యమ్మరునిఁ దద్దయు ధీరు నొనర్ప నెంచు ప్రా
చుర్యము దోచుచున్నది విశుద్ధలతాద్రుమసూనమాననన్. ౧౦౧
- మ. అవలొకింపుము తల్లి! యల్లదిగొ మాద్యద్దంతిసంఘర్ష వా
తవిలోలత్సుమశాలిపాదపచమోత్తారప్రచారంబులన్
దివి తారాగణభాసురం బయిన యా తీర్థోప్ప భూదేవి పు
ష్పవృతప్రస్తరనిస్తులప్రబలశాబల్యంబుతోఁ గులైడున్. ౧౦౨
- గీ. ఇంద్రు నందనకాననంబేని నజుని చైత్రరథమేనిఁ గాదు పసందు నేడు
కలికి మంగళదేవత కనులకలిమి కబ్బెఁ జుట్టినచూఱగా నధిపు వనము. ౧౦౩
- మ. అనుచుండఁ జననాథుఁ డాత్మసతి నెయ్యంబొప్ప నీక్షించి మా
నిని!యే మే మనశారి కీదలఁచితేని న్వేగ మందీగదే

- యనురూపంబు ప్రసాద మన్న నవు నమ్మా! మమ్ము నిట్లుండ ని
మ్మని యిమ్మానవనాధుతోడ ననుమా యానంద మే మందఁగాఁ. ౧౦౪
- సీ. ఆకలి డప్పియు నైన నివ్వని సమాస్వాదించెదము పండ్లు సలిలములును
సురలకు మునులకుఁ జొప్పడ దెప్పుడు మీ దర్శనముసేయ మేలుకొందు
నువసరం బై నప్పు డబ్బురంబుగ నేర్చి కైవారము లొనర్పఁగా నగునుము
స్వాగతప్రశ్నంబు సౌఖ్యశాయనికత్వ మెడనెడ నేర్పడ నెనయుచుందు
మితమాత్రము చన విచ్చి యేలుకొన్న మే లెనయువారిలోన మా మేలె మేలు
రక్కసుల కాలితాఁపుల రకముమాటు నింద్రచంద్రత్వముల జోలి యేల మాకు.
- క. అను చిలుకపడఁతిఁ గైకొని తనచేతం దడవి మేలి తగవరివ కడే
జననాధు లేలుకొనరో? ధనధాన్యము లడుగకున్న త్వాదృశజనులఁ. ౧౦౬
- వ. నీయిచ్చవచ్చిన రీతిం జరింపుము కుమారీ! శారీ! యని మహారాజ్ఞి విడిచిపుచ్చిన
మహాప్రసాదం బని యది యాసన్నతరం బవు నీరంబున దూటియున్న తనకీరంబు
నెనయం జనియె. ౧౦౭
- గీ. కడిదిశత్రుల రణము శాఖామృగముల సంతతులసంతరించె నజ్జలధితోడఁ
జిలుకలును శారికలు వాని సేవసేయవా? యతఁడు మెచ్చనేరఁడా? యచ్చెరువెది?
- వ. తదనంతరంబ. ౧౦౮

స్తీతారాముల యశోకవిహార వైభవము

- ఉ. హెచ్చిన సౌమనస్యమున నింగిత వేదిను లాదరంబుతో
నచ్చటికి న్నమ్మర్త మగు నయ్యుపచారమునఁ మెలంగ న
భ్యుచ్చితబహ్వగారకలనోజ్జ్వలదాసనభాసు రాసవఁ
జొచ్చెను రామభూవిభుఁ డశోకవనిఁ వనితానుయాతుఁడై. ౧౧౦
- గీ. ఊఁగుచున్నారు తీగలయూయెల లెలనాగ లదె తూఁగుటూయెల లైపుణి కయి
బాటసాచిన యంఘ్రుల వైభవంబు లచ్చరల డీకొనఁగఁబోవు టనుచు నుండ.
- గీ. తుమ్మెదల యులివను శ్రుతి రెమ్ముకొనఁగఁ బాడుచున్నారు పాటలు పద్మముఖులు
వినెద మని వచ్చి వేల్పుల వెలఁదులు వనదేవతల పేర నందందు తావుకొనఁగ.
- ఉ. ఆరఘురాముఁ డాసనమునందు సుమస్తబకాభిశోభివి
స్తారమునందు శోభనవిధానమునందుఁ గుఠాస్తృతంబునం
దారచితప్రసాదనమునందు మణిమయమందుఁ బొందుగా
నారమణీయ తోనెనయ నాస్థితుఁ డయ్యె గుహాస్థితక్రమా! ౧౧౩
- క. సుచరితుఁడు తామచంద్రుం డుచిత మెఱిఁగి సాదరముగ నుర్వీసుత నా
విచికిలగంధిని గైకొని శుచి యగు మైరేయక మను సురఁ ద్రావించెఁ. ౧౧౪
- క. ఇంద్రుఁడు పోలోమి నమృతముం ద్రావించెడు విధానమును మించెఁ రా
మేంద్రు సతి పానగోష్ఠు లుపేంద్రవిధింద్రాదివినుత! వీక్షాసదయా! ౧౧౫

- క. వివిధఫలమ్ములు మాంసములు విచిత్రము లుపచితములు లోకేశ్వరు న
భ్యవహారార్థము కింకరులు వెసం దెచ్చి యిడి రుజ్జులు లభిక్తిమెయిన్. ౧౧౬
- ఉ. అత్తటి నృతగీతముల నందెల నందినయట్టివార ల
త్యుతమరూపసంపదల నూర్జిత లాసవపానమానితల్
పుత్తడిబొమ్మలే యనఁగఁ బొల్చెడు బాలలు లీల లొప్ప రా
జోత్తము మ్రోల నాడిరి జయోపహితప్రవరప్రబంధముల్. ౧౧౭
- గీ. రమయితృవరిష్టుఁ డైన శ్రీరామచంద్రుఁ డంచితాభరణాలంకృతాంగుఁ డగుచు
ధర్మమూర్తి సతమ్ము సీతాసమేతుఁ డై యలరఁజేసె నలరించు నలరుఁబోండ్ల. ౧౧౮
- క. ఆదేవుఁడు నిత్యము సీతాదేవీయుతుఁ డగుచునె తగ నాసీనుం
డై దొఱసె నరుంధతికిన్ నేదిష్టుం డగు వసిష్టు నిరతిశయరతిన్. ౧౧౯
- క. అనుకూలనాయకుం డటె జనపతి స్వాధీనపతిక జనకజ కాదా?
జనవిదితమె తచ్చుంగరనమ్రొల్లాసము మహోర్వరాధరతనయా! ౧౨౦
- గీ. సురసుత్రోపమ యైన భూసుత విదేహనందినిం బ్రత్యహంబు నానందవెట్టె
దేవతుల్యముగా రామదేవుఁ డప్పు డంచితామోదభాగ్యయోగ్యప్రసక్తి. ౧౨౧
- గీ. పౌరకార్యంబులును ధర్మపరమకార్యములును ధర్మజ్ఞుఁ డన్నేత ముందుఁ దీర్చి
శేష మా దినభాగంబు సీతతోడ నంతిపురిఁ జొచ్చి పుచ్చు నట్లహరహంబు. ౧౨౨
- శా. ప్రాతఃకాలము దేవకార్యములు సంబాళించి మధ్యాహ్నమం
దాతిథ్యాదిక ధర్మకర్మముల చాయం బోయి శ్వశూతతిం
జేతోమోదమునన్ యజించి యవిశిష్టిన్ శిష్టకాలంబు సం
స్థితాలంకృతి యై భజించుఁ బతిఁ దత్సీతామహాదేవియున్. ౧౨౩
- గీ. ప్రియుఁ డ్రివిష్టపమున నుపవిష్టుఁ డైన దేవదేవు సహస్రాక్షుఁ డెలివి వొదలఁ
గొలుచు పొలోమి లీల నిచ్చులు భజించు సీతకుం బ్రీతుఁడయ్యె నన్నేత గీత!.
- కవులు సీతారామ వనవిహార మనువర్ణించుట
- క. ఆపుణ్యదంపతుల మే లీపగిదిఁ దలిర్చుటెల్ల నెంచి కవులు మా
కీపట్టె పట్టనుచు వాగ్వాచారరమావిహారకలఁ గొని రగజా! ౧౨౪
- క. ఎంతని వర్ణింతుము శ్రీకాంతా! యే మని నుతింపఁగల మే మేమో
సంతసమునఁ బలికెద మా పొంతం గలవేని దోసముల గొనకు మినా! ౧౨౫
- వ. అని యుపక్రమించి. ౧౨౬
- శా. ఔరా భాగ్యమకాదె? మావిభుఁడు దైత్యశ్రేణి మర్దించి వి
స్తారాత్మీయవనప్రదేశవిహృతార్థప్రార్థిజాయానుకూ
లారంభస్పృహణీయసద్విలసనవ్యాపారపాఠీణుఁ డై
సారామోదము వెల్లి నిల్లలిఁ బ్రపంచంబెల్ల నోలార్చుటల్. ౧౨౭
- గీ. చూచునప్పుడు సుఖమునఁ జూపు మునుఁగు నొడువునెడ సాగు మామూలు నోటి
చూచినది చూచినట్టు లేకుకము నియతి వలచి వర్ణింప నగు నదోవై భవంబు. [పాట

గీ. నాయకుఁడు వేయు వేసంబునకుఁ దగుగతి నాయకయుఁ దాల్చు భూమిక నవనవముగ
నడుగడుగునందు నొక వింత యలరుచుఁడుఁ దత్ప్రిసక్తి నడంగు నేతత్ప్రవృత్తి. ౧౩౦

గీ. ఆటు సంస్థానములు కల వాత్మకువలె నందు రామారమణుల విహరణములకు
నంచలం గట్టిన విమాన మందుఁ జెంది రుత్తమగతంబు జన్యలు నొనరి కొలువ.

వ. అట్టిఁడగు యోగంబున.

౧౩౧

గీ. నాల్గు దిక్కుల దలములు నాల్గు కల్గి యనలసచ్ఛాయ మైన దివ్యాంబుజంబు
చాయ దీపించు మొదలి సంస్థాయమందుఁ గర్ణికాంతరమణిపీఠికాతలమున. ౧౩౩

వ. పుష్టివిశిష్టం డగు గణేశిత విధంబున.

౧౩౪

క. వరదాదినిషేవిత యై వరదానప్రసిత యయిన వల్లభతోడం

గర మరుదుగఁ గ్రీడించెడు ధరణీశ్వరుఁ గొల్తు మెపుడుఁ దాత్పర్యమునన్. ౧౩౫

ఆ. అచటి భోగభాగ్య మఖిలం బుపాసించి మించు మెఱుఁగుల పొలిమేర యైన
తద్ద్వితీయసంవిధానంబున నెలర్చు రాజతన్మహిలల రతికి స్వస్తి.

౧౩౬

క. బందిన్యాదిభుజిప్యాబృందము తత్తత్పదముల రెమ్ముకొని మహా

నందమునఁ గొలుపుఁగొనఁగా నందలి మణిమహితపీఠమం దుపగతుఁడై. ౧౩౭

వ. ఉత్తమమ్ము లపు మైరేయమ్ములఁ ద్రావియు నిమ్ము లపు మాంసమ్ముల నుపదం
శించియుఁ గమ్ము నపు ఫలమ్ముల నాస్వాదించియు నానందనగీతికల నాలకించియు
మానితాభినయమ్ముల నాలోకించియు సద్ద్వితీయుం డయ్యు నద్ద్వితీయ సుఖం
బనుభవించుచు.

౧౩౮

క. వాణీభావిని తన నిర్మాణము మానింప నెసఁగు బ్రహ్మ యనఁగ నై

యేణిలోచన మెచ్చన్ రాణించు మహాత్ముఁ బొగడరా? మముఁబోటుల్. ౧౩౯

వ. అల్లదె యచ్చటనుండి.

౧౪౦

క. మాధవితో విహరించెడు మాధవుఁడుం బోలె సారమతి సీతారా

మాధవుఁడు గదలిపోయెడు మాధవమధుమాధవీడ్యమంటపమునకున్. ౧౪౧

మ. అలికేశీదశకంబు చుట్టు నెనయన్ హాలామదోల్లాసని

స్తులహేలాబహుభంగు లంగకములన్ శోభిల్ల నాభూమికిం

జెలు వొ గోఘుల నిష్ఠమై నెలమి సంశీలించి మాతేఁడు మై

ధిలితోఁ గూడి విలోచనంబులకుఁ బ్రీతిం గూర్చుచున్నాఁడిటుల్.

౧౪౨

శా. మందారప్రమదావనప్రసవసంపత్సంపరిష్వక్తని

• ష్పందేందిందిరబృందకంబులకుఁ జాంచల్యంబుఁ గల్పింప నౌ

చందం బంగకసౌమనస్యములతో సాధించు తేచిత్ర? మా

సందర్భంబు మనుష్యజాతి ననిమేషస్ఫూర్తికిం గూర్పఁగన్.

౧౪౩

మ. వ్యతిభాస్వన్నణికాంతిపూరణకలావ్యాఖ్యాతతత్వంబు న

ప్రతిరూపంబును దత్ప్రదేశమును సత్వశ్రీలఁ గై సేసి నం

- తతదేవీపరిచర్యలం దనియుచుం దద్ధంసయానం బనా
హతపర్యంతము నొక్క రమ్యవనవిన్యాసాంతముం జేర్పఁగఁ. ౧౪౪
- వ. చేరి హిరణ్మయప్రభాచక్రప్రకాంతోపక్రాంతం బగు నచ్చోట నచ్చెరువుగా.
సీ. కప్యాసపుండరీకవిలోచనప్రభావిభ్రమంబులు ముఖవీధి నెఱయ
హరికిరీట కేయూరకమకరికాకుండలకాంతు లఖండములుగ
మహితహిరణ్మయశ్మశ్రులోమశ్రీలు స్థానబలమ్మునఁ దాండవింప
నాప్రణఖం బగు నవ్వీశేషస్ఫూర్తి దలఁచిన తలఁపుతోఁ దారసిల్లఁ
దనకుఁ దగిన వేస మనపాయినియు నూన సరసిజాసనమున సన్నివిష్టుఁ
డగుచు మా ధవుం డుమాధీశు భూమిక నవధరించి మించె నంచితగతి. ౧౪౫
- క. పండ్రెండు స్థానకమ్ముల నాండ్రు మహాయుధశయముల ననువేష్టింపఁ
దీండ్రించు రవికి నెనయై మండ్రాటము లేక వైలిచె మా కన్నులకుఁ. ౧౪౬
- క. స్నిగ్ధవివిధపాకమ్ములు దుగ్ధరసమ్ము లొడగూర్చి తోయజవదనల్
ముగ్ధవిలోచన లందీ జగ్ధమ్ములఁ బీతముల రసమ్మున సలిపెఁ. ౧౪౭
- ఉ. మేనక రంభ నూర్వశిని మేకొనఁబోని విలాసినిమణుల్
గానకలాకలాపములఁ గావ్యపుధోరణులఁ విశేషవి
జ్ఞానవిలాససంపదల సౌఖ్యము దాద్యఁగఁ గొంతసేపు స
స్థానము పేర్చితో నిలిచి మానినితో నటవోదలంచెడుఁ. ౧౪౮
- వ. అనుచుఁ బరిక్రమించి చూచి తత్పరతమెయి నామాన్యకవులు. ౧౪౯
- శా. బౌరా యిన్నిఁటికన్న మిన్న యలతా వాక్రాంతచంద్రస్ఫురా
స్ఫారం బై యకలంకమై వెలసెడు నృత్యస్వరూపాప్తి నే
యేరంగు ల్పరిరావు తెల్పున కటం చీ చోటె చాటించెడుఁ
సారామోదభరంబు చిత్తమునకుఁ సంస్థానముం గూర్చెడుఁ. ౧౫౦
- గీ. ఈవిశుద్ధతలమ్మున నెవ్వరేనిఁ జొచ్చిరా? యెచ్చెములు దక్కి సురుచిరంబుఁ
దత్స్వరూపంబు నెనయక తలఁగరాదు తన్మణిస్ఫురణమ్ముల తత్త్వము అవి. ౧౫౧
- శా. ఆయాదేశములందు సాయుధలు నై ప్రైష్యావరణ షోడశ
ప్రాయశ్రీ లమృతాదిసంజ్ఞితలు భూపశ్రేష్ఠు సేవింపనా
నాయం బెంచి నిరీక్షసేసెద రసన్యాయ తలై యింతలో
జాయం బ్రాణము ప్రాణముం గొని చనెఁ ట్టానాధుఁ డా నేలకుఁ. ౧౫౨
- ఆ. అచట పాయసమ్ము లశనించి వింతలఁ గొంత ప్రొద్దు వుచ్చి కొదుక కరుగు
చున్నవాఁ డనంతరోద్దేశమున కందుఁ జేరి చూడవలయుఁ జెలువుచెలువు.
- క. హంసపతి క్షమావతియును సంసత్పాలికలు గాఁగ జా నగు తత్పి
రాంసతలమ్మున బ్రుసిపై సంసక్తుండయ్యె సీత సమ్మతి నెనయఁ. ౧౫౩

శా. ఉచ్చైస్థాన మిరంమద హ్రదము నా నొప్పారు నప్పొంత స్నా

యచ్చిత్రో తమవేషభాషుఁ డయి యిచ్చాయత్తతోఁ జూడఁగాఁ

జొచ్చెనొభమ మభౌమమా నఖిలవస్తువ్రాత మేతత్సమం

చచ్చాతుర్యము నిచ్చ మెచ్చుచు నతుచ్చంబౌ ప్రభావంబునన్.

౧౧౬

గీ. అదె తదంతఃపథమ్మున నలరుచున్న వేయితేకుల తామరవిరి విధమున

సంస్కృత మ్మృచ నచ్చోటఁ జరణ ముంచె నంచితం డట్టి సిరి నెంచ నౌ నెవనికి.

క. అదె విశ్వరూప మదె సంమదముల నెల వదె విచిత్రమండనములతీ

రదె భోగాపణ మదె సంవిదుపార్జితవైభవం బవేలంబు బలే.

౧౧౭

ఉ. ప్రాభవనిస్తులంబు నిజభావవిభావ్యము సర్వవర్ణ సం

శోభిత మాయుధీయశతసు స్తనికాపరిపాల్యమాన మ

క్షోభ మనంత మద్భుత మగోచరతత్త్వము తత్పదం బన

న్యాభుఁడు సెందె రాఘవమహాప్రభుఁ డప్రమిత ప్రమేయుఁ డై.

౧౧౮

నీ. కామేశ్వరీమహాకామేశ్వరాద్వైతసౌఖ్యసంపత్ప్రకాశ మిదె యొక్కొ?

లక్ష్మీహృషీ కేశలక్ష్మ్యవిశేషితాద్వైతవిద్యాప్రమేయ మిదె యొక్కొ?

బ్రాహ్మణీబ్రహ్మప్రభావసంపాదితద్వైతైతిహాసికార్థ మిదె యొక్కొ?

పౌలోమకన్యాదివస్పతిప్రస్ఫురద్వైత సాద్వైతబంధ మిదె యొక్కొ?

యెడసి నట్టులుండి యేకత్వ మెనసిన సర్వవేదముల రస మిదె యొక్కొ?

వివిధహూత లేకవిధగతి కయ్యెడు తఱికిఁ దోచనగు పద మిదె యొక్కొ? ౧౧౯

మ. అనుభావంబుల కిక్క యా నిచటఁగాదా? మోద మెవ్వారికే

మునిమూర్ధన్యులు నిశ్చలప్రణిహితాత్ము ల్గాంచువా రట్టె ము

న్ననిరూప్యప్రకృతిప్రకారకలనావ్యాసక్తు నెట్టెట్లా? నేఁ

డనిమేషస్థితి సర్వదృశ్య మగు భాగ్యం బన్యసామాన్యమే?

౧౨౦

శా. దృశ్యాదృశ్యము కద్దు తద్దిశ లసత్పీఠంబు దానన్ నని

ర్దేశ్యశ్రీసుఖసంప్రసాద మన మాదేవుండు దీపించు సం

పశ్యు లొకనఁగలేరు చెప్పఁగలరా? వర్ణింపఁగా రాని సాం

కాశ్యాతీతమహామహాఃకలితముతల్యాణలాలిత్యముల్.

౧౨౧

ఉ. ఆగుహలో ధృతం బగు రహస్యము తత్పరివేద్యమే సుధీ

ధీగతి కందఁబోవ దిఁక స్త్రీ పురుషుం డను లింగభేద మా

భోగము చాయఁ గానఁబడఁబోదు చిదేకరసత్వసంభృత

శ్రీగరిమప్రసంగ మవిశేషసుసంగత మందు రిం దొరుల్.

౧౨౨

గీ. స్త్రీకిఁ బ్రాధాన్య మెసఁగ శా క్తేయమతము పురుషు ప్రాధమ్యమున మతములు బహు

లగును దల్లింగభేదం బపగత మైన నఖిలసమ్మత మద్వైత మనుమతంబు. [శము

- గీ. బిందునాదకలాతీతభేదరహితవాదదురవాపనామరూపప్రకార
తానవచ్చిన్న కేవలత్వావభాసమాన మదైవ్వితసుఖ మభిమతమతంబు. ౧౬౫
- ఉ. శంకరసంస్తుతం బయిన సన్మత మయ్యది స్వానుభూతితోఁ
గింకరత స్వహించు వహిఁ గీల్కొనఁజేయునుగాత దగ్గురు
త్వాంకితభావుడయ్య మును ప్రాప్తవిచిత్రవివేకుఁ డైన మీ
నాంకుఁడు నేఁ డదోగురుతకై నృపదంపతిముత్రసక్తికిఁ. ౧౬౬
- ఉ. కాముఁడు రాముఁడుం జలముఁ గైకొని పోరఁగ నేమిసేయుఁ ద
ద్రామ విదేహానందిని పదంబుల వ్రాలెనొ? కాకయున్న నా
కాముఁడు సూపు మార్గములె కా దన కూఁకొననేల? రాముఁడౌ
రా మహిలల్ ఘటించురు చిరాఘటమానము లొక్కమాత్రహోఁ. ౧౬౭
- ఆ. కాముఁ డూరకున్న రాముఁడు రాముఁ డౌ రాముఁ డూరకున్నఁ గాముఁడేడి?
రామరామ కామరామయుఁ దలపడి యెంతసేయలే రొకింతలోన. ౧౬౮
- ఉ. రాముఁడు కాముఁ డయ్యభయకామిను లెక్కడివార లొక్కఁ డౌ
క్షౌమములోని చీరికలె కారొ? యఖండత ఖండఖండతల్
మే మని చూచువారల నిమేషము దోషము లంతెకాక ని
ర్ధామము తన్మహర్థ మనిరూప్యము నిర్వికృతిప్రకారమున్. ౧౬౯
- ఆ. అట్టి రామచంద్రు నానందనసమాధి కగునుగాత సత మనంతరాయ
మిదియు సిద్ధకథన మేము దీవించువార మొకొ? యైన భాగ్యరమయె యదియు.
వ. అను నిర్వహణముతో. ౧౭౦
- ఉ. ఇమ్మెయిఁ జిత్త మెట్టు లెటు లేగునొ? యమ్మెయిఁ బోక లెల్లఁ దా
రిమ్మునఁ గూర్చు వారల మనీషితము ల్బనుకూర రాము నే
స్తమ్మును బుష్పచందనలసద్వసనార్ఘ్యమణీవిభూషణౌ
ఘమ్మునఁ జేర్చి తార్చిరి సకౌరవభావన భావినీమణుల్. ౧౭౧
- వ. అట్లు సంభావిత లగు నాకవుల పరమానంద మేమని వర్ణింపఁదగు శరసికొనుము.

రాముల ఋతుసమాజము సేవించుట

- మ. సుముఖి! వింటివె? రాముశోభనవిధాశుంభద్విహారప్రకా
రము తత్కాలకృతప్రచారశిశిరప్రాగ్భారసంభారసం
గమనప్రాంచితచాతురీతురియ లోకప్రావృతిప్రేయ మా
రమ నేసెన్ నిజధర్మతం బృకృతివస్త్రమ్ము నివశాలమ్ముగన్. ౧౭౪
- క. వ్రణములు గూర్చును మేనం బ్రణయం బెడలంగనీని బౌధపరీరం
భణసౌఖ్యము విశ్రమమున్ క్షణము సహింపఁడు శిశిరుఁడు జారుఁడ కాఁడే. ౧౭౫
- చ. అతివ! యెఱుంగవా? యతని యాగడ మెల్లజగంబులందు నో
రతివ యొకఁడు పూరుషున కా నెఱిఁ గట్టలుకట్టుచున్నవాఁ

డితవుఁడు వోలే నీదయకు నీతని యల్లకుఁ బాత్ర మైన యా
మతకరి పంచబాణుని సమాజమువాఁడట? యెంతసేయఁడే.

౧౨౬

ఉ. వానికిఁ దప్పుకోవలయువారలు గుంపలు లూనఁగావలెన్
దాని కెడంద బెగ్గిలు నతం డదె కారణ మెల్ల దిక్కులం
దాను జరించుపొంటె హిమధామమహాజలయంత్రసంభృతం
బౌ నివ మావరింప నపు నప్పని నేమటఁ డేమి వచ్చినన్.

౧౨౭

గీ. ద్వివిదునకు లంచములు వెట్టి వెడలినాఁడొ? యగ్గి వెలవెల వాతెడు నతనిఁ జూచి
యట్లు లేచిన వాని పద్యన మెలఁగని పాంథులే లేరు లోకసంవాదమందు. ౧౨౮

క. తదనంతరుఁడు వసంతుఁడు మదకోకిలకూజితములు మలయానిలముల్
మృదుపల్లవకుసుమములు విశదచంద్రప్రభలు వెలయ సంగతుఁడయ్యెన్.

గీ. కర్మకుల సోమయాజులఁ గాఁ బొనర్చు యోగులకుఁ గూర్చు పండువు లొగి నమర్చు
నొత్తిగిలువారి హత్తించు నురక తేర్చి యందటకుఁ గావలయువాఁడె యతఁ డతంద్రి!

ఉ. చల్లదనంబుఁ గేవల మొసంగఁడు కేవల మర్కతాపముం

జెల్లఁగనీఁడు రాజగతి చింతతము ల్సమకూర్చుచుండు నే
యల్లరి కూడదాతని కహమ్ములు రేలును నిర్మలమ్ము లి
ట్లెల్లరు వారి వారి విధులే నెరవేర్ప రహించు నంచితా.

౧౨౯

మ. మధునామంబు వహించినాఁడు జనసమ్మాన్యత్వముం జెందినాఁ
డు ధరాచక్రము నాక్రమింపఁగనినాఁడున్ తేఁ డన న్వాఁడె పో
విధుబింబానన! సామరస్యమున భావింపంగ నై యెవ్వఁ డి
వ్విధ మా త్రోవ మెలంగనేర్చు సభికు లీర్వు ల్మును లేల నన్.

౧౩౦

ఆ. దేవి రామదేవు దేవీసమేతు నదే విధమునఁ జేరి సేవసేసె

నామనియు నయంబు నటునిటు గానీక సుఖరసవిషయములు సూపిచెప్పి.

౧౩౧

ఉ. ఇంతటిలోనె నే ననుచు నేడైతఁ దోచె నిదాఘకాల మో
యింతి! మదీయమంశము నొకించుక దాల్చెనొ నా నసహ్యమై
కాంతులఁ గాంతలం బ్రణయకల్పితకోపవశంవదాత్ములం
గంతున కప్పగింప నొడికంబు తృతీయ ముపాయముం గొనెన్.

౧౩౨

మ. రజనిన్ సన్నము సేసి తత్కలన వాతంబందు హెచ్చించె నీ
రజనివ్రాతము కల్మి నుల్మి సరసిన్ రాజీవనేత్రాముఖ
వ్రజముం గూరిచె మాక్తికప్రకరహారవ్యాపృతు ల్మార్చి ఘ
ర్మజలాంకూర మలంకరించె నొడలన్ రాబోవుచు న్వచ్చియున్.

౧౩౩

క. వీఁ డొక దొంగకదే పూఁబోఁడీ! యెడవెట్టె దేహముల భావములం
బోఁడిమి నొక్కటిసేసెం గాఁ డెట్టులు మరునొటపుల కలిమిం బెంపన్.

౧౩౪

సీ. ఘర్మజలంబులఁ గాయంబులం దెల్ల సంఘటించెను సర్వసౌమ్యముగను
కేశబంధంబులఁ గీల్కొననీయక చితచిత మనిపించు గతికిఁ దెచ్చె

- చిత్రించి నట్టులు చేతి కొక్కఁడు గాఁగ వీవన ల్పమకూర్చె విభవ మొప్పు
 నేత్రావధానంపు నేర్పు లలవరించె బతులకు సతులకుఁ బహువిధముల
 తపననామంబు లోకబాంధవున కొనరఁ జేసి కమరించె లోకమున్ స్వీయకలన
 గ్రీష్మ మూష్మల మగుచు నింగికిని నేల కేకముగఁ దాన చాలి మహీధ్రపుత్రి !
- సీ. రాముఁ డి ట్లంబుధి రా పొనర్చె నటన్న వగ జలాశయముల నిగురఁబెట్టె
 రావణుపై నిట్టి తీవరముం జూపె నని గాలిఁ గేలిగా నతకరించె
 మగలు మల్లాడంగ మగువ లి ట్టె రని చెమటలు పొక్కులుఁ జేర్చె నెందుఁ
 గపుల కోల్తల కిట్టిగతిఁ జిక్కి రరు లని ద్రుమములఁ జూపె మొద్దులుగఁ జేసి
 చెలసి హనుమని పనిఁ బ్రదర్శింపఁబూని యక్కడక్కడఁ గొంపల నగ్గిఁగొల్పెఁ
 గాని యేలొకొ? యాగినాఁ డా నిదాఘుఁ డాప్రకరణమ్మనందుఁ దదభినయమ్ము.
- సీ. ఆసమయమ్మన నవ్వని మవ్వమ్ము మీఱు స్ఫటిక మైన మేడమీఁద
 చంద్రకాంతాస్త్రతచంద్రికాసుందరచంద్రశాలలఁ బుష్పశయ్యయందు
 జలయంత్రములను బాటలముల నొరయుచుఁ బటతెంచు వాయుశాబకుల కొలుపు
 లంగీకరించుచు నంగనతో రామదేవుఁడు లీలాక్షదేవనములఁ
 బ్రొద్దుఁ బుచ్చఁదలఁచి పూఁబోడిఁ గనుఁగొని పందె మేది?యని సభంబుఁ జూడ
 స్థితకపోల యయిన చెలువ భావము లెంచఁ బట్టెఁ గొంతకాల మట్టె నవల !
- శా. అంతం బంతము రోసమున్ నెఱయఁ దా నై వచ్చె వర్షర్తు వా
 వం తైన న్వలదే? విమర్శ మకటా యత్తోభ్యుఁ డీ రామభూ
 కాంతుం డీ ప్రజ స్వప్రజన్వలెఁ గటాక్షవ్యాప్తి రక్షింప నా
 నాంతర్యంబున నుండ నన్యు తగ వేనా? వేచ నై యేచుటల్. ౧౯౦
- చ. అని తన నెయ్యమున్ వినయ మార్జవముం బ్రకటంబు లై చనన్
 మొనసి సువృష్టిఁ గూర్చి జగమున్ సుఖతోయధిఁ దోచె నంత వి
 చ్చిన నిచులాగ్రమంజరులఁ జేకొని వీవన పూనె నెల్లెడన్
 ఘనకుటజప్రసూనములఁ గ్రమ్మిన తెమ్మెర లావరింపఁగన్. ౧౯౧
- మ. ఘనసాంగత్యము గల్గువారల యనర్ఘం బైన మార్గం బిదే
 యన నై ప్రేలు డడంచె స్వేద మొడిచెన్ హాయిం గనంజేసె ను
 న్నన శైత్యంబు నమర్చె మేల సుఖసంతానప్రమోదంబులం
 గనుఁ డం చ ట్లెసకొల్పె దంపతులఁ దత్కాలంబు కాలేశ్వరీ ! ౧౯౨
- క. వికసించెఁ గదంబము లాముకొనెం గేకుల విలాసములు కేకల బ
 ర్హకలాపమ్ముల నాటలఁ గకవిక లడరెంగదే జగమ్మునఁ గొమ్మా ! ౧౯౩
- ఆ. అంతరాగృహముల నపరంజిసెజ్జల హంసతూలికల విహారములను
 సంతతముగ వేడ్క సలిపిరి మైథిలీదాశరథులు జగము తనివు మెచ్చి. ౧౯౪
- గీ. అన్నియుం గల్గువారికి హాయిఁ గూర్ప నున్నదే?యిట్టిసమయ మొం దొక్కఁడవనిఁ
 బైరులును శాద్వలమ్ములు ప్రజలఁ బసులఁ దృప్తి మొనయించుచుండు నిం దాప్తకామ!

గీ. సీతఁబోలు సాదామని సేకరించి తాను రాముని రం గైన తనువుఁ దాల్చి
జగము తృప్తి దయాప్రవర్ణములఁ దార్చె ఘనుఁడు తద్విశిష్టాద్వైతికలన లలన! ౧౯౬
వ. ఇవ్విధంబున. ౧౯౭

క. ఆరామారాములఁ గొని యారామములందుఁ బడి మహారాగముతో
నేరీతిఁ బ్రవర్తించెనొ నీరదసమయ మది వర్ణనీయమె? రమణీ! ౧౯౮
వ. ఇంతలో. ౧౯౯

చ. మరువము కాకచామరసమాజము దామరపూవులున్ నిరం
తరకరిదానతోయములు దాఁగొను వెన్నెలవెల్లవల్వలుం
దొరకొనఁగా వనీకమలతోఁ జనుదెంచె నుదారమూర్తి యకా
శరదృతు వల్ల సీతమకు స్వామికి నూడిగ మాచరింపఁగన్. ౨౦౦

మ. అహముల్ నిర్జలనీరదాంచితము లాహా సాంద్రచంద్రదాతప
స్పృహణీయంబులు రాత్రిభాగములు రామేశున్ సుఖింపంగఁజే
య హాసనీరజముల్ లసతుఁవలయవ్యాపారముల్ గా మహిమా
త్సహనం బాప్పఁగ నిల్చి పొల్చె నపు డిచ్చాసంచితాచ్ఛక్రియా! ౨౦౧

ఉ. మానససీమఁ బాసి గరిమంబున భూమికి వచ్చు నమ్మతా
లీనిచయమ్ము పక్షపటలీపరిచాలనముల్ సృజించె మ
మ్మి నెఱి నంచుఁ జాటుచు రహించె సమీరము లన్ని డిక్కులన్
మానితమైన సౌరభము మాంద్యము చల్లదనమ్ము నెఱ్ఱొనన్. ౨౦౨

క. జలదాగమ మందలి గొనములఁ బోసీ కలవరించి పొచ్చెములెల్లం
దొలఁచి యొక మెఱుగు వెట్టెనలలితముగ జగతి కెల్ల శరదృతు వతివా! ౨౦౩

గీ. గ్రీష్మకాలంబు మెచ్చ కా రీతి మార్చె వార్షికం బపు సమయంబు వఱలఁజేసె
దాని తీర్పులను శరత్తు ధన్యుఁడు తదనంతరుఁడు పూర్వసిరిఁ బెంప నగునెకాదె? ౨౦౪

గీ. కాల మెల్లను సుఖదాయకంబె భాగ్యవంతునకు నైన లోకప్రవర్తనమున
నీ శరత్తె శరత్తు నిరీతిగతికి నమ్మెయి వసంతమె వసంత మంబుజాక్షి! ౨౦౫

ఆ. ఇంట నున్న గింజలే మంటఁ గలిపించి పైరు పచ్చఁ జూపు వారిదర్తు
వట్టి సస్యముల ఫలాధిక్యముం జూపి యలరఁజేయు నిది మహాగుణనిధి ౨౦౬

గీ. కాలచక్రము తిరుగ కొక్కగతి నిలుచునా? విలోలవిలోచనా! నాయమునకుఁ
దత్కృత సమృద్ధి నిండ్లలోఁ దార్తు ననుచు వచ్చె హేమంత మొకవింతవై భవమున. ౨౦౭

గీ. తమ్ము లోకమ్ము కొఱకె విధాత సేసె నందఱు నొనర్చు పని యొకఁ డైన నేమి
కొన్ని మార్పులు గలిగించె గొనము లేని దోసముల యేని నాతఁడుం దోయజాస్య! ౨౦౮

మ. చలికిం దాళగలేని వారల మహాశ్చర్యంబుగా నప్పు నె
చ్చెలికిఁ దానులఁ జేసె మంచుఁ గురిసెన్ జీర్ణింపఁగాఁ జేసెఁ బ
ద్మలసత్సౌరభసంప్రదాయముల నే ధర్మంబు లెట్లున్నఁ బూ
వుల విల్కొనికీఁ గూర్చి యార్చెను జగంబు ల్సంభ్రమింపం బొరిన్. ౨౦౯

వ. అట్టితటి.

౨౧౦

క. అభికుండు రామనరేంద్రుం డభయంకరి సీత తనకు నభయం బిడఁగా

నుభయముల సంధ్యలం దక్క- భవనమధ్యములయందుఁ గాలముఁ గడపెన్. ౨౧౧

గీ. హిమభరంబుల మునిఁగిన హిమకరునకు నప్పు డెవ్వ రపేక్షించునట్టివారు?

మొల్లపూవుల నలకలఁ బొందుపటిచినట్టి లలనావదన మవ్యయముసుఖ మిడ.

శా. ఈరీతిఁ సకలర్తుసంచయమునం దిచ్చావిశేషంబులన్

శ్రీరమ్మం డయి నిర్విశంకముగ నిశ్చేషించి యుత్కంఠతో

నారీరత్నము చాయచాయఁ గొలువన్ మన్నించె తాజన్యముం

దారుం డుత్సుకుఁ డై తృతీయపురుషార్థమ్ముం గృతార్థమ్ముగన్. ౨౧౩

క. వంతులు పంతంబులు నీవంతునఁ బొలుపార మీటి పొనఁపున్యా

క్రాంతమహితల మయి శ్రీమంతున్ రామేశు ఋతుసమాజము గొలిచెన్. ౨౧౪

ఉ. రాముని సీత లక్ష్మణు నరణ్యముఁ బొంది గృహంబు సేర్చి యా

యా మునివేషముల్ దులిచి యక్కఱఁ గూర్చి సుఖింపఁ జేసె నా

యామని పూర్వజుండు శిశిరాగముఁ డన్వహభోగదాయకుం

డామనితప్రచారముల నందె శుభత్వము కల్పి సుందరీ!

౨౧౫

వ. అది మొదలుగా.

౨౧౬

మ. మదిరాక్షి! మహితాత్ము లౌ జనకజామన్వన్వయగ్రామణుల్

తదిదంశబ్దవిశేష్యతానవగ తార్థప్రాయసంభోగసం

పదలం దేలుచుఁ గ్రాలుచుండు నెడ సంభావింప నర్హంబు లౌ

పడివే లబ్దము లేగె నొక్క- త్రుటిగా భావింప నై చెచ్చెరన్. ౨౧౭

వ. శక్తిత్రయాత్మికా! తత్కాలప్రకామకాంతక్రాంతం బగు హేమంతానంతరం బగు

సమయంబు.

౨౧౮

గీ. మరలవచ్చితి నిదె యని మరులుకొలిపి పట్టుపట్టి సౌఖ్యరసపు నిట్టఁదేల్చి

జానకీరాఘవుల సుప్రసాద మెనసి పోయివచ్చెద న న్నట్లు పోయె సాధ్వీ! ౨౧౯

ఆ. ఎట్టివేళలందు నేపను లెట్లున్నఁ బౌరజానపదుల గారవించు

తటి యొకింతయేని తప్పింపఁగా రాదు రామురాజ్యమందు రామ! వింటె. ౨౨౦

ఉ. రామున కింపు నింపు జనరంజన మొక్కఁడె యంతకెక్కుఁ డా

రామములేని భూసుఖపథంపరలే ననుజన్ము లేని స్నే

హమరలోకశౌచకరుణాదికోమేని మహిజయేనిఁ గా

నామెయిఁ బ్రీతిసేయవలె? ప్రాణము లన్నెము లెన్న నేటికిన్. ౨౨౧

శా. వైకుంఠాస్పదమందు నుండి డిగి యెత్వౌకాన్వవాయంబు సు

శ్రీకిం బట్టుగఁ దోచి రాజ్యరమఁ గై. సేయంగ నొనర్చి నాఁ

డే కీర్తింగొన నేగెఁ గానలకు నేఁ డింకం దదన్యంబు లౌ

నా? కాంక్ష్యంబులు వానికిఁ జయరమావ్యాసంగవశ్యాత్మికా. ౨౨౨

౨౨౩

- మ. ఊతిజానాయకు నానుకూల్యముసిరిం జెన్నేకపత్నివ్రత
స్థితిసంపాదిత మందు రిం దొకభు లా తీ రొప్పు రన్య ల్పదా
ర్థతిరోధానవిధానచాతురులఁ దద్దాక్షిణ్య మూహింతు రే
గతి నే నందును ధృష్టుఁ డం చతని నొక్కండ న్వడిక భావినీ ! ౨౨౩
- మ. స్థిరపై గన్నను మున్ను జంచలపమున్ నేహంబు మెం డిప్పుడన్
స్థిరపుత్రిం గను చూపుకన్న నొకవాసిం జూచు ముల్లోకముల్
సరవిం ద్రిమ్ములు ఖ్యాతినాతి నది తెల్లం బెల్లవా రొప్పుకొం
దురు కానీ తగు పే రిడంజనరు నేను న్వారితోఁ బోయెదన్. ౨౨౪
- క. చాటి వచించెదఁ జ మ్మోబోటి! సీతావధూటి పున్నెము లే దే
జోటికి నంతకు విక్కిలి కోటికి నెక్కె నసముసిరి కూర్మల పేర్ముల్. ౨౨౫
- సీ. సీతావిభవ మంకసీమాచితము గాఁగ మొగమున నగవుల మొలక లెత్తఁ
దనచేతిధర్మంబు నవజుఁ డింపునఁ దాల్చి నభయముద్రాంకితహస్త మొప్పుఁ
దనుఁ గొల్చువారి చిత్తము లేకరసము లై యానందభూయస్త్వ మంది వెలయ
నిటు నట్లు కాని కా న్నెలమికిఁ గుమరౌచు ముమల శాంభవిమద్ర ముచ్చటంప
సింహముఖదివ్యపీఠికాసీనుఁ డగుచుఁ గనులకలిమి దయావృష్టి గడలుకొనఁగ
లోక మేలెడు శ్రీరాము నేకమూర్తి యార్తు లెడలించుఁగావుత మాత్మ నిలిచి.
- క. అని కన్నుల నానందముఁ గొనియాడు నిజేశుఁ గొలిచి కుధరేశ్వరనం
దిని తాను నాదశకు నై యనుకూలశుభేరితముల నభినందించెన్. ౨౨౬
- వ. అభినందించి తదంతర కథాశ్రవణప్రవణశ్రవణానుబద్ధమనోంబుజాత యై యమ్మాట
పుట్టించుటయు. ౨౨౭
- శా. తత్తత్సానగతాధిదైవవిలస త్తత్తన్మణోపేయభా
స్వత్తాసంప్రచితస్వరూపకలనాశాబల్య! నైర్మల్యసం
వితాను తమతాప్రకారపర సంవిద్యావ్యభవ్యక్రమా!
సత్తామాత్రపరిస్ఫుటప్రకృతినిస్వనైర్వరసంభావనా ! ౨౨౮
- క. ఆసనముద్రాముఖ్యవ్యాసంగవశప్రకాశ! యద్యద్భావో
పాసితృత తద్భావోద్భాసిత కామాయమానతనువిస్ఫురణా! ౨౩౦
- మాలిని. మదయుతదురవాపా! మాన్యమానాదివిద్వ
ద్భదయుగళనభాస్వద్రీతిభాస్వత్ప్రకాశా !
సదమలచిదుపాంతస్ఫార నానాప్రకార
స్వదయితనిజమాయాస్వస్వరూపప్రవేశా! ౨౩౧
- గద్యః— ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వర..... వేంకటప్పాభిధానకవికుమార
..... శ్రీ దేవీ సేవ్యమానరాఘవనారాయణప్రపూరితం బైన
రామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబు నుత్తరకాండంబు
నుత్తరభాగంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీశివాయ గురవే నమః

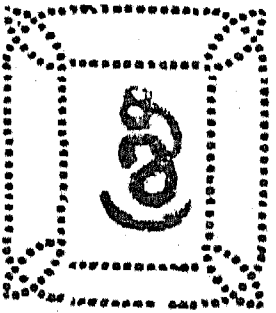
శ్రీరామకథాఽమృతము

ఉత్తరకాండము

—:0:—

—♦ ఉత్తరభాగము — ద్వితీయాశ్వాసము ♦—

—:0:—

రంజితమునివాక్యా

చారాధ్యపరిక్రమణవశప్రారబ్ధ

ప్రారబ్ధానుభవప్రతి

సీరాంతరితస్వరూప ! శ్రితసుఖరూపా !

౧

ఆ. అవధరింపు మభవ! యామీఁది రామకథాఽమృతమున చవికి నాదరమునఁ జెవులు దార్చెడు తన సీమంతినీమణి యచ్చెరువడ నిట్టులనియె భవుఁడు.

౨

క. పర్వతవంశవివర్ధని! సార్వభూతసంబు రాముచరితము రస మే

ధూర్వహు లేగతిఁ గొనిన నపూర్వత దోచుఁగదె చానఁ బున్నెముకలిమిన్.

౩

క. జటిసేవితాంఘ్రికమలా! యిటమీఁదటి తత్కథాంశ మే రస మనెనో?

యెటు లే నన నేమి? మనస్తటమున నీనిర్ణయించు దారిఁ గొనవలెన్.

౪

వ. కావునఁ దత్ప్రసంగవ్యాసంగభంగీవిశేషంబు లాద్యంతంబుగ నొడివెద శ్రద్ధ మైకొన నిర్ధారణసేయదువుగాక. విను మవ్విధంబున సీతారామసుఖదాయకం బపు శరద యంతంబు సంపూర్ణంబుగాఁ గృతకృత్యం బగుటయు.

౫

గీ. పలుతెఱంగుల రాజోవు పద్ధతులకు ననుగుణములు నిమిత్తమ్ము లగుచువచ్చె నట్టు లన్నింటికిం దలక ట్టనంగ నైనదికదే మహాత్ము హృదాచరితము.

౬

వ. ఆలకింపు మయ్యదియు.

౭

రాముఁడు సీతతో సుఖప్రసంగము సేయుట

ఉ. పూని స్వధర్మనిష్ఠముల భూతములం బొనరింప నైన భూ

జానికి నీ కధర్మ మయశస్యముఁ గాదొకొ? జేవ! భూసుతా

జానిత యంచుఁ దెంపుమెయి జ్ఞాపనసేయఁగ ఛోటి మీఁపె నొ

క్కో? నియతిప్రథాని యన గుండియ జల్లనె రామమూ రికిన్.

౮

ఉ. పొంగునె యంతమాత్రకు విభుండు విభూషితుఁ డొచు నొక్కనాఁ

డంగన చెంగటన్ మఱువు నంగనకుం గరువంబు నేర్పు న

ట్లింగితముం గ్రహింప నగు నింగిత మొప్పుగఁ గొల్చుచున్న చో
నంగజజీవనీ! కడుఁ బ్రహర్షముఁ బొందుచు నిస్తులంబుగన్.

౯

క. కల్యాణసమన్విత నక్కల్యాణిం బత్నిఁ గాంచి కాకుత్స్థుఁడు సా
కల్యాత్రసుఖమఖం బవిచాల్యంబుగ మేలు మేలు సాధ్య! యనుచున్.

౧౦

ఆ. సురసుతోపమాన ధరణీజ నవ్వరారోహ నెంచి యుర్వరాహితుండు
తద్ధితార్థనంబు దారి మెలంగెడు నెలమి నలముకొనుచు నిట్టులనియె.

౧౧

శా. వై దేహీ! సముపస్థితం బయిన దీభవ్యంబు నీయందు నా
ప్రాదుర్భావము సార్థకంబ పితృదేవప్రార్థము ల్వాఱు నా
మోద మ్మేర్పడెఁ బొమ్మపత్యకరణమ్ముం గూర్ప నై యుంటి వి
కేదీ? యిందుఁ గొఱంత భాగ్యమునఁగాదే యిట్టి మే లబ్బుటల్.

౧౨

గీ. ప్రాప్తకాలంబు నటు నిటు పడఁగనీక నీకుఁ గలకోరిక దీర్ప యత్నింపవలయు
నోవరారోహ! కా దని యూరకున్న నసదృశం బగు సంతాన మబ్బుఁ జమ్ము.

ఆ. నేను తీర్పవలయు నీకోరిక యెయ్యది? యేమి కోరుచుంటివే? మహేచ్ఛ!
నెలఁత! మానిలాలనీయం బపత్యంబు నీకు నసముఁ గూర్ప నెగడవలయు.

౧౩

వ. కాన నీకామితంబు దాచక వెలిఁబుచ్చు మనుటయు.

౧౪

ఉ. ఆననమందుఁ జిన్ననగ వద్దిర నా నొక ముద్దు సూప నా
మానిని ప్రాణనాథుని సమక్షమునం దొకకల్మిఁ గొల్పి దే
వా! నిను నాధుఁగాఁ బడయ నైన మనీషితముల్ తదర్థసం
దానితముల్ సుకర్మములు నాయెడఁ బూర్ణఫలంబు లై తగెన్.

౧౫

గీ. లోకనాథుని నాధుఁగాఁ గైకొనుసతి కిట్టిసమయమ్ములందు నె ట్టెట్టు లెద్ది
యెద్ది జరుగంగవలె నన్న రద్ది గలదె? కాని నీకోరిక దీర్చుకాంక్ష ననుచుంటి.

గీ. ఆప్తకామ సగుదుఁగాక యడిగినప్పు డేదియును నాకు నక్కఱ లే దటన్నఁ
జిన్నవోదె? నీమనము మహోన్నతుండ! కానఁ బ్రార్థింతు ననుకూలకథకుఁ గమ్ము.

మ. ఫలమూలాశను లుగ్ర తేజులు మునుల్ భాగీరథీతీరవా
సులు తత్పుణ్యతపోవనంబు లనఘా! చూడంగ నా నంచుఁ దోఁ
చె లసత్స్థనపాదమూలముల నర్చింపం బ్రవర్తింపఁ ద
త్తలమందుం దలఁ పుద్భవిం చె నగునో? ధర్మాత్మ! కాదో? కదే.

౧౬

క. ఏకాహ మేకరాత్రమ్మే కానీ నేను దద్యనేందిరఁ గనుచున్
ప్రభాకటముగ నివసించెద నా కిది యి మ్ముచితమేని నతనాధమణీ!

౨౦

ఆ. అని యడిగిన రాముఁ డక్లిష్టకర్ముండు దాను నొప్పుకొనెఁ దథా యని యనె
రే పచటికేఁ బైవ మోపుణ్యకాంత! విస్రబ్ధ వగుము లేదు సంశయమ్ము.

౨౧

మ. అనెనే కాని ముహూర్త ముండె మది నయ్యర్థంబె చింతించుచున్
ముని యై వ్యాకులమానసాబ్జుఁ డయి నిర్మోదంబు నాస్యాంబుజం

- బున రానీక సుహృత్పరీతుఁ డగుచుం బోయెం వదానీతన
ప్రణయప్రగ్రహాయుక్తి మధ్యమ మగారంబందఁ గూర్చుండఁగన్. ౨౨
- క. అచ్చట నుపవిష్టుం డగు నచ్చిత్రచరిత్ర నృపు నుపాసించంగా
వచ్చిరి కథాకథనకృతు లిచ్చమెయిన్ హాస్యకారు లింగితవిదు లై. ౨౩
- గీ. విజయుఁడును మధుమత్తుండు పింగళుఁడు కాశ్యపసురాజకుటులును గాళియుండు
భద్రుఁడు సుమాగధుఁడు దంతవక్త్రుఁ డనెడు నామములవారు హాస్యసన్నాహవిదులు.
మ. మహితాత్ముం డవు రాఘవేంద్రుడరి సమ్మానం బనూనంబుగా
బహుభంగీపతిహాసవాసితకథావ్యాసంగముల్ సద్రసః.
- ద్వహము ల్పెల్లఁ జరింతు రెప్పు డపు డాత్మ వోద మొప్పార నా
వహి వర్తిల్లఁగ వారిఁ గన్గొని కథాభాగప్రసంగంబుగన్. ౨౪
- గీ. ఎందులకు వచ్చె నీయాగ మెవ్వఁ జెఱుఁగు నెప్పటి సమాచరణము లా నేమొకాని
క్రొత్త లే? మని వార లూఁకొనుచునుండ భద్రుఁ జేరఁబిలిచి రామభద్రుఁ డనియె.
ఉ. భద్రుఁడ! యస్మదీయకులభవ్యయశోలతికావికాసని
ర్జిత్రుఁడ! చెప్పరా నను మనీషులయేనిఁ దదన్యులేని య
ద్యద్రసమందు నెట్లు లెటు లాడుకొనంగలవార లైకొ? త
త్తదభసంబునన్ జనపదంబున రాష్ట్రమునం బురిన్ దరిన్. ౨౫
- వ. కల నిజం బచువదింపు మిదియుంగాక. ౨౬
- సీ. భరతు సచ్చరితంబు వాటింపఁబడుచుండెనా? ప్రసంగముల ననారతంబు
లక్షణశత్రుఘ్నులను గూర్చి యేమేని వామలాడరుకదా! పరు లగులును
మాతల్లి కై కేయి మాట లే మనుకొం డనిద్య కవిధి నిద నియతి సేసె
నకట సీతాసతి యాచార మేలాగు చర్చింతు రా యా యి సమయములను
మఱియు నే యే విశేషము ల్బుమ్మఁ గూర్చి చాటుకూటున నైన సత్సభల నైన
వెలయుచున్నవి చెప్పు నవీన మైన రాజ్యమున రాజులకు దూఱు రాకపోదు. ౨౭
- క. అని యడిగెను రామునితో విరతుఁ డై భద్రుఁ డనియె వివిధములు కథల్
నినుఁగూర్చి నీమ విక్రమమునుగూర్చియుఁ గొనెద రుచితముగఁ బురి ననుచున్. ౨౮
- గీ. వాని మాటల కడ్డమువచ్చి యడిగె రాఘవుం డున్నయట్లు సర్వంబు నిరవ
శేషముగ నాడవలె దానిచేతఁ గలుగు మేలు మేలాచరింతు నేమింతుఁ జెట్ట. ౩౦
- చ. భయము దొఱంగి నమ్మకము వ మ్మగు నమ్మెయిఁ బోక సంజ్వరా
మయరహితుండ వై యనుము మంచియుఁ జెడ్డయు నేర్పిరించి నా
పయి నిదె యొట్టు వెట్టితిని పాపుల పాపకథానకంబు లే
నయమునఁ జెల్లుచున్నవియో? నా కపె యిప్పు డవశ్యవాచ్యముల్. ౩౧
- చ. అను రఘురాము నుక్తులకు నట్టిటు పోవఁగరాక వాఁడు నె
త్తిన భయశోకతాపముల తీరునకుం బుయిలోడి చేయఁగాఁ

జనియెడుదానిఁ గానక విచారము దక్కి వచించె వాని యి
పున కగు పలుక లిమ్మెయి విభుండు సమాహితచిత్తుఁ డై వినన్.

33

లోకాపవాదము

గీ. చెప్పురా దిట్టిమాటలు చెప్పకుండ నుండరా దిట్టులకుగఁగా నుర్విపతికి
విధివిలాసముఁ దప్పించు వెరవరి యెవఁ డాలకింపు మీఁ కే మైన నగుచుగాక. 33
మ. ధరణీద్రా! ప్రజలా? శుభాశుభము లా దార్లం బురిం బలుకఁచుం
దురు రథ్యాపణచత్వరోపవనులందున్ నీసమాచారముల్
సరవి నిద్రిండుదుఁ గొంద టుత్తములు శీర్షంబు లకడు న్వంచి య
య్యరవిందాసనుఁ డీచ్చలంబుఁ గొనె నాయం దేమిసేతుం గటా. 34

ఉ. అంబుధి సేతుబంధనమొ? యశా నపు మెచ్చఁగ దుష్కరంబె కా
ర్యం బెవ రాచరించి రెపు డాశరులా? సురలా? వృషాలురా?
సంబలవాహనుం డవు దళాసను చావో? తదేకసాధ్య మ
న్యంబు విచిత్ర మెల్లులు వనాటలు రక్కసు లిట్లు కొల్చుటల్.

35

గీ. రాము వీర్యంబు కార్యంబు రాజసంబు విన్నదియుఁ గాదుము న్నెందుఁ గన్నయదియుఁ
గాదు కానీ కలంక మొక్కండు గలిగె నిందునకుఁబోలె నినున కధీశువలన. 32

ఉ. రావణు నాహవంబున నరాతి పధించెన పో మహీజ సం
భావనసేసి రాఘవుఁ డమర్షముఁ బృష్టగతం బొనర్చె నె
ట్లావిధి వైరి యంకమునయం దమరం గొనిపోయి పోయి లం
కావనిఁ బెట్టి రక్కసులఁ గాతలిఁ బెట్టిన దానిఁ దే నవున్.

36

గీ. సీతఁ గుత్సింపఁ జేమి విశేష మరనెనొక్కొ? యాభు క్తభోగయం దొడయఁ డొక
నిట్టిపను లెల్లవారు సహింపవచ్చు రాజుసేసినపనిఁ జేయరా? ప్రజలును. 37

చ. అని బహుభంగులం బలుక నై పురవాసులు నిన్న నేడు నె
ట్టనఁ దెగఁబాటి రిట్టి వికటంబు లెఱుంగము వత్సరంబులో
యినకులసాత్వభామ! చనియెం బదివే లిది యిప్పు డేల వ
చ్చెనో? మును పేల కా డనరొ? చిత్రము లిం కెవి పుట్టచున్నవో?

38

ఉ. అందఱు నట్టులుండ నిటు లప్రియము ల్వలుకంగ నామొగం
బండు విధాత వ్రాసె నని యక్షుల నస్రము లుర్లఁ గంధరం
బందునుగడ్గదత్వ మెనయంగ నతం డపు డంగలార్ప న
య్యందఱఁ గాంచి తేడు పరమార్తుఁడువోలె విషాదమూర్తియై.

39

క. ఇది యేటి మాట? ప్రజలే యదయత నిటు లాడి రన్న నది నమ్మా నెచా
విడితాత్ములార! నిర్ణయ మిది యెట్టిదో? నొడవవలయు నెల్లరు ననినన్.

40

వ. దీనుం డవు నామహీజానిం జూచి చేయునది లేక కన్నుల చెన్నుఁ జెఱచు
మున్నీరునాఁగియు నాఁగలేక దేవా! యందఱఁగాని యింకం గొందఱుగాని యన

నిందుఁ గొండొకదారి యుండినఁగదా? మాభాగ్యమిట్లున్నది యని మోములు
వాంఛుటయు. ౪౩

క. జనవాక్యముఁ గాకత్థుఁడు వినినంతనె యున్న రనుచు విడిచె న్నార్తి
చనుఁ జన దనక మహామహు మునుకొని వర్తించె శోకమును పిలిచినటుల్. ౪౪

క. చింతాక్రాంతం డై యొకకొంతతడవు పలుకకుండి గొడకొని గోత్రా
కాంతుఁ డెద నిశ్చయించి యనంతరమే ద్వాద్ధుఁ బిలిచి యనె నాతురుఁ డై. ౪౫

శా. సోరా లక్ష్మణ భవ్యలక్ష్మణ మహాపుణ్యు సుమిత్రాసుతు
సారజ్ఞ భరతు పరాక్రమపరు శత్రుఘ్ను నొక్కమ్మడి
వేరమ్మం చిటఁ దోడితేర యణమేని నైపగా రా దిశ
రారా యిక్కడనున్ననన్న నన ద్వారస్థం డవార్యత్వర. ౪౬

క. తా నా మూల మెటుంగమి దీనము కాకున్న మోము తేకువ నేదే
గానోపు రాచకర్జం బానెటిఁ జడిముడివడు విభు వ్యగ్రత కనుచు. ౪౭

క. అంజలిబంధముఁ దలనిడి యంజక లక్ష్మణుని గేహ మనివారితుఁ డా
చుం జొరఁబాటి తనుం గని రంజిల్లు మహాత్ము ముందరం దీవించె. ౪౮

ఉ. ఆపయి రాజశేఖరుఁ డనా! నినుఁ గాంచఁ దలంచె వేగమే
యాపనీ నిర్వహింపు మన నంతకు మిక్కిలి యొక్కఁడేది? యం
చాపురుషోత్తముం గనఁగ నయ్యనుజం డపుడే వడింజనె
దీపితవేగవద్ధయము తే రొకఁ డెక్కి సముత్కచితుఁ డై. ౪౯

వ. అంత నాప్రతీహారి యప్రతిహత మైన రయమ్మున. ౫౦

క. భరతునియింటికి వినయాదరావనతుఁ డొచు నేగి తడుచితముగఁ జె
చ్చెరఁ బెంపుఁగూర్చు పలుకుల వరుసనె రామప్రజేతు పని వినిపించె. ౫౧

ఉ. రాముని ద్వారపాలకుని రాకకుఁ జిత్తము దత్తరింపఁగా
నొ మెయి నుండి యాన యను నానుడితోడనె గద్దె వీడి యు
ద్దాముఁడు పావనుండు భరతప్రభుఁ డేగెను బాదచారి యై
యా ముతువ్రాపు లక్ష్మణునికన్నను ముచ్చగ నెట్లు నేర్చెనో? ౫౨

వ. అనంతర మా ద్వారాంతికచరుండు శత్రుఘ్ను హజారంబున కరిగి. ౫౩

ఉ. వర్ధిలు మింతకన్న రఘువల్లభ! రాగదె యన్నఁ గొల్వ న
ప్పార్థివుఁ డర్థితోఁ బిలువఁ బంపెను దమ్ముల మిమ్ము నెల్ల సే
వార్థులు పూర్వజు ల్సనఁగ నై రదె యింతకుమున్న యన్న వా
క్యార్థము వించు నాసనము నప్పుడ డిగ్గి మనం బెలర్పఁగ. ౫౪

ఉ. చయ్యన రాముఁ జిత్తమున సన్నిధిసేసికొనంగ నై శిరం
బొయ్యన భూమిఁజేర్చి మహితోక్తుల భక్తి నమస్కరించి యా
యయ్యయు నన్న యున్నెడకు నమ్మెయివోయె రయంబు దోప నా
నెయ్యము లెప్పు డట్టివియె నేడు నవంబులె? ప్రేయసీమణీ! ౫౫

క. ఆ వాకిలికావలివాఁ డావెంట నె ముందుబోయి యవనీశునితో

నావిధి వచ్చిన తమ్ముల సేవావసరంబుఁ గోరి చెప్పి నిలిచినన్.

౫౬

క. విని యనుజన్ముల వచ్చుటయును జితావ్యాకులేంద్రియఁడు దీనమనుం

డు నవాజ్ఞులుఁ డై తన తీరని గోరము మోము దెలుప రా జాతనితోన్.

౫౭

ఉ. ఓరి! కుమారులం ద్వరగ నొక్కట నిక్కడఁ దోడితేర య

వ్వారలయందు నాకు నగు ప్రాణము లున్నవి వారె సర్వసం

భారము లిష్టముల్ వినవె వారలఁ దెచ్చుట కిన్ని విన్నపా

లా? రభసంబుతో మది కలంగుచునున్నది సోర యం చనెన్.

౫౮

ఆ. విభుని యన్నెఱి నుడి వీతెంచుచుండంగ నరిగి రాకుమారు లన్నదరికి

శుక్లవసనమాల్యసురుచిరుల్ ప్రహ్వలు ప్రాంజలులు సమాహితాత్ము లగుచు.

వ. ఇట్లు సన్నిహితులై.

౬౦

గీ. గాము గైకొన్న చంద్ర మొగంబు వోలఁ జరమసంధ్యాగతుండు భాస్కరుఁ డనంగ

నిష్ప్రభుం డయి బాష్పము ల్పైఱయి కనుల విన్ననకు నన్నఁజూచి యుద్విగ్నులగుచు.

గీ. తలలు శ్రీరామదేవు పాదములఁ జేర్చి త్వరితు లయి కూర్చి రట్లభివాదనమ్ము

లసువులెల్ల నెటో? వోయినట్టు లుండ నశ్రుపాతం బొనర్చె లోకార్చితుండు.

౬౨

వ. తదనంతరంబ.

౬౩

గీ. బాహువుల లేవనెత్తి సంభ్రమము గొఱలఁ గౌఁగిటం జేర్చి వారలు గలఁగుచుండ

నాసనంబులయం దుండుఁ డనుచుఁ బనిచి గద్గదిక యుద్గతంబుగాఁ గనుఁగొనఁగని.

శా. నాసర్వస్వము మీర జీవితము నెన్నన్ మీర మీచేఁ గృతం

బై సౌఖ్యం బిడు రాజ్య మేలఁగ నిమిత్తార్థంబుగా నుంటి మీ

రో? సచ్చాస్త్రసునిశ్చితార్థ లతిధీరుల్ శేముషీనిష్ఠితుల్

మోసం బేద మదర్థ మొక్కఁ డిది యాలోచింపుఁడా యం చనెన్.

౬౫

వ. అంతకు నాసోదరు లెల్లఁ దెల్లవోయి

౬౬

ఉ. ఈగతిఁ బలుకుచున్న వసుధేశ్వరు మార్గ మెఱుంగరామి ను

ద్యేగముఁ జెందు డెందములఁ దెచ్చి వధానపరాయణమ్ము లా

యోగముఁ గూర్చిరేనియు నొకొండును దోచకపోయె నగ్ధ మా

యాగ మెదో? యదర్థమొ? యదాగతమో? యదుపజ్జమో? సతీ!

౬౭

సీ. మాయమ్మ యే మైన మరల నారంభించెనా? యని ఖిన్నుఁ డై యరసె భరతుఁ

డిసారి మాకొంప కే మైన నెస రాయెనా! యని లక్ష్మణుం డలయఁజొచ్చె

నెదో? వచ్చిపడియెఁ గాదేనిఁగంటిమి? యీవిధం బెందు నని యూర్చెఁ దదనుజుండు

ప్రజలలో నేమైన రాదుకదా నేర? మని దూర మేగె నామనసు లెల్ల

నక్కట సతీతిలక మైన యమ్మవారు దేవునకు నింత వంత లా తెరువు వట్టి

నడచునా? కలలో నైనఁ గడవరాని యిడుమ లెవి యున్నవో? యని యుడికిరి కదె.

- సీ. ప్రాప్తరాజ్యము వీడి యడవికి వెడలుచో మోమున దైన్యంబు మొసయఁబోదు
చిత్రకూటంబున సిరు లెసలారంగ భాషించె నొక వెల్లిపాటు లేదు
వననిధి పొడసూపి యనుపుఁ దెల్పనినాటికల వేటు నేటి యీ కలయు వేటు
రావణుఁ బరిమార్చి రామ నగ్గి గరంచు నాఁ డేని నిట్టిసన్నాహ మరిది
యనుచుఁ దమతమ యనుభవంబున కగునటు లెంచి చింతించి చింతించి యెఱుఁగ లేక.
పోయి రప్పటి కార్యంబు పోల్కి- సంత లక్ష్మణుం డుల్కి-పాటున లా వెడలఁగఁజూ
మ. అకటా సీతమ రావణుం డటులు గొంపో నై నెడం బర్ణశా
లకుఁ జేరంజను వేల నన్నయెడ నీ లా గింతకాకున్న నిం
చుక గన్పట్టె నొకండు కా దిది హలా శోకంబ కా నోపు న
య్యకలంకస్థిరసచ్చరిత్రకు నపాయంబే లగుం దైవమా! 20
- గీ. అన్యకార్యమ్ములకు నేన యరుగువాఁడ రాము శాసన మాఁడల రాజిలంగ
నకట సీతావిషయ మైన నందుఁ గానిరీతు లెవియైనఁ జెనసి భరింపఁజాల. 21
- వ. అనుకొనియె ని ట్లనేకప్రకారంబుల దూరదూరగతంబు లగు మానసంబులతో
నమ్మువ్వరుఁ గవ్వకుఁ గాకుండ బెండువడి యుండి యథఃప్రసృతంబులగు మాపుల
నెట్లెట్ల యెత్తియు నెత్తని యత్రైఱంగున రాముమోమునఁ గీల్కొ ల్పటయు. 22

శ్రీరామఁడు తమ్ములతోఁ దన దుఃఖము దెల్పుట

- ఆ. ఆయవస్థకైన యనుజన్ములను జూచి నోరు పొడివడంగ నా రఘువరుఁ
డెడయు నెలుఁగుతోడ హీనాక్షరం బైన యట్టివాక్య మిట్టులనియె సునయ! 23
- క. వినుఁ డందఱు భద్రము మీ కనువొందెడుఁగాత మనము అన్యపథములం
జననీకుఁడు సోదరులార! నితాంతన్నేహులార! ప్రాణములారా! 24
- ఉ. ఓకృతులార! నన్నెఱుఁగరో? మహితాత్ములు భవ్యు లైన యి
హ్నాకుల సత్కులమ్మునఁ బ్రశంసకుఁ బాత్రమ నై జనించితి
లోకము పాట్లడంగ సురలోకభయంకరు గీటడంచితి
ప్రాకటరాజ్య మేలితి భవత్సుసహాయత నిన్ని యబ్జముల్. 25
- శా. నాకు స్వర్వవిధంబులం దగిన దీ నారీవతంసంబు లో
కైకారాధ్యుల యిటఁ దోచె సిరియే యన్నట్టు లీ సీత నా
నాకల్యాణవిశేషముల్ తఱిఁ గొనె నాత్తోడ మీ కెల్లఁ ద
త్రాకట్యంబు చరిత్రశుద్ధి సుగుణవ్యాపారముల్ దెల్లముల్. 26
- గీ. అమ్మహీజాత సౌశీల్య మాభిజాత్య మాత్మశుద్ధి యెఱుంగు నా యంతరాత్మ
సురలు మునులా యశస్విని తెఱఁ గెఱుంగుదు రెఱుఁగరే? మీర లెల్లనాయంతిఁ
గొంత. 27
- ఉ. లక్ష్మణ! శామ్య! నీ వెఱుఁగులా గిది దండక కాననంబునం
బక్షలనేత్ర నెత్తుకొనిపాటెను రావణుఁ డన్న మున్ను ద

త్సాక్షుపతివ్రతాచరణశోభన మారసికాదె? శాత్రువు
యక్షము మందులన్వలె మహాస్త్రచయమ్ముల రూపడంచితిన్.

25

ఉ. పుట్టెను నాకు నష్టె యొకబుద్ధి విదేహజఁ గూర్చి యెట్లు లా
కట్టిడి యైన రక్కసుని కానన మం దటులున్నదాని నా
పట్టునఁ జేర్చుకొందు నని భావిని ప్రత్యయ మీయ నగ్గిలో
నట్టియెడం బడంగద నయం బగు నష్టె యపాయ మైనచోన్.

26

శా. నీప్రత్యక్షము హవ్యవాహనుఁడు మానివ్రాత మగ్గింప ధ
ర్మప్రీతిం గొనితెచ్చి యాయఁడె? సుమిత్రాపుత్ర! తత్సాధ్వఁ బా
పప్రారంభము లిందుఁజెంద వని యవ్వాయుప్రభుం డప్పు స్వీ
యప్రామాణ్యముఁ డెల్పి కల్చుకొని చంద్రదాదిత్యులం గూర్పఁడే.

27

క. దేవర్షులు బ్రహ్మర్షులు దేవగరుడకిన్న రాదిదివ్యులు గొలువన్
దేవేంద్రుఁడు లంకాద్వీపావని సతి శుద్ధిఁ బొగడి యర్పించెఁగదే?

28

క. ధీయుత! నీవు నెఱుంగుదు నీయెఱిగినయంతకన్న నే నెఱుంగుదుఁ జ
మ్మాయతివ శుద్ధభావము నాయెఱుంగుటకన్న నంజనాసుతుఁ డెఱుంగున్.

29

గీ. దేవతుల్యులు వానరుల్ దివిరి పొగడ నిట్లు శోధించి శోధించియే గ్రహించి
తెచ్చితి నయోధ్య కభిషేక మచ్చెలువున ననుభవించితిమికద భూజను లగునన.

చ. జరిగినవృత్త మిం దొకటి చాటునఁ బెట్టితిమా? సభార్థు ల
పురుసన మూఁగ సర్వ మశుభంబు శుభంబు వచింపలేదే? య
జ్ఞైరపుగఁ బల్కిరేని యెది యేవిధ మయ్యెడునో? తలంప వ
త్సరములు వేలు వందలు గతంబులు గా నిపుడా? తదీరణల్.

30

ఆ. సీత విషయమున నిసీ నన్ను లక్షించి నగర నగరమున జనపదములను
నాడిపోసికొనఁగ నై రెల్లరను వార్త చెవికి సోఁక నేమి సేయువాఁడ?

31

గీ. మందబుద్ధు లజ్ఞానంబునం దలపడి రెట్టి పాపమ్ము లొడిగట్ట? నెంత మాట
వడె ధరాపుత్ర జనక సంవర్ధిత సతి దశరథుని కోడ లీ రాము దయిత నేఁడు.

32

గీ. ఇట్టి బీభత్స మింక నే నెట్లు లోదు? మర్మకృంతన మొనరింప మాఱుకొనియె
శోక మేకాంతదుస్సహం బా కృతాంతు చెయిదమునఁ దత్ప్రతిక్రియ సేయఁగలదె.

క. నాయట్టివాని కింతటి యాయపవాదంబు వచ్చెనే? యే మందుం
దోయజముఖి వర్జింతు నె? యాయువుఁ బెడఁబాయుదు నె? మహాయశులారా!

33

వ. ఇంత యేమిటి కంటిరేని.

34

శా. ఏపుణ్యాత్ముని మంచిమాట లిలపై నెందాఁక వర్తించునో?
యాపుణ్యాత్ములు పూజలందెదరు తా రందాఁక నాకంబునం
బాపం బోపి గడించు దుర్యశము త్నాపై నెంతకాలంబు సం
దీపించున్ నరకంబు లంత కతనిం దేలంగనీ వెట్టులున్.

35

- ఉ. కీర్తిని గౌరవించెదరు కేవల మెల్లజగంబులందు ను
 మీరికిఁ జోటు లేదు నృపశేఖరు లెల్లరు నాససేయరే
 కీర్తికి? నెంతలేనిఁ బడి కీర్తితులార! తదర్థమేకదా?
 యార్తికి సైచి పోయితి మహాటవిఁ గ్రుమ్మలు మున్ను గ్రన్ననన్. ౯౦
- గీ. అడఁగియందురు తమ కెంత లమరియున్నఁ బెద్ద లేయపవాదము ల్వెరయునో?యని
 యేను భయమందువాఁడ మఱింత దాని నామమును విని పిన్నటనాటఁగోలె. ౯౧
- ఉ. నే నెడలింతుఁ బ్రాణములనేనియు మిమ్ములనేని నొక్కటన్
 జానకిమాటకేమి? యది సద్వృత్త యంచుఁ దలంకుచుంటిఁ గా
 నీ నరవర్యులార! యిటు నిష్ఠురదుఃఖపయోధిలోఁ బడం
 గా నయినాఁడ నేటి కెటు కాతురొ? పెద్దటికంబుఁ గీరితిన్. ౯౩
- క. కడచిన దుఃఖంబుల నెప్పుడు నింతటి వంత లేను మును గన్గొనలే
 దుడుబింబానన గర్భిణి నెడలించి గృహాంగణం బిఁ కే మయ్యెదనో! ౯౪
- వ. ఏ మైన నేమి? ధార్మికులకుఁ గీర్తియ పత్ని దానిఁ గాచికోలుటదె? ౯౫

సీతా వివాసన శాసనము

- శా. సౌమిత్రి! మది సంశయింపకుము వత్సా! రేపు రేపాడి యు
 ద్దామాంగంబు సుమంత్రసారథిక మా దత్స్వందనంబందు నా
 భామారత్నముఁ జేర్చి నీవ చని సంవర్జింపుమా యస్మదీ
 యామేయభ్రీయమాణభూమితలసీమాంతంబునం దొంటిగన్. ౯౬
- వ. కాదు కాదు. మునిమాననీయ యగు నమ్మానినిని. ౯౭
- ఉ. ఆకమలాయతాక్షిఁ దమసాపరపారమునం దెలర్చు నా
 ల్మీకులయాశ్రమం బమరు మేదినికిం దగ నింత నంత మం
 దాకినిపొంత నిర్జనవనాధ్వమునం డిగబెట్ట వేగ మి
 ట్వాకుకులేశ! పొమ్మగును గా దనఁబోకుము నీకు మే లగున్. ౯౮
- క. ఈయంశమున విచారణ సేయకు చన వున్నదేని సీతకు నై నా
 శ్రేయ మెడల మాతాడకు మాయుష్మంతుండ! చని రయమ్మున రమ్మా. ౯౯
- వ. నీ వీపనిఁ బరిహరించి నా ప్రీతిఁ జెఱచెదవో? యప్రియుండ వని వేఱ చెప్పనేల?
 యని తలయెత్తి యుత్తలపాటుతో నెల్లర నాలోకించి. ౧౦౦
- ఉ. మానితులార! నన్నుఁ బ్రతిమాలఁగ నెక్కొని మాట మాటతో
 మానుప నెంతు రేని ననుమానము లేదు సతంబు శత్రులే
 కా నెద నెంతు మిమ్ముల నికామ మభీష్టవిఘాత మేర్పడం
 గాన మదీయశాసనము గావలెనో? కృతి నాదరింపుఁడా. ౧౦౧
- గీ. పాదములతోడ నాదు జీవనముతోడ నొట్టు వెట్టితి మీ కెల్ల నొప్పుకొనుఁడు
 పండితులకేని మాతోడ్పడవశమె నియతి యప్రతిహతప్రచారము లన్నలార! ౧౦౨

వ. లక్ష్మణా! యిచ్చటినుండి యిప్పుడ యప్పుడఁగి నెడలింపుము. నాయిష్టము నెరవేర్చెదవా? ప్రతిఘటించెదవా? పోనీ యదియేని వివరింపుము. ౧౦౩

ఉ. ఇంతకుమున్నె నే నడుగ నింతయు గాంగతటాస్థితాశ్రమ ప్రాంతముల న్మెలంగవలె నంచు వచించెను దౌహృదంబుగా నింత యవశ్యభావ్య మనియే తలఁతున్ విను మేన కాదు నీ మంతినియుం దలంచె నిదె మార్గము దప్పుఁగఁద్రోవ నేటికిన్. ౧౦౪

గీ. నన్నుఁ గైకొని యేనాఁడు నారి సుఖముఁ జెందె నీనాఁటి కీరీతిఁ జేయవలసెఁ గదె ఋణము దీతె నాకు నాక్షాజ కనుచు బాష్పసంపిహితేక్షణపద్మఁ డగుచు.

చ. ధరణివిభుండు శోకజము తాపము వేఁప భరింపలేక కుం జర మన నూర్పుచుం జనె నిశాంతములోనికిఁ దమ్ము లట్టులే యరిగిరి భ్రాతతోడ ననయమ్మునకు న్ననముల్ దలంక నొప్పి రెటులొ? మాటుమాట కెడబెట్టని యట్టి విధిప్రసంగమున్. ౧౦౫

గీ. రాచగుట్టు బయల్పడరాదకాదె? యేమిసేతురు చెప్పుదు రెవరితోడ శోకమున డిల్లవోయిన చొప్పుఁ దప్పు కొనిరి తాటస్థ్యగుణదోష గూహనమున.

వ. మఱియు నమ్మువ్వురు నెమ్మిమైమాటగా. ౧౦౬

శా. సీతామాతను జూచిరం డనుచు సౌశీల్యంబునం బత్నులన్ జేతస్సంస్థ మెఱుంగనీ కనిచి రిస్సీ యప్పచెల్లెండ్రసం ప్రీతుల్ సెల్లినయంతకే నెఱప కేడ్చింపంగ నేలా? యటం చాతన్వంగులు గానవచ్చుటయు నౌ నౌ నంచు నా యక్కయన్. ౧౦౭

ఆ. వారి నాదరించి బహుశోభనపదార్థముల నొసంగి మేలి మురువు మెఱచు ననుజలార! చూడనరిగెద రేపాడి తాపసాశ్రమముల తగవు లనిన. ౧౦౮

వ. సహజస్నేహనిబద్ధబుద్ధు లగు నాసహజాతలును వ్యాజ మెఱుంగమి శ్శుభ్బలై. ౧౦౯

చ. ఇది యిపు డేల వచ్చిపడియెన్? జననీ! మదు లులెన్ నన్న నమ్ముదిత యి దేమి దోసము విభుండు మదర్థితుఁ డై సరే యనెం గదె యటు కొర్కివుట్టెనటె కా దన నేల? సుఖాస్పదంబ లై మదవతులార! యుండుడు సుమాశమునన్ మఱివత్తు నం చనెన్. ౧౧౦

వ. ఆసల్లాపము లట్లుండె నింక. ౧౧౧

గీ. భరతశత్రుఘ్ను లొకపాట బహులదుఃఖికలన లోర్చిరి తమచేతఁ గాకయుంట నంతకంతకు ముమ్మర మగుచు ముంచె లక్ష్మణునిఁ దత్ప్రకరణసంలగ్నుఁ డగుట.

గీ. రాము కరుణాతిశయము వర్ణనకు రాదు మొదలువెట్టిన నేండ్లును బూండ్లుఁ బట్టు బట్టరాని యరుసమునఁ బ్రబలుప్రజల మదాలు చెయివెట్టి కలఁచిన మాద్రిఁ గలఁగె.

ఉ. ఎప్పుడు తెల్లవాఱు నెపు డేగెద వన్యల కందుఁ గందు నే నెప్పుడు మానిమండలిఁ దదీద్యసతీతతులందుఁ ద్యాగ మే

నెప్పుడు సూపుడు సుకృత మెప్పుడు చొప్పుడు నంచు నున్న యా
యొప్పులకుప్ప జూచి మనమోర్వమి వెల్వెలవోయె రాత్రియున్.

౧౧౬

గీ. అప్రభాతప్రచురమయ్యె నా ప్రభాత మాస్య మెండుచునుండ దై న్యమున మునిగి
యలసుమంత్రాఖ్య నప్పుడే పిలిచి యిట్లు లనియె సౌమిత్రి ధుర్యధైర్యప్రపత్తి.

సీతాప్రయాణము

ఉ. ఓయిసుమంత్ర! కూర్పుము రథోత్తమమందు హయాలి నిప్పుడే
శ్రీ యెసలార స్వాస్తృతము సీతమ కాసన మొం డమద్దు మా
యాయతనేత్ర రాజవచనాదరణంబునఁ బుణ్యకృన్మునీం
ద్రాయతనంబులం బెరయ నౌ విధి నే నొనరింపఁగావలెన్.

౧౧౮

ఉ. అన్న నుడు ల్విసంబడినయంత సుమంత్రుఁ డతండుఁ డై సుసం
పన్నజవాశ్వయోజితము భాస్వర మంచితరత్నకంబలా
చ్చన్నసుతల్ప మా రథముఁ జయ్యనఁ దెచ్చి సుహృన్నిరంతరా
భ్యన్నతికారణా?యిదె నియోగ మశూన్య మొనర్చితింగదే.

౧౧౯

గీ. ప్రభుడ! చేయఁదలంచిన పని నొనర్పవచ్చు నింకేల యాలస్య మిచ్చట? నన
రాజగృహముఁ బ్రవేశించి రామపత్ని సముచితమ్ముగఁ గాంచి లక్ష్మణుఁడుపలికె.

క. అమ్మా! నీవడిగితివటె యమ్మానవపతి వర మని యమ్మహితుఁడుఁ దా
సమ్మతి నొసంగెనటె కర్జ మాజ్ఞప్త మ్మయినది ప్రభువద్యనిచేన్.

౧౨౦

క. మారాజు శాసనమ్మున నోరాజ్ఞ!నిన్ను మునుల యుటజమ్ముల భా
గీరథీరమ్మునఁ గల యారణ్యకసీమఁ జేర్ప నై వెడలితిఁజూ.

౧౨౧

గీ. ఇట్లుచితవేది లక్ష్మణుం డెఱుఁగనట్లు విన్నవింపఁగ నైదేహి విని యతులము
నందెను బ్రహ్మ మాత్మ ననంతరమ ప్రయాణమున కై న సన్నాహ మనువుపతిచె.

ఉ. రత్నము లుజ్జ్వలంబు లభిరామము లాభరణంబు లింబులౌ

నూత్న విభాంశుకమ్ములు ననుత్తమతత్తదుపేయవస్తువుల్

ప్రత్న సభాజన్వార్తములు రాజితకుండికలుం బ్రుసీతతుల్

యత్న సమాహితమ్ములు శుభార్థము లం దిడఁబంచి గ్రక్కునన్.

౧౨౨

గీ. వత్స! లక్ష్మణ! యివి మునిపత్నులకును దరమెఱిగి యిచ్చుదాన సంతర్పణముగ
వట్టిచేతులతోఁ బోవ వల్లకాద యట్టివారలఁ జూడ నాయట్టివాడు.

౧౨౩

వ. అనవుడు నవిదిత్తకైతవ యపు పవిత్రగృహమేధిని నుపధిమెయి ననవధివసనాసా
యాసము పా లొనర్పంజను తన యనయమునకుఁ దాన యనూనశోకాను వేశమ్మున
నిమ్ముసెడియుఁ దోఁపనీక యేకావనీశ్వరు పత్నికి నింతమాత్రము స్వాతంత్ర్యము
లేదా? యను భావంబున ననుభావసభుగ్ర యగు నయ్యగ్రజ మహిషి నుద్దేశించి
నేలచూపులు సూచుచు.

౧౨౪

గీ. ఇష్టమైనది యెల్ల నీయిచ్చవచ్చినట్లు లొనరింపుమమ్మ నీ కది తగనిదే?

మేలరథ మెక్కు మన్న సౌమిత్రి గాంచి మురియుచుం దగుననువున ముద్దరాలు.

ఉ. రాముఁ దలంచి మ్రొక్కి యనురాగముతో గృహదేవతాతతిం
గామితపూర్తిగాఁ బొగడఁ గాఁ గని యత్తలఁ జిత్తమందు నా
యా మెలపొప్ప మెప్పుమెయి నాడి వడి స్విరిబోడి యెక్కఁ దే
రామహితాటవిం జొరఁగ నౌ మతి రామహితానుబంధితఁ.

౧౩౮

శా. ఆసౌమిత్రియుఁ దద్రథాంతరము నధ్యాసీనుఁ డై పోయె వి
శ్వాసం జొప్పగ నన్న యాన నెఱవేర్పంబూని వేగంబ యా
లో నీతాసతి చిత్త ముత్తలపడఁ లో లో విచారించి ల
క్ష్మీసంవర్ధను లక్ష్మణుం గని యనుం గీడెంచి భద్రదాంచితా!

౧౩౯

ఉ. ఓరఘునందనా! యరయవో? యశుభంబులు పెక్కు లొక్కటం
దోరము దోఁచెఁ దత్ఫల మెదో? హృదయం బభయంబు గాదు శా
రీరకకంప మద్భుత మరిందమ! సవ్యము కానిలోచనం

హారక విస్ఫురించెడు నహూ యధృతిం గనుదాన నెంతయుఁ.

౧౪౦

గీ. భ్రాతృసమ్మత! నీభ్రాత స్వస్తి గలఁడె? యత్తలకు నెల్ల నిప్పు డనామయంబె?

పురిని జనపదముల రాష్ట్రములను బ్రాణిజాతి కెందు నశుభములు జరుగవకదె?

క. ఓపృథులోచనపద్మా! యీపృథివియు శూన్య గాఁగ నీక్షణములకుం

జూపట్టెడు నిప్పుడు విభు నోపి యెడసిచని యిఁకెట్టు లుండెడుదానఁ.

౧౪౧

వ. అని యనేకవిధమ్ములఁ దోతెంచు ననిమిత్తములకుఁ జిత్త ముత్తలపా టెనయ.

క. ఆరామదేవతకు సురలారా! మునులార! స్వస్తి యగుఁగాత మటం

చా రామ దేవులాడె భీరూ! యంజలులఁ బన్ని వేల్పుల కృపలఁ.

౧౪౨

క. ఆయర్థమునకు లక్ష్మణుఁ డాయమ్మకు శిరమువంచి యభివాదనముఁ

జేయనయి హృదయ మెండఁగ నాయాసముఁ దోఁపనీకయ శివం బనియెఁ. ౧౪౩

గీ. ఆమెయిం బోయి వారు సాయంతనమున నలరు గోమతితీరమం దాశ్రమమున

నశ్రమమ్మున విడిసి రనంతరంబ రామరామను దర్శింప రాత్రి వచ్చె.

౧౪౪

క. నిద్దుర నెలార్చి కలవర మెద్దియొ సమకూర్చి యెడఁద లేకటఁ జెనయం

దిద్ద నయినట్లు తా నొక పెద్దతనము పూని నిలిచి పిదప నిశ చనఁ.

౧౪౫

చ. తెలతెలవారునప్పుడె విధిం గయిసేసి సుమిత్రనందనుం

డలయుచు సారథిం గని రయమ్మునఁ బోవలె తేరఁ బన్ను మా

పుల వెన నేడు గాంగజలపూరము నేరము లేద నూది యాఁ

దలను ధరింపఁగావలయుఁ ద్ర్యంబకుఁ డద్రవిభుండు నె ట్లటల్.

౧౪౬

మ. అనుచుండంగఁ బ్రవీణుఁ డాతఁడు రథంబందుఁ మనోవేగముల్

ఘనవాహంబులు నాల్గుఁ బొందెనయఁ బ్రగ్గంబు లకరంబందుఁ గూ

ర్చి నృపప్రేయసి నాదరం బెసఁగ రాజ్ఞీ! యెక్క నౌ స్యందనం

బన నద్దేవియు నప్పు డం దమరె ము న్నా లక్ష్మణుం డెక్కఁగఁ.

౧౪౭

- గీ. దూరమున ముందుఁ గననగు ద్రుమములెల్ల నిట్టె చూచుచునుండంగ నెససి వెనుక
దూరమునఁ బడిపోవంగఁ దేరుదోలె సువ్యమంత్రుం డవు సుమంత్రసూతుఁ డతివ!
- గీ. అఘవినాశని యైన జాహ్నువిఁ గనుఁగొనె నావిశాలాక్షి యోవిశాలాక్షి! వింటె?
మఱఁది సారథియుం దన్ను మాననీయ గరిమఁ గొంపోవఁ బోయి సకాలమునకు.
- గీ. తనకొలంబునవాఁ డైన దాశరథికి వచ్చిన జనాపవాదమ్ము నాసిపోయె
దీన నావారు నేనుఁ గీర్తితుల మైతి మనుచు నడిమిఁటి కెక్కె నహస్కరుండు.
- ఆ. గంగమడువుఁ జూచి ఘనుఁ డఘ మాకృతిఁ జెందినట్లు దైన్యమంది యేడ్చె
నక్షరాధరహిత మతితరనిస్వనం బైన స్వరముతోడ నజు మనుమఁడు. ౧౮౩
- ఉ. అత్తటి నుత్తధైర్యుని మహామహు లత్ముఁ జూచి చిత్త మా
యత్తము గాక బుద్ధిలత నట్టిట్టు లాగఁగ మెత్తనె సతీ
సత్తమ వాక్య మిట్టివరుసం బలికె విదితార్వధర్మ!ని
ర్వృత్తమహర్థ!రోదనమువృత్తికి నెద్ది నిమిత్త?మిత్తటికె. ౧౮౪
- క. అరుదుగనున్నది నాకుం జిర్ఛితము గాంగతటముఁ జేరితి నని నే
నరుస మెనయంగనగుతటి నరవర్య!విషణ్ణజేయ ననిచెద వేలా?. ౧౮౫
- ఉ. ఎప్పుడు రాము పార్శ్వముననే నివసింతువు పూరుషర్షభా!
యప్పని కీ ద్వితాత్ర మెడమయ్యె నటంచుఁ గుదించి శోక మా
తెప్పన నిన్ను ముట్టికొని తీవ్రతఁ జూపెడు చందమొక్కొ?యే
యొప్పమి వేఱ లేదకదె?యూర్జితచిత్తుఁడ విట్టు లయ్యెదే? ౧౮౬
- గీ. నాకు నా రామవిభుఁడు ప్రాణములకన్న దయతుండేకద లత్ముణా!త్వాదృశముగ
నేనె యేడువకున్నాను నీకు నేల?బాలిశత్వము ధైర్యసంపద నెనయుము. ౧౮౭
- మ. అనఘా!గంగఁ దరింపఁజేయు మిపుడే యాతాపసావాసముల్
మొనయంగూర్పుము తత్సతీతతికి సామ్మ ల్వస్త్రముల్ భక్తి మై
వినయస్వర్పితము ల్వానర్తు విధితో వేయేల?యిం దుందు నొ
క్కనిశం బోవుద మంత స్వీయపురికిం గానీను జాప్యం బిరకె. ౧౮౮
- ఉ. నాకును బద్మపత్రనయనున్ విలసన్మృగరాజమధ్య మే
థాకుశలుం బ్రియున్ సుమహితక్రము రామునిఁ జూడఁగా మనం
బోకులదీప!కొట్టుకొనుచున్నది చువ్వె ముహూర్త మోర్తునే?
యా కమనీయమూర్తి విరహం బిదె పోవుద మూరడిల్లుమా. ౧౮౯
- గీ. తాపసుల నెల వెనయుదుఁ దడయ కనఘసంతతిని గాననయి వచ్చి స్వామి మెచ్చ
నచ్చవుంగీర్తి వెలయ నిత్యసుఖ మందుదాన శపథం బొనర్తు నింతకును సౌమ్య!
- క. నీయన్నకు నీకునుఁ గలదే యెడబా టెన్నఁడేని నేఁ గనఁ బో నా
తోయమునడవడి నేఁ డీయోగవిభాగమునకె యేడువనేలా? ౧౯౦
- క. ఇన్నెటి నూరడఁబలికెడు క్రొన్ననబోడి వచనములు కొన్నట్టు లొగిం
గన్నులుదుడుచుకొనుచు నాయన్న పిలిచె నావికుల రయమ్మునఁ గొమ్మా!

- గీ. ప్రాంజలి ప్రహ్వ లగుచుఁ గైవర్తు లెఱఁగి పడవ సిద్ధ మిదే యంచుఁ బలుకుటయును
శత్రువీరప్రహర్త దాశరథి గంగ దాటఁ దమకించి యెక్క నబ్బోటు బోటి. ౧౫౩
- వ. అంతకుమున్న భువనపావని యగు నాభాగీరథియందు స్నానాదివిధుల నధిగతములం
బొనరించిన. ౧౫౪
- చ. జనకజ సాధ్వీ మున్నగ నిషాదవరప్రతిపాదితఁ విశా
లనయన సుందరిం దరిని లక్ష్మణుఁ డెక్కి సుమంత్రు సూతు ని
ల్వ ననిచి శోకతప్తవికలద్దయనీయహృదబ్జసంపుటుం
డు నిభృతుఁ డై సుధీవర! కడు న్వడిఁ బోవఁగని మృటం చనెఁ. ౧౫౫
- క. తత్సంచోదితుఁ డై వాఁడుత్సాహము నెఱయ స్వీయసోదరయుతుఁ డై
తత్సమయమ్మునఁ బడవ సముత్సర్జించెఁ దెరయెత్తె నొప్పఁగ నడపెఁ. ౧౫౬
- క. ఆపరమసాధ్వీ యెక్కిన యాపడవకు మౌళిఁ దాల్చి యాటాడినయ
త్లేపారు భంగకిరముల నాపరపారంబు నీచు నగ్రజ సేర్చెఁ. ౧౫౭
- క. నావ డిగి పోవుత్రోవఁ భావిని గతిఁ దలఁచి హృదయబంధం బగలఁ
భూవరు తమ్ముఁడు బాష్పప్రావృతఁచనుఁడు గద్గదాంచితగళుఁ డై. ౧౫౮
- క. కరములు జోడించి మహీశ్వరు పత్నిం జుట్టివచ్చి పాదములం ద
త్తరపడి పడివిహ్వలుఁ డై కర మరుదుగ నేడ్చుచుం బ్రకంపితుఁ డగుచుఁ. ౧౫౯
- వ. అతిదీనుం డై యవ్వరవర్ణియుఁ దనయవస్థకు నెవ్వారికి నేమిమూఁడెనో? యన్నట్లు
మి న్నూడి పయింబడినట్లు నుద్విగ్న యగుచుండ ని ట్లనియె. ౧౬౦
- సీ. ఓయమ్మ! శల్య మ్మొకొండు దుర్వారమ్ము నాహృదయమ్మున నాటుకొనియె
నవిచికిత్సం బిద్ది యందఱనోళ్లలో నానెడు గతి పట్టె దీనికతన
శ్రేయంబు మరణం బుపేయ మా నేని నా కంతటికన్న మే లన్నె మున్నె?
లోకనిందితము వివేకిని! యీ కార్య మిందు నియోగింపనేల నన్ను?
బుద్ధిమంతుఁ డార్యపుత్రుండు సెలవిచ్చె సువ్రతా! ప్రసాదసుముఖి వగుము
నీచు రోషవహ్ని నే దుమారము గానె? కాకయున్న నేమి కలదో? కాక. ౧౬౧
- గీ. న్యాయ మిది యిది యన్యాయ్య మని యెదియునుఁ జెప్పురాదట చెప్పినఁ జేయకుండ
నుండరాదట కట్టెఁ దా నొక్కకట్టు ప్రభులపూనికిఁ గా దనువారు గలరె? ౧౬౨
- క. అని శోకము దను ముంపఁగఁ దనువునె తా నెఱుఁగకుండఁ దడబడి యెటా మే
దినిపైఁ బడి పొరలాడెఁ దినకరవంశ్యుండు పార్వతీ! యే మందుఁ. ౧౬౩
- ఆ. అట్లు లేడ్చువానిఁ బ్రాంజలిబంధుఁ డై చెడి మరణముఁ గాంక్ష సేయువానిఁ
దనమఱందిఁ గాంచి తన్ని నివ్వెఱవడి గుండె తాయిసేసికొని యిటు లనె. ౧౬౪
- సీ. ఎదియు నే నెఱుఁగనే యేమి వచ్చిపడియెఁ దత్త్వ మ్మొఱుంగ నుత్తముఁడ! తెల్పు
మమ్మహీపతికి సేమమ్మెగా? యిట్లెల? నీకు నస్వాస్థ్యమ్ము నేటుకొనియె
నొట్టు వెట్టెద నమ్మహోదారుతో నీకు సంతాప మేచాయ సంభవించె
నాసన్నిధానంబునను సమస్తం బది విన్నవించినఁ గార్యవిధ మరయుదు

- నరసి యాజ్ఞాపన మొనర్తు నైన కృతికిఁ గానిదానికి పగచినఁ గలదె ఫలము
చూడనగువారి డెందము ల్లాడబడవె? యెఱిఁగి యేడ్చెడివారల యెడఁద లుండ.
- క. నీవిధమువాని కక్కట యీవిధి శోకంబె? నే నిఁ కే మాదునో? నీ
వావిధముఁ దెల్పు మన్నా! భావించెద నేవిధమునఁ బ్రతివార్యంబో? ౧౬౬
- గీ. ఇంద్రున కజేయుఁ డైన యొ యింద్రజిత్తుమూఁ డనఱోరాత్రములు పోరి పోలియఁజేసి
నట్టి నీ వప్రతీకార మని తలఁచిన యాపదయయేనిఁ జెప్పు మి స్థుభవింతు. ౧౬౭
- క. నాజన్మము దుఃఖములకు భాజన మై యొనరె నిట్లు బహువిధముల నె
ట్లో జగదీశిత పతి యన నౌ జతనము దనకుఁ బున్నెమందున కలిగె. ౧౬౮
- గీ. తన్ని యిమ్మాడ్కిగాఁ బ్రబోధనమొనర్ప నేలసూచుచుఁ బలికె నన్నేత భ్రాత
బాష్పవశ మైన వాక్యంబుఁ బ్రస్తరించి దీనచేతనుఁ డై సర్వదేవవంద్య! ౧౬౯
- మ. జనకాధీశ్వరవంశపావని! స్వరాష్ట్రంబుదు దేశంబులం
దు నరేంద్రుం డతిదారుణంబు నెనసెన్ దూ ట్టి నీమూల మొ
య్యనఁ దత్కర్ణపథంబునం బడియె నేఁ డంతస్సభం బే మనం
జను నింకన్ జననీ! మదాచరిత మీచాయన్ ఫలించెంజుమీ. ౧౭౦
- క. సంతప్తహృదయుఁ డై ట్మొకాంతుఁడు ననుఁ బనిచిచనె నగారంబున కే
నింతలు సేసితి సాధ్య! యనంతర మెది యెట్లు జరుగ నై యున్నదియో? ౧౭౧
- క. దేవీ! నీకట్టెదుటన్ నావిధమునవాని కె ట్లనం గొన వచ్చున్
నీవలని యవచనీయము లావసుధేశుండు స్వాంతమం దెవి యిడెనో? ౧౭౨
- క. పౌరాపవాదభీతుం డారామవిభుం డమర్ష మడఁచికొ నె నెటో
నారామ నిట్లు లాడెద రే? రహితనయు లని ధిక్క-ధిపఁడు వారిన్. ౧౭౩
- ఉ. మాటల నేమి కార్య మజమాన్యచరిత్ర! చరిత్రశుద్ధి యన్
మాటకు నేన పూటకదె మాయెమటన్ జ్వలనుండ చెప్పఁజే?
పాటికిఁ దేఁడు తేఁ డది నెపం బెదియో? నిను వీడె నేడె జం
బాటము మాననెంచెనో? విచారము లే దన నాకుఁ జెల్లునే? ౧౭౪
- ఉ. కంటికి మంటి కేకముగఁ గాటుచునున్నది వారిధార వా
కొంటకుఁ గాదు నీయెడలఁ గూరిమి మున్నును నీ వెఱుంగవే?
కంటకమయ్యె వాదు నరకంబునఁ గొన్నటులున్నవాఁడు నా
కంటె నభాగ్యుఁ డేడి? యవకార్యముఁ గార్య మటం చొనర్పఁగన్. ౧౭౫
- క. కాంతాశిరోమణీ! పతి సంతసమున వర మొసంగ జట్యాశ్రమభూ
ప్రాంతము లరయఁ గొనవె విభు పంతము నీస్వాంత మొక్క బాటం బొటన్ ౧౭౬
- ఉ. కావున నీవుకొరిన సుఖంబు తపోవన ముత్తమర్షిసం
భావిత మిందు డించిచనఁ బార్థివు శాసన మేమిసేయ నౌఁ
బావనము న్మనోహరము భవ్యము నైనసురాపగాతట
స్థావని సంచరింపుము శుభాస్పద వై యవిషాద వై సతీ! ౧౭౭

- క. మాజనకుఁ డైన దశరథభూజానికి నిష్ఠుఁ డైన మునిపుంగవుఁ డీ
భూజనివాటికి సవ్యుల భ్రాజ్జమ్మయశుండు విప్రవద్యుం డుండున్. ౧౨౮
- క. ఆకారుణికోత్తము వాల్మీకిముని గాంచి చేరి మెలఁగుము తత్పా
దాకలితచ్ఛాయకు నై నీకుం దగునీతి నిఖిలనిర్జరవంద్యా! ౧౨౯
- సీ. జనకాత్మజా! లోకసంభావనీయ వై యైకాగ్ర్య మెప్పుడు నలవరింపు
ముపవాసపరత సంయోజింపుము చిదాత్ము భావించునెఱి నుపవాసరసిక!
రామపత్నీ! పతివ్రతము నేమటకు మయ్యదె కాదె మున్ను ని న్నంతసేసె
క్షమ నీకుఁ దగిన భూషణ మయ్యదె ధరింపు మోక్షమాగర్భభూతోజ్జ్వలమణి!
తల్లి! మాబోంట్లమీఁద వాత్సల్య ముంచు మంచితపు కమ్ము దేవవిప్రాంచితండు
రామదేవుండు హృదయాంతరమణిపీఠి నటునిటు తొలంగకుండ నాయత్తతఁ గొన.
- క. అమ్మహితుఁ జెట్టవట్టితి వమ్మెయి ధర్మమ్ము లెల్ల నారసితి సతీ
త్వమ్మన నీసామ్రేకద యెమ్మెయిఁ బరమమ్ము శ్రేయ మెననెదో? కనుమీ. ౧౩౦
- క. అని లక్ష్మణుఁ డనుచుండఁగ వినుచునె జనకాత్మజాత విహ్వల యగుచున్
ఘనతరవిషాదయోగంబునఁ బుడమింబడియెఁ దుహినభూధరదుహితా!. ౧౩౧
- ఆ. నటుకఁబడ్డ తీవ నా గడసేపు విసంజ్ఞ యై మరల ససంజ్ఞతఁ గొని
బాష్పబిందుబృందపర్యాకులేక్షణ యగుచు మఱఁదితోడ ననెఁ బురంద్రధి! ౧౩౩
- క. నాతను వియ్యది నూనం బాతతమఃఖములకొఱకె యజుఁడు సృజించెన్
పూతచరిత్రా! నాదగు చేతము మూర్త మగు శోకమే యనుకొందున్. ౧౩౪
- గీ. ఏమి పాపంబు సేసితినో? మును పిటు లెవని దారల నెడఁబాపి యెలమిఁగంటి
నో? విశుద్ధసమాచార నై వెలసియు నిపుడు విడనాడఁబడితిఁగా నృపతిచేత. ౧౩౫
- మ. మును పున్నావు మునీశ్వరాశ్రమముల న్మోదంబుతో నందువే
మొ? నిరస్తాఘరఘూర్షహంఘ్రికమలమ్ము ల్సర్వదుఃఖమ్ములం
దును ముం దై ననుఁ దేర్ప నుంటి నెటులుందున్ ముందు సౌమ్యాకృతీ!
వనులందున్ విమనస్కా నై విజన నై వాతాతపాధూత నై. ౧౩౬
- క. దుఃఖపరాయణ నగు నాదుఃఖముఁ జెప్పుకొన విభుఁడు దోడువడునె? వే
ధఃఖేలన మిట్టిద పో నిఃఖేతత సంభవించునే? నా కెట్లున్. ౧౩౭
- ఆ. తండ్రి లేఁడు తల్లి దయలేని మూఁగ పెంచిన ఘనులకు మాట సెల్లె నెట్లా
నాధుఁ డిపుడు విడువ నన్ను ర మ్మనువార లెవ్వ రేది ది కె కెందుఁజొత్తు.
- చ. జనకుఁడు నట్టివాఁడె? తనసంగతి యింత వినంగ నైన నా
కు నెటులుఁ గూడు వెట్టి యొకగుడ్డయు నీయఁగలేఁడె? యక్కటా
వనిత పతిం గొమాదుల శుభస్థితిఁ గైకొని పోవఁగాక యొం
టి నరిగి యిట్టి వా దని నటించినఁ జేర్తురె పుట్టినింటికిన్. ౧౩౮
- అ. చెట్లపా లొనర్చెఁ జెట్టవట్టిన తేఁడు తాపసులకు నేల? తన్వి గోల
నీన్మ వాఁడె పోయెఁ బెంఱినయోహముల్ గన్మ వారికనులఁ గాటుక లయి. ౧౩౯

మ. మహితాత్ముం డపపాపుఁ డైన రఘుసంమాన్యుండు ధర్మోత్తమం
డహహః పాణిహీతిఁ బోవిడుచునే? యంతంతమాత్రంబునన్

మహిలా! చెప్పము మంచి చెడ్డ లెవి? యన్న న్మోనిసంఘంబులో

“నహ”మంచున్ వివరింతు నేమని మహావ్యాపాద మి ట్లబ్బినన్.

౧౯౧

క. గంగాజలముల జీవితముం గలిపెద నిపుడె యన్న బుద్ధి యొలయ ను

త్తుంగ మిను వంగడము నాసంగతిఁ జెడుననియు భర్త సడిఁ బడుననియున్. ౧౯౨

ఆ. ఇట్టి నన్ను ననదఁ బుట్టింపకుండిన బ్రహ్మ జగములందు వా బెనయనో?

యేమి సేయుదాన నెటు పుత్తుఁ గాలంబు రాముఁ బాసి యవకరంబు డాసి. ౧౯౩

క. అని లక్ష్మణుఁ డెనురేడ్వఁగ ఘనతరముగ నేడ్చి యేడ్చి కాంతారత్నం

బనద యన నుండి వెండి మగని యానకు శోక మెనయఁగాఁ గా దనుచున్. ౧౯౪

వ. లేచి ధైర్యం బవలంబించి.

౧౯౫

శా. సామిత్రీ! విడు దుఃఖభాగిని ననున్ త్మోనాధు నాజ్ఞాపనం

బేమైఁ జొప్పడె నమ్మెయిం జరుగనీ యే నీవుఁ గా దన్న నా

భూమప్రజ్ఞని శాసనం బొరులు సమ్మోదమ్మనం దాల్తురే?

యామర్యాదఁ దొలంగనీక చని రాజాదేశముం దుండుమీ.

౧౯౬

క. ఓరామసోదరా! నా యీరితముల సంగ్రహించి యిదె తుది పంపం

చారీతిఁ జేయవయ్యా కారుణ్యము వొసఁగ నని తగం బ్రార్థింతున్.

౧౯౭

క. అవిశేషముగా గురువులకు విశేషించి కరయుగము గూరిచి భక్తిన్

సవిశేషముగా మ్రొక్కుల నవనిజ యర్పించె ననుచు ననుమా మొదలన్. ౧౯౮

సీ. మాయత్త కౌసల్య మాదిరిఁ గోడలిమాటల మన్నించు మహిళఁ గాన

నాసుమిత్రాదేవి యాహ్వాయమే తెల్పు నందఱయెడ నామె యట్టిద యని

నాఁటిప్రార్థంబు ననిచె నట్టులు కైక ననుఁ జూచు నెపుడుఁ బ్రాణముల కెనగ

రామమాతలు కల రామానితల ప్రేమలతల యల్లికల కెల్ల యనరాద

అందఱకుఁ జెప్పు ప్రార్థ మనిచెఁ దన్ను నాకు నై శోక మెనయకుఁ డాకుల లయి

పెద్దతనమున మిమ్ము సేవించుభాగ్య మీమొగంబున లేదు మీ కేమి కొఱఁత?

వ. అన్నింటికి నాదేవుండె కలం డమ్మహాత్ముఁ దననిమిత్తముగ మీరలెల్లరు నొత్తి

యెత్తిపొడుపు లాడకునికియ సీతకుం బరమప్రియ మ్మనుము.

౨౦౦

గీ. నాదు చెల్లెండ్రకుం జెప్పు నయము చొప్పు నాపరాభవ మెంచిచింత పడవలవ

దిదియుఁ బ్రార్థ మెడయఁగా నెట్టు లగు నటంచు మే లెంచి యాశీర్వదించితి నని.

క. భరతుని శత్రుఘ్నుని నాదరమునఁ గుశలం బడిగితిఁ దగ ననుము ధరా

భరణము నానే స్తమ్ముల బరణిఁ దరణివంశమణినిఁ బ్రాపించి ధృతిన్.

౨౦౧

గీ. సీత ప్రణమిల్లె ననుము నీ సేమ మడిగె ననుము శోకము దిగమ్రుంగె ననుము నీవు

నట్లు సేసిన సంతోస మానహిల్లు ననుము ధైర్యమ్ము తఱి యిది యనుము తొలుత.

- క. ధర్మసుసహాయితం డామర్మజ్ఞనితోడ నాదు మాటలుగా నో
కూర్చిమఱందీ యనుమి కర్మం బిటు సేసె నీపు గా దనఘాతా!
చ. ఎఱుఁగుదు నిశ్చయమ్ముగ మహీజ విశుద్ధచరిత్ర యంచు న
ఁటెఱుఁగుదు భక్తియోగమున నెంతయు మంతున కెక్కె- నంచు న
ఁటెఱుఁగుదు వాత్మనిత్యహిత యీహరిణేక్షణ యంచు నింత నీ
యెఱుఁగుట సాలు నాకు జగదీశ్వర!దీని మఱాకు మెన్నఁడు.
ఉ. వీరుఁడ!యెగ్గులాడెద నె?వీడితి వీ వని నమ్మియున్న న
స్మిరహి నంచు దేవ!తగవే?నినుఁబోటికి నిట్టి వాడు నా
కారణ మేది యెట్లు చనఁగానయినం జనుఁగాక దుర్యశో
భీరుత మీకొలంబునకుఁ బెట్టనిసొమ్ము కదే?ప్రియంవదా!
క. అపవాదసముత్థిత మై న పలు కెదియు నీకు వచ్చెనా!యది నాకు
సుపరిహారమ కదే? రాఘవనృపతీ! పరమగతి వీవె నీసతి కగుట.
వ. అని వచించితి ననుము మఱియు లక్ష్మణ!ధర్మావహితం డవు మనఁజేనితో.
క. తమ్ములయెడ నెమ్మాదిరి సమ్మతి వర్తింతువో?పురజనపదజనులం
దమ్మెయి నెమ్మి నడుపు నిత్యమ్ముం బరమమ్ము ధర్మ మదె యస మొసఁగు.
శా. నీ యీ ధర్మమునం బురీజనమ కానీ రాష్ట్రమే కాని యే
చాయ్ సౌఖ్యముఁ బున్నెముం గను నటే సర్వేశ!వర్తింపు మే
నో?యీతుచ్చశరీరముం దలఁచి ముంచుం గుండఁగా నొడునే?
న్యాయం బెంచి చరించెద న్వలచెదన్ యావద్భవత్సంగతి.
వ. అని యంటి ననుము వెండియు నిప్పొరుల వాడు చొ ప్పెఱుంగుదువుకదా
యప్పగిదికి రఘునందనా!
మ. పతియే బాంధవుఁ డాతఁడే గురుఁడు దైవం బన్న వాఁడే ప్రియుం
డతఁడే పుత్రుఁ డతండు యా నగుతఱిన్ ప్రాణంబు లవ్వనివే
సతికిం గావున దత్త్రియంబు సలుపన్ సర్వప్రకారంబులం
జతనం బూనవలెన్ విశేషముగ విశ్వాసంబుతో నంగనల్.
మ. అనుభూతమ్మును శాస్త్రసమ్మతము నొ నాధర్మము స్వీడఁబో
నని నే నాడితి నంచు సంగ్రహము నెయ్యం బెంచి శ్రీరామదే
వునితోడం బుయిలోటఁ దక్కి యనుమా పుణ్యాత్మ!యం చాడు నీ
తను దచ్చాసన మట్లు సేయు పతిఁ జిత్తంబందు శంకించుచు.
క. అంతటిప్రేమకు నాపద లింతలు వొడముటయు దీన నీ ధర్మం బే
కాంతకుఁ గాంతున కబ్బున్ వింతగఁ దెగఁబాటి రిందు వెర వెదియొ కదే.
వ. అనుకొనుచు మీఁ దరయ రామ భూమిం జూచుచున్న యన్నరనాథానుజం
బిల్చి హేల్చియెత్తిన కన్నుఁదమ్ములతో నమ్మానవతీలలామంబు

శా. అన్నా!లక్ష్మణ!యింక నొక్కటి రహస్యం బాను గా కే మన
గన్నారం గనిపొమ్ము నన్నిపుడ తత్కాలమ్ము దప్పెంజుమీ
ము న్నో రట్టున కిట్టిపట్టున జనమ్ముల్ బ్రువ్వఁగాఁదిట్టరే
యన్న వాఁ డతిదీనచేతనత నో రాడింపలేఁ డంగనా!

౨౧౬

క. వెంటనే ధాత్రీస్థలి నరిలుంటాకుఁడు వాఁడు ధర్మలోలుం డగుచుం
గొంటునఁ బడి లేచియు వాల్గంటి న్వేసఁ జుట్టివచ్చి కంఠము వగులన్.

౨౧౭

వ. మహాస్వనమ్ముగా నేడ్చుచు ముహూర్తమ్మున కాలమ్ము నిధ్యానించి యాయమ్ముతో.

ఉ. శోభనమూర్తి! యే మనెదు?చూడుము నన్నని చూతునెట్లు?నే
నో?భవదీయ మాకృతిఁ గనుంగొననైతి నె యెన్నఁడేని యా
యాభరణాళికాంతి నెఱయం గన నై కనరాని త్వత్పదా
బ్జాభ నెఱుంగుదు న్విసతు లర్పణసేసెడుపట్లఁ జూచుటన్.

౨౧౮

ఉ. రాముఁడు లేనిచోట వనరాజి నినుం గన నెట్లువచ్చు నో
రామ!సుర ల్మునుల్ తెలియరా?మును రాముఁ డెఱుంగఁడా? జగం
బేమెయి వోయినన్ సుకృతమే కరణీయము నిన్నుఁబోటికిన్
నీమహితానుభావమే వనిన్ నినుఁ గాచెనుఁగాత మింకిటన్.

౨౧౯

ఆ. అని నమస్కరించి యద్దేవి వీడ్కొని మరల నావ నెక్కి- మరలి మరలి
యనదవోలె నున్న యాయమ్మఁ జూచుచు నేఱు దాఁటివ్రాయి యెక్కెఁ దేను.

గీ. శోకభారావనమ్ముఁ డై సొలయు నలయు నేటి పరశారమున నున్న యింతిఁ గాంచు
మాటిమాటికి రోజుఁ గంపమ్ము నెనయు మనము పరితాపవహ్నికి మ్రగ్గిపోవ.

గీ. అవశ మై మేను స్యందనమ్ముం దమరఁగ సీతఁ గని లక్ష్మణుండు మా సిరి తొలంగె
నింక నేటి యయోధ్య యింకేటి రాము సోయగము నంచు వనరుచు సూతుఁ జూచి.

వ. కన్నుల నీ రొలుక గొంతు వట్టివోవఁ బెదవులు దడుపుచు మాటాడలేక తల
యూఁచి రథయానమ్ము సూచించుటయు వాఁడు.

౨౨౦

ఉ. హయముల పగ్గము ల్వదల నయ్యవి వేగమ పోవఁజొచ్చె న
మ్మెయిఁ జను స్యందనమ్మును సుమిత్ర కొమారుని మాటిమాటికిన్
భయపడి చూడఁజూడ నతివం బడలించుచు శోకసాగర
ప్రచయరయ మట్టై ముంచుకొనెఁ జారుఁడిలోచన! యేమి సెప్పుకన్.

౨౨౧

సీత వాల్మీకిమహాముని యాశ్రమముఁ జేరుట

ఉ. ఆసతి శోకభారవివశాంగి తపస్విని రాజపత్ని ని
ర్వాసిత గర్భనిర్భర నిరాశ యశోధన నాథుఁ గానమిన్
దోసము మోసముం దలఁచి తోరముగా నపు డేడ్చె బర్హిణా
ధ్యాసిత మా వనమ్మునఁ దదారవముల్ దనవంత కై తగన్.

౨౨౨

ఆ. ఆదరించువార లటు దోఁచకుండిన నున్న యేడ్చు వోవు నెన్న కొరుల
కమ్మకానుభావ కలు నిటు నెవ్వరు లేమి నట్టిశోక మాముగొనియె.

౨౨౩

- ఆ. ఆకసమునఁ బోవు నాయాయి విహగము లోక లుడిగి సుదతిఁ బాదివికొనియె
నావిమానచారు లల విమానన తెంచి నింగి నంగలార్పుచుం గని రుమ! ౨౨౮
- గీ. ఆయశోక్తార్హ శోక మాయతము గాఁగఁ జూడలే కాభగీరథు శుద్ధకీర్తి
యార్తిఁ గని భంగకఠముల నటునిటుఁ బడు చనుకరించుచునున్నట్టు లచట మ్రోసె.
- ఉ. అన్నిరవమ్ములక మివిలి యమ్మెయిఁ బర్వెడు రోదనధ్వనిం
గ్రన్నన వించు వచ్చి కని కాఁగలవా రల మానిదారకుల్
సన్నతు నుగ్రబుద్ధిఁ జిరసంచితపుణ్యుని వామలూరుజ్జు
దిన్నఁగఁ జేరఁబోయిరి విధిం గని రాదరసంభ్రమంబులక. ౨౩౦
- క. చిత్రితు లై మునికిక మునిపుత్రకు లభివాదనములు వొనరించిరి ము
న్నాత్రమున విన్నవించిరి సుత్రామనుతా!తదీయసుచరితవిధముల్. ౨౩౧
- సీ. భగవంతుఁడా!మున్ను పరికించి యెఱుఁగ మెన్నం డిట్టి రూపసన్నాహమెందు
నొకదేవి సిరియ కా నోపు నెవ్వండేని నొకమహాత్ముని పత్ని యరుగుణాఢ్య
వికృతాననాబ్జ యై వెఱ నేడ్చుచున్నది సమ్మోహమున నెట్టి చలమొ?విధికి
వ్యోమమ్మునుండి విచ్యుత యైన దేవత యని మేము తలఁచెద మయ్యవాడు!
తద్దశకు నర్హురాలు కా దద్దిర సతి శాపదుఃఖిత యైన యప్సరసయేమొ
యున్న దన్నది యొడ్డున నొనరఁజూడు మా వరాంగన నేభంగి నరయవలెనా ?
- క. అతిశోకపరాయణ యై గతి యొండెది లేనియట్లు కాననమం దా
పతిదేవత యేడ్చెడు చొ ప్పతిదీన మ్మేకిక యగు టచ్చెరు వనఘా ! ౨౩౩
- క. మానుషి యని యనరా దా మానినిఁ గనుఁగొన్న భక్తి మాబోటులకే
మేనులు ప్రహ్వము లగు సమ్మానము సేయఁగదె మానిమండన! సతికిక. ౨౩౪
- ఉ. త్రాత యెవండు నా కను విధంబు వినంబడె సాధ్వీ రోదనా
ధీతరవంబునందు మహితేచ్ఛ! త్వదాశ్రమసంవిభాగమం
దేతదవాప్తి నా శరణ మీ నినె చెందెను లేదు సందియం
బాతరుణీమణిం గొని మహార్హ!సమర్హ విధిక భరింపవే. ౨౩౫
- గీ. కీర్తికిని బున్నెమునకును గేవలముగ నీవె నిక్షేప మైతివి నియతి కిప్పు
డల్ల సాధ్వీమణిం గన్న నఘము వాయుఁ గావు మెమ్మెయి నైన నక్కమలనయన.
- ఆ. ధర్మవేత్త యైన తన్మునిముఖ్యుఁ డా బాలవచనములను బ్రహ్మవచన
ములను నొకటి సేసి బుద్ధిసంబద్ధంబు నిశ్చయించి వెడలె నీరజాక్షి ! ౨౩౬
- క. అక్షులు గల వందఱకుం జక్షుష్మంతుండు వాఁడె సంపాదించెక
నక్షుద్రము తపమున నొక యాక్షణ మెక్కుడుగ దాన నెఱిగికొనె గతిక. ౨౩౭
- క. ఎక్కడ నెక్కడ ననుచుం గ్రక్కున సంభ్రమము వోఁపఁ గా నాపని కై
దిక్కులు మున్నే కనుఁగొను నకీర్తిధనుండు వోవ నల బాలకులుక. ౨౩౮
- న. వెంటనంటి గౌరవాతిశయంబున చారిసూపుచు నేగుచుండిరి. ౨౪౦

క. ఆదేశముఁ జేరంజని పాదమ్ములతోన యల్ల పరమమునీంద్రుం

డాదేవికి రుచితార్ఘ్యం బేదీ? యని పాదపముల నెలమిం గనియెన్.

౨౪౧

వ. కని తద్విత్తీర్ణం బగు ఫలపుష్పాదికముం గొని జాహ్నవీతీరమ్మునకుం జని.

౨౪౨

మ. దరిసించె న్మనినాథుఁ డయ్యెడ ననాథప్రాయ లోకైకనా

థ రఘుశ్రేష్ఠు నభీష్టపత్ని సతి సీతన్ శోకభారార్త దీ

న రసారేణుపరీతగాత్ర సతీసంతప్త భృశోద్విగ్న నా

తురఁ దేజంబున దీని సౌఖ్యమెనయింతుం జూడుఁ డన్నట్లుగన్.

౨౪౩

వ. మఱియు నయ్యాదిమకవీశ్వరుండు.

౨౪౪

గీ. హ్రదము నాఁ దగు గంభీరహృదయమందు మధురమధురసభావసంభావిత మపు

ప్రియవచనపూగ మెలనాఁగ విందుసేసెఁ జెవుల త్రుప్పుడు వదల వాంఛితము నైదల.

గీ. ఓపతివ్రత! స్వాగతంబో? దశరథభూతలేంద్రునికోడలా! పున్నె మేను

సేసితిని రామవిభుమహిషీ! కుశలమె? జనకలాలిత! నేఁడు పావనుల మేము.

౨౪౬

గీ. ఓమహాభాగ! నీ వింటియొద్దనుండి బయలువెడలెడునపుడె సర్వమ్ము నేను

మది నెఱింగితి ధర్మసమాధిచేతఁ గారణ మెదేని నీ వనఁగా నిఁ కేల?

౨౪౭

క. నీ వెఱుఁగుదు వే నెఱుఁగుదు నావిభుఁ డెఱుఁగున్ సమస్త మది యట్లుండుం

గావుత నాయాశ్రమమే పావవ మొనరింపఁ దలఁచి వచ్చితి? తల్లీ!

౨౪౮

గీ. ఇదియ కాదెద్ది యెద్ది యీరేడులోకములఁ బ్రవర్తిల్లు నది యెల్ల ము న్నెఱుఁగుదుఁ

జిత్రమున నుబ్బు కోర్కుల చిన్నె లేని దాచుకొనలేర మాకు నేతరమువారు.

క. నీచరితము రాఘవు నయ్యాచరితము మాకు వింతలా?యపపాపా!

యీచక్షుస్సునఁ గా దాలోచనమున నింత యెఱుక లోలాపాంగీ!

౨౪౯

గీ. సాధ్వీ, వైదేహీ! యింక విస్రంభ వగుము సాంప్రతంబుగ నుందు వీనంశ్రయమున

మలఁక లన్నియుఁ దీఱు నిమ్మళముమీఁద మే లగు నభీప్సితంబు గంభీర భావ!

గీ. స్వాశ్రమమ్మున కనతిదూరావని సదె తప మొనర్చుచునున్నారు తాపనులు గ

రిష్ట లయ్యెడ ని న్నుంతుఁ బ్రీతి నుచిత మాడువారలలో నుంట యాడువారు.

క. వారలు నామాటలచే నీరీతి నెఱింగిరేని నెత్తిన నిడుకోఁ

గారే? తల్లుల బిడ్డల గారాబము నెఱయ నిన్నుఁ గనుఁగొని తనయా.

౨౫౩

చ. సదమలమానసాంబుజ! విషాదము మానుము చింతలేల? ని

ర్గద వయి యింటనుండిన రకంబుగ నుండు మదాశ్రమస్థలిన్

సదయుఁడు రాఘవుండు జతనంబున ర మ్మనునాఁడె పోవఁగాం

చెద విదె పాద్య మర్ఘ్య మిదె చేకొని నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయవే.

౨౫౪

ఉ. ఆముని యామెయి న్నొడువు నద్భుతము ల్నుడు లాలకించి నీ

తామహిలాశిరోమణి కృతప్రహితాంజలిబంధ యై తదీ

యామలపాదపద్మములయం దలవోక శిరమ్ము సేర్చి య

ట్లై మెలఁగంగ నొప్పుకొనియెం బ్రతిపేదము లేని యా నెఱిన్.

౨౫౫

- చ॥ సరవి శరీరనాభి యయి సత్త్వమయార్చియు నై శరార మై
సారిది శరాసనేమి యయి చొప్పడె జ్యోతలఘోషఘోష మై
యురుతరతైజసాత్మగఃణితోజ్జ్వల మై తగు రామచక్ర మ
ప్రతితతిఁ గాలచక్ర మన నై హరియించె నిమేషమాత్రలోక. ౪౮౬
- సీ॥ దశసహస్రానీక విశదసంఖ్యాతము ల్బృసనవేగము లైన స్యందనములు
సరవి నష్టదశ సాహస్రము లనీకములు మత్తకుంజరమ్ములు జవనము
లటు చతుర్దశసహస్రానీకములు సాదియుక్తంబు లౌ తురం గోత్తమములు
శతసహస్రద్వయ సంహితానీకంబు లుక్కుతున్క లనంగ నొప్పు భటులు
రామశరవహ్నిలోఁ బడి రభస మెడలి పోయె నెల్ల నొకట శలభాయిత మయి
పగటిలో నష్టమం బగు భాగముననె యరిది గాదె తదనుభావ మబ్జవదన. ౪౮౭
- తే॥ రాము వహ్నిశిఖోపమప్రదరములను గామరూపు లసురులు నిష్ఠాములగుచుఁ
దెగినవారలు సద్గత్యుదీర్ణు లయిరి శేషభూతులు పఱచిరి శీర్ణు లగుచు. ౪౮౮
- క॥ సుమహాత్ముఁడు మద్రుఁడు క్రోధమున నిహరింపఁ దొడరఁ దనరు తదాక్రీ
డ మన రణాజర మయ్యెడ గమనింపఁగనయ్యె ఛిన్నగహనోపమ మై. ౪౮౯
- క॥ దేవతలును గంధర్వులుఁ బావను లౌ సిద్ధవరులుఁ బరమరులు సం
భావించిరి నెమ్మనముల సేవించిరి రామదేవు శ్రితదుఃఖహరుక. ౪౯౦
- ఆ॥ రాముఁ డెలమిఁ దఱియు రవిజు విభీషణు హనుమ జాంబవంతు నట్లు మైందు
ద్వివిదుఁ గాంచి వారి తెఱఁగెంచి యిట్లనె హర్షవికసితాత్ముఁ డగుచు సాధ్వీ!
క॥ ఈయస్త్రబలము నా కటు లాయోగివరేణ్యుఁ డైన హరునకు నగుఁ గా
కేయెడ నేరికినేని నుపేయము గా దాపులార ప్రీతిఁ దెలిపితిక. ౪౯౧
- వ॥ అని యుగ్గడించిన నవ్వారలెల్ల హర్షపారావారంబునం దోఁగుచుండిరి. ౪౯౩
- తే॥ అట్లు గాక్షసవాహిని నడరడంచి శక్రసముఁడు రాఘవుఁ డస్త్రశస్త్రముల జి
తక్లముఁడ యయి తనరఁ ద్రిదశగణములు పొగడఁదొడరె వదనజితపూర్ణచంద్ర.
ఉ॥ కోటులలెక్క కెక్కుడయి కోల్పులులం బురుడించి యేడ్చెఱక
బాటిలు మేటు లుద్భటులు బంటులు గొంటులు స్యందనావళుల్
ఘోటకపంక్తులుం బ్రథితకుంజరసంఘములుక రణస్థలిక
వాటము దప్పి వ్రాలె రఘువర్యునిచే నను వార్త చొప్పడెక. ౪౯౪

—♦ లంకలో నాడువారల యేడ్పులు. ♦—

- క॥ హతశేషులు దెల్పఁగఁ బురి వితతం బై నెఱసె నదియు వినిహత మయ్యెక
సత మైన మూలబల మిఁక గతి యే మని యింట నింటఁ గలవర మొదవెక.

- క॥ రక్ష స్త్రీ) లటు చేరిన రాక్షసులను గుమురుకొనుచు రహిసెడు దైన్యం
బక్షత మై పాల్పడ దెస లక్షమతం గాంచుచు న్వధాత్మిక లగుచున్. ౪౯౭
- క॥ చింతాతంతువు లల్లంగ గంతవ్యము లేమి శూన్యగతి చొప్పుడ న
భ్యంతరలు బహిర్గత లై వంతలఁబడి పొరలుచు నివశతం గనుచున్. ౪౯౮
- మ॥ హతపుత్ర ల్హతభర్తృక ల్హతగురు లావ్యనష్టవద్బాంధవుల్
వితతాక్రోశము లొప్ప నేడ్చిరి మహావీరు ల్గుణాఢ్యు ల్లన
నృతు లాశ్మీయము లాధ్యనిర్వహణసన్నాహమ్ము లొప్పారఁగాఁ
బతి వంపం జని యిట్టు లై రనుచుఁ దత్ప్రస్తావము ల్గార్చుచున్. ౪౯౯
- సీ॥ పాపాత్మురాలు శూర్పణఖ దైత్యేశుతోఁబుట్టు వై యిచ్చోటఁ బుట్టనేల
పుట్టెఁబో మగఁడు గొంపోవ నయ్యెడ నుండి మడియ కట్లధవ యై మరలనేల
మరలలెఁబో యొకమూల మార్పడి కూలక దిట్ట యై యిల్లిలు దిరుగనేల
దిరిగెఁబో దిమ్మరి తెవులుగొం టనికాక యాజనస్థానమ్ము నందనేల
అందెఁబో కుమారుఁ గందర్పసుందరు సౌకుమార్యకలితు సత్త్వమహితు
సర్వభూతహితుఁ బ్రసక్తిమైఁ దవులెంచి చేరఁగోరవలెనె చెట్టయగుచు. ౫౦౦
- తే॥ అమ్మహామహుఁ డనవద్యుఁ డనఁగ నెగడు రాముఁడెక్కడ రాకాసిరాలుగాయ
వలిని పలితశిరోజ దుర్వహపిచండ వృద్ధ తా నెక్కడ యొకింత వెరవు వలదె.
- చ॥ ఇది యపహాస్య మియ్యదియె హీన మకార్యము నిందితమ్ము దు
ర్మద సుగుణాఢ్యు సర్వగుణమంధరు దుర్ముఖ సన్ముఖుం బొరిం
బొదలుచు సాంగనుం గదియఁ బోవలెనే వల వల్లకాఁటికిన్
గుదివడి కాలుసాచునెడఁ గూడ విడ న్వలదే వలంతి యై. ౫౦౧
- క॥ వారలఁ గని పనిసెడె నని వారక ధర్మింప నెంచ వైయాప్యము దు
ర్వారము పాల్పడెఁ దనయాకారమునకుఁ దగిన దగుచుఁ గారణయుక్తిన్.
- అ॥ అంతఃబోక పోయి యాజనస్థానమజనము స్థానముగఁ బ్రసక్తి జేసి
యొండు గాఁగ బలికి యోటవెట్టి సజన్ముఁ బనిచె వారితోడి వైరమునకు.
- ఉ॥ ఇతఁడు వోయి దుష్టుఁ డయి యప్పుడ వారలతోడఁ బోర కా
నీత నొనర్చె నీత సతి నేత లొకొం డెడ కేగఁ బొంచి మా
యాతతదుర్నయంబున నయారె గుణాఢ్య మహానుభావ త
న్నేతఱినేనిఁ గొల్చునె మహీసుత వర్తన మెన్నశక్యమే. ౫౦౨
- తే॥ ప్రబలవైరమ్ము తనవారిఁ బాడుసేయ నేర్పడెనకాని తన కజ్ఞ నేమిసౌఖ్య
మగ్నిశిఖ యాపె నంటిన నపుడె చచ్చు రిత్త వెకలితనమ్మున రీతి గలదె?
- ఉ॥ ఇందఱ పూర్వకర్మ మిటు లేడైఱ నూపఁగనయ్యెఁ గానిచో
నెందులఁ బుట్టె నింటఁ దలయెత్తఁగ నొ మగవాఁడు లేఁ డనన్

మందల శూన్య మెయ్యెగద మందులమారిది మందెమేలపుం

బొం దెదఁగోరు టిన్నిఁటికిఁ బొండు నిమిత్త మనంగ నయ్యెడున్. గీ० 2

క॥ ఎక్కడఁ డాగెనొ యాచెడురక్కసిఁ దెగటార్చి సీత రాముని దెసకుం

జక్కఁగఁ జేరిచి శరణనఁ దక్కిరులకు నైనఁ జాపు దప్పదె యింకన్ గీ० 3

ఆ॥ అంత పాడువడియె నొఁ గాము లింతకుఁ బుట్టబోవు మీఁదఁ బుట్టు నెట్లు

లింతసేసి యాపెనే వధింతు నటంచు నరిగె నిన్న నేడు నబలలార! గీ० 4

*క॥ ధిషణోర్జితుఁ డారాముఁడు ధిషణునకుం జదువు సెప్పు తేకువగలఁ డా

విషకంతు నైన నిజపౌరుషమునఁ జీరికిఁగొనండు రుష్టుం డైనన్. గీ० 5

క॥ అరయక జనకజఁ గోరిన విరాధుఁ బాలియించెఁ దొల్ల విపినతలమ్మున్

బెరయునపుడె దుస్సాధుఁడు నరవరుఁ డనుటకు నిదర్శనం బది కాదే. గీ० 6

ఆ॥ అగ్నికీలనిభము లాదిత్యసంకాశములును నైన మేలి ములుకు లేసి

చదివె రాముఁ డొకఁడె పదునాల్గువేపుర గడుసురక్కసులను గడియలోన.

ఆ॥ ఆఖరుం ద్రిశీర్ష నాదూషణుం దన్ను గిట్టితొడరువారి గీటడంచె

నంతలోనె తివిరి మంతిరించినయట్లు లదియు నదియు నెన్న నలఁతు లగునె.

క॥ యోజనబాహుఁ గబంధుని నోజమెయి న్నటికి రిరువు రొక్కటనె వర

వ్యాజమునఁ దన్ను మ్రింగఁగ నాజడుఁ డొడిచికొన నదియు నన్యాయశ్యమే?

ఆ॥ వేయుఁ గనులు గలుగు వెరవరి కొడుకఁట మేరుతుల్యుఁ డట నిమేషమాత్ర

దునిమె వాలి వాలి ద్రుహిణకల్పుఁడు రాముఁ డదియు సన్నిదర్శ మగునకాదె.

క॥ భగ్నమనోరథుఁ డై యుద్విగ్నతమై ఋశ్యమూకదిశ దుర్గతి ని

ర్మగుఁ డగు రవిజు సుశ్రీలగు నొనర్చె నదియు నిల్లాసమ కాదే. గీ० 7

తే॥ సకలరాక్షసకుల ముపసంహృతంబుగాక మనఁ బుణ్యజననుఁడు ఘనుఁడు మనవి

భీషణుఁడెల్లె హితవుక్తి వెలయ నదియు నెఱుక మరలిన దొరమది కెక్కడయ్యె.

ఆ॥ అతని వెడలనడిచె హంత యాయొడయండు రాముఁ జేరె నాసుధాముఁడరసి

ధన్యుఁ డయ్యె దేవు దర్శించినంత నాకృతి సుసిద్ధుఁ డనఁగఁ గీర్తి బెరసి. గీ० 8

వ॥ అమ్మలారా! యీధనదాసుజండు బుద్ధిమంతుం డగు విభీషణుని పలుకుబడి

ననుసరించి యడచిపడక తనదు చెడుగునడవడిని మార్చుకొని నడిచి నట్లైన

సీలంకాపురి యిమ్మెయి నిమ్ము సెడి దుఃఖార్త యై శ్మశానభూత యనం గాకుం

డుఁగదరే. తొలుదొలుతఁ జూడవచ్చిన హనుమంతుఁ డక్షప్రభృతుల న్వధించి

లంకఁగాల్చి దురాధర్షుం డై చనిన యవ్వార్తకు మనవారు మేలుకొనంబోరు

సరిగదా మేలుకొని మెసవి త్రావి ప్రతిక్షణజృంభమాణబలార్ణవం డగు కుంభ

కర్ణుండు రాఘవేంద్రుచే నవలీల వడి చెడి కూల మునుమున్నుగా దుర్గర్వుండు

మహాకాయుండు నగు నతికాయుండును బదంపడి ప్రియపుత్రుండగు నింద్ర

జిత్తును లక్ష్మణకుమారుచే సలీలంబుగాఁ గరాలం బగు నాలం బున నిహతు లై
 వసమతి నేలవ్రాల నెఱుంగఁజాలని యీరక్షఃపాలకుఁ డింక నేనాటికిఁ దెలిసి
 కొనువాఁడు? ఆశామోదకభక్షణంబ కాక యీకరణి నింటింట నాకొడుకు
 నాసోదకుండు నాతండ్రి నాభర్త యనువార్తలతోడి విలాపారవంబులు
 మిన్నముట్టం గరితురగరథపదాతివర్గంబు లనర్గళంబుగా రాము నెదిర్చి పోరి
 పోరికలనునం గార్చిచ్చుం బొదలి పొదివిన పెనుమిడుతలదండుపోలికఁ గాలి
 కమరి పోయిన నేటికైన నసురనాయకునకు వివేకం బుదయింపవలవదే?
 రుద్రుండో విష్ణుండో మహేంద్రుండో యల్లుంగాక శమనుండో రామ
 రూపంబున నిష్వరం బ్రాకమించి మించుక్రుధం గ్రసించుచుండెం గాని యల్లు
 గానియెడ మనుష్యమాత్రునిచేత శతకోటులు సహస్రకోటులు నొక్కపరి
 ముహూర్తమాత్రంబున మడియుట యేనాఁడేనియుం గనియు వినియు నున్న
 యదియే? యింక నేమి యున్నది? యాశ లన్నియుం గడముట్టం జన జీవితనిరాశ
 యలమై భయాంత మరయనేరక యనదల మగుచుఁ గలకాల మిట్టులెలగో
 లడర నడలియడలి పనవిపనవి వనరివనరి కాలము సేకూరం గాలుని పురి సేరం
 బాఱువారము. బీరంబుగల శూరుండ విధాతృద త్తమహావరుండ నని దశగ్రీ
 వుండు రామదేవునివలనం బొడమిన యీయతిఘోరభయం బెన్నకున్నవాఁడు.
 దేవగంధర్వపిశాచయక్షరాక్షసులలో నెవ్వారేనియు సంగరాంగణమ్మున రాము
 నిచే నుపస్పృష్టుం డగువాని సంరక్షింప సమర్థులు గారు. రావణుని రణసంరం
 భంబున ననేకంబులగు మహాత్పాతంబు లుత్పన్నంబు లగుచు రామకర్తృకం
 బగు రావణసిబ్బర్హణంబు నొడువుచునే యున్నయవి. పితామహుండు సంప్రీ
 తుం డై తనకు వరప్రదానముసేయు నప్పట్టున దేవదానవయక్షగంధర్వకిన్నర
 గరుడోరగాదులవలని భయంబు లేకుండెడు మని యర్థించెన కాని నరవానరులఁ
 బరిగణింపఁడయ్యె నది కారణంబుగా రణంబున నవ్వారల కసాధ్యుం డై యింత
 వట్టు వర్తిచె నేడు మానుషభవం బగు భయంబు వాటిల్లె నియ్యది యతి
 ఘోరంబు జీవితాంతకరంబు నై రాక్షసులకు రావణునకును మ్రింగరానికడి
 యయ్యె వరబలం బొదవెం గదాయని యుడిగిమడిగి యూఱడిలి వలయు
 సౌఖ్యంబుల నొలయనేర కఖిలవిబుధుల నెల్లసాధ్వీమణులం బీడింపం దొరఁకొన
 నవ్వేలుపు లెల్లరు వాణీవల్లభుం జేరి యాతనిపదంబుల ననుపదంబ యర్పించి
 చర్చించు నప్ప డియ్యర్థంబు నర్థిమై నర్థింప సంతృప్తుం డై మహామహుం డదేవుండు
 దేవహితార్థంబుగా నొక మహానీయం బగు నుపేయవాచాలంబం బొప్పని ట్లనియె.

ఉ॥ దేవతలార! యింకిట నుదీర్ణులు రాక్షసు లైన దానవుల్

కావరు లైన మంచిగతిఁ గానరు కాంచిర యేనియు న్భయ

ప్రాప్తతు లై చరించెదరు పాపము పండిన నాయతిక్రమం

బావరుస నివృతా యనఁగ నయ్యెడుఁ గా కెటు మేల్మి చొప్పడున్.

గీ॥౧౦

వ॥ అని యానతిచ్చి యనిచిన—

గీ॥౧౧

క॥ ఇంద్రప్రముఖులు వెరవునఁ జంద్రకలాధరు మహావృషధ్వజఁ గరుణా

సాంద్రుం ద్రిపురహరున్ నిస్తంద్రు మహాదేవుఁ గని ప్రసన్ను నొనర్పన్.

గీ॥౧౨

తే॥ అహివరకలాపుఁడు ప్రసాదమహితఁడగుచు నిట్లులనె నింక మీకు మే లెనయఁ

రాక్షసక్షయ మొనరింప రాణ నెఱయ సంభవించు నొక రైల సంభ్రమంబు? [జేయ

వ॥ అని యనుగ్రహించి యప్పర మేశ్వరుండు సెల వొసంగిన వేల్పుగమి సముదంచి

తం బై చనియె నని యింతవట్టు వృత్తాంతంబు మున్న వినియుంటి మట్లుకావున.

క॥ ఆయమ యకా నీయమ సీతాయువతి ధరాజ దేవతాప్రేరిత మున్

మాయించె దానవుల క్షుధ మాయించు న్నేఁడు మనల మనరావణునిన్.

ఆ॥ దుర్విసీతుఁ డసుర దుర్మతి యగు తేని యపనయమున నింతలావహిల్ల

ఘోరనాశనం బకుంతితశోక సమాప్తతంబు దుర్దశాయతంబు.

గీ॥౧౩

చ॥ శరణదుఁ డెట్టిఁడో తెలియఁజాలము రామనృపోపసృష్టులం

గరుణమెయి న్భరింపఁగ యుగక్షయకాలపుఁ గాలుబాటికిం

బరువడిఁ బాటుదేర నగు వారలఁ బాలనసేయు నెవ్వఁ డే

సరణియుఁ గానఁ బోలదు దశాభృత యమ్మెయి వేళ చొప్పడున్.

గీ॥౧౪

క॥ పెనుభీతిపాలఁ బడితిమి మనుపంగలవారు లేరు మలయు క రేణుల్

వనమున దవాగ్ని వేష్టిత లన ననడల మైతి మింక ననఁ బని గలదే.

గీ॥౧౫

క॥ ఎచ్చోట భయంబొదవెనొ యచ్చోటిక చని కృతార్థుఁ డయ్యెను సుకృతా

భ్యుచ్చయ మాతని కొదవెను మెచ్చ నగు విభీషణుని సమీహిత మెందున్.

ఉ॥ నెవ్వగ లట్లు పొంగ రజనీచరకాంతలు దోడివారలం

గ్రొవ్వటియున్న బాహువుల గ్రుచ్చికవుంగిటఁ జేర్చుకొంచు దా

దవ్వల తాల్గరంగఁ బృథుదారుణదుఃఖభరమ్ము లాఁగలే

కవ్విధిఁ దిట్టి యేడ్చిరి మహారవము లైస లాక్రమింపఁగన్!

గీ॥౧౬

శా॥ ఇంటింటన్ జనసన్నివేశయుత మా నిల్లాండనిర్ఘోష మా

వెంట న్నెక్కును శోకపూరములతో వేలాతిగం బై బయ

ళ్ళంటం బ్రామెడు నర్ణవంబునగతి న్వాక్యకీర్ణ మా నంత నొ

క్కొంట న్స్వవ్యసనాబ్ధి వొంగె నన నొ నుద్వేగ మొప్పారఁగన్.

గీ॥౧౭

తే॥ రావణుండు జగత్త్రయరావణుండు వేడినిట్టూర్పు లెడలంగ విన్నఁబోయి

తన్నుఁ దా నెఱుఁగనిగతి తారసిల్ల నొక్కఁడు ముహూర్త ముండె నట్లువిద!వింటె.

- క॥ ఆదటఁ బరమ క్రుద్ధుం డై దస్కింపంగరాక యశాడు గఱచుచున్
మీఁ దరయక రక్తేక్షణుఁ డై దెసలం గాంచుచు న్మహావ్యగుఁడు నై. ౫౩౩
- క॥ కాలాగ్నికరణి మూర్ఛితుఁ డై లావరి వాఁడు చూచు నద్దిశ గాల్పం
బోలు ననఁ బలుకు రాల్పడ నోలగమున నున్నవారి నొగిఁ గని పలికెన్. ౫౩౪
- తే॥ ఓమహాపార్శ్వనామ! మహాదరాఖ్య! యోవిరూపాక్ష! యిత్తటి నూరకుంట
తగదు మీ రేఁగి చెలరేఁగి తద్ద నాదు పలుకు వివరించి కూర్పుఁడు బలములెల్ల.
- క॥ ఆపగిది నుడి వెడల విని యాపదపడి వారు పఱచి యవ్యగుల న
వ్యాపన్నులఁ దరలఁగఁ బ్రేరేపించిరి విభునియాజ్ఞరీతిఁ దెలుపుచున్. ౫౩౬
- క॥ వారందఱు నట్లే యని వారక స్వస్థ్యయనములు ప్రవర్తిల్లఁగ దు
ర్వారులు రణాభిముఖులై ఘోరాకారతఁ దనర్చి కూర్చిరి సభకున్. ౫౩౭
- ఆ॥ పొగడి విభుని కొలువు తగవెంచి తజ్జయాశంస లొలయ నన్నిశాచరవరు
లాన వేడుకొనిరి ప్రాంజలు లగుచు నిరంజనప్రతాప మంజ కఱుమ. ౫౩౮
- తే॥ రోసమెగువంగ మొగమున హాసమొప్ప వారితో నిట్టులనె మంత్రివరులుమువ్వు
రామహాదరముఖ్యు లౌ నౌ ననంగ రావణుఁడు తనచలము బీరమ్మువెలయ.
- సీ॥ నేఁడు బాణౌఘము ల్నిజధనుశ్చ్యుతములైనెఱయుయుగాంతార్కనిభములగుచు
నరు లన్నదమ్ము లీనాఁడె మద్వినిహతు లయి జముఁ జేరంగ నరుగువారు
ఖరుఁడు ప్రహస్తుండు ఘటకర్ణుఁ డింద్రజిత్ప్రముఖులు సంతృప్తిఁ బడయఁగలరు
నాదుశస్త్రాస్త్రపాథోదము ల్దొరఁకొను సంతరిక్షదిశాబు లావరింప
నెంతు నీప్రొద్దు ములుకుల గంతుకొనినవారి మిసిమింతు లైన యవ్వారి నేర్చి
నేర్చి క్రోతుల భాగముల్నిర్ణయింతుఁ బక్కులకును బిసాసుల బలఁగములకు.
- తే॥ పవనజవన మై యరదంబు పరఁగుచుండఁ గార్ముకసముద్రసంభూతఘనశరోర్ము
లడర మధియింతు శాఖామృగౌఘశతము సారనిస్సారగోచరచర్చ పొనర. ౫౪౦
- తే॥ పద్మకేసరవర్ణు లై పరఁగు కపుల వదనములు పద్మములు గాఁగ వఱలు యూధ
పరతటాకము లగలింతు వారణంబనై రణంబున శరకరప్రేరణమున. ౫౪౧
- తే॥ నేఁడు వానరయూధపు ల్నెగడఁగలరు తమమొగమ్ములు శరసహితములు గాఁగ
ననుచు సంసక్తిమెయి సహనాశము లగు పంకజమ్ముల వసుధ నలంకరించి.
- క॥ ఒక్కొక్క యిషువునఁ గ్రుచ్చెద నొక్కొక్క రణచండవృక్షయోధికపిశతం
బుక్కఱ నక్కజ మొదవఁగ నక్కఱ నెడె నని సురౌఘ మారాటపడన్.
- సీ॥ హతుఁడయ్యె నాభర్త హతుఁడయ్యె నాభ్రాత హతులైరి నాబిడ్డలనెడువారి
యస్రప్రమార్జనం బాచరించెద నేటి యాయోధనంబున దాయఁ గూల్చి
శరముల హరిసైన్య శేవములఁ గప్పంగ జతనమై వీక్షింతు ట్లా తలంబు
మాంసాశులకుఁ గూర్తు మదిషుసంప్రతారితతమాంసకృతము సంతర్పణంబు

రథముఁ బన్నింపుఁ డిఁక సశరము శరాస మట్లు పేర్కొనఁబడిన యయ్యదియకాఁగఁ

దెండు వైశంబ చని చనుదెండు నన్నుఁ జేరి రావలె నష్టావశిష్టులెల్ల. గీరగీ

క॥ అని నొడువు నధిపు నుడి గొని యనుపదమె బలాధిపతుల కాజ్ఞాపించెన్

ఘనబలుఁడు మహాపార్శ్వం డెనయింపుఁడు కలబలముల నిప్పుడ యనుచున్.

ఉ॥ వా రవు నంచు నేగి గృహవారములం గలవారల న్నయం

బారయనీ మటంచు రయమార యమానుగు లట్లు వేపుచున్

ప్రేరణముం బొనర్చి రని పీరణము ల్తగ వారు రాఁగ హా

హారవము ల్దొడంగె నిది యాటవసారి యటంచు వీటిలోన్.

గీరగీ

ఆ॥ ఒకముహూర్తమున నె యుద్ధాము లసురులు భీమదర్శనులు విభీషణాస్యు

లార్చుచు స్మహాయుధార్చులు నిపురంబడం గడంగి యొడయనిం గనుటయు.

—♦ రావణుఁడు ముగ్గురు మంత్రులతో యుద్ధరంగమునకు వెడలుట ♦—

మ॥ అసిధారాయససారవృఘశస్త్రాస్త్రాశనిప్రాసస

న్మసలోదీర్ణగదాపరశ్వధముఖమ్ము ల్పూలముఖ్యమ్ములున్

గసిమీఱం గొనివచ్చు పీరవరులం గన్నారఁగాఁ గాంచి య

య్యసురేశుం డెద మెచ్చుచు న్నమరనిర్యాణంబుఁ గాంక్షించుచోన్. గీరగీ

ఆ॥ అధిపు నానతిం బలాధ్యక్షుఁ డంతకు మున్న తేరఁబనుప సన్నమెయిఁ బ్ర

సన్న మైన రథము సత్వరంబుగఁ దెచ్చి మ్రోలనిలిపి భటులు మ్రొక్కుటయును.

భుజంగ॥ తురంగాష్ట్రోదీర్ణతుంగధ్వజాంచన్నరాంగప్రభాజాలనద్ధాస్త్రశస్త్ర

స్ఫురత్కర్ముకాకీర్ణసూతో త్రమేక్షాసురక్షంబు జేజేలసూ డెంచె దానిన్.

భుజంగ॥ భుజంగేంద్రసారుండు భూరిప్రభావుం డజేంద్రదాదివర్ణాటహాసోపహాసుం

డజస్రప్రభాధ్యమ్ము నాస్యందనంబున్ గజేంద్రప్రయాతంబు గాన్పింప నెక్కెన్.

తే॥ సత్త్వగాంభీర్యధృతివిలసన్ముఖుండు బహుగణాధ్యక్షరాక్షసప్రవరవినుతు

లంది యానంద మొందుచు నచట వాసి తరలె సమరమునకు సురాసురులు దఱల.

క॥ ధారుణిని విదారించునొ యీరభసము మెయిని జలధు లింకించునొ య

త్తారాపథముం దెసలుం బేరునకును లేకయుండఁ బీచ మడఁచునో. గీరగీ

ఆ॥ అనుచు బెరుకువార లలుకుచుండఁగఁ దర్లి ముగురుసచివు లట్లు తగు రథముల

నెక్కి నిక్కుచు న్మహీతల మదరంగ నార్చుచుండ వారి ననుమతించి. గీరగీ

క॥ కాలాంతకోపముఁడు వాఁ డాలమునకు వెడలెఁ నేజ మారూఢి దిశో

పాలంభమునకుఁ దొడరఁగ సాలంబొసురబలంబు లలరుచు నడువన్.

గీరగీ

ఉ॥ ఆజవనాశ్వ మా రథమునందు మహారథుఁ డొప్పి తత్క్షణం

బాజితనూజ లాజిక్పతి కాయిత మై తనరారు ద్వార మ

ట్లోజమెయిం గ్రమించునెడ నొయ్యనఁ దోచెను దుర్నిమిత్తముల్
దా జితభావముం గనెడు దారి వచింపకయే వచించుచున్.

గీగీ౭

సీ॥ ప్రొద్దు నష్టాభతఁ బొనుపడునటు లయ్యె నటిమెఁ జీకటులు ది శాంతములను
మిన్నకు న్నట్లున్న మెయి మేదిని వడంకెఁ బులుగు లెలుంగెత్తె బోరనంగ
వర్షించె నెత్తురు ల్వఱలఁ బర్జన్యండుఁ దురగము లైరువునఁ దొట్రుపడియె.

ధ్వజశిరస్థలమున వ్రాలెను గృధ్రమ్ము మొనసె శివారావము లశివముగ
నదరె నెడమకన్ను గదలె వామభుజంబు వెలబోయె మొగము వేటుపడియె

స్వరము రాము నెదురు వలనున నాదశక్రీవునకు మొగుడ్చు కిడు నొడువ. గీగీ౮

ఆ॥ ఉల్క వ్రాలె నప్పు డుప్పరంబుననుండి పిడుగు పడెడు తీరు పెరయుచుండఁ

గాకు లఱచె గ్రద్దగములతోడం గూడి యశివలక్షణంబు లలవడంగ. గీగీ౯

క॥ ఆమెయి ఘోరనిమిత్తము లామత్తుం డెన్న కడరె నది మోహమ కా

కామయమె కాలచోదితుఁ డామోదింపఁడె శుభేతరార్థం బెడఁదన్. గీ౬౦

తే॥ కలని కేతెంచు రక్కసిగముల మేలి

తేజమునఁ దద్రథముల యుద్రిక్తఘోష

మున మొనసి రల్లదె యటంచు మొనయఁబాటి

రావనాటులు సుభటు లొయ్యారి! వింటె.

గీ౬౧

క॥ తుములము సమరం బప్పుడె సమకూరెం బ్లవగరాక్షసప్రవరుల కా

క్రమమున నాహ్వనము లత్యమర్షములు విజయగోచరాస్థలు వెలయన్. గీ౬౨

చ॥ అది గని దానవేశ్వరుఁ డహంకృతి మీఱఁగ నెల్లదిక్కులన్

బద నదనంబు నాఁ దనరు బల్విడితూపుల రూపు లేర్పడం

గదన మొనర్చె వానరులు గాసిలి నాసిఁ దొఱంగి విన్ననె

చెదర మహాద్భుతం బయి విశిష్టవిదారణ మొప్పుచుండఁగన్.

గీ౬౩

సీ॥ తల లొకండ్లవి మహీతలమునఁ దెగి వ్రాలెఁ బరిపక్వములు తాళఫలము లట్లు

కొండొడ్లహృదయముల్ గుమిలి యామంబున గుండ లట్లొరపిడి గూడ విచ్చె

వీను లొక్కొరులవి విడె మెక్క విటిచిన చక్కిలంబుల వింత జాడ దోచ

బొంద లయ్యెను మఱి కొందఱి వగు కండ్లు నడిబండికండ్ల సున్నా లనంగఁ

గొందఱకు నూర్పువెడలుట ల్గొఱత లయ్యెఁ

గొందఱకును సాఁబాలుచెక్కుబడు లొదవెఁ

గొందఱ శరీరములు పిండిగొట్టి యిడిన

ప్రోవు లై యావరించె నప్పొరికలను.

గీ౬౪

ఉ॥ క్రోధవివృత్త సేత్రుఁ డయి కూళ దళాననుఁ డేదిశం జనె

న్వ్యాధుని దారి పక్షు లయి వ్రాలిరి నేలఁ దదాశ వానరుల్

వేధ ఘటించె నవ్వెరవు వేటొకనిం దెగడంగ నే మగున్

సాధు లింకెంద టిట్లయి రసజ్ఞుఁ డీతని బాటి సొచ్చుచోన్.

గీ॥ ౧౬

ఆ॥ క్రోతివాండ్రు గూలఁ గుతలంబు తన్నయం బనఁగనయ్యె దచ్చ రాళ్లు లడర
నున్నవార లయిన నుత్తుంగ మనలంబు దటియలేని మిడుతతండ మయిరి.

ఆ॥ నిశిత హేతితతులు నిగుడించు దావపావకుఁడు చుట్టకొనిన వనగజములు
పరుగు లిడఁగ నైస భంగి పాల్పడె భంగపాటు మేటు లగు వనాటులకును.

క॥ ప్లవగానేకానీకముఁ బ్రవరవలాహకచయమ్ముఁ బవనుఁడ పోలెన్

గవిసి యడలించి తటిమెను బవరంబున రాక్షసాధిపతి భద్రగుణా!

గీ॥ ౧౭

ఆ॥ లాఘవంబుకలిమి లావరి యవ్వఁడు గడియలోనె క్రోతిగముల నలఁచి

త్వరితుఁ డగుచు రాము దటియంగఁ బటతెంచె సంగరంబువేడ్క జాలుకొనఁగ.

చ॥ కప్పు లటు భంగపాటొదవఁ గాననము ల్లనఁగా నదల్పుచున్

గపిపతి సేరి వారల మొగమ్మున నాఁగ సుషేణు నిల్చి కో

ణపతితోడి దౌ నదె రణం బనుచుం జనుదెంచె గట్టిపా

దప మొకఁ డేర్చి తార్చుకొనె దర్ప మెలర్ప మహాద్భుతంబుగన్.

గీ॥ ౧౮

తే॥ పార్శ్వతఃపృష్ఠతోగతి పరఁగ యూధపతులు పతితోడివార లై పరుగులిడుచు

వచ్చి తాకిరి తాకున వైరివర్గ మర్గళము వెట్టి నట్టిఁ డై యడరకుండ్.

గీ॥ ౧౯

తే॥ శైలశిలలు మహాశాఖిశాఖి లెత్తి యేఁచి వైచుచు వానరు లెగువఁ బేర్చి

యార్చుచు విదుర్చుచుం దెగటార్చె రాక్షసోత్తముల నేర్చి రవిసుతుం యోజ మెఱయ.

ఆ॥ ప్రలయసమయమునను బ్రబలు ప్రభంజనుం డెట్లు చెట్లు విఱచి యింత నంత

నెనుచు నింతలంత లేర్పడకుండ న ట్లెదిరి సేసె నాహరీశ్వరుండు.

గీ॥ ౨౦

తే॥ కాననంబునఁ బక్షిసంఘములమీఁద నశ్మవర్షంబు గురియు మహాబృహత్తు

రాక్షసానీకములవయి రవిజుఁ డపుడు శైలవర్షంబు వఱపె నిర్జరులు పొగడ.

క॥ ఆశైలంబులు పైఁబడ నాశలు దిగనాడి యుత్తమాంగము లెడలం

గా శైలము లశనుల నటు లాశరు లిలఁగూలి రుద్భటాశరదమనీ!

గీ॥ ౨౧

—♦ సుగ్రీవునిచేత విరూపాక్షుఁడు మడియుట ♦—

ఆ॥ తొడరు నోఁగు మెల్ల ధూత మై యిలఁగూలఁ గూలునదియు మఱలఁ గొఱలకుండ

సైన్యసాగరంబు సంక్షీణ మై పోవఁ బ్రోవకుండు టెట్లు పొసఁగు ననుచు. గీ॥ ౨౨

శా॥ ఉగ్రాకారమున నిర్విరూపనయనుం డొప్పారుచున్ స్వీయనా

మగ్రాహం బాలయంగఁ జేరు డిగి సన్మాతంగకుంభస్థుఁ డ

వ్యగ్రాత్ముండును నై శరవ్రతతుల న్యాయలీఘుఁ గావించె నా

సుగ్రీవుం గదలంగనీ కసువులన్ జోకొట్టు మె ట్టొప్పఁగన్.

గీ॥ ౨౩

- గీ॥ నిలువరించె సుగ్రీవు నిర్ణిద్రుఁ డీతఁ డనుచు రక్కసు లానంద మందుచుండ
బాణవిన్ధుండు కుపితుండు భానుజుండు వాని నగలించు తలఁ పెదఁ బూనియుండె.
- ఉ॥ శూరుఁడు వానరాధిపుఁడు చొక్కపుఁబాదప మొక్కఁ డెత్తి దు
ర్వారబలంబు వైరిమదవారణము న్నడినెత్తి వైవఁగా
ఘోరనినాద మొప్ప నది కూలె ధనుఃప్రమితస్థలంబునన్
నైర్మతుఁ డోసరిల్ల నిజనాశన మీశతమైఁ దలంగుచున్. గీ२౯
- ఆ॥ ఆర్షభంబు చర్మ మసిరాజముం గొంచు లఘుపరిక్రమంబు లావు నెఱయ
నెదిరి నిల్చి కూల్చు నినసుతు భర్తించు నటులు వొల్చె నప్పలాశనుండు. గీ३౦
- క॥ కుపితుం డై సుగ్రీవుఁడు విపులశీలం దెచ్చి వైచె వికృతాక్షునిపై
నపసరణశరణుఁ డంబుభృదుపమిత నద్దానిఁ దలఁగ నోపె నసురుఁడున్. గీ३౧
- ఉ॥ అంతటఁ బోక ఖడ్గమున నర్కతనూజు నడంచిన న్ముహూ
ర్తాంతర మాతఁ డొడ్డగిలి యాదటఁ దెప్పిలి వానివక్ష మ
త్యంతదృఢోరుముష్టి సరయాహతముం బొనరింప వాఁ డప
క్రాంతుఁడు గాక యయ్యసిన క్రమ్మట వానరనాథు నేసినన్. గీ३౨
- ఆ॥ అతని కవచ మెడలి యసితోడ నిలవ్రాలె నతఁడు మోకరిల్లె నట్లె యవనిఁ
బతితుఁడయ్యుఁ గీశపతి తలాహతి ఘణి భాతి నొడుపు మీఱ వైచుటయును.
- క॥ అశనిసమానం బయ్యది పిశితాశి తలంగెఁ దన్నుఁ బెరయకయుండన్
గుశలతమై నుడివోవక స్రవస్త మగు ముష్టి యెదిరిపైఁ బరఁగించెన్. గీ३౪
- చ॥ అది యెద వ్రాలినంతనె యహర్పతిసూతి మఱింత క్రుద్ధుఁ డై
పదిలముగా నమర్చి యరిపాటన మెంచి విరించి వ్రాతప
ట్టదర మహాశనిప్రతిభ మైన తలంబున వైచెఁ గాలుఁ డ
య్యదనునఁ గాలదండబల మాభుజదండమునందుఁ జేర్పఁగాన్. గీ३౫
- మ॥ అది దాఁకం దనవీక వో రుధిర మొయ్యం గ్రక్కె నారక్కసుం
డది స్రోతస్సులనుండి ప్రసవణనిర్యాద్వారిపూరంబు తీ
రొదవించెం బడె వాఁడు క్షౌతలమునం దొప్పారె ఫేనంబు ల
ట్లదనం బయ్యె వివృతనేత్రతయు పేయత్సంబుఁ బోకార్చుచున్. గీ३౬
- తే॥ మునువిరూపాక్షుఁ డవ్వానిమొనసె నప్ప డతివిరూపాక్ష భావ మట్లవనిఁ బొరలి
నెత్తుటం దోఁగి యొత్తిలి నిక్కి నీల్గి యెలుఁగు సెడి దీనుఁ డౌ తెంచి రెనసి కపులు.
- ఉ॥ పో రొనరించు నయ్యభయపూర్ణబలార్ణవము ల్తరస్వు లా
తీరునఁ బడ్డవానిఁ గనెఁ దెల్వీయు నార్తియుఁ గారణంబు లౌ
దారిని వారి నిస్వనవిధానము లేర్పడె భిన్న వేలముల్
గా రణ మాఁగి భూతలము గంపము నొందఁ జలింప నత్తటిన్. గీ३౮

ఆ॥ ఆవిరూపనేత్రుఁ డటు హరిండుని వ్రేటుగాంచి యసురకూలగ కపిబలము ప్ర
యుక్త మొప్పె నఖిల మున్మత్తగంగాప్రసంగసంగతం బనంగ నగుచు. ౧౪౯

చ॥ బలములు రెండు నట్లెదిరి పాయని పట్టుదల లెలంగ దో
ర్బల మలరారఁ బోరఁగఁ దిరం బగు ఘర్మమున న్నరస్సు ల
ట్లలవలవోకఁ బాల్పడిన యంతె యలంతకుఁ జొచ్చి చేడ్పడన్
దలఁకుచు రావణుండు పరితాపము కోపముఁ దన్ను ముంపఁగన్. ౧౫౦

తే॥ ఆవిరూపాక్షుఁ డటు గూలె ననుచుఁ బలవి
ఘాత మొదవించె ననుచు నక్కానమెకము
లడరనీ రున్నవారల నైన ననుచు
విధివిపర్యయ మెంచి యవ్వీరవరుఁడు. ౧౫౧

—♦ రావణుఁ డుద్విగ్నుఁడై మహోదరుఁ బ్రేరేమట. ♦—

ఆ॥ వ్యధితుఁడయ్యుఁ గ్రోధ మవశునిఁ జేయంగ నౌడుగఱచుకొనుచు నమ్మహోద
రుం దరి న్నెఱాయరిందముం దిలకించి పలుకు దొట్టువడఁగఁ బలికె నతఁడు.

శా॥ ఇక్కాలం బిటు దిక్కులే కెరియు నాయుచ్చ స్వయాశంస వీఁ
డొక్కం డోపు మహాభుజుం డని సముద్యోగిం బొనర్పంగ ని
ష్టక్కం గొంటిసి వేడుకో ల్నెగపెదన్ సన్నాహు తా శత్రులన్
జక్కాడం దమకింపు ముజ్జ్వలము నీశౌర్యమ్ము గాంభీర్యమున్. ౧౫౩

తే॥ భర్తృపిండనిర్దేశమ్ము పఱప నైన కాల మియ్యదె సుమ్ము నీకతన మేలు
గాంతునని యున్నవాడ నౌ కదనముననె తనరఁజేయు ముత్సాహమ్ముతలకుమిగుల.

ఆ॥ అనిన నట్లుసేయ నౌదుఁ గా కంతకు నింత వేడవలెనె యేను లాతి
నే యటంచుఁ బలికి యెనసె వాఁ డరిసేన దహనుకీలవెసఁబతంగ మట్లు. ౧౫౪

క॥ తనబీరము విభుబేరము దనుఁ బ్రేరేపింపఁ బొగరు దార్కాణముగా
ననిసేసె వానరులతో ననిసేయం గలఁడె చెల్ల నని వేల్పు లనన్. ౧౫౫

ఆ॥ విపులశిలలు గొంచు విపులఁ గా లూనక యలబలమ్ము నలమి యలపులేక
యలబలమ్ము లొప్ప నలయించి రెలయించి రధిపు మదిఁ బ్లవంగమాధిపతులు.

—♦ మహోదరుని సుగ్రీవుఁడు గీటడంచుట ♦—

ఉ॥ కాంచనభూషణమ్ములు వికాససమంచితము ల్భరమ్ము ల
ర్పించి యలంచె శత్రుల శరీరములం దెరలించు నేర్పునన్
మించి చరించె నయ్యెడరు మేకొన నేర మటంచుఁ బాటి ర
భ్యంచితు లైన వానరు లహంకృతి మాని యమానితస్థితిన్. ౧౫౬

క॥ వానికిఁ దోడుగ నసురులు పూనికమై నలుమ నెసఁగు పో రుడిగిచనన్
గా నైరి కడఁగి యినసుతు దీనులయై వేడుకొనిరి ధృతి వెలితిపడన్. ౧౫౭

- క॥ వానరసేన కలంగుట దానవుఁ డదరిపడుచుంటఁ దదనుగు లమ్మై
నానిక సూపుటయుం గని లో నూనిన యలుక నుజ్జ్వలుం డయి కడఁకన్.
- క॥ బలుగొండఁ బోలి ఘోర విపుల యశా శిల నొండు గొంచు బోరన వానిం
బొలియింప నేగుదెంచెను బలారినిభుఁ డినజుఁ డధికబల మొప్పారన్. ౬౦౧
- ఆ॥ దాని వైవ నదియుఁ దరలిరాఁగ మహోదరుం డసంభ్రమంబు రూఢి నెగడ
నశనిసన్నిభంబు తొ శరంబుల విదారించె నద్రిభేది రీతి దనర. ౬౦౨
- ఆ॥ తలరి శిల సహస్రథాభిన్న మై పడె గృధ్రచక్ర మన వికీర్ణ మగుచుఁ
గ్రుద్ధుఁ డగుచు సాలకుజ మొండు కపిపతి వైవ దాని నసుర వ్రయ్యఁజేసె.
- క॥ క్రిందఁ బడియున్న పరిఘం బందుకొని హరింద్రుఁ డలుక నడరి తదీయ
స్యందనహరుల నడంచె నమందస్ఫురణం బెసంగ మలసినవేడ్కన్. ౬౦౩
- చ॥ హతహాయ మమ్మహారథ మహంకృతి వీడక వీడి యల్కమై
నతిరయ మొప్పఁ బెన్గుదియ హస్తమునం దులకింపఁ బైకొనెన్
వితతబలుండు రక్కసుఁడు వేగమె వాని నెదిర్చె భానుజుం
డతులితవిస్ఫురత్పరిఘ మన్నెటి దీర్చి విశుద్ధుచున్ ధృతిన్. ౬౦౪
- పృథ్వీ॥ గదాపరిఘహస్తు లై కదనదేశ మట్టిట్టుగా
నదన్మదవృషంబుల న్నవసవిద్యుదబ్దంబులన్
మదింప నగు పద్ధతి న్మలసి రుద్ధతి న్వార ల
పుదంచితమహాగ్రహాభ్యుచితవిగ్రహోదగ్రు లై. ౬౦౬
- క॥ రజనీచరుఁడు మహాహదరుఁ డజగరనిభ యైన గల మహాస్వర భా
నుజుపై వైచెఁ బరిఘమునఁ బ్రజవుఁ డతం డడఁచె రెండు భగ్నము లయ్యెన్.
- క॥ కసుధాతలస్థ మాయసము సర్వతస్వర్ణఘటితము సుఘోరము బె
న్మసలముఁ గొని యసురునిపై విస్మయర తేజుఁ డినసుతుఁడు వీచె నైవెన్.
- క॥ అన్యం డన్యం గదఁ గొని యన్యోన్యాఘాత మొదని నడరించినచో
విన్యాసోపేతము లై సన్యస్తము లయ్యె రెండు సమరతలమునన్. ౬౦౮
- ఆ॥ ముష్టియుద్ధమునకు మొనసిరి వారు భగ్నప్రహరణు లగుచు ననుచు తేజ
మోజ మలము చలము నొప్ప హుతాశనులొండు నొండు నొరయు నొఱపు నెఱయ.
- క॥ నాదములు వినోదంబులు మోదములు గ్రహమ్ము లట్లు మోదనములు వ్యా
పాదపతనోత్పతనసంస్వేదనఘాతప్రఘాతవిధులుం డనరెన్. ౬౧౧
- క॥ ఒండొరులం ద్రోయుచు భుజదండముల వ్రేల్చెయుచుం బ్రధానత మీఱన్
జండిమమై నెక్కున నుద్దండు తెనసి రిరువురుం బదంపడి యలఁతన్. ౬౧౨
- ఆ॥ ఆహరించె ఖడ్గ మటు చర్మ మురువేగుఁ డమ్మహోదరాఖ్యుఁ డసురవరుఁడు
పరిసరప్రదేశపరివర్తు లగుచుండ నవియ తాల్చె వానరాధిపతియు. ౬౧౩

- క॥ ఇరువురు శస్త్రవిశారదు లరమటలే కలమి రుద్యతాసులు వరభా
సురహాసు లమర్నాత్ములు సరభసు లుచ్చైర్నినాదసహితులు నగుచున్. ౬౧౪
- ఆ॥ సరగఁ బరఁగనైరి సవ్యాపసన్యప్రచారవల్లనప్రసక్తు లొలయ
మండలప్రయుక్తమార్గం బచర్గళం బయ్యెఁ దజ్జయేచ్చ లతిశయిల్ల. ౬౧౫
- క॥ వీర్యశ్లాఘి మహాదరుఁ డర్యమసుతుచేతి చర్మమం దసి ప్రేసెన్
దుగ్యోగంబున మఱలఁ గదర్మం డద్దాని నొడియు తవులునఁ దవిలెన్. ౬౧౬
- ఆ॥ అంతరమ్ము గాంచి యర్కాత్మజుఁడు వాని కుండలప్రభ ల్నిగుడఁ బొసంగు
శిరము సహశిరస్త్ర మురుఖిడ్గమునఁ గోసి ధరణి కొసఁగె బలివిధాన మెసఁగ.
- క॥ తలదెగిన వాఁడు రణభూతలమునఁ బడెఁ దద్బలంబు తలఁపు నెదర నై
తలఁగెఁ దలకొనె హరిపుఁ డు తలపడె రావణుఁడు రామదయితుం డలరెన్.
- ఆ॥ సన్నహృదయు లటు విషాదసద్వదనులు నగుచు రాక్షసులు భయార్తులైరి
వికసితాస్య లగుచు వినిపాత మెడలంగ హరివరేణ్యు లరుస మందఁగనిరి.
- క॥ హరిపతి మహాదరు మహాగిరిశృంగము నట్లగల్చి గెలుపుగనిన మే
ల్పిరిఁ గీర్తిం గొని మెఱసెను గిరికొను తేజమున సురలు కీర్తింపంగన్. ౬౧౭
- ఆ॥ అంతరిక్షగంబు లవనీతలగతంబు లైన భూతగణము లఖిలమునులుఁ
బొగడఁదొడరి రినజుభూరి తేజముతోడి పురుషకార మెంచి పుణ్యమూర్తి!

—♦ మహాపార్శ్వఁ డంగదునిచేఁ బడుట. ♦—

- క॥ ఇనజునిచేత మహాదరుఁ డని నిహతుం డగుట గని మహాపార్శ్వం డొ
య్యన నెఱ్ఱిసేసెఁ గనులం దను మ్రుంగెడు క్రోధ మెడఁదఁ దారసిలంగన్.
- ఆ॥ భీమసాయకముల భేదిపఁగాఁ జొచ్చె నంగదోపపన్న యైన సేన
నంచు ఘనుల తలల నంగమ్ములకుఁ బాపెఁ బండ్ల వృతములకుఁ బాపిసట్లు.
- క॥ కొందఱబాహువుల న్మఱి కొందఱ స్కంధముల ముట్టఁ గోసెఁ గ్రుథాంధుం
డందుఁ గొందఱ పార్శ్వములం దెగఁజూచెన్ ధనుఃకలాకలితుం డై. ౬౧౮
- క॥ శరవర్షార్ధితు లై వాసరవీరులు నర్దనము లొనర సువిషాద
చ్చురితు లగు టరసి యంగదుఁ డరిమర్దన మొచుచు న్మహావేగుం డై ౬౧౯
- ఆ॥ పర్వమయ్యెఁ దనదు ప్రజల రక్కసుఁ డట్టు లఱిముఱి దెరల్ప నఱుమ నగుట
దా సముద్రుఁడయ్యెఁ దదనంతరప్రకారంబు మనమునం దిరమ్ముపడదె. ౬౨౦
- క॥ ఆయసపరిఘం బొక్కం డాయతబాహుండు దాల్చె నదిహేమాప్తిన్
స్థాయద్రవిరశ్మివిభోచ్ఛాయం బై తనరఁ దత్ప్రసంగం బొప్పన్. ౬౨౧
- తే॥ అది మహాపార్శ్వపై వైచి యార్చుటయును వాఁడు సూతుండు స్యందనవరముఁ
వ్రాలిరిల మేను లెఱుగని వ్రాత గ్రమ్మఁ గ్రమ్మఱంబడు నపు డేమి గలుగునొక్కా. [బాసి

- శా॥ సంభిన్నాంజనపుంజమంజిమతనుచ్ఛాయుండు తేజస్వితో
జ్వంభోత్తంభితశత్రుఁ డూర్జితుఁడు సశ్రీకమ్ము స్వాసీకమ్ము
సంభావించుచు జాంబవంతుఁడు రణశ్లాఘితవసంపాది యశా
శుంభదీర్ఘ్య మెసంగ గ్రావ మొకఁ డక్షోభ్యంబు గొంచు న్వడిక. ౬౨౯
- క॥ పటతెంచి దాన హయముల నటిముఱిఁ దెగటార్చ నరద మఱిమి గవాక్షుం
డఱవఱలు గాఁగ విఱచిన నఱగొఱగా నసుర తేఱి యారటపడుచుక. ౬౩౦
- ఆ॥ వాలిసూను బిట్టు వాలమ్ముల నగల్చి జాంబవంతు మూఁడు శరములక స్త
నాంతరమున గ్రొచ్చి యటు గవాక్షుని మేన నాటె నెన్నియేని నారసముల.
- క॥ అంగదుఁడు క్రుధాలహరి మునింగిన మనమునఁ దనర్చి నెయ్యురు శరవి
ద్ధాంగు లగు టరసి ద్విగుణితముం గావించుకొని రోసము న్రభసమ్ముక. ౬౩౧
- ఆ॥ ఆయసంబు పరిఘ మర్కరశ్మిప్రభ మందుకొని భుజద్వ యమునఁ బట్టి
త్రిప్పి యసురుఁ గడకఁ దెగఁజూడఁగా నెంచి విసరివైచె మసరు ముసురుకొనఁగ.
- క॥ సరగ నది శరశరాసనశిరస్త్రములఁ బాచి పగతు సిగ్గుపఱచినక
గరమున శిరము దడవుకొని సరభసుఁ డగు నసురుఁ గాంచి సరిలె మ్మంచుక.
- ఆ॥ తన ప్రతాప మొలయు దర్పంబునం జని చొచ్చి వెచ్చుపెరుఁగు మచ్చరమున
గొంటు వాని కుచిరకుండలకర్ణమూలము హరిద్రజుఁడు తలమున నడఁచె.
- ఆ॥ పెద్దకోప మెగువఁ బెడచేఁ బరశ్వధ మంది పుచ్చుకొని మహాసురుండు
తైలధౌతవిశదధరసార మా దాని వాలిపుత్రువైని నైచి యార్చె. ౬౩౨
- క॥ ఆమాంసభుక్కుతారము వామాంసమునందుఁ దవుల వడిఁ బెఱికి మహా
శ్రీమాంసలతనుఁ డాతఁ 'డరే మాం సమువైహి' యనుచు రెచ్చిన యలుకక.
- చ॥ జనకుపరాక్రమంబు తనజాడఁ బ్రవృద్ధము గాఁగ వ్రజముక
మొనకొనఁజాలు సందృఢము ముష్టి నమర్చి తనర్చు వీకమై
దనుజస్తనాంతరస్థలము దాఁకఁగ మర్మవిదుండు వైచె న
య్యిసతనయుండు నమ్మెయిన యెత్తి నిగుడ్చెను గాలదండముక. ౬౩౩
- ఆ॥ ఆనిపాత మెనయ నానిపాతమ్మున కాని పాత మట్టు లైనయపుడె
హృదయ మగల దుష్టహృదయుఁడు నేలపైఁ బడియె నిదియ చెల్లుబడి యటంచు.
- ఉ॥ వాఁ డటు వ్రాల వానిదగువర్గము దుర్గముపా ల్పడంగ నౌ
గో డెనసె స్ఫురారివిభుక్రోధము రోధము మీఱి పొంగఁ బే
ర్వాడుచు సింహనాదములు వానరు లానరులక సుఖంపుఁ డం
చాడుచుఁ గూర్చి రట్లదవె నాశరనాశరవంబు లంకలోక. ౬౩౪
- ఆ॥ ఇంద్రుఁ గూడి యాదిగింద్రులు దేవతల్ సంతసించు టొకఁడు సంతరించి
యంతవార లగుచు నలరు వానరులతీ రెంచి రాత్రిచరమహేశ్వరుండు. ౬౩౫

- క॥ ఆమువ్వు రమాత్యులు సన నాముకొనిన బా మమర్ష మై నెలకొనఁగా
 ధీమహితు సూతుఁ గనుఁగొని దీమస మొప్పారఁ బలికె దివిజస్తుత్యా! ౬౪౨
- మ॥ హతు లై చన్న యమాత్యవర్కుల నిరుద్ధాపన్న తా పట్టణం
 బు తతశ్రీల యపార మా వ్యసన మేఁ బొల్పారు సామర్థ్యల
 క్షితయోగంబున నీఁగువాఁడఁ గడఁకం జిట్టాడుచున్నట్టి దు
 ర్మతులన్ క్షౌపతుల న్విధించి విహితామర్షప్రకర్షంబుగన్. ౬౪౩
- శా॥ సీతాపుష్పఫలోచితం బయిన దీశ్రీరామవృక్షంబు ని
 రీతం బయ్యెను భానుజానిలసుతైంద్రిప్రౌఢపుత్రర్ష ప
 ఖ్యాతానీకపకాండపల్లవితశ్చ ఖాంచత్ప్రపంచంబుగా
 నేతావతము దీని దున్మేద ననిన్ హేతుప్రసక్తస్థితిన్. ౬౪౪
- ఆ॥ కాస నేర్చి మెఱయఁ గడపు మీ వరదంబు నేఁడు నేటుకొనిన నియతికతన
 ననిన వల్లె యనుచు నతఁ డట్టు లొనరింపఁదొడరె నదియునడరెఁ దోడుతోడ

—♦ రావణుఁడు క్రోధమూర్ఛితుఁడై రాము నెదుర్కొనుట ♦—

- క॥ పది దెసలు రథస్వనములు నదరఁగఁ బడితలలయూతఁ డతిరథవర్కుం
 డదనున రాముం జేరఁగఁ బొదలె న్ముంజేత ధనువు భూరిధ్వనులన్. ౬౪౫
- క॥ ధారుణి తదారవంబులఁ బూరిత యై సంచలించె భూధరవరదు
 గ్గారామనదీనదయుత యై రక్షకపిబలంబు లటునిటు గాఁగన్. ౬౪౬
- ఉ॥ ఘోరము తామసాస్త్ర మతిఘోరుఁడు వాఁ డెనయింప నాకృతిం
 దారుణహేతు లుప్పతిలఁ దద్ద దహింపఁదొడంగెఁ దన్మయా
 సారము కీశసైన్యము ప్రచారముఁ దక్కి యసార మై ధరన్
 బోరనఁగూలె రోదసులు భోరుకొనెం బలుధూళు లేర్పడెన్. ౬౪౭
- క॥ అది విధిచే నిర్మిత మై యదనున రావణుని బెరసి నమ్మాయాస్త్రం
 బొదవిన సహింపనేరరు త్రిదశులు నైర్మతులు సర్వదేవోపాస్యా! ౬౪౮
- క॥ ఆకరణి ననేకంబు లనీకంబులు భంగ మెనసి నెరసినఁ గని సు
 శ్లోకుఁడు రాముఁడు రావణు నాఁకపడెం దటియఁ జని మహాకల్పలతా! ౬౪౯
- క॥ అంత నసురశాస్త్రాలుఁడు వింతగ హరివాహినిం బ్రవిద్రావితఁగా
 సంతసమునం బొనర్చి తదంతమునం గాంచె రాము నధిగుణధామున్. ౬౫౦
- సీ॥ తన సొమ్మె యపరాజితత్వమ్మనఁగ మహితస్థానకస్థితిఁ దనరువాని
 లీలమై నింగి నుల్లేఖించు బలువిల్లు భూరికాండముఁ జేతఁ బొసఁగువాని
 విష్ణుతో వాసపువిధము చూపట్టంగఁ దమ్మునితోడి యందమ్మువానిఁ
 దమ్ముల మీఱు కన్దమ్ముల సోయగంబునఁ దొంటి హరిలక్ష్మీఁ బొల్చువాని

దీర్ఘబాహు నరిందము దివ్యతేజ భవ్యలావణ్యశేవధి భద్రమూర్తి
గాంచె ననుమాటయేకాని కానడయ్యె రావణుడు రాము జగదభిరాముఁ బెరయ.

క॥ సౌమిత్రిసహితుఁ డాతం డామిత్రేతరునిఁ జూచి యగచరవరు ల
ట్లాముసెడు టరసి సుమహాశ్రీ మీఱ ఘటించె వింట శితశరగుణముల్. ౬౫౩

క॥ అల్లన పిస్సారించిన యల్లాఘవమాత్రమున నె యవని దెసలు ఘూ
ర్ణితైం దజ్జవరవములు పుల్లాంబుజపత్రనేత్ర! పొగడఁ దరములే? ౬౫౪

ఆ॥ రావణుని శరౌఘరావముల్ రామవిస్ఫారితోదితంబు శబ్దచయము
గడలఁ గడలుకొనఁగ గాసిల్లి యం దిందుఁ గ్రాలువారు నేల వ్రాలిరపుడు.

ఆ॥ రావణుండు వొల్చె రాజపుత్రుల శరలక్ష్మ్య మగుచు నిలిచి లావు మెఱయ
సైంహికేయుఁ డొకట శశిసూర్య లొనరినయపుడు వారి నెదురు టచ్చువడఁగ.

క॥ తొలుదొల్తఁ దా నె యనికై సలక్షణుండు లక్ష్మణుండు సంరంభించెన్
బలుశరములఁ దొడి యేసెను బలియుఁ డసుర వానినెల్లఁ బ్రతివారించెన్.

చ॥ అనలశిఖోపమంబు లగు నట్టి శరంబుల రాఘవానుజుం
డనుపద మేయుచుండె నతఁ డన్నియు వార కెడల్పుచుండె న
య్యనువునఁ బాణిలాఘవ మనల్పము తద్దిశఁ దోఁప నైన న
ద్దనుజుని మేన నొక్కటియుఁ దార్కొన దయ్యె మహాద్భుతంబుగన్. ౬౫౫

ఆ॥ ఒండు రెండు మూడు నొకపది పదిపదుల్ నిండుమది శరముల నిగుడఁజేయ
నన్నియును సడల్చి యతఁడు సౌమిత్రి నతిక్రమించి మఱియు విక్రమించి. ౬౫౬

చ॥ కని పెనుగొండ యాఘనునిఁ గార్కొని కాని గరంఘనంచుఁ దె
ప్పనఁ జనె రాముబాటి సరి పోలఁగ నాసమితింజయుండు లో
చనముల కెంపుడా లేదుఁగ శస్త్రములం బరఁగించె వృష్టు ల
య్యనుపమమూర్తిపై నడరి యాగడ మ ట్లుడివ్రావకుండఁగన్. ౬౬౦

మ॥ శరధార ల్నిగుడంగ రాముండు ధనుశ్చక్రజ్వలజ్జాలికా
స్ఫురదుష్ణాంశునికాశభల్లతతులం బోకార్చెఁ దదవృష్టులన్
బరుఁ డాశీవిషసన్నిభంబు లటు పైఁ బై నింప ఖండించె న
వ్వరుస న్రక్కసు ముంచె నైజ మగు దుర్వారత్వ మొప్పారఁగన్. ౬౬౧

క॥ అతని కితం డితని కతం డతిరయమున సాటివత్తు రన నొప్పిరి బా
ణతతుల వర్షించుచుఁ దత్ప్రతాన మెడలించుచుం బ్రభాస్వరు లగుచున్. ౬౬౨

సీ॥ సవ్యదక్షిణచిత్రసన్మండలప్రచారంబులఁ బాణివేగంబు లొప్ప
నవ్వాని నాగుచు నపరాజితులు వీర లంతకాంతకు లన నగుదు రనుచు
భూతము ల్త్రాసంబు వొంద సంతతశరసంతతు ల్మెఱయ నిరంతరం బ
నంతంబు నాఁ జను నభ్రమ్ము ఘర్మాంతశంపాయుతాబ్దసంఘాదనముల

నెట్టు లట్టుగాఁగ నిషువృష్టుల గవాక్షితంబు దిమిరతత మతత్ప్రకార
మగుడు భానుఁ డస్త మంద వీడనివారివాహములప్రసక్తి వా రెనసిరి. ౬౬౩

తే॥ అట్టు లన్యోన్యవధకాంక్షు లైన వారి సంకుల మచింత్యగుణ మనాసాద్యమునగు
సమర మొప్పారె వృత్రవాసవులు మున్ను నెఱపిన విధాన మంతయు నివ్వటిల్ల.

మ॥ పరమేష్వాసులె యిర్వు రిర్వురును సంప్రజ్ఞాతశస్త్రాస్త్రులే

వెరవొప్పారఁ జరించువారలె జగద్విఖాతులే పోర నే

యిరవుం గొంచు మెలంగనెంచి రచటక హేలాగతి న్మించె సా

గరయుగ్మాహతి నా శరోర్ములు సదాగత్యాధిపత్యంబునక.

౬౬౪

తే॥ రావణుఁడు లోకరావణుం డావలనున రాచబిడ్డని నొసఁట నారాచమాల

రౌద్రచాపప్రయుక్త బిరాన నాటె నదియు నీలోత్పలదలాభ యచట మెఱసె.

క॥ శిరమున దాని ధరించియుఁ బరమపురుషుఁ డెన్నఁబోఁడు భర మం చెదలోఁ

బరఁగించె రౌద్రమంత్ర స్ఫురితశరము లసురపైఁ బ్రసూనశరకలా!.

౬౬౫

అ॥ అవి యభేద్యకవచమందు వ్రాలెనె కాని దాని కేకొఱఁతయుఁ దారసిలదు

పాలఫలకమునను బరమాస్త్రమంత్రితాస్త్రముల మఱియు నాటె శస్త్రవిదుఁడు.

క॥ అసు రేంద్రుఁడేయు శరములఁ గసిమసఁగుచుఁ గవచ మొంటఁ గలఁచుచుఁ గడకక

మిసిమింతలుగాఁ బంచాస్య సర్పములభాతి బుస్సు మని యవి తెరలెక.

౬౬౬

తే॥ రాము నస్త్రము ల్మరలించి రావణుండు క్రోధమూర్ఛితుఁ డై యతిఘోర మైన

యాసురం బస్త్ర మొదవించి యందె యుద్భవింపఁజేసె మహాదుష్టవిశిఖములను.

వ॥ అవి మఱియు సింహవ్యాఘ్రముఖంబులు కాకకంకముఖంబులు గృధ్రశ్యేన

ముఖంబులు సృగాల వదనంబులు వ్యాదితాస్యంబులు భయానకంబులుపంచాస్య

లేలిహానలపనంబులు ఖరవరాహవృశ్చికకుక్కుటవక్త్రంబులు మకరాశీవిషాన

నంబులు నగు శస్త్రాస్త్రంబులు తండ్రోపతండంబులుగాఁ గావించి యమ్మాయావి

ప్రకుపితదర్పితం బగు మహాసర్పం బట్లు రోజుచు ఘన తరౌజం బగు నిజతేజంబు

దెస లావరింప రఘునందనునకై యార్జించినయవి యెల్ల విసర్జింప నమ్మహా

మహుండు.

౬౬౭

తే॥ అసురాస్త్రంబు తనమీఁద నడరునంతఁ దాను సృజియించె బావకాస్త్రముగడంక

మీఱఁగాఁ బావకనిభుండు మిహిరకులుఁడు తనమహోత్సాహ మంతకంతకును మిగుల

మ॥ అనలజ్వాలకరాలవక్త్రములు దీప్యత్సూర్యబింబాస్యముల్

ఘనఖండోజ్జ్వలచంద్రలక్ష్మ్యముఖముల్ గ్రస్యద్గ్రహణ్ణోల్కికా

ననవిద్యుద్ద్యుతిధూమకేతుముఖసన్నాహంబులు బొల్చె రా

మునియాగ్నేయమహాస్త్రవిస్ఫురితనిర్ముక్తాహు లేతేరఁగక.

౬౬౮

తే॥ రావణాసురఘోరశరప్రపంచ మడరి రాఘవాస్త్రజ్వాలలందు మ్రగ్గి
విలయమొందె నాకసమున వేలకొలది కొఱవు లేర్పడె బూదె యై కూలె గడగి
తే॥ రమణ నక్కిష్టకర్ముఁ డౌ రామువలన నాసురాస్త్రంబు నిహత మై యవనివ్రాల
నగచరులు కామరూపు లాహ్లాద మొదవ నధిపుఁడుం దారు నార్చి రొయ్యనఁదనర్చి
క॥ రావణభుజనిస్సృత మగు నావరశర మట్లు గాఁగ నభయప్రదుఁ డౌ
శ్రీవరుఁ గొలిచిరి పొగడిరి దేవత లవ్వారు నొక్కతీరున గౌరీ! ౬౭౬

మ॥ తనయస్త్రం బటుగాఁగ రాము నెఱియుం దార్కాణగా రావణుం
డనువేలంబ యమర్షితంబు గుణితం బై పొంగఁ గ్రోధాత్మకా
స్త్రనివేశం బొనరించె నయ్యది మహాచౌద్రంబు మాయామయా
ఖ్యనిస్సృష్టంబు రఘూద్వహుం గెడప నౌ నంచు సమంచద్భృతి॥ ౬౭౭

శా॥ శూలమ్ము ల్గదలు న్ముసుంధిముసలాను ల్కూటపాశాశనుల్
వాలమ్ము ల్పలుముద్గరమ్ములు మహావజ్రప్రసారమ్ము లై
క్రాలంజొచ్చెను దన్మహాస్త్రమున నాకంపించె భూతౌఘ మ
ష్టాలీలం గనుగొంచు రామవిభుఁ డుద్యత్స్మేరవ క్రాబ్దుఁ డై. ౬౭౮

ఆ॥ ఉత్తమాస్త్రకుశలుఁ డొయ్యన గాంధర్వ మనెడు పరమ మైన యస్త్రమున నె
యస్తమింపఁజేసె నద్దాని శ్రీమంతుఁ డనఁగఁ దాన యగుచు నర్కకులుఁడు.

తే॥ క్రోధతామ్రాక్షుఁ డై వాఁడు గొనెను సౌర
మస్త్రము ప్రయుక్త మటు వ్యర్థ మయ్యెఁ ననుచుఁ
జక్రములు భాస్వరము లందు సంభవించె
గగనమతిదీప్తమయ్యె వేగము పొసంగె. ౬౮౦

తే॥ చంద్రసూర్యగ్రహాద్యత్పనక్తి సంపతత్పతచ్ఛక్తి త్రాయుధతతిఁ బాపెఁ
దనసుదర్శనబాణసంతతికతమున నది సుదర్శనధరుని సౌ మ్మగున కాదె. ౬౮౧

క॥ తనయస్త్రము నిహతముగా దనుజేంద్రుం డదరిపడుచుఁ దద్దయు శరముల్
ఘనమర్మస్థానంబులఁ జొనిపెం బది నిజధనుఃప్రసూతంబు లొగి॥ ౬౮౨

క॥ అవి యేసిన నివి యేసిన నవికంఘ్యం డతఁడు దనుకఁ డధిబహుశరముల్
గవియించి నొంచె గాత్రము లవియించి మహాసురు న్రయం బొప్పార॥ ౬౮౩

మ॥ తొలుదొల్తం దనతోడఁ బోరుచునె యస్తోభుండు గా కేచి మో
సల రాముం దిలకించి రావణుఁడు తత్సామ్యంబుఁ జింతించుచు॥
దలపడ్డం దరిగొంచు బాసటయకాఁ దా నున్న సౌమిత్రి సం
విలసదబాణము లేడు కార్ముకమున న్వే దాల్చి సంరంభి యై. ౬౮౪

ఉ॥ అందు మనుష్యశీర్షము మహాధ్వజ మొంట నగల్చె నొక్కట॥
మ్రందఁగఁజేసె సూతునిశిరం బురుకుండలముం దెరల్చి యా

క్రందున నైదుకాండముల ఖండితముం బొనరించె హస్తీసం

స్పందకరోపమం బయిన చాపముఁ గోపము రూప మొందఁగన్. ౬౮౫

ఆ॥ నీలఘననిభములు శైలోపమములు నౌ రథమురథ్యముల సవిధచరుండు
కదనమున నడంచె గదఁగొని యవ్విభీషణుఁడు భ్రాత దొఱసి సంభ్రమమున.

ఆ॥ అమ్మహారథమ్ము హతరథ్య మైన రయమ్ము మెఱయ నమ్మహారయుండు
క్రోధ మెసఁగ డిగ్గి క్రూరుఁ డై తమ్మునిఁ బిడుగుఁబోనిశ క్కై బేర్చి వైచె.

ఉ॥ రాకకురాఁగడంగిన నిరాకృతఁ జేసెను మూఁడు బాణముల్
గైకొని లక్ష్మణుండు గడఁక న్ననశక్తి నగల్గె నంచు న
ప్రాకృతు లెల్ల వానరులుఁ బ్రస్తుతి జేసిరి వ్రాలె సుల్కనా
వీరసెడంగ నయ్యదియు విశ్వజనీనచరిత్రశోభితా!

౬౮౬

మ॥ పలుపూజ ల్బలు లుల్లసిల్ల నియతప్రఖ్యాత యై కాలు సం
బలుని న్మెచ్చని మేటిశక్తి మయసంప్రాప్త న్మహాతేజ స్వీ
యలసత్తేజమున న్మెలంచి బలి యొయ్య న్వేగితం జేసి వాఁ
డలఘుప్రక్రియఁ దమ్మునిం గెడపఁగా నంకించి యుంకించినన్.

౬౮౭

ఆ॥ అది మహాతిఘోర యన్యదురాసద యొంద్రవజ్రనిభయు నగుచు నడరు
నంతఁ బ్రాణసంశయాపన్నుఁడై విభీషణుఁడు తనదు మ్రోల సంచలింప.

౬౮౮

క॥ దత్తాభయు నాతని సంసత్తిమెయిం గావకుంట చనునే యని సం
పత్తికరుఁ డెదిరి లక్ష్మణుఁ డుత్తంభితుఁ జేసె శత్రు నురుశరవృష్టిన్.

౬౮౯

ఆ॥ శక్తిహస్తుఁ డగుచు శరపీడితుం డయి యనుజుమీఁద వైచు టాగె నసుర
లక్ష మెడలె నింక మోక్షితుఁ జేసెఁబో యతనిఁ దననిబంధ మరయఁ డనుచు.

—♦ ల క్ష్మణ మూర్ఖ —

క॥ సౌమిత్రిం గని యిట్లనె నేమోయీ! వానిఁ బాచి యీ వెనసితి విం
కేమెయినేనియు నొక్కని నేమంబున నడఁచుఁ జిక్కి నిలువుము కడఁకన్.

ఆ॥ రోహితా క్త యతినిరూఢ యీశక్తి నీప్రాణముల హరించి పఱచు హృదయ
మగలఁ గూలువాడ వడరెడు మద్భుజసృష్ట నిలువు మనుచుఁ జేర్చియార్చి.

తే॥ అష్టఘంట మహాస్వన సత్యమోఘ శత్రుఘాతిని దేజఃప్రసత్తికలిత
విడిచె లక్ష్మణువై మహావీరువై నతం డెదిరి నిల్చె బంగరుకొండవోలె.

౬౯౦

తే॥ భీమవేగుండు వాఁ డట్లు విడుచుటయును వజ్రనిర్ఘోష మగుచుఁ బై వఱలిమంట
లంటిరా నంటరా నది యతిరయమున నుంటఁగని రామవిభుఁడు మహాజ్ఞులుండు.

క॥ మోఘ వగుము నీయుద్యమ మోఘాయిత ముడుగుఁగాత మొగి నానుడి సు
శ్రీఘను నీతనిఁ ద్వచ్చరితాఘ మెనయ కెడయుఁగాత మనె సత్వరుఁ డై

౬౯౧

తే॥ క్రుద్ధుఁ డగు రావణునిచేతఁ గ్రూరుచేత ముక్త యాశీవిహోపమ శక్తి యభయుఁ
డైన లక్ష్మణు నురమున నంటి మెఱసె దీప్తయురగేంద్రజిహ్వాక తెఱఁగు దోష.

శా॥ మాయాసంభవశక్తు లన్నిటికిఁ దా మానింప నాధారుఁ డౌ

శ్రీయోషావిభు సంశంభవుఁడు సుశ్రీకుం డనంతుండు స

న్మాయామానుష వేషధారి యగుట న్మగ్నత్వముం గాంచిన

ట్లామెంబో యటు వ్రాలె నేలపయి మూర్ఛాయత్తుఁ డై చెచ్చెరన్. ౬౯౯

ఆ॥ అధిపుఁ డనుజునకు ననతిదూరగతుఁ డయి కడఁగి చూచె నతఁడు గండడంగి

వ్రాలుటయు విషాదవశమున నున్నట్లు లుండె క్షణము బాష్పకలన నవల!

ఆ॥ అంతరమ్ముఁ గాంచి యసుర లక్ష్మణుఁ దొంటియట్ల కొనిచనం బ్రయత్నపడిన
హనుమఁ డెఱిగి యెడఁద నడఁచెఁ దలాహతి నతఁడు మోకటిల్లి యననిఁ బడఁగ

క॥ నెత్తురులు నోట నురలఁగఁ దత్తరపడి రావణుండు తలఁగి నిలున శూ

రోత్తంసుఁడు రాముఁడు ప్రలయాత్మాగ్నిస్ఫురణ లెసఁగ నవశత పోసఁగన్.

క॥ కా దిది విషాదమునకు న్మోదమునకుఁ గాల మనుచు మొనసి తుములయు

ద్ధాదృతుఁ డగుచుఁ బగతు నపుడే దర్పం బెడలఁజేయ నెంచుచుఁ దఱియన్.

ఆ॥ అసురశక్తిఖిన్నుఁ డై కలంక దొలంకఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగకున్నవాని

నచలుఁ బన్నగోచితాచలసన్నిభుఁ గాంచి టిచ్చవడెడు గతిఁ దలంచి. ౭౦౪

-♦ రాముఁడు రావణు లెక్కసేయక లక్ష్మణుశ్చాదయమున శక్తిని బెఱికి ముక్కలు సేయుట. ♦-

క॥ రక్షఃప్రణిహతశక్తిం దక్షులు వానరులు వట్టి తరలింపఁగనై

విక్షేప మొనసి రొడఁతుల నాక్షిప్రకరుండు వైచు నలుఁగులు సొరఁగన్. ౭౦౫

మ॥ ధరణి న్నెక్కినె శక్తి లక్ష్మణు నెదం దారించి వాఁపించినన్

దరమే కూర్చుచు బాహుయుగ్మ మొగి సంధానించి రాముండు సం

గరభీముండు తెరల్చి దానిఁ బలుముక్కల్ సేసి వైచె న్సురల్

భర మంచు నివరింప రావణుఁడు సంభ్రాంతాత్ముఁ డై చూడఁగన్. ౭౦౬

ఆ॥ సర్వగాత్రములఁ బ్రసక్తంబు గాకున్న యదియ లేదనంగ నధిపుపైని

మర్మభేదు లైన మార్గణమ్ముల నేసె నసుర లెక్కసేయఁ డాతఁడవియు. ౭౦౭

తే॥ తాలవానఁ గొనని యద్రిలీల వానియస్త్రజాలము ల్సరకుసేయక మహాత్ముఁ

డామహాశక్తి గరుడి ఘనాహినట్లు చక్కుపడ విదళించి నిశ్శంకుఁ డగుచు.

క॥ తమ్మునిఁ గౌఁగిట బొదివి హిత మ్మలరారంగ హనుమఁ దపనజుఁ గని యి

ట్లమ్మిహిరకులుఁడు పలికెను నెమ్మనము పరాక్రమైకనిరతము గాఁగన్. ౭౦౮

సీ॥ అన్నలారా! మీర లనవద్యు లియ్యెడ వీనిఁ గాపాడుచు వెలయుఁ డింక

మగఁటిమి సూషంగ మలసెఁ జిరేప్పితం బైన కాలంబు దైవార్పితంబు

ఘర్మాత్యయమున మేఘప్రాప్తి స్తోకకంబున కెట్లు లట్టులు పోల్పవగుచుఁ

- బాపనిశ్చయుఁ బాపుఁబాపుదు రక్కసు జగములవారెల్ల సంతసిల్లఁ
దడవు లే దింక నొకముహూర్తంబె చాలునియతిఁ బాయక యీతండు నిలిచెనేని
రాముఁడో రావణుండు దిరం బొకండెయుండువాఁ డటుగా కిర్వు రుండ రిలను.
- చ॥ పొనరిన రాజ్యము న్విదలి పొల్తి దొఱంగి వనంబు సొచ్చి ని
ర్ధను నటు దండకాటవుల ధావనము ల్పచరించి భూమినం
దన నెడఁబాసి కన్గొనువిధంబున కిచ్చటు సేరి నేటికిం
గననవు కష్టము ల్లలఁగఁగా ఖలు వీనిఁ దొలంతు నిత్తఱిన్. 200
- ఉ॥ వానరసైన్యమెల్ల నిటవచ్చెనొ వాలినిసంహరింపఁగా
నైన విధంబుగా రవిజుఁ డప్పదమందఁగ నయ్యెనో గుణా
ధానము సేతుబంధ మనధానముమై ఘటియింపఁగూడెనో
దేని కతండు గన్పడియె దీనుగఁ గన్నులఁ గట్టినట్లుగాన్. 201
- క॥ దృష్టివిషసర్పరాజము దృష్టిం బడి మనని జనునితెటవున నా యీ
దృష్టి కెదురై బ్రతుకఁ డీ దుష్టాత్ముఁడు వీని కొదవె దుష్కాల మిఁకన్. 202
- తే॥ నాకు వీనికి నగు ప్రధనంబుడంబు గాంచుచుందురుగావుత గదిసి యైన
గొండతల లెక్కియైన సుకోచ మెడలి యెందు దుర్ధర్షు లగు వారి కేమిఁకొఱత.
- క॥ సచరాచరలోకంబులు ప్రచితం బగు దేనిఁగూర్చి ప్రస్తావంబుల్
సుచిర మిల నుండుదనుకం బచరించునొ యట్టికృతిన పరఁగింతు నిఁకన్. 203
- మ॥ అనుచుం బల్కుచునే శితాశుగముల న్వానధభూషంబులన్
గొనయంబందు సమాహితత్వ మొనరం గూడంగ నంకించి యే
సె నరేంద్రుండు నిశాచ రేంద్రునిపయిన్ శ్రీమీఱఁగా వజ్రపుం
బను లొప్పన్ క్షతజంబుతోడి క్షతము ల్పొగ్భరముం బొపఁగాన్. 204
- తే॥ రామరావణు ల్పరఁగింప రాణనెఱయు బాణము ల్బాణము ల్పొరు వడయఁజొచ్చె
నవియు విసివి వికీర్ణంబులై కడంగి యిలవయిని వ్రాలె నిస్వనంబులు నెలంగ.
- క॥ జ్యోతలనిర్ఘోషంబులు భూతలసంపాతనములు పొడ వగు దీప్తుల్
భూతనివహములకెల్ల నభూతోత్పాతాదిభీతిఁ బుట్టించె సఖి! 205
- మ॥ ఎడలే కొక్కడ బాణధార లఱుమన్ హేతిస్ఫురదీప్తు లె
లెడలుం గ్రమ్మ ధనుర్విశేషధృతి సౌహిత్యంబు చెన్నొంద నే
యెడనేనిం దనరూప మొప్పఁ బిడుగు ల్హీనేతరాస్త్రంబు లే
ర్పడ రంహస్సముపేతరామఘనసంరంభంబు మీఱెం బొరిన్. 206

—♦ రావణుండు పాటుట ♦—

- తే॥ భయము నయ మెడలింప నిల్వ దరి లేక పఱచె రావణుఁ డమ్మేటి పజ్జ గొనక
లాఁతివాతంబు తఱుమ వలాహకంబుభాతి నచ్చోటు విడనాడి పద్మనయన!.

క॥ పిడుగుల కీడుగ నెడపక తొడరెడు నిజశరవితతుల దోషాచరునిం

బడలించి కెడపి తమ్ముడు పడియున్న తెఱంగుఁ గాంచి పతి దుర్మనుఁ డై.

తే॥ అల సుషేణునిఁ గాంచి యిట్లనియె వీడె శక్తినిర్భిణ్ణహృదయుఁ డై జాడ లేక
ధరణిపైఁ బడియున్నవాఁ డురగమట్లు నాదుశోకంబు పెనుచు సన్నాహమునను.

క॥ ఈనెఱి గుధిరాపుత్ర మై నానెయ్యపు బ్రాణ మున్న నయమే తలఁపే
ధ్యానమై శక్తియై యుద్ధాఖ్యానము రుచియించుటయై వికాసం బున్నే? 223

మ॥ సమరశ్లాఘి సులక్షణుండు సుజనస్తవ్యుండు శుద్ధాంతరుం
డమరప్రఖ్యుఁడు నాకుఁ గూర్చు నిరతం బన్యాన్యుఁ డీ సోదరుం
డమరె న్నా కని సంతసించితి వనం బాకట్టి న న్గాచె న
న్నము సుప్తిం గొనియే యెఱుంగఁడు సుసన్నాహాధ్యుఁ డై యెన్నఁడున్. 224

ఆ॥ ఇట్టి భక్తు నెన్నియేని జన్మంబులఁ బడయఁగలనె తనకుఁ బ్రాపు దాపు
నితఁడ కాదె యింక నెట్టులేనియు నైన నుసులు లేల సౌఖ్య ముర వదేల.

శా॥ సిగ్గుం గాంచెడు బీర మొల్లగిలుచుం జేనున్న విల్లమ్ములున్
మొగ్గంబోయెడు దృష్టి బాష్పవశఁగా మున్నాడి గాత్రసజం
బుగ్గంబట్టిన యట్టిఁ డయ్యెడు సుషు ప్త్యన్మాగ్గ మం చెన్న నై
పగ్గంజూపెడుఁ జింత మూర్ఛగొలుపం బ్రాగల్భ్య మూహించుచున్. 225

చ॥ అనుచు దురాత్ముఁ డౌ నసురుఁ డ ట్లభిఘాత మొనర్ప వ్రాలి నె
మ్మన మురువేదనం దెరల మర్మము కర్మ మెఱుంగకున్న య
య్యనిమిషకల్పుఁ దమ్ముఁ గని యార్తి మునింగి తెఱంగు వీడ ని
ట్లనియె విషాదమూర్తి యయి యర్కకులోద్భవుఁ డందఱు న్విదన్. 226

సీ॥ తన కేల యుద్ధంబు తగ వ్రెండు కర్జంబు జీవితం బిం కేల సీత యేల
మున్నె రాజ్యమువంక మొనయదు చిత్తంబు నేఁ డట్టిదానిపై నెనరు గలదె
దుష్టులఁ గెడవంగఁ దొడరితి సుజనుల యొత్తిడి గన నైన యుడుకుకతన
నాబహిఃప్రాణంబు నవసె ముఖ్యం బిది యున్న వానికి నొకం దురపు గలదె.
యెందునేనిఁ గళత్రంబు లెల్లబాంధవులును గాన్పింతురు లభింతు పుత్రులు హితు
లట్టిదేశంబె కనుపట్ట దనువునెడిన భ్రాత సహజన్ముఁ డెచ్చోటఁ బడయఁబడునొ.

చ॥ అడవికి వచ్చునప్పు డటు లాకృతబుద్ధి సుమిత్ర నాకు నే
ర్పడ నిను నప్పనం బిడఁ బ్రపన్నత నీ కొనగూర్చె నిప్పు డే
కడచిచనంగ నైన నినుఁ గానక యాయమ వల్క నేమనం
దొడరెద నూరకుండి కడు ధూర్తుఁడ నౌదునటోయి తమ్ముడా!.. 227

తే॥ తెలివిగలమాట గా దిది తేటపడియె నిన్నినాళ్లును నాకొలు వీ వైనర్చి
కడకు నాకొఱకై యిట్లు గాసివడిన నిన్ను వీడి యే నీభువి నిలుతునయ్య? 228

క॥ అని యెల్లరు నొగులఁగ వగ ననువెడలి వచింపఁదొడరు నధిపు ధరావే
 ప్తనకలితు సనిశ్వాసుం గని నేర్చి సుషేణుఁ జొప్పఁగా నిటు వల్కెన్. 230
 సీ॥ అయ్య! నీయెఱుఁగని దళిలబోకంబులఁ గలదె మాకొజ్జవ కావె తెలుప
 నాయగసినయది నయమొప్ప వివరింతు నురక సుపునియట్టు లున్నవాఁడు
 మృతుఁడు గాఁ డీతండు మేలితే జొప్పెడు వైకృతం బొరయ దేవలనునందు
 సుప్రభం బిమ్మోము చూడ్కులతోడఁ బ్రసన్నమై తనరుచు నున్నయదియ
 పద్మర క్తములుగఁ బాదహస్తతలంబు లొఱపు నెఱపుచున్న పౌజ మెసఁగ
 హృదయ మదరుచున్న దిదిగొ యాయుష్మంతుఁ డనుచుఁ బలుకుచున్న యగ్ర మొలయ
 క॥ లక్ష్మణుఁడు గాడె యీతఁడు లక్ష్మీవర్ధనుఁడు నీవు లాఁతుల తెఱఁ గై
 పక్షిలము లైన కన్నుల లక్ష్మీమ సెడ నీరు నింతె లాలితచరితా! 233

—♦ హనుమంతుఁడు సంజీవనికై ద్రోణాద్రి కరుగుట. ♦—

తే॥ ఇతఁడు జీవించు స్రవాణుఁడె విషాదమందఁబోకుము దీవింపు మందఱకును
 మేలు గలిగెడు మీఱును మేలుకొలుపఁ దగుప్రయత్న మొనర్పంగఁ దలఁపు మెదను.
 చ॥ అని హనుమంతునిం గని మహాత్మక! తెల్పెను జాంబవంతుఁ డీ
 వును గనుగొంటి తెచ్చి మముఁ బోలఁగఁబోఁచితి వప్పు డిప్పుడుం
 గొని పఱతేరఁగాఁ దలఁచి గొబ్బున నేగుము దివ్య మోషధుల్
 దనరెడు పర్వతోత్తమము దారినిఁ గైకొని రక్షణార్థి వై. 234

క॥ సౌమిత్రిం బ్రదికింపుము నీమైత్రీప్రతిభ జగతి నెఱపుము నీవీ
 స్వామికృప నెగడఁగాంచుము భూమియు నాక సము బ్రొద్దు పొనరెడు దనుకన్.
 వ॥ లవణసముద్రము లంఘించి కుశద్వీపంబు దాటి యుద్వేలం బైన పాలవెల్లిం
 గడచి చని యద్దాని కుత్తరంబునం బరఁగు ద్రోణచంద్రగిరివరంబు సేరంగను
 మం దమృతంబుతోడివ యై మందులతీవియ లున్నయవి విశల్యకరణియు సౌవర్ణ
 కరణియు సంధానకరణియు సంజీవకరణియు నను నవి యిప్పట్టున వలసిన
 వన్నియు రాత్రులయంద వెలయుంగాని పవలు గానిపింపవు గంధర్వరాజు
 లచ్చోటనం గావలియుందు రవ్వార లలిగిన వారలతోడం బోరు సంభవించు
 మఱియు మాయావిశారదు లగు శర్వరీచరు లెచ్చోట నెప్పాట నెదుర్పడు
 వారో యప్రమత్తుం డ వై యేవిఘ్నంబులం బొరయక విభావరి యవసానం
 బెనయకుండ రవి యుదయింపకయమున్న యయ్యోషధిరత్నంబులం గొనిరమ్ము.
 తడవైనం గార్యంబు తప్పు; ముప్పు వాటిల్లు; నిచ్చోటన కయ్యది మూఁడులక్షలు
 నిరువదివేలు నగు యోజనంబులు రాకపోకలకు నించుమించుగా సరిపడియుండు.
 శ్వేతహరిద్ర రక్తవర్ణంబు లగు పర్ణఫలపుష్పంబు లాయోషధిలతామతల్లికలకుం
 గల గుర్తులు. కీర్తిపర్విగహంబునకుం బాడమిన నీ కింతయుం గరతలామలకంబ

యైనను బ్రమాదంబు చొప్పడకుండ నింతలు వివరించినాడె లెమ్ము పోయిరమ్మనిన నమ్మాన వేంద్రుండును శ్రీమీఱ సామీరి చిబుకంబు పుణకుచు నిను మీఱినవా రెందును లేరింతవట్టు నిక్కంబు ద్రోణశైలంబు చక్కటి యోష ధులం దెమ్ము; సోదరుని ప్రాణమ్ము లీమ్ము; నలుపురితో నైదవవాడ వగు నిమ్ము గైకొమ్మని వేడినం బొంగి నింగి ముట్టి శ్రీరాముని పాదారవిందమ్ముల శిరమ్ము మోపి నీదు నానతిమెయిన యరిగి వచ్చెద నచ్చటిమందులెల్లం దెచ్చియిచ్చెద నూఱడిల్లవే యను నాతని నాతరణికులమణి కౌగిటం జేర్చి యెల్ల వేలుపులు వేల్పుఁ బెద్దయుఁ గామారియు దిక్పాలకులు నిఖిలభూతంబులు కుమారగణ పతులు సరసిజనాభుండును ని న్నెల్లవేళలం గాపాడుచుండుదురు గావు త మని దీవించి యనిచిన నమ్మహానుభావుండు పయనం బై ఫణిరాజు భారం బదనం బగుడు ఫణంబులు వంపఁ బెనుగొండపై నడుగు లూఁది యెంద్రహస్తిహస్తోపమి తంబు లగు నిజహస్తంబు లాకసం బొరయం బైకెత్తి వాసుకి కెన యైన వాలు వాలమ్ము పెరిగి చుక్కలఁ బరామర్శింప మేరునగమ్ముతో మేలమ్ములాడు మేని మేలిమెఱుంగు లెఱుంగుతెఱుంగుపడు చూపరుల కన్నుల మిఱుమిఱు గొలుప నడు మించుక వంచి మెడ సంకోచించి దృష్టిం బురోభాగంబునకుం బ్రసారించి గిరులు తరులు గూడిరా నభ్రగంగాన్రవంతి యుష్పొంగ దిశలొక్క టంజేరి గుసగుసలాడ లంక కంపింప వార్ధి కలుషింప మహానగరంబులు చలింప నిలింపులు పుష్పవృష్టి గురియింప సురదుండభులు మ్రోయ దర మందఱుం బాయ నాయపారబలుం డగు మహాబలనందనుండు హరికరము కం బగు సుదర్శనాయుధంబుకైవడిఁ గడు వడి నుప్పరంబున కెగసి యప్పథం బొరసి కొనుచుఁ బరచుచుండు నయ్యవసరంబున.

232

ఉ॥ రామశరాహతిం దెరలి రావణుఁ డంతిపురంబు సేరి పె
ల్లామయమందిన ట్లయిన నామహనీయు ప్రతాప మంతయున్
రామకుఁ దెల్పుచుం దదభిరామగుణోక్తులు వించు నెట్టనన్
రాము జయించు మార్గ మెదిరా! మది రాయిడి నొందె నం చొగిన్.

233

మ॥ మును కైలాసము దాల్చి నే నదుమ సమ్మోద మ్మఱన్ నన్నుఁ గూ
ర్చి నుతు లేదగతు ల్వాసంగ దనుజశ్రీకాముఁ డొప్పింప నె
మ్మన ముష్పొంగ నొసంగి నట్టి వరము న్మానించి దానం జయం
బొనఁగూడుం దగ వేల్పు నిప్పు డని యయ్యోజం బ్రశంసింపుచున్.

234

తే॥ అందు ననవద్యత యుపాధి యంచు విఘ్న మైన నిజహాని నిజ మంచు నరసిపౌరు
షంబ కా కొండు పోల దీ సమయమందు నంచు నతి తెల్పు నాను గాదంచు మఱియు.

క॥ తనబుద్ధి న్యోజించుచు ఘనయుక్తులు బన్నుకొనఁగ గడకొంచు నయం
బను వంచుఁ గా దటంచుకొ దనుజేంద్రుం డుదిలపడెడు తలఁపున నుండెన్.

ఆ॥ అంతలోనె చారు లంతయు వృత్తాంతి మరసి యసురనాధుఁ బెరసి దేవ!
హనుమ రాము ననుజ మనుప మహాషధు లేర నరిగె ననుచుఁ దెలుపుటయును

—♦ కాలనేమి వృత్తాంతము ♦—

క॥ చింతాక్రాంతుండై వాఁ డంతటఁ జనెఁ గాలనేమి యను రక్కసు గే
హాంతమున కొంటిమై దివసాంతమున కనంతరంబ యై తగువేళన్. 283

తే॥ అతిథి యై వచ్చినట్టి సురారిఁ గాంచి విస్మయసమన్వితుఁడు భయవిహ్వలుండు
నగుచు మారీచజుఁడు పూజ లాచరించి యంజలి ఘటించి యిట్లనె నమరవంద్య!

క॥ ఆగమనకారణం బెది యాగమనయవేత్త! యాసురాధిప! నాకున్
వేగమ తెలుపుము విదితుఁడ నై గమనించెదఁ ద్వదీయ మగు నాజ్ఞమెయిన్.

మ॥ అనిన న్రావణుఁ డార్తుఁ డై పలికె నేఁ డాపన్నతం గంటి రా
మనరాధీశుఁడు క్రోతులం గొని పురి న్మల्लाడుచున్నాఁడు నె
ట్టనఁ జంపె న్నటకర్ణముఖ్యుల రణాధ్యత్వంబు కోల్పుచ్చి యి
ష్టవివార్యం బొకకర్ణ మయ్యది త్వదేకాయ త్తమై చొప్పడెన్. 284

ఆ॥ ప్రబలశక్తి వైచి పతి తమ్ముఁ బడవైచినాఁడ నతని జీవనంబుకొఱకు
హనుమఁ డోషధిగ్రహార్థంబు ద్రోణాద్రి కరుగుచున్నవాఁడు యత్న మొప్ప.

మ॥ మునివేషంబున నమ్మహాప్లవగు సమ్మోహంబు నొందించి య
ప్పని చే టొందెడు జాడకు న్మలఁచు మాపన్నుండు కాలాత్యయం
బుననే యా నగుగానఁ బ్రబుద్ధుపాడుపుం బొల్పార వీక్షించి ర
మ్ము నికేతమ్మున కిట్టి మేలు మఱవం బో నున్నయన్నాశ్చకున్. 285

క॥ అని దనుజేంద్రుఁడు పలికిన విని వెరవరి కాలనేమి వెఱవకె యతనిం

గని యనుపమ మనుభావ్యం బనఁదగు విదితమ్ము వెలయ ననె ని ట్లనుచున్.
తే॥నాయరసినట్టి తత్త్వంబు నాధ! నీకుఁ దెలుపువాఁడ వినుము దానఁ దెఱఁగుగనుము
హితము గావించుపొంఁటఁ గా కిట్టి జతన యుసులు గాపాడుకొను నట్టి యుటవుగాదు

ఆ॥ మున్ను మెకమ కాఁగ మొనసిన మారీచుఁ డెంతలయ్యె నడవి నంతవట్టు
నాకుఁ గూర్చినదియ నాళికజన్ముండు నేర్పువాఁడు గాఁడొ నియతి లేదొ.

ఆ॥ పుత్రపౌత్రబంధుపూరుషు లందఱ హతులఁ జేసి వంశ మడఁచి వైచి
బ్రదికియేని నీవు పడయు సుఖం బేది తెలుపుమయ్య నాకుఁ దేటపడఁగ.

క॥ ఏలా రాజ్యము సీత యిఁ కేలా దేహము జడం బి దేలా చెడ నై
యేలాగున నెఱిగాంచెడు వాలాయము గతి దలంప వలయున కాదే. 286

సీ॥ సీతామహాదేవి శ్రీరామునకు సమర్పింపుము న్యాసమ్ము పేర్ని వెలయ
 నెల్లరాజ్యమ్ము నీయిచ్చమై దమ్మున కావిభీషణున కే యందఁజేయు
 మేగుము వనమున కెలమి వానప్రస్థ మిమ్ములకెల్ల మే లి మ్మటంచు
 శుద్ధజలంబుల సున్నాతపూతుండ వై నిత్యకర్మంబు లాచరింపు
 మట రహస్థలంబునం దాసనపరిగ్రహంబు సంగవర్జనంబుఁ దనర
 బాహ్యవిషయపరము బ్రత్యక్షవాహప్రవణ మొనర్పు మక్షగణము నిమిరి.

వ॥ ప్రకృతికన్న భిన్నం బగు స్వాత్మతత్త్వంబు విచారింపు మాబ్రహ్మస్తంబవర్యం
 తం బై కననగుచు విననగుచు దేహబుద్ధిద్రియాదిసంకలితంబు నగుచు నానా
 విధంబుల భాసిల్లు చరాచరప్రపంచం బంతయుఁ బ్రకృతియ కాఁ దలంపు
 మయ్యదియే మాయ యనం గీ ర్తింపఁ బడుచుండు దానపో సంసారవృక్షంబు
 నకు సృష్టిసితీసంహారంబు లొడఁగూర్చు నది నిజరజస్వతత్వమోగుణంబులచే
 సంవృత యై లోహితశుక్లకృష్ణవర్ణంబుల నొప్పారు ప్రజల సృజించి యందుం
 గామక్రోధాదిపుత్రపౌత్రవర్ణంబులతోడను హింసాతృష్ణాదికన్యకాసముదాయం
 బులతోడను సంలక్ష్మిత యై నిత్యయావనవిలాసవిభాసిత యగుటకతన దేవుం
 డైన యాత్మేశ్వరు ననిశంబు మోహపరవశు నొనరించి కర్తృత్వభోక్తృత్వ
 ప్రముఖంబు లయిన యాత్మీయగుణంబుల నాతనియం దావోపించి యమ్మహా
 త్ముని వశ్యునిం గావించుకొని యెడయీక యాతనితోడం గ్రీడించుచుండు.
 నిత్యశుద్ధుం డయ్యు నద్దేవుండు బాహ్యవిషయగ్రహణశీలత్వంబునం బరఁగుచు
 స్వస్వరూపంబు మఱచి తద్గుణాయ తచిత్తుం డై ప్రవ ర్తించుచుండు. ౭౫౫

ఉ॥ ఒప్పరికించు తన్నుఁ గని యొడకు మంచు గురూత్తముండు దా
 నెప్పటి కీ వధీశ్వరుఁడ వెంచి సుఖించు మటంచుఁ దెల్పుచుం
 దెప్పరము న్నడల్చి గడిఁదేర్చుఁ బ్రబోధితుఁ జేసి యప్పుడే
 యప్పరమాత్మదృష్టిపరుఁ డై ముదమందును జీవుఁ డమ్మెయిన్. ౭౫౬

క॥ ఆకరుణానిధివలనం బ్రాకృతగుణముక్తుఁ డగుచు రహి జీవన్ము
 క్తాకలనఁ దనరు నిట్లని నీ కే నెఱిగించినాఁడ నిజవిదిత మొగిన్. ౭౫౭

ఆ॥ నీవనాత్మవిషయ నిరసనంబునఁ బరమార్థతత్త్వసార మరసి ప్రకృతి
 కవలివానిఁ గాఁ బరాత్ము నెన్నిభజించి ముక్తిఁ గాంచు మింక మోహ మెడల్చి.

మ॥ నసమర్థుండవ యేని నిర్గుణపరానందాత్ము ధ్యానించి ది
 వ్యసురూపున్ హతకిల్బిషున్ శుభగుణవ్యానధు లోకేశ్వరున్
 బొసఁగన్ హృన్నలకర్ణికాంతరమునం బూజింపు మేవేళ నీ
 కసమానప్రతిభాసమాన మగు భవ్యస్థాన మబ్బుం దుదిన్. ౭౫౮

సీ॥ మణిగణాంచిత హేమమయి మృదులశ్లక్ష యైన హృత్ప్రీతి పై నమరువాని
శ్రీజానకీదేవి సింగారపుంగల్మి చెలు వెటింగించు సుస్మితమువాని
హారకిరీట కేయూరకౌస్తుభముఖ్యభూషణస్ఫురణలఁ బొసఁగువాని
విద్యున్నిభశుభాంబరద్యోతమానాంగవీరాసనస్థితి వెలయువాని
సిరికి తావులు నవసరసీజరేఖ లైన కనులొప్పుఁ గరుణార్ద్రుఁడైనవాని
నఖిలమునిభావ్య సకలగుణాభిరాము రాము వలగొని ముక్తి బిరానఁ గనుము.

మ॥ వనమాలాంచితవక్షు లక్ష్మణకరవ్యానద్ధకోదండయు
గ్మనిరీక్షాస్ఫురితాధ్యవీర్య మహిజాకల్యాణలీలాయితా
త్మనివిష్టస్ఫుటహాసలక్ష్మ్య సకలాత్మస్థానభూతు న్నదా
త్ము నరేంద్రు న్భజియింపు మాతఁడు త్వదాధు ల్మాన్సు దైత్యాధిపా! 2౬౧

ఆ॥ పరమభక్తి మహిజపతిని భావించి సేవింపు మతని కథలు విను మనన్య
బుద్ధి నట్లులెనఁ బూర్వార్జితాఘంబు లడఁగుఁ దూలరాసు లగ్ని నట్లు. 2౬౨

మ॥ అరిభావం బెడసేసిరాము మహికన్యాసంయుతుం గొల్వు మా
హరి సు మ్మాతఁ డవాప్తకాముఁడు హతవ్యామోహుఁ డానందచి
త్పరిపూర్ణుం డొకరుం డనాదిపురుషప్రఖ్యుండు ప్రాజ్ఞైక త
త్పరుఁ డంచత్కరుణాంబురాశి యనుచు న్భావించుచు న్రావణా! 2౬౩

క॥ అనుభావ్యభావరూపితు ననామరూపు సుఖరూపు నాశ్రితజనతా
వనదీక్షి తేక్షితుం గనుఁగొని శరణను మవలలేవు కొఱత లధీశా! 2౬౪

ఆ॥ నేమ మొన్నఁ గాలనేమి యట్లాడెడు నమృతసన్నిభంబు లయిన నుడులు
వానిఁ బ్రజ్వలించు వలనున కొనఁగూర్చె మసలు నేతఁ బడిన రసము లట్లు.

క॥ కను లెఱ్ఱసేసి వానిం గని యసి చేకొని వికారకలితుం డగుచున్
వినికృంతనపరుఁడై యిట్లనె గడుసరి రక్కసుఁడు మహామునిపూజ్యా! 2౬౫

ఉ॥ ఓరి దురాత్మ! నాయెదుట నోటము లే కిటు మాటలాడఁగా
నో రెటులాడె నొడ్లిడఁగ నొవ్వక గొంటివె స్వాపతేయమున్
దారి దలంగి రాముఁ డొక దైవత మంచు వచించి తింతలోఁ
గూరెనె మర్త్యకింకరత గూల్చెదలే క్షణమాత్రలోపలన్. 2౬౬

క॥ అని యటుము నాతనిం గని యనదయ కా ననియె నిట్లు లన నేల నెఱిగ
వినిచితి రుచింపకున్నం బనివినియెద నీయెలర్చు పని యేర్పఱుపన్. 2౬౭

ఆ॥ అనుచుఁ గాలనేమి యను మహాసురుఁడవై తరలి శిశిరశిఖరి దరికిఁజేరి
యొకతపోవనంబు నూహమై సృజియించె హనుమకృతికి విఘ్న మాచరింప.

మ॥ మునివేషుం డయి శిష్యులుం గొలువఁగా మున్నాడి యవ్వనరేం
ద్రుని మార్గం బరికట్టి యాశ్రమమునన్ గ్రొక్కారు వేదంబులన్

- బని లేకే పరియించుచుం దళము సంభావించుచు నిల్చె నే
పున రామాధిపు దూత రాక నెదకు న్బోధించు దుర్వృత్తితోన్. 220
- చ॥ అటఁజని కన్గొనె న్వనచరాగ్రణి వాయుతనూభస్రండు దాఁ
దటుకున భవ్య మాశ్రమపదంబు మనోజ్ఞతరంబు భూవిశం
కటమణిభూషణాయితము గర్భరకల్పనగోపహాసివి
స్ఫుటకుటజప్రతత్యుచిత భూరితపస్విగుణానుభూతమున్. 221
- తే॥ కాంచినంతటనే పులకాంచితుఁ డయి మున్నరసినది గా దిది మొనసె నిప్పు
డబుర్బంబులకెల్లఁ దా నిబ్బరంపుటాస్పదం బన నగుచు నియ్యాశ్రమంబు. 222
- క॥ విన్నది గా దిది యెన్నఁడు గన్నది గా దొకనిచేతఁ గల్పిత మై యి
ట్లున్నదియొ మతిభ్రమమో తిన్నని మార్గంబు దప్పి తెరలితినొక్కో. 223
- క॥ అని తనలోఁ జచ్చించి పవనసూనుఁడు బుద్ధిశాలి నల నిటు మదిఁ గూ
ర్చెను గా దని పెడదారిం జన నేల? యనిష్ట మొదవఁ సంభ్రమమేలా? 224
- ఆ॥ తపసి యాశ్రమంబు దద్దయుఁ గనఁగాంచి మునికి మ్రొక్కి సలిలములుగ్రహించి
యవల సేదదీట నరుగుదు ద్రోణాద్రి కట్టు లైసఁ గృత్య మనుపహతము. 225
- క॥ అని నిశ్చయించి చేరం జని తనబీరంబు లాపుజతనయు విదితం
బును నెఱయఁ బ్రవేశించెఁ బవననందనుఁ డవ్వనంబు ననజాతాక్షీ! 226
- సీ॥ కదలికాపన సామ్రాజ్యరూరనారంగనారి కేరముఖగ్రానందితంబు
వల్లరీతలజా వేలితగురుతరతరుకుంజగృహధర్మసు సుచిరంబు
నిర్మలరసయోగనిష్ఠితసరసీసరోజాతలక్ష్మీ విరాజితంబు
నిర్ముక్త రిపుభావనియతిమన్మృగగణద్వంద్వనిర్ద్వంద్వతాతాత్త్వికంబు
మాయికము సర్వతోయోజనాయతంబు నౌ తపస్విజనోచితమాశ్రమంబుఁ
జొచ్చి కనుఁగొనె జగదేశశోధనుఁడు యశోధనుఁడుహఁడు సలలితశోభనాంగి!
- మ॥ శుకము ల్పారికలుం బరించు శ్రుతిమత్సూక్తు ల్ప్రశంసింపుచున్
సకలాజ్యాహుతిమంత్రతంత్రనిచయోత్సాహంబు చర్చింపుచున్
బ్రకటోల్లాససహంససారసరవప్రస్తార మూహింపుచున్
వికలంకుం డటఁబోయె నూతనగుణావిరూఢి భావింపుచున్. 227
- క॥ ఆతఁడు తనదరిఁ జేరఁగ నౌ తటి నాతక్కులాఁ డహంకృతిమెయి ను
న్నీతము శివపూజనము నిరాతంకత నెఱపె నైంద్రమగు యోగమునన్.

—♦ కాలనేమి హనుమంతుని వంచించుట. ♦—

- ఉ॥ ముక్కున దృష్టి నిల్పి బలుమూపులు వంచి పొసంగ నిక్కి పెం
పెక్కిన పేర్లపూస లురవేర్పడఁ ద్రిప్పుచు భూతిపూతలున్

జక్కని యక్షమాలికలు సన్నని మేనుఁ దపశ్శ్రమంబునన్

నిక్కువము న్వచింప రజనీచరమాని దొలంకె నదైసన్.

2౮౦

క॥ అనుసృతు లై వానికిఁగల వినేయు లటు మంత్రతంత్రవిధు లొనరింపన్

దనుకక స్వాధ్యాయంబులఁ దనరారఁగ హనుమ గాంచి తద్దయు మొనసెన్.

ఆ॥ పెద్దతబిసి యగుచుఁ బెనుపొందినాఁ డీతఁ డెన్నఁడేని నెట్టులేని ననుచు

ననుచుభక్తి మెఱసి నమ్రుఁడైనాఁడు వాఁ డసురమాయ లివియు ననక దొఱసి.

ఉ॥ రాముని బంటువాఁడ మునిరాజ! హనూమదుపాహ్వాయుండ బ

ల్నేమము గొన్న వాఁడఁ దన నేత పయోనిధిజాడఁ బంపఁగా

నీమెయివచ్చినాఁడఁ దృష యి మ్రొనయం జననీక వేఁపఁగా

నీముఖ మందినాఁడ నను నెమ్మి దగం గని యాదరింపవే.

2౮౩

తే॥ నిర్మలము లగు తోయము ల్నెమకుచున్నవాఁడ నీదయ నవి గల వల నెఱింగి

కొఱలు బలుడప్పి దీఱంగఁగ్రోలువాఁడ నవలఁ గలయర్థ మీ వెన్న నరయువాఁడ

ఆ॥ అనిన మాయదారి ముని యిట్టులనె భేద మెంచనేల విమల మీకమండ

లూదకంబు గొనుము మాదిరి గనఁగాంచి యవిగొ మధురఫలము లవలఁదినుము.

క॥ ఈనాటి కిచట నిలిచి సుఖాన శయింపు మొకవార్త గలదేని నటం

బో నగు క్షీరాంబుధికిన్ నేనే యెఱింగించువాఁడ నీ కగువలనుల్.

2౮౬

క॥ ముక్కారు లెఱుఁగువాఁడన్ దక్కొన కరయంగనేర్తుఁ దలఁపులఁ మెలఁపుల్

మిక్కిలికూరిమి రాముని చక్కటిఁగల దతని నెపుడు సంభావించున్.

2౮౭

ఉ॥ వంచనఁ బొంచి నీత జనవంద్య హరించెను రావణుం డటన్

ద్రుంచెను వాలి నర్కసుతుఁ బ్రాచెను రాముఁడు క్రోఁతిమూఁకలన్

గొంచు మహాబ్ధిఁ గట్టి నెఱి కోల్లలసేసెను గూల్చె నుగ్రతన్

మించి యరాత్నిసైన్యముల మేఘునినాదునిఁ గుంభకర్ణునిన్.

2౮౮

ఆ॥ అవల నగచి యసురుఁ డతికోపమున శక్తి వైచి రాముతమ్ము వసుధఁ గూల్చె

నతని మనుప నిట్టు లరుదెంచితివి యొరు ల్లానలేరు నన్నుఁ గాంచి తీవు.

2౮౯

ఆ॥ పుణ్యమతివి గానఁ బొడవగు మంత్రము ల్దెలుప నుంటి నిందె తేటపడును

మంచినుండు లొక్కమాత్రన లంకలోఁ జేర్చువాఁడ నింత చింతయేల.

2౯౦

సీ॥ అనిన రాజానుజుం డచ్చోటఁ బడియుండ నాయమా? నా కివ్వనమున నిల్వ

రుచియించునే? పండ్లు రుచిరంబు లైననుఁ గన్నులు మోడ్చ నొ గతియు వలనె?

మిక్కుట మీతృష్ణ మెయివెంచి వేఁపంగ నడిగితిఁ దోయ మీ యర్థమునను

గురుణించితివ యేనిఁ గా దొక్కపాటి దౌ జలము నదీనదసరసులందు

సారిది నొకఁడు నాకుఁ జూపిన నిచ్చమైఁ బొసఁగఁగ్రోలి ప్రొద్దు పొడువకుండు

నంతలోనె మందు లరసి కొంపోయెద నధిపుప్రాణరక్ష కతిరయమున,

2౯౧

మ॥ అనిన న్నాయకతాపసుండు దరహాసాభ్యంచితోల్లాసుండై
 యనె నిక్కోనకుఁ బూర్వభాగమున దివ్యం తా సరోరాజ మొ
 య్యనఁ జూపట్టుఁ గలార్థులం బనిచెదన్ హాయిగ గనంగాంతు వ
 వ్వనము ల్పావనము ల్బ్రహ్మాంపుము భవద్వాంఛార్థ మీదేరఁగాన్. ౨౯౨

తే॥ సత్త్వసంపన్నుడవు బుద్ధిశాలి నగుదు వోల మనరాక కనుపట్టు నోషఘలును
 జను మనుచుఁ గూటశిష్యులఁబనుప వారు సరణిఁ గొన్నింప హనుమఁ డా సరసిఁజెరసె.

వ॥ దురాత్ముం డగు రావణుండు ద న్ననుమతింపంచేసి యనుచు తోరిం గల్గిపిస కవ
 తోపాయంబులకుం గడపటి దగు సరోవరప్రావణం బను విసంబుపెట్టి పైప
 యిఁ దేనియలం బూసిన ములుకులంబోని మిథ్యామాని వలుకులం గొని యొక్కొలం
 కు బడసి కలంక మెడసిన చిత్తంబుతోఁ గెలంకుల నలరాదు నలదువిలుకాని నెరికిం
 దావు లైన దీవుల మావుల పూవులతోడి జొంపంబులందుఁ గంపంబు లందుచు
 మెండుకొని మ్రోయు గండుతేలుల కూటున లాతని కింజినీటంకారంబుల కలం
 కారంబులం గడింప నాముననాముకవియు మగకొయిలల తగ కొయి! లలనల
 నూరార్పక దర్పకసంకీర్తనంబులం బులకింపఁ దలకింప నగు రాగసంపద లాగ
 స్సంపదలుగా మాడ్చి యేడ్చి కూడ్చిన యొప్పు ముప్పుసేయు తొప్పునే చిరాకులు
 మాను మని పరాకులు దెలుపుచుం గలుపుకొనుచున్న ముగుదరాచిలుకనిసు
 వుల పసిదనంపుఁ గ్రొమ్మినుకులకుం దనుకు శోభననహంబుల శోభానంకమంబు
 లకై మలయు మలయమారుతమ్ముల మారుతమ్ము లనుచు మోలుదమ్ము లనక
 చూచుకొను నుభయవనలక్ష్మ్యుల నవయావనలక్ష్మ్యుల మేలుగను నీవులు చూచు
 నను నీవులు నరవిరివిదుల నెత్తావులు గప్పురంపుటసంజి పుష్పిణుల ప్రోవులు
 మాకందమకరందనిష్యందంబులు శ్రీనందదాస్సందకనకారవిందంబులు విగర్వర
 కైరవబృందంబులు విలోలనయనల యంబకంబుల విడంబించు మీసగదంబకం
 బులు కామినుల కమనీయగమనంబులం బురుడించు కాదంబకంబులు నూనినుల
 యురోజమండలంబుల పైన నసూయ గొని నలగొను చక్రవాకంబులు నలివే
 ణుల వేణులం బోలఁజాలమను విసువునఁ జందనతరువుల నుతియాడు దందకూకం
 బులు విప్రయుక్తజనంబులకు హాలాహలంబు లగు తరుజలవిప్రయుక్తంబులగు
 కోలాహలంబులును వఱలుచున్న నలరాజు గొన్న యెలగోలుపోలల యదదం
 బులతోడి బిరుదంబులు నుండి యని యదరించుచు జెదరించుచు నుప్పరంబున
 కెగ్రబాకు నన దీఁగెచప్పరంబుల పిప్పరం బని లేక తూఁగుటయ్యెల బూగు
 రాజహంసాంగనల యన్నుమిన్నల కాలియందియలరనఘలంబోని యలబలంబుల
 రవళులును గొమ్మల తలలపై నాడు నెమ్మల యాటలు నిమ్మలయ్యుం దలది
 మొద్దవించు తుమ్మెదల పాటలును గ్రొత్తమానుసుల చిత్తంబులకు నుత్తరపా

టొనఁగూర్చ నందంబులెల్ల నొక్కం డైన చందంబున ననంగి పెనంగి వింతకాం
తులం బురస్కరించుకొని యాకసంబున మేలుకట్టులు నేల నెలకట్టులు
గావింప సేవింప నెదురుచూచున్నయదియపోలే నాసరసీస్రవంతి రంగదభంగ
తరంగసంగతంబు లగు భూవిలాసంబుల సంజ్ఞానంబునం దనమలకలు వాపవే
యని యప్పవమానసూను నాహ్వనించు తెఱంగునం జూపట్టె నట్టియెడ. ౭౯౪
క॥ దానిం గని సమ్మోదము మే నొందెనొ నాఁగ నాసమీరతనూజం

డౌనే యని చేరం జని లోనికి డిగ్గి రసపానలోలాత్ముం డై ౭౯౫

మ॥ కనుదమ్ము ల్బుకుళింపఁజేసి మహిపైఁ గార్కొన్న జీమూతమో
వనమాతంగమొ నాఁగఁ దృష్ణ దేరల న్వాఃపూరముం ద్రావే దొ
ల్లనె పై కల్క మెడల్చి యొటి గెడపక లా వొక్కఁడే తోడుగా
ననవద్యాత్ముడు వాఁడు విశ్వభరణవ్యామోహవశ్యాత్మికా! ౭౯౬

—♦ హనుమంతుని మొసలి పట్టుట. ♦—

ఉ॥ పుట్టుకసంద్రమందుఁ బడి పోలని యిచ్చఁ దొటంగ లేక తా
నట్టె కదర్ధపుక రసము లానెడు జీవునిఁ బొంచి మాయ యి
క్కట్టొనరింపఁగా నటుము కైవడి బల్వడి పర్వ నాతనిం
బట్టె నొకర్తు పెన్మకరి పారము లేని మహాబలంబునక. ౭౯౭

ఆ॥ పరఁగ వచ్చి తనను పాదయుగ్మముఁ బట్టి యలవిగాని యర్థ మడుగఁదలఁచు
గాఢసత్త్వ నక్రి ఘనరసాసక్తుండు వాఁడు చూచె వికచవనజనయన!. ౭౯౮

క॥ వాల మ్మను త్రిదశేంద్రుని వాలమ్మున దాని పండ్లు వడి డుల్చిన న
క్కాలమ్మున నవి వ్రాలె విశాలమ్ము సురారి యశము శకలము లనఁగక.

ఆ॥ దాని నాల్కఁ ద్రెంచెఁ దద్దయు సునిశితకరరుహములఁ జిలువ గరుడికరణి
నదియు శాపరోగ మడఁచు మం దని గాలిపట్టిఁ బట్టి మ్రింగఁ బరఁగుటయును.

ఉ॥ కర్జము పూవునో యనెడు గాఢవిషాదము గ్రమ్మఁ దోనె వి
స్ఫూర్జితమూర్తి వాఁ డొడలు సూక్ష్మతరం బొనరించిచొచ్చె స్వీ
యార్జన మొప్పుచుండ వదనాంతరమార్గమున న్గడంగి యా
వర్జితఁ జేయ నెంచుచు బ్రవర్ధితగర్భగుహాంతరాళముక. ౮౦౦

ఆ॥ ఆస దీఱ దొరికె నాహార మని తృప్త యై జలాంతరమున కరిగె మకరి
గరళ మట్టు లోనఁ గళవళ మందింపఁ దొడరె ననిలు కూర్చి కొడుకు గడఁగి.

చ॥ వెరవున నెమ్మల నివ్విటిచి వేగమె ప్రేవులు ప్రో వొనర్చి లే
నరములు ద్రెంచి యాంతరపు నాడికలం బెకలించి మాంసముల్

- దరమిడి ముద్దసేసి యది తాళఁగఁ జాలక నోరు విప్పఁగా
బరవడిఁ ద్రోచె నెల్ల వెలి బాటఁ గొలంకు కలంక మందఁగాఁ. ౮౦౩
- ఆ॥ నెఱకు లెల్ల నొవ్వ నెమ్మది సెడ సంగసంధు లెడల బరులు సతికిలఁబడ
నోట నల్ల లెడల నుగ్గునూచం బగుమేను వీడ కుసులు మెలఁగుచుండ. ౮౦౪
- ఉ॥ పైపయిఁ దోచు మూర్ఖుల విపాకమునం బడి దుశ్చికిత్సితం
బోపఁగరాని రోగ మిది యూరక పోబడి తిండి గాదు నా
పాపము పండె మిత్తి కొగిఁ బాల్పడితి న్వెరవేద నంచు హృ
త్తాపముతోడ నెక్కును నదభ్రతరాపద బమ్మరింపఁగఁ. ౮౦౫
- ఆ॥ జలధి బాడబాగ్ని చందంబు గృహదాహకాగ్ని తెఱఁగు స్వాంబరాంతరహి వి
ధంబు నంతవట్టు దనయంద చూపట్ట దాని యు బృడంచి తనువు వెంచి. ౮౦౬
- చ॥ కరచరణప్రహారతలఘాతనఖాస్త్రవిదారణాతిని
ఘృతరముష్టిపాతముల సొమ్మసిలం బొనరించి దాని ను
ద్ధరగతిఁ దాల్చెఁ దద్రుధిరధూసరితంబు నుఁజేనిలంబు నౌ
సరసిజనీతటంబునకు స్పర్శనసూనుఁడు శౌర్యధుర్యుఁ డై. ౮౦౭
- క॥ తలపగుల నడఁచి మై వ్రక్కలుసేసి సమీరసుతుఁడు గ్రక్కున వెడలెఁ
వలనొప్ప రాహుముఖనిర్గలితప్రతిపన్నతారకాప్రభుఁ డనఁగఁ. ౮౦౮
- ఆ॥ సారిది లోతు గలిగి శుద్ధాంతరంగుఁ డై రక్తసిక్తుఁ డగుచు రాణఁ దనరె
వఱలు తేజ మొప్ప వాఁడు బాడబశిఖల్ నెఱయ మెఱయు నీరనిధి యనంగ.
తే॥ తమముఁ దూటాడి వెడమంచు దలఁగఁద్రోచియుదయమందిన ఖరకరునోజ వెలయ
గ్రాహిదేహం బగల్చి నీరంబు వెడలి వచ్చి యతిదుస్సహుండయ్యె వాయుసుతుఁడు.

—♦ ధాన్యమాలిని యుదంతము ♦—

- మ॥ వనికై వచ్చు జలాధిదేవతయొ తద్వాఃకేళికిం జొచ్చు కా
ననలక్ష్మీసతియౌ సురాధిపతిమాన్యశ్రీయొ పుష్పాస్త్రపైఁ
గన లొప్పారఁ దలంగి నట్టి రతియౌ కావచ్చుఁబో నాఁగఁ బా
వనికిం గన్నడె నయ్యెడఁ లలితదివ్యస్త్రీలలామం బొగిఁ. ౮౦౯
- తే॥ ఎంత పరుసఁదనంబున నంతపడెనౌ యంత కెక్కుడై లావణ్య మచ్చుపడఁగ
నయ్యెఁబో యయ్యదానిక య్యబ్జభవుఁడౌ పయ్యెరవరాలపంట మేల్పనదనంబౌ.
- క॥ అనవద్యాంగికి సిరి చయ్యన వచ్చెను సొమ్ము లొదవె నంబర మొప్పెఁ
గననివినని తీవియు దిగ్గనఁ బొడమెఁ బావనాత్ము గరిమఁ బురంద్రీ! ౮౧౦
- ఉ॥ పయ్యెదమాటున న్రుచులు పర్వి యపూర్వత నుగ్గడింప నౌ
నెయ్యపుఁబ్రోవు లయ్యరము నీటులకూటువ లుల్లసిల్లఁ దా

నయ్యెడ భాసమాన మగునంబరయానముపై వెలుంగులం

దొయ్యన మించి కాంచె ఘను నుజ్జ్వలతేజు మరుత్తనూజునిన్.

౫౧౪

తే॥ కనుల నెడు వింతమోహంపుగనులనుండి వెడలు చూడ్తులు రతికాంతువిశిఖములుగ
జగినగవువెన్నెలల మోము సిలుకుచుండఁ గులుకులాడి మారుతితోడఁ బలికెనిట్లు.

సీ॥ వచ్చితే? పరిపాటి వలనుమీఱిన ఘోరకష్టంబు కడముట్టఁ గలుగు సుఖమ!

మెచ్చితే? తపముల మేర తపస్వుల సామి సేర్చిన సహసంభ్రమాజ్ఞ!

వచ్చితే? దుస్సంగవారవాణము దుష్టతనువు విదారించు ధర్మశక్తి!

యిచ్చితే? యభయ మిట్లెలమి సంభావించి పురుషూతుఁ గూర్ప నౌపూలపూజ!

నాయ మరసితె? నన్ను వినేయురాలిఁ జేసితే కృతు లందెదె వాసిఁగొనెదె

వాయుదేవప్రసాదమా! శ్రీయుతాంజనాంబికాగర్భశుక్తిముక్తాధ్యఫలమ! ౫౧౬

క॥ నా కొనరించితి మేలే నీ కెఱిఁగింపంగవలయు నెఱి గల దితనిం

బోకార్పుము ముని యన కటఁ బోకఁగనుము ద్రోణగిరికిఁ బున్నెము వెలయన్.

ఆ॥ మాయలాఁడు వీఁడు మాటటమారీచుఁ డతనికొడుకు వీని నంపినాఁడు

పొలసుదిండితేఁడు పూని నీకర్జంబు గడపఁ గంకణంబు గట్టినాఁడు.

౫౧౮

ఉ॥ నమ్మకుమయ్య! యిత్తపసి నాకసవత్నుఁడు కృత్రిమాశ్రమం

బిమ్మెయిఁ బన్నినాఁడు పతి యీతనిఁ బంపెడుచోఁ దలంచి నా

యిమ్మెఱిఁగించె నం దనుప నేడైఱ గ్రాహియ గీటడంచులే

పొమ్మని వీఁడు నత్తెఱఁగు పోలు నటం చొనరించె ని త్తటిన్.

౫౧౯

క॥ పావనివి పావనాత్ముడ వేవలనుననేనిఁ జిక్క వేరికి దేవ

శ్రీవిత్తుడ వట్లగుట నీ వీకల్కంబుఁ బాప నేర్చితి తండ్రీ!

౫౨౦

క॥ ఈ వరసినదియ యిమ్మాయావనముం గడచి యుత్తరాశకుఁ జన నౌ

త్రోవ పయ్యోబ్ధికి ద్రోణగ్రావమునకుఁ జనఁగ నీకుఁ గన్పడు ననఘా.

౫౨౧

క॥ అనినఁ జమత్క్రియమాణం బన నగు చిత్తంబు హర్ష మందఁగ నమ్మా

నినిఁ గనుఁగొని ఘనతేజుం డనె ననిలతనూజుఁ డరయ నగు నిది యనుచున్.

క॥ ఏకతమున నిక్కొలనున నేకతము వసింపవలసె నీవు మకరి వై

నా కెఱిఁగింపఁగ వల నగు నో కాదో తెలుపు మువిద! యుచితం బైనన్. ౫౨౩

ఆ॥ అనినఁ ద్రిదశకాంత యీతనిఁ గనుఁగొని నీకుఁ దెలుపరాని నెఱియుఁ గలదె

యన్న! నీదుపాద మందితి గురుఁడవ వినుము నాదు కథ సవిస్తరముగ.

౫౨౪

క॥ నాపేరు ధాన్యమాలిని యేపునఁ దనరారుదాన నింతులలోనన్

గోపురమె కాపురముగద యాపగిదిన్ బ్రహ్మపురికి నరుగుచునుందున్.

౫౨౫

మ॥ ఒకనాఁ డిందుకలాధరుం డగజతో నొప్పారుచు న్నాదు లా

స్యకలాభిజ్ఞత నుల్లసిల్లి కృప దివ్యం బైన యానంబు తా

- వక మాఁ గావుత మం చొసంగఁ గొని చెల్వం బొప్పఁగా దాని నె
క్కి కురంగాక్షులతోఁ జరించితి ధృతిఁ గీల్కొన్న చిత్తంబునన్. ౮౨౬
- ఆ॥ ఇచ్చ వచ్చి నట్లు లెల్లలోకంబులఁ దిరిగితిరిగి యొక్క దివసమునను
నీజలాశయమున కేతెంచి జలకేళిపరత నుంటిఁ గర్మబంధమునను. ౮౨౭
- శా॥ శాండిల్యుండు తపోధనాగ్రణి వివస్వతేజుఁ డవ్వేళ న
ట్లుండంగా ననుఁ గాంచి పంచశరుఁ డుద్యోగింపఁ దత్కాండముల్
తండాతండము లై పయింబడఁగ నిద్దం బొ నెఱిం ద్రోచి పో
కుండం జూచుచు నిట్లు వల్కె దృఢరాగోన్మ తచిత్తాబ్జుఁ డై. ౮౨౮
- ఆ॥ చూడ్కు లనుపు మిందు సుందరి! చిటునవ్వు మోము గాంచినంత మొక్కవడు నె
పడఁతి! మునులతోడఁ బలికిన పాపంబె తామసింపవలదు తలిరుఁబోడి! ౮౨౯
- చ॥ ఒడిసెడు స్మారవహ్నిశిఖ లోర్వదు మేను పిపాస పుట్టెఁ ద
ల్లడపడెఁ జిత్త మిమ్మెయి మెలంగు మెడందఁ దడిం దలంగనీ
కిడు మమృతంపుబావి నుతి కెక్కిన మోవి ప్రసూనవల్లరు
ల్లడవెడు బాహువు లొనిపి దయ్యకము న్నెడసేర్చి భావినీ! ౮౩౦
- ఆ॥ మదనబాణపాత మగ్నుఁ దపస్వి న స్మనుపు మొండు తలఁపు మలయనీక
ప్రాణరక్షణంబు పరమధర్మం బని నీ వెఱుంగవే వినీలవేణి! ౮౩౧
- చ॥ అనవుడు మానిఁ గన్గొని మహాత్మా! తపశ్చరణంబు వీటిఁబు
చ్చిన ఫలమేమి సిద్ధులకుఁ జేటులు పాపపదంబు లార్తిసం
జననము లేయెడన్ సురతసౌఖ్యము లిట్లని మిమ్ముఁబోటి న
జ్జను లెదమెచ్చ రేఁ దెలుపు జాడకు నెమ్మది నెట్టు లెంచెదో. ౮౩౨
- క॥ అని పలుక వ్యధితుఁ డగుచున్ మనసిజపీడితున కొండు మాట పొసఁగునే
నినుఁ గవియుటె జపమును దపమును ననుఁ దెరలింప కెనయ మునుకొనుమబలా! ౮౩౩
- ఆ॥ తుంటవింటివాఁడు తుంటరితనమునఁ బూవుటమ్ము లేసి పొలియఁజేయఁ
జొచ్చెఁ దాళఁజాల సొరిది నీనెనరున నుసులు లున్న సుకృత మొందనేర్తు. ౮౩౪
- ఆ॥ కాముఁడనెడు పాము గఱచె మందిడకున్న నావిషంబు దాని కదె శమించు
టరయఁ గలదె సుఖర సాస్వాదమునఁ దేర్పుమొండు పోకఁబోకు మువిద! యనుచు. ౮౩౫
- క॥ జాలింబడు తబిసిం గని జాలింగొని సామి! యే రజస్వల నైతిన్
దాలిమి మూణ్ణా భృన్న న్నాలవనాఁ డిచ్చదీఱ ననిచెద ననినన్. ౮౩౬
- తే॥ తాపసుం డొప్పుకొనిన నత్తావు వీడి గంధమాదనమున కేగి క్రమ్మఱంగ
వత్తు నని చిత్తమున నుంచి వఱలుచుంటి నాటపాటల మేఱినయ్యాటములను. ౮౩౭
- శా॥ ఆరే యుద్ధతుఁ డైన రావణుఁడు నైన్యాటోప మొప్పార ది
కృరంబు లైరలంగఁ జేసి జయము నైకొంచుఁ దో నగ్గిరి ౮౩౮

జేరన్వచ్చెను బ్రాక్తనాఘతతి నన్ జిట్టాట లాడింపఁగా
నై రానోపు ననంగఁ దన్నగగుహాభ్యంతస్థులు ల్రోమ్యఁగన్.

౫౩౮

అ॥ అచట భూతవితతు లార్వ మెకంబులు పాఱఁజూడ సురలు పల్లటిల్ల
విడిసె సేన లచట విశ్రుతుం డవ్వాఁడు మలసెఁ బువ్వుటీరముల వసింప.

౫౩౯

మ॥ చలచిత్తుం డయి యొక్కచోట నిల కాశంకించి యేజూడ నే
లలన ల్కుమ్మలువారొకో యనెడు హృల్లక్ష్యంబున న్వచ్చె నే
నెలమిం దీఁగెలతూఁగుటుయ్యెలపయిన్ హేలాగతి నిల్చి గే
యలసల్లాలసవృత్తిదుర్లలితక్ష్మాలస్య నై యుండఁగన్.

౫౪౦

తే॥ ఇంక నేఁ దెల్పఁ బనియేమి హీనబుద్ధిజాతి యజ్ఞాతి కాదె నిశ్శంకవృత్తిఁ
జేరి కులగోత్రసంపద లెప్పి మారుకోల్తలం బడి గవయంగఁ గోరుటయును.

అ॥ తగదు సేర నేఁడు తలఁగినదాన నీయాన యనిన వినక యట్టు లైనఁ
దద్ద లెస్స యనుచుఁదార్కొని వాఁడు రమించె నళిని గజమలంచుగతిని.

౫౪౧

క॥ పేరున నతికాయుం డాకారం బేమనఁగ వచ్చుఁ గ్రౌర్యము ఘన మ
వీరవరుఁడు సద్యోగర్భారూఢిం బాడమె నిర్జరాంతకుఁ డగుచున్.

౫౪౩

క॥ వానిం గొని తృప్తిం గని యానిర్మతిప్రభుఁడు వోవ నావలిదినముల్
నే నడిపి స్నాతనిర్మలమానితధృతవస్త్రమూల్యమలయజ నగుచున్.

౫౪౪

చ॥ మునివరుపాలికిం జని యమోఘవచస్కున కల్ల మ్రొక్కి యా
దినములు మూఁడునుం గడవఁ దేకువమై నరుదెంచితి న్నెసన్
ఘనతరపుణ్యమూర్తి! ననుఁ గైకొని యేలుకొనంగఁబోలు నీ
మన మలరంగ నాఁగ నసమానమతిం బరికించి యేడ్చెఱన్.

౫౪౫

మ॥ నను వీక్షించి కృతవ్రతాచరణ వైన న్నాత వై తింక యశా
వన మెవ్వాని కొసంగి తెవ్వఁ డిటు నొవ్వంజేసె నిన్నట్టివాఁ
డనిలోనన్ సహపుత్రమిత్రుఁడు ససైన్యవ్రాతుఁడుం గా వినా
శనముం గాంచునుగాత శత్రువులు దుస్సాధులెవ్వన న్ముగఁగన్.

౫౪౬

అ॥ ఇందె యుండ కొక్కయెడ కేగి నన్ను వంచించి యన్యఁజేరఁ గాంచి తీవు
ఘోరమకరి వగుచు వారక యిజ్జలాశయము సొచ్చి మనఁగ జనెదుగాత.

౫౪౭

వ॥ మోహవిజ్ఞానంబులకు దర్పేంద్రియజయంబులకు భోగేచ్ఛానైస్పృహ్యంబులకు
ననురాగవైరాగ్యంబులకుఁ దృష్టానిర్లోభత్వంబులకు జనసంబాధరహస్యంబులకు
నహంకారశాంతత్వంబులకు మదౌద్ధత్యాప్రమాదంబులకుఁ దమస్తేజంబులకుఁ
బావకసలిలంబులకు నెందునుం బొం దుండునే? కులశీలదయాసత్యశౌచపరహిత
సద్భావశమదమధర్మపుణ్యచారిత్రవివేకబుద్ధిభయసత్త్వగుణంబులు తెఱవలున్న
పొరువునం బోవు. నిరయమార్గంబులు మహాపాతకంబుల పొలిమేరలు నను నివి.

- నారీశబ్ధార్థంబులునాఁ బరంగు నిట్టి చర్మమయపుత్రికలయం నొకింతయేని
సౌఖ్యంబు గలదే? వల దేనుఁ దేకువనెడి నీకుం గవసం బైన మానసంబున
దూషిత వర్తనుండ నైతి నక్కటా యని వితర్కించుచున్న యమ్మునివరేణ్యుని
గాంచి కరయుగళంబు మోడ్చి వడవడవడంకుచు నల్లన నే నిట్లు విన్నవించితి.
- మ॥ అలఁతిం బోయెడువాఁడు గాఁ డసుర నౌరాత్మ్యంబునం గ్రాలుచున్
బలిమిం బట్టి పరాభవించె నొకటం బ్రచ్చన్ననై యుండి య
వ్వల నేతేరఁదలంచి చన్నకతన న్బాటిల్లె మోసం బిఁకే
వల నెంతోకదె శాపవార్ధిఁ గడవన్ వాక్రుచ్చి న న్బోవఁగన్. ౮౪౯
- ఆ॥ నీదుదాస్య మొలయ నే నున్నదాన నీదాన నీదుపాద మాన యోద
యానిధీ! తలంపు మంతయు శరణ మీవనుచు మ్రోలవ్రాలి యడలుటయును.
- క॥ జాలింబడి కరుణాంబుధిఁ దేలుచు నమ్మానివరుఁడు దీఱని దిది నీ
కీలాగున ననుభావ్యం బై లావటఁజేయు మీఁద నగు కాలమునన్. ౮౫౦
- ఉ॥ రాముఁడు ఘోరపాతకవిరాముఁడు మంగళనాముఁ డాగుణో
ద్దాముఁడు వంప దాశరథితత్పరతాఁచితుఁ డేగుడెంచు ను
త్రామనుతుండు వాయుజుఁడు రాజలు తత్కృతిపొంటె నాతఁడే
నేమమునం దొలంప నగు నీదగు నేరము దుశ్శరీరమున్. ౮౫౧
- తే॥ అతని పాదము లప్పావనాత్మతనువు సంటినంతన నీయఘం బడఁగు లెమ్ము
పొమ్మనుచు నానతిచ్చి తాఁ బోయె మాని నలనుమీఱిన గంగాస్రవంతిదరికి.
- క॥ ముని యనిన యత్రైఱుగున మనిచితి నాతండ్రి! తొంటి మహిమం గంటిన్
జనియెద నీదయ నెప్పుడు ననుభావ్యం బైన యాశుభాస్పదమునకున్. ౮౫౪

—♦ హనుమంతుఁడు కాలనేమి మాయలనడల్పి చంపుట. ♦—

- తే॥ అని జగత్ప్రాణనందనుఁ డనుమతింప నతనిఁ గొనియాడి దీవెన లర్పి నొసఁగి
పోయె సురకాంత. యిది యింత పోలు ననుచు వింత కలరుచు నచ్చోటు వెడలివచ్చి.
- క॥ అక్కాలనేమిఁ దఱిసిన మ్రుక్కిడి యవ్వఁడు వేగమొనసెద నని నీ
వక్కొలనిదరికిఁ జని రా వక్కారణ మేమి? తలఁగితా? పరిపాటిన్. ౮౫౬
- తే॥ నీకు సంజీవనీమంత్రనిష్ఠఁ దెలుపువాఁడ శిష్యుండ వై శుద్ధి వటల నిమ్ము
చేరి గురుదక్షిణ యటన్న సిద్ధుఁ డగుచుఁ గోప మడరంగ నాతఁ డక్రూళఁ గవిసి.
- క॥ ఇచ్చెద గురుదక్షిణ నీ విచ్చమెయిన్ గొను మీఁకేల యెడమఁగ నోసా
టచ్చరజటిలా! యనుచున్ గ్రచ్చరఁ దాఁకించె నెడఁద ఘనతరముష్టిన్. ౮౫౮
- తే॥ కాలఁ దాచినఁ గ్రోధంబు గదుర నెగయు కాలసర్పంబునోజ రక్కసుఁ డెదిర్చి
వ్రేసెఁ బృథుఖడ్గమున గాఢవేగ మొప్ప నంజనాగర్భరత్నంబు నధియురమున.

- మ॥ అసిఘాతం బొకలెక్క సేయ కతఁ డాహా యెందుఁ బొవచ్చు నీ
కసురా! యింకిట నంచుఁ జేరి చటులం బొ ముష్టిపాతంబునన్
వెన నవ్వాని మొగం బగల్చి పయిపై వ్రేటు ల్నిగుడ్పంగ నూ
డుసు అల్లాడఁ దలంగి పక్షివిభుఁ డై యుప్పొంగి పై వ్రాలుచున్. ౮౬౦
- తే॥ చట్టుపలగాడ్పు పరఁగం బ్రసక్తి వీచి చరణనఖముల ముక్కునఁ జఱచి కఱచి
యుక్కివంబున నొప్పింప నుక్కుతునియ యాప్రభంజనసూనుఁ డనాదరమున.
- చ॥ పిడికిలితాఁకిడిన్ బలుపు వెంపఱఁ ద్రోటి యగల్చి వాలధిం
బొడవున కెత్తివెచి వెడ పుల్లలుగా నెముక ల్పడల్చి చొ
ప్పడు నెఱక ల్పెకల్చి యొక పట్టున మేదిని ద్రోఁచి తాఁచి పే
రడచెడు నంతలో దనుజుఁ డబ్బుర మొప్పఁగ సింహరూపుఁ డై. ౮౬౧
- మ॥ సటల న్మబ్బులఁ దోలుచుం గడఁకమై సామిరిపై మీఱి మా
అటవజ్రంబులు శాతశస్త్రములు కోట ల్లోళ్లుఁ దత్కాయ మం
తట గాయంబులు గాఁగఁ జొన్ని కడిమిన్ దర్పించి యార్వ న్వనీ
ఘట లెల్లం దెరలెన్ దిశాగజము లాకంపించె నొక్కుమ్మడిన్. ౮౬౨
- ఆ॥ శరభమట్లు వాని సరభసంబునఁ జేరఁబాటి గాఢముష్టి బలువడంగఁ
బొడిచి కూలవైచి పొలిపొవఁ దర్జనభర్జన లెలంగఁ బరఁగుటయును. ౮౬౩
- తే॥ అతఁడు సుగ్రీవుఁడై తోఁచి యన్న యేల! యిట్టికష్టము త్సామిత్రి యెనసెసంజ్ఞ
రాముఁ డనుపంగ వచ్చితి రమ్ము ప్రీతి పొసఁగ నన వానిచెయిదము ల్పొలఁగాంచి.
- క॥ అసురాధమ! యెడలునఁ గల పససెడి వెడమాయ లిట్లు పన్నఁదొడరినన్
గసిమనఁగక పోనిత్తునె వసుమత్సుతు పురము చేరువయ నీ కింకన్. ౮౬౪
- క॥ అని కాలదండనిభ మగు తనదు భుజాదండ మెత్తి దనుజునురము వ్రే
టునఁ బగుల వైవ వాఁ డొయ్యన ధరఁబడి నోట రక్త మడర నడలుచున్.
- క॥ హతుఁ డైన యట్లు లుండియ శతశృంగాకార మొకఁడు సయ్యనఁ గొని మా
రుతిఁ దాఁకి నొంచె వింటన్ శితశరములు దొడిగి యేసి సెడు గాతఁ డొగిన్.
- శా॥ వలం బెత్తి పలాశిసాయకముల న్వారింఁచుచుం జేరి యా
భీలాకారము దాల్చి వానిఁ బుడమిం బెంపేదఁగాఁ ద్రోఁచి మో
కాలన్ ఘట్టనసేసి మోము పగులంగా ముష్టి ధట్టించి యు
ద్యేలశ్రీభుజశాఖ వక్ష మగలన్ వ్రేసె న్నసంరంభుఁ డై. ౮౬౫
- ఆ॥ కదలనీక పట్టి కారించి కారించి గాలిపట్టి తనదు కరయుగమున
వాని శిరముఁ జట్టి వడిఁ ద్రెంచి పడవైచె మేనిపొత్తుఁ బాసి మిడుకుచుండ.
- ఆ॥ మాయలాని నసురు మారీచతనయుని మారిమసఁగి కాలుమందిరమున
కనిచి కీశనాథుఁ డాదటఁ దా ద్రోణిరికి నరిగె నోజ గిరితనూజ! ౮౬౬

ఉ॥ సింగముభంగి వాఁడు శుభశీలుఁ డరాతిగజంబుఁ గూల్చి మే
ల్నిం గమనించు నయ్యెడ సమీరణుఁ డాత్మతనూజు నొప్పు వా
యంగ సుపర్వసింధుహృదయంగమసారసుగంధశీకరా
భంగరసానుషంగుఁ డయి ప్రాకిడఁజొచ్చెఁ దలిర్చు మచ్చికన్.

౮౨౨

శా॥ సంతోషంబున సత్త్వమున్ జవముఁ దేజంబుఁ బ్రవృద్ధంబు తై
చింతాతంతువులం దెరల్ప సుయశశ్రీకాముఁ డుద్దాముఁ డా
ద్యంతంబు ల్గనరాని మార్గము సనంతాచూఢి నొక్కింతలోఁ
జెంతం జేరెడు సేసి చేరె జగదుజ్జీవంబు గ్రానం బొగిన్.

౮౨౩

క॥ ఆద్రోణము సుత్రాణ మనిద్రాణము స్వోషణీప్రణిహితమహాదీ
ప్రదాఘిష్ఠప్రాణము ముద్రాపితమేరుకోణముం బొడగాంచెన్.

౮౨౪

సీ॥ కార్చిచ్చుకీలల కడఁక నుద్దీపించు కంజరాగోజ్వలకటకములును
మెఱుఁగుఁదీవియల బూఁమెలు సూపు నవహేమనల్లిమతల్లికాననభములును
శారదాంబరతలతారకాళులఁ గూర్చు లలి రాలు పూలనీలపుఁజలులును
గలఁకులగజకుంభగళితముక్తాళులఁ దలపించు నెదురుపొదలదరులును
గలిగి యోషధులకు నెల వైన యమ్మహీధరము సొబగు గాంచి దళిసినంత
దర్శనంబు మాను తరమున నవి యెల్ల నురు వడంగి యుండు నుర వెఱింగి.

చ॥ హనుమఁడు వల్కె శైలవరమా! సురమానవకోటు లెల్ల నె
వ్వనికృతి నెంచి చిత్తముల వారక సత్కృతులన్ ఘటించు రా
ఘనమతి యానతిం బొనరుకర్జ మొకం డొనరింప వచ్చితిన్
నెనరున నీదరి న్వలయు నిద్దపు మందు లొసంగి ప్రోనవే.

౮౨౬

ఆ॥ అనిన దర్పమునఁ బ్రియంబు లెన్నక యున్న నలిగి నలిగికాని యట్లుసేయ
వెందునేనిఁ గఠినులందు దాక్షిణ్యంబు నెలవుకొనునె మొఱకు నీతి గొనునె.

మ॥ అనుచో మేనున విస్ఫులింగకము లొయ్యం దోవఁగోషంబు పెం
పున మంట ల్పద లంటి గెంటుకొన నంభోదారవం బెచ్చ నా
రెచ్చెను సర్వంకషతేజుఁ డాఘనుఁడు నిస్సీమశ్రముం డుద్ధతిన్
దనప్రారంభము సప్తలోకమహితాస్థానమ్ముల న్నెక్కినన్.

౮౨౮

ఆ॥ ఒఱగె ధరణి క్రుంగె నురగనాథుఁడు కూర్మ ముదిలపడియె మ్రోసె నుప్పరంబు
దలఁగె దిగ్గజములు గలఁగెఁ బయోనిధుల్ హనుమఁ డచల మెత్త నలుమునపుడు.

క॥ ప్రక్కలు గ్రక్కదలఁగ నిలఁ ద్రొక్కి మహావాలవివృతి దొడిబడ నిట్ట
ట్టుక్కునఁ బెనచి పెకల్చెను నిక్కిన యక్కుధర మొక్క నిమిషార్థములోన్.

—♦ చిత్రసేనాదులు ద్రోణాద్రిఁ జెఱికిన హనుమంతు నెదిరి నివృత్తులౌట ♦—

తే॥ విశ్వమహిధారణచణు దర్శక రేంద్రుఁ బోలు వాలంబునం జుట్టి భూరిబలుఁడు
పెఱికి తరిగొండ హరి దాల్చు పెనుపు దోఁప హరివ రేణ్యుఁ డగ్గిరిఁబూ నె నగ కుమారి!
వ॥ అట్లు పదియు నైదు యోజనంబులు చాల్చును వెడల్పునుంగల యమ్మహీ
ధరంబు ధరియించి కేసరికిశోరంబు దెస లవియ నార్చు నవసరంబున. ౮౮౨

తే॥ తఱిసి చిత్రసేనాదిగంధర్వవరులు మొనలుదీర్చి తాఁకిరి పదుమూఁడుకోట్లు
లెక్క కఖిలాస్త్రశస్త్రావలిపు లగుచుఁ గ్రొమ్మెఱుంగులు నిగుడంగఁ గోమలాంగి!
క॥ ము న్నిటులే కొనిచనినాఁ డిన్నగమున శిఖర మిప్పు డింతయు నొకటన్

మన్నేనియు విడనాడక కొన్నాఁ డిన్నాలిముచ్చుఁ గూల్తు మటంచున్. ౮౮౩
క॥ త న్నటిమి యీశ కగుదే యిన్నాలీకభవుశృష్టి నిన్నెఱి కగువా

రున్నారె దొంగతనమునఁ గన్నెఱుంగ విదేమి పాపకర్మం బొదవెన్. ౮౮౪
ఆ॥ త్రిభువనములు బ్రోచు తేకువ కిగ్గిరి వలనుపడు నటంచు వాసవుండు

మనికిసేసి యిందు మమ్ముంచినాఁడు తదాజ్ఞఁ గడచె దింత యాగడంబె. ౮౮౫
క॥ ఒక్కఁ డడిగి కొను టని కా కిక్కుధరం బెత్తినాఁడ వేడ్తెఱ నెఱయన్

దక్కించుకొనెదె యిమ్మెయి నిక్కినమాత్రన తలంగ నీతర మగునే. ౮౮౬
క॥ నిలునిలు మీధర మిడి పోఁ దలఁతువయేని నటుచనుము దర్పించిన నీ
బలము చలము డించెద మను పలుకులతో శస్త్రసమితిఁ బరఁగించుటయున్.

తే॥ కొండ మూపున నిడి పైడికొండ వాఁడు వాల మల్లార్చి బ్రహ్మాండగోలమగుల
నార్చి ప్రధనాదృతుం డయ్యె నతనిచెయిద మెన్నఁదరమటె మిహికామహీధ్రతనయ!

నీ॥ ధట్టించి తన్నిన దంతంబు లెడలంగ మూల్గుచు నొక్కెడ మొనయువారు
పెడచేతివేఱులఁ బిడికిళ్ల పోటుల నలినులి యై వ్రాలి నవయువారు
గోళ్లఁ జీల్చినఁ బండ్లఁ గొఱికిన వికలాంగు లగుచు నీపొరువు రా మనెడువారు
వాలంబుకొనఁ జుట్టి వార్నిధి వైవంగ నడఁగి పాతాళంబు నరయువారు
గట్టుచులుల మోదఁ గడకాళ్లుగొని త్రిప్ప నొకనితోడ నొకరు నొరయువారు
జాలు విడువు మనిరి జరిగిరి పఱచిరి వెఱచి రుదిలపడిరి వివశు లయిరి. ౮౯౦

శా॥ ఆగంధర్వులు సుగ్ధనూచ మగుచున్ హా! యేటి కీపోరు మా
యాగ మ్మాగుము వానరేంద్ర! భవదీయాక్రాంతి కే మొత లి
తా గర్వం బెడయింప నీక చను మే లౌ లెమ్ము నీదారి నీ
వేగం గాంచి సుఖించువార మిదె మా కిష్టార్థసంసిద్ధియున్. ౮౯౧

ఆ॥ అనుచు వారు దలఁగ ననిలతనూజుండు మనము భుజము లట్లు మలసి వొంగ
సంగరాంగణంబు సరగ పీడి నగంబుఁ గొనుచు సురలు వొగడఁ జనియెఁజెలియ!

- తే॥ భరతుః డారాత్రి దుర్గుణ భరిత మైన తనదు కలలోనఁ గాననాంతరము నుడు
రామలక్ష్మణు లెన్నఁగారానికష్టదశల పాల్పడియుంటఁ దద్దయు నెఱింగి. ౮౬౩
- ఆ॥ మేలు కాంచి యతఁడు మేను వడంకఁ గ లంక దోషఁ దనదు లావు సెడఁగ
దుర్నిమిత్తములును దోడ్పడ బలుధైర్య మెడల నెడఁ దలంచె నిట్లు లనుచు.
- కం॥ అశివారావము లుల్కలు దిశలన్ ధూమములు నెఱసెఁ దెరలె సరస్వ
ద్ర స యొకర్తుక యేడ్చెడు నిశవేళన్ ముక్తకేశి నెవ్వగ లెగువన్. ౮౬౪
- సీ॥ నానాధుఁ డడవిలోనన దేవితోఁగూడఁ దమ్ముఁగుట్టయుఁ దోన తవిలి కొలువ
నున్నవాఁ డమ్మేటి యుర వేదియు నెఱుంగఁగా రాదు కీ డేమి గలిగెనొక్కొ
యమ్మహామహునకు నాపద ల్పొడమునే యాకృతాంతుని చెల్లు మంత కగు నె
పదునాల్గు వర్షము ల్బదముట్టఁగావచ్చెఁ గాంతు మే లని తుది గడపుచుంటి
నింతలో నేమిపుట్టెనో యెట్టులగునొ మలయు నాదు తపోయజ్ఞ మహితదాన
తీర్థవాసాదిపుణ్యము లేకువమెయి నర్పణము సేసినాఁడ రామాధిపతికి. ౮౬౫
- క॥ నాయిష్టదైవతము లెడఁ బాయని కుతుకమున రామభద్రునకు శుభం
బేయెడనేనిఁ బొసంగెడుచాయం గరుణింతు గాత సమ్ముఖు లగుచున్. ౮౬౬
- వ॥ అని యాలోచించుచు నిగమాగమపారంగతులైన బ్రాహ్మణోత్తముల రావించి
వారికిఁ దగుసత్కారంబులు గావించి స్వప్నవృత్తాంతం బెఱింగించి రామ
వియోగకృశం డవు వాఁడు తదీయం బగు నియోగంబున వేదచోదితక్రమం
బొప్ప దుర్నిమి త్తశమనంబునకుం దగిన శాంతిక్రియాకలాపంబులు నిర్వర్తింప
నేర్చినవారిం బుత్తెంచి డోలాందోలనచణచిత్తవృత్తి యగుచుం బొన్ప గడపు
చుండు నంత. ౮౬౭
- ఆ॥ పొడుపుబొడ్డు నొడుపు పుడికిపుచ్చుకొనంగ నోపి ప్రలయకాలయుక్తిఁ బేర్చు
ననిలుఁ బోల్పనగుచు ననిలజుం డగధీరుఁ డగముఁ దాల్చి మార్గ మధిగమించి.
- వ॥ వియత్తలం బొరయుచుం బఱ తెంచుచున్నవాఁడు నందిగ్రామోపర్యుపరిప్రదేశం
బునం బొడకట్టి బాహిరస్థలంబునం గనుపట్టి తోడివారలతో దనయలమటలం
దలపోసికొనుచున్నవాని ఘనసుందరదేహు నాజానుబాహుఁ బద్మపత్రవిశాల
నేత్రు సుచరిత్ర జటావల్కలాకల్పు రామచంద్రకల్పుఁ దపోనిరతు భరతుం
గని సంభ్రాతుండై రఘువరేణ్యుండు దమ్మునకుం జేటుమూడిన దుఃఖభారంబు
సైరింపనోపక కాంతాలలామంబు ధరణిజాత దిగనాడి యిచ్చోటునకు విచ్చేసె
నేమొకో యని శంకించి విమర్శించి చూచెదంగాక యని మది నెంచి తిలకించి
నగేంద్రధీరుఁడు ధీరోదాత్తుఁ డుదాత్తప్రజ్ఞుండు ప్రాజ్ఞుండు సత్యధర్మదయోదయ
ధనుండు ఘనుండు నగు రాముండు సాధ్వీ ననుజుం బన్నంబుల పాల్సేసి యా
విభీషణు నర్కతనూజుని వీడి పాడిదప్పి దురాత్ము రావణుం బోరఁ గూల్తు

నను ప్రతిజ్ఞం బాలింపక నైలింపవిజ్ఞాపన లాలింపక జాలింబడి యోలిం బేరు
సెటిచి యూరుదటిసి యుండునంతటి వాడే యీతలంపు నాకేలసాడమె నీతం
డెవ్వండో కాని దాశరథి భజించి తద్రూపంబున నొప్పారు తాపసోత్తముండు
గానోపు నింత నిక్కువంబని నిశ్చయించి రయంబుమీఱ లంకవంక కకలంకుడై
యరుగుచుండు సమయంబున.

౯౦౦

ఆ॥ గగనవీధిఁ గాంచె గాకుత్స్థుఁ డప్పుడు భ్రాజమాన తేజుఁ బవనతనుజు
నాకసంబు మ్రింగనైనఁ జాలినవాని నతిరయమున మింట నరుగువాని.

౯౦౧

తే॥ ఉదురుతనమునఁ దెఱగొప్ప నురుధరాధరంబు వెలుఁగుల నికరమంసంబుమోవ
నరుగుచున్నది పెనుభూత మౌర దీనిఁగూల్తుఁబ్రబలాస్త్రముననంచుఁగోలుమసఁగి.

క॥ ఉదిలపడెడు చిత్తము తనకదనున రోసంబు వెనుప నధికార్ముకమున్

బదరి ధరించి పినాకం బదిగా శరమంది యట్టహాసం బెసఁగెన్.

౯౦౩

క॥ ఏయఁదొడర నశరీరచ్ఛాయము భూతంబు వలికెఁ జన దీతనిపై

నీయలుఁగు ప్రయోగింపఁగ స్థాయచ్ఛరసన్నివేశ! భరతాధీశా!

౯౦౪

తే॥ నీకుఁ బ్రియబంధుఁ డీతఁడు నెగడువార లిందఱును వీనికతన నంచెలమి మించు
నుడి వెలయఁజేయఁగావైవనూల్కొనకుపసంహరించె శరంబు ప్రశాంతుడగుచు.

క॥ రఘునాథువలనిస్వప్నం బఘముం గూర్పక చనంగ నగుఁ బరమేశాఽ

లఘుపూజాదిక మరిరాజఘుఁ డతఁ యొనరించి సుజన సంగతి నుండెన్.

౯౦౬

చ॥ అటఁ జని కాంచె వాయుసుతుఁ డాకసపుం బలువాఁక వీక వి

స్ఫుటతరభంగసంగమునఁ జుంబనముం బొనరింప నెంచుచుం

బటుతర ఫేనహాసముల భాసిలుచున్ మణిమస్తకోరగో

త్కటరుచిరప్రవాళరుచికల్పనలం దనరారు వార్నిధిన్.

౯౦౭

క॥ ఆకొన్నపులియ కా నతఁ డాకడలిం గడచుచుండ నాకట్టిరి నా

కౌకస్సపత్నుఁ డనుప నిశాకులుఁ గ్రోఁతి నలయింతు మనుచుఁ గడంకన్

౯౦౮

ఆ॥ అంద అంద టైన నాముదిరక్కసుం డందు మాల్యవంతుఁ డధికబలుఁడు

మును సురాసురాజి మొనయ విష్ణునితోడఁ బోరినాఁడు తావుసేరినాఁడు.

౯౦౯

క॥ గడితేటిన గడుసరి వెంబడి నరువదికోట్ల లెక్కఁ బరఁగెడు నసురుల్

వడిఁ బటతేరఁగ సంద్రము నడుమ హనుమ నెదిరి నిలిచె నారీమణిరో!

౯౧౦

ఆ॥ మాయదారు లుజ్జ్వలాయుధుల్ సమరదుర్మర్ష ణులును గాలిమప్రధాను

లైన వారికోటు లఱుమ జీమూతంబు లనుచుఁ దలఁచెఁ దొల్ల ననిలసుతుఁడు.

క॥ తటియఁగ శస్త్రాస్త్రంబుల నెటి త్వేళల తెఱఁగు బొడువ నెఱయఁ దొఱయునే

డైఱయఁ గనియసురు లనుకొనె నెఱుకఁ గనినయంత నెదిరి నెదిరించె ధృతిన్.

—♦ హనుమంతుడు మాల్యవదాదులతో బోరుట ♦—

ఆ॥ గగనవీధిఁ జరణఘట్టనాదులు లేమి సంగరంబు నిస్తరంగ మైన
యబ్ధి యనఁగ నయ్యె యాదస్తతు లనంగ బరఁగె నందుఁ గలుగు పరికరములు
మ॥ గదల న్మోది శరాళు లేసి పృథుచక్రంబు ల్పయోగించి మే
ల్పద నౌ కత్తులు శక్తులు నివ్వసరి యుత్పాసాదికాసాదనం
బాదవంజేసి విదల్చి వైరులు రణోద్యోగమ్మున స్మించినన్
గదియంబాటి క్రుధాయితాత్ముఁ డయి రక్షశ్శాసనోగ్రస్థితిన్. ౯౦౪

ఆ॥ తనవయిం దొఱంగు తతహేతితతులె యాజ్యాహుతులుగ హేతు లభిశయిల్ల
మలసి వాఁడు వర్ధమానతేజం డయి యనలుఁ డనఁగ వికచవసజనయన! ౯౦౫

సీ॥ మున్నీటిసీటిలో ముప్పోక మైకొన్న యాదిమీనము ధాక ననుకరించి
యాప్రభంజనుఁడు తా నై యెల్లకడ లేర్చు కడనాటి యాచిచ్చు కడఁక మించి
యట్టహాసంబున నఖిలంబుఁ బోకార్చు నలకల్పభైరవు నలవు గాంచి
సర్పప్రతానంబు దర్పం బడంగించు వైనతేయుని తొంటి వాసి నెంచి
తుంగమడుపు సొచ్చి తూటాడు మదకుంజరమ్ముఁ దెగడి మృగచయమ్ముఁజమరు
వ్యాఘ్రముం గ్రమించి వాఁడు రక్కసులఁ గలంపఁదొడరె సత్కలానిధాన!

తే॥ వాలమునఁ జుట్టి కొందఱ వార్ధి వైచి తాఁచి వేరొడ్లఁ బ్నాఠిఘాతతలపార్శ్వ
జానుఘాతంబుల నొకొండఁ జమరి చమరి పొలియఁజేసె నమ్మారుతపుత్రుఁ డలిగి.

మ॥ తనవా రుక్కఱ మాల్యవంతుఁడు మహాదర్పప్రతాపంబు నొ
య్యన నెక్కో ల్గన మండలీకృతసముద్యచ్ఛండకోదండుఁ డై
యనికిం జొచ్చి సహస్రబాణముల నర్కాంశుప్రమాణంబులన్
జొనిపె న్వాయుజు మేన నార్చుచుఁ దదర్చు ల్మింటితె న్నంటఁగన్. ౯౦౬

ఆ॥ లీల మెఱయ రణకరాళుఁ డాభీల ముద్వేలధూమ కేతుజాలకీలి
కాలవాల మైన వాలమ్మునన వానిఁ దూలనడఁచె లోకపాలవినుత!. ౯౦౭

సీ॥ తలకొని రక్కసు తలఁ దన్ని తా వియత్తలమున కెగసిన దానవుండు
నెత్తురు లురలంగ నెఱిదప్పి తేటి జముని చూపు లట్టి తూపులు నిగుడ్ప
వాలమ్మునఁ దెరల్చి యాలాతి విల్లుదెంపఁ దెమలి శూలమున ఫాలమునఁ బొడిచి
యదియె పేరురమునం దసురుండు తాఁకింపఁ జెఱకుఁగట్టంబోలె విఱిచెఁ గాలఁ
బావని సురారి గద వైవఁ బట్టి త్రుంచి తలమున నడంచెఁ బగతునిఁ జలమునెఱయ
నంతటం బోక యమ్మాల్యవంతుఁ డడరి హనుమనిం గని యిట్లనె నబ్జవదన!

ఆ॥ తార్క్ష్య నెక్కి వార్ధి దైత్యారి నాతోడఁ బోరి పోరలేక పోయెఁ దెరలి
నీతరంబె నన్ను నెఱి మీఱి గెలువఁ గాపేయమునఁ జెడకుము వాయుజుండ!

- క॥ మున్నీట నీనగం బిడి క్రన్ననఁ జనుడేనిఁ జంపఁగా రానని వా
డన్నం గన్నుల నిప్పుక లున్నిద్రము లగుచు నెరయ నొరయ నరిగినన్. ౯౨౨
- చ॥ నవశితశక్తి వైవ నది నాకసదు ల్బృగఁడొంద విస్ఫులిం
గవితతు లొంట నుప్పతిలఁ గఁ బెనుమంటలు మింట నంట రాఁ
బవనతనూజఁ డుద్దవడిఁ బైకొని సేకొని దానిఁ ద్రుంచి యా
భువనధిలోనఁ ద్రోఁచెఁ బెరపూర్వసుపర్వులు విన్నవోవఁగన్. ౯౨౩
- ఉ॥ అంతట మాల్యవంతుఁడు రయం బలరారఁగఁ గాళికాకటా
క్షాంతలసత్ప్రకాశమన నౌ కరవాలముఁ గేలఁ దాల్చి నీ
యంతము దీన నయ్యెడు నటం చెద ప్రేసిన ప్రేటుతోన యిం
తింతలు ముక్క లయ్యె నది యెంత? తదీయబలబ్రసక్తికిన్. ౯౨౪
- ఆ॥ వజ్రసంహననుఁడు వాయుతనూజుండు వాలపాశముననె వానికంత
మొనరఁ జుట్టి గరుడి యురగమ్మునటు త్రిప్పి వీచి వార్ధిలోన వైచుటయును.
- క॥ తలముడి వీడ వియ్యుక్తోజ్జ్వలభూషాంబరుఁడు నగుచు సడలిన యొడలుం
దలఁగిన బలము నయి రసాతలమునఁ బడె జీవితమ్ము తరలకయుండన్. ౯౨౬
- ఆ॥ మారుతాత్మజన్ము మహితోగ్రరూపమ్ముఁ గాంచి ముజ్జగములఁ గలరె వీని
గెలుచువార లెల్లకృతుల నీతఁడె గెల్పు ననుచుఁ జనిరి కడకు నసురు లెడలి.
- క॥ ఆజి గెలిచి గిరిఁ గొంచునె యాజితకాళి చనె వెలుఁగు లన్నిటి కితఁడే
యోజమెయిఁ దానకం బనగాఁ జని గగనంబు వెలుఁగఁగా వెలుఁగులతోన్.
- మ॥ స్ఫురదుద్యన్మణిరత్నదీధితితతు ల్కోభిల్ల దివ్యాషధీ
వరవిద్యుద్ద్యుతు లుల్లసిల్ల స్వతనుప్రాగ్భరదీప్రప్రభల్
వెరయంగా నొకఁ డైన దీప్తి భయ ముద్వేలంబుగాఁ బొంగి భా
స్వరభాస్వన్మహనీయబింబ మన నుద్భాసించి కాన్పించినన్. ౯౨౯

—♦ రాముని విషాదము ♦—

- ఆ॥ ప్రౌద్ధపాడు పటంచుఁ బోలఁగా భావించి ప్రౌద్ధకొలముసామి భూరిచింత
మునిఁగినట్టు లగుచు మునుకొని యిట్లనెఁ దమ్ము నొడలు చేతఁ దడవుకొనుచు.
- సీ॥ నిక్క మారయ వచ్చె నీరజాపుం డదె యుదయాద్రి సేరంగ నోజ మెసఁగ
విరియఁజొచ్చెఁ దమంబు వెలసెడు దిక్తుల్లహితారకాతతు ల్గాంతు లుడిగె
నేర్పడ నెల్లర కిది ప్రౌద్ధపాడు వైన నాప్రౌద్ధ గ్రుంకు ననంగ వలసె
నీమాయసత్తికి నిచ్చితిఁ దమ్మునిఁ బాపపు దుఃఖాబ్ధి పాలుపడితి
నన్న నగధీర! లక్ష్మణ! యగునె యిట్లు నన్నుఁ దిగనాడి చన నెపం బున్నయదియె
ని న్నెదురుచూచు తల్లికి నీదుసతికి నన్నదమ్ముల కెటుదెల్పు మనెదొ చెపుమ.

- క॥ అన్న! విడిచె నీవే శరణన్నా! యన్నాఁ డటంచు నభయం బిడి నే
ని న్నరసెద నంటిని నా కన్నెటి గలదే యభాగ్యు లన మెనసెదరే. ౯౩౨
- క॥ ఇల నిలువఁజాల నీతని విలసద్గుణ విడచి జంట వెలయు జనినన్
మలయుదు సుగతికి దొసఁగుల గలవరపుంగొంప యిచటఁ గలవే సుఖముల్.
- క॥ బంధుత్వము నెఱపితి నీబంధులఁ గొనివచ్చి తరులఁ బఱపితి విఁకఁ గి
స్కింధకుఁ బొమ్మనుఁగులతో బాంధవ మెద నుంచుమయ్య భానుతనూజా!.
- ఆ॥ అని విరక్తి నెఱయ నాడు రామునిఁ గాంచి యనఘ! యీవిచార మగునటయ్య
ననిచె నిప్పుడిపుడె నాల్గవఁజా మొంట వచ్చు హనుమ యింకఁ బొచ్చె మున్నె
- క॥ చన దూరక యతఁ డరిగిన పని ఘనతేజుండు తత్ప్రభాపటలంబే
యనవచ్చు నొకగడకు మే లనువొందెడు నితఁడోనె యలమట లేలా. ౯౩౬
- ఆ॥ అనెడునంతఁ దేజ మగ్గలం బై దుర్నిరీక్ష మగుచు నుండ నినుఁడవోలె
గవియరాఁ గపు ల్ప్రకంపితు ల్గా రాముఁ డటుక నెమ్మనమున నడరుటయును.
- మ॥ కలయ న్మంటలు పర్వఁ గాలు ననలుం గాలారిఁ బోల్పంగ నై
తలఁ పొంటం దహియింప నోపి మెలఁగం దార్కాణగా నెల్ల ది
క్కులు నే డంబుధులుం గలంప నగుచుం గూలంకషం బైన గో
షలసన్మూర్తివిశేష మొప్ప దృఢసంస్థానంబు చెన్నొందఁగన్. ౯౩౮
- చ॥ కొలమునకెల్లఁ గర్త యట కూలిన లక్ష్మణుఁ డిట్టు లుండ ద
వ్వెలసిన వాయుజుండు తల మొందకయుండ సురారి కర్జముం
దలఁపున నుంచి నాయొడుపు దక్కిడి సేయఁగ నెంచి ముందుగా
వెలయఁదొడంగినాఁ డినుఁడు వేడబ మయ్యెనె రాము పాటిల్.
- ౯౩౯
- ఆ॥ నా కజేయ మున్నె నాకొకు లలరంగ వేడివెలుఁగుఁ గూల్తు వెంటనంటి
ప్రదరశక్తి నిదె యరాక్షసం బొనరింతు వలయునేని సృష్టి వల నరయుదు.
- క॥ అని రాద్రసభరంబున ననితరసంరంభుఁ డై యుగానలకిలల్
దనరార నిలిచి రాముఁడు తన విల్లందికొనె జగతి తదయు నడఁకన్. ౯౪౦
- క॥ మును పురములు గాల్పఁగ నేఁ బినాక మందుకొను వీక పెనఁగొన రాద్రం
బనుపమ మస్త్రముఁ గొనె భానుని నొకయుంకింపులోనె నోనేయంగన్. ౯౪౧
- మ॥ అట్లడరిన రఘువీరుని ప్రశ్రమంబు తెఱంగెఱింగి సుగ్రీవజాంబవద్విభీషణాదులు
సంభ్రమంబునం బెరసి వినయవినమితశిరస్కులు ఫాలఫలకఘటితాంజలిపుటులు
నై యొక్కపనిఁగొని లోకత్రయంబు నెఱు పండలం తే మానుషవేషం బొరసి యె
ఱుంగమి నటించుచుంటి వింతియకాని నీయరయరానిదియుం గలదే కుదునట్టు లీవు
రాద్రతరంబు వహ్నిమయంబు నగు రాద్రాస్త్రంబు చేఁ బూనినయంతన సురసిద్ధి
పాధ్యగరుడగంధర్వప్రభృతు లతిభీతిం గడగండ్లు పడుచుం గడఁగంటం బఱచుచున్న

వారు ప్రతిభయోల్కాప్రతతుల సంబరస్థలం బెల్లఁ గాలి పగులు చందంబున
నొగులుచున్నయది. క్షౌతలఁబు గ్రక్కదలంజొచ్చె. ధరణీధరంబులు వడంకు
చున్నవి. దినకరనంశసంభవా! యియ్యస్త్రరాజం బింకఁ బ్రయోగింపవలవ
దుపసంహరింపుము. మామొఱలాల్లింపుము. మహితదివ్యోషధిలతికాస్ఫురితం బగు
ద్రోణశిఖరి నిజభుజశీర్షంబున స్థరియించి పటతెంచు నమ్మహాజుండు వాయు
తనూజుండు గాని భానుమంతుఁడు గాఁడు. సహజతేజోవిరాజమానుం డగు
నాయగ్నిమిత్రపుత్రునకు జ్యోతిర్ల తామణిరత్నవిభ్రాజితం బగు చంద్రశైలంబు
ప్రభావి శేషంబులఁ బైపె చ్చయ్యె నఖండక్షేళారవపూరితదిగంతరుం డగుచు
రయంబునఁ దపనునికన్న మిన్న యని యెన్నం దగియున్న కతంబునను బ్రాద్దు
పొడుచుతటి గాకుండుటంబట్టియు మనహనుమని వీరకతోడి రాక యని నిశ్చ
యింపుము. సంశయింపకుము. అమ్మహామహున కెదురుగాఁ గపివరులం బనుపు
మాతండును సంతసించు నని విన్నవించుటయు.

౯౪౩

—♦ రాముఁడు హనుమంతుని మెచ్చుట. ♦—

తే॥ నల్ల కలువల కాంతి విన్నాణ మైన మేనివాఁడు కన్దమ్ముల నూనువేడ్క
మోముచందురు తెలివియు మురువుసూప వరమహుఁడు రాముఁడని చెల్లవంగవరుల.

ఉ॥ అంతట సంతసంబా నలినాపుఁడొ పండువై యిష్టలాభమో
వితగ రాముసన్నిధికి వేఁ బటతెంచెడు నాఁగ వ్యతక్రిమం
బంతయుఁ దీఱ భూస్థలికి నాహనుమంతుఁడు డిగ్గి జానకీ
కాంతుని పాదము ల్గొలిచెఁ గ్రన్నన నగ్గిరి డింపి సొంపునన్.

౯౪౪

మ॥ పలికెం బల్కు సుధారసంబు జీలుకం బాలింపవే రామ! నే
నలచోటం గిరిఁ గాంచి యోషధుల నొయ్యం గాన కద్దానినే
చలమొప్పం గొనివచ్చినాఁడ దొనఁగు ల్సన్నద్ధము ల్గాఁగ ని
క్కల నొక్కించుక సేపు త్రోవ మసలం గానయ్యె నయ్యాటడిన్.

౯౪౫

ఆ॥ అనినఁ ద ప్పటంచు నాలస్య మంచు నీవెనసి చేయుపనుల నెన్నఁడేనిఁ
గలుగునయ్య! తండ్రి! కాపాడితివి నన్ను నాకొలమ్ముఁ దమ్ము ననుచుకూర్చి.

క॥ నీపేర్చు కృతుల భారము నాపయి నిటు మోపుచుంటి నలఁచు ఋణం బే
నేపగిది నెన్నఁటికిఁ గులదీపక! తీర్పంగనేర్తుఁ దెలియం జెపుమా!

౯౪౬

ఆ॥ అనుచు రాముఁ డతని నాదరించుచునుండ భానుజుఁడు సుషేణుఁ బరగఁ గాంచి
భూధరంబు నెక్కి పాలుపొందు మందులు దెమ్ము తడయ కీవు తెలివి పొదల.

క॥ సౌమిత్రి కిడి మనుపు మిపుడామీఁదట నెల్లవారి కానందరస

శ్రీమానితాబ్ధిపూర మసామాన్యం బెనయఁగాఁ బొసంగింపఁ జనున్.

౯౪౭

- క॥ అనునంత హరివరులు తోఁ జనుదేరఁగ సత్వరంబు చని యాశైలం
బనుపమకూటకటకతటఘనలక్షణ మరసి యొరసి కొతుక మొదవన్. ౯౫౧
- శా॥ వేయుంగన్నులవేల్పు వేల్పుగమితో విన్నాణ మా వేడ్క నిం
దే యానం గనె నాసుధారసము లక్ష్మీశుండు చక్రాహతిన్
స్థాయద్రాహాశిరంబు ద్రెంచె జగతీసంరక్ష కిచ్చోటునన్
దోయం బొప్పెడుఁ దద్ద్రాత్రాత్థములు మందుందీఁగె లిప్పట్టునన్. ౯౫౨
- క॥ అది సౌవర్ణకరణి యయ్యదియే సంధానకరణి యరయుఁ డెఱుకమై
యిదిగొ విశల్యకరణి యిట్టిదియకా సంజీవకరణి యేర్పడఁ గొనుఁడి! ౯౫౩
- ఆ॥ అనుచుఁ దోడివారి కాయాస్థలమ్ముల మహిమ లెన్ని తెలిపి మానితుండు
చేరి పుచ్చుకొనెయె సిద్ధాపథి విశల్యకరణి సంతసంబు గడలుకొనఁగ. ౯౫౪
- చ॥ ఘనతరళక్తి పేరురము గాడిన యావివరంబునందు నె
క్కినఁగ మహాపథి న్ననిచికో లొనరించిన యంత లక్షణం
డు నిహతవేదనుం డగుచు డొం పెడలంగ నిలింపు లుబ్బ సు
పునిక్రియ నుత్థితుం డయి ప్రపుల్లముఖస్థితి నుల్లసిలుచున్. ౯౫౫

—♦ లక్షణుండు మూర్ఖుడేఱుట ♦—

- క॥ నిలునిలు రావణ యిపుడే పొలియించెద లె మ్మటంచుఁ బొలుచు మగఁటిమిం
బలికెడు తమ్ముని ర మ్మని పిలిచెన్ రాముండు ప్రీతి పెంపెసలారన్. ౯౫౬
- ఆ॥ తేజు లావు దెలివి తేటయు మునుపటికన్న మిన్న లగుచుఁ గ్రాలుచుండ
నన్న పాదయుగళి నత్యంతభక్తిమై నెఱఁగి నిలిచెఁ గుతుక మెలయుచుండ.
- క॥ నహజార్స) స్నేహాఘ్యుండు సహోదరుం గాఁగిలిం చె త్నూపతి పులకో
ద్వహుఁ డానందరసామృతమహోర్మిమిళదక్షుఁ డగుచు మహిలామణిరో! ౯౫౭
- ఉ॥ ఒక్కఁడ పో కృతార్థుండు మహోదయుఁ డేలినవాని కర్జముం
జక్కఁగ నిర్వహించెఁ దన సారము బీరము పెంపు సొంపుఁ బే
రుక్కు వహింప నాపదల కోర్చి తగ న్నిరపాయుఁ డౌచు నాఁ
డక్కల నేటి కిక్కరణి నంచు నుతించిరి వాయుజుం గపుల్. ౯౫౮
- తే॥ రాముండు సుషేణు హనుమని రమణఁజేర్చి మీకతంబునఁ దమ్ముని మేలు గొంటి
మేలుకొంటిఁ బ్రత్యుపకార మేలలి నొనరింతునో దోవకున్న దే నంత గలనె.
- క॥ సోదరు నొసఁగిన యీకృతి కేదియు సరి గాదు గాన నిందలు గన సం
మోదమునఁ గాఁగిలిం చెద నాదెసఁ గల కూర్మిపేర్మి ననిచి వెలయుఁడి. ౯౫౯
- వ॥ అని పలికి శ్రీరాముఁ డమ్మెయి ననుగ్రహించినం దత్ప్రసాదంబున ననంతతేజో
వీర్యబలాతిరేకంబు లొప్పార నవ్వార లరుసంబునం బొదలి రయ్యవసరంబున

రామలక్ష్మణవానరేంద్రానుమతులై యగచరవరు లమ్మహామహీధరం బారో
హించి వివిధమణిమయశృంగంబులం గనుంగొనియు సవిధమధురమధురసంబులు
ద్రావియు భూమాభౌమసురుచిరరసవదవిఫలఫలంబు లసదృక్షంబు లనుచున్
భక్షించియు నమృతజాతీయంబు లగు సానీయంబు లానియు నసమానబలౌజులు
విగతక్షతశల్యవేదనులు నై యగ్గిరి డిగ్గి రామసేవానిరతులై రంత జానకీజాని
యమానుష తేజోవిరాజమానుం డగు పవమానతనూజన్మునిం గాంచి మీఁదటి
కర్జం బెంచి యిట్లనియె.

౯౬౨

—♦ హనుమంతుఁడు స్థూలజంఘాదుల సమయించుట ♦—

క॥ అన్నా! యెప్పటిచోటున నిన్నగ మునిచి చనుదెంచుటే మే లని నే
నెన్నెద నన నౌనని వాఁ డన్నెటి గిరి గొంచు నరిగె నమృతకలాఢ్యా! ౯౬౩
క॥ ఉరవడి నవ్వెరవరి యంబరతలమున నరుగుచుండఁ బరు లారసి యా
సురవరున కెఱుకసేసిన సరభసుఁ డై యాతఁ డధికసంరంభమునన్. ౯౬౪
వ॥ స్థూలజంఘ మహానాద మహాదంష్ట్ర మహార స్కోల్కాముఖ మహావీర్య
చతుర్వక్త శంఖకర్ణ చిత్రవర్ణాదులగు నక్తంచరవరులం బెక్కండంగనుంగొని.
ఆ॥ మీర లేగి యాసమీర కుమారకు నాస మీఱఁ బొదివి యలఁచుటొండె
వాట మరసి చేతి కూటవంతంబు మున్నీట వైవఁజేయ నెఱయుటొండె. ౯౬౫
క॥ కావింపఁగ భావింపుఁడు సేవించెడు వాని నెల్ల శ్రీవిలసిత మా
నావలనియర్థరాజ్యము నా వలవదు శంక యెవని నయ మిం దవునో. ౯౬౬
వ॥ అనుచుఁ బ్రేరేప నిది యశా నౌ ననుచు నహమహామిక ననుచు దుస్సహసాహస
జయాశాతిరేకంబుల నొండు రులం ద్రోచుకొనుచు సేనాసహస్రంబులతోఁ దరలి
నానావిధప్రహరణహస్తలై కొఱలి రణపారీణులవ్వారు సురాసురరూపంబులు
దాల్చి తఱిమి నడిచి మారుతిం దఱిసి యురవడిందాకి నీలమేఘంబులు మహా
శైలంబున ట్లఱిమ యాగ్రహంబున కలిమి నఱిముఱి పడుచు నహంకారంబుల
తోడి హంకారంబు లాకసంబు వ్రక్కలింపం దొడరం గక్కసం బొనరింప
నడరుచు నిట్లనిరి.

౯౬౭

తే॥ గిరి పెకల్చి తెచ్చితి సురాసురుల మమ్ముఁ జీరికింగొన కిది మా యశేషధనము
నీమదమె నినుఁ దిను నొక్క నిమిషమునఁ జలించెదే యాయుధమ్ముల ముంచి యిడమె.
ఆ॥ అనిన వారితోడ ననియెఁ బావని మీర లెంతవాఁగొ మడిసి రిట్టివారె
కొంద టింతయేల కొనసాగునంతకు నిలువుఁ డంతకునకుఁ దెలివి లేదె. ౯౬౮
మ॥ అనుచుం బల్కెడునంతలో నరిహుఁ డౌ నవ్వాని వాలం బహీం
ద్రునిభోగంబు మహేంద్రు హస్తి కరమున్ రూపించుచు స్మించె నె

టన లంకాపురధూమ కేతువు నిశాటస్తామనిర్వాపణో
పనిష్కణ్ణోదతకాలరాత్రి యది తత్త్వం బట్లు చెల్లింపదే.

౯౨౦

ఉ॥ చిచ్చుటకంటి మంట యయి చేరి దహించె నొకొండ సౌకిక
మెచ్చినఁ గూర్పు దండ మయి మేకొని కూల్చెను గొంతనట్లు బెం
పెచ్చిన వజ్ర మై గెడపె నెందఱనో హరిచక్రచక్ర మై
తచ్చటులొగ్రవాల మటఁ దక్కి న తండము గం డడంపదే.

౯౨౧

క॥ గద యై కార్ముకముక్త ప్రదరం బై ప్రలయనహిపటలం బై నీ
రదనిర్ఘాతంబును నై యదనున నవ్వాని తోక యసురులఁ గెడపెన్.

౯౨౩

ఆ॥ మిత్తి పాశ మగుచు మెడజుట్టి త్రోచిన రాచియిడిన మింట వైచిన న్ని
శాచరాఘ మట్టులేచి యాచికొనంగఁ జూచి చూచి జమునిఁ జూడఁ జనియె.

క॥ ప్రహరించు పగఱ శస్త్రము లహస్కరుంబోని వాని నంటవ చదలన్
దహనజ్వాలాభీలత దహించె నవ్వాఁడు వారిఁ దనవాలమునన్.

౯౨౪

తే॥ పదములం దన్ని హుంకృతి బడలుపటిచి తోక వీక విదారించి త్రోచివైచి
యొక్కనిం జిక్కనీక వాఁ డుక్కడంచె జాలు భైరవు నట్టహాసకృతి నెగడ.

ఆ॥ భూతజాత మంధభూతంబుఁగాఁ గులగిరులు వడఁక దెసలు గీడ్పడంగఁ
బొదివి పొదివి చంపెఁ బొలిపిండ్ల నాగండఁ డడరునంత కైన నడరనీక.

౯౨౫

క॥ అమ్మెయి గ్రమ్మిన పరజలదమ్ములె యద టడఁగి విరియఁ దతబలుఁడుం దే
జ మ్మొలయ నొప్పె నత్తటి నమ్మారుతసుతుఁడు శారదార్కుం డగుచున్.

చ॥ హరిపద మంది యానరణ మట్టె చన నితకాళి కాంతిసుం
దరుఁడును నై కళ లెలఁగఁ దద్ద దరస్మితచంద్రిక ల్తగన్
వరధృతి నేగుచుం దనరె వాఁడు ఘనాంతపువేళఁ బొల్పు చం
దురుఁడొ యనంగఁ ద్రోవడిన ధూర్జుల యాస్యనళమ్ము లుక్కఱన్.

౯౨౬

క॥ సిద్ధికరుఁడు హనుమఁడు కృతిసిద్ధుం డై యటఁజనన్ సుసిద్ధుఁడు గాఁగన్
సిద్ధులు సాధ్యులు సుర లనుబద్ధు లగుచు గురిసి గతనిపై విరులజడుల్.

౯౨౭

వ॥ మానసోచితవేగుం డగు పవమానతనూజుండు వీతభేదుండు ప్రమోదభరితుండు
నై యసమాన నసమానవీర్యబలంబు లొప్పార నప్పరమావధాన్పదం బయిన
నగరాజంబు బ్రాక్తనస్థానంబునం బ్రతిష్ఠించి యతిమానుషంబు నధిదైవికంబు
నభ్యాత్మంబు నయిన నిజసత్త్వసంపదకు నిలింపగణంబు లచ్చెరువొందం జెచ్చెరం
జని శ్రీరామచంద్రుని సాదారవిందమ్ముల కెఱఁగి సౌమిత్రిరవినందనులకు
నమ్మెయి వందనమ్ము లాచరించి వేడుక దనరం దనదగు వృత్తాంతం బెల్ల నల్లన
వివరించిన నమ్మువ్వురుం దదీయప్రసంగంబు లాకర్ణించి విస్మయసంకీర్ణంబు లగు
చిత్తంబుల నత్తరంబు దరంబు మీటి మేనులం బులకంబులు గులకంబుగా

హర్షోత్కర్షజనితబాష్పనివహంబులం గనుఁగవలు నిమిలనోస్మిలనసాదరంబు లై
కాన్పింప ననన్యసుకరం బిక్కర్జంబు సాధింప నీక పోలు నింతియ యనుచు
నెడయరాని కౌతూహలంబున నుపగూహనాదినత్కారంబుల సంభావింప
భావింప నశక్యంబు లగు పురస్కారంబులం గాననచరు లందఱు హనుమత్సు
షేణుల నగ్గించుచుఁ బరస్పరాలింగనసౌఖ్యంబుల ననుభవించుచు లంకాపుర
సౌధంబులం బ్రతిధ్వను లుప్పతిల్ల సింహనాదంబు లెసంగించుచు ననామయ్యులై
చేలంగుచుండు నాసమయంబున.

౯౪౦

తే॥ అభ్రలక్ష్మీమనోహర హారమాక్తికంబు లన నొప్పు తారకౌఘంబు లెడలి

యసురవిభురాజ్యచిహ్నంబులనఁగ దృష్టిమార్గదూరంబు లయ్యె గ్రమక్రమమున.

తే॥ గంధసింధురకల్పులు ఘననిభులు మదాంధులును నగు నసురుల బంధురోద్య
మాంధతమసంబులం గూడి యంధకారగంధములు గ్రంధములు వీడఁ గడచిచనియె

—♦ సూర్యోదయము ♦—

తే॥ వారిజము లొప్పె వానరవీరముఖము లట్లు కుముదము ల్మోగిడె నిశాటమనము
లనఁగ రామరావణసముద్యమముల గతిఁ గోకఘూకప్రసక్తులు గొఱలెఁ దెరలె.

మ॥ తిమిరోద్యద్గజర క్తసి క్తతనురక్తిం బొల్చు సింహంబు ప్రా

చ్యము సంద్ర మ్మెడఁద్రోచి పై కెగయ నౌ నౌర్వంబు పూర్వాద్రిశృం

గముపై నెత్తిన పద్మరాగఘటి ప్రాక్కాంతాలలామంబు హ

స్తమునం గొన్న ప్రవాళగుచ్చ మట భాస్వంతుండు దోచెం బొరిన్. ౯౪౧

క॥ అరుణుఁడు రామమనోరథపరిపక్వఫలంబు నాఁగఁ బరఁగెం బ్రాచిన్

వరతేజోరాశిఁ దమోహరుఁ గులదీపుఁ దనుఁ బోల్చి నై జగ మెలయన్. ౯౪౨

ఆ॥ కాల్యవిధులు దీర్చి ఘనుఁడు గుణాంబుధి యద్రిధీరుఁ డతిదయార్ద్రహృదయు

డంచితావలోకుఁ డనె రాముఁ డిమ్మెయిఁ దమ్ముతోడ మోముదమ్మి వెలయ.

ఉ॥ నీ విటు దైత్యరాజపరినిష్ఠితశక్తిహతిన్ ధరం బడన్

లే విఁక నేకృతు బ్గడిమి లేమయు సీమయు జీవితమ్ము నం

చే విలపించినాఁడ నిపు డీ వనపాయుఁడ వై కనంబడన్

వావిరి నన్నియు న్మగిడి వచ్చిన య ట్లలరారె లక్ష్మణా!

౯౪౩

ఆ॥ నినుఁ బ్రబుద్ధు నెనసి నెటిగంటి లే బలే యట్లుగాకయున్న నవని యేల

విజయ మేల సీత విధికృతం బేల నీ తోడిలోక మేను దొరయుచుండ. ౯౪౪

క॥ అని పలికిన ఖిన్నుండై యనె గద్గద మొదవ రాఘవానుజుఁ డిమ్మె

ననఁ దగునే ధీరోదాత్తున కిది తెఱఁగే యొకొండు దొనఁగునఁ బడెదే. ౯౪౫

- క॥ సత్యపరాక్రమశీలుడ వత్యలఘుగుణుండ విట్టు లనిన జగములన్
నిత్యముగఁ బ్రతిన నెఱపెడు ధృత్యుచితక్రముఁ డొకం డుదీర్ఘుడు గలఁడే.
- చ॥ చులుకనివాని తీ రెనసి సూనృతమూర్తివి నీవు పల్కినన్
గలఁడె యొకం డిలం దగవు గా దవు నం చన దండకాటవిన్
వెలసి తభీతిదాన మిడి వేల్పులు మానులు వేడ నయ్యెడన్
బలసి విభీషణు డొదుఁగఁ బ్రాజ్యము రాజ్య మొసంగి తమ్మెయిన్. ౯౯౨
- క॥ నీవు ప్రతిజ్ఞారక్షణ మేవిధి నేనియుఁ బొనర్ప నెంచక న్నాకె
చేవచెడి యట్లు తాదే యావ ర్తన మడఁపకున్నె యఖిలార్థములన్. ౯౯౩
- తే॥ సత్త్వసంపన్నుడవు నీకు సకలధర్మపాలనమ్ము ప్రతిజ్ఞానుపాలనమున
సులభ మగుఁగాని యొండొంటఁ జూడనెంచ నున్నధర్మంబు సెడుట గా కొండులేదు.
- సీ॥ ముజ్జగం బీవు కార్ముక మూని నిలిచినఁ దలఁకెడు ననిన నీతండు ఘనుఁడె
నీకోపవహ్నిలో నిమిషార్థమున వైరి మిడుత యై తక్కిని మిడుకకున్నె
సింగమ్ము విక్రమించిన సామజము మదోత్కట మైన ధృతి నెట్లు గాంచగలకు
వైనతేయు నెదిర్చి యానాగమెంత లేనియుఁ బౌరుషం బొంట నెఱపనగునె.
- పగటికగుసామి యస్తమింపకయమున్న యతఁడు కరములఁ దిమిరంబు నడఁచుమాడ్కి
నీశరమ్ములఁ బొలియింపు మాశరేంద్రు నామహేంద్రాదు లలర శ్రీరామచంద్ర!
- ఉ॥ నీమది రావణుం గెడప నిష్ఠ వహించెనయేని సత్ప్రతి
జ్ఞామహితప్రవర్తనమె జానుగ ధర్మనిదానమేని నేఁ
డామహిజాత కష్టదశ నాఁగుటె పౌరుషమేని నెట్టనం
బాముల కోర్చి నాపలుకు పాడి మెలంగు మిఁక స్రఘూర్వహా!. ౯౯౬
- క॥ అని నొడివెడు తమ్ముని నుడు లనుయు క్తము లాలకించు నతన నెఱసెన్
దనసహజం బగు తేజం బనుపమ మది భానుమండలాంచిత మన నై. ౯౯౭

— రాముఁడు లక్ష్మణాదులతో సుఖంబుండి రావణున కెదురుచూచుట. —

- క॥ కల్యాణాత్ముడు రాముఁడు కల్యము శోభనము గాఁగఁ గని విజయశ్రీ
కల్యోక్తి వెలయఁ గృతీసాకల్యము నేఁ డే నొనర్పఁ గాంచెద రనియెన్. ౯౯౮
- క॥ అందఱయం దన్నెఱినిరవొందె మహానంద మప్పుడపుడె సుర ల్పం
క్రందనముఖులు వొగడిరి ముం దెనసెడు మేల్దలంచి మునులు న్గలయన్. ౯౯౯
- క॥ చంద్రముఖ! వింటివె యాచంద్రార్కస్థాయిగాఁ బొసంగదె రఘురా
మేంద్రుని జయప్రసంగము సాంద్రయశశ్రీగుణప్రసక్తం బగుచున్. ౧౦౦౦
- అ॥ అనుచు విభుఁడు దెల్ప నది యెల్ల వివరింపవలయు మేలి తఱియ వలనుపడియె
సంగ్రహించి పలుకఁ జాలునే నొడువు మయ్యధికథాంశ మనుచు నడుగుటయును.

శా॥ చిత్రతామేయకథావిధాననిగమాశ్లేషాఢ్యపాదాంబుజా!

పాతీభూతజనోదయః పణిహితప్రాజ్యప్రసాదాంచితా!

అత్రాసాదినిరాససంవలితచిత్తాయ త్వీర్యోజ్జ్వలా!

మిత్రామిత్రవిభావనావిధురసంమృష్టాత్మతత్త్వాశ్రయా!

౧౦౦౨

క॥ శ్రుత్యంతసూక్తివిలసత్ప్రత్యయపరతత్త్వనిరతపండితజనతా

నత్యయతాసంపాదిప్రత్యక్షానుభవలక్ష్యభాసురరూపా!

౧౦౦౩

మాలిని॥ విదితగురునిదేశావేశసంపత్ప్రకాశాభ్యుదితరసవిశేషాభ్యున్నతస్థానలక్ష్మీ
సదయహృదయయోగైశ్వర్యసంధానలీలాస్పదనిజపదభక్తి! సంభ్రతానంతశక్తి!

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయలక్ష్మ్యంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్పకవీంద్రాభిధానప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున

యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబున

నవమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

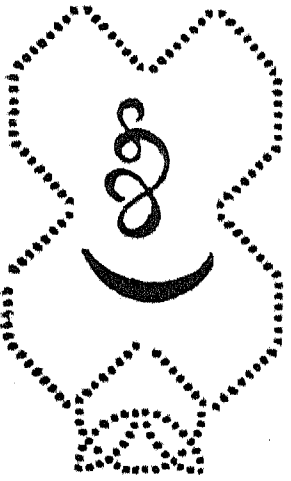
శ్రీ శివాయ గురవే నమః

శ్రీరామకథాఽమృతము

యుద్ధకాండము

పూర్వభాగము

దశమాశ్వాసము

సురమునిసంప్రార్థిత
భాసురలక్ష్మీవిలాసపరినిష్ఠిత దు
ష్టాసురకోటిశమన లీ
లాసురభిశకీర్తిపుష్కలప్రాజ్యకలా!

—♦ ఏడవనాటి యుద్ధము ♦—

వ॥ అవధరింపు మమ్మెయి నమ్మహారాజ్ఞి యానందసాంద్ర యై యవ్వలికథాంశముం
గూర్చి ముచ్చటించుటయు నమ్మహాదేవుం డిట్లని వినరింపం దొడంగె. ౨

శా॥ వింటే నీరజపాణి! రామచరితాఽవేలాఽమృతోల్లాస మా
తంటాలెల్లఁ దలంగ స్వీయజనసంధానంబు చెన్నొంద నే
వెంటం గాంచినఁ దద్గుణాభ్యుదితనిర్వేశంబు పెంపార శ్రీ
లుంటాకుం డగు రావణుం డరసి లోలోఁ దా విమగ్నించుచున్. ౩

తే॥ ఇట్లనె సభాసదులఁ గాంచి యింతసేతబూది వేల్చిన యట్టిఁ డై పొడవడంగె
నొంటితప మెల్ల మున్నె నిర్ధూతమయ్యెఁ గలుగఁబోయెడు తెఱఁగింకఁ గానరాదు.

సీ॥ ఆయింద్రజిత్తు వోనడఁగె మాయ లటంచు నద్దమరేయి నే నరిగి వేఁడి
మైరావణుం బంప మాయావి రామునిఁ గాళికి బలివెట్టఁ గడఁగి మొఱఁగి
పాతాళలోకమ్ము పట్టునఁ జేర్పంగ నంత విభీషణు ననుమతమున

భూర్తుఁ డాహనుమఁడు తో నేగి యవ్వాని వధియించి తలపూవు వాడకుండు.
నన్నఁదెచ్చి యిచ్చె ననుజనిఁ బోకార్ప మేలి మందు గూర్చి మెలఁగఁ జేసె
శరున కై నవారు ననుమించువా రైన నింకఁ జేయ నైన దేమి గలదు?

తే॥ అలపు చల మొప్ప నేఁ జని యయ్యరాతివర్గ మెడలించి వచ్చెద వార కిప్పు
డున్న బలమెల్లఁ జేర్పుఁ డియ్యోజ నన్ను బలసి రాజను నయ్యడిప్రౌఢినెటయ.

క॥ అని యానతిసేసిన వా రనుపద మటు గూర్ప దాని నండఁగఁ గొని చ

య్యన నేగె రణస్థలి కయ్యనువున నది మిడుతదండ యన నగుచుండన్. ౭

తే॥ రాము నెదిరి తద్బాణాగ్ని రాలె నదియు నొక్క పెట్టన తా నట్టు లోజ మెటయ
నాఘనునితోన పెనఁగిన నతఁడు గనలి పిడుగుఁబోలిన శర మొండు దొడిగి యేసె.

—♦ రావణుఁడు రామబాణార్ధితుఁడై భార్గవు శరణు వేడుట ♦—

చ॥ అది యెదఁ దాక సొమ్మసిలి యాదశకంఠుఁడు నిల్వలేక దు

ర్మదము దలంగ లంకకయి మానము దూలఁగ నేగి రాము సం

పద యతిమానుషస్థితి నభంగుర యశాటయు వాయు వగ్గి క

ట్లదనున మారుతాత్మజుసహాయ మెసంగుటయుం దలంచుచున్. ౯

తే॥ తనదు సైన్యంబు తలపోసికొని కలంగి హంగుసెడె నింక నేమి సేయంగఁబోలు
ననుచు నెట్టన భార్గవు మొనయఁగాంచి యతని పదయుగ్మమునకు సాష్టాంగమెఱఁగి.

క॥ ఆతఁ డుపలాలనంబునఁ జేత స్సొకయింత చల్ల సేసి సరగ ని

ట్టితటి రాఁ బని యే మనఁ జేతులు జోడించి యసుర సిబ్బితివడుచున్. ౧౧

ఆ॥ గురునిఁ గాంచి పలికెఁ గూళ వాఁ డేనాఁడు నీదయం గొఱంత నే నెఱుంగ

దొరసినాఁడ నిప్పు దుఃఖపరంపర నీవు గలుగ నేమి నియతి సెడెనా! ౧౨

క॥ భగవంతుఁడ! నీయెఱుంగని దగు నంశం బేజగమున నైన సుగమ మై

నెగడునె యైన నివ్విచుచుటె తగ వంచు వచించువాఁడఁ దత్పరబుద్ధిన్. ౧౩

సీ॥ నరుఁడు రాఘవుఁడు వానరయాధపులఁ గొంచుఁ దరలినాఁ డంబుధి దాటినాఁడు

పలుకోటు లగచరు ల్బలసి రా మనలొక నటిమినాఁ డెల్లరఁ దటిమినాఁడు

లగ్గలెక్కి మహాబలముల నొక్కట మారి మసఁగి నాఁ డేడ్తెఱ నెసఁగినాఁడు

పుత్రుల బంధులఁ బొలియించి నాశయి వాలినాఁ డన్నిటఁ జాలినాఁడు

నాయలపుతోడి చల మొంట నవయఁ జొచ్చె నేమి చెప్పుదునయ్య! నీయెలమి గలుగ

నెల్లెడల ముంపఁ దేల్పుగ నితఁడె నేర్చు ననఁ బొగడుగంటి నేఁ డిట్టు లగడుగంటి.

ఆ॥ ఇంక నీవ నేర్తు వెద్దియేని నొకండు తెరువు సూపి మనుచు తెఱఁ గొనర్ప

మెలఁగువాఁడ దాని మేకొని పగతుట యాగడం బెడల్చె నాఁగ నెగడి. ౧౪

మ॥ అనినన్ దైత్యగురుండు దైవకృత మయ్యర్థంబు సాధింపఁ జ

య్యనఁ బాతాలగుహంతరంబున రహస్యప్రక్రియన్ హోమముం

బానరింపం జను మందు నహ్నినడుమం బుట్టుం బ్రశస్తంబు న్యం
దన మశ్వధ్వజసూతయుక్త మవిభేద్యం బొక్కఁ డబ్రమ్ముగన్.

౧౬

ఆ॥ ఖడ్గచాపబాణకవచశస్త్రము లట్లె యావహిలు నెల్ల నధిగమించి
గెలుతు వఖిలలోకములను ని న్నెదిరించి మి త్రియేని నవల మిడుకఁజనదు,

౧౭

క॥ ఏను గలిగి నీకొక కొఱ రానిత్తునె మంత్రతంత్రరాజవిశేషా
నూనప్రక్రియ లొసఁగెద నీనెటి నవి యెల్లఁ గొని జయించెద వరులన్.

౧౮

ఆ॥ విఘ్న మెనయకుండ వెలయించితేని నివ్విధి సురాసురులును విధిముఖులును
నిన్నుఁ దేటిచూడ నేరరు నరులు వానరులు వలతులే యసురనరేణ్య!

౧౯

చ॥ అనిన మహాప్రసాద మని యన్నియు నట్లె గ్రహించి యొయ్యనన్
జని జనితప్రహర్షఁ డయి సంభ్రమవిభ్రమము ల్పొసంగ నం
గన లుచితస్థలంబున రకంబుగ నిల్వఁగ గట్టిసేసి లం
కను గనుపట్టు పట్టు లరిగావులు గావులు గా నెలర్పఁగన్.

౨౦

—♦ రావణుడు పాతాలహోమము సేయుట ♦—

ఆ॥ పొనర నానవెట్టి పురగోపురద్వారదుర్గరక్షణంబు ధూతవిఘ్న
ముగ ఘటించి తలుపుల గములు మూయించి యనుపమితమహాప్రయత్నుఁ డగుచు.

క॥ పాతాలసదృశి యా గుహ నాతంకం బెడల మందిరాంతస్థలి సం
స్థిత నొదవంగఁ జేసి ననేతాదృగ్విభవుఁ డరిజయేచ్చ తలిర్పన్.

౨౧

క॥ అంతటికిం బైకాపుగ నంతకసన్నిభ మహాట్టహాసప్రసాదన్
సంతతభృతశస్త్రాస్త్ర నియంత తటిజ్జి హ్వ నభ్యనంతరు నిలిపెన్.

౨౩

సీ॥ ఆభిచారికవిధి కొ నెల్లపరికరంబుల నేర్చి కూర్చి విభుత్వ మొప్ప
స్నానాదికృత్యము ల్పలిపి పాతాలగుహగర్భ మంతకాస్యంబు నట్లు
సొచ్చి రక్తవిలేపనూనమాల్యాంబరాభరణంబులు ధరించి సరభసముగ
గంధపుష్పాక్షతబంధుర యైన వేదిక విధిననలుఁ బ్రతిష్ఠితునిగఁ
జేసి శరపరిధులు నేర్చి శాండిల్య భల్లాతకాక్షసమిదు పేతములుగఁ
సరవి తత్ఫలములు సర్వ పాగురుగుగ్గులుప్రయుక్తపాత్రలుం గ్రహించి.

౨౪

తే॥ ప్రణిహితంబులు గాఁగ దూర్వలఁ బొసంగ సంస్కృతంబు లొనర్చి ప్రసక్తరక్త
సురలు దధిమధుఘృతములు నిరవుకొనఁ బ్రవాలదర్భప్రభృతులును వర్తిలంగ.

తే॥ మాని యై నిశ్చలము నియమమ్ము దనరఁ దన రసావేశమున నె చందనసుమఘన
సారకుంకుమములు పాయసములు ధాతురసములుం గేశములు రక్తవసనములును.

ఆ॥ కాకకంకగృధ్రకచ్చపచ్చాగము ల్మకరఝషభుజంగమములు శ్వేన
ములును భల్లములును మొనయంగ హోమమ్ము సేయుచుండెనతఁడు శీలమహిత!

- మ॥ పొడమెఁ ధూమముపేరి చీకటి నభోభూభాగము ల్గ్రమ్మి యె
క్కడఁ దానే యయి యక్కడ లెఱుపగా గట్టయితంబయ్యె నాఁ
బుడమిం గ్రక్కదలించి మించి రవితోఁ బోరంగ నా నిచ్చ నే
ర్పడె నా భోగివిషాగ్ని కేతనచయాభంగాత్మసంఘంబుతోఁ.
- ఆ॥ గాలి వాలి యెల్ల కడ లాక్రమింపంగ నావరింపఁ జను లయాభ్రగణమొ
కల్పకాలకాలికాకాలిమస్ఫురద్ధనశిరోజనిచయకాంతిచయమొ.
- క॥ అన నడరు ధూమమండల మనుపదమే భువనమెల్ల నలమఁగ నై త
మ్మనియమితచిత్తవృత్తులఁ బొనరింపం గలఁగె నఖిలభూతౌఘమ్ముల్.
- క॥ పొగ యబ్రమ్ముగ వెడలఁగఁ బగతుం డొనరించు హోమ పద్ధతి యనుచుఁ
దగ నెఱిగి తగ వెఱింగిన యగణితగుణుఁ డసురవిభుని యనుజుఁడు తోడ్తోఁ.

—♦ అంగదాదులు పాతాలహోమంబుఁ జేయుపఁ బోవుట ♦—

- మ॥ అలఁతం బొందుచు రాముఁ జేరఁజని యయ్యా! కాంచితే భూనభ
స్థలము ల్గ్రమ్మెడు ధూమరాజి యదె రక్షఃపాలుఁ డీనాఁటి నీ
బలువుం బీరముఁ గాంచి నైజ మగు నాపన్నత్వ మెల్లించి యా
చలముఁ డించి శరణ్య శుక్రుఁ గని యిచ్చుం దెల్పి ప్రార్థించినఁ.
- క॥ ఆదైత్యగురుఁడు తనవిద్యాదర్పము కలిమి నసుర కభయం బిడి యి
ట్టిదారి సూపె నతఁ డయ్యాదేశముమెయి మెలంగ నయ్యెడుఁ గడఁకఁ.
- ఆ॥ సరఁగ నట్టి దైన పాతాలహోమంబు పరిసమాప్తి గవియఁ బాతెనేని
నందు సంభవించు స్యందనం బెక్కి యాతండు ముజ్జగములు దఱిమి గెలుచు.
- క॥ అజరుద్రాదులకేనియు నజేయుఁ డగు నమృరాతి యటు గాకుండఁ
గజిబిజి జేసి యలంపంగఁ జనుం దగువారి ననిచి కాకుత్స్థమణీ!
- తే॥ రాజితయశస్త్రుఁడగు యువరాజుతోడ మంతుఁ గనినట్టి మన హనుమంతుఁగూడఁ
బ్రబలు రగు యూధనాధులం బలసి కొలుచు బలములం బంపు మీ నుడి పాటిసేసి.
- క॥ అని తెలుప నట్లె యాఁ గాకని యాసుగ్రీవు ముదల నగచరవరులఁ
బనిచెఁ బదికోట్ల కంగదహనుమత్ప్రముఖుల జతఁ హిమాద్రితనూజా!
- శా॥ దిట్ట లట్టులు తాలు గొంచు వినువీధిం బోయి ప్రాకారక
య్యొట్టాదు ల్గ్రమియించి ద్వారపరిరక్ష్యధ్యక్షులం ద్రుంచి ప
లెటలెటలు గాఁగఁ దేర్లిభములుం దేజీలు వే జీరుచుఁ
మట్ట న్మట్టన కొగ్గఁజేయు తెగువ న్మల్లాడుచుం గూడుచోఁ.
- క॥ మొగిళుల యులుముల చందం బెగనెడు మున్నీటి తెరల యెలగోలు తెఱం
గు గణితము లయ్యె వారల యగణితరణకౌతుకోద్భటారావములఁ.

- సీ॥ తేరుల తెగ లున్న తీరునఁ బైకెత్తి ఖోచీనలంబునఁ గూల నేసి
కుంభీంద్రకుంభము ల్గులపుట్టికలుగాఁ బిడికిళ్ల పోటుల బిట్టగల్చి
వెలపెచ్చు తేజీల తలపుచ్చె లొగి వ్రీలఁ బలువ్రేటుసాముల బలుపుసూపి
యంపకోలల కొంప లలమి శస్త్రము లెల్ల వీటతాటమ్ముగా విడిచివైచి
జగిమెఱుఁగు లీను రొక్కమ్ము తెగయఁజల్లి యల్లరు తెసంగ నప్పట్టు లడఁచి తాఁచి
సౌధములు గోపురమ్ములుఁ జక్కు నేసి కోల్పటిచి రప్పురం బగకూటచదులు.
- తే॥ రావణుం డేడి? యతఁ డున్నతావు సూపుఁ డూరకున్న నగల్గు మం చోజనెఱపు
వారు దెగఁబాటి సొచ్చి యిల్వరుస దప్పకుండ కోధించువారునై రొగి సుభటులు.
- శా॥ ఆలుం బిడ్డలు నేడ్వ రేపుచు గృహం బల్లాడఁగా నూపుచు
గోలాంగూలవరు ల్దంతరితరక్షోజాతి దక్కోల్వడఁ
జాలింబెట్టుచు నీడ్చుచుం గడఁకమైఁ జామోడుచుం దెల్పుఁ డిం
కేలా జా గనుచుం గలంచిరి పురం బిట్టటుగా నత్తఱిక్.
- ఆ॥ ముసలిముతక లెడలి మొత్తో యనఁగఁ బాలు రెదురునచ్చి విడువుఁడీ యనంగఁ
గావు కావు మనుచుఁ గనుగందు లడలంగ నింతు లఱవ లంక యేడ్చుటయ్యె.
- తే॥ రావణు పురిం గలంచి రైరావణంబుఁ బోలువారుఁ బెన్గొండలఁ బోలువారు
నైన హరివీరు లాదాడి కంత మొరులు గాన రైరి వా రసురేంద్రుఁ గాన రైరి.
- సీ॥ అడరి రాద్రం బట్టు లతిభీషణము గాఁగఁ గలనిపండువు పొంగి గడలుకొనియె
బుడమి గ్రక్కదలిపోఁ బడిమైనఁ బొలదిండ్ల యొడఘల నయ్యది యుబ్బుగాంచె
బెనుఘాళు లెగసి యక్కనుకలి మరలింప నస్రపుంజడుల నయ్యవి యడంగె
మొనయు రోదనశబ్దముల దీనదశ దోఁప నాచికోల్పాపె త్వేళారవములు
లంక కపిమయిగా నకలంక యయ్యు నసురసుభటుల యస్త్రశస్త్రాసిభూష
ణద్యుతులఁ దుల లేని రాణం దనర్చెఁ దేజ మొప్పారె నపుడొక తెఱపుగదుర.
- చ॥ అలిగి నిశాచరు ల్వాడువ నార్చుచు వానరులుం గడంగి బె
బ్బులు లటు లాక్రమింప నని పోడిమి యొప్పెను ము న్సురాసురుల్
చలమునఁ గొన్న కయ్యమును సాటికి రా దన నందు వానరుల్
గెలిచిరి రక్కసు ల్దొసఁగు గీల్కొన వాలి రగేంద్రనందనీ!
- మ॥ హతశేషు ల్పఱవంగ నంగనలు డయ్యంబాట భీతు ల్పరా
గతు లై సందుల గొందులం జొరఁగ నిర్ఘాతోగ్రపాతంబులన్
గతి లే కొంట నొదుంగ నౌ జనము పోక న్మాని సాకార్తిమై
నతలంబు న్గుతలంబు గా కడఁగఁ గీశౌద్ధత్య మొప్పెం బురిక్.
- ఆ॥ అట్లు గెలుపు గొనియు నార్చియు నెల్లడ నెమకియును దురాత్ము నియమపదము
గాన లేక తెరలు గతినుండ నద్దేశమును విధాత చెయిది మొనయనగుచు.

౪౨

౪౩

౪౪

౪౫

- తే॥ పతిహితాత్మ దుష్టాసురుభావ మెంచి సుకృత మొదవెడుఁగాత మంచును దలంచి
యావిభీషణు సతి సరమాభిధాన తెలిపె నచ్చోటు కరసంజ్ఞఁ దేటపడఁగ. ౪౯
- క॥ సమ్ముఖగతుఁ డగు నంగదుఁ డమ్మెయి వెర వరసి సమ్మదామర్షమ్ముల్
గ్రమ్ముకొనఁ దద్గుహావదనమ్మున గ్రావమ్ముఁ దన్నె నలినులి గాఁగన్. ౫౦
- ఉ॥ లోపలి గుట్టు గాంచి రణలుబ్ధుఁ డరుద్ధత నార్చి పేర్చి బి
ట్టా పరఘట్టనంబున నె యాయజనస్థలి గ్రుంగఁ జొచ్చున
ప్రేషెసలారఁ గీశవరు లెల్లరు మల్లడి గొంచు వాఁకిం
బ్రా పగుచుం జొరంబడిరి భావన రామునిఁ జేర్చి చెచ్చెరన్. ౫౧
- తే॥ ప్రమథు లై రగచరయూధపతులు వీరభద్రుఁ డయ్యెను దద్యువప్రభుఁడు రాక్ష
సాధిపకృతాభిచారకృత్యంబు దక్షకల్పితాధ్వర మననయ్యెఁ గంబుకంఠి!
- తే॥ పెండిలికిఁ బిలువం జను పేర్చి దోఁప నతనియార్చున లోఁజని యతఁడు గాంచఁ
గాంచి రగచరు లబ్ధింగి కడఁక వేల్పు రావణు జగద్విరావణు రా వెలర్ప.
- క॥ కాపున్న రక్కసులఁ బులికాపొనరింపంగఁదొడరి కదిసి చమరి య
య్యాపుదల నెడ నిరంకుశు లై పురుషవిశేషసంపదభి రాములు నై. ౫౪
- చ॥ కను లరమూసి హూమము రకంబుగఁ జేయుచు ధ్యాననిష్ఠ నె
ట్టనఁ దనరారఁగా నెదిరి డంబరముం బరికింపనీని తెం
పున జయకాంక్షి చిత్తధృతి ప్రో పొనరింప నిలింపవర్గముల్
గనుకనిఁ బల్లటిల్ల లయకాలు నదల్చెడు నెత్తికోలునన్. ౫౫
- క॥ పొనరారు నసురనాథునిఁ గనుచూడ్కిన యోర్వరామి గడలుకొనంగన్
గన తెగువఁ దెగువ మేకొన ననువర్తన మనువుపడ ఘనార్భటు లెసఁగన్. ౫౬
- సీ॥ చేతిస్పృక్సవములు చెచ్చెర నొరసి తెప్పర మిది యనఁ ద్రెంచి పాటవైచి
పరవంజి చేర్చిన పరిధులు సమిధలు నొక్కటఁ జిచ్చులో నురక ద్రోఁచి
పాత్ర లింకిట నియ్యపాత్రున కేల యం చురవడిఁ దెమలించి యురవడించి
యున్న పశ్యంగంబు లొంట నాజ్యాదులు హోమకుండంబున నునిచి యార్చి
వెఱచెఱచి యటచెడు నట్టి విధమునఁ బరిచారకుల నంద యిడి చక్కఁ జదిపి చమను
సేసి యాగోపనద మెల్లఁ జిక్కుపఱిచి చెఱచి రచ్చోటు కర్తృవశిష్టముగను.
- క॥ బలసి పిడిగుద్దులం గరతలప్రహారముల మేలితాఁపుల నలమన్
గలఁగమిఁ గని యచలత్వం బలముకొనెనొ యంచు నెల్ల రనుకొనుచుండన్.

—♦ అంగదుఁడు మందోదరిని రావణునెదుటి కీడ్చితెచ్చుట ♦—

- తే॥ అంగదుం డంతిపురి కేగి యలపు నెఱయ నంగనలు తన్నుఁ జుట్టి నయంబులాడు
పగిదిన తదీయదుఃఖంబు పాలుగొనఁగ విన్నఁబోవు సురారి దేవేరిఁ గనియె. ౫౭

వ॥ అత్తటి నమ్మ తక్కుని యత్తలపాటునం జిత్తం బుడికిన యత్తెన నురపు సెడి వెర
వరయలేని దను సడికిం దలకెనయదియపోలే మిట్టిమిట్టిచూచుచుం జూడ్కుల
వలను వీడ్కొని తరలు తెఱవన నురలు బాష్పజలకణంబులు తెరువువట్టి పలు
కని చెక్కులపేరి లవలీదలంబుల నవలీల నాక్రమించి మించినం ద మ్మీసంచు
ముంచు నేమొకో యని సంచలించి యాశ్రయించినం గెంగేలుఁదమ్మిదోయి
యొక్కం డవలంబంబుగాఁ దక్కుం డవ్వాని రెమ్మి గోళ్లం జిమ్మునట్లుగా నొడం
బడి యాఁచికోలు సూప నెదిరి దౌర్బల్యం బెంచి యింతవట్టు పాలుపడిన యాడి
కోలు చాలు నని వాసికై యచ్చోటు వాసి హారయస్తుల లోఁగొని స్తనమండ
లం బలమి యలపు గని విట్టవీగి యెల్లకడలం దామ యై యడరుచుండఁ బుల్లగిలి
విన్నను వెడలి విన్న నై చిన్న పొయిన నెమ్మిన్దు మొగమ్ము నెల బాముపేరిఁటి
పాముబలుగాము బుస్సు రనుచు నొడియు నుత్పాతంబున నుత్పతితంబు లగు
నిట్టూర్పు వేడిమిఁ బోడిమి గెడసి పల్లటిల్లు నధరపల్లవంబు సంపల్లవంబు లేక నల్ల
నై పొంకం బెడల నంకంబు పైకొనిన చందంబుతోన యొండొండ నుడిసిన విరు
లతోఁ జిట్టుముట్టాడు కురు లను చిట్టచీకటులకుం బ్రాపయి యేపుసూప
నావదలకు నెదు రైతింగదా యనుచు ననివారితంబు లగు ననినృత్తాంతంబులం
గూర్చి యూరార్చు తోడిచేడియలతోడం గల కష్టంబులం దలపోసికొనుచున్న
యన్నిశాచరేంద్రు నారీరత్నంబు దఱియం జను నవసరంబున.

౩౦

తే॥ అమ్మ చెల్ల దమ్ములు బిడ్డ లఖిలబంధువులుఁ బరీవారములుఁ బోరికలనఁ దెగిన
లంకయిరుమాటుఁ గాలిన లక్ష్మణాగ్రజన్మతోఁ బగ విడఁడు రాక్షసవిభుండు.

అ॥ ఇంకఁ గ్రాలుద్రవ్య నేల? రాముని గెల్వఁ దనతరంబె బ్రదుకఁదలఁపఁడొక్కొ
యతఁ డజేయుఁ డజహరాదుల కీవంక మగిడఁ బ్రాప్తు తొంటిమాట గాదు.

తే॥ అంజనాసూనుఁ డిచ్చోటు నలమినపుడె మన తెలివి తేట లన్నియు మాటుపడియె
దా నొకఁడు గాఁగ నై న యీదశ దశాస్యుఁడెట్లు జయమంద నెంచెనో యెఱుకపడదు.

క॥ రామస్మరణము దక్కఁగ రామకు వేటొందు తలఁపు రాదు మదికి సా
ధ్వీమణిమహిమం బెన్నంగా మనవశమే? తదర్థిగా మన వశమే.

౩౧

అ॥ అందుఁ గలుగు యోధు లందఱు నందఱే యంద రెవ్వరికిని యమునివలని
భయము లే దదేమి పాపమో మనవారి మదికి నింతవట్టు మలయఁబోదు.

౩౨

క॥ అనుచుం బెక్కు తెఱంగుల వనితామణి వనరఁ దోడివనితలు నట్టులై
యనయం బిది యనుచుండఁ ఘనభుజుఁ డైదితనుజుండు గదిసి రయమునఁ.

శా॥ ఆమందోదరి కొప్పువట్టి తిగిచెఁ హా యంచు శోకింప ను
ద్దాముం డుద్ధతిమై హరీంద్రుఁ డసురేంద్రప్రాజ్యసామ్రాజ్యల

క్షీమర్యాద గజేంద్రయానః గొనివచ్చె న్రావణుండున్న యా
ధామం బొయ్యనఁ జేర వాని యెదురం దన్వంగిఁ బీడించుచున్.

౬౮

తే॥ రత్నభూషితకంచుకరాజ మెడలఁ జేసె నీవి సడల్చెఁ జేచేతఁ బుణికి
ముక్తల విముక్తలఁ బొనర్చె మున్నె తెంచివైచెఁ గటిసూత్రముఖ్యముల్వాఁడుకెరలి.
క॥ సీమంతిసీమణీఘనసీమంతమణీచయములు శీఘ్రమ వ్రాలెన్

దామసవిభు చే టిదె యన నై మహిఁబడు నుల్కలట్టు లంభోజముఖి! ౭౦

ఉ॥ సొమ్ములు రాలె నెమ్ముగము సోలె దృగంబురురంబు లెక్కిరాఁ
జెమ్మట లమ్మెయిం దొడరి చేరిన నేడ్లును బూండ్లు నయ్యె శో
క మ్మవశమ్ము గూర్ప నయి క్రూలఁగఁజొచ్చెను మానహానితో
బమ్మెరపోక ముట్టుకొనె భావిని కా వినిపాత మేర్పడన్.

౭౧

ఆ॥ ఆస నాధుమ్రొల నటు లాసనాధ యనాధ యట్టు లడలె నలుపు సెడఁగ
సిగ్గుబలు వొకొంటఁ జేడ్పాటొకటఁ దన్ను మొనయ శోకవార్ధి ముట్టమునిఁగి.

క॥ తక్కినకాంతలలోఁ బెంపెక్కిన యవ్వారి నెల్ల నిభనిభులు కపుల్
గ్రక్కునఁ గొని తెచ్చిరి తో నక్కర్జమ్ పోలునంచు నరుసం బెసఁగన్.

౭౩

తే॥ కమలినులభంగి వారుఁ దత్కరములందె దీనదశ నొంది కుందుచు దిటవునెడఁగ
నాటకాండాట లాడించు నచటి వైడిబొమ్మల తెఱంగు దోఁచె బూబోడి!వింపె.

ఉ॥ మంగళవస్తుధారణము మానిని కింకఁ దలంగునన్న య
ట్లంగన నట్లొనర్చి జనితార్తిమెయిం గృశియింప నైన యా
సంగతియుం గనంబడఁగఁ జాన యెలుంగుపడంగ నేడ్చు నా
భంగియుఁ గానిపించి యనె వాలిజఁ డాపొలదిండ్లతేనితోన్.

౭౫

—♦ అంగదుఁడు రావణుడూటి వానిపలుకులకు బదులుసెప్పట ♦—

సీ॥ మాయదారి మెకమ్ము మారీచు నొనరించి యధిపునిఁ దమ్ముని నట్లు పనిచి
సన్నాసి వై యొంటఁ జని సాధ్య వంచింప బిచ్చం బనుచు నొక పేరుపెట్టి
పిలిచి రక్కసిరూపు వెనిచి మూర్ఛిత మైన యద్దేవిఁ దెచ్చితి వంతవట్టు
నీకుఁ బోలినయది నే నాజి నిందలు వీక్షింపఁ ద్వద్భార్యఁ బిటికి వగుచుఁ
గనులు మూయుచుఁ దెఱచుచుఁ గదలకుండ నీయెదురఁ బట్టి యిన్నాతి నియతి సెదర
నాటలాడించుచున్నాఁడ నడరవలదె? భుజపరాక్రమ మెపుడు జూపె దసురేశ!

క॥ ఈనాఁడె యిట్టివిధి గా నేనాఁటికిఁ దాచుకొంటి విస్సీ మగలా
గీనింద సాలుఁ జచ్చిత యేనిం దనుజేంద్ర! సెడితి విటునటు గతికిన్.

౭౭

క॥ అనునెడ నాక్రోశించుచు వనితయు బిట్టార్తి మునిఁగి వశమునెడఁగ ని
ట్లనెఁ బతితో నతిదీనంబును గరుణంబు నగుచుండఁ బుణ్యచరిత్రా!

౭౮

- అ॥ ఇంత సిగ్గుమాలి తేల? యొండొక్కండు కేశపాశ మొడిసి గేలిసేసి
తెచ్చి మ్రోల నిడఁగఁ దెప్పిటిలక వేల్చెదే? జపంబొనర్చెదే? కడంగి. ౭౯
- క॥ పాపులు పగతులు సారఁబడి యేపున నిజభార్యఁ గడఁక నేచునెడం గా
కాపురుషకార మెన్నఁటి కాపట్టునఁ జావకున్న యాతఁడు మగఁడే? ౮౦
- ఉ॥ రామునిఁ జూచి యైనఁ దటి రాపొనరింపఁగరాదె? తత్సత్తిక
బూమెలువన్ని తెచ్చినది పోడిమి యయ్యెనె? దుష్టవర్తనం
బీమెయి నిప్పుడే కుడుప నేడ్డెట సూపఁదొడంగె నట్టి చా
నామయముం దలంగెదె? యహ మ్మను దుర్యశ మింక మానునే? ౮౧
- శా॥ కైలాసంబుఁ బెకల్చినాఁడ వటు తొర్కాణంబుగా దిగ్గజ
శ్రీలక్ష్మీన్నతదంతము ల్వెటికి తాచేత న్సురేంద్రాదులం
బోలం గెల్చితి వన్నియుం జెడఁగ నీప్రా ద్దీవనాటుండు డా
చే లంఘించె ద్వదాత్తకల్పసుమలక్షీ స్థవాసము లేశముల్. ౮౨
- అ॥ ఇంద్రజిత్తుతోడనే పోయె మాయ లి ప్తీజపమ్ములేల? యెదిరి నిలిచి
పగతు గెలిచి యసము బాటించుటో, చచ్చి పరమసుఖము గనుటోపరఁగునింక.
- అ॥ నీవు బ్రదికియుండ నే నిట్టులెతిగా కట్టికొడుకె యున్న నరుల ముట్టి
యడఁచి యిడఁడె నన్ను నంటనిచ్చునె యంభవాఁడు గూలె నీదు వర్తనమున.
- అ॥ ఇంత చేతఁగాని యీచల మిం కేటి కరి యటంచు రాము నసక యర్థి
సీత నిచ్చి వేడి జీవింపఁగా రాదె యాస లున్న నొంట నడిచిపడక.
- క॥ అని పలుకుచు నెం దరిగితి తనయా! యోమేఘనాన! ఇతి రావలదే
తనతల్లికిఁ బరిభవ మి ట్లొనగూరఁగ నింద్రుగెలుచు నోడ మెడలెనే. ౮౩
- తే॥ అనుచు వనరుచు నాథ! న న్నలఁతి ద్రోచి పుచ్చి తే కావనలదె నీ ప్రోఁ పెడలెనె
యని మహాక్రోశ మొనరించె నబల కురరి యట్టులాక్రోశ మయ్యదియాక్రమింప.
- అ॥ కనులు దెఱచి ప్లవగుఁ గాంచి సాధ్వితెఱంగు నెంచి తెగిన నిష్ఠయెడయుననుచుఁ
బులిమిపుచ్చు పాడి వైసఁగ నిట్లనె రాక్షసేంద్రుఁ డప్పు డోసురేంద్రవినుత!
- క॥ పగలేదు నీకు నీదగు తెగవారికి నాకు నిదియుఁ దెఱవగునె కడుం
దెగఁబాతెద వాదట నీయగచాట్ల కొకండ్లు చాలి యడ్డుపడెదరే. ౮౪
- క॥ వికలుఁడ వయ్యెదె నైజము వెకలితనము మాన వెచటి వేరం బిది కూ
లికి విసముఁద్రావుదురె యూరక చనఁజనదే యసక్తరభసము వలనే. ౮౫
- క॥ అని పలుక నాహరీశుఁడు కనలుచు నిట్లనియె నీవు గానితెరువుఁ గై
కొని యాడుజొచ్చి తింతటఁ జన దాటడి యబ్బు నిదియు సౌజన్యంబే. ౮౬
- మ॥ పగ లే దున్నది యేల యావివరమో పందా! యమందాయతిం
బగలే నీసతి కొప్పు వట్టుకొని యీడ్వం గాంచి న న్నడ్డగిం

పఁగ లే వక్కట యింకఁ బాడుజపము ల్పన్నాగము ల్సాగ వా
పఁగలేఁ డీశ్వరుఁడేని రామశరసంపాతోగ్ర ముత్పాతమున్.

౯౨

క॥ అని తెగనాడిన నసురుం డనితరవిక్రముఁడు కలఁగి యసిఁగొని చెడఁ బో
ఘననియమ మనుచు వ్రేసెను జనవిభునిం గొలిచి దీనఁ జచ్చి తటంచున్.

౯౩

క॥ వ్రేటువడి యంగదుం డప్పట రుధిరధార లొలుకఁ బడె నేలఁ ద్రియా
మాటపతి పడఁతి విడచి వనాటులు ముసురుకొన నాతఁ డాఱని యలుకన్.

వ॥ శూలముద్గరాసిగదాప్రభృతినాధనంబుల హనుమదాదియోధవీరుల నొప్పించి
తక్కుంగలుగు యువశులంగూడ విడిపించె నంతలోన దెప్పిరిల్లి వాలినందనుండు
వాలిన కినుకం దోడివారిం గూడుకొని పిడికిటిపోటులఁ దలప్రహారంబులఁ బొరి
ఘాతంబుల నవ్వాని నొవ్వాని తెరలునట్లు సేసి యచ్చోటు వాసి శ్రీరామదేవు
చరణారవిందములకు వందనంబు లాచరించి రాత్రించరు వేలిమి సెఱచిన
తెఱం గెఱింగించి మన్ననలు వడసియున్నంత.

౯౪

ఉ॥ శోకరసాధిదేవతయ చుమ్మన నిమ్ముసెడంగ హృద్వ్యధో
తేకము బాష్పసేకమునఁ దీర్చుచునున్నదిపోలఁ గందు కుం
దేకముగా నలంప నిక నేటికి జన్మ మటంచుఁ గర్మ కిం
పాకము నెంచుచుం బొరలు భామినిఁ జేరి సురారి చొక్కుచున్.

౯౫

—♦ రావణుఁడు మందోదరి నూరార్పుట ♦—

తే॥ సాంత్వములుపల్కి డెందమ్ము చక్కపఱుచుచంద మొప్పారఁగాఁజేయి సాచి
కోలు సూపుచు నద్దానికొఱఁతఁ గూర్చినేర్చి యిట్లనె నతఁడు వినీలచికుర! [యాచి
క॥ ఇంతయు దైవాధీనమ యింతిరొ! నీ వలుకవలవ దెంతలువడినన్

సంతతము గాదు జీవిత మెంతటివారలకు నైన నిది యరయనిదే.

౯౬

తే॥ ఓవిశాలాక్షి! శోక మిట్లొలసితేని నొడలు సెడుఁగాని లాభ మొం దొకఁడు లేదు
గాన నిశ్చిత యగు జ్ఞానకలన నూని దీని విడనాడి మే లైన తెరువు గనుము.

తే॥ ఎఱుక లేమిన తొడరు నియ్యెడరు దాను బొడమినంత నె జ్ఞానముం బొడవడంచు
నజ్జభావంబున నె బంధమావహిల్లు నబల! దేహోను లైన యనాత్మలందు. ౧౦౦

ఆ॥ అట్టి బంధమున నె యగుఁ బుత్రదారాదిసంగలక్షణమ్ము సంసరణము

హర్షశోకభీత్యమర్షత్వవిలోభమోహమదముఖములు మొనయు నందు. ౧౦౧

క॥ ఆసంసారాంబుధిఁ బడి కాసునకుం గానివారుగా నొదురు వి

న్యాస మొనఁగూర్చు నిది యాభాసం బనఁ జెల్లుచుండుఁ బరిగత మగుచున్.

ఉ॥ కేవలుఁ డాత్మ శుద్ధుఁ డవిగీతుఁ డలేపుఁడు సర్వతఃపరుం

డేవికృతు ల్గొనం డతఁ డహీనసుఖామలచిత్స్వరూపుఁ డం

చీపు దలంపు మావిభున కెన్నఁడు యోగము విప్రయోగమున్
భావ మభావముం గవియు పద్ధతి లే దెటు లెంచి చూచినన్.

౧౦౩

క॥ ఈవిధమున నీ యాత్మను నీవే పరికించి శోక నిరతిఁ దెగడి

నావిష్కృతి నెగడుము ని న్నావిలభావమ్ము నెరయ దావల నవలా!

౧౦౪

తే॥ ఓయనిందితురాల! నీ పొటుపడకు భద్రమూర్తి! నానుడి పరిపాటి నరయు
మిపుడ వోయి సలక్ష్యుని నిసకులేశు నిసగుతాదికీశులఁ ద్రుంతు నేగుదెంతు.

ఆ॥ అట్లుగాక యాతఁ డధికుఁడై నను వజ్రకల్పశరము లనిచి గాసిపటిచె

నేని నాదునుడుల నీ వొనరింపంగ వలయు తేఱఁగు వినుచునాఁడ వినుము.

క॥ సీత నలమి పొలియింపుము పాతక మొకఁ డున్నె నీకుఁ బతినగు నాతో

సీతనువు వేల్చి పరలోకాతతసౌఖ్యంబు లందు మందఱు మెచ్చన్.

౧౦౫

—♦ మందోదరి రావణునకు కర్తవ్యముఁ జెప్పట —♦—

చ॥ అనియెఱిగించిన నివిని ఘనాద్రిమునింగి లతాంగి కన్నులన్
దొనదొన మంచు నశ్రుతతి తొంగలిఱెప్పలఁ ద్రోచుకొంచు నె
ట్టనఁ బ్రవహింపఁ జేడ్పడి యొడ ల్వడకంగ నెలుంగు రాల్పడన్
వినమితవృత్తియై పలికె వెల్లఁదనంబు మొగంబు నందఁగాన్.

౧౦౬

సీ॥ నాధ! నానుడి విని నన్నుమన్నింపుము తలఁపు మియ్యది యథార్థంబటంచు
కలన నీకేని నన్యులకేని గెలువంగ నలవిగాఁ డధివీర్యుఁ డర్కకులుఁడు
ప్రత్యక్షదేవుండు పరుఁ డాతఁడు ప్రధానపురుషేశ్వరుఁడు నిత్యభూతిమయుఁడు
విభుఁడు రాముఁడు నాఁగ వెలసెను ధర్మసంస్థాపనార్థము శ్రీతసౌరమణియ
కాఁగ శ్రుతివిదితం బిది కాదె తొల్లి నిగమముల ముచ్చిల్లిన యవినీతు సోమ
కాఖ్యుని వధించి యవి దెచ్చి యజునకిచ్చె ననుచు మత్స్యనతారుం డనంగ నెగడి.

క॥ మను వగు వైవస్వతు నటు మనిచె నిఖిలాపదలను మాయించి జగం

బున విశ్రుతంబకాదే యనవద్యునిచరిత మిప్పు డన నేర్పడునే

౧౦౭

తే॥ భక్తసత్సలుఁ డీరామవరుఁడె లక్షయోజనాయామవి స్తృతం బొడలువెలయఁ

గూర్మ మైతరిగిరికిందఁ గుదురుకొనియె సంధ్రముం ద్రచ్చు నాటి ప్రసంగమునను.

మ॥ అతిదుర్వృత్తతమై హిరణ్యనయనుం డబ్జాక్షుఁ డేడి యటం

చతిరాద్రాకృతిఁ బేర్చి సంధ్రమున నొయ్యగ డయ్యఁగాఁ జుట్టి యీ

క్షితి ముంపం దనక్రోడరూపమున నిస్సీమప్రభావోన్నతిం

బ్రతిపక్షుం దునుమాడి యెత్తడె స్వదంష్ట్రవేల్పు లుప్పొంగఁగన్.

౧౦౮

ఉ॥ పట్టి యగల్గుచుం దనదు పట్టిని నీహరిఁ జూపుమన్నఁ జే

పట్టి ప్రసన్నుఁ డౌ నిసువుఁ బాలనసేయఁగ స్తంభ మందు వేఁ

- బుట్టి నృసింహరూపమునఁ బూర్వసుపర్వు హిరణ్యసంజునిం
గిట్టి వధించి యాశ్రితునిఁ గీర్తితుఁ జేయఁడె యీతఁ డేడైఱ్ఱుఁ. ౧౧౩
- తే॥ అదితికింబుట్టి బలిని మూడడుగు లడిఁగి యాత్రయమున జగత్త్రయ మాక్రమించి
మించి యతనికి సుతలమ్ముఁ బంచియుచ్చి యింద్రున కిడఁడె స్వారాజ్య మీఘసుండు.
తే॥ దుర్మదుల రాజులఁ దొలంపఁదోఁచె బరశురాముఁడన భార్గవకులంబురాణమెఱయ
హైహయులఁ ద్రుంచి సత్తపం బధిగమించి జగతి కశ్యపున కొసంగెజాణయితఁడు.
తే॥ అనఘునవతారములు విస్మయావహములు భార్గవుఁడు శాంతుఁడైన నెపమున దశర
థాత్మజుఁ డనంగ నుదయించె నసురతతులచేష్ట లుడిగింప నెఱిమీఱు సిరిఁ దలిర్ప
క॥ తలఁపెఱిఁగి యప్పరాత్పురుఁ దలఁపున నిడి యతని పాదతలము లెనయ నౌ
పౌలు పెన్నక తత్సతీనే నలపింపఁదలంచి తీ వవార్యుఁడ వగుచుఁ. ౧౧౭
- ఆ॥ మాయలానిఁ జెడుగు మారిచుఁ గొనియాట లాడి తతఁడు మడిసెనవల నెట్లొ
చిచ్చు నొడి నమర్చి చేర్చితి విచటికిఁ గొలమడంప నాదు కొడుకుఁ జంప. ౧౧౮
- ఆ॥ ఏమి బ్రాముకొంటి విప్పట నైన విదేహతనయ దేవదేవునకు నౌ
సంగు మాదరము పొసంగఁ దమ్మున కిమ్ము రాజ్యభార మిచ్చ రహిఁ దొలంక.
క॥ ఇమ్మొయి నౌచిత్యమ్మున కిమ్మా జతనం దనర్చి యే దోడై రా
సమ్మతిమై వానప్రస్థమ్మున వని కేగి తపము సాధింపు మొగిఁ. ౧౨౦
- తే॥ నిత్యచూపన నగు నాదు నెఱి నెఱింగి యొందుసేయం దలంపక యుచితవృత్తి
మై మెలంగుము నీతమ్ము మాననీయుఁ జేసిన తెఱం గరసి రాముఁజేరఁగనుము.
క॥ సకలశరణ్యుని శరణుట కలంకము గాదు నీదు డంబర మెల్లఁ
వికల మయిన నిప్పటికినిఁ బ్రకటముగాదఁట విరక్తభావం బకటా. ౧౨౨
- క॥ నీనేర్చిన విద్వేలకును నీనెఱపిన తపములకును నీపుట్టునకా
యీనీమహిమమునకు సరియకానే యాటడివినాశ మగుదు టధీశా! ౧౨౩
- తే॥ నిన్ను మించిన కొడు కట్లు నిహతుఁ డైన చుట్టపక్కము లెల్లరు మట్ట మైనఁ
బాయనీయని కూర్చి నీ బ్రదుకుఁగోరి వేడుకొనుచున్నదాన నావెరవుగొనుము.
ఆ॥ అనుచుఁ బాదయుగళి నవశతమై వ్రాలి యొత్తి తెలుపు నువిద నెత్తుపడితె
కలికి! యంచు గ్రొచ్చి కౌఁగిటఁ గదియించి బుజ్జగించుచునె విభుండు వలికె.

—♦ రావణుడు భార్యతో తన నిశ్చయము దెల్పుట ♦—

- ఉ॥ ఇమ్ము సెడంగఁ దమ్ముల నహీనుల సూనుల రాముతోడి యు
ద్ధమ్మున గీడ్పడం బనిచి తక్కినబందుగు లాపులున్ స్వనీ
కమ్ములు నమ్మొయిం జని వికాశిక లై పడఁ బ్రాణభీతి నే
స్త మొనరింతునే? తుదిఁ బ్రశస్తి తలంగ వనిం జరింతునే? ౧౨౬

- ఆ॥ మున్ను దొడరి గెలుపు సున్నగా నరులిడ్డ యరులు నవ్వ నొరుల నాశ్రయించి
బ్రదుకఁజాల నెదిరి పాటంగనేర నా తలఁపు దెలుపువాఁడఁ దన్ని! వినుము.
- తే॥ రాము నెదిరించి నిలిచి రారాపు సూపువాఁడ గెలిచినఁ బరఁగుదు నోడనైన
నతని బాణాన్ని కుండంబునందు వేల్తుఁ దనువు విశసించి తద్దామ మనుగమింతు.
- తే॥ రాఘవుఁడు విష్ణుఁ డనుచు శ్రీరమణి ధరణిజాత యనుచు నెఱుంగుదు సంతసమున
నాయమం గొని తెచ్చితి నఖిలసిద్ధు లిందె కల నని సందియం బందనేల? ౧౩౨
- క॥ రామునిచే ననిఁ దెగి యభిరామము తత్పరమపదము రహిఁ గాంచెద ని
ప్రీమెయిఁ బదముల కొలువున నీమే నుండంగఁ దలఁచి యేగ మృగాక్షి! ౧౩౩
- క॥ సహధర్మిణీ! వినుము నే సహింతుఁ దద్బాణవహ్నిసంస్పర్శమ్మున్
బహిరంగ మెడయునంతనె నహింతు విభు నంతరంగవ ర్తిత్వమ్మున్. ౧౩౪
- క॥ చిరకాలము సంసారముఁ బెరసి సుఖించితిని నీదుపేరిమి నెఱయన్
దరియింతు నిఁక భవాంబుధి దరి నెనయఁగ నెన మేలి తఱి యిదె యనుచున్.
- తే॥ ఎది పరానందమయి శుద్ధ యెద్ది గొన ముముత్సు లీక్షింతు రాగతి మొనయఁగాంతు
రాము నెదిరించి సద్దాము రాణ నెంచి మించి తిలకించి పులకించి మే నడంచి.
- క॥ చేసిన యఘముల నెల్లం బాసెద జన్యావభృథము ప్రస్తావమునం
దీసీమనె రాముకృతిన్ భాసిల్లెద ముక్తియోగపరతంత్రుఁడ నై. ౧౩౫
- తే॥ క్లేశముఖపంచకతరంగకీర్ణ మాఢ్యపుత్రదారాప్తబంధుస్వభూరిరుషము
భ్రమయుత మనంగజాల మౌర్వనిభరోష మిట్టిసంసారసాగర మేఁ దరింతు.
- క॥ నేను హరి నెనయఁబోయెద మానిని! నీయిచ్చమెయిని మనియో చనియో
శ్రీనాయకాంఘ్రియుగలశ్రీనుతసేవాప్రసక్తిఁ జెనయము సుగతిన్. ౧౩౬
- తే॥ అనుచు నర్మిలిఁ బ్రియరాజ్ఞి నాదరించి తెలియ నగు నర్థ మంతయు దేటపఱిచి
తరలె రావణుఁ డాధురంధరు నరేంద్రుఁ దొడరి గెలువ నెడఁద నాన దొందడింప.

—♦ రావణుఁడు యుద్ధసన్నద్ధుఁడై వెడలి రాముం గవియుట ♦—

- ఉ॥ ఘోరనిశాచరు ల్వెడలి కోరిక లీరిక లెత్తఁ బగ్గెలం
గూరిచి పల్కుచుం గవిసి కోల్తల సేయుచు నేగుదేర నిం
ద్రారి మహారణంబునకు నాయితపాటునఁ గూర శ్రీయుతం
బై రహి దేర్ప నొ నరద మాశరు లేడ్జెఱ మీఱఁ దార్పఁగన్. ౧౩౭
- సీ॥ వజ్రనిర్భేద్య మై వఱలుచుఁ దొల్లింటి సంగరంబుల కీర్తిఁ జాటునదియు
పోడశచక్రము ల్సొబగొంద స్వరదల మబ్జమ్ముతో సామ్య మందునదియు
నటు పిశాచాన్యంబు లౌ ఖరంబులఁ బూన్ప నతిభయావహవృత్తి నడరునదియుఁ
బ్రబలశస్త్రాస్త్రముపస్కరాఢ్యము నిరవస్కందగతియు నై వాలునదియు

- సంచితవరూధకూబరాభ్యంచితంబు నైన యారథ మెక్కె మహారథుం డ
 ధీశు రాము జయింతు నిట్టిట్టు లనుచుఁ దనమనోరథములనెల్లఁ దడవుకొనుచు.
 ఉ॥ భీషణమూర్తి వాఁడు సవిభీషణు లక్ష్మణవానరేంద్రసం
 తోషణు వైరిపక్షబలమాషణు నుద్ధతసాగరాంబుసం
 ప్లోషణు భక్తజాలపరిపోషణు భానుమదన్వయోల్లాస
 దూభషణు రాముఁ జేరఁ జని భూరితరోపహితప్రతాపుఁ డై. ౧౪౦
- తే॥ కడఁగి వానరసేనఁ జక్కడఁచుపొంటె నడరుటయు భీతి నది రాము నాశ్రయించె
 దొడిబడఁ బ్రతీపవాతంబు దొడరి గెడప వార్ధి యవ్వలిదరిఁ బట్టు వలను చోఁప.
 తే॥ వెస దిగువ కేగు బలువాఁక వీఁక నాఁకపడిన తెక్కలపెనుగొండ పగిది నలమి
 కనలి పవనజుఁ డెగసి రాక్షసుని వక్షమగల దృఢముష్టిఁ గీలించి యార్చెనపుడు.
 క॥ ఆపిడికిఁటిపోటున నతఁ డాపదపా లగుచు రథమునంద పడెం దా
 నేపట రూపుసెడం జానూపోపాలంబ మొదవ నుచితం బెడలన్. ౧౪౩
- ఆ॥ ఒక్కగడియ వ్రాలి యున్నయట్టులె యుండి తేటి యోఁ! నీదు తెలివి మెచ్చి
 నాఁడ ననిన హనుమ నన్నేల పొగడెద వింతవట్టు బ్రతికి తెట్టు లనుచు. ౧౪౪
- క॥ రావణ! నావక్షుంబున నీవిలసితముష్టి వెలయ నెఱయింపుము నే
 నావల మతి బరఁగించెదఁ జావో చేవయొ యొకొండు సమకూరు నటన్. ౧౪౫
- ఆ॥ అనిన వాఁడు వ్రొంగి యల్లె యొనర్చిన ఘూర్ణమానుఁ డగుచు గొడవ నొంది
 యవలఁ దెలివి గాంచి యసురు నొంపఁ దలంపఁ దెరలి యాతఁ డొండుదెసకుఁ జనియె.
 వ॥ అగ్నివర్ణుండును సర్పరోముండును ఖడ్గరోముండును వృశ్చికరోముండు నను
 రాక్షసవీరులు కనలున నెగిచిపడుచుం దీక్షాయుధంబులు ధరించి వానరవీరవరుల
 నురవడించి తాఁకి నామసరూపంబు లగు చేష్టావిశేషంబులఁ బొడవడంపం
 దొడరుటయును నవ్వారలలో నగ్నివర్ణుని హనుమంతుండును సర్పరోముని
 నంగదుండును ఖడ్గరోముని విశ్వకర్మతనయుం డగు నలుండును వృశ్చికరోముని
 సేనాధీశుం డగు నీలుండును వరుస దప్పక పరుసఁదనంబుతోడి యరుసంబున
 మొగకొని యగపడి యగడువటుపం జొచ్చి రందు. ౧౪౬
- తే॥ అగ్నివర్ణుండు తనమేని యగ్నిశిఖిలఁ బరఁగు బాణాగ్నిశిఖిలతోఁ బరిధవిల్లఁ
 జేసి హనుమని గాసిల్లఁ జేయుటయును బవనసుతుఁ డోసరిలని దర్పమునఁ బెరిఁగి.
 ఆ॥ అలవి గాని యచల మలవోక బెకలించి యసురమీఁద వైచె నలవు నెఱయ
 దాన నడఁగి గిరికిఁ దద్ద వాఁ డొనఁగూర్చె వహ్నిమత్త ధూమవర్తనమున.
 తే॥ సర్పరోముఁ డంగదు నుపసర్పణమున దర్ప మెడలింపఁ దొడరి యదల్పఁ గనలి
 వాఁడు వాని విశాల మా పాదపమున వాలి దుందుభి నట్టులు వాలి మడఁచె.

- తే॥ ఖడ్గరోముండు పటురోపఖడ్గములను నలుఁ బరబలాబ్ధిబాడబానలు నెదిర్చి
యూర్పువుచ్చుకొనంగనీ కొరయుటయును బెరుఁగు రోసంబునం బెచ్చు పెరిఁగి
క॥ ఒక్కఁడు మహాకృపాణము జిక్కం జేర్చుకొని వాని శీర్షం బలుఁగుల్ [యూర్చి
సిక్కని మేనును ధరపై ముక్కలుముక్కలుగఁ జేసి మొసయఁగ వైచెన్. ౧౫౨
- క॥ ఆమై సుడిసెడు వృశ్చికరోము నీలుండు గదిసి రూఢి తలిర్పం
గా మితిమించు శిలం గొని యామట జముఁ గాంచు మనుచు సడఁచెం బెలుచెన్
క॥ నలువురు నలువురఁబారిగొని బలువు నెఱయఁజేసి రాము పార్శ్వ మెనసినన్
బలువురు బలువుర నమ్మెయి చలమునఁ దెగటార్చి యూర్చి సంభ్రమ మొదవన్.
వ॥ ఏలినవాని సన్నిధికిం జని తోడివారితోడిపాటుగ మన్ననలు వడసి యున్నంత.
క॥ భానునిఁ బెరయం జను స్వర్భానునిక్రియ దోఁప నరిగెఁ బౌల్యస్త్వఁడు నీ
తానాధుఁ డున్న దెసకసమానాటోపబలవిక్రమంబులు పొసఁగన్. ౧౫౬
- తే॥ ఉరవడి రథస్థుఁ డసుర వజ్రోపమంబు లైన శరములు వరఁగించె నచలముపయిఁ
దోయదము వర్షధారల దొఱయఁజేయు పగిది రాముపైఁ గెలనివా రగడుపడఁగ
తే॥ అగ్నివర్షంబు నెగడించి నల్ల రాముఁ డసురుపైని శరాసార మడరఁజేసె
వాఁడు పొదలె దివిం గనువార లెల్ల నబ్ర మిది యంచుఁ దమలోన నాడుకొనఁగ.
ఆ॥ భూమి నిలిచె నెదిరి పురుషోత్తముఁడు రాముఁ డడరుచుండె నట్లు లాశ రేంద్రుఁ
డరదమునఁ బొసంగి యది యిది సరిపోలు టెట్లు లనుచుఁ బలికి రెల్లసురలు.
- ◆ ఇంద్రుడు తన రథసారథుల రామునకుఁ బుత్తెంచుట ◆—
- ఉ॥ మాతలిఁ బిల్చి శక్రుఁడు సుమాళము నెట్టన మీఱఁ బల్కె నీ
వీతటి నస్మదీయము సమీహిత మెంచి రథమ్ముఁ గొంచు వే
భూతల మందఁగాంచి రఘుపుంగవునిం గెలిపింపు మాత్మవి
ఖ్యాతికి నీ డనం దనరు నట్టిద నేర్పి రసోర్మిలంబుగన్. ౧౬౦
- క॥ అనినన్ మహాప్రసాదం బని యరదము హరుల హరుల నాయిత మొసరం
బొనరించి పూంచి రఘునందను దఱియంజనియె నతఁడు దద్దయుఁ బ్రీతిన్.
సీ॥ బంగారు రంగారు పరితోవయవముల నుప్పరంబునకుఁ జెల్వపుత్తిల్ల
గింకిణీసాహస్ర కిణకిణారవముల పంపిణు లైనలాని పరిధవిల్ల
రవిమండలం బొండు రవణిలై నన నచిరత్నరత్నద్యుతు ల్రకము మీఱ
సితము ఛత్రము మేలి సిడముసీవిరులును శ్రీవిలాసకలావిశేషములుగఁ
బిచ్చుకుం టని యరుణు మాఝేరఁ బిలుచు సారధీద్యుఁడు సారధి ప్రేరణింప
రాముఁ జేరంగ నరుదెంచె రయముమెఱయ రాజరాజప్రథము దేవరాజరథము.
క॥ ఆమెయి రాము విజయముం గామించి నికామహృష్ట గతి నెఱయఁగ సు
త్రాముని సారధి రథ మపు డామునిసురవరదుఁ జేర్చి యవహితుఁ డగుచున్.

- క॥ వందన మొనర్చెదను శ్రితచందన! యవధారు దేవ! సవిత్తుకులమణీ!
ముందుగ నిందుని దగు నాసందేశముఁ గొను మటం బ్రసక్తము జయమున్.
- సీ॥ ఇనవంశ్య! నీ వరి నెదిరి మేదిని నిల్వ నతఁడు రథంబున నమరియుండ
నీదుకింకరులకు నెఱిమాలి నటులయ్యె నటుగాన నీకయి యనిచినాఁడ
దీని నధిష్ఠించి తెరలింపు మసురుని దీనపాలనవిధి తెఱఁగుపడఁగఁ
బురహంత కజఁడఁజ్జె పొనరించు సారధ్య మితఁడు కృతార్థత నెనయుపొంపె
ననుచుఁ దెలుపు మనియె నయ్య ని న్నేవించువాఁడ నగుచు వచ్చినాఁడ దీన
నస్త్రశస్త్రములు మహాశక్తిముఖ్యముల్ గలవు తూణఖడ్గకార్ముకములు. ౧౬౫
- ఆ॥ ఒకఁ డభేద్యకవచ మున్నది యది దాల్పు మన్నియుం గ్రహించి యరద మెక్కి
నన్ను నేలుకొనుము నాతండ్రి! నీవాఁడ నెందు నీకు సురల కెరవు గలదె. ౧౬౬
- తే॥ అన ఘనానందసాంద్రుడై యలరుటయును రాముఁ డభిరామమూర్తియౌ రాణ
లక్ష్మీ యుపలాలనంబు కలానిధానమగుచు లోకావలోకాద్భుతావహముగ. [నెఱయ
- ఆ॥ చుట్టివచ్చి మ్రొక్కి సూన్యతుం డద్దేవుఁ డీప్సితంబు పొనర నీశితృండు
దేవరాజరథము తెఱఁగెంచి యధిరోహణం బొనర్చెఁ బుషితశంబరారి! ౧౬౭

—♦ రామ రావణ మహాయుద్ధము ♦—

- క॥ రామరొ! కన్నులు గలిగి నిరామయు లగు వారు గాంచి యలరారిరి శ్రీ
రామునిఁ గోదండకలారాముని మునిమానసాభిరాముని నియతిన్. ౧౬౮
- తే॥ అద్భుతం బగు యుద్ధ మష్టడరె రామరావణులకు జగత్ప్రియరావణముగ
దారతమ్యప్రచారంబు తవులు విడుపు లేని దగుడుఁ దదాఖ్యానలీలలొలయ.
- ఆ॥ కడఁక నడచె విభుఁడు గాంధర్వమునను గాంధర్వ మసురవైవ దైవము నధి
దైవమున మహాస్త్రతత్వవేత్త కొకంటఁ దఱుగు నొఱఁగు ననుచుఁ దలఁపఁగలదె.
- మ॥ పరమక్రోధమునం దనర్చి ఘనచాపస్ఫూలనం బొప్ప ని
రభరరక్షోస్త్రము గ్రమ్మఱం బనిచె ఘోరం బాశరేద్రుండు త
చ్చరమం దుప్పతిలె న్మహావిషము లాస్యప్రోల్లసజ్జ్వలముల్
స్ఫురదాశీవిషశస్త్రజాలములు వాసుక్యాదిసంశీలముల్. ౧౭౨
- తే॥ రావణధనుశ్చ్యుతము లహిరాజ శరము లట్లు
వ్యాత్రాస్యములు గాఁగ నడరి దెసల
నావరించుటయును నరదేవవరుఁడు
తఱిమి గారుత్మతాస్త్రంబు దవులుకొలిపె ౧౭౩
- ఆ॥ అవి భయానకముల యైన నత్యంతభయావహమ్ములగుచు నడరఁ దొడరె
రాము గరుడశస్త్రరాజము ల్కాశురూపములు స్వర్ణమయసుపర్ణములుగ.

తే॥ క్షణములోపల నమ్మహాశరము లగ్ని నిభము లాశరపన్నగనివహములను

రూపుమాపె నేరికిని నిరూపణంబు సేయరాని ప్రభావంబు సిరి దలిర్ప. ౧౭౫

క॥ అహిశత్రుశరము లమ్మెయి నహిరిపునిభు రామవిభు ననంతప్రతిభు

సుహితు నెలయించి యహితుని యహితండములం దెరల్చి యలరారుటయు.

మ॥ తనయస్త్రం బటు వ్యర్థ మౌటఁ గని దైత్యస్వామి సంక్రుద్ధుఁ డై

ఘనఘోరాశుగవృష్టుల న్రఘువరు న్నాటింపఁగాఁజొచ్చి శ

త్రుని సూతుం బటుబాణసంపిహితగాత్రుం జేసి యొద్రధ్వజో

పనిపాతం బొనరించి యశ్వముల దర్పంబు నివారించినన్.

౧౭౭

తే॥ కాలు సే యాడసీయని కల్పమునను రామచంద్రుని రావణరాహు వడరి

గ్రస్తుఁజేసె భృశార్తుండు గా నటంచు దివ్యు లెల్లరు వడఁకిరి దిటవునెడఁగ.

క॥ ఆమప్తకర్ము కర్మం బాదశరధతనయు సునయు నటునిటు జేయం

గాఁ దొడరునపుడు రోహిణిఁ బాదుకొనియె బుధుఁడసాధుపరివర్తునుఁ డై.

తే॥ అట్లు లిందాగ్నిదైవతం బైన కోసలాధిపతుల ఋక్షముఁ గుజుఁ డాక్రమించె

నదియు నశుభావహం బైన యదియ యుటియ నెట్టరక్కసి యేడ్చెఱి నెల్లుటకును.

తే॥ ధూమపరివృత్త మై యగ్ని దుస్థమయ్యెప్రజ్వలన మొప్పరోషాప్తిఁబ్రబలె సంద్ర

మర్కుఁ డాయంగనరిగెడుననఁగ నెగసెనాదురాత్ముండు రామునట్లుముటయును.

ఆ॥ చెడె దివాకరుం డసిశ్యాముఁ డై పరుసందనంబు దోఁప శాంతరశ్మి

ధూమకేతుయుక్తుఁ డామట్టుననె కబంధాంకుఁడును ననంగ హంగడంగ. ౧౮౨

క॥ పదితల లిరువది చేతులు పదిలములు శరాసనములు బరఁగఁగ నపుడా

పదికుత్తుకల పిశాచము పదరెను జట్టుపలతోడి పర్వత మనఁగన్.

౧౮౩

ఆ॥ వానిచే నిరస్యమానుఁ డై బాణసంధానదృష్టి మఱచుతరము దార

సిలఁగ స్వాత్మనీన శ్రీయొప్ప నొప్పారె నది యశక్య మెన్న నమరులకును. ౧౮౪

శా॥ కించిల్లోహిత నేత్రుఁ డై భ్రుకుటి సంకీర్త్యత్వ మొందంగ నై

స్కించన్యం బెడఁబోవ గాఢ క్రుధ లక్ష్మీభూత గా వైరిమే

న్గొంచెం బంచు దహించు దృష్టి వెడసంకోచంబు నోనాడ భీ

మాంచన్నూర్తి ధరించె రాముఁడు స్వతంత్రామేయభావోన్నతిన్.

౧౮౫

క॥ కాలస్వరూపుఁ డీశుఁడు కాలాకృతి శత్రుఁ గెడవఁ గా నటిమెడు నా

లీల దులకించె లయకాలాలంబిత భైరవాట్టహాసస్ఫురణన్.

౧౮౬

ఆ॥ ముద్దుమోము నగవు మురువు మార్పడునంతఁ గ్రుద్ధభావలక్ష్మి కొమరువెంత

వేడబములు సూప వేల్పులే నడలిరి పుడమి వడఁకెఁ దెరలె భూతవితతి. ౧౮౭

తే॥ సింహశార్వాలములతోడ శీర్ణవృక్షసంతతులతోడ శైలంబు సంచలించె

క్షుభితతర మయ్యె సంద్రంబు క్షోభమందు నదులతో గగనస్థఘనములతోడ.

- క॥ పరుషముగ నటచుచుం దివిఁ బరిక్రమము లేర్పడ న్నిపాతోత్పాత
స్ఫురితములతోడ ఖగములు విరావమొప్పారఁ జెట్ట వివరించెఁ జెలీ. ౧౮౯
- తే॥ ప్రభువు సంరంభ మమ్మెయుఁ బరఁగుటరసి తోఁచు నుత్పాతవితతి యుద్ధరతఁ
సన్నలెడలిన యట్టెరి సకలజనులువాసి కోల్పోక నెఱయరావణుఁడువడఁకె. [గాంచి
- క॥ సురలు మునులు గంధర్వులు నురగులు గరుడులును జేరి యొకదెస నటు భే
చరుల యగు నసురు లొకదెస నరయుచు సంవర్తలక్ష్య మాయుద్ధంబున్. ౧౯౦
- ఆ॥ కూర్చి ముచ్చటించుకొనునెడ మొదలిసంఘములవార లనిరి ఘనుఁడు రాముఁ
డే జయించు ననుచు నితరులు వచ్చియించి రసురవరుఁడు గెలుచుననుచు నడరి. ౧౯౧
- క॥ అరుసముప్రపత్తియును నెవ్వరియెడ నెవ్వారి కెట్లు వఱలెడునో య
వ్వరుస నెములుసూపెను నుదఁ బరగిం త్రవ్వార లట్టి పలుకుంబడులన్. ౧౯౩
- ఆ॥ అట్లు లడరి క్రోధ మవశేతఁ గూర్పంగఁ జాపసంప్రయుక్త శాతశరశ
తంబు లనిచి దైత్యుఁ దద్దయు బడలించుటయు నరేంద్రుఁ గినుకమెయి నదల్చి.
- క॥ రావణుఁడు కడఁక తోరం బై వెలయ దురాత్ముఁ డగుచు నతిరౌద్రం బా
నా వఱలు ప్రహరణం బొకఁ డావేళ స్పృశించి వఱప నొక గా కనుచున్.
- సీ॥ ఎది వరప్రాప్త మై యిత్యుగాంతాగ్నికల్ప మై కలనునఁ గాని పించు
నెక్కాల మేయది యిచ్చమైఁ బరఁగించు నుపహారతతపూజ లోజ నొఱయుఁ
జూపుమాత్రన దహించు ననంగ నెయ్యది పెనుపొందు పేరునఁ బేర్చుచుండు
హీరసారం బెద్ది ధారుణీధరశృంగనిభకూటములతోడ నివ్వటిల్లుఁ
గొనలు పొగలు గాఁగఁ గొఱలు మంటల జంటఁ దనదు రోస మిట్లు దనరె ననఁగ
నగుచుఁ గాలునకు దురాసదం బనఁ జను నట్టి శూల మొక్కఁ డవధరించి.
- తే॥ దారణము సర్వభూతవిత్రాసనంబు భేదనంబును నైన యాపృథులపరమ
సాధనము నెంచి రాముఁ బ్రసక్తిఁ గాంచి యేయ నుద్యుక్తుఁ డై రాక్షసేశ్వరుండు.
- క॥ నడుమన యద్దానిం గొని కడురభసం బొప్ప నెదిరిఁ గని కన్నులఁ గెం
పడరఁ దనవారు పురికొనఁ దొడరించె న్భైరవంబు ధూర్తుఁడు రవమున్. ౧౯౪
- ఆ॥ పుడమి చదలు నెల్ల కడలు గంపింపంగఁ గడలి త్రోభ మెనయఁ గా సమస్త
భూతములు వడంకి పొలివ్రావ నాతని భీషణారవంబు పెచ్చుపెరిగె. ౧౯౫
- క॥ అటు లార్చి మహావీర్యుఁడు పటుతర మాసాధనంబు బరఁగించుచు ను
త్కటమదమున రామునితోఁ దటుకున నిట్లనియె దైత్యదర్పాపహరా! ౨౦౦
- చ॥ అడ రడఁగించు లే నరుడ ! యాయుధ మియ్యది వజ్రసార మే
ర్పడినది నిన్ను నీయనుజుఁ బాపఁగ వేఁపఁ గలంపఁ జక్కనై
తొడరినఁ జాలుఁ ద్వత్పరమధూర్తతఁ ద్రుంగఁగఁ జేసి యుద్ధమం
దెడలిన యస్మదీయుల సమీహితము ల్పమకూర్తుఁ జెచ్చెరన్. ౨౦౧

- ఆ॥ ఓరణార్థి ! నిలువు ముడుతూర్తు లే మ్మిదె యనుచు శూల మట్లహంకరించి
వైచె దుష్టుఁ డసురవరుఁ డది యాకసం బగలఁజేయు రభస మానహిల్ల. ౨౦౨
- శా॥ విద్యుజ్వాలసమాకులం బగుచు నుర్వీద్యోంతరం బెల్ల నే
కద్యోతం బగుచుండ స్వాత్మసుమహాఘంటానినాదంబు నే
గోద్యన్నాదము నొక్కఁడై దిగిభక్తగోత్రీడనాపాది గా
నుద్యల్లీలఁ గరాల మై పదరు నయ్యుత్సాత మూహించుచున్. ౨౦౩
- ఆ॥ ఆపదొడరె రాముఁ డాశుగవర్షంబు నటపి వాసవుండు ప్రలయనకిన్న
నిజజతోఘనృష్టి నెఱిఁ జాప మెక్కిడి వీర్యసారుఁ డధిక వేగ మొప్ప. ౨౦౪
- తే॥ రామకార్ముకనిస్సృతభీమబాణములను ముర్ముర చూర్జితమ్ముల నొనర్చె
రాక్షసేంద్రు మహాశూలరాజ మగ్ని పతగముల నట్లు లాఘనప్రధనమునను.
- ఆ॥ శూలసన్నిపాతచూర్ణితభస్మసా ద్భూతహేతివితతి భూతలమున
నట్లు వ్రాల రాముఁ డగ్గలికేం బెచ్చు పెరిఁగి దాని యలపు పెం పెఱింగి. ౨౦౬
- ఉ॥ మాతలినీత నిర్జరసమాజపతీరిత దివ్యశక్తి ను
త్పాతహారం దటాలున విపాకదురుద్ధరఁ దాల్చి రాఘవుం
డూత మొసంగి వైవ నది యుప్పరవీధి జ్వలత్ప్రభావలీ
ప్రోతముగా యుగాంతసమయోల్కన చుల్కనసేయుచుం బొరిన్. ౨౦౭
- క॥ ఘంటానాదాఢ్యయు నై లుంటాకుని శూలము నివ్విలోడించి నెసన్
దుంటలుగ విఱిచి యిడి నిష్కంటక మొనరించి గమ్యగతిఁ బోలుపొందెన్.
- తే॥ అది హతద్యుతి యై రాల నవనిజాసనాధుఁ డరిరధ్యముల జననముల వ్రజ
కల్పనిశితప్రదరముల గాసిపఱిచి వానివక్షమ్ము వ్రచ్చెఁ దీవ్రశరతతుల. ౨౦౮
- క॥ వెండియు మూఁడు పత్రతుల గండడఁగ. లలాలమునను గాడి మెఱయ ను
ద్దండత నాఁటి రఘుప్రవరుం డాశరు మేను శరనిరూఢమొనర్చెన్. ౨౧౦
- క॥ అని శరభిన్నాంగుం డై దనుజేంద్రుఁడు ప్రస్రుతాస్రతతిశోణితుఁ డై
యనుకృతపుల్లాశోకుఁడు నన నై యను వరయలేక యవశత నుండెన్. ౨౧౧
- క॥ భేదము క్రోధంబును సమ్మోదం బెడలంగఁజేయ ముఱముఱలాడం
గాఁ దొడరెను రామాస్త్రవిభేదితగాత్రుఁ డయి ప్రీడ పెనఁగొనుచుండెన్. ౨౧౨
- ఆ॥ అర్దితుండు గాఁగ నలము రోసము సైపలేక ఘూర్ణితాక్షిలీల లొలయ
సంభ్రమమున కల్మిఁ జాప మాస్ఫాలించి యెదిఁ గదిరి బీర మెసకమెసఁగ.
- తే॥ అంబరం బెల్లఁ గ్రమ్మిమహాంబుదంబు వర్షధారాసహస్రము ల్పఱపి హ్రదము
నెట్లు పూరించుఁ గ్రొమ్మించు లెసఁగ నట్లై రాముమై నించె బాణధారాశతముల
- క॥ ఆశరుఁ డేయఁగ నేయఁగ నాశరజాలములఁ దాల్చె న్నీదియ కా రా
మేశుఁ డకప్పుడు విజయశ్రీశంస్యుఁడు నాఁగ నెగడి శ్రితసురవలీ! ౨౧౩

తే॥ ప్రేరణంబు శకాఘనివారణంబు దారణంబు సపత్నావధీరణంబు
నారణంబునఁ గాన్పింప నధిపుఁ డొప్పెఁ గారణగభస్తిసంగ్రహగ్రహము నెఱయ.

క॥ ఊప్రకరుఁ డన్నిశాచరుఁ డాప్రకమ మరసి యొరసి యతిదుష్టుం డై
దీప్రప్రదరసమాసము లాప్రభు నెద నాఁటె విస్మయం బొదవంగన్. ౨౧౭

తే॥ రక్తద్విగ్ధాంగుం డై సమరమువనమునఁ బూచి యొప్పారు మోదుగు పూచికగుడు
నాఁచికోలయ్యెఁ గాకుత్స్థు నపుడు చక్కఁజూచువారి కన్గవలకు శోభనాంగి.

మ॥ సుమమాజుం డసురాశుగాభిహతి రుష్టుం డై యుగాంతార్కక
ల్పము లా సాయకము ల్నిగుడ్చి యరిదర్పం బెన్న కవ్వాని ప్ర
చ్చి మహాద్ధత్యము సూపె నిర్వరును లక్షీభూతభావం బల
క్ష్యము గావించిరి ప్రస్తుతప్రహితశస్త్రాస్త్రావృతిప్రకియన్. ౨౧౮

సీ॥ అలవెంచి రావణు నటఁగాంచి సక్రోధుం డై రాముఁ డిట్లనె నల్ల నగుచు
నవివేకమునఁ దెచ్చి తల్లు జనస్థానమం దున్నతటి సీత నవనిజాత
మద్భార్య నాదుసమక్షంబు గాకుండఁ బొంచి వచించి మై వెంచి యొకట
దీనయు వివశయు దీర్ణయు గా బలాత్కారంబునం బాపకర్మ మనక
ధూర్త! యంతనె వీర్యవంతుండ వైతె చెడుగ! స్త్రీశూరుఁడ వనంగఁ జెల్లుఁగాక
యదియును ననాథ లగువారియం దొకొంట నీదు కాపురుషత్వంబు నెఱయుచుండు.

తే॥ రహితమర్యాదుఁడవుగ నిర్లజ్జఁడవుగ నటులె యనవస్థితుఁడవు గా నడరి తొడరి
యన్యదారాభిమర్శనంబొచరించు నీవు పురుషుండ వొదె వినింద్యచరిత. ౨౨౧

శా॥ శూరమ్మన్యుఁడ వన్నఁ దోలితి నటంచుం దమ్మునిం దన్ని తే
జోరూఢిం బ్రకటింపఁగంటి ననుచుం జుక్కాణికిం గర్వ మొ
ప్పారంగా రహిఁగాంచె దంతయును సవ్యాజంబ యెందేనియుం
జోరత్వంబె ప్రసిద్ధమయ్యె నిక సంశుద్ధత్వ మాబద్ధమే. ౨౨౨

తే॥ పూర్వుల యశంబు దలఁపవ పో త్వద్బార్జితం బనఁగఁ జెల్లు నది యేది ధన్యమాని
వైన ఫలమేమి గెలిచితి వన్నిదిశల దుష్టవర్తనముననె నిర్ధూతసుకృత! ౨౨౩

తే॥ పుట్టితివి కన్నతల్లి దాపాంపు సెడఁగఁ బెరిగితివి పెద్దవారల పెంపు దలఁగఁ
దక్కులాని ని న్నననేల తాతసేత యింతవాని నొనర్చుట యెఱిగియెఱిగి.

తే॥ కల బలసమృద్ధి యుత్సేకగతి వరప్రసక్తియుం గర్వ మెదిగింప జరిగె నెల్ల
రకు నహిత మగు వృత్తంబె ప్రకట మైన లోగి రొడ్లంచు నీవు లోలోన మురియ.

ఆ॥ దొంగ వై మొఱుగి తోడితెచ్చితివి సీతాంగనం దలంప వదియ మిత్తి
యగుచుఁ జేరఁబాటె నగుణ! తత్ఫల మిష్టె యనుభవించువాఁడ వదరిపడకు.

ఉ॥ సిగ్గొక యింత లేనిపని సేసితి వింతియ కాక యేది నీ
వగ్గె బలంబు శౌర్యమును బాడ్వడ వీడ్వడఁ బోని దుర్యశం

బగ్గల మై బయల్పడఁగ నమ్మెయి చౌర్యపురోతకూటి కీ

వొగ్గితి నన్నఁ జాలదొ మహాద్యమము ల్పెడవో యనాచితీ.

౨౨౭

క॥ డాయకపోయితి వే నాచాయం గొని మెలఁగుచుండు సమయంబున ని

న్నాయెడ మదీయసునిశితసాయకములఁ గ్రొచ్చి ఖరుని జతకుఁ బనుపనే. ౨౨౮

ఉ॥ లేఁ డనిపింప కెట్టులొ బలే కనుపించితి వింతె చాలు నీ

నాడయిన న్నిలంబడుము నైఋతనాయక ! యొంటఁబోక ని

న్వాడి యలుంగులం బొనిపి వచ్చి కృతాంతనిశాంతలక్ష్మ మూ

పోడిమి గన్నులారఁ గనఁ బుచ్చెద మెచ్చెద నుచ్చితంబుగా.

౨౨౯

తే॥ మచ్చరచ్చిన్న మయి జ్వలన్మహితకుండలమ్ము నీమ స్తక మ్మియిలం దొఱంగి

ధూళిబ్రుంగుడుపడుచుండ దొర్ల నీడ్చుఁ గాత మొరయుచుఁ గ్రవ్యాదఖగమృగములు.

ఉ॥ నీయుర మెక్కి గృధ్రములు నేడె యథేచ్ఛముగా నవాసముం

భాయక గ్రోలుగాత మతిపాతశరవ్రణనిస్సృతం బొగి

డాయఁగ వచ్చి మెచ్చి గరుడంబులు డంబుగఁ జిల్వలం బలె

వేయును గంకముఖ్యములు విస్రపుఁ బ్రేగుల లాగుఁగావుత.

౨౩౦

క॥ అని ముట్టఁబలికి రాఘవుఁ డనిమిషు లా ననఁగ నహితు సంతికగతు నె

ట్టన శరవర్షంబులఁ బొప్పెనయఁగనీ కటిమె సన్నహితచారిత్రా!

౨౩౧

మ॥ కలన నృత్రునిశాతనం బెడఁద నాకాంక్షించు శ్రీరాము స

ద్బలవీర్యంబులు హర్షతర్షకలనాప్రావీణ్యము లెట్టిగా

బలుపొందె న్బలు పొందు సూపె సకలప్రాధాన్త్రుశస్త్రంబు లు

జ్వలతేజోనిధి జ్ఞానమూర్తి లఘుహస్తస్ఫూర్తియు దా నె కా.

౨౩౨

—◆ మెత్తవడిన రావణు రథము సారథి తొలగిండుట ◆—

ఆ॥ ఆత్మగతము లైన యాశుభచిహ్నంబు లరసి రాక్షసాంతకరుండు రాముఁ

డరుస మెనసె నసురు నభ్యర్దితుంజేసె మరలఁ దెరల కొలయు మత్సరమున.

క॥ హరినికరశిలావృష్టుల నరేంద్రశరవర్షముల వినాశోన్ముఖుఁ డై

వెరవేది విఘ్నూర్ణాత్ముండు విరతక్రముండును నిశాటవిభుఁ డయ్యె సఖి! ౨౩౩

ఆ॥ శస్త్ర మొరయలేడు శరశరాసనములఁ గూర్పఁ గర్షణం బొనర్పఁ జాలఁ

డల్లె వైచేనేని సంతరంబున వ్రాలు నవియు వైరిఁ దాక కసురశమని.

౨౩౪

క॥ తనబీర మెదిరిబీరము గననేరని చిత్తవృత్తిఁ గలఁతంబుడు న

ద్దనుజేంద్ర మృత్యుకాలంబున వర్తన ముచిత మైన బుద్ధి నరయుచు.

౨౩౫

క॥ సూతుండు ప్రవీణతాసముపేతుండు తదవస్థ రథికు నీక్షించి రణ

పేతముగఁ జేసె నరదము శీతాచలతనయ! తనదు చేమెల పొప్ప.

౨౩౬

శా॥ క్రుద్ధాత్ముండు కృతాంతచోదితుఁడు నై క్రూరుం డట న్నోహసం
బద్ధుం డై కను లెఱు సేసి నయముం బాటింపఁగా లేక దు
ష్టాదత్యంబున సారథి న్సురథవిద్యాసారథీయుక్తునిన్
రుద్ధుం జేయుచు నిటనె న్నెపము లారోపించి శ్రీపాలనీ!

౨౨౯

ఉ॥ బీరము లేనివానిగతి భీరువునట్లు లశక్తుఁబోలె ని
ష్పృగుషునింబలెన్ లఘునిభాతి నసత్త్వ నమాయుకు న్నుతే
జోరహితు న్వ్యపాస్త్రినిఁగఁ జొప్పడ న న్గని స్వేచ్ఛ నిమ్మొయిన్
వారక వ ర్తిలం దలఁచి వచ్చినవాఁడవ కావె దుర్గతి.

౨౩౦

సీ॥ అలవోక న న్నిట్లు లపవాహితు నొనరై రథముతో నిజమనోరథముతోడ
ఖ్యాతవీర్యుం డరి కనుచుండ రణలుబ్ధు ననుఁ గాపురుషుఁ జేయ ననిచి తెట్లు
చిరసమాశ్రిత యశశ్రీ తేజ మోజమ్ము ప్రత్యయమ్మునుబాడు పఱిచి తీవ
పరు పురస్కృతులకై ప్రాల్మాలి తని కాక యవిదితం బిది యంచు నరయఁజాల
నిట్టిపనికిఁ జొరఁడు హితకాంక్షి యగువాఁడు పదరుఁ బఱప శత్రుపక్షజనుఁడు
పిన్ననాటఁగోలఁ బెనుపొంది తిచ్చోట మలసి తరుస మదియు మఱవవలెనె.

తే॥ రిపుఁ డుపగతుం డగుచు నన్ను రెమ్మకుండు నంతలోపల నతని నే నఱుమునట్లు
సేయు మిపు డైన రథ మందుఁ జేర్చి నేర్చి తేని మది యీదెసఁ బ్రసక్తి నెంచునేని
ఆ॥ ఇటు లబుద్ధియగుచు హితబుద్ధియుతు సూతుఁ గాటులఱచి యలఁచు గతికి నాతఁ
డలఁతి నధిపుతోడ ననునయ మొప్పఁ బత్త్యంబుగాఁగఁ బలికె నంబుజాక్షి!

ఉ॥ భీతుఁడనో విమూఢుఁడనొ పెంపఱ వైర్యుపజాప మంచు నే
నీతరమంచు వింటినొ నిరీహుఁ బ్రమత్తుఁ గృతఘ్ను సేహని
ర్యాతునిఁ గూర్చువాఁడనొ మహాశయవర్యుఁడ విట్లు లాడఁగా
నాతలఁ పెల్ల వ్యర్థ యగు నాళిక నందె నిశాచరేశ్వరా!

౨౩౪

క॥ అయమెంచి నయము నారసి స్వయశఃపరిరక్షణంబు జాడనె చని వి

ప్రియ మొనఁగించితిఁ బ్రియ మని నియతస్నేహార్ద్రభావ నిష్ఠితబుద్ధిన్. ౨౩౫

తే॥ దోస మెంచి గొనంబులఁ దూలపుచ్చి ప్రియహితాదృతు నన్నిట్లు పెనుపుదక్క
దూఱకు మనార్యలఘుఁడగుఁదొరయ పోలె వినుము నాయపరాధము విధముదెలియ.

క॥ ఏ నేనిమి తమునఁ దే రానియతరణాంగణమ్ము నాభోగము నే

తేనెఱి నట్టులు దలఁగం గా నొనఁగించితిన్ యట్టి క్రమ మరయఁజనున్. ౨౩౬

సీ॥ పెనుబోరునం దేవుబీటువ్రామెడువాని తెఱఁగున నలతమై దెరలుటయును.

సౌముఖ్య మరుసంబు చక్క నై మెలఁగుట యను నివి నీదెస నడఁగుటయును

వర్షాహతములు గోవరముల ట్లీవాజు లఱుమలే కొండొండ నలుకుటయును.

డుష్టనిమి తము ల్లోడ్తోడఁ బ్రతికూలములు వెల్లుగాఁ దోఁచి మొనయుటయును

- దెలియఁ గాంచి నిన్నుఁ దేర్పఁ దురంగమ స్థితగతులతోడి శ్రమముఁ బాప
దొరపు నీదుచనపుఁ దొందరింపఁగ నిదె క్షమ మటంచు నిటు జరిపినాఁడ. ౨౪౮
- తే॥ దేశకాలమ్ము లధిపుని తెలివితేట లింగితములు నిమిత్తంబు ప్రీతితములు
దైన్యభేదహర్షంబులు తద్బలాబలములు సారధి యెపుడుఁ దలంపవలయు. ౨౪౯
- తే॥ సమవిషమనిమ్నుభూభాగసరణు లాత్మపర పరావరభావము ల్పరఁగుతలులు
స్థాన ముపయాన మపయాన సర్పణాపసర్పణములును యంతకుఁ జనునెఱుంగ.
- ఆ॥ రథకుటుంబి వాఁడు రాణమై మెఱయంగఁ దగినయట్లు మెలఁగఁ దగునకాని
యరద మెక్కునంత కాపే రెనయఁబోవఁ డింత నిజము రాక్షసేంద్ర! వింటె.
- క॥ లక్షణలక్ష్మ్యము లరసి పరేక్షణ మెడలించితిని యథేచ్ఛగా గా దీ
వీక్షణ మేయది తత్త్వమొ వీక్షించి యనుజ్ఞసేసి వెలయుము కరుణా. ౨౫౦
- క॥ నీనెఱసిన శిక్షమెయి నేన నానృణ్యంబు మదిని నెలకొనఁగానౌ
పూనిక మెలంగువాఁడం బో నొం డగు తెఱఁగు వంకఁ బొరయఁగ నింక.
- చ॥ అని వివరించుయంత నుడు లారసి సంగరలుబ్ధుఁ డాతఁ డౌ
నని పరితుష్టి నెక్కినఁగ నౌహృదయంబు దయామయంబు నై
తనరఁగ వానిఁ బేర్కొనుచుఁ దద్దయు రత్నపుఁ గూర్పు లొప్పు చ
క్కని కరకంకణం బొసఁగి క్రయ్యని యాదర మొప్ప నిట్లను. ౨౫౧
- ఆ॥ సూతవర్య! నీవు సుముఖుఁడ వైరాఘవాభిముఖముగా రయంబుమెఱయ
రథము నడుపు మీఁక నరాతులం దెగఁజూడ కురక రాఁడు రాత్రిచరవిభుడు.
- క॥ రావణు నెదిర్చి మనఁబో డేవైరియు ననుచు నీవు నెఱుఁగుదు మదిలో
నావల నరయుచు మెలఁకువ మైవిహరింపు మనమెందు మార్పడకుండ.
- ఆ॥ అనుచు నానసేయ ననితరహర్షాప్తి బొదలి సెల వటంచుఁ బాలుపుమీఱ
దీఁగెఁ దివిచి నట్లు తే రెనయించె వాఁ డదియు రాము నెదుట నపుడ నిలిచె.
- మ॥ అలతం బొంది తలంగి క్రమ్మటి మహాహర్షంబుతోఁ దొంటియ
ట్టిలలిం ద న్నలఘౌక మార్కొని నిరూ ఢిం బేర్చు పౌలస్త్యుడు
ర్గలితం బెంచి స్వకీయభేదమును సంలక్షించి యివ్వని నె
ట్లలఁతిం గెల్వఁగవచ్చు నంచు హృదయ వ్యాపార మేపారఁగ. ౨౫౨
- క॥ విస్మితుఁ డగు రామునిఁ గని సస్మితుఁ డై యరుగుదెంచె సంయమివర్యుం
డాస్మాకభావి దానవఘస్మరుఁడు మహామహుండు కలశజుఁ డంత.
- తే॥ సురలు మును లని దివి నుండి చూచుచుండ వారితోఁ గూడి యచ్చోటవఱలు
పాపకర్ముల సిరులకు బందెకాఁడు చులకవోని తపస్సారములకు వీడు. [వాఁడు

—♦ అగస్త్యుడు రామునకు నాదిత్యహృదయం బుపదేశించుట. ♦—

- క॥ భగవంతుడు పీతాంబుధి నిగమాగమపారదృశ్య నిశ్చితమహిమో
పగతుఁ డగస్త్యుడు రాముని నగణితగుణరాశిఁ గాంచి యలరుచుఁ బలికె.
- సీ॥ ఉన్నవాడవె తండ్రి! యోజన నెఱయక మునుపటి దగు తత్త్వమును స్మరిం తె
మాయామనుజతాప్తి మార్గంబుఁ బ్రకటించె పాటించె పాటు చా పలపునడియు
విధిపల్కు తెఱఁగు గావించితివే కద యనుమాన మింకేల యనురు గెలువ
జయలక్ష్మీ మొనయనౌ సమయమియ్యదియ సువ్నసముతో సుర కార్య మరసికొనుము
గోప్యము సనాతనము ప్రతికూలహానన మఖిలపాపప్రణాశన మభయదము జ
యావహము పర మక్షయ్య మశివహరము నైన యాదిత్యహృదయ మీవవధరింపు.
- క॥ పురమశివతత్త్వసారము హరియోగాస్పదము బ్రాహ్మ మఖిలసురాధీ
శ్వరభావిత మిది నిత్యము స్మరియింపుము దీనఁ దలఁగు నకలాపదలు. ౨౬౩
- తే॥ సర్వమంగళమంగల్య సర్వవేద సారసర్వార్తిశమనప్రశంసిత మిది
ఆయురభివృద్ధికర ముత్తమానుబంధ మిట్టి స్తవరాజము జపించి యెదిరి గెలుతు.
- సీ॥ తెలిసి పూజింపుము దేవాసురార్చితు రశ్మిమంతుని దెసరక్తి నెఱపు
ముద్యన్మహారాశి నొప్పారఁ గొనియాడు మావివస్వంతున కంజలు లిడు
మట్లు భాస్కరు కొలు వంది మిన్నందుము భువనేశ్వరునకు సంస్తవము లొనఁగు
మఖిలభూతాత్మున కాత్మార్పణ మొనర్పు మాశ్రయింపుము ద్వాదశాత్మగురుని
నితఁడే దేవదేవుఁ డీతఁడే తేజస్వి యితఁడే రశ్మిభావనేప్సితుండు
నీతఁడే గభస్తు లెనయించి యలరించు నెల్లలోకములఁ దదీశతతుల. ౨౬౪
- వ॥ ఇమ్మహామహుండు బ్రహ్మయు విష్ణుండును రుద్రుండును శివుండును స్కందుం
డును బ్రజాపతియు మహేంద్రుండును ధనదుండును గాలుండును యముండును
సోముండును నపాంపతియుఁ బితృదేవతలును వసువులును సాధ్యులు నాశ్వీ
నేయులును మరుత్తులును మనువును వాయువును వహ్నియుఁ బ్రజాప్రాణుండును
ఋతుకర్తయుఁ బ్రభాకరుండు నాదిత్యుండు సవితయు సూర్యుండును బూషయు
గభస్తిమంతుండును సువర్ణసదృశుండును భానుండును హిరణ్యరేతసుండును
దివాకరుండును హరిదశ్వండును సహస్రార్చియు సప్తసప్తియు మరీచిమంతుం
డును దిమిరోన్మథనుండును శంభుండును ద్వప్తయు మార్తాండుండును నంశు
మంతుండును హిరణ్యగర్భుండును శిశిరుండును దపనుండును భాస్కరుండును
రవియు నగ్నిగర్భుండును నదితిపుత్రుండును శంఖుండును శిశిరనాశనుండును
వ్యోమనాథుండును దమోభేదియు ఋగ్యజుస్సామపారగుండును ఘనవృష్టియు
నపాంమిత్రుండును వింధ్యవీధియుఁ బ్లవంగముండును నాతపియు మండలియు

మృత్యువును బింగళుండును సర్వతాపనుండును గవియు శస్వుండును మహా
తేజుండును రక్తుండును సర్వభవైద్యుండును నక్షత్రగహతారాధిపుండును
విశ్వభావనుండును దేజస్తేజస్వియు ద్వాదశాత్ముండును నను నీశుతివిశ్రుతం
బు లగు నామవాచకంబులఁ జతుర్థియగువిభక్తితోడం గూర్చి నమోంతమంత్ర
ముల నొనరించి యద్దేవు నీక్షించుచు జపింపవలయు. ౨౬౬

సీ॥ వెండియుఁ బ్రాగ్గిరీశుండ! నీ కంజలు ల్పల్చిమగిరిదేవ బహువినతులు
జోత లియ్యవె కొను జ్యోతిర్గణాధిపతీ! దినాధిపతీ! నతీరితములు
జయ నమస్కారము ల్జయభద్ర! దోయిళ్ళు మ్రొక్కులు హర్యశ్వ! మోడ్కుఁగేళ్ల
తతి సహస్రాంశుండ! దండంబు లాదిత్యుఁడా నమస్కృతు లుగ్రుఁడా! నమోను
వాకము వీరసారంగ! వందనములు పద్మబోధక! మార్తాండ! బ్రహ్మశంక
రాచ్యుతేశ! ప్రణామాళు లయ్య యివిగొ సూర్య! జోహార్లుగూర్తుఁదిశుద్ధి దనర!
వ॥ జేజేలజేజే! నీకు జేజే లర్పించెద నాచిత్యవర్చస్కుఁడా! శరణు భాస్వంతుఁడా!
శరణు సర్వభక్షా! శరణు రాద్రాకారా! శరణు తమోఘ్నా! శరణు హిమఘ్నా
శరణు శత్రుఘ్నా! శరణు అమితాత్మా! శరణు కృతఘ్నఘ్నా! శరణు దేవా!
శరణు జ్యోతిషాంపతీ! శరణు తప్తచామికరాభా! శరణు హరీ! శరణు నహీ
శరణు విశ్వకర్ముఁడా! శరణు తమోభినిఘ్నా! శరణు రుచీ! శరణు లోకసాక్షీ!
శరణు శరణు లోతండ్రీ! శరణు లనుచు శరణులు సమర్పింపవలయు. ౧౬౮

తే॥ తా నె నశియింపఁజేయు భూతము సకలము దాన సృజియించు నీతండ్రే తవిలిప్రోచుఁ
దన గభస్తుల చాయన తపనవృష్టు లెనయఁగాఁజేయుచుండు నీయన ప్రభుండు.
తే॥ భూతపరినిష్ఠితుం డై ప్రభూతమహిమ మేలుకొనియుండు సుపుల మేలుకొలుపు
నీతండ్రే యగ్నిహోత్రాత్ముఁడితండ్రే యగ్నిహోత్రఫలదాతయుననంగనొప్పుచుండు.

క॥ శ్రుతులుం గ్రతువులుం గ్రతుఫలవితతులు నట్లఖిలలోకవిధికృత్యము లౌ
కృతివిషయములు నయంబులు నతీంద్రియుండు రవియ నేర్చు ననుశాసింపన్.

తే॥ దుర్గమారణ్యసంచార దూరగతిభయార్తులం దేవురుషుఁడేని యత్న మొప్ప
నీస్తవంబు పఠించి కీ డెనయఁబోవఁ డాపదల నిస్తరించు సుఖాత్ముఁ డగును.

తే॥ దేవదేవు జగత్పతి నీవరాన్వయమ్ముకంద మ్మితని దృఢైకాగ్ర్య మొప్పఁ
బూజసేయుము త్రిగుణితంబుగ జపింపు మీస్తవం బెందునేని జయింతు నధిప.

క॥ అజితుఁడ వీవని యెఱుఁగుదు నజముఖ్యవరప్రసక్తి నతఁ డంతలు గా
గజబిజివడి సాధింపంగ జతన నీ కొదవె మనుజకలనఁ దనరుటన్. ౨౭౪

క॥ రామాజగదేకమనోరామా! శ్రితకల్పకాభిరామా! రామా!
నీమానితమహిమంబున నే మాకభయప్రతిష్ఠ హితసుఖభూమా!
౨౭౫

- తే॥ ఈక్షణంబున నసురు నీ వీక్షణముననే దహింతువు నిజ మింత నే దలంతు
రాజ తేజంబునను గ్రహరాజ తేజ మోజ మెసఁగిప నైన యియ్యోజ నెఱయ.
- క॥ వియదాదివ్యాపక! యిదె జయ మందెద వనుచుఁ బలికి చయ్యనఁ జనె దా
నయ మెన్నుచు మునిమండనుఁ డయత్నలాభంబు వడసి యారఘువరుఁడున్.
- ఆ॥ నిర్విచారుఁ డగుచు నిర్వృతాత్ముండు నిర్ధారణం బొనర్చి ధారణాశ్ర
యతనె యాచమించి యాదిత్యు ధ్యానించే నిత్యశుచి శుచిత్వనిరతి మెఱయ.
- క॥ కష్టాత్ము రావణుంగని హృష్టాత్ముం డగుచు రాముఁ డేడ్డెఱ నెఱపన్
స్పష్టం బయ్యెను బగతుని నష్టత్వము చూచువారి నయనంబులకున్. ౨౭౯
- తే॥ అనల నగు జతనల ధృతి దవుల దేవదేవుఁ డట్లుండ వాసరదేవుఁ డెలమి
మించి రక్కసు క్షయము యోజించి రాముఁ గాంచి యిట్లనె సురగణకలితుఁడగుచు.
- క॥ త్వరపడుము సురిసనాథా! పరఁగుము పరు గెలువు మసము పాటింపుము పె
ల్లరుసము గొనుము జయశ్రీకరగ్రహణ మెనసి నీతఁ గైకొను మనియెన్. ౨౮౦
- ఉ॥ అంతటఁ జేరవచ్చె నమరాంతకుఁ డాశరనాయకుండు వాఁ
డంతలు ప్రేరణంబు తన యంతను గూర్చి పొనర్చిన న్రనా
భ్యంతరవ ర్తివ ర్తన మయత్నిత మై తగ నాతఁ డొడ్లు వి
భ్రాంతతమైఁ గనుంగొన దురంబు నయంబు రయంబు సూపఁగన్. ౨౮౧
- సీ॥ ఆకసం బొరయుచు నద్దాని గ్రసియింపఁ దవితెఁబో యన నొంటఁ దివురునదియు
దనధాటి కే నెంత లని ధాత్రి మొరయంగ నేమిఘట్టనముల నెఱపునదియు
గంధర్వనగరంబు గలదె యొండొక్కొట నిదె యంచు రుచులెనయించునదియుఁ
బురదాహకునకేనిఁ బాలునే తన్ను ప్రేలిడిచూప నని గర్జ లిడెడునదియు
నవియె శ్రీపతాక లన నుచ్చితపతాక లొప్ప నొప్ప వాజు లోసరిలక
యిలకు మింటి కొక్కఁడే కాఁగ మొనయింప నడరునదియు నయ్యె నసురురథము.

—♦ రామ రావణులు మరలఁ దలపడుట ♦—

- మ॥ శరధార ల్పరఁగించు సంచున శరాసారాఢ్య మౌ నంబుదం
బు రహి న్మించి తటిత్పతాక లెగువన్ భూరిస్వకేంద్రాయుధ
స్ఫురణ ల్నెక్కినఁ గృష్ణవాజియుత మై పోలంగ రాద్రోరుడం
బరవర్చస్వినవత్సమీరితము లొప్పం దాఁకు నప్పట్టునన్. ౨౮౪
- తే॥ తివిరి వజ్రాభిమృష్టవిదీర్యమాణ ధరణిధరనిస్వనస్ఫురోద్ధురము గాఁగఁ
దనదు ధనువు స్ఫాలించుచు దద్దయు నది బొలచంద్రనతం బయి పరఁగుచుండ.
- క॥ ఘనవాహను సారథితో ననె ననవద్యుండు రాముఁ డనవద్యకలా
వన మైన పలుకుఁబడి యిమ్మున స్మితరుచి గూర్చు తెలివి మొనకొనుచుండన్.

- ఉ॥ మాతలి! చూచితే కడఁక మార్తు రథంబు మనోరథంబుతో
 నీతటి డాయవచ్చెడు సమేధిత మై యపసవ్యపుం గతి
 న్నేతకు నాదు గెల్పిడెడు నే ర్పెనయించుచు వేగయోగవ
 క్రాశతవర్తనం బయి లయాభ్రఫునార్భటు లుల్లసిల్లఁగన్. ౨౮౭
- అ॥ అట్లుగాన నీవు నస్మదీయము రథం బెదిరి కెదురు గాఁగ నెనయఁజేయు
 మనిలఁ డడరు నబ్దమునుబోలె దద్ధ్వంసనం బొనర్తు నెఱచలంబు నెఱయ.
- ఆ॥ స్వక మవిక్లబం బసంభ్రాత మన్యగ్రహృదయవీక్షణము సమిత్థనియత
 రశ్మిసంచరణము రయవంతమును గాఁగ రథము నడపు మీవు రాణనెఱయ.
- క॥ నీ కేను దెలుపువాడనె ప్రాకటయశుడవు పురందరవిభుప్రబలా
 నీకరథోచితుడవు ని న్నే కాగ్రయుయుత్సుతాప్తి నిటు దలఁపింతున్. ౨౮౮
- క॥ అను రాముని నుడి వినినంతనె పరితుష్టఁ డయి వేడ్క తనరారఁ బ్రచో
 దన మొనరించె నతం డయ్యనువున రథ మంతరముగ నాటాడంగన్. ౨౮౯
- క॥ సురసారథిస త్తముఁడయ్యరదము రావణరథంబు నపసవ్యముఁ జే
 యురహిఁ దఱిమి చక్రోత్థి పరజమ్మునఁ గ్రమ్మె బగుఁడు పరిభూతుఁడు గాన్.
- చ॥ అలిగి దశాస్యుఁ డంతకుని యట్టులు తామ్రవివృత్తనేత్రుఁ డై
 చల మెగువంగ సమ్ముఖు లసమ్ముఖు రాము నిశాతసాయకం
 బుల నవధూతుఁ జేయు నెఱపోతర మొప్పఁగ నేసి యార్చె న
 య్యల వధికం బటంచుఁ గన నయ్యె సురాసురకోటి కయ్యెడన్. ౨౯౩
- తే॥ ధర్షణామర్షితుం డయి దాశరథియుఁ జండకోదండ మైందంబు శరము లర్క
 రశ్మిసప్రభములును బిరానఁ దాల్చె రోషలంభితధైర్యుఁడౌ రూఢి వెలయ.
- ఆ॥ అలఁత నొందఁజేసె నంతకు ముబ్బడి గాఁగ రామధరణికాంతుఁ డసురు
 సరభసముగ నడరి శరవరాసారమ్ము వఱపి సురలు మునులుఁ బ్రస్తుతింప. ౨౯౪
- తే॥ అప్పు డనోన్యవధకాంక్షులైన వారి కొదవె దరమెన్నరానియామోధసంబు
 రుష ముఖప్రతిముఖతానిరూఢి దనరఁ గదిసి యొరపెట్టు కొదమసింగముల కట్లు.
- క॥ దేవర్షులు గంధర్వులు నావలనున సిద్ధవరులు నాద్వైరథజ
 న్యావభృథ మెదలఁ గోరిరి రావణశసనమునకై ధరాధరతనయా ! ౨౯౭
- శా॥ ఆలో రాక్షసనాశనంబు రఘురామాధీశు లీలాజయ
 శ్రీలాలిత్యముఁ దెల్పులక్షణము లక్షీణంబు లై తోఁచె ని
 ర్వేలార్తి న్దనుజు ల్మునుంగఁ బ్లవగు లేవలాతిగానందవే
 ణీలోలాత్ములు గా సురర్షిసుఖనిర్ణీదత్వ మొప్పారఁగన్ ౨౯౮
- సీ॥ వర్షించె నెత్తురు లావణి బర్జన్యండు సుడిగాడ్పు లపసవ్య మడరి చుట్టె
 నెట్టెట్టు లసురు తే రెనయు నన్నెటి గృధ్రకులము భ్రమించుచుఁ గూడముట్టె

దాసనపూజిగిఁ దనరారు సంజచే దీపితం బయ్యె లంకాపురంబు
పగలేనిఁ జుట్టును బొగలేని ని ప్పట్లు భాసిల్లె నవ్వీటి ప్రాంతభూమి
వాని కటు కానివై యెల్లవారు నడలఁ బిడుగులంగూడి యుల్కలపేర్చు ధ్వనుల
నెలవులనె సంప్రచారంబు నెఱపుచుండె దసిలిచేడ్పడె నతఁ డున్న దెసపుడమియు.

ఉ॥ సంగరముం బొనర్పఁ జెయి సాచు తెఱంగునయందె పట్టిన
ట్లంగద వుట్టె బాహువులు కాశరసంతతి కెల్ల భర్త మే
నం గనుపట్టెఁ దె ల్పెఱుపు నల్పును బస్సును నైన భానుర
శ్రీంగము లింగలమ్ములు మహీధరమం దగు ధాతువు ల్వలె . 300

క॥ గ్రద్దలు తోడ్పడిరాఁ దమ గద్దఱితన మెగువ సరిమొగం బసురున కై
యుద్దవడి నార్చె నక్కలు తద్దయు జ్వలనములు నోళ్లఁ దరలుచునుండె. 301

క॥ వీఁచెఁ బ్రతికూలవాతం బాచెయిదంబుననె ధూళు లడరించుచుఁ బె
ల్లెచి యసురాధినాథుని లోచనమార్గంబు దృష్టిలోపం బెనయె. 302

తే॥ పడియె నింద్రదాశనులు సేనపట్టునందు దుర్విషహ్యాస్వసంబులు ధూర్తములుగ
జలధరంబులతోడి ప్రచారమింతలేకయే యాఁకపడుచున్నలీల వెలయ. 303

ఆ॥ దిశలు విదిశ లొకటఁ దిమిరావృతములయ్యె బాంసువర్ష మటు నభంబుగ్రమ్మె
ఘోరకలహ మడర గొనకొని శారిక ల్వాని తేరిపెని వ్రాలి యఱచె. 304

క॥ జఘనముల స్ఫులింగమ్ములు నఘమయములు గనుల వెంట నశ్రువులును జా
ఱ ఘనస్యందనహయములు మఘవారికిఁ గీడువుట్టు మార్గము సూపె. 305

తే॥ అబల! యేవంవిధములు భయావహములు
బహుళములు దారుణమ్ము లుత్పాతములు మ
హాహవమ్మున నెట్టన నావహిల్లె
రావణుని కీడు నొడువు విరావములను. 306

క॥ కృతనిశ్చయోషితుం డమ్మతకరిరక్కసుఁడు మతము మఱలింపఁడు స
మ్మత మగుఁగాదే యదియును వితతోత్సాహమునఁ బెరుగు వీరుల కెపుడు. 307

ఉ॥ పూవుల చల్లకంబు పరిపోషణముం బొనరించు వంక నె
త్తావులు నెక్కినన్ సులలితంబులు భృంగరవానుషంగముల్
శ్రీవిలసద్వనోపవనసీమవిహారము లొప్పుఁ బయ్యెరల్
పావనమూర్తి రాము జయపద్ధతిఁ బేర్కొననయ్యె నయ్యెడన్. 308

ఆ॥ పరఁగె భామములు నభామమ్ములును సాత్త్వికమ్ము లాంగికములుఁగలసి మెలసి
తెలివితేట లెనయ దిక్కులతోఁ గూడి రాము మేలు సూపు రాణలొలయ.

క॥ జయశంసులు సౌమ్యము లప్రయత్నసిద్ధములుఁ గాఁగఁ బార్థివవరు స్వ
స్త్వయనం బెనయ నొనర్చె సదయములె యట్లొదవె నాఁగనగు లక్షణముల్.

క॥ ఎమ్మె లగు శుభనిమిత్తము లమ్మెయిఁ దనకుఁ బొడసూప నౌ లె మ్మరిద
ర్ప మ్మడఁగుకాల మిదె యని నెమ్మది నూహించె భువననేత యలరుచున్.

మ॥ షరమానందముఁ గూడి విక్రమము దర్పంబు స్థర స్మేరసుం
దర మాస్వాజ్జ మలంకరింపఁ బ్రథితాత్మప్రౌఢి యూహాఢి య
బ్బుర మాకాశసదంతరంగముల రూపు ల్సూపఁ బ్రేరేప స
త్త్వరమావల్లభుఁ డొప్పె రాముఁ డధియుద్ధప్రాజ్యరంగంబునన్. 309

ఉ॥ ఆనల రామరావణుల కయ్యె దురంబు సమస్తజీవభీ
త్యాసహ మత్యుదారమహిమాస్పద మాధ్యమహాస్త్రమంత్రవి
ద్యావిలసత్ప్రయోగ మతిదారుణ మశ్రుతదృష్టపూర్వ ము
ద్భావితసర్వలోకచయపాలవశీలనయాంచి తేక్షణ! 313

క॥ సురరాజవైరి సైన్యము హరిరాజచమూచయంబు యతయుద్ధసమా
దర మై తిర మై నిజపరవరతరతమభావ మరయువలనున నుండెన్. 314

ఆ॥ ప్రహరణములు వట్టి బలుజతనల ముట్టి యాటలాడనున్న యాబలములు
చూచుచుండఁ గాని చొరఁబాట వవ్వారి దురము మేగురముగ దొరయుచుండ.

క॥ అద నరసి పదరి యొండొరు గుదియింపఁగ నెంచు వారి కోల్లలవంకన్
హృదయములు ప్పొవ విస్మయ మదనముగాఁ జేష్ట లుడుగ నవి యటు లుండెన్.

ఆ॥ ఉడుటుతనముతోడి యుద్బయంబులు దోఁప నాయుధములు దాల్చి యట్టులున్న
యుభయసైన్య మొప్పె నురుచిత్రగతమైన యదియ పోలె విస్మితాక్ష మగుచు.

ఆ॥ అట్లు వారివారు సంబరచారులుఁ జూచుచుండ మిగుల నేచి శకున
వీక్షణప్రవృత్తవృత్తు లై నరవరాసురవరు ల్తదేకపరతఁ గనిరి. 315

క॥ కృతనయులు స్థిరామర్షులు ప్రతిహతసాధ్వసులు నగుచుఁ బ్రతికృతిరచనా
ద్యతిశయితము లొప్పారఁగ సత మిది యనఁ బోరి రేకసంయమ మమరన్.

తే॥ ఎట్టులుం గెల్పు తనయదియే యటంచు దాశరథి మేలియసమబ్బు తతియటంచు
రావణుడును స్వవీర్యసర్వస్వములను ధారవోసి రప్పోరునఁ దరళనయన!

చ॥ కనలున దానవుండు గనుగానక దేవరథంబు వజ్రకే
తన మగలించుపొంటు నిశితప్రదరంబులఁ గూర్చి వైచి యా
ర్చిన నవి తద్విమర్శమున శీర్ణము లై ధరణిం దొరంగెఁ దో
డనె తమమిట్టిపాటున విడంబన మెల్లరు గాంచుచుండఁగాన్. 316

మ॥ అట రాముండును కోపచిహ్నముల నుద్యద్వహ్నినా నొప్పుచున్
బటుచాపార్ణవఘూర్ణనం బెగువ దీప్రం బొక్కబాణంబు మా
టసర్పాధిప మేర్చి కూర్చి గుఱివాటం బేర్చి యేయంగ ను
త్కటతేజం బది వైరి తేరి సిడ ముత్పాటించి చొచ్చె న్మహిన్. 317

- ఆ॥ అదియు రాక్షసేంద్రు నధిరాజ్యలక్ష్మితో జీవితాశతోడ క్షితిని ద్రెల్చె
నదియె నేయి వ్రాము పై చుట్టుసుడియు కృశాను నల్ల మండె దానవుండు.
- క॥ కోపోజ్వలుఁ డై తద్వశతాపన్నుఁడు వాఁడు బుస్సు రను నహివహి బల్
రోపవిషవర్ష మొక్కటఁ బ్రాపింపఁగఁజేసె రామపర్వతముపయిన్ 328
- ఆ॥ అలుక పలుకబాట కాశమం డౌ శరజాలములఁ దెరల్పఁ జాల నెఱపె
దివ్యరథ్యముల నుదీర్ణుం డవధ్యంబు లని తలంప కడరి యాక్షణమున 329
- తే॥ పద్మనాళంబులం గొట్టుకడిన యట్లు స్వస్థహృదయంబు లై యుండె స్వస్థహరివ
రేణ్యములు గణ్యమానము త్రీతి దప్ప సడల వెనయంజనపు భయసంభ్రమముల.
- చ॥ అవి యవిసంభ్రమంబు లగు టారసి సారశీలముఖంబులన్
బ్రవిమలచక్రచక్రములఁ బ్రాసగదాసిపరశ్వధంబులన్
సవ రగు నద్రిక్పాటముల సాలములం బటుశూలపంజులన్
సువితత యైన వృష్టి సురసూదనుఁ డేర్పడఁజేసె నేర్పునన్. 322
- క॥ మాయావిహితము శస్త్రామేయాసారంబు నిర్నిమిలనముగ న
క్షేయెడఁ జూచినఁ దానే యై యటుమ రఘుప్రవీరుఁ డాఱనియలుకన్. 323
- క॥ తుములము భీకర మతిభీమము భీషణరవము నైన మాయాశరవ
ర్ష మనేకశస్త్రమయ మస్త్రమహామహిమం దెరల్చె రభసం బెసఁగన్. 324
- ఆ॥ నైకశోవిభిన్న మైన యాశస్త్రాఘ మధిపు న్యందనంబు నందలేక
చెదరి వానరేంద్రు సేనలపైఁబడి యుడిగె మొదలి దైన యుడుకునడల. 330
- ఉ॥ వెండియుఁ జండకాండముల వేలకొలందిగఁ దాల్చి రాక్షసా.
ఖండలుఁ డాకసం బనవకాశము గాఁ బరఁగించె నుద్యమం
బొండు దలంపనీని దయి యుత్కటబంధము చిత్తవృత్తి కా
దండనె కూర్చుచుండ నవధానము దుండగ మండఁగాఁగొనన్ 330
- మ॥ జతనం బెంచుచు రామభూవిభుఁడు శిక్షాపాటవం బొప్పఁగా
శతసాహస్రములన్ శితాశుగములన్ సంధించి బంధించి న
ట్లితరుల్ దృష్టి నిగుడ్పనేరని తెఱంగే సేసి యేసె న్రణా
యతనం బుజ్జ్వలదస్త్రవహ్నిమయ మై వ్యాపాదఘోరంబుగాన్. 331
- ఉ॥ రక్కసుఁ డోసరిల్ల కని రాగము వెంచిన చిత్తవృత్తి పే
రక్కజముల్ సృజింపఁగ దిశాంతరమెల్ల నిరంతరంబుగా
నుక్కున బాణము ల్వఱపె నోటును గీటునఁ బుచ్చుచు న్మనో
వాక్కులనంబు లొక్కఁ డగు బాటఁ గొన న్నకలాంగసుందరీ! 333
- క॥ ఇరువురచేఁ గల్పిత యగు శరవర్ష నిరంతరప్రసక్తిం బడి యం
బర మపర మయ్యె నన భాస్వరము ప్రదరబద్ధముగఁ బాసంగెఁ బ్రియసఖి! 334

- మ॥ అనిమిత్తం బతిపాతి నిష్ఫలము నా నం దొక్కఁడున్ లేదు నె
ట్టన లక్ష్యం బగలింప నౌ నవియ కట్టా యన్నియుం గట్టి వ
య్యని నన్యోన్యవిమర్శనం బొదవుడున్ వ్యాహస్యమానంబు లై
వినిపాతం జెనసె స్థరాస్థలమున న్వేవేలు వేవేలుగాన్. 331
- ఆ॥ రామరానణు లట్లు నిరామయులుగ బాణములఁ బఱపిరి మహాప్రాణనముల
నవి నిరుచ్ఛ్వాసులుగఁ జేసె నంతరంబువారి యెదలోడి చూడ్కి- నివారితముగ.
- తే॥ యుద్ధ మొనరించి రాసంప్రయోధ లొలసి సవ్యదక్షణాక్రమణము ల్పరవి బొరయ
భూనభోంతర మంతయు భోరుకొనియె వరశరాసారముల ననవరతముగను. 332
- క॥ రావణు హయముల రాముఁడు నావరదుని హరుల నమ్మహాశరుఁడును సం
ప్లావమునఁ దేర్చి రలుఁగులఁ బ్రావీణ్యకృతానుకృతులు వరఁగుచు నుండన్.
- ఆ॥ అబ్బురంబు గాఁగ నతితుములము గాఁగఁ గ్రోధదీప్తు లెగువ రోమహర్ష
ణంబు తమకుఁ గనుజనంబుల కొకటఁ దిరంబువడఁగ బలుదురంబు నెలఁగె.
- ఆ॥ అట్లు లొకముహూర్త మై యహోరాత్రప్రయోగఘటన కదియె యుక్తి సూపె
ధ్వజహయావమర్శనజ మమర్షం బెద నాఁటుకొనఁ జలంబు నేఁటుకొనఁగ.
- క॥ రావణుఁ డెడయీ కఱిమెను జీవధ్వజ మెడలెనన్న సిగ్గునకు ధరా
దేవవిభుఁ డట్లు లడరె నీసీ వీనికి నింతవట్లు చేతయె యనుచున్. 333
- సీ॥ ఒండొరు తేరుల నొరయించి యలుఁగుల నెఱకులు నోనాడ నెఱసి నెఱసి
గతము ప్రత్యాగతం బతులితం బగుచుండ నాసాన నెట్టన నఱిమియఱిమి
మండలవీధ్యాదిమహితాకృతు ల్సాపు యంతల ప్రావీణ్య మరసియరసి
ద్రుతపాతముల నేర్పు దులకింపఁ బరికరమ్ముల పీడనమునకై మొనసి మొనసి
యంతకంత కెక్కు డై యధిక్రోధం బభిద్రుతంబు బెనుప బెంపుఁగాంచు
పెనకువల విధములఁ బేర్చి రమ్మెలఁకువ యఖిలభూతవిస్మయానహముగ. 334
- తే॥ కుపితు లై యట్లులెగయుచు ఘోరరూపులగుచు నొండొరులకుఁ బీడలందఁజేయు
నెఱిన పోరాడి రిరువురు నిష్ఠితములు చేష్టితంబులు సరిసరి సిరిఁ దలిర్ప 335
- మ॥ శరజాలంబుల ముంచుచున్ మగఁటుము ల్పొసింపుచుచుం బేర్పుచున్
బరసంరంభము లోర్పుచుం గడఁక సంప్రస్థానము ల్గూర్పుచున్.
సరథు ల్వా రటు పోరి రుద్దవడి సాసారంబు లభ్రంబు లి
య్యిర వొందెన్ యుగకాల మేర్పఱుప నం చేవారు భావింపఁగాన్. 336
- తే॥ శరథు ల ట్లాశరేంద్రదాశరథు లడరి గతివిశేషంబులందు సంగతివిశిష్ట
తలకుఁ దలకొని యొక్కింత తలఁకులేక తలపడిరి సరిమొగకొను తలఁపమెలఁప.
- ఆ॥ కాఁడి కాఁడి మోవఁగా రథంబును రథంబును ననంతరముగ మొనకొనంగ
ఘనపతాక లెనయఁగాఁ దురంగమముల మొగము లొరసుకొనఁగ మొగిసి రనికి.

- మ॥ స్వధనుర్ముక్తశితాశుగంబుల మహాత్సాహః ప్తి రాముండు త
ద్రధరధ్యంబులు నాల్గు చీప్రతనువుల్ రాపొందఁగా నేసి స
వ్యధతం బ్రత్యపసర్పణం బెనయఁగా నౌ భంగికిం గూర్చ న
వ్యధికిఁ రాక్షసలోకనాయకుఁడు దుర్వృత్తుండు క్రోధాంధుఁ డై. 3౪౭
- క॥ తెలఁగించితి హయముల నిక దలఁగించెద నిన్ను ననుచు దర్పం బెసఁగన్
మలయించె నిశితశరముల విలయాంచద్యముఁడ పోలె వెస రాముపయిన్.
- క॥ బలవంతుఁడు దశముఖుఁ డటు బలునారసముల నొకంట బరఁగించిన న
బృలరిపునుతుఁ డించుకయుం దలఁకఁడు వ్యధితుండుఁ గాఁడు తస్మి! వింటే. 3౪౮
- ఆ॥ మఱియు వజ్రపాతమహితస్వనంబు లౌ మార్గణముల వజ్రమానితాత్ముఁ
డైన సూతు నేసె నమరాంతకుండు వాఁ డంతకంత కలుక యగ్గలముగ. 3౪౯
- క॥ ఆవేగప్రహితములు మహావేగము లనురశరము లటు నాఁటి తెగం
గా వివశుగా వ్యధితుంగా విధిక్యతి వానిఁ జేయఁగానని వయ్యెన్. 3౫౦
- తే॥ మాతలి ప్రధర్షణము తనమాటకన్న మిన్న యనుకొని యానూత్నపన్నగారి
వాహనుఁడు శరజాలవివదనుఁ జేసె నమరవిమతుం బగతు వృత్తునంతవాని.
- తే॥ అలఁతి నిరువదిముప్పదియఱువదియును నూఱులిన్నూర్లు మున్నూర్లు నూఱున్నూర్లు
గానగు శరంబుల విపత్తు కదనరథము ముంచి తేలించె నమరులు మురియ విభుఁడు.
- ఆ॥ క్రుద్ధుఁ డటఁ దెమల్చుకొని రాక్షసేంద్రుండు ముసలముద్గరాసిముఖ్యశస్త్ర
విసరములను గుప్పెవేలకొలందిగా రాము నరదమున విరామమెడల. 3౫౧
- తే॥ అట్లు లభివృద్ధ మైన మహాహవ మమితాద్భుతము తుములము రోమహర్షణంబు
నయ్యె నట్లు గదాముసలాసిశస్త్రశరవిశేషప్రసారప్రచారములను. 3౫౨
- మ॥ తుభితం బయ్యెను వార్ధిసప్తకము సంక్షుద్ధార్ణవాధస్థుల
ప్రభు లప్పన్నగవర్యు లాపదలకుం బాలైరి తోడ్తో దను
ప్రభువుల్ సేడ్పడి రెందరో ధరణి కంపంబందె భానుండు స్వ
ప్రభ వీడెన్ దెస లార్చె మారుతుఁడు వీవంజాల కోడెం దుదిన్. 3౫౩
- సీ॥ అమరులు గంధర్వు లాసిద్ధసాధ్యులు పరమర్షు లట్లు కిన్నరు లురగులు
నొక్కటఁ గూడి వెల్లొదవెడు చింతార్ణవమునఁ దేలుచు ధృతి వ్రాలసీక
స్వస్తి గోబ్రాహ్మణసమితి కౌఁ గావుత మెడ రడంగెడుగాత మిందఱకును
లోకము ల్పాశ్వతలోకంబు లౌగాత మీరాము జయలక్ష్మి యెనయఁగాత
మసుర ద్రెళ్లుఁగాత మనుచు జంపించుచుఁ జూచుచుండి రాజిఁ జోద్యముగను
రామరావణుల దురం బవిరామాతిఘోర మగుచు నేటుకొనఁ బురంధ్ర. 3౫౪
- తే॥ తెలఁపులొప్ప నచ్చరలు గంధర్వవరులు మొత్తములు గాఁగ వినువీధి మొనయఁ
యుపమితము గానిదౌ తదాయోధనంబు నూహసేసిరి తారిట్టియోజ గిరిజ! [గాంచి

ఆ॥ గగన మెన్నఁడేని గగనాకృతియ యగు సాగరోపమంబు సాగరంబ
రామరావణుల దురం బట్లు రామరావణుల దురముఁ బోల్పవచ్చు నింక. 319
క॥ అని నిశ్చయించి నొడువుచు ననితర మయ్యనిప్రకార మాలోకనమున్
మొనయించుచునుండిరి దివి ననంతరోపహిత మర్థ మరయుతలఁపులన్. 320

—♦ శ్రీరాముఁడు రావణు తలలు నఱకుట ♦—

క॥ అంతట రాముఁడు భుజబలవంతుఁడు శ్రీమంతుఁ డని నవార్యక్రమ ము
ర్ధాంతుం డై తురము ఫణావతం బనఁ దనరుదాని వఱలెడుదానిన్. 321
ఆ॥ కొని శరాసనమునఁ గూర్చి సమంత్రకముగ నొనర్చి మసుర మూదలించి
సిరుల తానకంబు శ్రీమజ్జ్వలితకుండలంబు నైన తచ్చిరంబు దునిమె. 322
క॥ అమరారి శీర్ష మటు లాసమయంబున రాముకృతి రసాస్థలి వ్రాలన్
దమకించి కాంచె ముల్లోకము జన మయ్యదృఢతంబుఁ గాంతామణిరో. 323
క॥ వీడని సిరు లేర్పడఁ దోడ్తోడనె పొడచూపె దానితోయము శిర మ
వ్వాడ పిశాచము బలుమెడఁ గూడఁగ నే వింతజాడ గొనకొనకుండన్. 324
ఆ॥ క్షీప్రకారి రాము క్షీప్రహస్తత దోఁప క్షీప్ర మల్లవాని శిరము మఱలఁ
దునిసిపడఁగఁ దాఁకె దోర్బలస్పృష్టంబు సాయకంబు ఘోహనాయకంబు. [గడఁగి
తేఱిన్నమాత్రం బగుడు దానిచెలువ మొప్ప నొండుశిరమచ్చొటుం బాయకుండఁ
యదియు దనుమాడె నశనికల్పాశుగముల మనుజమూర్తి ధరుండైన మాధవుండు.
ఆ॥ ఒక్కశిరము గోయ నుజ్జ్వలంబులు పదితలలు నట్లు బాహుదండము లిరు
వదియు వెలయఁ దనరి యుదిలపాటనిలేక యడరువానిఁ గాంచి యవనివిభుఁడు.
క॥ తలలు పదియు నొకమాత్రన బలుశరములఁ దెగిపడంగఁ బరఁగించిన న
వ్వలనున నవియుం దాళము ఫలములక్రియ రాలె నిలఁ బ్రభావస్మూర్తి ! 325
ఆ॥ నూలు నొకఁడు నైన మాలు లాశరు తల ల్నఱికె నురక దివసనాధకులుఁడు
దొంటియట్టు లన్ని దోఁచుచునుండఁగా కలఁతిఁజనియె నొక్కఁ డనఁగరాదు.
క॥ జీవితమున కవధి యెటున్ భావింపంబోల దులికిపా టెనయంబోఁ
డేవలనున నలమటఁ గొనఁ డావీరుఁడు రాముపై నహంకృతి నెఱపున్. 326
సీ॥ రుధిరోక్షితంబు లౌ రూఢినె రణభూమి దొర్లుచుఁ బంకంబు దొరయుఁ గొన్ని
బామముడు ల్వీడని పొంగు గాన్నింపంగ నలుక మేకొనినట్టు లడరుఁ గొన్ని
రాముపైఁ దొంటి దౌ రభస మేర్పడ వ్రాల నుంకించు తెఱఁగున కొలయుఁగొన్ని
కన్నుల నిప్పుక ల్గ్రాలంగఁ గ్రవ్యాదములఁ దోల నౌ రీతి మొనయుఁ గొన్ని
గాని యంతలయ్యుఁ గానిపద్ధతిఁ బోవు తాత వ్రాత నెంచి తల్లడిలపు
తలఁగియును సురారి తలలు వింతలఁపె వీరోత్తమాంగకలన లొప్పుఁగాదె. 327

- క॥ అంతట రఘువీరుఁడు దన కెంతయు విస్మయము దోఁప నిది యే మనుచున్
జింతాపనుఁ డై తద్విక్రాంతిం దలపోసుకొనుచుఁ గలవరపడియెన్. 322
- ఆ॥ విభుఁ డనేకశస్త్రవిఁదుడు కోసలసుతానందవర్ధనుండు సంద్యచరితుఁ
డఖిలసంప్రదాయ మరసినవాఁ డెల్లమునులు దనకుఁగూర్చి ముచ్చటించ. 323
- క॥ అసురు వినాశ మొనర్చెడు దెస కడ్డుపడంగ నైన తెఱఁ గూహింపన్
మసలెనట యేమిచెప్పదు భసలాలక! విధివిలాసభర మదె కాడే. 324
- మ॥ ఎవి మారీచు మడంచె నేయవి ఖరున్ హింసించె నద్దూషణున్
జవిచూచెం దెగఁజూచె నాత్రిశిరు దుస్సాధు నివరాధు న్నబం
ధు వినాశం బెనయింపఁజాలె నవి యాధూతాఘబాణౌఘము
ల్నవయంజొచ్చెను నేడు రావణుడెస న్నష్టోరుతేజంబు లై. 325
- తే॥ వరమున ప్రభావమో?మాయవలని తెఱవో? యలఁతిఁబోనిశరములిట్లయ్యెఁదనదు
నమ్మకము సెడ మీఁదఁ గీనాశుఁ డేమి దలఁచుచుండెనొ మదికేవిధంబు సొరదు. 326
- క॥ అని యాలోచించుచునే ఘనతేజం డప్రమాదకలన దనర దా
నని శరశతఘాతంబుల దనుజేశ్వరు నెడఁద వ్రచ్చి తనికించె ధృతిన్. 327
- క॥ వారని మదవారణ మటు లారాక్షసవిభుఁడుఁ గుపితుఁ డై ముసలగదా
వారములు వఱపి రాముని సారోదారుని వికారసంగతుఁ జేసెన్. 328
- ఆ॥ అటు ప్రవృత్త మాధ్య మమ్మహాయుద్ధంబు సంకటము నిరంకుశంబు నగుచు
నవని నాకసమున నచలమూర్ధంబున సరభసంబ కాఁగ జరుగుచుండె. 329
- క॥ రోమాంచము లొప్పార నభోమాంచద్ధామకలనఁ బరఁగిరి దివిజుల్
ధూమాంచలాగ్నికీలాభూమాంచన మైన రణము పొం గరయంగన్. 330
- తే॥ దేవదానవరాక్షసదితిజయక్షకిన్న రోరగముఖ్యులు కీర్తితులు ము
నీంద్రు లింద్రాగ్రసరు లయి యింతవట్టు తెఱవు గాంచుచునుండిరి దివిని నిలిచి. 331
- చ॥ పవలును రేయు నాక నొకపట్టున ముట్టుట వీడు టంచు లే
కపిరళబాణవర్షనివహార్భటు లుద్భటసంప్రయోగముం
దవిలి చెలంగ దాశరథిదానవవీరులు పోరుచుండి ర
య్యవసరమందు దుర్విషహ మయ్యది యై నెగఁదొందుచుండఁగన్. 332
- క॥ తల తెడయక కొలనిమహోత్పలములు కరిదితము లట్లు తలమునఁ బడఁగాఁ
జలమున నరి నఱుముచు నుత్తలపడఁజేయుచునె రఘువతంసుఁడు తనరెన్. 333
- చ॥ ఇరవగు నస్త్రపాతముల యేడ్తెఱసూపుచు బాణవర్షము
ల్పరఁగ ఘటింపుచు న్వేఱఁగు పాటునకొగ్గుచు వైరిశీర్షము
ల్కరములుఁ ద్రెంచి ప్రోవులు రకంబుగ నించుచుఁ దత్పునర్భవం
బరయుచునుండె. రాఘవుఁ డహర్పతితేజుఁడు క్రోధమూర్తి యై. 334

- క॥ తెరలియుఁ దెరలక తేజోభరితుం డసురుండు రామబాణాగ్నిశిఖా
విరతికిఁ బాటుపడుచు శరపరంపర ల్నిగుడఁజేయఁ బదరుచునుండెన్. 3౮౫
- క॥ సరిసరిగాఁ బోరెడు నాశరు సరణికి రామదేవు సంభ్రమమునకున్
బరఁగ దిఁక నంత మన నౌ పరిపాటి తనరౌ సురల పలుకుంబడులన్. 3౮౬
- క॥ ఎన్నఁ డిఁక వీనిఁ గూల్చుట యెన్నంబడ దనుచు రాఘవేంద్రుఁడు మదిలో
న న్నెఱయఁగాంచు టారసి యన్నెలపుననున్నవాఁ డయం బెసయంగన్. 3౮౭

—♦ విభీషణుఁ డుపాయముఁ జెప్పట ♦—

- ఉ॥ చేరి విభీషణుం డనియెఁ జేడ్పడె దిమ్మెయి నేల పోలదే
గారడి యన్న నీ కరయఁగా వరలాభముపేర్చిఁ గాదె యీ
వీరుని బాహువు ల్తలలు వ్రీలుచు మొల్చుచు నుంట ప్రాంచితా
కార! సురేంద్రనంద్య! శ్రితకల్పక! భానుకులప్రదీపకా! 3౮౮
- క॥ అనల్పాస్త్రంబున నుదరంబునఁ గల రసఘట మగల్పఁ బోరిఁ దచ్చోషం
బొనరింపఁ గాని యీనాటన ముడుగం డితఁడు రిత్త డంబర మేలా. 3౮౯
- తే॥ కుండలాకార మై నాభికుండముదరి నుండి యయ్యది యిమ్మెయి గండుమిగులఁ
జేయుచున్నది వీని నజేయుఁ గాఁగ నావుడు వికాసి యై రఘునందనుండు.
- మ॥ అనల్పాస్త్రం బరివోసి దివ్యశరవిద్యాప్రౌఢిమం బొప్పఁ జ
య్యన సన్మంత్రితముం బొనర్చి విడువన్ వ్యాధ్యసంపాతమై
దనుజేంద్రదోదరమందుఁ జొచ్చి కడఁకం దత్రత్యకుండామృతం
బును శోషిల్లఁగఁజేసి వచ్చి శరధిం బోలం బ్రవేశించినన్. 3౯౦
- చ॥ మునుపటియట్లు లయ్యసురు మూర్ధము లున్నతబాహుదండముల్
మునుమిడి కోసె రాఘవుఁ డమూల్యమణీఘృణిసంప్రకీర్ణమం
డనమహితంబు లామరకుటప్రకటస్ఫుటసూనమూల్యని
స్వనితమధువ్రతంబులును శాతశిలీముఖజాతసంహతిన్. 3౯౧
- క॥ బలువడిఁ బలుమాటులు దా నలయక తెగఁజూచె రాముఁ డారాక్షసు నౌ
దలలు భుజములునుఁ గడపట దల యొక్కఁడు రెండుబాహుదండము లుండన్.
- అ॥ అట్లు లగుచు ఘోర యశా శక్తి యొకఁ డెత్తి యసురవిభుఁడువైచె ననుజువైనఁ
దొడరి దానిఁ బెక్కుతునియలుఁగాఁ జేసె బలుశరముల భూమిపాలసుతుఁడు.
- చ॥ అటులు శిరంబు లన్నియు మహావిభవోజ్జ్వలము ల్బునర్జని
స్ఫుటమహిమంబు లోలిఁ దెగి భూరితరోర్జితబాహుశాఖికా
పటలముతోడ భూతలనిపాతనముం గనఁ దేజమేది యా
దటఁ గడున్మానరూపుఁ డయి దైత్యుఁడు ప్రాకృతభావ మొప్పుగన్. 3౯౨

- ఆ॥ ముఖ్యమొక్క శిరముమొగి బాహువులు రెండు గండుమీటియుండఁ గానిపించి
తొంటిదైన చలము ద్రోవక రఘునాథుఁ గ్రోధదృక్పిసక్తి గొఱలఁగాంచి.
- క॥ నానాశస్త్రాస్త్రంబులఁ బూనికెమెయిఁ గురిసె భూనభోభాగములున్
మానుగఁ దన్మయములుగ నమానుషవిక్రమము దోఁప మదమెసలారన్.
- క॥ శిక్షాపాటవమున నటు లాక్షణమున నడరు వాని యయ్యెశరము
ల్పక్ష్మీణములై ధరఁబడ నక్షీణాశుగము లేసి యధిపుఁ డొనర్చెన్. 3౯౮
- తే॥ నిచ్చఁ బూజలఁ దనియుచు నెఱిఁదనర్చు పరిఘమొక్కండు వైచే నాప్రల్లదుండు
దానిఁ బలుతునియలు గాఁగ దాశరథి నిశాతశరముల నొనరించె సరభసముగ.
- ఆ॥ అంత లైనఁ దెరల కద్దానవేంద్రుండు గడఁకమెయిన రాముఁ గదిసి పెక్కు
లలుఁగు లేసియేసి యలమట నొందించి నెగడఁజూచుజాడ నెగయుచుండె. ౪౦౦
- క॥ ఘోరాకారం బగుచు నసారము కల్లోల మనఁగఁ బరఁగి దురము దు
ర్వారముగా సురసారథి యారాఘవుఁ గాంచి యిట్టు లనె నెయ్యమునన్.

—♦ మాతలి బ్రహ్మాస్త్రమేయమని రామునికిఁ జెప్పట ♦—

- చ॥ ఎఱుఁగనివానిపోల్కి నిటు లేల మెలంగెను లోకనాథ! యే
డైఱ నెఱపంగరాదె గడిదేర్చి పరుం గొని యాట లాడెదే
మఱకువ సూపు టిట్టితఱి మాన్యమటయ్య సురేంద్రవైరి నే
మఱక వధింపు మింకిట నమానుషనిర్భరదర్ప మేర్పడన్. ౪౦౨
- క॥ పైతామహాస్త్రరాజముఁ బాతకు నీతని నగల్పఁ బరఁగింపు మెదన్
బాతెడలఁ గాని కూలఁ డపాతుకుఁ డివ్వాఁడు తల కుపద్రవ మైనన్. ౪౦౩
- ఆ॥ సురలు నొడివి రితని చోద్య ముద్యమ మద్యతని వినాశదశయుఁ దత్పరత్వ
మొప్ప నాకుఁ దెలియ నోజమైఁ దనరారు మరి దెరల్చి కీర్తి నవధరించి. ౪౦౪
- క॥ అని మాతలి యెఱిఁగించిన విని యెఱుకమెయిన్ దలిర్చి విభుఁ డుజ్జ్వల మై
తనరారు శరముఁ గైకొనె వినిశ్వసత్పవనభోజివిధ మది గొనఁగాన్. ౪౦౫
- నీ॥ ఎది సృజింపంబడె నింద్రార్థ మై యమితప్రభావముగ విధాతచేత
బ్రహ్మదత్తం బనఁ బరఁగెడు నెద్దానిఁ దాల్చి ముజ్జగము లతండు గెలిచె
నిల్లటవెట్టె శచీంద్రుండు దేనిఁ గాఁగలకర్జ మెంచి యగస్త్యునొద్ద
భగవంతుఁ డమ్మునిప్రవరుండు దన కిడె నెద్దాని నాశ్రమం బెనసినపుడె
దలములం బవనుఁడు ఫలమునఁ బావకభాస్కరులును లోకపాలు రఖిల
పర్వములను గారవంబున మేరుమందరములుం దనర్చుఁ దనువు నభము. ౪౦౬
- క॥ ఏమనీయాస్త్రంబున కామహితుఁడు దానిఁ దాల్చె సరిపాటనముం
గామించి యదియు మిగిలెను శ్రీమదఖిలభూతసారసిద్ధము ద్యుతులన్. ౪౦౭

—♦ శ్రీరాముని బ్రహ్మస్త్రప్రయోగమున రావణసంహారము. ♦—

న॥ నిఖిలచేతన సత్త్వతేజోవి శేషనిర్మితంబును జాజ్వల్యమానమూర్తియు హేమభూషణభూషితసుపుంఖంబును భాస్కరవర్చస్కంబును సధూమకల్పకాలాగ్నికల్పంబునుఁ బ్రదీప్తాశీవిషనిశ్వాసోచ్ఛ్వాసంబును బరనాగాశ్వబృందభేదనంబును క్షీప్రకారియు నమోఘంబును ద్వారపరిఘగిర్నిపముఖవిదారణంబును నానారుధిరసిక్తాంగంబును మేదోద్దిగ్ధంబును సుదారుణంబును వజ్రసారంబును మహానాదంబును బహుసమితిజయవిధాయకంబును సర్వవిత్తాసనంబును భీమంబునుఁ గంకగృధ్రవళగోమాయుగణరక్షశ్చయనిత్యభక్షప్రదంబును యమరూపంబును భయావహంబును వానరేంద్రాభినందనంబును రాక్షసావసాదనంబును వివిధగరుత్మచ్ఛారుచిత్రపత్రవాజితంబును లోకోత్తమంబును స్వపక్షభయనాశనంబును విపక్షకీర్తిహరణంబును నిక్షాంకుప్రకర్షకారణంబును బ్రాహ్మంబునైన యమ్మహాస్త్రరాజంబు.

రంగ

క॥ అభిమంత్రించెను సకలప్రభుఁడు మహాబలుఁడు రామభట్టారకుఁడు
త్వభ మగు ధనువునఁ గూర్చెను విభాసితం బగుచునుండ వేదోక్తవిధి.

క॥ ఆయధివిభుఁ డాయస్త్రం బాయత మగు వింటఁ దొడిగినపుడె సకలలో
కాయతన భూతవితతియు శ్రీయుత వసుధయు వడంకి చేడ్పడఁ దొడరె.

తే॥ మర్మఘాతశరేంద్రంబు మానవేంద్రసూనుఁ డాకర్ణకృష్టంబుగా నొనర్చి
విడచె నసురేంద్రవక్షంబు వేధ్య మగుచునుండఁ బ్రలయాగ్నికీల లొంపొండనిగుడ

ఆ॥ వజ్రబాహుశృష్టవజ్రం బనంగ దుర్ధర్ష మై కృతాంతు తర్ష మై దు
రంత మై యవార్య మగుచు నాక్షణమే విపక్షు వక్షమునను వ్రాలి యడరి.

ఆ॥ ఆదురాత్ము నెడఁద భేదించె నతివేగవంత మంతకరము వరశరమ్ము
బిరుసుఁదనము దోఁవ బెఱుకువృక్షమ్ముపైఁ బడి యగల్గు దుడుకుపిడుగువోలె

శా॥ చొచ్చెన్ వచ్చి శరంబు జీవితహరాస్తాకస్వరం బవ్వధి
మెచ్చెన్ దద్రుధిరంబు స్వాదము సమున్మేషస్థితి భూస్థితి.

గ్రొచ్చెన్ జెచ్చెరఁ బ్రాణము లెడపి సాకూతంబు నొ నిచ్చమై
వచ్చెన్ రాముని తూణము న్నెఱయ దుర్వారప్రతాపోన్నతి.

రంగ

క॥ ఉసులు నెడలు నప్పటనె యసురుని శరకాయుకంబు లవనింబడె న
య్యసి గడకొని త్రోవ నిజప్రసక్తభావంబు టిచ్చపడి యెడయంగ.

ఆ॥ భీమరంహుఁడును మహామహుఁడును నగు నైరృతపతి స్వందనంబుఁ బాసి
యశనిహతుఁడు వృత్రుఁ డన భూమిపైవ్రాలెఁ గాలనిహతిఁ గడవఁగలఁడెయొకఁడు

క॥ పతితుం డగు పతిఁ గనుఁగొని హతశేషనిశాచరాఘ మడలుచుఁ బఱచెన్

ప్రతిదిశము భయత్రస్తము గతబోధ మనాధ మగుచుఁ గల్యాణనిధి.

రంగ

తే॥ షణ్చి రణచుచు వారివెంబడి బరవడి వానరులు ద్రుమయోధులు వార కలుమ
నల్లు పీడితు లగుచుఁ బెల్లడరు గదుర నెట్టకేలకుఁ బురిజొచ్చి రిందువదన.

క॥ అసదృశము రాము విజయం బసురేంద్రు వినాశమును గతాశ్రయులం ద
మ్మసురుసురుపాలు సేయఁగఁ బసచెడి రాక్షసులు దుఃఖపడి రజ్జాక్షి. ర౧౯

క॥ దీనానను లై యెది యనఁగా నైన నొకండు లేని గతి పాల్పడ ని
ధ్యానం బ్రశు ప్రసవణానందం బగుచు నుండ నట్లడఁగి రుమా ర౨౦

క॥ జితకాశులు వానరు లట్లతిసంహృష్టాత్ము లగుచు సరినాశనమున్
బతివిజయము నెల్లడలం బ్రతిధ్వనులు పుట్టఁ జాటఁబరఁగిరి వెలుచన్. ర౨౧

ఉ॥ అయ్యెడ నంతరిక్షమున నంచిత మారవ మొప్ప మ్రోయఁగా
నయ్యెను సౌరదుందుభి మహాసుకుమారుఁడు మారుతుండుఁ దా
నొయ్యన వీచె గంధరసయోజన నెక్కొన సర్వసౌఖ్యముల్
నెయ్యమున న్గడల్కొలుప నేర్చి యలర్చు స్వభావ మొప్పఁగన్. ర౨౨

శా॥ ఏనాఁ డందసి దై మనోరమయు నై యేతెంచె విస్వీధి న
ష్టానందామృతసారఘృష్టి కుసుమవ్యాకీర్ణ యా వృష్టి దే
వానీకంబులు సృష్టిసేయ రఘునాథాంచద్భుతస్యందనం
బానేమిప్రసృతంబుగా నెఱయ నుద్యల్లీల విద్యుద్భుతీ! ర౨౩

తే॥ రాఘవస్తవరాజవిరాజమాన సాధువచనద్విరుక్తిప్రసాద్యమాన
యైన భారతి విననయ్యె నంబరమున నగ్ర్య మహిత దైవతకృతి నధిగమించి.

క॥ అచ్చర లాడిరి గంధర్వోచ్చైస్వరగీతికలన లొప్పారఁగ సం
పచ్చయములెల్లఁ జొప్పడె నచ్చపుఁగుతుకంబుపేరి యంబుధి వొంగన్. ర౨౪

క॥ ఇంత యనరాని సంతస మంత వియచ్చరులపాలి దై వెలసె సుదు
ర్దాంతుఁ డతిరొద్రుఁ డసురుఁడు సంతతభీకరుఁడు రామసంహృతుఁ డైనన్. ర౨౫

ఆ॥ కోర్కి దీర్చె నపుడు కోణపాధిపుఁ ద్రుంచి రాముఁ డఖిలహృదభిరాముఁ డలరి
సారిది సుహృదుఁ డైన సుగ్రీవునకు నల్లు లధిబలాధ్యుఁ డైన యంగదునకు.

మ॥ ప్రశమం బందిరి దేవత ల్నిజసుఖప్రస్తావ మొప్పారఁగా
దిశలెల్లం బెరసెం బ్రసాదసుసమృద్ధి నిర్మలశ్రీకలా
వశ మై యుండె నభంబు భూమి స్థిర యై వర్తిలె గంధాధ్యుఁ డై
యశముం గాంచెను గంధవాహుఁ డటు సప్తాశ్వం డెసంగెన్ బ్రభన్. ర౨౬

చ॥ రణవిజయాభిరాముఁ డగు రాము సుధామునిఁ జేరఁగాంచి స
ద్గుణులు విభీషణార్కజముఖుల్ సహలక్ష్మణు లాప్తియోగల
క్షణసవిశేషు లాహవవిచక్షణు లాదృతు లై క్షణాధ్యు లై
ప్రణతులు పూజలు న్నుతులుఁ బన్నిరి తన్మయచిత్తవృత్తులన్. ర౨౭

—♦ రావణు డైతన్యము రాముఁ జెందుట ♦—

- ఆ॥ నిహతశత్రుఁ డతఁడు నిర్ణీదనేత్రుం డుదీర్ణసంగరుండు దీప్తతేజః
డాప్తయుతుఁడు నగుచు నమరవర్గములతో నింద్రుఁ డనఁగనొప్పె నేణనయన!
- శా॥ ఆలో రావణు మేనిలోని దగు నుద్యజ్యోతి భానుప్రభా
జాలాభం బొకఁ డేగుదెంచి సుర లాశ్చర్యాభినిర్మగున్నై
లోలాత్మత్వమునం గనుంగొనుచు నాలోచించుచుండంగ నా
లీలామానుషమూర్తి తేజమున నోలిం గాంచె నేకత్వమున్. ౪౩౧
- క॥ తమలోఁ దా రి ట్లనుకొని రమరులు భాగ్యంబకాదె యస దీతఁడు స
త్త్వమయాత్మ నీశు నెనసెను జము ప్రోలికిఁ జనక యక్కజముగా నిచటన్.
- ఉ॥ క్రూరుఁడు రక్కసుండు ద్విజకోటి మడంచెఁ బరాంగనారతుం ౪౩౨
డేరికినేనిఁ గీ డొదొవ నెప్పును వర్తిలు నీచు తామసుం
డారయ విష్ణువైరి యితఁ డౌర యి టిందటముం గనంగ నీ
దారికివచ్చె మెచ్చునొకొ తద్దయు దైవము దోసకారులన్. ౪౩౩
- తే॥ ఎంతటి మహాత్ముఁడయ్యె వీఁడింతలోనె సాత్త్వికులమయ్యు హరికటాక్షప్రసాద
భాజనములము నా నయ్యుఁ బరఁగుచుండుమిట్లు సంసారభయదుఃఖ హేతుకృతుల.
- క॥ అని దివిజు లాడుచుండఁగ విని నారదమాని వారి విస్మితులఁ గనుం
గొని స్మేరవదనుఁ డై యి ట్లనె సాదరవృత్తి వెలయ ననుపమసుగుణా. ౪౩౪
- సీ॥ వినుఁడు దేవతలార విస్మయమానమానసవ ర్తనంబున నడుకనేల
ధర్మవిత్తములకు తద్దయు మీకు నియ్యర్థంబున రహస్య మరయరాదె
విష్ణుచారిత్రము ల్వింతలు గా వెల్లు ద్వేషంబున నితండు దెరల కెపుడు
రాము భావించుచు రాముకథాంశమ్ము లరయుచుఁ దనుద్రుంచు నధిపుఁడనుచు
విని తదేకాత్మకత భృత్యవితతితోడ నాతని తెఱుగు లెంచుచు నఖిలజగము
తన్మయ మటంచు స్నప్నవృత్తములఁగనుచు రామతత్త్వపరత్వంబు రమణగాంచె.
- మ॥ గురుఁ డయ్యెం దనక్రోధమే తనకు విక్షోభంబు పోకార్చి రా
మరహస్యం జెఱిఁగింప నంతమున దుర్మానాదిదోషచ్యుతిన్
స్థిరుఁ డై రాము నెదిర్చి కూర్చుకొనెఁ దద్దృష్టి నిరస్తోరుబం
ధురసాంసారికబంధుఁ డై పడసెఁ దోడ్తో రామసాయుజ్యమున్. ౪౩౫

—♦ అందఱు సుఖమెనయుట. ♦—

- సీ॥ పాపి దురాత్ముండు పరధనపరదారసక్తుండు ననఁగ నొ జనుఁడయ్యేని
నిచ్చలు స్నేహంబు నెఱయంగ నైనను భయమున నైన నెప్పట నైన
రఘుకులతిలకుని రాణ భావించుచు సంపరేతుం డగు జాడ నతఁడు
శుద్ధాంతరంగుఁ డై సురుచిరుఁ డై భవశతజనితానేకశమలబంధ

ముక్తుఁడై తోడుతోడనే మొనయఁగాంచు రాముఁడే విష్ణుఁ డదేవు ధామ మనఘ
మఖిలసురముని సంభావ్య నై తనర్చు పరమపదము వై కుంఠంబుప్రాంచితంబు.

సీ॥ భువనకంటకు దురంబున దశాస్యునిఁ గూల్చి యనువృత్త యశాకీర్తి నవధరించి
వామహస్తగచాపవరకోటిఁ బుడమిఁగన్నియ నూటడించు నన్నెటికిఁ గూర్చి
దక్షిణకరధృతోద్ధత బాణరాజంబు భ్రమియింపఁజేయు దర్పమునఁ దవిలి
యరిశస్త్రదలితాంగుఁ డార క్తనేత్రాఁతుఁ డర్కకోటిప్రకాశాఁచితుండు
నగుచు నగుమొగమునఁ దగు వీరలక్ష్మీధురంధరప్రబంధబాధురత్వ
కలితుఁ డింద్రనుతుఁడు సలలితుం డెలమి న న్నోముఁగాత వీరరాముఁడెపుడు

క॥ అని సురముని వివరించిన యనువున రఘువీరు తత్త్వమారసి యమరుల్
వినుతించి రాఘనుఁడు న ట్లనుమోదము నెఱపెఁ దత్కథాఁచదీర్తిక. ౪౪౦

తే॥ చెప్పినంతన చాల దాచెలువు గనులఁ జూచితీరంగవలెఁ గాక సుందరాంగి
సీతతోఁ గూడి పట్టాభిషేక మెనయు నాఁటి సౌభాగ్య మేమందు సలిననయన.

శా॥ శ్రీరాముండు విభీషణుక్ హనుమ సుశ్రీలక్షణుక్ లక్ష్మణుక్
ధీరోదారు హరీంద్రు ఋక్షపతి సాధీయుం గుమారాంగదున్
సారాచారు సుషేణ సర్వజగదాశ్చర్యక్రమాక్రాంతిమ
ద్వీరోత్తంసుల నీలముఖ్యుల నొగిక్ వీక్షించి సంతుష్టుఁ డై.

౪౪౨

చ॥ ఇటు లనె నన్నలార! భవదీడ్యగుణోన్నతబాహువీర్యవి
స్ఫుటతరసాహసంబు లొగిఁ బ్రోఁది యొనర్చుచునుండ నేననిక్
నిటలతటాక్షునిం జెనక నేర్తునపో యను వైరి రావణుక్
జటులబలంబుతోఁ గెడపఁజాలితి నొం డననేల యింతకుక్.

౪౪౩

మ॥ జగతిక్ సూర్యుఁడు చంద్రుఁ డెంతవఱకుక్ జానొందువా రంతవ
ట్లు గుణోదార భవత్సుకీర్తి వెలయుక్ జొంపింతయుక్ లేక యే
వగలుఁ జేరవు పున్నెమబ్బు గెలుపు న్వాటిల్లు సుశ్లోకులై
నెగడంగాఁ గల రేరికేని మిము ధ్యానింపం దలం పొప్పినక్.

౪౪౪

క॥ కలిహర మదీయకృతिसంవలిత భవత్కథ త్రిలోకపావని భావం
బెలయఁగ బొగడుదు రెవ రయ్యలఘుగుణులు పరమపదము నందుదురుతుదిక్.

క॥ అని రాముఁ డానసేసిన ననఘులు వా రందఁగాంచి రానందరసా
బ్ధిని వినతు లొప్పు నవ్విభుఁ గొనియాడిరి సత్కథాధ్యగుణరత్నములక్. ౪౪౫

తే॥ అనుచు వాగీశ్వరేశ్వరుం డభవుఁడు భవుఁడాభవాని కెఱింగింప నాయమయును
విస్మయోత్ఫుల్లనేత్రయై విభునిఁబొగడి యవ్వలికథాంశముంగూర్చి యడుగుటయును.

మ॥ సకలామ్నాయరసైకలక్ష్మ్య! జగదాశ్చర్యప్రభావోన్నతి
ప్రకటామేయగుణాధ్య! సన్మనిగణప్రస్తాయమానోదయా !

వికటారిప్రకృతాహివర్గదలనావిరూపితచాతుర్య న
త్సుకృతస్థేమకలాభిరామ శ్శితాస్తోకస్మయాంచన్నయా!

౪౪౮

క॥ అక్షీణాన్నమయాదిక సాక్షాద్దృష్టత్వనిత్యసామ్రాజ్యరమా
దీక్షితభావరసాభ్యుత్తేక్షితపరతత్వయోగధీసారమయా.

౪౪౯

మాలిని॥ సరససురమునిప్రస్తా వవిస్తారకీర్తి
స్ఫురదమలకథాంశసూతనిర్ణీతసత్త్వా!
పరహితగుణలక్షీత్ర భాజమానానుషంగా
స్తరతమఘననిత్యానంద సాంద్రదాత్మతత్త్వా.

౪౫౦

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణసలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్య మహితాత్రేయగోత్రపవిత్ర హనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాస
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున
యుద్ధకాండంబు పూర్వభాగంబున
దశమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

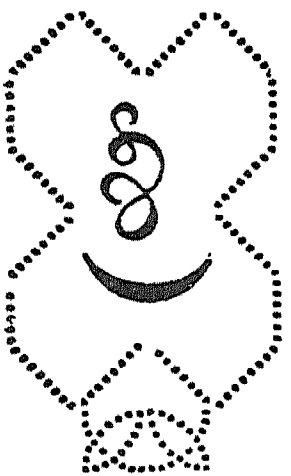
శ్రీ శివాయ గురవే నమః

శ్రీరామకథాఽమృతము

యుద్ధకాండము

ఉత్తరభాగము

ప్రథమాశ్వాసము

కరుణావేశపరా

లోకనసంపుషితసర్వలోకనిచయ ! సు

శ్లోక ! సుచరిత ! సుకవి

వ్యాకృతనిఖిలార్థభవ్యభావా ! దేవా !

—♦ విభీషణుండు రావణునిగూర్చి దుఃఖించుట ♦—

వ॥ అవధరింపు మవ్విధంబున ననంతరకథాశ్రవణకుతూహలాయత్తచిత్త యై తన్ను
వేడుకొనిన ప్రాణేశ్వరికి మహేశ్వరుం డిట్లని వివరింపందొడంగె. అట్లు శ్రీరామ
చంద్రుండు సాంద్రానందనిష్యందపరీవాహంబున సుహృద్వరేణ్యులతో నోల
లాడుచుండునంత సంతతావిచ్ఛేద్యసహజస్మన్నే హతిరేకనిర్బంధనిబంధనబం
ధురబాంధవుం డగు నవ్విభీషణుండు శోకావేగపరీతాత్ముం డై పరేతత్వం బంది
పడియున్న సహోదరునిం జేరంజని రామనిహతుం డై భూశయానుండును
బాంసుచ్చన్నదేహుండు నై సన్నసెడిన యాయన్న తెఱం గవలోకించి పీర !
విక్రాంత ! విఖ్యాత ! విధిపనీత ! నీతికోవిదా ! యనుచు సంబోధించుచు ని
ట్లని విలపింపం దొడంగె.

- సీ॥ అధిప ! మహర్ష శయ్యాతలంబు దొఱంగి యననివైబడి పొగ్గ నైతి వేల
వీరగంధోచితవిస్తృతవక్షంబు నెత్తురుల్ ధూళులు నెఱయు నదియె
యంగదాముక్త దైన్యించిత దోయ్యగి విక్రీప్తః జేసినవిధ నుదేమి
భాస్కరాకారవర్చస్కంబు మకుట మిట్లపన్నుతి కేనేర మాచరించె
- గీ॥ కామమోహాదివోషసంకలిత మైన చిత్తమున కెట్టిదియును గుచింపకుంట
దొరపు నా తెల్పిన తెఱంగు ద్రోచిపుచ్చి యాజి రాము నెదిర్చి యిట్లలలిపడితె.
- ఉ॥ ఒక్కనికేని నా తెలుపు నోజ మెలంగఁ దలంపు పుట్ట దా
మిక్కిలిదర్ప మీదశకు మేకొని తేరఁగడంగుచుండఁగా
డక్కరి మేఘనాదుఁడు ఘటశ్రవణుండు ప్రహస్తముఖ్యు లా
రక్కసిమన్నెకాండ్రును ధర న్నిలనేర్తురె మేలు గాంతురే. ౪
- మ॥ నయసేతుచ్యుతి గల్గె ధర్మగతి హానం బందె సత్త్వగహం
బు యతం బయ్యెను బ్రస్తవంబులు సెడన్ భూమిం బడన్ సూర్యుఁ డ
వ్యయుఁ డౌ చంద్రుఁడుఁ జీకటి న్మునిఁగె హా హా యగ్ని చల్లారె స
త్యయ మీవీరుని శస్త్రభృద్వరుని డాయన్ సావసాయించితున్. ౫
- తే॥ ఇపుడు రాక్షసశార్దూలుఁ డిట్టి నేలఁ బొంసువులఁ గప్పఁబడి సుపుపగిదిసాదుఁగ
లుప్తవీరాగ్ర్యమైన యిల్లోకమునకు మిగిలినది యిట్టిదనఁగనౌ మెలపు గలదె.
- ఆ॥ ధృతికిసలము ప్రసహతతపుష్ప మాధ్యతపోబలంబు శౌర్యమూలనిభృత
మాజి రాక్షసాధిరాజవృక్షముఁ గూల్చె రామమారుతుఁడు మహామహుండు ౭
- మ॥ ఊతిపై రావణగంధహస్తీ శయనించెన్ రామసింహాత్తమా
ర్దితవిస్తారససారదేహము లసత్తేజోవిషాణంబు సం
గతరంగత్కులవంశవంశము మహాకార్యక్రమక్రోధభా
గితరాంగంబు ప్రసాదహస్త మజితం బిక్కాలయోగంబునన్. ౮
- తే॥ అమితవిక్రమోత్సాహతతార్చి నిశ్శ్వసనలసద్ధామము బలోష్ఠ మనుపమాన
తేజ మసురాగ్ని రాముండు దీర్చె ఘనుఁడు స్వాతిశయవృష్టి యుద్ధనర్హగమమున.
- ఉ॥ పోలినజోదు సింహభవిభూతి తతాన్వయయోధముఖ్యలాం
గూలకకుద్విషాణ మురుకోప మరాతివిభేదకంబు వ్యా
లోలనిజాక్షీకర్ణ మవిలూనము దైత్యవృషమ్ము రాజశా
ర్దులముచే హతం బగుచుఁ దూలె విధిప్రతిపాదనంబునన్. ౧౦
- తే॥ తొలుత నా తెల్పినట్టి నీతుల గ్రహింప వల నెడలంగనడిచితి వంఁఖిఁ దన్ని
తుదిహతుఁడవైతి నిజకర్మదోషవృత్తి నన్నిటికిమూలమై విధియడరుటయును. ౧౧
- ఆ॥ అని సహేతుకము కృతార్థనిశ్చయము నౌ నుడి పొసంగ నెడఁద నొప్పు దోష
శుద్ధవృత్తి వాఁడు శోకసమావిష్టుఁ డగుడు సనుజుఁ గని నృపాత్మజుండు. ౧౨

తే॥ ఈతని బ్రహ్మధతుని జేయుమిట్లు మృతుని దరిమృతుఁడ పోలెఁబడియుండు తటియెజాగు
పోలదన్న కు సంస్కృతుల్ పొసఁగఁగూర్చు తా నెయి టైన సైనిబుదాల్చునదియె.

—♦ రామప్రేరితుఁడై లక్ష్మణుఁడు విభీషణునకుఁ దత్వంబు నెప్పుట ♦—

క॥ అని తెలిపిన విని లక్ష్మణుఁ డనువమనయుఁ డనఘు నాసురాధిపుఁ గని యి
ట్లనెఁ దగునే నీయట్టిఁడు వనరం దొడకుటయు దుష్టవర్తమ కాదే. ౧౪

సీ॥ ఎవ్వనిఁగూర్చి నీ విట్లు దుఃఖించెద వాతనికిని నీకు నైన దేమి.

యేసృష్టి నాఁటిది యిట్టి సంబంధంబు ము న్నున్నదే యింక మొనయఁగలదె

తోయకాఘపతితము ల్దొరయు వీడునుఁ దద్యశంబు లై నెట్టన సైకతంబు

లట్లు సంయుక్తంబు లగు వియుక్తములును బ్రాణు లన్నియుఁ గాలపరవశములు

గీ॥ ధానములయందు ధానము ల్పనిలి తవుల వెట్టు లట్టులె భూతమ్ము లీశు మాయ
దనరు భూతంబులం దొంటఁ దనరి కుండుఁ బ్రేరణము దైవయుక్తియైఁ బెరయు నెపుడు.

ఆ॥ నీవు వారు నేము నీవార లమృతులుఁ గాలవశతఁ దుల్యగతిఁ దనర్తు

మట్లుగాఁగ నియతి నాజన్మమృత్యువు ల్దొరసిల్లు బహువిధంబు లగుచు. ౧౫

మ॥ అజఁ డీశుండు సమస్తభూతములఁ గా న్నొదిండుఁ ద్రుంచున్ స్వస

ర్గజభూతంబుల నస్వతంత్రములఁ జక్కంగొంచు నాపేక్షుఁడ

య్యు జరాద్యాకృతికప్రసంగములు జేయున్ బాలకుం డెట్లు ల

క్కజపుంగ్రీడలవంకకుం దొడరి వేడ్క ల్సాపు నమ్మాడ్కిగాన్. ౧౬

తే॥ వఱలు బీజంబు బీజంబువలన నెట్లు లట్లు దేహంబువలన దేహంబు వొడము

దేహయుక్తి నె జీవుండు దేహి యగుట యతఁడును బరాత్తునట్లు శాశ్వతుఁడుఘనుఁడు.

సీ॥ పృథులావివేకకల్పితము ము న్నీ దేహి దేహవిభాగంబు తెఱఁగుపడఁగ

నానాత్వమును జన్మనాశంబులును సంక్షయాభివృద్ధులును గ్రియాఫలములు

ద్రష్టకుఁ దోచు నతద్ధర్మములు తారు విక్రియల్ వహిన్ కావేడబముగ

నదియు నియ్యవియు దేహాదిసంయోగాప్తి సమకూరు నాత్మ కసద్గ్రహమునఁ

బ్రథితి యెట్లులట్లు పరఁగంగఁ బరమార్థ మరయనీని దైన యాగ్రహమున

సారహీన మైన సంసార మాత్మకు సద్గ్రహంబులేమి సంభవించు. ౧౭

ఆ॥ గాఢసుప్తుఁ డగుచుఁ గానఁ డహంకృత్యభావమునను జీవవంతుఁ డయ్యు

దేహి సంసృతి పతీతివిముక్తుఁ డనాగ్రహుండు దాని నందఁ డెపుడు. ౧౮

క॥ మమకారాహంకారభ్రమ మిది మాయామనఃప్రభవ మగు ధర్మ

బమలుఁడ వై విడనాడుము సమరసభావమున స్వాత్మసంయమ మమరన్. ౧౯

సీ॥ భగవంతుఁ డీరామభద్రుం డధీశ్వరుం డఖిలభూతాత్ముఁ డవ్యయుఁడు పరుఁడు

మాయామనుష్యాత్మమహితాత్ముఁ డీతనియెడనె చిత్తము సేర్పు మేమటకుమ్ము

బాహ్యేంద్రియార్థసంబంధంబు వలని దోషంబులు సూపి మనంబు గెడపి

- స్వాత్మ రామానందనుండు నియోగింపు మవల బంధచ్ఛాతి నందు దీప్త
పటంగు దేహబుద్ధి భ్రాతృమాతాపితృబంధుముఖ్య మగు ప్రపంచ మెల్ల
ద్వద్విలక్షణాత్మతత్వ మాధ్యాత్మికవృత్తి సరయంగ న నివృత్తి గాంచు. ౨౨
- క॥ అన్వల నెన్వని కెన్వం డెవ్విధి బాంధవుండు గాంగ నేర్పింపవాఁడా
నివ్వటిలు తత్త్వ మారసి మన్వముగను నతఁడె సర్వచూన్యండు జగత్తి. ౨౩
- శా॥ మిథ్యాజ్ఞానవశంబునం బొడముఁజుమ్మి దారపుత్రాదికా
తథ్యం బైన ప్రపంచ మెమ్మెయి పదార్థమ్ము ల్పన్వనగ్గీయముల్
వేద్యంబుల్ బహురాజ్యసంపదలు నావేద్యంబు లై సంతతా
వద్యంబుల్ క్షణసంగభంగురము లాపత్ప్రప్తికి న్మూలముల్. ౨౪
- ఆ॥ ఇంక లెమ్ము రాము నెనయింపు మెద భక్తి భావితమ్ము సుగుణసాలితమ్ము
నెఱయు రాజ్యసుఖము నీతివర్తనమున సరయనగుము కృతజ మదియు ననుచు.
కం॥ భూతభవిష్యత్కర్మము లాతతవిదితు నిను నంట పలుగావున నీ
వీతతీని వర్తమానము నీతిమెయి న్నెఱపి కీర్తి నెగడుము జగత్తి. ౨౬
- కం॥ భవదూషణావిలిపుండ వవసితకృత్యుండవు నగుచు నఖిలసురముని
స్తవనీయం బగు సత్పద మవలం గంచెదవు సంతతానందుడవై. ౨౭
- ఆ॥ ఇంత రాము నాన యేను దెల్పుచునున్నవాఁడ నిక్క మరసి వసటఁ బొసి
స్త్రీల నూఱడించి చేయుము సత్క్రియ లన్న కాఠమృతుల కాపులకును. ౨౮
- కం॥ ఆకరణఁ దెలుపు లక్ష్మణ శ్రీకరవాక్యముల దేరి చేర రఘుకులుం
డాకులదీపకుఁ గనుఁగొని ప్రాకటశుభదాయినచనపదతిఁ బలికె. ౨౯
- సీ॥ ఇతఁడు నిశ్చేష్టుఁ డై యింతకునప్పుండు నా నయ్యే నేదైత్యనాథుఁ డాజీ
నతిచండవిక్రముఁ డత్యుచ్చితోత్సాహుఁ డాశంకితుం డను టరయరాదు
క్షత్రధర్మోజ్జ్వలు ల్సంగరాంగణహతు లైన వీరులఁ గూర్చి యడలఁ జను నె
యాశంసితర్థి నా నఖిలలోకంబులు గెలిచె నింద్రాదుల గీడుపటిచె
గీ॥ నెల్లరు వడంకి రివ్వాని హేతికలన కెందునేనియు నొండొరు లెనసి పోర
నొక్కఁడుజయించుఁదక్కిరుఁడోడుచుండుఁగానియిరువురు గెలుచుటగానఁబడదు.
ఆ॥ పరులఁ బొడిచి గెలుచుఁ బరులచే హతుఁ డగుఁ బేరుగాంచినట్టి వీరవరుండు
కాని యొండు తెఱంగు గలుగ దాతని కెందుఁ గాన నిశ్చితప్రకార మిదియ. ౩౦
- కం॥ ఈ నిర్ణీతార్థముఁ గొని గ్లానిం బోద్రోచి యవలి కరం బనువో
నానెఱి నాలోచింపుము శ్రీనందితకీర్తి జగతిఁ జెలువారంగ. ౩౧
- కం॥ ఆక్రమమునఁ గార్యము రణవిక్రాంతుండు రామవిభుండు వివరించిన శో
కాక్రాంతిక్లాంతుండు నిర్వక్రత నెలయంగ ననురవరుఁ డి ట్లనియె. ౩౩

- ఆ॥ వేలఁ గడవరాని విధి సముద్రం బట్లు ని న్నెదిర్చి యాజి నిహతుఁడయ్యె
గాని మున్ను వేల్పుగములతో వాసపు క్రందులందు భంగమందఁ డితఁడు.
- తే॥ దానము లొసంగెఁ బూజలఁ దనిపె గురులఁగలిమిభోగములెల్ల భుక్తములుసేసె
భృత్యుల భరించె మిత్రులఁ బేర్చి నరసె వైరనిర్యాతన మొనర్చె వైరులందు.
- ఆ॥ ఈతఁ డాహితాగ్ని యిద్ధతేజుం డనూచానుఁ డఖిలవేదసారవేత్త
తపసి కర్మతుండు తగు సంస్కృతియ లొనర్పగాఁ దలంతు నీప్రసాద మొనయ.
- క॥ అని దీనుఁడగుచు వేడు నతని నుడులం దేర్చి యిచ్చ దవుల మహాత్ముం
డనితరగుణుఁడు నృపాత్మజుఁ డనుశాసించె నిటు లోమహాసేనాంబా ! 32
- తే॥ వైరము ల్మరణాంతము ల్వచ్చె మరలి తలఁపులం గొన్న యస్మదర్థంబు లడరి
సంస్కరింపు స్వర్గాధానసముచితముగ ననఘ! నీ కె ట్టితఁడు నాకు నట్టివాఁడె.

—♦ రాక్షసస్త్రీల విలాపములు ♦—

- మ॥ అనునాలోఁ దమభర్తపాటు విని శుద్ధాంతాంగనల్ రాజ్ఞియున్
జనుదేరంగని వారణ ల్వలయఁగా సంసక్తశోకాత్మ లై
యన పేతత్వమున స్థరం బొరలుచున్ హాసించు బిట్టెడ్డి రా
వినిపాతంబున ముక్తకేశు లయి యావేగప్రవేగంబునన్. 33
- క॥ హతవత్సలు ధేనువు ల ట్లతిశయితారావ మడర నటఁజని నష్టా
యతు లెడయనీని కూర్చిం బతిపజ్జం దొరసి రాక్ష్యప్రపేరిత లై. 34
- తే॥ ఉత్తరద్వారముననుండి యోల మెడలి రక్కసులుగూడిరాఘోరరణముతలము
సొచ్చిపడియున్నతమభర్తచొప్పెఱింగివ్రాలిరొగి నాథ! రాజపుత్రా! యటంచు.
- ఆ॥ కనుల దొట్టు నీరు కాల్య లై పారంగ భర్తృశోకజితలు పరగతలుగ
రిక్తయాధపలు క రేణుక లట్లు లపారరావ మెగువఁ బనవి రపుడు. 35
- ఉ॥ నెంజిలివాకలో మునిఁగి నీలకచ ల్మహిమాధ్యు నీడ్యు నీ
లాంజన సారసన్నిభు మహావిభు భూరిశరీరు శూరు శ
త్రుంజయు సర్వతోజయు సుదోర్బలవీర్యు సదైర్యు భర్తఁ జే
రంజని పర్వతంబు భిదురప్రహతం బటు గాంచి మూఢ లై. 36
- క॥ ధూళిం బ్రుంగుడుపడుచు నిరాలంబలు ఛిన్న లైన యావనలతల
ట్లోలిం గనుఁగొననగుచున్ వ్రాలిరి తద్దాత్రముల నవారిత లగుచున్. 37
- ఉ॥ ఒక్కతె కౌఁగిలించుకొని యొక్కతె పాదము లాని పూని వే
ఱొక్కతె కంఠసక్త యయి యోర్తు భుజమ్ములు సేర్చుకొంచు నిం
కొక్కతె మోము గన్గొనుచు నోర్తుక యుర్వర వ్రాలి పొర్లుచున్
రక్కసిజేని యంతిపురి రామలు రావడి గాంచి రత్తరిన్. 38

తే॥ అంకమున శిర మునిచి మోమందిపుణికియొక్కరితయే డ్చెనోర్తుకయొగి మొగమ్ము
మొగము సేర్చియవశ్యాయములఁ బయోజమట్లు గన్పిల్పఁదడుపుచునడలదొడరె.

క॥ పతి ప్రహతుం డై సమరక్షితి మృతుఁ డయి వ్రాలి రుధిరసిక్తుఁడు ఘోరి
ప్రతిసక్తుఁ డగుట కోర్వక సతు లాకోశించి రురువిషాదము పొదువన్. ౪౭

ఉ॥ ఎవ్వనివల్ల నిచ్చ భయ మెంచునో శక్తుఁడు కాలుఁ డెవ్వని
దవ్వలఁ గాంచి చింతిలునో త్రాసితుఁ డై ధనదుండు పుష్పకం
బెవ్వని కోడి కోల్పడెనో యెల్లమహర్షి సురాసురాదు లె

పైవ్వని గుండెగాల మని యెంతయో యాతఁడు గూలె నేఁ డనిన్. ౪౮

తే॥ వరసురాసురభుజగభేచరులవలనఁ ప్రబలగంధర్వసిద్ధచారణులవలన
నెన్నఁడేనియు భయ మంచు నెన్నఁ డట్టివాఁడిమగఁ డందె మానవులనిభయము.

క॥ ఏవాఁ డవధ్యుఁ డెపుడును దేవాసురయక్షదనుజదితిజవరులకున్

దావల మట తేజమునకు నావిభునిఁ బదాతి మనుజుఁ డని నిలఁ గూల్చెన్. ౪౯

క॥ ఆజి సురాసురముఖు లేతేజోనిధిఁ గానలేక తెరలుదు రరచే

యాజిత్యరుం డసత్వుని యోజ స్మృత్యుగతుఁడయ్యె నొకమనుజునిచేన్. ౫౦

క॥ అని పనవిపనవి వెండియు పనితామణు లిట్టు లనుచు వాసోయిరి నె

ట్టన గడవరాని యంగద మునుకొని త మ్మొకటఁ దడవి ముట్టుకొనంగన్. ౫౧

సీ॥ మతు లెన్నిచెప్పిన మాన వమ్మానవనాధు నంగనఁ చెచ్చినాఁడ నడరి

యాయమ యిలుసొచ్చినదె మొద ల్గాఁ దోచె నన్ని యరిష్టమ్ము లసురపురికి

నిందర మిమ్మెయి నెడరునకుం బాలుపడి కూల నై యుండఁ బ్రాణవెట్లు

పరుషమ్ములాడి నీభ్రాత విభీషణుఁ ద్రోచి తిష్టము నల్కుదొరఁ దెరల్చి

యతని హితము మెచ్చి యాసాధ్యుఁ బనిచి శ్రీరాము శరణ మనిన రాపు లేక

బ్రదుకువార మెల్లభంగుల సుఖవృత్తి నెఱిఁ బొసంగునే నినిగ్గతులకు. ౫౩

ఉ॥ తమ్ముఁ డెఱింగి తెల్పిన విధమ్ము మనమ్మునఁ జేర్చి తైన న

ర్థమ్ము ఫలమ్ము గాంచె నని తా నెదఁగాంచు ముదమ్ము రాఘవుం

డిమ్ముహి కెల్ల మిత్రుఁ డగు నించు నయమ్మునఁ దొంటిశాత్రువుల్

వమ్ములు దీఱ నవ్వగతి వాటిలకుండుఁ గలంతకాలమున్. ౫౪

ఆ॥ ఘాతుకుండ వగుచుఁ గల్యాణి నీత నిరుద్ధఁ జేసి రాము రోషితుం బొ

నర్చి తకట యాబుధార్చితుం డడరిన నింతవృత్తి నింక నేమి గలదు. ౫౫

*క॥ యోధాగ్రేసరుఁ డని యవ్వేధకు మునిమనుమఁ డని వివిధవిదుఁ డనియున్

నాధా! నినుఁ గొని పొంగితి మాధికి మముఁ గూర్చెఁ గాముఁ డక్కట కంటే.

తే॥ ముందు వెను కని లేక నిర్మూల మయ్యె రక్కసికొలంబు నేడిట్టు లుక్కుదక్కి

నీవు గూలితి వింకొక్క నెఱియు గలదె విధవలము మేము పలవించువిధము దక్క

- ఆ॥ నీదు కామకారనిరతిఁ దిట్టఁగ నేల విధియ యిట్లొనర్ప వేచియుండ
దైవనిహతు నొండుఁ దాఁ గండడంచితి ననున కాని యెల్ల యదియ చేయు.
క॥ వానరులు మడిసి రెందరొ హానము నొందిరి మహాత్ము లౌ రాక్షసు లిం
కేనెరి కోపదు హతవిధి నీనెల విటు రిత్తసేసె ని న్నెడలించెన్. ౧౯
- ఆ॥ అర్థమునన కాని యటు కామమునఁగాని విక్రమమునఁగాని విధినకాని
దైవగతి యశక్య తద్దయుఁ గడవఁ జేఁ ద్రోవ నాకసంబు దూర మగునె. ౨౦
క॥ అని దీన లగుచుఁ గురరుల యనువున దుఃఖార్త లై మహానాదమ్ముల్
మొనకొనఁగా నేడ్చిరి కనుగొనల నుడుకునీటి సానలు గొనకొని నెఱయన్.
ఉ॥ రక్కసియాండ్రు పెక్కు రటు రావము లెచ్చ వగర్పు లేర్పడన్
దిక్కటి యేడ్చుచుండ నతిదీనత మైకొన జ్యేష్ఠపత్ని పే
రక్కఱ కెక్కి పెంపుఁ గని నట్టిది వర్ణితశీలవృత్త యా
చక్కటి సేరి భర్తఁ గని సాండ్రవిషాదమునం గృశించుచున్. ౨౧

—♦ మందోదరి శోకము ♦—

- ఆ॥ వనరె నిట్లులంచు వాకొంచు మందోదరీసమాఖ్య రుచిర భాసమాన
యాయచింత్యకర్ముఁ డౌ రాముచే నంత లైన యాతఁ డింత లగుట కదరి. ౨౩
సీ॥ ఓమహాభాగ! ని న్నోపె నెట్లు వధింప వనగోచరుం డైన మనుజుఁ డొకఁడు
నీసమ్ముఖమ్మున నిలువనేరఁడు సంగరం బనునంతఁ బురందరుండు
నీవుక్తుద్ధుఁడ వైన నెఱిమాలి సురలు గంధర్వులు ఋషులునుఁ దలఁగఁజూతు
రుద్వేగ మెదఁ గ్రమ్మ నోటము పైకొనఁ జారణు లైన లెక్కి సంచలింతు
సిగ్గు వొడమకున్నె సిరి బీర మెసఁగఁ ద్రైలోక్య మాక్రమించి లోఁగొనంగ
నైనయాతఁ డిట్లులయ్యెఁబో యను వాడు వుట్ట దానఁజేసి పొలిసితోక్కొ. ౨౪
క॥ వైశ్రవణానుజు నిను నరుఁ డశ్రమమున గెలుచుజాడ నరయఁగనిన నీ
కాశ్రవు లై మనువేల్పులు విశ్రాంతికి నిట్టి వెరవు వెదకి రనఁ జనున్. ౨౫
- ఉ॥ మానవులే? నినుం జెనకి మార్కొనువారలు కామరూపసం
ధానమునన్ గడల్కొనెదు తాఁకఁ బినాకినయే నలంతు వే
పూనికమై వధించు నెఱపోటరి యయ్యెను రాముఁ డింక నే
నానెఱి నమ్మజాల సకలర్థులు నీయవె నాఁ బొసంగఁగన్. ౨౬
- ఉ॥ తా నొకఁడే కడంగి సహదానవనైకసహస్రకున్ జన
స్థానమునందు నాఖరునిఁ దావకసోదరునిన్ ద్రిశీర్షతో
నానెఱి వైరిదూషణుడ యై తగు దూషణతో క్షణంబులో
మాన కడంచినపై యతిమానుషుఁ డన్నరుఁ డంచు నెంచితిన్. ౨౭

- ఆ॥ ఎపుడు నగరి లంక యింద్రాదులకు దుష్ప్రవేశ బీరమునఁ బ్రవేశ మెనసి
హనుమఁ డంతలంత లాచరించి చెలంగె నపుడె కీడు మూఁడు టరయనయ్యె.
- క॥ సేతువు మహార్ణవంబున నేతటి నిర్మించి రగచరేంద్రులు కడిమిన్
గాతరత నపుడె రాముం డేతావన్మాత్రుఁ డనుచు నెంచకుఁ డంటిన్. ౧౯
- ఉ॥ ఒక్కెడ రామరూపమున నోజఁ గృతాంతుఁడు తా నె పొంచి యా
తక్కరి మాయతో నపరితర్కితతోఁ జనుదెంచి మించి యీ
రక్కసివీడు సొచ్చి కడురాయిడిమై ససుతానుజాపు ని
న్నిక్కరణి న్వధించె నని హేతుకృతిన్ సమకూర్తు నెమ్మదిన్. ౨౦
- ఆ॥ అట్లు గాకయున్న నరి వాసవుఁడె యిట్లు చెనకి ధర్మితునిగఁ జేసె నిను మ
హాబలుం బలారి యనిన నంతటి శక్తి కలదె యతని కెదిరి నిలుచువాఁడె. ౨౧
- సీ॥ యుక్తమీతఁడు మహాయోగి సనాతనుం డాదిమధ్యాంతశూన్యాత్ముఁ డైన
పరమాత్మ మహదాదిపరమతమ స్తత్త్వపరముఁ డవ్యాకృతపరుఁడు ధాత
శంఖచక్రగదాసిసంశ్రితకరుఁడు శ్రీవత్సనత్తుఁడు శ్రీనివాసనిత్యుఁ
డప్రమేయుఁ డజయుఁ డటు శాశ్వతుఁడుద్రువుండణిమాది కేశ్వర్యగుణసమృద్ధుఁ
డైన విష్ణుఁ డిపుడు మానుషదేహాప్తి సత్యవిక్రమప్రశస్తి వెలయ
సురల హరులఁ జేసి చూపట్టె నిమ్మహాద్యుతి సతీవతంసయుక్తుఁ డగుచు.
- తే॥ సర్వలోకేశ్వరుండు సాక్షాత్కరించి లోకహితకామ్య రాక్షసలోకకలితు
నిన్ను దునుమాడె నాతని నిర్ణయమున కీపును సహాయ మొనరించి తేమనంగ.
- ఆ॥ ఇంద్రియముల గెలిచియే గెల్చి తీత్రిభువనముఁ దపము పేర్చి వాసికెక్కి
యింద్రియములె వైర మెంచి నిన్ను జయించె మమ్ముబోంట్ల కర్మమార్గమునను
- క॥ అవిరోధ మందఁ గాంచుము సువిదితుఁడగు రాముఁగొలిచి సుఖపడు మనుచున్
సువిహిత నేఁ దెలిపిన విన వవిరళఫల మబ్బె నదియ యంతిమదశగాన్. ౨౪
- తే॥ ఆ త్తకాముఁడ వైన నీ వంతకాల మగుడు సీతాభికాముఁడ వైతి రిత్త
స్వాత్మనిజజనతామహైశ్వర్యనాశ మొదవఁజేయంగ నగు యోగ ముట్టిపడగ. ౨౫
- తే॥ చెలి యరుంధతికన్న విశిష్ట తలఁప సాధ్యి రోహిణికన్న విశాలకీర్తి
సీత జగదేకమాతధరించినాఁడ వసదృశంబైన దదియ నీయట్టిదొరకు. ౨౬
- సీ॥ వసుధ కద్దేవియే వసుధ శ్రీకిని సిరి భర్తృవత్సల సీత పరమసాధ్యి
సర్వానవద్యాంగి సకలశుభాత్మిక యొంటి కాననమున నున్నతఱినిఁ
గపటంబు పన్ని నన్గావు మోయన్న యం చతిదీన యై యార్తి నడలుదాని
నటు తోడితెచ్చితి వాత్మస్వదూషక! యక్కామ మొద మొదలంటఁ గ్రాచె
దగ్గుఁ జేసె నిన్నుఁ దనుమధ్య సుచరిత్ర తపము తోడుతోన తగులఁబడ వ
దెట్లా? దానఁజేసి యింద్రాగ్నిముఖులు మ్రందుచున్నవారు మత్ప్రభుండ. ౨౭

- ఆ॥ పాపకర్మఫలముఁ బడయుఁ గర్త యవశ్య మది సుఖోర మగుచు నవసరంబు
వచ్చినపుడ కాల్చు వారని దై దైవ మదియ చుమ్ము సందియమ్ము లేదు.
- తే॥ మంచి చేసినవానికి మంచి కలుగు పాప మొనరించు నతనికిఁ బాప మొదవు
నావిభీషణుఁ డటు సుఖ మందినాఁడు నీకు సంప్రాప్త మైన దీని ర్హరణము. ౮౦
- ఉ॥ కామము మోహ మిట్లు నినుఁ గాటియపెట్టి విమూఢుఁ జేసెఁ గా
కామెయి రూపలక్ష్మ్య లగు నంగన లెందఱు లేరు నీకు నే
నామిథిలేశు కన్యకకు నన్వయమందొ సురూపమందొ బల్
ప్రేముడినో వయస్సుననొ పెక్కువ తక్కువ నిశ్చయించితే? ౮౧
- ఆ॥ ఎల్లభూతములకు నెద్దియో యొక నిమిత్తంబు సూపి మిత్తి తారసిల్లు
నీదుమృతికి నీత నెపమునఁ దలయెత్త నెయిది తెచ్చికొంటి వింతసేయ. ౮౨
- కం॥ ఆయమ రామునితోడ సుఖాయతనం బన విశోకయై విహరించున్
బాయక ఘోరాఘాంబుధినే యడఁగెద నల్పపుణ్య నే నేప్రాద్దున్. ౮౩
- శా॥ కైలాసంబున మందరాద్రిఁ గనకగ్రావంబునం దేవతా
లీలోద్యానములందుఁ జైత్రరథపాలిం బాళిమైఁ బుష్పక
శ్రీలక్ష్మ్యాధ్యవిహారము ల్నెఱయ లక్ష్మీలాలనోద్యత్కలా
లాలిత్యంబున నిన్నుఁ గూడి ప్రమదోల్లాసంబుల స్మించితిన్. ౮౪
- శా॥ ఆయాదేశములం గనుంగొనుచు సయ్యాటంబు లర్థించుచో
నాయావేషములం దనర్చుచు మహావ్యామోహ మొప్పార నీ
శ్రేయం బెంచుచు మాల్యలేపవసనశ్రీ లొయ్యఁ గల్పించుచున్
జాయంబోల మెలంగితి నివిభవవిస్తారాధ్య నై నిచ్చులున్. ౮౫
- తే॥ నీక్షయంబున నిష్పం డున్నిద్రకామభోగవిభ్రష్ట యై మందభాగిని యగు
ప్రాకృతస్త్రీ తెఱంగున బడలుదాన ద్రిమ్మరులు సిరు లనుచు నిందింపవలదె. ౮౬
- వ॥ హా మహారాజా! సుకుమారంబును సుభ్రువును సుచర్మంబును సమున్నతనాసం
బును గాంతిశ్రీద్యుతులచే నిందుపద్మదివాకరతుల్యంబును గిరీటకూటోజ్జ్వలి
తంబును దామ్రాస్యంబును దీప్తకుండలంబును బానభూమివిహారంబుల మద
వ్యాకులలోలాక్షంబును దివ్యమాల్యాంకృతంబును జారుతరంబును వల్లుస్మిత
కథంబును శుభకరంబును నగు నీవదనం బీదుష్కలంబున రామసాయకవినిర్భి
ణ్ణంబై రుధిరవిస్రవసిక్తం బై విశీర్ణమేదోమ స్తిష్కం బై స్యందనరేణురూక్షం
బై యొప్పారకున్నయది. మందబుద్ధి నగు నాచే నెక్కాలంబును సంబుద్ధగాని
దైన నీయీపశ్చిమదశ నా కిట్లు వైధవ్యసంతాపకారిణి యై సంప్రాప్తించినది.
తండ్రి దానవేంద్రుం డగు మయుం డనియు, భర్త సకలరాక్షసేశ్వరుం డనియు,
బుత్తుండు నిర్జరేంద్రనిర్జేత యనియు సుభృశగర్విత నైతి. నిం కే మనుదాన

నా వార లందఱు దృష్టారిమర్దనులు శూరులు ప్రహ్వతబలపౌరుషులు నకుత
 శ్చిద్భయులునుం గదా. నా కేమి కొఱంత యను పాపమతి దృఢతర యై
 సంతృప్తి బొదలించుచుండె. నట్టి మీర లిందఱు విదితప్రభావు లేక కాలంబున
 నొక్కమానుషమూర్తివలని భయంబునం బొడవడంగితిరి. శ్మణభంగురత్వం బన
 నిట్టిద గాబోలు స్నిగ్ధేంద్రనీలనీలకోమలం బై మహాప్రాంశుశైలోపమం బై
 కేయూరాంగదవైదూర్యముక్తాదామసగుజ్వలం బై విహారాధికమనోహరం బై
 సంగ్రామభూమిప్రదీప్తం బై విద్యుద్విభాంచితతోయదం బట్టు లాభరణప్రభా
 భాసితం బై సహజలానన్యాభాసురం బై యుపభోగయోగ్యం బగు నీశరీరం
 బిప్పుడు శలలంబులచే శ్వావిస్మృగంబు మేని చందంబునఁ దీక్షణ నేకశరశతం
 బులచే నిచితం బగుచు దుర్లభసంస్పర్శం బై పరిష్కంబున కన్ఠంబుకాకున్న
 యది. స్వర్ణపుంఖంబులు నిరంతరసంలగ్నంబులు నై మర్మంబుల సంఠనాఁటు
 కొని నేటుకొనిన బాణంబులచే శ్వానవర్ణంబును రుధిరప్రాసంబులచే లోహితం
 బును నై వజ్రప్రహారాభిహతం బై వికీర్ణం బైన పర్వతంబుచాడ్పునఁ బుడమిం
 బడియున్న దీనిం గన్నులారం గనంగొనుచున్నదాన. నీదాన నోనాథా !
 న న్ననాథం జేసి యె దరిగితివి. నిజంబుగా నిది స్వప్నంబ యనవచ్చు. నట్లు
 గాకున్న మిత్తికి మిత్తి వగు నీవు రాఘవునిచే నిహతుండ నై మృత్యువశ్యుండ
 వెట్లగుచువు. త్రైలోక్యవసుభోక్తవు త్రిభువనమహాద్యేగదాండవు లోకపాల
 నిర్జేతవు శంకరగిరిక్షేప్తవు దృప్తనిగృహీత వావిష్కృతపరాక్రముండవు లోక
 క్షోభయితవు. భూతవిరావణుండవు. నోజమ్ముకలిమి రిపుసన్నిధి యనక దర్పిత
 వాగర్పణంబు సేయువాడవు స్వయాధభృత్యవర్గగోప్తవు భీమకర్మహంతవు
 వేలకొలందిగా దాన వేంద్రులను యక్షులను నివాతకవచులనుఁ జేర్చుకొనిన
 యధీశ్వరుండవు ననేకయజ్ఞవిలోప్తవు స్వపక్షత్రాతవు ధర్మవ్యవస్థాభేతవు
 రణరంగమాయానప్తవు దేవాసురనరనరకన్యాహర్తవు శత్రుస్త్రీశోకదాతవు
 స్వజననేతవు లంకాద్వీపగోప్తవు నస్మత్కామభోగప్రదాతవు రథికాగ్ర
 గణ్యుండవు ననంబరఁగి యద్భుతప్రభావుండ నగు భర్త వీవు రామునిచే నిట్లు
 వినిపాతితుండ నై యుండ సిర నై హతస్వామికం బగు నిద్రేహంబు హద్దు లేక
 ధరించుచున్నదాన ననుచు మోహపారనశ్యంబున మునింగి కొండొకనడికిం
 దేటి నిట్టూర్పులు నిగుడించుచు వెండియు నిట్లని విలపింపందొడంగె. ౮౭

ఉ॥ నాయక! మమ్ముఁ గూడి శయనప్రవరంబుల సమ్మదంబులన్

సోయగ మెచ్చ నిద్ర యను జోటికిఁ జోటిడి మేలుకాంచె దా

నాయకరంబు వీడి కఠినం బగు నిట్టి ధరాతలంబునన్

బాయని సుప్తిఁ బొల్కొను నెవంబున ధూళుల బ్రుంగు టొప్పునే. ౮౮

- తే॥ సగము సచ్చితి నాబిడ్డ శక్రజేత లక్ష్మణునిచేత దురమున లావరి తన
లా వట విశస్తుఁ డైన ప్థలాత మైతి నున్న యుసు తిప్ప డిట్లు లుఱ్ఱుతలూగ.
- తే॥ బంధుజనహీననై మున్నె బడలి యిపుడు భర్తృహీననై కడగండ్లుపడుచుఁదొంటి
సుఖము లెడలంగ నిలువంగ జోటులేని శోకవార్ధిలోఁ బడి యింక సొగయనేర.
- తే॥ శాశ్వతసుఖమ్ము లీజాలు జాణ వీవు శాశ్వతపథంబు గైకొని జాతి తింక
శాశ్వతం బగు కాలంబు సతతదుఃఖభాజనం బయి నీపత్ని బ్రదుకఁగలదె. ౯౦
- ఆ॥ దుడుకుదనము మీఱ దుర్గమకథమునఁ బోయె దొంటి చనుట పోల దింక
నన్నుఁ దోడుకొనుము నాయక! నిను వీడి నొవ్వుపాలు గొంచు నొగులఁజాల.
- క॥ ఏ మనినఁ బలుక వే మని యేమటపాటెంచి విడిచి యేగెద వనఘ
న్నీమహిళ దీన దుఃఖిత నేమెయి నేరమి పొసంగె నెఱిగింపు దయన్. ౯౩
- ఆ॥ కాలినడక నిట్లు గాలుచు సగరంబు వెడలి త్రొక్కరాని పుడమి వ్రాలి
యడలు టొప్పదనుచు నన వకుంతిత నన్ను దిట్టవేల యిదియు దిట్టతనమె. ౯౪
- తే॥ ఇష్టదార! భవద్దార లిరవు బాసి భ్రష్టలజ్జావకుంతితత్వమున తెఱఁగు
వీడి మసలంగ నెట్టి దీమోడి కూడ దనవు పలుకవు కోపింప వరయ నెదియు.
- తే॥ నీదుక్రీడాసహాయ మిన్నెలఁతపిండు నేఁ డనాధ మై విలపించుజాడ యెఱిగి
యూరడింపవు చేరి బహూకరింప వింతలోనన తీతనే యంత చెలిమి. ౯౬
- సీ॥ ఎందఁడెందఁ జేసి తిల్లాండ్ర విధవలు గాఁగఁ గూడని సమాక్రాంతి నెఱపి
పతిదేవతలు ధర్మపరమలు గురుసేవనాభిరతలు నైన యతివమిన్న
లట్లు నీచే పడి యార్తలు శోకాభితప్తలు నౌ వారు తలరి తలరి
నాఁడు దిట్టిన తిట్లు నేఁ డిట్లు ఫలియించెఁ గా కొడ్లు గలరె ని న్నాసిపరుప
సత్య మింతవట్టు సతులఁ గాఁటియవెట్టు వారి కంటిసీరు వసుధఁ బడినఁ
జేటు మూఁడు ననుచుఁ జెప్పుదు రార్యు లవ్వాదు నీకతమున వటలె నధిప.
- ఉ॥ శౌర్యమునన్ జగత్ప్రియము సంభ్రమ మొప్పుఁగ గెల్చి యీవధూ
చౌర్యమునం జొరంబడితి చక్కదలంచిన నిట్టి దేటిశౌం
డీర్యమొ మాయలాతని గడిదిమొక మ్మొనరించి స్వీయకా
తర్యము దోప రాముఁ డటు దాఁ జన జానకీఁ దెచ్చి తేమనన్. ౯౮
- తే॥ కాతరత్వంబు జాడయే కానఁబడదు నీదెస దురంబులం దీవు నెగడునప్పు
డెట్లు భావించినను నేటి కీవిపర్యయంబు దలయెత్తె నాయభాగ్యంబుకతన. ౧౦౦
- సీ॥ అనవద్యగుణుఁ డతీతానాగతజ్ఞుండు ప్రస్తుతార్థవిశేషపండితుండు
సత్యవాఙ్మిరతుండు సంప్రదాయజ్ఞుండు దేవసన్నిభుఁడు నాదేవరుండు
నిట్టూర్పు లెడలంగ నినుఁగాంచి యూహించి నీత మ్రుచ్చిలి యిల్లుసేరినపుడె
ధర్మార్థయుక్త మై తగ నాడె నిట్టి యీపర్యవస్థిత మైన పాపమునను

సర్వరాక్షసకుల ముపసంహృత మగుఁ గూడ దిమ్మెయి వ్యసనంబు క్రోధకామ సంభవ మటంచు నమ్మాట సరకుగొనక మూలనాశ మొనర్చితి మునిఁగి తీవు.

చ॥ పరఁగితి వీవు ఖ్యాతబలపౌరుషుఁ డెక్కటి యీతఁడే యనన్
బెరసితి భోగమున్ జగతిఁ బేరునుఁ బెంపునుగాంచి తన్నిఁటన్
నరసురవీరులం గెలిచి నల్లవై పున్నెమొ పాపమో చిరం
బారసిన దెల్లఁ గొంచు నని నోడక సద్గతి కెక్కి తీగతిన్.

౧౦౧

ఆ॥ శ్రీస్వభావయోగసిద్ధచాపల్యకారుణ్యవలనమునను రూపునెడిన
బుద్ధిఁ దృద్వియోగపురుదుఃఖదాయి శోకాత్మవృత్తి మగ్ననైతి నేను. ౧౦౨

వ॥ హితకాము లగు సుహృద్వరుల సువచనంబులు నీకుం గొఱగానివయ్యె; నన్న
దమ్ముల మహితోపదేశంబువై వెగటు వాటిల్లె; హేత్వర్థయుక్తము విధివంతము
శ్రేయస్కరంబు నదారుణంబు నగు విభీషణోపపాదితం బగు వాగౌషధంబు
విషం బని మిష పెట్టి గ్రహింప నొల్లక కుతర్కంబున నాతనిఁ బేలఁజేసి యడచి
పుచ్చిన నరులు వీడి యాతండు నరులవాఁ డౌట కతన నింతటికీడు మూఁడ నది
యట్లుండ మారీచకుంభకర్ణులు మజ్జనకుండునుఁ గార్యకారణభావంబరసి సారవం
తంబు లని నొడివిన నుడు లెల్ల వీరరసమత్తుండ వైన నీకు నిస్సారంబులని తోఁచె
నన్నిటికి నైన ఫలం బిదియచుమీ యోనీలజీమూతసన్నిభా! పీతాంబరా!
శుభాంగదా! నిజావయవవిచ్ఛేదంబులం బోరికలనున వెదజలి రుధిరాపుత్రం బైన
కడమదేహంబుతో నొంటి శయనించి నిద్రించువానివలె శోకార్త నగు నాతో
మాటాడ వడిగిన దానికిం బ్రత్యుత్తరం బీయవు. మహా వీరుండవు దక్షుండవు
సంయుగానివ ర్తివి. యాతుధానేంద్రదౌహిత్రుండవు నగు నీవు రాజ్యలక్ష్మీశ్రంబోని
నన్నేలాకో యి ట్లుపేక్షించుచున్నాడవు. లే లేమ్ము. వింతపరిభవమ్ము
సంప్రాప్తం బగుచుండ నింకను నిమిలితుండ వై యుండనేల. యల్లవిగో నేడు
సూర్యరశ్మిలు నిర్భయమ్ము లై లంకలోఁ బ్రవేశించుచున్నవి. చూడుము.
దునుమాడుము. దురముల నరివర్గంబులం బరిమార్చునదియు హేమజాల
పరిష్కృతంబును సతతార్చితంబును వజ్రధరునకు వజ్రంబపోలె సూర్యవర్చ
స్కుండ వగు నీకుం బరమసాధనంబై నెగడొందు నదియు నైన యమ్మహా
పరిఘంబు రామబాణంబులచే సహస్రధాచ్ఛిన్నంబై వ్యవకీర్ణం బై యున్నది.
ప్రియురాలిం బలె సమరమేగినిం గొఁగిలింతుకొని ప్రీతిమై నిద్రించుచున్నాడ
వెందులకో? సమాగత న న్నప్రియం బోలె ననాదరించి యభిభాషింప నొల్లమి
సూపుచున్నాడ వియ్యది యాగ్రహంబా? పంచత్వంబా? చీ! చీ! యీపాడు
హృదయంబు వేయి వ్రక్కలు గాక యుక్కుమిగిలి యున్నయది. వజ్రకఠినం
బగు దీని శోకవజ్రంబుగూడ భేదింప నేరనిదయ్యె. నింకనేమిసేయుదు నని

యిట్లనేకప్రకారంబుల విలపించుచు బాష్పవ్యాకులలోచనయు స్నేహావస్థ
న్నాంతరంగయునై యద్దేవి మోహపారవశ్యంబున మగని యురంబున వ్రాలి
మే నెఱుంగక యున్న యవసరంబున. ౧౦౩

తే॥ కశ్మలాభిహతయు సన్నగాత్రియు నయి రావణోరస్థులమున నారాణి మెఱసె
నసితసంధ్యానురక్త మా నంబుదమున దీప్త యైన విద్యుల్లత తెఱవుదోష. ౧౦౪

క॥ అది గని సపత్ను లొడ్లును ముదిత విపర్యస్తదశకు మొగకొనె ననుచు
గదిసి భృశాతుర లగుచు సదుపస్థాన మొనగూర్చు సంగతి నెఱవ. ౧౦౫

ఆ॥ తేఱి రుదిత యగుచు దెరు వేది యున్న యన్నాతితోడ రోదనమ్ము లెసఁగ
నిట్లు లనిరి దేవి! యిది తెఱు గగునె నియెఱుఁగనిదియు నెందునేనిఁ గలదె.

క॥ లోకస్థితి యధ్రువ గద ప్రాకటము దశావిభాగపర్యాయమునం
దాకలన నెపుడుఁ జంచల యై కాలెడు రాజ్యలక్ష్మి ననఁగావలెనే. ౧౦౬

తే॥ అనుచు బాంధవవృద్ధాదులునుననునయమొప్పబలుకఁగృశాంగిబిట్టారసికొనుచుఁ
బొర్లు నప్రాంబువిప్రవంబుల నభిముఖముల స్తనంబులఁ దడుపుచుఁ దలరుచుండె.

—♦ రాముఁడు రావణు సంస్కరింప విభీషణు నియోగించుట ♦—

ఆ॥ అంతలోనె రాముఁ డనఘు విభీషణుఁ గాంచి పలికె నేల కాలహరణ
మింక సోదరునకు నెనయింపు మంత్యేష్టిసంస్కరణము సాధుసమ్మతముగ.

క॥ అనువుము నగరికి వనితాజనతం దగనూరడించి చయ్యన నను న
య్యనుపమచరితుం డౌ రాముని ధర్మార్థోపహితమమ్మాల్యవచనము. ౧౧౦

తే॥ విని వినమితోత్తమాంగుండు వినయనిధి విభీషణుఁడు శ్రుతిసమ్మితభాషణుండు
మతి విమర్శించి రాముసమ్మతి స్థిరీకరింప నౌ తలఁపునఁ దగు రీతి ననియె.

ఉ॥ క్రూరుఁడు తృక్తధర్ముఁ డతికోపపరీతుఁడు మూర్ఖుఁ డన్యయౌ
షారతిశీలి పాతకి మృషావచనుండు నృశంసుఁడు దురా
చారుఁడు భ్రాతృరూపుఁ డగు శత్రుఁడు సర్వహితేతరాస్థుఁ డే
గౌరవ మెంచి వీనికి రకం బగు సంస్కృయ లె ట్లొనర్చెద. ౧౧౨

ఆ॥ పతితు లైనవారు భస్మాంతసూతకు లనుచు స్మృతులు దెలుప ననుచు విధుల
నెట్లు మెలఁగువాఁడ నితరులు దనుఁబాపకర్ముఁ డనుచుఁ దిట్టఁ గడఁగి కడఁగి.

క॥ తద్దోషంబుల నారసి మద్దూషణ మానుకొండు మహి నెల్లరు నీ
విద్వానఁ గనిన సందియ ముద్దవడి దెరల్పజాలు దూర్జితచరితా. ౧౧౪

మ॥ అనినఁ రాముఁడు ధర్మభృద్వరుఁడు ప్రీతాత్ముండు నై తోనె యా
తనితో నిట్లను వాక్యకోవిదుఁడు సద్వాక్యజ్ఞుఁ డవ్వఁడు మే

- లన నెవ్వారును సంతస్థుల నుచితం బౌ సర్థ మూహించి స్వీ
యనయాభిజ్ఞత చొప్పడంగఁ గడు నెయ్యం బొప్ప నౌ నేర్పునన్. ౧౧౫
- సీ॥ నీవు మత్స్యియ మైన నెఱిఁ బ్రవర్తించుట యుక్త మే యూఁ గద యొరసిచూడ
నీప్రభావంబున నే జయించినవాఁడ నరయంగ నయ్యది యట్లు తాట
దృచ్చేయ మూహించి తగునుక్తిఁ దెలుపంగవలయు ధర్మమునైన నలనెఱింగి
యీనిశాచరుఁ డధర్మాన్యతవర్తనం దైనను దేజస్వి యధికబలుఁడు
కీర్తిఁగాంచె నింద్రదామల గెలుపుకతన నీతఁ డపరాజితుం డను నెఱుక వ్రేడమె
నట్లులు తపోనిరతుఁడు మహాత్ముఁ డెన్న రావణుఁడు సర్వలోకవిరావణుఁడు.
- తే॥ వెరము ల్మరణాంతము ల్వచ్చె మరలి తలఁపులం గొన్న యస్మదర్థంబు లడరి
సంస్కరింపు స్వర్గాధానసముచితముగ ననఘ! నీ కెట్లీతఁడు నాకు నట్టివాఁడ.
- క॥ అపరావృత్తమృతుం డితఁ డపరిమితానందలోక మందంగనుటే
యుపహితమైనది కావున సుపక్వ మీఫలము గాంచు చొప్పురయఁజనున్.
- ఆ॥ వెరపు నెఱయ నీవు విధిపూర్వకంబుగా భ్రాత సంస్కరించి ప్రథితకీర్తి
వగుదు ధర్మమూర్తి వైననీసత్కృతు లంది పరమపదము నందు నతఁడు. ౧౧౬
- క॥ అని రాఘవుఁ డానతిసేసిన నలరి విభీషణుండు చెచ్చెర నచోచ్చ
తెనసి తగు ఋత్విజులతో ననురూపవిధాన మొప్ప నారంభించెన్. ౧౧౭
- సి॥ శ్రీచందనేధ్మరచిత మైన సౌదమీఁదఁ బద్మకోశీరము ల్పరఁగఁ బఱచి
రాంకవాస్తరణవిరాజమానంబుగా నొదవించి బ్రాహ్మ మా నోజ నెఱయ
భ్రాత రావణు దానిపై నివేశితుఁ జేసి యాహితాగ్నివిధాన మమరుచుండఁ
గ్రమమొప్పఁ బితృమేధకల్పోదితక్రతుసంస్కారముల నెల్ల జరిపి రపుడు
దక్షిణప్రాచి వేది సలక్షణముగ సంఘటించి యథాస్థితి జ్వలనములను
జేర్చి హోమం బొనర్చి యర్చితఁ జితఁ బృషదాజ్యసంపూర్ణమాస్పనమట్లునిచిరి.
- చ॥ ఒడయని యంఘ్రులన్ శకట మూరుయుగాంతరమం దులుఁఖలం
బెడనెడ దారుపాత్రము లనేకములుం బ్రథమోత్తరారణుల్
బడి ముసలాదులు నిద్ధులఁ బాటిలు స్థానములందు నుంచి రే
ర్పడ నిగమాగమోక్తపరిపాటి విచక్షణు లైన ఋత్విజుల్. ౧౧౮
- తే॥ పశువు మేధ్యము విశసించి ప్రకృతహోమవిధిసమావన మొనరించి వేదవేత్త
లాఘుతాక్తము లైన యిజ్యాపరిస్తరణములంగూడఁ జితవైఁ బరఁగ నమర్చి.
- తే॥ కలఁగు చిత్తంబుల సుగంధిగంధమాల్యవసనభూషణవిసరము ల్పొసఁగఁదార్చి
రందలు విభీషణసహాయు లశ్రుపూర్ణముఖులు నై లాజలుం జల్ల మొనసిరపుడు.
- క॥ పావనవిధియుక్తం బగు పావకకీల నెలకొల్పె బహుమంత్రప్ర
స్తావం బెసఁగ విభీషణుఁ డావల వలనొప్ప స్నాన మట్లొనరించెన్. ౧౧౯

తే॥ తిలల దూర్వాభిమిశ్రితముల జలములఁ గలితసార్ద్రవసనుడయి క్రమముగను ని
వాపవిధు లెల్లఁ దీటిచి వలగొనె నతఁ డాసురేంద్రున కాసురేంద్రుని కపుడు.

క॥ మందోదరీప్రభృతు లగు నందఱకును సాంత్వపూర్వ మగు భాషణ మిం
పొందఁ బచరించి యనిచె నమందవివేకుఁడు నగరికీ మాన్యత మెఱయన్.

ఆ॥ రామ లంతిపురిఁ దిరముపడ నొనరించి రామపార్శ్వ మెనసి రహి వొసంగ
నిలిచె నసురపతి వినీతత్వమున కమ్మహాత్ముఁ డలరుచుండ నంతలోన. ౧౨౮

తే॥ వృత్తునంతటి శత్రునిఁ బీచ మడచి యాశతక్రతుఁ డట్లు కృతార్థుఁ డగుచు
లలి సుహృల్లాభమున సహలక్ష్మణుఁడు సరవిజుఁడు సనైన్యుఁడునునైన రాముఁడొప్పె.

సీ॥ ఘోర మా రావణుఁ గూల్చు తెఱంగున రాఘవేంద్రస్ఫురత్పరాక్రమంబు
వాఁడిమగంటుము ల్వఱల రక్కసులపై వాలు వానరుల గర్వములకలిమి
సుగ్రీవుమంత్రంబు సూన్యతోక్తులఁ గల మానితార్థవిశేషమంజిమంబు
వరసుమిత్రానందవర్ధను లక్ష్మణ వీర్యానురాగనిర్వేలమహిమ
మన్నిటికిని నెక్కుఁ డైన హనూమంతు నన్నిరంకుశము సమర్థనమ్ము
నాటనమ్ము తీర్పునం గూర్పు శోభిల్ల నడిగిఁకొనుచుఁ దెలియ నాడుకొనుచు.

ఆ॥ కనుల గట్టినట్లు గాన్పించు రావణు వధవిధాన మాజివర్తనంబు
చూచినట్లై వినుచుఁ జోద్య మియ్యది యంచు హర్ష వార్ధి నోలలాడఁ గనుచు.

తే॥ దేవగంధర్వదానవు ల్దివ్యయానయానములు ప్రాప్తశుభశోభమానములుగ
రాము విజయ మాత్మీయమా రాణవెలయ స్వస్వధామమ్ము లెనసిరి స్కందజనని!

మ॥ జ్వలనజ్వాలవిలాసమండనకలాజాజ్వల్యమానం బనా
విల ముద్వేలసుఖావహంబు విజయావిరూఢితిహేతుప్రసా
దలసన్మూర్తి స్వభావభావుకము నిత్యశ్రీక మత్యుచ్చితం
బలఘూల్లాసి సురేంద్రదత్తము రథం బాలో రసాలోలుడై. ౧౩౩

ఆ॥ పూజసేసె విభుఁడు పూజించె మాతలిఁ బూజ్యమాను సర్వపూజ్యుఁ డెలమి
మీఱ నభ్యనుజ్ఞ మెలకువమై నిచ్చె హెచ్చు మాలిమి న్మహేచ్ఛుఁ డతఁడు.

క॥ ఆమంత్రితుఁ జేసె రఘుస్వామీ! నేఁ బోయివత్తు సారపురికి న
న్నేమఱవి ప్రేమనెంతుకదే మహనీయాత్మ యనుచు నెల్లరుఁ బొగడన్. ౧౩౪

ఆ॥ అవల నింద్రసూతుఁ డారథం బెక్కి స్వర్గాధిరోహణము రయంబు మెఱయ
నెఱపె నాతఁ డట్లు నింగికై చనఁ బ్రహృష్టాత్ముఁ డగుచు దశరథాత్మజుండు.

చ॥ ఇనజనిఁ గొఁగిలించుకొని యిచ్చమెయిన్ శుభభాషణంబులన్
దనరుచునుండ లక్ష్మణుఁడు తత్పరత న్వేలయింప నెల్ల రౌ
నన ననపేతహర్షకలనాంచితుఁ డై శిబిరంబు సేరఁగా
జనె హరిముఖ్యులెల్లరుఁ బ్రసక్తసమర్పణ లర్థిఁ గూర్పఁగన్. ౧౩౫

- శా॥ ఆవేలన్ స్వతివేలహర్షలహరీవ్యాసంగవశ్యాత్మకైః
 శ్రీపరిష్కృతను నృమిపపరివర్తిన్ సత్యసంపన్ను స
 ద్భాషన్ సోదరు లక్ష్మణున్ ఘను సుమిత్రాగర్భరత్నాయితున్
 వ్యావల్క్యరుణావలోకనకలావ్యానద్ధనిం జేయుచున్. ౧౩౮
- తే॥ శ్రీనివాసుఁడు దాక్షిణ్యసీమ రామనామవిలసితుఁ డాగుణధాముఁ డిట్లు
 లనియె నను నుడితో సుర ల్ననలజడియు సౌరదుందుభికలనయు సంతరింప.
- తే॥ ఈవిభీషణు ఘను రావణావరజు స్వభక్తు ననురక్తు నుపకారశరు సు తేజు
 సౌమ్యు సౌమ్యుండ ! కొనిచని సరగ నకలరాక్షసాధీశ్వరుండయిరాణఁ బొసఁగ.
- క॥ ప్రాకటలంకారాజ్యశ్రీకిం బట్టాభిషిక్తుఁ జేయుము సిద్ధ
 శ్రీకామఫలుఁ గనుంగొని ప్రాకామ్యసమృద్ధి గాంచి పరఁగుమఁ బ్రీతిన్. ౧౪౧
- ఆ॥ ఒసఁగినాఁడ నీతఁ డొలసినయప్పుడే పరఁగు నెలమి కలిమిఁ బాడి నెఱయ
 విషమకాలమున వివిగుండ నైనాఁడ నిట్టిభాగ్య మొదపుట్టెన్ యనుచు. ౧౪౨
- శా॥ నా పున్నెంబు ఫలించె నేఁడు విబుధానందైకసంధాత వీఁ
 డీపట్నాంది సురేంద్రసఖ్యమున సంహృష్టాత్మకై రాక్షస
 శ్రీపాలుఁ డగుచుండుఁగాత మిది సంసిద్ధార్థ మెక్కాలమున్
 స్వాపత్యాధిపతిత్వ మారసి పులస్త్యుడు ల్పశంసింపఁగాన్. ౧౪౩.

—* శ్రీవిభీషణ పట్టాభిషేకము *—

- చ॥ అని కరుణాసముద్రుఁ డతఁ డానతిసేయఁ బ్రహర్షముఁ ది యై
 తనరెను లక్ష్మణుండు సుకృతం బిది యం చని రెల్లవానరుల్
 మనుకులదీపకుం బాగడి మాన్యుఁ డినాత్మజుఁ డానురేంద్రు న
 క్కునఁ గదియించి కర్జమునకుం బురికొల్పె సుఖాయితాత్మకై. ౧౪౪
- సీ॥ అనఘుఁడు సౌమిత్రి యన్న కంజలిసేసి యాన యశాదల స్రజమట్లు దనరఁ
 దనపంపు బూని పాదపచరేంద్రులు చతుస్సాగరసలిలము ల్పరగ దేర
 సౌవర్ణకలశసుసంభృతంబులు గాఁగ నొప్పారు నవ్వాని నోషధీర
 సోపబృంహితముల నొనరించి పౌలస్త్యు నసురాధిరాజ్యసింహాసనమున
 నునిచి రామానుశాసనం బొప్పఁ దెలిపి మంత్రదృష్టవిధానంబు మలయుచుండ
 రాక్షసామాత్యపౌరసమక్షముననుఁ జేసె సిరిమీఱఁ బట్టాభిషేక మపుడు. ౧౪౫
- ఉ॥ మంగళవాద్యము ల్సెలఁగె మానిత లై తనరారు నట్టి పు
 ణ్యాంగన లొప్ప సేసలిడి రాదృతు లై కులవృద్ధు లార్దులుం
 బొంగుచు మేలిదీవెనల పొ ల్పెనయించిరి వేల్పు లు బృసం
 గం గురియించి రోలిమికఁ గల్పతరుప్రసవప్రసూనముల్. ౧౪౬

తే॥ దిక్కులు ప్రసన్నభావాప్తి దేజరిల్లె గమ్మతెమ్మెర లొప్పారె నెమ్మెలొలయఁ
బారులెల్లరు సుఖసారభరితు లైరి పూజ్యుఁడు విభీషణుండు ప్రభుత్వ మెనయ.

ఉ॥ మాన్యుల సత్కరించె బహుమానము లొప్ప గ్రహించి మిత్రులన్
ధన్యులఁ జేసి యుత్తమపదంబుల నిల్పి సమంచదాత్మసా
జన్య మెసంగఁగాఁ బ్రకృతिसంఘము సాంత్యము సంతరించి వా
దాన్యకశీలు రామవిభుఁ దత్పదతత్పరతం గనుంగొనన్. ౧౪౮

తే॥ నచ్చునెడ రాజమార్గంబువరుసఁ బారులొయితముసేసి యిడినయుపాయనములు
దివ్యసుమములుమున్నుగాధృతిదలిర్పఁగొంచునరుదెంచెదగువాగుగొలిచిరాఁగ.

ఉ॥ మంగళవస్తువర్గము సుమాళ మెసంగ నొసంగి కేలు మో
ఁజ్ఞెం గులదీపకుం డసుర శ్రీపదపద్మములన్ భజింపుచున్
మంగళదేవతాంచితుఁడు మాన్యుఁ డతండుఁ బరిగ్రహించె స
త్సంగతిఁ దత్ప్రియార్థము ప్రచారము తోరము గాఁగ నత్తటిన్. ౧౪౯

ఆ॥ మణియు సత్కరించె మహితాత్ము సామిత్రి నట్లు గారవించె నర్కతనయు
ననిలజాంగదాదు లగు యూధపతుల బహూకరించె హర్షయుక్తి దనర. ౧౫౦

క॥ కృతకార్య సమృద్ధార్థం గృతకేతరమహితచరితుఁ గీర్తిప్రియు న
ప్రతిమగుణు నసురవిభు రఘుపతి మెచ్చెఁ దనర్చెఁ దనదు భావం బలరన్.

ఉ॥ ఆదట రాఘవుండు పవనాత్మజుఁ గన్గొని పల్కె సౌమ్య! నీ
వీదనుజేంద్రుసమ్మతిమెయిన్ బురిలోనికి నేగి జానకిన్
మోద మెసంగఁ గన్గొని విముక్తసుఖేతర గాఁగఁ దెల్పుమీ
నాదు జయమ్ము రావణు వినాశనము న్మనవారి సేమమున్. ౧౫౩

—◆ శ్రీరాముఁడు హనుమని సీతదరి కనుపుట ◆—

తే॥ శ్రీవిభీషణు పట్టాభిషేకవిభవ మట్టులె యుదాహరించి తదభిలషితము
తోడి సందేశముం గొని దొరయు మ్మిచటు నీముఖమ్ముననదియును నెగడుగాంచు.

క॥ అని పతి యానతిసేసిన హనుమఁడు మతిమంతుఁ డనఘుఁ డటఁ జనె దనుజుల్
దనుఁ బూజించుచు వెంబడి వినమ్రభావంబుతోడి వెరవున మొనయన్. ౧౫౪

ఆ॥ మందిరమ్ము బెరసి మానితాళోకవనమ్ము సొచ్చి కాంచె నమ్మహాత్ముఁ
డంతరమున శింశుపాగమాధస్థులంబునఁ జరిత్రపూత భూమిజాత. ౧౫౬

సీ॥ సంస్కారరహిత భాషయ పోలె మాలిన్యయుక్త మై యేర్పడకున్నయదియుఁ
గ్రూరగ్రహఃకాంతిఁ గుంతిద్యుతి మైన యారోహిణిదశాప్తి కందునదియు
వ్యాఘ్రులు పొదువనౌ హరిణి నా రాక్షసీవ్యూహమ్ము నడిచక్కి నొదిగినదియు
భానూదయార్థిని పద్మిని తెఱఁగున మొగిడిన మో మెత్త మొనయునదియు

నై నిరానంద యై కృశ యై వివిగ్న యై శుభాశంస లెన్ను భవ్యాత్మవృత్తి
రామనామపదావృత్తి రహిఁ దొలంకు వాణిఁ దులకించు నద్దేవి వలని కరిగి.

తే॥ నిభృతుఁ డై మాతృసన్నిధి నిధి యటంచు

గీర్తితుఁడు స్వీయనామసంకీర్తనంబు

మున్నుగాఁ బ్రహువొ డై చేరి మ్రొక్కి నిలిచె

వినయనమితోత్తమాంగుఁ డై యనిలసుతుఁడు.

౧౫౮

క॥ వచ్చిన హనుమ మహాబలు నచ్చపలాలోక గాంచి యటులుండి స్మృతిం

దెచ్చుకొని ప్రముదితాత్మత నొచ్చెము లేకున్న తెలివి నొప్పెనయటయున్.

క॥ పావని త్రిలోకపావని యావదనాంబుజవికాస మారసి రామ

శ్రీవిభువచనామృతఝరి దావల మై నెఱపఁదొడరె దరుణీమణిరో!

౧౬౦

—♦ హనుమత్సీతాసంవాదము ♦—

సీ॥ కుశలి మైథిలి! రామకువలయాధీశుండు సహజార్క-సుతవిభీషణసహాయుఁ

డాయరిందముఁ డిప్పు హతశత్రునివహుఁ డై సిద్ధార్థుఁ డై మేలి సిరి భజించె

వేల్చె రావణు నని విభుఁడు లక్ష్మణు నయం బసుర తోడ్పాటు దోయంబు దనర

నడిగె నీకుశలమ్ము నావీరుఁ డాదేవుఁ డారఘనందనుఁ డరుస మెసఁగ

నమ్మరొ! మనోరథము సఫలమ్ముగాఁగ నెమ్మిఁ బొనరారుచున్న చిత్తమ్ముతోడ

నెమ్మె లొలయంగఁ బలికి నీకెఱుకసేయు మనిన పలుకులు గల వని యవధరింపు.

శా॥ దేవీ! నీకుఁ బ్రియంబు దెల్పెదను విందే? నీదు సంతృప్త మా

భావం బొప్పెడు నట్లు ధర్మపథసంప్రజ్ఞానమూర్తి! తిరం

బై వర్ధిల్లఁగ నుంటి మంటి విడుమ ల్వాప్యపింప నిష్కంప వై

యీవేశ నిర్విజయోదయం బొదవె నీయిష్టంబు సేకూరఁగాన్.

౧౬౨

తే॥ సఖి! గతవ్యధ వై యింక స్వస్థచిత్త వగుము శత్రుఁడు రావణుఁ డడఁగె లంక

వశములో నున్నయదియయ్యె వార కిప్పుడు నీదు నిర్మలభావంబు నిరతిఁ జేసి.

ఆ॥ ఏను నిన్నుఁ గూర్చి యేకాగ్రచిత్తుండ నగుచు నిదుర వీడి యర్ణవమున

సేతుబంధ మొప్పఁ జేసి తరించితి నట్లు ప్రతి న దీర్చి యలరఁగంటి.

౧౬౪

ఉ॥ రావణునింట నొంటి నితరప్రతిరుద్ధత నుంటి నంచు నీ

వేవిధ మైన సంభ్రమము నింకిట నెమ్మదిఁ గూర్చబోకు మో

భావిని! ధర్మమూర్తి యన భాసిలువాని విభీషణాఖ్యు లం

కావిభుఁ జేసితిం బరుఁడు గాఁ డతఁ డస్మదుపాసనాప్తిచేన్.

౧౬౫

తే॥ స్వగృహముననుంటిన నెడు విశ్వాసముననయూరడిలుము భవద్దర్శనోత్సుకుఁడయి

యరుగుదేరంగనున్న వాఁ డసురవిభుఁడు నిన్నుఁ బూజించి సంసిద్ధి నెఱయఁగోరి.

చ॥ అని యనునంతనే శశినిభానన దిగ్గన లేచి హర్షో
ధనిభృతచిత్తవృత్తి యయి తత్పరతం బలు కెద్ది యేనియున్
గొనకొనకుంట నూరకయె గోలతనంబునఁ జూచుచుండె న

య్యను వనిలాత్మజాతుఁడు మహాప్రతిభుఁడు దలంచి యిట్లనున్.

౧౨౨

తే॥ అమ్మో ! ప్రతిభాషణం బదనునందుఁ గూర్ప వేమెయి చింతలోఁ గూరనయ్యెఁ
బతి విజయలక్ష్మీఁగొనె నీదుబన్నముడిగె నింకఁ గృతిశేష మొకఁడున్న నేర్పఱుపుము.

చ॥ అనవుడుఁ బ్రీతచిత్త యయి యాసుకృతాత్మిక హర్షగద్గదాం
చనసముపేతవాక్కలన సంభ్రమ మొప్పఁగ విభ్రమక్రమం

బనువుపడంగ భర్తృజయ మంతయు మంతనమందు రూపుగాం

చిన తెఱఁ గేర్పడంగ శ్రుతశీలుఁడు పాపనితోడ నిట్లనున్.

౧౨౩

సీ॥ అన్న ! తటాలున మన్నాధు విజయంబు చెవిసోక నెట్టనఁ జిత్తసీమ
నరుసంబు తాన యై యాక్రమింపఁగఁ బారవశ్యంబు పేర్చి నిర్వాక్య నైతి
నొకక్షణం బిప్పు డత్యుల్లాసమునఁ బ్రయాఖ్యాత వై తనరు నీకనుగుణ మగు
నభినందనం బెది యగునొకో యని యిచ్చ నరయు నవ్వేడుక నందియున్న
దాన సౌమ్యుండ! యెందేనిఁ గానఁబడదు తలఁప నొక్కండయేని నేతత్సదృశ
మైంద్రరాజ్యంబె పోల్చ ననర్హ మనిన మణిసువర్ణాదులకు నింక మనికి గలదె.

ఆ॥ అనిన నెదిరి నిలిచి యంజలిబంధంబు నెఱయ సీతపలుకు నెఱికిఁ బొంగి
యిట్లు లనియె నాతఁ డింగితాభిజ్ఞుఁడు తనదు నొడువు తెఱఁగు తరము మీఱ.

ఆ॥ భర్తృప్రియహితంబె పాటించి మెలఁగెదు భర్తృవిజయకాంక్షఁ బరఁగె దెప్పు
డమ్మ ! భద్రశీల ! యా నీకె స్నేహసంభరిత మైన యిట్టి పలుకు పలుక.

క॥ ఈసీనుడియే చాలును వేనూర్లకు నైంద్రరాజ్యవిభవంబునకున్

దా నెక్కుడుగా స్నిగ్ధము మానితగుణసారమంజమం బిది సౌమ్యా! ౧౨౩

తే॥ అర్థతఃప్రాప్తములు మున్నె యైనవి సురరాజ్యముఖ్యగుణంబు లోరామపత్ని !

విభుఁడు విశిఖాగ్ని విద్వేషి వేల్చి యాజి విజయి యై వీక్షణసుఖమ్ము వెలయఁజేయ.

క॥ అను నుడి తననుడికన్నను వినయమున వివేకమునను విశ్రుత మగుచున్

దనరారు టరసి మైథిలి జనకజ శుభతరకలన పొసఁగ నిట్లనియెన్.

౧౨౪

క॥ అతిలక్షణసంపన్నం బతిమాధుర్యగుణభూషణాస్పద మష్టాం

గతతమతియుతము నగు భాషితము రచింపంగ నీక చెల్లు నభిజ్ఞా!

౧౨౫

సీ॥ పొడమితే? నాతండ్రి! పుట్టిన పు ట్టెల్ల మాపాలిభాగ్య మై మలయుచుండఁ

దీర మెక్కించితి దివియు శోకాంబుధి దాఁటించి నీనెఱి తరముమీఱఁ

బూరుషాకృతి గొన్న పున్నెంబుసిరి వన్న నొదు గా కెట్లు లేతాదృశుడవు

శ్రుతసత్త్వములుబలశూరత్వములుపరాక్రమదాక్ష్యములుఁజేజుక్షమయుధృతియు

- ధైర్యము వినీతతయు నింకఁ దక్కుఁగలుగుబహుగుణములునీయందెశోభనము లై ప్ర
భాసమానము లగు రిత్త వలుకుదానఁ గాను సందియ మిందేమి గానఁబడదు.
- తే॥ అనిలునకు శ్లాఘనీయుండ వాఙ్మజుఁడవు పరమధార్మికుఁడవు నాగఁ బరఁగినాఁడ
వంజనాదేవి నోముల యాఫలంబు జనకు మించిన కొడుకు నీజాలి నెగడ.
- క॥ ఆయుష్మంతుఁడ వగు మయ్యా యోగశ్రీసమృద్ధి నంది మహాశ్రే
యోయుక్తి గను మనుచు సీతాయోషామణి శుభోక్తి తగఁ బలుకుటయున్.
- ఆ॥ దోసిల్లాగ్గి యెఱఁగి తొట్రుపా టింతయు లేని వినయమున సలీలరుద్రుఁ
డాతఁ డేతదీయ మగు సన్నిధి న్నిధిఁ బేదయట్టు లొలసి ప్రీతిఁ బలికె. ౧౮౦
- సీ॥ అమ్మరో! వర మొకం డర్థింతు వాత్సల్యమున నిండుమది దాని మొనయఁజేయు
మీపాపరూపతా నింతులు పతిదేవతావతంసము నిన్నుఁ దద్ద పొదివి
క్రౌర్యం బెసంగ ఘోరతరోక్తులం బిట్లు తర్జించుచు న్వ్యధితం బొనర్చి
రిమ్మాయలాండఁ గ్రూరేక్షాత్మవృత్తులఁ జెడిపరాకాసులఁ జెనకి యిపుడె
కాలఁజేత ముష్టిఘాతంబులఁ దలప్రహారముల వధింతు నడరు కినుకఁ
గర్జనాశకాస్యకచకుచకంఠముల్ గోళ్ళఁ ద్రెంచి పండ్లఁ గొటికి కొటికి. ౧౮౧
- క॥ ఇదియె మహానుగ్రహ మీమదాహతలఁ బుడమి వైచి మట్టెదఁ దా ర
య్యదనున నీ కప్రియ మగు సొద గూర్చిన యది దలంచి స్రుక్కుచు మిడుకన్.
- తే॥ త ప్పొనర్చినవానికి దండనంబు విహితమే కద యని తన్ను వేఁడుటయును
దేవి వైదేహి సద్ధర్మభావకలన తనయశ స్వితఁ బెనుపంగ ననియె నిట్లు. ౧౮౩
- ఉ॥ ఎవ్వఁడు కోపగించును హరీశ్వర యేలెడువాని కెప్పుడున్
గ్రొవ్వఱ మేను వెట్టి యనుకూలకృతు ల్పొనరించు దాస్యపుం
గవ్వలమీఁద వారలకుఁ గానిది యకానది యంచు నుండునే
చివ్వున నట్టియాండపయి జేయిడు టొప్పునె నిన్నుఁబోఁటికిన్. ౧౮౪
- మ॥ ఘనసద్భాగ్యవిపర్యయంబునఁ బురాఘప్రాప్తియోగంబునన్
నను నాపన్నివహంబు చుట్టె నదియు న్నాయంబ యెవ్వారు చే
సిన పాపంబు ఫలంబు వారిదెస నక్షీణంబుగాఁ జెల్లుఁబా
టొనరింపంగ న దె ట్లటంచు మదిలో నూహించి మర్షించితిన్. ౧౮౫
- తే॥ నాదశాయోగమున నిన్నినాళ్ళు నిట్టివారిచే పడి చేడ్పడవలయు టెంచి
యనుభవించితి నదియెల్ల నట్టులౌట దటుమఁ జేటులఁ బొదువ నిత్తటిమహాత్మ.
- ఆ॥ వానరోత్తమా! యవారితుం డగుచు నాదానవుండు కనలి యాన సేయ
నట్లు పఱచి రాతఁ డడఁగిన నాజ్జోలి యేల వీరి కింత యెన్నరాదె. ౧౮౬
- చ॥ వినుము ప్లవంగమేశ! భువి విశ్రుత మైనది ధర్మసంశ్రితం
బనఘము ఋక్షకీర్తితపదాక్షరగీతము ప్రాకనంబు దు

ర్మను శ్రితు వ్యాఘ్రభీతుః బరిరక్షితు వ్యాధుః గృతాపరాధు నె

క్మానుకృప నమ్మెకంబు ధృతి గూర్చి రచించెను దీని నొక్కెడన్. ౧౮౮

ఆ॥ ప్రాజ్ఞః డేవుడుః గొనఁడు పాపంబు బరుఁ డెట్లు పాపకర్మపరతఁ బరఁగెనేని
యును సురక్ష్య మరయ నుత్తమాచారంబె సచ్చరిత్రులైన జనుల కెందు. ౧౮౯

ఉ॥ కాపునఁ బాపులేని శుభకారులయేని వధార్హు లైనచో

నేపగనైనఁ గావఁ దమయిచ్చఁ దలంచెద రార్యు లిట్లనం

గా వధియింపనేల నెటి గల్గినయయ్యెడ నస్వతంత్రులన్

రావడిదోఁప నెవ్వ రపరాధ మొనర్పనివార లియ్యిలన్. ౧౯౦

ఆ॥ కామరూపు లగుచుఁ గ్రాలుచు లోకహింసావిహారపరత సంభ్రమించు

నట్టి జాతి పాప మాచరించినయేనిఁ దగదు దానిఁ గూర్చి దండనంబు. ౧౯౧

క॥ ఎన్నఁగ నిస్సర్గం బగు నన్నెటి మాని పరకృతుల కగు నజ్జనమే

మన్నీనికి దండ్యం బగుఁ బన్నుగ మది నెంచి చూడఁ బాపదురాపా. ౧౯౨

క॥ అని పలుకు నీత పలుకులు విని హనుమఁడు వాక్యసారవేత్త రఘువరే

ణ్ముని పత్ని యశస్వినిఁ గనుఁగొని మఱియిట్లనియె సకలకోపిదవంద్యా. ౧౯౩

ఆ॥ తల్లి! నీవు రామధరణీశునకుఁ దగు ధర్మపత్ని వసము దద్ద గాంచి

తేను గఱపనేర్తునేప్ర తివాచికం బిడుము విభునిపాలి కేగువాడ. ౧౯౪

క॥ అనవుఁడు విదేహనందిని జనకాత్మజ పలికె మేలినంభ్రమ మొప్పున్

దనభర్తఁ గాంచు వేడుక దనరారుచునుంటి ననుచుఁ దత్పర యగుచున్.

క॥ ఆమాట వినినయంతనె యామారుతి హనుమఁ డిట్లు లనె హర్షితుఁ డై

యామానవతి ప్రహర్షిత యై మానుగ వినఁగఁ దనమహాద్యుతి నెఱయన్.

సీ॥ అమ్మరో! పూర్ణచంద్రానను రాము నీక్షణమె వీక్షింతు వీక్షణము లలర

హతశత్రు స్థిరమిత్రు నధిలక్ష్మణాధ్యు నీయధిపు నింద్రుని శచియ క్షేనయుదు

చంద్రుతో రోహిణిచెలువునఁ జెలువుతోఁ బరఁగెదు మానేత్రపర్వముగను

సీతామహాలక్ష్మి శ్రీదేవి రాఘవుఁ జేరె నందురు చూచువార లెల్ల

జగతినోమిన నోములు చక్కఁగా ఫలించె నాధు గెలుపుపేరి లిబ్ధిపడఁతి

కోరి వరియించె వేల్పులకోర్కి దీతె గొఱత లున్నవియె యింకఁ గువలయాక్షి.

క॥ అనునెడ సాక్షాల్లక్ష్మీయ యన నాయమ తనరి యలర హనుమ వినతి గూ

ర్చిన నానసేసె నాసతి చని యాతఁడుఁ జెరసె రాము సాన్నిధ్యంబున్. ౧౯౫

ఉ॥ ప్రాజ్ఞవ రేణ్యు రామనరపాలు ధనుఃకలనాగ్రగణ్యు న

రజుఁడు వాయునందనుఁడు తత్పరతం గనఁగాంచి మ్రొక్కి సం

ధిజ్ఞ విజిత మీఱ సంతతవివేకవిశేషవిభాసురాస్యుఁ డై

యాజ్ఞఁ బాసంగఁ జేర్చితి మహాత్మ! యటంచు వచించు వెండియున్. ౧౯౬

—♦ హనుమంతుడు శ్రీరామునితో సీతవృత్తాంతము జెప్పట. ♦—

సీ॥ యన్నిమి త్తం బయ్యె నట్టియారంభంబు కర్మఫలోదయగతియుఁ గడఁగి
యద్దేవి మైథిలి నభిశోకసంతప్త నొలయి కమైఁ గాంచు టొప్పు నీకుఁ
బెద్దకాలముఁ దన పెనుపటఁ బొప్పపర్యాకు లేక్షణ యయి యడలుచుండి
నేడు త్వద్విజయమ్ము నెఱి విని హర్షాశ్రుకలనమైఁ నొంటి నొ కందుఁబొసెఁ
బూర్వపుం బ్రత్యయమ్మునఁ బుణ్యమూర్తి పలికెఁ బతివర్ధనోత్కృతఁ బరఁగుచుంటి
నన్న సహలక్ష్మణుఁ గృతార్థు నధిపు నాదుకనుల పండువుగాఁ గూర్చఁగదె యటంచు.
క॥ దేవర యానతికై యద్దేవి నిరీక్షించి యున్నదియ యొం డెదియుం
గావలెనె సతికిఁ బతిపదసేవాతత్పరత నిచ్చు చెలఁగుట దక్కన్. ౨౦౧
తే॥ అనుచు హనుమండు విన్నవించిన మహాత్ముడజముఖానురసన్నుతుండవనిఁ గనుచు
నించుకంతలు గనుల నీ రేర్పడంగ ధర్మనిఘ్నుడు ధ్యానతత్పరతనుండె. ౨౦౨

—♦ రామునానతితో విభీషణుడు సీత నలంకృతఁ జేయించితెచ్చట. ♦—

ఉ॥ వేడబ మింతయున్ సకలవేత్త యెఱుంగడె నాఁడు దేవి నా
జాడ నిజస్వరూపమును జాటొనరింపఁగఁబంచె వహ్నిలో
గూడఁగ నొ పరామరిక గూరిన నేడు యథార్థఁ గొంటకై
పాడిమెయిం బ్రవ ర్తిలెడు పద్ధతి కన్నెటి ధ్యాన మొప్పెడిన్. ౨౦౩
తే॥ నిట్టనూర్చుచుఁ గొండొక్కదిట్టతనము నెఱయ సముపస్థితుఁ బయోదనిభు విభీష
ణుం గనుంగొని యొండు తెఱంగు దోప నొడయఁడు గభీరభాషితం బొప్పు బలికె.
తే॥ సీత సుస్నాతఁ గావించి శ్రీసమేత పూత దివ్యాంగరాగవిభూతిమహిత
దివ్యభూషణభూషితస్థితి దలిర్పఁ దె మృచిరకాలమున నె యిద్దేశమునకు. ౨౦౪
క॥ అని రాముఁ డానవెట్టిన విని ఘనుఁడు విభీషణుండు వే నగరునకుం
జని తనగరితలచే న య్యనఘాత్మిక కెఱుకపఱిచె నవ్విధ మెల్లన్. ౨౦౫
ఆ॥ దేవి! జనకపుత్రి! దివ్యాంగరాగసువసనభూషణప్రభాసమాన
వగుచు విభునియాన యాన మారోహింపు మమ్మ! భద్ర మొదవు సరయవలదు.
క॥ నినుఁ గాంచు వేడ్క నీపతి గొనిరమ్మనెననుచుఁ దదనుకూలమ్ముగ న
వ్వనితలతలవాకిట న ట్లనెడు విభీషణుండు వినఁగ ననె నానతియున్. ౨౦౬
ఆ॥ అన్న! రాక్షసేంద్ర! యన్నట్లె యస్నాత నగుచు భర్తఁ గాన నరుగు టుచిత
మని తలంచుదాన నది యెట్లొకో? యను ననుపమానచరిత యను నెఱింగి.
క॥ తా ననె విభీషణుం డమ్మానినికి న్మోక్తి యంబ! మహిజాత! విభుం
డేనెటి నానతిసేసెనొ యానలువున మెలఁగు టొప్పు నన్య మీ కేలా. ౨౦౭

- ఆ॥ అనుచు నతఁడు దెలుప వినినంత భర్తృదేవత దృఢవ్రతాధ్య పరమసాధ్వీ
యట్టులొనుఁగాక యని పతిశాసనపరత నెగడు పలుకుఁ బలుకుటయును. ౨౧౧
- క॥ అతఁ డానసేయ రామునిసతి యుపతిజనమ్మ పొదివి సంభ్రమ మొప్పు
గుతుకమున నలంకారప్రతిభాసితఁ జేసి రుచితభాషించిత లై. ౨౧౨
- సీ॥ జలకమార్చిరి వింతజలజవాసినిఁ గరిగమనలు కరరత్నఘటజలములఁ
దడియార్చి రట్లు పుత్తడిబొమ్మ కురుల కగురుధూపయుక్తి గగ్గురు వొడమఁగ
వరమహార్ద్రాంబరం బిరవైప్ప నిడిరి ప్రాగంబరచారిణు లమ్మహాంబ
కాజగద్భరణాధ్య కంచితమణికాంచనాభరణంబులు ననువుపరిచి
రంతిపురిచాన లంగరాగాతిశయిత మృగమదవిశేషతిలకిత యగుచు వెలయఁ
జేసి రాసిరి దొల్లింటిసిరిఁ దలిచ్చెనా నె యను మేలిపలుకు లందంద నెగడ. ౨౧౩
- క॥ వితతపరార్థ్యాంబరసంవృత దీప్త సుగుప్తయుగ శిబిక గూర్చిన నా
క్షితిసుత యారోహింప మహితుఁ డాసురవిభుఁడు వేడ్క యెలరారంగ. ౨౧౪
- క॥ పరిజనము దేవితోఁ దగువరివస్యలు వేచి కొలిచి వచ్చు నెఱికి న
ప్పరత త్వజ్ఞుఁడు గూర్చుచు వరయోగం బిరవుపటుచు వల నొప్పార. ౨౧౫
- ఆ॥ అమ్మహాత్ము రాము ననవద్యు ధ్యాననిధ్యానకలితుఁ జేర నరిగి యెఱఁగి
త్రోవగనియు దేవి దోతెంచె నిదె దేవ! యని సహరుఁ డగుచు నాడుటయును.
- శా॥ రక్షోగేహమునం జిరోషితయ కా రారాపు భావించి యు
ద్వీతం బెంచు తలంపున న్భైనఁగు నవ్వేళం దదీయాగ మ
ప్రేక్షావచ్చివణంబు రామునకుఁ గూర్చిం దోనె హర్షంబు దై
న్యక్షుబ్ధత్వము రోషముం దడుపపాద్యం బెట్టిదో? భావినీ! ౨౧౬
- క॥ సవిమర్శవిచారణమున నవిమృశ్యమనోగతుఁడుగ నై దనుజేన్ము
బ్రవిమలుఁ బార్శ్వగుఁ గని రాఘవదేవుఁ డహృష్ట మగు రకంబునఁ బలికె. ౨౧౭
- ఆ॥ ఆసురాధిపతి! మహాసౌమ్య! మద్విజయైకనిరత! సందియం బిఁ కేల
నాదు సవిధమునకు వైదేహి వైశంబ యేగుదెంచుఁగాత మెరవుపడక. ౨౧౮
- చ॥ అను పలు కాలకించుచు నె యాసురభర్త విభీషణుండు చ
య్యనఁ బలుసందడిం జడియ నౌ జతనం బురికొల్పఁ గంచుకుల్
ఘనతరవేత్రపాణు లయి కార్కొని పాయఁగఁజేయఁజొచ్చి ర
ష్టనఘుల ఋక్షవానరుల నమ్మెయి రాక్షసులం దలొదరీ! ౨౧౯
- క॥ తెరలించు పురుషు లన్నెఱిఁ బరిక్రమింపంగ నిలువఁ బట్టనరా క
య్యురుసత్త్వ లొదుఁగఁజొచ్చిరి భర మగు రాజాజ్ఞ కెదురుపా టొప్పమిచే. ౨౨౦
- ఆ॥ ఓజమెడల నట్లు లుత్సార్థమాణంబు లైన బృందశతములందుఁ బొడమి
యొక్క యలిపు మారుతోద్వర్తమానాబులందుఁ దోచుతెఱఁగు నధిగమించె.

- క॥ చిరసంప్రార్థిత మట యాసిరిదేవిం గాంచి కొలిచి సిద్ధార్థతమై
బరఁగును మనువారల కావెరవున వినివారణంబు విషమం బయ్యెన్. ౨౨౩
- క॥ సమ్మర్దము దలఁగింపఁగ సమ్మతినెడఁ దోల జాతసంభ్రమ మగు స్వీ
యమ్ము జనముదెస వాత్సల్య మ్మెగువ నమర్చి తాత్ముఁ డై రాముఁ డటన్.
- క॥ వారణసంరంభుఁ డగుట వారనికినుకన్ దహించు వల నొప్ప మహా
ధీరు విభీషణుఁ గని సస్మేరోపాలంభ యైన సితి ని ట్లనియెన్. ౨౨౪
- సీ॥ దర మెన్న కి ట్లనాదరవృత్తి నే మని మెలఁగఁజొచ్చితి వీవు మేల్మి నెడఁగ
స్వాత్మీయ మా జన మలతపా ల్గా నివారింపఁబూనితి విది రీతి యగునె
చాలింపు మొప్పని సంరంభ మియ్యది యిందఱు నావార లెంచిచూడ
సాధ్య కావరణంబు సద్వృత్త మని కాక తెఱ లిండ్లు వసనము వ్రీప్తసాల
ములును రాజసత్కృతులును యోగ్యత గూర్పఁజాలునోటు పెడవిచార మేల
పొడమె నీకు నాదుబుద్ధిమై వ ర్తింపు మనువుగానిచోట నడుగు లిడక. ౨౨౬
- మ॥ వ్యసనంబు ల్బలుకృచ్ఛము ల్సమరము ల్యజ్ఞస్వయంబ్రాహ్మయో
గసముత్సాహవివాహము ల్వెలయుచోఁ గాన్పింపు శ్రీజాతికిం
బాసఁగుం దోసముఁ గూర్పఁబోవ దన నీపూబోడి బిట్టార్చికె
వసమై చేరఁగనయ్యె నాజికలనావ్యానద్ధ యశా పద్ధతిన్. ౨౨౭
- ఆ॥ మఱియు మత్సమిపమహిత యై యున్నెడ నొడ్లు దన్నుఁ గన్న నోటు గలదె
బెఱుకు లేక గాంచుఁ బ్రియసుహృద్వృత్తు నన్నుఁ జెలువ నిటకుఁ దెమ్ముశీఘ్రముగను
తే॥ ఓవిభీషణ యన నతం డూర్జితండు మహితుఁ డగు రాము పలుకు విమర్శనంబు
సేసి తత్సన్నికర్షంబు సేర్చె నీత నవనిజాత వినీతత్వ మలరుచుండ. ౨౨౯
- ఉ॥ అంతట లక్ష్మణుండు తపనాత్మభవుం డనిలాత్మజుండు లోఁ
జంతిలఁజొచ్చి రియ్యధిపు చింతిత మొండుగఁ దోచె నింతివై
మంతన మొప్పకున్నయది మాటలతీ రటు చేప లింగితం
బింత యెఱుంగఁజేసెడు విధిప్పిత మెట్టిదొ యంచు నెంచుచున్. ౨౩౦
- ఆ॥ వరుఁడు దఱిఁ గళత్రనిరపేక్షుఁ డైనాఁడు చెల్లరే యటంచు సిగ్గుపడుచు
వార లట్లు తర్కవార్ధి మునుంగుచు నుండి రనుశయమున నుడుకు నెదల. ౨౩౧
- సీ॥ అవయవమ్ములలోనె నడఁగెడునోయన హ్రీయంత్రణాలక్ష్మ్య మెనయఁగాంచి
యావిభీషణుఁడు తో డై తోడితేరంగఁ బ్రియు నెదుర్కొను సిరిఁ బ్రేముడించి
చక్కనివదనంబు జనసమక్షం బంచు నవకుంతనపటంబునందు డాచి
కోర్కిపెల్లున నెట్లొ గొనకొను నెలుఁగున నార్యపుత్రాయని యధిపుఁ బిలిచి
స్నేహవిస్మయహర్షము ల్చిగురులిడఁ బతివ్రతామణి పతిమోముఁ దేటిపాఱఁ
జూచె నుదితేందుమండలశోభమాన మమలహరిణాంకముఖ లోని యలత వాయ.

క॥ చిరకాలదృష్ట మన్నెటి సిరినెల వగు మగని మొగము సిరి గాంచి వియో
గరచిత వ్యధఁ దొఱఁగి విభాసురసుఖవార్ధిఁ జొరఁబాటి చొక్కుచు నుండెన్.

—* శ్రీరాముఁడు సీత నెగులాడుట. *

క॥ ప్రాంతస్థిత నమ్రానన సంతృప్తస్వాంత విగతసంతాప రసా
భ్యంతర నిజసేవాగత సంతతశుభశీల సీత జనవిభుఁ డరసెన్.

సీ॥ ఆశ్రయించినవారి కఖిలార్థములు గూర్చి చన వైసంగు నటంచు సంశయింపఁ
డఖిలాండకోటుల ననిశంబును సృజించు నారాభట మెంచి నెయ్యంబు మానఁ
డేరూపు గొని రచ్చకెక్కిన నచ్చోటఁ గూడి త న్నెలయింపఁ గోపగింపఁ
డెల్లవాడల నీపె యిచ్చకంబులతోడి యాడిపోత లటంచు నవమతింపఁ
డెడయ కేప్రొద్దు గవయు నం చీసడింపఁ డట్టిదేవుఁ డద్దేవిపై నలుకఁ బూని
యెన్నడును లేని నేరమ్మా లెన్ని యెత్తిపొడుపు లాడంగఁ దొడరెఁ బూబోడివింటె.

క॥ ఇదె ని న్నవమానించిన మదవద్రిపు నాజిఁ గూల్చి మలయించితి స
మ్మద మోభద్రముఖి యే నదనునఁ జారుషము ధన్య మై తనరారన్.

ఆ॥ అలుక కొదవగంటి సంతంబు ఫలము ధర్మణ ప్రమార్జితత్వసరణిఁ బట్టె
శత్రుపరిభవములు సమసమయోద్ధృతంబులుగఁ గెలుపు గాంచి పొలుపు గనుట.

చ॥ మగఁటిమి నేడు స్పష్ట మయి మన్నన కెక్కె శ్రమంబు సత్ఫలం
బుగ నెగడొందె నావ్రతిన పూర్ణ యుదీర్ణయుఁ గాఁగ లోకమం
దగపడినాఁడ నిప్పటికి నంద టితండు స్వతంత్రుఁ డంచు నె
న్నగ నగచాట్లు వాయఁగ సనాతనధర్మపథాశ్రయంబునన్.

౨౩౮

మ॥ చలచిత్తుం డగు రక్కసుండు నిను నిచ్చ న్మెచ్చి తోడ్డెచ్చుటే
యలఘూపద్రవకారి దోష మది దైవాయత్త మై చెల్లె మ
ద్విలసత్సన్నిధిఁ బాసి తెట్లొ పడి తే విక్రాంతిమై దాని ని
క్కలనం దీర్చి జయంబుఁ గొంటిఁ బృథుదక్షిత్వంబు పెంపారఁగన్.

౨౩౯

తే॥ ప్రాప్తమవమాన మెవ్వోడు ప్రాభవమ్ముఁగని ప్రమార్జన మొనరింపఁగాఁదలంపఁ
డల్పతేజుఁ డప్పురుషుఁ డందఁగాంచు నట్టి పురుషార్థ మనఁగ నొం డవనిఁ గలదె.

క॥ మున్నీరు దాఁటుటయు లంక నిప్పేషించుటయు మొగంబుగ నెది సం
పన్నుఁ డొనరించె గర్జము పన్నుగ హనుమండు దాని ఫల మొప్పారెన్.

ఆ॥ ఆజి విక్రమించు టరుల మర్దించుట మద్ధితంబుపొంటె మలయుచుంట
యింతవట్టు సబలుఁ డినజు పరిశ్రమం బెల్ల సఫల మంచు నెన్నఁబడియె. ౨౪౨

క॥ తను దానె భ్రాత నిర్గుణుఁ డని విడనాడి ననుఁ జేరి యనువగు భక్తి
దనరె నెవఁ డవ్వీభీషణుఁ ననుపమయోగము కృతార్థ మై నెగడొందెన్. ౨౪౩

మ॥ అని నైరాశ్యము దోష రాముఁ డిడు నయ్యర్థంబునం గల్పనం
బనవద్యాంగి గ్రహించి కన్నుఁగవ బాష్పాపూర మొప్పారఁ గ
న్గొనె నుత్కులవిలోచనా ప్తి భయసంతుభ స్మగిం బోల నై
తనమై దక్షిణభావముం దొఱిగి క్రోధంబూనె నం చార్త యై.

ఆ॥ అట్లు లున్న దేవి నటుగాంచి సంతనె మఱియు రుష ప్రవర్ధమాన యయ్యెఁ
బ్రాజ్య మాజ్య మిడిన పట్టున జ్వలనునిజ్వాలఁ బోల నగుచు జనవిభునకు.

మ॥ భ్రుకుటీబంధము మోమునం దమరె నాప్రా ద్ధాకసంబందు నా
రకఁ గన్నట్టిన కేతువట్టిఁ డనఁ దిర్యక్ప్రేక్షి తాక్షిక్రమం
బు కరాలం బయి కానిపించె యుభితాంభోరాశి యై రాముఁ డో
డక కీ డెంచి సతీమణిం బరుసు లాడంబోవునప్పట్టునన్.

౨౪౩

ఆ॥ జనసమక్షమునను జనవల్లభుఁడు చన దనక పలికె వింటె జనకతనయ!
యేమిసేయుఁ బురుషుఁ డెదిరి ధర్షణ మీఁగ నది కృతము సమ స్తమయ్యె నిపుడు.

ఆ॥ అరికరమున నుంటి వని యమర్షణమునఁ దలఁగఁజేసినాఁడ ధర్మ వెంచి
కుంభభవుఁడు దనుజుఁ గూల్చి దక్షిణదిశ భావితాత్ముఁ డేరుపఱిచినట్లు. ౨౪౪

సీ॥ విదిత మాఁగావుత మది త్వదర్థము గామి మత్కృతాజిపరిశ్రమస్ఫురణము
బిరుదు తా సుహృదుల బీరమ్ము తోరమ్ముగా నాయ మొనరింప గణన కెక్కె
స్వాత్మ వంశంబు ప్రఖ్యాతంబుఁ బోషించుకొన నపవాదంబు గోలుపఱువఁ
బడితి నింతలు నీవు ప్రాప్తచారిత్రసం దేహవు ప్రతిముఖసితవు గాఁగ
నక్షిరోగి కెట్లు లాప్రదీపిక ప్రతికూల యగునో యట్టి మేల మయ్యె
ధ్రువము జనుము మదికిఁ దోచినదెస కనుజ్ఞాత వైతి జనకజాత! వినుము. ౨౪౫

క॥ లే దిఁకఁ గర్జము నీతో నీదశదిశలందు నెడఁద కిష్టం బెదియో
యాదేశమునఁ జరింపుము వాదున కి ట్లనుబుగాదు ననజాతాక్షి. ౨౪౬

తే॥ పరగృహోషిత నెవ్వఁడో పందదక్క బురుషుఁ డై సత్కులంబునఁ బుట్టినట్టి
వాఁడు తేజస్వి మరల నేవగ గ్రహించుఁ జిత్తముబలాటపుంజాడఁ జిందులాడ.

తే॥ రావణాంకపరిభ్రష్ట వీవు దుష్టవైతి తద్దుష్టదృష్టిదృష్టాత్మ నగుచు
నిట్టి ని న్నెట్లు గైకొందు నెఱిగి తిరిగి యాభిజాత్యంబు వ్యపదేశ మాడుకొనుచు.

తే॥ ఏతదగ్ధంబె నిర్జిత వైతి కాని లేదు నీదెస ననురాగలేశ మేని
నసము ప్రత్యాహృతం బయ్యె నదియ చాలు నింక నీయిచ్చనచ్చిన ట్లెయిదఁబోలు

ఉ॥ ఏఁ గృతబుద్ధి నాచు వచియించెద నెంచెదవేని నిమ్మహా
భాగుని లక్ష్మణున్ భరతు భద్రయశున్ రవిజున్ విభీషణున్
బాగుగ బుద్ధిఁజేర్చి తనుఁ బాలనసేయఁగ నేర్చికొ మ్మతం
డాగరిమంబున న్మనుషనయ్యెడు స్వైరిత పోలదేనియున్.

౨౪౮

క॥ ఎటులైన నిచ్చమెయి నోకుటిలాలక! మెలఁగు టురువ కూడదు స్త్రీలం
 పటు నింటం జిరకాలము దటమటపడినట్టి యువతిఁ దద్దయుఁ గొనఁగన్. ౨౫౫
 తే॥ దివ్యరూప మనోరమఁ దేజరిల్లుదాని నిను యశావనాథ్యఁ జెంతం గనికని
 యెట్టులు సహించు రావణుం డేల విడుచు వంటయి లొచ్చిన శశమ్ము వరుస గలుగ
 చ॥ అని తెగనాడు నాప్రియుని యప్రియభాషణ మాప్రియార్హ తా
 విని వినిపాతభీతి భృశవేపిత యై జనకాత్మజాత నె
 ట్టన మదహస్తిహస్తహతి డస్సిన సల్లకి క్షీరముం బలెం
 దొనదొన రాల్చెఁ గన్నుఁగవఁ దోయము దోయము పిచ్చలింపఁగన్. ౨౫౬
 తే॥ ప్రవృథిత యయ్యె సతి నిజభర్త యట్లు పరుషముగ రోమహర్షణాస్పదము గాఁగ
 రోషరూక్షేతీణుం డగు రూఢి నెఱయఁ బలుకుపలుకున డెందమ్ము పగులువాఱ.
 ఉ॥ అశ్రుతపూర్వ మా నుడి మభాజనమెల్ల వినన్ జగత్త్రయీ
 విశ్రుతుఁ డౌ విభుండుఁ డను వెంగలిఁజేయుచు నాడఁ దత్పదై
 కాశ్రయ లజ్జ రెమ్ముకొన నంగములం దడఁగంగ నౌచుఁ బె
 ల్లశ్రులదందడి న్నెఱపె నౌదల వంచి విరించి నెంచుచున్. ౨౫౭

—♦ సీత శ్రీరామునితో సుచితములు పలుకుట ♦—

తే॥ అబల వాక్చల్యముల సశల్య యన బాష్పదూషితం బాస్యబింబంబు దుడుచు
 గద్గదిక గూర నల్లనఁ గాంతుతోడ నిట్టులని పల్కుఁదొడరె రాకేందువదన.[కొనుచు.
 సీ॥ ఇది యేమి యసదృశం బీదృశం బగు నుడి నొడివితి శ్రోతంబు లుడికి నొగుల
 వీరుఁడ రూక్ష మా విధమున వినిపితె ప్రాకృతం బ్రాకృతభవుఁడ పోలె
 నీ కనగత మైన నెఱి దాన నేఁ గాను నమ్ము మిట్లని శపథ మ్మొనర్తు
 సుభుజుండ చారిత్రసూన్యతం బరసిన నావల నెట్లన్న నగునకాదె
 దుష్టవర్తన లగువారి తొడను తేర్చి జాతిసామాన్యమునకెల్ల సంక్రమింపఁ
 జేయు టొప్పునె ననుఁ బరీక్షింపు మెడఁదఁ బుట్టినది యైన యాశంక పొడవడంగ.
 మ॥ వివశాత్మ న్ననుఁ దెచ్చునాఁ డసుర యావేశంబున స్మేనిసో
 కవు నన్నన్ విధి చెట్ట గాక యది స్వీయం బైన దోసంబు గా
 దవలోకంబెద వాక్కు సత్త్వమును సీయం దేకరూఢంబు లై
 స్తవనీయత్వముఁ గాంచియున్నయవి సత్యం బిత భావింపుమీ. ౨౬౨
 ఆ॥ ఏమి సేయుదాన నిట్లనీశ్వర నయి యొకని నెలవు సేరి యొదిఁగియుండ
 వ్రాసె నొసట బ్రహ్మ వారింప నెట్లగు నదియు నీయెఱుంగనిదె నరేంద్ర.
 తే॥ సహజసంవృద్ధ భావప్రసాదముననుఁ గృతసుసంసర్గమునను నాకీడు మంచి
 నీక విజ్ఞాతముల యైన నెఱియుఁగలదె శాశ్వతంబుగ హత నైతి జనవరేణ్య!

సీ॥ న న్నవలోకింప ననుచు బ్రేముడిఁ బంపితివి వీర! హనుమనిఁ నేజు నెఱయ
లంకాస్థ నైన నాలా గెల్లఁ బరికించె బహుపరిశ్రమ మోర్చి పరిధవిల్లి
నీసేమ మెఱిగించు నెఱిన నానందేశముం గొనియు న్నిన్ను మొనయఁగించె
గాని నీతలఁపునఁ గలకర్జ మిట్లంచు నించుక దెలుపంగ నెంచడయ్యె
నప్పుడే విడనాడితి వన్నమాట విన్నఁ బ్రత్యక్ష ముసులులు విడచి యెల్ల
కష్టములుఁ బాసి యుత్తమగతికిఁ గూర్చుదాన దానపు నింట నింతకుఁ బడుదునె.

ఉ॥ జీవిత మింతమాత్ర కరచేత నిడంగని యీవృథాశ్రమం
బేవల నెంచి కాంచితి వహీనసుహృజ్జనసంగతుండ నై
భావ మొకింత యేర్పడఁగఁ బాటిలఁజేసిన నే నిరాశ నై
నీవలఁ గీర్తి నిల్పి సుఖనిష్ఠిత నై చనుదారిఁ జూడనే.

౨౬౬

ఆ॥ నిష్ఫలంబులయ్యె నీవు నీపక్షంబువారుఁ బడిన కల్లెవాటు లెల్ల
స్త్రీత్వమే పురస్కరించితి రుషఁ గొని లఘుజనంబువలె నలఘుఁడ వయ్యు.

ఇ॥ భూగర్భంబునఁ దోచితిన్ జనకు సత్పుణ్యంబు మూలంబుగా
నాగ భేష్వరి నాఁ దనర్చితి శ్రుతవ్యాపారపారీణతా
శ్రగణ్యత్వము వృత్తము న్మనిజనాశీస్థేమ మా ధామమున్
నీగుణ్యత్వచణమ్ము చిత్త మెఱుఁగు న్నేడేల యిట్లుంచెనో.

౨౬౮

తే॥ బాలుఁడనయై యబాల్యంబు పరఁగఁ బాణిఁ బాణిఁ గొన్నట్టి తెఱఁగు ప్రమాణితమ్ము
గాదొ మద్భక్తి శీలము ల్గాంచలేదొ యంతయునుఁ బృష్ఠతఃకృతమయ్యె నిపుడు.

మ॥ అనుచుం బల్కుచు బాష్పగర్గదిక చెన్నారంగ నుష్ణంబువుల్
గనులం దొఱిలఁగా విలాపపర యై కల్యాణి నాథుండు త
న్ననుమానించిన తీరు సన్మనము నొయ్య న్నిరుగాఁజేయ దీ
నుని ధ్యానైకపరాత్ము లక్ష్యణునిఁ గన్నుందోయి లక్షించుచున్.

౨౭౦

—♦ సీతాగ్నిప్రవేశఘట్టము ♦—

సీ॥ ఓసుమిత్రకుమార! యరుతరవ్యసనంబునకు భేషజం బిదె నాకుఁజూడ
మదిఁ దోచినది గాన మానక చితఁ గూర్పు మొల్ల మిథ్యాపవాదోపనిహత
గాఁగ జీవించుట కథలు గొనంబులు నట్లుండ నప్రీత నైతి భర్త
కిట్టి యాస్థానిఁ దా నిటులాడ నింకిట నే మని యే దలయెత్తుదాన
ననఘ యర్హయనఁగ నొ గతి యియ్యది హవ్యవాహునందు నాన యెడలఁ
దనువు వేల్చి రామతత్పరతం గాంతుఁ బరమపద మటంచుఁ బలుకుటయును.

క॥ అనుపద మరివీరఘ్నండు జనవంశ్యుం డతఁ డమర్గసంగత వృత్తిం
గనె రాము మోము నెట్టన ఘనతాపం బెద నగల్పఁగా విహ్వలుఁ డై.

ఆ॥ అట్లు చూచి విభుని యాకారసూచితం బేమి గనెనొ యెల్ల యెఱిగి సురిగి
కొండఁబోల దిండు గూర్చెఁ గట్టియలఁ జేచేతఁ జితఁ గడంగి చేర్చె ననలు.

తే॥ మతియుతుండట్లు రామునిమతము నెఱయ నాయితము సేయునంత గట్టాయితముగఁ
బతి నధోముఖుఁ జుట్టి వినతిఁ బొనర్చి దీప్యమాను హుతాశు వైదేహి దఱిసె.

ఆ॥ చుట్టు దిరిగి మ్రొక్కి శుద్ధాత్మ దేవభూదేవవర్గములకుఁ దెలివి మీఱ
వందనము లొనర్చి వఱలి బద్ధాంజలి యగుచు నిట్లు లనియె నగ్గిదరిని. ౨౭౫

సీ॥ తలఁగదు నామది ధర్మాత్ము రాఘవు వలనుండి యేనాఁడు వాంఛమెఱయఁ
ద్రుకరణంబులుఁ దానె దేవదేవుం డని యనువృత్తి నుండ నెట్లతిచరింతు
నను శుద్ధచారిత్ర నాథుండు దుష్టఁగా నెంచె నిక్కాల మిట్లెడరు దొడర
సత్యంబె పాలింపు సకలలోకములకు సాక్షివి శుచివృత్తి సంశయఁడవు
వఱలు దీవు హవ్యవాహుండు నా దేవముఖతమైఁ దదేకముఖ్యకలనఁ
గాన నాదు కర్మగతి విమర్శింపుము పాడి నెగడు మెల్లప్రజలు నొగడ. ౨౭౬

క॥ భగవంతుం డాదిత్యుం డగణితగుణుఁ డైన వాయు వాశలు శశియున్
బగలును రేయును సంజలు జగతియు నితోడి సర్వసాక్షులు గారే. ౨౭౭

క॥ నను జారిత్రసుసంయుత ననిశం బరసి కనువార లందఱు నొక్కడై
మునుకొని నీమొగమున సత్యనిరతి నెల్ల బొనర్ప నొదురు కరుణన్. ౨౭౮

తే॥ అనుచు నిస్సంగ మగు నంతరంగమున మహాహుతాశనుఁజుట్టి యయ్యన్నమిన్న
జనకసుత సొచ్చె నందుఁ దజ్జ్వల లెగువ భూనభోంతర మంతయు భోరుకొనఁగ.

ఆ॥ చిచ్చులోన నులుకు చెలువఁ గన్గొనెఁ ద్రస్త మగుచు నచటి యమ్మహాజనమ్ము
బాలవృద్ధయుతము బాష్పపూరమ్ములు గ్రమ్మ నెమ్మనమ్ము లుమ్మలింప. ౨౮౦

ఆ॥ మేలిపసిఁడిబొమ్మ మెఱుఁగారు బంగారు తీరు వగల నగలఁ దేజరిలుచు
జాతవేదునందు జనకజ సారఁబాతె సర్వలోక మరసి జలదరింప. ౨౮౧

తే॥ ఆమహాభాగ సీత హుతాశనార్చిఁ దనదు నెమ్మే నిడఁగఁ ద్రిభువనముజనము
తార! యిది పుణ్యయైన యాజ్యాహుతియని యెన్నఁగాఁ దొడఁగెను శార దేందువదన!

తే॥ అంద టాక్రోశ మొనరించి రబల లార్య హవ్యవాహనునందు మే నట్లు వేల్పు
మంత్రసంస్కృత యధ్వరమహితయైన యా వసోర్ధారఁగా నెంచి యబ్జనయన!

శా॥ ముల్లోకమ్ములవారు వేల్పులు మును ల్మోతమ్ముమొత్తమ్ము లై
కల్లోలోలసితమ్ము లౌ మనముల న్గార్కొంచుఁ జర్పించుచున్
నల్లాలిత్య సుపుణ్యదేవత యిదే శాపార్త యై వ్రాలెడున్
జెల్లంబో దివి బాసి దుర్గతిదెసం జీరాడు చిత్తంబునన్. ౨౮౪

క॥ అనుచుండ వహ్నిలోఁబడి యనవద్య శుభాంగి నెఱయ హాహారవముల్
దనరారె వానరులదెస దనుజులవలనున మహాద్భుతంబుగ మగువా! ౨౮౫

శా॥ ధర్మాత్ముం డగు రాఘవుం డతివిశుద్ధన్ సాధ్వీ నమ్మానిన్
మర్మాపిత్పరుఁడోక్తులం దెగడి యమ్మాడ్కిం దలంగంగ నా
కర్మం బెట్లు ఘటిల్లె నంచు వగ తార్కాణంబుగా నెల్లరున్
నిర్మింపం దొరకొన్న యన్నుడుల నిర్ణీతంబు భావింపుచున్.

౨౮౬

తే॥ దుర్మనుండుగఁ దోడ్చోన తొడరు ధ్యానసంగతిం గనఁగాంచె నాసవిత్పకులుండు
నేలఁ జూచుచుఁ గను లశ్రుజాలములను ఖిన్నములు గాఁగఁ జూపట్లు ఖిన్నగతిని.

—♦ బ్రహ్మదులు శ్రీరామునమక్షమునకువచ్చి సీత నిర్దోషయని చెప్పట —♦

సీ॥ రాజు వైశ్రవణుండు రారా జమిత్రకర్మనుండు యముండు భువననినేత
యామహేంద్రుండు సహస్రాక్షుండు వరుణుండు ప్రత్యగాదేవు పరంతపుండు
త్ర్యక్షుండు శ్రీమన్మహాదేవుండు వృషధ్వజుండు నా నెగడు నాతం డితండు
గలలోకములకెల్లఁ గర్తయుఁ బ్రహ్మవిద్వరుండు నా బ్రహ్మయు నరున పొనఁగ
మొనసి దేవర్షిపితృగణమ్ములు భజింప నిందలు విమానకలితు లై యేగుదెంచి
రాదిమూర్తివిభుండు రాముఁ డచ్యుతుండు నెఱిఁ దనర్చుచునున్న యన్నెలపునేర.

ఆ॥ సూర్యమండలముల చొప్పున నొప్పు విమానతతులు లంక మలసి యొలసి
రాణమెటయ నరివిరాము రామునిఁ దేర్చ నరిగి రంతికమున కధిగుణాధ్య.

క॥ పరమం బగు నరుసంబునఁ బరమాత్ముని రాముఁ దఱిసి ప్రాంజలు లగుచున్
బరమార్థయుతశుభోక్తుల బరఁగింపందొడరి రపుడు ప్రజ్ఞామహితా.

౨౯౦

ఆ॥ కలితలలితరత్నకంకణమ్ముల దీప్తు లొలయఁ జేతులెత్తి యురుభుజమ్ము
లమరశాఖిశాఖి లన నమరారంగ నెలయు నధిపుఁ గాంచి యిట్లు లసిరి.

౨౯౧

సీ॥ కామింతు నఖిలలోకములుఁ గావింపంగఁ గర్త వీవఖిలసంహార్త వీవు
సిరిఁ బెంపనేర్తు సాక్షివి జ్ఞానవిగ్రహస్ఫురణమైఁ దనరారు చొరవ మఱన
నఖిలభూతంబుల కాదిభూతంబు బ్రహ్మ వీ నటు పరబ్రహ్మ మీన
కలరుద్రులందు శంకరుఁడ వీ నష్టమవసు వైతి ఋతధామ నసువులందు
సాధ్యులందుఁ బంచముఁడవు చంద్రసూర్యు లతు లీనీకు శ్రవణంబు లశ్వినులు మ
హామహుండవు నిత్యస్వయంప్రభుండ విట్టి నీవు నిన్నెఱుఁగవే యిందిరేశ. ౨౯౨

క॥ ఆద్యంతము లన్నిటికి ననాద్యంతుఁడ వైన నీదు యాననె పరఁగున్

వేద్యావేద్యము లెల్ల నివేద్యము లగు నిన్నుఁ గొలుచు విదితాత్మలకున్.

౨౯౩

వ॥ జగత్కల్యాణమూర్తి సద్గుణనిధానంబ వగు నీవు నిత్యుండ వొక్కరుండవు
సదోదితుండవు సదాశుద్ధుండవు సదాబుద్ధుండవు సదాముక్తుండవు సదాశివుండవు
నగుణుండవు నద్వయుండవు నై నెగడొందుచుందు పట్లగుటం ద్వన్మాయా
సంవృతాత్మలకు మానుషవిగ్రహుండ వైచూపట్టెదవు; భవన్నామస్మరణపర

తంత్రమానసులకు సత్యానందచిదాత్మస్వరూపుండ వై భాసిల్లెద విట్టి నీదు
విలాసంబులు గణియింప నశక్యంబులు. ౨౯౪

ఉ॥ ఏల యుపేక్ష సేసితి వహీనశయాన త్వదానతిం గృతిం
బోలఁగఁ గూర్చునట్టి సతిఁ బుణ్యచరిత్రఁ ద్రిలోకభావ్య ని
య్యాలమెఱుంగరాదు గదె యారయఁ బ్రాకృతు కృత్య మట్టిఁ దై
మా లలివారిచిత్తముల మార్కొనఁ గాజ గదేకసంశ్రయా. ౨౯౫

క॥ చిచ్చుఱుకఁజేయుదే సిరి లచ్చి యనక సుదతి నీకు లాఁతి యగునె నీ
యిచ్చఁ దొలఁగి యున్నదియే క చ్చని నీతలఁచుపనియుఁ గావించినదే. ౨౯౬

తే॥ మాపదము లాక్రమింప దుర్మదునిఁ గినిసి రావణుని వధియించితి రాపు సైప
కాపదలు దీఱె సుస్థితు లందఁగంటి మింక నిమ్మెయి వేడబం బేల వలసె. ౨౯౭

తే॥ అనుచు నింద్రపురస్సరు లైన లోకపాలకులును లోకేశుండుఁ బలుక వినుచు
నాత్రిదశవర్కులం గాంచి యనియె రాముఁ డఖిలపతి ధర్మభృద్వరుఁ డాదరమున.

ఆ॥ నన్ను మానుషునిఁగ నాబుద్ధి నూహింతు దశరథాత్మజప్రథాప్రసక్తి
నెవఁడ నెవనివాఁడ నేల తోచితి భగవంతుఁ డజుఁడు తెలిసి పలుకుఁగాత.

క॥ అని పలికెను కాకుత్స్థుని గని బ్రహ్మవిదుండు బ్రహ్మ గడుకొని ప్రణతిం
బొనరించి సత్య మిది సత్యనిరూఢా! విను మటంచు నాదటఁ బలికెన్. ౩౦౦

సీ॥ నీవు నారాయణదేవుండ వోదేవ! శ్రీమంతుఁడవు చక్రసిద్ధహేతి
వేకశృంగవరాహతేత్థవై భవుఁడవు భూతభవ్యారిజయాతిశాయి
వక్షరం బవు బ్రహ్మమవు సత్యమూర్తివి లోకాదిమధ్యాంతలోకక మగు
పరమధర్మమవు విష్ణుకేనుఁడవు చతుర్భుజుఁడవు శార్ఙ్గధన్వుఁడ వజుఁడవు
పరఁగు నీకు హృషీకేశ పురుష పూరుషోత్త మాజిత సంజ్ఞ లుపాత్తఖడ్గ
విష్ణు కృష్ణ బృహద్బల వేదవేద్య ముఖ్యనామంబులుఁ బురాణమునివిచింత్య.

క॥ సేనానివి గ్రామణి వీ వానెటి బుద్ధియును సత్త్వ మాక్షమ దమమున్
మానుగఁ బ్రభవాప్యయలీలానిరతులు త్వత్ప్రకృతులు లక్ష్మీనాథా. ౩౦౧

వ॥ దేవదేవా! నీ వుపేంద్రుండవు మధుసూదనుండ వింద్రకర్ముండవు మహేంద్రుం
డవు పద్మనాభుండవు రణాంతకరుండవు శరణ్యుండవు శరణం బవు నిట్లని దివ్య
మహర్షులెల్లం గొనియాడుచుండుదురు. నీవు సహస్రశృంగుండవు వేదాత్ముండవు
శతజిహ్వుండవు మహర్ష భుండవు లోకత్రయాదికర్తవు స్వయంప్రభుండవు సిద్ధ
సాధ్యాశ్రయుండవు పూర్వజుండవు యజ్ఞంబవు వషటాకరంబ వోంకారంబవు
పరంతపుండవు నిట్టి నీదు ప్రభవంబు నిధనంబును వేదంబులు వేదనిష్ఠులు
నెఱుంగ రన నీ వెవ్వండవో యెవ్వని కరయవచ్చు? నేనెవ్వనివాఁడ నంటి
వెవ్వరివాఁడవు కావు? సర్వభూతములయందును సర్వబ్రాహ్మణులయందును

సర్వగోబృందంబులయందును సర్వదిక్కులయందును గగనమందును బర్వతంబుల
యందును వనంబులయందును నెందునేనియు నీవ యుందువు. శ్రీమంతుండవగు
నీవు సహస్రచరణుండవు సహస్రశీర్షుండవు సహస్రదృశుండవు సగుచు సర్వభూ
తంబులను సశైలకాననేందిర యగు వసుంధరను ధరించుచున్నవాడవు. పృథి
వ్యంతంబున సలిలమధ్యంబున మహారగంబ వై భాసిల్లుచు మూడు లోకం
బులను దేవగంధర్వదాసవ ప్రభృతుల నవధరించుచు మహాత్ములచే నవలో
కింపఁ బడుచుందువు. రాఘవేంద్రా! బ్రహ్మాంబ వగు నీకు నే హృదయంబ నై
యొప్పారుదు. దేవి సర్వతి నీదు జిహ్వా యై వర్తిల్లు. దేవత లెల్ల గాత్రంబులం
దలి రోమంబులుగాఁ బరిగణింపంబడుచుందురు. నీదు నిమేషంబు రాత్రి; యుక్తే
షంబు పవలు; నిశ్వాససంస్కారంబులు వేదంబులు. వేయునేల? నీవుకాని
దెద్దియును లేదు. జగత్తంతయు నీశరీరంబు. నీదు స్థైర్యంబు వసుధాతలంబు.

సావకుండు కోపంబు. సోముండు ప్రసాదంబు. శ్రీవత్సలక్షణా! మున్ను ద్రివి
క్రమసంజ్ఞం దనరారి త్రివిక్రమక్రమణంబుల లోకత్రయం బాక్రమించి మహా
సురుం డగు బలిని బంధించి మహేంద్రునకు స్వారాజ్యం బొసంగితివి. లక్ష్మీ
సీత యై సముపేత గాఁగ విష్ణుండవు కృష్ణుండవు దేవుండవు ప్రజానాథుండవు
నగు నీవు రాక్షసవధార్థంబు మానుషతనుప్రవిష్టుండ నై యక్కర్థంబుఁ జక్క
పఱిచి మామనోరథంబు లెల్ల సఫలంబు లొనరించితివి. రావణుండు నిహతుండు
గాఁగ ధరాభారంబు నివర్తితంబయ్యె నట్లుగావున.

303

క॥ నీదగు హర్షముకొలఁదిగ నేదిష్టం బీజగమున నిలిచి నెగడ నై
యాదట నాదివ మారసి ప్రోది యొనర్పం దలపుము పురుషోత్తంసా. 304

క॥ నీబలవీర్య మమోఘము నీబహుళపరాక్రమంబు నెఱియు నమోఘం
బాబంతిఁ గా న్నమోఘం బాబో నీ స్తవ మమోఘ మన్నిఁటికన్నన్. 305

పృథ్వీ॥ పురాణపురుషోత్తము న్బొరి భజింతు రెవ్వారు ని
న్వరాభయకరాధ్యు నివ్వసుధ దేవు నీడ్యుం ధ్రువున్
నిరంతరసుఖంబుధి న్నెగడ నొదు రిం దాదటన్
బరాహ్మయపదంబుంన బరఁగఁగాంతు విశ్వాధిపా.

306

సీ॥ శ్రీవిష్ణుదేవు న శేషసంస్థితిహేతుభూతు నధ్యాత్మదృగ్భూతిభావ్య
ద్వంద్వవిహీను సత్తామాత్రుఁ బరుని నొక్కని సకలాంతస్థు ఘనచిదాత్ము
నిను భజించెదఁ దండ్రీ! నిశ్చయబుద్ధిఁ బ్రాణాపానముల హృదయమున నిల్చి
సర్వసంశయబంధ సంక్షయం బొనరించి విషయాఘములఁ బాచి విగతమోహు

- లగుచు మణికిరీటహాటకోజ్జ్వలు మందహాసలలితు ద్యుమణిభాసమాను
నెవని సర్వజగదధీశుఁ గన్గొనుచుందు రమ్మహాత్ముఁ బరము ననవరతము. 302
- సీ॥ ఆద్యు మాయాతీతు నభవు మాధవు జగదీద్యు నిత్యానందు నిత్యతేజు
మోహవినాశను మునివంద్యు యోగినిత్యధ్యేయు యోగవిధానునిఁ బరి
పూర్ణు రంజితలోకుఁ బుణ్యుఁ బుణ్యశ్లోకు రమణీయు నినుఁ గొల్తు రామదేవు
భవముఖు లోభగసంపద్యుతు ల్నిచ్చలు నర్చింతు రెవని పాదాబ్జయుగ్మ
మట్టి నీకు వందనార్చనదాస్యము ల్పొనరఁజేయుచుందుఁ బుణ్యపాప
కలన లెడల జ్ఞానఘను లెన్ను నీదగు నలపరమపదము నందుకొఱకు. 303
- క॥ భావాభావప్రత్యయ భూవిరతు నిత్యు శుద్ధు బుద్ధు ననంతుఁ
దేవు నశేషాసురదవదాపుఁ బ్రణవాఖ్యు నిను నెదం బూజింతుఁ. 304
- సీ॥ నాథుఁడ వీవు మన్నాధితాఖిలకార్యకారి వౌట జగత్ప్రకాశ మయ్యె
మానాతిగుఁడవు శ్రీమాధవమూ ర్తివి నిఖిలధానివి నిత్యనిర్మలుఁడవు
భవహారి వయ్యెదు భక్తియోగాభ్యాస భావితహృత్సహభావి వగుచు
భావనారూపసద్భక్తిగమ్యుఁడ వంచు నిన్నుఁ బేర్కొందురు నిగమవేత్త
లధిప! లోకతతుల కాద్యంతములు నీవ తాకికప్రమాణలక్ష్మ మీవ
యఖిలలోకతాకికాతీతుఁడవు నీవ పరుఁడ వీవ లోకపతివి నీవ. 305
- సీ॥ భక్తియు శ్రద్ధయు భావంబు నీయందుఁ బరఁగిన నినుఁ గాంత్రు పరము నీశు
నతిమానుఁడవు గతాహంకారుఁడవు సనాతనముని వనఁగ మాధవ తనర్తు
మానాశ్రయుఁడు నీకు మర్మం బరయ నెట్లు నేర్చువాఁ డెమ్మెయినెఱయఁ గనిన
నిందీవరశ్యామసుందర! రాఘవ! రామ! భజింతు నీరమ్యమూర్తి
నెపుడు బృందావనమున దిగీశమానిబృందబృందారకతతులుఁ బేర్చిఁ గొలువ
నుందు సుఖకంద మన నయి యోగనిరతి దవిలి యానీకు నేను వందనము లిడుదు.
- ఉ॥ ఆనిగమాగమానుస్మృతి నయ్య! భజింతుము ని న్నతీంద్రియ
జ్ఞానమ వీ వనాది వటు సత్యము హర్షము నీస్వరూపముల్
మానుషభావ మూది మము మన్నన సేయఁగఁ దోచి తీనెఱిఁ
మా నగు గారుడాశ్మరుచి మాధురి మైకొను మంజిమంబునఁ. 306
- ఆ॥ నీకు శరణు లయ్య ! నీకు వందనములు నీకు నతులు విక చనీరజాక్ష !
నే సమర్పణంబు నెఱిమీఱఁ బొనరింతు నీప్రసాదలాభనిరతికొఱకు. 307
- శా॥ ఆద్యం బార్షము నై పురాతనము నై యర్థ్యేతిహాసంబు నై
హృద్యం బౌ నిది బ్రాహ్మ మా స్తవము సౌహిత్యాప్తి నిద్దాన సం
వేద్యుఁ రాముని శ్రద్ధ భక్తిఁ గొని భావించు న్నరుం డెవ్వఁ డా
యుద్యుక్తుం డఖిలార్థము ల్వడయుఁ బాయుం బాపజాలంబులఁ. 308

తే॥ మలయు నతనికిఁ గరతలామలక మగుచు మోక్ష మట్లు విరించి సమక్షమునను
రామవిభుఁగొనియాడెడు రాణఁగాంచి యఖిలమునులు సురలు హర్ష మందుచుండ.

క॥ శుభ మైన యాయుషశ్రుతి ప్రభుఁ డవ్వీధి మోమునందు భాసిల్లఁగ శ్రీ
ప్రభవుఁడు హుతాశనుఁడు దా నభయతఁ బొడసూపి కుతుక మలరారంగఁ.

తే॥ మన్మహామూర్తి శ్రీదుండు మహితుఁ డతఁడు దేవి సుచరిత్ర నల్లవిదేహతనయఁ
బుణ్య స్వస్మభూత మాతృవత్పూజ్యఁ బెచ్చి రామున కొసంగు నిచ్చమై రాణమెఱయ.

క॥ చితఁ ద్రోచుకొనుచు వచ్చి యుచితరూపం బొలయఁ గాంచి చేరంజని శ్రీ
పతి నవ్విభుఁ గీర్తించుచు వితతోత్సవమునఁ దనర్చు నృత్తి దలిర్పఁ. 310

—♦ అగ్ని సీతను సమర్పింప శ్రీరాముఁడు గ్రహించుట ♦—

సీ॥ పొడుపుప్రొద్దున నొప్పు పూజనీయతతోడి భాసమున్నతి వింత బలుపుసూపఁ
దళకు లీనఁగఁ జాలు తప్తకాంచనభూషణశ్రీలు రూపగుణంబుఁ బెనున
రక్త మా చిత్తంబు రాణమై నెసలారు నంబరంబున డంబరంబు వెలయ
నీలకుంచితమూర్ధజాలంబనము బాల ప్రథితమూననలక్ష్మీఁ బ్రస్తుతింప
నవనవోన్మేషమాల్యంబు నలుపు మీఱ దనమనస్విత నఘదూరతను దనర్చు
కీర్తి యన మందహాసవిస్ఫూర్తి పొనర నెగడు నద్దేవి రఘుదేవు నెఱయఁ దార్చి

తే॥ పావకుఁడు కర్మసాక్షి విభావసుండు లోకపావని సీత సుశ్లోకితాత్మ
రాము నంకమ్ము సేర్చి విరాజితముగఁ బలికె నిమ్మెయి నుడి భక్తపావశమని !

సీ॥ నీధర్మపత్ని యీనిర్మలాత్మికయందు లే దధీశ్వర ! పాపలేశ మేని
వృత్తశౌండిర సువృత్త వాక్కర్మదృఙ్మనముల నెపు నేమెఱుదు నిన్ను
నీ వింట లేకున్న నెరిని రావణచేత నిర్జనవనతోపనీత యయ్యె
బ్రబలరాక్షసుఁడు సేడ్పడి దీన వివశయు నై యుండఁ దేగల్గె ననువు సూచి
యాసురీసంఘరుద్ధ మై యంతిపురిని గుప్తయుఁ బ్రలోభ్యమానయుఁ గూటవాక్య
భర్తస్యమానయు నగుచు నప్పాపకర్ము నెంచ దెద నీదు మూర్తి భ్యానించుండు.

ఆ॥ త్వద్గతాంతరాత్మ త్వత్పుర త్వత్పురాయణ విశుద్ధభావ యఘవిహార
నీయమం గ్రహించి యెనసి సుఖంపు మొం డాడ కాన వెట్టువాడ నిట్లు. 311

శా॥ నీయాన న్నెఱిఁ గాంచె నిట్లు మెలఁగ న్నేడేల యీవేడబం
బాయాకల్పన లట్లు నెల్లఁ దుది నయ్యర్థంబు గావించి త
చ్చాయామూర్తిఁ దొఱంగి నిత్యము నిజస్వం బైన తత్త్వంబునఁ
స్థాయత్సత్వమునం దొలంకె సతి నద్భావంబు పాటింపవే. 313

ఆ॥ ఇంతయేల యెప్పు డెడసియున్నది యనపాయినియ యనంగఁ బ్రథిత గాదె
సాధ్యఁ గూర్చి నీకు సంశయింపఁగ నేల వలసె నొడ్ల మొఱుగు వలన కా క.

- క॥ అని విన్నవించి యనలుగ డనుపమవాఙ్మయము వెలయ నగ్గించెను రా
ముని విశ్వమూర్తి యజ్ఞాత్ముని భావన తనర దేవ! మునినుత యనుచున్. 329
- శా॥ శ్రీనాథుండగు రాముఁ డన్నడులచేఁ జిత్తంబు పొంగారఁగా
నానందాశ్రుపరీతనేత్రుఁ డయి నిధ్యానంబు ధ్యానంబు న
మై నెక్కో ల్గునుచుండ మంతనమునన్ మంత్రంబు పాటించుచున్
దా నాదిత్యవితాన మెల్ల వినఁగం దాత్పర్య మొప్పారఁగన్. 329
- క॥ తేజము దృఢవిక్రమతయు నోజము ద్యుతిమత్తయును మహాోన్నతములు గా
నాజతనుఁ బెనుపుఁ గనుచున్ నైజస్థితి మేలుకొలుప ననుచు ప్రభుతతోన్.
- ఆ॥ మోము త్రిదశులకుఁ బ్రముఖ్యుఁ డధ్వరయోగి రుద్రమూర్తి వహ్నిరూఢిగాంచి
యామహానుభావుఁ డాతచుభృద్ధర్మ మాప్రవక్త రాముఁ డనియె నిట్లు.
- సీ॥ సీత పుణ్యోపేత సేయదు పాప మవశ్య మై న నవ్వామనేత్ర
యున్నది చిరకాల ములిపిరక్కసు నంతిపురి నవశత నొండు తెరువు గాన
కబల శోధింప కె ట్లంగీకరించెను బాలిశుఁ డట్టె నృపాలసుతుఁడు
రాముఁ డిన్వేరవునఁ గామాత్ముఁ డనవచ్చు నని జగమ్ముల ఘను లాడుకొందు
రెపుడు నాన్యహృదయ మేకాంతభక్త మచ్చిత్తవర్తినియు విశిష్టయు నగు
నేను నెఱుఁగువాఁడ నిమిషంశసంభూత జనకజాతవలని సద్గుణములు. 329
- క॥ లోకప్రత్యయమునకై యీకల్యాణి చిత సాచ్చునెడ సత్యమ హే
వాక మిడుఁగాక యని నే గైకొంటి నుపేక్ష నెల్లకలఁక తలంగెన్. 330
- చ॥ జలనిధివేలఁ బోల గుణసంభృతకీర్తి విశాలనేత్ర ని
శ్చల సుమహామహోభరిత సాధ్వీఁ గ్రమింపఁగ లేడు రావణుం
డలవున దీప్తవహ్నిశిఖ నాఁకపడంగలదే పతంగ మ
మ్మలకయకాదె దుష్టమతి మైకొనఁజూచినయేని వానికీన్. 330
- తే॥ భాస్కరునితోడి ప్రభయట్ల పరఁగుచుండు సీత నా కెప్పుడు ననన్యశ్రీ యనంగ
రావణాంతఃపురైశ్వర్యరంజనమున కర్హురా లనుకొను టనర్హంబ కాదె. 331
- తే॥ మూడు లోకంబులు విశుద్ధమూర్తి సీత జనకనందిని యన వీడ శక్య యగునె
యాత్మవంతున కగు కీర్తి యట్లు నేర్చు సీతఁ డనిపించుకొను నా కధీశులార.
- ఉ॥ కావున లోకమాన్యు లిటు గైకొని నాదు హితంబుపొంటె సం
భావనసేసి యిందఱునుఁ బల్కఁ దలంగుదునే భవద్వచ
శ్రీ వెలయంగలాడ నిది సిద్ధ మటంచు విభుండు దివ్యులన్
భావితులం బొనర్చె ననపాయసుఖోజ్జ్వలమూర్తి యై తగన్. 332
- శా॥ ఆనందాశ్రుపరీతనేత్రుఁ డగుచున్ స్వాంకస్థలిన్ జానకిన్
శ్రీనంద్య న్నెలకొల్పి పావకుని మే ల్పింతించి పూజించి తే

జోనూనుం డనపాయినిక సిరిఁ బరార్థ్యం గూడి శోభిల్లు నా
శ్రీనారాయణదేవుఁ డై వెలసె నిశ్చింతాత్ముఁ డై పార్వతీ. 33౫

ఆ॥ రాముఁ డట్లు నెగడ రాణ జగత్త్రయజనని జనకజాత సంతసమునఁ
బొదలఁగా నభూతపూర్వ శోభనలక్ష్మీ తొలఁకె వారియందుఁ దోయజాక్షి.

క॥ సురనాయకుఁ డత్తటి నాసురనాయకుఁ గెలిచి కీర్తి సుస్థిరగా భా
సుర సీతఁ బెరసి మెఱసెడు సురసిద్ధస్తుత్య రాముఁ జూచుచు వేడ్కన్. 33౬

తే॥ తొడరి మ్రొక్కి ప్రపత్తిమై దోసిలొగ్గి పలుకుబడి గద్గదిక వేటుపడి పొసంగఁ
బలికెఁ గలిమికిఁ బాత్రుఁ డై భయముఁదొఱఁగి పలుకునది స్తోతరాజ మై పరిధవిల్ల.

—♦ ఇంద్రకృత రామస్తవము ♦—

సీ॥ ఏనెప్పును భజింతు నిందీవరాభుఁ బాపారణ్యదావానలాభిధాను
రాము నిరత్యయధాము సీతేందరాశ్రీనందితాత్మసంసేవ్యమాను
భవభవానీచిత్రభావితానందప్రపత్తిగీతు భవాద్యభావహేతు
భూతు నిన్నుఁ ద్రిలోకపూజ్య సురానీకదుఃఖాఘనాశనుఁ దోయజాక్షుఁ
కలితమానవప్రకారు నిరాకారు నీడ్యు హర్షఘనుఁ బరేశు హరి న
రేణ్యు సర్వతోగ్రగణ్య భావాభావవిరతు విశ్వరూపు వేదవేద్యు. 33౭

సీ॥ అభవుఁ బ్రపన్నాఖిలానందసందోహదోహప్రసన్ను నిర్ఘాతపాపు
నతజనాఘాఘనిర్ణాశనదక్షస్వకీయమంగళనామధేయ మహితు
జపతపోయోగప్రశస్తయోగీశ భావాభిభావ్యుఁ గపీశ్వరాదిమిత్రు
శ్యామలగాత్రు సంసరణభోగాసక్తదూరయోగోద్భాస్వదూరభాసు
నినుఁ జిదానందకందమ్ము నిరతిఁ గొలుతు రామచంద్ర విదేహాత్మజామహామ
హంబ నను ధన్యుఁ జేయవే యఖిలపాపసంచయముఁ బాపి నీపాదసరణి సూపి.

సీ॥ మహిత ! మహాయోగమాయావికాసానుయుక్తుండ నై పురుషోత్తముఁడవు
లీలానరాకార హేలావిశేషప్రవర్తనంబున నిట్లు వఱలినాఁడ
పౌరామ! త్వత్కథాపూరంబు గర్జరసాయనంబుగఁ గ్రోలి యమృతతృపు
లై లోకులెల్ల సదానందరూపు లై నీమసన్నిధిఁ గాంతు నియతి తనర
మానపానాభిమత్తప్రమత్తలు ననూనబలతాధిపత్యాభిమానములును
మున్నుఁ గలిగియు నేఁ డిన్ని ముడుఁగఁబాటెఁ ద్వత్పదాబ్జప్రసాదసంపత్ప్ర సక్తి.

సీ॥ నీలమేఘోల్లాసనిర్ణాయకంబు తా నెమ్మేని తళతళ ల్నివ్వటిల్ల
నుద్రశ్మిరత్న కేయూరకుండలతారహారద్యుతు ల్దిక్కు లాక్రమింప
శరదిందుచంద్రికాసల్లాపమున మించు చిటునవ్వు మోమున సిరి దలిర్ప
నటు దయాశరధి నామాంకితమ్ములు గనుదమ్ములు నేస్తము ల్గుమ్మరింప

నిమ్మొయి ధరాభరం బెల్ల నెడయఁజేసి హేమవర్ణ తటిత్పుంజధామ సీత
యంకపాళి కలంకార మావహింప రమణ నెగఁదొందు నిను రాజ్యరము భజింతు.
తే॥ చంద్రకోటిప్రకాశప్రసాదభరితరాజ్యపీఠి సీతారమారమణితోడ
వర్తిలి నివర్తితాత్మజనార్తితంద్రుఁ డితఁ డనఁ దనర్చు దేవు ని న్నెనసి కొలుతు.

—♦ శివుఁడు రాముఁ బ్రశంసించుట ♦—

చ॥ అని వినుతించుచుండఁగ మహావిభవాంచితు రాము వేడ్క-మై
మొనసి భవాని ! యే నిటులు మున్నోని పల్కితిఁ బుష్కరాక్ష ! యి
ట్లని యనరాదు త్వత్కృత మనర్థ మసాధ్యము కర్మవృత్త మి
య్యనువున సంతసితై జగ మంతయు మామది కెక్కె నింతయున్. 388

ఆ॥ శస్త్రభృద్వరుఁడవు సన్మహాత్ముండ వటు మహాభుజుండ వరినిఘాద
నుండ వెన్నఁదరమె గండరగండఁడ వైన నీపరాక్రమాతిశయము. 389

తే॥ ఆక్రమించె రావణదారుణాంధతమము సకలలోకంబులందు నిస్తంద్ర మగుచు
విరియఁజేసితి వెలుఁగులు వేనవేలు నొక్కఁడయి నీవుగాఁ దోచి యొఱపునెఱపి.

క॥ తలఁగించితి వలరావణు వలని భయము వలన జగము వల నొప్పారన్
వెలయించితి వీ నీనెఱిఁ దలఁపున నిడువార మెపుడు దైత్యధ్వంసీ ! 390

తే॥ సచ్చిదానందవిగ్రహసత్త్వరూప ! చారుతరమూర్తి ! సర్వజ్ఞ ! సదసదితర
నిర్మలాత్మ ! మాయాపరినిష్ఠితాత్మ ! యనఘ ! విశ్వేశ ! ని న్నెంతు మనవరతము.

సీ॥ షడరజమ్ములు లేవె? పాపాణతరుణీకరణయశస్ఫూర్తి కేర్పడవు గాక
భుజసత్త్వములు లేవె పురదాహిచాపవిదారణోన్నతి కెన్నఁదగవు గాక
శరరయంబులు లేవె కరటాసురత్రిలోకగమన హేతువు ల్లావు గాక
మాహాత్మ్యములు లేవె మహిభృజ్జ్యోన్మజ్జనక్రియావ్యాప్తిఁ జెనకవు గాక
క్షితిపతులు లేరె సృమృగాదితతుల సుతుల లీలఁ బాలింతు మనువారు లేరుగాక
యనుచు దివిభువి సంస్తుతు లావహిల్ల నోముమిఁక భూమిఁ గల్యాణధామ!రామ!

సీ॥ దీనుఁ డౌ భరతుని దీవింపవే యూరడించి కౌఁగిటఁ బ్రేముడించి నెఱపి
నిను గన్నది యశస్వినిం గోసలునికన్నె నలరింపవే మ్రొక్కి యలఁతవాయ
మేలిమిఁబాటింపవే లక్ష్మణాంబ సుమిత్ర నానందాశ్రుమిలితఁ జేసి
యల్ల కైకేయి దూఁ టడఁగింపవే గారవించి నీకథ విస్తరించి తెలిపి

ప్రకృతుల సుహృజ్జనుల మహాబ్రాహ్మణులను మన్ననలఁదన్ని మహిత సన్మానమొనసి
యాయయోధ్యామహా రాజ్యమరసియేలుమఖిలజగములుఁబొగడ నైయసముఁగనుము.

మ॥ కుల మైక్యౌకవ మంచితంబుగ హరిత్కూలంబు లేల న్మహా
బలులం బుత్రులఁ గాంచి సర్వశుభము ల్వాటిల్లఁగా నశ్వమే

ధలసద్యాగముఁ గూర్చి యర్చితముగా దైవంబు లోకంబు భూ

తలముం దృప్త మొనర్చి రమ్ము స్వక ముద్దామంబు ధామం బురన్. 371

తే॥ రామ! మీతండ్రి దశరథరాజచంద్రుఁ డల్లడుగొ దివ్యరథముపై నలరుచున్న
వాఁడు మాతోడ నినుఁజూడవచ్చినాఁడు సానుజుఁడవయికనుము సన్మాన మొలయ.

ఉ॥ మానవనాయకుం డితఁడు మానుషలోకగురుండు నీకుఁ జి

న్మానితమూర్తి తత్తపమునం గదె యిత్తను వంది త్రైంద్రసం

స్థానమున న్మెలంగుచుఁ బ్రశస్తిఁ గనంగ నె నీకతంబునన్

దాను భవాబ్ధి దాఁటి సుకృతం బొలయన్ సురమానిపూజ్యుఁ డై. 373

చ॥ అను నుడి విన్నయంతనె మహామహుఁ డారఘుపుంగవుండు గ్ర

క్కున ననుజుండు దో డెనయఁ గోరికె లీరికె లెత్త మ్రొక్కె న

య్యనువునఁ జేరఁబాటి విరజోంబరసంవృతు దీప్యమాను శ్రీ

ఘను మహానీయదేహుఁ గనె గన్గవ కొ ప్పగు విప్స చొప్పడన్. 375

—♦ సీతా రామలక్ష్మణ దశరథ సమావేశము ♦—

క॥ అతిశయితానందంబున క్షితిపతి సుతు ననుజసహితుఁ జేరఁ దివిచి స

మ్మతిఁ దనసింగపుఁబీతికిఁ గుతుకంబునఁ దార్చి సముపగూహనపరుఁడై 377

తే॥ బాహువులఁ గ్రొచ్చి ప్రాణమ్ము ప్రాణమైనరాముతో నిట్టులనె గుణధామ! నిన్నుఁ
బాసి వచ్చితి స్వర్గంబు బహుమతంబు గాదు సురమునిసన్మానగణన లేదు.

సీ॥ ఉంటి మహేంద్రు పేరోలగంబున దివ్యతనుధారి నై సురాంగనలు గొలువ

నిన్నినాల్గును సుఖ మిది యిట్టిది యటంచు నిక్కంబు పలికెద నే నెఱుంగఁ

గైక నాయెడఁ దార్చు కా టఱపులు భవత్ప్రవాజనార్థము ల్బడలుపలుప

నిటవచ్చినాఁడ మే నెడయంగ నైనాఁడ నెలకొనె నవి మది నేటివఱకుఁ

గుశలి వై లక్ష్మణునిఁ గూడి కూర్చి నాదు కనులపండువు గావింప గతము వీడ

నివము దొఱఁగిన భాస్కరుం డెట్లు లట్లు లైతి సౌఖ్య ముపస్థిత మయ్యె రామ.

ఆ॥ తారితుండ నైతిఁ దఱిఁ బుత్రక! సుపుత్రుఁడవు మహాత్ముఁడవు కడంగి నీవు

చిత్తమునఁ దలంచి చేయ నష్టావక్రచేఁ గహోభుఁ డట్లు సిద్ధ మిదియు. 379

ఉ॥ ఇప్పటి కే నెఱింగితి నయితలు సేసిరి వేల్పు లంచుఁ దా

నప్పుడు దోచకుండె మది నాశరమర్దన మీ వొనర్ప న

య్యొప్పుమి పుట్టఁగావలసె నోపురుషోత్తమ! యెట్లు లైన నా

తప్పులు ముప్పులుం దలఁగె దావక మా యశ ముప్పతిల్లఁగాన్. 381

తే॥ కోసలాత్మజ సిద్ధార్థ గుణనిధి యది రామతో వనవాసంబు రభస మెడలి

యింటికి సహానుజుండ వై యేగుదేరఁ గాంచుచు ముద్రశువు ల్నించుకలనరామ.

తే॥ అరినిషూదన! సిద్ధార్థు లయ్యెదరు మహాజనులు పురగతులు ని న్నరయఁగాంచి
వనముఁ బాసి గృహస్థితిఁ గని జలాభిషిక్తుఁడవు క్షితిపుఁడవు నౌ సిరి దలిర్ప.

మ॥ అనురక్తుండు సుధర్మచారి శుచి భవ్యాత్ముండు సత్త్వాధ్యుఁ డ
వ్వినిపాతం బటు పుట్ట నీకయి మహాద్వేగంబున నిష్ఠఁ గై
కొని నీ మే లగు రాక నెంచి నెఱకొర్కు- ల్లీవియల్వాట నె
ట్టన నున్నాఁడు త్వదానతిఁ భరతుఁ డొంట న్నాని లాలింపవే. 3౬౨

సీ॥ సౌమ్యుండు వౌ నీవు జతనమైఁ బదునాల్గు వత్సరంబులు నిల్లువాసి వన ని
వాసి వై యొండొంట గాసినొందియుఁ దండ్రు సత్యంబు పాటింపఁజను నటంచుఁ
బ్రతినవట్టితి దానిఁ బాలించి తింతకు సాధ్యితో సుమతి లక్ష్మణునితోడ
దేవకంటకు ననిఁ దీర్చితి రావణు సఫల మయ్యెను నీప్రచార మెల్ల
సురలు మునులును సంతోషభరితు లైరి శ్లాఘ్యకర్ముఁడ వైతి వసంబు పొసఁగె
దమ్ములంగూడి రాజ్యపదమ్ముఁ గొని చిరాయు నంగి ప్రజాక్షేమ మరసికొనుము.

క॥ అని తెఱఁగుపడ వచించెడు మనుజేంద్రుం గాంచి రామమహిపాలుం డి
ట్లనఁ బ్రాంజలి యై తననుడి విసుతం బగుచుండ మేలి వినయం బొప్పక.

ఉ॥ పాపమొ పున్నెమో పలుకు పాటిలె నాఁడటు మధ్యమాంబ క
య్యాపద గూడముట్టు నెడ నాపఁగ నెవ్వరి కౌఁ దలంపునం
గోపముపుట్ట ని న్నసుతఁ గూఠఁ దొఱుగితి నంటి ఘోర మా
శాప మనంగనయ్యె నది సంభృతధర్మ! మరల్చి కావవే. 3౬౩

ఆ॥ తండ్రు! తావకోక్తి తడవి యికిట వారిఁ దరలఁజేయకుండఁ దలఁపు మనుచు
దోసిల్లొగ్గి వేఁడు నానుతు మత మెంచి యిట్లె తలఁగుఁగాత మనియె నతఁడు.

తే॥ విభుఁడు సౌమిత్రిఁ గౌఁగిట వేడ్క మీఱఁ బొదివి నాయన్న యడవులఁ బ్రొద్దు
తఱిని సీతాసహితు రాముఁడద్దఁగొలిచిమంటి నదినామదికిఁ బ్రీతిమహితమయ్యె గడవు

క॥ లోకములెల్ల జయించితి వీకారుణ్యనిధివలన నెల్లశుభములుం
జేకురు నీ కింక ధర్మప్రాకటసంస్థాన మెనసి పరఁగితి జగతిక. 3౬౪

సీ॥ ఈరేడుభువనంబు లెక్కటి మనుపంగఁ బుడమిభార మెడల్పఁ బొడమినాఁడు
సిద్ధులు మునులు సంసేవింప నింద్రాదు లాశ్రయింపఁగ నిట్లు లమరినాఁడు
పురుషోత్తముఁ డితండ్రో యను నాబ్రాహ్మకీటంబు నెఱిఁ బరికించినాఁడు
“తదిదమేనాన్యత్తత్త్వ మక్షరపరబ్రహ్మ” ము చను శ్రుతిఁ బరగినాఁడు
దేవతాహృదయం బిదె దీప్యమానతేజ మిదె గోప మిదె రామదేవుఁ డనఁ బ
రంతపుఁడు విష్ణుదేవుఁడే రాణదనరఁ బూజసేయుచు మనుము సంపూర్ణభక్తి.

క॥ ఈపతి ప్రసన్నుఁ డైనన్ రా పొకయింతయును లేని రహి వాటిల్లున్
బ్రాహ్మనఁగఁ దగుదు మహిమకు శ్రీపరమార్థంబుఁ గూడఁ జేకురు వత్సా!

- ఉ॥ ఇట్టిపురాణదంపతుల నేమట కలెడఁ గొల్చి తీవు చే
పట్టితి కీర్తిఁ దత్కలనఁ బాటిలె ధర్మపుతోడి నేమ మా
కట్టిడికర్మ మట్లడవిఁ గాఁటియవెట్టిననాఁడు నేని నీ
పట్టు దలంగ వన్న! నిరపాయుడ వైతివి లేర యింకిటన్. 320
- ఆ॥ ఆసుమిత్ర కాను పతిశయితం బన నయ్యె నటఁ జనంగ నైన నాఁటి
కింత దలఁచి జనని సంతసింపంగ నేమటక రాముఁ జేరి మనుము తండ్రి! 321
- క॥ అని తెలిపినఁ గడుసంతసమునఁ జేలుచు దోసిల్లాగ్ని మ్రొక్కి నిలిచి బా
ష్పనివహము కనులఁ జాల్కొనఁ దనరాకెను లక్ష్మణుండు తద్ద నృపతియున్. 322
- క॥ జనవందిత జనకజ స్త్రీజనమణిఁ బేర్కొని వచించె సమ్మద మెదఁ గ్ర
మ్మ ననుచు వత్సతలం బావని! స్నుష వై తీవు జగతి వలలితి ననుచున్. 323
- సీ॥ తొడిగితిలే మంచితొడవు లన్నియు మేలి గొనములపేరిటఁ గొమరుమిగుల
నర్థిఁ గొంటివిలే మహార్థంబు స్త్రీణంబు ధర్మంబు గీర్తితోఁ దనరఁజేసి
యార్జించితివిలే శ్రుతార్జవధృతిసార మగ్నిశోధనమున నలవరించి
సిరి నేలితివిలే ప్రసిద్ధపాతివ్రత్య మాభిజాత్యముతోడ ననువ్రపటిచి
తలఁగినాఁడ ననియె ధవుఁ డంచు నెదఁ గూర్చి పొలియఁ గోపగింపఁబోకుమమ్మ!
యిట్టి నీదుశీల మిందట రావించు నురవు నరయఁగాక యెరవు గలదె. 324
- క॥ నీహిత మెంచియ యిట్టి సమీహితమున కీపు చొర ననీదృశుఁడు విభుం
డూహించి యూరకుండెను సౌహిత్యము వెలసెఁగాదె సతి! యీకృతిచేన్. 325
- క॥ సుభూ! పతిశుశ్రూషణ మభ్రంశముగాఁ బొనర్చు మతఁ డీశ్వరుఁ డం
చభ్రేష మగును ధర్మం బభ్రంకష యగును గీర్తి యమలాకృతి యై. 326
- తే॥ ఏను నీ కిట్లు దెలుపంగ నిచ్చమెయిన వచ్చినాఁడ నిను గని మెచ్చినాఁడ
నమ్మ! చిరకాల మధిపు నెయ్యమ్ముఁ గాంచి మనుము నామాటమటవకమహితవగుము.
- క॥ అని తెలుప సిగ్గుపెంపున వనితామణి మ్రొక్కి పొదల వారల నెల్లన్
గని బుజ్జగించి వీడ్కొని చనె జనపతి యింద్రలోకసదనంబున కున్. 327
- తే॥ రాము నామంత్రితునిఁ జేసి రహి రహింప నందఱును స్వస్వధామంబు లందఁగోర
నామహామహు నింద్రుఁ డయ్యదనునందుఁ జేరి కూరిమి మీఱ వీక్షించి పలికె.
- ఉ॥ రామ! యమోఘదర్శనవిరాజితవృత్తుల మేము నీవు మా
సామివ యైన నీతలఁపు చక్కటి కర్జ మొనర్చు టొప్పుఁ ద్వ
త్కామిత ముగ్గడింపు మిదె కంజభవాదులు మెత్తు రింతయుం
ప్రేముడిఁ బల్కు ప ల్కనుచుఁ బ్రీతి గణింపుము దేవ! నావుడున్. 328
- తే॥ లక్ష్మణుఁడు సీతయుం గేలు లాలితముగ మోడ్చినిలఁబడఁదానింద్రమోముగాంచి
రాముఁ డిట్లనె జగదభిరాముఁ డగుచు నెనరు నుడి రూపు గొనుసడి నివ్వటిల్ల. 329

- క॥ వదతాంవర! సర్వసుపర్వదయిత! యంతలుగఁ బ్రీతి వఱలెడునే ని
య్యదనున నీయన్నది ననుఁ బొదలించెడుఁగాత మించుపొలమున కెదురై. 3౮౩
- సీ॥ ఎచ్చటెచ్చట నున్న యిందఱు నీవెంట గుమిగాఁగ నొక్కటఁ గూడినారు
దారపుత్రాదులఁ దగ వెన్న కెడలి యిక్కర్జంబు వలనెంచి కడఁగినారు
కడుఁబరాక్రాంతు లై కడలిఁ గట్టుట మున్నుగా నెల్లెడలఁ దార క్రాలినారు
మత్ప్రియార్థము మిత్తిమాట దలంపక యాజి శత్రువులవై నడరినారు
కూటరాక్షసముద్గరకోటిదవులఁ బెనఁగి యుడివ్రాక యుసులు లర్పించినారు
వానరులు వీరు నీకృప వఱల మఱల జీవితము లొంది నెగడంగఁజేయుమయ్య.
- క॥ మనియున్నవార లైనను జనితశ్రము లగుచు నంగసంధు లెడల నె
ట్టనఁ గ్రాలఁజాల రేర్పడ ఘనసత్త్వలఁ జేసి మనుషఁగాఁజను దేవా. 3౮౪
- ఉ॥ నెక్కొని వీరు నిర్వృణులు నీరుజలుం బలపౌరుషాధ్యులుం
జక్కని నేరుము ల్నునుచు సంయమము ల్దగఁ బేర్చువారు నై
యెక్కుడుసంపదం బొదల నేఁ గనఁగోరుచునున్నవాడఁ బెం
పెక్కిన నీప్రసాదమున కియ్యది యౌ వర మీయవే హరీ. 3౮౫
- ఆ॥ ఎట్టికాలమందునేని ముఖ్యము లగు మూలములు ఫలములు మొనయుచుండ
నేఱు లించునీరు లెడలకయుండంగ వలయు వీర లెనయు వలనులందు. 3౮౬
- క॥ ఇదియును నిట్లులుగా నీయెదఁ దలఁపుము నాఁగ నింద్రుఁ డెఱిఁగి ముదమునం
బొదలఁగ రఘువీరునితో నదనున నిట్లనె ధరాధరాధిపతనయా. 3౮౭

—♦ ఇంద్రవరమున రామకింకరులెల్ల సజీవులు సబలులు నగుట ♦—

- చ॥ అనుపమ మీవరంబు మహితాత్మక యెట్టిదయేని నీవు గో
రిన నెడసేయువాడ నెటు ప్రీతి ఘటించెద నంటిఁగాదె యే
యనువుననేని నొండనఁగ నయ్యెనె నానుడి కూర్చు నట్టులే
ఘనరససారవృష్టిపదకల్పిత దృష్టి యెలర్చుచుండఁగాక. 3౮౮
- సీ॥ అసురాస్త్రహతు లైన హరు లెలుంగులు గూడ నిపుడె జీవితంబు లయి యెనయు వారు
కృత్తబాహులు విసికృతాస్యులును నగు వార లన్నియు నొప్ప వఱలువారు
నిర్వణగదు లౌచు నెగడొంది బలపౌరుషాధ్యు లై యెల్లరు నలరువారు
సుప్తప్రబుద్ధుల చొప్పున నెలకొని యెల్లబాంధవులతో నెలయువారు
మఱియు నీదుకోర్కి నెఱి వీరు నెక్కొనుచోటు లన్నియుం బ్రసూనఫలస
మృద్ధవృక్షమూలహితరసోల్లసితనదీకములుగ నెదలఁ దివియు రామ.
- మ॥ అనుచో నిద్దుర వీడి మేల్కొనినయ టై యందఱుం దేఱి యొ
య్యన రాముం గని మ్రొక్కి రెట్టి దిది యాహా యంచు స్మేరాస్య లై

- ఘనహరంబునఁ నేలి యబ్రపడుచుం గల్యాణధాము న్నరేం
ద్రునిఁ గీర్తింపఁదొడంగి రిచ్చగొను నామాధిం ద్రిలోకార్చితా. 3౯౦
- తే॥ అట్లు పరిపూరితార్థ మహాత్ము నాదయాశరథి దాశరథిఁ గాంచి యంతవట్టు
దనరు సురనాయకుఁడు సురోత్తములు ననుచు సంస్తుతులు వన్ని గొనములచాల్పు
క॥ స్తోత్రార్థుఁ డావిభుఁడు సౌమిత్రియుతుం డలరుచుండ మే లెంచుచు ని [తెన్ని.
ట్లతాసు లగుచు నొడివిరి సుత్రాణుఁడ వైతి దనుజసూదన యనుచున్. 3౯౩
- సీ॥ హెచ్చు మతస్యకృతి మ్రుచ్చురక్కసు వ్రచ్చి పెనుబల్కు లజన కర్పించితకద
తామేటిరూపునఁ దరికొండ వీపునఁ దార్చి సంద్రంబొంట ద్రచ్చితకద
మొఱకుల మొఱఁగ నౌ మోహనాకృతిఁ దల్లి పేర్మి మా కన్నంబు బెట్టితకద
నీటఁ ద్రొక్కు దురాత్మునిం ద్రెవ్వ దంష్టి వై దంష్ట్రఁ బంటవలంతిఁ దార్చితకద
పట్టి విష్ణుధర్మ్యఁ బట్టి బాధించుచుఁ జూపు మిచట నీదుసొబగుకాని
నోరి! యని యదల్చు నోజన నరహరి వగుచుఁ దోచి యసురు నడఁచితకద.
- అ॥ వేల్పులమ్మ నోము వ్రేగున కాన్పునఁ బొట్టిపట్టి వగుచుఁ బాడవుసూపి
బలి నడంచితకద పాతాళగుహ సేర్చియింద్రునకు స్వరాజ్య మీయమున్ను.
- క॥ మత్తు లగు భూమిపతుల నికృత్తులఁ జేయుకృతి మహిత కేళీపరతం
జొత్తిలితివి కుఠారోపాత్తతదీయాస్రనదుల నధిరాముఁడ వై. 3౯౬
- మ॥ రఘురామేంద్రుఁడ వై తనర్చితివి శ్రీరామామణిం గొంచు ని
ట్లఘుకారిం ద్రిదశారి రావణు నని న్నావ్యపన్నునిం జేయ నై
మఘువుం దేర్చితి మమ్ము మన్నితి మునిమానత్వము న్మాన్చి తెం
దు ఘనం బీయభిరూపరూప మఖిలస్తోత్రార్హ సాభ్యగ్హణా. 3౯౭
- సీ॥ తొలఁగించితివి మానితో నేగి జన్నంబుకొలఁ బలాశుల నొంటుఁ గూలనేసి
చేపట్టితివి తోనె శివు వింటిపై బీర మడరించి యిమ్మేటిఁ బుడమికన్నెఁ
దటిసితి వనసీమఁ దపసుల మొఱలెంచి యభయం బొసంగ నౌ నాదరమున
ననువుసూపితి దండకారణ్యము తతాసురము నోలి నిష్కంటకముగఁ జేసి
తార మగనిఁ దెరల్చితి ధర్ము వరసి క్రోతిపిండుల నేలంగఁ గొలిపి తినజు
నందఱుం గొని మున్నీట నడ్డుకట్ట గట్టి కట్టిడిఁ బాలస్త్య మట్టి తభవ. 3౯౮
- క॥ పగవాని తమ్ము రక్కసు నగణితబలు నేలి యర్థి నధిరాజ్యశ్రీ
కగపడఁజేసితి నీదగు తెగువ నుతింపందరంబె దివ్యార్చ్యపదా. 3౯౯
- ఉ॥ మా నవమూర్తిఁ దోచి తను మాటయె బూట యొనర్చు తెన్నునన్
మానెటిఁ బెద్దసేసి తతిమానుషలీలఁ దనర్చు నీకు మే
మా నలి దీర్ఘవారము వరార్థనపూరణము ల్దలంప ని
న్మానితవృత్తిఁ గొల్చుకతన న్నమకూరెన కాక రాఘవా. ౪౦౦

- ఉ॥ తా లలనం బొనర్చిన తెఱంగునఁ జిచ్చుటకంటిసామి వి
ల్లాలము సేసి త్రేంచి యిడు నప్పటికప్పుడు కాకదుండగీ
డోల మటంచు ముప్పొలము లోటఁ గ్రమించిన పూట వారిధిం
గోలకుఁ దెచ్చునాఁ డెవరిఁ గోరితి సాయ మధోక్షజా! హరీ! ౪౦౦
- సీ॥ పొ మ్మయోధ్యకు నీదు పొలమ కాదె మహాత్మ! వీరాగ్రగణ్య! యుదారభావ!
భావనాదూర! నీపత్ని నూటడిలంగఁ బలుకవే యనురక్తఁ బాడినెఱయ
వానరోత్తముల నీవారలం దగ నామతించి యన్నవె ప్రీతి నించి పొసఁగ
నందఱఁ దల్లుల హర్షమాణలఁ జేయు మలఘు శత్రుఘ్ను నెయ్యమునఁ గనుము
వ్రతముఁ బూని యున్నవాఁడు ని న్బాసిన నాటఁగోలె నెవఁడు నందితాత్ముఁ
డాసమెయినిఁ ద్వత్పదార్చ లొనర్చుచు నట్టిభరతుఁ దనుపు మాదరమున. ౪౦౧
- క॥ ప్రాకటజగతీరాజ్యశ్రీకై పట్టాభిషేకసిద్ధిం గొని నీ
వా కల నుపలాలింపు ముదాకలనం దనరఁ బౌరు లందఱ నొకట. ౪౦౩
- ఆ॥ అనుచు నొప్పఁబలికి యనుజాఘ్య రాము నామంత్రణం బొనర్చి మనము లలర
మలయు సూర్యనిభవిమానరాజములపై నమరి దివికిఁ బోయి రమరు లార్య.
- తే॥ వందనాభినందనము లవ్వలనునందుఁ బొనరఁ ద్రిదశోత్తముల నట్లు పోవఁబనిచి
లక్ష్మణునితోడి సల్లాపలాలనంబు లొప్ప నప్పుణ్యరాశి తా నోజ మెఱసె.
- చ॥ వసతి కనుజ్ఞసేయఁ బరివారము తోరము గాఁగ నెద్దియున్
విస్మయరవృత్తిఁ గూర్చఁ దగు వేసము లొప్పఁగ నెల్లరుం బ్రశాం
తిసలలితప్రచారసుఖదీవ్యదుదారరమాసమేతు లై
పొసఁగి రిఁకెందునేని సరిపోలద యమ్మెయి పొందు సుందరీ. ౪౦౬

—♦ సపరివారుఁ డగు శ్రీరాముని సుఖనివేశము. ♦—

- తే॥ రామలక్ష్మణపోషణభాజమాన యామహాసేన హృష్ట జనార్చ్యమాన
శ్రీయశోనూన యానిశఁ జెలుపుగాంచెఁ బూర్ణచంద్రనిశాకలాస్ఫురణ తనర.
- ఉ॥ ఆనికపూనిక ల్దనర నందఱుఁ గూర్చు కథాళి జానకీ
జాని యశఃప్రతాపముల సంగతిమైఁ బెనుపొందఁ బ్రాంచిత
శ్రీ నెగడం దదేకరససిద్ధి తలిర్చెను సానుభావ యై
మానితసాత్త్వికాకలన మంజులవాణి యథాక్రమంబుగన్. ౪౦౮
- క॥ ఆనందముపై నందం బానం దమ నిండువృత్తు లలరారంగన్
నూనములఁ దేనియలు నాఁ గానంబడె నచటివారి కనుల ముద్రశుల్. ౪౦౯
- సీ॥ తనపడ్డబన్నము ల్దార్కాణసేయఁగా రామి నాధు సుఖాంబురాశి నొడువ
నభిమానహాని కే మనఁగూడ దని ప్రియు మన్నన ల్చెలు లట్లు మలసి తెలుప

మాలిన్యకృశతల మలఁచి వచ్చితి మని హృష్టిపుష్టులు సేరి యెలమిసూప
సిరితోడి దౌ నె యీ సిగ్గు మొ గ్గను మేల్మి సింగారపుంగల్మి చెవికిఁ దార్ప
రాము నంక మెనసి రాణ మీఱంగ ధరాజ సతి విదేహరాజతనయ

మేటి శుభసమృద్ధి మెయిన్ నెక్కొనె సకలలోకపాళి సంతసింప. రంగం

క॥ ముచ్చటలు మురుపు లొఱపుం బెచ్చులు నిర్ధారణములు ప్రేరణలుఁ దగ్గ
బొచ్చె మనరాని కూరిమి సచ్చరితులు మెఱసి రపుడు సతియుం బతియున్.

క॥ రాముఁడు నిఖిలసపత్నవిరాముఁడు హితజనమనోభిరాముఁడు మహిజా

రాముఁడు ప్రసన్నకల్పారాముఁడు సుఖనిద్రసేసె రామామణిరో! రంగం

తే॥ వింటివా మేనకాత్మజ! విశ్రుతంబు రామదరితామృతంబు నిరామయంబు
గొంటివా శుభయుక్తి సేకూర వెలయఁ గంటివా చి త్తవృత్తుల కలఁక వాయ.

క॥ అని పరమేశ్వరుఁ డెఱిగించిన విని శర్వాణి యభవ! శ్రీజానికథం

దనివోదు చిత్త మింకిట ననువృత్తకథాంశ మెలమి నానతి యీవే. రంగం

వ॥ అనుచుం బ్రార్థించుటయు. రంగం

ఉ॥ ఆగమయోగనిత్య నిగమాంతసుసంభృతతత్త్వసార! వి

ద్యాగమమూల నైజచరణాంబురుహస్మరణప్రచార! హృ

ద్రోగశమక్షమైకరసరూఢమహాసమయప్రసార! సం

త్యాగిజనాత్మరూపమహిత త్వసమాకలనప్రకారకా. రంగం

క॥ పారాశర్యవచోమృతసారామలవృష్టిపుష్టిశమితనివేక

ప్రారంభహరణచణసంసారదవానలజనాత్మసంశ్రయణపరా! రంగం

మాలిని॥ నవవిలసితయోగానందలక్ష్మీవిలాస

ప్రవణమననసంప్రద్యాజమానాత్మరూపా!

వ్యవహితపరతత్త్వావ్యక్తసన్నాహనిత్యో

ద్భవతిమిరపదాంతఃపాపనాశప్రదీపా! రంగం

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య

కవితాయోగహృద్య మహితాత్రేయగోత్రపవిత్ర హనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున

యుద్ధకాండంబు నుత్తరభాగంబునం

బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

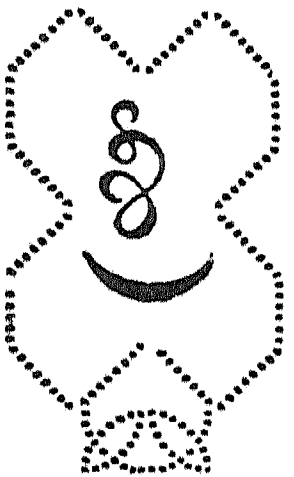
శ్రీ శివాయ గురవే నమః

త్రీరామకథాఽమృతము

యుద్ధకాండము

ఉత్తరభాగము

ద్వితీయాశ్వాసము

సాన్నిధ్యపితేషాః

ద్భాసివికాసాప్రమేయబహుశుభగుణల

క్షీసంప్రదాయకలనా

ప్రాసంగికవిశ్వరూపభర ! పరమేశా !

ఆ॥ అవధరింపు మభవ యల్లు ద న్నడిగినచెలువ కార్య కిట్లు చెప్పదొడరె
శివుడు వినుము దేవి! శ్రీకాముఁ డారఘురాము చరిత మఖిలరంజకమ్ము. ౨

ఉ॥ వానర సైన్యసాగరము వర్ధిల సర్వసుపర్వలఁ సుఖ
శ్రీ నలువైందినార మని చెప్పఁగ నొప్పగు రీతి ఖ్యాతి తా
నానెఱిఁ జంద్రికాప్రకృత యై జగదంచితలీల దిక్కుటం
బానఁగ రామచంద్రు విభవాధ్యత మీఱఁ గవు ల్నుతింపఁగాఁ. ౩

ఆ॥ రాత్రియెల్ల సౌఖ్యరాశి నా నొప్పారెఁ జంద్రుకృతికి రాజచంద్రుఁ డొకఁడె
చాలు నన్నరీతి సంస్మరింపఁగఁజేయనగుచు వృత్తవర్తనాప్తి నగుచు. ౪

మ॥ కల మే లెంతయుఁ జూడఁగంటిఁ ద్రిజగత్కల్యాణి ట్తోణీజ ము
త్కలనఁ రాముని సన్నిధిం గొనె జయస్థానోదితశ్రీ యనఁ
గల దొక్కం డిఁక నాదుకన్నులకు సత్కారం బొనర్పంగ నౌ
వల నూహం బురిసేర్చి కాంతు ననుచుఁ వ్యాకోచచిత్తాబ్జుఁ డై. ౫

ఆ॥ పద్మబాంధవుండు భవ్యాత్ముఁ డుదయింప లోఁ దలంచునంతలోనె రాముఁ
జేరి కౌతుకమునఁ జేసె విజ్ఞాపనం బావిభీషణుండు మహామహుండు.

౬

—♦ విభీషణుండు శ్రీరామచంద్రు రాజోపచారములఁ జూచించెన ననుట ♦—

క॥ వైతాళికులుం దాను ననేతాదృశవిధన మిట్టిదే యనుకొనుచున్

బూతవచస్థితి రాఘవు శ్రీతరుణీశుం బ్రబుద్ధుఁ జేసిరి తరుణీ !

౭

సీ॥ తొలి బాలమున్నటి తెలిదీవి ఫణిశయ్య మించు వేలుపుమిన్న ! మేలుకొనుము
బంతితేర్లదొర కేర్పడ జన్న మిడిన యెమ్మెల పాయసాన్నంబ ! మేలుకొనుము
కోసలాత్మజ యిచ్చ గూర్చి పేర్చిన వ్రతామృతసారగర్భంబ ! మేలుకొనుము
రాఘట్టుపాటునిరాబారి వేలిమి మెఱయించిన మహాజ్ఞ ! మేలుకొనుము
చిచ్చుకంటి వింటిచేవ దొలంచిన మేటి పౌరుషంబ ! మేలుకొనుము
పుడమిగన్న కాన్పుపున్నెంపు సిరి గన్నె నేలుకొన్న యన్న ! మేలుకొనుము.

తే॥ రాచవారికొలంబున రాణనెఱపు తలఁపునను భార్గవునిచెనఁ దప్ప మోపి
తతఁడు శరణన్నఁ గాచితి నజిత నీకు వేటొకని మేలుకొలుపుల వెరవు నలెనె.

క॥ ఏలితి వేల్పుల నెఱుకని నేలితి తపసులను గవుల నేలితి విటు మ

మేలితి వింకట మనుజుల నేలంగావలదె కూర్కు టినునకు వలనే.

౧౦

క॥ జయ మెప్పుడుఁ గొనుము పరాజయ మాస్మాకం బెడల్పు చతురతరం తా

నయమున మేల్కొనియుండుము నయవేత్తవు గావె లోకనంద్యచరిత్రా !

౧౧

చ॥ సుఖశయనం బొనర్చితె ? విశుద్ధమనస్కత నొప్పితే ? జగం

బఖిలము పాల్య మింక నని యంచితబుద్ధిఁ దలంచితే ? స్వస

మ్ముఖ మిడరాదె ? వీరి కయిమోడ్పులు గైకొనుటొప్పదే ? త్వదు

న్ముఖులు భరింపఁజూచు బలునోముల పంటవ కావె రాఘవా.

౧౨

మ॥ భవదాజ్ఞాకలన నైలంగ నగుచున్ బ్రాజ్ఞు ల్సువిఖ్యాతు తా

కవులుం గాయకవైణికప్రభృతులుం గల్యాణమూర్తీ ! మహా

త్సవ మొప్పున్ సమకూర్పవచ్చి రిదె త్వత్సాంద్రదాపతంద్రదామల

త్వవి శేషోన్నతకీర్తిచంద్రికల చెల్వం బిందు రూపింపవే.

౧౩

సీ॥ కాల్యకృత్యంబులఁ గైకొనవే నీదు వరవున కివ్వారు వచ్చినారు

మహితప్రశస్తి సన్మానింపవే వేచి మంగళగాయను ల్మలసినారు

పాద్యార్ఘ్యముఖ్యము ల్పాటించు పెంచవే త్వద్భక్తు లిందఱు దఱిసినారు

కప్రంపుటారతి గని సేసె నెనయవే పుణ్యాంగనలు ప్రీతిఁ బొరసినారు

మేలి సంపంగినూనియె త్మెఱుఁగుపిండ్లు దెలివిమై నేర్చి సుందరు లైచ్చినారు

శోభనస్నాన మొనరింపఁజూడుమయ్య ! నామనోరథములు ఫలొన్నతి వహింప.

- క॥ జతనమెఱుఁ దెచ్చినా రిదె రతనపుఁబీతిపయిఁ జెలుపు రాణబానర నీ
యతులితవిభవం బెసఁగఁగఁ గుతుకంబునఁ గాంతు మధిప! కూర్చుండఁగదే.
- తే॥ మొదల మధుపర్కముంగొని ముగ్ధమూర్తి! యవలఁబంచామృతోక్షితం బాదరించి
మొనసి గొజ్జఁగెనీటిమజ్జనముఁ బ్రీతి మజ్జనము గూర్చ సుఖవృత్తి మలయఁగనుము.
- తే॥ అట్లు శుద్ధోదకస్నాన మవధరించి యాచరింపుము ధృతి సమ్యగాచమనము
మహికుమారికతోడ లక్ష్మణునితోడఁ బఞ్జనముతోడ నైన యిప్పరిధవమున. ౧౭
- ఉ॥ డం బెసఁగంగ టింగులఁ గడానిబెడంగు మెఱుంగు లీను తో
రం బగు వస్త్రయుగ్మము విరాజితహాటకయజ్ఞసూత్రముల్
పంబెడు రత్నభాసమితి భాసిలు భూషలు కల్పసూనదా
మంబులు నాయెడం గలుగు మాలిమి పొల్పలరారఁ దాల్పవే. ౧౮
- క॥ చందన మలందెదను శ్రితచందన ! నాకల్క మెడల సన్మునిసురసం
క్రందనవందిత ! కస్తురి పొందిక ముఖరేఖ తీర్పు పొసఁగఁగ మేనక. ౧౯
- ఆ॥ పూలపూజ గొనుము పున్నెంపురాశి ! మాపాలిభాగ్యమా ! గుణాలయంబ !
మైథిలీమనోబ్జమూర్తండ ! దర్పకదర్పహరణసంవిధానధామ ! ౨౦
- తే॥ సహజబంధురపరిమళస్నేగ్ధ్యకాంతిపుంజమంజులతర మాత్మఁ బారి నలర్తు
దివ్యగంధాఢ్యసద్గుణోదీర్ణధూపధూమమంజిమమున శుభనామ ! రామ ! ౨౧
- తే॥ కప్పురపు మేలి దీపము ల్కలితరత్నదీపములు స్నేహగంధిలదీపములును
మ్రోల వెలయించి నీదగు మూర్తికలనఁగాంతు మదివైంగఁ గన్నుల కటవుదీట.
- క॥ వివిధోపాహారంబులు సవిధంబునఁ జేరి మ్రొక్కి సంతర్పణ మొ
ప్పపు రీతి సమర్పించెదఁ బవిధరవందితపదాబ్జ పరిపంధిహారా ! ౨౩
- క॥ సప్తాన్నబ్రాహ్మణానుత ! సప్తాశ్వకులప్రదీప ! సకలాత్మక ! మ
త్ప్రప్తసరసాన్నములఁ గొని తృప్తి పహింపవె కృతార్థదేహుఁడ నౌదుక. ౨౪
- తే॥ పచ్చకప్రపంపుఁబొడుల సంభావ్యము లగు పచ్చిపోకల కలనలఁ బరువ మొలయ
వెలయ తెలియా కుమడుపులువిహితచూర్ణవివిధవస్తుసమేతము ల్విభుఁడ! కొనుము.
- క॥ నీరాజన తేర్పటిచెద రా రాజీవాక్షు తెలమి నరయవలవదే
సారాగమతత్వవిచారా ! రాణం దనరు త్వచ్ఛరణపద్మంబుల్. ౨౫
- ఆ॥ కలితభక్తిపూర్వకముగఁ బ్రదక్షిణనతులు గూర్తు మేను నాజనములు
పూజనము దలిర్పఁ బుష్పంజలులతో నుపాయనములు సేర్చి శ్రేయ మెనయ.
- మ॥ అపరాధక్షమ మర్థి వేడెద భవద్వ్యాసంగవశ్యుండ నై
విపరీతంబులు కొన్ని మున్నొదవవే వేయేల సంసారబం
ధపరీతాత్ముఁడు నిన్నుఁ గొల్వక దరిం దాఁ జేరునే విశ్వమూ
ర్తి ! పరానందరసస్వరూప ! మహితశ్రీ ! జానకీనాయకా ! ౨౬

- క॥ రక్కసికొలమునఁ బొడమితి రక్కసుఁడ భవాభికలితరంహోగతుఁడన్
ది క్కెడలితి నినుఁ జేరితి నక్కటికముపేర్మి నెట్లు లరసెదొ ? రామా. ౨౯
- ఆ॥ ప్రాప్తకాల మిదియ పాలింపు మత్సాజ లంది లసదనుగ్రహంబు నెఱపు
మిట్టి విన్నపము రహిం గ్రహింపుము నిన్నె వేడువాఁడ గడమ వీడువాఁడ. 30

—♦ శ్రీరాముఁడు భరతునిఁ గానక దీక్ష వీడననుట ♦—

- క॥ అని వలగొనఁ గాకుత్స్థుం డనితరుని విభీషణుని మహామోదమునన్
దనరుచుఁ బొదివి సుతత్త్వం బనఁ దగు నిజవాక్యకలన ననె నిట్లనుచున్. 31
- తే॥ ని న్నెఱుంగుదు నీదగు నెమ్మి నేర్మి నెఱియును నెఱుంగుదును సువినీతమతి న
నన్యఁడవు సుమ్ము నాకు మహానుభావ! నీయెడ రహించు నామది నిక్కమెఱుడు.
- క॥ నీపాటివారలే యొరు లోపాల స్త్యకులదీప! యొఱ పౌ ధర్మం
బీవగిది రూ పెనసె బలె యోపితి క్షహాదుఁ బోల నొం డననేలా. 33
- ఆ॥ మత్ప్రపన్ను లెల్ల మనవారలే నీకు సందియంబు వలదు సౌమ్య! వేగ
హరివిభుప్రముఖుల నామంత్రణ మొనర్పు మిదియ నాకుఁ దృప్తి నావహించు.
- సీ॥ నను నిచ్చ మది నిల్పి నాకై వ్రతంబూని యున్నాఁ డనుజుఁడు సుభోచితుండు
సుకుమారమూర్తి సుశ్రుతుఁడు రూ పెనసిన ధర్మంబు కొఱలేని దయ గలండు
భరతకుమారుండు ప్రబలుండు తేజస్వి కైక కా న్నైనసిన కల్పితరువు
సత్యసంశ్రవుఁడు ప్రసన్నుండు మునిజనస్తుత్యుండు హితవాది సూన్యతుండు
ప్రతిన వట్టినాఁడు పదునాలుగేండ్లు ప్లానైననాఁడు నీపదాబ్జయుగముఁ
గనుల నద్దకున్నఁ గాల్తుఁ జిచ్చున మే నటంచుఁ దగునె వాని నరయకునికి. 34
- మ॥ అనఘాత్మున్ బహుసమ్మతు న్మహితు నే నన్వాని వీక్షింప కె
ట్లనుమోదించెద భోగ్యభోగముల నెయ్యం బొనె యియ్యర్థ మా
తనికిం గాని ముదం బదేల తనువుం దానంబు పానంబు నొ
య్యనఁ దత్సంగతి నందియున్న యవి తథ్యం బేను వాక్రకుచ్చితిన్. 35
- తే॥ ఇయ్యదియె మార్గ మిద్దాని నెనసి పురికి నాయయోధ్యకుఁ బోయెదనయ్య యింక
దూరదూరం బదియు నెల్లి సేరవలయు నితర వాంఛల కిర వున్న దే? మహాత్మ! 36
- చ॥ పురి సొరఁబాఱ కెందు ముని పొందిక నొందితి నిన్నినాళ్ళు నా
వరగుణుఁ జేర కీవ్రతము వారణసేయఁగనేర నన్ను నీ
దరిఁ జరియించువానిఁగ నెదం దలపోయుము పోయివత్తు నే
యెరవు దలంప కూఱడిలి యేలుము రాక్షసరాజ్య మేర్పడన్. 37
- క॥ అని రాముఁ డానతిచ్చిన విని సుమతి విభీషణుండు విహిత మరసి యి
ట్లని పలికె నాఘనునితో వినయము నయ మయముఁ బెరసి వెలయుచునుండన్.

- చ॥ మనవిని విందె మన్ననకు మార్కొనఁజేయుడె నన్ను రామ! ని
న్ననిశము గొల్చియుండఁ దగునట్టిఁడ ని ట్లెడ కోర్చి యానతిఁ
విని యొకనాఁడయేని విధి విన్నను వొప్పఁగఁ బూజసేయఁగా
మనమున నెంచినాఁడ నధిమానుషమూర్తి! సుమాళ మేర్పడన్. ౪౦
- సీ॥ ఒకపూటలోనె ని న్నోలిమిమెయి నయోధ్యాపురిఁ జేర్పంగఁ దలఁచినాఁడ
బుష్పకం బున్నది పూజ్యమానవిమాన మనమాన మది దేవతాత్మకంబు
కామయానరవిప్ర కాశసౌందర్యసౌభాగ్యంబు లానెటఁ బరఁగుచుండుఁ
బెద్దన్న నర్చ్యుఁ గుబేరు గెల్చి బలాత్కరించి రావణుఁడు హరించినాఁడు
నెమ్మిమీఱ దాని నీకయి వీడ్కొల్ప కునిచినాఁడ నింత కోమహాత్మ!
భవదనుజ్ఞ వడసి పాటింతు నిండఱఁ జేర్చు తెఱఁగుసేసి సిద్ధిఁగాంచి. ౪౧
- క॥ అవికల్పస్ఫురణా! నీ నవికల్పస్థితిఁ దనర్తు వందఱతోడన్
బవిధారి విమానము చూపపిధానము సూపు దీనఁ బయనముఁ గూర్చన్. ౪౨
- ఉ॥ నాదెస నున్న సౌహృదము నాదు గుణమ్ముల నెన్ను పేర్చియున్
నాదగు భాగ్య మైన జననంద్య మనుగ్రహమున్ స్మరించి య
ట్లే దయసేయు మీవిహిత లిందఱతో సకలతోఁ గుమారుతో
నోదయితా! యహం బిచట నుండి యటం బయనం బొనర్పఁగాన్. ౪౩
- మ॥ సకలార్థంబుల స్వర్చితుండ వగుచున్ సౌముఖ్య మొప్పార న
న్నకలంతాత్మునిఁ జేసి లంకఁ గల నాయంశమ్మువా రెల్ల నీ
ప్రకటశ్రీపదపద్మముం గొలువ సంభావించి నేఁ డోర్చి వే
డుకమై నెల్లి చనంగ నౌ జతన మెట్లుం బోలదే రాఘవా. ౪౪
- తే॥ ప్రీతియుక్తుండ నైతి నాపెనుపుఁగోరి యెల్లరంగుఁడి సత్త్రియ లెనయఁగనుము
కూర్చుకింకరుఁడని నన్నుఁ గూర్చుకొనుముచన వొసంగు మివ్విధముప్రసాద మొలయ.
తే॥ నాపలుకు విందు వనియెడు నమ్మకమున నీదు మహితయా బహుమాననిరతివలన
సౌహృదమ్మున నిన్నుఁ బ్రసన్నుఁజేయ నమరినాఁడఁ బ్రేష్యుఁడ నీ కనంతవిభవ.
క॥ ఆజ్ఞాపించుట గా దిది విజ్ఞాపన మయ్య రామ విధిముఖినుత సం
ప్రజ్ఞానమూర్తి మామక మజ్ఞానము దొలఁచి ప్రోవుమా వేడు నెఱిన్. ౪౫
- చ॥ అనుచు విభీషణుం డడుగ నందఱు రక్కసు లెల్ల వానరుల్
వినతివినము) లై వినఁ బ్రవీణుఁడు రాముఁడు నల్కె నింత కో
యనఘుఁడ తెల్పినాఁడఁ గల యర్థము నీమది నాటఁ బూట కే
మన మలరింప కొం డయిన మాట దలంచి వచించినాఁడనే. ౪౬
- సీ॥ ఇ ట్లెనవిధిచేతనేఁ బూజితుఁడ నైతి సౌమ్య సౌచివ్యంబు జరిపినాఁడ
వెదచేప్ప లెలమియు నేకట చెల్మియు నేకంబ కా వాక్కు నెనసి వెలయ

నర్థించి తిట్టి నీయర్థంబు సర్వోత్తమోత్తమం బనఁ జెల్లు నొటన లేదు
నీపలు కొనరింపకే పోవనెంచితి ననఁబోకు మంతయు నరసి కనుము

భరతుఁ జూడంగ మనము సత్వరము గాఁగ నతని ప్రతినఁ దలంపఁ బిట్టారివైడమ
నాకుఁ బురిఁ జొరఁగా రామి నాయమగుట నింతలు బెనంగెదను దనుజేంద్ర తొడరి.

సీ॥ వనవాసమున కేను వచ్చు వాడెఱుఁగఁడు తాత రమ్మనఁ జని తడసినాఁడు
తండ్రిపొయిన వార్త దవుల ఘోషించుచు దరలినాఁ డిలుసొచ్చి తెరలినాడు
తల్లి దూషించి సత్కర్మము ల్లండ్రికిఁ బొనరించి ననుఁ గాంచ బొరసినాడు
చిత్రకూట మ్మట్లు సేరి నెమ్మది వ్రేంగ గ్రాలి నాయడుగుల వ్రాలినాఁడు
శిరము గదియంగ మ్రొక్కి యాచించినాఁడు పెద్దలగు వారిచేతఁ జెప్పించినాఁడు
విసివి ప్రాయోపవేశా ప్తి వెలసినాఁడు తెలిసి నేఁదేర్ప నెట్టన మలసినాఁడు. ౫౦

తే॥ గురుఁడు బోధింప నయ్యనవరగుణుండు కాని పనిసేయ నొల్లఁ జొఁగాని వాని
పూనిక దెరల్చి వచ్చితిఁ బారి మరల్చి తండ్రిసత్యంబె పాటించు తలఁపుదెలిపి.

ఆ॥ నాటఁగోలెఁ జొరఁడు నంద్యచరిత్రుండు పురము వ్రతవిశేషభరముతోడఁ
గెలనిపలెసేరి కలగుండుపడుచున్నవాఁడు నాదురాక వల నరయుచు. ౫౧

క॥ పాదుకలం గొనిచనె నామీఁదనె మదినిలిపితనదు మెలకువ రాజ్యం
బూదియుఁ దద్వశతనె ప్రతిపాదించును గడువుచన విపద్దశఁ బొరయున్. ౫౨

క॥ అది యొక శల్యము గతి నామది నాటినయది మహాత్మ! మాతాడకు మి
య్యదనున వానిం దల్లుల విదితుల గురులఁ బురజనుల వే గనవలయున్. ౫౩

క॥ పనులెల్లఁదీర్చి యాతనిపనిఁ దలఁపక యిచట నునికి పాడియె నా క
వ్వినిపాత మెంచి కా కీ వనిచెద నెల్లి యన నొక్కఁ డనునట్టిఁడనే. ౫౪

ఆ॥ అనుమతింపుమయ్య యన్న! నాదుప్రయాణ మావిమానరాజ మందఁజేసి
కోపగింపవలదు గుణరత్ననిధి! యిట్లు వేఁడు నాదునుడుల వెర వెఱిఁగి. ౫౫

క॥ అను రామచంద్రు పలుకుల ననుమోదించి చని రాక్షసాధిపుఁ డపుడే
మొనయించెఁ బుష్పకాఖ్యం బనుపమితము దివ్యయాన మాతఁడు మెచ్చున్. ౫౬

సీ॥ కాంచనమణియోగకలితాంగములతోడఁ బ్రకటవైదూర్యవేదికలతోడఁ
గూటయంత్రాగారకుట్టిమంబులతోడ హైమవద్మవిభూషణాభితోడ
ధ్వజపతాకాహర్మ్యవరజాలములతోడ విమలముక్తాగవాక్షములతోడ
ఘంటికాకింకిణీకలరవంబులతోడ తతగోపురద్వారతతులతోడ
స్ఫటికమాణిక్యతలవరాసనమహార్హ శయనమహితా స్తరణవిశేషములతోడ
నొప్పు నప్పుష్పకముఁ గాంచి యుల్లసిల్లె రాముఁ డధిసాధువచనాభిరాముఁడగుచు.

ఆ॥ విశ్వకర్మ తనదు వెరవుమై నిర్మించె మేరుశిఖరరూపమేలనమున
స్వర్గపురము దీని సరిపోల దను నట్లు తన్మనోరథము రథమ్ము గాఁగ. ౫౭

- తే॥ సూర్యమండలతేజమ్ము సురుచిరమ్ము చంద్రబింబవిశేషప్రసాదభరిత
మనిలవేగమ్ము కామరూపాంచితమ్ము సానుభావమ్మునా వ్యూమయాన మొప్పె.
క॥ త్వరితుం డగుచు విభీషణుఁ డరుసంబున దాని విభున కర్పించి ప్రబం
ధరుచిరపదవాగ్ధంభన యిరవుకొనఁగఁ గేలుమోడ్చి యిట్లని పలికె. ౬౧
- సీ॥ పుష్పకం బిది పుష్పపూజితం బనిశంబు దేవతాత్మత్వోపజీవితంబు
ధృష్టు తా విద్విషు లేటిచూడఁగ నేర రప్రధృష్టప్రభావాంచితంబు
త్రైలోక్యసంచారదక్ష మియ్యది దీనఁ జొచ్చువారికి లేవు తుక్కిపాస
లమృతహ్రదంబుల నమరియున్నది మనోజవమున నెదియును సాటిరాదు
పుణ్యమూర్తు లిమ్మేటిపైఁ బాసఁగువార లెందఱకు నేని నవకాశమెనయఁజేయు
చుండు నిండుమనంబున నోజ మొప్పఁ గైకొనుము దీనిఁ గల్యాణకలితమూర్తి.
క॥ అంకిలి లే కిదియు భవత్కైంకర్యము వంక మెలఁగుకళఁ గన్నడె ని
ట్లంకిటఁ బొనర్ప నగు నది యంకనదుఁడ నన్ను మనుప నానతి యీవే. ౬౩
- చ॥ అనిన విమర్శనం బెసఁగ నామహితాత్ముఁడు రాఘవుండు దా
ననియెను లక్ష్మణుం డుచిత మా నని ప్రీతిమెయి నివనంగ స్నే
హానిభృతవృత్తి సంస్కృత మహంకృతిదూరము గాఁగ వత్సల
త్వనిరతుఁ డీతఁడే యనుచుఁ దత్పరత న్గుర లుబ్ధియాడఁగాక. ౬౪
- సీ॥ అన్న విభీషణ యచువొప్ప నీ కేనుఁ దెలియంగ నగునది దెలుపువాఁడ
మానార్హు లెందు సన్మానింపఁబడి ప్రీతి నాకృతజ్ఞు గణింతు రనవరతము
దానసాంతప్రసాదవిహీనుఁ డై క్రోధహింసారతుం డగు నేలువాని
సంవిగ్ను లగుచు మెచ్చరు తటి యొదవిన విడనాడుదురు ధృతి బడలుపడఁగ
సంగృహీతయుఁ ద్యాగియు సమయవిమఁడు కీర్తిశాలి సానుక్రోశవర్తనుండు
నగు విభునిపాలివారలై యఖిలజనులు నుండు రెవ్వేళఁ బొరపొచ్చె మొరయకుండ.

—♦ శ్రీరాముఁడు పుష్పకమునెక్కి యయోధ్య కరుగుట ♦—

- ఉ॥ కావున నెల్లవానరులఁ గైకొని పూజ లొనర్పు మిత్తటిక
భావితయత్నకర్ములు విభాసితవీర్యులు సంస్తుతవ్రతుల్
ధీవరు లెల్లకృత్యములు దీర్చి రొకింత గొఱుత వెట్ట కే
నీ వను భేద మెన్నక మహేచ్ఛుల కిట్టిరఁ దేర్చు టొప్పదే. ౬౬
- క॥ జితకాశులు వీర లనిర్జిత లంక జయించినారు జీవితభీతిక
మఱిఁ గొనరు హృష్టు లనివర్తితు లంచితకీర్తు లిట్టి ధీరులు గలరే. ౬౭
- ఆ॥ ఇచ్చు వచ్చినట్లు లివ్వారి నర్చింపు మఖిలవస్తువాహనార్పణములు
పొసఁగ నిదియ నాదు పూజ నే మెచ్చెద వార లెల్ల గూర్చువారు నీకు. ౬౮

- క॥ నీకై తెలిపితి నిట్లని యేకాంతప్రణిహితుండ వీ వెంట మహిం
బ్రాకట మై చెల్లన్వలె నీకాదణ్య మన మొలసి నిర్మలచరితా. ౧౯
- క॥ విభుఁ డవ్విధిఁ దెలుపఁగ నవ్విభీషణుఁడు సకలనైస్యవీరులఁ దత్త
త్పభుల నరసి పూజించెను విభాగ మొప్పార మహితవివిధార్థములకా. 20
- ఆ॥ రాణఁ దనరు స్వర్ణ రాసులు వసనము ల్మణికిరీటముఖ్యమండనములు
ప్రవరచిత్రవస్తునివహంబులను దార్చె నతఁడు వారియంతరాత్మ లలర.
తే॥ అన్నియును రత్నమయములే హాటకోజ్జ్వలములె శయ్యాసప్రముఖములు భాజ
నములువాహనములుమహోన్నతము లతఁడొసంగె సంప్రీతిమెయిఁదత్ప్రసంగమునను
శా॥ పర్జన్యుండు మహార్హవృష్టి నెఱపం బాల్కొన్నచందాన స్వీ
యోర్జస్విత్య తతాదరార్జవ సమభ్యుల్లాసము ల్మీఱి వి
స్ఫూర్జద్వస్తుపరంపర ల్గురిసె సంస్తుత్యంబుగా దానఁ దా
నార్జించెన్ సుయశమ్ముతోడి దగు సభ్యార్థంబు కీర్త్యుజ్జ్వలా. 23
- సీ॥ అటు వారు పూజితు లై రా విమాన మారోహించె రాముఁ డాచూఢి దనర
లజ్జిత వైదేహి లలిత యశస్విని సంకన్థలంబున నవధరించి
తమ్ముఁడు సౌమిత్రి ధను వమ్ములుం గొని విశ్రాంతుఁ డై వెనువెంట నెగడ
నంత వానరనాథుఁ డసురనాయకుఁడునుఁ బ్లవగవీరులుఁ దన్ను బలసి కొలువఁ
బూజితుం డెల్లవారలఁ బూజితులుగఁ జేసి యుపలాలనంబున సిరి దలిర్ప
మంత్రణం బనువైంద నామంత్రణం బొనర్పఁదొడరెను గందర్పదర్పజనని. 24
- ఉ॥ మంచి దలంచినారు మహిమంబునఁ గీర్తివహించినారు స
ఖ్యాంచితవృత్తిత నివ్విజయ మర్మిలి నా కొనగూర్చినారు మి
మ్మొంచఁగ నాతరంబె సకలేష్యుల రైతిరి లెండు పోయిరం
డించునివాసము ల్వెరయ నిమ్మొయి నేనునుఁ బోయివచ్చెదకా. 25
- చ॥ సుహృదుఁడవు న్వయస్యుఁడవు చుట్టమవుం దగ నిన్ని నీవ యై
విహితుని కర్జము న్గడుబ్రవీణతఁ దీర్చి తధర్మభీరుతో
ద్వహుఁడవు నట్లభీరుఁడవు దద్దయు నన్మది నుంచి వేడ్కఁ ద్వ
న్మహితబలంబులం గొని సమాహితతం బురిఁ జేరు మర్కజా. 26
- ఆ॥ ఏనుఁ బురిక చనుదు నెలమిమైఁ గిష్కింధఁ బాలితం బొనర్చి ప్రథితిఁ గనుము
పెరిమ నంగదప్రభృతుల బోధింపుము హనుమతోడివాఁడ వగుచు మనుము.
క॥ ఏ నరిగెదను విభీషణ! నీనెఱి వర్తింపు మెల్లనిర్ణయములకుం
దానకము నీదు ధర్మంబే నెయ్యముసూపనేర్చు హితజన మననై. 27
- శా॥ లంకారాజ్యమున న్వసించి స్వజనాలంబంబ వై యెల్ల ని
శృంకం బాలనసేయు మేనిడిన ని న్నాసింప నింద్రదాదు లా

తంకం బందెడువార కాని యెపుడుఁ గన్పరింపఁగాఁబోవ నీ
వింక నిర్మలవృత్తిమై మనుము న న్నేవేళ ధ్యానించుచున్.

౯౭

క॥ ఇందఱ నామంత్రించెద జందం బొప్పార సెల వొసంగుఁడు జనకుం

డెం దుండి యేలె నిలసిరి పొందిక పురి యాయయోధ్యఁ బొరయుదు గరిమన్.

క॥ అని నొడివెడు రామేంద్రునిఁ గని కనుగొలుకులను బాష్పకణికలు దొనుకన్

వినతు లయి కూర్చుదోయిళు లనువొందఁగ నిట్లు పలికి రందఱు నొకటన్.

సీ॥ ఏ మయోధ్యకు వత్తుమెల్లర మనుమతి నలరింపుమయ్య దయావిధేయ!

తమ్ములఁ గాంచి నేస్తమ్ములు నెఱయించి యమ్ములకును మ్రొక్కు లందఁజేసి

మాయమ్మ సీతమ్మ మలయ రాజ్యపదాభిషిక్తుడ నగు నిన్నుఁ జేరి కొలిచి

నగరి వనంబులు నానాస్థలంబులు నుద్యుక్తతం జూచు నోజ మెఱసి

నీయనుజ్ఞ వడసి నెఱి మీఱ స్వస్వధామంబు లందువార మంబుజములు

ధామనిధినపోలెఁ దవిలియున్నవి మామనములు నీదెసం దనర్చి రామ! ౯౮

క॥ ఇదె దయ యిదె గారవ మి య్యదియె యనుగ్రహము జనపు నని మాయెదలం

బొదలెద మిటు గైకొనవే సదయత మ మ్మిందఱం బ్రసాదగుణాధ్యా! ౯౯

మ॥ అని ప్రార్థింపఁగ సన్మహామహుఁడు ధర్మాత్ముండు శ్రీరాముఁ డొ

య్యన వారిం దగురీతిఁ బేర్కొని వచోభ్యర్చ ల్పొసంగంగ నె

మ్మన ముప్పొంగఁగ సర్వమానిజనతామంతవ్యుఁ డిట్లంచుఁ బ

లెక్కి నచోద్యమ్ముఖసారసోల్లసితదృక్పీఠ్యాభిపాళు లగన్.

౧౦౦

చ॥ ప్రియములకెల్ల నియ్యదియ పెద్ద యటంచుఁ వచింపనయ్యె ని

య్యయమున కింక మేర గలదా? నయదృష్టులు మీర లన్నిటన్

రయమున మిమ్ముఁ బొమ్మనుచు రా పొనరించితి నాండ బిడ్డలన్

మెయికొనఁ గాంచి ప్రీతి నెఱి మించెద రన్న తలంపు చొప్పడన్.

౧౦౧

ఉ॥ పున్నెమ కాదె యిన్నెఱిన పోయి పురంబు సొరం బురీజను

ల్పన్నుతు లైన బంధువులు సన్నతులం బచరింప వారలన్

మన్నన సేయఁగాంచుట సుమాళమ చొప్పడె లెండు రండు మా

యన్నలు మీర లీమహిత మైన విమానము నెక్కఁ గ్రక్కునన్.

౧౦౨

తే॥ హరిబలము గొల్వ సుగ్రీవ! యమితతేజ! లలిత మిష్పష్పకవర మ్మలంకరింపు

మసురనాయక! నీవు నీయనుఁగుఁజెలులతో విమానాధిరాజమ్ము పై వఱలుము.

క॥ అను రాము ప్రబోధన మొయ్యనఁ దమపాలిధన మనఁగ నై తారసీలన్

జనితోల్లాసంబున వా రనుపదమె పరిక్రమించి రనుకృతి తనరన్.

౧౦౩

ఆ॥ ఇంత యనఁగరాని సంతసం బిగురొత్త సేనతో హరింద్రుఁ డైనవారి

తో విభీషణుండుఁ దోన యారోపించి రావిమానవర మహార్యనిభము.

౧౦౪

ఉ॥ అందఱు యానరాజమునయం దిరవొంద మహాద్భుతక్రమం
బొంది తనర్పనయ్యె నది యోజము తేజము హంసకల్పనా
మందవికాసము న్నొసంగ మానితుఁ డౌ రఘువీరు చిత్తవృ
త్తిం దళుకొత్తఁ జేయుచు నుదీర్ణవిశేషమహానుభావ మై.

౯౦

అ॥ హంసయుక్త మైన యద్దాన నిరవొంది రాముఁ డవుడు నలునరాణఁ బొనరె
దేవితోడఁ గడమదివిజులై రందఱు నదియు బ్రహ్మసభయ యనఁ దనరౌ.

౯౧

శా॥ ఆకౌబేరనరాసనేంద్రము మహేంద్రార్చ్యుండు రాముండు ద
న్నాకన్నా కెనయం గుబేరు విడ నై యభ్యర్చితత్వంబు నేఁ
డికర్జంబునఁ గంటినంచు నిజసంహృష్టత్వముం జూపె నా
నౌ కల్యాణపరంపర ల్నెఱయఁజేయంజాలె నప్పట్టునన్.

౯౨

ఉ॥ ఎందునుఁ గాన మిమ్మెయి నహీనమహత్త్వము వ్యోమయానమున్
గ్రం దొకయింత లేదు సుఖకందమ సో యిది యెన్నఁజేని నిం
కెందఱకేనిఁ జో టిడుఁబ్రహ్మష్టుల మైతి మటంచు వానరు

ల్పొందిరి హర్ష మబ్బురముఁ బొల్పునహించిరి రాక్షసా తముల్.

౯౩

తే॥ అందఱుం దుపవేశంబు లంది నెగడ నానసేసెను రాముఁ డత్యాదరమున
దాన నది యుబ్బి తోడ్తోన తరలెను తల్లెమో తమము నాతధుత మభ్రమోయనంగ.

తే॥ విశ్వతోముఖుఁ డన్నెఱవెరపు నెఱయ సర్వతోదృష్టికలితుఁ డై సంభ్రమమున
మహిత మహితనయం జంద్రమస్సమాస్య నీతమైథిలిఁ గాంచి లక్ష్మితము లెంచి.

—♦ శ్రీరాముఁడు త్రోవతోని స్వచరిత విశేషములు నీతనఁ జెప్పిచూపుట. ♦—

క॥ తత్త్వద్విశేషములఁ బ్రియ కత్తటి బోధింపఁదొడరె నర్మిలి రఘునం
శో త్తముఁడు నేను నీ కెటు లత్తని వొప్పార వికసితాంబుజవదనా!

౯౪

చ॥ అలికులదృశ్యవేణిరొ! యహర్నతి తేజఁడు విశ్మకర్ముఁ డి
య్యెలయు త్రికూటకూటము గిరిశగిరింద్రశిఖాభ మిందుఁ దా
నలఘుతపఃపరిశ్రమనయమ్మున నియ్యకలంక లంక ని
ట్లలవున సృష్టిసేసి యిడె నాదృత వై కను మాన తిచ్చితిన్.

౯౫

ఉ॥ కైశికకాంతినిర్జితవికస్వరబంభర ! కాంచు మీయెడన్
గీశవరు ల్నిశాటులును గీల్కొని యుద్ధ మొనర్చినారు మ
త్తాశయలక్ష్మ్యవృత్తి నిరయంబు నయంబున నీస్థలంబు మాం
సాశనజంతువాస మన నయ్యె నసృక్పలకర్దమస్థితిన్.

౯౬

ఉ॥ ఓకుటిలాలకా ! యిచట నుద్ధతు రావణుఁ గ్రూరకర్మునిన్
నీకయి త్రుంచినాఁడ నవినీతుఁ డనం జనెఁ గాని వీఁడు ము

లోకములు జయించె సురలోకమువారల గన్చుకొంటె నా
లోకవిభుం డొసంగిన యలోపవరంబుల కల్పి బల్మితోక.

౯౯

తే॥ వెలసె నియ్యది బహుపశువిశసనమున నమరిన మహాహవం బన నాహవంబు
పున్నెపుంగతిఁ గనినారు పొలిసి వీరు లష్టమీచంద్రకలనాంచదలికఫలక! ౧౦౦

క॥ అందఱు నందఱె దశముఖుఁ డందఱు తలకట్టు తపమునందలి గరిమ
మ్రందె నిటు లిచట నీకథఁ జందముసెడ నగుచు నోవిశాలశుభదృశా! ౧౦౧

క॥ స్మరచాపోపమసుభూ! కర మరు దిది వీనిమ స్తకము లిల వ్రాలె
బారిపారి నలుకం బలువే ల్వరశక్తిం బక్వతాళవరఫలములు నాక. ౧౦౨

క॥ అగుణుండో? సగుణుండో? తెగె నిమ్మెయి నీకుఁ గానితెఱఁ గొనరింప
దెగి వర్తిలి ఘనుఁ డాతఁడు త్రిగుణాత్మకదివ్యరూపధృతిమన్నయనా!

ఆ॥ కుంభకర్ణుఁ డిందుఁ గూలెఁ గనుంగొను మాప్రహస్తుఁ డిచటునం దడంగె
ధూతరిపుడు హనుమ ధూమాక్షు నిచ్చోటఁ జదియనేసెఁ పూర్ణచంద్రవదన!

శా॥ విద్యున్నాలి సుపేణుచే నిహతుఁ డై వ్రేలాడె నిచ్చోటునం
దుద్యచ్చాపుడు రావణాత్మజుడు మాయోల్లాసి యిందారి యిం
దద్యోతుం డయి తెల్లె లక్ష్మణునిచే నవ్యగ్రుచ్చే బోర ది
వ్యద్యుత్కారితకామదర్పణమణిన్యక్తృత్కపోలాంచితా! ౧౦౩

తే॥ కలితుఁ డంగదుఁ డిచట వికటు మడంచె నటు విరూపాక్ష దుర్ధర్షు లామహోద
రాదులు నకంపనుడు వ్రాలి రవని ననిఁ గప్పివరు లేచి పొదువఁ జాంపేయనాస!

క॥ అన్యులు నన్యుల నఱిమి రనన్యాదృశులం గపుల మహాబలు లసురుల్
దైన్యం బెనసి రనలశలభన్యాయము నెఱయ బింబఫలరుచిరోష్ఠీ! ౧౦౪

ఉ॥ కన్నుల నీరు దొట్రిల వికాసము నాశిల మేను గాసిలక
ద న్నొక వేయఁదోడిగఱిత ల్పరిపోలుచుఁ బొక్కుచుండ న
య్యన్నులమిన్న రావణుని యంతిపురిం దులకించు రత్న మ
ప్డిన్నెలవొంది ఘూర్ణిలుచు నేడ్చె సుధామధురాధరాంచితా! ౧౦౫

క॥ మందోదరి యాయమ రతిసుందరి మయపుత్రి మహిత సూన్యతపద య
స్పందిత సతి కాలగతిం గ్రందన మొనరించెఁ బోరికలనున సుదతీ! ౧౦౬

ఆ॥ ఇది యొకండు తీర్థి మే మర్థి దాటి యానాటిరాత్రి విడిసినార మిచటు.
నందుఁ గాంచినార మలతఁ బాసి ముదమ్ము స్నిగ్ధసమసరూపశిఖరిదశన! ౧౦౭

ఉ॥ ఈయది సేతుమార్గము త్వదీహితము న్సమకూర్ప నెట్టనక
దోయధిఁ బన్నినాడఁ బ్రణిధు ల్నలముఖ్యులు నేర్చి కూర్పు బ
ల్పాయముకల్పి నూఱుఁ బది సంఖ్యల కేర్పడు యోజనంబులక
స్వాయతవిస్తృతు ల్దనర నై నది చూ స్మితచంద్రికాంచితా! ౧౦౮

- క॥ ప్రకటం బయ్యెను నలకృత మకలంకం బగుచు నిది తదాఖ్యో జగతిఁ
సుకృతము దుష్కర మట్టిద సకలకలామూర్తివాక్ప్రసాదప్రచురా! ౧౧౨
- క॥ పారావారం బిదిగొ యపారం బై యున్నయది యభంగోద్భతభం
గారూఢిం గర్జిల్లుచు సారగుణోదారస త్వసంపత్సహితా! ౧౧౩
- క॥ ఈవార్ధియె సాగర మన నై వరుణాలయము నయ్యె నక్షోభ్యం బై
తా విదె రతనములకు ముఖలావణ్యరమాధిపీతలాలితచిబుకా ! ౧౧౪
- ఆ॥ అదె హిరణ్యనాభ మను శైలరాజమ్ము కాంచనమ్ము కంటె కాంచనాంగి!
జనకపుత్రి! యిదియె సాగరమ్మున నుండి హనుమవిశ్రమార్థ మరుగుదెంచె.
- క॥ దీన ముద మంది సురపతి దీనతః బాహుగ స్వపక్షధృతిని నవక్షం
బై నలువొందుచునున్నది గానామృతసారత త్వకలరవలక్ష్యా! ౧౧౬
- క॥ వే వచ్చుతటి నిచట స్కంధావారనివేశనం బొదనఁజేసితి మి
ట్టివార్నిధి యంతర మిదె యశా వేదాత్మత్రిరేఖకాభ్యర్చ్యగళా ! ౧౧౭
- మ॥ ఇదె కంటె కలకంఠకంఠి ! మహితుండే యయ్యె నీసాగరుం
డొదవెం దీర్థము సేతుబంధ మన ని త్లోజ్జ్వల సుపుణ్యంబు నా
విదితం బైనది ముజ్జగంబుల గుణావిష్టంబు బూజ్యంబు స
త్పదసంపాది సుపావనం బటు మహాపాపౌఘవిధ్వంసి నాఁ. ౧౧౮
- క॥ కర్ణాభరణ మొనర్చుము కర్ణాలంకారమహితకర్ణా ! యిది యి
ట్లరవగర్భోచిత మై నిర్ణీతం బయ్యెఁ బాపనినహము దొలఁపఁ. ౧౧౯
- ఉ॥ దీనిఁ గనుంగొనం గనిన దేవి ! పునర్భవ మొందఁ డెట్టివాఁ
డేనియు నేను సేతువున కేగెద స్నాన మొనర్తుఁ దర్పణం
బానెఱిఁ బైతృకంబు గలయంతలు సేయుదు నంచు నిచ్చలుఁ
దా ననినం దరించుఁ బితృతండముతోడ మృణాలజిద్భుజా! ౧౨౦
- క॥ పున్నెముల నెలవు దీనిం గన్న కృతార్థులకు నెల్లఁ గామగవి యనం
గన్నది పేరు సకలసంపన్నులఁ జేయు న్నరులనుఁ బల్లవపాణి ! ౧౨౧
- తే॥ సేతుబంధమహాత్వంబు సెప్ప నరిది యేను సూరలు సిద్ధులు నుందు మిచటనుందు
వాలఖిల్యాదు లౌ మును ల్వత్తు రెపుడు దీని సేవింప ననుఁ గొల్వ దివ్యమూర్తి.
- సీ॥ దీని భావించిన దేవుండె యగు నన్న సేవామహాత్వంబు సెప్పఁదరమె
సార్ధత్రికోటితీర్థాఘంబు మధ్యాహ్నసమయంబునం దీని సంశ్రయించు
నరునిఁ జుట్టిన పాపనాశంబులఁ దెరల్ప దీని మించిన దొండు తెరువు లేదు
హనుమద్విభీషణార్కాత్మజసామిత్రు లెనయ నన్నిధిసేసి యెలమిగూర్తు
నే నిచటఁ గాంచువారి కభీప్సితములు సిరు లెసఁగ నంతమున ముక్తి సిద్ధిపొసఁగ
రామసేతుస్మరణము నిరామయ మొనర్చు నరులకు సకలలోకార్చనీయ!

శా॥ ఏ రామామణి మత్సమాఖ్య తగ రామేశుం బ్రతిష్ఠించితిన్
 ధీరులైచ్చుంగ దేవదేవుండు మహాదేవుండు నా కర్థిమై
 దీ రొప్పారంగ దర్శనం బొసంగె ని తీర్థప్రదేశంబునన్
 సారోదారవరం బొసంగి నిలిచె న్నర్వార్థము ల్లూర్పంగన్.

౧౨౪

తే॥ ఇది మహాపుణ్యసంస్థాన మిచట సేరి వటలు రామేశుం బర్వతవర్ధనీమ
 హంబ సేవించి గంగాజలాభిషేక మొలయజేసిన నరులు ముక్తులు గుణాఘ్య!

క॥ ఇది దర్భశయన మిచ్చో నొదవించితిఁ ద్రవ్యహాసమంచదుపవాసవిధిన్
 దుది సాగరుండు మహాత్ముండు ముదముంగూర్చె గనఁగాంచె మోసముదలంగన్.

తే॥ అట్లు ప్రత్యక్షమై కాన్క లనువుపటిచి సేతు నిర్మాణవిధిఁ దీర్పుసేసి దుష్ట
 కోటి నాచేఁ దెరల్పించుకొని చనెం బ్రసాద మొప్పారంగ సుసంప్రసాదకలిత!

ఉ॥ వేరము గూడ దన్నఁ గడు వెంగలి యై తను వీడె నన్న యం
 చారభసంబునం బెరసె నంచితబుద్ధి విభీషణుండు న
 స్మీరమణీయదేశమున నీఘనుసాయముకల్గిఁ గల్గి న
 న్నూరిమిమై వరించెఁ గరికుంభహాసత్కుచకుంభశోభితా!

౧౨౫

మ॥ ఇదె కిష్కింధ విచిత్రకానన ప్లవంగేంద్రుండు సుగ్రీవుఁ డే
 ల దనర్చుం బురి రమ్య కన్గవలకున్ లాలిత్య మాతిధ్య మిం
 పొదవం గూర్చెడు వాలి యింద్రతనయుం డోజస్వి యిచ్చోట భా
 త్రదయుం డౌటఁ దెగె న్మదస్త్ర హతి దీవ్యతారహారాంచితా!

౧౨౬

—సీతాప్రార్థితుడై రాముండు వానరస్త్రీల సయోధ్యకుఁ దోడితెమ్మని సుగ్రీవుతో ననుట—

చ॥ అన విని భూమిజాత వినయాన్విత యై ప్రణయంబు సాధ్వసం
 బనునయముం బొసంగఁగ నిజాంచితదృష్టిఁ బురీవతంసముం
 గనుఁగొని వల్లభుం గని ప్రకాశిలు కార్యవిశేషసంపదన్
 గొనకొను చిత్త వృత్తి మొగిఁ గోరికె లీరికె లెత్త నిట్లనున్.

౧౩౦

ఉ॥ నాయక! నామనం బలర నాదగు ముచ్చట సెల్లఁ గూర్తు వం
 చీయెడ నర్థిమై నడుగఁజెంచితి నొక్కటి తార మున్నుగా
 నీ యిససూనుప్రేయసులు నెల్లహరింద్రుల సుందరాంగులున్
 దోయము సేరి రా నరుగుదు న్నినుఁ గూడి యయోధ్యఁ గన్గొనన్.

౧౩౧

క॥ చన వింతవట్టు నాదెస ననుగ్రహము కలిమి నొసఁగు మని వేడుటయున్
 జననాయకుండు తన నెమ్మన మలరారంగఁ గూర్చి మలయఁగ ననియెన్.

౧౩౨

క॥ ప్రీతిమెయిఁ బలికి తియ్యది నీతియ సు మ్మివ్విధంబు నే నొనగూర్తున్
 బ్రాతియె యిది నీపేర్మికి నాతిరొ! యని యచట సేరి ననుచుశుభోక్తిన్.

౧౩౩

- ఆ॥ ఆవిమానరాజ మాఁగి సుగ్రీవునిఁ గాంచి స్మేరదృష్టికలితుఁ డగుచు
నెలమిమీఱఁ బలికె నినవంశతిలకుండు రమ్యవాక్రస్పసంగరమ వొసంగ. ౧౩౪
- సీ॥ మనవార లిందఱు మానుగ వినఁ బల్కు మిత్తటి దేవి యభీప్సితమ్ముఁ
దార మున్నగు నీదు దారలతోఁ గూడఁ దమతమభార్యలు దరలిరాఁగ
సిరిమీఱఁగ నయోధ్యఁ జేరి మెలంగ సన్మానం బనూనంబుగా నప్రొద్య
దుత్సవం బరయంగ నొగి రాజపత్నులఁ గాంచి సమ్మద మొదవించి చెలఁగఁ
గోరినది యటంచుఁ గోర్కి సాఫల్యంబు నెఱి దలిర్ప వారు నీవు నరిగి
వారిఁ దోడుకొనుచు వచ్చి వైశమే పుష్పకంబు నధిగమింపఁగాఁ గడఁగుఁడు.
- ఆ॥ అమితతేజః డైన యారామచంద్రుఁ డిట్లన సుమహుఁడు వానరాధిపతియు
నంతవట్టు దెలిపి యవ్వారలం గొని యంతిపురికిఁ జేర నరిగి ప్రీతి. ౧౩౬
- క॥ తార నుదార స్వదారం దారాధిపవదనఁ గని ముదంబున ననె ని
ట్లోరామామణి! వినుమా శ్రీరామాధిపుఁ డనుజ్ఞసేసెం బ్రీతి. ౧౩౭
- క॥ తడయక నీవును నీసరిపడఁతులు హరివరుల కూర్చుభామల ననువే
ర్పడఁ బిలిచికొని కడంగుఁడు పుడమితనయ కోర్కి దీర్పఁ బో నగు గరిమన్.
- సీ॥ ప్రేయసీ! రాముఁడు పేర్చి రావణుఁ దీర్చి సీతఁ గైకొనె గెల్పుసిరియుఁ గూడ
నావిభీషణునిఁ బట్టాభిషిక్తు నొనర్చె నఖిలామరులు మును లభినుతింప
వారితోఁ గపులతో వరపుష్పకంబెక్కి చేరె నిచ్చోటికిఁ జెలువఁగూడి
యాయమ మీదెస నత్యాదరం బొప్పఁ దోడి తెమ్మ నె మిమ్ము దొరసి తా న
యోధ్యకుం బోయి యందఱ నోజ మెయిఁ గనుంగొనన్వలె వేడ్క పొసంగననుచుఁ
బ్రయుని వేడెఁ దా నిట్లని ప్రీతిమెఱయ నాతఁ డెఱిఁగించి యనిచె న న్నాననెఱవ.
- ఉ॥ కాపున నందఱం గొని వికాసముపేర్మిఁ గడంగి చెచ్చెరం
బోవలెఁ బుష్పకం బెనయఁ బూజిత లై తగు రాజపత్నుల
న్వావిరి గాంచి రామవిభు వైభవముం గని సీత మన్ననల్
శ్రీవెలయంగఁ గైకొని విశిష్టల రై చనుదెంతు రేర్పడన్. ౧౪౦
- ఉ॥ నావుడు దార సంతసమునం దనరారుచు వల్లభుండు సు
గ్రీవుఁ డనుజ్ఞసేసె నిటుప్రీతిమెయిం జనువార మి ప్లయో
ధ్యావరరాజధానికిఁ బ్రియం బిది నేనును గోరుచుందు మ
ద్భావన సెల్లఁ బ్రాభవము వైభవముం బెను పొందుచుండఁగాన్. ౧౪౧
- తే॥ నాధులం గూడి చని జననాధు సతులభూమిసుత తోడికోడండ్రుఁ బొరసి కాంచు
రహికి మున్నుగ రాము పురప్రవేశ పౌరజానపదాపులుఁ బడయఁగలము.
- క॥ సకలైశ్వర్యసమంచిత మకలంకం బైన రాము నభిషేకంబున్
బ్రకటశ్రీకలనముఁ గని స్వకము పురం బెనయుదుము ప్రసాదాధ్యుల మై.

మ॥ అనుచుం దార యనుజ్ఞసేయ నఖిలం బౌ వానరీబృంద మొ
య్యన మే లంచు నలంకరించుకొని డాయం దాను సర్వాంగశో
భనలక్ష్మీం దనరారుచు న్నెడలె సంపన్ను రుమం గొంచుఁ ద
మ్మనువృత్తి నివ్విభుఁ డెల్లవానరులు నెయ్యంబారఁ బ్రేరేపఁగాఁ. ౧౪౪

ఆ॥ అట్లు వచ్చి విభవ మనువొంద నావిమానంబునకుఁ బ్రదక్షిణం బొనర్చి
జనకరాజతనుజఁగను కాంక్ష దళుకొత్త నభ్యుపేత లగుచు నలరుటయును.

క॥ వా రెల్లవానరులు నధ్యారోహింపంగఁ దరలె నట రయమారం
గా రాజేశు విమానం బారాజేంద్రాజ్ఞ నెఱయ నంబరవీధిఁ. ౧౪౫

తే॥ అంగనామణితో నిట్టులనె విభుండు డంబుమీఱిన ఋష్యమూకంబు దఱిసి
తొంటి దైన ప్రసంగంబు ధోరణిం బొసంగి యిగురొత్తుచిత్తంబు సరణిఁ బెరసి.

ఉ॥ అంబర మాహరించెడు మహాకృతి మించి సవిద్యుదుద్యద
బ్దం బన నొప్పుచున్న యది భాస్వరకాంచనధాతురాగచి
త్రాంబరము స్థరించె నన నంచిత మై యిదె సుమ్ముఋశ్యమూ
కం బను పర్వతోత్తమము కాంతవళిత్రయచిత్రితోదరీ! ౧౪౬

క॥ ఇన్నెల వే మెనయఁగ సడిసన్న గనం బనిచె హనుమ సవితృసుతుఁడు వి
ద్యన్నుతుఁ డతఁ డిగువరకునుఁ బన్నెను సఖ్యంబు దిరముపడఁ దనుమధ్యా!

ఆ॥ ప్రతినచటచినాఁడఁ బవనసఖుండు సాక్షిగ సురేంద్రసుతుని గీటడంప
నేను రవిసుతుండు నెఱపినాఁ డట్లు నీనెల వెఱింగి తెలుప నిమ్ననాభి. ౧౪౭

మ॥ ఇది పంపాహ్వయ చిత్రకానన జనాభీష్టంబులం గూర్పనై
నది స్వచ్ఛాశయ పద్మినీమణి రసాన్నత్యంబునం బెంపుఁ గాం
చె దయాహీనత నన్ను శోకవివశుం జేసెన్ సిరి న్నిన్ను బా
సి దరింజేరితి నన్న దోసమున కోశ్రీకామ్యకాంచీగుణా! ౧౪౮

మ॥ శ్రమణీసంజ్ఞిత ధర్మచారిణి తపస్సంసిద్ధ యేతత్తట
స్థమతంగాశ్రమసీమఁ గానఁబడియెం దచ్చిష్య మత్పూజలం
గ్రమయుక్తిం బొనరించె రస్యఫలవర్గమ్ము ల్పమర్పించె ని
ర్గమ మొప్పం గనె ముక్తి స్మారరథచక్రశ్రీసమంచత్కటి! ౧౪౯

క॥ విధుతారికబంధుఁడు రవివిధుల విధుంతుడుఁ డనంగ వేధించెను మ
మ్మధిభుజుఁ డట దివి గనెఁ దెగి పృథువర్తులకామరాజపీఠజ్ఞునా! ౧౫౦

తే॥ ఇదిగొ శ్రీమద్వనస్పతి యిచట నీకతన జటాయువు రావణుఁ దలరఁ బొదివి
ధార్మికుఁడు పోరె నవలఁ దత్ప్రహతిఁగూలెఁ బ్రదిలి పృథ్వీసుతాత్వాత్తపృథునితంబ!

చ॥ ఇదె మనయాశ్రమమ్ము పద మిచ్చటునన్ ఖరదూషణాదు లౌ
త్రిదశవిరోధు లుద్దవిడి దెల్లరి న న్నెదిరించి పోరి య

అదె ఘనపక్షశాల ముద మారఁగ నిందు వసించినార మ
ట్టిద యయి యున్న దిప్పటికి డింద దమందరసోచితక్రమా!

౧౫౫

క॥ శుభదర్శన! నీ విచ్చట నభయస్థితి నుండఁ బొంచి యసురేంద్రుఁడు ను
ర్లభఁ బ్రసభముగాఁ గొనిచనె విభుత న్నే మాయమెకమువెంబడిఁ జనఁగాఁ.

మ॥ ఇదె గోదావరి రమ్యతీర్థ శివ వాహిన్యగ్ర్య తోబుట్టు వి
య్యది పాపాపహ సుప్రసన్నసలిలోద్యుమ్నార్తి శోభిల్లుచు
న్నది యెన్నందగు నిన్నదీతటి మహాన్నత్యంబు పెంపార న
భ్యుదయం బందఁగఁ గాంచినార మటు రంభోరూ! విహారంబులఁ.

౧౫౬

తే॥ అదె యగస్యమునీంద్రుని యాశ్రమంబు ముదిత యిదియెసుతీర్ణ సన్మనిషదంబు
ప్రథిత మైన దల్లదె శరభంగమానివాస మచటికి శక్రకుండు వచ్చెనపుడు.

మ॥ స్మరతూణీరవిశిష్టసద్గుణసమంచజ్జంఘికా! యిచ్చటఁ
సురవిద్యేషి విరాధుఁ డేచి యఱుమఁ నూ డెంచి ఖండించి బం
ధురకాష్ఠాగ్ని దహించినార మస దౌ త్రోవం దలంగించి చె
చ్చెర వానిం దివి సేర్పఁ దొల్ల విజయశ్రీలాభ మ ప్లేర్పడఁ.

౧౫౭

ఉ॥ అలవె తాపసాశ్రమము లంచితహంసగమప్రపంచ! యం
దెల్లశుభంబులం బొసఁగు నీయదె యత్రిమునీంద్రు మందిరం
బులసితంబు తన్మహిమ ముజ్జ్వలతేజము సూర్యవహ్నులం
గొల్లఁగొనంగఁజాలు సురకోటి నుతింపఁ జెలంగు నెప్పుడుఁ.

౧౫౮

తే॥ పసుపుకుంకుమములు నీకుఁ బొసఁగ నొసఁగె ధర్మచారిణి తాపసి తత్సతీవ
తంస మబలావతంసమా! తత్ప్రభావ మధిగతంబయ్యెఁ బదునాలు గబ్దములును.

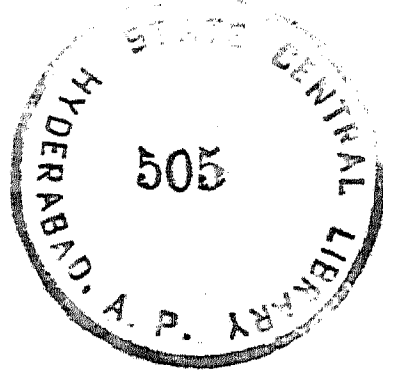
సీ॥ అదె చిత్రకూటాఖ్య మగు కూటవంతంబు గొఱలితి మచ్చోటఁ గొన్నినాళ్ళు
నను దేర్ప నిటవచ్చె నయవేత్త భరతుండు కైకేయి తనుజుండు ఘనభుజుండు
కానిపించెడుఁ జిత్రకానన భానుజనది యిదే కనుల కానంద మిడుచు
నదె భరద్వాజాశ్రమాంచిత భూమి శ్రీమతి ప్రకాశించు సన్మానితముగ
నిదిగొ గంగాసవంతి కవీడ్యమాన పావనచరిత్ర త్రిపథగ భవ్యసలిల
ద్విజగణాకీర్ణఫలసుమోదీర్ణవనవిభాసితట భద్రమూర్తి దాఁ బడయనయ్యె.

క॥ ఇదె శృంగిబేరపుర మయ్యదనున ననుఁ జేరవచ్చె నాపుఁడు గుహుఁ డి
య్యదె జానకీ! సరయునది ముద మలరఁగఁ గాంచుమిచటి మునుపటిపదముల్.

క॥ ముఖనిర్జితవిధుమండల! నఖికోటిద్యుతివిధూతనక్షత్రగణా!
నిఖిలాతిశాయిసద్గుణ! సుఖాస్పదము శుభపతాక చూడంబడియెఁ.

౧౫౯

మ॥ అదె కంటే భువనైకసుందరి! యయోధ్యాభిఖ్య నాతండ్రి యే
లె దయాసింధుఁడు రాజధాని యయి తఁ లీలాంచితశ్రీయ కాఁ

బొదలింపం బలువేలు వత్సరము లప్పుణ్యాత్మికం గ్రమ్మఱన్
మది వొంగం గనఁగంటి మానతులు నేమం బొప్ప నర్పింపుమా.

౧౩౫

సీ॥ అనునంత సంతసం బనువొంది నెఱయ వానరవరుల్ రక్షఃప్రవరులుఁ బొదలి
యెగసి యెగసి కాంచి రేకట యెడలఁ బిక్కటిలంగ నవశత గడలుకొనఁగ
సురుచిరదర్శన శోభనమూర్తిఁ బాండురహర్మ్యమాలిని వర విశాలఁ
గఱ్ఱాసమంచిత గజవాజసంకులఁ గాంచనమణిరత్నఘటితసాల
మహితమాణిక్యమౌక్తికమయవితాన జాలతోరణగోపురోచ్చైర్విమాన
రమ్యతరవైజయంతీవిరాజమాన ధారుణీసారపురి రాజధాని దాని.

౧౩౬

ఆ॥ ఆవిమానరాజమం దిరవొందె నానందపూరణాభినందనములు
వందనములు నట్లు వరనుతిసారనిష్ఠందనములునగర మరయ నయిన.

సీ॥ పదునాలుగవది యై పరఁగు వత్సర మ్మపు పరిపూర్ణమగుటయుఁ బంచమి తిథి
గడకొన లక్ష్మణాగ్రజుఁడు భరద్వాజమానివర్యుని యాశ్రమంబు దఱిసి
యావిమానం బాఁగి యటఁజని యమ్మునిపాదపద్మములకు భక్తి నెఱఁగి
అంజలిసేర్చి నా నెంజిలి వాయంగ నెఱిఁగింపుము మహాత్మా! యెఱుక నెఱయ
నందఱ కనామయంబ కా నప్పురము సుభిక్షమై యున్నయదియే సురక్షితముగ
నేలుచున్నాఁడె భరతుఁ డేయెడరు లేదుగద ప్రజల కంబ లున్నారె కడచిచనక.

మ॥ అని ప్రార్థించిన రాము లక్ష్మణయుతు న్వాన్వనము నీక్షించి య
మ్మునిచంద్రుండు ప్రహృష్టుఁ డై స్మితరమ న్నో మాదరింపంగ మ
న్నన లొప్పారఁగఁ గూర్చు పల్కుఁబడిసన్నాహంబు చెన్నొంద ని
ట్లనెఁ బ్రాతేయమహీధరా త్తసుకృతావ్యాపన్నసంపత్ఫలా!

౧౩౭

మ॥ కుశలంబే మనవారి కెల్లరకు నేకుంతత్వమునేడు త్వ
ద్వశ మై చిత్తము నెక్కినన్ భరతుఁ డాతంకంబునం బంకది
గృశరీరుం డయి వల్కలమ్ములు జడ ల్లా నిన్నుఁ బోలంగఁ దా
ల్చి శుభాశంస పొసంగ నీయడుగు లీక్షింప నిరీక్షించుచున్.

౧౩౮

క॥ నీపాదుకలే తనకుం బ్రాపగుచుండంగఁ బోఁడు పట్టణమునకున్.

దాపై నందిగ్రామం బాపయికత నిల్వి నీడ యగుచుండంగన్.

౧౩౯

క॥ ప్రతనిష్ఠతోడ రాజ్యప్రతనిష్ఠ న్నీయనుజ్ఞ వ ర్తిలఁజేయన్

సుతర మొనరించుచున్నాఁ డతులము భవసాగరము దయామయహృదయా!

ఆ॥ అచటివార్త యొక్కఁ డననేల సకలప్రపంచమునను దోఁచు భంగు లెల్ల

నీయనుగ్రహమున నేనేర్తు వివరింపనదియుఁ ద్వన్మహాత్వ మగున కాదె. ౧౪౩

క॥ నేమమున నినుఁ దలంచుచు నీమంత్రము తత్త్వ మరసి నిర్మలమతితో

నీమఱువు సేరఁగాంచుటె ధీమన్నుత! తప మన నిద్దిత మగు నెపుడున్. ౧౪౪

సీ॥ కైక నెమ్మదిలోని కాంక్ష జొప్పెనయించి యెదిరి లాభముఁ గూర్ప నెంచితి నని
తండ్రిమానతిమానఁ దగదన్నవలఁ బన్ని పొరువులయెదలెల్లఁ బొదివితి నని
ప్రథితసర్వస్వంబుప్రాప్తరాజ్యము వీడి నిస్సంగవృత్తిమై నెగడితి నని
తమ్ముకుఱ్ఱనితోడఁ దరుణితోడంగూడ వన్యవృత్తిఁ జరింప వచ్చితి నని
ధర్మకాముఁడవే కద తాపసులను మనుషఁదలఁతివే కద మఱుఁ గిఁ కేల
పాపకర్ములఁ గెడపి భూభరముఁ బాప నవతరించితి నని యొక్కఁ డనినఁ జనదె.

ఉ॥ నీదెసఁ జాలి దోఁప నవిసీతుల మెట్టఁగసాగె నల్కయ
వ్యాదున వేస మూని తెఱవాటుగఁ గూరలు నారచీరెల్లు
వేదురువుట్టఁ గొంచు నటవీస్థలి కీ వరుదెంచునాఁ డహఁ
మాదశ యిట్టులైన నొరుమాట దలంపఁగ నేల ముచ్చటన్.

౧౭౬

ఆ॥ అపుడు కాళ్లనడక నలసి వచ్చితి విష్ణు దివ్యపుష్పకమునఁ దేజరిల్లి
తెవ్వఁ డెఱుఁగు నీమహియఃప్రభావంబు తాత తలఁపులోనఁ దవితేనేము.

ఉ॥ కన్నులపండు విట్టి దనఁగాఁ గనఁగాంచితి నయ్య నేడు మా
యన్న! పరార్థము న్నెఱపి తాళరకోటిఁదెరల్చి తీయెడం
గన్నెడ సేసినాఁడ వని కాక సమృద్ధుఁడ వై తనర్చి యా
బన్నము వాప వచ్చితి ప్రపన్నజనోఘముఁ గొంచుఁ జెచ్చెరన్.

౧౭౭

క॥ మాతల్లి జానకియు నీ వీతఱి నిట్లగుదేర నీ తమ్ముఁడు నాఁ
డేతెఱుఁగున నట్లే రా నాతలఁపున సంతసము ఘటం బై తనరెన్.

౧౭౮

తే॥ ఇల్లు బాసిన దాదిగా నింతవఱకు జరిపిన కథాప్రపంచ మే నరసినాఁడ
నదియు దృశ్యప్రబంధంబ యై తనరై నామనోవీధి విధిముఖసందితాత్మ!

౧౭౯

సీ॥ ఇటవచ్చి యెచటికే నేఁగి మానులఁ గాంచి నెఱి దండకాటవి నిలుచుటయును
బ్రాహ్మణార్థనియోగపరత జనస్థానదుష్టరాక్షసకోటిఁ ద్రుంచుటయును
నదివిని రావణుం డడరారి నీసతిఁ బొంచి హరింపఁగా నెంచుటయును
మారీచు వెంట నిన్మలయించు మలఁకమై సీత నాఖిలుఁ డిలు సేర్చుటయును
నా కబంధదర్శనము పంపాభిగమము వాలి వధియించి సుగ్రీవు నేలుటయును
నింకహనుమ యాయమఁ గని లంకఁ గాల్చి వార్తఁ దెచ్చుటయునుసనవఱలుకృతులు.

చ॥ పదఁపడి వార్ధిఁ గట్టి వినిపాతము దోఁప సపుత్రబాంధవున్
గదనమునందు రావణు నగల్చుట యా పగవానితమ్మునిన్
సదయత రాజుఁ జేయుటయు జాణతనమ్మున వేల్పుపెద్దలన్

బొదలుచు రాఁ బొనర్చుటయు బోధమయాత్మ! యెఱుంగుదు న్మదిన్.

౧౮౦

క॥ నీవు పరబ్రహ్మఖ్యం బై వఱలెడు తత్త్వ మైతి వాద్యంతరితాం
తావస్థలు లే వెన్నఁడు దేవార్చితమైన నీదు దివ్యవిభూతిన్.

౧౮౧

- సీ॥ తొలుత నీ వుదకమ్ము గలిగించి యద్దాన భూతస్పృష్టికి సుప్తి పొలుపుగాంచి
నారమ్ము జలము గా నరసమూహము గాఁ దడంతరాత్మత్వమ్ము నవధరించి
నారాయణుడవు నా మించి నీదగు నాభిపద్మమ్మున నలువఁ బెంచి
సకలలోకమ్ములు సంభవింపఁగఁజేయు మని కర్జముం గూర్చి యతనిఁ బంచి
యెలమి గనినవాడవు జగదీశ్వరుడవు స్రష్ట యోవఁ బితామహసంజ్ఞఁ దనరఁ
దానుఁ దనుబొంట్లఁ గల్పించి తలఁపు సెల్లఁ జేసినకతమ్మున జగద్విశిష్టుఁ డగుచు.
- ఆ॥ విశ్వవంద్య! నీవు విష్ణుదేవుండవు జనకజాత లక్ష్మి సన్నతాంగి
శేషభూతుఁ డితఁడు శేషుండు లక్ష్మణుం డొడ్డ నెన్ననేల యోజ నెఱయ.
- శా॥ నీయందె నిఖిలంబు సేయు దెపుడు న్నియాత్మచే మాయచే
నేయంశంబులనేని సక్తుడవు గా వేనాఁడునేని న్నభం
బాయాభూతములందు నె ట్లటలె భవ్యస్వాత్మచిచ్ఛక్తిచే
నాయె న్నీదగు సర్వసాక్షితయు విద్యావిద్య లం చేర్పడన్. ౧౮౬
- క॥ భూతములకు బహిరంతర్భూతుడ వీ వగుటకతనఁ బూర్ణుడ వయ్యున్
ద్యోతించెను విచ్ఛిన్నతఁ బాతకి దృగ్దోషముననుఁ బాపాత్ములకున్. ౧౮౭
- ఆ॥ జగము నీవె త్రుడి! జగదాశ్రయుడ వీవె పాలకుడవు నీవె ప్రభుడ వీవె
భూతములకు భోక్తృభోజ్యంబులును నీవె నీవు గాని దెదియు నెగడ దీశ! ౧౮౮
- క॥ దృశ్యంబు శ్రూయమాణ మదృశ్యంబు స్మృతంబు నైనదియు నీవే యు
త్పశ్య! సకలంబు నీవే పశ్యత్ఫలంబు నీవె షరమేశానా! ౧౮౯
- క॥ వితతభవచ్ఛక్తిపేరిత మాయ సెలఁగి యహంకరిష్టు వగుచు సం
తతనిజగుణముల జగముల జతనం బొనరించు లోకజనని యనంగన్. ౧౯౦
- సీ॥ అదియెల్ల నీయందె యారోపణ మొనర్తు రజ్ఞు లా జనులు మోహాత్ము లగుచుఁ
బ్రాజ్ఞులు చుంబకప్రాధాన్యమున జలజ్ఞుడలోహవస్తుప్రచార మరసి
యట్లె యియ్యది జడయగు మాయనగు నండు గడఁగి సంరక్షేచ్ఛ గడలుకొనఁగ
లీలమై మైకొందు సూలంబు సూక్ష్మంబు నను దేహయుగమున యవకలనము
సూలము విరాట్టు సూక్ష్మంబు సూత్ర మందు నెగడు వైరాజమునను నిర్ణిద్రుడ వయి
వేనవే లవతారము ల్వలయఁజేయు దవియుఁ గృతిఁదీర్చి తొంటిసీయందు డిందు.
- క॥ మహితాత్మ! యట్టి వగు నీమహావతారముల కథల మానుగ నెవ్వా
రహరహము స్తోత్రగీతులఁ బ్రహృష్టతం గూర్తు రేకపరు లవ్వారల్. ౧౯౧
- అ॥ ముక్తిఁ గాంతు రభవ మును నీవు బ్రహ్మచే బ్రార్థితుండ వైతి ప్రబలతపము
ఫలమ వగుచు నిట్లు ప్రభవించితివి రఘుకులము మహితమహిమఁ గొనకొనంగ.
- ఉ॥ తీర్చితి దేవకార్యములఁ దెల్లముగా బరదుష్కరంబులన్
బేర్చితి వెల్లజాడలను బెంపొనరింపఁగ నాయశస్థితిన్

- గూర్చెడు రెండులోకములకు గులకం బిటమీఁద ధాత్రివై
స్వర్చన లొప్ప నెక్కిను మహత్త్వమునగ బలువేలు వర్షముల్. ౧౯౪
- చ॥ పరమపవిత్రము ల్నిఖిలపాపహరంబులు కీర్తిపూరముల్
నిరవధిసంపదాధ్యములు నీదుచరిత్రము లెప్పు నేడు నీ
వరమహిమంబు సెల్లఁ బరివారముతో నిచట న్వసించి యం
దరుగుదు వెంచి రేపకడ నాదృతి న న్నిటు గారవింపవే. ౧౯౫
- ఆ॥ విందు బూచి వఁటె ముకుంద! నీ కిం దేను విందుసేయుతలఁపు వెరవుఁగొంటి
భాజనంబ నగుటఁ బాటించెదవ యేని బావనం బొనర్పు భవన మిదియు.
- క॥ అదటు నన్నివరంబుల నందంజేసిరిగదా కృతార్థుల యై నే
నం దొకరుడ నీ కొసఁగెదఁ బొందుగ నొకఁ డెన్నెదేనిఁ బురుషవరేణ్య!
- ఆ॥ అనినఁ గేలుమోడ్చి యంజలి మస్తకమం దనుజ్ఞతోడ నవధరించి
యట్ల మెలఁగువాడ నని క్రమ్మఱ రఘూద్వహుండు పల్కె మేలి యురవు మెఱయ.
- సీ॥ సంయమింద్ర భవతత్ప్రసాదంబె తఱి గాఁగ వెడమోటులునుఁ బల్లవింపవలయు
దట్టంబు లై యెందుఁ దలకొని యవి యెల్ల నిండురుచాయల నెఱవలయు
సురభిళమ్ములు పూవుజొంపము ల్నలిరేగి ఘ్రాణత్పప్తి నొనర్పఁ గడఁగవలయు
కలవృక్షములు కల్పకము లై యమృతకల్పఫలమధుస్రవము లై పరఁగవలయు
నే నయోధ్య కిట్టు లిందఱతోఁ గూడి యరుగవలయు కర్జ మావహిల్లఁ
గూర్చు నొకటయేనిఁ గొఱత వాటిలకుండ నెలమి సూపుమయ్య యిదియె వరము
- క॥ రెండవస్రష్టవు నీదగు నిండుమనంబునఁ దలంచు నెఱి నటని గా
కుండునె మీబోంట్లధృతుల నండగొనెడు మా కనాప్య మని యొకఁ డున్నే.
- ఉ॥ నావుడు నీతలం పరసి నంద్యచరిత్ర! యటే పొనర్ప మ
ద్యావము సేర్చినాడ నొకపాటఁ దలంగునటయ్య యట్లు గా
కీ విక నర్భ్యముం గొని యహీనసుఖోచితవృత్తి నుండు మో
దేవ! యటంచుఁ బల్కి ముని దిష్టమువంక ధృతి న్నెలంచినన్. ౨౦౧
- ఉ॥ మోటులు పల్లవించె ఫలము బ్రసపూర్ణము లయ్యెఁ బెండెరల్
వాటిలు తేనెలం బెరసి వర్ధితె నెల్లజలాశయంబు ల
ప్పాట సుధామయత్వము నె పాల్కొనెఁ గీల్కొని మాని రాము జం
జాట మయోధ్యఁ జేర్ప నగు జాడ కొనర్చిన సంయమంబునన్. ౨౦౨
- క॥ అడిగిన యంతకు వేయును మడుంగులని నట్లు లయ్యె మహితార్థంబు
ల్లడ వింత లేక యెడయీ కడరిన యాచొప్పు దలఁప నచలేంద్రసుతా! ౨౦౩
- క॥ ఫలములె పుష్పంబులె మే ల్వలిపని పయ్యెరలె రసపువాఁకలె సచ్చా
యలె దలిమపు న్నెలవులే యలమార్గము యోజనత్రయావిష్టముగాన్. ౨౦౪

- ఉ॥ అంతట వానరర్షభు లనంతరు లై హృదయాంతరంబు ల
త్యంతరసప్రకర్షమున హత్తుకొనం గనుఁగొంచు నెల్లరున్
మంతన మొప్ప నన్నిట నమానుషసౌఖ్యము లందఁ గాంచి రి
ట్లీంతలు స్వర్గమందుఁ గలవే యనుచుం బరికించి మెచ్చుచున్. ౨౦౪
- క॥ సీతాసమేతు రాము ననేతాదృశుఁ డత్తపస్వి యెలమి చొనుక సం
స్థీతుఁ డగుచుఁ బూజించె నుపేతాభీష్టార్థదోహభృతి పెంపెనఁగన్. ౨౦౫
- తే॥ అట్టె సౌమిత్రి నమ్మెయి నర్కతనయు నావిధి విభీషణుం బవనాత్మభవుని
మఱియు నందఱ సన్మాన్యమహితవృత్తి నెగడ సంతృప్తుల నొనర్చె నీరజాక్షి!
- ఆ॥ నాఁడు భరతునకు మనం బరఁగ నొడఁ గూర్చినట్టి కలిమి కోమలాంగి!
వింటిగాదె దాని వేకబం బనిపించె నేటివిందు తెఱఁగు నీలచికుర! ౨౦౬
- క॥ లక్ష్మీవిలాసమనఁ దగె లక్ష్మణు నగ్రజుని రాక రహిఁ గూర్పఁగఁ బా
పక్షాధరవజ్రము కాఁ బక్షులనేత్రా! ప్రసాదభరితం బగుచున్. ౨౦౭
- క॥ ఆనందసాంధ్రుఁ డై నిత్యానందుఁడు రాముఁ డొప్పు టరుదే మునివ
ర్యాసీతవైభవముఁ గని యానందమతఁ గాంచి రసురు లగచరవరులున్. ౨౦౮
- సీ॥ అంతట రఘునాథుఁ డాయయోధ్యఁ దలంచి చింతించి హనుమనిఁ జేరఁబిలిచి
యనవద్య సీవేగి యధిరాజమందిరజన మనామయ మైన జాడ నరసి
శృంగిబేరపురంబునం గాంచుము గుహుం గహనగోచరుని నిషాదాధిపతిని
నను సానుజు సభార్యు ననుగతు విజ్వరుఁ గుశలవంతునిఁ గాఁగఁ గూర్చినొడువు
మతఁడు ప్రీతిఁబెరయు నావల భరతుని మొనసి మేలివార్త ముచ్చటించి
వృత్తవ గ్తనము సవిస్తరంబుగఁ దెల్పి నేడు మునిపదాప్తి నిలుచు టనుము.
- ఉ॥ నాదగు పల్కుగా ననుము నంద్యచరిత్రుఁడు వానితోడ నే
నీదరి మెట్టి నిల్వఁ జల మేర్పడ రక్కసి సీతఁ బొంచు టా
సాదితశక్రసూనువధ భానుజసఖ్యము వార్ధిఁ గట్టి మాం
సాదుఁ దొలంచు టీశ్వరముఖాదృతి మైథిలి ప్రాప్తి కల్మియున్. ౨౦౯
- తే॥ వానరులు రాక్షసులు తత్ప్రేవరులు నన్నుఁగూడివచ్చుటయునుఁ దెల్పి కూర్చునెఱి
నింగితము బహిరాకృతి యీప్సితమును గనఁగనుము భాషణాదిప్రకారములను. [యు
- చ॥ కలవరపెట్టుఁ జూ సకలకామసమృద్ధము హస్తముఖ్యసం
కులము స్వపూర్వవ ర్తిత మకుంతితయోగము నైన రాజ్య మే
వలనున నైన నెల్లర వివ ర్తితవృత్తులు నెట్టనన్ జలం
బలవునుఁ జెల్ల వీడుదు రహంకృతి చొప్పడి వేఁపకుండినన్. ౨౧౦
- క॥ కావునఁ దన్మనమునఁ గల యావద్యవసాయ మెంచు మేర్పడ నతఁ డా
శ్రీవిలసితుఁ డిల యెలఁగ భావించిన నదియ నాకుఁ బదివే లరయన్. ౨౧౧

ఆ॥ బుద్ధిశాలి వీవు పొరసి యాతని వృత మరసి నొడువనలయు సంత నొడివి
మేము మిగిలిరాకయే యుండ నాతోడఁ గలిసి తెలుపు మెల్లకార్యగతియు.

చ॥ అని తనకోర్కికి న్వేలిగ నాన యొసంగిన వల్లె యందు న
య్యనిలజఁ డేగె మానుషమ యై నలువొందెడు రూప మంది యొ
య్యన భుజగంబు బట్టికొను నోజ ఖగేంద్రుఁడ పోలె వేగి యై
ఘనసురవర్తన ర్తమునఁ గర్జమునం దెఱఁ గూహ సేయుచున్. ౨౧౭

—♦ హనుమంతుఁడు గుహనకు రాము కుశలవార్త నెఱింగించుట ♦—

ఆ॥ గంగ యమునతోడి సంగతి నున్న శుభంగమనలంబు బడసి కడచి
శృంగిబేరపురి విశిష్ట నగ్గుహఁ గాంచి హృష్టఁ డగుచు నతని కిట్లు లనియె.

మ॥ విను కాకుత్స్థుఁడు సత్యవిక్రముఁడు నిర్వేలప్రభావుండు నీ
కనుకూలాప్తుఁడు రాముఁ డంగనయు భవ్యాత్ముండు సౌమిత్రీయున్
దనతో రా నరుదెంచినాఁడు శుభముం దార్కాణ సేయంగ న
న్ననిచే ద్వత్కుశలంబు వార్త లడిగెన్ వ్యాసంగ మొప్పారఁగాన్. ౨౧౮

తే॥ అలభరద్వాజు నెలవున నమ్మునీంద్రుఁ డామతింపంగ నున్నవాఁ డరుస మెనఁగ
నేట రేపటఁ గాంచెడు నీదుచెలిమికాని సంయమినరు నానఁ గదలిరాఁగ.

చ॥ అని యిటు ముచ్చటించి మహితాత్ముఁ డతండు ప్రహర్షవారిధిన్
మునుఁగుచుఁ దేలుచుండఁగనె మున్నటి యట్ల వియత్పథంబునం
జనెఁ దనతేజమున్ రయము సంభ్రమముం దనరార వాయునం
దనుఁ డెదనున్న కర్జము పదంబున మై గలుపాటుచుండఁగన్. ౨౨౦

ఆ॥ ఒంటిదెసనుఁ జూడ్కి నొలయింపఁబోఁడు తా నంటనీఁడు చిత్త మంద నైన
దెదియు నేకలక్ష్మ్య మేర్పడఁ జనియెఁ దజ్జనివిశేష మెన్న శక్య మగునె. ౨౨౧

చ॥ అరుసముపేర్చి న ట్లరుగు నాతఁడు వేగమునం గ్రమించె న
వ్వరుసను రామతీర్థమును వాలుకినిం బ్రథితార్థ గోమతిం
బరుసని సాలవృక్షవనవాటిని గోసలపుం బ్రజావళిన్
బరఁగెడు మేలిగ్రామములఁ బల్లియల్ బహుపుణ్యభూములన్. ౨౨౩

ఆ॥ వాఁడు దూరపథము వారక లంఘించి కూడఁ బాఠెఁ బ్లవగకుంజరుండు
పుల్లవృక్షకలిత స్ఫురితనందిగ్రామ పుణ్యసీమ నోప్రపుల్లనయన! ౨౨౪

మ॥ ఉపశల్యోపహితార్జితోపవనికాధ్యుష్టస్ఫురద్రూపపా
దపసంతానము స్త్రీణామలయువవృద్ధప్రార్థితం బై సురా
ధిపు నానందన మట్లు చైత్రరథముం దీ రొందనీ కన్నిటన్
నెవము ల్వన్నఁగనేర్చు నం చతఁడు తన్నీతాత్ముఁ డై కన్గొనన్. ౨౨౫

తే॥ అది యయోధ్యకుఁ గ్రోశమాత్రాంతరమున నందితంబు నందిగ్రామనామకంబు
నగుచు నలువైంద నచ్చోట నధివసించియున్న రామానుజన్ము నయ్యోజ దఱిసి.

సీ॥ బవిరిగడ్డము జటాభారమ్ముఁ బొదువ దర్దురితుఁ డౌ మోముచందురునితోడఁ
వల్కలాజినకృతావరణంబు నెరడున మెయికొనరాని నెమ్మేనితోడ
ఫలమూలభక్షణం బెలరు గో మెడలింప గడుసువాటిన యంగకములతోడ

సంస్కార మెనయక చదు వట్లు కృశ మయి రూపింపఁడని దౌ రూపుతోడఁ
గలితుఁ డయ్యును బ్రాహ్మ మా లలితతేజ మింత లనఁ బోలని ప్రసక్తి నెసక మెసఁగఁ
దాపసోత్తముఁ డితఁడు నాఁ దనరుచున్న భరతు రామనామావృత్తినిరతుఁగాంచి.

చ॥ ఎది చెవి సోకెనేనియు మునీద్యుఁడు రాముని వార్త యంచు నే
యది కనుదోయి కేర్పడఁగ నైన మహీతనయేశు రూ పటం
చుఁ దెరువు గాంచుచున్ దడసె శోభనమూర్తి యి లేల మాట త
ప్పొదవునె దేవదేవుడెన నొప్ప దిఁ కెట్లనువాని దీనునిన్.

౨౨౮

మ॥ మలదిగ్ధాంగనిబద్ధదుస్థితి నిజోన్మాదంబు రూపింప ని
ర్మలభావ్రాన్నతి భావితాత్ముఁ డని సన్మాన్యత్వముం దెల్పు ని
ష్ఫలమో? సత్ఫలమో? శరీరభృతి దౌర్భాగ్యంబు వాటిల్లె బో
కలదే యింకిట మే లటంచు నొగి నాక్రందించువానిన్ ఘనున్.

౨౨౯

ఆ॥ రూపుగొన్న ధర్మరూఢత్వమనఁగ నంతర్ధిఁ బాసి నట్టి తప మనంగ
నెఱిఁ దనర్చు విషయనిగ్రహం బన నొప్పువాని భ్రాతృభక్తి వఱలు వాని.

ఆ॥ అష్టగంధముల నభీష్టార్థముల రామపాదుకార్చనంబు పరఁగఁజేసి
యఖిలరాజ్యతంత్ర మవ్వాని సన్నిధి నెఱుకపఱిచి ధరణి యేలువాని.

౨౩౦

తే॥ సకలవర్ణాశ్రమములు ససర్వతోభయమ్ములుగఁ బ్రోవఁజాలు నయమ్మువాని
సన్నిలక్షణములను రామావసీంద్రుఁ బోలు నిస్తంద్రుఁ డితఁ డనఁ బాలుచువాని

చ॥ నియమవిదు ల్పురోహితులు నిర్మలచిత్తు లమాత్యులున్ లస
న్నయు లగు యోధముఖ్యులును నంద్యవిచారులు పౌరు లాపులున్
మెయిమెయి రాజుతోడిగతి మేకొన నొ స్థితి వన్యవృత్తు లై
గయికొని కాచికో ల్నెఱపఁగాఁ దఱి వేచెడువాని నగ్రణిన్.

౨౩౩

ఆ॥ గడువు గడవ రాము కలన గన్నడనిచోఁ దెఱఁగు లేమి బ్రతినఁ దీర్చు నీతఁ
డవల గతియుఁ గలదె యని యశ్రుముఖు లగు వారి నాదరించువలనివాని.

౨౩౪

—♦ హనుమంతుఁడు భరతునితో శ్రీరామసందేశముఁ జెప్పట ♦—

ఆ॥ అంద టాస లెడలి యసురుసురుపడంగ ముందుగతినిఁ గూర్చి ముచ్చటించు
వాని సతతధర్మవత్సలు రామమయాత్ముఁ జేరి మారుతాత్మజుండు.

౨౩౫

ఉ॥ అంజలి ఫాలభాగమునయందు గడించి విరించికల్పఁ డా
యంజన నోముపంట తగ వంతయు నిట్లరుదెంచె నాఁగ నీ
నెంజిలి వాసెనయ్య నెఱి నెక్కినఁ గంటికదయ్య సమ్మదం
బంజకఁ గాంచుమయ్య పాలుపారె శుభోత్కరమయ్య! యం చొగిన్. ౨౩౬

ఉ॥ ఏకృతి నింటివాసి చను తేర్పడఁగా వనవాసి యయ్యె నం
చాకృతి నీవు పాలుగొని యంత లలంతలు నంది కుందె ది
ట్లాకరుణాంబురాళి మహితాత్ముఁడు రాముఁడు సమ్మదంబునన్
నీకుశలంబుఁ బేర్కొనఁగ నేఁ డనిచె న్నను భవ్యభావనా. ౨౩౭

ఆ॥ దేవ! ప్రియమునీకుఁ దెలిపెద దారుణశోకభార మెడలి సుఖము గాంతు
వీముహూర్తముననె యెలమిమై భ్రాతతో సంగతుండ వగుదు చక్కనగుము.

ఉ॥ రాముఁడు రావణుం దునిమి రా వెడలించి మహిజ మైథిలిన్
ప్రేముడిఁ గొంచు సోడరుఁడుఁ బ్రీతమనస్కులు మిత్రవర్యు లు
ద్దామయశోబలాంచితులుఁ దద్దయుఁ గొల్పి మహాసమృద్ధుఁ డై
శ్రీమహితుండుగా నిచట సేరఁగవచ్చుచునున్నవాఁ డనా. ౨౩౮

తే॥ లక్ష్మణుం డురు తేజుండు లక్షణమున దా నుపేంద్రుండు గా శచి మానసమున
సీత వైదేహి యాయశస్విని సమగ్రకామ్య గా రాముఁ డింద్రుని కరణి నొప్పె.

క॥ ఏను హనూమానుఁడఁ బవమానసుతుఁడ వాన రేంద్రు మతమున రామున్
మా నగు భక్తిం గొలిచితి నీనెఱి విభుఁ డనుప నిన్ను నెనయంగంటిన్. ౨౪౦

ఉ॥ అని హనుమంతుఁ డాడు నెడ నాభర తేళిత భ్రాతృవత్సలుం
డనితరవృత్తి యై ప్రబలు హర్షమునం దలఁ పేద వ్రాలె మో
హనహతిఁ భూలి యొక్కగడె యమ్మెయినుండి మలంగి త్రెప్పిలం
గని ప్రియవాదిఁ గన్గొని నికామలసద్రసపారవశ్యుఁ డై. ౨౪౧

—♦ భరతుని పరమానందము ♦—

చ॥ కవుఁగిట నెక్కినం బాదివి కార్కొను సంభ్రమవృత్తితోఁ గనుం
గవఁ బ్రమదాశ్రుపూర మొగిఁ గ్రమ్మి దిర మృగు వానిమేనునం
దవిలి యెలర్పఁజేయ నెడ దక్కు నెలుం గొడగూర్చుకొంచు గా
ధవిదిత మించు వేడ్కయు గడల్కొని ప ల్కొదవింప ని టనున్. ౨౪౩

ఉ॥ దేవుఁడవ్రా? మనుష్యుఁడవ్రె? తీ రగు మద్విభుశాసనంబవో!
భావుక మైన నా ననుచు భాగ్యమవో? యరయంగఁజాల న
న్న వెర వొప్పుఁ గాచి తిటు లిందఱ మన్నితి పుణ్యరాళి! యో
పావనమూర్తి! నీనుడువుభంగి యెఱింగి నుతింప శక్యమే. ౨౪౪

- ఆ॥ ఓప్రసన్నరూప! యల్లాసమో? యను శ్రోశమో? యెఱుంగఁ గూర్చు నీమ
రాకమేల్చి కెన్న నౌ కారణము నన్నుఁ గడఁకఁ జేర్చి తెడరుకడలి దరిని.
- క॥ రాము శుభాగమము మదీయామయ మెడల నొడివిన దయామయునకునా
నోముల పున్నెపుజేజే కేమహితార్చన లొనర్తు నేమెయిఁ గొలుతున్. ౨౪౬
- సీ॥ ఇదె నే సమర్పింతు నించుగోశతసహస్రము గ్రామశతము సుసంభృతమ్ము
సుందరమూర్తులు శుభసమాచారలు కుండలాఢ్యలు మహాకులజనితలు
స్వర్ణవర్ణులు శశిసామ్యాననలు సమస్తాభరణాంచిత లలరుఁబోండు
నగు కన్యకలఁ బదియార్గుర నొసఁగెద నీకు దారలు గాఁగ నెఱి దలిర్ప
నెలమిఁ గూర్చితి మన్నాథుఁ డెనయవచ్చె ననిశుభోదర్శ యా వార్త నందఁజేసి
యిట్టిసీకుఁ బ్రియాఖ్యాత కిడఁగ సదృశ మైన యర్థంబు గలదె యియ్యవనిలోన.
- క॥ జీవితదాతవు నీ కే జీవితమె వశం బొనర్తుఁ జెలిమినెపమునన్
నీవలన మత్స్యవర్తన మేవలనుననేనిఁ జెల్ల నెనయింపు సఖా! ౨౪౭
- ఆ॥ అనుచుఁ బలికి విభుని యాగమనం బద్భుతోపమంబు హనుమఁ డొప్ప నొడువు
విధిఁ బ్రహర్షితుం డవేలకుతూహలుం డై దిదృక్ష భరతుఁ డనియె మఱియు.
- తే॥ పెనుపుదక్కి మహాటవిఁ బెరయఁ దొడరు నెడరు దోడుగ నడరు పెక్కిండ్లు నడిన
నంగఁ బ్రీతికరంబు మన్నాథు కీర్తనంబు నేటికి వింటిఁ గర్ణంబు లలర. ౨౪౮

—♦ భరతుఁ డడుగ హనుమంతుఁడు రాము పూర్వవృత్తము నొడువుట. ♦—

- తే॥ అరయఁ గల్యాణి తాకికి యైన గాధ నన్నువలగొని వెలసె నీనాటి కహహ
వెరపుమెయి వర్షశతము జీవించుచుండు వాని కానంద మొదవు నవశ్యమనఁగ.
- సీ॥ అన్న! రాఘవున కయ్యగచరాఘంబున కెట్లు సమాగమం బిఱపుపడియె
నెయ్యది వర్తనం బెచ్చోట నునికి తా రే మేమి పని వంక నెట్లు మెలఁగి
రారాక్షసుం డెట్టి డభియోగ మెభ్యంగి నొదవెఁ దీర్చున కేమి యురవు గలిగె
నిదియెల్ల వివరింపు మే దూరగుఁడ నయి యున్నాఁడఁగద నాధు నొకటమున
ననుచు ముచ్చటించి యంచిత యా బ్రుసి యందుఁ దదుపవేశ మనువువఱిచి
యాదరింప హనుమఁ డధిపుని వసవాసభంగి వివర మొప్పఁ బలుకఁదొడరె.
- సీ॥ మును దండ్రి తల్లి కిచ్చిన వరంబున రాము ప్రవాజనం బట్లు పరఁగుటయును
బుత్రశోకమె తన్నుఁ బొరిపుచ్చ దశరథాధీశుండు పరలోక మెనయుటయును
దూత లేతెంచి మాతులగృహమ్మున నుండఁ దెరలించి నిన్నుఁ దోడ్చెచ్చుటయును
వచ్చి యయోధ్యలోఁ జొచ్చి మాతృవృతం బభీషితం బెల్ల గర్హించుటయును
జితకూటశిఖరిఁ జేరి యమితకర్మనుడ వీవురాము సంశయించి
యన్న! నన్నుఁగూర్చి మన్నించి ధరయేలు మనుచు నడుగులొత్తి యడుగుటయును.

- శా॥ ధర్మం బింతయుఁ దప్పకుండ మెలఁగం దార్కొన్న ని న్నెంచియున్
మర్మజ్ఞం డతఁ డయ్యనిక్కపునుడి న్మానించి తాఁ గొన్న స
త్కర్మంబుం దిగనాడనేరక సిరిం దార్కాణగా వీడఁగాఁ
బేర్మిం బాదుక లీపు వేడ నిడి తృప్తి గూర్ప నెక్కొంటయున్. ౨౫౪
- ఆ॥ అంత నవి గ్రహించి యాన చొప్పే వేచియుందు ననుచు భర్త కొప్పబలికి
వచ్చి తింతవట్టు వరుస నీయరసిన యదియ యవలిన్మృత మనధరింపు. ౨౫౫
- ఉ॥ నీ విటరాగ వా రరుగ నెక్కొని కన్గొని రొక్క నిర్జనం
బౌ వన మందుఁ జొచ్చిరి మహాత్ములు భ్రాంతమృగద్విజంబు స
గ్రావము దావపావకవికంపితమార్గము ద్యూన మూస మా
నావిపినంబు వీడి చని రాదట నౌ నటవీపభంబునన్. ౨౫౬
- ఆ॥ హ స్తిమృదిత మగుచు నతిఘోర మటు హరివ్యాఘ్రమృగమృగాదనాయుతాఢ్య
మైన విజనదండకాఖ్యమహావన మెనసి రబలతో సమితబలులు. ౨౫౭
- ఉ॥ వారలమ్రొలఁ దోచె బహువారణసారబలోన్నతుండు దు
ర్వారుఁడు వీరుఁ డుద్ధతుఁడు రాక్షసుఁ డొండు విరాధసంజ్ఞఁ డే
పారఁగ వాఁడు ద మృతిమి యారవ మొప్ప నలంప నాతనిన్
నేరిమిచొప్పడ నృడఁచు నిష్ట బయల్పడ నొక్క లోయలోన్.
- ఆ॥ కూల్చి ఘోరకరించు కుంజరం బట్లుగా నటచు మొఱకు నట్టె యంటఁగాల్చి
దుష్కరక్రియావిధాతపాతకు వాని నమరపురికిఁ బనిచి యచటువాసి.
- క॥ సాయంతనసమయంబున నాయరువుకు నీతతోడ నటఁజని శరభం
గాయత్తము రమ్యము నౌ నాయాశ్రమపదము సేరి యలరారునెడన్.
- క॥ ఆముని రాముని సుమహితనామునిఁ గని సుకృతి నైతి సంద్యచరిత ని
న్నేమమునఁ గంటి శతధృతిధామమునకు నరుగువాడ దయ సెల వీవే.
- ఆ॥ హరిహాయుండు పిలిచి యరిగె నం చని యోగ వహ్నిఁ జొచ్చి మానివరుఁడుసనిన
నచటు వీడి తాపసాశ్రమంబుల నెల్ల నరసికొనుచుఁ బూజ లందఁగనుచు.
- తే॥ తపసు లడిగిన కర్జంబు దలఁపున నిడి యందఱకు వందనము లర్పి నందఁజేసి
యట జనస్థానమునఁ గూర్చినట్టి వసతి సతియుఁ దా ననుజుఁడు నుండుసమయమునను.
- ఉ॥ శూర్పణఖాఖ్య రావణుని సోదరి దుష్టచరిత్ర రామునిన్
దర్పకసన్నికాశు మదదర్పమునం దమకించి దుష్క్రిమం
బేర్పడఁ బైకొనన్ వలవ దేగు మనన్ జనకాత్మజాత నే
దీర్పక పో నటం చది యుదీర్ణత సూప నమర మూర్తి యె. ౨౬౪
- క॥ రాముఁడు లక్ష్మణుఁ గని యీయామయముం బాపు మనిన నసిఁ గొని తోడ్తో
నామూర్ఖ కర్ణనాసం బామహితుఁడు గోసి యింక నరుగు మనవుడున్. ౨౬౫

- మ॥ అది రేప న్బదునాల్గువేపు రసురు ల్వాపాద మేపార నా
పద మల్లాడఁగ నేగుదెంచి యఱుచున్ బ్రావీణ్య మొప్పు ఘన
ప్రదరంబు ల్వఱఁగించి రాముఁ డొకఁ డప్పాపాఘ మెల్ల సుమ
ర్మదముం దా నరజాములోన మడఁచె న్మాను సుసర ల్పొంగఁగన్. ౨౨౬
- ఆ॥ తపముచేటు గూర్చు దారులు ఖరముఖ్యు లతిబలాఘ్యు లట్టు లనవశేషు
లగుడు మూర్ఖురా లహంకృతిమైఁ జని యగ్రజునకు వినిచి యడలుటయును.
- శా॥ మారీచుం డనునాఁడు తత్ప్రణిధి దుర్మానుండు ఘోరుండు మా
యారంభుం డతఁ డంప రత్నమయదేహం బుల్లసిల్ల న్మృగా
కారుం డై చని యాశ్రమంబునడుమన్ గాంతు ల్లిశాంతంబులం
దీ రొప్పం గబళింపఁగా విహరణోద్వృత్తిం బ్రవర్తింపఁగాన్. ౨౨౭
- ఆ॥ మాయదారిమెకము మైథిలి తాఁ గాంచినంత నిట్టిదాని నరయ మెందుఁ
బట్టితెచ్చి యిమ్ము ప్రాణనాయక! యిది యిమ్ము వెలయఁజేయు సొమ్ముసుమ్ము.
- క॥ అనవుం డ ట్లానరించెద నని యనఘుండు దాని పజ్జ నరుగుటయుం దా
నని మిషగతి నది పొదలిన జననాథుండు ద్రెళ్ళనేసె శాతశరమునన్. ౨౨౮
- క॥ హా లక్ష్మణాయనుచు దుష్టాలాపము సేసి యసుర యడఁగించిన నిం
కేల తడసె దని లక్ష్మణు నాలీనామూర్తి వనిచె నధిపు నరయఁగాన్. ౨౨౯
- చ॥ అద నిదె యంచు దుర్మతి దశాననుఁ డాగ్రహసీమఁ ద్రొక్కి పా
పదము గ్రహమ్ము రోహిణినిఁ బాల్కొనినట్టులు సీతఁ గొంచు దు
ర్మద మొదవంగఁ బోయెను రిరక్షిషు డక్షు జటాయువున్ జయా
స్పద మగు చంద్రహాసమునఁ జక్కొనరించి వియత్పథంబునన్. ౨౩౦
- ఉ॥ ఆయెడ బుశ్యమూకమను నద్రుఁ బ్రవంగమనాథుండుం గపుల్
శ్రీయుత నేసతీమణినొ చెచ్చెరఁ గొం చిదె పోవుచున్నవాఁ
డాయతతేజుఁ డియ్యసురుఁ డంచుఁ దలంచుచు నుండునంతలో
నాయెలనాగఁ జేర్చె నతఁ డంకిలి దీతె నటంచు లంకలోన్. ౨౩౧
- క॥ సౌవర్ణమణిమయాంచిత మా వేశ్యమునందు నునిచి యాయమతోడన్
దా వెడసాంత్యపుఁ బలుకుల నావికలుండు దేర్తు ననెడు నాసం బలికెన్. ౨౩౨
- ఆ॥ వాని భాషితములు నరవర్ణిని వికర్ణితము లొనర్చి తృణము దానవుండ
టంచు నెంచి చనియె నట నశోకాఖ్య యా వనిక నుండు తలఁపు వఱలుచుండ.
- ఉ॥ దుష్టమృగంబుఁ బోకడచి దోర్బలభీముండు రాముఁ డాదటన్
గవ్వతరం బటం చనుజుఁ గన్గొని చెచ్చెర నేగుదెంచి యా
నవ్వగృహంబు చందము వినాకృతముం గని గృధ్రరాజు నా
దిష్టపదంబునం గనమి దీర్ణమనస్కత నొల్లబోవుచున్. ౨౩౩

- తే॥ అల్లగోదావరీతటాభ్యాశపదవిఁ బుష్పితానోకహంబులుఁ బొదలుఁ జొచ్చి
యరసి కొంతవడికి గృధ్రవరు నిరస్తుఁ బితృసఖుం గాంచి తల్లబగతికి వగచి.
- క॥ ఆతని దహించి పేర్చిం బ్రేతక్రియలెల్లఁ దీర్చి పెం పేద నన
వ్రాతముఁ బెరయుచు నరయుచు లూతాకృతి నున్న పిశితలోలు కరములన్.
- ఆ॥ చిక్కి యతని పొడవుచేతులు దెగఁజూడ జూడ నొప్పు తనువుతోడ నతఁడు
పుణ్యగతికిఁ బోవు పొలుపునఁదగు వార్తఁదెలుపమెలఁపుగూర్చు తెరువుఁగాంచి.
- క॥ శబరి నృతంగముని వనిఁ బ్రబుద్ధఁ గని పూజవడసి పరమపదవికిన్
బ్రబలతపోయోగంబున నబల సనుచుఁ దెలిపి నట్టి యర్థముఁ గొనుచున్. ౨౮౦
- క॥ పంపాసరోవరము దరి సొం పెడలిన యెడఁదగతులఁ జూడఁగ నగుచున్
శంపాలతాంగి నొగులు తలం వెటియఁగఁజేయఁ దనదు లా వెడలంగన్. ౨౮౧
- క॥ సానుజుఁడు ఋశ్యమూకాఖ్యానం బగు నద్రి సేర నరుదేర మహీ
జానాయకుఁ గని భానుజుఁ డానరవరు లెవరొ యనుచు నతిశంకితుఁ డై. ౨౮౨
- ఆ॥ నన్నుఁబనుప నేను నాధుని చరణము ల్గొలిచి వారి నచట గూర్చుటయును
భ్రాత వాలి దన్నుఁ బటప సం దున్నవాఁ డతఁడు విభుని శరణ మర్థి వేఁడె.
- ఉ॥ ఆతని వర్తనం బడిగి యాతటి రాముఁడు వానరేంద్ర ! ని
న్నేత నొనర్చువాఁడ నని నిర్ణయ మొప్పుఁగఁ బల్కు వారికిన్
ఖ్యాతము సఖ్య మావహిలె నగ్నిసకాశమునందు నవ్వలన్
శాతశరంబునం దునిమె శక్రజు నవ్విభుఁ డొక్కమాత్రలోన్. ౨౮౩
- తే॥ ఆమహాకాయుఁ డతిబలుఁడట్లు గూల రాజ్యమున నిల్పె సుగ్రీవు రఘునరుండు
దాన నుప్పొంగి యినజుండు తద్ద బనిచె సీత నరయంగ నలుదెస ల్సెనయఁ గపుల.
- మ॥ పదికోటు ల్లవగు ల్పవంశ మఱుమన్ బ్రస్థాపితు ల్లాఁగ న
మ్మద మొప్ప న్మది దక్షిణాశఁ గొన సన్మానించు మా కప్పు విం
ధ్యదరిన్ మాసయుగంబు గోల్పడిన చందం బయ్యె నయ్యాపదం
బదిలం బించుక లేని మమ్ముఁ గని వ్యాపాదంబునం జేర నై. ౨౮౪
- ఆ॥ గృధ్రరాజ మొకఁడు గిళనం బొనర్పంగఁ బెరయ నేము వాక్యసరణి నాజ
టాయు వట్లు సనియె నాయ మా గతి నన నదియు వగచి కపుల నాదరించి.
- తే॥ అయ్యలార! నాతమ్ముఁడే యతఁడుమీరురామకార్యార్థులపై యారామయదిగొ
లంకలో నున్నయది మేలి లావు నెఱయ నబ్ధిదాఁటి చనుం డని యనువు దోఁప.
- క॥ ఆసంపాతి మహాబలుఁ డాసన్న న్నొడివి యిచ్చ నరుగుటయు నఘం
బాసయుఁ బెనఁగొన నంబుధి నాసన్నం బైనదాని నటఁగాంచి కపుల్. ౨౮౫
- ఆ॥ వగవ వారి యెడరు వారించెద నటంచు జ్ఞాతివర్గ మెల్ల సంతసిల్ల
యోజమెయి మహాబ్ధి యోజనశతము గలంకతోడఁ గడచి లంకఁ జేరి. ౨౮౬

- ఉ॥ శోకము పెల్లెసంగఁగ నశోకవనస్థలి నొంటికట్టుతో
నేకికయు స్థరాశయయు హీనయు దీనయు నై తపస్వితా
ప్రాకటవృత్తి నున్న రఘురాము సధర్మిణిఁ గాంచి మ్రొక్కితిన్
నీకడ కమ్మరో ! పనిచే నేత తరించితి నంచుఁ బల్కుచున్. ౨౯౦
- ఆ॥ ఆయనిందితాత్మ కధిపు సేమంబుతో నంగుళీయకము మహామహం బ
నుత్తమంబు భక్తి నొసఁగితి నడియాల మదియ చాలె నంబ నలరఁజేయ. ౨౯౧
- క॥ ఏయమ్మ నోము ఫలమవో? మాయన్నా! కాన్ప వైతి మా కింతకు నే
నాయుర్వ్యయ మొనరింపమి మాయురె శుభమయ్యె ననుచు మానిని పలికెన్.
- ఆ॥ అట్లు హృష్ట యైన యద్దేవి నచటి యుదంత మడిగి యరసి తడయ కేను
సెలవుగోర నొసఁగె నీమంతమణిని నీమంతినీమణియు సుమాళ మెసఁగ. ౨౯౨
- ఆ॥ అచటవాసి యొకఁడ నాలోచనము సేసి లోచనోత్సవంబు నాచరించు
నసురనాథు నమ్మహావన మ్మంతయు ధ్వంసిత మొనర్చి వఱలుచుండ. ౨౯౩
- క॥ ననుఁ బట్టి కట్టి కొట్టఁగ ననుపదమె సురారి ననుప ననుచరవర్గం
బనిచితి జముప్రోలికి నాతనువుం గాపాడుకొనెడు తత్కర్మమునన్. ౨౯౪
- ఆ॥ అట్లు కొట్లకొలఁది నబ్బలంబుల రూపుమాపి వానిఁ జేరి మాటచొప్పు
దనర బుద్ధిసెప్పి తద్గుణయపుఁ జేత కలిగి పురవరమ్ము నగ్గి కొనఁగి. ౨౯౫
- తే॥ అవల దేవికి వందనం బాచరించి యంబ యొసఁగిన యారత్న మనువుసేసి
కొని తరించితి సంద్రమ్ము గొనకొనెడు భవమ్ము పేరిటి సంద్రమ్ము వరుస పొసఁగ.
- క॥ కృతకృత్యుఁడ నై యమ్మొయి కృతిఁ దీర్పెసలార రాముఁ గృతినత్తముఁ జే
రితి నతిఁ గూర్చితి వినిచితి సతీవతంసంబు వార్త సంభ్రమ మలరన్. ౨౯౬
- క॥ అర్చిష్మంతం బమ్మణి నర్చిష్మత్ప్రతిభునకు సురార్చితునకు నే
నర్చన లెసఁగ నొసంగితి నేర్చినవాఁ డీతఁ డనుచు నేత గణింపన్. ౩౦౦
- తే॥ అబల శుభవార్త విని రాముఁ డరుస మొప్ప జీవితాశంస సేసెను జీవితాంత
మొదవ నాతురుఁ డగు నాతఁ డమృతసేవనమున నుజ్జీవితుం డయి ననుచునట్లు.
- క॥ ఉద్యోగమసురహతికై యుద్యోజించె మదిలో రఘూద్వహుఁ డంతన్
సద్యోఽఖిలలోకశమప్రద్యోతితమూర్తి యా విభావసుఁ డనఁగాన్. ౩౦౧
- ఉ॥ వానరవీరవాహిని ప్రవర్తిలె నంతట సాగరాంతసీ
మానుసృతంబుగా నలుని నాదట సేతు వొనర్పఁ బంచి ని
ధ్యాన మొనర్చి దాన బల మంతయు నవ్వలిగట్టు సేరఁగాఁ
బూనిక సంతరించె రఘుపుంగవుఁ డప్పురి ముట్టడింపఁగన్. ౩౦౩
- ఆ॥ అట్లు దాడివెట్టి యసురులు పైకొనఁ దునుమఁదొడరి రెదిరి ధూతదురితు
లైన హరివరు ల్ప్రహర్షాప్తి రిపుల కయ్యదె యుగాంతకాల మగుచునుండ. ౩౦౪

ఉ॥ నీలుఁడు ద్రుంచె వైరిబలనిష్ఠితుఁ డైన ప్రహస్తుఁ దక్కువా
రాలలి మోధనాయకుల నందఱఁ దున్నిరి లక్ష్మణుం డస
జాలము మూలకంద మగు శక్రవిజేత జయించె రాముఁ డు
దేవలశరార్చి వేల్చె సముదీర్ణుల రావణకుంభకర్ణులన్.

309

ఉ॥ పూవులవాన జాల్మోనఁగఁ బుణ్యమహర్షులు వేల్పులు న్మహా
దేవుఁడు శక్రకాలజలదేవులు బ్రహ్మయు డాయవచ్చి సు
శ్రీ విలసిల్ల రాము నుతిజేసిరి భావన పైంగ లోకము
ల్భావుకసంపదం బొదలెఁ బావని భూసతి యొప్పె మెప్పునన్.

30౬

క॥ మీతండ్రి దశరథేంద్రుఁడు చేతోమోదంబు దనరఁ జెలు వొప్పారన్
బూతచరిత్రుని రాముని ఖ్యాతయశోధనుఁడు గ్రొచ్చి కొఁగిటఁ జేర్చెన్.

302

శా॥ ఆయానందరసప్రవాహసృతియం దగ్ధోక్తులే కాని యె
ప్లేయేవ క్తులునేనిఁ దెల్లముగ నిట్టియర్థ మంచు న్వచ
శ్చీయుక్తి నివరింప నేర రిదియు నిద్ధంబ పో యేను న
క్షే యూహా న్నమకూర్చుకొంటి భవదీయేష్టారసంసిద్ధికిన్.

30౮

ఆ॥ అమరులెల్లఁ బొగడి హర్షప్రహర్షాప్తి వరము లొసఁగి రర్కనంశమా క్తి
కమున కం దొకంటఁ గలనునఁ బాలిసిన కపులు బ్రదికి మేలుకాంచి రపుడు.

శా॥ ప్రీతుం డయ్యె రఘూద్వహుండు ప్లవగు ప్రీతాత్ము లై రెల్లరున్
జేతోమోదమునన్ సుర ల్మనులు సంస్థితత్వముం గాంచుచున్
సీతానాయకు నాన స్వస్వపదము ల్చొల్వొందఁగా జేరి ర
య్యాతాయాతము లొప్పె న ప్తుభయలోకానందసాంద్రస్థితిన్.

3౧౦

తే॥ వానరులు రాక్షసులునుఁ దత్ప్రభులు నుదితమహితసౌహార్దమునతమమతము హిత
వెలయ వెలలేని కందువ విభుని యానఁ బుష్పకవిమానవరముపైఁ బొనరువడిరి. మ్రు

క॥ సీతాసమేతుఁ డై రఘుఁనేత సమారోహణంబు నెఱప సుహృత్సం
స్థితుని యనుమతి వడసి యనేతాదృశమహిమ మది మహీయస్సురణన్.

ఆ॥ మొగిలుదారిఁ జంద్రమోమండలం బనఁ దళుకు లెల్లకడల దళముకొనఁగ
నవ్విమానరాజ మరుదెంచెఁ గిష్కింధ నేర నొక్కమాత్రఁ జిత్రముగను.

క॥ అటఁ దరలి గంగసేరఁగఁ దటుకున నేతెంచి మానితారావిభు న
య్యటజమున నున్నవాఁ డిపు డటవీచరవరులు గొలువ ననుమోదమునన్.

తే॥ పుష్కయోగంబు తగ నెల్లి వైసఁగుచుండు వెరపుమైగనఁగాంతు వవిఘ్నముగను
రామచంద్రు దయాసాంద్రు రహిదలిర్పఁ దపము సిరిరూపు గని సిద్ధి వార్షదొడర.

చ॥ అను హనుమద్వచస్సరణి యంతర మంతయు సంతసంబుగా
నినుచు కడంకఁ జిప్పిలెడు నెయ్యపుఁ దేనెల సోన లన్నటిన్

గనుల నలుంగుల న్నెడలఁగా రస మియ్యదియే యటంచు వా
క్కనుసృత యై కడలొకనఁగ నాన్మపనందనుఁ డులసిలుచున్.

302

క॥ పునరాల్లింగితుఁ జేసి విభుని మాతుని దెసనె చూడ్కి పొనరారఁగ ని
ట్లనె నాఘనుఁ డొయ్యనఁ గూర్చిన యంజలి పరవసంబు సిరిఁ బేర్కొనఁగన్.

ఆ॥ తవిలి నామనోరథంబుఁ బూరింపంగ నిన్నినాళ్ళ కిట్లు లేగుదెంచి
తదియ నీవు గాఁగ నన్న! మే లైలిపితి వన్న నిన్ను బొగడ నలవి యగునె.

సీ॥ కావించినాఁడవు కలిమికి మూల మయ్యనజునితోఁ బతి కెలరు సఖ్య
మర్పించినాఁడ వయ్యంగులీయక మంబ కసుర యాదలఁ గాల నాక్రమించి
నడిపించినాఁడవు ననుచు వానరసేనఁ గడలి యవ్వలి దైన గట్టు సేర
గెలిపించినాఁడవు గీల్కొను దొసఁగులఁ గెడపె నీతం డన్న కీర్తి వడసి
నాధు నన్నుఁ గూర్చినాఁడవు నేఁ డిట్లు మేలివార్తఁ దెలిపి మేను నిలిపి
నాశిరమున మోపినాఁడవు ఋణభరం బెట్లు దలఁగువాఁడ నేర్పఱుపుము.

క॥ ధన్యుల రైతిరి మీర లధన్యుఁడ నై యిల్లుసొచ్చి తడసితి నీ పు
ట్టన్యుల యట్టిది గామిన్ ధన్యుల నొనరించెఁ గన్నతల్లిం దండ్రున్.

తే॥ అన్నయడుగులు దఱియంగ నన్నుఁ జేర్చి యన్నె మెఱుంగని నాసడిసన్నలెంచి
యన్న ద న్నేలుకొనునంత కనువుపఱుపఁ గడఁగు మింకనుఁ బున్నెంబుఁ గట్టుకొనుము

క॥ అని వినయమునఁ బలికి ముదమున భరతుఁడు సత్యవిక్రముఁడు హృష్టుని ద
మ్ముని శత్రుఘ్నునిఁ గని యిట్లని యాజ్ఞాపించె సంభ్రమాంచితుఁ డగుచున్.

సీ॥ పూజింపఁబనుపుము పూజ్యపూజకుల దేవాగారనగరచైత్యస్థలముల
నర్చింపఁజేయు మనన్యసామాన్య లౌ బ్రహ్మణ్యమూర్తుల బ్రాహ్మణులను
గూర్చింపఁజూడుము గోసహస్రంబుల వత్సయుక్తముల సువర్ణితములఁ
దెప్పింప నెంచుము దివ్యసుగంధచందనమాల్యముఖశుభార్థప్రతతుల
మృదుమధురశుద్ధపాకసమేతభోజ్యభక్ష్యరాసు లెందెందు నేర్పడ నొడువుము
చలువపందిళ్ళు పానీయశాల లెచటనందు నేనియుఁ గన్నట్ట నలవఱుపుము. 303

ఉ॥ నూతులు వందిమాగధులు సుత్యపురాణవిశిష్టయోగని.

ర్జితకృష్ణపంచగుణరీతికలాపకలాసమగ్రతో

పేతులు సత్కవీశ్వరులు బ్రీతిమెయింజనుదెంతుగాక! యి

ట్టితటి రామదేవుఁ గని యెల్ల ఘోన్నతి నుల్లపిల్లఁగాన్.

304

తే॥ దివ్యగాయనులను మించు దిట్ట లైన భవ్యగాయను లెల్లడఁ బరఁగువారు

గీతవాదిత్రస్యత్రావిగీతచరిత పూతగణికాగణములతోఁ బొలుచువారు. 305

ఉ॥ సుందరమూర్తి రామవిభు శోభనసంపదుదారకీర్తి మో

మిందుఁ గలాభిపూర్ణు సిరి నేర్పడ నేలఁగ నైవ సస్మహం

బిం దిరవొండె నేఁ డరసి యెమ్మెయి నెందఱు పుణ్యయోగని

ష్పందగుణానుభూతి రసపారగు లై ముద మందఁగాంతురో.

32౬

వ॥ అనుచు నయ్యనూచానుండు వివరించునంత.

32౭

క॥ శిష్టుఁడు భగతుని యాన విశిష్టుఁడు శత్రుఘ్నుఁ డలరి చెలు వలరారణ

విష్టిశతసహస్రముల కభీష్టప్రతిపాదకముల కేర్పడఁ బలికె.

3౨౮

సీ॥ చదునొనర్పింపుఁడు సమవిషమోన్నతనిమ్మస్థలంబుల నెఱిదలిర్పఁ

బరిశోధనంబునఁ బరపుసేయింపుఁ డట్లొలయు ప్రదేశంబు లొఱపు నెఱవఁ

గల్యాణధామంబు గాఁగ నందిగ్రామ మాయయోధ్యం గూడి యమరు పెంచుఁ

డించు చందనసారహిమపూరముల నించు లీల గుబాళించు మేలు గాంచుఁ

డలరు లాజలు మన్వంపుటలరుగములు నలవరింపుఁ డాగుల్భకీర్ణాస్పదముగఁ

బురవరమున నగారగోపురపతాకికాంకముల నొడగూర్పుఁ డలంకృతులను.

మ॥ మణిదీపోజ్వలమండలాంచితలసన్నానోద్విమానాఘతో

రణజాలోరువితానరాజగృహయంత్రశ్రేణిక లేఁడు స

ద్గుణవృద్ధిం గని శ్రీసమృద్ధిఁ దమ కెందున్ సాటి లే దంచు మే

ల్పిణతు ల్లాంచుచు నుండఁగావలెఁజుడి భానూదయం బెంచుచున్.

330

ఆ॥ నూర్లకొలఁది గాఁగ నూతనస్రగ్ధామము క్తసుమసుగంధి మూలపంచ

వర్ణచూర్ణములఁ బ్రవర్తింపఁగాఁ జేయవలయుఁ జుండు రాజవర్త్రములను.

ఉ॥ మంగళవాద్యనాదములు మానితగాయకగీతिसంగతుల్

పొంగి మహూదయాకలనఁ బోడిమి మించు సముద్రరావపుం

భంగి గడఁకొన న్నెగడు భక్తిమెయిన్ రఘునాథుఁ దోడితే

రం గమనింపఁగా వలయు రాణఁ బొసంగ సుమాళ మొప్పుగాన్.

33౨

క॥ అని భరతు నాన శత్రుఘ్నునివేదిత మగుడు నెగడు గనిన మనములం

దను వొందిన యకాత్సుక్యము దనువైందెనొనాఁగఁ బ్రజలఁ దార్కొని నెలయన్.

వ॥ అంత నొక్కింతసేపులోన యనంతామణిమండనాయమానం బగు నయో

ధ్యానగరంబు నగరుతోడం గూడి శ్రీకాంతుని రాక చెవిసోక రాకాశశాంకో

దయంబున డం బెనసిన యంబునిధి సంబంధంబు ననుబంధించి ప్రాతిభాసికం

బగు ద్వైతం బేమిచేయు నేనాఁడేనియు నద్వైతంబె సిద్ధాంతంబు గదా యను

కొనినట్టు లొక్కం డై స్వయంప్రకాశంబును నక్షరంబును నవికల్పంబునుఁ

ప్రజ్ఞానఘనంబును శుద్ధంబును బుద్ధంబును బరమప్రేమాస్పదంబును సాంద్రా

నందంబును నమృతసారతత్త్వాత్మకంబును నిత్యత్వప్తంబును బరిపూర్ణంబును నై

శోభిల్లుచుండె నందు వాత్సల్యంబున కలిమిం దొలుదొల్ల భరతాశుమతిం

బురస్కరించి పురంద్రీజనంబు పురోభాగం బలంకరింప నుదారభావంబున

రాజదారలు వెలువడునంతలో నిరంతరం బనంతంబు నగు సంతసంబు సెలంగి
యలుంగులు ద్రోచికొని సాత్త్వికవికాసమిషంబున మొల్లంబై వెల్లివిరియ
ధృష్టియు జయంతుండును విజయుండును సిద్ధార్థుండును నర్థసాధకుండును నశో
కుండును మంత్రపాలుండును సుమత్రుండు నను నమాత్యసత్తములుం దదుత్త
మాంగనలును సేనాగణగణేశ్వరులును దత్తరుణీమణులును బ్రాహ్మణులు
దత్తుటుంబినీరత్నంబులును రాజన్యప్రభృతులును దద్యువతివతంసంబులును
శ్రేణీముఖ్యగణంబులు దదీయస్త్రీణంబులు సామంతులు హితులు బురోహి
తులు బౌరులు జానపదులు బరదేశీయులును విద్యుల్లతాపుంజమంజులద్యోత
మానంబు లగు యానరాజంబుల శాతకుంభమణిగుంభవిభూషణశుంభజ్జంభ
మాణమత్తకాశినీకుచకుంభోపమాన కుంభ మత్తమాతంగసహస్రంబుల హేమ
కన్యవిరాజమానసుందరకరేణుకాబృందంబుల దురంగమాకాంతమహారథం
బుల నాజానేయాదిహయోత్తమంబుల నధిష్ఠించి యలరారుచు నే మే మను
చుం జనుచుండ శక్తిప్రాసప్రముఖంబు లగు సమస్తాయుధంబులు ధరించి ధ్వజ
పతాక లడియాలంబులు గొడుగులు నాలవట్టంబులు నొప్పార బరవళ్ళుసేయు
వీరనరవరులకు సహాయంబు లగు పదాతిసహస్రంబులు పండితులు గవివరులు
గాయకులు వైణికులు మార్దంగికులు వందులు మాగధులు మణికాంచనాలం
కృతగణికాశతంబులు బడవాళ్ళు బడిదియలు పరపుళ్ళును దదేకాభ్యుదయ
సమయంబున రామదర్శనకుతూహలాయత్తచిత్తంబుల నొఱపారం బరతేర
నైన సాకేతనగరంబు సకలంబును నందిగ్రామంబుతో సద్వితీయంబయ్యు
నద్వితీయం బై నిండాది సిరులబండాది యె నెఱిమీఱు నయ్యవసరంబున. 33ర

ఉ॥ యానవరంబులం దశరథాంగన లెల్లరుఁ గోసలాత్మజన్
మానుగ ము న్నమర్చుకొని మానిత లైన సుమిత్రఁ గైక న
పూనికఁ బార్శ్వయుగ్మమునఁ బొం పమరారఁగఁ గూర్చుకొంచు స
న్మాన మనూన మై నెగడ నందనదర్శనలాలసాత్మ లై. 33౫

—♦ సపరివారుం డగు భరతుఁడు సపరివారు రామునెదుర్కొనుట ♦—

శా॥ నందిగ్రామము సేరి రయ్యెడ మహానందంబు పూరంబు వొం
గం దత్కాలనిబద్ధము ల్తురగరింఖాఘట్ట హేషారథ
స్పందేభావభిబృంహితారవములున్ సన్మంగళాతోద్యయు
ద్దుందుభ్యంచితనిస్వనంబులును జ్యా దొట్రిల్లు న శ్లేర్పడన్. 33౬

తే॥ అంతయును సంతసంబున సంతరించి నదియ కాఁగ నదియ కాఁగ తార్థ మయ్యె
రాము వరియింపఁ బొదలు సామ్రాజ్యలక్ష్మీ యందియల మొరపము మురు వంబుజాక్షి.

- చ॥ గురులు ద్విజాతిన త్తములుఁ గోవిదవర్యులు నైగమాఘ్యులై
పరఁగెడు శ్రేణిముఖ్యులునుఁ బ్రాజ్ఞులు మంత్రులు బంధుపజ్జులున్
బరవడి మంగళార్థము లపారము లేర్పడఁ గొంచు హర్ష సం
భరితులు గాఁగఁ జేరి నడువన్ భరతుండు రసార్ద్రమూర్తి యై. 33౮
- ఆ॥ నృత్తగీతవాద్యనిశ్రేణులఁ బొసంగు వీణమెట్లు లెక్కి వివిధతూర్య
భేద మరయుచును సవిధవందినుతు లందు కొనుచు నలువరాణి గూడి రాఁగ.
- సీ॥ ఔదల పీఠంబునం దార్యపాదుక లాత్మీయభాగ్యంబు లనువుపఱిచి
యాణిముత్యపుఁ బేర్ల నలరుదండల నొప్పు పాండురచ్ఛత్రంబు పరఁగదాల్చి
వెల్లజల్లిమెకమ్ము వీచోపు లిరుగడ హేమభూషితము లిం పెనయఁ గూర్చి
యధిరాజయోగాఢ్య యశా శ్రీయదియ యిట్లు గూ పొందె ననెడు నిరూఢిఁ బేర్చి
దీనుఁ డుపవాసకృశుఁ డతిథీరుఁ డుచిత చీరకృష్ణాజినాంబరశ్రీవిలాసుఁ
డన్నఁ గనుఁగొనఁ దత్పూర్వహర్ష మెసఁగ భరతుఁడందఱఁగూడి తాఁ బయలుదేరె.
- ఆ॥ అన్నమాట యన్న నన్నన్న వాని మే న్నొంగు హర్షవార్ధిపూర మనఁగ
నిన్ని యభ్యుదయము లెనసిరా నానాఁట నంతలయ్యె ననుట యబ్బురంబె.
- శా॥ ఆలో రామునిఁ జేరి తత్పదయుగం బర్చించి తద్వృత్త మా
లీలామానుషమూర్తి మే లన సముల్లేఖి ని వేదించి వి
ద్యాలంకారవిశిష్టకీర్తి హనుమం డర్థాఘ్యుఁ డై మర్రిరా
నాలోలత్వము దోఁపఁ గైకకొమరుం డవ్వానితో నిట్లనున్. 3౪౨
- తే॥ అన్న! యిట్టిది కాపేయి యై తనర్పు చపలచి త్తత గాదుగా సంభ్రమమునఁ
బలికితో కానరాఁ డేమి? ప్రభుఁడు రాముఁ డాపరంతపు విడిది యిట్లఁటి నున్నె.
- ఆ॥ కామరూపు లగుచుఁ గడకొందు రంటి వా రేరి ? ఘనులు వానరేంద్రు లెందు
నెఱయకుండువారె నిహతులై యొక్కెడ సేమిచోద్యమొక్కొ యెఱుకపడదు.
- సీ॥ అని సందిహానుఁ డై తను నిక్క మరయంగ నాసత్యవిక్రముఁ డడుగ నర్థ
విజ్ఞాపన మొనర్చు విధముననే వాని కనుమఁ డిట్లనె దేవ! యవధరింపు
మింతయుఁ గల్గ గా దే నసదే? సదాఫలకుసుమమధుస్రవంబు లగుచుఁ
దతమదభ్రమరనాదితము లౌ వృక్షము ల్మునిప్రసాదంబున మొనయుదేర
నలరుచున్నారు వారు తదనుభవమునఁ జొక్కి యిక్కాల మింతయు సూనృతంబ
యమ్మహాతిథ్య మఖిలగుణాన్వితంబు వినుతీసేయంగఁ దీఱదు వేయునోళ్ళ. 3౪౩
- ఉ॥ వాసవసంప్రద త్తవర్ణనైభవ మయ్యది మానియోగదృ
గ్భాసముపార్జితంబు విభు ప్రాప్తి విభాసిత మయ్యె నియ్యెడన్
శ్రీసముపేతు లై యిపుడె చేరఁగలా రెడలేక కాంతు లే
యాస ఫలింపఁ గన్నుఁగవ కాఢ్యమహాదయ మావహిల్లఁగన్. 3౪౬

- మ॥ అదిగో కోనమెకంబు లార్వ నొక పా నారావ మారాధతం
బు దృఢం బంచితహృష్టిపుష్టికలనాపూర్ణం బుదీర్ఘంబు నై
మదికి నీవనుల కెక్కి నెక్కినంగ నౌ మార్గంబు రూపించుచు
న్నది యవ్వాహిని గోమతీతరణసన్నాహాధ్య యా నెన్నఁగాఁ. 382
- క॥ అల్లదిగొ రజోవర్షం బుల్లోలం బగుచు నెఱసె నుదూభతం బై
యల్లలి వాలుకిసీస్థలి స్థలితమ కాదె యదియు జనపతితిలకా! 383
- ఆ॥ సాలవనము రమ్యసాల మాలోల మొనర్చుచున్నవార లర్చితులు ప్ల
వంగు లియ్యెడం గడంగి లోలాత్మత నాగణింప నొగడే గుణాధ్య! 384
- సీ॥ అదె యిదిగో కాననయ్యెఁ బుష్పకము దివ్యవిమానవరము సమంచితంబు
చందురు బింబంబుచక్కి దోసంబుల రూపించు కాంతినిరూఢి మెఱసి
విమల మై యెది తపోవిధిమనోయోగా ప్తి బ్రహ్మనిర్మిత మనఁ బరఁగెఁ దొల్లఁ
గడఁగి ప్రసాదించెఁ గమలసంభవుఁడు కుబేరున కాతని బీర ముడిపి
రావణుండు హరించె నారాక్షసేంద్రు సకలబాంధవసముపేతు సంహరించి
రాముఁ డెనయంగ నీనాట రామవాహనంబు నాఁగఁ దనర్చుచున్నది జనేశ!
తే॥ తరుణరవిబింబసదృశ మిద్దాన రాముఁ డనుజతో జనకజతోడ నధివసించి
యున్నవాఁడు మహాతేజు లూర్జిత లగు ప్లవగ రాక్షసవిభులు త న్బలసికొలువ.
మ॥ అనుచుండం గనుచుండునంతట నె హర్షాంభోధు లుప్పొంగి నె
ట్టన నొక్కం డయి యంబరం బెనసి దార్ధ్యం బొప్ప నొప్పారు ని
స్వన మై చొప్పడె వచ్చె నల్లడుగొ భాస్వంతుండు రాముండు నాఁ
జను ప ల్కై పెనుపొందె బాలయవపొంన్న స్త్రీణవృద్ధాస్థితీ. 385
- ఆ॥ వాహనములు డిగ్గి వసుధ నిలంబడి కనులపండువుగను గనిరి జనులు
రాము సోము నట్లు రహిమిఱ నంబర యానగతు స్వకీయ మయము వెలయ.
చ॥ భరతుఁడు దోసి లొగ్గి ముదపారమహోదధి పొంగి పొర్లఁ ద
త్పరతఁ దదున్ముఖుం డగుచుఁ బ్రాప్తయథార్థసుఖాగమంబునఁ
బరముని రామునిఁ సముని భావన నర్చ లొనర్చి మెచ్చి స
త్వరుఁ డగుచుండఁ బాదముల వ్రాలి దొసంగుల నెల్లఁ ద్రోవఁగాఁ. 386
- సీ॥ బ్రహ్మసృష్టవిమానరాజంబుపై రాజరా జట్లు సిరిబొల్చు నోజవాని
నంచల కూ ర్పొప్ప నది మించు సరణి వాక్పతి తాన యా లీలఁ బరఁగువాని
పృథువిశాలాక్షుఁ డై పెనుపొంది వేఱొండు వజ్రపాణి యనంగ వఱలువాని
లక్ష్మీ విలాసంబు లలి సద్వితీయత విష్ణుఁ డీతం డన వెలయువానిఁ
బుష్పకాగ్రగతుని భూరితేజుని నగ్రజుని సుమేరు నిష్ఠ సౌబగు మీఱు
భాస్కరునిన పోలెఁ బరికించి కేలోద్భృత బ్రయతుఁడై ప్రపత్తి భరతుఁడవుడు.

- శా॥ రామాజ్ఞం గొని ప్రామయానవర మారాధ్యాతతః ధన్యయా
భూమిం దా రయ మాగి యంచ లొలయన్ బొల్పరుచు న్నిల్వఁగా
భూమానందుఁడు రామదేవుఁ డనుజున్ భూరిక్రమోపక్రమున్
శ్రీ మీఱుం దనయున్నచోటున కటన్ జేరం గటాక్షించినన్. 3౫౬
- ఆ॥ రాము నెనసి యతఁడు రాణించు భక్తిఁ దత్పాదపద్మయుగళిఁ బరఁగ వ్రాతె
నదియ కూర్చుకొనియె నవల సాష్టాంగనమస్కియావిశేషమంజిమంబు. 3౫౭
- క॥ చిరకాలమునకుఁ దమ్ముఁడు భరతుఁడు వ్రతనిరతుఁ డక్షిపథగతుఁ డగు భా
గ్యరమం గాంచితి నని విభుఁ డరుసమున నొనర్చెఁ దివిచి యాలింగనమున్. 3౫౮
- క॥ తొడ నిడుకొని యనుజుని మది తొడనెడలఁగ లాలనంబు తోరంబుగఁ బ్రే
ముడి నూపె రాముఁ డాతఁడుఁ బడసితి నేటికిఁ గృతార్థపద మని పొంగన్. 3౫౯
- ఉ॥ ఆదట లక్ష్మణున్ భరతుఁ డక్కునఁ జేరిచి బుజ్జగించి స
మ్మోదమున నివ్వదేహజకు మ్రొక్కెను మోడ్చిన కేలుదోయి ము
న్నొదలతోడి దై నెఱయ నంబరొ! నే భరతుండ నంచు సం
పాదితసర్వవంద్యపదభావరమావిభవానుభావుఁ డై. 3౬౦
- ఉ॥ కూరలు దించు నెమ్మనము గుండఁ గృశించి జటాలుఁ డై ధృతి
న్నారలు గట్టి యన్నెఱిన నాటికిఁ దోచి నమస్కరించు న
వ్వీరవరేణ్యు నమ్మఱుది విశ్వజనీనుని మెచ్చి దీవెనల్
సారగుణాధ్య భూసుత పొసంగ నొసంగె స్వసత్యసూక్తులన్. 3౬౧
- సీ॥ కైక బిడ్డం డంతఁ గలయంగఁ గాంచి సుగ్రీవు నంగదు నట్లు కీర్తిమంతు
జాంబవంతు సనీలు సద్వివిదు నైందు ఘనుల నలర్పభగంధమాద
న సుషేణశరభవనసగవాక్షప్రభృతులఁ దులలేని దై వెలయు మేలి
పారవశ్యంబునఁ బరగు సమాదృతి నాలింగితులఁ జేసె నంద ఱతని
పేర్చు గారవమునఁ బెనుపొంది పొదలుచు మానవాకృతులనె మలసి యంత
వట్టువార లట్టి వలను చొప్పడనాని కుశల మడిగి తమ్ముఁ గూర్చుకొనిరి. 3౬౨
- ఉ॥ రాజతనూజుఁ డాభరతరాజు విరాజితతేజుఁ డర్కజున్
నైజసుధర్మనిష్ఠ జననందిత గాఁ బరిరబ్ధుఁ జేసి వి
భ్రాజితమూర్తి నాతని నపత్రపితుం గనుఁగొంచు మించు న
య్యోజనఁ బల్కెఁ బల్కు స్వరసోజ్జ్వల మై తనరారుచుండఁగాన్. 3౬౩
- క॥ ఏ నపు తోబుట్టు వయితి వీ నలుపురతోడఁ గూడ నీ విందఱకున్
మానిత యగు నీకృతియును మానింపఁగ శక్య యగునె మహితమనీషా. 3౬౪
- క॥ అరిలక్షణ మపకారము సరిసంగడికానిఁ జేయు సాహృద మెందున్
నిరుపమము త్వచ్ఛరిత మే నరమర లే కాడువాఁడ నరివిధ్వంసీ. 3౬౫

అ॥ అనుచుఁ బొగడి తోనె యసురేంద్రుఁ దిలకించి యంతకంతకుఁ బ్రహర్ష మెసఁగఁ
బలికె సాంత్యవచనపద్ధతి సహజాతపారవశ్య మెనసి బలుపు గాంచ. 322

క॥ అరిభీషణా! విభీషణ! ధరఁ బొడమితి వీవు కొలము ధన్య మొనర్ప
దరమె పొగడ నీసాయము దర మెడలఁగఁ జేయఁజాలె దర్ప మెలర్ప. 322

తే॥ అతిసుదుష్కర మగు కర్మ మట్లు దీర్చి తన్నదమ్ముల నలరింప నరుగుదెంచి
తొర యిత్వాకుసంతతి కసము సిరియుఁగూర్చ నొదవిన నీపుట్టు గొఱతవడునె.

సీ॥ అనుచుండ శత్రుఘ్నుఁ డన్నకుఁ బిన్నన్న కతిభక్తి మ్రొక్క బిట్టాదరించి
యారామలక్ష్మణు లాతనిఁ దనువైందఁ బొదివి దీవించిరి పుడమికన్నె
యడుగుల కెఱఁగె నయ్యనఘుండు వినయావనతుఁ డై కడంగి యన్నాతిమిన్న
దీవెనలం దేర్పఁ దెలివైందె రాముండు ఘనశోకకర్చిత కడు విషణ్ణ
యైన తనుఁగన్నతల్లి పాదాబ్జము ల్గ్రహించె నాయమ యెడనున్న యెడరువాయ
నావల సుమిత్రకు యశోనుభావయుతకుఁగైకకును నతులొనరించె గారవమున.

తే॥ ఎల్లరకుఁ దల్లులకు నట్లు లినకులుండు వందనమ్ము లొనర్చె నవ్వారలు నభి
నందనము లొనగూర్చి రానాటి దైనచంద మంతయు వింత యా శైలతనయ!

ఉ॥ ఆదట రాఘవేంద్రుఁడు మహామతి దేవపురోహితాభు స
మ్మోదభరు న్గురుం దఱిసి మ్రొక్కె సుదర్శనుఁ డవ్వశిష్ఠుఁ డా
శ్రీదయితుఁ యశోరతు విశిష్టవచోమృతతుష్టుఁ జేసె ని
ర్వాదరసోచితంబు లభివాదము లవ్విధి నివ్వటిల్లుచో. 320

శా॥ ఓకల్యాణగుణాబ్ధి! స్వాగతమె నీ కోకోసలేంద్రాత్మజా
స్తోకానందవివర్ధనా! సుభుజ! సంశుద్ధాత్మ! యంచుం బురీ
లోకాఘంబులు దోయిళు ల్నెఱయ సుశ్లోకాళి శ్లోకింపఁగా
నాకోశాబ్జసహస్రలక్ష్మము ప్రాదం బై యొప్పె నప్పట్టాగి. 321

క॥ భరతాగ్రజుండు సద్రసభరితుం డై వారినెల్ల బహుమానించె
స్వరసాఢ్య మయ్యె రాముని చరితామృతవార్ధి యట్టి సంరంభమున. 323

శా॥ పుణ్యాహం బదె కాదె యాభరతుఁ డప్పుజ్యుండు పూజాఢ్యపా
ద్మణ్యంబు ల్విధిపూజితంబులు శుభాకూతంబు లౌ పాదుకల్
గుణ్యగ్రంథంబులు రాము పాదములతోఁ గూర్చె స్వధర్మజ్ఞతా
గణ్యత్వంబు ప్రకాశిలంగ సకలక్షాద్యోసదు ల్నెచ్చఁగా. 324

ఉ॥ అంజలి నేర్చి యిట్లనుచు నాతఁడు రామునితోడఁ బల్కె నా
నెంజలి వాసె రాజ్య మిది నీయది పాలనసేసి న్యాస మ
ట్లంజిక బత్తియుం దనర నప్పనముం బొనరించినాడఁ ద్వ
న్మంజులపాదపాదుకల మాలిమి సర్వము నిర్వహింపఁగా. 325

- క॥ నాపున్నెము పైకొనె నిటు నాపుట్టు కృతార్థ మయ్యె నాకోర్కీయు నేఁ
డే పండె మరల నినుఁ ప్రభు నీప ట్టెనయంగఁ గాంచి యెలయంగంటిన్. 32౬
- ఆ॥ అరసికొనుము కోశ మట్లు కోష్ఠాగార పురబలాదికంబు పూరితంబు
దశగుణంబు గాఁగఁ దద్దయు నీదగు తేజ మెనసి నాదు తెలివిఁ బెనుప. 32౭
- చ॥ అనునెడ భ్రాతృవత్సలుని యాభర తేంద్రుని పల్కు విన్నమా
త్రన రవిజుండు వానరులు రాక్షసనేత విభీషణుండుఁ గ్ర
న్ననఁ దమకన్ను లశ్రుల ప్రణాళిక లై తగ నోసరిల్లి రెం
దునుఁ గన మింత కింక నను ధోరణి సూపు మనోగతంబులన్. 32౮
- తే॥ అంత నింతింతలనరాని సంతసమున మంతనంబొప్ప భరతు రామప్రభుండు [చె.
స్వాంకమున నుంచుకొని విమానాగ్ర్యయు క్తి నందఱుఁ దగం దదాశ్రమ మందఁగాం
ఆ॥ అవతరించె రాముఁ డద్దానిపై నుండి యవని కదియు నప్పు డబ్ర మయ్యె
నెల్లబలగ మట్టు లెనసిరాఁ దొల్లింటిదైన యాప్రసంగ మచ్చుపడఁగ. 3౨౦
- ఉ॥ దేవనిభుండు రాఘవుఁడు దివ్యవిమానముఁ గాంచి యింక నీ
వావరదేవు వైశ్రవణు నాన మెలంగుము నాదు సమ్మతిన్
గా వల నైన ని న్దలఁతుఁ గన్నడు మప్పటికప్పు డంచు సం
భావన సేసి వీడ్కొలుప బాపురె యంచుఁ దదాప్తి నెంచుచున్. 3౨౧
- ఆ॥ అదియు ను త్తరాశ కరిగె నను త్తమ మా విమానరాజ మధిపు నాజ్ఞ
రాజరాజుఁ జేర రాణమై ఘనరయ మొప్ప జనత కబ్ర ముప్పటిలఁగ. 3౨౨
- చ॥ తన కనురూపుఁ డై నెగడు తాపసవర్యుఁ బురోహితు న్మహా
త్ము ననఘుఁ గూడి యాంగిరసుతోడి దివస్పతివోలెఁ దత్సదా
బ్జనిహితహస్తుఁ డై మహితసం స్తరణాసనసంస్థుఁ జేసి తా
నునుఁ దనరారె రాముఁ డభినుత్యవరాసన మంది పొందికన్. 3౨౩
- క॥ ఆకల్యాణోదయమునఁ గై కేయ్యానందవృద్ధికరుఁడు నిజకుల
శ్రీకరుఁడు భరతుఁ డగ్రజుఁ బ్రాకటయశు రాము సత్పరాక్రముఁ గనుచున్.

—♦ భరతుఁడు శ్రీరామునకు న్యాససమర్పణముఁ జేయుట ♦—

- ఆ॥ శిరసు కేలుమోడ్చుఁ జేర్పు తీర్పున వినయావధాని యగుచు ననువు నెఱయఁ
బలికె నిట్టు లనుచు భాషాపతియు మది మెచ్చి యిచ్చకమున మేకొనంగ.
- సీ॥ ననుఁ గన్నతల్లి పూజన మొనరించితి నాఁటివరం బన్న మాట వడసి
తండ్రి నిక్కపునుడిఁ దద్దయు నెఱపితి వంతలు పొనఁగె నీయనుమతమున
ననుఁ బ్రీతి దైవార ననుచు కూర్చున భవత్సత్యంబు పాటించుసమయ మొదవె
నాయం దునిచినట్టి నయమునఁ బాలించి నీదురాజ్యము నీకు నే నొసఁగితి

- నేలుమయ్య యింక నేల సంకోచ మొం డొక కిశోర మెట్లు లుత్సహించు
 లీల బలిత మగు బలీవర్ద మొకఁడు భరించి యిడిన ధుర వహించుటకును. 356
- ఆ॥ పృథులవారివేగభిన్న మాచు క్షరించు నేతు వట్లు లెపుడు ఛిద్రయుతము
 ధుత మసంవృతంబు దుర్బంధనము రాజ్య మనుచుఁ దలఁచువాఁడ నమితతేజ.
- తే॥ అశ్వగతి నవలంబింప నౌనె ఖరము హంస గమనికఁ బెరయ వాయసము దగునె
 య ట్లరిందమ! రాను! నీయధ్వ మనుసరింప నెట్లును నే నుత్సహింపఁజాల. 357
- ఉ॥ ముంగిట మొక్కవెట్టి ధృఢమూల మొనర్పఁ బెరింగి పెద్ద యై
 సంగతి మించి స్కంధతతశాఖల నెక్కొని పుష్పితంబు నౌ
 భంగికి నై ఫలంబు లిడు పాడిఁ దొఱంగిన ప్రమానిచంద మీ
 యింగిత మీ వెఱుంగుదువ యింతకు మిక్కిలి వల్క నేటికి. 358
- ఆ॥ మానవేంద్ర! యింక మము భక్తులను భృత్యులను భరించి మనుష ననుమతింప
 వేనిఁ దెలిపినట్టి యీయుపమానంబు నిన్నుఁగూర్చినదియ నిక్కముగను. 359
- సీ॥ అనువొంద నిన్ను రాజ్యాభిషిక్తుఁ గను మా కనుల కల్మి ఫలంబు గలుగుఁగాత
 మట్టమధ్యాహ్నంబు మార్తండు మలయించు నీదుతేజము దెస ల్నెఱయుఁగాత
 శరదిందుచంద్రికాస్ఫురణ భవద్యశ మార్తార్తిహర మయి యలరుఁగాత
 మెల్లజ్యోతిశ్చక్ర మీవసుంధర యుండు నంత కీవే స్వామి వగుదుగాత
 కాంచినూపురనిస్వనకలన లొప్పఁ దూర్యమహితారవములు దోడ్తోడఁ బర్వ
 మధురతరగీతసుస్వరమంజిమము పొసంగ మేల్కాంతుగాత త్కౌజాకళత్ర. 360
- క॥ అని యడుగులఁ బడి ప్రార్థించిన గురుఁడు తథా స్తనంగఁ జిఱున ప్వేలయన్
 ఘనుఁ డటు లొనరించెద నను ననుమతి ననుజన్ము లాలితాత్మునిఁ జేసెన్.
- శా॥ మాయామానుషవేషధారి యటు నిర్మాయుండు సర్వాశ్రిత
 శ్రేయోదాతయుగాఁ బొసంగదె సహశ్రీకుండు గా సంతత
 స్థాయీజ్ఞానసుఖాత్మరాజ్యనకు రాజ్యం బొక్కఁ డేలా స్వరా
 జ్యాయుక్తుం డఁటె యెంద్రకోటిసిరు లొయ్యారంబునం గూర్చుచోన్. 363
- ఆ॥ లీల సృష్టిసేయు లీనంబుఁ గావించు నెల్ల యెరవుసేయు నేలుచుండు
 వాని పోకడలకు వరుస యొక్కం డున్నె భక్తకామపూరభంగి యనదె. 364
- తే॥ పరపురంజయుఁడగు రామభద్రుఁ డెలమిఁ దమ్మునితలంపుగూర్చి నేస్తమ్ము నెఱవఁ
 గైక మున్నుగ నలమహీకాంతు కాంత లరుసమునఁ దేలి రుచ్చస్వితాత్మ లగుచు.
- క॥ సన్నుతుఁ డౌ భరతుఁడు తన యన్న యనుమతిన్ శుభాసనాధ్యుఁడు గాఁ గ
 న్నన్నఁ గొని పిన్నతమ్ముఁడు మిన్నందుచు మెలఁగె నెల్ల మే లగు కృతులన్.
- మ॥ స్వపురాపుణ్యవికాసలబ్ధవిభుసేవాపాండితీమండితుల్
 నిపుణుల్ శ్రమశ్రునికృంతకు ల్వెరసి సన్నిర్జితభవ్ర్యాదయం

- బుపయుక్తంబుగ రాముఁ గొల్చి రపు డాయుష్కర్మపుంజేతకై
 నృపుఁడుం దమ్ములుఁ దద్విశేషకలనోన్నిద్రాత్ము లై ర త్తటిన్. 3౯౭
- ఆ॥ శుద్ధుఁ డయ్యె విభుఁడు శోధితజటుఁడు సుస్నాతుఁడుగఁ దనర్చి సన్మహర్ష
 వసన మవధరించి వరచిత్రమాల్యానులేపనములుఁ గొనె నిలింపు లలర. 3౯౮
- ఉ॥ అన్నకు మున్నె శోధితజటాలియు స్నాతుఁడు నై ప్రపత్తిసం
 పన్నుఁడు కైకనందనుఁడు ప్రస్తుతు లాహరిరాక్షసాధిపుల్
 గ్రన్నన స్నాతు లై పెరయఁగా మహితాంబరభూషణాదులన్
 మన్నన సూపె వారును సుమాళమునం దనరారి రయ్యెడన్. 3౯౯
- మ॥ సహగ్రశీలలితోజ్వలాత్మునకు సగం క్తిం బొనర్పించె ధూ
 ర్వహుఁ డిత్వాకుకులాభివృద్ధికరుఁ డింద్రశ్రీకుఁ డాకైకకా
 న్పహితఘ్నుండు సురారిదర్పహరు నుద్యతేజ మొప్పార స
 న్మహితం బైన ప్రసాధనంబు కలితాత్మప్రాజ్యభాగ్యంబునన్. ౪౦౦
- మ॥ చికిలీచేసిన చంద్రహాస మన నిస్సీమప్రభావోదయుం
 డకలంకుం డగు రాముఁ డొప్పె నపు డొయ్యారంబు తోరంబుగా
 సకలం బేలెడు నాతఁ డీతఁడె యనన్ సర్వాతిశాయిస్ఫుర
 త్రప్రకృతాలంకృతినంవిధానపదలజ్ఞస్వప్రకాశంబునన్. ౪౦౧
- క॥ ఆదట లక్ష్మీవంతుఁడు మోదమునన్ లక్ష్మణునకు మొనయించె శుభా
 పాదక మగు సన్మండన మాదంతు భజించె సుకృతి యని భరతుఁ డొగిన్. ౪౦౨
- చ॥ జనకుని పట్టి సద్గుణవిశాల యశస్విని సీతఁ బూతవృ
 త్త ననుచువేడ్కఁ బూర్వనృపదార లలంకృతఁ జేసి రమ్మన
 స్వినుల స్వయంకృతి న్మఱియు శ్రీసుమనోహర యై తనర్చె న
 మ్మనుకులదీపు రాజ్యరమ మా నగు రూపు ధరించి మించె నాన్. ౪౦౩
- తే॥ పుత్రలాలన కౌసల్య భూరియశ ప్రహృష్ట యగుచు సకలవానరేష్టయావ
 తమున కొనరించె శోభనతర మలంకరణవిశేషమ్ము జతనమై రాణ దనర.
- తే॥ అధికృతుం డయి శత్రుఘ్నుఁ డన్నియెడలఁ దవిలి శాసించుచుండె నుద్దామకలన
 భరతుఁ డెట్లటె తాను నిర్భరకుతూహలుండు గా జనముల చూడ్కి పండు వగుచు.

—♦ రాముఁ డంతఃతో నయోధ్య కరుగుట ♦—

- క॥ ఆశత్రుఘ్నుని శాసితి యాశాస్యనిజాశ తోడి దగుడు సుమంత్రుం
 డాశోభితసర్వాంగ మధీశోచిత మరదము న్రహి న్మొనయించెన్. ౪౦౬
- ఉ॥ భానవమండలాచితఁ బ్రభాపటలాంచిత మా రథోత్తమం
 బానవమోహనాకృతి మహామహుఁ డూర్జితవిక్రముండు త

న్మానవలోకమాధవుఁడు మంజులవేషుఁడు రాముఁ డెక్కె న

న్మానవచఃప్రసంగములు మంగళవాద్యములు బాసంగఁగాఁ.

౪౦౭

క॥ అహరధిపానిలతనుజులు మహేంద్రసదృశద్యుతులుగ మాన్యత వెలయున్

మహానీయదివ్యవస్తువులు సహశుభకుండలులు నై పాసఁగి రవ్వభుతోన్. ౪౦౮

ఆ॥ దేవితోడఁగూడ దివ్యమండనభవ్యకుండలాధ్య లగుచుఁ గూర్చువేడ్క
శోభమానముఖులు సుగ్రీవపత్నులు పయనమునకుఁ జక్క బరఁగి రపుడు.

సీ॥ అనువొప్పఁజని రయోధ్యాపురంబునకు మహారాజసచివులు మంత్రివర్యు
లాయశోకుఁడు విజయాహ్వాయుండు సుమంత్రుఁడును మంత్రసన్నాహమునఁ దనర్చి

రహిఁ బురోహితునిఁ బురస్కరించుకొని నాయకు సమృద్ధియు నగరాభివృద్ధి
యును నభ్యుదయములు మొనయంగ నభిషేక మొనరింపఁ దగు యత్నమును బొనర్చి

యన్నియును మీరలే నేర్తు రనుచు గురున కప్పగించి తదనుమతి నభినుతించి

వీడు వెడలి వచ్చిరి శుభవిభవ మెసఁగ రామదర్శనబుద్ధి మరాలగమన. ౪౧౦

మ॥ హరియు క్తంబు మహారథంబున సహస్రాక్షుం డధీందుండ పో

తె రఘూత్తంసుఁడు శ్రీసతీరమణుఁ డాలీలామనుష్యుండు సుం

దరవేషించితుఁ డై ప్రధాననగరిం దాత్పర్య మొప్పారఁ జే

ర రవిద్యోత మెసంగఁగా నరిగెఁ జారప్రాప్తభాగ్యంబ కాన్.

౪౧౧

సీ॥ ప్రగ్గ మూని హయాళిఁ బరఁగించె సారథి యై సారథీయుతుఁ డౌ భరతుఁడు

శత్రుఘ్నుఁ డల సితచ్చత్రమ్ము ధరియించె విభుని మస్తకముపై వేడ్క దనర

వ్యజనంబుఁ గొని వీచె ననఘుండు సౌమిత్రి వాలవ్యజన మొండులీలఁ దాల్చి

చంద్రసంకాశ మాశరనాథుఁ డెలయించెఁ బెరచామరంబు విభీషణుండు మ్రుగఁ

మొనసి వేల్పులు ఋషిసంఘములు మరుద్గణములు నముచిరిపుడు వొంగ సముచిత

బొగడి రాక సమున రాము పూర్వచరిత మెల్ల మధురస్వనము లుల్లసిల్ల మహిళ!

సీ॥ రాణమైఁ దనరారె రావణవిద్యేషి కుంభకర్ణఖరాంతకుండు వీఁడె

యీత డాయతికాయు నింద్రజిత్తుఁ దొలంచె మునిజనరక్షానుమోది యిడుగొ

దేవకార్యంబెల్లఁ దీర్చె నీతగవరి సీతావిభుం డధిశ్రీప్రభుండు

సౌమిత్రిసహజుండు సత్తైకనిరతుండు పరదారసోదరత్వప్రథితుఁడు

శాస్త్ర ధన్వి సుగ్రీవరాజ్యప్రదుండు పగతుతమ్ము నియ్యనఘుండు ప్రభు నొనర్చె

కంటిరే శరణార్థిరక్షకు శరణ్య రాము భగవంతు దశరథరాజతనయు. ౪౧౩

క॥ శ్రీమంతుఁడు భరతాగ్రజుఁ డీమహితుఁడె ధర్మ మెల్లయెడ స్థాపింపన్

భూమి వెలసె నిమ్మొయి నీభూమానందుండు గెడపె భూభారమ్మున్. ౪౧౪

ఆ॥ అనుచు నొడువుచుండ మనుదండధరవంశ్యుఁ డఖిలవైభవంబు లమర నమర

రాజధానిఁ బోలు రాజధానికిఁ బోలు స్వాత్మజనతతోడ నరుగుచుండె. ౪౧౫

క॥ శత్రుంజయ మను కుంజర మత్రాసము పర్వతోపమాంచిత మెనసెన్
శత్రునిషూదనుఁ డర్కజుఁ డాత్ర మెడలి మహితుఁ డై మహానందమునన్.

ఉ॥ మానుషవిగ్రహంబు లతిమానుష విక్రమము ల్పొసంగఁగా

వానరవీరు లాధ్యనవవారణరాజసహస్రసంస్థ లై
మానితవస్త్రభూషణసుమంజిమపుంజితభవ్యకాంతిసం

స్థానితనూత్నసంపదభిసంభృతు లై చని రుత్సవాదృతిన్.

రంగి

తే॥ శంఖకాహళభేరికాస్వనము లొప్ప మంగళాశంస లొలయంగ మాన్యమూర్తి
పూరుషవ్యాఘ్రుఁ డాతండు పొరసె హర్ష్యమాలిని యయోధ్యనాజను మహితనగరి.

ఆ॥ వరరథస్థుఁ డగుచు వచ్చు నయ్యతిరథు రాజలోకనుతు విరాజమాను

రాఘవేంద్రు నంశురాశి దర్శించిరి దఱిసి యట్టి రగు ప్రధానవరులు.

రంగ

ఉ॥ ఇమ్ముగ వా రెదుర్కొని రభీష్టుభార్థము లెల్లఁ గొంచు నే

స్త మ్మొలయించుచున్ బ్రథితసంస్తుతి గీతికలాసమగ్రయో

గమ్ము ఘటించుచున్ నవవికాసలసద్గణవాక్యసంగతిన్

సమ్మద మావహించుచుఁ బ్రసాదరమాధిగమాస్థ మించుచున్.

రంగ

క॥ ప్రతినందితు లై రపు డప్రతిమప్రతిభుఁ డగు రామభద్రునిచే వా

రతిలోకవికాసము సంప్రతిపన్నం బయ్యె స్వకము భాగ్యం బొలయన్.

రంగ

తే॥ అందఱు గూర్చుకొని మహానందుఁడగుచు భ్రాతృనర్గం బమాత్యులు బ్రాహ్మణులును
బౌరజులు లావులునుఁ దోడఁబరఁగ రాముఁడుడతతులతోడి చందురు నోజ మెఱసె.

క॥ తాలస్వస్తికకరనర లీలాగాయనులు హర్షలీలాత్ములు తూ

ర్యాలంబులతో మాంగళికాలాపము లొలయ నడిచి రగ్రగేసరు లై.

రంగ

తే॥ అక్షతలు జాతరూపమ్ము లలరుగములు మోదకమ్ములుఁ బశ్యేగమ్ములఁ గ్రహించి

నరులు గన్నెలుగోవులుఁ బెరయ ద్విజులు ముందునడచిరి రాముఁడామోదమొంద.

మ॥ మహిజాజాని సుమాళమొప్ప నిజసామంతు ల్సుమంత్రు ల్విసన్

మిహిరాత్మోద్భవు సఖ్య మద్భుతము సామీరిప్రభావంబు దు

స్సహ మా వానర యోధసత్త్వ మురుదాక్ష్యం బాసురం బట్లు మే

ల్రహి శుద్ధండు విభీషణుండు దనుఁ జేరంగంటయుం బేర్కొనెన్.

రంగ

తే॥ అందఱు సవిస్మయలు ఘనానందులు నయివందనము లొనరింప నవ్వారిఁగూడి

హృష్టపుష్టజనాకీర్ణ నించువేడ్కఁజొచ్చె రాముఁ డయోధ్య సంస్తుతులు సెలఁగ.

మ॥ అదె శ్రీరాముఁడు వచ్చె నన్నలుకుచొ ప్పాసాదితం బైన సం

పద మీఱం బ్రతిమందిరాంగణములం బౌరు ల్పతాక ల్కుభా

స్పదము ల్తోరణము ల్సమాస్తరణము ల్సన్మండపోల్లోచముల్

ముద మొప్పారఁగ గూర్చి రన్నగర మామోదార్ణవం బై తగన్.

రంగ

సీ॥ దూర్వాదళవికాసధూర్వాహశ్యామసుందరతనుఁ గందర్పదర్పమఖను
హారకీరీటాంగదాదిమహార్హాభరణు జగద్భరణప్రవణసుచరణు
నారక్తసరసిజాయతదయాకళితనేత్రాంతు మదోచ్చరదరికృతాంతు
సువిచిత్రరత్నాఢ్యసూత్రనద్ధస్వర్ణపీతవస్తు) కరాభ్యుపేతశస్తు)
భానుకోటిప్రభాభాసమాను సూర్యసూనుదనుజేంద్రముఖసేవ్యమాను దశర
థానురూపతపఃఫలత్వానుమిత్యధీను నసమానుఁ గాంచి రధీనుఁ బ్రజలు. ౪౨౮

ఉ॥ కస్తురిరేఖ యింపెసఁగగా నవచందనలేప మొప్పఁగా
శిస్తుగఁ గల్పవృక్షసుమశేఖరమాల్యము లుల్లసిల్లఁగాఁ
బ్రస్తవనీయసంపదతిభాసురహాసవిలాసము ల్రమా
వాస్తవసన్నివేశవిభవస్తుతిపాతులు గా రసాఢ్యుఁ డై. ౪౨౯

తే॥ వీరలక్ష్మీపుమవతారవిలసితుండు రామచంద్రుండు రా నభిరామయోగ
వర్ధితామోదు లై పురీవరనరు ల్నితాంతగౌరవ మొప్పారఁ దలఁపులూర.

క॥ తద్దయుఁ గనఁగాంచుచుఁ దమముద్దియలం బిలువ వారు మోదాంచిత లై
యుద్ది చెలువలకుఁ దెలుపుచు బద్ధులు విడనాడి భక్తిపరవశ లగుచున్. ౪౩౦

—♦ పురస్త్రీల ప్రస్తావము ♦—

ఆ॥ చంద్రశాల లెక్కి చలువపందిళ్ళపై నమరి యమరసతుల యట్టి రగుచుఁ
గనిరి రాముఁ గన్నుఁగవలఁ గ్రమ్ముముద్రశుసంతతులునుసుగుణసంతతులుగ.

క॥ ఒండొరులకుఁ దెలిపిరి భూమండలనాయకుఁడు రాము మాన్యచరితముల్
పండువు వారల కొదవెను నిండుతపము ఫలము నాటి నెఱి కేర్పఁగన్.

సీ॥ సుదతి! యీతఁడ చువ్వె శుద్ధాత్మ కోసలు కన్నె గర్భపయోధికల్పకంబు
పొలతి! యీతఁడ చువ్వె పురుషోత్తముఁడు దశరథు జన్నమున మనోరథముపంట
పడతి! యీతఁడ చువ్వె భద్రాత్ముఁడు తపస్వి పడసిన మేలితపఃఫలంబు
మడతి! యీతఁడ చువ్వె మహిజాత కదనునఁ బున్నెం బిడిన రత్నభూషణంబు
తాలు నీట దేర్ప తాతి నాతి నొనర్పఁ గ్రోతిగముల నేలి కొఱతఁ దీర్ప
నఖిల రాక్షసాగ్ను లార్ప వేల్పులఁ గూర్ప నేర్పు గనిన జాణ నెలఁత! యీతఁడె.

క॥ పరనారీసోదరుఁడే పరమకృపాభరణకీర్తిభరుఁడే రక్షా
పరుఁడే పరిపంథిజనోత్కరశిక్షాకరుఁడే భూమికన్యావరుఁడే. ౪౩౧

ఉ॥ ఈతఁ డరణ్యభూమి కటు లేగిననాఁ డు మొదల్కృతంబ యీ
పాతక మందు రిందలునుఁ బట్టుగ నిద్దుర రాదు కంటి కిం
దాతతవైభవం బనుటె యాఱడి యయ్యెను గన్నబిడ్డలం
బ్రాంతి యొనర్ప రెవ్వరును బాసె వ్యధ ల్పుతులార నేటికిన్. ౪౩౨

తే॥ లక్ష్మీ తన కెడచనని యాలంబనముగ నీమహామహుఁ డీరాముఁ డీతపస్వి
నందితుఁడు రాజ్యభారము ననుచుకూర్చిఁగొనిప్రవర్తించునఁటె యింకఁగొఱతఁలు న్నె
చ॥ అనుచుఁ బ్రహర్ష వేగకలితానలత్కులు స్మేరదృష్టులొ

య్యన నెఱయం దృగుత్సవమ యై తగు రామునిపైఁ బ్రసూనముల్
దనరెడు లాజ లక్షతలుఁ దద్దయుఁ జల్లిరి నల్లరీమిశ్ర

త్తులు తనూకృతాన్యసుకృతంబు కృతం బటు త మ్మొనర్పఁగఁ.

౪౩౮

క॥ మననం బొనరించిరి దృఙ్మనసరసాయనము రాము మానసమున న

య్యనఘల కాత్మానందం బనుభూతిపదం బనంగ నయ్యదియ కదే.

౪౩౯

సీ॥ నెనరుఁ బేర్మియు నెద నిండార స్మేరదృష్టిని నిజప్రజలపైఁ జేర్చి కనుచు

నపరప్రజానాథుఁ డౌ నీతఁ డన ననవద్యాదృతుల నెల్లవారిఁ గొనుచు

శ్రోతసుఖంబులు సుకృతంబు పండె నిట్లనుట మున్నగు పల్కు లంద నగుచు

నలరు ప్రసాదనంబులు వరంబులు దనుఁ గన్నవారల కెల్లఁ గలయనిడుచు

రాజవీధి గడచి రాణించు నగరి కక్ష్యలఁ గ్రమించి లోని కరిగి కాంచె

నించువేడ్కఁ దండ్ర యేలిన సుందరమందిరస్థలమ్ము మలసి విభుఁడు. ౪౪౦

ఆ॥ కన్నతల్లి కెఱఁగెఁ గడుప్రపత్తి సుమిత్ర కట్లు వందనంబు లాచరించెఁ

గడఁగి కైక కిడియెఁ గైమోడ్పు వినతులు గడమత్తులకును గలయఁగూర్చె.

క॥ అందఱకు వందనము లిడి యందఱ దీవెనలు వడసి యద్భుత చరిత్రం

డందె మొగసాల మహితానందుఁడు భరతుఁ గని పలికె ననుచుశుభోక్తిఁ.

ఉ॥ మామక మిందుసన్నిభము మందిర రాజము సుందరమ్ము ము

క్తామణివాలవాయజవిధానగుణాఢ్య మశోకముఖ్యవ

న్యామహానీయ మాప్తముఁ డర్కతనూజున కిమ్ము సమ్మద

శ్రీ మలయంగఁ దక్కుఁగల స్నిగ్ధులకుఁ సమకూర్పు మిమ్ములఁ.

౪౪౩

క॥ అను నుడి వినినంతనె యాతని కరమునఁ దనకరంబు దనివొప్పఁ గడ

ల్కొనఁజేసికొంచుఁ జని యొయ్యన నచ్చటునం బ్రవేశ మమర ఘటించెఁ.

క॥ పర్యంకాస్తరణాదులు పర్యంచితదీపికలును బరఁగించిరి స

త్కార్యాచితి శత్రుఘ్నుఁడు పర్యత్సుకుఁ డగుచుఁ బనుపఁ బరివారజనుల్.

క॥ అందఱఁ దగు మందిరములయం దిర ప్రౌదంగ నునిచె నలరారిరి వా

రెందుఁ గనువార మిమ్మొయిచంద మనుచుఁ దద్విశేషసత్కృతు లగుచుఁ.

తే॥ వైజయంతంబునకు సాటివచ్చు రాము మందిరంబున యందు సుమాళ మొప్ప

హనుమదాదులతోఁ గొలు వందియున్నయంద్రసన్నిభుఁడైన యయ్యనజఁగాంచి

—♦ భరతప్రేరితుఁ డై సుగ్రీవుఁడు హనుమదాదులఁ జతుస్సముద్రజలములఁ జేరం బండుట ♦—

తే॥ భరతుఁ డానందభరితుఁ డై పలికె దేవదేవు శ్రీరాము రాజ్యలక్ష్మీవిలసితుఁ
జేయఁ బనుపుము వానరశ్రేష్ఠులను నదీనదాంభోధిజలముల నానయింప. ౪౪౮

క॥ అని యిటు లమ్మహానీయుఁడు తను నామంత్రింప మేలి తనివున భాస్వ
త్తనయుం డాన యొసంగెను ఘనమతు లగు వానరులకు గారవ మొప్పున్.

చ॥ లలితసువర్ణపుంఘటముల న్మణిరత్నవిభూషితంబులన్
మలకలులేకఁ గొంచుఁ జని మాన్యత మీఱఁ జతుస్సముద్రసం
వలితజలంబుల న్నినిచి వారక వే జనుదెండు మీర ల
త్యలఘులు నల్పు రేర్పడ మహావిభవం బటు లాయితంబుగాన్. ౪౪౯

ఆ॥ మఱియు నలుపు రిరిగి మానితసర్వతీర్థాఘరసముల న్మణిఘటముల
నందుకొనుచుఁ బెరయుఁ డంద టుషఃకాల మేగుదేర మాప్రతీక్ష గూర. ౪౫౦

క॥ అనుటయు నతిరయు లనఘులు ఘను లిభనిభు లెగసి రపుడె గగనంబునకున్
హనుమత్ప్రభృతులు గరుడపవను లిరునలురూపు లెనసివారై రనఁగన్. ౪౫౧

ఉ॥ పంచనదీశతంబుల ప్రపంచితతీర్థజలంబుల న్నమ
భ్యంచితపాత్రల న్నినిచి యమ్మొయిఁ గొం చరుదెంచి రుత్కతన్
బంచముఖాభుఁ డయ్యనిలుపట్టియుఁ బ్రాజ్ఞుఁడు జాంబవంతుఁడున్
మించు వృషాఖ్యయోధుఁడు సమీరితవేగుఁడు వేగదర్శియున్. ౪౫౨

సీ॥ పూర్వచారిధి వారిపూరితమణిఘటం బలసుషేణుఁడు సేర్చె నతిబలుండు
దక్షిణాబ్ధిజలాంచితముఁ గూర్చె ఋషభుండు లలిఁ జందనలతాంక మలఘుకలశే
మాగవయుఁడు పశ్చిమార్ణవౌదకపూర్ణ మెనయించె సౌవర్ణ మిత్థ కుంభ
ముదగంబుధిరసాప్య ముత్తమోత్తమరత్నపాత్రవిశేషమ్మ పరఁగఁ దార్చె
నలుఁడు గరుడానిలరయావికలుఁడు ధర్మసత్త్వగుణసర్వసంపదజ్జ్వలుఁడు పరద
వానలుఁడు వాన రేంద్రుఁ డట్లందఁగసినవారల బహూకరించె నుదారుఁడగుచు.

—♦ శ్రీరామపట్టాభిషేకఘట్టము. ♦—

ఆ॥ సకలతీర్థరాజసలిలసంభృతమణిస్వర్ణకలశములఁ బ్రసక్తి మీఱ
నందుకొనెఁ బ్రహర్షితాత్ముఁ డై శత్రుఘ్నుఁ డలరుచుం బ్రధాను లాపులొలయ

క॥ మంగళవాద్యధ్వను లెనఁగం గమకించు శుభదార్ధకాండంబులతో
డం గురు వశిష్ఠముని కతఁ డంగం బుష్పాంగ వాని నర్పణసేసెన్. ౪౫౩

క॥ రత్నాంచితపీఠమునఁ జిరత్నభృతమనోరథంబు రాణ దనరు స
ద్యత్నమున గురుఁడు నారీరత్నసహితు రాముఁ జేర్చె రహి పెనుపారన్. ౪౫౪

సీ॥ మణిమండితము దివ్యమహితంబు మకుటంబు స్రవ్యనిర్మితము నేర్పడ ధరించి
రమణీయకట్టాభిరామాంచితాభిఖ్య కొకఁడె యద్భుతం డస నోజఁ గాంచి
యర్ధాంగలక్ష్మీ సీతాంగన స్మేరదృష్టిప్రసారంబుల స్వీకరించి
దర్పకకోటిసౌందర్యంబుతోడి చా భానుప్రభోచిత ప్రతిభ మించి
రాముఁడు విరాజమానుఁడై రాజపీఠరాజము నలంకరించె స్వారాజముఖులు
రాజముఖులు బలయ నంబరంబుఁ బెరయ బ్రహ్మ బ్రహ్మర్షులం గూడి పరిధవిల్లె.

సీ॥ మొలకనవ్వులతోడి ముద్దుసూపెడు మోము సిరిదమ్మిఁ జంద్రుసోదరత నెఱపి
పతిపాదభ క్తిరూపమున హేలక్ష్మీవిలాసరూపకదృగ్వికాస మొలసి
యంకపాళిం దగి యధిపు సవ్యకరంబు పొదువఁ గైఁ దద్దక్షభుజము దార్చి
వరభూషణాఢ్యంబు వామహస్తంబునఁ బొలుచు కెందామరఁ బొందుపఱిచి
సహజలావణ్యసర్వాతిశాయికలన లొప్ప నొప్పారు భర్తృపుంయుక్తిఁ గూడి
చతురలంకారధృతిసముచ్చితయ కాఁగఁ జెలువ సీతామహాదేవి చెలువు మీఱె.

సీ॥ వృద్ధు వశిష్ఠుండు విశ్వజనీనచరిత్ర యరుంధతి శ్రీఁ దనర్చు
తెఱఁ గేర్పఱుప వామదేవుండు జాబాలి ఘనుఁడు కాశ్యపుఁడునుఁ గదిసి వెలయఁ
గాత్యాయన సుయజ్ఞ గౌతమ విజయ వాల్మీకిముఖ్యు లగు సుశ్లోకు లొలయ
నభిషేక మొనరించె నందఱుఁ దనతోడివారు గా రామేంద్రు వసుమతీసు
తాకళత్రు మహితతాత్పర్య మొప్పార మొనయు పులక లరుసమును గణింపఁ
బట్ట మలవరించి ప్రభు మహాప్రభుఁ జేయ సకలతీర్థరాజసలిలములను. ౪౬౦

క॥ గాయత్రప్రభృతిచ్ఛందోయుక్తసుయుక్తమంత్రధోరణు లొప్పక
శ్రీయుతు రామవిభుని దీర్ఘాయస్సముపేతుఁ జేసి రభిషేకాఢ్యుక. ౪౬౧

క॥ పూజ్యార్యమణంముఖసామ్రాజ్యశ్రుతు లొప్ప రాము రాజేంద్రు జగ
త్పూజ్యులు మును లెనయించెడు నాజ్యలోకాభిషేక మలరారె సఖి. ౪౬౨

చ॥ వసువులు వాక్పతిం బెరసి వాసవు నట్లు వశిష్ఠుఁ జేరి తా
వసులు ప్రసన్ను రాఘవు నపారగుణాబ్ధి మహాభిషేచన
ప్రసీతు నొనర్చి రూర్జితము రాజ్యమునం దనరారు మంచు న
వ్వసుమతి తజ్జలార్ద్ర యయి వావిరి యుబ్బి కృతార్థ నే ననక. ౪౬౩

తే॥ ఋత్విజులు ద్విజులుం దొల్త నిత్యమూర్తు లైన కన్నెలు పదునార్దు రనుపదంబ
మంత్రులునుయోధులును నైగమప్రకాండులట్లు సామంతులునొనర్చిరరుసమెనఁగ.

తే॥ సర్వదివ్యోషధిరసంబు లుర్వరేంద్రు శీర్షమునఁ జిల్కి రపుడు సుశ్రీ దలిర్ప
దేవతలు దిక్పతులు భూమిదేవతలును భువియు దివియు నొక్కండగు పొలుపు నెఱయ.

తే॥ ఎల్లలోకంబు లేలు రమేశుఁ గూర్చి యేకలోకాధిపత్యాభిషేక మెంత
లన వలవ దయ్యదియె తమకబ్రమయ్యె విశ్వమోహనమూర్తి యవ్విధికిఁగూర్ప.

శా|| తాల్చే చత్రము పాండురంబు శుభ ముద్దాముంబు శత్రుఘ్నుఁ డా
మే ల్చెన్నార ధరించెఁ జామరముఁ బేర్చి న్వానరేంద్రుం డొగ్గి
గొల్చెం జంద్రనికాశ మన్యమునఁ గైకోలొంది దైత్యేశుండు
బొల్చే రాఘవు ప్రాభవం బపుడు సంపూర్ణ ప్రభావంబునన్.

౪౬౭

సీ|| కాంచని శతపుష్కరాంచితోజ్జ్వలమాల వాయువుచేఁ బంచె వాసవుండు
మణిరత్ననాయకమణిరత్నయు క్తముక్తాహారములఁ దానె తద్ద దార్చె
దిక్పాలకులు నిజతేజంబులకు నీడుగాఁ గూర్చి రర్థము ల్కొంక్ష మీఱ
జనకాదిబంధువు ల్సమంతరాజేంద్రు లెలమి నప్పనముల నెనయఁజేసి
లలరులు సుర ల్గురిసి రచ్చరలును రామచరితనాటకమునఁ బరిచర్య నెఱిపి
రొలసి పాడిరి గంధర్వు లొజ్జ లైరి మలసి విద్యాధరులు స్తోత్రమంజుమమున.

తే|| ఈతఁడే ముజ్జగంబుల నెలయఁజేసె నీతఁడే చాలు నీతఁడే యేలు ననుచు
మొరసె దివి దేవదుందుభు ల్మోతములుగనవని మంగళవాద్యాంతరాంతరముల.

క|| రామోత్సవరత్నాకర మామెయి నుప్పొంగఁ దన్మహాత్వాధ్యతరం
గామేయశ్రీ మలసెను భూమానందములు తత్ప్రభుస్తోత్రంబుల్.

౪౭౦

సీ|| లలి నవదూర్వాదలశ్యామలాంగంబు త్మాదేవి వైరుపచ్చదన మొలయ
రవికోటిదీ ప్తిస్ఫురద్దివ్యమకుటంబు వినువీధి తోరణ ల్వలయఁజేయఁ
బద్మపత్రాయతప్రహితేక్షణేక్షలు నిట్టల బలుచాందినీ లమర్పఁ
బీతాంబరచ్ఛాయఁ బిరికొని భూషణశ్రీలు తేజున కాలవాలములుగ
వామభాగస్థ జనకజ వలపుతోడ వలచు చందనశేపంబు వావి దెలుపఁ
గ్రొత్తపెండిలికొడు కట్లుగొమరుమిగులుసామిఁగనియేనుసం స్తవోత్సాహి నగుచు.

క|| కందర్పకోటిసుందరు నిందిర చుట్టటిక మతని నీక్షింపఁగ సం
క్రందనముఖ్యులతోఁ జని పొందిక నొడగూర్చు తీరుపున ని ట్లంటిన్.

౪౭౧

—♦ అభిషిక్తుఁ డగు శ్రీరాము రుద్రదాదులు నుతించుట ♦—

సీ|| నిను సశక్తికు నీశు నీలోత్పలాంచితశ్యామలకోమలసన్నుతాంగు
హారకిరీటాంగదాఢ్య మహామహు సింహాసనస్థు సచింత్యవిభవుఁ
జేరి భజించెదఁ జెన్నొందు చనవునఁ గొనియాడెదను నెదఁ గోర్కు లడర
నెంచెద వినతి గావించెద నీదగు ప్రాభవం బరసి సంభ్రమము దనర
నాదిమధ్యాంతరహితుండ వైన నీవు నీను మాయాప్రభావంబు నెఱి దలిర్ప
జగములఁ బొనర్తు పోషింతు చక్కడంతు వెక్కటిసుఖంతు వద్దానఁ జిక్క కెపుడు.

సీ|| అనవద్యుడవు లీల లొనరింతు కల్యాణగుణసంవృతుండ వై కొమరుమిగుల
నది యెల్ల భక్తజనానువిధాన నిదానంబ యై నిచ్చు దనరుచుండు

- దేవనరాదినానావతారంబుల జ్ఞానవంతముల నజ్ఞానిచంద
మలవరించెడు స్వాంశ మఖిలలోకము గాఁగఁ బరఁగించి యద్దాని ఫణివరేణ్యు
నోజఁ దాల్చి క్రింద నుపరివర్తించితభానుచంద్రపవనభంగులం బ్ర
వర్షణాదు లొలయ వఱలింతు వ్రాపధు ల్వలయఁ బ్రో పనేకవిధుల నెఱయ.
- ఆ॥ పచనముం బొసర్తు భక్తంబు భుక్తంబు దేహాధారులందుఁ దేజరిల్లు
వహ్నిరూపునం బవనసహాయుండ వై దీనఁ గాతు వెల్లదిట్టవగుచు. ౪౭౫
- ఉ॥ ఎందు రవీందువహ్నిగ మధీశ! త్వదీయము తేజమూర్జితం
బొంది శరీరభృచ్చయము నోపు భరింపఁగ శౌర్యధైర్యముల్
పొందగు నాయువు న్వలయపోడుములు న్నమకూర్చి యుందు వీ
వం డటులే చిదాత్మకత నాదట సర్వముఁ ద్వన్మయం బగున్. ౪౭౬
- వా॥ నిక్కం బీవు విరించివిష్ణుశివనిర్ణీతప్రభేదస్థితి
దిక్కాలాఖిలకర్మసంగతుల నాదిత్యేందుభాగస్థితా
దృక్కర్మత్వములన్ బృథక్ప్రీతి నిర్దిష్టుండ పోతెం గనన్
వక్కాణింపఁగ నొదు వాదిమత నిర్వాహాభ్యుపోహపులన్. ౪౭౭
- తే॥ నిశ్చితము బ్రహ్మతత్త్వమ్ము నీవ సుమ్ము కేవలము శ్రుతిసారసంభావితమ్ము
నీ కనన్యంబ యెదియు ననేకభావవిలసనంబున నయ్యెఁ దద్వికసనంబు. ౪౭౮
- సీ॥ మానితం బగు నెట్లు మచ్చెం బసుర వ్రచ్చి శ్రుతులు తాత కొసంగఁజూడకున్నఁ
గూర్చునే సురలకుఁ గూర్మంబు తరిగొండఁ దాల్చి సుధాఘటిఁ దార్పకున్నఁ
బాటెంత రే పందిఁ బరిశుద్ధ మని పెద్ద లిల వార్ధిఁ బడనీక యెత్తకున్న
సింగంబుఁ గొలువఁ గాక్షింతురే దుర్మాని మడఁచి బాలునిఁ గావ మలయకున్న
గూనిబాపని మెత్తురే కూళ క్షత్రియాంతకు నుతింతురే యింట నగడు పొడమ
నడవిద్రొక్కిన దొర పూజ్యుడగునె యొక్కఁ డధిప త్వచ్ఛరితము లద్భుతావహములు
- ఆ॥ ఇట్టిరూపు లెనసి యెసక మెసంగుట శ్రుతిపురాణలోకసుశ్రుతంబ
యయ్యె నెట్లు లల్లె యా నెల్ల సదసన్నయమున నీ కనన్య మగు టధీశ. ౪౮౦
- చ॥ అరసి చరాచరాదిజగదంతరలక్ష్య యనంతస్పృష్టియం
దిర వగు దృష్టిఁ గన్గొనిన నేయది యయ్యెనొ యేది గాఁగ నై
పరఁగునొ యేది యేది యటు పాటిలుచుండునొ యట్టిదెల్లఁ ద్వ
త్పరతఁ దనర్చుటం బొసరుఁ దావకయోగపరాత్పరత్వముల్. ౪౮౧
- ఆ॥ నీదు మాయ తమ్ము నెఱయఁ బరాత్ముడ వైన నీదుతత్త్వ మరయనేర
రఖిలజనులు గాంతు రమలమానసులు త్వద్భక్తిపరులు నిన్నుఁ బరము నీశు.
- సీ॥ బహిరర్థభావులు బ్రహ్మాదులును నీదు రూపు చిదాత్మత్వరూపితంబు
గలయంతవట్టు జక్క గనుంగొనంజాల రటుగాన సగుణ మియ్యమలరూప

- మొలసి సేవించి తా రొగిఁ గాంత్ర ముక్తి నదుఃఖులై బుధులు నిరుషులగుచు
నేను భవన్నామ మెలమి భజించుచు నుందుఁ గాశీపురమందు దేవి
తోఁ గృతార్థభావధూర్వాహత్వమున ముమూర్షమాణు నరు విముక్తుఁ జేయ
నీదు మంత్రరాజనిర్ణయార్థంబుఁ దత్కర్త మెనయఁ దార్చుకలన కగుచు. ౪౮౩
- తే॥ ఈస్తవ మనన్యభక్తిమై నిచ్చ నిచ్చ లెంచువా రించుపేర్మి లిఖించువారు
జదువువారును వినువారు సర్వసౌఖ్య మంది నీదయఁ దవ్వుద మందఁగలరు.
- క॥ అని మొనసి వేడు నానుడి కనంతరం బింద్రుఁ డిట్లు లనె నధియోగం
బునఁ దనరు రామదేవుం గొనకొను భక్తి న్నుతించి కోర్కు లలరఁగాక.
- శా॥ దేవా! నాదగు సౌఖ్య మెల్లఁ గొనె నుద్దీప్తుండు రక్షోధిపుం
డేవేశ్వర సైలకట్టనీ కటిమి వాణీశప్రసాదంబు దక
శ్రీవర్ధిష్ఠుఁ బొనర్ప మత్తిలి సమర్థింపంగ నౌ నీప్రభా
వావిష్కారమునక హతుం డతఁడు గా నర్థాధ్యతం గాంచితిక. ౪౮౬
- తే॥ అనిన దేవత లిట్లని రసుర కసరి యజ్ఞభాగమ్ము లెల్లఁ దా నపహరించె
నేము రిత్తకు రిత్తగా నెడసినార మభవ వాని వధించి తయ్యగడు వాసె. ౪౮౭
- క॥ నీపున్నె మెసఁగుఁగావుత మేపారెడుగాత జగతికెల్ల శుభమ్ముల్
ప్రా పై నీ వుండఁగ మే మాపట్టుల నిలిచి సౌఖ్య మందెద మింకక. ౪౮౮
- తే॥ అనునెడం బితృదేవత లనిరి దేవ! దుష్టదైత్యుండు కెఱలి యా దోర్బలమున
నాగయాదుల నన్మదీయార్పితమ్ము లొడిచికొనె బిండముఖ్యమ్ము లొకఁడె చాలి.
- క॥ ప్రల్లదుఁ డాతఁడు నీచేఁ ద్రెళ్ళె న్ముద మొదవె మాకుఁ దీతెక దొసఁగుల్
ముల్లోకంబున నీనెటి సల్లలితాత్మా! ప్రసంగసంభృత మయ్యెక. ౪౯౦
- ఆ॥ అనిన యత్సు లిట్లు లాడఁదొడంగిరి వెడఁగు మోచి మోచి విసివినార
మయ్య దుఃఖదుఃఖ మభినియుక్తుల మయి దిష్టకృతి బలాత్కృతిం గలంగి. ౪౯౧
- క॥ ఆ రావణుండు నీచేఁ బోరితమునఁ దెగియె మాసుపుణ్యము నీ వై
యారాటము మాన్నితి ని న్నారాధించి మనువార మనిశ మధీశా. ౪౯౨
- నీ॥ సంగీతనైపుణి జాగ్గొను మే మెప్పు నీకథామృతమున నియతి దవిలి
యానందరసతృప్తి నలరారుచుండెడువారము దుష్టాత్ములని బాధ
లెనసి భీతుల మయి యిక్కాల మసురేంద్రు గానం బొనర్చి తత్కథలుగూర్చి
యారాధితుం జేసినారము దీఱని యాపదబ్ధి మునుంగ నైన మమ్ముఁ
దేర్చి తభవ! వాని ధృతి గిట్టి వధియించి యింకఁ ద్రాత రాఘవేంద్రు నిన్నె
పొగడుచుండు మెల్లప్రా దేమటక నీదు రూపు డెందమున నిరూపితముగ.
- మ॥ అని గంధర్వులు ప్రస్తుతింప నమరు ల్హాయిం గనక సిద్ధులు
న్మనులుం గిన్నరులు న్మరుత్పభృతులు న్మఖ్యోరగమ్ము లృత

- త్రినికాయాగ్రులు నోలి సంస్తవము లరిం గూర్పఁగాఁ జాలి ర
య్యినవంశ్యాగ్రణి రాముప్రాభవము సర్వేష్యప్రహృష్యంబుగాఁ. ౪౯౪
- ఆ॥ అప్పరోగణంబు లలవార్చి తచ్చరిత్రంబు తగ నిరూపితం బొనర్చి
యధిపు మెచ్చునడసి యానందసాంద్రతఁ గఱఁగు టొప్పె నష్ట కంబుకంఠి !
- క॥ అందఱుఁ బ్రజేశు నెక్కొన ముం దిడుకొని రాముఁ బొగడి ముచ్చటమెయి నిం
పొందెడు తన్మహితోత్సవ మంది తదభినందితత్వ మలరారంగఁ. ౪౯౬
- సీ॥ చిటునవ్వుమోమునఁ జిందులాడఁ బ్రసన్నదృక్కలావిభవంబు తేటపడఁగ
శ్యామలాంగానంగకోమలత్వ మెసంగ మిహిరస్ఫురలు మిటుమిట్లు గొలుప
జానకీసౌదామనీనివేశం బొప్పఁ దమ్ములకొలుపు నేస్తమ్ము పొసఁగ
మునుల యాశీర్వాదములు పెంపుదల నింప వాయుజాంచితవరివస్య లొలయ
వెలయు రాఘవు నభిషేకవేషధారి భూరిసింహాసనస్థు విభూషణాఘ్యఁ [మించి.
గాంచి ధృతిఁ బెంచి వినుతించి కనుల భాగ్య మెంచి సుకృతప్రభావ మూహించి
ఉ॥ ఆతటి వీడుకో లెదల కగ్గల మా వ్యధ సంతరింప నీ
తాతరుణీసమేతము సుధామధురంబు సుధామ మాదరో
పేతవచస్మితాఘ్యజగదీడ్యకటాక్షనిరీక్షణాంచిత
శ్రీతముఖాబ్జముఁ ధృతి నయించిరి తన్మహనీయరూపముఁ. ౪౯౮
- క॥ ఆమానితాత్ము రాముని నామంత్రితునిం బొనర్చి యరిగిరి స్వకముల్
ధామము లెనయఁగ వేల్పులు నేమమునం దత్ప్రసంగనిహితోక్తులతోఁ. ౪౯౯
- ఆ॥ అటు విరించిముఖ్యు లమితహర్షతరంగితాంతరంగు లగుచు స్మాత్మ పదము
లందఁ బోవువార లందించి రలరులవాన రాముపైని వారిజాక్షి! ౫౦౦
- తే॥ మోసెసురదుందుభులు స్తుతుల్మోనసె రామగీతిమధురోక్తి నాటనకృతులెలర్చెఁ
గుంచె వీచుచుఁ జేరి విరించికొడుకు మాని యియ్యమృత మృతామాన్యమనియె.
- క॥ ఏ నవ్విభు వీడ్కొని సన్మానితసమ్మాన మెనసి మధురోక్తులతో
నా నెటి సంబోధించి మహానందం బొలయఁ గాంచి యట రాఁగంటిఁ. ౫౦౨
- తే॥ రామవిభుఁ డటు లభిషిక్తుఁ డై మహీమహీనజనపాలనాహితహితసువృత్తి
దనరఁదనరా రెభూతము ల్తనిపు నెఱయఁదమగుణము లు త్తమోత్తమత్వమున మెఱయ.
- సీ॥ మోటులు పల్లవమ్ముల జొంపములతోడ సాంద్రతరచ్ఛాయ సంతరింప
శాద్వలమ్ముల నిండుచాల్పు ల్పసరువన్నె రత్నకంబళముల రాణఁ బొనర
మవ్వంపుఁబూగుత్తు లువ్వెత్తు గొని తీఁగె లొగి సిరు ల్తావులు నొలసివెలయ
స్కంధాత్పభృతిఫలోచ్చయసుమదళసంపదాఘ్యంబు లై మ్రూఁకు లందగింప
నధిపు మే లన్నఁ దన మేలె యనెడు నిచ్చఁ బైరుపచ్చల సుసమృద్ధిఁ బరఁగెవసుధ
యమరె భువి నిదె నిత్యకల్యాణ మట్లు పచ్చతోరణ లని ప్రజల్పస్తుతింప.

తే॥ సజ్జనుల మానసంబుల సరణి సుప్రసన్నములు సలిలంబులు చాలనెగడె
సరసనిర్దుష్టశివపూర్ణసన్నివేశసురుచిరాంబుజగంధబంధురత లొరసి. ౫౦౫

ఆ॥ ఇంచురుచులతోడ నినశశిగ్రహతార కాగు లుల్లసిల్లె నాన లెల్ల
రాము నసముఁ జెరసి రాణ నొప్పారె నాఁ దెలివి మీఱి మిగులఁదేజరిల్లె.

క॥ గమకించు మేలిపయ్యెర దమకించి గొనంబు లొలసి తాత్పర్యమునన్
దమ కించు సరణి బొదలెడు సమవృత్తి నటంచు జనుల సంస్తుతు లొప్పెన్.

ఆ॥ ఎండునేని శ్రుతుల కిం పగు సుస్వర స్వరములొప్ప ద్వివిధశబ్దసమితి
పరగ నాకసంబు పరిధవిల్లెను శబ్దగుణక మనెడు న్యాయగణన దనర. ౫౦౬

సీ॥ శతసహస్రకము లశ్వము లిభమ్ములు నూళ్ళు ద్విజకోటి కర్పించె వెలయుప్రీతిఁ
దలఁచి నవప్రసూతలు ధేనువు లొసంగెఁ గోటులు కోటులు గోవుషములు.
నటులె ముప్పదికోటు లంచితస్వర్ణము ల్బలయించె దక్షిణ లక్ష్మమత నెఱయ
మహితాంబరంబులు మణిరత్నభూషణంబులుఁ గట్టఁ దొడుగంగఁ బారి నమర్చెఁ
జందనాదుల నర్పించె సన్నుతిప్రచారములఁ గూర్చె వివిధోపచారయుక్తి
బ్రాహ్మణాస్థుల యనియెడుపలుకు దనర జనవిభుఁడు తన్మహోత్సవసమయమునను

క॥ మణివిగ్రహ కాంచని సద్గుణ రవిరశ్మిప్రకాశకోటికలిత జ్ఞా
భణ నొక్కదివ్యమాలిక గణించి సుగ్రీవు నటుత ట్మాపతి కూర్చెన్. ౫౦౭

తే॥ వఱలు వైదూర్యమణిచిత్రవజ్రత్నభూషితము లంగదంబులు పొలుపు మీఱ
సంగదనకిచ్చె నతఁడు సమంచితుఁడయి యొప్పెనవిదాల్చి పతిధృతియుక్తి నెగడ.

శా॥ ముక్తాహార మను త్తమాధ్యమణిభాము క్తంబు చంద్రదాత్మతా
దృక్తైక్యవహం బమూల్యకలనాదేదీప్యమానంబు శ్రీ
యుక్తిప్రేక్ష్యము దివ్యభూషణము దీ రొప్పార నర్పించెఁ బ్ర
త్యక్తాసాదిని మేదిసీతనయ కుద్యత్ప్రీతి నాథుం డొగిన్. ౫౦౮

ఆ॥ లలితవిమలవస్త్రములు దివ్యములు రెం డనర్ఘ్యములు శుభావహములు గొన్ని
భూషణములుఁ బవనపుత్రున కిడఁ బతి స్మేరదృష్టి నోర సీతఁ గనుచు. ౫౦౯

క॥ తన కిడిన కంఠహారముఁ గొని జానకి ప్లవగవర్యకోటిం గను నా
ధుని కూర్చు మోముదమ్మిం గను నానతి వేచుఁ జిత్తగతి నెగడొందన్. ౫౧౦

క॥ ఇంగిత మారసి రాముఁ డనంగప్రతిభుండు రాముఁ డనెఁ బ్రేయసితో
డం గమనీయత్వాధ్యశుభంగమవాక్కలన పొనర భద్రదాత్మకుడై. ౫౧౧

ఆ॥ సాధ్వి యొసఁగు మింక జాగేల త్వన్మనోగతిఁ దనర్చునదియ కాదె యిమ్మ
హార్హహారవరము హనుమని కీతని కృతి జగత్ప్రయోపకృతి వెలయదె.

తే॥ పౌరుషము విక్రమము బుద్ధి పరఁగుచుండుఁ బావనాత్ముం డితనియందు బ్రథితముల
యిట్టిగుణమణులకు స్థాన మిదియ యనుచు మతివిమర్శించి తీవు సమ్మతిపొసంగ. [యి

- క॥ తుష్టిం గాంచితి వీతని హృష్టాత్మ నొనర్పు మనుడు నెలమి మహిజ యా
దిష్టము వెలయఁగ హార మభీష్టావహ మొసఁగె నత్స!యిదె కొను మనుచున్.
- ఆ॥ అమ్మ గూర్చినట్టి యాహారవల్లక నమరఁ దాల్చి వానరర్షభుండు
శ్వసనసుతుఁడు వొల్చెఁ జంద్రదాశుచయగౌరమా సితాభ్రమెనసి యచల మట్లు.
- క॥ గారవ మ టెనసి శుభాకారుండు సమీరసుతుఁడు కడు నొప్పారెన్
శ్రీరమణీశుఁ గొలువఁ జేకూరెన్ సిరు లనెడు తలఁపు గూర్చెడు ధృతితోన్.
- క॥ మైందద్వివిదుల కొసఁగె నమందానందమునఁ బ్రభుఁడు మఱి నీలునకున్
సందానించె న్నలునకు సుందరతరభూషణములు శుభవసనంబుల్. గీ२౦
- ఆ॥ ఒక్కతారహార ముజ్జ్వలం బెడఁగొని జాంబవంతు మెడఁ బ్రసంజితంబు
సేయ ముసలి కేల సింగార మిది నవ్వుటాల కనియె నెల్ల రోలి నగిరి. గీ२౧
- క॥ వానరయూధపవృద్ధజనానందము పె ల్లెసంగ నధిపతి కడు స
న్మానించె నెల్లరు న్మే మే నంద్యుల మైతి మనుచు నిచ్చఁ దలంపన్. గీ२౩
- క॥ సుగ్రీవు నెట్లు లట్లు దశగ్రీవానుజు స్వకీయసహితు విభుఁడు సా
నుగ్రహుఁ డై పూజించె బుధాగ్రణి పో యీతఁ డనుచు నాడుచు నెలమిన్.
- తే॥ కామగుణరత్నచయము పుష్కలము గాఁగ గామితార్థము లొసఁగె నాత్మతలేం
డెవ్వ రెమ్మెయి వరముల నెలమి వేడిరంత కినుబడిగాఁ బృహృష్టాత్మఁ డగుచు. [ద్రుఁ
- ఆ॥ అడుగలేనివార లందు లే రడిగిన వారి కీయరాని వర మటంచు
లేదు రాముఁ గొలువ లేమి యెవ్వారలకేనిఁ గలదె యెందు నేణనయన. గీ२౬
- మ॥ గుహునిం బ్రాంజలిభక్తు ధీవరు ధుతాఘం గాంచి పేర్కిన్ రఘూ
ద్వహుఁ డోస్నిగ్గుడ! శృంగిబేరపురముం బాలింపు ము న్నెట్టుల
ట్లు హరిన్నాధులు మెచ్చ నేయెడల నేలోపంబు వాటిల్ల దా
వహిలు న్మద్యజనంబునం దుది ననాప్యం బాత్మసారూప్యమున్. గీ२౭
- ఆ॥ అనుచు నామతించి యంచితభూషణాంబరము లొసఁగి యనుపఁ బరమ మరుస
మమర నరిగె నాతఁ డమరేంద్రనందితు రాముఁ బొగడుచును స్వరాష్ట్రమునకు.
- సీ॥ తనయంక్రియగ మాని తరలని చిత్తంబుఁ బొదువంగఁ గేల్దొయిఁ బొందుపఱిచి
తనభవ్యనామమంత్రమె మెచ్చెడు రసజ్ఞ మేలెంచి తద్దయు మేలుకొలిపి
తనమోహనాకృతిఁ దవిలి త్రిక్కని చూడ్కి ధ్యానయోగావాప్తిఁ దనియఁ జేసి
తనదాస్య మెడలఁ బొమ్మని మోకటిలు నొడ ల్పారవశ్యంబున ప్రతిభ నాఁగి
యున్నవాని హనుమ నొప్పార పీక్షించి కన్నుఁగవ ముదత్రుకణము లొలుక
నన్నుమిన్న! కంటివా? బిడ్డ తెఱఁ గంచుఁ బొలఁతి హర్షవార్ధిఁ బొదలుచుండ.
- శా॥ భూమానందుఁడు రాముఁ డిట్లు లనె సంబోధించి యోవత్స! నీ
నేమం బెక్కుడు ప్రీతిఁ గూర్చె మది నున్నిద్రం బనన్యాప్య మా

- సేమం బే నొడఁగూర్చువాఁడ నెడఁదం జింతించి యర్థింపు ము
ద్దామప్రఖ్యఁ దనర్తులేర పరతత్త్వశ్రీ మహాలాసి వై. ౫౩౦
- చ॥ అనుచుఁ బ్రసన్నుఁడై పలుక నర్థి జగన్మయి సీత తత్త్వము
న్మనముగ నందఁజేయ మహిమప్రథితుం డనిలాత్మజుండు నె
మ్మన మలరార నెట్టన సుమాశము మీఱ నుదారభావగుం
భన మొనగూర నిట్లనియెఁ బ్రాంజలిబంధనిబంధనాచితిన్. ౫౩౧
- ఆ॥ అడుగ వేదపాఠ మర్థి నర్థింపఁ దద్వివర మాత్మనిష్ఠ వేఱ వేడఁ
దప మొకం డొనర్పఁ దలఁపఁ దలంపిడి తీర్థసార్థసక్తిఁ దెరలఁజాల. ౫౩౨
- క॥ భావమునఁ గూర్చ నణిచూద్యావిష్కరణంబు కరణ మధిదేవత్వం
బేవెరవుననే వలగొన నోవిశ్వాత్మక! గణింతు నొకఁ డెదలోనన్. ౫౩౩
- శా॥ నీనామంబె పఠించుచుం దలఁపులో నీరూపె రూపించుచున్
నీనిష్ఠాంచితవృత్తుల న్మలయుచు న్నివీక్ష లీక్షించుచున్
నీనంద్యస్తుతిపాఠము ల్వేనుచుచు న్నిపాదతీర్థంబులన్
ధ్యానాత్తంబులఁ గ్రోలుచు నిలుతు నిత్యానందయోగంబునన్. ౫౩౪
- క॥ తనివోవ దెపుడు నీనామనిరతిమైఁ దవిలి మనము మానుగ నటు తా
టను భూతలమున నుండెద ననవరతముఁ ద్వత్పదాప్త మగు భావమునన్.
- ఆ॥ ఇదె యభీప్సితార మిక్ష్యాకుకులవార్ధిసోమ పూరితార్ధికామ జాన
కీమనోభిరామ కీర్తనీయశుభాధ్యనామ నీకు వందనములు రామ! ౫౩౬
- క॥ కొలుతు న్నిపదముల నెడఁ దలఁతు న్నినామ మెపుడు దవిలిన ధృతితో
నిలుతు నిలుపవె యిమ్మే నలఘుత నీకథ దనర్చునంతకు నృహరీ. ౫౩౭
- సీ॥ అనినఁ గటాక్షాంచలాంచితు నొనరించి యటు బిగికొఁగిట నలవరించి
యానందబాష్పసిక్తాంగునిఁ గావించి యప్రమేయచిదైక్య మవధరించి
కర్మబంధనిరాసకలన సంధానించి బ్రహ్మస్వరూపతఁ బరిగణించి
నిర్మలరసతృప్తి నెఱయ సంయోజించి ముక్తాత్ముఁడై మించు మురువు బెంచి
యిట్టు లనియె రాముఁ డిదియె జీవన్ముక్తి యెందునేని నెట్టు లేని నిలిచి
నెగడుగాంచు మెపుడు నీవుకల్పాంతంబు నందుఁ గేవలత్వమందఁగలవు. ౫౩౮
- తే॥ అనుచు రాముఁడు ఘనుఁ డట్టు లానసేయ నమృతవర్షణ మొదవించె నవనిజాత
మించుతరబడి నుడులఁ గ్రొమ్మించు లొలయ మలయు స్మేరదృగంచలమహిమ వెలయ
- క॥ ఎచ్చోట నున్న నీకపు డచ్చోటనె యొడవుచుండు నఖిలార్థము లీ
విచ్చ నొడగూర్చు టెరవుగ సచ్చిత్సుఖమూర్తి మనుము సంయమపరతన్.
- తే॥ అనుచు దేవుండు దేవియు నభిమతార్థ సిద్ధిఁగూర్చు గృతార్థుఁడై చెలఁగెనతఁడు
హర్షబాష్పేషు మొలయఁ దదంఘ్రులకు నమస్కృతు లొనర్చి పేర్చె సన్మాన్యకీర్తి.

- క॥ సురలెల్ల మేలు మే లని విరులజడు ల్నెఱయఁజేయ విశ్వాచి మొదల్
తరుణులు నటింప ముజ్జగ మరుసంబునఁ బొదలనయ్యె నవ్వేళ నఖి. ౫౪౨
- ఆ॥ వీడరాని దొరను వీడి యెట్టెట్టులో తలఁపులోని చూడ్కి దార్ధ్యమునను
వీడకే పొసంగె విశ్వమయుఁడు దాను నై తదాత్మభావ మలవరించి. ౫౪౩
- క॥ నెలపుగొని నీదుజనకుని నెలపున నిలువంగఁ దలఁచి నెఱసె మహాత్ముం
డలఘుచరిత్రుఁడు పవనజుఁడలివేణీ వింటివా గుణాద్భుత మిదియు॥ ౫౪౪
- క॥ ఆమంత్రణ మొనరించుచు నేమెయి నిను విడచి నిలున కేగుదు మనుచు॥
సామీ!యేమెలకువ నెపుడే మము రావితే యనుచు నిటు నటు గనుచు॥
- క॥ ఆనరనాధుని యానతి వానరవరు లరుస మెసఁగ వఱలుచుఁ దరలం
గా నైరి తోడివారలతో నెమ్మనములు తదాత్మధూర్వహములు గా॥ ౫౪౫
- శా॥ నైష్కించన్యము దోష రామకృతసన్మానంబు మే ల్సాప స్వా
విష్కారప్రహితప్రభావగుణ ప్రావీణ్యాధ్య రాలచ్చి త
న్నిష్కామ్యత్వ మెడల్ప స్వీయజనతానిర్వాహ మొప్పారఁగాఁ
గిష్కింధాపురి కేగె నర్కజుఁ డట॥ గీశౌఘము ల్గొల్వఁగా॥. ౫౪౬
- చ॥ కులధన మంది రాము నుపగూహనముం గనఁగాంచి యవ్విభుం
దలఁపున నేర్పడ నిలిపి తద్దయు భక్తిఁ దనర్చు నృత్తితో
నెలమి భజించుచుం బురికి నేగె విభీషణుఁ డల్లలంకలోఁ
గల జన మెల్ల సంతసించుఁగాఁ బలుపూజ లొనర్చి మెచ్చఁగా॥. ౫౪౭
- ఆ॥ జనకముఖ్యులైన సకలబాంధవుల నా మంత్రితలఁ బొనర్చి మన్ననలఁ ద
సర్చి వార లొలయ ననుచు గూరిమిఁ బంచె స్వస్వధామములకు సరస హృదయ.

— శ్రీరామరాజ్యము —

- మ॥ పరిపాలించెను రాముఁ డెల్లజగము న్భావీణ్య మొప్పార ని
ర్జరు లిట్లా నన రాష్ట్రపుంబ్రజలు నిస్త్రాసంబు నిష్కంటకం
బరచే యిమ్మహనీయు స్వామ్య మనుచు॥ హాయిం గనం గీర్తి రా
జ్యరమాకీర్తితవృత్తి సర్వదిశ లొయ్యం బ్రాకి నర్తింపఁగా॥. ౫౪౮
- చ॥ తొలిబలుకల్లనాఁ డొదవెఁ దోడుగ నేలర యెల్లరాజ్య మేఁ
బలికిన పల్కు సెల్లమియుఁ బాడియె యంచు జగద్విభుండు దా
వల నొదవంగఁ దావలము వాక్కులకల్మికి రాముఁ డేర్పడం
బలికి నయింప లక్ష్మణుఁడు ప్రాజ్ఞత మీఱ నయాంచితాత్ముఁ డై. ౫౪౯
- మ॥ ఎలమి నిన్ను భజించెద॥ గొలుపునం దేవేళఁ జూపట్టెద॥
లలి నీపం పెదనింపు సత్త్వకృత ముల్లాసంబునం గర్జ మిం

పలర నీర్చెదఁ గాని యొండుపద మే నర్థింప నీవాఁడ న
నవల నొప్పారఁగఁ బ్రోవవే యనితరవ్యాసంగిత న్నేకొనన్.

గీగీ ౨

ఆ॥ అట్లుగాక పెద్ద యటులుండఁ బిన్న కా వెరవు పోలదనుచు వేడుటయును
భరతు యశావరాజ్య పట్టభద్రు నొనర్చె భద్రదాయి రామభద్రుఁ డెలమి.

తే॥ రామసేవాపరుం డయి రక్తి భక్తి భుక్తిముక్తుల నలని వై పొసఁగుచుండ
మెయిమెయి మెలంగుచుండె సౌమిత్రి తనదు సకలధరణక్షమతయెల్ల సంతరింప.

సీ॥ అజుఁడు మాయామానుషాకారలక్ష్మితుం డాదిదేవుండు నారాయణుండు
పరమాత్ముఁ డౌ రామభద్రుండు దా నెప్పు నిర్వికారుం డతినిర్మలుండు
దనరు కర్మాధ్యక్షతం గర్మతాదులఁ బెరయఁబోఁ డానందపరత కలిమి
నిత్యతృప్తుండయ్య నెఱిఁ బ్రాశ్నతుల నుపదేశంబు కలనలఁ దేర్పఁదొడరు
టొప్పు ననెడు నోజ నొనరించె బహుదక్షిణాక లిజ్యలం ద్రిలోకి సంత
సమునఁ దేల మునులు సంతతాశ్రయమున మొనసి యెల్ల కృత్యముల మెలంగ.

క॥ ఆధానముఖ్యములు లక్ష్మీ ధాముఁడు తొలుత దీర్ఘమెయిఁ దీర్చి మహా
గ్నాధాని యై తురంగమమేధక్రతుశత మొనర్చె మేకొను కలిమిన్.

గీగీ ౩

తే॥ పొండరీక తురంగమేధ వాజపేయ విశ్వజి త్ప్రముఖములు నిర్వేలవిభవ
ములుగ నొనరించె నావిశ్వనూర్తి లోక లోకవితతులు తనియ నలోలుఁడగుచు.

మ॥ తనతో డై తనతోడు లక్ష్మణుఁడు ప్రోద్యల్లక్ష్మి వర్తిల్ల మె
చ్చనువొంద న్యువరాజధర్మమున భక్తాగ్ర్యుండు కైకేయి నం
దనుఁడు న్నేకొనఁ బిన్నతమ్ముఁడు మహాదర్శోన్నతిఁ సైన్యపా
లనవృత్తిం బచరింప రామవిభు లీలాస్ఫూర్తి యొప్పెం గడున్.

గీగీ ౪

క॥ బందుగుల రాకపోకలకుం దెఱిపి వచింప నెల్లు గొనకొను నెపు డా
సందానితదీక్షుఁడు సురబృందంబులు వొగడ వేల్చు విధుల న్నెగడన్.

గీగీ ౫

శా॥ ధర్మాత్ముం డటు రాజ్య ముత్తమము సీతాజాని పాలింపుచున్
గర్మిష్ఠుం డన నొప్పి సత్కృతువులం గావించె ధర్మాహతా
ధర్మం బై జగమెల్ల మేకొనఁగ నిత్యశ్రీవికాసంబునన్
శక్తోపేతసుధర్మ మేలుకొని యైశ్వర్యోన్నతిం గాంచఁగాన్.

గీగీ ౬

మ॥ పదికాలంబుల కీతఁడే ప్రభుఁడుగాఁ బాటిల్ల నాఁగాత మి
య్యదె కా మాసుకృతంబు నెల్ల నొకఁడై యందిచ్చు నర్థం బటం
చుఁ దదేకాత్మత భూప్రజ ల్దలపుల న్నూచింపఁగా రాముఁ డా
పదివేలుం బదినూర్లు నే డెలమిమై భావించెఁ బాలింపఁగాన్.

గీగీ ౭

సీ॥ విధవలు లేరు నిర్వేదవంతులు లేరులేరు వ్యాశజభయాల్లిడహృదయు
లాధులు వ్యాధు లంచనువారు లేరు దన్యుకృతంబు దురితం బనూర్ణణంబు

- లేమి యనర్థము స్త్రీనంబు లయ్యె శబ్దములంద యొండొక్క దారి దరియు
దటియఁగాఁ బోలమిఁ దని వొప్ప వన్నించె నెల మూఁడువానల నియతి ఘనుఁడు
పదరి పండఁదొడరెఁ బంటవలంతి ముక్కారు గాఁగ మెచ్చు కర్నకులకుఁ
బొడమఁ బొసఁగె సర్వపూర్ణత జానకీజాని రాజ్య మేలు సమయమునను. ౫౬౨
- క॥ పిన్నలు పెద్దల మ్రోలం బన్నముపడుట గనరామిఁ బైతృకకృత్యం
బున్నీతయథాక్రమవిధికన్న వ్యతిక్రమము గాఁగఁ గనుపడ దెందున్. ౫౬౩
- క॥ అంతయు సంతస మయ్యె నిరంతరధర్మపర మయ్యె నఖిలము జగ మ
త్యంతక్షము రాముంగని మంతనముల మఱచెఁ బ్రాణిమాత్రములు పగన్.
- ఉ॥ వేలకొలంది వర్షము లవేల సుఖోన్నతిఁ బుత్రపౌత్రసం
శీలన మొప్పఁగా మనిరి చేటని లేక ప్రజ ల్నిరామయుల్
పోలఁగ రాము రాజ్యపరిపోషణ మొప్పఁగ నెందునేని శో
కాలపనంబు లట్టి యడియాలములుం గనరా వొకప్పుడున్. ౫౬౪
- ఆ॥ నిత్యపుష్పతతులు నిత్యఫలములు నై క్షౌజములు పొసర్చె స్కంధవిస్త్ర
తప్రవాళరచన దళుకొత్తఁ గ్రొత్త లై రాము రాజ్యకలన రాణఁ దనర. ౫౬౫
- తే॥ సమయవర్షి పర్జన్యండు స్పర్శనుండు స్పర్శసుఖిదుండు సర్వసంపాదనప్ర
సాదపరు లెల్ల వేళ నిర్జరులు రామరాజరాజస్ఫుర న్మహారాజ్యమునను. ౫౬౬
- చ॥ క్షమ గల యెల్లబాహ్మణులు క్షత్రియు లర్యులు శూద్రులున్ స్వక
ర్మము లొనరించుచుండు కసుమాలపు లోభము వీడి తత్పర
త్వము నెగఁదొంద స్వీయకృతి దారితకల్మషవృత్తితృపు లై
యమితఫలాప్తి సౌఖ్యముల నందుదు రారఘునాథు ప్రోవునన్. ౫౬౭
- క॥ వర్ణాశ్రమధర్మంబు లపర్ణా! విశదంబు లగుచుఁ బరఁగెఁ బ్రజలయం
దర్జవముద్రితభూస్థలి నిర్ణీతంబయ్యె నీతినిగమం బెల్లన్. ౫౬౮
- ఆ॥ సత్యరతులు గాని జను లెందు లే రనృతులు విధర్ము లైన తులువవాండు
మాటలందునేని మలయగు రాము రాజ్యము ప్రవర్తనమున శమితశమల!
- క॥ రామపద్లోలసితంబుల యశా మురిపెపు నుడుల తక్క యన్యాశంసల్
నేమమున నెగడ వెందును రామమయం బయ్యె జగము రామామణిరో! ౫౬౯
- తే॥ రామపూజ లొనర్తురు రామభజనపరుల యై యుందు రెప్పుడు బావనంబు
రామనామంబె స్మరియింతు రామగీతు లొప్పఁ బాడుదు రెల్లెడ నుండు ప్రజలు.
- క॥ అందఱు ధర్మపరాయణు లందఱు లక్షణసమగ్రు లంద రొరుల కౌ
నం దరుదేమి ప్రజాహితమం దరుచి యటంచు లేని యధిపుమనువునన్.
- తే॥ తన పదు నొకండు వేలేండ్లుఁ దనరు రాజ్యపాలనము తెఱఁగులు ధర్మపద్ధతు లని
మునులు గూర్పంగ జేజేలు మురియుచుండ రాముఁడు ధరించె ధర సుఖధాముఁడగుచు

సీ॥ ముద్దులొక్కెడు మేలిముచ్చటలం దేర్చు తెరువున క్షితికన్య తెఱఁగు సూప
భారమ్ము తనపాలఁ బడె నంచు మే లెంచు పరిశీలనంబున భరతుఁ డొప్పుఁ
బాదపద్మంబుల పజ్జ సెజ్జఁ బొనర్చి సౌమిత్రి కొలువునే స్తమునఁ దనరఁ
దనదు శత్రుఘ్నపదమ్ము సార్థకముగఁ బిన్నతమ్ముఁడు దండభృతిఁ దలిర్ప
రాముఁ డేలేఁ దండ్రాణ నొరసు లైన ప్రజల నట్లు ప్రజలఁ బ్రబలి ధర్మ
మొకఁడె విశ్వరూప మొలసెఁబో యని వేల్పు లలరి యలరువాన లలరఁజేయ.

సీ॥ జిలుఁగునవ్వుల పంట సిరి నేలకన్నియ తోడి సింగారమ్ము తొడవుగాఁగ
రావణాచీ!యంచు రహిఁబెంచు వందుల నుడిసంచు బీరమ్ము నొడువుచుండ
మునులపాలిటి లిబ్బి మొగసాల యగు గోష్ఠి తలఁపులఁ గరుణ నేస్త మ్మొలర్పఁ
జుప్పనాతి యసీతి చొప్పారు నప్పాట హాస్యభీభత్సమ్ము లడరుచుండ
నబ్ధిశోషణకథ రాద్ర మచ్చుపడఁగ
స్విక యధర్మభీరుత భయానకముఁ జూప
శాంతుఁడు గుణాద్భుతుఁడు రామచంద్రుఁ డొప్పె
నవర సాలంకృతివిశేషనాయకుఁడుగ.

౫౭౬

సీ॥ శ్రీరమాపద్మినీశ్రీయోగభాస్కరుం డినకులాంబుధిరజనీశ్వరుండు
యజ్ఞవిఘ్నకృదాశరాటవీదహనుండు గ్రావసతీత్వకలావిరించి
రాద్రశరాసనాక్షుద్రాదిపవిధారి క్షితిసుతార్థాంగలక్ష్మీ విభుండు
మునిమనోని ర్వేదముదిరమహానిలుం డహితరాక్షసనివహంతకుండు
హరివిరోధిపుర స్లోషణాగ్ని నేత్రుఁ డసురరాజాసువాయూరగాధినాథుఁ
డఖిలసురమూర్తి రామనారాయణుండు తనదు సత్త్వము దనరార ధరణి యేలే.

సీ॥ సింహాసనము మూర్తిఁ జెంది కృతార్థత్వ మొందితి నని యుర్వి యుల్లసిల్లె
గొడుగుతోడి ప్రసక్తిఁ గొంటిలే కొఱతలు లే వటంచు దివంబు లేమిఁ దొఱఁగె
వరవుల్లు మావారె వర్ధిలెదము వారిఁ జేరి యంచు సుర ల్విచార ముడిగి
రందలి కవుల వాగర్థయోగావాప్తి నొలయ నామ్నాయంబు లొప్పుకొనియె
సీత నెనసి సిరి విశేషిత నైతి నం చలరెఁ బరికరమ్ము లంశకలన

మున్నె పెరయు పెంచి మురిసె రాఘవహరి జగతిఁ బ్రీతిఁ బ్రోచు సమయమునను.

సీ॥ మొలకనవ్వులతోడి ముచ్చటలం దీర్చు ధర్మసం దేహవిదారితయును
గలికికాన్పులతోడి కన్నుల నందిచ్చు సకలసమృద్ధిప్రసాదితయును
బామముడితోడి విస్ఫురణమైఁ బోకార్చు దుష్టసంకల్పారిదూషితయును
నొడికంబుతోడి వౌ నొయ్యారములఁ బొల్చు లక్ష్మీవిలాసోపలక్ష్యతయును
రామునంద కాని రాణింప వెందును మనము వానియందె మగ్న మయ్యెఁ
దలఁతు నెపుడు లోన దర్శింతుఁ దద్రూప మెఱుగు గుణగణముల నెలమిఁగాంతు.

- క॥ వేయు నవతారముల సుశ్రీయుతు శ్రీరాము గరిమఁ జెనయఁ డొకఁడు వి
ద్యామోగాయుర్లక్షీశ్రేయంబులు రామభక్తిసిద్ధి ఫలంబుల్. గీ॥౦
- తే॥ ఇది రహస్యము ధనధాన్యముది విద్య లాయురారోగ్యజయములు నందఁజేయు[డు
శ్రేయ మొనగూర్చు నెద దీనిఁ జేర్చు నరుఁడు దా నె నారాయణుం డయి తనరుచుం
- ఆ॥ ఆదిశంభుమూర్తి నైన నాదు కృతి యధ్యాత్మరామచరిత మసఁగఁ జెల్లు
దీనిఁ జదివి తుష్టమానసుఁ డగువాఁడు సంసరణపయోధిఁ జక్కఁ గడచు.
- క॥ ఇది ధన్య మిది యశస్యం బిది యాయుష్యము పవిత్ర మిది యదనునఁ బెం
పొదవంజేయును రాజుల కిది విజయావహము నాఁగ నెందును నెగడున్. గీ॥౩
- సీ॥ ఆర్ష మై నెగఁజెడు నది యాదికావ్యంబు నాగ నాఁగకరోరు! ననుచు భక్తిఁ
బ్రణయించు వాల్మీకి పరమర్షివగుఁ డతం డనఘతపోనిష్ఠుఁ డట్లుగాన
రాణ నియ్యది యది రామాయణాభిఖ్యఁ దనరారు నీరెంటఁ దవిలి మేలి
సిరిమించు రామాభిషేక మెవ్వఁడు వ్రాయు జదువును విను నిచ్చ సంస్మరించు
వాఁడు పాపకోటివలన నిగ్మక్తుఁ డై పరమపదముఁ గాంచి పరఁగఁగలఁడు
పుత్రకాముఁ డొందుఁ బుత్రుల ధనకాముఁ డొందు ధనముల న్మనఁజేసినతముల.
- తే॥ రామవిజయంబు విను నృపుఁ డోమఁజాలు
జగతి రిపుల జయించి నిస్తంధుఁ డగుచు
రామసంహిత విను నాతిరమణఁ గాంచుఁ
బుత్రుఁ డ్రోక్యపూజతుఁ బుణ్యమూర్తి!
- క॥ వంజకునేనియు సంతతి సంజాత యగున్ ధరిత్రి సంతతభక్తిన్
రంజిలుచు రాముచరిత నిరంజనవృత్తి విననేర్చునది యగునేనిన్. గీ॥౬
- తే॥ అష్టసంపద లందెద రవని జనులు
శ్రద్ధధాను లగుచు రామచరిత మెపుడు
దెలిసికొనుచుఁ జదువ దుర్గములు జయించి
యభయము ప్రతిష్ఠఁ గాంచంగ నర్హు లగుచు.
- మ॥ సురలెల్లం బరితుష్టిఁ గాంచెదరు సంస్తుత్యాత్మతృప్తి న్వహిం
తురు స్వీయు ల్పెతరు ల్విनाయకముభోద్భూతగ్రహోరు ల్దలం
గు రమాధాముఁడు రాముఁ డేర్పడఁగ రక్షోనాథు శిక్షించి యె
ల్లర రక్షించిన యీచరిత్ర మురులీలాస్ఫూర్తిఁ గీర్తించినన్. గీ॥౮
- తే॥ యెల్ల రామాయణము వ్రాసి యెల్లవేళ నెల్లజగములకును విభుం డీశ్వరుండు
రాము భజియించు వారలు రహి గడింతు సకలపురుషార్థఫలవిశేషముల బాట!
- చ॥ నియమ మెసంగ భక్తి పరిణీతయ నాఁ దనరార సద్వివే
కయమధృతు ల్పొసంగఁగ జగత్పభు రాముచరిత్ర మేర్పడన్

మెయికోని తెల్పు బ్రాహ్మణుల మే లెద నించి భజించి యెప్పు డ్ద
 త్రియముఖు లు త్తమాస్పదముఁ దేకువమైఁ గనఁగాఁతు రంగనా! ౧౯౦
 సీ॥ సీతామనోనాథు శ్రీరాము నారాయణాఖ్యతత్త్వము గాఁగ నవధరించి
 యీడేర్చు కృతులయం దెలమితోఁ దన్నామకలన లొప్పారంగ నలవరించి
 యేవక్షముననేని నిదె తత్త్వసార మా ఘనయోగ మని బుద్ధి కలిమి నెంచి
 బల్లిదం బై నిచ్చ పరఁగు కామాద్యరివర్గమ్ము నిరసించు వలను గాంచి
 యావెరపుమెయి రామాయణాగమంబు
 పొంకముగ వ్రాసి పఠియించి పూజసేసి
 విటపవిస్తృతదుర్భవవృక్ష మడఁచి
 చొప్పడు మహాదయమున మించును నరుండు. ౧౯౧

తే॥ సుకవియగువాఁడు తనమేలిసుకృత మొప్పుఁ
 బ్రవిమలాత్మత నిక్కఢఁ బ్రాసముఖ్య
 దృగ్విలాసంబుల నమర్చి తీర్చొనర్చి
 మహితకవివర్ణితపదా ప్తి మలయఁగలఁడు. ౧౯౨

క॥ మీ కెల్లరకును భద్రము
 సేకురుఁగావుత విశేషచిత్కలనలతో
 రాకేండుముఖిరొ! రాముని
 శ్రీకాముని చరిత మెడఁదఁ జేర్చుటకతనన్. ౧౯౩

తే॥ రాముఁ డఖిలాత్మకుఁడు పరబ్రహ్మమూర్తి
 యతఁడు తుష్టుండు గా జగం బంతయును ని
 రంతరం బగు సంతోష మందఁగాంచు
 నిదియె శ్రుతిసారము రహస్య మిందువదన! ౧౯౪

ఆ॥ అనుచు వేదరాశి నసకృదాలోడన
 విధి విధించి రామవిష్ణువిదిత
 మరసి తెలిపెఁ దారకాభిఖ్య మా బ్రహ్మ
 తత్త్వ ముమకు శివుఁడు తత్పరతను. ౧౯౫

శా॥ ఆనందాఽమృతవార్ధిఁ దేలి మహితం బౌ నర్థ మూహించి మె
 ప్పానన్ రామకథాఽమృతంబు స్వరసం బౌ నౌ నటంచున్ బ్రశం
 సానిర్వాహముతో నుతించె విభునిన్ శర్వాణి సర్వామరే
 శానా! నీదయఁ దత్త్వసారము సులక్ష్యం బయ్యె నంచున్ ధృతిన్. ౧౯౬

తే॥ సరగ రామకథాసుధాసాగరమున నెసఁగు రామకథాఽమృత మిది ప్రపత్తిఁ
 గ్రోలు మానవుఁ డఘకృతక్షోభ మెడలి యందఁగాంచునుఁ బరమాఖ్య మాస్పదంబు

సగ్ధర॥ * కల్యాణానందనాథాఖ్యగురుపదజలక్షౌళితాత్మీయపంకా
 వల్యాత్తస్వచ్ఛభావవ్యవసితకవితావర్ణసీయాత్మతాడే
 పల్యంచ ద్వేంకటాఖ్యప్రథితకవివరప్రస్తుతాఖండద్వైకే
 వల్యానందస్వరూపావ్యవహితపరమైశ్వర్యలక్ష్మప్రభావా!

౫౯౮

క॥ శ్రీమచ్చిద్యోగలసద్భామానందయతినాథపురుకరుణాసు
 శ్రీమానితజనవర్ణితభామానవనవవికాస! పరమోల్లాసా!

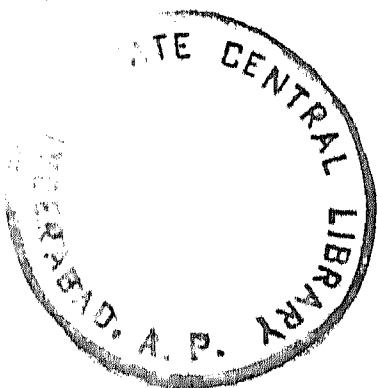
౫౯౯

మాలినీ॥ సురుచిరశుభవీక్షా! శుద్ధభావప్రతీక్షా!
 నిరుపమగుణహృద్యా! నిష్ఠితామన్నయవేద్యా!
 గురుకృతమతిసేవ్యా! గుంభితాత్మానుభావ్యా!
 పరహితపదపద్మా! బ్రహ్మభూయాఖ్యసద్మా!.

౬౦౦

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితాననద్య
 కవితాయోగహృద్య మహితాత్రేయగోత్రపవిత్ర హనుమత్సుధీతనయ
 విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశక్తిముక్తాఫలాయమాన
 వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
 శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబున
 యుద్ధకాండంబు నుత్తరభాగంబున
 సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

11 77
206

శ్రీరామకథామృతగ్రంథమాల, చందనోలు.

రాజపోషకులు (రు 200)

నీలి పిచ్చయ్యగారు, వీరి కుమాళ్లు (1) బంగారయ్య (2) శ్రీరాములు
(3) సత్యనారాయణగార్లు, చంద్రావులు, బొప్పలతాలూకా.

ప్రధానపోషకులు (రు 100)

శ్రీమదద్వంకి వేంకట తాతదేశికాచార్యులనాడు, తక్కెళ్ళపాడు.
శిశుపాటి సీతారామశాస్త్రిగారు, ఇంకొల్లు.

చల్లా కామయ్యగారు, ఆలూరు.

గోవిందరాజుల సీతారామయ్యగారి కుమాళ్లు,

(1) సత్యనారాయణ బి. యే., బి. యల్.,

(2) నరసింహారావు (డాక్టర్)

(3) కృష్ణమూర్తి (డాక్టర్) గార్లు, గుంటూరు.

తడవ ర్తి బొపయ్యగారు, ధూళిపూడి.

చిరసాని అప్పిరెడ్డిగారు, చోడుపాలెం.

చిరసాని వెంకటరెడ్డిగారు, చోడుపాలెం.

మోదుగుల నాగిరెడ్డిగారు, చోడుపాలెం.

ఆత్మల నాగరాజుగారు, గుంటూరు.

పోషకులు (రు 50)

ఆలూరు కామేశ్వరరావుగారు, ఆలూరు.

మందపాటి సీతారామరాజుగారు, రాజుగారిపాలెం.

వంగల వెంకట సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు, తాడికొండ.

మువ్వ గోపయ్యగారు, ప్యాపట్టు.

చిరసాని పున్నారెడ్డిగారు, చోడుపాలెం.

సహాయులు (రు 20)

ప్రతాప రామస్వామి గురువరేణ్యులు, వల్లూరు.

తాడేపల్లి సీతారామయ్యగారు,

తాడేపల్లి సత్యనారాయణగారు

పరిమి నరసింహంగారు

మాచిరాజు లక్ష్మీనారాయణగారు

వేదాంతం కృష్ణమాచార్యులుగారు

కేతరాజు రామసుబ్బారావుగారు

నీలి వెంకటప్పయ్యగారు

వనమా సుబ్బారాయుడు కొ. పేరయ్యగారు

ఈ. సీతారామయ్యగారు

పొన్నూరు నారాయణగారు

తాడేపల్లి పున్నయ్యగారి కొ. బ్రహ్మయ్యగారు

నీలి నాగభూషణంగారు

పొన్నూరు లక్ష్మీకాంతంగారు

తాడేపల్లి వెనబ్రహ్మయ్యగారి కొ. చెంచుపున్నయ్య

వనమా వెంకట నాగభూషణంగారు

వనమా పేరయ్యగారి కొ. వెంకటేశ్వర్లుగారు

నీలి వెనబంగారయ్యగారు

అద్దేపల్లి వెంకటప్పయ్యగారు

వనమా వెంకటరత్నంగారు

వనమా సుబ్బారావుగారు

బూరుగుల సూర్యనారాయణమూర్తిగారు అమృతలూరు

భాషాసంజీవనీగ్రంథాలయము

కొత్తపల్లి చల్లమ్మ కొ. నరహరిగారు

శరణు వెంకటసుబ్బయ్యగారు

కొణకంచి ఆనంతనారాయణగారు

గడ్డిపాటి రామస్వామిగారు,

కప్పర శ్రీరాములుగారు

యలవర్తి నరసింహారాయలుగారు,

వేదాంతం జగన్నాథాచార్యులుగారు,

అంబడిపూడి రామబ్రహ్మకవిగారు

తూనుగుంట్ల నారాయణగారు,

శ్రీరాజరాజనరేంద్రగ్రంథాలయము,

ఆలపాటి దేవయ్యగారు

శ్రీనన్నయాంధ్ర గ్రంథనిలయము,

శ్రీపరస్వతీనిలయము,

నాదెండ్ల నరసింహ సిద్ధాంతిగారు

చల్లా లక్ష్మీనారాయణగారు,

చల్లా వెంకటసుబ్బయ్యగారు

చెరుకుపల్లి వెంకయ్యగారు,

కోటంరాజు సీతారామరావుగారు

చావలి వెంకటసుబ్బయ్య కొ. శేషచలంగారుకోడూరు.

జాలాని వెంకటసుబ్బయ్యగారు సంగపాలెం.

,, నందిపాటి తారకరామయ్యగారు, మరప్పాలెం.

,, పరుచూరు శేషాచార్యులుగారు, పోలూరు.

,, పొదిలె రామకృష్ణయ్యగారు, పొదిలెవారిపాలెం.

,, తువ్వల సీతారామమూర్తి చొంగరిగారు, కావూరు

,, సీతారామాంధ్రగ్రంథాలయము ,,

,, జొన్నలగడ్డ హనుమయ్యగారు ,,

,, రావూరి వీరభద్రయ్యగారు దం. నాగభూషణంగారు ,,

,, దొంతిరెడ్డి వెంకటేశ్వరరెడ్డిగారు, రెడ్డిపాలెం.

,, పుయ్యూరు నరిసిరెడ్డిగారు, కోడుపాలెం.

,, చిరసాని చినఅప్పిరెడ్డిగారు ,,

,, శ్యామల రామకృష్ణరెడ్డిగారు, కోమలి.

,, మోదుగుల వెంకటరెడ్డిగారు, నుడూరు.

,, పుయ్యూరు వెంకటరెడ్డిగారు ,,

,, గుదేటి సుబ్బారెడ్డి భార్య సీతారామమ్మగారు ,,

,, మోదుగుల వెంకటరెడ్డిగారు ,,

,, శ్రీమదద్వంకి తిరుమల సమయోద్ధండ కోలాహల లక్ష్మి

,, నృసింహాచమారతిరుమలాచార్యులుగారు, తక్కెళ్లపాడు

,, యడ్లపాటి సీతయ్యగారు, బోడపాడు.

,, యడ్లపాటి మాణిక్యమ్మగారు ,,

,, తాడేపల్లి పున్నయ్యగారు, తాడిపత్రి ఆగ్రహారం.

,, ములుకుట్ల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు, యాజలి.

,, గూడూరు శివయ్యగారు ,,

,, చావులూరి చాళువయ్యగారు, ఇంటూరు.

,, కాట్రగడ్డ రాజగోపాలంగారు ,,

,, హిందూ ఆసోసియేషన్ వంచాయతి గ్రంథాలయం ,,

,, ఆడూరి చలనతిరావుగారు (ప్రవర్తనీయక) ,,

,, వడ్డూరి సాంబయ్యశాస్త్రిగారు, పగుచూరు.

,, ప్రతాప హనుమయ్యగారు, తిమ్మరాజుపాలెం.

,, యలవర్తి వెదరంగయ్య వ|| తిమ్మాపురం.

,, వడ్డూరి లక్ష్మీనరసింహంగారు, నరసరావుపేట.

,, వేమూరి చిరంజీవి అవధానులుగారు ,,

,, పరిమి వెంకటస్వామినాయుడుగారు ,,

,, రాళ్ళబండి చంద్రమౌళిగారు ,,

,, పులుపుల సత్యనారాయణగారు ,,

,, అంబడిపూడి ఆనందయ్యగారు కాకాని.

,, ప్రతాప హనుమయ్యగారు, రాజుపాలెం.

,, మాగంటి అవధానులుగారు, తూబాడు.

,, గొ. గోపాలరావుగారు, (సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టర్) తెనాలి

,, నడింపల్లి రామభద్రయ్యగారు ,,

మధుర రామసోమయాజులుగారు
 నోరి వెంకటసుబ్రహ్మణ్యంగారు
 దేవభక్తుని పెనవెంకటసుబ్బయ్యగారు,
 తూములూరి కృష్ణశాస్త్రిగారు
 కొత్త వెంకటేశ్వర్లుగారు,
 దావులూరి పిచ్చయ్యగారు
 కన్నూరి మేధావక్తామూర్తిగారు,
 దుంపా వెంకటేశ్వర్లుగారు
 అవ్వారి వెంకట నరసయ్య సిద్ధాంతిగారు, వెనిగండ్ల.
 యెజ్జు పున్నయ్య కొ. రత్తయ్యగారు
 యెజ్జు ఆదెయ్యగారి కుమాళ్ళు (1) నాగభూషణం
 (2) రామమూర్తి (3) హనుమంతరావు (4) వెంకట
 సుబ్బారావు (5) కోటిరత్నంగారు, తాడికొండ.
 కన్యకాసమేశ్వరీ వర్తకసంఘం
 గంధి వీరరాఘవయ్యగారు,
 పాటిబండ్ల సీతారామయ్యగారు,
 పాటిబండ్ల నరసింహనాయుడుగారు
 అన్నంభట్ల వెంకటరామశాస్త్రిగారు,
 చక్కా తిరుపతి, రామకోటయ్యగారు
 చక్కా సూర్యరాఘవయ్యగారు
 నిట్టకవి రాఘవాచార్యులుగారు,
 అవ్వారి కామయ్యగారు
 పాటిబండ్ల బుచ్చయ్యగారు,
 బత్తిని పురుషోత్తమయ్యగారు,
 బత్తిని గోవిందయ్యగారు
 రత్నాకరం రామాచార్యులుగారు
 వనమా కోటిస్వామిగారు
 పొత్తూరు వెంకటసుబ్బయ్యగారు
 పొత్తూరు హనుమంతంగారు
 గొడుగుల వెంకటసుబ్బయ్యగారు
 బత్తిని సీతమ్మగారు
 బత్తిని కుమారస్వామి, మే. రామయ్య,
 రా. సుబ్బయ్యగారు
 శ్రీరామమందిరం, శ. శ్రీరామశాస్త్రిగారు
 పొత్తూరి నాగేంద్రంగారు వ||
 మండేపూడి బాపయ్యగారు,
 కాట్రా తిరుపతిరాయుడుగారు
 గుంటుపల్ల రామచంద్రయ్యగారు
 శ్రీనివాసుల వెంకటాచార్యులుగారు
 గుంటుపల్ల బాపయ్యగారు వ||
 కల్లూరి తాయమ్మగారు వ||
 ప్రతాప హనుమత్సీతారాములుగారు,

తెనాలి. రాజనాల వెంకటసుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు వప్రత్తిపాడు
 ,, ,, శంకరశాస్త్రిగారు ,,
 పల్లెకోన. ,, రామసుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు ,,
 రామారు. కొండా భోగిభూషణంగారు, చినకొండపాడు.
 పెనపులివర్రు. ములుకుట్ల వీరరాఘవశాస్త్రిగారు, యింకొల్లు
 ,, ,, కోటయ్యశాస్త్రిగారు ,,
 కనగాల. పిశుపాటి సత్యనారాయణగారు ,,
 ,, మేళ్ళచెరువు భగవానులుగారు, ఈదుమూడి.
 ,, అబ్బరాజు లక్ష్మీనారాయణగారు, కొణికి.
 ,, దగ్గుబాటి వెంకటనరసయ్యగారు, దగ్గుబాడు,
 ,, పోతుకుచ్చి చల్లయ్యశాస్త్రిగారు, ద్రోణాదల.
 ,, దేందుకూరి చెంచురామశాస్త్రిగారు, బూదవాడ.
 ,, పరిమి గోపాలస్వామిగారు, భీమవరం,
 ,, ములుకుట్ల వెంకటకృష్ణయ్యగారు, ,,
 ,, ,, వెంకటసుబ్బయ్యగారు వ|| ,,
 ,, పాటిబండ్ల జగన్నాయకుల కొ. సుబ్బరామయ్య ,,
 ,, ములుకుట్ల రామమూర్తిశర్మగారు ,,
 గోరంట్ల. మాజేటి కోటయ్యగారు, ముప్పాళ్ళ.
 ,, గంజాం వెంకటరామాచార్యులుగారు, చందలూరు.
 ,, పరిమి హేమాద్రిగారు, గంగవరం.
 కంఠేరు. నన్నపనేని అచ్చమ్మగారు, నిడుబ్రోలు.
 ,, పాములపాటి రంగనాయకులు భార్యా తులశమ్మ ,,
 జొన్నలగడ్డ. ప్రతాప సుబ్బయ్యగారు ,,
 కొప్పర్తి. నాదెండ్ల కుటుంబరావుగారు (డాక్టర్) పొన్నూరు
 ,, వాసవకన్యకాపరమేశ్వరీగ్రంథాలయం ,,
 ,, పంగనామముల చెంచురంగారావుగారు, కట్టెంపూడి,
 ,, మండ వెంకటరామయ్యగారు, దండమూడి.
 ,, మంత్రవాది రామచంద్రయ్యగారు ,,
 ,, అన్నంరాజు ఆదినారాయణగారు, నంమూరు.
 ,, ఉపద్రష్ట లక్ష్మీయ్యగారు, జడవల్లి అగ్రహారం.
 ,, ,, నరసింహంగారు ,,
 ,, ములుకుట్ల సుబ్రహ్మణ్యంగారు, మెట్టువారిపాలెం.
 ,, తాడేపల్లి లక్ష్మీనారాయణగారు, వేమవరం.
 ,, కడియాల సంగయ్య కొ. వీరయ్యగారు అంగలకుదురు
 ,, లక్కరాజు వెంకటపంతులుగారు వ|| కలెవరం.
 గొట్టిపాడు. కాట్రపాటి వెంకాయమ్మగారు, చేబ్రోలు.
 ,, పోచిరాజు శేషమ్మగారు ,,
 ,, పొత్తూరి వీరరాఘవమ్మగారు ,,
 ,, అయ్యదేవర సీతాయమ్మగారు ,,
 ,, శ్రీశంకరమఠస్థానం ,,
 ,, రాళ్ళబండి సీతారామశాస్త్రిగారు (ప్రీడరు) బందరు.
 ప్రత్తిపాడు. వేమూరి సీతారామశాస్త్రిగారు ,,

వేమూరి పార్థసారథిరావుగారు	బందరు	సోమాసి సీతారామయ్యగారు,	రాంభొట్లపాలెం.
కొండపల్లి సీతారామాంజనేయులు,		బాపట్ల సీతారామయ్యగారు	"
కంతేటి రంగనాయకులుగారు	"	చానలి పున్నయ్యగారు	"
నేతి వెంకట సోమయాజులుగారు	"	మేళ్ళచెరువు పుండరీ కాశ్యపుగారు,	కొల్లిపర.
ఎల్లేవెద్ది అన్నపూర్ణమ్మగారు	"	మల్లంపల్లి మల్లిఖార్జునశాస్త్రిగారు,	యలకర్ర.
త్రిపురమల్లు సుబ్బారాయుడుగారు	పేరకలపూడి.	మంతెన సీతారామరాజుగారు,	భాజీపాలెం.
రాఘవదీక్షితుల నరసింహశాస్త్రిగారు	"	యల్లాప్రగడ నవ్వనారాయణగారు,	కొమరపైలు.
పుతుంబాక శ్రీకృష్ణయ్యగారు,	వెడపాలెం	వెనుమెచ్చ రంగరాజుగారు,	అలకాపురం.
" నరసయ్యగారు	"	నారి మాతిరెడ్డిగారు,	పిట్టలవానిపాలెం
నాసిరెడ్డి నరసయ్య కొ. వెంకటప్పయ్యగారు	"	నమయమంతుల నాగేశ్వరరావుగారు,	ర్యాలి.
కొమ్మపైలు రాజయ్యగారు,	బాపట్ల.	" పెదనాగేశ్వరరావు,	"
గుళ్ళపల్లి సీతారామయ్యగారు	"	మాతంశెట్టి చినవెంకటరత్నంగారు	"
బొడ్డుపల్లి రామలింగయ్యగారు,	వెదుళ్ళపల్లి.	కొమ్మూరు రామయ్యగారు,	అల్లుడు.
రావుల సుబ్బారావుగారు,	చీరాల.	" నరసయ్యగారు	"
గొల్లపూడి రాధాకృష్ణయ్యగారు,	వేటపాలెం.	శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి హరిహరప్రసాద్ బహద్దూర్ గారు	గుంటూరు.
దోగుపర్తి స్వామిగుప్తగారు	"	సోము వెంకటరత్నంగారు	"
ఊ. వెం. శ్రేష్ఠిగారి సారస్వతనికేతనం	"	ముప్పరిసెట్టి పుల్లారావుగారు	"
మొదలి లక్ష్మీనారాయణయ్యగారు,	కావలి.	మట్టుపల్లి వెంకటరత్నంగారు	"
గోపు బాలకృష్ణయ్యగారు,	బెజవాడ.	కనకపల్లి హనుమంతరావుగారు (డాక్టర్)	"
" శేషవతారంగారు	"	పులిపాటి కుమారస్వామిగారు	"
ప్రతాప రాఘవపాకయాజిగారు	"	బూరు విశ్వనాథం బ్రదర్స్	"
జానపాటి నరసింహగారు	"	కూనశెట్టి ఆదిశేషయ్యగారు	"
వడ్లపల్లి లలితాంబగారు,	కొవ్వలి.	చక్కా రంగయ్యగారి కు. సీతారామస్వామిగారు	"
ములుగు వీరభద్రశాస్త్రిగారు,	జగ్గయ్యపేట.	జాలూరి వెంకటరత్నంగారు	"
ధూళిపాళ వెంకటేశ్వర్లుగారు	"	కొల్లిపర వెంకటరత్నంగారు	"
శ్రీశ్రీ ముక్త్యాల జమీందారువారు,	ముక్త్యాల.	తెల్లకుల జాలయ్యగారు	"
అమ్మనమంచి కామయ్యగారు,	(నైజాం) మధిర	దేను వెంకయ్యగారు	"
పినపాటి వెంకటప్పయ్యగారు,	పినపాడు.	అద్దేపల్లి రామకృష్ణయ్యగారు	"
" మహాదేవయ్య అయ్యవారు	"	మానికొండ సీతారామయ్యగారు	"
బండలమూడి శ్రీరాములుగారు	"	చేగు నరసింహంగారు	"
కూచిభొట్ల నాగభూషణశాస్త్రిగారు,	కొల్లూరు.	విన్నపాముల లక్ష్మీనరసింహంగారు	"
పోలేవెద్ది వెంకటరామయ్యగారు	"	చెరుకుపల్లి హనుమయ్యగారు	"
భాగవతుల సూర్యనారాయణగారు	"	వెల్లంరాజు వీరవెంకట ఉమామహేశ్వరరావుగారు	"
చతుర్వేదుల వెంకటప్పయ్యగారు	"	మద్ది వెంకటరామయ్య అండ్ అప్పారావుగారు	"
నారాయణం రామానుజాచార్యులుగారు, పులిపాలెం.	"	భువనగిరి విజయరామశాస్త్రిగారు	"
పులిపాక హనుమంతరావుగారు	"	" కోదండపాణిగారు	"
పాలపర్తి రామయ్యగారు,	నజ్జావారిపాలెం.	తాడేపల్లి చిదానందంగారు	"
తాడేపల్లి శివరామకృష్ణమూర్తిగారు,	శేవల్లె.	అంబడపూడి వెంకటేశ్వర్లుగారు,	నల్లపాడు.
ముళ్ళపూడి రాజయ్యశాస్త్రిగారు పోపూరివారిపాలెం	"	జాగర్లమూడి కుప్పస్వామిగారు,	కారంచేడు.
పూరా శ్రీరామసెట్టిగారు,	మద్రాసు	గుళ్ళపల్లి వెంకటశివయ్యగారు,	ఇటికంపాడు
కూచిభొట్ల సాంబయ్యగారు,	రాంభొట్లపాలెం.		